Eutyci Augustini Aiphi Philothei Suessani in librum Destructio destructionū Auerrois Commentarij: quos adhibita omni lucerna nitidos: & a quacunq; macula ieiunos comperies.

Eiusdē Augustini Codicillus de sensu agente.

Cenūdantur Lugduni apud Scipionē de Gabiano in vico mercuriali.

Cum gratia et priuilegio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

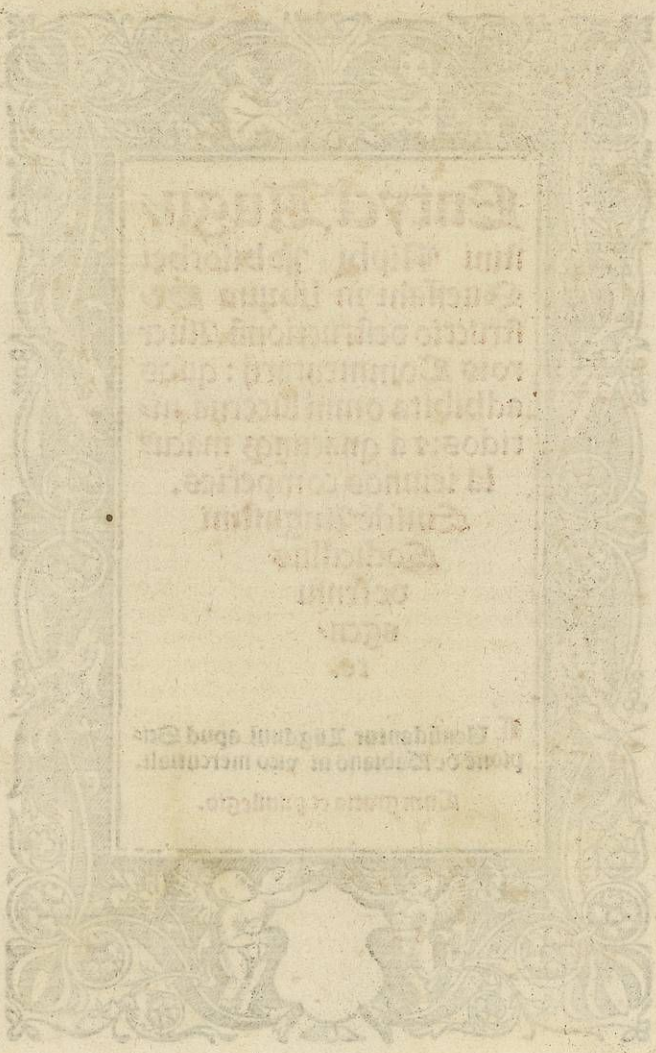

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ Augustini Niphi Suessani in Auerrois Destructio destructionum libū. Commentarij.

¶ Prologus.

Jt Auerrois. Cum in cunctis rebus ab intellectua li virtute desiderandis naturaliter ⁊ precipue charioꝛ: ⁊ dulcioꝛ: ac dilectioꝛ sit veritas: tenemur igitur eam semper attente ⁊ feruide vt efficacius meditari potest obtinere: suosq; hostes eam prauiter litigantes se vere percipi: ac ei obijcientes cum varijs dispendijs ipsam seducere: pertractantesq; vlceribus ardentib⁹ interimere conamur: itaq; veritas vbiq; inter oīa obstacula vigeat⁊ prevaleat. ¶ Unde nos a diuturno pristino tempoꝛe in pelaginem philosophoꝛum freti nauigantes cum voluminum peripatheticoꝛum naulbus: ibidem laquea ac retia tactantes: venãdo: indeq; cum hamis separati ai pisces prefati talassiv ehentes: ad manus nostras quidam liber Alga. attributus peruenit: cui⁹ destructio philosophoꝛum titulus est: de quo libro ab eodē Alga. editum fuisse non est ambigendum: ipse enim in principio et fine cuiusdaz sui libri: philosophoꝛ intētio nuncupati: predictū promiserat librum compilare. ¶ Et est notandum: q; dictus liber de quo tractaturi sumus: multos in corda hominum seruat errores: in cerebroq; plurimoꝛum sapientum infinita posuit dubia periculosa: prout dictus Alga. not⁹ est summ⁹ philosophus: et de maioꝛib⁹ tenetur philosophis. Est et mānifestū q; fama multoꝛum precessoꝛum in sufficientia causa plurium posteriorū stat errandi. ¶ Tandem dicimus: q; hic liber multos subtiles atq; nobiles modernoꝛ admirari facit sepissime: maxime: q; dict⁹ Algazel est summus philosophus notus. ⁊ in philosophia eximia constrvxit volumina: in quibus sapientum opiniones clari⁹ q; deberet ⁊ diffusius ostendit.

¶ Deinde excitatus est hunc librum texere: in quo ⁊ stipites totius sapientie promittit euellere: turres ⁊ castra veritatis meditatus est irruere: itaq; philosophia ratione huius libri periculata abominationi extitit deinde.

¶ Sed cum tales nobiles semper excusandi sint: dicimus q; hoc dicto homini accidit forte vna dictarum causarum: aut ex aliquo morbo perturbatus fuit intellectu: aut forte suspectus erronice prauitatis inter legales sui temporis preextiterat. Legales nāq; inimici reperiuntur phoꝛ: ⁊ ipse aliquo modo noluit ipsoꝛum pati inimicitiam.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ Demum dicimus q̄ qualitercunq̄ sit dictus liber venenū magis q̄ cibus debet reputari. ¶ Nos igitur huiorem persecutoriz nostre matris charissime philosophie gerentes: verba dicti libri vt diligenter potuimus speculati sumus gracile: nosq̄ infudauimus vitia ipsius ac sophismata eminenter patefacere: ac eis: vt sufficientius prevaluimus obiscere: licet in pluribus satis sit difficile nimia argumentatorum profunditate ꝛ obscuritate locorum sophisticationis. Et facimus cunctis notum: q̄ de predicto libro illud ad quod veracior apparet presertim sumpsimus ꝛ disputauimus: prout periculosius est: ꝛ debilia diuisimus verba huius libri in parvula capitula: vt facilius suos errores valeamus redarguere: ꝛ expresse prepositā magis ardua inter cetera disputare capimus. ¶ Et ideo dicimus q̄ Algazel altercauit cū pḥis in isto libro magis in metaphysicis: ꝛ in aliquibus naturalibus.

¶ In prima vero parte disputauit in. xiiij. prepositis.

¶ Quorū primū hoc est. vz. vtrum mundus sit ab eterno.

¶ Scōm: vtrum mundus sit sempiternus in futuro.

¶ Tertium disputat id quod dicunt philosophi. videlicet. quod mundus sit effectus dei.

¶ Quartum ostendit sapientum debilitatem in eo quod dicunt mundum agentem habere.

¶ Quintum ostendit habere philosophos debilitatem in eo q̄ putant probauisse dei vnitatem.

¶ Sextum ostendit eorum errores super dei scientiam.

¶ Septimū cassat id qō dīt. vz. q̄ ipse deus non cōmunicat cum aliquo in genere: neq̄ ab eodem differt in differentia.

¶ Octauum ostendit ipsorū debilitatez in eo q̄ putant eum esse simplicem absq̄ aliqua quiditate.

¶ Nonum ostendit debilitatem eorum in eo q̄ opinantur deum non esse corpus neq̄ corporeum.

¶ Decimū ostendit debilitatē eorum in eo q̄ meditantur probauisse. vz. q̄ deus sciat genera ꝛ species modo vniuersali.

¶ Undecimum ostendit errores eorum in eo qō dicunt. ſ. q̄ deus tantum seipsum sciat.

¶ Duodecimum cassat opiniones ipsorum in eo q̄ dicunt. vz. q̄ deus particularia ignorat.

¶ Tertiūdecimū oñdit ipsorū errores in eo q̄ opinātur. vz. q̄ celi sint aīati: ꝛ deo glorioso obedientes contēplando.

¶ Quartumdecimum ostendit illorum errores: in eo qō dicunt q̄ motor orbium propriam habet voluntatem erga quedam desiderata separata.

¶ Hec sunt presuppositā metaphysicalia de quibus Alg. in prima huius libri parte disputauit cum philosophis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Deinde vero in scḋa parte disputauit: ⁊ altercauit cum sapientibus in quibusdam naturalibus prepositis sub duabus disputationibus contentis: vt in suo loco videbitur.

¶Ostenso igitur hoc preambulo deinceps primam disputationem prime partis incipiemus.

¶Explicit prologus Auerrois.

¶Augustini Niphi Suessani phi clarissimi in Destructiones destructionum Auerrois contra Algazelem: expositio.

In principio cuius ly opis īnocādus est deus.

EXit Plato in thimeo omes quippe mētis quoquomodo compotes operis cuiuslz vel magni: vel parui principio inuocare deum solēt: deos ergo omnes deasq; precamur timprimis quidē: vt ea dicantur a nobis q̄ illis placeāt. deinde vt nobis ipsis cōtemnis: ¶tum ad deos attinet: sic nobis oratū sit. hec Plato. ¶Inuocatis ergo dijs ⁊ humiliter exoratis circa expositionē huius libri. primo proponā intentionē meam. Scḋo prohemium auer. exponam: ⁊ per ꝓs residuum libri.

Quantum ad primū qz cura ⁊ solertia illi⁹ ingeniosi phi hieronymi Bernardi patricij Veneti ad manus meas liber hic qui destructio destructionū inscribit auer. venit. ⁊ vidi q; hic liber plenus erat vtilitate: vt potui colligere: rogatus immo coactus ab illius viri excellentia: dico q; intentio mea est glosare hunc librum. Et qz hic liber est multū difficilis: vt apparet: tum ex mala translatione: tum ex verbis ⁊ sententijs arduis hic cōtentis. ideo nolebā scribere: qz vero scio q; nō tm̄ his q̄ veritatē dixerūt sunt hñde gr̄e: vt dicit ari. sed his etiā q̄ sunt principiuz inuestigationis eius: opus istud nō recusaui. ¶Scio bñ q; posteriores videntes illā expositionē cā accusabūt. Sed qd curo malmolotū latratus? ⁊ qdā exponēt aliter hunc librū. ⁊ qd curabo de verbis cecotū de coloribus iscriptis? ¶Mouet autē maxime me hūc librū edere paucitas phoꝝ i hoc tēpore. hoc cm̄ meo tēpore nō video phos. Et illi pauci sunt multū molesti ⁊ in parno precio: quasi a populis hñtur tāq; indigni amicitie ⁊ consortij humani. Cause autē huius paucitatis sunt dicte ab auer. in locis eius. Ut ergo i hoc lib. appareāt aliqua fūdamēta phoꝝ curam exponere hūc. Quare mot⁹ fuit hunc librū edere

¶Causa autē editionis mee potissima ⁊ maxima est: qm̄ hic liber cōtinet multas q̄stiones cōtra nos xp̄ianos: vt ergo videatur q; phorum rationes sunt debilis efficacie contra nos: ideo exponā illas: ⁊ eas in singulis locis conabor soluere fundamentis verioribus. Nolui autē probare hūc librum esse auer. quia manifeste apparet: tum ex verbis eius. ē. phy. cōmen. 3. tum ex modo procedendi ⁊ propositionibus suis hic.

Et cum ista sit mea intētio: ad scḋm. s. ad expositionē huius libri vemo. ꝛc. Hec expectes a me diuisiones ⁊ subdiuisiones: ꝛ tm̄ colligabo quedā cū q̄busdā: vt ipse facit in libris ari. Dico ergo q; auer. primo p̄mittit. plogū. deinde ibi. (Aut alg.) prosequit. In prima pte declarat vtilitatem sen necessitatē p̄ncipij libri. Et ponit vnū syllogismū cū cōclo est. q; nos naturaliter disponi debem⁹ ad conatu defendere veritatē: ⁊ sylls sic cōponit. id qō ab intellectu est appetibile ⁊ desiderabile i n sustētatione illi⁹ debemus apponere oēm conatū: ⁊ oē studiū. sed veritas est apetibilis ⁊ desiderabilis. ergo sequit̄ pclō iam dicta. huiꝰ ergo syllogismi ponit primo minorē. d. Cū in cūctis reb⁹ ab intellectuali veritate desiderādis nāli ⁊ p̄cipue charior: dulcior: ⁊ dilectior sit veritas: deinde ponit cōclonē. d. tenemur igit̄ eā semper attente ⁊ feruide: vt efficaci⁹ meditari pōt: obtinere: vult. d. defendere q; p

Oīconatu tuēda est ꝓpter veritas.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝛ suos hostes praui ter litigãtes se vere ꝓcipi.i.in eo ꝙ vere se percipiũt esse litigantes:ac ei obijcẽtes cũ varijs stipendijs.i.studijs ipsam seductere ꝓtractantesq; conamur interimere viscerib⁹ ardentib⁹ : vult dicere magno calore ꝛ feruentia.itaq; vult dicere ad hoc:vt veritas vbiq; inter oia obstacula vigeat ꝛ preualeat:ecce igitur intẽtionẽ ꝛ causam intẽtionis in ghali.

Mod⁹ q̃ hũc libr̃ inuenit.

Deinde introducit modũ quomodo inuenit libũ Algazelis.d. Unde nos a diuturno pristino ꝛpe nauigãtes in pelaginẽ phos freti cũ nauib⁹ volumiñ:vult dꝛe librox ꝛpathetico3 ibidẽq; laqa ac retia iactãtes venãdo: ideq; cũ hãmis sepati animi.i.cũ discreto cogitamine pisces vehẽtes ꝓfati talassi.vult dicere predicti maris:ad man⁹ nostras q̃dã liber Alga.at tributus peruenit:cuius destructio phos titulus est:ꝛ cõfirmat id esse Alg.d.de de quo libro ab eodẽ Alga.editũ fuisse non est ambigendũ.ipse in ꝓncipio ꝛ fine cuiusdã libri q̃ vocatur intẽtio philosophox.ꝓmiserat librũ ꝓdictũ cõpilare.Deinde declꝛat naturã hui⁹ libri.d.Et est notandũ ꝙ dictus liber de quo tractaturi sum⁹ multos in corde hoiu3 seruat errores:in cerebroq; multorũ sapientũ infinita posuit dubia piculosa.ꝛ dat causam.d.prout.i. qñ dictus alga.notus est summ⁹ philosoph⁹:ꝛ de maloꝛib⁹ tenẽt philosophis:ꝛ est manifestũ ꝙ fama multox ꝓcessox in sufficiẽtia.i.in summo:magna est causa errãdi plurimũ posteriox . Deinde ponit id qð facit lib.hic. dicẽs.Tandẽ dicim⁹ ꝙ hic liber multos subtiles atq; nobiles modernorũ admirari facit sepissime:maxime qꝛ dict⁹ alga.est summ⁹ philosoph⁹ not⁹ ꝛ in philosophia cõstruxit eximia volumina:in qb⁹ sapientũ opiniões clarius q̃ deberet ꝛ diffusius ostẽdit:deinde excitat⁹ est hũc librum exerere:in quo stipites tot⁹ philosophie ꝓmittit euellere:turres ꝛ castra veritatis meditatus est irruere:itaq; philosophia ratione hui⁹ libri piculata abominationi exhibit deinde.i.retro.Deinde excusat alg.ꝛ dat cãm.d. Sed cũ tales nobiles.vult dicere qualis est alg . semp excusandi sint.dicim⁹ ꝙ hoc dicto homini accidit forte vna dictarũ causarũ:aut qꝛ ex aliquo morbo pturbatus fuit intellectu : aut forte suspect⁹ erronice prauitatis inter legales sui tpis ꝓfuerat:vult dicere se excusauit in hoc lib.legales nãq; inimici reperiũtur philosophox:ꝛ ipse aliquo modo noluit pati inimicitiã. Debes scire ꝙ ipse auer.appellat theologos multis nominib⁹.s.qñq; loquẽtes:qñq; legales:qñq; sophistas:qñq; credẽtes.dicunt quoq; legales:eo qꝛ leges ꝓphetarũ sequunt:ꝛ nõ rones philosophox:ꝛ ista appellatio est satis hosta:qñq; loquẽtes:ꝛ ideo dicũtur sic:qꝛ loquunt res ꝛ rationib⁹ nõ ꝓbãt:ꝛ ꝛ iteꝝ est appellatio honesta:vt puto.qñq; sophiste:eo qꝛ negãt principia philosophox:ꝛ ex cõtrarijs principioꝝ faciũt ꝙclones:ꝛ est appellatio vituperãda.qñq; credẽtes:ꝛ ratio est manifesta . trib⁹ ergo modis nominat eos:ꝛ ego hic sequẽdo modũ loquedi ei⁹ illis trib⁹ modis nominabo.quare to aũt mõ cũ sit vituperãdũ nõ nominabo.Deinde ꝙcludit naturã hui⁹ libri.d.Demũ dicim⁹ ꝙ qualiterq̃ cũq; sit venenũ magis q̃ cibus dꝛ reputari. deinde ponit ordinẽ quẽ vult tenere in hoc libro.dicẽdo causam quare cõ posuit hũc.d.Nos igit linoꝛẽ ꝓsecutorũ nostre matris charissime philosophie gerentes.i.narrãtes fideliter verba dicti libi : vt diligẽter potuimus nos speculati sumus gracile.i.subtiliter : infudauimusq; vitia ipsius atq; sophismata eminẽter patefacere.ac cis:vt sufficientius preualuim⁹ obijcere.Deinde excusat se.d.licet in plurib⁹ satis sit difficile nimis argumentorum profunditate ꝛ obscuritate locorũ sophisticationis:vult dicere satisfacere.Deinde cõplet ordinẽ.d.Et facimus cunctis notũ:ꝙ de predicto lib. illud ad qð.s.liber hic veracior apparet ꝓsertim.i.solum sumpsimus ꝛ disputauimus ꝓut periculosius est.ꝛ debilia dimisimus. Uerba hui⁹ libri

Certificatio hũc libr̃ fuisse alga.

Nã libri.

Excusatio ꝑ alg.

Quot nominibus appellãt theologi.

Ordo seruandus.

excusatio

Manifestatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nos cepimus.i.locauimus in parua capitula: vt facilius suos errores valeamus redarguere:z expresse preposita.vult dicere dubia magis ardua inter cetera disputare.Deinde ponit diuisionem libri in duas pm q alga.fecit:qm fecit.14.qones in meta.z duas in nalibus.z ponit numerum: z sermo eius est manifestus per se.

Diuisio libri.

Sed circa hoc prohemiu debes scire q auer.duas in hoc prohemio innuit intentiones:vna vt philosophus artificiosus:alio modo vt moralis:vt moralis quidē:qm tria facit:quoz primu est reddere lectores beniuolos.scm attētos.tertiu dociles. he enim sunt conditiones prohemij:vt moralis:vt aristo.dicit in rhetoricis:facit quidē eos beniuolos declarādo istius libri vtilitatē:que quāta sit iā manifestū est ex dictis. Facit eos attētos exponēdo istius difficultatē:z satis apparet quāta sit ex dictis. Facit eos dociles aliqualiter ponendo ordinem dicendorum: et sic istud prohemium rhetorice z moraliter est factum.est etiam factum naturaliter seu logice:quia in prohemio libri debemus.7.premittere: vt auer. dixit in physicis.s.intentionē.z hoc fecit auer.qm declarauit sua intētionē in hac libri descriptione.Utilitatē z iam tibi apparet hoc.Ordinē:z Izno satis apte hoc fecerit:nō adhuc ex verbis suis apparet.hic enim liber ē primus:quia de rebus metaphysicis abstractis tractatvt scis.Proportionem: z hoc etiā iam potes ex verbis istius libri habere:qm proportio huius libri est:sicut metaphysice ad alios scie naturalis.Uiā doctrine:qō etiā habere potes:eo qz cū liber hic metaphysicus sit illisemet vijs pcedimus:sicut z in metaphysica.nomen libri.z iam apparet hic totum hoz:z nomē auctoris:z hoc est manifestum etiam:ideo vere artificialiter hoc prohemium est factum z moraliter z logice.

Duplex intētio.

In prohemio.7.pmittenda sunt.

Quero hic vnā qōnem:qm auer. ait.qō intellectuali virtuti veritas est chara z dulcis z appetibilis:vtrū hoc sit verū:z videt q non:qm multi fugiunt verum:vt apparet. ¶Circa istam dubitationem dicendū q veritas est intellectui appetibilis:qō quatuor vijs declarari potest. ¶Prima sumit:eo qz est obiectū intellectus.vndevidemus omnes potētias cognitiuas valde in suis ppijs obiectis delectari:z in eis quietari: propter qō fugiūt obiecta extranea:z p se amāt nālr obiecta ppria:qz igit verum est obiectū intellūs:vel saltē rō obiecti intellūs:vt dictū ē in libro de anima:scimus q veritas est valde intellectui delectabilis. ¶Secunda via sumitur ex concomitātia veritatis cū ipso intellu: videmus em q falsum est nō ens:z res quāto plus de vitate hz:tāto plus de ente z essentia:z pp qō scdo meta.vt ibidē cōmen.4. Auer.declarat prima principia opz esse verissima:immo videmus aliquavera ita appropinquari intellectui:q statim lumine intellectus ei fiunt cōformia:vt sunt prima principia:vt dicit auer. secundo meta.commen.primo.Ex his concluditur q intellectus valde delectatur in veritate:qm veritas est ei similis:z res plus in suo simili delectatur q in suo extraneo:vt scis. ¶Tertia via sumitur eo quia per ipsam primo principio immateriali appropinquat.dictum est in nono meta.cō.22. q in substantijs immaterialibus non est nisi verū:qz carent mā:qz igit nāle desiderū est appropinqri primo principio.z melius intellectus appropinquat appetendoverum:ideo sicut ei naturale est appetere assimilari primo:ita naturale est appetere veritatem mediante qua plus naturaliter appropinquat. ¶Quarta via est:quia per veritatē intellectus fit quodāmodo oia:qm veritas rei est quodāmodo ipsa res:z ideo qō appetit plus de veritate:plus appetit fieri res ipsas:quibus cōiungitur mediāte veritate.z qz nāliter intellectus appetit fieri res quātū pōt:ideo nāliter appetit vni-

Prīa qō. Quatuor vijs ōcēat vitatē intellectui appetibilez. esse.

Scōa via. Intellūs in veritate delectat. Tertia via is vijs sepatis fi est nisi verū:qz carent mā.

Quarta via.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ri veritati mediãte qua fit quodãmodo oẽs res. Et his sequitur q veritas naturaliter ꝛ pcipue est charior: dulcior: ꝛ delectabilior ipsi intellectui cũctis rebus desiderandis. Est quidẽ charus: qm̃ intellectus cum sit sensibus inuolutus: ꝛ eis continuatus cum difficultate ad veritatẽ pertingit: quod autem est difficilis inuentionis earũ habetur. Dulcior quidem: qm̃ licet dulcedo a gustu percipiatur: intellectus cum sit virtus multo nobilior oibus sensibus in virtute sua aliquo modo cõtinet operationẽ sensuum: ideo aliquo modo dulcedinẽ participat: qm̃ sicut gustus tunc dulcedinem participat qñ obiectũ ꝓsequitur: ita qꝫ intellectus veritatẽ ꝓsequitur: dicitur q veritas est ei dulcis. Delectabilis vero qm̃ sibi ꝓprium obiectum conueniens ei: per ipsam q̃ primo principio ꝛ rebus vniter: ꝓpter qđ veritas est intellectui delectabilis. Veritas ergo est chara dulcis ꝛ de ectabilis intellectui dãs causas dictas. ¶ Ad argumentũ dicendum q licet multi appetitu voluntario corrupto veritatem fugiant: non tamen appetitu naturali ꝛvoluntario recto: vt dicitur enim. 3. ethico. c. 5. multa innaturalia potest voluntas appetere ꝛ impossibilia.

Nihil carius intellectui q̃ veritas.

Solutio.

¶ Prima disputatio Algazelis cũ sapientibus in prima huius libri parte tractat. Utrum mundus sit ab eterno: an non.

¶ DUBIUM PRIMUM

Vt Alga. id qđ primo ineſtigãdũ est de philosophoꝝ opinionibus: circa antiquitatẽ seu nouitatẽ mundi dirigitur. Añ dicimus: q fortior eorum probationum super dicto proposito hec est. procedere innouatum ab antiquo absolute impossibile est: Si nos eñ ponemus quoddaꝫ antiquum q mundus ab eo processus non fuisset: ꝛ postea ab eodem antiquo tpe mũdus processus vel productus fuit. Dicimus q mundus non producebatur ab ipso antiquo: nisi vel quia carebat inclinante eũ ad esse ꝓducẽte. vnde si mũdus possibilis erat oĩno produci ab eo antiquo anteq̃ ad actũ egressus fuisset non euaderet q̃n in sua productione innouatũ sit qđdã inclinãs producẽs eũ ad esse. aut vero si nõ oporteret q mũdus adhuc remaneret in sua possibilitate: ꝛ sicut anteq̃ ꝓductus esset. Si primo modo adhuc petẽdũ est de illo inclinãte: quare magis inclinauit mundũ ad esse q̃ ante: nulla cã ad hoc imaginari põt nisi altera duarũ: aut q̃ inuidet: aut q̃ nõ põt ꝓ tũc: ſz nullũ istorum est ponẽdũ in deo: igitur ꝛc. Unde aut hoc ꝓcedit ad infinitũ: quod est falsum: aut perueniet ad qđdã inclinãs ipsius esse ab eterno. ꝛ si sic. ergo mũdus est ab eterno. Hec est sentẽtia ꝓpꝫ: de qua ñdẽdũ est q hic nõ reperit possibilitas in agẽte: neq̃ in patiẽte: ſz in rebus artificialibus ꝛ nãlibus ꝓcedat agẽs ꝛ patiẽs ante ipsorum effectus: eo q cãtur ab aliis ea ꝓcedẽtibus in tpe: processus vero mũdi modo supradicto nõ sic se hꝫ. videlicet. q ibi nõ dꝫ attribui possibilitas agẽti: neq̃ patienti. Possibilitas namq̃ patiẽtis hic esse neq̃t: q̃ hic nullũ est ſubiectum. Et possibilitas q̃ est q̃dã virtus est in ſubiecto: nec hic est possibilitas in agẽte: q̃ in p̃dicta ꝓductione nullũ est dare agẽs nisi deũ. Et cũ possibilitas sit q̃dam

UVA. BHSC. IyR_120_2

potentia ⁊ deus benedictus est: sicut essentia totaliter actualis ⁊ simplicissima: nō dz ergo de quadā possibilitate denominari. ⁊ iō dicimus. ꝙ productio mūdi a deo non est mutatio in eo neq; extus de potentia ad actum: immo quidam motus potentie diuine qui a nobis ignoratur. Et propter hoc dicimus ꝙ non est comparandum inter opera diuina: et alia opera naturalia.

¶ Finito prologo: vult modo prosequi de propositis q̄onibus: ⁊ primo de prima. s. an mundus sit ab eterno an non: ⁊ rō ordinis est. qm̄ hec q̄o est q̄si fundamentū oīm aliarū: vt apparebit: ⁊ est cōmunissima propter q̄ debet esse prior: ⁊ qz vt dicitur in principio tertij meta. q̄o debet habere dubitationes primo: ⁊ post earū solutiones ꝓpter causas ibidē dictas: ⁊ etiam quia disputatio exigit duo: vt dicit primo phy. cō. 12. s. arguere contra fundamēta alicuius opinionis: ⁊ soluere illa: ō auer. primo inducit sniam Alg. per modū q̄onis. sc̄o loco soluit illas sigillatim. ¶ Sed dubitat: qm̄ aīt auer. 3. meta. cō. primo. ꝙ dubitationes metaphysicales debēt poni oēs insimul: ⁊ post dz fieri liber spālis solutionū q̄onū: vt fecit aristo. q̄ fecit tertiū meta. vbi mouet oēs q̄ones: ⁊ in residuis libris soluit illas. ¶ Dicēdū ꝙ auer. fecit hoc primo more Nicolai. sc̄o vt snia alg. melius intelligatur: qm̄ litera diuisa est clarius intellecta. ¶ In isto ergo dubio ponit primo intentionē alg. d. id q̄ primo inuestigandū est de ꝓpōz opinionibus: dirigitur circa antiquitatē ⁊ nouitatē mūdi. Deinde adducit rōnes ꝓpōz. Et prima sic cōponitur. nullū nouū procedit ab antiquo sempiterno. Sed mundus ꝓcedit ab antiquo ⁊ eterno. s. deo. ergo in tertio. mō sc̄de figure mūdus non est nouus. huius syllogismi minor nō ponitur in litera: qm̄ in disputatione tertia dicetur declaratio illius: maior ponit cū dicit. vñ dicimus ꝙ fortior eorum probationū siue probationib⁹ suppradicto proposito hec est. procedere innouatum ab antiquo absolute impossibile est: hec est maior seu virt⁹ eius. Deinde ponit eius declarationē. ⁊ hec declaratio sic ordinatur: si est aliq̄d nouum factū ab eterno. V. g. mūdus qui sit a deo eterno: hoc non pōt esse nisi vel qz carebat aliquo inclinate id eternū siue mundū: vel qz nullū erat inclinās. Sed vterq; modus est impossibilis. ergo maior est manifesta. primo ergo tangit primū modū. d. (si nos enim ponemus quoddā antiquum ꝙ mundus ab eo processus vel productus non fuit: ⁊ postea ab eodem antiquo mundus tpe). i. in tpe. (processus seu productus fuit: dicimus ꝙ mūdus non producebatur ab ipso antiquo: nisi vel quia carebat inclinate eū ad esse productū.) Deinde probat rationabilitatē huius mēbri. d. (vnde dicimus ꝙ si mundus possibilis erat oīno produci ab eo antiquo: anteq; ad actum egressus fuisset: non exaderet quin in sua productione innouatum sit quoddam inclinans: producens eum ad esse.) Deinde ponit scōm membrum ⁊ destruit id. d. (aut vero si non oporteret ꝙ mundus adhuc remaneret in sua possibilitate: sicut anteq; productus esset.) vt dicam post. Deinde destruit primū membrum. d. (si primo modo adhuc petendū est de illo inclinante: quia magis inclinauit mundum ad esse.) vult dicere pro tunc cū ante. (nulla enim causa adhuc imaginari potest: nisi altera duarum: vel quia inuidet: aut quia non potuit pro tunc sed nullū istorū est ponēdū in deo.) deinde prosequitur rationē. d. (vnde.) vult dicere si ponatur id inclinans. (aut hoc procedit ad infinitum: qd̄ est falsum: aut ꝓueniet ad quoddā inclinās ipsius esse ab eterno: ⁊ si sic. ergo mūdus est ab eterno.) qm̄ sup. id inclinās seipso mundū produceret. Deinde aīga. incepit destruere hoc argumēt mētum: ⁊ primo supponit hoc argumētū esse ꝓpōz. d. (⁊ hec est snia ꝓpōz.

Disputatio duo requirit. dubitatio

Solutio.

Prima rō ꝓbās mūdum eternū esse.

Declaratio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Zsin rebꝰ nālibus ꝛ artificiliꝫ procedat potē tia agētis ꝛ passi: si tñ sic in productione mundi. Actio dei nō ē politas.

vult dicere Ari. in. 8. phy. maxime tex. cō. 7. ꝛ inde. Deinde incepit debilitare illam rōnem. d. (de qua ꝛndendū est: q hic non est politas in agēte: neq; in patiente.) vult dicere in productione mundi nō procedit potētia agentis: nec potentia passi. (licet in rebus artificialibus ꝛ nālibus p̄cedat agens et patiēs ante ipsoꝝ effectus.) vult dicere: q ante rerū productionē tā nāl ꝛ quā artificialiter potentia agentis: ꝛ potentia patientis p̄cedūt. Cuius rōnem dicit. (eo q causaꝫ ab aliis ea p̄cedentibus in tpe.) vult dicere: qꝛ concurūt dispōnes tpaliter dispōnentes. (processus vero mundi mō suprādicto non sic se habet. vz. qꝛ ibi non dꝫ attribui possibilitas agēti: neq; patienti. hoc probat Auer. duabus rōnibus: quarū prima sic cōponitur: ois politas ē i sbo: actio dei non est in subo. ergo nō est hec politas. Uel sic. ois politas hz fieri circa aliqō sbm. ꝫtus dei nō hz fieri circa aliqō subiectū. ergo ꝫtꝰ dei nō est politas vel fofa ipsius: vt placet. p̄mo ergo accipit ꝛcl'onem. d. (politas nāq; patientꝫ hic eē negꝫ.) Deide accepit minorē. d. (hic nullū est subiectū.) vult dr̄e q ꝫtus dei nō hz aliqō p sbo: vel nō circa aliqō subiectum. deinde accepit maiorē. d. (ꝛ politas que est q̄dā ꝫtus est in sbo.) Et cum probauit q politas non est ex parte passi: probat q non sit ex parte agētis: ꝛ sylls est per locū a maiori sic. si hic esset aliqua politas ex parte agētis illa esset in deo vel eēt ipse deus. Sz nō est deꝰ: vel in deo: ergo vt p̄us. minor declarat: qm̄ nulla potētia est eēntia. politas est potētia. ergo politas nō ē eēntia. Tūc sequit. nulla potētia est eēntia: ꝛ deꝰ est eēntia: ergo deꝰ nō ē potentia. nec i eo ē potētia. huiꝰ ergo sylli accipit p̄mo ꝛcl'onē. d. (nec hic ē politas i agēte.) hic ē ꝛcio. Tūc accipit añs. d. (qꝛ i p̄dicta productōe nullū ē dare agēs nisi deū.) vult dr̄e: q si eēt aliquod agēs: id eēt deꝰ. deinde accepit p̄bationem minoris: que est destructio ꝓntis: ꝛ primo minorē. d. (ꝛ cuꝫ politas sit q̄dā potētia.) deinde accipit minorē vltimi sylli: ꝛ. d. (ꝛ deus benedictus est: si cui eēntia totalr actualis ꝛ simplicissima.) deinde ponit conclonez. d. (non dꝫ ergo de q̄dā politate denoiari). hic ergo intellexit tres syllos. q̄rū p̄mus fuit hypotheticꝰ p locū a maiori: ꝛ posuit añs ꝛ ꝓns: ꝛ tacuit destructio est ꝓntis q̄ erat velut minor. scōs fuit in p̄ma figura in quarto p̄me. et eius posuit minorē tm: ꝛ tacuit illiꝰ maiorē ꝛ ꝛcl'onē. tertius fuit i tertio modo scōe. ꝛ illiꝰ ponit minorē ꝛ cōcl'onē: ꝛ tacuit maiorē: ꝛ sic explanatus est hic locus. Cpis habitis rñdet ad rōnē Arist. p̄mo ad maiorē: ꝛ ait (et ideo dicimus q productio mūdi a deo nō est mutatio in eo: neq; exitꝰ ō potētia ad actū. imo q̄dā modꝰ potētie divine: q a nobis ignoraꝫ. ꝛ pp hoc dicimꝰ q nō ē cōparādū inter opa dīna ꝛ alia opa nālia.) Et ipse tacuit solu. ad formā argumēti ꝓpoꝝ: qm̄ manifesta: ē: eo qꝛ ipsi credebāt actionē dei esse similem actionibus naturalibꝰ: ideo fecerūt dimissionē predictam. hoc igitur est primum dubiū alg. ꝛ explanatio illius vt potui.

Politas quū sit potētia: nō ē eēntia.

AUERROIS.

TOs dicimus. q valde mirandum est de verbis huius hominis. ipse em̄ posuit se in thalamū pḣoꝝ vt ratiocinatꝰ eēt cū eis: concedēs ꝛ supponēs eorū p̄incipia ꝛ radices: ꝛ modo qñ sibi defecerūt rōnes sufficiētes appodiauit se in infimis filozū aranea: ꝛ id quod ipse dicit. vz. q hic nulla sit politas in patiēte: qꝛ nullū est hic subiectū nihil est: in hoc enim est tota dissensio. vz. vtrū mundus caruit eē in tempe p̄stino. tandem iste homo negat id quod philosophi totaliter

UVA. BHSC. IyR_120_2

negār: ⁊ nō reprobat illud cū principijs ꝓcessis inter eos. ¶ Aur sus id qđ posuit ꝙ hec nō sit possibilitas in agēte: sunt verba ce ci tāgentis parietes: nobis nāq; manifestū est ꝙ sapiētes nequi uerunt loqui in aliquo entiū tam in naturalib⁹ q̄ in diuinis: nisi ꝑsumāt auctoritates a natura quorūdā entiū ꝓparabiliū ad ipm ꝓpositū vt magis fieri pōt. Et si sic qualr ergo dicēdū est: ꝙ de⁹ ꝓduxit mundū post purā ꝓuationē. vz. de nihilo absq; aliqua mutatione: nisi ratione quorūdā extrinsecoꝝ mouētiū: sed nulluꝫ mouens extrinsecū ponī pōt mūdo remoto: oportuit ergo fuisse mutationē in ipso deo: ⁊ principiū cōcessum ab oībus est: ꝙ nul la res seipsam ꝓmutare pōt oportebit nos ergo de necessitate ne gare mūdi creationē ēm ꝙ ptz ex istis ꝓnoꝝ principijs. ¶ Imo qđ magis mirādū est posq; ipse tm̄ ꝓconizabat dei simplicitatē qualr nō sentiuit qūo īducebat cū suis ꝓbis absurdā mutationē. ¶ Unde dicimus deniq; ꝙ verba sua erronea sunt manifeste: et nō exigūt maiorē redargutionē.

¶ Posq; Auer. adduxit sniam Alga. in dubio ia⁊ dicto: vult ꝓtradicere ei. ⁊ primo obloquit cōtra eū: ⁊ admirat de vtilitate huius hois ⁊ dicit. (dicimus nos: ꝙ valde mirandū est de verbis huiꝰ hominis) cuius rōnem dicit. (Ipse em̄ posuit se in thalamo ꝓnoꝝ vt rōcinatus esset cū eis ꝓcedēs ⁊ supponēs eoꝝ principia ⁊ radices: ⁊ modo qñ sibi defecerūt rationes sufficiē tes.) vult dicere cōtra eos. (a ꝓpodiauit se in infimis filioꝝ aranearū.) deinde accipit id quod dixit declarando esse falsum. et dicitur. (et id quod ipse dicit. vz. ꝙ hec nulla sit ꝓpria in patiēte: qz nullū est hoc subiectū nihil est.) vult dicere ad ꝓpositū: qm̄ siue hoc ꝓcedat siue neget: nihil facit ad rē. qđ declarat. d. (in hoc em̄ est tota dissensio). vult dicere inter theologos ⁊ ꝓhos. vz. vtrū mūdus caruit esse in tpe ꝓistino. vult dicere a deo ꝙ in tpe certo deus fecit ipsum. ⁊ nō ab eterno. modo ad hoc quesitū ꝓpositio Alga. nihil facit. ¶ Preterea arguit sēdo declarādo opinionē alga. facere pro philosophis. d. (tandē iste homo negat id qđ philosophi toralr negāt: ⁊ nō reprobat id.) qđ. s. ponūt philosophi. (cū principijs ꝓcessis inter eos.) ¶ Sz hic videtur difficultas. qualr alga. negat id qđ philosophi. Dicendū ꝙ philosophi negāt mūdū esse factū in tpe nouo. vz. in. a. instāti: ⁊ nō ante. a. instās: sed volūt mundū ab eterno ꝓcessisse. Modo hoc idē hz negare Alga. cum suis ꝓpositionib⁹: qm̄ si in primo principio nulla est potētia: qz caret subiecto: ⁊ est essentia pura: ergo in eo nō est potētia ad ꝓducēdū mundū in. a. instāti post tēpus verū vel fictū. ꝓña apparet ab vli negatiua ad particularem vt dr sēdo topicoꝝ: ⁊ sic alga. ꝓcedēs id nō destruit mentē philosophorū: sed potius eā ꝓfirmat. Deinde declarat ꝙ illa ꝓpositio. s. d. in deo nō est virtus ⁊ potētia actiua: est falsa in se. ⁊ dicit rursus id qđ posuit. s. ꝙ hic nō sit possibilitas in agēte sunt verba ceci tangentis parietes: vult dicere domus: ⁊ nō ea que sunt intus. i. sunt verba nō ꝓfundantia in fundamentis: ⁊ hic declarat. ⁊ ratio sic cōponitur: qđ inuenitur in inferioribⁿ nō biliori modo ⁊ melius in primo: sed potentia ⁊ virtus reperitur in entibus hic: ergo ⁊ in supremo. huius sylr tangit minorem. d. nobis namq; manifestum est: quod sapientes nequierunt loqui in aliquo entium tam in naturalibus: q̄ in diuinis nisi ꝓsupponant auctoritates: vult dicere potentias a natura quorūdam entium comparabilium ad ipsum propositum. i.

dubitatio Solutio.

Ratio. Qđ reꝑit in inferioribus melioꝛi modo reꝑitur ibi

UVA. BHSC. IyR_120_2

periorib⁹ Sylls p bās deus nō potuis se pduce re mūdus in vno tē pore q nō p alio.

deū vt magis fieri pōt: z p hoc vult hꝛe minorē. Deinde arguit z tertio de clarādo adhuc argumētū phoꝝ stare. z sylls pōt sic ꝓponi. oē agēs per cognitionē: qō ita tāgit in hoc tpe q nō in alio: vel mutat in phātasia z volū tate: vel noviter occurrit agēs adiuuans ipm pro nūc q nō p tūc. Sed de nō pōt mutari in volūtate z eius phātasia seu ꝓpchēsione: nec est aliquod agēs nouū in eius actione ꝓcurrēs: ergo in scda figura. deus nō pōt pduce cere mundū pro vno tēpore q nō pro alio. minor pbat in lra: qm aliquod agēs poni non pōt aliud a deo mūdo nō exīte: nec de⁹ pōt in opinione et z volūtate mutare. qz nō nisi a se: z mō nihil mutat se. De hoc ergo sylo nō ponit formalr nisi pbationē minoris: z ꝓpositionē Alga. in forma dubitationis. d. z si sic. vult dicere. si est sicut dicit alga. qualr ergo dicendū est q deus pduxit mundū post purā priuationē. vz. de nihilo abscq aliqua mutatione volūtatis: nisi rōne quoruūdā extrinsecoꝝ mouētiū. vult dicere noviter ocurrentiū. hec ergo est quasi maior in forma questionis: deinde sub inducta minori destruit maiorē: dicit: sed nullū motis extremū poni potest medio remoto: oportuit ergo fuisse mutationē in ipso deo: qō destruit. d. (z principiū ꝓcessum ab oibus est. q nulla res sei ipsam pmutare pōt.) deinde ponit ꝓclusionē. d. (oportebit nos g de necessitate negare mūdi creationē sm q ptz ex istis principijs phoꝝ.) Ultimo corclarie ꝓcludit errorez Alga. d (qō magis mirandū est post cq ipse tm ꝓconizabat dei simplicitatem.) vult. d. immobilitatē. (qualr nō sensit qūo inducebat eū. s. deus ad ab surdā mutationē.) z hoc iam declarauit auer. co. qz si nō pōt nouitas mundi reduci ad aliqō agēs nouū: ergo ad dei mutationē: vt dixim⁹. Tandez cōcludit errorē ei⁹. d. (vnde dicim⁹ deniq q verba sua erronea sunt manifeste. z nō exigūt maiorē redargutionē.) Et debes scire q leges hic dāt multas solutiones: z quedā earū sunt posite ab alga. in alijs dubijs: z quedaz indigēt pscrutatione p se: ideo nolo nūc dicere illas. Sed in loco vbi tangentur: z in fine questionis presentis.

Aduerte.

ALGA. DVB. ij.

AIt Alga. amplius pȝis dicēdū est. qualr negat mundū pduci a deo bñdicto voluntate sua antiqua interēte eius esse qñ nō fuit: lz precesserat eū priuatio infinita: z incepit ipsius esse qñ puenit tempus ordinatū antiqua diuina voluntate.

¶ Cum adduxit Auer. solonē alga. z eā remouit. hic adducit solutionē ad argumētū phoꝝ. est em virt⁹ argumēti pipatheticoꝝ in quarto prime sic:

Rō philosophoꝝ. nullū innouatū ꝓcedit ab antiquo eterno. Sed si mūdus fieret: iam esset innouatū: ergo nō pōt puenire ab eterno immobili cuiusmodi est primum principiū: hec em est virtus argumēti phoꝝ. ¶ Ad qō rndet: z apud me videt distinguere maiorē: quoniā illa potest duobus modis intelligi: vno modo q nullū nouū ab eterno ꝓcedat voluntate noua. z sic concedit maiorem et minorē. z cōclusionē: qm manifestū est q mundus nō prouenit a deo voluntate noua. Secundo modo. voluntate antiqua: z sic non incōuenit nouū volūmum fieri ab eterno voluntate antiqua. dicit ergo (ait Alga. amplius pȝis dicendū est: qualr negat mundū pduci a deo benedicto volūtate antiqua inferente eius esse: qñ non fuit.) quasi dicat. q hoc modo nō incōuenit nouum ꝓuenire ab eterno voluntate antiqua inferente esse eius: qñ nō est. i. post nō esse: alia littera hꝫ (qñ fuit) z est corrupta: z debet dicere (quando nō fuit.) vel forte vult dicere quando fuit supple. preconceptum illum esse pro tempore ordinato a diuina voluntate. (Licet processerat.) hic remouet

Solutio. Ab eterno non ꝓ iori z minori. Nouitas sed bñ volūtate antiqua. Alia ratio phoꝝm.

UVA. BHSC. IyR_120_2

aliam rationē phoꝫ:quoꝫ virtus erat ꝓ impoſſe. Si mūdus ſit factꝰ de nō eſſe ad eſſe ꝓ volūtatē antiquā:ergo tpe infinito ſtetit ſub priuatione qō reputāt incōueniēs. Rñdet q hoc nō eſt incōueniēs ꝙt fuit ordinatū a diuina ⁊ antiqua volūtate. dicit ergo(licet p̄ceſſerat eū priuatio infinita:⁊ incepit ipſius eſſe qñ ꝙuenit tp̄s ordinatū antiqua diuina volūtate.) ſup. nullum dz poni incōueniēs ꝓout cadit ſub antiqua voluntate.

Solutio. Nō eſt inconueniēs mundum fuiſſe ſub priuatiōe tpe infinito:volūtate antiq̄: ſed eēt inconueniēs voluntate noua. a Quid ſit noua voluntas Volūtas antiqua quid eſt.

Sed qr ſepe Alga. vtit̄ ly diuina volūtate ⁊ noua volūtate:opz vt aliqualiter declarenť. Dico ergo q noua volūtas a eſt nouꝰ appetitus er nouo fine p̄ceōcepto. vnde.⁊ volūtas pōt capi ꝓ actu primo:⁊ pro actu quaſi ſcōdo:ſic capiať ꝓ actu ꝓio:ſi volūtas eſt potēs:vel quaſi potētia aie:qua pōt deſiderare bonū extra:ſi capiť ꝓ actu ſcōdo:ſic eſt nouus appetitus ſequēs nouā cognitionē alicuiꝰ boni p̄ceōcepti: qñ vt dz. 12. met. cō. 39. appetitꝰ ſequit cōprehēſionē:ſicut vmbra corꝑ:⁊ ſi capiť voluntas noua in in propoſito:ꝓ hoc eſt q ſor. appetit hodie balneari non acquirit nouā volūtatē ꝓ actu primo acceptā:qm̄ tā habuit illā:ſz bn̄ noua volūtate id appetit q̄ eſt actꝰ ſcōdus:⁊ ꝓ hoc ſcit q̄d ſit volūtas antiqua ſeu eterna. pōt eñ capi ꝓ actu primo:⁊ ſic eſt vnū attributoꝝ ipſi deo:quaſi potentia eiꝰ. alio mō pōt capi ꝓ actu ſcōdo.⁊ ſic eſt q̄dā appetitꝰ ſequēs aliquā preordinationē:ſeu p̄ceptionē:ſeu p̄cognitionē eternā. U. g. Si ſor. ꝓ intellectuz ordinaſſet ⁊ p̄ceōceptio fuit ab eterno:⁊ nō ꝓ nouā exitationem. Declaratum eſt igitur quid ſit voluntas noua ⁊ quid eterna. dz enim hoc ſeruari: qm̄ multum confert dicendis.

AVERROIS.

Vos dicimus q ad hoc rñdēdū eſt duobꝰ modis:quorum primus hic eſt. manifeſtū eſt qō electio cuiuſdaz bone rei abſolute ſemp apud eligentē dz eligi:⁊ quilibet eligens q̄ ſic ſe habet dz ſine dubio cōtinue eligere ⁊ diligere ipſum electū: niſi quoddā obſtaculuz interueniret: aut q dimitteret eū ꝓ aliquo meliori:⁊ ambo iſta hic negāda ſunt. ipſi eñ deo obſtaculū attribuēdū nō eſt:⁊ nullū melius dicta electione hic ponendum eſt. Ante nāz ꝓductionē mundi iuxta ipſoꝝ opinionē nihil erat: qō dicamꝰ q dimiſit eam ꝓ meliori: immo qō plus eſt poſſz deus nullū habuit reſiſtēs. opz ergo neceſſario concedere q deus ſemp vna ⁊ eadē fuit ſua electio. vz. illius qō melius eſt. ¶ Rurſus ſi deus eligit priuationem mundi vſqz ad ꝓductionis exordiū:⁊ deinde illa electio ceſſata eſt: opz nos cōcedere neceſſario hoc fuiſſe ratione extrinſecorum inducētiū: aut ex quadā ſuiſpſius mutatione:⁊ ambo iſta ſuperius reꝓbata ſunt. ¶ Scōm vero eſt hoc. manifeſtū eſt quod voluntas eſt deſideratio cuiuſdā agētis erga quandā actionē:⁊ qñ fit: ceſſat ſine dubio illa deſideratio producta deſiderando ad actum. ⁊ iſta deſideratio eſt actio equaliter de duobus oppoſitis dependēs. ¶ Unde ſi poneremus quēdā volentē qui vnū duoꝝ

UVA. BHSC. IyR_120_2

oppositoꝝ ab eterno retineret: remoueremus voluntatis diffinitionē: ꝓout eandē de natura possibilitatis ad necessitatis naturam transferremus. Voluntas namq; infinita de natura necessariarū rerū pōt reputari. naturales enim res infinite in earū natura nō cōtinuant nisi per accidens. deficit em interdū: qō in deo benedicto considerandum non est.

Ratio.

¶ Cū narrauit rnsionē Alga. vult nūc reprobare eā: & ꝓmo ꝓponit intētionē eius. d. (Dicim⁹ nos q ad hoc rndendū est duob⁹ modis: quoꝝ primus hic est.) Nūc exequit de rnsione: & primo arguit ex dictis. scō ibi. (Scō vero.) adducit scām rōnē nouā. prima itaq; rō sic cōponit. Omne bonū eligibile simplr & simplr pfectū ex natura rei exns in ptāte alicui⁹ agētis per electionē dz eligi semp & poni in esse. Sed mundū ꝓduci est bonū eligibile simplr & simplr pfectū ex natura rei consistēs in ptāte primi motoris: ergo semp debuit eligi ab ipso deo q agit p electionē. Maior ꝓsyllogizat i scda figura sic: qm si non sit: hoc est vel ꝓpter aliqō impedimētū: vel ꝓpterea qr precōcipit maius bonū qō primo vult ponere in esse. Sed de⁹ nō pōt impediri: nec ꝑuidet aliqō melius añ esse mūdi: qm nihil est: ergo in scda figura omo eligeret. hui⁹ ergo rōnis primo tāgit maiorē. d. quoꝝ primꝰ hic est. manifestū est q electio cuiusdā boni rei absolute semp apud eligentē dz eligi: & q̄libet eligēs q sic se hz: dz sine dubio ꝓtinue eligere & desiderare & diligere ipsum electū: hec est maior vel eius virt⁹. deinde ꝓbat hāc. d. nisi quoddā obstaculū interueniret: aut qr dimittat eū p aliquo meliori. hec est quasi maior ꝓsyllogismi. deinde accipit minorē. d. & ambo ista hic negāda sunt: qō ꝓbat. d. (ipsi em deo obstaculū attribuēdū nō est.) Et hoc q̄ntū ad primā partē. q̄ntū ad scām ait. (& nullū melius.) dicta electione. s. mūdi. hic ponendū est nāq; ꝓ qr: ante ꝓductionē mūdi: iuxta ipsoꝝ opinionē nihilerat: nec melius. s. nec ei⁹: ꝓpter qō dicam⁹ q dimiserit eā. s. electionē p meliori. s. eligēda. deinde quasi recolligit vim rōnis. d. (Immo qō plus est: posq; deus nullū habuit resistēs: opz necessario ergo ꝓcedere q semp vna & eadem fuit sua electio. vz. illius qō melius est). s. mūdi. (rursus si deus.) hic arguit scō i eodē mō primo. & arguit in vi entimematis: cui⁹ añs ait. (Rursus si deus eligit priuationē mūdi). i. nō esse mūdi vsq; ad ꝓductionis exordiū. i. instans initiās esse mūdi: & inde post id instās electio illa. s. illius priuationis fuit cessata. i. amota ab ipso deo eligēte. ponit ꝓns. d. (opz nos ꝓcedere necessario hoc fuisse rōne extrinsecoꝝ inducētiū. i. impedimētoꝝ: aut ex quadaz suūpsius mutatione. Tūc ab oppositō ꝓntis: sed ambo ista reprobata sunt: ergo añs erit destructū: qō est ꝓpositū. est ergo syllogismus hypotheticus ybi arguit a destructione ꝓntis ad destructionē añtis vt vides. (Scōm ꝙ est hoc.) cōpleto primo mō reprobationis nūc exequit de scō quē ꝓposuit. Est ergo virt⁹ hui⁹ scdi modi argumētū ad impoē sic. Si voluntas primi ab eterno desiderauit gnare mūdū ꝓ instāti aliquo in infinitū post illā ordinationē: tūc destruet diffinitio volūtatis: qō est impoē. Ad declarationē ꝓne primo venit diffōnē volūtatis. deinde ponit syllm hypotheticū vt formā. ibi scda (añ si ponerem⁹.) Tertio deducit ꝓnam ibi. (ꝙ eadē.) Quātum ad primū primo ꝓponit qō intēdit. d. (scōm vero est hoc.) Deinde venatur diffōnē volūtatis & dicit. (manifestū est q volūtas est desideratio). i. appetitus. & p hoc innuit ꝓpositū volūtatis. ois em volūtas est appetitus & non ecōtra. Deide ponit dñas. & d. (Cuiusdā agētis.) Et p hoc vult habere differentiā qm appetitus est esse materie: vt dicit auer. 1. phy. cō. 31. sed ille non est appetitus agētis: iō ad differētiā illius dixit agētis: & dixit cuiusdam:

Ois volūtas est appetit⁹ sui⁹ & ecōtra.

UVA. BHSC. IyR_120_2

qñ volũtas nõ est appetitus cuiuslz agẽtis sz determinati: puta intelligentis: deinde explicat aliã cõditionẽ volũtatis. d. (Ergo quãdã actionem) Et per hoc quasi innuit ꝓpositũ volũtatis. Volũtatis. n. ꝓpositũ est sp tẽdere ꝑsus aliqõ tãqz versus eius finẽ. Deinde ponit aliqõ ꝓpositũ. s. nata ad moueri per hoc q ponitur ad actũ. vñ dicit: z qñ fit. pducta. s. illa actio desiderãdo ad actũ. i. posita in actũ. illa desideratio cessat sine dubio. Deinde ponit tertiũ ꝓpositũ. s. indifferẽs ad duo opposita equaliter: z hoc. d. (z ista desideratio est actio eq̃liter dependẽs). i. indiferens in duobus oppositis recolligẽdo istã diffinitionẽ. dico q volũtas est appetit⁹ agẽtis intelligẽtis versus aliqõ tãqz finẽ ordinati nata ad moueri illo fine acq̃sito indifferẽs ad vtrã q ptẽ cõditionis. hec diffõ melius hz declarari in. 9. meta. tex. cõmẽ. z. 10. (Unde si poneremus) Nunc ponit sylm in forma dicta. d. vñ si poneremus qnẽdã volentẽ qui vnũ duorũ oppositorũ ab eterno retineret remouerem⁹ volũtatis diffõnẽ. (ꝓut eandem.) Probat nũc ꝓntiã. d. (prout eandẽ de natura possibilitatis ad naturam necessitatis trãferremus) qõ ꝓbat. d. (volũtas namq infinita de natura necessariarum rerum potest reputari) cuius rationem. d. (naturales enim res infinite in earum natura non continuant nisi per accidens. deficiunt enim interdum quod in deo benedicto considerandum non est.) Ecce igitur consequentia z eius probatio.

Quid est volũtas.

Triplex ẽ nã entis.

Pro intellectu huius rationis debes scire: vt dictũ est in primo de celo. cõ. 138. z scõ perher. cõ. 51. q nã entis p se est triplex. s. q̃dam fm se semper: q̃dã fm se nũqz q̃ dicitur sp nõ ens: z q̃dã fm se qñqz ens z qñqz nõ ens. Sicut fũt res hñtes materiã: vt dicit ibidẽ. z per hoc apparet dcm eius hic. volũtas. n. cũ sit q̃dã nã: put ordinatur ad actum dz esse: aut nã sp entis: aut natura sp nõ entis: aut natura qñqz entis z qñqz nõ entis: z nõ potest dici tertiũ: qm illa volũtas posita est infinita a parte ante: qõ est contra naturam: qñqz entis z quãdoq nõ entis: nec semper nõ ens: vt patet. ergo est natura sp entis: z per ꝑns tollitur diffinitio volũtatis q̃ est cuz indifferẽtia ad duo opposita. Si em volũtas put ordinat ad actũ est sp ens: iã in eius nã est solũ ordinatio ad vnũ. z per ꝑns nõ est ibi diffinitio nãe volũtatis: qõ theologi negãt. Et põt etiã hec ratio declarari per dicta Auer. in primo celi. cõ. 128. 134. z. 124. z in tertio celi cõ. 52. vñ in cõmẽ. 178. ait. idẽ in quo est potẽtia ad esse: aut nõ esse infinita impoſe est vt sit in ꝓterito absq futuro: nec in futuro absq ꝓterito. cuius rõnẽ. d. qm infinitum simpliciter cõprehẽdit duo tẽpora necessario. Mõ sub ista maiori assumat hec minor. sz volũtas eterna ante instans factionis mũdi est potẽtia in tpe infinito ꝓterito. ergo erit etiã in tpe futuro infinito: z sic destruit diffinitio volũtatis. Ista maior declarat etiã aliter in cõ. 134. ibidẽ sic. z cũ posuerimus tps esse aut tps nõ esse durare in infinitũ: nõ inuenit tps qõ dignius sit ad esse magis q ad nõ esse: aut ecõuerso. necesse est igitur vt id qõ est nõ ens in tẽpore infinito ꝓterito sit nõ ens sp: z sit id qõ est ens in tpe infinito ꝓterito vel futuro sit tale in omnibus tẽporibus: qm natura infiniti nõ magis limitatur ad preteritũ q ad futurũ: ideo vel neutrum erit vel erit in ambobus temporibus infinitis. Et tu inspicias commentum. 133. z. 124. z tertio celi commẽto. 52. qm tibi fit hec ratio clarior: z vellem declarare huiusmodi rationes pluries: sed non est locus hic nec tps: satis est mihi exposuisse eas meliori modo q potui ex dictis huius philosophi. Et tu vides quomodo nõ sunt demonstratiue: immo nec ꝓbabiles: qm tm ex dictis ab eis procedunt. Vñ theologi dñt q volũtas diuina põt esse respectu infiniti positi effectus: non tamen sequitur q semper: sed id sequeretur qñ deus ageret ex necessitate nature: z nõ ex ordinatione sua z voluntate z intellectu.

Infinituz ñ magis limitatur ad ꝓteritũ q ad futurũ. ideo põ theologorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

It Algazel rñdens pro pñis ⁊ redarguens seipsum. Et si aliqs diceret q̄ hoc est falsum manifeste. quodlibet nāq; innouatū indiget cā dāte sibi esse: ⁊ sicut impossibile est innouari aliqd absq; cā inferente ⁊ dāte eius esse: sic ē simplr impoſe reperi quoddā causans cū oīb⁹ suis ꝑditionibus: q̄b⁹ cā est alterius: q̄ suū causatū non reperiat immediate: immo necessariū est q̄ reperiātur prout duo relatiua sunt: ⁊ de natura relatiuoꝝ est q̄ sint simul ⁊ semel. Uñ posteq; ante mundi esse volens erat/ ⁊ voluntas erat/ ⁊ proportio eorū ad id in quo dirigitur: sicr erat. ⁊ nullus volens neq; voluntas nouiter ortus est: neq; aliqua ꝓportio innouata est: qualiter ergo ab ea innouari dz. Hec ꝓcedi pōt purā infinitā priuationē: vel quid ergo ante resistebat dico ꝓcessui vt nō ad actū egressus esse. ergo mūdus ab eterno reperitur necessario.

¶Cum reprobauit Alg. ⁊ adduxit motiua pñoꝝ: vult modo adducere verba alga. illam sententiam confirmantia: ⁊ primo proponit intentionem alga. d. (Ait alga. respondens pro pñis ⁊ post redarguens seipsum. (Et si forte.) Nunc prosequitur. ⁊ dicit. (Etsi forte aliquis diceret q̄ hoc). i. nouū procedere ab antiquo est falsum manifeste: ⁊ hec litera debet legi suspensiue vsq; ibi. (Nos tantū respondemus.) In quarto dubio (quodlibet nāq;) probat id esse falsum. d. (Quodlibet nāq; innouatū indiget causa dāte sibi ec.) Tunc arguit per locū a simili (sicut impossibile est aliquid innouari absq; causa inferente ⁊ dante eius esse. Sic est simplr impossibile reperiri quoddam causans cū oibus suis conditionibus quibus cā est alterius effectus q̄ suum causatum non reperiatur immediate). i. sine eius effectu: ⁊ per hoc vult habere maiorem: ⁊ minor preponebatur ⁊ erat: quodlibet nāq; causatum indiget cā dāte sibi esse: tūc supplēda est 2da. s. ergo impoſe est esse causans cū oibus requisitis ad eandem sine eius effectu proprio ⁊ adequato. (Immo necessariū.) Hic remouet solutionē quādam: pōt em negari fikitudo: qm̄ plus dependet effectus a cā eius q̄ ecōtra. ⁊ iō nō pōt esse causatū nisi sit cā: licet bene econuerso. hanc solutionē remouet. d. (Immo necessarium est q̄ reperiantur prout duo relatiua sunt.) Hec est minor ⁊ conclusio. Prima em pars est conclusio. scōa est minor. deinde accipit maiorem. d. (et de natura relatiuorum est vt sint simul ⁊ semel) ⁊ per hoc remouetur solo iam dicta: si enim ambo sunt equaliter: relatiua oino opz vt simul sint ⁊ nō sint: vt satis in metaphysica. (Uñ posteq;) hic ponit conclusionē principalē: ⁊ repetit in forma dubitationis oēs rones factas fere. d. (Unde posteq;). s. deus ante mundi esse esset volens mundum producere. ⁊ erat voluntas directa ad esse ipsius mundi: ⁊ sicr erat proportio eorum ad id in quo dirigitur: et nullus volens erat sup. impediens illum: ita q̄ nullus volens impediens nouiter ortus est: nec voluntas nouiter orta est: nec aliqua proportio innouata est: aut ordinata: qualiter ergo ab eo. s. deo mūdus innouari dz. i. nouiter procedi debet quasi impossibile est hoc: nec sup. dz procedi p ost puram infinitam priuationem. s. infinitum non esse. Deinde tangit aliam rationem. d. (vel quid ergo ante resistebat dicto processui vt non ad actum egressus esset. ergo mundus ab eterno reperitur necessario) vt dixi tota hec litera debet legi suspensiue vsq; ad quartum dubium.

Auerrois

UVA. BHSC. IyR_120_2

AUERROIS.

MOs dicimus q̄ omne q̄ ō pro philosophis allegamus verissimum est: et clarum: nisi apud negantem vnam predictarum propositionum.

¶Hic Auer. nihil aliud facit nisi q̄ auctoritate sua cōfirmat dicta alga. d. (dicim⁹ nos. q̄ oē q̄ ō pro phis allegabam⁹: verissimū ē ⁊ clarū: nisi apō aliquē pterū negārē aliquā illaꝝ p̄dictaꝝ ꝓpōnū) q̄ ponebat i syllis fcūs.

ALGA. DUB. viij.

IAm Alga. nos tm̄ respondemus q̄ produci aliquid noviter antiqua diuina voluntate non proprie dictis verbis reprobatur propositis: et dicemus q̄ inuento agēte perfecto cum suis omnibus conditionibus oz q̄ inueniat suus actus siue effectus: non ē vera ꝓpō. Opz namq; q̄ recipiatur ex vi conclusionis sylli: aut q̄ dicatur q̄ maxia est: pbari autem demonstratiue neq; quia inductiua est. Et si forte in rebus creatis seu causatis cōcedēda eēt: in deo forsitan dubitabilis eēt et fortasse falsa. Unde ex hoc ptz q̄ maxia eē nō pōt: maxime eīm prime cognitiones dicuntur. ⁊ si hec propositio sic se haberet: cōcessa ergo esset ab omnibus: quod est falsum.

¶Sicut dixi nunc respondet argumentis ꝓhoz dictis: ⁊ terminat suspensio: ⁊ forte litera illa fuit diminuta: ⁊ debebat ei suppleri terminus suspensiōis: s.c. et si forte aliquis diceret q̄ est falsum manifeste sup. arguemus sic contrarium: qđlz namq; ⁊ reliqua. Et si forte litera non est diminuta et debet hic terminari suspensio: ⁊ quasi dicat. si forte dicatur q̄ opio legis est falsa: manifeste ꝓpter rōnes dictas (nos tantum rñdemus: q̄ pduci aliqđ nouiter diuina voluntate: non ꝓprie dictis verbis reprobat proposit;) i. predictis. Et statim declarat que propositio est neganda. d. (et dicemus q̄ inuento agente perfecto cum suis omnibus conditionibus: oportet q̄ inueniatur suus actus siue effectus: non est vera ꝓpō) ⁊ per hoc vult negare maiorem et eius similitudinem (Opz nāq; p̄cedente rñsione statim declarat illam. ¶Ubi debes scire q̄ ꝓpō concedenda a phis est duobus modis: aut habita vi conclusionis demonstrationis: aut q̄ est maxima quaz quis auditam concedit statim. Declarat ergo q̄ neutro mō pōt poni dicta propositio quam maior pbabat. d. opz nāq; vt illa ꝓpositio recipiat. i. cōcedatur ex vi conclusionis syllogismi. s. demonstratiui aut q̄ illa dicat q̄ maxima est. Declarat neutrum esse horum. d. probari aūt demonstratiue nequit: q̄ est inductiua. i. vlis. ⁊ premissa que tm̄ inductione fit notavt dictum est in posterioribus analecticis: tūc. d. si probat inductiōe forte: si in rebus creatis seu cātis concedenda eēt: in deo forsitā dubitabilis esset et forte falsa. ⁊ p ꝫns nō pōt pbari demonstratiue: deinde pbat eā non esse maximam. d. (vñ ex hoc ptz q̄ maxima esse nō pōt) q̄ probat. d. (maxime p pōnes dicuntur prime cognitiones) tūc per ipotē: (⁊ si hec ꝓpō sic se hꝫet) i. esset maxima prima cognitio. (ergo eēt p̄cessa ab oib⁹ q̄ falsum ē.) Et vtis argumenti est: omnis maxia prima cognitio ab oib⁹ p̄cessa. i. hec ꝓpō per philosophos est maxia. g̃ ē p̄ia cognitio ab oib⁹ concessa: q̄ falsum est.

Dupler ē ꝓpōquea phis cōceditur.

DEbes scire q̄ duobus modis hec ꝓpō potest in deo debilitari: vno modo quoniam deus est agēs plene libere ⁊ cōtingenter ad extra: ⁊ tūc quātūcunq; sint oia reqsita: ⁊ nihil deficiat: attm̄ non produceret

dupler ōbi litat ꝓpō phoꝝ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

qz nō vult: itaqꝫ illa propositio nō tz in agētibꝰ volūtate ꝛ intellectu. Hec responsio est oim xpianoꝝ. ꝛ talis rnsio ē multū apparēs apud me. Scdo pōt debilitari: qm̄ deꝰ est agens sm̄ modū quem ignoramꝰ: vt dicebat Alga. supra. et quia sic est: ista ppō eēt simplr negāda in eo: ꝛ licet sit cōcedēda in rebus nālibꝰ: qz tū deꝰ est agens sup nām: ꝛ tali modo q̄ nobis ē eiꝰ modus agēdi imanifestꝰ: ideo hec ppositio est neganda.

AUERROIS.

HOs dicimus q̄ hec propositio aut de se nota est: aut est per inductionem perfectam manifesta: maxime qō contrarium probari nequit. Et si forte aliquis per quādam phantasiam eam negauerit: vel per necessitatem quorundam principiorum: non est mirum: multi. n. rudiū ātiquorū negabāt motū ꝛ partē cōtinui diuisibilem: ꝛ tō pħi de talibꝰ nō curāt. ¶ Et tu o frater mi iam audiuisti pħoꝝ verba: ꝛ huius hois obiectionē in prefato ppositō. vz. in creatione mundi: ꝛ sensisti pħorum robur: ꝛ istius hois debilitatē. ¶ Deindeo frater audi verba huius hois note loquētū in ppōsito predicto: ꝛ defensionem philosophorum super ea.

¶ Cum induxit argumentum peripatheticoꝝ ꝛ rnsionem Alg. vult mō logice contradicere illi. Ubi debes scire q̄ argumentum pħoꝝ totū firmat in vna propositione. s. ista: oē agēs pfectū nō impeditū hns oēs ꝑditiones agendi agit: ꝛ tūc tota rō philosophoꝝ pcedebat: vt vides. tota ergo lis ē de hmōi propositione. an sit vera. an falsa. ꝛ si vera qūo scimꝰ eā esse verā: et si falsa nihil iuuat nos. cui rndet Auer. d. (Dicimꝰ nos: q̄ hec propositio aut est de se nota). i. ꝑma (aut est per perfectam inductionē manifesta). Ubi debes scire vt dr. 2. topicorum. cap. 4. q̄ ēs ꝑfectus aliqua propositio vlis vel affirmatiua vel negatiua: ꝛ non datur instantia nisi in eo in quo sumꝰ disputantes: nec eius aliqua particularis non esse ita potest probari demonstratione: construenda est. v. g. si dixero. an boni ꝛ mali sit eadem disciplina: et in probatione illius accipio istam: omnis disciplina est vna: tūc tu non debes instare per propositionem illam in qua sumus disputantes: quia sic omnis inductio esset infirma ꝛ facile possemus ei contradicere. Dixi aūt q̄ nec aliqua particularis pōt demonstratiōe ꝓbari pro opposito vlis: qm̄ adhuc posset inductio infirmari. Sunt ergo due conditiones ad hoc q̄ inductione probetur aliqua propositio vlis. prima: q̄ nō debeat dari instātia in ppōne questa. scda q̄ aliqua eius ꝑticularis demōstratiōe non ꝓbet ad ꝛtrariā ꝑtem illius vlis: defectu scdē nō est ista inducibilis: omne aīal est irrōnale. hō est aīal: ergo hō est irrōnalis: qm̄ ꝛ si non pōt dari istātia in maiori de hoie: pōt dari particularis. aliqō aīal non est irrōnale: ꝛde clarari per rōnem: defectu prime ista nō ē inducibilis: oē qō mouet ḋscit. celū mouetur. ergo celū ḋscit: vt pz. Applicādo mō ad ppositū illi ppōni non pōt dari instātia in deo: quiam in deo facimꝰ qōnem. nec pōt demonstrari de deo contrarium illius ppositionis. ergo est simpliciter concedenda: ꝛ per consequens inductione est per se nota. ꝛ hoc dixit maxime q̄ contrarium. i. contradictorium probari nequit.

Inductio nō tm̄ infert: sz ēt ꝓbat quā ꝑductione confirmari. Ubi debes scire q̄ inductioꝝ infert: ꝛ quādoqꝫ ꝑdoqꝫ.

Sed circa hmōi rationem est locus qōnis. 8. topico. qm̄ vt dicitur inductio petit. ergo propositiones per se note non debēt ꝓbari: inferre. n. est proprium argumēto: vt argumētū est: vnde inductio ipa

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt quoddam argumentum de necessitate infert. Sed non semper, pbat nisi quando sunt particulares seu singulares propositiones essentiales: de q̃bus sit vnus iudicium: vt si dicam. hic ignis calefactiuus ⁊ hic. ergo ois: q̃n prima ꝓpõ est essentialis: ⁊ iam sciunt philosophi q̃ ois ꝓpõ ẽntialis est de omnibus ꝓsimilibus subiectis in spẽ vera. iõ erit vis eius vis demõstrationis. Et tunc dico q̃ inductio est duplex. s. dialectica et demonstratiua. prima infert ⁊ non pbat. sed̃a infert ⁊ pbat. vt põt colligi. 2. physi. cõ. 80. ⁊ inductio presens est demonstratiuis vt vides: ⁊. 2. priorum Auerr. declarat tertiam spẽm inductionis. s. demonstratiue dialectice ⁊ sophistice: vide ipsum. (Et si forte) hic declarat qualiter accidit multis negare propositiones per se notas. d. ⁊ si forte aliquis per quandam phantasiam eam negauerit: vel ꝓpter necessitatem quorũdã principioꝝ que ponũt theologi: quorum vnum est: omnia deus er nihilo fecit ⁊c. non est mirũ: cui⁹ cãm dicit: multi enim rudium antiquorum negabant motum vt Parmenides et Melissus: ⁊ partẽ continui diuisibilem esse: imo dixit ꝓtinuũ esse indiuisibile: contra quos Aristo. fecit librũ sextum physi. ⁊ ideo philosophi peripathetici de talibus non curãt. Deinde exclamat quasi omittẽdo opionẽ ei⁹. d. (Et tu. s. lectore ff mi tã audiuisti philosophoꝝ ẏbam ⁊ hui⁹ hois obiectiões i ꝑfato ꝓposito. vz. i creatiõe mũdi. ⁊ sensisti philosophoꝝ robur ⁊ isti⁹ hois debilitatẽ.) Deide exclamat hortãdo auditorẽ ad verba sẽntia. d. (Deinde o frater audi verba huius hois noie loquẽtiũ in propositio predicto ⁊ defensiones philosophoꝝ sup ea.) ¶ Debes scire q̃ theologi dicerent q̃ inductio dꝫ fieri in indiuiduis eiusdẽ rõnis ⁊ spẽi: ⁊ qz deus et homines sunt alteri⁹ generis: iõ dicerent q̃ dicta Auer. sunt voluntarie dicta: et argumentum nihil est.

Dupler. i ductio.

põ theologorum.

¶ALSA. DUB. v.

AIt Algazel: adhuc dicimus q̃ impossibile est mundum esse ab eterno: induceret namq; ad asserendum volutiones orbium infinitas in numero. Et q̃ earũ vnitates essent incõclusibiles: ⁊ habeant ptes terminatas vt dimidium ⁊ tertium: ⁊ quartũ. ⁊ cũ orbis nãq; solis circuit totũ mũdũ in vno anno. Saturnus vero in. xx. annis. ergo reuolutio saturni est tertia decime ptis reuolutiõis solis. Et iuppiter semisexte partis reuolutionis solis: qr ipe circuit mũdum in. xii. annis. Ãñ si mũdus eẽt ab eterno essent reuolutiões solis infinite. Et reuolutiones saturni: tertia decime ptis reuolutionũ solis. Similr reuolutiões firmamẽti: quarũ vna fit triginta sex millib⁹ annis: sunt infinite. sicut reuolutiones diurni motus sunt infinite: ergo infinitum recipit magis et minus: quod est absurdum.

¶ Quia ꝓposuit adducere verba Alga. qui nomine loquẽtiũ arguit cõtra mundi eternitatẽ: ideo hic adducit illa. d. (Licet Alga. adhuc dicimus q̃ impossibile est mundum esse ab eterno) quod ꝑbat vi entimematis. d. nãq; ꝓ qz hec ꝓpositio induceret ad asserendum volutiones orbium infinitas in numero. ¶ Est ergo vis argumenti q̃ si mũdus ꝑfuisset ab eterno. oẽs reuolutiões oium orbiũ essent numero infinite. Et sed̃o sequit̃ q̃ earũ vnitates. i. numeri essent incõclusibiles. i. non recipiẽtes cõclusionem ⁊ numerum: licet habeant ptes terminatas. v. g. vt dimidiũ ⁊ tertiũ ⁊ quartum.

Si mũdus fuisset ab eterno frustra lutiões orbiũ eẽnt infinite.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Jn arabico autem sic iacet hec litera. (Eo q̄ earū numeri⁊ mensure sunt sine fine: licet earum portiones sint terminate ad seinuicem) et tunc ista verba sunt quasi declaratio consequentie iam facte: ⁊ mihi plus placent. (Et cum orbis) hic probat id inconueniens esse impossibile: ⁊ virtus eius est q̄ eo dato sequitur vnum infinitum esse maius altero ⁊ infinitum recipere maius ⁊ minus. Pro deductione istius sic procedit: qr primo p̄ponit declarationem p̄ntie. ⁊ scō infert p̄ntiam. scā ibi (ergo infinitum.) quātum ad primam partem arr ⁊ cū orbis. s. ppius solis circuit totū mundum in vno anno. dixi de motu proprio: qr de mota diurno non est ita. Saturn⁹ vero in. 20. annis vel fere. ergo reuolutio saturni est tertia decie ptis reuolutionis solis. Juppiter semisexte partis reuolutionis solis: qr ipse circuit mundum. xij. annis. Tūc recolligit quid vult hr̄e p h̄. d. vñ si mundus esset ab eterno: essent reuolutiones infinite: ⁊ reuolutiones saturni tertia decie partis reuolutionū sol: ⁊ sic reuolutiones firmamēti. i. octaui orbis. h̄z vna fit 36000. ānis sunt infinite: sicut reuolutiones diurni mot⁹ sunt infinite. (Ergo infinitū) nūc infert inconuenies. d. (ergo infinitū recipit maius ⁊ minus: qō ēt ab surdū) p̄tia ex dictis iam mānifesta ē: eo qr reuolutiones oēs sunt infinite: et tū reuolutiones saturni sunt i minori quātitate q̄ ille solis: ⁊ ille octaue in minori quātitate q̄ ille diurni mot⁹: ergo infinitū recipit magis ⁊ minus.

Quilibet planeta mouet motu p̄prio. Mot⁹ planetar diuersi sūt i q̄titate.

(Debes scire p̄mo q̄ qlibet planeta mouet motu p̄prio a p̄po oriēte ad p̄priū occās supra p̄pa pūcta ⁊ p ptes p̄pas: ⁊ mouet motu cōi. s. diurno q̄ i 24. horis diuolutr totā terrā: mot⁹ planetar diuersi sunt in quātitate: qm̄ q̄dā est maioris q̄dā minoris. vñ maxim⁹ ē mot⁹ octaui orbis: ⁊ post illū mot⁹ saturni: ⁊ sic successiue breuissim⁹ est mot⁹ lune: vt scis. Estimādū ē ergo q̄ vbi saturn⁹ semel circuit totā terrā: sol 22. vicib⁹ plus vel minꝰ: ⁊ sic nūerus reuolutionū solis sunt multo plures q̄ sint reuolutiones saturni vt videas. ⁊ sicut dico de sole ⁊ saturno: possum dicere de aliis. Et quāto plures i nūero sunt reuolutiones diurni mot⁹ octaue sphere: q̄ reuolutiones p̄pe: vt scis: ⁊ p ꝑs si oēs sunt infinite: tūc nūer⁹ reuolutionū diurni mot⁹ erit maior nūero reuolutionū p̄par: ⁊ nūer⁹ reuolutionū solis maior erit numero reuolutionū saturni: ⁊ q̄lz nūer⁹ est infinit⁹. ergo vnū infinitū est maius altero. (Scō debes scire q̄ apō Arri. s. sphera nō mouet alio motu q̄ diurno: vt dcm̄ est in metaphy. attm̄ Ptolemeus ⁊ Alga. ⁊ aui. ponunt vltra motum diurnum motum ēē illi: eo qr inuenerunt octauā spheram vltra illam nonam: vt patz in libris eor. ⁊ q̄o sunt hec iam videnda sunt in astronomia moderno.

Octaua sphera nō mouet alio motu nisi diurno h̄z ari.

EVERROJS.

Dos dicimus q̄ sententia horum verborum est q̄ si nos imaginaremur duos motus circulares inter duas extremitates vnius temporis: deinde imaginaremur partem cōclusam de quolz eoz motuū inter duas extremitates vnius tpis: erit ꝓportio partis ad ptem: sicut totꝰ ad totū. v. g. si reuolutio saturni in quodā terminato tpe: vt dicam⁹ in anno: tertie decime partis reuolutionis solis in eodem tempore fiunt: quando ergo imaginamur proportionem summe solis reuolutionum ad summam reuolutionum saturni in vno ⁊ eodem tempore: oportebit de necessitate quod sit proportio omnium reuolutionum vnius motus ad omnes alterius reuolutiones proportio partis ad partem. Sed si inter duos motus vniuersales proportio non fuit prout vnus ipsorum motuum est in potentia videlz

UVA. BHSC. IyR_120_2

quia caret principio ⁊ fine: et proportio partium manifesta est: qz in actu videlicet terminato non necessario sequitur q̄ sit ꝓportio totius ad totum: proportio partis ad partem vt putant illiboies. nulla namq̄ proportio inter duas infinitas quantitates reperitur. Unde ex hoc p̄z q̄ id quod ponebant p̄ius. vz. q̄ summus motus solis est sine principio et fine. Et similiter summus motus saturni: est error: omnino eñ remouent ꝓportionē inter ipsoꝝ motus. quare ex hoc deponimus ipsas duas summas finitas esse sicut de duabus partibus. ¶ Hec est sententia huius hominis verborum que summatim continet q̄ quando proportio partium ad partes proportio magis ad minus sit: sequitur in genere q̄ sit proportio vnius ad alterum: proportio magis ad minus.

¶ Nos vero super hoc respondentes dicimus quod hoc sequitur quando ille due summe finite fuerint: sed si ambe vel vna earum fine caret: non est dare magis neq̄ minus: ⁊ posito q̄ sit ibi proportio magis ad minus: sequitur illud inconueniens videlicet q̄ infinitum sit in genere maius q̄ infinitum: quod est falsum s. quando sunt due res infinite in actu: tunc enim proportio iter ipsas duas res reperitur: sed si ille due res in potentia fuerint nō est ibi dare proportionem. hec est solutio huius dubij.

¶ Et est notandum q̄ ab hac solutione ānihilant omnia dubia super hoc propositum aduenientia: quorum difficilius est hoc: si motus preteriti temporis infiniti: fuerunt: nullus ergo eoꝝ motus in presenti reperiri poterit: nisi precessissent eum infiniti motus: vnde dum primus non sit: vltimus non erit: ſz vltimus est: ergo et primus. ergo preteriti motus finiti sunt necessario. Hoc est argumentum. et nos dicimus quod hoc sine dubio concedendum est ab omnibus philosophis posito quod motus precedēs sit necessarius ad esse sequentis et causa ipsius: tunc vero bene dicendum esset ⁊ de necessitate quod oporet quod cause infinite precedant quemlibet motum presentem: quod est falsum: marime quia ex hoc sequitur inueniri causatum sine causa: et mobile sine mouente. ¶ Sed quia demonstratio cogit philosophos ponere principium mouens ab eterno esse quod p̄incipium non hz neq̄ finem: cuius actio a suo esse non recedit vnde sequitur quod ipsius actio sit similiter ab eterno: sicuti suum esse: alioquin sua actio esset possibilis non necessaria: et non esset primum principium. et si sic. oporteret ergo quod actiones talis agentis sint absq̄ initio seu principio ad similitudinem sui esse: quare cōcludit ex hoc necessario: quod nulla primarum suarum actionum necessaria sit in esse sui neq̄ ipsius causa: nulla enim ipsarum actionum principaliter ⁊ per se agens nuncupari debet: immo esse quedam earum ante aliam est per accidens: ⁊ philosophi nō

UVA. BHSC. IyR_120_2

cauēt sibi concedere infinitū p accidēs: nō nāq; ipsum negant ni si per se: immo opz q̄ sit hec spēs infiniti necessario sequēs esse cu iusdaz principij primi ab eterno: z hoc tm̄ nō reperit in separatis vel ptinuis motib⁹: immo in reb⁹ etiā in quib⁹ putari pōt q̄ precedēs sit subsequētis cā: vt dicam⁹ q̄ homo gnāt hoiem sibi simi lē: ille em̄ q̄ quendā hoiem gnāt est alius homo: vnde opz q̄ ostē dat successiue ad quoddā agens antiquū non hns principiū. Et ideo gnari hoiez ab alio hoie ad infinitū est generatio p accidēs: lz precessio z subsecutio fuit pria pars z p se: q̄ sicut agēs impin cipiatū in esse eius sue actiones fiūt sine instō: hz sine dubio esse ab eterno: similiter sue actiones imprincipiate q̄ ab aliquo instru mento fiunt sine dubio fiunt ab instrumento principiato in esse. Et q̄ loquētes opinati sunt in eo qđ est p accns q̄ sit per se: ne gant oēs species infinitas absolute: z asserunt q̄ solutio z conclu sio eorum est necessaria. Hoc est id quod respondendū est in pre dictis verbis huius hominis.

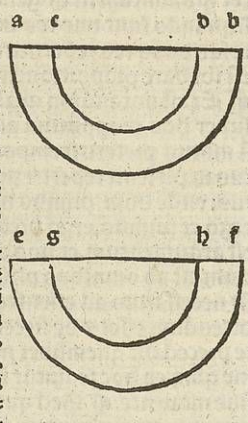

Quit modo Auer. soluere rōne Alga. contra phos z primo dat ei vim z robur. d. dicim⁹ nos q̄ sntia horum verbox est q̄ si nos imaginaremur duos motus circulares inter duas extremitates vnius tpis. a. g. inter punctū. a. z punctum. b. deinde imaginaremur partē cōclusaz de quolibet eox motuū. i. partē ptentā in quolibet eox inter duas extremitates vnius tempozis. s. q̄ sit pars priozis. h. g. inter. c. z. d. vt in figura: p quam volo intelligere quantitatez vnius totalē z particularem: z p. a. b. intelligo quātitatē totalē p. c. d. particularem: prima sit per vnū annū gra exempli. scda sit p medietate anni. Tunc scda figura sit: tūc volo p istā quā titatem aliā alteri⁹ motus eodē modo sicut in illa: tūc ait. erit proportio partis ad partē. h. gra. c. d. ad. g. h. sicut totus ad totum scilicet. a. b. ad. e. f. deinde exemplificat. d. U. grana. si revolutio saturni in quodam determinato tē pore sit: vt dicamus q̄ in anno fuerit decime tertie partis revolutionis solis. i. volo q̄. g. h. sit sua decimatertia proportio ad. c. d. q̄ ergo imaginaremur proportionē summe revolutionuz solis ad summam revolutionum saturni in vno z eodem tēpore: opz de necessita te q̄ sit proportio oīm revolutionuz vnius motus ad oēs revolutiones al terius proportio equalis pportioni partis ad partē: z quasi dicat. qualis proportio est: g. h. partis revolutionū oīm saturni ad partē. c. d. revolutio num solis: talis est proportio totius summe. e. f. revolutionum ad. a. b. revo lutionum solis summā. Tunc arguit q̄ si opinio istox philosophoz esset vera: ista proportio destruit. d. (Sed si inter duos motus vles). i. totales pportio non fuit: prout. i. eo q̄ vnus istoz motuum immo oēs est in poten tia. vz. quia carent principio z fine: z per consequens illi motus totales nō

UVA. BHSC. IyR_120_2

sunt proportionales: ⁊ proportio partium manifesta est: quia in actu .vz. terminato. vult dicere q̄ si inter illos totales motus scilicet saturni ⁊ solis non erit proportio ⁊ inter partes illorum: ita. ſ. partiū motus solis ⁊ motus saturni tunc destruitur ꝓportio dicta: qz nō necessario sequitur q̄ sit proportio totius ad totū equalis ꝓportioni ptis ad partē vt putāt illi hoies: vult dicere peripatetici. q̄ autem inter illos motus. ſ. totales saturni ⁊ solis nulla sit proportio probat. d. nulla nāq; ꝓportio inter duas infinitas quātitates reperitur. Deinde ex hoc cōcludit errorē phorū. d. vñ ex hoc patet q̄ id quod ponebant phi. ſ. q̄ summus .i. totalis motus solis est sine principio ⁊ fine: ⁊ silr summus motus .i. totalis motus saturni est error. oino. n. rem ouent proportionē inter ipsorū motus. Quare ex hoc ponimus ipsas se cū das summas .i. quātitates totales esse finitas: sicut de duabus partibus su p. dicebat. ¶ Deinde summatim ponit sniam huius. d. hec est sniа verborū huius hois q̄ summatim cōtinet q̄ qñ ꝓportio ptiū ad ptes sit ꝓportio magis ad minus: seq̄tur in gñe. i. in ipsis totis q̄ sit ꝓportio vnius ad alterū ꝓportio magis ad minus (Nos aūt) Cū adduxit argumentū Algaz. ⁊ et dedit vim: vult modo dissoluere ipm ⁊ dicit. nos vero super hoc rñdemus. q̄ hoc seq̄tur qñ ille due sūme. i. ille due totales q̄titates amborū motuum: finite fuerint si am be vel vna earū fine caret: nō est. i. nō cōtingit; dare magis neq; minus. Est ergo vis solonis. illa ꝓpositio. q̄lis est ꝓportio partis ⁊c. intelligitur qñ tota sunt finita ⁊ partes silr (Et posito) hic quasi dat aliā solonē. d. ⁊ posito q̄ sit ibi proportio magis ad minus sic q̄ seq̄tur ad inconueniens. vz. q̄ infinitū sit in gñe. i. in toto sit maius q̄ infinitū: qđ est falsum: dico q̄ hoc est verū. ſ. qñ sunt due res infinite in actu: tūc em reperitur ꝓportio inter ipsas duas res actu. sed si ille due res in potētia fuerint: nō erit ibi dare ꝓportionē. hec est solo huius dubij. Et hoc solent dicere sophiste nostri tpis: tps revolutionū solis cōtinue qđ est vel erit infinitū: est maius tpe saturni qđ est vel erit infinitū: nunq̄ fuit vel erit vel est: ita q̄ infinitū tps solis sit maius infinito tpe saturni. Sed iste sunt truphe vt scis apō peripatheticos (Et est notādum) soluta ista. q. accidit ad soluēdū aliā. q. et primo proponit habitu dinem huius ad illā. d. ⁊ est notandum q̄ ab hac sol. annihilantur omnia dubia super hoc proposito aduenientia: deinde ponit id. d. quorum difficilius est hoc: si motus preteriti temporis infiniti fuerint: nullus ergo motus eorum in pñti reperiri poterit: nisi p̄cessissent eū infiniti motus: tūc arguit per regulā peripatheticā scōi meta. vnde dū primo nō sit vltimus nō erit. ecōtra si vltimus est. qz tps qđ est pns est. ergo ⁊ primus. ergo preteriti motus sunt finiti necessario hoc est argumētū. (Et nos) hic solvit argumētū istud. d. ⁊ nos dicimus. q̄ hoc sine dubio; ab oib⁹ phis est cōcedendū. i. q̄ si primū est ⁊ vltimū. ⁊ ecōtra. posito q̄ motus precedēs sit necessarius ad esse sequētis ⁊ cā ipsius: vult dicere q̄ propositio illa scōi metaphysice intelligitur in esse ordinatis: qñ. ſ. primum est cā vltimi ⁊c. Tūc em si esset ordo essentialis ⁊ motus ante esset p̄cedens in infinitum. bene dicēdū esset ⁊ de necessitate: q̄ opz q̄ cāe infinite p̄cedāt quēlibet motū pñtē: qđ est fallum: maxime qz ex hoc sequitur inueniri causatum sine causa: ⁊ mobile seu motus sine mouēte. ⁊ ista pñtia fuit dicta. ⁊. metap. vbi declaratur: eo qz omnia essent mediate: ⁊ per cōsequens nulla prima. ergo oēs causate sine cā (Sz qz demonstratio) hic vult ponere motiuū phoz ad ponendū primū motū eternū. d. sz qz demōstratio. ſ. posita in .⁸. phy. ⁊ re memorata in .7. prime phie cogit phos ponere primū principiū motꝰ ab eterno esse quod nō hz principiū nec finem: cuius actio ab ipso nō recedit: ꝓpter qđ sequitur q̄ actio ipsius sit silr ab eterno sicut suum esse: al loquin

UVA. BHSC. IyR_120_2

Dubitatio.

fus actio esset possibilis nō necessaria:ꝛ nō esset primū principiū:ꝛ tūc concludit.d.ꝛ si sic.ſ.sit ꝙ nō sit sine actione:ergo ꝙ actiones talis agentis sint absq; initio seu principio ad similitudinē ſui esse. ¶Sed circa hoc sunt duo videda.primo de demſtatione Arist.in.8.qm̄ vꝫ ꝑmitti circul⁹.ſcō de rōne Auer.hic:qm̄ vꝫ facilis ꝛ nullius necessitatis:adeo ꝙ deridēt illā theologi. Quātū ad primā partē:vt visum est in.3.ca.de ſba orbis.demſtatio Arist.in vlt.8.ꝛ in.12.meta.ter.cō.41.ſustinet in duab⁹ ꝓpositionibus:quaꝝ prima

Demſo p bās ꝓmuz motorem esse separatū est demſo qz.de mſo aūt ꝙ bās motū eternū cē est ꝓbāda.

est:ois virtus in corpe est finita in tpe:primus motor nō est infinitus in tē pore.ergo primus motor nō est virtus in corpe:maior est manifesta : minor aūt ita ꝙ:qm̄ monet ꝙ infinitū tps.ista ergo fuit demſtatio Arist.videt ergo ꝙ hec demōſtratio ꝓmittat circulum:qm̄ Auer.probat motorē eternū esse separatum ꝙ motū eternū esse:ꝛ probat motum eternū esse ꝙ motorem eternum esse.ergo demonſtratio circularis. ¶Ad istam qōnē ostēdit Auer.g. phy.cō.ſo.ꝛ.ſ3.ꝙ demſtatio ꝓbās primū motorē esse separatū est demſtatio qz.d.esse tm̄.Demonſtratio vero ꝓbās motū eternū esse : est demōſtratio ꝓpter ꝙd:dicēs cām:ꝛ sic nō inconuenit ꝓmittī circulus in diuersis gñibus demōſtrationis.vt dictū est in posterioribus.Quātū ad ſcōam.rñdēt theologi ꝙ duobus modis est actio primi motoris:vna est extrinseca ab ejus esse.ꝛ ista est simpl̄r ꝓtingēs:sicut mouere:mouet em̄ deus mere cōtingenter ꝓtingētia diffinita in ꝓtorib⁹.ſ.ꝙ nō est necessariū nec impossibile. Alia est extrinseca ꝙ eius essentiā:vt intellectio ei⁹ ꝙ ſubstantiā propriā:et hec est simpl̄r necessaria ꝛ sempiterna:ꝛ sic inconueniēs Auer.est simpl̄r in se necessariū:ly reputet inconueniēs ab eo.Ut ergo videaꝫ rō Auer.debes scire ꝙ bonū ꝙ partīcipationē differt a bono ꝙ essentiā ꝙ necessitatē ei⁹ hz a bono ꝙ essentiā.Qō em̄ aqua cōicet ei⁹ pfectionē corporib⁹ gñabilib⁹ hoc est necessariū ꝛ ei mere nāle:sed nō ꝙ essentiā:sed ꝙ participationē primi entis a bono ꝙ essentiam nē ꝓmi entis:nō naturali⁹ est primo cōicare esse reb⁹:cē reb⁹ gñabilib⁹:cum primo id insit ꝙ essentiā:aliꝫ rōne ꝓmi. ¶Ex hoc arguit:oē id qō inest alicui ꝙ essentiā:ꝛ ita nāle ꝙ nālius sibi inesse nō pōt:est simpl̄r necessariū:sed cōicare esse reb⁹:inest deo per essentiā:ꝛ ita nāle ꝙ naturali⁹ ei inesse non pōt.ergo mere necessario sibi inest.ꝛ ꝙ ꝑs cū de nō possit cōicare esse nisi motu.ergo mouere est actio simpl̄r deo necessaria.Et ꝙ hanc rōnē Auer.rō hz vim.Si deus esset sine hac actione:esset sine actione sibi nālissima ꝛ sibi ꝓpria:ꝛ ꝙ ꝑs esset valde imperfectus:ꝛ sic rō Auer.hic hz vim. ¶Alie rōnes posui in qōne de infinitate dei quas videas. ¶Debes scire ꝙ ista rō nō cōcludit apud nos rp̄ianos:qm̄ ꝛ si deus est agēs ꝙ essentiā:qz tm̄ agit ꝙ intellectū ꝛ volūtatē:nō agit quantū vult:nō quantū pōt.ꝛ sic argumentū istud nihil est ꝓtra nos.(Quare ꝛcludit)hic vult cōcludere iterū ſol.ſub alia forma.d.quare ꝛcludit ex hoc necessario ꝙ nulla primarū actionū necessaria sit inesse ſui:nec ꝙ ipsius cā cuius rōnē dicit:ꝛ nulla est ipsaꝝ actionū principaliꝫ ꝙ ſe agēs nūcuparī dz:ꝛ ꝙ ꝑs nō est agēs ipsius. ¶Debes scire ꝙ iste textus pōt duob⁹ modis intelligi:hz em̄ deus multas actiones.ſ.mouere orbē ꝓprū:ꝛ mouere alios orbes ꝛ intelligere res:ꝛ seipm̄:ꝛ alia:ꝛ tūc primus modus est ꝙ:ly de⁹ habeat multas actiones:attamē nulla est necessaria sibi ita ꝙ sit agens eam:vt insſim̄ vel causa principalis : ꝛ hic mod⁹ est verus.Et pōt intelligi qm̄ deus mouet orbē vnico motu rotali diurno sempiterno q̄ est maxime proprius ei in quo sunt plures reuolutiones particulares diurne.ꝛ tūc erit ſensus:ꝙ ly deus moueat multis actionibus.i.reuolutionibus partialibus:attamē nulla illaꝝ est causa esse deinec necessaria ꝓ eius esse:ly aggregatū ex illis sit propria actio primi motoris vt dictuꝫ

Confutatio rōnis

Duplex expositio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

est.z hec expositio est plus cōsona verbis sequētibus(Immo esse quedam) nūc colligit sol.d.Immo esse quedā eaz ante aliā est p accīs:z phi non cauent sibi scedere infinitū p accīs:nāqz pro qz.nō negant ipm nisi p se:z p hoc habeł sol.ad argumentū Alga.adduxit eīm Alga.q si motus esset sempternus:tūc darel infinitū:cui Auer.rūdet.q hoc nō incōuenit per accīs z in accītaliter ordinatis.vt dictū est in.5. phy.cō.3.z.8.physi.cō.15.z.47. z ex hoc apparet q scōs modus exponēdi est melior vt vides in verbis istis (Immo opz)hic probat necessitatē huius sol.d.immo opz q sit hec spēs infiniti necessario sequēs esse cuiusdā principij primi ab eterno.z addit q hoc non tm reperit in separatis motibus vel ptinuis.i.artificialib9:immo reperitur in rebus etiā in quibus putari pōt q precedens sit subsequentis causa.qō probat.d.vt dicamus q homo generat hominem sibi similē: ille eīm q quēdam hominē generat est alius homo:vnde opz vt ostendat.i.deueniat ad quoddam agens:tm quādam subordinationē antiquaz nō habēs principium:z ideo generari hoiem ab homine in infinitū est generatio p accīs: licet processio z subsecutio fuit prima pars.s.genita z p se ab eterno scilicet cuiusdam corpis eterni:cuius rōnē dicit:qz sicut agēs imprincipiatū.i.incausatū:in esse cuius sue actiones fiunt sine instīo:hz esse ab eterno: sīc est q sue actiōes imprincipiate q fiūt ab aliq instīo fiūt ab instīo pncipiato in esse. ¶Debes scire q virtus hui9 est:q sicut actiones dei q sunt sine instīo vt sunt inten.sunt eterne ab agente incausato euenientes:sic p ptrariū actiones proueniētes noue mediante instīo sunt ab instīo causato prouenientes:qō instīm prouenit ab alio instrumento vt vides.(Et qz loquentes) hic ponit cām erroris loquentium sue legis:z qz loquentes opinati sunt in eo qō est per accīs:q sit p se.i.qz non distinguunt inter infinitū p accidens et per se:negant absolute.s.simpliciter sine distinctione oēs species infinitas: z asserunt q solutio eoz ad argumenta peripatheticorum est necessaria: et cōclusio.i.demōstratio eorum est firma.addit q hoc est id qō respondendū est in predictis verbis huius hominis:z sic apparet qualiter Auerrois tribus modis soluit argumentum Alga.

Datur infinitū per accīs.

Error loquentiū sue legis.

ALSA. DUB. vj.

¶Jt Algazel.z si forte hoc est sophisticatio.vz.in eo quod dīt q mot9 sunt summevnitatū:z rō hui9 est:qz hę revolutiones sunt priuatiue:id.n.qō pcessit finitū est: id vero qō venturū est nōdum egressum est ad esse:z summe intelligunt de pātib9 entib9:qō hic nō reperīt.s.nulla summa pīs. ¶Nos ad hoc dicimus q numer9 dicīt necessario ad par z dispar:qualitercūqz sit numer9.vz.pīs aut priuatus:vñ si ponam9 quendā numerū oportebit nos scedere q nō euadet quin sit aut par aut dispar:qualitercunqz ille numer9 ponaī.vz.in actu vel in mente:quo posito intentio nāqz omnimo de saluatur.

¶Hic vult inducere Alga.respōdentē pro phis z ipsos redarguentē:et dicit.ait Alg.z si forte hic est.i.inducīt pro responsione q in illo argumento est sophisticatio.vz.in eo qō dicūt q motus sunt summe vnitatū.i.q ex motibus preteritis z futuris fit numer9 totalis:hec enim propositio est sophistica:qm est falsa:ex eis enim nō fiunt numeri:cuius rōnem dicit: qz hę revolutiones sunt priuatiue.i.nō entes:id enim qō precessit finitum est.i.preteritus motus nō est:id vero qō venturum est nōdum egressum est ad esse.i.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nondum reperit. Modo recolligit qualr debet intelligi vis argumenti. i. q̄ ille summe. i. illi numeri totales reuolutionum. s. solis ⁊ octaue sphere in telligunt de presentibus entibus. i. existentibus in rerum natura: qō. i. que res hic nō reperit. s. nulla summa pñs. i. nullus numerus reuolutionū actu reperitur. Et debes scire q̄ per hec vult habere hanc solutionem. s. q̄ illa p̄positio: qualis est proportio partis ad partem. talis totius summe ad totā summam: dz intelligi de summis ⁊ totis actualibus presentibus: ⁊ nō in potentia: cuiusmodi sunt motus qui nō sunt actu: sed cōtinue habēt esse actū permixtum potentie vt scis. Aliter pōt exponi: vt dicamus q̄ summe. i. tote sunt illa que fiunt ex partibus entibus: ideo ex non entibus nō fit aliquod totum: ⁊ q̄ motus non hz partes entes ideo nō potest esse summa: ⁊ tunc dicamus q̄ rsp̄sio est: q̄ argumentum loquentium supponit falsum: suppositienim reuolutionū saturni aggregatum esse quoddā totum qō negatur: ⁊ sic de illis solis: ⁊ ambe iste expositiones possunt esse ad verba: attamē vidētur mihi q̄ Auer. intelligat vere scōam expositionē: qm̄ verba sequentia ostendunt eam. (Nos ad hoc) hic vt mihi videt remouet expositionem, put fuit scō modo expo sita. ⁊ similis sic componit: omne ens qō est par vel impar est quoddam totū: ⁊ quedam summa totalis. sed omnis numerus siue in actu siue in potētia est par vel impar: ergo omnis numerus siue in actu siue in potentia est quoddam totum: ⁊ per ꝑs remota est hec euasio data: maior non ponitur in lra: sed est manifesta per se. minor aūt ponit. ⁊ dicit. nos ad hoc dicamus q̄ numerus dicit necessario ad par ⁊ dispar qualitercunq̄ sit numer⁹. vz. presens aut priuatus. i. in potētia: vnde si ponamus quēdā numer⁹. opz nos p̄cedere q̄ nō euadet q̄n sit aut par aut dispar: qualitercūq̄ ille numer⁹ ponat. vz. in actu vel in mēte. quo posito intētio nāq̄ oīmode saluat. ecce qūo posuit maiorē tm̄.

AUERROZS.

Os dicimus q̄ ista verba bene essent vera si sermo dirigeretur erga id qō hz principium extra animam vt in aīa. vz. q̄ indicatio intellectus in eo vtrum sit par vel dispar quādo reperitur vel q̄n̄ caret esse verificatur. sed si sermo fuerit de eo qō tm̄ in potentia reperitur. vz. q̄ nō hz principium neq̄ finem: tunc ille numerus non poterit denominari vtrū sit par vel dispar: id enim qō est in potentia: de natura priuati pōt reputari. ⁊ hoc est id qō intenderūt philosophi qñ dixerūt q̄ reuolutiones preteriti tēporis, ⁊ futuri priuate sunt. Tandē dicimus q̄ sīa huius est q̄ qōlibet denominatū in summa terminata habēte principiū ⁊ finē aut denominatur sic put habet principium ⁊ finem extra aīam: aut put est tm̄ in aīa. sed si fuit totum in actu ⁊ terminatum in tpe preteriti in anima vel extra aīam. ⁊ tūc sine dubio aut est par aut dispar: verūtamē si illa summa fuerit interminata extra aīam: tūc vero non pōt terminari nisi put est in aīa. Aīa nāq̄ non pōt aliquo modo imaginari id qō est infinitū in suo esse: vnde hoc modo bene potest denominari q̄ est par vel dispar: sed inquantum est extra animam de hoc nominari non pōt. Similiter id quod predictum fuit: posito q̄ tantum fuerit in potentia extra aīam. vz. si pri

UVA. BHSC. IyR_120_2

uatio nō potest etiā denominari: vtruz sit par vel dispar. s. dum in actu non esset. vz. q haberet principium z finem.

¶ Patet ergo ex istis q nullus motus pōt dici totum neqz summa. s. q sit principiatus neqz finit⁹ nisi put in aia sumpt⁹ fuerit: sicut de tpe z de motu circulari. s. q nō pñt denominari de pari vel dispari nisi put sumunt in mente: z cā huius erroris est: q quādo quedā res fuerit in aia cū quadā denominatione putant ipsi q possit extra aiam in eodē mō sumi: z qd nullū preteritum potest ab aia cōcipi nisi finitū opinatur q quodlibet preteritū sic se habere debeat extra aiam: z qd qd̄ venturū est in ꝯceptu intellect⁹ infinitum indicat. vz. partē post partē: opinat⁹ est Plato z et⁹ sequaces: q pone est reuolutiones orbiū pcedi in infinitū in futuro. Et ista indicatio eorum sine dubio procedit a phantasia: non ab intellectu. s. non est demōstratiua.

¶ Hic vult Auer. quodāmodo defendere rōnē quā Alga. destruxit z ait. dicimus nos q ista verba bene essent vera: si sermo ꝺirigeretur ergā id qd̄ habet principiū extra animā vt in anima. i. quēadmodū in anima: z exponit hoc. d. vz. q indicatio intellectus in eo vtrum sit par vel dispar qñ reperitur. i. quādo est: vel qñ caret esse. i. qñ nō est. verificatur. i. hz aliquod cui respondeat ex parte rei. Mihi videt q iste locus potest duob⁹ modis intelligi. vno modo vt intelligam⁹ q maior. d. omne ens par vel impar est totū potest intelligi de ente cuius principiū est extra. Vel potest referri hoc ad minorē: vt dicam⁹ q numer⁹ est par vel impar de numero: cuius principiū est extra. z sc̄o modo videt magis mihi pp verba sequentia. ideo ait. sed si sermo fuerit de eo qd̄ tm̄ in potētia reperit. i. si minor intelligit de numero in potētia. vz. qd̄ nō hz principiū neqz finē: tūc ille numer⁹. s. in potētia non poterit denominari: vtrū sit par vel dispar: id em̄ qd̄ est in potētia de natura priuatiui pōt reputari. z hoc est id qd̄ intēderūt philosophi qñ ꝺixerūt q reuolutiōes ptēriti tpis z futuri puatiue sūt. ¶ Debes scire q numer⁹ in potētia nō potest dici par nec impar: qm̄ par vel impar sunt accidētia numero inq̄tum est in rez natura actu. (Tādē dicim⁹) hic vult colligere qualiter potest verificari q numer⁹ sit par vel impar: z videt mihi q trib⁹ modis: vno modo in re: qñ. s. in re sunt res enumerate actu entes: sicut sunt lapides actu numerati. Sc̄o modo qñ sunt in re actu z in aia actu. Et tertio modo qñ sunt in re in potētia z in aia actu. (Duo primi modi sunt numeri qui reperiunt in reb⁹ pmanētib⁹. Tertius modus reperit in reb⁹ successiuis in potētia. Dicit ergo. tandē dicam⁹ q ista huius est: q quodlibet denominatum in summa terminata. i. qd̄dam totū habēs principiū z finē: aut denominat sic prout hz principiū z finem extra aiam: aut prout est tm̄ i aia: sed si fuit totū in actu z terminatū in tpe preteriti in aia vel extra animā: tūc sine dubio aut est par aut dispar: z p hoc innuit duos primos modos. Deinde innuit tertiū. d. sed si illa summa fuerit interminata extra aiam qd̄ est ens in potētia z nō actu: tūc nō pōt terminari nisi put est in aia: cui⁹ rationem dat. d. aia nāqz potest aliquo modo imaginari id qd̄ est infinitū in suo esse: z per ꝓfis sibi dare numerū: alia litera hz. aia namqz nō potest aliquo modo imaginari id quod est infinitum in suo esse. Et tunc vult: dicere prout est infinitū: bene tm̄ vt est finitū. Deinde recolligit totū hoc. d. vnde hoc modo bene pōt denominari q est par vel dispar. s. prout hz esse in aia:

Qd̄ est in potētia ꝺ nā puatiui reputatur.

Numer⁹ in potētia nec ē par nec ipar. Trib⁹ modis numer⁹ ꝺr par vel ipar.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sed inc̄tum est extra aiam de hoc denoiari non p̄t: cū id sit infinitū. ſſr id qđ p̄dictū est: posito q̄ tm̄ fuerit in potētia extra aiam. vz. si priuatio. i. posito q̄ nullū habeat esse ac si esset priuatio: nō p̄t etiā denominari vtrū sit par vel dispar. ſ. dū in actu nō esset. vz. q̄ haberet principiū q̄ finē. i. non p̄t denominari par vel impar. sicut nec habēs principiū vel finē: ex his voluit habere tres modos iam dictos. (Pater ergo ex istis.) Nūc ꝯcludit quoddā correlariū. d. ptz ergo ex istis q̄ nullus motus p̄t dici totū neq̄ summa. ſ. totū qđ sit principiatū vel finitū nisi prout in aia sumpt⁹ fuerit: sicut de tē pore q̄ de motu circulari. ſ. q̄ nō p̄nt denoiari de pari vel dispari nisi prout sumūtur in mēte. (Et causa huius) hic ponit cām erroris antiquoꝝ. d. et cā huius erroris est q̄ qñ quedam res fuerit in aia cū quadā denominatione. putant ipsi q̄ possit extra aiam in eodem modo sumi: vult dicere q̄ precise sicut est in mēte credūt q̄ dz esse in re: q̄ nullū p̄teritū p̄t ab aia conci pi nisi finitū. opinant q̄ quodlibet p̄teritū sic se habere debeat extra aiam: q̄ id qđ venturū est. i. futurū in cōceptu intellectus infinitū indicat. vz. partē post partē: opinat⁹ est Plato q̄ eius sequaces: q̄ possibile est renoluciones orbiū p̄cedi in infinitū in futuro: nō tñ in p̄terito. Et addit q̄ ista indicatio eoꝝ sine dubio procedit a phantasia nō ab intellectu. ſ. nō est demonſtratiua sed opinabilis. Istud ergo fuit motiuū Platonis; quare mundus incepit q̄ nūc̄ finietur: q̄ quare dētur vniuersalia extra aiam vt dictum est in ꝓb. de celo. q̄ in metaphiſica: q̄ illa ꝓpō. est falſa: nō dicit Auer. q̄ hec rō est phātasia. i. fictio q̄ nō demōſtratio. ¶Sed in dictis ab isto homine sunt qōnes. ait esse q̄ motus circularis vt est quidā numerus par vel impar est in aia tm̄: nō extra aiam: q̄ sic de tpe: ideo potest esse questio.

Utrum tps hz esse in rerū natura aliquo mō extra aiam: id aūt quod hic facit qōnē est diuersitas dictoꝝ Auer. in. 4. phy. vbi i multis cōmētis varie locut⁹ est: ꝓpter qđ fuit cā diuersitatis in posteriorib⁹. Et qđ facit qōnē est qm̄ scim⁹ q̄ tps est numerus mot⁹: vt phs in. 4. phy. i vna diffōne tpis dixit. Et scim⁹ ibidē q̄ tps est passio mot⁹: q̄ hec videntur valde oppositaꝝ: nā cū numerus sit mēs vel actus mētis: vt dicit Auer. seq̄tur q̄ tps sit aīa: vel actus aie. Ex alio cū mot⁹ sit ens naturale extra aiam: q̄ tps sit ꝓpriū accns ei⁹: vr etiā ꝓsequi q̄ sit ens naturale extra aiam sicut q̄ mot⁹: eo q̄ ꝓpriū finit ex principijs q̄ sunt in re. hec ergo sunt q̄ p̄mo aspectu qōnē nobis facūt. ¶In ista qōne Joā. ianus q̄ fecit qōnes i lib. phyſi. in quadā qōne finxit rndere ad hāc qōnē ſm veritatē dicēdo q̄ tps p̄t capi prout est quoddā nomē analogū ad tps formale q̄ et ad tps materiale: est enī tps materiale ipse mot⁹: tps formale autē est ipse numerus quo numerātur prius q̄ posterius in motu: q̄ sic vult q̄ tps primo modo est ens extra aiam. Secdo mō est ens in aia: qm̄ vt dicit Auer. ibidē numerus vel est aia vel actus aie. q̄ p Joā. facūt multa cōmenta hinc inde collecta. primo facit pro eo cōmentū. 131. vbi cōcludit q̄ tps in potētia est extra aiam: sed tps in actu est in mēte. ergo vult dicere q̄ tps in potētia. i. p materia est ens extra aiam: q̄ pro actuali q̄ formali est in aia. Et ibidē cōmento. 101. ꝓpe finē ait. q̄ tps nihil aliud est q̄ numeratio motus ſm prius q̄ posterius: q̄ numeratio est actus aie. vide. Et ibidē cōm. 100. videt ꝯcludere oino q̄ vnū syllogiſmū q̄ tps q̄ motus oibus modis sunt idē: ꝯcludit em̄ illā q̄ tps sit motus q̄ recōtra. que predicatio non esset vera nisi extrema vnirentur inter se. Et ibidē cōmē. 8. plane dicit q̄ tps actu est ab aia: in potentia extra aiam. Et ibidē cō. 10. ait q̄ tps est numerus ſm q̄ mens accipit ipsum vt hz partes priores q̄ posteriores: q̄ ibidē cōmēto. 106. ait: q̄ de tpe extra aiam nihil est nisi motus: q̄ ait q̄ tps est qñ mens diuidit motū in prius et posterius.

positio Joānis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Et his ⁊ multis alijs ibidē positis potest rōnabiliter vt dicit expōni Auer. q tēpus prout capitur formaliter est ens extra aiam: qz vt sic nihil aliud ē nisi numeratio mētis prioris ⁊ posterioris existentiū in motu: hec enim numeratio est formaliter tēpus. Si vero capitur pro ipso materiali sic est ipse motus natus intelligi ab intellectu prout numerus quo illa numerātur: ⁊ sic possunt dicta Auer. ꝯcordari. ¶Sed hec positio ⁊ sit valde subtilis: atta Confutatiō
mē videt mihi q sit falsa: ⁊ ꝑpter ꝟba Auer. ⁊ ꝑpter rōnes: ꝑpter ꝟba q̄dē: pōnis
qm̄ vt dicit Auer. cō. 9 ℣. tps est ꝓns. i. accidēs proprū motus: mō proprū Joā.
accidēs nō videt esse ens in aia: ⁊ subiectū extra aiam. vt oēs sciūt quanta passio fluit ex principijs subiecti: vñ in fine cōmenti ꝓcludit. remanet vt sit accidēs: q̄dē est impossibile nisi esset ens extra aiam. ¶Sed Joā. rndet huic dicēs q motus pōt capi duobus modis. vno mō ꝑ fluxu forme: alio mō ꝑ Rñsio pro
ipsa forma fluente. mō dicit q tps est passio motus scō mō: non primo mō: Joā.
cum primo mō tps ⁊ motus sint vna res: ⁊ sit diuersitas quedam rationis.
¶Sed hec rñsio est error. primo qm̄ vt ꝓdult Auer. ibidē tps est passio pri- Confutatiō.
mi motus: ⁊ constat q primus motus nō est acceptabilis nisi ꝑ fluxu. Pre
terea motus pro forma fluente est res ꝓmanēs vt satis ꝫ. phȳsi. ab ipsomet Jo. ⁊ quō ens succesiuū pōt esse passio entis ꝓmanētis. Preterea sequitur q motus celi esset sine tpe: cuius ⁊ prarū ptz sensui. ¶sequētia ꝓbo. qm̄ q̄dē sine subiecto ꝓprio tpis est sine tpe. modo ille motus cū nō sit subiectū tem
poris nec habeat subiectū ꝓprium tpis: ergo erit sine tpe: ⁊ vere iste hō erra
uit sicut solet in oibus. ¶Scō principaliter Auer. ibidē cōmen. 93. infert
q si tps esset motus celi. ergo plura essent tēpora: mō ipse ꝟz ꝓns pro incō
uenienti: ergo ⁊ añs. ⁊ ꝓns tps nō est motus celi. ⁊ econtra motus celi non
est tps. ergo sunt plus distincta realr. Rndet quidā hō q ad predicationē Rñsio cu-
verā negatiuā sufficit distinctio extremoꝝ sm motū ⁊ rōnē. cōtra. quoniam iusdam.
Auer. ibi non cuitaret quin darent plura tpa realiter: vt ꝓz scō. qm̄ ꝓpo- Confutatio.
tio affirmatiua falsa simplr fundat sup diuersitatē simplr extremoꝝ: vt scis
ergo ⁊ negatiua vera q̄ sequit ad affirmatiuā falsam. ¶Preterea principa-
liter tertio. ibidē cō. 96. declarat q tps nō sit motus: eo qz velocitas ⁊ tardi
tas insunt motui que non insunt tēpori: ⁊ tūc in principio cōmē. 97. dicit.
cū declarauit q tps non est motus incepit innuere ipsum sequi motum: et
accidere ei. i. esse accidēs proprū eius: vbi etiā multis interpositis ait: ⁊ qz
tps nō imaginat. i. intelligit sine motu. ⁊ motus pōt imaginari. i. intelligi
extra tps: significat hoc q motus ꝓcedit tps naturaliter: ⁊ q tēpus accidit
motui: ꝫ sint ꝓns se cōplete: qm̄ tps sequit motū cōplete: vt ꝓprū accidēs
sequitur proprū subiectū. Ecce q̄ plane accipit q natura tpis sit alia a na
tura motus: ⁊ ꝓ ꝓns non oino sunt res diuerse. imo nature diuerse: vt Auer.
innuit. ¶Sed dices: sicut Jo. finxit argumēto dicto q loquitur de motu ꝑ
forma fluēte: ⁊ hec rñsio est derisibilis: vt ꝓtz in principio cōmenti. vbi lo
quitur de motu qui velox est vel tardus: qui nō pōt esse nisi ꝑ fluxu accipia
tur: ⁊ immoꝛari i hoc est supfluū. ¶Preterea quarto ibidē Auer. cōmē. 101.
in fine ꝓcludit diffōnē verā tpis. d. diffinitio igit in qua nō est dubitatio est
dicere q tps est numeratiuū priorꝭ ⁊ posteriorꝭ exītiū in motu. vbi vult
q tps nō sit numerās ꝫ numeratiuū. i. aptū natū numerare. hoc idē in fine
cōmenti. 102. cōcludit. Tūc arguo. secluſa opinione intellectus. tps est aptū
natū numerare motū. motus secluſa opinione intellectus nō est aptus na
tus numerare motū. vt dicit Auer. cōmēto illo. 101. ergo secluſa opinione
intellectus motus nō est tps: ⁊ econtra. argumentū est in scōa figura: ⁊ in rei
veritate hoc argumentū ꝟz vim demōstrationis. ¶Preterea quinto ibidem
commē. 132. prope finē. vult q tempus sit mensura propria primi motus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Sicut est propria forma in re: & nō sic est de alijs motib⁹. vide. ergo nō tus
Distinctio tēporis. et tps sunt res diuerse. ¶ Propter verba hec & rōnes inuolutas in verbis illis videtur mihi ad hanc ꝯclusionē esse respondendū sm ꝙ Auer. videtur soluere cōmento. 109. qm̄ tps est quodāmodo ꝙtinuū: & quodāmodo discretum. est em̄ continuū actu & potentia discretū: vt em̄ est quid cōtinuum est ipse motus in subiecto. i. propria passio mot⁹: que est quedā aptitudo motus ad mēsurari ab alia: vel quedā potētia naturalis ipsius mot⁹ qua pōt ab intellectu mensurari: & sic motus & tps sunt vne res in essentia: ꝛ in subiecto sunt vna: pro quāto illa potentia naturalis: seu illa aptitudo accidit motui tanq̄ proximo & primo subiecto. & sic loquitur Arist. in predicamētis: & quinto metaphysice: vbi enumerat tps inter spēs quātitatis cōtinue. Secūdus pōt accipi: vt est quodāmodo discretū. i. numerus prioris et posterioris in motu exītium: & sic tps nullū esse hz nisi in aīa: eo modo quo
Solo. entia duo intellecta sunt in aīa. ¶ Ex hac distinctione soluo. q. ꝙ si loquimur de tpe prout est quid ꝙtinuū: vt sic est res distincta a motu sm essentiā: ꝛ in subiecto nō ponat in numero: qm̄ sunt vnū numero. Si vero loq̄mur
Solo auctoritatuz faciētium ꝙ Joāne. de tpe qō est quid discretū: vt sic est ens in aīa subiectiue vel obiectiue: sicut obiectum in potētia: vel causatum in cā. ¶ Et per hec oēs auctoritates glosantur. Ad primā. pz qualiter loquit̄ de tpe prout hz esse discretū. sed si capitur vt hz esse in potentia ad esse discretū: sic est q̄d ꝙtinuū: & nō est aliud numero ab ipso numero: ꝛ sit aliud in essentia reali ab eo: eo mō quo accidēs ꝓpriū est aliud a subiecto ꝓprio. ¶ Ad secundā apparet qualiter loq̄tur de tpe prout est mensura motus que est quid discretū: & p ꝓns vt sic nō hz esse ꝓter actū aīe. ¶ Ad tertiā pcedo ꝙ ista est vera. tps est mot⁹. sicut ista. risibile est homo: & ecōtra sicut ista: homo est risibilis: qm̄ prima est predicatio subiecti de accidente proprio. scōa ecōtra: & ambe sunt vere: qm̄ fundātur supra idētitate numerali extremorum: ꝛ non supra idētitate essentiali & reali. ¶ Ad quartā dicit sicut dictū est. & eodē mō ad quintam. Sed ad sextam vt dixi. debes scire ꝙ aliqua sunt simplr idē numero q̄ sunt res realiter diuerse vt ꝓpria passio & subiectum. & sic in illis ꝙbus Auer. vult ꝙ tēpus & motus sunt idē simplr individuo & numero: ꝛ cū idētitate illa possit stare diuersitas specifica & rerū essentialiū & diffinitionū vt dixi. & ꝓpter hoc pōt quasi innumerabiles ꝙclusiones intelligi Auer. & glosari multe au
Prima dubitatio. ctoritates eius. ¶ Sed adhuc aīa non quiescit: querā em̄ primo quare tps nō diffinitur. 4. phy. vt passio & vt est quid continuū: videl em̄ ꝙ quot modis res hz esse: tot modis pōt intelligi & diffiniri. ergo si vt sic differt a motu. ergo potuit diffiniri: & si res est vt dixi: sol. Auer. quā dat ad hoc ibidem cō. 100. nulla est: qm̄ ego teneo ꝙ etiā vt sic distinguit̄ a motu. ¶ Scdo vī
Secūda. ꝙ falsum sit ꝙ possint aliqua esse idē numero. & tñ esse specie & diffinitione & re diuersa: qm̄ semp maior vnitas infert minorē. si ergo sunt vnum numero. ergo vnū specie & diffinitione & essentia. ¶ Tertio si tēpus est numerus
Tertia. Solo. & vt sic hz esse ab aīa solum. ergo est fictum sicut chimera. ¶ Ad hec vt prio dico ꝙ si capitur tēpus vt est quid continuū bñ pōt diffiniri diffinitione ꝓpria, alia a diffinitione motus: ꝛ diffinitio cōis vtriusq̄ sit eadem: & qr diffinitio cōis vtriq̄ est eadem: ideo habēt ꝓ vna re simplr vno modo diffiniri. quia vero tempus vt quid discretum habet diffinitionē simpliciter genere & specie diuersam a diffinitione motus eo modo quo differt continuū a discreto: ideo illo modo diffinitionē inuestigat: & ideo respōsio Auer. est ad propositum: vt patet considerāti. ¶ Ad secundam potest dici ꝙ aliqua dicūtur vno modo intrinsece & aliqua extrinsece: modo subiectū & ꝓpriū accidens, secūdo modo sunt vnū numero: vnitas numeralis primo modo

UVA. BHSC. IyR_120_2

infert speciem ꝛc.sed non secūdo modo vt scis. ¶Ad tertiā respōdet Auer. cō.131.q esse numeri non est in aīa oibus modis:sed esse eius aliquo modo est extra aīam saltem in potentia qō est esse subiecti proprij.i. motus.dico est esse subiecti proprij.s.in vnitate numerali ꝛ indiuidu abili: lz adhuc in ea sit aliqua diuersitas vt dictū est. ¶Ex his apparet:q tam tempus q̄ motus sunt quodāmodo in aīa ꝛ quodāmodo extra aīam: qm̄ vt sunt quātitates continue sunt extra animam:ꝛ vt sunt discrete sunt in anima:prout habent esse actu:licet sint quodāmodo extra aīam:vt habent esse in potentia. ¶Sed adhuc dubitant sophiste:qm̄ tps nulla pars est:ergo tēpus nō est: antecedens est manifestum: qm̄ nō habemus nisi instās qō nō est pars tēporis.consequentia patet.qm̄ totum nihil aliud est q̄ sue partes: vt dicit Auer.primo phȳsi.cō.17.vel saltem sunt correlatiua. ¶Ad hoc soluit quidam homo q ad hoc vt successiuum habeat esse;sufficit q aliquid eius habeat esse:lz non sic sit de permanenti:ꝛ sic lz instans nō sit pars tēporis;est tm aliquid tēporis. ¶Contra.qm̄ si valet.tēpus est.ergo quoddā totū est. valebit.tps est actu:ergo quoddā totū est actu per regulā priscianicā.s.qm̄ ꝓsequēs sequit ad antecedēs simplr:etiā aliquo addito vtriq; sequit.dummodo illud additū nō diminuat nec distrahat. Tunc vltra quoddā totum est actu:ergo partes illius totius sunt.ergo valebit.a primo ad vltimū.instans est.ergo tēpus est tēpus:ergo quoddā totum:quoddā totū.ergo quedā partes tēporis sunt actu:vltimum ꝓns est falsum.ergo rñsio nulla pōt dici q esse actu tēporis non est simplr totum simul:sed cum potentia permixta actui:ꝛ sic potest concedi partes esse:ꝛ totum esse:intelligendo de esse: esse actu non puro:stat em̄ subiectum ꝛ predicatū in propōne supponere;p successiuis:ꝛ tm̄ intellectus coniungit extrema in instanti.ꝛ ita stat q tempus predictū sit ens prout intellectus illud cōponit in instanti:lz non vere ficet illud pro instanti.ꝛ nolo plus immorari:qm̄ qō est;sophistica ꝛc.

Quō tps ꝛ mot⁹ sūt extra aīaꝫ quō dubitatio sophistaꝝ. Solo cuiusdam. Impugnatio.

ALBA. DUB. vij.

AIt Algazel.adhuc dicendum est pho q fm eorum radices possunt inueniri entia presentia infinita q̄ sunt vnitates ab inuicem differentes in numero.vz.anime hominum q̄ post mortē separanť.ille em̄ sunt entia indenominabilia in dispar vel par.

¶Quia lis erat an daretur actu infinitum:ꝛ ab algazele crāt plurimæ motiua adducta quibus Auer.responsum dedit.vult modo inducere alga.adducentem fortissimum motiuum contra philosophos: qō mouit auicēnam platonem alfarabium ꝛ multos latinorum vt dicam.Dicit ergo. ait alga. adhuc est dicendum philosopho q fm eorum radices possunt inueniri entia presentia infinita que sunt vnitates.i.nature diuerse inuicem differentes in numero.videlicet.anime hominum que post mortem separātur:illa enim sunt entia indenominabilia in dispar vel par.ꝛ forte litera est corrupta:et debet dicere sic.illa enim sunt indenominabilia fm dispar vel par:ꝛ si litera est sic:videtur q tangat hanc rationem.s.quecunq; numerantur et denominantur numero pari vel impari sunt multa: sed anime separate denominantur numero pari vel impari.ergo sunt multe:ꝛ sic huius rationis tetigit tantum minorem rationis: et post repperi literam sic. illa enim sunt multiplicata ad dispar et ad par.et tunc sermo eius manifestus est per se. ¶Debes scire quod ista ratio Alga.est mixta partim ex lege: partim ex naturali ratione: propositio enim dicens quod anime ho-

UVA. BHSC. IyR_120_2

minū post mortē remanent multe: est credita ꝛ nō rōne demonstrata: vt declaratū est in libro de intellectu: ꝛ ēm hois intellect⁹ sit etern⁹: illetū nō est multus: immo vnus numero oium: propositio autē dicens q̄ sunt infinite supponit vnā. ſ. q̄ homines fuissent infiniti: ꝛ per cōsequēs q̄ motus celi sit eternus: ꝛ ita celum ꝛ ita elementa: ꝛ per cōsequēs totus mundus sicut declaratū est in nāli phia: ꝛ maxime in libro celi. ꝛ. 8. physico. ꝛhec est nota rōne nāli apud phos: ꝛ sic ista ratio est multum vilis: immo non transcendens ordinem sermonum probabilium.

AVERROIS.

NOs dicimus q̄ ponere animas separatas a materia plures in numero: est opinio inconcessa ab omnibus phis: immo est opinio valde dubitabilis. Causa enim pluralitatis seu numeralitatis est mā apud phos. et causa ꝓuenientie in multitudine numerali est forma. ſz q̄ possint reperiri res plures in numero vna in forma ſm mām inconueniens est: nullum namq; individuum ab alio individuo distingui debet ab aliqua ꝓprietate nisi per accidens: immo individua abinuicem distinguuntur materia. ¶ Rursus impossibile est apud omnes phos inueniri aliq̄d infinitum in actu quod sit corporeum aut incorporeum: ꝛ nullus sapientum potest intelligere talia nisi viret differentiā inter situalia ꝛ indissitualia nisi Aui. maxime q̄ sequeretur ex hoc error q̄ infinitum reciplet magis et minus: ꝛ totum esset simul partī: quod est falsum.

¶ huic motiuo rñdet Auer. ſm fundamēta phoꝝ peripatheticorū. ꝛprimo negat assumptū. ſcōo ꝓbat eius rñsionē. dicit ergo primo. dicimus nos q̄ ponere aīas separatas a materia plures in numero: est opinio inconcessa: immo negāda ab omnibus phis: immo est opinio valde dubitabilis. ecce q̄o negat ꝓpositionē primā: immo vt dixi est pure credita ꝛ naturali rōne nō cōcessa. (Cā ēm pluralitatis) cū exponit ad formam rationis vult modo dare cāz sue responsionis: ꝛ duas adducit rationes contra Alga. primo ꝗ̄ssignando cām eius rñsionis. ſcōa ibi. (Rursus impoſe) adducit rōnem Arist. directe contra illum. dicit ergo. cā ēm pluralitatis seu nūeralitatis est mā apud phos: ꝛ cā cōuenientie in multitudine numerali est forma: sed q̄ possint reperiri res plures in numero vna in forma ſm mām inconueniens est. est ergo vis rōnis Auer. ista: que cū q̄ multiplicantur in numero ꝛ vniūtur in forma: sunt composita ex materia ꝛ forma: sed aie separate nō sunt cōposite ex mā ꝛ forma. ergo nō sunt multe in nūero: ꝛ vna in forma. syllus est in ſcōa figura: ꝛ huiꝰ accipit maiorē ꝛ tacuit minorē: q̄m est cōcessa ab eis. (Nullū nāq;.) Nūc ꝓbat maiorē. ꝛ dicit. nullū nāq; individuū ab alio individuo distingui oz ab aliq̄ ꝓprietate nisi p accns. hec est maior: ſz individua distinguunt mā. ergo distinctio p accns est p mām. ꝛ ecōtra. est. n. rō in tertia figura. ꝛ maior est Ari. in ſcōo poste. ꝛ minor est manifesta p se. (Rursus impoſe) ꝛ reprobat optionē illoꝝ ꝛ reprobat illos. dicit ergo rursus impoſe est apud oēs phos inueniri aliq̄d infinitū in actu q̄ sit corporeū ꝛ incorporeū. hec est tāq; maior: ꝛ suppleas minorē. ſz aie sepate sunt corpee vl incorpee. ergo nō ꝑnt inueniri infinite. (Et nullus sapiētum) ponit sol. Aui. et cōtradicit illi. d. ꝛ nullus sapiētū pōt intelligere talia nisi viret differentiā

inter

UVA. BHSC. IyR_120_2

inter situalia ꝛ indissitualia nisi ille sapiēs esset Aui. hec est solutio ꝙ maior est falsa: qm̄ lz infinitū corpus reperiri nō possit. pōt tn̄ reperiri infinitū in rebus abstractis a loco ꝛ situ q̄ locū nō occupāt. cōtra arguit Auer. dicēs. dico ꝙ hoc nō pōt intelligi: qz maxime sequitur ex hoc iste error. s. ꝙ infinitū recipiat magis ꝛ minus: ꝛ totū esset simul parti. i. e quale: qō est falsuz. ꝛ sic cōtradicit oib⁹ eis. ¶ Circa pñs capl̄m nolo diffuse declarare dcā ista: qm̄ in libro de intellu: ꝛ in qōne de infinitate primi. plixe locutus sum lz tn̄ circa primū debes scire ꝙ sicut mā cōcurrit ad esse indiuiduorum ita cōcurrit ad distinctionē. sed qm̄ mā est cā per accns indiuidui necessario tn̄: forma aūt per se est cā indiuidui. ideo distinctio indiuiduoꝝ est per accidens: nō tn̄ pure: sed per accns necessariū. Declaratū est em̄ in. 7. meta. ꝙ mā est cā q̄ditatis indiuiduoꝝ nō per se: lz per accns: lz tn̄ necessariū. forma aūt est cā per se totalis essentie ꝛ quiditatis rerū. ideo essentia indiuiduoꝝ est per accns a mā: ꝛ per se a forma. ¶ Sed obijcis sicut Joan. dicit in lib. de sba orbis sicut aliq̄d est cā rei in esse: ita in distinctione illius. sed forma est cā per se essendi indiuiduoꝝ. ergo distinguēdi. ꝛ sic principiū in diuiduoꝝ erit forma. ¶ Ad hanc. q. debes scire ꝙ sicut esse simplr est a forma. ita esse simplr distinctū nō est nisi esse vnū in se diuisum a quolz alio. sed sicut esse indiuisibile est esse p̄m q̄d. ꝛ ita distinctū nūero est distinctū p accidēs: ꝛ p̄m q̄d. ꝛ sic illa ppō nō hz locū nisi in esse: ꝛ distinctione simplr nō aliter: qūo aūt valeat rō Auer. de esse infinito iā dixi in lib. de intellectu: et in qōne de infinitate primi. ꝛ cōfirmaui illā verbis arist. in. 3. phys̄i. ꝛ nolo ponere ea que ibi posui: qm̄ esset ponere capitulū supra capitulum.

Sicut mā adeēidiui duoꝝ cōcurrit ita ad distinctionem. Obiectio Solō.

ALSA. DUB. viij.

AJt Algazel. ꝛ si forte aliquis diceret: ꝙ opinio Platonis est vera. vz. ꝙ anima est vna ꝛ antiqua: ꝛ diuiditur diuisione corporum: ꝛ in corporea separatione redit ad suam radicem: ꝛ vnitur. ¶ Nos vero respondemus quod hec opinio est absurdior opinionibus anime: ꝛ contra intellectus sententiā. Nos em̄ dicimus ꝙ aia petri non est anima Guillerni. impossibile est em̄ ꝙ sint vna: quelibet namq̄ earum sentit: ꝛ cognoscit sese differre ab alia: vñ si anime essent vne: essent homines vni in scientia: que scientia est proprietas substātialis aiarū. ¶ Et si forte aliq̄s arguat. dicēs ꝙ sit vnū aie: lz diuiduntur p̄m dep̄dētiam corporum. ¶ Nos dicimus ꝙ diuidi illud quod magnitudinem quantitatis mensurabilis non habet est falsum: qualiter etiā dicimus ꝙ vnus sit mille vel infinitū: quod namq̄ est inquantitabile indiuisibile est.

¶ Cum indurit opinionē Alga. ꝛ argu. eius ꝛ solutionem illius: nunc vult adducere rōnē Platonis: ꝛ primo ponit illā. scdo ibi. (Nos vero) rñdet contradicēdo ei. dicit ergo ait Alga. ꝛ si forte aliq̄s diceret. ꝙ opinio Plato. est vera. vz. ꝙ aia est vna ꝛ antiq̄ ꝛ diuisibilis diuisione corporū ꝛ incorpea separatione redit ad suā radicē ꝛ vnitur. ¶ Ego diu cōsideraui verbū istud: ꝛ cū inspexi hoc: sp steti in dubio ꝛ petij declarationē illius. dixit comes. annādulanus corona nostre etatis in cozbula me petēte Bononiā: ꝙ opinio Plato. ponit vnā ideā aiarū q̄ se hz respectu aiaꝝ: sicut ligna in voltis ꝛ arcubus domorū. dicebat. n. ꝙ sicut ligna illa subterposita lapidibus incalcinatis ad modū arcus post exsiccationē illorū remota dimittūt vestigū eo-

Que fuit opio Plato multitudinem aiaꝝ hz comitē amirādulanum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

rū qō vocatur volta seu arcus. sic est vna idea numero oīum alaꝝ: q̄ cū corpora formantur a virtute genitiua egreditur illa: & recedit: dimittit q̄ eius vmbrā seu vestigiū eius: qō alia vocatur. & sic dixit dictū Isaac israelite intelligi. s. qñ dicit aiam esse ꝓductā in vmbra: intelligitur. i. idee. ista ergo resultatio seu vestigium apud Platonē aīa erat. & iō illā ideā seminariuꝫ seu radicē dicebat. Et tūc dixit Plato q̄ qñ aie desinunt corpora: tunc redeunt ad earum seminariū intantū q̄ vestigia illā q̄ aie erant amplius non sunt post: redūdant in suum seminariū vt dicit. & hanc opinionē dixit esse Platonis ille vir. & ita Plato posuit oēs aias esse vnā in radice. plures aūt originaliter: & sic huic multum consonat series verborum Algazē. & Auer. q̄nititur Alga. ꝓbare multitudinē animarū in verbis sequentibus: propter qō signum est q̄ Plato opinabatur vnā esse tm̄. huic etiā Themistius solēnis. Platonicus vt narrat Auer. 12. metaphy. commē. 18. concordat. d. quod Plato posuit ideam terre esse factam ex dīs secundis. Bri. aūt a sole & orbe decliui. vbi loquitur de illa idea: vt apparet ibidem & in expositione mea.

Opīoane ro. ōmulti tudie, aia rū fz Plato.

¶Sed Iz hec opinio sit solēnis vt vides: dixi tibi q̄ opinio Platonis nō est illa: vt apparet in phedone: & ei monstrant textū cui nō cōtradixit. videbatur em̄ mihi Platonē velle animas esse creatas a deo in quodam numero certo: & eas stare in signifero seu orbe seminario in gloria. & tunc ponit qō ille descendunt ad corpora: & cum cōpletur corū descensus: sic q̄ singula in corpore fuerit: tunc erit annus magnus: in quo iteruꝫ oia vt prius redibūt & hoc fiet infinities. & reiterabuntur sepe. & tūc vult ipse per radicē orbem signorū quē appellat seminariū primū in quo stant. & si ista est opinio Platonis iam soluta est qō Alga. (Nos vero) cū induxit sor. Platonis. Nunc Alga. reprehendit illam. circa qō debes scire q̄ ad illam opinionē sequit aiaꝫ vnius hois esse aiam alterius: qm̄ aīa mea nunc fuit alterius tēpore ante reuolutionē magnā: qm̄ ego tunc fui aliud in deū a me nunc vt probāt phi. cōtra hoc arguit Alga. d. nos vero respondemus q̄ hec opinio est absurdior opinionibus aīe. & cōtra intellectus sententiā: cuius rōnes tangit. d. nos enim dicimus q̄ aīa Petri nō est aīa Guillermi. impossibile est enim q̄ sint vna. quelibet nāq; earū sentit & cognoscit se differre ab alia. vñ si anime essent vne essent hoī vni in scientia: cuius rōnes tangit. d. que scientia est ꝓpria pretas substātialis animarū. vult dicere q̄ sicut aīa erit vna ita & scientia: eo qz scientia est ꝓprium aīe. ergo nō possunt aīe in quodā numero creari. Et si forte aliquis arguat. d. q̄ sint vnū anime. i. q̄ oēs anime sint vnum sed diuiduntur ꝑ dependentiā. i. ordinem ad corpora. sicut videtur opinio peripatheticorum. vult em̄ Auer. peripatheticus vt dixit. q̄ intellectus omnium est vnus numero in se. potest tamen multiplicari extrinsece ꝓout est dicens ordinem ad diuersa corpora: quorum est perfectio prima. Contra hoc arguit Alg. d. nos dicimus q̄ diuidi id quod magnitudinem quantitatis mensurabilium non habet est falsum. ergo sup. impossibile est vnicum intellectum esse multos respectu corporum. Secundo arguit qualiter etiam dicemus q̄ vnus sit mille vel infiniti: id namq; quod est inquantitabile est indiuisibile. & per consequens illi vnus intellectus non pōt esse plures hec sunt argumenta Algazelis.

Opīo peripatheticorum. Impug.

AVERROIS.

QVicimus nos quod petrus bene differt a guillermo in numero & sunt vnus in forma scilicet in anima vna. si anima petri differt ab anima guillermi in numero sicut personaliter differunt in numero: opz igitur q

UVA. BHSC. IyR_120_2

anima petri ⁊ guillermi essent due i numero: ⁊ sequeretur ex hoc q̄ anima haberet animā: ⁊ sic anima petri ⁊ guillermi essent vna ⁊ eadem in forma: ⁊ pluralitas numeralis scilicet diuisio sequitur vnum in forma ratione materie. ¶Unde si anima non admittere tur in corporis admissione: oportebit q̄ quando separata fuerit a corpore q̄ sit vna ⁊ eadem in omnibus videl⁊ in numero. ¶Attamen id quo iste homo Platonem reprobat: sophisticatio fuit: sententia em̄ eius erat: q̄ anima petri aut differt ab anima guillermi aut fuit vna ⁊ eadem. non sunt vna. quia sequeretur falsu⁊. ergo differunt. Et loca sophisticationis hec sunt in duobus vocabulis: videlicet in eo quod dicit differt: ⁊ in eo quod dicit idem. differre namq⁊ equiuoce significat: ⁊ idem multipliciter potest intelligi. ⁊ ideo anima petri ⁊ anima guillermi quodammodo possunt dici vna ⁊ eadem: vtputa ex parte forme: ⁊ sunt multe alio modo videlicet ratione subiectorum. ¶Sed id quod dicebat scilicet q̄ diuisio non potest diuidere inquantitabile: falsum est absolute. v⁊. q̄ hec propositio non est vniuersalis: immo deficit in quodam modo. hoc enim verificatur in eo quod per se diuiditur: sed non in eo quod diuiditur per accidens scilicet id quod diuiditur ratione subiecti diuisibilis per se vt albedo que diuiditur ratione corporis. ⁊ hoc modo forma ⁊ anima diuiduntur diuisione subiectorum. ¶Et ideo dicimus quod anima vere est similis luci: quia sicut lux diuiditur diuisione corporum lucentium: postea vnitur lux remotis lucentibus corporibus: sic recte est de anima cum corporibus.

¶Vult nunc Auer. solvere. q. Alga. ⁊ primo proponit veritatem. q. secūdo probat illam. tertio exponit opi. Platonis. quarto soluit. q. declarādo latētiam sophisticationis. In prima dicit. dicimus nos q̄ petrus bene differt a guillermo in numero. ⁊ sunt vnus in forma. s. in aia vna: ista est veritas q̄ proponit. (Si aia petri) nunc probat istam veritatē. ⁊ primo infert vnū q̄ns: deinde ostendit falsitatē illius. ⁊ tertio ostendit id sequi quomodocūq⁊. dicit ergo. si aia petri differt ab aia guillermi in numero sicut psonaliter entia solent differre in numero. igitur op⁊ q̄ aia petri ⁊ guillermi essent due i numero. istud est q̄ns. deinde ostēdit impossibilitatē huius: ⁊ infert vnum impossibile. d. ⁊ sequit̄ ex hoc q̄ aia haberet aiam. (Et sic aia petri) nunc cōcludit veritatē propositā. d. ⁊ sic aia petri ⁊ guillermi essent vna ⁊ eadem in forma: ⁊ pluralitas numeralis scilicet diuisio sequit̄ vnum in forma: licet ratione materie sit numeralis diuisio. ¶Sed prouenit locus. q. nō parvus q̄m potest esse locus questionis in eo q̄ dicit. q⁊ tunc aia haberet aiam: nō em̄ videt locus aliquis vnde teneat illa q̄ns. Et soluit q̄m si aia sor. esset alia ab aia platonis: vel esset alia simpliciter ⁊ per se: vel per accidens ratione corporis. si sōm. ergo in se simpliciter est vna: ⁊ multa attributione sicut dictū est. si aūt sint plures simp⁊. ergo sunt differētes ⁊ cōuenientes: ⁊ sic sunt cōposite ex parte qua differūt ⁊ pte qua cōueniunt: sed pars qua cōueniunt nō pōt esse nisi forma. ⁊ nō nisi forma q̄ est aia: q̄m aia non fit ex non aia. ergo ex aia. Illa ergo q̄ns valet presuppositō q̄ ille sunt plures simpliciter et nō attributione. (Ad si aia) nunc infert quomodo olo op⁊

Dubitatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Solutio. q qualitercūq sequit opinio predicta.ꝛ dicit.vnde si aia nō admitteretur in corpozis admissione opz q qñ separata fuerit a corpe:oz q sit vna et eadem in omnib⁹.vz.in numero.cōsequentiā supponit ex sol.sexti dubij:qm causa multiplicationis numeralis est materia.cū igitur in corruptione tali nulla remaneat materia:ideo simpliciter dici potest q remouebit causa ꝛ principiū multiplicationis:ꝛ,p ons remanet vnitas numeralis saltem priuatiue:ꝛ sic vna erit aia simpliciter oim.(Attamē id quo)nunc verificat opinionē platonis:ꝛ soluit argumentū eius.ꝛ.d.attn id quo iste hō platonem reprobat sophisticatio fuit.sntia enī eius erat q aia petri aut differt ab aia guillermi:aut fuit vna ꝛ eadē.Deinde destruit mēbrum falsum ꝛ cōcludit verū.d.nō sunt vna:qz sequit falsum vt supra fuit ab eo deductuz.ergo differūt.(Et loca sophisticationis)soluit istam questionē.d.ꝛ loca sophisticationis hec sunt in duob⁹ vocabulis.vz.in eo qō dicit differt:ꝛ eo quod dicit idem.differre nāq equinoce significat.ꝛ idem multipliciter potest intelligi.ꝛ iō aia petri ꝛ aia guillermi quodāmodo possunt intelligi vna ꝛ eadem:vt puta ex parte formeꝛ sunt multe alio modo.vz.ratione subiecto.

Duplex capit forma hominis.

Debes scire q forma hois pōt dupliciter cōsiderari.vz.inquantū aia:ꝛ inquātū intellꝰ sua existēs separata. Si primo modo.dico q sicut colūna est dextra ꝛ sinistra non per se:sed ex ordine ad diuersos hoies:sic q nulla est nouitas in ea.sic intellect⁹ prout respicit homines diuersos est aia multa nō multiplicatione accidēte ei:sed multiplicatione se tenēte ex parte corpozū.ꝛ sic pōt dici mult⁹ per accidēs extrinsece:sicut colūna dicit dextra per accidens ratione rei dextre simpliciter. Si autē cōsiderat vt intellꝰ est:sic est vnus per se ꝛ per accidēs:qm vt sic separat simpliciter ab omni respectu ad qōcūq extrinsecū.ꝛ sic aia est vna quo dāmodo ꝛ plures quodāmodo.vna quidē per se ꝛ simpliciter.multe aūt extrinsece ꝛ per accidēs.(Sed id qō dicebat)nūc solut ad motiuū Alga.ꝛ dicit.sed illud qō dicebat.s.q diuisio nō pōt diuidere inquātitabile.falsuz est absolute.vz.q hec propositio nō est vniuersalis: immo deficit in quodam modo:qō declarat dicēs hoc em verificat in eo quod per se diuidit:sed non in eo quod diuidit per accidens.s.id quod diuidit ratione subiecti diuisibilis per se vt albedo que diuidit ratiōe corpozis:ꝛ hoc modo forma ꝛ aia diuidūtur diuisione corpozū. (Ad formā negat maior vel distinguit.vt dictum est.(Et ideo)vltimo exponit hoc per exēplum.ꝛ dicit.ꝛ ideo dicim⁹ q anima vere est similis luci:qz sicut lux diuidit diuisione corpozū lucentium:attamen in medio est vna:postea vnitur lux remotis lucentibus corporibus.sic recte est de aia cū corporibus.s.q ipsa est vna simpliciter:plures tamen respectiue:ꝛ sic per hoc intelligitur totum illud.

Opio platonis.

Circa dicta primo debes scire q opinionē plato.Auer.reduxit ad opinionē eius:intantum q pla.vt Auer.innuit nihil aliud nisi sit quodāmodo vna:ꝛ quodāmodo plures:est enī vna simpliciter ꝛ absolute in substantia:ꝛ plures respectiue ꝛ in habitudine ad diuersa sūa vt dixit iam.Et hanc opi.Auer.ascribit platoni.Et addo q plato videtur dicere q homo nō est aliud nisi anima:prout vtitur corpore tanq instrumēto.ꝛ ideo sicut nauis est nauta tantū vtēs instrumento:sic homo est aia vtēs corpore tanq instrumēto:ꝛ sicut artifex est quodāmodo plures propter vsum diuersoz instrumentoz:ꝛ quodāmodo vnus simplr et absolute.sic ꝛ aia.ꝛ hec videt opinio plato.vt scripsi in libro de intellectu.

Positio cuiusdaz hebrei.

Secundo debes scire in proposito vt narraui in tractatu intitulato Vincentio quirino veneto meo scholari de actiōe cuiusdam rerū.Quidā hebreus opinatus erat Auer.ꝛ Arist.ꝛ pla.esse vnius

UVA. BHSC. IyR_120_2

opinionis:intantū q̄ dixit eos velle q̄ oēs res cōpositē erant compositē ex materia ⁊ intellectu:adeo q̄ intellꝰ in quibusdā erat intellectꝰ tm̄:vt in homine:⁊ in quibusdā anima:⁊ in quibusdā natura.alia erat in bꝰ:natura vero in elemētis:tm̄ vna numero ista erat oim.⁊ huic opinioni videt Auer. assentire in principio huius solonis.attamē vt narrāui:hāc opinionem reprobat Auic.i.6.naturaliū:⁊ auctor de spiritu in lib.eius.ideo hic dum dicit aiam esse aiam vnā oim intelligit a proprietate: vltra quā est vna propria vnicuiq̄:p quā homo ponit in specie q̄ incipit ⁊ desinit ad gñationē ⁊ corruptionē corpis:vt.d.Auer.i cō.2.tertij.⁊ tu vide tractatū meū de hoc. Impugnatio.

ALSA. DUB. ix.

IJt Algazel. ⁊ si forte aliquis philosophorum diceret q̄ mundus nunq̄ creatus fuit .si mundus modo creatus fuisset non euaderet : quin deus benedictus ante dictā creationē cessasset i q̄titate vnius anni vel duoꝝ annoꝝ vel infinite.postea creauit tandē:adeo q̄ duratio cessationis aut finita aut infinita.si fuit finita.fuit ergo esse creatoris finitum.si fuit infinita.ergo venit ad finem duratio in qua pertransiuerūt possibilitates infinite in numero. ¶Nos vero dicimus qđ tempus ⁊ duratio fuerunt res create : vt in sequentibus ad presens argumentum respondemus.

¶Cū cōpleuit difficultatē q̄sti ois iā dicte circa alias:vult mō aggredi nostrū argumētū.⁊ primo arguit q̄ mūdus nō est creatꝰ in tpe.ideo ibi.(Nos vero)respōdit rationi illi9.dicit ergo.ait Alg.⁊ si forte aliquis phoꝝ diceret q̄ mūdus nūq̄ creatꝰ fuit:vult dicere nouiter.Deinde arguit hoc dicēs si mūdus modo creatꝰ fuisset nō euaderet quin deus benedictꝰ ante dictā creationē cessasset in quātitate vnius anni vel duoꝝ annoꝝ vel infinitet postea creauit tandē:adeo q̄ duratio cessationis aut finita . Si fuit finita ergo esse creatoris est finitū.hoc est falsum.q̄m creator est deus eternus.si fuit infinita.ergo venit ad finē duratio illa in qua pertrāsierūt possibilitates infinite in numero.qđ est impossibilꝰ.(Nos vero)respōdit nunc et dicit.nos vero dicimus q̄ tēpus ⁊ duratio fuerūt res create vt in sequētibus ad presens argumentū diffuse respondemꝰ.vult ergo q̄ argumentū suppona falsum.s.q̄ mūdi creatio sit in tēpore:immo ipso tempore precedenti.

AUERROIS.

DIcemus nos q̄ maior pars opinantium mundi creationez ponunt ipsum creatum fuisse secum. dicimus enim q̄ ponere durationem aliquo modo finitam aut infinitam ante mundi creationem.est falsum.id enim qđ non habet principium non potest finiri. Sed argumentum huius hominis debet fortificari alio modo:videlicet.aut extremitas creationis mundi scilicet eius principium poterat esse longior momento presenti: aut non.si non : oportebit ponere mensuram in qua creari amplius non poterat:quod est falsum apud omnes.si primo modo videlicet extremitas temporis scilicet suum principiū poterat esse longior momento ab extremitate creati:adhuc petere est vtrum sit possibile in presenti extremitate q̄ sit longior.⁊ si responsio esset q̄ sic quod necessario respondendum est:oporteret

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ fuisset terminatio mensurarum infinitarum temporis: ꝛ sequeretur ex hoc q̄ terminatio ipsarum fuisset in reuolutionibus cauſantibus mensuram temporalem ab eisdem inuentam. ¶ Si vero dicerent q̄ id quod infinitum est: non potest perfici neq̄ finiri. respondendum est ad hoc q̄ id quod sequitur partem obiscientē de reuolutionibus: sequitur ꝛ vos in mensurarum temporum innouatorum possibilitate. Et si forte aliquis diceret q̄ differentia inter eos est: q̄ ille infinite possibilitates nō adhuc ad actū egresse sunt ꝛ possibilitates reuolutionum infinitarum egresse sunt ad actum. Nos vtiq̄ respondem⁹ q̄ possibilitates rerum sunt de cō comitantibus ipsarum qualitercunq̄ sint. vz. q̄ precedant ille comitantie illas res: aut sunt simul ꝛ semel sicut philosophi opinati sunt. quapropter sequitur numerationes rerum: vnde impossibile esset q̄ ante presentem reuolutionem fuissent infinite reuolutiones. esset ergo impossibile esse possibilitatem infinitarum reuolutionum. ¶ Sed adhuc dicendum ab obiscientibus q̄ tempus est terminatum in mensura scilicet tempus mundi. impossibile est ergo esse tempus maius eo: neq̄ minus: sicut multi homines opinati sunt in mundi mensura. ꝛ ideo dicimus nos q̄ predicte conclusiones non sunt demonstratiue: ꝛ ideo esset melius pro asserentibus mundi creationem q̄ ponerent tempus terminatuꝫ in mensura: ꝛ q̄ non ponerent magnitudinem infinitam. sed magnitudo habet totum. ꝛ tempus non.

¶ Nunc Auer. recitato argumento: qō soluit Alg. vult fortificare ipsum: ꝛ primo ponit priorimū veritatis. scō ibi. (Sed argumentū) fortificat ipsum. alie particule erunt manifeste. dicit ergo in prima. dicim⁹ nos q̄ maior ps opinātiū mūdi creationē ponūt ipsuꝫ. s. tēpus creatū fuisse secū. cui⁹ rationem dicit. dicim⁹ esse q̄ ponere durationē aliquo modo finitā aut infinitā ante mūdi creationē est impoſe. id est qō nō hz principiū nō pōt finiri: ergo tēpus simul cū mūdo generari dz. ꝛ hoc probauit Ari. aperte in. 8. phy. nullū est tēpus generat ꝛc. ¶ Debes scire q̄ Auer. nō dicit hoc tanq̄ negatum ab Alga. sed potius ostēdit illud esse cōueniēs philosophis. (Sed argumentū huius) hic vult cōfirmare argumentū dictū: et videt mihi q̄ retor-
Nota. queat argumentū eius cōtra eu. ¶ Ubi debes scire q̄ Alg. arguebat. si mūdus est eternus a parte ante. ergo infinitū fuit finitum. cōsequentia probauit: quia reuolutiones fuerunt infinite ante instans qō est presens: ꝛ oēs sunt consumpte. ergo fuit infinitū consumptū: et terminatū vsq̄ ad hoc instans quod est presens. intendit ergo Auer. retorquere argumentū istud ad oppositū. et dicit. et argumentum huius hominis debet fortificari alio modo. vz. aut extremitas creationis mundi. s. eius principium poterat esse longior momento scilz illo in quo creatus fuit: vel cum quo creatus fuit. aut non. si non: oportebit ponere mensuram in qua creari amplius non poterat: quod est falsum apud omnes: quoniā nulla est mensura quin in illa potuit creari: ꝛ alia ante illam: et sic in infinitum: quoniā omnes sunt vnius rationis: et non maior ratio est deyna q̄ de altera: nec eius potentia est fortior in vno tempore q̄ in alio: nec indiget auxilio alterius iuuantis. ergo non datur mensura determinata in qua possit tantum. ¶ Debes scire quod

UVA. BHSC. IyR_120_2

apud sophistas loquētes si concedit maximū tps in quo sic aliquid potest fieri vel minimū in quo nō respectu potentie finite: non tñ respectu potētie infinite. immo potētia infinita est q̄ potest non tñ in tāto tpe: quin maius in minori tempore vt dictum est in sophisticis modernorum. Applicando ergo ad propositū si theologi ponunt vigorem primi esse infinitum: habēt dicere q̄ mēsura in qua creatus fuit mūdus non est determinata q̄n deus in illa posset z in alia ab illa posset: q̄m non limitatur ab extrinseco vt dixi. Deinde remouet primū mēbrum. d. si primo modo. vz. extremitas temporis. s. sub principiū poterat esse longior momēto presenti in quo fuit creatus. s. ab extremitate creati. adhuc petere est. vtrum sit possibile in presenti extremitate q̄ sit longior. Et si ñsio esset q̄ sic (qđ necessario ñdenduz est) opz q̄ sit terminatio mēsurarū infinitarū tpis: qđ ipse hz pro impossibili: z sequit ex hoc q̄ terminatio ipsarū fuisset, in revolutionibus causantib⁹ mēsurā tēporalē ab eisdē inuentā. z sic sequit idē qđ prius. Sed difficile est p̄bare has ꝓsequētias. ¶ Ideo, in declaratione istius multa dicet ipse in secūda disputatione. et ego volo dicere aliqua pro huius euidētia. ¶ Dico ergo q̄ tota vis istoz ꝓsistit in duobus: quoz primum est. s. ante instās qđ est pñs in quo mūdus fuit creatus: potuit esse tēpus infinitū z motus in infinitū. istud est manifestū: q̄m ante illud instās infiniti potuerūt esse mundi quilibet mō facti. s. quoz quilibet potuit p aliquā distātiā esse fact⁹ ab aliquo: ergo potuit tps esse infinitū. ¶ Scōm est q̄ in his quoz cōplemētum est ab aia eadē est possibilitas essendi apud aiam. z ꝑm rē z eadē impossibilitas. etiā istud oibus est manifestū. ¶ His habitis arguo ꝓpositas. Prima ergo apparet ex primo fundamēto. q̄m si mūdus in hoc instanti est factus: et ante hoc instās potuerūt esse mundi infiniti. ergo infinite fuerūt possibilitates essendi tpis. ergo apparet prima ꝓpa. Tūc vltra: iz eadē est rō possibilitatis z actualitatis in eis: quoz cōplementū est ab aia: vt apparet in secūdo. ergo pōt inferri q̄ infinite actu fuerūt mensure terminate ad hoc instās. iste ꝓsequentie apparebūt clarius infra in disputatione dicēda. ¶ Et debes scire q̄ apud nos christianos bene cōcedendū est ante instās qđ est pñs. fuisse tps in mēte diuina: z p ꝓpās similitudo tpis: non tñ tps materialiter qđ est natura motus: vt infra dicetur. (Si ꝙo) nūc inducit sol. quotūdā. z iz hec ñsio possit habere plures intellect⁹: attamē iste primus z bonus ē. q̄ infinitū finiri ex ea parte quo finitū est: nō est impossē: q̄m vt sic est capacitatis infinite. sed ex ea parte qua infinitū est simpl'r impossibile: modo applicando ad propositū. tps id verū vel imaginatū est finitū ex parte presentis est vel fuit infinitū ex pte futuri. hoc dicit. si vero dicerēt q̄ id qđ infinitū est non potest perfici neq̄ finiri. vult dicere a parte qua infinitū. z p consequēs a parte qua finitū potest. z sic in proposito vt dixi. (Respondendum est ad hoc) replicat vbi vult q̄ non valet simpliciter sed ad hominem z hic locus vix intelligibilis est. Et tñ debes scire q̄ vt videbis. Alg. arguit cōtra philosoph̄os q̄ si mundus a parte ante sit eternus tūc tps eius erit eternū: z id tps est terminatū ad hoc instās huius dici. ergo infinitū recipit terminū. vult ergo auerro. q̄ argumentum istud ꝓtra loquentes est difficile ad hominē: q̄m eodē argumento de tpe vero sicut de tpe possibili: q̄m idem est modus impossibilitatis vtriusq̄: z sic argumentū est cōtra eos. dicit ergo. Ad hoc ñdendū q̄ id qđ sequit̄ partē obiciētē. i. loquētes de revolutionibus. i. tpe vero infinito. sequitur z vos in possibilitate mēsurarū tēporum innouatoz. i. sequitur eos ponēdo infinitas revolutiones fuisse possibiles. q̄m eadē est rō essendi actu tpis z potis eē. (Et si forte.) adhuc ñdet z dicit. z si forte aliqs diceret q̄ differētia iter eos est q̄ ille infinite possibilis

positio sophistarū.

ꝓia ꝓpō

Secunda.

Deductio

ꝓpōes.

positio christianorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

tates non sunt adhuc egresse ad actum: ꝛ possibilitates reuolutionum sunt iam actu egresse. ergo argumentū bene ꝓcedit ꝙtra phos ꝛ nō ꝙtra loquētes. (Nos vtiq;)rndet applicādo. d. nos vtiq; rndemus ꝙ possibilitates rerū sunt de ꝙcomitatib⁹ ipsarū. vult dicere. reputanť ꝓ ipsis reb⁹ actu quali tercūq; sint. vz. ꝙ precedāt ille ꝙcomitanter illas res aut sint simul ꝛ semel sicut phi opinati sunt. quapropter sequitur mutationes rerū. vult dicere ꝙ si res est vna: vna fuit possibilitas. ꝛ si due: due sunt possibilitates. Unde si impossibile esset ꝙ ante ꝓsentē reuolutionē fuissent infinite reuolutiones: ergo a pari esset impossibile esse possibilitatē infinitarū reuolutionū. ecce quō auer. dixit declarationē illarū ꝙsequētiarū. (Sed adhuc) hic ponit vltimā eoꝝ solutionē. ꝛ vult ꝙ tps pōt dupl'r ꝙsiderari. s. respectu mūdi: ꝛ simpliciter. si respectu mundi: sic est terminatū: qm̄ quelibet⁹ magnitudo finita est in tpe finito. si simp'r: sic est eternū simp'r. dicit ergo. sed adhuc dicēdū ab obiȝcientibus ꝙ tēpus est terminatū in mensurā. s. tempus mundi. Impossibile est ergo esse tempus maius eo neq; minus: sicut multi hoies opinati sunt in mundi mensura. Tunc ait auer. ꝛ ideo diximus nos ꝙ predicte ꝙclusiones non sunt demonstratiue: vult dicere theologoꝝ: ꝛ ideo esset melius ꝓo asserentibus mundi creationem ꝙ ponerent tempus terminatum in mensura. ꝛ per consequens non ponerent magnitudines infinitam ipsius mūdi: qm̄ magnitudo hȝ totū. i. finē: tps aūt simp'r. nō ergo hȝ ꝙtra theologos saltē ꝙ tps in se simp'r sit eternū. ꝛ hoc vult.

Dupl'r ꝙsiderat tps

ALSA. DUB. ꝛ.

Alga. nomine philosophoꝝ qñ et obiȝcientes negabant ꝙ cessare actionē antiqui ab eodem antiquo esse quid notum. talia verba ꝛ si forte aliquis diceret quia negant admittentes auctoritates necessitatis: ꝛ querunt alios modos incompetentes.

Hic vult alga. facere petitionem vnam phis cum quadā admiratione. d. ait alga. nomine phoꝝ hec verba. qñ et obiȝcientes negabāt ꝙ cessare actionem antiqui ab eodem antiquo esse quid notum. vult dicere ꝙ quidam peripathetici dixerūt ꝙ impossibile est ꝙ actio ō. semel fuit ab antiquo cessaret ab eodem: contra quos dixit talia verba. s. si forte aliquis diceret: quare negant admittentes auctoritates necessitatis. i. ipsum habere posse cum quadam necessitate: quare negant sup. ꝛ querunt alios modos incōpetentes. i. extraneos. q. d. ꝙ nō videtur bonum negare id manifestum: ꝛ querere aliam, viam extraneam. hec est petitio quam facit alga. noie loquentium. Cui auerrois respondet in dictione sequenti vt vides.

AUERROIS.

Scimus nos ꝙ sūa eius quaꝝ noie phoꝝ induxit ad probandum: ꝙ impossibile est inuenire innouatū ab eterno agēte est: ꝙ impoꝛe est ꝙ sit tibi volūtas. ꝛ hec negatio eius congrua apparebat inq̄tum ipsi ꝓcedēbāt obiȝcientib⁹: ꝙ oīa opponentia sunt similia respectu antique voluntatis: tā si sint in tpe sicut ꝓcedens ꝛ subsequēs. q̄ in qualitatib⁹ cōtrarijs vt albedo ꝛ nigredo. Sic̄ esse ꝛ priuatio sunt similia respectu prime volūtatis: ꝛ qꝛ ipsi hāc ꝓpōnē concedunt obiȝcientibus eis rndent qō nō est de natura voluntatis inclinare actum vnius similium magis q̄ alterum: nisi cā apꝛo

UVA: BHSC. IyR_120_2

pliãte vnum ipsoꝝ similium expresse: alioquin prouenirent res: et earum prouentus ab euentu. Añ philosophi ꝓcedunt eis ex hoc ꝙ si antiquum haberet voluntatem: bene poterit nouum ab anti quo puenire. Et qi negantes mundum esse ab eterno carent re sponsione in hoc: conati sunt dicere qꝺ antiqua voluntas est que dam denoiatio cuius natura est distinguere rem a suo sili: absq; cã appropriante vnum duoꝝ similium magis ꝙ alterum: sicut ca lor est quedam denoiatio: cuius natura est calefacere. ¶ Sed phi rideꝫ eis qꝺ hoc est falsum ⁊ inimaginabile: si enim similia equa lia fuerint apud volentem nõ dꝫ ab eodem effectus vnius eorum magis ꝓcedere ꝙ alterius effectus: nisi prout essent dissimilia. s. inquãtum in vno eoꝝ esset q̃dã denoiatio que in altero nõ repe ritur. si eñ oĩmode similia fuerint: ⁊ ibi nulla esset cã inclinãs: tũc voluntas respiceret ambo equaliter: ⁊ tunc non magis ab eodeꝫ volente effectus vnius eorum similium quã alterius effectus. vñ tunc aut voluntas dependet de duobus ꝓtrariis actionibus si mul ⁊ semel: aut de nullo eoꝝ. ⁊ ambo ista sunt simul falsa. tandẽ ꝙ illius hois verba sunt semierronea ⁊ nihilominus conamur re probare ad cauendum nocumenta multorum.

¶ Vult mõ inducere sniaꝫ verboꝝ alga. ⁊ reducit opinionẽ phoꝝ in ꝓpõni bus. ⁊ dicit. dicimus nos ꝙ sniaꝫ eius quã nole phoꝝ inducit ad probãduꝫ ꝙ impoꝛe est inuenire innouatũ ab antiquo eterno agẽte: est: ꝙ impossibile est ꝙ sit ibi voluntas. hec igitur est prima propositio. s. ꝙ in eterno agente non est voluntas. hanc propositionem declarat. d. ⁊ hec negatio eius cõgrua apparebat. vult dicere ꝙ negare ibi voluntatem esse est congruum in quãtum ipsi concedebant obiectionibus ꝙ omnia opponentia: vult dicere presentia: sunt similia. i. eiusdem rationis respectu antique voluntatis taꝫ si sint in tempore sicut precedens ⁊ subsequens. i. sicut res tales: ꝙ i qua litatibus contrariis vt albedo ⁊ nigredo. ista eñ opposita oia sunt vni⁹ ra tionis: similiter esse ⁊ priuatio sunt similia respectu prime volũtatis. Dein de hanc quasi probant: ⁊ eoꝝ probatio consistit in hoc: qñ sicut proprium est caloꝛi calefacere: ⁊ aque infrigidare: sic ꝓprium est volũtatis esse illimi tatam ad vtroslꝫ actus: ⁊ nullius esse determinatam. dicit ergo. ⁊ quia ipsi hanc propositionem concedunt obiectionibus eis: respondent ꝙ non est de natura voluntatis inclinare actum vnius similium magis ꝙ alterum nisi causa appropriante particulari vnum ipsoꝝ similium expresse: alioq̃n prouenirent res: ⁊ earum prouentus esset ab euentu. vult ergo ꝙ voluntas est illimitata: ⁊ limitatur a causa particulari. aliter euentus rei esset casua lis: ⁊ sine illius cause intentione. (Unde philosophi) hic tangit secunda pro positio. d. vnde philosophi concedunt eis ex hoc ꝙ si antiquũ haberet vo luntatem bene poterit nouum ab antiquo prouenire. ¶ Sed dubitaꝫ quo niam videtur quasi argumentum ex destructione antecedentis sic. si anti quum habet voluntatem potest ab eo prouenire nouum: sed non habet vo luntatem. ergo non potest ab eo prouenire nouum. dictum in logica et ma xime in fine primi priorum ꝙ locus iste est falsus: ⁊ ego declaraui ipsuꝫ ibi in exposition mea quam feci ꝑ padue. ¶ Themistius: vt apparet in primo de anima. ⁊ auerro. commen. 13. visi sunt velle ꝙ⁹ potest argui consequente existente de modo contingenti sicut bene sequitur. si dion nauigat cons

UVA. BHSC. IyR_120_2

tingit dionē bene nauigare: ꝫ dion non nauigat: ergo non cōtingit ipm bene nauigare. huius aūt rōnē declarauī in primo priorum cap. de cōtingenti. ⁊ in scō perihermē. in expōnibus meis. qm̄ ppositio de cōtingenti affirmatiua sequitur ad illam de ineſſe: ummo se habet vt cōsequēs: cui⁹ signuz est: qm̄ oppositū ꝫntis repugnat añti: qm̄ si nō cōtingit dionem bene natare: ergo de necessitate dion non natat. per regulam equipollentiarum modaliū scī perihermenias. ⁊ si dion de necessitate nō natat: ergo nō natat: ꝫ dion natat ⁊ dion non natat: que incōpossibilia sunt. ¶ Propositio aūt de ineſſe negatiua se habet vt inferior ad cōtingētē negatiuā: qñ si dion non natat: nō contingit ipm bene natare: ⁊ sic apparet ratio regule. ¶ Sed omnes moderni logici obȝciunt: ⁊ ego obiectiones illas solui in expositione mea primi de anima. Securius est tñ dicere cum Auer. in. 7. phy. commen. 16. s. q⁹ in terminis conuertibilibus potest argui ab opposito añtis ad oppositū cōsequentis: sicut hic arguitur. licet enim per se ab opposito añtis non sequitur oppositū consequentis. attñ per accidens gratia mē. bene sequitur vt dicit Auer. in primo priorum in figura secunda ex duabus affirmatiuis: ⁊ tu inspicias scripta mea in logicis Ari. ⁊ aperietur tibi veritas: qm̄ magna pars modernorum ostendit bene dicta. (Et qz negantes) Vult hic inducere responsionem theologorum quam quidam moderni dicunt eoruz theologijs. ¶ Circa quam debes scire q⁹ sicut in propositionibus per se est deuenire ad vnam per se notam ex terminis. V. g. ens est ens: vt declarauī in logica mea: ita in propositionibus contingentibus est venire ad vnam notam ex terminis. V. g. voluntas vult: quia sicut illa est vera ex natura entis ita est vera: quia voluntas. Applicando modo ad propositum. dico q⁹ voluntas vult. vnum siliū magis altero quia voluntas. V. g. presentatis duobus omnino similibus dico q⁹ voluntas quia voluntas vult a ⁊ non. b. ⁊ sic in proposito est de voluntate primi. Et hec responsio est multum subtilis apud me: ⁊ credunt quidam theologorum nostrorum q⁹ ipsi soli inuenerint hanc responsionem: ⁊ iam apparet qualr apud antiquos fuit nota. ⁊ ideo bene dicitur q⁹ oia vere nostris patribus aperta fuerunt. Lege litteram. Et qz negantes mūdū esse ab eterno carent in hoc scilicet argumento facto rñsione: conati sunt dicere q⁹ antiqua voluntas. s. dei est q̄dam denominatio. i. natura denoiata: cuius nā est distinguere rem. i. vnuz siliū a suo siliū absq; cā appropriāte vnū duoz similiū magis ꝫ alterum. sicut calor est quedam denoiatio. i. nā denoiata. cuius nā est calefacere. ita ꝫ sicut calor calefacit qz calor ita voluntas vult alterū illoz qz volūtas. Ecce igitur qūo vētilata fuit rñsio hec apud istos pres: nō tñ apud moderNos. (Sed phi) hic replicat hāc responsionem. ⁊ videtur mihi q⁹ virtus eius argumenti est. quecumq; comparata ad aliquam potentiam sunt omnino similia ⁊ eadem: respectu illius nunq; erunt limitata magis ad vnum ꝫ ad alterum: qm̄ ipsa sunt similia: ⁊ respectu voluntatis etiā. ergo sunt indifferentia. ⁊ per ꝫns apparet, maior. Sed volibilia respectu primi sunt hmōi vt etiā cōcedūt theologi: ergo sequitur cōclo tam dicta. huius lege fam. Sz phi rñdet eis q⁹ hoc est falsum ⁊ inimaginabile. si enim similia equalia fuerint apud volentem nō dz ab eodē effectus vnius eoruz magis procedere ꝫ alterius effectus: nisi prout essent dissimilia. s. in ꝫtum in vno eoruz esset q̄da denominatio. i. natura que in altero nō reperitur. Si eñ oīmode si milia fuerint: ⁊ ibi nulla esset cā inclinans: tunc voluntas respiceret ambo equaliter. ⁊ tunc nō magis ab eodē volēte effectus vnius eoruz similium ꝫ alterius effectus. Vnde recolligit vim rationis. d. vnde tunc aut voluntas dependet de duobus contrarijs actionibus simul et semel: aut de nullo

Termina tio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

eorum.& ambo ista sunt simul falsa.tandem dicimus q illius hominis verba sunt semierronea.& nihilominus conamur reprobare ad cauendum|nocumenta multorum.& sic apparet vis rationis &c.

Sed super hoc sunt questiões nõ parue:quarũ prima est.an in primo ente necesse esse sit voluntas.scda qstio erit.93.de vi rationis Auer.cõtra theologos.arguitur cõtra primã.qm Auer.12.meta. cõmẽ.36.voluit q quelibet intelligẽtia mouet per appetitũ rationalem et intellectũ.appetit9 rationalis nõ est nisi volũtas.Scdo ibidẽ cõ.39.ait auctoritate Alex.q appetit9 sequit cõprehensionẽ sicut vmbra corpus.sed in primo est cõprehensio intellectiua.ergo ibi erit appetit9 intellectiuus qui voluntas erit.Preterea tertio in tota scda & tertia dispositione Auer.demõstrat primũ habere voluntatẽ & mouere per appetitũ volitiuum.Preterea quarto arguunt theologi quicquid perfectionis est in ente inferiori est in superiori:sed in ente intellectuali.s.homine est volũtas.ergo & in supremo erit multo perfectius.& Auer.cõ.39.declarauit oia h. Circa istam qstionem breuiter debes scire q ad cõcludendũ aliquã virtutẽ repiri in aliquo nõ potest cõcludi nisi ex opatione:ad eo q vbi operatio erit vniuoca.& vis erit vniuoca.modo ad propositũ vt capit.9.meta.cõmẽ.3.& 10.& est intelligentia.volũtas cõsistit pm operationẽ propriã in eligere libere.est aũt eligere libere vt declarabit in scda disputatione sine spe remeriti electio.& hec est operatio prima & essentialis volũtatis.alia ratio est plus nobis nota.s. eligere cum cõtingentia ad vtrũq oppositorũ cõtradictorie:et ista oppositio est famosa omnib9:qm volũtas hominis cum subordinet rationi falli bili.ideo est in potẽtia neutra.& ideo vulgares credunt q ois volũtas est huiusmodi:qm istam tm̃ vident et cognoscunt:voluntatẽ aũt pm primã rationem nõ possunt nisi sapiẽtes bene intelligere.& ideo illam despiciunt:et qz loqui debemus vt plures vt dicit.2.topi.ideo phi dicerẽt q voluntas primo modo tantũ nõ dicit volũtas. Quis habitis dõm ad questionẽ q si loquimur de voluntate pm primã opinionẽ:primo & per se tantũ inest primo principio:qm solum ipse deus agit & eligit opus eius sine spe remunerationis: qm cum ipse solus sit optimus & perfectus & summe beatus ipse solus aget absq eo q perficiat ab extrinseco:& ideo ipse solus agit sine spe remunerationis.alie aũt res huiusmodi voluntatẽ nõ habẽt ita primo et p se:sed satis equiuoce & participatiue:& iam isto modo nõ arguit deum agere cõtingẽter:immo cũ voluntate pm istã rationẽ stat agere summe necessario. Si loquimur pm voluntatẽ scdo modo:dico q ipsi nõ inest:qm cum ipse per essentiã sit bonus:& p essentiã eius intẽtio est bona & ordinata ad bonũ:ideo p essentiã erit agẽs & nõ ex indifferẽtia & cõtingẽtia:& qz vt dixi voluntas scdo modo dicit voluntas proprie & famose apud vulgares.ideo illo modo potest simplr cõcedi q in primo nõ est volũtas:eo qz nõ est volũtas pm rationẽ scdam que est propria & famosa ratio eius:et hec fuit subtilis & pulchra imaginatio Auerrois licet a paucis intellecta.& p hec iam cõcordãtur oia verba Auerrois.& tu cõsidera illa. Pro intellectu vero scde questionis dicũt theologi q in omni relone cõtingẽti vel quomodocunq est cõsiderare duo extrema:quoniã relo est vnius ad alterũ habitudo vt dictum est in predicamẽtis.& 5.meta.loco eius. Modo cõtingens relatio vt dicunt potest esse ex duobus:vel qz neutra extremorũ sunt necessaria & necesse esse:vel qz alterũ tantũ.& qz iz duos sit necesse esse:oẽ aliud extra ipm est cõtingẽs:ideo deus ad quicq cõparat extra se cõtingẽter cõparatur:& ideo ad extra cõtingẽs est voluntas eius.ad intra eius comparatio est necessaria.& hec est opinio omnium in theologia nostra & est propria & vera.

tertia qõ.

Aliqs vir tutẽ repe riri aliq ex opatione cognoscitur.

Quid est libere agere.

Solutio.

positio theologorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

positio phorum. ¶Phi autē qui ponūt voluntatē subordinari intellectui. intellectus autē subordinat essentie. essentia autē p essentiā z naturaz est optima z summe bona. ideo naturaliter appetit z essentialiter inclinat ad agendū pfectionē in alios z intus integra agere pfectionē in alio essentialiter z p se: z per 2ās volūtas ad vnū tm ordinat: z hec est intētio oim sapiētū phoz: z nolo pl' immorari: et ex his apparet intellis verboz Auer. z oim philosophoz: et declaratio multoz q in hoc propriā vocē ignorare videntur. ¶Et debes scire q p̄m nos xpicolas ratio agēdi nō est essentia vt dicā in tertia disputatione: sed essentia vt volēs. et ideo cōparat ad extra mere cōtingenter: et p hec soluunt argumēta Auer. qm̄ lz deus sit idifferēs ad oia volita: tm̄ qz eligit cōtingēter z libere: ideo potest agere qō sibi p̄figit. ¶Ad scm̄ ptz solutio: qm̄ z si deus agat p essentiā nō agit p essentiā vt essentia: sz vt volēs: z sic contingenter. Et sic argumenta huius hominis non agunt vt patet.

ALGA. DUB. xj.

AIt Algazel contra philosophos asserens voluntatē talibus verbis: dicimus q hic potest dupliciter argui. primo vt dictum est ꝛc.

¶In dubio presenti Auerrois inducit sniam Alga. z 'quia verba sua sunt multū prolixa: abbreuiat ea et ponit eoz sniam. d. ait Alga. cōtra philosophos asserens voluntatē talibus verbis: dicimus q hic pōt dupliciter argui. primo vt dictum est ꝛc. hec sunt verba Alga. supra quibus Auer. primo ponit illum modū arguendi quē dixit. s. explicādo illud quod tam tacuit Alga. post ibi in dubio. 12. inducit Alg. arguēdo scdo articulo. et iterū explicat illud: et qz Alg. tacuit argumētū primū: sed tm̄ remittit sed ideo Auer. in sol. sequenti conatur exponere vim illius et respondet ei.

AUERROIS.

SCimus nos q sententia horum verborum concluditur in duobus: primum quod ipse cōcedit q impossibile est in volūtate presenti q distinguat rem a suo simili in quā tum simile: z intellectus sine dubio iudicat esse denominationem talis vere in agēte primo. z qui hoc negaret esset sicut opinatus esset aliquis q hic nullum est ens infra mundum neq; extra. Et ideo sequitur ex hoc q voluntas dicitur in deo z in homine equiuoce sicut dicitur de scientia z aliis denominationib': que in deo sunt. z hec sunt verba dialecticalia non vere demonstratiua: id namq; quod cogit tantum talem denominationem ponere. vcz. appropriare quendam magis q̄s suum simile est sine dubio positio similium voluntatum: z non sunt similes immo opponuntur. omnia enim opponentia reducuntur ad esse: et priuationem que formaliter opponuntur: z oppositio generalis contradictoriorum est similitudinis. Patet ergo q hoc quod ponebant. vz. q res in quas voluntas respicit sint similes: est falsum.

¶Secundum vero predictorum duorum in verbis huius hominis est q ipse dicit sic philosophis. vos opinamini q nō oportet appropriare rem a suo simili. mundus namq; factus z productus est a sua causa dante sibi esse z propriam figuram: quare ergo appropriatus fuit in isto modo: z est manifestum q distinguat aliqd

UVA. BHSC. IyR_120_2

a suo simili in intellectu: aut in consequentia naturali est falsum ꝛc. ¶Hec sunt verba huius hominis: quorum sententia est: qꝫ oportet philosophos concedere esse denominationem in agente primo appropriatem rem a suo simili. videtur enim possibile mundum esse in aliam figuram preter hanc quam modo retinet: et in aliam quantitatem preter istam scilicet maiorem vel minorem. et si sic: omnia ergo sunt similia in natura sui esse. ¶Et si forte philosophi dicerent qꝫ hoc verum esset in temporibus privationis mundi: ante enim creationem nullum erat tempus principalius alio: quia productio seu creatio nunquam fuit. ergo ꝛc. ¶Nos respondemus eis qꝫ creatio mundi fuit in nobiliori tempore: et eodem modo quo nobis arguunt arguemus eis. si due sunt res omnino similes absqꝫ aliqua differẽtia petendum est: quare magis fuit vna earum ad esse quã altera videlicet quare magis motus orbium tendit versus quandam partem quam versus cõtrariam. ¶Similiter quare duo polorum puncta magis appropriata fuerunt vbi sunt quam alibi: quelibet namqꝫ duo puncta diametraliter in sphera opposita possibilia sunt esse poli in eadem sphera: quare cogimur dicere qꝫ appropriari duo puncta polorum peruenit necessario a quadam denominatione dante eisdem duobus punctis naturam polorum. Ergo conantur philosophi concedere corpora superceleſtia non esse homogenea: et ipsi totum contrarium opinantur videlicet qꝫ corpus supercelestе est summum simplex. et ideo retinet simpliciorem figuram. s. sphericã. ¶Hec est sententia verborũ Alga. in prefato capitulo. ¶Sed philosophi respondent quod probatum est demonstratiue quod mundus ex quinqꝫ corporibus componitur videlicet ex corpore supercelesti quod non est graue neqꝫ leue: et quatuor corporibus elementaribus: quorum quoddam est graue absolutevt terra que centrum est omnium orbium: ꝛ quoddam leue absolute vt ignis: ꝛ alia duo elementa ꝛc. Et causa grauitatis terre est: quia in maxima distantia est a motu orbium: ꝛ per contrariam causam ignis est in summa leuitate: et quia alia duo elementa interposita sunt inter terram et ignem mixta: existunt de duabus predictis naturis ꝛc. ¶Unde si corpus orbiculare non esset: nulla istarum naturarum esset: neqꝫ seorsum neqꝫ deorsum esset naturaliter: neqꝫ respectiue: neqꝫ motus elementorum sic se haberent: Preterea mundꝰ functus est ratione spherici corporis prout illud corpus finitum est de sua natura: ꝛ de ipso circuitu est ab vna superficie: et corpora recta dimensionibus non sunt finita per se quin possint diminui ꝛ augmentari. Quare huiusmodi ratione oportet quod corpus ambiens mundum sit sphericum: alioquin sequeretur: aut quod corpora peruenĩat ad alia corpora

UVA. BHSC. IyR_120_2

z sic ad infinitum: aut quod fiant ad vacuum: z ambo ista sunt falsa.

¶ Tandem manifeste probatum est quod corpora mundi sunt quinq;. Predeclarato etiam quod elemēta sint spherice figure: qz ambiuntur a corpore spherico. Et quia dicta elementa continēt motus orbium hinc inde mouentur elementa z miscentur: z generationes contrarie z corruptiones in ideis non in speciebus. z q; si aliquis supercelestium motuum cessaret: ordo totius vniuersi destrueretur: vel si esset etiam destrueretur: aut esset alius ordo: z quod nullus horum motuum est sine necesse esse aut sine bene esse: z omnia ista clare probata sunt in singulis locis tam ab Arist. quam a suis posteriorib⁹. ¶ Prelibatis igitur istis pertractabimus dispensare in Algazelis obiectionibus cum auctoritatibus ad demonstrationem circunstantium magis quam dicta huius hominis. ¶ Et dicemus quod imaginandum est quod quelibet spherarum supercelestium est viua prout constituitur ex corporibus terminatis in figura z mensura: z mouentur de seipsis erga terminatas partes. et quodcunq; sic se habet videlicet quod quā do videmus corpus terminatum in quantitate z qualitate mobile de seipso in loco ab aliqua terminata parte non parte cuiusdā extrinsece ret: z quod simul z semel moueatur ad oppositas partes. Dicendum est diffinitiue: quod tale corpus est animatum: dicimus tamen quod corpus supercelestе non ab aliqua causa extrinseca moueat: qz ferrum mouet a lapide magnetis: quādo ille lapis est presens extra. Unde istis prelibatis sequitur quod in corporibus supercelestibus sunt signati naturaliter scilicet poli mundi sic quod impossibile est quod sint alibi. sicut enim animalia presentia propria membra in locis propriis operibus signata: et non decet quod sint alibi vt dicamus membra motus: que sunt in propriis animalium locis. ¶ Et quia poli animati spherice figure sunt similes membris motus nostrorum animalium: z nulla est differentia in hoc inter animalia spherice figure: z infpherice: nisi quod in nostris animalibus differunt membra predicta in figura z potentia: in animali spherice figure differunt tantum in potentia: z ideo opinati sunt loquentes quod membra huius animalis non differant aliquo modo: vnde dicunt quod possibile est polum mundi esse in quibuscunq; duobus punctis fuerint in ipsa sphera: z ideo deridendum est de verbis dicentis quod motus cuiusdam nostrorum animalium fieri possit in quocunq; loco sui corporis. data est namq; diuina prouisio in quocunq; animali vt motus eius consistat in proprio loco ipsius videlicet in meliori naturaliter. Similiter recte dicendum in supercelestibus

UVA. BHSC. IyR_120_2

corporibus de ipsorum polis: eo quod corpora orbium non sunt vna in specie multa in numero: immo sunt multa in specie sicut est individuum animalium vniuersalium: quamuis non inuenia tur de illa specie nisi vnum individuum. ¶Et hoc modo re spondendum est ad questionem: quare orbes mouentur ad di uersas partes: quia prout orbes sunt animati pertinet quod mo ueantur a partibus terminatis: & versus terminatas partes vi delicet dextra et sinistra: et ante et retro. que terminate partes sunt in quibuscunq; animalium motu: sed in diuersis differunt: in figura et potentia: et in celestibus corporibus in potentia tan tum: et huiusmodi ratione optinatur Aristoteles quod celi ha bent sex extremitates: et ideo dicimus quod diuersitas par tium celorum motuum ad diuersitatem ipsarum in specie proce dit: et hoc est proprium in predictis corporibus scilicet quod cor pora supercelestia differunt in specie diuersitatis partium ipso rum motuum. Unde considerandum est quod primum corpus celeste est vnum animal per se: cuius natura est: aut secundum necessitatem esse: aut secundum bene esse quod moueatur motu cum omnibus suis partibus: videlicet diuino motu: et de natura aliorum orbium quod moueantur versus contrariam partem: et quod pars motus vniuersalis est nobilior partibus. prout hoc corpus nobilius est omnibus corporibus: et nobilibus mobili bus debet attribui nobilior pars in suo motu: et omnia ista in suis locis probata sunt demonstratiue. Unde frater mi si tibi placuerit veritatem diligere: pone intellectum tuum ad state ram ponderandum inter phantasmata huius hominis: et flo res philosophorum: et tandem impossibile est quod orbium or do sit per alium ꝑmodum.

¶In hac solutione Auerrois tria facit. primo ponit sententiam verboꝝ grosso modo. secundo ibi (quorum sententia) exponit subtilius verba eius. tertio ibi (sed philosophi respondent) declarat sententiam philosophorum & sapientum: & quid bene et quid male dixit Alga. ¶Quantum ad primaꝫ partem reducit sententiam eius in duobus punctis: quorum secundus po nitur ibi (secundum vero predictorum) de primo dicit. dicimus nos quod sententia horum verborum concluditur in duobus: primum quod ipse cō cedit est: quod impossibile est in voluntate presenti quod distinguat rem a suo simili: vult dicere quod loquendo de voluntate nostra que dicit vo luntas presens: qꝛ nobis manifesta. verꝫ est. q; si ei presenteñ duo similia: simpliciter impossibile est distinguere: vnam illarum. s. rerum a suo simili inquantū simile. Deinde ponit modū quomodo volūtas presens eligit po tius vnum similiū magis altero. d. & intellectꝰ sine dubio indicat esse deno minationem talis vere in agente primo. vult dicere q; ꝛ voluntas vnum similium non eligat magis: attamē intellectus facit eam denominare eli-

UVA. BHSC. IyR_120_2

gere potius vnum ꝯ alterum:eo qꝫ intellectus est primo in agẽte cũ operatio presupponat cognitionẽ vt Auer.declarauit auctoritate Themistij 17.me.cõ.8. ¶Debes scire ꝙ volũtas est certa: ꝛ de se illimitata ad effectꝰ similes:sed qꝫ ipsa sequit cõprehensionẽ: ideo eligit effectũ illũ quem sibi ratio dictat ꝛ presentat.vt declarauit Aristo.in libro de causa motuũ animalium.ꝛ.3.de aia.vide(Et ꝙ hoc)nunc probat istam primã propositionẽ. et intendit probare ꝙ deus hoc modo prouidentia intellectus eligit per voluntatem sicut facit hominis volũtas.et dicit.ꝛ qui hoc negaret esset sicut opinatꝰ esset.i.esset ac si diceret ab aliquo ꝙ hic nullũ est ens infra mũdũ neq; extra.qm̃ oia si sunt:a deo esse debẽt:sed si deus nõ agit illo modo nullum ens erit a deo:ꝛ per cõsequens apparet vis primi puncti.(Et ideo sequitur)iste textus potest dupliciter cõtinuari ad precedentẽ:vt possum concipere.vno modo vt sit secũda ratio ad probandũ voluntatẽ esse in deo:que ratio est quasi ex auctoritate antiquorũ quos narrat Auer. met.12.meta. cõmen.39.ꝙ hec sunt in deo.equiuoce ꝛ per cõsequens sunt in deo.Uel potest exponi melius ꝙ Alga.infert correlariũ ex dictis dicit. et ideo sequit ex hoc ꝙ voluntas dicit in deo:ꝛ in homine equiuoce:cuius rationem ex dictis tangit dicẽs.sicut dicit scientia idest intellectus;cui subordinat volũtas.ꝛ aliꝫs de nominationibꝰ q̃ in deo sunt:ꝛ hec expositio est melior.(Et hec sunt verba.)Hic textus potest exponi iterum duobus modis. Uno modo vt dicamus quodpostꝫ contradixit maiori quc erat.duo similia presentata vni voluntati:non magis vnum eligitur ꝯ alterum. vult contradicere minori que erat: sed effectus dei sunt similes scilicet esse mundi ꝛc.dicit et hec sunt verba dialecticalia.i.minor est ficta non demonstratiua:cuius rationem innuit dicẽs.id nãq; quod cogit tãtum talem denominationẽ ponere.vz.appropriare quãdã magis ꝯ suũ simile. est sine dubio positio idest quia ponitur voluntates horũ esse similes. Cui respondet dicẽs ꝛ tamen non sunt.immo'opponuntur:quod declarat dicẽs.omnia enim opponentia idest opposita reducuntur ad esse:ꝛ ad priuationem.i. ad contradictionem que formaliter.i.per se primo opponuntur:et oppositio generalis contradictoriorum est similitudinis idest potest saluari in similibus.et tũc recolligit sol.dicẽs,patet ergo ꝙ hoc quod ponebant.vz.qõd res in quas voluntas respicit sunt similes:est falsum.immo sunt opposita contradictorie;quoniã esse ꝛ non esse contradicunt:et sic est de esse mundi: ꝛ non esse eius. Et per hoc apparet sol.ad maiorem et ad minorem.ꝛ hic est primus modus exponendi. ¶Potest exponi secundo modo vt dicamꝰ ꝙ hic Auer.Arguit contra Alga.et tu considera: quoniã primus modus est melior:vt videtur plus consonus verbis arabicis:et ordini premisso vt vides.(Secundum vero predictorum.)Nunc vult ponere secundum punctum Alga.et dicit.secundum vero predictorum duorum.in verbis huius hominis est ꝙ ipse dicit sic philosophis:et ponit illud quod loquitur philosophis dicẽs,vos sup.o philosophi opinamini ꝙ non oportet appropriare rem a suo simili.vult dicere.creditis non esse differentiam a volũtate in electione alterius scilicet rei a suo simili.Tunc arguit contra eos.d.mundus factus namq; est ꝛ productus a sua causa dante sibi esse ꝛ propriam figuram.tunc dicit.quare ergo appropriatus fuit in istomodo:vult dicere: et nõ sub modo opposito simili:cum sit manifestum apud vos ꝙ distingui aliquid a suo simili in intellectu:aut in consequentia naturali ideſt simili tudine naturali sit falsum apud vos.vult dicere.ergo ex quo nec intellectꝰ diuinus:nec voluntas eius potest distinguere inter duo similia.Cum igit mundus isto modo factus:ꝛ illo modo opposito sint similia non erit productus a

Volũtas est certa ꝛ illimitata de se ad sibi effectus,

ductus a primo motore:vt in tempore:nec in eternum:hec sunt verba huius hominis.(quorum sententia)Vult modo subtilius exponere verba ei? ⁊ ponit secūdū punctum primo.d.quorum.s.verborū in secūdo puncto dictoꝝ suia est:q̄ opꝫ philosophos cōcedere:esse denominationē in agente primo appropriantem rem a suo simili.i.q̄ opꝫ concedere q̄ in deo sit potentia discretiua vnius rei a suo simili.Quod declarat.d.videtur enim possibile mundum esse in aliam figuram:preter hanc quam modo retinet:⁊ i aliā quantitatem preter istam scilicet maiorem vel minorem.et si sic.omnia ergo sunt similia in natura sui esse.Est ergo punctus questionis contra philosophos in hoc:quoniam mundus inquantum mundus est possibilis sub duobus modis oppositis.ergo non magis fuit productus a deo siue aeterno:siue in tempore sub dispositione presenti cꝫ sub oppositā. Hec forma arguendi valet contra eos sicut contra theologos.(Et si forte.) Inducit responsionem philosophorum:⁊ redarguit cos.d.et si forte philosophi dicerent quod hoc verum esset in temporibus priuationis mūdi.vult dicere quod illa potestas in vtroq̄ modo est vera ante tempus essendi mūdi.modo in proposito nullum fuit tempus ante eius creationem in quo mundus fuit sub non esse.ante enim creationem nullum erat tempus principalius alio:quia productio seu creatio nunc̄ fuit.vult dicere in tempore nouo.Sed quia theologi ponunt ante esse mundi tempus verum vel imaginatum.ideo tunc vere fuit possibilitas in vtroq̄ modo factionis:et argumentum contra eos procedit:non autem contra philosophos. (Nos respondemus.)Adhuc Alga.nititur destruere opinionem philosophorum d.nos respondemus eis q̄ creatio mundi in nobiliori tempore:vult dicere.concedo quod esse mundi fuit in tempore:⁊ dico quod eodem modo quo nobis arguunt:arguemus eis:⁊ arguit.d.si due sunt res omnino similes absq̄ aliqua differentia.videlicet esse mundi sub forma presenti:⁊ magnitudine presenti:⁊ esse sub quantitate maiori vel minori:⁊ figura alia: petendum est quare magis fuit vna earum ad esse cꝫ altera.videlicet quare magis motus orbium tendit versus quandam partem:cꝫ versus cōtrariam.Similiter quia puncta polorum mundi magis appropriata fuerūt vbi sunt:cꝫ alibi:⁊ declarat possibilitatem vtriusq̄ partis.d.quelibet nāq̄ duo puncta diametraliter in sphera opposita possibilia sunt esse poli ea dem sphera:quare cogimur dicere:quod appropriari duo puncta polorū prouenit necessario a quadam denominatione dante eisdem duobus punctis naturam polorum.vult dicere a voluntate primi motoris que appropriat illa puncta esse polos:ergo conantur philosophi concedere corpora supercelestia non esse homogenea.⁊ ipsi totum contrariū opinantur.videlicet quod corpus celeste est summe simplex.⁊ ideo retinet simpliciorem figuram scilicet sphericam.vult ergo dicere quod aut poli sunt ad voluntatem aut ex natura.Si primum:habetur q̄ sunt poli facti a voluntate dei. si a natura.ergo corpora celestia sunt diuersarū naturarum:⁊ per consequens contra philosophos etiam.et sic quomodocunq̄ sequitur argumētum contra theologos factum esse contra philosophos : hec est sententia verborum Alga.in prefato capitulo. (Debes scire quod virtus argumenti Alga.consistit in hoc:quoniam philosophi euadebant a questione cꝫtum ad hoc q̄ esse mundi fuit eternum.modo contra arguitur . quoniam esse polorum ⁊ motuum est temporale vel possibile sub vtroq̄ modo in tē pore:et igitur oportet ponere in deo voluntatem qua ille sic sint.⁊ non sub opposito:⁊ per consequens habent dicere quod negant.(Sed philosophi.)Antequam hāc partem exponam:dico q̄ duo sunt que difficultatē

UVA. BHSC. IyR_120_2

faciunt Auerro. primum ex quo puncta illa sunt contingenter poli: quare celum monetur magis versus. a. punctum: q̄ versus. b. punctum. ergo oportet vel dicere motum esse causalem vel dicere hoc subesse volūtati primi principis. ⁊ sic habetur intentum. Secundum est ex quo esse mundi potuit secundum eius essentiam esse sub dispositione opposita ad illā in qua modo est: quare non fuit. vel igitur casu fuit: vel vt supra oportet recurrere ad voluntatem primi: et ista duo tangit vis argumenti. Alga. ⁊ Alber. 8. phȳsic. quasi formaliter fecit hoc argumentum. ¶ Istis propositis videtur mihi quod auer. duo faciat primo preponit duo quasi fundamenta solutionis. secundo ibi. (Et hoc modo respondendum.) Respondet ad formā argumenti primi et secundi. ¶ Quantum ad primam partem. primo ostēdit quinq̄ esse corpora in mundo. secundo ibi. (Prelibatis igitur istis.) ponit secundum fundamentum ad propositum eius. Dicit ergo in prima p̄te. Sed philosophi respondent quod probatum est demonstratiue: q̄ mūdus est ex q̄nq̄ corporibus. videlicet ex corpore celesti: quod non est neq̄ graue neq̄ leue: et quatuor corporibus elementalibus: quorum quoddā est graue absolute: vt terra que est centrum omnium orbium. vult dicere centrum naturale. et quoddam leue absolute: vt ignis: et alia duo elementa scilicet aqua et aer que sunt huiusmodi in respectu: vt dictum ē in libro celi. (Et causa) Ault modo dare causam istarum p̄prietatū elementorum. ⁊ dicit. et causa grauitatis terre est: q̄ est in maxima distātia a motu orbiū. Et dat causam alterius. d. et per contrariam causam ignis est in summa leuitate. Et dat causam aliorum. d. et quia alia duo elementa sunt interposita inter terram et ignem: ideo existunt mixta, de duabus predictis naturis scilicet leuitate ⁊ grauitate.

Quarta questio. **Circa istam** partem occurrit questio: quoniam oē corp⁹ causans corpus: vel aliquid eius debet esse imemoratum et: vl̄ secundum se: vel sm aliquid sui: vt. 7. phȳsi. colligitur: maxime commē. 10.

¶ Secundo arguitur priuatio nullius positiui est causa. modo distātia ē quedam priuatio: cum sit carentia situs ad celum: ergo nō est causa grauitatis terre. ¶ Ad istam questionem sunt plures modi dicēdi. prim⁹ est: q̄ō immediata causa grauitatis est frigiditas. Sed q̄ causa caloris est mot⁹ celestis. ij. celi. ter. commen. 42. ideo frigiditas causatur a priuatione motus celestis. et sic granitas ab illa frigiditate. Et quia leuitas ⁊ grauitas sunt oppositē: ideo leuitas causatur a calore: et ita ignis est leuis: quia p̄ pinquus celo. ¶ Contra quoniam effectus positiui dz cā esse positiua: modo frigiditas est effectus positiuus: ergo non a priuatione causatur. ¶ Secundo arguitur. si sic: ergo vbi plus de frigiditate: ibi plus de grauitate: sed plus aqua est frigida q̄ terra: vt. 2. de generatione capitur: ergo erit grauior terra contra ipsum hic. ¶ Adhuc quidam volant defendere opinionem istam. Et dicunt duo. primum q̄ frigiditas est duplex: sicut calor duplex. quidam enim est calor celestis: ⁊ quidam calor elementalis. vt. 12. meta. cō. 18. et in de substantia orbis habetur: ita duplex est frigiditas: quedam celestis: et quedam elementalis. prima opponitur ad calorem celestē. secunda calori elementari. hec distinctio colligitur. 2. celi. commē. 101. Secundo dicunt q̄ quia frigiditas celestis causatur ex priuatione causarum caliditū: ideo dicunt q̄ frigiditas celestis nihil aliud est: nisi priuatio caloris: non q̄ effectum positiuum ponat: sed tantum priuationem caloris. est enim terra aqua frigidior ista frigiditate: quia pl⁹ priuata calore celestis corporis: eo q̄ aqua est propinquior celo: et causis calefactionis. frigiditas autez elementi est effectus positiuus: sicut et calor. ¶ Istis habitis ad

Prim⁹ modus rādēdi.

Contra.

Defensio

UVA. BHSC. IyR_120_2

primum dicit q frigiditas elementi est effectus positiuus:r istius causa est positiua:vt dicetur sed frigiditas celestis non est ni si sola priuatio caloris:et istius causa est priuatiua.scilicet carentia causa rum calefaciētiū.

¶Ad secundam patet solutio:quoniam in aqua est scilicet plus de frigiditate elementi:non autem celestis. ¶Sed adhuc ego non possum bene intelligere solutionem istam:quia nihil haberet auerro.quoniam si frigiditas de qua loquitur est celestis:tunc non haberet intentum:qm̄ vt dicūt ista ē sola priuatio caloris formaliter et potentialiter priuatio causarum caloris.modo arguitur vt prius:quoniam grauitas est effectus positiuus:r frigiditas causa r ens priuatiuum:ergo vt prius illa non erit cā grauitatis. impugnatio.

¶Ad hoc dicit quidam meus socius padue:q forte sicut apud auerro. cōceditur duplex frigiditas:ita duplex grauitas cuius prime est causa frigiditas celestis:r secunda causa secunde.et sicut frigiditas celestis est sola priuatio caloris:ita grauitas celestis erit sola priuatio leuitatis. pō alia.

¶Ad formam dicebat quod frigiditas illa non est causa entis positiui:sz priuationis iterum. ¶Sed adhuc dubito:quoniam aqua apud istos frigiditate elementali est frigidior terra:ergo grauitate elementali erit grauior:consequentia patet:qm̄ vbi erit plus de causa naturali naturaliter agente:erit plus de effectu naturali nāliter causato:p̄z est contra totam philosophiam:r maxime contra auerro.hic. impugnatio

¶Secundo si sic:tunc daturdupler leuitas positiua in corpore igneo existens:quoniam ibi opponit leuitas grauitati:consequens est notum:r nondum concessuz ab aliquo. pō quorundam.

¶Aliter dicunt.alij:r est secundus modus dicendi.s.q vna tantum est frigiditas.s.elementi que est priuatio caloris:id est res priuata calore.volūt enim quod duo dicat.s.qualitatem illam que est frigiditas:et carentiam caloris:r volunt q quia hec frigiditas nō est intenta a natura:ideo causatur per accidens a corporibus celestibus:nec inconuenit quod priuatio sit causa effectus positiui per accidens:et dicunt quod ista frigiditas est maior in terra.q̄ in aqua propter causam auer.hic.et.ij.celi. cōmē.102.et quando dicitur.ij.perihēr.aqua est primum frigidoruz:intelligūt quo ad sensum nostrum:qm̄ plus mutatur a frigiditate aque propter inconsuetudinem q̄ ab illa terre:r hoc tangit primo phy si. impugnatio.

¶Hic habitis patet solo questionis.volunt enim q terra est grauior:q frigidior:est autem frigidior:quia plus distat a corporibus celestibus per motum calefacientib⁹. ¶Hic modus licet sumat a Thoma.ij.celi.attamē peccat apud me:qm̄ nō videtur verum:q frigiditas non intendatur a natura:quoniam illud per quod constituitur in esse corpus necessarium in mundo est intentum per se a natura:sed per frigiditatem constituitur in esse terra:ergo ꝛc. ¶Secūdo illud quod est causa operationis nature est intentum a natura.frigiditas est hmōi.est enim cā frigefactionis que est operatio plus q̄ naturalis.alia argumenta contra hoc tetigi in libro de substantia orbis. ¶Scōm in quo peccat est:quoniam omnes fere concordes sunt in hoc q aqua est frigidior terra.est enim ignis primo calidus:aer primo humidus:aqua primo frigida:et terra primo sicca:vt dicit philosophus scōo de generatione:et certum est quod non equiuocat de ly primo in isto ordine.Et etiā declaratum est quod non potest ordo elementorum aliter esse. ibidē vide qm̄ esset longum. ¶Ideo ad questionem istā videt mihi esse dicendum:q sola frigiditas non sit causa grauitatis:quoniam tunc aqua cēt grauior: nec sola siccitas:quoniam tunc ignis esset grauis:imo grauior aqua ad minus.dico ergo q frigiditas est causa sub certo gradu commixtionis ad siccitatem. Unde sicut colores extremi sunt causa mediorum sub certis pō ppa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

proportionib⁹ ita frigiditas est causa grauitatis; pront est cum certa ppor-
dubitatio tione ad siccitatem. ¶ Sed dices quare siccitas non est cā grauitatis sub
Solo. certa proportione ad frigiditatē sicut; ecōtra. ¶ Jam apparet solo: qm illa
nō est de qualitatib⁹ actiuis: sicut frigiditas: ideo potⁱ illud attribuit frī-
Replica. giditati q̄ siccitati. ¶ Contra adhuc: qm si frigiditas est cā grauitatis sub
illa ppōne: caliditas nō poterit esse causa leuitatis sub aliqua alia qūo
cunq; proportione ad siccitatem eiusdem speciei. ¶ Respondeo: q̄ sicut mā
Solutio. est vna numero omnium sub diuersis dispōnibus: ita siccitas est vna spē
ambarum sub diuersis: proportionibus: ꝛ sic negatur ꝓntia. ¶ Ad argumē
tum modo, ad primum patet solutio. priuatio enim motus seu corpus ce
leste nō ē causa grauitatis: sed concausa concomitans: sed causa est vt di
xi. ¶ Ad secundum dicendum vt prius quod auerro. non tetigit causam
Quitaqō grauitatis terre: sed concomitans illam causam: et sic intelligitur dictum
eius in secundo celi: ꝛ alibi.

Secunda questio

principalis est circa elementa media. ait em̄
ea esse mixta ex duabus naturis. vult dicere
scilicet quodlibet est mixtum ex grauitate ꝛ leuitate. modo hoc videt fals-
sum: quoniam quodlibet elementum est eque simplex: sicut ꝛ alte ꝙt. 4.
celi: declaratum est: ꝛ philosophus in omnibus locis ponit tanq̄ manife-
Pō quo- stum quatuor esse corpora simplicia generabilia et corruptibilia: ergo di
rundam. ctum auer. patitur difficultatem. ¶ Circa istam questionē breuiter quidā
viri dicunt quatuor esse qualitates sensibiles: et duas motiuas in corpori
bus simplicibus. volunt enim quod ignis sit summe leuis terra summe
gravis: aer sit compositus ex grauitate et leuitate: plus tamen ex leuitate:
aqua eodem modo ex leuitate et grauitate: licet plus de grauitate. volunt
enim quod sicut apud auer. color medius non est essentialiter ꝛ realiter:
nisi extremi sub certa proportione: ita hmōi qualitates medie sunt quali-
tates extreme sub certis proportionib⁹ diuersis. et sicut color medius dif
fert specie ab extremis per accidens: ita ꝛ hmōi medie qualitates differunt
specie ab extremis. Qualitas ergo motiua aeris non est nisi grauitas et le
uitas refracte ad certum motum fractionis. Et similiter etiam qualitas
motiua aque: ꝛ hanc opinionem accipiunt ab auer. primo celi. cōmē. 17. et
4. celi. com. 26. ꝛ. 29. et pro eis facit multum verbum auer. hic. d. ꝛ qr alia
duo elementa interposita sunt inter terram et ignem: mixta exist̄ de duo
bus predictis naturis: ecce quomodo aperte et manifeste tangit hunc mo
dum. Et per hoc ad primum. dicendum enim quodlibet esse eque simplex ī
substantia: non aūt in q̄litatibus: ꝛ ēt ly illa qualitas motiua sit cōposita:
impugna qr tamen compositio illa non diuersificat operationem illius pōt ꝛ dz ppor
tio. tari tanq̄ simplex: et sic potest saluari dictum auer. ¶ Cōtra istam opinio
nem est solitum argui sic: cuiuslibet motus ꝛ operationis simplicis causa
principalis et instrumentalis debet vt sic esse simpler. hec propositio de-
claratur in primo celi: per totam scōam summā: sed motus elementi est sim
plex operatio et simpler actus: ergo cā principalis. ſ. nā elemēti ꝛ instrālis:
scilicet qualitas motiua debent esse simplicia. ¶ Secundo in quocūq; cor
pore sunt plures qualitates motiue motus est semper a qualitate domina
te: vt auerro. declarat primo celi. commen. 7. Cum igitur in elementis me
diis sint iste plures motiue qualitates: motus illorum erit a domino qua
litatis dominantis: ꝛ sic motus elementorum erit sicut motus corporum
mixtorum: cuius contrariū dicit auer. ¶ Tertio arguitur: ꝛ suppono pri
mo quod qualitates elementorum sunt intensibiles ꝛ remissibiles ſm in-
tensionem ꝛ remissionem forme ſbalis scilicet apud auer. 3. ce. cō. 67. ꝛ hoc

UVA. BHSC. IyR_120_2

est verū tam de actiuis ꝙ motiuis: qm̄ motiue sequūt actiuas. Tūc arguo in quo cūq; est forma sūalis elemētorū subesse intēso ⁊ perfecto: ibi est q̄litas tam actiua ꝙ motiua perfecta sub esse intēso: vt ex supposito apparet: sz in corporibus medijs forme substātiales sunt perfecte: ⁊ sub eē intēso: ergo vt prius. ¶Quarto arguitur. cū qualitates motiue apud aristo. 4. celi causentur ab actiuis: a quo causant hmōi qualitates: ergo sic dētur licētia fingendi: aut vnus effectus habebit causas diuersarum rationum: aut effectus erit sine causa propria ⁊ per se: ⁊ nolo deducere consequentiam: sz tu considera. ¶Propter ista que ego feci et multa alia antiqua argumenta communis opinio est: quod qualitates motiue sunt quatuor specie ⁊ numero diuerse in corporibus specie ⁊ numero diuersis et quod quelibet illarum sit sub esse intenso in proprio elemento. verbi gratia: qualitas motiua terre in ea est sub esse intenso: ⁊ qualitas motiua aque in ea est sub esse intenso: et sic grauitas aque: et grauitas terre sunt diuersarum specierum: sicut leuitas aeris: ⁊ leuitas ignis: ⁊ sic iste qualitates sunt specie diuerse: ita et motus illi sunt diuersi in specie propter diuersitatem terminorum ad quos. ¶Sed pro dicto Auerro. debes scire quod mixtio quando capitur: prout est alteratorum vnio: vt in fine primi perthermenias dictum est: quando ꝙ prout est denominatio secundum diuersorum rationem: ⁊ respectus diuersos: sic in proposito: quia grauitas illa aque dicitur deorsum respectu ignis ⁊ aeris: ideo dicitur grauitas: et quia respectu terre est sursum: ideo dicitur leuitas: et ideo vocatur aggregata propter respectus diuersos: et sic de leuitate dicatur: et ideo in terra est grauitas in summo ideſt simpliciter: ⁊ leuitas secundum denominationem: ⁊ sic de illa ignis: et sic satisfit argumentis pro ⁊ contra. et dictis Auerro. que videntur repugnare. ¶Quia tamen prima opinio sepe est habita pro vera: ⁊ videtur Simplicij plane: quarto celi: vt ibidem declarauī. ¶Ad argumenta cōtra illam dicendum primo quod aliquod esse compositum contingit dupliciter. vno modo in ratione essendi: et sic omne ens separatum a materia et subiecto dicitur simplex: et per contrarium ens in materia dicitur compositum. Secundo modo aliquid dicitur compositus in ratione principijs: eo quia pro vno eiusdē concurrunt principia diuersarum rationum: ⁊ p contrariū simplex in ratione principij erit q̄ pro vno effectu concurrit secūdum vnam rationem ¶Ad formam argumenti dico quod illa maior debet intelligi de simplici vel in ratione essendi: vel in ratione principiandi: et sic intelligendo maiorem negatur minor: quoniam vt sic licet ille due q̄litates sint composite inuicem: quia tamen in ratione principij non componuntur: ideo debent dici simplex. ¶Ad secundam dicerem illa opinio ꝙ antecedens debet intelligi vbi sunt plures qualitates: et sub ratione essendi et sub ratione principiandi: modo in proposito negatur minor. sunt. n. ratione refractionis redacta ad vnam rationem principij: ⁊ sic intelligitur dictum Auerro. primo celi. ¶Ad tertiam: licet mihi solutio fuerit valde difficilis Bononie vbi disputaui hanc opinionem: attamen dixi quod qualitas motiua dicitur duobus modis vna. Aut in ratione essendi: ⁊ sic ibi sunt plures qualitates remisse ⁊ refracte certa proportione vt dixi. aut ratione proportionis: et sic ille due qualitates debent dici vna qualitas pro quanto certa proportione sunt redacta ad rationem vnius principij motiui: et ista qualitas est intensibilis ⁊ remissibilis secundum intensionem ⁊ remissionem forme substantialis: eo quia remissa forma substantiali remittitur proportio illa que est alicuius latitudinis: et sic variatur velocitas ad intra vnitatem qualitatis motiue: pro quanto remanet latitu-

pō cōis.

Solo argumēto ꝓ pmāopinionem.

UVA. BHSC. IyR_120_2

do proportionis vna a principio remissionis forme vsq; ad finem: ꝛ sic defensant hāc opinionem in scholis meis Padue multotiens. Opinionē istā ꝛ alia argumēta scripsi alibi: ꝛ solui alibi. (Unde si corpus) hic infert correlarie necessitatem corporis celestis. primo ex dictis: secundo ibi. (Preterea mundus) probat illud a principali intento. Dicit ergo. vnde. i. qꝛ terra est frigida ratione distantie ad motum celi: ꝛ ignis calidus ratione propinqꝛtatis. sequitur q; si corpus orbiculare nō esset: nulla istarum naturarū esset: ꝛ exponit. d. neq; sursum: neq; deorsum esset naturaliꝛ vult dicere nullū corpus naturaliter deorsum locaretur: neq; relative: neq; motus elementorum sic se habere. vult dicere. sic q; vnus esset ad concauum altera ad oppositum punctum: vt dictum est. ¶Sed est questio: hec conclusio p quem locum tenet: ex quo dictum est illam distantiam nō esse nisi p comitantem. Respondet q; ibi predicatur esse multiplex locus. s. a causa ab essentialiter inherēte. a casu ꝛ multis alijs. A causa. qm̄ celum ꝛ si nō sit causa generans: est tā agens cōservans: ꝛ est forma respectu elemētorum. vt patet primo meteororum: et est finis. ꝛ sic est ibi locus causet: ꝛ est ibi cōcomitantia essentialis: qm̄ dictū est q; si est terra grauis opꝛ vt sit frigida: non potest esse frigida nisi essentialiter p comitanter esse distantem a motu celi: ꝛ etiam est locus a casu: ꝛ tu immorare ibi. (Preterea mundus) nunc probat idez alia ratione principali ꝛ non correlaria: ꝛ virtus sue rationis est. Id est necessarium in esse alterius quod requiritur ad hoc vt aliud sit finitum ꝛ stans dimensionibus terminatis. Sed corpus celeste est necessarium ad hoc vt mundus habeat esse finitum. ergo ꝛc. huius tangit primo vim minoris. d. preterea mundus finitus est ratione corporis spherici: prout illud corpus finitum est de sua natura ꝛ de ipso circuitu est ab vna superficie. sup. contentum. vult ergo habere minorem. s. q; corpus celeste est necessarium ad esse limitatum ꝛ finitū elementorum ꝛ totius mundi. Deinde tangit vim maioris. d. ꝛ corpora recta dimensionibus. i. sin dimensiones nō sunt finita per se quin possint diminui ꝛ augeri: ꝛ per hoc vult habere vim maioris: ꝛ tu vide probationem primo celi commen. 4. qm̄ ibi declarauī totum hoc. (quare hmōi ratione) hic infert correlarium ex isto primo. d. quare huiusmodi ratione opꝛ q; corpus ambiens mundum. i. elementa: que mūdus inferioꝛ dicitur primo meteororum: sit sphericum: cuius rationem breuiter tangit. d. alioquin sequetur aut q; corpora perueniāt ad alia corpora. vult dicere recta: ꝛ illa vltrius ad alia: ꝛ sic ad infinitum: aut q; finient ad vacuum vt dicebat Jo. grāmaticus: ꝛ ambo sunt impossibilia. ¶Sed accidit questio: qm̄ octauus orbis etiam finitus est: ꝛ per q̄s: aut finietur ad vacuum circuiēs ipsum: aut ad aliud corpus: ꝛ sic argumentum est vnum vtriq;. ¶Ad questionem dicebat Democritus ꝛ Leucippus ꝛ Joannes grāmaticus q; extra corp⁹ octauum erat vacuum infinitum: ad quod terminabantur corpora celestia: ad que terminantur elementa vt dictum est. Huius autem causa tangitur ab Alexan. primo celi vt refert Simplicius: eo qꝛ ibi potest esse motꝰ: quoniaꝛ si esset homo ibi posset extendere brachium: ꝛ non extenderet ipsum in pleno: ergo in vacuo. Secundo arguebant: vt narrat Auer. 4. physi. commen. 43. ꝛ. 45. quoniam omne corpus physicum et naturale localiter per locum qui est superficies alicuius corporis ambientis: ꝛ per cōsequens octauus orbis locabitur per superficiem vacui: ꝛ sic vt supra. ¶Sed hnic opinioni contradicit philosophus in summa quarta primi celi. ꝛ. 4. physico. prope finem. probat enim quod extra mundum nihil est: neq; plenum neq; vacuum: sed entia optimam vitam ducentia: vt dicit primo celi. commento. 100. Arguit etiam philosophus primo celi. textus commento.

Dubitatio. Soluto.

Dubitatio. Soluto.

Impugnatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

95.mundū constare ex tota sua materia: ⁊ sic nihil extra ipm inueniri: ⁊ tu cōsidera rōnes Arist. ibidem. ⁊ 8. physi. ¶ Ad questionem ergo respōdebat Auēpace: ⁊ post ipsum Auer. primo celi cōmen. 4. dicebat. n. Auēpa. vt narrat. 4. physi. cōmē. 43. q corpus sphericum ⁊ corpus rectū differūt: eo quia sphericū ꝑm eius rōnē intrinsecā incīptū sphericū finitur p se ⁊ nō p aliud ex trinsecū. rectum autem econtra. per propriam rōnem nō finitur sed per aliquod extra se: ⁊ ideo corpus celeste nō finitur ad va cuū: neq; ad pleuū. accidit enim spherico contineri: propriū em̄ est eius cōtinere magis q̄ contineri: vt dicit Auēpa. ⁊ sic apparet vis rōnis Auer. quare aūt hec q̄dē ꝑm eius rōnē cōtinet: illud vero cōtinetur in expositione cōmēti quarti primi celi. dictum quere. ¶ Ad obiectiones. Ad primā dicit Alex. q illo casu manus vel brachiū non posset extēdi. Et cū arguitur nihil sibi resistit: ergo in infinitū velociter extēdetur. Dico q resistētia est duplex. positiua ⁊ priuatiua: vel melius nō resistere duobus modis: vel in medio ente: vel in medio non ente. primo modo arguit motū in infinitū velocitari: ⁊ in infinitū velocitari motū. ſcō modo aufert oīno rōnem motus: ⁊ sic rñdet in summa Alers. vt potui colligere ex verbis Simplicij. ¶ Ad ſcām Auēpa. dirit quod dictū illud intelligitur in corporibus rectis: in sphericis autem accidit locari: sicut eis accidit contineri. Auer. autē. 4. physicorum. commen. iam dicto. et Ari. in lib. de cā motū ā talium dicunt q corpus celeste ⁊ maxime octauus per centrū supra quo ⁊ circa quod mouetur locatur: ⁊ questiones accidentes huic in questione mea facta in puericia mea quere: q̄m ibi forte subtilius scripsi q̄ debui quare ⁊c. (Tandem manifestum) hic redit ad propositū: ⁊ infert ex dictis corrclarium. d. tandem manifestum est q corpora mundi sint quinq. ſ. quatuor cōtenta: ⁊ vnū continens. ¶ Dubitatur: q̄m vel distinctio specifica corporum ponit in numero: vel nō. ſi non: ergo vnum est elementum: q m elemēta tm̄ specie differūt. ſi ponit in numero: non tantum quinq̄ erunt corpora: q̄m corpora celestia differunt specie: sicut ⁊ motus eorum: modo multo plures sunt motus celi q̄ elementorum. 12. metaphy. ter. commen. 48. ¶ Ad questionem dicit quidam homo huius temporis q in rei veritate plures sunt motus ⁊ corpora q̄ vnum. sed Aristo. satiffacit vulgo: qui tantum iudicat diuersa: que sensu videntur diuersa: ⁊ quia corpora celestia non iudicantur sensu diuersa: ideo ea computat pro vna natura: quia vt dicit secundo topicorum loquendum vt plures: sentiendum vt pauci. ¶ Sed hec solutio est derisibilis. Arist. enim in scientia demōstratiua nō loquitur vulgaribus. ¶ Preterea vt dicit Auer. quarto celi etiam naturam ignis esse diuersam a natura aeris non nisi forti ratione compertum est. ¶ Preterea phi non nisi sensu inuenerunt corpora celestia diuersa vt apparet per astrolabia ⁊ alia instrumenta regularia. Tandem dico qō Auer. secundo celi. commen. 49. respondet ⁊ dicit quod motus celi diuersi non differunt tanq̄ motus totales: sed, tanq̄ motus membrorum: ⁊ ideo omnes illi constituunt vnum motum totalem: ⁊ potest tota natura celi dici vna natura totalis: licet sint ibi plura membra: ⁊ plures motus: et tu vide: quoniam Auerro. respondet argumentis Auicenna ibidem. (predeclarato etiam quod elementa) hic infert aliud correlarium dicens: predeclarato: idest. tanq̄ declaratum accipitur q elementa sint spherice figure: cuius rationem dicit: quia ambiuntur a corpore spherico. ¶ Sed dubitatur adhuc circa idem: quoniam pauloante dictum est corpora elemento contineri: eo quia sunt recte figure: ⁊ econtra. corpus sphericum. ¶ Ad hoc dicit auerrois. 2. celi. commento. 108. quod corpus elementum limitare sibi figuram sphericam naturaliter est duobus modis. essentialiter ⁊

Soło ad Qōnem.

Dubitatio

Solutio

Impugnatio.

Soło ꝑpa

Dubitatio

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Quo ens-
tā limitāt
sibi figu-
rā sphęri-
cā: z quo
rectam.

inseparabiliter: z naturaliter separabiliter. primo modo nō: qm̄ solū celum limitat sibi figurā sphęricā. scdo modo sic: qm̄ iz elementū possit stare sub quacunq; figura: attamē vniuersalius stat sub sphęrica: licet possit stare sub opposito eius. z ideo qz pōt stare sub opposito opz vt terminet p id qō essentialiter est tale. s. celum. verū nō determino nūc elemēta esse figure rotunde naturaliter: sed alias dicā: z dixi. (Et qz dicta elemēta) tertio infert tertiū corrolarium. d. z qz motus orbiū ptinet dicta elemēta: ideo elementa mouentur hinc inde z propter idē miscent z generationes z trarie: z corruptiōes sup. fiunt in individuis nō in speciebꝰ: sicut dicit Arist. 2. pihermenias. ter. cōmen. 56. (Deinde infert aliud. d. z si aliquis supcelestium motuū cessaret ordo totius vniuersi destrueret: ummo si esset celū sine motu adhuc oſterneretur: aut esset nonus ordo. z qōnes accidentes huic quere in penultimo capitulo de substantia orbis in expōne mea. (Deinde infert aliud. d. z ptz qz nullus horum motuū est sine necesse esse. i. motoribus: aut sine bene esse. i. intellectus que dicunt bene esse motu si: qm̄ numerus motuū est p numeruz intelligentiarū. z addit qz oia ista clare probata sunt in singulis locis tam ab Arist. cꝫ a suis posteriorib⁹. (z prelibatis igit istis) Cum accepit primum fundamentum: vult modo accipere aliud: z primo ptinuat se ad precedētia d. prelibatis igit istis ptractabim⁹ dispensare in obiectionib⁹ Alga. cum auctoritatibus. i. rōnibus auctēticis ad demōstrationē circūstantium. i. ascultantium magis: sup efficaciter cꝫ sint dicta huius hominis. Post ptinuationem ponit scdm fundamētum quodāmodo tanꝫ cōclusionem. d. z dicemus qz imagmandum. qz quelibet sphęrarū supercelestium est vna. hec est celu flo. s. quodlibet corpus celeste secundum altero est vnuz. Et primo tangit vim rōnis eius: que est in prima figura: cuiꝰ minorē accipit. d. prout. i. qm̄ constituit ex corporib⁹ terminatis in figura in mensura: z mouebit de seipsis. i. ab intrinseco: ergo terminatas partes. (Deinde accipit maiorem. d. z quodcunq; sic se habet. vz. qz quando videmus corpus terminatum in cꝫtitate z qualitate mobile de seipso i loco ab aliqua terminata parte: nō parte cuiusdam extrinseci rei. i. per pedes vel brachia: vel scardas: vel ab aliquo attrahente ipsum: z qz simul z semel mouetur ad oppositas partes discendū est difficultiue qz tale corpus est animatū. ecce igitur maior z minor.

Quinqz modis differūt animata ab inanimatis

(Circa limitationē propositionū. s. maioris z minoris debes scire qz viuū differtja non viuente primo modo: qm̄ omne viuens requirit corpus terminate cꝫtitatis: z hoc innuit p terminari mensura. Fingūt enim sapientes qz elementum vt sic pōt crescere ad infinitū: vt apparet scdo de anima. vbi dicitur qz si ignis apponat ꝑbustibile in infinituz creseeret ignis. vbi dicit qz nō sic est corpus viuens cum sit determinate magnitudinis z augmenti: z sic dicit notanter terminatis in mensura. (Secundo differt viuens: qm̄ omne viuens est limitate z certe figure: quoniam vt dicit Auer. tertio celi. commen. 67. figura est de dispositionib⁹ essentialib⁹ sequentibus formā: z maxime animam. Manifestum est enim elementa nō limitare sibi certam figuram vt pauloante dictum est. ecōtra est de viuentibus. vnūquodqz viuum sibi limitat certam figuram essentialiter: z tu lege. z. 4. celi. (Differt a tertio. qm̄ inanimata nō mouentꝫ a principijs in eis: vt dictum est. 8. physicorū. s. de potentia essentiali. animata autem econtra. z tu vide ibidem: scilicet commen. 32. z. 31. (Quarto differt: qm̄ inanimatū pluries mouet ab alio extrinseco. vt. 8. ferrum a magnete. pluries etiam ab impellente. non sic contingit de animato. recolligendo igitur naturas corporū animatorum iam apparet: quomodo mouetur ab extrinseco. Quinto differt vt accipit in libro de anima. quoniam animatum mouet sm̄ omnem dſiam positionis eque na-

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

UVA. BHSC. IyR_120_2

turaliter vel nō magis naturaliʳ versus vnam partē ꝯ versus alteram. Inanimata autem ad certum punctū mouentur oia: vt iam dictum est in libris philosophorum. ¶ Et his erigo propositionē maiorē .ſ. omne corpus terminatum in mensura figura mobili a principio in eo sine cōcursu cuiuscunq; extrinseci versus partē terminatā per partem terminatam. ſupra partē terminatam est corpus animatum viuēs. ⁊ hec maior est manifesta ex quinq; positis. minor aūt ſuppoſitū ꝓ ſe tanq; notā: ⁊ inde ꝯcludit cōclo posita. ſ. q; corpora celestia sunt viua animata. (Diximus tñ) Limitat maiorem ꝯtum ad vltimā particulam. dicimus tñ q; corpus superceleſte nō ab aliqua causa extrinseca mouetur: qz ferrum mouet a lapide magnetis: quando ille lapis est pñs extra. (Unde istis) Deinde infert cōclarium quasi ad propoſitum qōnis. d. vnde istis prelibatis ſequitur q; in corporibus superceleſtib⁹ sunt ſignati naturaliter. ſ. poli mundi. ſic q; impoſſibile est q; sint alibi. poli antē sunt ſimiles ſurſum ⁊ deorſum in animalib⁹: vt dicit. 2. celi. cō. 16. ⁊. 15: ⁊ dixit naturaliʳ: qm̄ in omni peripheria celi pōt ſignari polus: ſed nō naturaliter. Deinde probat iſtud. d. ſicut em̄ animalia preſentia. i. nobis manifeſta ſcz generabilia habent ꝓprias membra in locis ꝓprijs operibus ſignatas ⁊ nō decet q; sint alibi: vt dicamus. i. exponēdo me: ꝯtum ad membra motus que sunt in locis ꝓprijs animalium. iſta em̄ membra habēt ſitus in corpore aialis naturaliʳ. ⁊ hec est quaſi vis maioris. Deinde accipit minorē. d. ⁊ qz poli animati ſpherice figure sunt ſimiles membris motus noſtrorum animaliū: ⁊ tangit paruam dfiam que nō remouet propoſitū. d. ⁊ nulla est dfia in hoc inter animalia ſpherice figure: ⁊ inſpherice. i. rotūde figure: niſi qz in noſtris aialib⁹ differūt membra predicta in figura ⁊ potentia. i. quo ad diſpoſitionem figure: ꝓ ꝯto figura capitis differt ab illa pedum. ⁊ potētia: qm̄ virtus capitis est alia a virtute pedum in animali inſpherice figure differunt tātum in potentia. Et vult habere q; iſta dfia nō tollit cōclusionem iam dictam. ſ. q; illi poli sunt terminati naturaliʳ: ⁊ tanq; membra animalis propria. ¶ Declaratum est igitur vſq; huc q; corpus celeſte est viuum habens membra: vel quaſi membra aialis: vt dicēt. Sed qūo corpus celeſte ſit viuum ⁊ animatum dictum est a me in pluribus locis quomodo ſit diuerſum ſm̄ poſitionem. ſ. ſurſum ⁊ deorſum: ante retro: ⁊ dextrum ⁊ ſiniſtrum. Dictum est in queſtione mea ſingulari ꝓpter hoc inſcripta Uincētio Quiſtrino Ueneto meo ſcholari: vbi acute declarata est tota iſta materia: licet in fine colligam quedam dicta ad propoſitum. (Et ideo opinati ſunt) Hic ponit peccatum theologorum. Et primo accipit propoſitionem quaſi premiſſam. Secundo accipit propoſitionē quaſi ꝯclusionem: ⁊ d. primo. ⁊ ideo opinati ſunt loquentes q; membra huius animalis: vult dicere celeſtis: nō differunt aliquo modo: vult dicere q; dextrum: ſiniſtrum: ante: retro: ſurſum: ⁊ deorſum non differunt naturaliter ⁊ abſolute: ſed ſunt ibi reſpectiue: ſicut in columna: ⁊ tunc infert propoſitionem quaſi cōclusionem. d. vnde. i. ꝓpter quam cauſam. ſ. qz ibi nō ſunt niſi reſpectiue: ⁊ non naturaliʳ dicunt q; poſſibile est polum mundi eſſe in quibuſcunq; duobus punctis fuerint in ipſa ſphera: vult dicere q; ſicut in columna poſſunt accipi illa puncta ad placitum: ita ⁊ in celo. ¶ Et debes ſcire q; Auer. nō reprobat hāc opinionem: ſed quaſi correlarie voluit habere eam ꝓ reprobata: qm̄ iam declarauit eſſe ſimile de celo: ⁊ de animali noſtro preſenti. Ariſto. em̄ in ſcdo celi in loco eius vſus est ratione Auer. hic poſita. ſ. qm̄ qđ est de perfectione animalis inꝯtuz animal nō erit negandum ab animali celeſti quod est perfectius: ⁊ multo honorabilius animali generabili: modo declaratum est hmōi ſex. dfias poſitionis eſſe de ſumma perfectione animalis inꝯtum animal: ideo non

Ratio.

Nota. Qđ ē de ꝓfectiōe animalis i ꝯtū aial ineſt aiali celeſti qz ꝓfectius.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Nota. erit negandum ab animali celesti: & hanc rationem voluit Simplicius esse intelligendam ex vi verborum Arist. ibidem contra antiquos. ¶ Secundo debes scire: q̄ sicut in animali presenti nobis sunt naturaliter sex virtutes diuerse saltem in modo naturaliter ei inexistētes ab ipsa anima. ita in quolibet corpore celesti. U.g. est virtus sursunitatis. s. in capite. virtus opposita scilicet deorsum in pedibus. Virtus anteriozitatis. vz. ante visuz & pectus: & virtus posteriozitatis post humeros: & virtus dextreitatis et sinistreitatis que naturaliter sunt virtutes existentes in composito ex corpore & anima: ratione tamē anime principalr. quare autem sic sunt: & non aliter: & tot et non plures: neq̄ pauciores: & sic dicte & nō aliter nō est locus presentis speculationis: sed in tractatu de hoc dixi. s. intitulato Magnifico viro Uincentio Quirino Patricio Ueneto. Sicut ergo iste sex virtutes naturales & absolute & vere in animali presenti: ita in animali absenti. s. celesti est virtus sursum & deorsuz. vt sunt duo poli. antarcticus quidem est sursum: arcticus ad quem nostra habitatio vergit deorsum. nō q̄ isti puncti sunt iste virtutes: sed ibi habent vires & partes. iterum sunt alie. s. ante & retro: vt sunt angulus medietatis diei: & angulus medietatis noctis. Diei quidem ante: noctis vero retro. Iterum sunt alie due. s. dextrū & sinistrum: & iste sunt: dextrū quidem oriens: sinistrum quidem occidens: & locutus sum hic sine ratione: quoniam ibi sum locutus valde subtiliter.

Sexta qō Sed sunt loca questionis quorum primus est: vtrum quilibet orbis habeat suas proprias differentias positionis: an totum colligatum ex omnibus orbibus: sicut animal totum colligatum ex mēbris. ¶ Secunda questio: vtrum hmōi virtutes sunt substantie an accidentia: & si substantie an separate anim materia: & si accidentia vtrū eterna an generabilia: & hec quidem questio multum difficilis est. ¶ Pro intelectu solu. questionum debes scire q̄ huiusmodi differentie positionis possunt capi dupliciter. Uno modo respectiue: & sm compositionem. Secundo modo absolute & naturaliter: & iterum absolute & naturaliter dupliciter: aut vniuersaliter respectu totius vniuersi: aut particulariter respectu vni⁹ determinati corporis & animalis propriꝫ. Si respectiue & sm cōparationez sic sunt relationes ex parte portionis terre habitabilis fixe in toto vniuerso. U.g. quelibet portio terre habitabilis: & quelibet ciuitas habet proprias situationem respectu celi: respectu cuius possunt huiusmodi sex differentie positionis assignare. gratia exempli. Suessa vbi sum natus habet dextruz celi respectu orientis totius versus montes caschani. sinistrum versus situm montium caiete: ante in directo angulo diei: retro in opposito: deorsum respectu montis firni: sursum respectu maris Leonis: & sicut dico de suessa: ita dico de padua & Uenetijs & Neapoli &c. quelibet enim ciuitas in celo habet sex istos respectus fixos &c. immo contingit istos respectus variari respectu cuiuscunq̄ portionis terre. ¶ Sed dices isti respectus vbi sunt subiectiue. Respondeo: q̄ sicut columna dicitur dextra & sinistra nullo accidente nouo adueniente ei: sic nullo respectu accidente reali celo accidē tia illa variantur in celo variatione nostra: & sicut illi respectus sunt subiectiue in nobis. ita illi respectus celi sunt subiectiue in terra habitabili. huius ratio est: quoniam cum ciuitates innouantur: tunc celo accidere nouū aliquod quod non conceditur: & sicut dico de portione terre parua: ita de tota, terra magna habet huiusmodi differentias respectu celi totius vltra illas naturaliter & absolute existentes. Si vero loquimur de illis secundo modo sicut dixi duobus modis vniuersaliter & particulariter. loquēdo pri

Solutio.

petitio.

Rñsio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

mo de eis vniuersaliter dicendum: q̄ ille sunt sex virtutes reales ⁊ naturales anime celi: mediantibus quibus fiunt diuerse operationes circa terrā. imaginandum est enim quod sicut primus motor est primus finis prima forma: ⁊ primus motor: non quidem tres res: sed vna res ⁊ multe in modo: vt dicit Auerrois. 12. metaphy. commento. 6. ita ille differentie naturaliter ⁊ absolute sumpte sunt vna res scilicet ipsa anima celi vniuersaliter. diuersa tamen in modo prout diuersimode per portionem celi diuersam influit ⁊ sic sunt vna res in subiecto: plures tamen in modo prout multe ex ea per portiones celi diuersas veniunt operationes: ⁊ sic ex anima sic multa in virtute operandi ⁊ corpore celesti simplici proueniunt diuerse operationes ratiõe illarum virtutum: que sunt ipsa anima celi totius. Et per hoc satis fit secunde questioni. Sunt enim substantia separata vna in subiecto: multe tamen in modo vt dictum est. ex his sequitur primo quod siue terra habitabilis sit siue non: iam possent ⁊ essent huiusmodi differētie celi sic sum pte: quoniam non sunt nisi ipsa intelligentia pluribus virtutibus multa celo applicata ⁊ continuata: vt anima ⁊ motor. Secundo sequitur: q̄ sicut nulla est querenda causa: quare intelligentia vnitur celo: nisi quia intelligentia ⁊ celum est celum: ita nulla est causa quare ipsa sit multa in virtute. secundum dextrum vnitur orienti. ⁊ secundum sinistrum occidenti ⁊c. nisi quia est intelligentia sic multa in virtute. ¶Sed dices. substātia celi est simpliciter vniformis in toto: quomodo diuerse operationes possunt ab vna intelligentia prouenire in partes vnius rationis. Dico q̄ ista fuit ignorantia cuiusdam mei concurrentis: qui dicebat quod propter hoc erant influētie: sed ego dico quod sua responsio non est intelligibilis nec digna poni hic. ¶Ideo dico aliter quod non est imaginandum: q̄ sicut aqua fluit ab vno puncto per partem: ita ille tales vires fluant ab intelligentia in portionem celi: vt ille grossus imaginabatur: sed oportet supponere ex anima celi: ⁊ ipso celo constitutum esse quoddam animal. sic per partes diuersas diuersimode influere: non quod successiue exeant ab intelligentia: sed exeunt a celo toto ratione intelligentie: ⁊ tu considera in animali presenti. Si vero loquatur particulariter dicendum est: simili͂r: quod sicut respectu totius orbis dantur sex differentie positionis: ita respectu cuiuslibet sphere dantur sex alie. V. gratia respectu orbis lune: ⁊ respectu orbis solis: ⁊ sit de aliis ⁊ iam dicendum est in toto eodem modo particulariter ⁊ vniuersaliter: ⁊ tu recurre ad modo dicta: ⁊ per hec iam apparet expositio commenti. 16. 2. 15. secundi celi. vbi Auer. loquitur de huiusmodi differentijs celi: ⁊ multa dicta in illo tractatu: et patet intentio eius in vltima disputatione in solutione vltimi dubij. ¶Sed adhuc anima non quiescit: quoniam sunt tria q̄ faciunt questionem. videmus enim in animali presenti quod huiusmodi virtutes sūt reales realiter ⁊ in subiecto diuerse quare non sic sequitur in celesti corpore. Secundo videmus huiusmodi virtutes requirere determinatas figuras. V. g. alia est figura que requirit sursum: alia que requirit deorsum. ⁊ sic de aliis. quare non sic est de celesti corpore. Tertio cum virtutes non innoscant nisi ex propriis operationibus: que; sunt operationes illarum sex virtutum: per quas debeamus arguere ibidem illas vires esse.

¶Ad istam vltimam questionem dicendum: quod in animali presenti. Verbi gratia. homine ex tribus iam sumuntur: scilicet ex motu locali ⁊ alteratione ⁊ motu augmenti: vt scis ex libro celi. Verbi gratia. ante in homine est principium motus sensationis que est quedam alteratio perfectiua: et p oppositum retro sumitur ex eo: quia non est principium illius: sed finis. incipit enim sensatio ab ante: ⁊ terminatur in retro. dextrum similiter:

Solo secūde questionis.

Dubitatio.

Solutio.

Prima dubitatio.

Secunda

Tertia.

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

qz est principiū motꝰ localis:z sinistrū:qz est finis illius:incipit eñ motus localis naturaliter a dextra pte:z terminat in sinistra:sursum z deorsum sumit a motu augmēti:eo qz sursum est principiū augmēti p quāto p sursum assumit cibus:deorsum finis eius.ppter igit istos tres diuersos motus inascunt in atali gnabili ser dñe positionis diuerse:vt nūc suppono.Tunc applicādo ad pp ositū:qz illa q̄ sunt dispersa in natura inferioꝝ:z p diuersas portiones sumpta reperiunt vnita in superioꝝ:z per vnam portionem sumpta.Jdeo dicendū q penes motū localē tm̄ sumunt ille ser in celo:z non tāter p motū localē magis:qm̄ est simplicior:z plus corpori simplici accōmodatus.Jmaginandū est eñ sicut dicit aristo.in lib.de atalib⁹:q celū est simile hoi:qui sup pedē volvit a dextro pede z manu in sinistrū pedē z manum circūcirca:veluti rota.vz.fixa p punctū capitis z pedū.Sicut ergo tūc dextrū est a quo incepit motus:z ante per qō trāsit:z sinistrū ad qō terminatur:z retro per qō girat redeūdo iterū ad dextrū z sursum:z sunt puncta fixa:supra que fiunt iste reuolutiones.Jta in corpore celesti imaginādū.s. q̄ dextrum est orīes:a quo incepit motus circularis.angulus diei ante per qō transit.occidēs sinistrum in quod terminat angulus noctis.retro p qō redit ad dextrum:z antarcticus z arcticus polus sunt sursum z deorsum:in q̄bus celum fixe reuoluitur:z tu lege de hoc imaginato reuerti in naturam celi.2.celi.cōmen.14.Ecce igit quō ad qōnes rñdetur. ¶Ad primam dicēdum q̄ cā diuersitatis est:qz natura celi est natura superioꝝ:z natura aialis hic est natura inferioꝝ:z iō que sunt diuersa hic habēt vniri ibi:vt colligitur.2.celi.cōm̄.42.per idem. ¶Ad secundā:que enim dispersas figuras requirūt hic in superiori pñt in vna figura vniri:eo qz illa natura ē superioꝝ:z hec inferioꝝ. ¶Ad tertiaz iam apparet qualiter innotescūt ex vna opinione tm̄ ppter eandē cām:prout respectu illius diuersimode cōcurrūt vt visum est:z bene verū dicūt quidā astronomi q sub dextro celi z sinistro:z sic de aliis fiunt diuerse influētie:z diuerse opationes q̄ sunt nobis occulte:z tu vide alber.2.celi.qui multū aduersatur mee opinioni:z credit cōtra dicere auerro.z vt puto noluit ipsum intelligere. ¶Sed dices adhuc celuz semp mouet.quō pñt sumi iste partes z ista principia respectu eterni:z tu vide solutionē.2.celi.cōm̄.14.Pōt tū dici pro nunc q̄ sunt ibi illa p quāto sī celū noniter mouet sic inciperet:z sic prosequit z terminat.Declaratū est igit quō:z qualiter hmōi differētie sunt in corpore celesti:z propter q̄d z sub quibus respectibus:z differētias hec sunt iam exposita. redeamus ergo ad locū nostrū.(Similiter dicendū.)Hic vult ex dictis soluere questionem iam tactam.s.an hmōi differentie sint sumende in quolibet orde determinato:sicut in toto vniuerso colligato ex oībus orbibus:z dicit sīr recte dicendū in superceleſtibus corporib⁹ de ipsoꝝ polis.vult dicere particulariter de quolibet determinato orde quo ad polos z alias differentias positionis:cuius rōnem tangit.d.eo q̄ corpora orbiū nō sunt vna in specie.i. non sunt vnius nature specifice.multa in numero:immo sunt multa in specie:sicut est individuū aialium vniuersaliū:vult dicere generabilū.z ponit aliquā differentiā.d.q̄uis non inueniat de illa specie nisi vnū individuuz in tota specie:vt patet.j.celi.cōm̄.90.sed quomodo sit illud:vide in.2.ca. de substātia orbis:qm̄ mouī.q.in ppria forma:z solut cōtradictionem hic. z.2.celi.cō.49.z nō est opus oia scribere.(Et hoc mō rñdendū.)Et quia iā tacta sunt fundamēta multū bene ad ppositū.mō vult ad formā rñdere.arguebaī eñ quare corpus celeste mouet ad terminatā partē ꝛc.aut eñ hoc fuit casu:aut sub volūtate primi:vt iam dictū est:z dicit.z hoc mō rñdēdū est ad questionem:quare orbes mouent ad diuersas partes:cui rñdet.d.q

Celuz est sīr hoi.

Ad pmā.

Ad scōaz.

Ad tertiā

Dubitatio.

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

prout orbes sunt aiati:ptinēt vt moneant a partibus terminatis:z versus terminatas partes.vz.dextra z sinistra:z ante z retro: q̄ partes sunt motu in q̄buscūq; aialibus terminate:z hoc tā declaratū fuit.(Sed diuersis differūt.)Sed q; iam data est solo.z dictum est in corporib⁹ celestibus reperiri hmōi differētias sex situs z positionis:vult modo tāgere differentiā inter hmōi in corporib⁹ celestib⁹z gñabilib⁹:z dicit:sed in diuersis differūt:vult dicere q̄ hmōi differētie in generabilib⁹ sunt diuerse:z celestib⁹.s.in figura z potētia:qm̄ in aialibus hmōi virtutes differūt:eo q; limitāt sibi membra diuersarū figurarū:z sunt virtutes diuerse:sed in celestibus non differunt nisi potēta tm̄:vt iam tactum est:z tu recurre ad digressionē pretactam:et addit q̄ hmōi rōne opinatur aristo.q̄ celi habēt sex extremitates:z nō sup. in figura diuersas:sed virtute tm̄.Et tunc concludit vim solū.d.z ideo dicimus q̄ diuersitas motuum in tpe partiū celoz̄ procedit ad diuersitatem.i. propter diuersitatē ipsarū differentiarū celoz̄:z addit q̄ hoc est proprium in predictis corporibus.s.q̄ corpora supercelestia differūt in specie diuersitate.i.propter diuersitatē partium ipsoz̄ motuum.quasi dicat:q̄ eo modo differunt motus celorum sicut differunt corpora celestia.z quia differūt specie:ideo differunt specie:z ideo dantur huiusmodi differentie in quolibet corpore celesti.(Unde considerandum.)Et quia iam soluta est questio: z exposita est questio.vult modo cōcludere correlarie naturam corporis celestis:z illius motuum:z.d.vnde considerandum est.i. concludendum sm̄ veram considerationem q̄ primum corpus celeste.i.totum colligatum ex orbibus est vnus animal per se:cuius natura est:aut sm̄ necesse esse:aut sm̄ bene esse:qō mouetur.i.cuius natura de necessitate:aut vtiliter debet moueri motu cuz omnibus suis partibus.i.cōmuni omnibus eius partib⁹.vz. diurno motu.i.diurno:sicut animal colligatū ex omnibus membris mouetur vnico motu:ita totus celorum nexus vnico motu diurno vniuersali mouetur:z de natura aliorū orbium est q̄ mouētur versus contrariam partē: z huius non potest dari alia cā.Deinde cōparat inter motū octaue sphere z reliquarū.d.z est sup.necessarium q̄ pars motus vniuersalis est nobilior partibus aliorū:vult dicere q̄ illa portio motus cōueniēs octauo orbi est nobilior aliis portionibus que cōueniunt aliis:prout.i.qm̄ hoc corpus.s. octauū est nobilius orbibus corporibus:z nobilibus mobilibus dz attribui nobilior pars in suo motu:z recito tibi fabulam:immo veritatem:q̄ quidā meus amicus padue legens cum cranius in cena Rectoris nostri nouiter laureati noluit comedere plus:quia non data fuit sibi portio marzepani sm̄ nobilitatē eius:z sic abijt:z oēs risu magno exaltati fuimus:z ita quia octaua sphera est nobilior aliis:ideo sibi debetur portio motus nobilior. Deinde excusat se.d.z oia ista sunt pbata demonstratiua in suis locis.z iō non indiget nūc pbare:z ideo corrigit illum.d.vñ frater mi si tibi placuerit diligere:pone intellectū tuū ad stateram ponderandam inter phātasmata huius hois.z flores phoz̄:z tandem impossibile est q̄ ordo orbiū sit per alium modū.z sic soluta est questio ita copiosa:sicut vides:z tam bona declarata sunt:z multa horum in sequenti disputatione declarabo:quoniam non est bonū omnia ponere in vno.

Nota hic istoriam.

ALBA. DUB. rñ.

Jt Algazel:adhuc arguēdum est super philosophoruz opinione hoc modo.vos negatis aliquod innouari ab anti quo eterno:z nos dicimus q̄ opz concedere hoc necessario:multa enim in mūdo sunt noua terminatis cau-

UVA. BHSC. IyR_120_2

sis procedentia: vñ aut noua causaꝝ a nouis ad infinitum: aut peruenitur ad finem. Primum est falsum ab oibus ꝓcessum: et si cõcederemus hoc possibile esse: oporteret negare primã causam necessariã eẽ ad quã oia possibilia reducũ. opz ergo ꝙ oia noua in fine reducaꝝ successiue ad extremitatem. vz. ad antiquum: et si sic: ergo nouum absolute põt ab antiquo eterno innouari.

¶ Vult iterum arguere ꝓtra phos. d. Adhuc arguendũ est super phoꝝ opinione hoc mõ. vos negatis aliqõ innouari ab antiquo eterno: ꝛ nos dicim⁹ ꝙ opz ꝓcedere hoc necessario: cuius rõnem tangit. d. multa esse in mundo sunt noua a terminatis causis procedentia: ꝛ probat hoc. d. aut noua causaꝝ a nouis: ꝛ sic ad infinitũ: aut peruenitur ad finem. primũ est falsum: et ab oibus falsum esse est cõcessum: cuius rõnẽ tãgit. d. ꝛ si ꝓcedim⁹ hoc possibile esse. i. ꝙ tinue nouũ a nouo ꝓcedere in infinitũ: opz negare primã cãm necessariã esse: ad quã oia possibilia reducũtur: ꝛ hoc declaratũ est. 2. metaphy. ꝛ tunc concludit veritatẽ alterius mẽbri. d. opz ergo ꝙ oia noua in fine. i. tandem reducantur ad extremitatem. vz. antiquum: ꝛ si sic: ergo nouũ absolute põt ab eterno innouari. ꝛ hec est ratio auicen. ꝛ multi loquentes nostre legis vtuntur ea pro fortissima.

AVERROIS.

Scimus nos ꝙ phi ponerẽt ꝙ innouatum inquã tum innouatum posse procedere ab antiquo: manifestum est: ꝙ nullatenus possit a prefato argumento euadere. ¶ Tamen dicendum ꝙ phi cõcedunt ꝓcedere innouatũ ab innouato ad infinitum per accidens. hec eñ est replicatio in materia terminata ꝛ finita: vt dicamus ꝙ corruptio corrupti est cã esse subsequentis. v. g. opz ẽm phm ꝙ hõ ex hoie generet. s. ꝙ precedẽs hõ corrumpat ita qõ sit materia subsequentis tertij: tãdem ꝙ in duabus materijs põt optime gñatio ꝓcedere ad infinitũ: ꝛ nulluz ex hoc impoꝛ sequit: ꝛ rõ huius est ꝙ dum agens sit pñs: ꝛ fuerit sine principio in esse neꝙ fine: actus eius sic erit sine principio neꝙ fine. ¶ Sic ꝛ si imaginaremur in tpe ꝑterito. vz. ꝙ qñ fuit quidaz hõ iam precedit eum alius hõ qui eum generauit: ꝛ est hõ corruptus. id eñ qõ sic se hz qñ de agente antiquo dependet: est de natura circuli. Sed si hõ ex hoie generatur de infinitis materijs: et possint ad infinitum augmentari: tunc sine dubio sequeretur falsum: vt ꝓbauit Aristo. in lib. physicoꝝ. ¶ Patet ergo ex ꝓmissis ꝙ qñ antiqui ponebãt antiquum immutabile oino nõ asserebãt ex ꝓcessu innouatoꝝ ab eo inquãtum innouaꝝ: immo inquantum sunt antiqui ex gñe: tandem veritas apud eos est: ꝙ hic processus ad infinitum sequitur esse antiqui agẽtis. innouatum eñ debet ꝑ se innouari qñ a cã noua procedit. ¶ Qualiter tñ conati fuerũt antiqui ponere vnum ens in numero ab eterno immutabili aliquo modo patefactum a philosophis: maxime ab Aristo. vt in octauo physicorum. ꝛ in vndecimo metaphy. ¶ Vnde hic

UVA. BHSC. IyR_120_2

non est locus iterandi ea que sufficienter determinata sunt: vnde notandum est q̄ suppositis istis cessata est altercatio Algaz. cum philosophis.

¶Nūc auer. vult rndere argumēto algaze. Et primo ponit quō est necessarium illud qō concludit argumentum. Scō ponit qualiter illud qō negat etiā sit necessariū. Tertio declarat vtrūq; partes declarabunt. Dicit ergo primo. dicimus nos q̄ phi ponerent. i. concederent q̄ innouatū inquātum innouatū posse pcedere ab antiquo. manifestū est: q̄ nullatenus posset a prefato argumento euaderc. q. d. q̄ argumentū 2dndit verum: sed non explicat modū: sed post dicet. (Tamen dicendū) vult modo secundo declarare qualiter illud qō negauit est necessariū apud philosophos. Et dicit. tamen dicendum q̄ phi concedūt procedere innouatū. i. ens nouū ab innouato. i. ente nouo ad infinitū per accidēs: z non per se: vt dicā: qō declarat. Hec enim est replicatio. i. successio in materia terminata z finita. i. in rebus materialibus: generabilibus: z corruptibilibus: qō declarat dicens: vt dicam⁹ q̄ corruptio corrupti saltem dispositā causa est esse subsequentis. v. g. ex fim philosophū: q̄ homo ex homine generatur. s. q̄ precedens homo corrūpatur: ita q̄ sit materia subsequentis tertij. i. differentis a patre et matre. z concludit post. d. tandem dicimus q̄ in duabus materijs potest optime generatio procedere ad infinitum: vult dicere in accidentaliter ordinatis: et generabilibus et corruptibilibus: z nullum ex hoc impossibile sequitur: cuius rationem dicit: z ratio huius est: q̄ dum agens sit presens: z fuerit sine principio z sine fine: actus eius similiter erit sine principio z sine fine: z sic non sequitur infinitum actu: sed in potentia z ideo in his non inconuenit ire ad infinitum. Deinde declarat quomodo in accidenter ordinatis hoc sit possibile. d. similiter si imaginaremur in tempore preterito. videlicet. q̄ quando fuit quidam homo: iam precedit eum alius homo qui eum generauit: z est homo corruptus. illud enim quod sic se habet: quando de agente antiquo pendet: est de natura circuli: videlicet quasi eterno tempore potest se habere.

Circa iam dicta proueniūt. q. primo quia ait q̄ nouum potest procedere ab antiquo per accidēs. hoc videtur falsum: z forte dubium: qm̄ generatio vnius ab alio simili in specie: vt. d. Alber. primo meteororum est per se: sed generatio vnius ab aliquo dissimili in specie est per accidens. Cum igitur iste homo genitus sit vnius speciei cum illo homine generante: ergo erit per se: z non per accidens. Item omne per accidēs reducitur ad aliquod per se: si igitur iste homo generatur per accidēs ab isto homine a quo per se generabitur idem: vel ad quod per se generās reducetur. Item illud quod generat aliud per formam in eo est generans per se. modo iste homo generat illum per formā in eo: ergo ꝛc. z multa alia argumenta feci alibiq; queras. Qō. viij.

Secunda questio est: quoniam ait: q̄ homo genitus ex homine corrupto: hoc falsum est: quoniam secundo de generatione in fine: hoc non fit nisi in pluribus generationibus intermedijs. z secundo metaphysi. commento. 6. declarat idem auerro. Secundo: quoniam omne agens naturale prius transmutat de vno veniendo ad imperfectum: ꝯ ad perfectum: vt scis secundo perihermenias. ergo ꝛc. ¶Circa istas questiones mihi videtur esse dicendum quod generatio huius hominis. verbi gratia. Sortis a platone est per accidens multis modis: primo qm̄ inter generans z genitum non est ordo essentialis: vt dicit Auer. 5. phy. cōmen. Qō. viij.

UVA. BHSC. IyR_120_2

13.c.8.cõmẽ.45.accidit eñ hui⁹genito q̃ sit post generãs.scõo est p accidẽs:qm̃ per se secũdo.sicut eñ risibile primo conuenit homini:c secõo huic homini:ita esse rõnẽ generãdi primo cõuenit homini:c secũdo huic homini:lz operatio sit primo suppositi:rõ tñ operãdi primo inest nature:vt iam Auerro.dicit.2.phy.loco eius.Tertio est per accidẽs:qm̃ põt impediri: vt dicit Auerro.in.2.capto de sba orbis.celum eñ generatur per se a suo motore:qm̃ nõ põt impediri.ecõtra est de corpore generabili.istis igitur respectibus tribus cõsideratis phi volunt hmõi generationẽ esse per accidens.

Solo.j. ¶Tunc ad primam dicendũ q̃ generatio illa est per se illo respectu quem tangit argumẽtum primũ. Similter erit per se secũdo respectu quẽ tangit secũdũ argumẽtũ.nõ eñ est ita per accidẽs:vt sit pure.f.taliter q̃ debeat reduci ad aliq̃ per se:vel forte reducitur ad rõnẽ generandi.f.ad nãm cõem vtricz.Tertio dico q̃ est per se tertio respectu quẽ tangit tertiũ argumẽtũ:c sic põt fingi:q̃ tribus respectibus est per accẽs:c trib⁹ p se:c sic argumenta nõ militãt.

Solo.ij. ¶Ad scõam qõnem põt dici q̃ vno modo homem corrupti põt intelligi id qõ vltimate factum est ex hoie corrupto:c sic sperma potest dici homo corruptus:qm̃ sperma fit ex cibo:cibus ex pane:panis ex frumẽto:frumentum ex terra:terra ex corpore hois corrupto:c sic põt sperma dici homo corruptus isto modo.Scõo põt dici q̃ homo generatur ex hoie corrupto pluribus medijs:c hoc intelligit ipse.Tertio põt dici q̃ illud est exẽplũ:cuius nõ requiritur veritas:sed tñ manifestatio.potuit tñ exẽplificare in elementis sed noluit:qm̃ est in mã exẽplari de qua nõ curandũ qũocunq̃ dicat:c sic apparet sol.ad scam qõnẽ:c ad argumenta eius.(Sz si homo ex hoie)hic remouet quendã falsum intellectũ verbi dicti.posset eñ dici.ũ hic homo ex hoie hoc generatur per accidẽs:ergo casu:c sic posset dici q̃ homo iste ex hoc hoie casu generatur.hũc intellectũ remouet.d.Sz si homo ex homine generatur ex infinitis materijs.i.a casu:c ille materie põt ad infinitum augeri.i.sic q̃ nõ possit ex toto:quin ex pluribus:c sic in infinitum:tunc sine dubio sequitur falsum:vt pbauit Arist.in lib.physico .idest in.8.c ipse Auer.ibidem cõtradicit Auic.in.4.6.commẽ.(Patet ergo ex p̃missis)hic vult rñdere ad vim argumẽti.dicebatur enim q̃ si nouum ex nouo generatur:tunc non posset probari primũ innouabile eternum esse:vtdi etũ fuit.Ad hoc rñdet.d.patet ergo ex premissis:q̃ quando antiqui ponebant antiquũ immutabile.i.aliquod eternum esse non asserebant.i.non pbabant illud ex processu innouatorum ab eo inquantum innouantur :immo inquantũ sunt antiqui ex genere:inquantũ veniũt ab eo aliquo modo medio:deinde resumit veritatem.d.tandem veritas apud eos est q̃ hic processus ad infinitum sequitur esse antiqui agentis.i.reducit ad aliq̃ agẽs eternum:licet immediate a causa noua procedat:cuius rationez tangit.innouatum eñ dz per se innouari quando a causa noua procedit.(Qualiter tñ)hic excusat se.d.qualiter tñ conati fuerunt antiqui ponere vnũ ens in numero ab eterno immutabili aliquo:patefactum est a phis.c maxime ab Aristo.8.phys.c.11.met.c ideo dicit.vnde.i.propter qõ:hic non est locus iterandi ea que sufficienter determinata sunt:c sic cõcludit.d.vñ notandũ est:q̃ suppositus istis cessata est altercatio alga.cum philosophis.

Dubitatio Sed circa hec duo sunt tãgẽda.primũ est:qm̃ Auer.rñdet ad materiam argumenti:non tñ multum advim forme:quoniam potest dici.nonne motus celi est nouus.ista enim hodierna revolutio nunq̃ fuit:c tñ procedit immediate a corpore celesti eterno.Secundum est:qm̃ non dixit viã qua declarauit illud Arist.f.eternitatem primi.

Solutio. ¶Ad primaz dicendum q̃ satis rñdit in lib.de sba orbis : attamen pro nunc dico q̃ licet

UVA. BHSC. IyR_120_2

ista renolutio est noua:tamen est continuata alteri priori:et illa alteri: et sic est congregatio ex eis vnum eternum numero continuū.et sic dictum eius est intelligendum q̄ ab eterno non prouenit nouum simplr:nō tñ est negandum quin possit prouenire nouū ſm quid.s.prout est pars eternitꝫ dirt:et melius tangetur hec rñsio in fol.sequentis dubij. ¶Ad scdam illā scz viam tetigit Aristo.ter.cōmen.46.z.47.quoniam ois multitudo gñabilium debet continuari ab aliquo eterno:et secunda via fuit tacta in vltimo ter.z.xij.meta.ter.commen.41.in secunda figura ex motu eterno:et tu vide in.3.cap.de substantia orbis.

ALGA. DUB. xiij.

Sit alga.arguens ad philosophos de eo quod negabant.videlicet q̄ nullum innouatum ab antiquo procedere potest:et dicit sic.motus orbium:aut est ab eterno:aut est innouatus.Si est ab eterno :qualiter ergo potest esse primum principium innouatarum causarum: si innouatus:indiget ergo de innouata causa:et procederet in infinitū. ¶Et si forte dicerent philosophi q̄ quodammodo retinet nām antiqui:z quodāmodo nouī naturam:naturam vero antiqui retinet inq̄tū est permanens:z naturam nouī inquantū continue fit:et egreditur seriatim ad actum. ¶Nos respondemus eis :q̄ ipse motus aut est principiū rerū innouatarū inquantū est permanens:aut inquantum innouantur continue:z egredietur ad actum.Si primo modo concedunt necessario quod quid innouatur ab aliqua inquantum ipsa res est permanens. Si secundo modo oportebit ponere causam dantem ipsum innouantem continue:z sic ad infinitum.

Hic vult adducere argumentum iam modo tactum.et primo introducit Alga.d.alt alga.arguens ad philosophos de eo qō,negabāt.vz.qō nullū innouatū pōt pcedere ab antiquo.ista enim fuit ꝓpositio fundamētalis olim philosophoꝝ:deinde ponit ea q̄ adducit cōtra pḥos.d.z dicit sic. motus orbium aut est ab eterno:aut innouatus.i.nouus.D.exequitur mēbra.d.Si est ab eterno.qualiter ergo potest eē primum ꝓncipiū innouatarum causarum:si innouatus.s.effectus:ergo indiget de inouata cā:z pcederet in infinitum:vult ergo dicere q̄ si motus celi cēt eternus nō posset eē causa tot rerū nouarū:tacet aūt destructionem scōi membri:q̄ manifesta est eius destructio:z ponit solutionē pḥoꝝ cōmunē quā declarauit auerr. xij.meta.commē.41.d.Et si forte dicerent pḥi:q̄ quodammodo retinet naturam antiqui:z quodammodo naturam nouī.vult dicere q̄ philosophi tenent medium.s.q̄ motus celi nec simplr est eternus:nec simplr nouus:immo retinet naturam mediā:qō declarat.d.naturam vero antiqui retinet inquantum est permanens.s.sempiternus z infinitus:et naturam nouī inquantum continue fit:z regreditur seriatim ad actum.

Circa hoc debes scire q̄ in motu celi duo est considerare scilicz nouitatem et eternitatem. Est quidem nouus in parte ꝑut renolutio presens nunquam fuit ante hunc diem:nec vnq̄ erit post illum. ergo secnndum partem potest dici nouus. Est autem eternus: prout ante hanc renolutionem prefuit altera: et ante illam altera: et sic in infinitum ex quibus conficitur quodam vnum numero eternum successiuum:

In motu celi duo ꝑsiderāda

UVA. BHSC. IyR_120_2

ergo est quodammodo eternum. (Nos respondemus) hic contradicit illi responsioni. d. nos respondemus eis q ipse motus: aut est principium rerum innouatarum id est generabilium inquantū est permanens. i. eternꝰ: aut inquantum innouatur continue: z egredit ad actū. i. inquantū est nouus. hꝫ enim motus duplicem rationem. s. eterni z noui: ergo cū ois causa vnius effectus causet: put est vnꝰ rōnis: petit satis bene: vtrū motus celi sit causa generabilis entis: put est eternus: vel put est nouus. Tunc exequitur de membris. d. si primo modo concedunt. i. si dicāt q ipse motꝰ put est eternus est causa rerū generabiliū: tunc concedunt necessario q aliqd innouatur ab aliqua re. i. ab aliqua causa inquantum ipsa res. i. illa cā est permanēs. i. eterna cōtra eos. Si vero modo. i. si motus celi est causa gñabiliū: put est qd nouuū: cū cuilibet noui detur cā noua: ergo opz pōere cām dantē ipm. s. motū cōtinue innouantē eū: z sic in infinitū. z hoc argumētū est potissimū: qd addu cit qdā theologꝰ: z maxime gloziat in eo.

AVERROYS.

Scimus nos q oia p̄dicta sunt sophismata: non enim innouata procedunt a circulari motu inq̄tum est permanens: immo inquantum continue innouātur: sed non indiget de causa innouante continue: imo est opus antiquū absq̄ p̄cipio: et fine: quapp oio oporteret q tale agēs sit ātiquū: opus nāq̄ antiquū fit necessario ab agente antiquo: et opus innouatū fit ēt ab agēte nouo: z antiq̄tas dī in motu. vz. q non hēat p̄ncipiū neq̄ finē: z hoc mō est pmanētia motus: qz motus est qd continue per se mutabile.

¶ Nunc soluit argumentum tactū. d. dicimus nos q omnia predicta sunt sophismata: z declarat. d. non eñ innouata procedunt a circulari motu: in quantum est permanens. i. eternus: immo inquantū p̄tinue innouaf. hec igitur est sol. dico. s. q̄ generabilia procedunt a motu celi: prout ille cōtinue innouatur. Et cum dicebatur: ergo indiget cā noua alia. respondet. d. sed non indiget de cā innouāte cōtinue ipm: imo est opus antiquuz absq̄ p̄ncipio z fine: quapropter oio oz q tale agēs sit antiquū: cuiꝰ causam dicit. opus nanq̄ antiquum fit necessario ab agēte antiquo: z opus innouatum fit etiam ab agente nouo. ¶ Deinde declarat qūo intelligitur ātiquitas in motu. d. z antiquitas dicitur in motu. vz. q nō hꝫ p̄ncipiū neq̄ finē. et hoc modo est permanentia motus: qz motus est qd p̄tinue p se mutabile. ¶ Debes scire q ex his voluit remouere quoddam dubiū. posset eñ qs dicere. Si motus est permanens: ergo est totus simul: ideo respondet. d. q permanens est duobus modis. s. vno modo pro sempiterno. alio modo. put est totum simul. primo modo intelligitur motuz esse permanens. secundo modo non. ¶ Sed hec sol. fuit ad materiam: non multū tū ad formā: ideo debes scire vt colligitur. xij. meta. ter. z commen. 34. z. 8. phys. commē. 47. z. 46. z. xū. meta. commen. 41. quod in rebus generabilibus est duo considerare. s. successionem nouam: z continuationem successionis. primo modo attenditur ex parte materie passiue: et ex parte motus celi inquantum nouus. secundo modo innuitur a motu inquantum eternus. ¶ Ad formā ergo dicendum. eum queritur generabilia quomodo proueniunt a motu celi: dico quod si loqueris de eis inquantum noua: sic ab eo proueniunt inquantum generabilia. Si de eis inquantum continua: vt sic proueniūt

Duplex p manēs.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ab eo inquantum sempiternus. Et cum dicis: si proueniunt ab eo inquantum nouus: ergo ille ab alijs ꝛc. dico ꝙ non oportet: quoniam non omne nouum habet causam nouam: sed nouum simpliciter: modo motus est nouus ſm quid: ꝛ sic apparet sol. questionis ad formā ꝛ materiā.

ALGA. DUB. xiiij.

Jt Alga. modo vero dicemus vnū philosophorū argumentum contra nos: ꝛ postea reprobabimus ipsum. Et tale est argumentum: si deus benedictꝰ mundum precederet: aut ista precessio esset causalis: sicut corpus suam vmbram precedit: aut tpalis: sicut edificator domū precedit. Si pmo modo. ergo mūdꝰ est ab eterno. Si scō mō: opz ergo ꝙ deus benedictus precedat mundum in tempore sine principio: ergo tempus est ab eterno. postq̄ enim ante tempus fuerat tempꝰ: nunquam ergo innouatum fuit: et post tempus est ab eterno: ergo et motus. Tempus enim sine motu non est ymaginandum: sed motus est quedam denominatio mobilis: ergo mobile est ab eterno. Hoc est argumentum philosophorum contra nos: super quod taliter respondemus: videlicet. quod tempus apud nos nō est creatum: et nullum tempus ipsum precedebat: et quando deꝰ precedebat mundum ꝛ tempus: intelligendum est ꝙ deus erat sine mundo et sine tempore. post vero creationem fuit cum mūdo et cum tempore.

Unde quando dicimus quod deus erat: et non alius preter eum: postea fuit cum alio: non ex hoc ꝫ significatur tempus ab eterno fuisse: licet imaginatio non quiescat in hoc loco: donec ponat tempus: sed secundum veritatem non est respiciendū ad imaginationis vitia.

Nunc vult nouam materiam ingredi ꝛ primo introducit. Alg. ꝛ ordinē eius procedendi. dicit alga. modo vero dicemus vnū pho. argumentuꝫ contra nos: ꝛ postea reprobabimus ipsum. In quibus verbis innuit duo tractanda: quorum vnum est. ſ. adducere argumentum philosophorū contra theologos. secundum est reprobare illud. (Et tale) Nunc exequit ꝺ primo. ꝺ. et tale est argumētū. si deus benedictus mūdū p̄cederet. aut ista precessio esset causalis. i. ſm nām. cuius expositionem ponit. ꝺ. sicut corpus suam vmbram precedit: aut temporalis: sicut edificator domum precedit. Si primo modo: ergo mūdus est ab eterno: ꝓnam supponit: qm̄ si deus tm̄ natura mūdū p̄cedit: tūc erit mūdꝰ ei eternꝰ: ergo sicut eternꝰ deꝰ: ita eternus mundus. Si scō mō: ergo opz ꝙ deꝰ bñdictꝰ p̄cedat mūdū in tpe sine p̄ncipio: ergo tps ē ab eterno. postq̄ em̄ añ tps fuerat tps nūq̄ ergo inouatū fuit: ꝛ post. Tps est ab eterno: ergo ꝛ motꝰ. Tps em̄ sine motu nō est imaginandum: sed motus est quedā denoiatio. i. passio mobilis. ꝛ. phys. ergo ꝛ mobile est ab eterno: ꝛ sic celum ꝛ mūdus ꝛ reliqua: addit ꝙ hoc est argumētuꝫ pho. (Sup qō.) Nūc vult exequi de scō. ꝺ. sup. qō taliter rñdemꝰ. ꝙ tempus apud nos non est creatum: et nullum tps ipsum precedit. Ad vim argumenti rñdet. ꝺ. ꝛ qñ deus precedit mundū ꝛ tempus. Intelligendum est ꝙ deus erat sine mundo ꝛ sine tempore. post ꝙ creationē fuit cuꝫ

UVA. BHSC. IyR_120_2

mundo:ꝛ cū tpe.(vñ qñ)ñdet tacite qōm.d.vñ qñ dicimus ꝙ deus erat et non alius preter eū:postea fuit cum alio:non ex hoc significat tps ab eterno fuisse:licet imaginatio non quiescat in hoc loco:donec ponat tps:iz ꝺm veritatē non est respiciendū ad imaginationis vitia.

Subitatio Solutio.

Sed circa hanc sol'.duo sunt videnda:quoꝝ vnum est sol'.ad formā qōnis.scām est ꝙ modo pōt sol'.imaginari. ¶Quātū ad primum dicendum.ꝙ argumentū erat:vel deus precedit mūdū natura vel tpe:si primum:ergo sunt sil' ꝛc.dām ꝙ p̄cedit eū nā ꝛ tpe.nā qz causatiue.tpe priuatiue.s.qz inter ipm ꝛ tps ꝛ mundū potuit esse tps.Et quando dicit.si nā:ergo sunt simul:ꝓ̄ā negat:sed verū est:qñ nā solum p̄cederet: et qñ dicit tpe precedit.ergo tps ante tps:negat ꝓ̄ā:qm illa precessio nō fuit positiua:sed ꝓuatiua:ꝛ sic pz ad formam qōnis. ¶Circa secundum dicendū:ꝙ sicut dr̄.4.phys̄i.in fine.extra mundū non est plenū neqꝫ vacuū et non est ibi extra nec intra positiue:sed negatiue.sic est in hoc casu.nō est enim ibi precessio positiua:sed negatiua:quoniam sicut extra celum ē ista differentia extra priuatiua:pro ipso potest imaginatio vltra ipsum aliqd imaginari sicut est in productione mundi.

AVERROIS.

Scimus nos quod hec ꝓ̄ba sunt erronea.probatū enim est demōstratiue:ꝙ hic sunt due spēs esse. ¶Quarū vna est de motꝰ nā:ꝛ hec spēs nullatenus potest a tpe separari. Alia vero spēs non est de nā motus:ꝛ est ab eterno.nec quit aliquo modo de tempore denominari. Prima vero istarum aperte patet sensu ꝛ intellectu. Scda tū que ab intellectu tantū deprehenditur:declaratur egregie demonstratiue apud omnes concedētes:ꝙ omne mobile hz̄ mouens:ꝛ omnis effectus habet agens:ꝛ ꝙ cause mobiles sunt terminate.videlicet ꝙ peruenīt necessario ad primā cām immobilē aliquo modo:et probatum est demonstratiue ꝙ id naturam motus non hz̄:ꝛ tū est nāe motus ñtis.sil' ꝓbatū est demōstratiue:ꝙ id qō est de natura motus non potest aliquo mō a tpe separari:ꝛ id qō non est de motus nā nullatenus ingreditur tempus. ¶Prelibatis igitur istis dicim⁹: ꝙ precessio vnius dictorum entium ad alterum videlicet ad id quod non ingreditur tps nō est precessio tpalis:neqꝫ casualis q̄ sunt de natura mobilis entis:sicut corpus precedit suā vmbraz. Et ideo quicunqꝫ dicat quod precessio immobilis a mobili similis sit precessioni vnius mobilium ab altero:errat:quelibet nāqꝫ duo etiam huius generis sic se habentia:aut sunt simul:aut vnū eorum precedit alterum in tempore: ¶Patet ergo ꝙ precessio vnius eorum duorum entium ab altero:est precessio esse impermutabilis:neqꝫ in tempore de esse permutabili quod est in tēpore.vnde qñ ait Algaz.ꝙ deus benedictus non precedebat mundū in tpe:verū dicit:ꝛ positqꝫ precessio dei a mundo non fuit tpalis:ergo tardatio mundi a deo non fuit temporalis.

¶Et quia solu.illa fuit necessaria omnino.vult hic alio modo reprobare solu.positam.et primo ponit qualiter est duplex genus entis.scdo ibi(Con

UVA. BHSC. IyR_120_2

cedentes)declarat qualiter vna species ex alia declarat. deinde tertio vi-
detur innuere vim rationis vt declarabitur. Quantū ad primā partem. d.
dicimus nos q hec verba erronea sunt. probatum enim est demfatiue q h
fez in vniuerso sunt due species esse: quaz vna ē de natura motꝰ: z hec spe
cies nullatenus potest a tpe separari. Alia vero spēs non est nā motus: et
est ab eterno: z nequit. i. non potest de tpe aliquo modo denoīari: z addit.
prima vero istaruz aperte pz sensu z intellectu. Scda tñ qui ab intellectu
deprehenditur declaratur egregie demonstratiue apud omnes sup. ex pri
ma spē. ¶Sz cōtra, istā diuisionē arguit. qm̄ multa sunt q̄ nec sūt motus
nec sbe separate: vt gñabilia hic permanētia. ergo diuisio eiꝰ mala. Scdo fm dubitatio
dicit: qm̄ motus non sensu deprehendit: qm̄ de motu non habeꝫ nisi mu-
tatum esse: quod est indiuisibile qđ apphēdi nō pōt. vt dr in libro de sensu.
¶Preterea motus non potest apprehendi nisi sensu interiori. z. de anima.
ter. com. 64. maxime in cōmē. vbi dicitur q sensibile cōe: sensu cōi apphē
ditur. modo motus est sensibile cōe. ¶Ad hanc questionē dōm q aliquid Solutio.
esse de natura motꝰ contingit multis modis: vel qz recipit formale p̄dica- Multiplr
tionem motus: z sic tm̄ argumentatio: alteratio: generatio z motus localis aliqđ pōt
est de natura motus: vt pz in libris Aristo. Scdo aliquid dicitur de natu esse de nā
ra motus: qz sine motu esse non potest: et sic omne ens est de natura motꝰ: motus.
qm̄ fm phos motores separati esse non possunt nisi moueant: vt scs. 8.
phys. maxime commen. 52. z. xij. meta. commentis. 41. z. 48. z. 9. meta. cō-
mē. 7. Tertio modo aliquid est de natura motus: qm̄ incipere vel desinere
non potest nisi per motum: vel qz ipsum in se est motus: et sic omne ens.
vel est immobile simpliciter vel mobile. z notanter dixit de natura motꝰ in
telligens per naturam motus. i. mobile. z sic apparet vis qōnis. ¶Ad argu
menta. Ad primum pz solu. ¶Ad scdm dicendum q motus nō est sensibi-
le proprium: sed cōe. z ideo sufficit q sit fundamentum primū vel remotū
sensibilis proprij: necessitate propinqua vel remota: vt declarau in qstio-
ne de hoc. ¶Ad tertium patet solu. a sensu enim interiori terminatiue cō
prehenditur. a sensu exteriori immutatiue modo nunc dicto: z hoc sufficit.
(Concedentes q omne) Cū posuit diuisionem illam. modo vult declarare
qūo ex prima specie entis declaratur scda spēs: z accipit ppōnes: quarum
prima est concedentes q omne mobile hz mouens: cuius rōnem tangit. d.
et pro qm̄ omnis effectus habet agēs. Deinde ponit scdam ppōnem. d. z q
cause mobiles sunt terminate. vz. q. i. taliter q peruenīāt ad primā causaz
immobilem aliquo modo. est ergo scda ppō. oēs cause reducunt ad vnam
primā cām. Deinde accipit tertiā. d. z probatum est demōstratiue quod id
est illud ad quod fit vltima reductio naturam motus nō hz: z tñ est nature
motus habentis. i. attributus ei quod hz naturam motus. s. corpori celesti
habenti naturam motus: qm̄ est res mobilis. et redit ad primā. d. similiter
probatum est demonstratiue: q id qđ est de natura motus nō pōt aliq mo
do a tempore separari: et id quod nō est de natura motus nullo mō ingre
ditur tempus. he sunt ppones principales. (Prelibatis igit) Vult nunc ex
his reprobare responsionem Alga: z declarat qūo eius respōsio fuit insuffi
ciens. d. prelibatis igitur istis dicim⁹ q precessio vnius dictorum entiū ad
alterum. vz. ad id quod non ingreditur tps. vult dicere quod precessio qua
immobile. s. deus precedit mobile. s. corpus celeste motum: non est p̄cessio
temporalis: neq; cālis. sup. causalite noua. ideo addit que est de natura mo
bilis entis: sicut corpus precedit suam ymbram. vult dicere. non dicitur p̄
cessio nature mobilis: propter quod concludit. d. et ideo quicunq; dicat q
p̄cessio immobilis. ad est dei a mobili id est respectu rei mobilis sit similis

UVA. BHSC. IyR_120_2

precessioni vnius mobilis ab altero: errat: cuius ratione tangit. d. quilibet nãq; duo nui⁹ ghis. s. mobilis sic se habẽtia. s. in natura mobilis: aut sunt simul: aut vnũ eoꝝ pcedit alterũ in tpe. (patet ergo) qꝛ ergo nõ est pcessio tẽporalis nec nature mobilis 2cludit nãm precessionis qua de⁹ pcedit nãm entis mobilis. d. ptz ergo q precessio vni⁹ eoꝝ duoꝝ entiũ ab alterato. s. dei ad ens mobile: est pcessio esse impmutabilis: neq; est precessio sup. illius qõ est in tpe de esse pmutabili. i. neq; est pcessio vni⁹ entis mobilis ad alterum ens mobile. (Unde qñ ait) Uerificat nũc dictũ Alga. ad vnã partẽ. d. vnde quando ait alga. q deus benedictus nõ precedebat mũdum in tpe. verum dicit. (Et posq;) Tunc infert 2tra ipsum. d. 2 posq; precessio dei a mundo nõ fuit temporalis: ergo tardatio creationis mundi a deo nõ fuit temporalis. iste est superficialis intellectus littere auer. ¶ Sed opꝝ immorari circa dicta. ¶ Primo quomodo ex illis tribus ppositionibus cõcludit propositum. 2 qualiter faciunt ad rem. ¶ Secũdo qualiter illa prima propositio. s. motus nõ accipit esse nõ precedente motu: habet veritatez simpliciter: 2 qualr̃ dz supponi philosopho hic. ¶ Tertio qũo hz vim predicta ratio tacta ab eo 2tra alga. ¶ Dicamus ergo quantũ ad primam: q ille tres ppositiones sunt accepte q̃tum ad hoc. s. q sit vnum primũ ens immobile: qm̃ si ois motus hz mobile: 2 omne mobile hz mouẽs: 2 opꝝ multitudinẽ causarum reduci ad vnã primã cãm illius totius multitudinis: opꝝ oino qõ illa causa sit extra illã multitudinẽ mobiliũ: qm̃ si ad intra latitudinẽ mobiliũ ponerẽt. idem esset causa sui: vt deducit auer. 8. phys. i. commẽ. 46. 2. 47. in simili verbo. ergo opꝝ vt illa causa sit separata a genere mobiliũ: 2 ideo venit veritas tertie propositionis. s. q illa vna sit simplr̃ immobilis: 2 sic satisfactum est ad primum. ¶ Circa scõm dico q aliud lege tenetur: aliud ratione naturali. lege enim credo motum accepisse esse post nõ esse: nullo precedente motu: 2 hoc nulla ratione potest cuidẽtiã hr̃e: sz tm̃ est lege: 2 ex bonitate creatoris nobis reuelatum. Qõ vero hoc sit 2tra rationẽ nãlẽ: capiẽdo cõtra rõnez naturalẽ. i. supra rõnẽ naturalem declarat: qm̃ vt tradit ari. in toto lib. poste. hic est modus resolutori⁹. s. q demõstratio vel fit ex immediatis: vel q̃ ex immediatis originẽ sumpserunt. qũ demõstratio fit ex pmissis: opꝝ insp̃icere ad premissas: 2 qñ videmus oia singularia eaꝝ omnibus sensib⁹ esse conuenientia: vel pluribꝫ vel vno nullo alio 2tradicẽte: demonstratio est simplex ex immediatis immediatione cãe. U. g. omne qõ fit de nouo fit precedente motu. motus fit de nouo g fit pcedẽte motu. Hec demõstratio est ex immediatis: qm̃ maior est omnibus sensib⁹ conuenientibus: qm̃ visu videmus q album fit ex nigro. i. ex motu corruptionis nigri. Gustu idem percipimus. s. q dulce fit ex pmutatione amari. Et tactu idẽ videmus. calidum cm̃ nõ fit nisi ex corruptione frigidi. Idem videmus auditu. nõ cm̃ fit acutum nisi ex graui. Idem odoratu. 2 tu discurre. Cuz igit̃ illa ppositio maior omnibus sensibus sit conueniens: a philosopho naturali debet accipi p immediata immediatione cause. Qõ si dicatur q est vnus alius modus factiõis transcendens sensum. ego cõcedam illud: sed dico q nõ debet esse cura apũ naturalem philosophum qui ex sensibus doctrinam accipit. 2 maxime cuz illi 2tradicant oẽs sensus: 2 hoc est qõ dicit elegantissime auer. 8. phy. com. 22. s. q experimentum sermonũ verorꝝ est: vt 2cordet sensatis. 2 ibidem. cõ. 25. s. q illa est propositio notior cui sunt 2cordes plures sensus: 2 primo celi. com. 22. vide idem. (Et in hoc apparet error expositorum latinorũ qui volunt ari. posuisse creationem nonam: 2 eam transcendere sensus. non cm̃ hoc est dictum boni viri. forte cm̃ illud fuit, plato. qui ex intellectu sciam sensibilium posuit primo meta. ari. autem econtra ex sensibus: 2 vbi defe-

Alr aliqꝫ rone nãli tenet: et alr lege.

Error latinorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ciunt sensus ex memorijs:z vbi medie ex experiẽtijs: vt docet.2.poste. cum igitur creatio trascendat sensus:transcendit phos naturales.z ideo bene dicit aristo.q principiũ fuit eis q̃ de natura loquunt q nihil fit ex nihilo: sed vnũquodq; ex conuenienti:z ideo nullibi probauit illã:sed semp tanq; immediatã propõẽ supposuit:z tãq; famosam:ta ceant ergo exposito:es. demõstratio ergo illa est ex immediatis apud phos.¶Circa tertiã dico qõ duobus modis vim hz.vno mõ qz mot⁹ est eternus:vt arguit. oẽ qõ mouetur tpe infinito indiget motore immobili mouente tpe infinito:sed celeste corpus mouet motu in tpe infinito.ergo idiget motore mouẽte immobili tpe infinito:z sic hz vim rõ auerro.contra alga.qm̃ si primus motor mouet tpe infinito.ergo deus non precedit tpe nec natura ipsum motum.¶Secũdo põt habere vim:qm̃ conclusum est ex tribus propõnibus esse primum motorẽ immobilẽ.ergo immutabiliter se hz ad quodcũq;.z hoc auer.supponit:z p ꝓs nõ precedit motũ tpe:nec natura mobili:sed natura immobili.z istud est esse cãm motus causalitate immutabili.z ẽ subtilissima imaginatio est ista auerro.z nolo amplius plongare sermonẽ:qm̃ supposito q motus sit eternus.Alga.rñsio totaliter exterminat.z tu vide illã bene:z tu vides quõ rõ auer.pcdit bñ ꝑ phos.attñ nihil est ꝙra nos christianos: qui tenemus principia vera supra sensus:vt scis.

ALGA. DUB. xv.

AIt Alga.adhuc dicimus q preteritũ z futurũ sunt eadem:z ante z post sunt due res tantum in mente in nostra imaginatione. Nos enim possumus imaginari futurũ id quod fuit:z ecõuerso.z si sic:ergo preteritũ z futurũ nõ sunt res in mẽte perse:neq; hñt eẽ aliquod extra animã immo est aliquid actum ab aĩa. Cũ ista predicta duo comparatiue sumuntur. Et ideo cessato esse motus: cessatur prefata comparatio.

¶Cum posuit argumenta z sol.vult modo inducere alga.immo probantẽ veritatem illam.s.esse possibile in imaginatione preteritum absq; motu.et dicit.adhuc dicimus q preteritum z futurũ sunt eadem:z ante z retro sunt due res tantũ in mente in nostra imaginatione. Hec est igitur propositio. q in re non sunt diuersa:immo eadem:sed tantum in mente.(Nos enim.) hanc propositionem probat.d.nos enim possumus imaginari futurũ id qõ fuit:z econuerso:qm̃ instans heri fuit futurum ante heri.z econuerso:instans crastinũ erit preteritum post crastinum:z tunc concludit.d.z si sic.ergo preteritum z futurum non sunt res in mente per se.i.diuerse seorsum:neq; hz bent esse aliquod extra animam:immo est aliquid actum.i.factum ab anima.(Cũ ista.)Cũ concluſit propõnem istã:vult modo cõcludere modum quo põt ibi intelligi q illa sunt due res.d.vñ ista predicta duo.s.preteritum z futurũ comparatiue sumuntur.i.non sunt duo absolute:sed in respectu. (Et ideo cessato.)Istis visis ꝙcludit ꝙclusionẽ.d.z ideo cessato esse motus.i. posito q motus cesset:nõ cessat tps in re:qz hoc nõ fieret nisi in tpe:sz cessat predicta cõparatio.i.nõ est amplius id a quo sumit predicta cõparatio. ¶Et per hoc vult innuere sol.arg.phoz.s.aristo.8.phy.si tps cessat vel in instanti vel in tpe.non instanti:quare instans est principiũ futuri: et finis preteriti:ergo erit tps:z fuit ante tps.sed in tpe idẽ sequit.Ipis verbis innuit sol.d.q non sequit:qm̃ illa cessatio non est in re:sed in mente:qm̃ ille tẽporis differentie nõ sunt extra aiam sed compositione intellectus ꝛc.

AUERROYS.

esse 4

UVA. BHSC. IyR_120_2

Icimus nos q verū est q tps z motꝰ sequunt se inuicē: z q tps est qd actū ab aīa cum motu: nō tñ motꝰ: neq; tps cessant. Esse nāq; tpis nō est impossibile nisi cū entib⁹ immobilibus: entia tñ mobilia sequuntur tēpus necessario. Hec em̄ nō sunt nisi duo entia. vz. ens recipiēs motū: z ens inrecipiēs. vnde impossē est q vnuz istoꝝ entiū q̄uertatur ad alterum: nisi esset possē q necessarium q̄uersuz esset ad possē. vnde si motus possibilis nō esset: z postea inuētus fuerit: sequeretur necessario q natura entium motū inrecipientium ad recipiendā naturam q̄uerteretur: qd̄ est falsum: z ratio huiꝰ est q motꝰ est in re necessarius. vnde si motus esset possis ante mundi esse: essent res recipientes necessario in tpe: motꝰ em̄ possis est in recipiēte quetem: nō in priuatione: q in priuatione nulla est possibilitas: nisi esset possibile q priuatio reduceretur ad esse: z hmōi ratione priuatio p̄cedit quodlibet innouatum: z recessa priuatione innouata a subiecto recipit illud subiectū esse ipsius innouati: z remouetur inde priuatio sicut in ꝓtrarijs in quibusdā subiectis vicissim peruententibus reperitur: qñ nāq; calidum fit frigidum: non caliditas fit frigiditas. immo calidum. s. subiectum amittit calorem: z nouiter frigiditatem recipit: vt clare patefactum est alibi a philosopho: suisq; sequacibus.

¶Quia Alga. subtilr̄ soluit argumētum pḥoꝝ. vult modo Auer. reprobare sol. Alga. z primo resumit qd veritatis dicit rñsio. Alga. d. dicimus nos q verū est q tps z motus sequunt se adinuicē. vult dicere se habēt sicut passio z subiectum. Deinde ponit 5m bene dictū. d. z bene sup. dicit q tps est quid actū ab aīa cū motu. i. q in natura motꝰ anima elicit rōnē formalē temporis. (Non tñ) vult modo ponere quid falsi dicit. z ait sup. Iz hec duo sunt cōuenienter q̄essa: nō tñ sequit q motus z tps cessant. ¶Ubi debes scire q tēpus pōt duobus modis sumi. vno modo formalr̄: z sic nihil est nisi mensura motus. Scōo modo materialr̄: z sic nihil aliud est nisi natura motus. apta nata considerari ab intellectu sub forma mensure motus. Vult ergo probare q Iz tps formaliter fiat nouiter ab anima: attamē tempus materialiter nō fit nouus: immo est semp: z semper fuit: z semp erit. Dicit ergo. eē nāq; temporis nō est impossibile nisi cum entibus immobilib⁹. i. separatis. vult dicere q sub tempore nō est illud genus entiū: tñ mobilia sequunt tēpus necessario. i. sub tpe materialr̄ sumpto q̄inent oino: sic q nec illa pñt absolui a tempore neq; ecōtra. (Sic em̄ nō) possunt duas propositiones: quarum prima est q impossibile est tps esse in rebus abstractis a motu z a materia. scōa q omnino est in reb⁹ mobilib⁹. primo ergo probat primā. d. hic i. in natura non sunt nisi duo entia. i. duo genera entiū. vz. ens recipiēs motum. i. transmutabile generabile: z ens inrecipiēs motum. i. abstractū a motu. ista distinctione habita arguit presupponēdo. vz. vnde impossibile est q vnū istoꝝ sup. generū entiū q̄uertat ad alterū. s. genꝰ. vz. q ens transmutabile fiat intransmutabile: vel ecōtra. cuius rationē dicit. nisi esset possibile q necessarium cōuersum esset ad possibile. presupposito ergo isto. s. q inrecipiens motum non pōt q̄uerti ad recipiens motum. arguit. d. vnde si motꝰ

UVA. BHSC. IyR_120_2

possibilis nō esset.i.si motus nō esset in rerum natura:z postea inuētus fuerit.i.z postea esset.sequitur cōtra suppositum.s.q natura entiū inrecipientium motum querteret ad recipiēdam naturam mot⁹:qđ est falsum: cuius falsitatis rationez.d.z ratio huius est:qz motus est in re necessarius:z ideo nō pōt variari de nō esse ad esse.(Unde si motus) hic probat ꝙnam. Ubi debes scire q inrecipiēs motum pōt duobus modis capi.Uno modo ꝓ eo qđ est:z tamen non est aptum motum recipere:sicut deus z substantie separate.Secundo modo ꝓ eo quod nō est sicut est pura priuatio.s.quies. Primo modo immobile dicitur inrecipiens.Secundo modo:quies dicitur inrecipiens motum.Dico ergo q vtroq; modo inrecipiens motum recipere motum est impossibile.vult igitur deducere ad hoc q aliquod inrecipientium motum alteratio conuertitur ad naturam recipientem motū.Quis vis deduco cōsequentiā.vnde si motus esset possibilis ante mūdi esse:essent res recipientes.i.apte nate recipere illum in tēpore:vt sup.nō essent ille res apte recipere illū motū.nō sequm.cuius rōnem dicit.motus em possibilis est in recipiēte quietē.i.in re mobili:nō in priuatione.i.in pura quiete:cuius rationez dicit.qz in priuatione nulla est possibilitas:nisi esset possibile:q priuatio reduceret ad esse.i.cōuerteret ad esse.z sic habeť ꝙsequētia.s.q natura inrecipiēs motū fiet natura recipiēs motū.Probat deinde q nō est possibile priuationē illā recipere motū p inductionē.d.z hmōi rōne priuatio ꝓcedit quodlibet innouatū.z recessa priuatione innouata.i.annullata a subiecto recipit illud sm esse ipsius innouati:z renouať inde priuatio:qđ declarat p simile.d.sicut in ꝓrarijs in quib⁹ subiectū vicissim peruenientib⁹. id est alteratis reperiť.qñ nāq; calidū fit frigidū:nō caliditas fit frigiditas immo calidū fit frigidū.i.subiectum caloris amittit calorē:z nouiter frigiditatem recipit:vt clare patefactum est alibi a philosopho z suis sequacib⁹ patet ergo qualiter priuatio motus nō pot esse recipere motum.Tum qz inrecipiens motū fieret recipiēs motum.Tum qz in cōtrariū est inductio:nec ꝙ potest dicere aliquis q ante mundi esse prefuerint mobilia. qz tunc ante mundum esset mūdus:z sic apparet consequentia iam dicta. Debes scire q virtus rationis consistit in hoc.si motus incepit.ergo fuit ante eī esse ens possibile.si sic:vel fuit ens possibile recipi in pura priuatione:vel in ente mobili.non primum neq; sēm.ergo motus non potuit incipere esse.ergo fuit eternus.z sic tempus etiam est saltem materialiter eternum:z sic sol. Aga.nihil est. Sed dubitať:qñ diceret quis q motus fuit ante.a.instans esse mundi ens possibile non quidem ex parte passi:sed ex potentia agētis: z qz ante.a.instans deus potuit facere celum:z simul cum celo motum z tēpus:ideo possibilitas est ex parte agentis:z nō passi:vt dicit Joan.christianus.vt recitat Auer.12.metaphy.cō.18. Contra hanc sol.nolo arguere. sed tantum dico q philosophi non hñt illud dicere.qñ philosophi ex inductione sciunt istam vlem.q omne factum hz agens ex quo z subiectū in quo vt deducit Auer.primo celi.cō.124.z in primo de substantia orbis: hec em propositio est cōueniens omnibus sensibus.color enim albus fit ex nō albo. et recipitur in subiecto. z breuiter omnibus quinq; sensibus illa vniuersalis est manifesta:z ideo apud Arist.z philosophos habetur tanq; principium z Auer.8.phys.cōmen.22.z.26.z primo celi.cō.22.fere tetigit hoc. supponit ergo illam Auer.vt principiū in naturali philosophia.z eā Arist. nullibi probauit nisi inductione:vt dictum est in primo physico.ista ergo suppositā Auer.elicit inconuenientia iam dicta:Quo sūt possit probari a potentiori esset longū z friuolū:qñ illa probatio procederet ex creditis:sicut z hec ꝓbatio modo:z quelibet phozū:z tu quere libros meos alibi.

Dubitatio.

Oꝑ. philosophoꝝ

UVA. BHSC. IyR_120_2

Jt Alga. arguens ad philosphos. si vos forte diceretis q necessario oportebit vos ponere precessionem ante principium primi motus. ¶Nos vero vobis respondemus q hoc est summa phantasia ꝛ imaginationis error. vz. imaginari precessionem ante primū motū: qñ nullū mobile erat: ꝛ hec phantasia seu imaginatio vle est imaginatiōi opinantis: q terminus corporis mundi. s. seorsum puenit necessario: aut ad aliud corp⁹: aut ad vacuū. ¶Et declaratio hui⁹ est: q dimēsio sequitur corpus: sicuti tps motū. ¶Ñ si impossibile est corpus infinitū inuenirī: impossibile etiā erit inuenire dimēsionem infinitam. ꝛ sic necessariū est q corpa finiantur: nō q quodlibet corpus ad aliud corpus puenietꝫ vel ad rē in qua dimensio mensurari potest. s. vacuum. ¶Similiter motus est q̄d secutuz a tpe. ¶Unde impossibile est inueniri motum preteritum infinituz: posito motu primo finito a parte principij: esset etiam impossibile q attribuatur sibi ante: quia si ante haberet: oporteret poni motus ante primum motum.

¶Cum Alga. adduxit rationē illam. ꝛ Auer. sol. vult modo adducere vnā aliā rationē philosophorū: ꝛ eā soluere. ꝛ pmo adducit rationē breuiter. d. ait Alga. arguens ad phos. s. vos o philosophi diceretis forte: q necessario oportebit vos ponere precessionē ante principiū primi motus. hec est virtus rōnis philosophoꝝ ꝓtra theologos. Si primus motus incepit. ergo opz ponere ante primū motum alium motū: qñ omne finitū terminat ad aliquod ens: aliter ad nihil terminat. ꝛ sic nō esset finitum: illud ens nō potest fingi esse nisi motus: qñ ante primū motum nō potest esse nisi motus: cum omnia sint post ipsum. (Nos vero.) Ualt respondere huic rationi: ꝛ ei⁹ sol. cōsistit in hoc: q conclusio illa nō valet: nec opz vt terminet ad aliū motum sed seipso terminat. ꝛ hoc declarat p exemplum. dicit ergo. nos vero vobis. s. philosophis respondemus q hec. s. motum primū terminari ad aliū motū: est summa phantasia ꝛ error imaginationis. ꝛ exponit que est summa phātasia. d. vz. imaginari precessionē ante primum motū: qñ nullum erat mobile. hoc dico esse phantasiam. (Et hec phantasia) Cum negauit cōsequētiaz declarat respōsionē eius esse conuenienter datam per exemplum. d. ꝛ. hec phātasia seu imaginatio vle. i. similis est imaginationi opinantis q terminus corporis mūdi seorsuz. i. globū octauiꝰ orbis: puenit necessario aut ad aliud corpus: aut ad vacuum. Et dat cām hui⁹ similitudinis. s. inter corpus ꝛ motum. d. ꝛ declaratio huius est: qz dimensio sequit corpus: sicut temp⁹ sequit motū: qñ dimensio est ꝓpria passio corporis: sicut tempus est ꝓpria passio motus. ideo ꝙcludit. d. vnde si impossibile est corpus infinitū inueniri: impossibile est inueniri dimēsionem infinitam: qñ dimēsio est passio corporis. ꝛ si sic necessariū est q corpora finiant: nō q quodlibet corp⁹ ad aliū corpus puenat: vel ad rem in qua dimēsio mēsurari pōt. s. vacuum: q̄ licet nō sit corpus naturale: est tñ res in qua pōt mensurari dimēsio. (Similiter motus.) Applicat exemplū ad ꝓpositū. d. similiter motus est quid secutum a tempore. i. se hz ad tps eo modo: vt dimensio ad corpus. ꝛ ideo ꝙcludit illud idem. d. vnde impossibile est inuenirī motum preteritum infinitum po

UVA. BHSC. IyR_120_2

sito motu primo finito a parte principij: & addit q̄ esset etiaz impossibile q̄ attribuat sibi ante. cuius rationem dicit. q̄ si ante haberet: oporteret poni motus ante primum motum. vult ergo q̄ sicut corpus mundi seipso finit: ita motus primus. & sicut illud corpus non dicitur infinitum q̄tū cunq; nō terminatur ad aliud. ita & motus nō dicitur infinitus: licet nō terminatur ad alium motum. ¶ Et hec est pulchra imaginatio: & Aristo. videtur tangere illam in fine quarti phys. vide eum: quoniam auerrois etiam bene dicit ibidem.

AUERROIS.

Dicimus nos quod verba huius hominis sunt sophistica manifeste: & locus sophisticationis est in translationem predicati propositionis: vt in primo elēcorum patefit. ¶ Et declaratio huius est: quod ipse transtulit indiuiduaz instituas quantitatis: & totum non habens corpus. s. tempus & motum ad quantitatem situalem: et totum habens. s. corpus. Et indicauit impossibile. vz. q̄ impossibile est q̄ infinitū possit predicari de situali quātitate: q̄ impoſe est predicari de situali q̄titate: & potuit actū aſe imaginādo impossibilē augmentationē sup quocūq; ipsoz duoz vno & eodē modo. Et hoc summū falsum est: q̄ imaginari super magnitudine presente in actu: quod peruenat ad aliā magnitudinem: non est quid inuentum in substantia eius: neq; in sua diffinitione. sed imaginari perfectionem subsequentium in motu innouato: est quid inuentum in substantia ipsius motus. Impossibile enim est quod motus innouetur nisi in tempore. vz. quod tēpus precedit suum principium. Similiter impossibile est imaginari tempus habere extremitatem: quod non sit finis preteriti: & cuiusdam temporis. diffinitio enim nunc est aliquid medium inter preteritum & futurum. vnde imaginari presens quod preteritum non precedat: ipsum est falsum. Punctus nanq; non sic se habet: punctus nanq; finis est linee: & cum ea semper reperitur prout linea est quid quiescens. & ideo optime potest imaginari punctus principium linee: quamuis non sit alterius finis. ¶ Patet ergo quod nunc est post preteritum & ante futurum: & id quod de se stare nequit impossibile est quod reperiatur ante esse futuri nisi sit finis preteriti temporis. vnde sequitur ex istis: quod causa erroris Algazelis sumitur in dando similitudinem inter nunc & punctum. Demsario tū quod tempus precedit quemlibet motum innouatum: hoc est quodlibet innouatum sine dubio erat priuatū. & est impossibile quod in illo nunc in quo innouatum fuit priuatum sit. Remanet ergo quod verificetur de deo quod erat priuatum in nunc: & preter primum nunc innouationis: et inter duo nunc semper tempus reperitur: sicut inter quelibet duo puncta

UVA. BHSC. IyR_120_2

potest linea protrahi: vt patum est in libro physicorum. ¶ Oportet ergo q ante nunc in quo innouatus fuit motus sit tps necessario: ergo seorsum nō est sine. ante eñ & nunc sine est puncto: neq; quātitas situalis similis est in situali quātitate. ¶ Amplius tps nō sequitur motū eo mō quo finis sequit magnitudinē: finis eñ magnitudinē sequit inquātum in ea actualiter reperit: inquātū. s. accidens reperit in suo subiecto sensibiliter indicato. sed tps cū motu nō sic se hz: immo tps sequit motū illo mō quo numerus sequitur numeratū. sicut eñ numerus nō pmutatur mutatione subiectoz numerabiliū: neq; multiplicat eoz multiplicatione. similiter recte tps sic se hz cum motibus. & ideo tps est vnū cum quolibet motu & mobile. & ideo ait Aristo. in tpis diffinitione: q tps est numerus motus fm prius et posterius. vñ sicut si nos poneremus quoddā numeratū nouū: non sequeret q numerus esset nouus: immo opz q ante eū sit numerus. Sīr est in motu. vz. si hic esset motus q tps precedat eum. patet ergo ex oībus premissis: q tēporis natura differt omnino a magnitudinis natura.

¶ Cum narrauit motiuum Alga. vult reprobare ipsum quātum ad locū si multitudinis. & ait. dicimus nos q verba huius hois sunt sophistica manifeste. vult dicere q argumētum eius est sophisticum. (Et locus) explanat locum sophisticationis. d. & locus sophisticationis est intrans relationē vel lationē. i. multiplicitatē & extēsionē p̄dicati ppositionis. vt in lib. elenchoz̄ patefit. ¶ Debes scire q argu. consistebat in hoc. q sicut mundus est finit⁹ seipso. ita tps & motus. qm̄ sicut vltra octauū orbē nihil est: ita vltra tēpus & motum primum nihil est. pōt ergo exponi vno mō q hoc predicatū infinitus est multiplex fm equiuocationē: qm̄ dr de infinitate in magnitudine: & de infinitate in successione. & qz ita est: nō pōt ibi esse equiuocatio & fallacia in dictione. Uel potest dici q est ibi fallacia in tota oratione: meritō multiplicitatis predicati. s. fallacia amphibologie: & videtur mihi plus ad verba: qm̄ subdit rationē. d. & declaratio huius est q ipse transtulit individuū insitualis quātitatis. i. rem de vna specie quātitatis. s. successiue: et totum nō habens corpus. s. tēpus & motum. ambo eñ carent situ. transtulit dico ad quātitatē situalē: & ad totū habēs corpus. ecce quomodo est amphibologia. qz translatiue & metaphorice locutus est metaphora & similitudine incongrua. Deinde ex hoc alga. opinatus est hoc q̄ ponit. d. & indicauit. i. intulit impossibile. s. q impossibile est q infinitum possit predicari de situali quātitate: & hoc quia impossibile est predicari de situali quātitate. hec eñ est immediata. corpus est finitum: vt declarat auerro. j. cc. cō. 39. qm̄ corpus inquātum corpus clauditur termino vel terminis: cum sit figuratum: & propter hoc posuit actū anime imaginando impossibilē augmentatione sup quodcūq; ipsoz̄. s. tam genus successiuoz̄ q̄ cōtinuoz̄ vno & eodē mō: & in hoc consistebat vis argumēti alga. & locus sophisticatiōis. (Et hoc summū falsum est: qz) Cum declarauit sedem sophisticationis: vult modo declarare peccatum: quasi quo ad materiam: qm̄ medii alga. peccat in forma: vt demōstrauit: & peccat in materia: vt nunc declarat. d. & hoc. sum mum falsum est. i. illa similitudo nulla est: cuius rationem assignat. d. quia imaginari supra magnitudine presenti in actu. i. existenti in esse facto qđ perueniat ad aliam magnitudinem non est quid inuētum in substantia. i.

UVA. BHSC. IyR_120_2

diffinitione eius nec̄ pro.i.nec̄ in sua diffinitione. ¶Debes scire vt dicitur.3.phys.q̄ ly corpus possit diminui in infinitū:eo quia vt dicit.59.com men.ibidem diuisio est ratione materie:nō tñ pōt augeri ad infinitum:qm̄ augmētum est rōne forme que terminus dr:z ratio vt ibi dicit.z ideo si aliqñ aliq̄ posset augeri in infinitū:sequitur q̄ augeretur aliqñ:non tamē si aliq̄ potest diuidi in infinitum aliqñ diuidetur:z tu lege bene commenta illa.(Sed imaginari.)Cum declarauit qualiter magnitudo cōtinua in permanēti nec p̄m substantiā:nec secundū diffonē pōt esse infinita.Declarat q̄ nō sic est in successiua.d.sz imaginari pfectionē subsequentiū post preterita in motu innouato:est quid inuētum in substantia ipsius motus.vult dicere q̄ motus sit post motū:z sic in infinitum est de perfectione z substātia motus.q̄ probat.d.impossibile enim est q̄ motus innouetur nisi in tēpore sic.vz.q̄ tps precedat suum principium.Tūc vltra.similiter impossibile est imaginari tps habere extremitatē q̄ non sit finis preteriti z cuiusdā temporis principiū.s.futuri.Cuius rōnē adhuc assignat.d.diffinitio eñ nūc.i. instantis est esse aliquid medium inter preteritū z futurū.z ideo ꝙcludit.d. vnde imaginari pñs q̄ preteritū non precedat ipsum est falsum.Ecce quo modo declarauit.q̄ semper ante tps fuit tps.ergo per ꝙsequēs ante motuz fuit motus.z sic de diffinitione tēporis z motus est cremētum in successione infinita.z totum hoc declarauit Arist.in.6.phys.(Punctus nāc̄.)Hic remouet quādam tacitam obiectionem.potest enim quis dicere sicut se habet punctus ad lineam.ita instans ad tps.z mutatū esse ad motum:sed datur punctus ante q̄ nihil est linee:nec̄ puncti.ergo datur instās ante q̄ nihil est temporis.Cui respondet negando similitudinē.d.punctus namc̄ non sic se hz.ergo vult negare similitudinem:cuius rationē dicit.punctus nāc̄ finis est linee:z cuz ea semper reperitur.i.z est permanēs cū ea:prout linea est quid quiescēs.i.permanens:z ideo optime potest imaginari.i.intelligi punctus principium linee:q̄uis non sit alterius finis.¶Debes scire q̄ tota virtus dissimilitudinis stat in hoc.qm̄ ideo in motu z tēpore nūc est in medio preteriti z futuri:qm̄ esse motus z tpis consistit in fieri.z nūc̄ est in actu terminatū z factū.Magnitudo aūt permanēs:ideo pōt habere terminū totalē: qm̄ esse eius consistit in facto esse.z sic apparet locus dissimilitudinis.z solutio questionis.(Patet ergo.)Vult nūc concludere peccatum alga.totaliter.d.patet ergo q̄ nūc est post preteritū z ante futurum:et patet.vlr q̄ id q̄ de se stare nequit.i.q̄ omne id cuius esse est successiuum: z in fieri:impossibile est q̄ reperiat ante esse futuri nisi sit finis preteriti tēporis.vñ sequitur q̄ cā errotis alga.sumitur in dādo similitudinem inter nunc z punctū.z sic soluta est rō ēt ū ad materiam:z quantum ad formam. (Demonstratio tñ.)Vult verificare aliquo modo dictum alga.z primo ostēdit illud non posse intelligi de priuato.i.de motu q̄ accipit esse post nō esse. d.demōstratio tñ q̄ tēpus precedit quēlibet motū innouatū.i.nouum:hoc est quodlibet innouatū sine dubio erit priuatū.i.sine dubio non potest intelligi nisi altero duorum modoruz:aut de priuato.i.nouo: aut de eterno. non potest intelligi de priuato:qm̄ est impossibile q̄ in illū nūc in quo innouatū fuit.i.res noua fuit: pro tūc fuerit res priuata.ergo non potest intelligi de priuato.Si ergo verificabit remanet q̄ verificetur de deo q̄ erat priuatū in nūc.i.in aliquo instāti:z preter primū nunc innouationis.q.d. sunt duo nunc.s.dei z innouationis motus.z inter duo nūc semper tempus reperit:sicut inter quelibet duo pūcta potest linea protrahi:vt probatū est in lib.phy.f.6.¶Debes scire q̄ hic Auer.duo tangit:quoz primū est quō potest dictum Alga.verificari.s.de deo:vt dixit.Secundus est quō sequit

Aliqd pt diminui i infinitū:nō tñ pōt augeri in infinitum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

adhuc ante motum fuisse motū: qm̄ declarat: qō in aliquo instāti fuit deus apud algazē. in quo non fuit motus: ergo instans in quo fuit deus: ⁊ instās in quo incepit motus sunt duo instantia. ergo inter ea est tempus per rationem illam positam: sed tempus sine motu non est. ergo erit ante motum motus: quod erat probandum. Ipis concludit. d. opz ergo q̄ ante nūc i quo innouatus fuit motus: sit necessario tempus. ergo secūm magnitudo. et successiuum non sunt similia. cuius rationem dicit. ante enim ⁊ nunc simile, est puncto: ⁊ per consequens sicut inter punctū ⁊ p̄ūctum cadit linea media: ita inter nunc ⁊ nunc: ⁊ addit: neq; quantitas situalis est similis quantitati instituali. vult dicere propterea argumentū eius nihil est. (Amplius tempus.) Nunc vult declarare modum quo errauit in similitudine alio modo a predicto. d. amplius tempus non sequitur motum eo modo quo finis sequitur magnitudinem. i. tempus non se habet ad motum: eo mō quo finis. i. terminus sequitur. i. se habet ad magnitudinem. cuius rationem dicit enim pro quia finis sequitur magnitudinem inquantum in ea reperitur actualiter. s. inquantum reperitur accidens in suo subiecto sensibiliter indicato. Sed tempus cum motu non sic se habet: immo tempus sequitur motum illo modo quo numerus sequitur numeratum: cuius similitudinē declarat dicens: sicut enim numerus non permutatur mutatione subiectorum numeralium: neq; multiplicatur eorum multiplicatione: similiter recte tēpus sic se habet cum motibus. ¶ Debes scire q̄ numerus trinarij lapidū bouum hoim semper est vnus: qm̄ res numerate se habēt vt materia: rōne cuius nō accidit variatio in forma: variat̄ tñ numerus rōne formē. s. per additionē vnitatis ⁊c. sic ⁊ tps eo mō dicēdū. (Et iō tps.) Cōcludit correlariū. d. ⁊ iō tps est vnū cū quolibet motu ⁊ mobili. cuius rōnē dicit. ⁊ iō arist. in tpis diffinitione ait: q̄ tps est numerus motus fm prius ⁊ posteri⁹. quod vlterius declarat. d. vñ sicut si nos poneremus quoddā numeratum nouum: non sequeretur qō numerus esset nouus: immo opz qō añ tpm fit nūer⁹ sit̄ est i. motu. vz. q̄ si hic esset mot⁹: q̄ tps p̄cedit eū. tūc ꝯcludit itē tū. opz ergo ex oibus p̄missis qō nā tpis dicit oino a natura magnitudis.

Nona qō

Dicaccidit

¶ Contra arguit: qm̄ sicut dicit ipse. 8. phy. cō. 6. et. ij. phys. cōmē. 26. forma specificat̄ a materia. cum igitur motus sint. s. diuersi in specie. ergo ⁊ forme eorū que sunt tēpora. ¶ In oppositum est Auer. hic. ⁊ aristo. 4 phys. i. plane.

Tps dupliciter sumitur.

Circa questionem

debes scire p̄mo q̄ tps pōt capi dupliciter. Uno modo materialiter. p aptitudine fundata in motu ad mēsurari: ⁊ sic quot sunt mot⁹: tot sunt aptitudines: cū illa aptitudo sit vna res cū motu vel eius passio. Sc̄o modo pōt capi. p numero. i. formal̄r. p nūero q̄ est act⁹ aīe: vel tps aīe. p q̄ mot⁹ actu mēsurat̄. ⁊ sic dr̄ forma mot⁹ nō. q̄dē ierās motui: sz aīe: sz dr̄ fōa denominās motū.

Solutio.

Ad questionem

ergo rñdeo q̄ tps material̄r multiplicat̄ fm nūerum motuū: qm̄ vt sic est forma intrinseca eis: formal̄r autē cū cōpleat ab aīa. ideo eadē forma est oīm: sicut eodē actu numero aīa mēsurat decē lapides: ⁊ decem boues. ¶ Ad argumētum dicendū q̄ dictum auerrois intelligit̄ de forma inhesionis: ⁊ nō de forma denominationis. ¶ Sed adhuc intell⁹ nō quiescit: qm̄ aīa eo actu quo numerat lapides non potest numerare boues: quoniā actus aīe desinit esse. ergo saltē erunt plures actus numero. ¶ Adhuc. sicut numerus variabitur per additionem vnitatis. ita ⁊ tēpus p additionē mensure. v. g. dies distinguit̄ specie ab anno. ergo saltē erunt plura tpa aliquo modo. ¶ Preterea tunc oia

Dubitatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

essent in equali tpe:cū vnū numero sit tps oim. ¶Ad hec dicēdū q tps pōt considerari vt cōtinuum est:vt discretū:vt ntinuū vt sic neq est hora:neq dies:neq annus:sed mensura longa motus:z vt sic est vnū oim:sicut circulus potest considerari vt circulus rm.z sic vnus est in ligno.x.pedum:sicut in ligno centū pedū. Alio modo pōt cōsiderari:vt trāsit in quātitatē discretam.i.vt numerat p horā:per minuta:p dies ꝛc.z sic per accidēs multiplicatur tps rōne additi. ¶Ad argumēta.ad primū dico q actus illi sunt vn⁹ equaliter sicut vox qua vocat Socrates est vna cū eadē voce scō pla ta qua vocat idem.sunt ergo vna vox equaliter.z sic in proposito. ¶Ad scōm dicendū q vt sic tps est multiplex in specie:nō rōne eius:vt continuū. sed vt transit in discretum:z sic rōnem intellexit auerro. ¶Ad tertium concedo q oia sunt in equali tpe absolute sumpto.s.vt non transit in discreto: non tamen vt transit in discreta quātitate.z sic apparet quō tps est vnum: z quomō nō.z diu stetit Joh.in errore:z ego cum eo.modo autem dns phs auerro.ad plenum satisfecit mihi.

Tps q̄nq̄ sumitur vt cōtinuum q̄nq̄ vt discretū.

Solutio.

ALBA. DUB. xvii.

Jt Algazel allegans pro philosophis contra loquētes:videlicet.q mundus est ab eterno in his verbis. Non est dubitandum apud nos:q ipse deus benedictus poterat creare mundum anteq̄ creasset eum in mensura vnius anni.vel mille vel infinite:z he mensurationes sunt infinite continue in mesura z in quātitate. Unde sine dubio oportet ponere aliq̄d ante esse mundi extensum mēsurabile:cuius pars est lōgior z dilatior alia pte. ¶Opz ergo q ante mūdi esse. sit aliquod quantitabile, vz.tps.opz ergo vos cōcedere q ante mundum tempus fuerat.

¶Hic adducit alga.argumentum phoꝝ ꝓtra theologos.z primo introducit alga.loquentem.d.ait alga.allegans p phis ꝓtra loquētes istud.vz.q̄ mundus est ab eterno in his verbis.(Nō est dubiū.)Cum introduxit ꝟba alge.ponit eius ꝟba.d.non est dubium apud nos:q ipse deus benedictus poterat creare mundum anteq̄ creasset cū.dico ante.s.in mēsura vni⁹ anni:vel mille annoꝝ:vel infinite.i.tpe finito ante.ad eo q he mensuratiōes sunt infinite continue in mensura z in quātitate. Est ergo suppositum.anteq̄ deus creauit mūdum:potuit ipsum creare.vel igitur inter posse z esse fuit aliqua mora:vel non.si non:ergo deus insimul fuit cū muudi creatione. Si sic,habetur suppositum.s.q inter posse creare mūdū:z esse creatum: eius stetit mēsura.(Unde sine.) Ex hoc infert vnū phs.d.vñ sine dubio opz ponere aliquid ante esse mundi extēsum:cuius vna pars est longior z dilatior altera:q̄m pars ꝓpinqua creationi mundi est breuior parte remota. ideo concludit.ergo opz q ante mundū esse sit aliquid quātitabile:et hoc nō pōt esse nisi tps:ergo opz ꝓcedere q ante mundū fuerat ipsum tps.

ADVERSUS.

Jcimus nos q sententia hoꝝ verboꝝ est q quādo imaginamur motum:nos non imaginamur nisi prolongationem quandam:z mensurationem:q̄ si esset pondus vel mensura:motus mensuratur ea:z in hac mensura z prolongatione potest poni motus longior motu primo posito: et forte equipollet ei.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Et si sic ꝛ mūdus habebit prolongationem apud eloquentes a suo principio vsq; modo. Ponamus ergo per exemplum hoc fuisse spacium mille annoꝝ: ꝛ quia deus apud eos poterat creare aut hunc mundum aut alium mundum: esset ergo prolōgatio mensurati ab ea longior: prima ex qua primus mundus mensuratur in quantitate terminata. similiter erat possibile alius mundus, tertius creari ante ipm scōm: ꝛ sine dubio possibile erat ꝙ prolongatio in qua mensurari poterat quantitas sui esse precedebat quēlibet eorū mundorum. ꝛ hoc ergo poterat procedere ad infinitum. ergo hic est dare prolongationem seu durationem p̄cedentem omnes mundos. ¶Et hec duratio seu prolongatio q̄ mensurat omnes impossibile est ꝙ sit priuatio. mundus. n. necessario est quantitas: ꝛ quantitas mēsurat quātitate. ꝛ ideo hec quantitas sine dubio mēsurās est tps. Et est manifestum ꝙ precedit in esse quālibet rem innouatam: sicut mensura p̄cedit quemlibet innouatū in esse. Et sic dicendum esset ꝙ si ista prolongatio q̄ est tps innouata fuerit innouatione primi motus: sequeretur ꝙ ante eā esset prolongatio mensurās qua mēsuraretur: ꝛ est tanq̄ mensurans. Similiter est dicendū ꝙ ante quēlibet mundum imaginatiue esset duratio ex qua mensurare: ergo hec prolongatio nō est noua. si enim noua esset haberet durationem ex qua mensuraretur: ꝛ quodlibet sic se hns tēpus nuncupatur. hec est via Auic. ad assendum tempus. ꝛ est valde difficilis sicut verba sua vt plurimū magnam retinent difficultatem.

¶Primo exponit vim argumēti Alga. dando ei efficaciam. secundo ibi (Et duratio) Remouet q̄nē: ꝛ colligit mēbrū de quo est sermo. dicit ergo. Dicimus nos ꝙ snia horum verborū est ꝙ q̄n imaginamur motū: nos non imaginamur nisi prolongationem quandā: ꝛ mensurationē q̄ si esset p̄dus vel mēsura motus mēsuratur ea. ꝛ ait ꝙ licet in illa plongatione nō sit motus saltē ibi p̄t poni motus vnus altero longior. s. longior primo motu. i. motu celi. vel si non potest esse longior motu celi saltē eq̄pollet ei. i. est ei equalis. sufficit ergo ꝙ ante mundū possit poni in illa plongatione motus maior motu celi: vel ei equalis. (Ponamus ergo) Tūc arguit, ponamus ergo p exēplū hoc fuisse spaciuꝫ mille annoꝝ: ꝙ deus apud eos poterat creare aut hūc mundum aut aliū mūdū. ergo plongatio qua pductus fuit mundus mensuratus: est longior illa prima qua potuit pduci alius prior iste ex quo mūdus primus mensuratur quātitate terminata. erit ergo breuior hac. Similiter erat possibile alius mundus tertius creari ante ipm scōm: ꝛ sine dubio possibile erat ꝙ plongatio in qua mēsurari poterat quātitas sui esse: p̄cedebat quēlibet eorū mundorū: ꝛ hoc poterat ire ꝛ pcedere ad infinitū. ergo hic est dare prolongationē p̄cedentē oēs mūdos. Vult ergo habere ex hoc: ꝙ ante esse huius mūdi fuit mora media inter esse ꝛ posse: cuz ante esse huius potuerint esse infiniti mūdi: quorū q̄libet potuit esse ante alium ꝛ sic in infinitū. (Et hec duratio) Remouet q̄nē. p̄t em fingi ꝙ illa duratio p̄cedēs fuit priuatiua nō positiua: eo ꝙ tūc nō fuerūt mūdi infiniti: sz potuerūt esse. ꝛ ideo fuit priuatio plongationis cū possibilitate ad illā. Cōtra istud arguit Auer. tribus rōnibus scdo ibi (Et est manifestū) tertio ibi.

(Et sic

UVA. BHSC. IyR_120_2

(Et sic dicēdū) primo ponit cōclonē quā intēdit. d.ꝛ hec duratio seu plongatio q̄ mēsurat oēs impossibile est q̄ sit priuatio. Deinde ponit rōnē que sic cōponit. ois quātitas mēsurat quātitate positiua. mūdus est quātitas. ergo mēsuratur quātitate positiua. ꝛ sic tpe. huius primo ponit minorem. d. mundus em̄ necessario est quātitas. deinde maiorē. d.ꝛ quātitas mensurat quātitate. deinde ponit ꝓns ad cōclonē. d.ꝛ ideo hec quātitas sine dubio mensurās est tps. (Et est manifestū) hic ponit scḋam rōnē q̄ sic cōponitur. ois mēsura positiue ꝛ realr̄ pcedit mēsuratū. sed illa plongatio est mēsura apud eos ipsi⁹ mūdi. ergo realr̄ ꝛ positiue p̄cedit mūdū. hui⁹ tāgit maiorem. d.ꝛ est manifestū q̄ ois mēsura precedit in esse. i. realiter ꝛ positiue quālibet rē innouatā. sicut mēsura precedit quēlibet innouatū mēsuratum in esse. (Et sic dicendū) hic tāgitur tertia rō p impossibile. d.ꝛ sic dicendum esset: q̄ si ista plongatio q̄ est tps fuerit innouata innouatione primi motus ḡ ante eā esset prolongatio mēsurās qua mensuratur. ꝛ est tanc̄ mensurans. ¶ Si r̄ dicendū est: q̄ ante quēlibet mūdū verū vel imaginatiue esset duratio ex qua mensuratur: ergo hec prolongatio nō est noua: sed semper fuit: si em̄ noua esset: haberet durationem ex qua mēsuratur. ꝛ qōlz sic se habens tps nūcupatur. deinde ponit auctorem huius vis ꝛ difficultatem: ꝛ ꝓz. ¶ Debes scire q̄ sicut colūnam esse dextram: vel sinistrā potest duobus modis intelligi. vno modo per nām intrinsecā eo modo quo aīal per virtutem intrinsecā est dextrū. ꝛ sic falsum est ipsam esse talē. scḋo modo per accidens ꝛ respectiue per rōnē extrinsecā alterius. ꝛ sic verū est. Ita tps finiri apud ꝓhos pōt intelligi duobus modis. vno mō intrinsece. q̄ deturvltimū instans ꝛ intrinsecū vltra q̄s nō ꝓceditur amplius alio modo extrinsece ꝛ respectiue ꝓ quāto in eo finitur aliq̄d: ꝛ ꝓ quāto homo signat ab intellectu instās totius ꝓteriti in eo: que signatio nihil ponit tpis: cū instans nō sit in actu apud Auer. nisi in nostra mēte sicut vr̄e. ¶ Scḋo debes scire q̄ sicut circulo per rōnē intrinsecā repugnat finiri: eo q̄ ibi intrinsece nō est dare pūctū ad quē terminatur: ꝛ vltra quē amplius nō ꝓtenditur. ita tps finiri ab intrinseco est impossibile apud eos: ꝛ sicut a nobis potest circulus intelligi finitus: per hoc q̄ signamus punctum a quo incipit: lz̄ ista signatio nihil relinquet in eo: lz̄ tantū in nobis. ita in tpe signamus instans huius diei esse finem totius tpis ꝓteriti: ꝛ principium totius futuri: licet intrinsece nihil sit in eo. cum actu nullum sit instans terminans: nec actu ꝓteritum est diuersum a futuro: sed tantum in potentia: vt patet ab Auerro. alibi. ideo dicit Auer. 8. phy. commen. 5. q̄ tps finiri per se ꝛ infinitū esse ꝓ transitum per se est impossibile per rationem intrinsecam: vt patet ibidem. 13. commen. licet per accidens non inconueniat: vt patet. 5. phy. c. 13. ꝛ ibidem. 8. commen. 47. ¶ Et his potest ratio componi vna fortissima sic aggregans omnes alias. quicquid repugnat essentialiter tempori actuali: et per rationem intrinsecam repugnat essentialiter: ꝛ per rationem intrinsecam tempori possibili esse. ptz. sī himmibile repugnat sorti genito: repugnat sorti generādo. sed finiri per se: ꝛ ratione intrinseca repugnat tēpori actuali: ergo tpi possibili quod p̄cessit tps actu genitum simul cum mūdo: ergo impossibile est tps potentiale finiri ad primum instans temporis geniti.

Dupl̄r p̄t intelligi tps finiri.

Ratio.

Sed hic est questio non parua. videtur em̄ q̄ nulla istarum rōnum valeat: quoniam theologi dicunt q̄ tps: ꝛ motus prim⁹ nō seorsum creati vel gñati fuerunt: lz̄ simul cū mundo: sicut Plato dicit. sol⁹ em̄ Plato mūdū generat: ꝛ simul cū eo tps: ꝛ motum factum esse dicit: vt. 8. phy. ꝛ primo celi testatur Ari. Quando autem arguitur. omne innouatum mensuratur aliqua mensura: est verū de innouato ꝓpria innouatione q̄-

Decia qō pōtheolo gor̄ ꝛ Platonis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

liter non innouatur motus: ⁊ tempus: vt plato dicit. ⁊ sic posset defendi
Contra. opinio plato. ⁊ etiam legis: ⁊ est optima responsio ⁊ vera. ¶ Attamen contra potest replicari pro auer. ⁊ aristote. quoniam omne quod per se incepit vere aliquando fuit: ⁊ aliquando non. ergo omne quod incepit cū alio:
Respōsio aliquando fuit: ⁊ aliquando non. Sed omne tale habet mensuram proReplica. priam vel cōmunem sibi: ⁊ illi cum quo incepit. ergo ⁊c. ¶ Quod si dicatur ꝙ aliquando: ⁊ aliquādo sunt conditiones temporis imaginarij ⁊ nō veri. Contra. huiusmodi conditiones sumuntur ab aliquo ex parte rei: vel a nullo. Si a nullo. ergo est chimericum: ⁊ si ab aliquo. ergo est extensio vbi potest signari aliquando ⁊ aliquando. ¶ Preterea non plus esse debetur tempori: cū esse mensuram alicuius: sed ad tale nihil requiritur nisi anima: ergo illud vbi signabitur aliquando ⁊ aliquando erit vere tempus. ¶ Preterea nunc tempus est: demonstrando instans in quo mundus creat⁹ fuit: et ante illud non fuit. ergo vere tempus incepit. ergo sibi respondet vera mensura inceptionis eius. ¶ Pro fundamento phorum debes scire qō ipsi
Fūdamē tū: phorū non ponunt aliquam productionem nisi generationem: quoniā ipsi non ponunt: nisi illud quod est commune omnibus sensibus: vel contra ipsum nullus sensus contradicit. cum igitur creationi omnis omnis sensus cōtradicat: vt alibi declarauimus. ideo tantū generationē ponunt: omnis autē generatio finis est alterationis. ideo si mundus incepit: vere genitus fuit: ⁊ vere alteratio ipsum precessit. ergo ante tempus fuit vere tēpus. ⁊ hoc fundamento vsi sunt phi: ꝙ si verum est rationes auer. sunt demonstratiue. Ve rationes contra responsionem platonis sunt posite a me gratia exercitū: ⁊ de facili soluuntur. ¶ Ad primā dico. ꝙ tēpus imaginatum sumitur a possi
Solutio. bilitate tēporis: que est in agente. ¶ Ad secōam negaī añs. immo requirit fundamentū a quo sumit. s. aptitudo fundata in motu de qua supius dixi. ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ nūc tēpus est accipiēdo nūc positiue ⁊ vere. Ante nō fuit. ly ante accipit priuatiue. ⁊ nō vere. ⁊ ideo rōnes phorū sunt tm ex suppositione: ⁊ ly ita sit: istud tm est verū fundamentū eorū: ⁊ tu cōsidera.

ALGA. DUS. xviij.

It Algazel. nos vero super hoc arguimus dicentes. ꝙ omnia ista sunt phantasie: opus em ⁊ facultas: ad cassandū predicta est ꝙ opponamus tempori cum loco: ⁊ dicemus ꝙ erat in potentia dei: vt faceret supremū orbem maiorē cū mundus est in quantitate vni⁹ palme. Et si phi hoc negarent: attribuerent deo defectum. Si vero ipsi concederent possunt confiteri de duabus palmis vel tribus: ⁊ sic ad infinitum: ⁊ oportebit ergo ex hoc ponere retro mundum spacium quantitabile: in spacium enim duarum palmarum magis impedit cū spacium vnius palme: ergo retro mundum est dare spaciū quantitabile: quod est necessarium ponere: aut corpus: aut vacuum. ⁊c. que sequuntur istum hominem.

¶ Declarauit auer. ꝙ similitudo alga. nulla est. dixit enim alg. ꝙ sicut mūdus finitur seipso ⁊ ita tēpus: vt ipsum fuit. vult modo alga. probare similitudinem. ⁊ dicit. ait alga. nos vero super hoc arguemus dicentes. ꝙ omnia ista sunt phantasie: cuius rationem dicit. opus enim ⁊ facultas ad cassandum predicta est ꝙ opponamus tempori cum loco. i. comparemus naturā tēporis cum natura loci ⁊ locati: ⁊ dicem⁹ ꝙ erat in potētia dei: vt faceret

UVA. BHSC. IyR_120_2

supremum orbem maiorem.s.octauū:cꝫ mundus est in quātitate vni⁹ palme:z si philosophi hoc negarent attribuerent deo defectum.ergo deus posset facere octauū orbē multo maiorem cꝫ nunc sit.(Si vero ipsi.)Nūc eligit membrū ad propositū.d.si vero ipsi concederēt possunt cōfiteri de duabus palmis:vel tribus:z ininfinitū.tunc cōcludit.ergo oportebit ex hoc cōcedere retro mundum spacium cꝫtitabile.in spacium enim duarum palmarum magis impedit cꝫ spacium vnius palme:ergo retro mundum est dare spacium cꝫtitabile.i.magnum qđ est necessarium ponere:aut corp⁹: aut vacuum ꝛc.que sequuntur istum hominem:z quomodo intelligitur hec ratio ad propositum Alga.non exponit:sed Auerrois statim.

AUERROIS.

MOs dicimus q̄ id quod dixit Alga.bene sequitur:posito q̄ cꝫtitas corporea mundi possit ad infinitum augmentari:tunc enim sequeretur qđ possit a deo benedicto inueniri res finita:quā precederent infinite possibilitates cꝫtitabiles:vnde si hoc esset possibile ī magnitudine:sequeretur similiter in tempore: ergo inueniretur tempus finitū ab vna extremitate: cuius precedāt ipsum possibilitates tpales ad infinitum. Responsio huius est q̄ imaginari esse mundū maiorē:vel minorē:est possibile ꝟm veritatē:si possibilitatis natura ante esse mūdi fuisset:z nō fuissent etiā alie due nature.vz.necessaria z impossibilis:qđ est falsum:he nāq tres nature semp fuerūt:z ideo redargutio Algazelis nullo modo cōtra philosophos dirigit:ipsi nāq opinātur qđ impossibile est mūdū esse maiorem vel minorē.Si em poke esset reperiri magnitudo maior magnitudine:z sic ad infinitū sequeret q̄ deberet reperiri magnitudo infinita in actu:qđ est falsum:vt declaratum est ab aristo.in principio celi z mundi.sed apud negātem predictā impossibilitatem erit pfecta redargutio valde vehemens.opz enim qđ sit hic possibilitas intellectualis:sicut ante mundū apud philosophos.

¶Et ideo quicūq opinatus fuit mundū crearī in tēpore:z dicat q̄ quodlibet corpus est in loco: opz eum concedere q̄ ante illum sit locus:scilicet aut corpus aut vacuum:locus nanq opz q̄ precedat innouatū necessario:z ideo quicūq negaret esse vacuum: z concederet finitatē corpoz:non est ausus concedere qđ mund⁹ sit creatus:vnde dicimus qđ si imaginaremur dictā denominationem vel durationem mensurātem motum est opus phātasie: sicut est imaginari mundū esse maiorē vel minorez cꝫ esset:sequeretur qđ tempus non haberet esse aliquo modo. Tempus enim non est aliquid nisi id quod comprehenditur ab intellectu de predicta prolongatione seu duratione motum mensurante.

¶Vult modo auer.dare vim argumento alga. Deinde ibi(responsio hui⁹ est)dat responsionem. primo ergo dicit.dicimus nos q̄ id qđ dixit Alga. bene sequitur posito q̄ cꝫtitas corporea mundi possit ad infinitū augmētari:tunc enim sequitur q̄ possit a deo benedicto inueniri res finita quam

UVA. BHSC. IyR_120_2

precederēt infinite possibilitates ẽntitabiles. stat ergo in hoc q̃ sī mūdus possit esse maior ẽ modo sit: tunc possent ante eū precedere possibilitates infinite sub quib⁹ potuit esse ꝛ nō est. Tunc reducit exẽplū ad propositū. d. vnde si hoc esset possibile in magnitudine sequit̄ sitr in tẽpore: ergo inueniret tps finitū ab vna extremitate. s. a pte ante: cuius precedāt ipsum poli tates tpales ad infinitū. Ecce igit̄ vim similitudinis. arguit̄ igit̄ sic: sicut mundū precesserūt infinite possibilitates ẽntitabiles: ita ꝛ tẽpus. ergo sicut mūdus a deo ponit̄ finit⁹: ita ꝛ tẽpus. ꝛ sic apparet vis argumẽti alga. (Rñsio hui⁹.) cū dedit vim argumẽto alga. vult soluere ipsum. vbi debes scire q̃ tres sunt nature entis. s. necessaria: impolis: ꝛ cõtingẽs. omne eñ ens aut est necessariū: aut impoſe: aut cõtingẽs. ꝛ hoc declarauit ari. in priorib⁹. et auer. primo celi. cõ. 138. dicit ergo q̃ mundū fore maiorẽ vel minorẽ est natura entis impolis. ꝛ hoc primo ponit. scdo ibi. (Si eñ poſe.) probat hoc. Dicit ergo primo. rñdeo huius est q̃ imaginari esse mundū maiorẽ vel minorem est poſe sm veritatẽ. si natura polıtatis ante esse mundi fuisset ꝛ nō fuissent etiã alie due nature. vz. necessaria: ꝛ impolis: qđ est falsum. qm̃ mūdum esse maiorẽ vel minorẽ nō est natura polis: sed impolis: he nãq̃ tres nature semp fuerūt: ꝛ ideo redargutio alga. ꝙra phos nullo modo dirigit ipsi nãq̃ opinanꝰ q̃ impoſe est mūdū esse maiorẽ vel minorẽ. (Si eñ possibile) Nūc ꝓbat hoc. d. si. n. esset poſe reperiri magnitudo maior magnitudine qua mūdus nunc est: ꝛ sic in infinitū: sequereꝰ q̃ deberet reperiri magnitudo infinita in actu: cuius ꝓpñs destrnit. d. qđ est falsum: vt declaratum est ab aristt. principio celi ꝛ mūdi. Ait cõtra quos valet argumentū. d. sed apud negãtem predictã impolıtatẽ: ꝛ dicentẽ esse poſe repiri mundū maiorem ẽ, nunc sit: erit redargutio illa pfecta: ꝛ valde vehemens. oportet. n. q̃ hec sit possibilitas saltẽ intellectualis: sicut mundū apud philosophos. Si ergo conceditur q̃ potest esse maior mundus ẽ nunc sit: iam sequitur qđ possibilitates ẽntitabiles potuerunt esse ꝛ precessisse infinite.

Uñda qõ

Sed circa hoc est qstio: quo valet hec ꝓpña. pōt aliqua ẽntitas ad infinitum venire. ergo augebit̄ ad infinitū. arguit̄ eñ hoc non valere: quoniã non sequit̄ apud auer. primo de genera. cõmẽ. 9. continuum pōt diminui in infinitū: ergo diminuet̄. ¶ Ad hoc dixerunt quidã logici hanc ꝓpñam tenere: qm̃ primo priorū diffinitum est cõtingẽs quod est: quo posito ineſſe nullū sequit̄ inconueniẽs: vbi plane auer. ꝛ alber. volunt omne contingẽs debere reduci ad esse. Sed replicat: qm̃ a pari deberet tenere scda ꝓpña per hanc regulã. s. continuū potest diuidi in infinitum: ergo diuidet̄: quoniã omne possibile debet reduci ad actum. Potest responderi qđ prima propositio est vera de sensu cõpolito: ideo debet poni in esse. secunda autẽ de sensu diuiſo: ideo nō dz poni ineſſe. ¶ Sed reuera hec rñsio peccat in duob⁹. primo qꝛ nō dat causam: quare hec quidẽ intelligitur de sensu cõpolito: illa de sensu diuiſo. Scdo qm̃ ois propositio, cuiuscũq̃ sensus est: ꝛ dz poni ineſſe: aliter possibile reuertet̄, impoſe: vt dictū est ibidem ꝛ. 5. meta. cõ. 8. ꝛ ego declarau totū hoc in expoſitione mea primi priorū. Addunt alij q̃ hec diuiſio propositionis in sensum compolitū ꝛ diuiſum: nunq̃ fuit dicta ab aristo. ¶ Ideo videt̄ mihi esse dicendū cū auer. 3. phy. maxime cõmen. 69. q̃ augeri est ire ad formã: diminui est ire ad materiã: ꝛ qꝛ ire ad formã est ire ad vnū actū. ideo prima intelligit̄ de sensu cõpolito. ꝛ ideo debet reduci ad vnuꝫ esse actu. scda autẽ est ire ad materiã: ꝛ ideo est ire ad plures diminutiones: ꝛ ideo intelligit̄ de sensu diuiſo: que debet reduci ad actum diuiſum. omnis enim propositio qualiter est contingens taliter debet esse ꝛ poni ineſſe: quia igitur prima est de possibili cõpolito ad

Rñsio ꝓrūdã logicorum.

Impugnatio.

Defensio

Impugnatio.

Solutio propria.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad vnū simul:ideo dz poni ineſſe simul ad vnū:qz ſcōa eſt de eſſe ⁊ poſſibili diuiſo ⁊ ſucceſſiuo.ideo dz poni ineſſe ſucceſſiuo ⁊ multiplicato. ⁊ ſic appareret deductio ꝑpoſ.⁊ iam dum egi tertiū ꝓcorū meliꝰ declarauī totū hoc.(Et ideo quicūqz.)Hic correlarie declarat cōtra quē valet ratio alga.⁊ dicit.et ideo quicūqz opinatꝰ fuit mundū creari in tēpore : ⁊ dicat qz qōlibet corpꝰ eſt in loco:optz enim concedere qz ante illum locū ſit locus.ſ.aut corpus.i. plenū aut vacuū.Ecce igitur conſequentiā.ſi mundus fit de nouo:ergo ante ipſum datur vacuū: aut plenū qui erit eius locus.Cuius ꝑpoſ deductionem ponit.d.opz nanqz qz locus precedat innouatū neceſſario.Hoc idem probat auctoritate ariſto.d.⁊ ideo quicunqz negaret eſſe vacuū:⁊ ꝓcederet finitatē corꝓrū.i.orbiū:⁊ maxime ſuprematū:nō eſt auſus cōcedere qz mundus ſit creatus.i.nouiter factus.(Unde dicimus.)Ex his infert peccatū ſimilitudinis.d.vnde dicimus qz ſi imaginari dictā durationē menſurātem motū eſt opus phantaſie.i.nō eſt verū:ſed fictum:vt dixit alga.ſicut imaginari mūdū eſſe maiorē vel minorē ꝙ eſt:ſequit qz tēpus nō haberet eſſe aliquo modo:qm̄ ſicut imaginari mundū maiorē eſt imaginari falſum ⁊ impoſſibile:ita erit de tēpore:poſtqz ſunt cōſimilia:modo hoc eſt falſum.Tēpus enim nō eſt aliud niſi illud qō cōprehēditur vera cōprehēſione ab intellectu de predicta ꝓlongatione menſurante motū.Ex his apparet repro- Quomō
batio alga.Tota difficultas huius partis eſt:qm̄ nō video deductionē ꝑpoſ.ſ.mundꝰ eſt nouus:ergo ante ipſum precedit locus:plenū.ſ.vel vacuū. Nō declaro:qm̄ mundus ſi eſſet eternus eſſet eiuſdē ſpeciei a ſeipſo:ſi eſſet nouus:ſicut albedo eterna:⁊ albedo noua:ergo:ſicut ſequit.eſt nouus.ergo dz locum priorē tēpore.ſequit eſt eternus.ergo dz locum priorē ſaltem natura.vel ſi nō valet vellem audire a ſacerdote ariſt.ſ.auer.cur hec quidē tenet:illa vero nō.Nō ſi dicat qz oz locum precedere innouatū neceſſario: quare nō precedit eternū ſaltem preceſſione in natura : ſi non in tempore. Multi fingunt qz hmōi ꝑpoſ tenet ad hominē.ſ.ad alga.qm̄ alga.ſuſtentabitur in duabus ꝓpoſitionibꝰ.ſ.qz mundꝰ incepit nouiter : ⁊ qz omne corpꝰ ſit in loco:⁊ ad ipſum ſequit predictū inconueniēs.apud autē peripatheticos nō ſequit:quoniā nō tenent ſcōam : ſed tm̄ de corporibꝰ rectis.Sed hec deductio fatua eſt cum auer.cōmē.6.quarti phy.faciat eandē ꝑpoſ:⁊ nō loquit ad alga.ſed ſimpliciter.ait eā qz ſi mundus eſſet nouus:qz oīno dareī vacuū.⁊ tu vide eaz.Mihi igit vī qz ꝑpoſ poteſt duobꝰ modis deduci. Impugnatio.
Primo accipiendo:qz ois productio ſit generatio apud phos:quoniam ſicut pluries dixi philoſophi oēs creationē ex nihilo nō perceperunt : immo habent eam negare cum ſibi ſenſus oēs contradicāt:⁊ tunc habent ponere primū.ſ.ex nihilo nihil fieri.Scōo accipio qz omne qō generat : generat ex corpore:qm̄ omne genitū eſt alteratū : ⁊ omne alteratū ex corpore alteratur.dictum eſt eā in fine ſcōi capituli de ſba orbis.qz alteras eſt corpus. ⁊.7.meta.cō.31.plane dixit. qō forma pura nō poteſt trāſmutare materiā. Ex his eligo qz ſi mundus ſit nouiter factus:tunc erit generatꝰ.⁊ ſi generatus:an ipſum preceſſit alteratio:⁊ ſi alteratio preceſſit ante ipm:fuit loc̄ in quo ſit alteratio:⁊ corpus alteras.ergo concedens mundū nouum dz cōcedere ante ipſum preceſſiſſe vacuū vel plenum:⁊ qm̄ dicit mundꝰ nouus eſt eiuſdē rationis cū ſeipſo eterno:falſum eſt:immo vbi mundus eſſet nouus eſſet corpus generabile ⁊ corruptibile : ⁊ forte non rotunde figure. vbi autē eſſet eternus:nō eſſet generabilis nec corruptibilis : ⁊ ſic differret generare ab ipſo corruptibili:qm̄ corruptibile ⁊ incorruptibile differunt generare.10.meta.in fine.hic igitur eſt primus modus dicēdi ꝑpoſ apud phos. Deductio ꝑpoſ.
Scōs modus poſſet eſſe ex alio.declaratū eſt eā apud eos:qz ante omne Scōo modus deductiōis cōſequētie.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nouum preceſſit dupler potẽtia.ſ.paſſiua ⁊ actiua:⁊ deduxit Auer.primo
cel.cõ.124.⁊ quelibet potẽtia paſſiua eſt mã:ergo ſi mũdus fuiſſet nouꝰ:
iam ante ipſum prefuiſſet materia: ſed materie coeterna eſt dimenſio. er-
go ante mundum preceſſit materia dimenſionata.⁊ ſi ſic:tunc eſſet vacuũ
ante mundũ:quoniam nihil eſt vacuũ niſi mã ſpaciata per dimenſionem.
Et ſic apparet ſcõs modꝰ deducẽdi ꝓpoſitũ quilibet iſtorũ modoꝝ eſt ex ꝑ
cipijs ꝓpꝫ:quo autẽ opz deduci ſimplr nõ pot dici. Nũc igit ſit dcm itm.

ALSA. DUB. rix.

Vlt Algazel tertia auctoritas philoſophorum ad aſſerẽ-
dum mundum fuiſſe ab eterno: hec eſt. Eſſe mundi im-
poſſibile erat anteq̃ eſſet. Impoſſibile eſt dicere fuiſſe
impoſſibile:⁊ poſt fit reductũ ad poſſibilitatem. Et hec
poſſibilitas eſt ſine principio:ideo ſemper fuit permanens:ſcilicet
nunq̃ mundus fuiſſet abſq̃ ipſa poſſibilitate. Quare nunq̃ fuit
quia mundum fuiſſe impoſſibile eſt: quia poſſibilitas nunq̃ ceſ-
ſauit:ergo poſſibile nunq̃ ceſſauit. Et quando ſibi attribuimus
poſſibilitatem:intellectũ eſt q̃ ipſum habere eſſe non eſt falſum:⁊
poſtq̃ ſemper fuit poſſibilis:nunq̃ ergo fuit q̃ attribueretur ſibi
eſſe:⁊ ſic eſſet falſum: quia ſi eſſet impoſſibile dicere ipſum ſemp
fuiſſe poſſibile. Eſſet ergo falſum dicere poſſibilitatem nunq̃ ceſ
ſaſſe:⁊ ſi ita ſequeretur q̃ poſſibilitas principiũ habuiſſet; vnde
ſi poſſibilitas principium habuiſſet:ergo mundus eſſet ante hoc
impoſſibile eſſe:neq̃ deus in eiuſdem poterat.

Vult adducere al.tertiã rationẽ ꝓpoſitũ ad ꝓbãdũ mundũ eſſe eternũ.
Et ꝓmo ꝓponit vnã ꝓpoſitionem.ſcõ ibi(Impoſſibile eſt)ꝓbat eã.dicit ergo i
prima.ait alga.tertia auctoritas ꝓpoſitionis ad aſſerendũ mundũ fuiſſe ab eter
no hec eſt.ſ.mũdi eſſe anteq̃ erat.ſup.ſi nouꝰ eſt:erat impoſſibile:ergo nũ
q̃ reducit ad actum. huius ꝓpoſitionis tres tãgit ſpãs.(Impoſſe eſt)ꝓbat ꝓpoſitionem.d.
q̃ eſt impoſſe ⁊ falſum.ſup.q̃ mundꝰ ante eſt impoſſibile: ⁊ q̃ poſt fit reductũ
ad poſſibilitatẽ.i.ad actũ poſſibilitatis.(Et hec poſſibilitas)hic ꝓbat ſpãs.d.⁊ hec
poſſibilitas eſt ſine principio:ideo ſemp fuit ꝓmanẽs.ſ.taliter q̃ nũq̃ mũ-
dus fuit abſq̃ ipſa poſſibilitate. Si igit mundꝰ incepit ante eius eſſe:ſemp
fuit ens poſſibile eſſe. Tunc infert quare nunq̃ fuit:quia mundũ fuiſſe im
poſſibile eſt:quoniã ſi in ſui natura ſemp eſt poſſibilitas ad eſſe:⁊ nũq̃ eẽt:
ergo nunq̃ erit:ergo eſt ens impoſſibile:⁊ ꝑ ꝓpoſitionem nõ poterit exire ad actũ:
q̃ poſſibilitas nunq̃ ceſſauit:ergo poſſibile nunq̃ ceſſauit. Ex hoc ſequit
q̃ ſi mũdum eſſe eſt ſemp poſſibile:mundũ eſſe eſt impoſſibile:q̃m ſemp poſ
ſibile eſt dicere q̃ nunq̃ reducit ad actum: ⁊ ſi nunq̃ reducit ad actum eſt
ſemper impoſſibilis.ergo ſi ſemper poſſibilis:ſemp impoſſibilis:⁊ ſic appa
ret ꝓpoſitionis: ⁊ tota vis huius cõſiſtit in hoc q̃ natura impoſſibilis eſt illa que
nunq̃ reducetur ad actum.(Et quando)hic adhuc clarius declarat conſe-
quentiam.d.⁊ quando ſibi attribuimus poſſibilitatẽ:intellectũ eſt q̃ ipm
habere eſſe nõ eſt falſum. Tunc vltra:⁊ poſtq̃ ſemp fuit poſſibilis:ergo nũ
q̃ fuit taliter q̃ ſibi attribuereꝫ eſſe:⁊ ſic illud poſſibile eſt eſſe falſum:ergo
eſſet impoſſibile.cuius rationẽ tangit.d.quia ſi eſſet impoſſibile ipm dice-
re ſemp fuiſſe poſſibile.i.verũ eſt ipſum nõ fuiſſe poſſe:ergo falſum eſt poſſi
bilitatem dicere nunq̃ ceſſaſſe:⁊ apud me vult dicere.ſi idem eſt ipſum eſſe
ſemper poſſibile.⁊ ipſum eſſe impoſſibile. ergo falſum eſt dicere nõ ceſſaſſe

UVA. BHSC. IyR_120_2

ab eo possibilitatē: qm̃ si in eo impossibilitas inest: possibilitas remouetur ergo falsum est dicere possibilitatem non cessare. Deinde probat q̃ possibilitas semper inest dicens ꝛ si ita. i. possibilitas incepit: sequitur q̃ possibilitas principium habuisset. ꝛ si sic: ergo mūdus ante hoc esset impossibile esse sup. posit̃ semper fuit possibilis: ꝛ sic neq̃ deus eius dē poterat. sup. esse ponere in effectu. ¶ Debes scire q̃ virtus rationis tota cōsistit in hoc: si mundus incepit. ergo ante ipsum precessit possibilitas infinita. ergo ex vtroq̃ latere sempiterna: qm̃ vt deducit Auer. in celo ꝛ mundo. s. in] primo commētis. 128. 133. ꝛ 134. infinitum non magis determinatur ad vnam partem q̃ alterā. ergo vel ad neutram vel ad vtramq̃. Si igitur possibilitas est sempiterna: ergo mundum esse est semper possibile: ꝛ sic est ipm̃ esse impossibile: ꝛ sic nunq̃ incepit. ꝛ hoc vult Alga. deducere.

Vigor rationis

AVERROIS

QUamus nos quod ille qui concedit mundum fuisse anteq̃ haberet possibilitatem infinitam: oportebit cum concedere mundum fuisse ab eterno: si enim id quod semper possibile fuit: diceremus quod non semper in esse fuisset: sequeretur ex hoc esse falsum, ꝛ ideo oportet quod sit ab eterno. id enim quod possibile est quod sit ab eterno: est simpliciter quod non corrumpatur: nisi esset possibile quod corruptibile cōuerteretur eternale: vidcirco dicit ph̃s quod possibilitas in rebus est necessitas.

¶ Hic Auer. vult cōfirmare rōnē ph̃orū quā adduxit Alga. ꝛ primo proponit oñam. d. dicimus nos q̃ ille qui concedit mundum fuisse. s. nouiter anteq̃ haberet possibilitatem infinitam, concludit ph̃s. d. oportebit eum cōcedere mundum fuisse ab eterno. hanc oñam nō probat. potest tamen ꝓbari qm̃ si mundus incepit in. a. tpe: vel igitur ante p̄cessit infinita possibilitas vel finita: non finita: qm̃ tunc deus non fuisset ab eterno: vt scis. ergo infinita. ꝛ hoc vult Auer. Tunc ex hoc confirmat oñam Alg. d. si. n. id q̃ pos̄ fuit semper: diceremus q̃ nō semper in esse fuisset. sequitur ex hoc esse falsū ideſt sequeretur ex hoc q̃ mundum fore esset impossibile: vt deductum fuit supra. (Et ideo.) Hic colligit totū. d. ꝛ ideo opz q̃ sit ab eterno. id. n. q̃ possibile est q̃ sit ab eterno: est pos̄ simp̄r q̃ nō corrūpatur. i. opz vt sit eternū: nisi esset pos̄ q̃ corruptibile cōuerteretur eternale: quod falsum est. ꝛ iccirco dicit ph̃s q̃ possibilitas in rebus est necessitas.

Prima difficultas. Secūda. Tertia Solutio.

¶ Sed circa hec tres dicūt difficultates. prima qm̃ ait. q̃ oē possibile semper est impossibile vt corrūpatur. hoc vī falsum. qm̃ qua rōne est possibile esse: eadē rōne ꝛ possibile non esse. ergo est possibile vt corrūpatur: sicut est pos̄ vt generetur.

¶ Scōa qm̃ multa sunt possibilia in rebus que nō sunt necessaria: vt scis.

¶ Tertia qm̃ Arist. nunq̃ dixit istud qō sibi Auer. attribuit.

¶ Ad primā dicēdum q̃ dupliciter dicit istud qō sibi Auer. attribuit. ¶ Ad primā dicēdum q̃ dupliciter pōt dici vnomodo: q̃ possibile semp: est semp non ens. ꝛ tunc arguitur. semp nō ens nō pōt corrūpi: qm̃ semper nō ens est necessario nō ens: ꝛ hoc corrūpi non potest. ¶ Sed hoc nō est ad mentē Auer. ideo aliter intelligitur. s. in sempiternis. vbi idem est possibile ꝛ necessarium. ꝛ hoc dicit. s. q̃ possibile semper: sup. in necessarijs impossibile est q̃ corrūpat: qm̃ ibi idē est necessariū ꝛ possibile. ¶ Ad tertiū dicēdum q̃ dz Arist. in. 3. phys. nō dicat vniuersaliter illā: vt apparet text. cō. 32. attū intelligitur in rebus necessarijs ꝛ sempiternis. ¶ Sed quo modo intelligitur illa ꝓpō in eternis et necessarijs nō differt esse a posse. nolo declarare: sed alibi dixi.

UVA. BHSC. IyR_120_2

It Algazel: super hoc tñ arguemus dicentes q̄ mūdus semper fuit possibilis innouari: ⁊ si imaginare-mus ipsum semper fuisse ⁊ nunc̄ innouatum: non ergo id quod peruenit secutum fuit ordinem possibilitatis: immo totū contrarium. Et hoc est verisimile ei quod dicunt de loco. vz. q̄ estimare mundum maiorem vel minorem vel esse corpus supra mundum sit possibile: ⁊ sit corpus sup corpus vsq̄ ad infinitum: ⁊ nihilominus esse plenitudinem absolute ad infinitum est impossibile.

¶Hic Auer. inducit Alga. rñdentem rōni posite a phīs. ⁊ dixit. ait Alga. su p̄hoc tñ. s. argumēto rñdemus dicētes q̄ mundus semp fuit possibilis innouari: ⁊ si. i. posito q̄ imaginaremur ipm semp fuisse ⁊ nunc̄ innouatū. i. nū c̄ accepisse esse nouū: vult ergo dicere Alga. q̄ ista apud quosdā phos stāt simul. s. mundū sp esse: ⁊ ipsum esse possibile innouari. i. corrūpi. ⁊ iterū fieri: qm̄ phi arabes: vt Auicē. ⁊ Alpharabius volunt aliq̄ sempiternū habere potētiā ad nō esse: vt dictū est in libro de substātia orbis. (Nō ergo.) Ex hoc respondet ad argumētū. d. nō ergo illud q̄ peruenit. i. ipsum esse mundi nouū: secutū fuit ordinem possibilitatis. i. non fuit post esse possibile: q̄m dicat: q̄ apud philosophos. simul fuit ⁊ fuit possibile esse ⁊ nō esse: ⁊ per cōsequēs nō fuit esse mūdi secutū ordinē possibilitatis. immo totū cōtrariū. s. esse possibile secutū est esse mundi. (Et hoc est.) Declarat q̄ dixit per exemplū. d. ⁊ hoc est verisimile ei q̄ dicunt. sup. philosophi de loco. vz. q̄ estimare mundū maiorem vel minorem vel esse corpus supra mundum sit possibile: ita q̄ sit corpus supra corpus vsq̄ ad infinitum. ⁊ nihilominus esse plenitudinem. i. magnitudinem absolute ad infinitum est impossibile. ecce igitur qualiter aliquod est possibile: quod tñ nunc̄ erit actu.

AVERROIS.

Dicimus nos q̄ si aliquis concederet q̄ ante mundum vna fuisset possibilitas in numero ad infinitum: oportebit se concedere q̄ mundus sit ab eterno: sed si aliquis poneret q̄ ante mundum essent possibilitates infinite in numero: sicut posuit Algazel in sua responsione: oportebit cōcedere q̄ ante hūc mundū sit alius mundus: ⁊ ante secundum tertius: ⁊ sic in infinitū sicut in indiuiduis hoīum reperitur: maxime posito q̄ corruptio precedens sit causa esse subsequentis. Ut. g. si deus benedictus poterat creare ante hunc mundum: ⁊ ante illum alium: sequeretur processio possibilitatum esse ad infinitum: aut peruenire ad mundum primum ante quē erat impossibile creari alium: ⁊ hoc inconcessum est apud loquentes: ⁊ omnes opinantes mundi creationem: ⁊ posit̄ possibile esset q̄ ante hunc mundum esset alius mundus ad infinitum: videretur q̄ hec positio non sit falsa. Sed quando subtilissime interrogetur: tunc oportebit q̄ falsa est: quia sequeretur q̄ natura huius mundi naturam vnius indiuiduorum generabilium ⁊ corruptibiliū haberet. vz. q̄ hic mundus procederet necessario a prima causa:

UVA. BHSC. IyR_120_2

eodem modo indiuiduum procedit ab eadem causa. videlicet mediante mobili scilicet motus eterni. vnde hic mundus esset pars alterius mundi: vt in indiuiduis generabilibus ⁊ corruptibilib⁹ reperitur in hoc mundo: vnde necessarium oportet ꝙ perueniat ad mundum eternum: aut qꝫ procedat ad infinitum: sed processus ad infinitum est impossibilis. oportet ergo quod sit vnus mũdus: et ab innumero: ⁊ ab eterno.

¶Hic reprobat sol. Alga. ⁊ primo recolligit per viam diuisionis quid intelligit Alga. d. dicimus nos ꝙ si aliquis concederet quod ante mundum vna fuisset possibilitas in numero ad infinitum: idest a principio vsqꝫ ad finem: oportebit se scilicet ipsum cõcedere ꝙ mundus sit ab eterno. ista consequẽtia fuit superius deducta. (Sed si aliquis). Recolligit membrum: quod Alga. vult. d. Sed si aliquis poneret ꝙ ante mundum essent possibilitates infinite in numero: sicut posuit Alga. in sua responsione: oportebit concedere ꝙ ante hunc mundum sit alius mundus: ⁊ ante secundum tertius: ⁊ sic in infinitum: sicut in indiuiduis hominum reperitur. ⁊ addit ꝙ hoc maxime sequitur: posito ꝙ corruptio precedens sit causa esse subsequentis. ¶Sed dices. videtur quod Alga. concedat primum membrum: vt visum est: quoniã philosophi arabes volunt mundum semper esse: ⁊ ipsum semper esse possibilem non esse. ergo non videtur ꝙ Auer. attribuat Alga. veritatem. ¶Dicendum ꝙ Alga. inquantum philosophus habet dicere primum membrũ: ⁊ illud non curat Auer. destruere: quoniam. 12. metaphy. commen. 41. ⁊ in 3. ⁊ 4. capitulo de substantia orbis. ⁊ 8. physicorum. commen. 71. satis destruxit. Alga. autem inquantum theologus habet dicere ꝙ potuerunt esse infiniti mundi: ⁊ per consequens plures. immo infinite precesserunt possibilitates ante mundũ in quo sumus. ⁊ hoc destruit Auer. (Uerbi. g. si de⁹.) hic probat consequentiam. d. U. g. si deus benedictus poterat creare ante hunc mundum alium mundum: ⁊ ante illũ alium: sequeretur processio possibilitatum esse ad infinitum: aut peruenire ad mundum primum ante quẽ erat impossibile creari alium. hoc destruit. d. ⁊ hoc inconcessum est apud loquentes: ⁊ omnes opinantes mundi creationem. patet ergo ꝙ si mũdus potuit creari ante mundum: ⁊ sic in infinitum: infinite precesserunt possibilitates. Tunc arguit ꝙ defacto fuerunt infiniti. d. ⁊ posito possibile esset: ꝙ ante hunc mundum esset alius mundus ad infinitum: videtur ꝙ hec positio non sit falsa idest videtur qõ debuit poni in esse: eo quia possibile non fuit falsum. ergo fuit ita de facto qõ ante hunc mundum fuerunt infiniti.

Dubitatio.

Solo.

Sed accidit questio quoniam multi concedunt antecedens: ⁊ negant consequentiam scilicet potuerũt esse infiniti mũdi. ergo fuerunt. antecedens apud theologos est verum. consequens falsũ. vt in multis potest adduci instantia. ¶Mihi videtur qõ hic consequentia fundetur in hoc qõ multitudo possibilitatum in materia fundatur. quando materia est causa possibilis esse: ⁊ possibilis non esse. igitur si possibilitates fuerunt infinite: omnes in materia habent fundamentum: ⁊ per consequens mundi poterunt recipi in materia. igitur ⁊ habuerunt agens naturale potens deducere eos de potentia ad actum. vbi autem fuit materia ⁊ agens. iam fuit effectus. ergo iam fuerunt mundi infiniti. ⁊ sic apparet vis consequentie apud principia naturalia. ¶Uel potest declarari consequentia: quoniam ⁊ agens potens ponere plures effectus in esse qui sunt vnius rationis in se ⁊ respectu agentis sublatis omnibus agẽtibus dispositiuis ad vnum: magis ꝫ ad alterum: aut nullum ponit: aut omnes: ⁊ hec propositio

UVA. BHSC. IyR_120_2

apud philosophos est manifesta: ⁊ Auerro. hz eā pro principio in. 8. phy-
sico. cōmē. 15. In proposito sic est deus est. cm agens vnius rationis: potēs
infinitos mūdos producere: qui sunt vnius rationis in se ⁊ respectu agen-
tis: ⁊ nullum est agens disponens magis ad mundum. a. cs ad mundum. b.
ergo vel omnes ponet in esse: vel nullum: ⁊ nullum dicere est cōtra sensum.
⁊ omnes est quod vult. Quid autez dicerent diuini theologi ptz: qm deus
agit tantum quātū vult: ⁊ non est negandum quin deus possit facere non
tot mūdos quin plures. vt ponunt oēs: ⁊ ideo rō ista est tm probabilis ⁊ fi
cta. (Sed quando.) hic destruit cōsequēs. d.: qñ subtilissime interrogaret:
tūc oportebit q falsum est. i. sed illud est falsum: qđ probat. d. qz sequeretur
q nā huius mūdi haberet nām vnius indiuiduorum generabiliū ⁊ corru
ptibiliū. ⁊ declarat quā nām. d. vz oporteret q hic mundus procederet
necessario a prima cā: eodē mō indiuiduū procedit ab eadē cā. vz. median-
temobili. s. motus eterni. i. celo. ⁊ sic sicut indiuiduū fieret ab agēte eterno
tanc a cā vlt. sic mūdus fieret a celo alio. tunc vltra. vñ. i. ⁊ per ons hic mū
dus esset pars alterius mundi vt in generabilibus ⁊ corruptibilibus repe-
ritur: ⁊ hoc idem Auer. intulit primo celi. cō. 33. ⁊ illud declaratur. per hoc
⁊ hoc per illud. Unde. i. per ons opz vt perueniat ad mundū vnum eternuz:
aut q procedat ad infinitū. sed pcessus ad infinitū est impolis. ergo opz q
sit vnus mundus. ⁊ ab innumero. i. sine fine ⁊ principio ⁊ eterno proueniēs
⁊ hoc volo. Declatū ergo est qualr Alga. inquātū theologus dicit impoſe.

ALBA. DU. xxj.

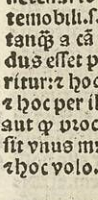

Jt Algazel: quarta auctoritas philosophorum hec
est: oportet necessario q materia precedat quodlibet
innouatum: quelibet enim innouatio in quadam si-
dubio materia interuenit: vnde sequitur q materia
nullatenus innouetur: immo ea que innouātur sunt
forme ⁊ accidentia. Et quamuis quibusdam materijs quodam-
modo attribui posset: oportet necessario q peruenīat ad primam
materiam que sine dubio innouabilis est.

Chic inducit Alga. quartam rōnem phoz. d. ait Alga. quarta auctoritas
phorū hec est: opz necessario q mā precedat quodlibet innouatū. cuius rō
nez dicit. quelibet em innouatio in quādā sine dubio materia interuenit. ⁊
tunc infert. d. vnde sequitur q mā nullatenus innouetur. idest sit eterna: im
mo ea que innouatur sunt forme. (Et quāuis.) hic soluit. q. quādā: posset
enim quis dicere q mā cōposita: sicut est materia scda: generatur ⁊ corrūpi
tur. Soluit: ⁊ quāuis quodāmodo materijs possit attribui. sup. corruptio:
⁊ dirit: materijs quodāmodo: qm nō sunt simplr materie: sed aliquo modo
respectu vltime forme: opz necessario q perueniat ad primā materiā q sine
dubio innouabilis est. ex hoc arguitur: q si mundus fieret: opz q ante ip-
sum precedat materia: ⁊ sic vt prius. (Sed est dubiū: qm. 12. metaphy. cō.
mē. 18. Auer. videtur dicere: q neq materia neq forma fit: sed totum com-
positum. hic aūt ait: q formez accidētia fiunt: qm materia est eterna. (Ad
hoc dicēdum q aliquid fieri potest duobus modis intelligi. Uno modo tā
cs illud qđ proprie innouatur. ⁊ rōne eius fit mouitas aliorum. Alio modo
tanc per se ens subsistens: ⁊ separatum a causis sui esse. primo modo sola
forma fit: qm. ppie accipit esse: ⁊ ratione eius compositū. fit scdo modo cō-
positum: quoniam quod per se subsistit est compositum vt declaraui inscō
de aia. in cō. 7. ⁊ sic cōcordantur verba Auer.

Dubita-
tio.
Solo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

VERBOIS.

Scimus os q̄ sententia horum verborum est: q̄ quodlibet innouatum est possibile ante q̄ innouetur. ⁊ qđ possibilitas exigit rem in qua sustētetur scilicet subiectum recipiens. Possibilitas enī recipientis differt a possibilitate agentis. et ideo non potest possibilitas perfecte attribui agenti: nisi cōueniat cū recipiente. Multa enim sunt impossibilia in agentibus q̄ respectu quorūdam recipientium sunt impossibilia. Unde postq̄ illa possibilitas quod innouatur precedit: impossibile est q̄ reperiatur absq̄ subiecto. Neq̄ agens potest esse subiectum: neq̄ possibile potest esse subiectum: quia quādo possibile est in actu est remota possibilitas. Remanet ergo qđ sit subiectū possibilitatis res recipiens ea. s. materiā: ⁊ materia in quantum materia non generatur: oporteret namq̄ qđ materia haberet materiaz ad infinitum: ⁊ si forte dici posset qđ generaret est sine dubio inquantum componitur ex materia ⁊ forma: quia quodlibet generabile ex aliqua re generatur. Unde aut procedit ur ad infinitū recte in materia infinita: quod est falsum: licet ponamus mouentem ab eterno. Aut qđ forme aduenunt successiue vicissim in quoddam subiectum ingenerabile ⁊ incorruptibile: ⁊ sic circulariter ad infinitum ab eterno. vnde ex hoc necessario sequitur quod sit dare motum ab eterno qui sit causa huius subsequētis futuri in istis generabilibus ⁊ corruptibilib⁹. ¶ Generatio namq̄ cuiuscunq̄ est alterius corruptio: ⁊ eius corruptio est generatio alterius: nullum enim de nihilo fit. nihil enim aliud est generatio: nisi conuerti res ab eo quod est in potētia ad actū: nulla enim permutatio de summa priuatione fit. Patet ergo ex istis q̄ hic necessario est res in cōtraria deferens formam: in quā rem ille forme successiue aduenunt vicissim.

¶ hic auer. vult cōfirmare argumentū phoz. ⁊ primo ponit intellectū verborum Algazelis. scđo ibi. (Politas enī) soluit. q. In ꝑmo ait. dicim⁹ nos q̄ ista hoz verboz est: q̄ qđlibet innouatū est posse ante q̄ innouet: q̄ in primo de sba orbis posse precedit fieri. Et necessariū est q̄ politas eriuit rem in qua sustētet. s. sbm recipiēs. (Possibilitas enī.) hic soluit q̄stionē. q̄m posse dicit q̄ res est possibilis esse politate agētis sicut ponit lex nostra: ⁊ q̄ illa politas non differt a politate agētis: immo politas materie ⁊ possibilitas motoris est vna: vt dicit plato. ¶ Soluit ergo hoc. d. possibilitas enī recipientis differt a politate agētis. ⁊ ideo nō potest politas ꝑfecte attribui agenti: nisi cōueniat cum recipiēte: modo hoc est falsum⁹. ⁊ ideo dupler est possibilitas. s. ex pte agētis: ⁊ dicit. politas ab extrinseco: ⁊ politas mā: et dicit politas ab intrinseco: vt dicit Auer. ꝑmo ce. cō. 124. (Multa enī.) probat. d. multa enī sunt posia in agētibus: que respectu quorūdam recipientium sunt impossibilia. Et dicit notanter respectu quorūdā recipientium: qm̄ quicquid est possibile a potētia materie: est possibile a potētia agētis

posse ꝑcedit fieri.

Qđ ꝑpotētia mā ē possibile apotentia agētis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

primo celi.cō.124.attamē respectu quorūdā agentiū aliqō est possibile:vt respectu hominis est possibile generare hominē.qō respectu materie musce est impossibile:ꝛ absolute respectu materie sit possibile.(Unde posteꝫ) Hic recolligit vim verborū Alga.ꝛ phorū.d.vnde posteꝫ illa possibilitas p cedit illud qō innouat.impossibile est q reperiatur absq; subiecto.(Neq; agens)remouet instantiā:qm posset dici agens esse subiectū illius potētie. vel ipsum esse possibile eē subiectū potentie.Hec remouet.d.neq; agēs potest esse subiectū.sup illius possibilitatis:neq; ipsum possibile pōt esse subiectum illius.q agens nō sit subiectū relinquit manifestū:sed q ipsum impossibile non sit subiectū.probat.d.q; quādo possibile est in actu est remota possibilitas:ꝛ per ꝛs ipsum possibile nō est subiectū.cōcludit propositum.d.remanet ergo q subiectū possibilitatis sit res recipiens eam.i.materiā.ꝛ sic apparet dictū alga.¶Debes scire: vt dicit auer.12.meta.cō.18. q; due fuerunt opiniones de possibilitate rerum.Una Joannis christiani: qui omnē possibilitatē posuit in agente:vt ibi declarat.alia loquentiū sue legis:que posuit potentiā fundari in priuatione simplr.i.in nihilo.et has duas opiniones hic remouet.primā quidē cum probat possibilitatē agentis esse aliam a possibilitate patientis.scōam vero:cum probat possibile nō esse subiectū possibilitatis:et sic apparet intentio verborū auer.(Et materia.)Hic recolligit cōditiones subiecti possibilitatis.et dicit.et materia inquātum materia nō generat. oporteret namq; q materia haberet materiā ad infinitū.(Et si forte.)Soluit dubiū qm posset dici q elemētū generat. ꝛ tamen apud Aristo.vocat materia mixtorū.et dicit.et si forte dici possit q generat vt apparet in materijs scōis.Soluit.d.est sine dubio inquantū illa materia cōponit ex materia et forma.cuius rationē dicit:quia quodlibet generabile ex aliqua re tanq; materia generat.(Unde aut.)Destruit cō sequens.si materia ex alia materia generat.d.vnde sup.Si materia ex alia materia generat:aut procedit ad infinitū recte.i.recto ordine in materia infinita:quod est falsum.¶Sed remouet dubiū:quoniā posset dici q non est incōuentens hoc:quoniā potest vnum fieri ex alio.et sic in infinitū:duꝫ sit vnum agens sempiternū continuās illa:vt videt dicere Aristo.8.phy.ter. commē.47.ꝛ.46.ꝛ.1.de generatione.ter.commen.56.¶Respondet qō illud omnino est falsum.licet ponamus mouentē ab eterno.i.quātumcunq; sit aliquod agens motum motu eterno.et falsitatē illam declarauit auer. primo phȳsicorum.commen.82.vbi probauit.q si materia fieret ex materia:tunc idem esset anteq; fieret.et tu vide verba sua:quoniā sunt manifesta.ideo ait q quomodocunq; sunt falsa.(Aut q forme.)Colligit membrū verum dicēs.aut si primū est impossibile:oportet dicere q forme aduenīūt successiue vicissim in quoddā subiectū ingenerabile:ꝛ incorruptibile.et sic circulariter ad infinitū ab eterno.et hoc volo.vnde ex hoc necessario sequitur q sit dare motum ab eterno qui sit causa huius subsequentis futuri in istis generabilibus ꝛ corruptibilibus:et hec est opinio Aristo.quod declarat per dictum eius primo 'periherme.text.commen.17.dicens.generatio namq; cuiuscunq; est alterius corruptio.et econtra eius corruptio est ghatio alterius.cuius rationē dicit:nullum enim de nihilo fit.Nihil em̄ aliud est generatio:nisi conuerti res ab eo quod est in potentia ad actū: cuius rationē dicit.nulla enīꝫ pmutatio de summa priuatione.i.de nihilo simpliciter fit.¶Tūc vltimo recapitulādo cōcludit intentū.d.pꝫ ergo ex istis q hic necessario est res incōtraria.i.nō cōtraria formis:sed media deferens formas in quā rē ille forme successiue aduenīūt vicissim.et sic apparet propositū Aristo.ꝛ vis argumēti phorū:qm si mūdus fieret oporteret q ante

De possibilitatere rū duesūt opiniōes? Secunda opinio.

Dubitatio.

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

fieri eius presupponeret materia.⁊ sic prefuit materia.⁊ p ꝓns agens particulare:⁊ per ꝓns celum.⁊ sic ante mundū fuit mūdus:vt dictū fuit. ¶Debes scire q̄ oēs rationes ꝓbū fundant in hoc q̄ omne factum esse precedit fieri.et omne fieri precedit posse esse.primū enim declarauit ari.⁊ auer. 6.phy.cō.7.scō̄a declarata est modo hic. ¶Sed dices.duplex est fieri.s.p motū:⁊ p simplicē emanationē:quod dicit creari.modo tota sntia Arist.verificat in primo modo dicēdi:modo autē in scō. ¶Propter q̄s latini multi ponūt ad mentē arist.mundū incepisse sed nō p motū : ⁊ in hoc ꝓlato et arist.conueniūt.rationes enim arist.nō concludūt primo : nisi q̄ mundus nō incepit p motū. ¶Sed hic modus dicēdi peccat multū.primo q̄ est cōtra verba arist.scō quoniā est cōtra sntiam.contra verba quidē:quoniam octauo concludit simpliciter.tex.cō.15.q̄ mūdus sit eternus.si ergo intentio eius esset q̄ nō incepit p motū:nō cōcluderet ipsum esse eternū.cōmitteret ei fallaciā ꝓntis:vt vides. ¶Preterea ꝓmo celi tex.cō.102.narrat duas extremas opiniōes de mūdo:⁊ tandē probat q̄ factū nō potest dici eternū. dicit ei factū esse⁊ quidē igit sempiternū tamē esse dicere impossibiliū.ergo si mūdus nō incepit p generationē:⁊ incepit.non ꝺz dici sempitern⁹:vt ibidem probat Arist. ¶Preterea.12.meta.tex.cō.41.⁊ in vlti.octaui phy.concludit primū principiū esse ens simplex⁊ eternū.⁊ nō videmus adhuc in libus arist.probatū illud:nisi per viam motus eterni.ergo opz q̄ motus celi sit eternus. ¶Contra fundamenta vero:quoniā principiū est apud ari. q̄ omne q̄d fit ex subiecto fit in quo recipit in quacunq̄ specie factionis: quoniā vt sepe declarauit.principiū apud arist.in.2.post.vlti.cap.nō habetur:nisi ex sensibus.vnde.8.phy.cō.26.⁊.22.propositio magis propinqua primis principijs est que est plus cōformis sensatis.illa ergo ꝓpositio:cuius significatū habet p concordiā pluriū sensuū:sine discordia alicuius vocat propositio p se nota.Sicut est in proposito.q̄ enim nihil fiat ex nihilo. patet in oibus sensibus cōcorditer.⁊ nullus cōtradicit.⁊ ideo arist.nō probat eam nisi cōfessione antiquorū:sicut probant propositiones p se note.⁊ sic apparet qualiter illa propositio cōcludit verbis ⁊ fundamētis Aristo. vt alibi dixi.⁊ forte aliquando melius dicam. tamen illa opinio est vera: quia est opinio nostre legis.licet arist.⁊ auer.errent ibi:sicut in alijs pluribus.⁊ licet illud principium sit consonum sensibus:attamen creatio est supra sensus.⁊ ideo credenda est per testimonium prophetie.

Fūdamētū rōnum ꝓbōrum.

Positio & rūdā latinorum.

Impugnatio.

Defensio nre legis.

ALSA. DUB. xxij.

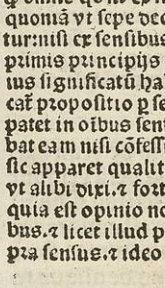

Jt Algazel super predicta arguens : dicimus q̄ dicta possibilitas ad iudicium reducitur intellectus. Quodcunq̄ enim natura iudicatum fuerit inesse ab intellectu : ⁊ illa iudicatio falsa non appareat:dicitur possibile.si vero falsa apparet dicitur impossibile: ⁊ si non potest in priuationem iudicare:dicitur necessarium. Et he presuppositiones sunt sine dubio intellectuales non indigentes de aliquo ente in quo predicentur : et hoc potest probari duabus rationibus : quarum vna est . q̄ si possibilitas exigeret ens reale in quo denominetur : sequeretur etiam q̄ impossibile exigeret reale ens in quo dominetur : quod est falsum:quia impossibile non habet esse : neq̄ materiam in qua aduentat : ⁊ possit de eo denominari.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Chic inducit Alga. soluentem argumentum Aristote. ⁊ dicit. ait alg. supra predicta arguens. dicimus q predicta possibilitas reducitur ad iudicium intellectus. Quod declarat. d. quodcunq; enim naturaliter iudicatum fuerit inesse ab intellectu: ⁊ illa iudicatio falsa non apparet: dicitur possibile. Si vero falsa apparet: dicitur impossibile. ⁊ si intellectus non potest iudicare: dicitur necessarium. Debes scire q possibile apud hos totaliter ponitur ab intellectu. volunt enim q illud dicitur possibile: cuius compositio in re non dicit repugnantiam: vt sor. est posito q sit generandus: ⁊ impossibile est illud cuius compositio in re dicit repugnantiam: vt chimera est. et necessarium cuius compositio cum non esse dicit repugnantiam: vt deus nō est. ⁊ cum isti sic loquuntur de possibili logico omnino habent dicere: q illud est ens rationis ⁊ in iudicio intellectus consistens. ⁊ per hoc respōdēt ad vim argumenti cum dicebatur. si mundus fit: mundus fuit possibilis. conceditur. ergo ponit materia ⁊c. negatur: qm̄ ista possibilitas non est nisi non implicatio contradictionis apud intellectū intelligentē illam. mundus est. ⁊ sic tota ratio Aristo. ruit. (Et he) hic probat itidem. d. ⁊ he presuppositiones sunt sine dubio intelligibiles non indigentes de aliquo ente in quo predicentur et sint. Quod probat. d. ⁊ hoc potest probari duabus rationibus. quarum vna est: q si possibilitas exigeret ens rationale pro subiecto: vt materiam: in qua denominetur: sequitur etiā q impossibile exigeret reale ens in quo denominetur: qō est falsum: q impossibile non habet esse neq; materiā in qua adueniat: ⁊ possit de eo. i. ab eo denominari. Et ꝓ̄tia potest probari: qm̄ opposita tam contraria q̄ priuatiua habent fieri circa idem. vt. 10. metaphy. probat aristo. ⁊ patet inductione. modo possibile et impossibile sunt opposita: vel contrarie vel priuatiue. ⁊ hec patet. ergo hñt fieri circa idem. si igitur possibile circa ipsum ens reale: ⁊ impossibile etiam quod est propositum.

AUERROIS.

Scimus nos q possibilitas sine dubio de reali materia indiget. Omnia cm̄ intelligibilia vera exigunt sine dubio ens reale extra animam. Veritas namq; vt declaratum est in sua declaratione: est equare rez ad intellectum: scilicet qō reperiatur in anima: sicut est extra animam. Unde oportet quando dicimus de aliqua re qō est possibilis: qō hec sententia significet rem in qua hec possibilitas reperiatur. Sed id quod dicebat alga. vz. qō possibilitas non exigit ens reale: quia impossibile non exigit ipsum: sophisticatio est: eo q impossibile exigit subiectum: sicut exigit possibilitas. positas em̄ ⁊ impositas duo sunt opposita: ⁊ opponētia exigunt sine dubio subiectum: quia impossibilitas est negatio possibilitatis. Unde si possibilitas exigit subiectum: ergo ⁊ impossibilitas. U. g. si nos dicimus q esse vacuum est impossibile: q esse dimensiones extra corpora naturalia seu infra est impossibile. tādem q hec reprobatio est ita manifesta q non indiget de exemplorum multiplicatione.

Auer. modo arguit cōtra solu. alga. ⁊ d. dicimes nos q possibilitas sine dubio indiget de reali materia. hoc probat. d. oia enim intelligibilia vera exigunt sine dubio ens reale extra aiam: cuius rationē addit. d. veritas cm̄

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt declarat ſ̄ eſt in ſua declaratione.i.in perihermenias:& in predicamētis eſt equare rem ad intellectū.ſ.q̄ reperiat in aia ſicut eſt extra aiam.Tertio cōcludit illud.d.vñ opz q̄ dicimus de aliqua re q̄ eſt poſſibilis:q̄ hec ſnia ideſt ſenſus huius propoſitionis ſignificet rem in qua hec poſſibilitas reperitur. ¶Debes ſcire q̄ vis rationis auer.in hoc cōſiſtit: q̄ vel illi iudicio intellectus rūdet aliq̄d in re:vel nihil.Si nihil:ergo eſt fictio.& ſic intellectus poſſet facere omne imaginabile poſſibile.Si aliq̄d.ergo dictū alga. eſt falſum.& p ꝓ̄s.ſi iſta eſt poſs:mūdus eſt.opz q̄ in re ſit aliq̄d a quo intellectus illā ſumat poſſibilē.v.g.materiā:& hoc fuit dictum.(Sed id qđ)hic ſoluit argumētum primū alga.ad probādū illud.& primo reſumit illud.d. ſed illud qđ dicebat alga.vz.q̄ poſſibilitas nō exigit ens reale:q̄ impoſſibile nō exigit ipſum:ſophiſticatio eſt:qđ declarat.d.eo q̄ impoſſe exigit ſbm ſicut exigit poſſitas.cuius rationē dicit.poſſitas em̄ & impoſſitas duo ſunt oppoſita:& hec eſt q̄ſi maior.deinde probat minorē.d.q̄ impoſſitas eſt negatio poſſitatis. deide cōcludit cōcluſionē.d.vnde ſi poſſitas exigit ſbm.ergo & impoſſitas. Vult ergo auer.q̄ tā poſſibile q̄ impoſſibile in eodē ſint ſubiecto.(v.g.)probat idem exēplo.d.v.g.ſi nos dicimus q̄ eſſe vacuū eſt impoſſibile.hoc dicimus ſup.q̄ eſſe dimēſiones extra corpora naturalia ſeu infra.i.extra celum:vel infra celum eſt impoſſe:& tunc recolligit ſoꝝ.d.tandē ſup.dicim⁹ q̄ hec reprobatio cōtra ipſum eſt ita manifeſta q̄ nō indiget de exēplorū multiplicatione.quaſi dicat.q̄ illud qđ ipſe ḥz pro incōueniēti eſt neceſſarium. Dubitatio.

¶Sed dubitatur: q̄m ſi impoſſibile eſt in illo ſubiecto in quo eſt poſſibile. ergo ei correſpōderet aliq̄d in re.q̄ ꝓ̄s aliquod eſſe:& ſic nō eſſet pura negatio. ¶Pōt dici q̄ tā poſſe q̄ impoſſibile in eodem ſubiecto ſunt modo diuerſo:q̄m poſſibile eſt in eo ſubiective & formaliter:impoſſibile eſt in eo denominative:q̄m principiū impoſſibilitatis eſt materia:cōplemētum eſt ratio & intellꝰ.q̄ materia nō eſt in potētia ad chimerā:dicit chimerā eſſe impoſſibile.iſtud ergo impoſſibile nō eſt in materia niſi denominative.poſſibile vero formaliter:q̄m potētia eſt ipſa dimēſio materie:que eſt eius proprium propriorū:vt dixi in lib.de ſba orbis. Quidā tñ fingunt alibi:q̄ propoſitio poſſitio phoꝝ eſt vera in oībus oppoſitis preter in contradictoꝝ̄s:modo poſſibile & impoſſibile ſunt quaſi cōtradictorie oppoſita &c. Solutio. Poſitio ſ̄q rumdam.

ALGA. DUB. xxiij.

AIt Algazel.ſcḋa ratio eſt.quia anime ſeparate hominum ſunt ſubiective per ſe exiſtentes:non in corpore: neq̄ in materia: neq̄ aliqualem habent circunſtantiam materialē qua innouentur. Ut opinatur Auic. & alij nobilium philoſophorum:& habent ſine dubio poſſibilitatem anteq̄ innouentur: & non habet ſubiectum neq̄ materiam.ergo earum poſſibilitas eſt denominatio relatiua non dependens de patiente neq̄ agente.

¶Hic ponit ſcḋam rationē ipſe alga.ad probandū illud quod ſuperius dixit.ſ.q̄ poſſibile nō requirat ſubiectū.d.ait Alga.ſcḋa ratio eſt quia anime ſeparate hominū ſunt ſubiective.i.ſubſiſtēter per ſe exiſtētes nō in corpore neq̄ in materia:neq̄ aliqualē habēt circūſtantiā materialē qua innouentur vt opinat Auicen.& alij de numero nobiliū phoꝝ.& tamē ſine dubio anteq̄ innouent.i.corpori vniant habēt poſſibilitatē:& tñ hec poſſibilitas non ḥz ſubiectū neq̄ materiā:q̄m nō ſunt ex materia.ergo earum poſſibilitas

UVA. BHSC. IyR_120_2

est denominatio relatiua nō dependēs de patiēte nec agēte: sed solū ex indiuiduo rōnis cōtingētis extrema. Quis igit duab⁹ rōnib⁹ voluit Al. aliqđ esse possibile: nō indigere subiecto pro eius possibilitate: vt apparet.

AVERROIS.

QVIDAM nos quod nullus sapientum: vt inuenim⁹: opinatur quod anima innouetur et post mortem corporis remaneat: nisi Auic. tantum: immo omnes cōmuniter opinati sunt: q anime innouatio est relatiua: scilicet q hec innouatio est eius adiunctio cū corporeis possibiliter dictam adiunctionem recipientibus: eo modo quo preparationes et possibilitates speculorum recipiunt adiunctionem solis radiorum: et dicta possibilitas apud philosophos non est de natura formarum possibiliter innouatarum et corruptibilium. immo vt opinantur et allegant domōstrasse: est imposita in quadam natura preter materie naturam: et hoc non potest hic sufficienter ostendi. exigit enim plurima preambula: que in singulis locis librorum philosophorum diffuse reperiuntur: maxime ab Aristo. in tertio de anima.

Opinio Pla. q̄ aīa

CHic respondet ad rationē Alga. et debes scire q Alga. videt q opinetur opinionē Platonis qui posuit aīas creari in quodā numero ab eterno: et eas iussu dei vniri corporibus in tēpore per administrationē agentis naturalis: et post mortē iterum remanere. et cōtra hoc nō arguit Auer. alio modo videt opinari q post mortē anime remanēt eterne: ex habuerint principium que possunt vniri: ex nō vniant: et hoc destruit Auer. probat ergo q hoc sit falsum auctoritate philosophi. d. dicimus nos q nullus sapientū: vt innenimus: opinat q aīa innouet: et post mortē corpis remaneat: nisi Auic. tm: qm principiū est apud naturales q omne qđ incepit desinet: vt probatum in lib. de intellectu. Si em aīa incepit: ipsa desinet: et si desinet: nec incepit. (immo oēs) hic ponit modū quo aīe possunt intelligi fieri. d. immo oēs cōmuniter opinati sunt: q innouatio aīe est relatiua. s. q hec inouatio: est eius adiunctio cū corporib⁹ possibiliter dictā adiunctionē recipientibus: cuius exēplū ponit. d. eo modo quo preparationes et possibilitates ispeculorum. i. eo modo quo potētia speculi recipit adiunctionē radiorum solis.

¶Sed h̄ maxima orit questio: qd. s. sit ista vnio: et qd ista possibilitas adiunctionis. ¶Et scias q in libro de itellectu exposui illu: attamē dicēdū q in tellectiua aīa apud Auer. est forma simplex separata actus purus: sicut que libet intelligētia mouēs stellā: vt ibi scripsi: vult tn q ista cōtinuet corpori bus humanis p opationē. qn em corp⁹ hois p cogitatiuā operat cōprehēdēdo singulare demōstratiuū: tūc intellus vnit ei: vt forma mouēs. ergo intellect⁹ et est intellus: et est aīa. intellus quidē prout separatus et immixt⁹: intellus p essentiā eius: sicut qlibet intelligētia. aīa quoq prout corpori ptinuat: p esse principiū intelligēdi et volēdi. ergo innouatio aīe est relatiua: qm qn corpus fundat relationē illā qua cōprehēdit indiuiduū demōstratū: tunc intellus dicit aīa eius: absolute tn nō dicit aīa: sed prout corp⁹ fundat illā.

Quid sit relatiua vnio ipsius aīe.

¶Sed dices. quid est ista relatiua vnio: et vbi est subiectiue? ¶Dicendū q nihil est aliud nisi denominatio quedā ipsius anime intellectiue: qua dicit aīa: vbi prius nō dicebat: sicut dextrū in colūna nihil aliud est: nisi innouata relatio qua denominatur dextrum. Subiectiue autem est in corpore sicut relatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

ſicut relatio columne in homine: vnde ſicut deus dr̃ agens reſpectu exr̃te in re acta. ⁊ columna dextra reſpectu exiſtẽte in aſali: ſic intellectus dicitur anima hominis reſpectu animationis exiſtentis in corpore. ⁊ i hoc appet exemplum de ſole. pōt em̃ ſol dici forma omnium ſpeculoꝝ. iz non recipiꝫ in eis prout ſpecula vniuntur ei. Et hoc declarat. d. et dicta poſſibilitas apud philoſophos non eſt de natura formarum poſſibiliter innouatarū ⁊ corruptibilium. immo vt opinantur ⁊ allegant ipſi demonſtraſſe impoſita eſt in quadam naturam prꝫter naturam materie. Deinde ſe excuſat. d. et hoc non poteſt hic ſufficienter oſtendi. exigit enim plurima preambula q̃ in ſingulis locis librorum phorum diffuſe reperiunr̃: maxime ab Ari. i ter tio de anima. ¶In his apparet defectus Joan. iandoni qui voluit vnicam eſſe animam intellectiuam in corporibus humanis. hoc enim patet: quoniam licet intellectus ſit vnus ſimpler omnium: non tamen anima intellectiua: quoniam anima intellectiua dicit duo ſcilicet intellectum purum: et etiam ꝑm illum denominantem intellectū: ⁊ ſubiectiue exiſtentē in corpore. et per conſequens poteſt concedi plures eſſe animas: quot ſunt reſpectꝰ ⁊ corpora hominis. Secundo apparet q̃ anime innouant̃ in hominibꝰ cōtinue: non ſ. nouitate accidentꝭ in eis: ſed in nominibus. ¶Sed dices: q̃d eſt fundamentum prorſum vnionis talis. Dicendum quod ſicut nauta non dicitur anima nauis. niſi quando incipit operari: ita intellectus non dicitur eſſe anima hominis: niſi quando incepit eſſe principium operationis in eo. fundamentū ergo primū eſt operatio: ⁊ q̃ operationes horum ſunt diuerſe. ideo ⁊ aſe relatiue ſunt diuerſe: abſolute ſunt vnꝰ actꝰ purus nō cadens in continuo: ⁊ tpe. ¶Et debes ſcire q̃ hec eſt opinio Ari. ⁊ auer. et eſt error purus: ſm nos xpianos: aliter eſt dicēdū: vt declarauī in libro de intellectu: vbi contradixi his phi fortiſſimis rationibus.

Error Joannis.

aīa itellectiua dicit duo.

dubitatio

Solutio.

Defectus ſolegiſte cōtra ariſt. et Auerr.

ALBA. DUB. xxiiij.

¶Jt Algazel. et ſi forte diceretur quod poſſibilitas in anime innouatione non imprimitur in materia: ſequeretur eos igitur quod poſſibilitas recipientis eſſet ſimilis poſſibilitati agentis. videlicet. quod poſſit actus procedere ab eo: et hoc eſt falſum: quia ſequeretur quod anima veniat in corpus tanquam cupiens ⁊ deſiderans ipſum dum eſt extra. videlicet. anteq̃ aduenīat in corpore: ſicut artifex: et hec non eſt diſpoſitio in effectu.

¶Contra hanc ſolu. arguit Alga. et primo proponit illam. d. et ſi forte diceret quod poſſibilitas in innouatione anime non imprimitur in materia id eſt ſi anima intellectiua non eſt poſſibilis vniri poſſibilitati materie: ſequitur ſequitur eos quod poſſibilitas recipientis eſſet ſimilis poſſibilitati agentis iſto modo. videlicet quod poſſit actus⁊ operatio procedere ab eo i. in intellectu quando vult. ſ. intrare, corpus: ⁊ conſequentiam non probat: ſed poteſt probari: quoniam omnis poſſibilitas eſt aut ab agēte: aut a parte materie: vt dictum eſt. ſi igitur poſſibilitas qua intellectus vnitur corpori non eſt a parte materie: ergo eſt a parte agentis: et nullum videtur agēs niſi ipſemet intellectus. ergo ageret iſtam vnionem quando ſibi placeret. Deinde deſtruit conſequens. d. et hoc eſt falſum: quia ſequitur quod anima veniat in corpus tanq̃. i. eo modo quo agens cupiens: ⁊ deſiderans ipſum dum eſt extra anteq̃ aduenīat in corpore: ſicut artifex intrat domum. thec non diſpoſitio in effectu. ¶Et debes ſcire quod virtus rationis conſiſtit

UVA. BHSC. IyR_120_2

in hoc.intellectus siue actus purus:siue non:anteq̃ corpori continuetur potest continuari.Uel igitur ista possibilitas est ex parte materie:vel agentis:vel vtriusq̃.si vtriusq̃:ergo est forma generabilis ⁊ corruptibilis: vt scis.Si materie:ergo esset educibilis de potentia materie.Si agentis:quero de agente proximo ⁊ immediato huius vniõis:⁊non potest poni aliõ: nisi ipsemet intellectus:ergo sequitur illud inconueniens.Et hec ratio est multum subtilis contra positionem Auerro.⁊ mihi non parum chara:⁊ facit multum ad intellectum libri de intellectu.

AUERROIS.

QUIcumque nos quod ad hoc respondendum est.videlicet.quod non est impossibile reperiri perfectiones similes dispositionibus que separantur a subiecto:vt nauta a naue:⁊ artifex cum suo instrumẽto: vnde si corpus esset tanquam instrumentum anime:esset ergo dispositio separata.Et est verum quod instrumentum et possibilitas non est similis possibilitati agentis.Et ideo sunt instrumenta mouentia et mobilia:vnde inquantum mouentia retinent agentis possibilitatem:⁊ inquantum mobilia retinent possibilitatem patientis. Et ideo non sequitur ex animarum separataruz positione:quod dicatur quod possibilitas agentis et patientis sunt vna ⁊ eadẽ. CRursus possibilitas agentis apud philosophos non est tantum quid intellectuale:immo est quid reale extra animam. Non oportet amplius in hac reprobatione alia verba addere:quia de se nota est apud quencũq̃ hominem intelligentem habituatũq̃ aliqualiter in philosophia naturali.

CHic soluit.q.hanc multum subtiliter ⁊ preciose.Et primo ponit veram responsionem.secundo ibi(Rursus) quasi tangit secundam solu.Dicit ergo in prima.dicimus nos quod ad hoc respondendum.videlicet quod nõ est impossibile reperiri perfectiones similes dispositionibus que separantur a subiecto:vt nauta cum naue:⁊ artifex cum suo instrumento.vult dicere q̃ potest inueniri hic forma quasi similis intellectus mouenti orbem vt apparet in nauta respectu nauis:⁊ in artifice respectu instrumenti.Tunc declarat idem in intellectu.d.vnde si corpus esset tanquam instrumentũ anime.anima esset dispositio id est forma separata.(Et est verum.) CUm accepit istam propositionem.videlicet quod intellectiua anima comparatur ad corpus:sicut artifex ad instrumentum:accipit secundam ex quavult ad formam respondere.d.et est verum quod possibilitas instrumenti non est similis possibilitati agentis.hec ergo est vis solu.dicendum quod anima intellectiua potest vniri corpori potentia aliqua.et quando queritur qua potentia:agentis vel materie.Dicendum quod neutro modo:sed potẽtia agentis circa instrumentum.et quando dicitur.omnis potentia est ⁊c.verum est de comparatione forme proprie ad materiã:et non de possibilitate inter agens ⁊ instrumentum.(Et ideo sunt). Soluit.q.posset dici contra: quoniam tunc vna esset possibilitas agentis in vnione anime⁊ patientis. Respondit.d.et ideo sunt instrumenta mouentia ⁊ mobilia id est instrumẽta agentia:vt securis:et mobilia id est passiua:vt dispositiões materie:vnde inquantum mouentia retinent agentis possibilitatem:⁊ inquantũ mo-

UVA. BHSC. IyR_120_2

bilia retinent possibilitatem patientis. vult ergo dicere quod in ista vnione nulla est possibilitas agentis neq; materie: sed reductiue est vtraq; qm possibilitas qua intellectus in corpore vnitur dicitur reductiue possibilitas agentis: z possibilitas qua corpus vnitur dicitur possibilitas patiētis reductiue. et ideo infert. non sequitur ex positione animarum separatarū: quod dicatur quod possibilitas agentis z patientis sit vna z eadem: quoniam ibi concurrunt due possibilitates. ¶Sed dices. possibilitas qua intellectus vnitur est ex parte agentis. ergo vniuersaliter quandovult. z sic stat ratio. Alga. ¶Respondetur quod non est ex parte agentis absolute: sed reductiue z metaphorice. proprie autem non est aliqua possibilitas: nisi qualis reperitur inter instrumentum z motorem illius. Ideo illa vnio non est naturalis et propria: z quam subtilis sit ita solutio. tu vides: et cognoscis ignorantiam Joan. iand. 3. de anima. qui nunquam nouit istam vnionem: et scis veritatem libri mei de intellectu. ¶Rursus possibilitas. hic ꝯ inducit solu. secundam. d. rursus possibilitas agentis apud philosophos non est tantum quid intellectuale: immo est quid reale extra animam: cuius contrarium est in ista vt declarauit: quoniam aliqualiter requiritur intellectus comparans intellectum corpori: z econtra. vt dixi. Deinde excusat se. d. non oportz amplius in hac reprobatione alia verba adder e: quia de se nota est apud quēcunq; hominem intelligentem habituatūq; aliqualiter in philosophia naturali: z quam mihi chara: grataq; fuerit ista declaratio de intellectu: considera tu: z sic consūmata est expositio in prima di sputatione. ¶Ubi debes scire quod Auerro. multa adduxit argumenta cō Defensio nostre letra Alga. que in rei veritate sunt contra legem nostram. attamen vt declarauit: illa non concludunt nisi physice. dixi enim quod philosophi totam doctrinam a sensibus accipiunt: et quia dicta eorum sunt ex sensibus. ideo potest dici quod ratione naturali sunt dicta. Illa autem que ponit lex nostra: cum sint supra sensus: z valde verioza: et per testimonium prophetie: quod est multo firmius quam per sensus sunt tenenda. Quando ergo philosophi accipiunt aliquod principium debet negari: quoniam licet sit conforme sensibus: attamen contradicit rationi. Sensus enim in multis contradicit rationi: vt apparet in moribus. Sensus enim vult fornicari. ratio vero vult esse continens: vt apparet primo ethicorum. ¶Omnia ergo principia hic dicta sunt falsa simpliciter. licet apparenter vera: non tamen apparentie est credendum: vt bene dixit Alga. Negatis ergo istis pn cipijs: omnes rationes Auerrois sunt fatue. Et licet ego non adduxi illa principia. iterum tamen in singulo loco tetigi singulam solutionem.

¶Et hic est finis prime disputationis.

¶Secunda Disputatio Algazelis cū peripatheticis. Utrum mundus sit infinitus in futuro tempore.

DUBIUM. j.

¶Vt Algazel. Modo vero excitati sumus inuestigare vtrum mundus: z tempus: z motus sint infiniti in futuro: Unde dicimus q hec questio est ramus preterite qōnis. ¶Philosophi enim opinati sunt: q sicut mundus est ab eterno in preterito. Similiter asserunt ipsum esse semper ternum in futuro: vnde quod semper fuit: z semper erit. ¶Et eo

UVA. BHSC. IyR_120_2

rum auctoritates super hoc maxime quatuor reperiuntur: dicũt tamen quod he auctoritates sunt ille quatuor que nomine ipsorum duximus ad probandum in precedentibus: quod mundus sit ab eterno in preterito tempore. ¶ Nãq ab eisdẽ rõnib⁹ ꝓbat ipz mũdũ esse sempiternũ ⁊ creatũ a cã eternali ⁊ sempiterna. et qz causa ⁊ causatum sunt duo relativa: et relativa oportet quod sint semper simul: ergo mundus semper fuit verit: dũ enim causa nõ ꝓmutat: non etiam causatũ ꝓmutari dz. ergo ꝛc. ¶ Hec ẽ pria ipoz ratio. ¶ Scda rõ. si mundus ad ꝑuationẽ ꝓuentret: eẽt ergo sua ꝓuuatio post suum esse: sed post exigit tẽpus. ergo ꝛc.

¶ Tertia ratio hec est: q possibilitas esse nõ cessat: sikr eẽ positis. Et hec ratio debilis est apud nos: qz nos negamus q sit ab eterno: et non negamus q sit sempiterna si deo placuerit qõ eẽt in perpetuum. Non enim est de necessitate innouati quod hẽat finem: immo bene est de necessitate actus q sit innouatus: ⁊ qõ habeat principium. ¶ Et nullus sapientum opinatur q mundꝰ debeat finire: nisi vnus prudentum sarracenorũ. ipse namq dicit q sicut est impossibile in preterito inuenire reuolutiones ifinitas: similiter ⁊ in futuro. ¶ Et hec opinio est erronea: nullũ nãq futurum ingressum est ad actũ: neq; successiue: neq; continuate: et preteritum ingressum est ad actuz oio successiue. Unde posteq non est magnum mundum remanere in ꝓpetuo in intellectu: immo sua finitio seu ꝓpetuatio est ponis. Debemꝰ nos igit inclinare erga vnam istarum duarũ cohortatione legali nõ intellectuali.

Hec est scda disputatio principalis huius libri: vbi narratur de duratione mũdi in futuro tpe. Et more cõsucto primo apponit motiua Alg. Scdo reprobat illa: aliqua moderãdo. ¶ Circa primũ vr mihi q primo ꝓmittit intentionẽ eius. ⁊ dicit. Ait alg. modo vero exitati sumus inuestigare vtr mũdus ⁊ tps ⁊ motus sint infiniti in futuro. hec igit est eius intẽtio: ¶ Ubi debes scire: vt aperte. 8. phy. declarat: q ex solo motu eterno scit eternitas muudi: ⁊ tps et primi motoris. sikr ex sola eternitate tpis scitur eternitas ceterorum. ⁊ ex sola eternitate mũdi scitur eadẽ eternitas. nõ posset esse dubitatio: quare exꝑsit illa tria: satis. n. fuisset ei exprimere illoz vnum tãtũ. ¶ Et dicendum q expressit illorum tria ad significãdũ cõnexionẽ illoruz: quoniam quocunq illorum existente eterno: infert eternitatẽ alteriꝰ ꝓpteris: ideo vt significaret eorum connexionem: expressit tria illorum: ⁊ dimisit quartum. s. q est primus motor: qui potius demonstrat eternitatẽ mũdi: sed a priori vt dicit auerro. 8. phys. i. commentis. 50. ⁊. 52. ⁊. 56. vbi ponit modum quo ex vno illoꝝ trium infertur eternitas primi ⁊ ecõtra. diuersis processibus. vide. (Unde dicimus) ꝓbat et assignat causam sue intentionis. et sylls debet sic componi. omnis artifex qui sollicite pscrutat de aliquo scibili: debet perscrutari de ramo illius scibilis. sed predicta intentio ꝓpposita est ramus questionis dicentis: an mundus sit eternus: qõ est scibile circa quod cramus solliciti. ideo in scda figura debemus exequi de intentione iam dicta. huius sylli tangit minorem et eius probationem. ⁊ dicit. vnde dicimus q hec qõ est ramus predicte qõnis. s. an mundꝰ sit eternus. hec est minor. deinde declarat illam. d. philosophi enim opinati sunt

dubitatio

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ sicut mundus est ab eterno in preterito. similiter asserunt ipsum eē sempiternum i futuro. vnde sup. opinantur. ꝛ q̄ semp fuit. ꝛ semper erit. vult dicere q̄ opinantur mundum esse infinitum ex vtroq; latere. (Et eorum auctoritates) prosequitur suam intentionem: et primo in generali premittit fundamenta eorum ph̄oꝝ. Et dicit. ꝛ eorum auctoritates: vult dicere fundamenta: maxime quatuor reperiuntur. dicunt tamen q̄ ille: auctoritates: vult dicere fundamenta. sunt ille. quatuor quas nomine ipsoꝝ duximus ad probandum in precedentibus. s. qōne prima. q̄ mūdus sit ab eterno in preterito tpe: namq; ab eisdem rōnibus ꝓbat ipm mūdū esse sempiternuꝫ et creatum a cā eternali ꝛ sempiterna. (Et qr causa) explicat illas vias seu auctoritates quibus mouebantur ph̄i. et prima rō sic componitur. id ad quod refertur relatiuum sempiternum eterno tempore ipm in sui nā ꝛ esse potens ponere reliquum correlatiuum in esse: dz esse sempiternū. sed mundus est huiusmodi: igitur in prima figura sequitur ipsum semper esse. maior est manifesta de sui natura. cum enim intelligit natura relationis: itelligitur illa maior. Sz minor ꝓsyllogizat in ifa sic: relatiua opz q̄sint semp simul: vt ex diffinitionibus eoꝝ apparet: causa et causatum sunt relatiua: ergo oportet vt sint semper simul. Tunc vltra. causa ꝛ causatum semp sunt simul. sed mundus est causatum: et primus motor cā: ꝛ est in sui ẽba sempiternus. ergo mundus semper est. ꝛ sic nunq̄ desinet esse. huius syllogismi tangit tm̄ prosyllogismum minoris: ꝛ cōclusionem. vnde ait. ꝛ qr causa et causatum sunt duo relatiua. et hec est minor prosyllogismi: et relatiua oportet q̄ sint semper simul: ꝛ hec est eius maior. ergo mūdus semp fuit ꝛ erit: et est conclusio principalis. et addit. dum enim causa non ꝑmutat. nec etiam causatum permutari debet. zest quasi confirmatio dicit sylli. ꝛ i hac ratione sunt difficultates: quas dicam forte post. vnde ait hic. est prima rō ipsoꝝ. (Scōa ratio. s.) ponit scōam rōnē. ꝛ videt mihi q̄ est in forma hypothetica per impoſe. et debet componi. vt dicit. si mundus ad priuationē vult dicere ad non esse eius peruenire: esset ergo sua ꝑuatio post suū esse. et si esset ibi ante ꝛ post. tunc ibi esset tempus: qm̄ ante ꝛ post erigit tēpus. vult dicere: qr sunt differentie essentiales eius. ergo temp⁹ erit post̄q̄ fuit corruptū: quod est simplr impossibile. ꝓba aūt appet. qr ꝑuato mūdo non erit motus: ꝛ per consequens nec tempus: cuius est passio vel mensura. ꝛ sic non erit tempus: et tamen erit ꝓpter iam dicta ergo aliqd erit post̄q̄ erit corruptum. (Tertia rō hec est). ponitur tertia ratio. ꝛ debet cōponi sic. id cui⁹ possibilitas essendi. nec esse possibilitatis cessat in sui nā est sempiternum: sed mundus est huiusmodi: ergo erit semp. hui⁹ nō ponit̄ msi minor. d. possibilitas esse non cessat. vult dicere ipsius mundi nec eē possibilitatis. (Et hec ratio debilis est.) Et post̄q̄ addurit rōnes incipit debilitare illas. ꝛ primo debilitat istam vltimā rōnez. ꝛ ait. ꝛ hec ratio debilis est apud nos: qr negamus q̄ sit ab eterno. vult dicere a parte ante. Sed non negamus qō sit sempiternus. i. perpetuus a parte post. Si deo placuerit q̄ esset in perpetuum: vult dicere ꝑm voluntatem primi. ¶Ad formam argumenti negatur minor: quoniam possibilitas mundi essendi a parte ante non fuit sp immo incepit: et tamen voluntate dei potest semper esse. (Non enim.) Remouet quoddam dubium: quoniam posset quis dicere. omne factum habz finem. Si igitur mundus est factus. igitur habet finem. ergo non poterit nec voluntate dei: nec aliqua causa perpetuari. Solvit. d. non enim est de necessitate innouati: vult dicere nouiter producti quod habeat finem. imo bene est de necessitate actus: vult dicere facti quod sit innouatum: ꝛ hēat principium. ¶Circa hoc debes scire, quod isti opinati sunt sicut ꝓb. s. q̄

UVA. BHSC. IyR_120_2

posteꝯ deus fecit mundū amplius nō destruet ip̄m.immo ꝓseruabit eū : cuius rō fuit:vt narrat auer. primo cel.cō.124.aut qr agēs aliqō nō est innatum corrūpere ipsum.aut quia agens sapiens non est innatum corrumpere suum factum.dementis enim est corrumpere opus eius:aut quia corrūpens est cōtrarium generāti.qō in proposito nō cadit.aut qr nō corrūpitur omnino:qr.ſ.de ratiōe factiꝰ nō est habere finē:vt dicit hic Algaz.Sed de hoc dicam in solutione huius dubij aliqua pulchra.(Et nullus.)ponit peccatuꝫ cuiusdam.r dicit.nullus sapientū opinaꝫ q mūdus ꝺz finiri: nisi vnus prudentum saracenoꝝ:cuiꝰ motiuū ponit.r videt sua ratio ꝓsistere in hoc q qua rōne est impossibile in preterito reuolutiones infinitas precessisse. similiter r in futuro:sup.infinitas succedere.q aūt antecedēs sit impossibile.iꝫ declaratū est in expositione prime disputationis:in solutiōe quinti dubij. Similitudo aūt apparet:qm̄ ips est vniꝰ rationis:r in preterito r in futuro ꝑm oēs.ideo equaliter est impossibile in vtroq.(sed hec opinio)Reprobat illud r solut eiꝰ argumētū:r dicit.r hec opinio est erronea:nullū nāq ;futurum ingressum est ad actū:vult dicere ꝑpletum:neq successiue neq cōtinuate.i.simul.r preteritū ingressum est ad actū oino successiue.i.ꝑpletum.Solet igit cōsistit in hoc q nō est simile de preterito r de futuro:qm̄ preteritu est terminatum ad instans huius diei:futurū aūt nō terminabitur.ideo nō est simile.modo in infinitū terminari est impossibile:r cōcludit intentum.d.vnde posteꝯ nō est magnum.r si littera non est corrupta.vult dicere extraneus mundum remanere in perpetuo intellectu . ergo sup.nec in esse: qm̄ deꝰ potest facere quod intelligit nō implicās impossibilia.immo sua finitio et sua perpetuatio est possibilis.ergo vtroq pōt facere deus . Ideo concludit.d. debemus nos igitur inclinare erga vnam istarū.ſ.vel q deus finiet:vel deꝰ ꝑpetuet cum vtroq ponit cohortatione legali.i.precepto legis: non intellectuali.i.non ratione:sed fide:quasi dicat.q alterum illoꝝ debemus credere ex lege non ratione.qr lex nō rōne constituitur:vt credunt ꝓhi : vt declarauit Auic.in.9.metaphy.sue.r sic complet intentio Algazelis de quibus dicet nunc Auerroys.

AUERROYS.

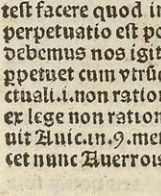

Icimus nos quod due prime harū predictarū rationum sunt cōcedende:qr vere sunt totaliter.

¶Sed id quod dixerat in tertia rōne non est ita. Quia posteꝯ concederemus mundū fuisse: semp possibilem:r quod aliqua res extensa sequitur eā dem possibilitatem:r ab ea mēsuratur:sicut sequitur possibilem rem quando egreditur ad actum:r quod hec extensio sit sine principio. ¶Concedendū igitur quod tps nō hz principiū. Dicta eī extēsio nō est aliud nisi tēpus. Et cum tempus dicte possibilitati adhereat:ergo possibilitas adheret mobili esse. Ergo esse mobile non hz principiuꝫ. ¶Sed id qō dicebat.ſ.q quodcunq fuerit in preterito habet r principium: ꝑ positto falsa est. Principium nanq reperitur in eterno: sicut in futuro. ¶Sed id per quod ponebant differentiam inter primum r eius actum non est concedendum sine demonstratione: sed esse illius quod in preterito tempore fuit:non ab eterno differt ab esse

UVA. BHSC. IyR_120_2

preteriti rei eternalis: id nanq; quod in preterito ineternale fuit: est finitum suis duabus extremitatibus: et quod fuit in preterito ab eterno erat in principio et fine. ¶Unde quia philosophi negant motum circularem habere principium: non sequitur eos q; habeat finem: vnde dicimus idcirco quod dicere quodcunq; habeat principium habet finem: est propositio vera. ¶Sed qđ sit aliquid principiatum sine fine hoc est falsum: nisi dicamus q; possibile possit conuerti eternale: quodlibet namq; principiatum hz finem. Sed q; sit aliqua res possibilis: que possit corrumpi: ꝛ sit ab eterno: est valde dubitabile ꝛ opacum: et est quid inuestigandum: et multi sapientū in hoc fuerunt erga propositum.

¶Cum narrauit Auer. totam sententiam Alga. vult modo videre quidveritatis: continet: ꝛ quid falsitatis. ꝛ primo declarat quid veritatis. ꝛ dicit. dicimus nos q; due prime harum predictarum rationem sunt p̄cedēde. q; vere sunt totaliter. (Sed id qđ.) Ostendit peccata illius. ꝛ primo ondit tertiā rōnē eē firmā. ꝛ vt mihi q; ꝓbatio eius sit entimema. ꝛ primo illi⁹ accipit assū. d. Sed id qđ dixit in tertia rōne nō est ita. q; posit; ꝓcederem⁹ mūdū fuisse semp̄ posē: ꝛ q; aliqua res extensa seq̄tur eandē politatē: vult dicere mundi: ꝛ ab ea mēsurat: vult dicere tal'r q; illa politas mēsurat illa res extensa: tal'r. s. seq̄tur illa res extēsa illā politatē: qualiter seq̄tur posē rez quando egreditur ad actum. s. eo mō quo mēsurat rem existentē actu: ꝛ q; hec extensio est sine principio: totum hoc est antecedēs. ¶Nunc apponit consequens. d. concedendum igitur q; tempus nō hz p̄ncipiū. (Dicta esū.) Probat consequentiam. d. dicta enim extensio nō est aliud nisi tēp⁹. (Et cū tempus.) Facit secundum entimema: ꝛ dicit. ꝛ cum tēpus dicte possibilitati adhereat. ergo possibilitas adheret eē mobili. ꝛ tunc infert tertium. ꝛsup. cum mobili esse adhereat. ergo esse mobile non habet principium. ¶Prio debes scire quod antecedens habet partes. prima quod natura mundi sit semper natura entis possibilitatis. Secunda quod illi possibilitati coextē datur aliqua res extensa id est aliqua continua mora coeua ei eo mō quo rei existenti coextenditur aliqua continua mensura. Tertia quod talis possibilitas mensuratur illa re extensa tanq; propria mensura. Quarta quod hec extensio sit sine principio. Tunc sequitur consequens iam dictum: scz tempus non incepisse. ¶Sed circa hanc consequentiam primo dubitatur de veritate antecedentis. scō de necessitate consequētis ex añte illati. tertio videbitur de alijs entimematib⁹. ¶Quantum ad primū videtur mihi q; prima pars non sit vera: qm̄ p̄m phos: quod semp̄ est non est ens possibile: vt dicit Arī. scō de gn̄a. tex. com. 51. ꝛ auer. primo cel. cō: 138. mō mūd⁹ est natura semp̄ ens. iō nō erit nā polis. ¶Scō non vī vez: q; illi politati coextenditur aliqua res extēsa: qm̄ vel illa politas est aliqua res in actu. s. mundus semp̄ exñs: vel mundus non semp̄ exñs. p̄mū dici nō pōt: qm̄ dictum est. 4. phys. q; eterna non mēsurant tēpora: nec extēsione aliqua. Si vero intelligat rem. s. mundum non semper ens: nec hoc mēsurat tpe. qm̄ ē sempiternum non ens: ꝛ etiam non mensurabile sicut res exñs: sicut dicit ipse: ꝛ per hoc apparet tertium esse impoſe. illud aūt qđ dicit quarto non videtur ad propositū: qm̄ illa entensio nō est extra animā. sed tantum i mente. ideo non videtur inferre consequens. ꝛ per hoc apparet consequētiam illam nihil esse. vt potes intelligere. ¶Preterea secundum entimema videtur valde debile: quoniam tempus non inheret politati: vt apparet: nec

Qđ semp ē nō ē ens pole:

UVA. BHSC. IyR_120_2

possibilitas mobili: ꝛ vltimū nihil est: qm̄ p idē possem probare sor. esse sempe: qm̄ sor. est semper esse p possibile: ꝛ tm̄ hꝫ principiū. vt oēs sciunt. ¶Sed circa istam rationē opz ꝑsiderare. est em̄ nimis breuis. ideo propter breuitatem latet. Dicēdum igit̄ q ratio vel pōt esse simpliciter: vel ad hominem. siquidem ratio est ad hoīem: vt puto: videt mihi q Alga. opinat̄ q natura mūdi sit natura entis potis: qm̄ ipse opinat⁹ est cū plato. q aliqō ꝓtingēs in sui natura posset a deo ppetuari: vt etiā opinat̄ lex nr̄a: ꝛ si sic: opz ipsum dicere q nā mūdi pōt nō esse ꝛ pōt esse. Sed volūtate ꝛ sapiētia primi a pte post ppetuabit̄: vt dicebant in snia ei⁹ dicta. ex hoc sequit̄ q ꝓma pars est vera. s. q natura mūdi sit nā potis semp: sed q illi possibilitati coexte̅datur aliqua res extēsa coeua ei est difficile: ꝛ tm̄ vt accipit̄ aperte ex dictis ꝑhoz: cā potitatis ꝛ ꝓtingētie est materia ꝓma. vt auer. primo physi. cō. 60. in fine declarauit. ꝛ. 2. de gn̄a. cō. 51. ꝛ. 9. meta. cō. 2. ꝙlibi. Ex hoc sequit̄ q possibilitas mūdi ꝓtinet in prima materia ꝛ in ꝓmo motore. ois em̄ forma ꝓtinetur actu in primo motore: ꝛ potētia in prima materia: vt dicit ipse. 12. meta. cō. 18. circa finē. Sed deus nō pōt extrahere formā a materia prima: nisi mediāte corpe celesti. vt. 8. physi. cō. 15. ꝛ ꝓmo celi. cō. 22. ꝛ. 33. dixit. ꝛ ego declarauī in qōne de intellectu. ergo erit corpⁿ celeste: mediāte quo extrahet a materia formā mūdi. Ex hoc sequit̄ q illi possibilitati coextendit̄ successio motus corpis celestis tanꝫ mēsura cōi oibus possibilitatib⁹ entibus in fra ipsum ꝓtentis. ꝛ p ꝑs apparet tertiū. Qō aūt talis motus sit ppetⁿ apparet: qm̄ vt declarauit ipse primo celi. cō. 33. aliter esset ꝓcessus in infinitū: ꝛ ego in expositiōe mea ibidē dixi multa de hoc. Ex his sequit̄ vltas aītis. est em̄ mūdus ens semp possibile: vt dicit Alga. illi etiā possibilitati coextē ditur aliqua res semp ens: q motus celi. Talis etiā possibilitas mēsuratur illo motu. ꝛ talis motus est sine principio. ꝛ oia hec sunt declarata ex fundamētis ei⁹. Et cū ita sit: apparet qualr̄ necessario sequit̄ q tps nō incepit: qm̄ illa res extēsa. s. motus est ipsus tps scm̄ sm̄. Ilz dīat motor: vt dixit. 4. physi. ꝛ p totū hoc apparet primū entimema. scdm aūt apparet facile: qm̄ tps adheret dicte possibilitati non quidē tanꝫ subiecto: sed bene motui q est illa possibilitas: ꝓ quāto ꝓtinet illā: quoniā virtute motus fit exitus illi⁹ possibilitatis ad actū: ꝛ sic apparet qualiter politas adheret mobili: q corpori celesti cui adheret motus tanꝫ subiecto. ꝛ tertium est manifestuz per se. modo apparet igitur qñ valeat ad hominē hec rō. Sed qñ valeat per se; est valde occultū. Si enim valeat per se opz probare q ois possibilitas cō tinetur in prima materia. ꝛ secūdo q prim⁹ motor nō possit agere sine corpore celesti. Si enim iste due propositiones sunt vere simpliciter ex natura rei: sine dubio via ista est demōstratiua simpliciter. Sed ego nolo immorari modo: qm̄ immoratus sum in questione de intellectu. vbi probaui vꝝs philosophoz: q ois possibilitas est in materia ꝛ primo motore: qui nihil agit nec agere pōt sine ocursu primi mobilis: qō est corpus quintū. ꝛ ibi addu xi sor. nostre legis optimas. ꝛ argumentū qō hic facit auer. nihil est contra nos: qm̄ fundamenta ei⁹ sunt falsa apud nos chr̄isticolas. vt ptz. ¶Ad primam apparet solo. mundus enim sm̄ phos nō est ens possibile: vt ly possibile distinguit̄ ꝓra semp ens ꝛ semp nō ens: sed illud est sm̄ Alga. ꝛ loquentes sue legis. ¶Ad scdm apparet qualr̄ illi possibilitati coextendit̄ res extēsa: q motus celi: ꝛ Ilz sm̄ phos eternū nō mensurat̄. attamē illud est satis cōtra alga. ¶Ad quartū iam apparet sol. illa em̄ res extensa est res extra animam. s. motus quinti corporis: vt ego declarauī ꝑ fundamēta aue. ¶Ad vltimum nego similitudinē: ꝛ nego ꝙsequentiam. vnde intētio auer. nō est q mundus possibilis semp sit: sed tēpus semp sit propter cām iam dictam. q

Possibilitas mūdi ꝓtinet in ꝓma mā ꝛ ꝓmo motore.

Tps non incepit.

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

autem sor. fit semp possibilis nō sequit ipsum semper esse: sed q̄ tps mensu rans ipsum semp sit: ꝛ tūc apparet defectus rōnis. ꝛ ista ratio indiget maio ri expōne: sed satis est pro nūc: qm̄ intelligit ꝼm fundamēta eius. (Sed id qđ.) Ostendit aliud peccatū. ꝛ dicit: sed id qđ dicebat. s. q̄ quodcunq̄ fuerit in preterito hz ꝛ principium. vult dicere tpis propositio falsa est: principiū nāq̄ reperit in eterno: sicut in futuro. ꝛ si littera nō est corrupta: vult dice re sicut in ente futuro nōdum facto. ꝛ innuit ens nouū: vel forte ſra est cor rupta: ꝛ intendit sicut in facto. ꝛ sic est sermo manifestus p se. (Sed id in qđ) remouet aliud peccatū. ꝛ dicit: sed id p qđ ponebat differentiā inter primuz ꝛ eius actum: vult dicere primū motorē ꝛ eius opus: dixit em̄ q̄ primus mo tor nec hz principiū in tpe: nec finem. Opus aūt eius lz habeat principiuz in tpe: nō tm̄ finē. hoc inq̄ nō est concedendū sine demōstratione. (Sed esse.) ponit veritatē huius: ꝛ dicit: sed esse illius quod in preterito tpe fuit: nō ab eterno differt ab esse preterite rei eternalis: id nāq̄ qđ in preterito ineterna le. i. nō eternale: sed hns principium in tpe est finitum suis duabus extremi tatibus: sed id qđ fuit in preterito ab eterno erat in principio ꝛ fine: ꝛ forte littera est corrupta: ꝛ dz legi. caret in principio ꝛ fine: ꝛ hoc dat intelligere sermo sequēs vel pōt legi vt stat: qm̄ eternū ex vtroq̄ latere hz: quasi motū circuli q̄ est in principio ꝛ fine. p quanto principiū ꝛ finis in eo sunt idem. (Unde quando.) Probat hoc signo ꝛ dicit: vñ qz philosophi negant motum circulare habere principiū. nō sequit eos q̄ habeat finē: ꝛ hoc qz est carens principio. ideo ꝛcludit cōclusionē. d. vnde dicim⁹ iccirco q̄ dicere: qđcunq̄ hz principiū: hz finem: est ꝓpositio necessaria ꝛ vera. (Sed q̄ sit.) Probat cō clusionem illā iterū p rōnem positā in multis locis: ꝛ maxime primo celi. cō mē. ꝛ 38. ꝛ dicit: sed q̄ sit aliquid principiatū. vult dicere in tpe sine fine. hoc est falsuz: nisi dicam⁹ q̄ pōt. i. ens ꝓtingēs posse ꝙuerti eternale: quodlz nā q̄ principiatū: vult dicere ꝓpter istā cām hz finē. (Sed q̄ sit aliqua) Innuit id in quo est locus gōnis: ꝛ pōt duobus modis intelligi. vno mō: sed q̄ sit aliqua res possibilis q̄ posset corrūpi: ꝛ sit ab eterno. i. que in futurū nunq̄ corrūpit: vt Plato dixit: est valde dubitabile ꝛ opacū. i. obscurū. vel secundo potest intelligi: ꝛ forte melius: sed q̄ sit aliqua res possibilis q̄ possit corrū pi ab eterno. i. q̄ nō habuerit principiū in tpe a parte ante: sicut dicēt de mo tu celi: est valde dubitabile ꝛ opacum. ꝛ est quid inuestigandū: ꝛ multi sa pientium insudauerunt; erga propositum istud sup. ꝛ secundus modus est plus consonus verbis: vt apparet.

Sed circa iam dicta pñt esse multe qōnes de quib⁹ dixi in multis lo cis. s. in libro de intellectu: ꝛ expositione de sūa ozdis. iō pro nunc nolo immorari in eis. Nisi q̄ debes scire q̄ duab⁹ vijs ad pñs po test declarari pñs auer. esse falsum. s. ꝓtingēs esse eternū. Ex quibus etiā ap parebit pñtia. ¶ Prima via ponit in primo cap. de substātia ozd. vbi decla ratum est cās gñationis ꝛ corruptionis esse duas. s. sm̄ dimēsionatum di mensione interminata ꝛ ꝓtinuitas formarū in se: vel in suis qualitatibus: ꝛ hoc diffuse declarauit in expositione mea. Si igit̄ he sunt cause generatiōis ꝛ corruptionis. oppositē cause erunt oppositorum effectuū: sequit̄ q̄ eterni tatis cause erunt priuatio materie ꝛ ꝓtrarij: vt dicit auer. in vltimo illius li bri. Jn causis enim adequatis si affirmatio cā est affirmatiōis: negatio erit causa negationis: sm̄ oēs philosophos: ꝛ maxime Aristo. in posterioribus. Dis sequitur q̄ si aliqua res gñabilis est eterna. illa erit natura necessaria simplr̄ ꝛ ꝓtingēs: erit em̄ necessaria simplr̄. pro quanto caret causis corru ptionis ꝛ gñationis. Erit quoq̄ ꝓtingens. p quāto opponit̄ gñabilis ꝛ cor ruptibilis: ꝛ sic vna natura erit due nature valde oppositē: vt vides. ¶ Uia

Duplici via declarat cōtra Auer. cōtingēs nō eē eternū

Scōa via

UVA. BHSC. IyR_120_2

secunda pōt esse: qm̄ in rebus corruptibilib⁹ scimus q̄ si aliqua res durat p annum est aliquāte virtutis cōparando ad rē sui generis nō durantis nisi p mēsem: z causa est manifesta per se: qm̄ illa res durans p annū nō durat p annum: misi qz resistit causis ⁊ trahis potētibus ipsam ponere in nō esse: sed id resistere est aliquāta virtus in ea. ideo si durabit p duos annos: erit in dupla pfectione z virtute: et si p tres annos erit in tripla. z ita si in infinitum erit infiniti vigoris z potētie: z ex hoc apparet incōueniēs illud. s. q̄ contingēs sit semp ens. esse cm̄ illud cōtingēs in infinitū in perfectione: z sic natura necessaria simplr. z sic vna natura erit due nature. s. qz natura finita eo q̄ generabile: z natura infinita eo q̄ sempiternū. Solutiones autē theologoꝝ distincte sunt in libro de intellectu. vbi dixi q̄ hmōi rōnes supponūt principia falsa. z ex illis ꝯcludūt ꝯclones falsas. Nos em̄ dicimus q̄ res est possibilis voluntate dei z eterna voluntate eius: z sic negamus causas possibilitatis esse illas quas ponit iste homo: z nō me extendo hic: qm̄ ibi dixi plura: z etiā qz frivola sunt. Rōnes em̄ phoꝝ ex suppositione procedūt: quarū nulla valet. hic posset queri vtrū de rōne effect⁹ vt effectus est sit hꝫ principiū z finē. Sed qz in questionib⁹ libri phy. in primo dixi multa de hoc: nō opus est immorari in his.

ALSE. DUB. ij.

IJt Algazel: quarta vero ratio predictoꝝ est: q̄ ipsi dicūt: q̄ si mūd⁹ ꝑuaretur remaneret possibilitas sui eē. possibile em̄ non pōt ad impossibile ꝓuerti. Et possibilitas est denominatio relativa. ergo opz q̄ quodlz innouatū indigeat de materia. s. q̄ materia p̄cedat eū. z quodlibet priuatū ad materiā corrūpit: z materie z radices nō ꝓuant: immo tm̄ forme z accidentia: q̄ in eis materijs consistunt. Hic ponit quartā rationē. z vr̄ mihi q̄ sit in forma entimematis. z. d. ait Alga. quarta vero ratio p̄dictoꝝ est q̄ ipsi dōt: q̄ si mundus priuaret adhuc remaneret possibilitas sui esse. quā ꝓbam declarat. d. pole em̄ nō potest in impossibile ꝓuerti. si igitur semel fuit natura entis potis semp erit natura illa. aliter vel erit nā impossibilis: vel natura necessaria: vt iaz dictū fuit. (Et possibilitas) adducit ꝓm entimema: z ait: z potitas est denoiatio relativa. i. relatio respiciēs aliq̄d tanq̄ sōm: z aliq̄d tanq̄ agēs: vt dictū est primo celi. cō. 124. ergo opz q̄ quodlz innouatū indigeat de materia taliter. s. q̄ materia p̄cedat ipm. (Et quodlibet priuatū.) ꝓbat hoc sc̄do z ait. z quodlibet priuatū ad materiā corrūpit: cui⁹ rationē ponit. z dicit. qz materie et radices. i. principia nō priuant̄. immo tm̄ forme erūtes in illa materia. z accidentia que in eis materijs ꝓsistunt corrūpunt̄. ideo forma in materiā corrumpitur: q̄m corruptio nō fit in nihil. z tunc ad de minorem. sed mundus per te corrumpit̄. ergo in materiam corrūpit̄. Sed materia non ponit̄ sine forma. ergo aliqua alia forma generabit̄. z sic adhuc erit mūdus: vt dixi in expositione iam dicta.

AUERROIS.

ACimus nos q̄ posito q̄ forme circulr aduenīāt in subiecto vno vicissim: z q̄ agēs circulare nunq̄ cessauit: nō x hoc sequitur incōueniens. Sed posito q̄ hec circulatio sit in materijs infinitis: aut sint infinite forme in specie. Dicimus q̄ hoc est falsum siue illud agēs sit ab eterno aut nō sit. si em̄ essent hic infinite materie: sequeretur q̄ eēt quid infinitū

UVA. BHSC. IyR_120_2

in actu:qđ̄ est falsum. Quāto magis esset falsitas manifesta si dicta circulatio fuerit ab agentibus innouatis. Et ideo dicimus q̄ non p̄t vere dici q̄ homo sine dubio ex homine generatur nisi hoc sit successiue in vna materia:ita q̄ si corruptio cuiusdā hoim p̄rioꝝ in materia alteri⁹ posterioꝝ:ꝛ esse cuiusdā prioris sit mō agētis:ꝛ eternalis:infert q̄ homo generaretur ex alio hoie: et de materia alteri⁹ hois:ꝛ hec res dū subtilissime nō respiciatur: neq̄ p̄dicta diuisio:nō euadet homo quin cadat in diuersis erroribus p̄pter nimiā difficultatē positi. Et ideo est valde bonū audire et speculari rationes duarū partiū i quacūq̄ qōne sit:maxime quā do partes sunt prudentes vel famose q̄ sint.

¶ Hic Auer.primo moderat intellectum predicte rationis.p̄t em̄ ratio illa habere duos intellectus.vnde.d.dicimus nos q̄ posito q̄ forme circulariter aduenient in subiecto vno vicissim:ꝛ q̄ agens circulare nunq̄ cessauit:nō ex hoc sequitur inconueniens.vult dicere nō est impossibilis ex qua sequit inconueniēs.(Sed posito)Dat intellectū falsum:ꝛ.d.sed posito q̄ hec circulatio sit in materijs infinitis:aut sint infinite forme in specie:dicimus q̄ hoc.i.hec positio est falsa:siue sit illud agēs ab eterno:aut nō sit. Et primo arguit ꝓtra illud per syllm hypotheticum sic.si essent hic infinite materie esset quid infinitum in actu:qđ̄ est falsum.i.sed nō est infinitum in actu. ergo nō sunt infinite materie.(Quāto magis)Remouet quoddā dubiū.poset quis dicere q̄ ꝓueniēs illud sequit vbi poneret vnū agēs circulare sempiternum:tunc em̄ esset infinite materie.ꝛ sic infinitus in actu. Sed ego pono vnum agēs agere in materiam nouiter:ꝛ illud corrūpi tandez.ꝛ sic de alijs. ¶ Contra arguit.d.quanto magis esset falsitas manifesta si dicta circulatio.s.formarū fuerit ab agentib⁹ infinitis innouatis.i.nouis.q.d.quia tūc plus sequit ꝓña illa impossibilis.(Et ideo dicim⁹)Ponit scōam rationē etiā in forma syllī hypothetici.vnde ait.ꝛ ideo dicimus.vult dicere q̄ si materie essent multe:nō potest vere dici:q̄ homo sine dubio ex homine ḡnaret: nisi hoc sit successiue in vna materia ergo:syllⁱs ꝓditionalis est.si essent materie infinite:homo nō fieret ex hoie.sed homo vere fit ex hoie: ideo materie nō sunt infinite.(Ita q̄ si)Exponit ꝓñam.d.ita q̄ si corruptio cuiusdā de numero hoim prioꝝ in materia posterioꝝ alteri⁹:ꝛ esse cuiusdā prioris sit modo agentis ꝛ terminalis:vult dicere q̄ si corruptio vnius hominis erit generatio alteri⁹ in eadem materia:modo agētis ꝛ eternalis.i.taliter qualiter agens agit actione eterna.infert q̄ homo fiet ex alio homine:ꝛ de materia alterius hominis:sicut vnum elementum fit ex alio:ꝛ de materia alteri⁹. ergo per contrarium vbi nec in materia nec in aliquo ꝓueniret nō fieret ex homine:ꝛ hec litera est valde inordinata.tamen ordinatuvt dixi.(Et ideo) Ostendit modum quomodo istud est difficile:ꝛ ait.ꝛ ideo hec res dum subtilissime non respicit:neq̄ predicta diuisio.vult dicere illorum duorum intellectuum:quos posuit in intelligendo illam rationem.non euadet homo quin cadat in diuersis erroribus propter nimiam difficultatem positi.(Et ideo est)Ultimo ponit preceptum ad acquirendum scire. ꝛ dicit. ꝛ ideo est valde bonum audire ꝛ speculari rationes duarum partium in quacunq̄ questione sit:maxime quādo partes sunt prudentes vel famose q̄ sint:vult dicere vere in rei natura.

Sed hic occurrūt qōnes.primo circa rationes ꝛ sol'.dubiū moti.secū do circa expositiones ꝓñtie:qm̄ tunc tota sentētia Auer.est Dubitatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

manifesta hic. ¶Quātum ad primū: videt q̄ prima ratio posset impediri: qm̄ posset ḡs fingere materias infinitas ſm̄ successionē: & sic nō sequit infinitum in actu. Preterea ſcda rō nihil valet: qm̄ posset quis dicere materiā diuersari a materia ſm̄ numerū: non ſm̄ speciē: & tūc nō sequit materiā esse causam diuersitatis in ḡnatione hoīs. Et q̄ plus est: auicē. accidit ex materijs diuersis spē posse idē ḡne nō spē fieri. vt dicit in tractatu de diuuio. et 15. de animalibus suis. ¶Pro intellectu igit dictoꝝ vī mihi q̄ prima ꝓpōtia teneat. acceptis istis ꝓpōnibus. Prima. ſ. q̄ materia nō possit esse sine forma: & hoc dictū est. 2. phy. cō. 12. & 13. celi. cō. 29. & ego demōstraui istud in quadā cōne pulchra. Scda ꝓpō. oē q̄ generatur: ḡnatur ex materia & contrario. & istud declarauit arist. & auer. in physicis. maxime in primo circa cōmē. 59. & 60. & ibidē in multis locis. Ex his pōt ꝓpō illa cōditionalis declarari: qm̄ si materie sunt infinite: vel idē erit ſm̄ successionē: sic q̄ materia. a. fiet ex materia. b. & b. ex materia. c. & sic in infinitū: vel erunt oēs actu simul. Si primū: tūc p scdam ꝓpōnē materia fiet ex materia priori & contrario: et tūc sequit q̄ materia facta: & materia ex qua fit erit vna materia numero: vt deductū est primo phy. cō. 82. & sequit q̄ materie esset aliq̄d ꝓtrariū: q̄d ē falsum: qm̄ enti in potētia nō ꝓtrariat aliq̄s act⁹: qm̄ ipsa vt sic est nata stare cū oī forma. Si erūt oēs actu insimul: tūc hȝ intentuȝ Auer. ſ. q̄ actu detur infinitū: qm̄ p primā ꝓpōnē materia nō est sine forma. ergo si erūt infinite. ſ. materie erūt actu infinite forme seorsum. ergo actu infinitū: & sic apparet ꝓna auer. ¶Et scdo debes scire: q̄ si ponat q̄ iste materie sint ab agente vl. ſ. a corpore celesti: tūc plus hȝ infinitū in actu: qm̄ tale agēs est actu totū. ergo poterit ꝓseruare illas actu simul cū suis formis. vel saltē melius cō seruabit. & sic sequit plus inconueniens. ſ. q̄ detur infinitū actu. & sic apparet ꝓna: & sol. dubij. quōcūq̄. n. dicat sequit. ꝓpositū. ¶Pro deductiōe scde ꝓne vī mihi q̄ illa subsistentes in ꝓpōnibus. ¶Quarum prima est. q̄ si materie sint multe ſm̄ essentiā erūt differētes spē. hoc est manifestū: qm̄ differentia materialis est p accidētia: vt dicit ipse supra in sol. septimi dubij. igit si ibidē erit differētia p essentiā ibidē erit specifica dfia. ¶Scda propō materia. diuersa specie diuersificat effectū. & hoc declarauit auer. ⁹. phy. cō. 46. & nolo adducere eī⁹ deductionē. vide ibi. ¶Ex his accipit certitudo ꝓne: qm̄ si materie erūt multe: vel scdm essentias: vel ſm̄ accidētia. si scdm. ergo vna erit materia ſm̄ essentiam & priuationē ab oibus formis: & sic hȝ q̄ sint non multe. materia em̄ nō est vna nisi isto mō: vt dicit auer. 12. me. cō. 14. ergo si erūt multe. erūt multe p essentias: & sic p primā ꝓpōnē erūt distincte specie. & tūc p scdam sequit q̄ hō hȝs materiā. a. differt spē ab hoie hȝte materiā b. & sic apparet vis ꝓne: & tu potes cōponere syllm. ¶Pro intellectu exp̄onis ꝓne debes scire: q̄ declaratū est quodlibet elemētū posse immediate trāsmutari in quodlibet elemētū. & hoc. 2. de ḡna. tex. cō. 24. & dictū est ibidē in vl. q̄ aer & aqua in act. u ita generant: hoies ꝛo & alia nō reiterant i seipsos vt rursus ḡnēt idē. vī. 2. meta. cō. 7. declaratū est q̄ nō fit reditus nisi p plura media. ꝛ. g. q̄ ex hoie corrupto ḡnat hō: hoc non fit nisi p plura media: qm̄ postḡs hō erit corrupt⁹ ex eo fiet cib⁹ terre: de quo fiet cibus hominis: de quo fiet sperma: de quo hō: & sic p plura media fit ista ḡnatio. ¶Ex his apparet intētio auer. vult em̄ dicere q̄ si vnus hō fiet immediate ex alio corrupto sicut vnū elementū ex alio: vt dictū est: tūc oportet vt sit vna materia vtriusq̄: sicut est i elemētis inicē immediate ḡnatis ad significādū q̄ vbi nō conuenirēt in materia: nec posset homo immediate nec per plura media ex hoie fieri. & hoc ad dicendū veritatē ꝓdicte ꝓsequētie. Ex his apparet tota sententia Auer. hic & sol. argumentoꝝ in principio.

Solutio. ꝓpria ꝓpō Secunda

Deductio scde ꝓne.

certitudo ꝓne auer.

Quodlibet elemē tū imediate pōt trāsmutari in aliud.

Intentio Auer.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Vt Alg.nos ꝙ distinguimus hāc questionē per se:qz ly sint p̄dicte rōnes cōes ad hāc questionem: ⁊ ad precedentē:nihilominus sunt apud ꝓhos alie due rōnes: quarū prima est:id qđ allegat Galenus.vz.q si sol exē plo priuationem reciperet inuenireť diminui in lōgo tpe:sz speculantes miliarib⁹ annox dixerunt q eius quātitas vna ⁊ eadē reperiť:ergo magis est p̄sumptio q sol nō corrūpit. ¶Sed in hac auctoritate arguendū est dupliciter.primo q figura huius syll̄i non ꝯcludit.figura em̄ talis est.si sol corrūpereť:tangeret ei sine dubio aliqua dissolutio:sed ꝑns est falsum:ergo ⁊ añs:⁊ hic syll̄s ỹ conditionalis ꝓtinuus. Et hec ꝯclo non sequiť ex premissis qz añs nō est verū dū nō addať sibi alia ꝓditio.s.si corrūpereť ⁊ dissolueret sine dubio:ergo hoc ꝑns nō infert añs predictū:nisi cum alio addito plus.s.q corrūpat corruptione dissolubili:⁊ tunc sine dubio sequiť q dissoluat in lōgo tpe. Aut oporteret eum declarare qđ nō corrūpitur nisi mō dissolutionis:ita qđ ꝑns sequať añs:et nō est ꝓcedendum qđ res nō corrumpatur nisi dissolutiue.immo dissolutio vna est specierum corruptionis. Nō em̄ est negandum qđ possit aliqua res corrumpi subito in sua pfectione existens.

¶Modo vult adducere alias vias ꝓpx.⁊ primo continuat dicta ad dicēda.⁊.d.Dit Alga.nos ꝙ distinguimus hāc questionē p̄ se:vult dicere te ꝛsum a prima:qz ly sint predicte rōnes:vult dicere quatuor:mō dicte cōes ad hanc questionē:⁊ ad precedentē.nihilominus sunt apud ꝓhos alie due rationes.vult dicere ꝑpie huic qōni simpl̄r.(Quarū prima.) ponit rōnez: ⁊ ait.Quarū prima est id qđ allegat Galenus.vz.q si sol exēplo.i.gra exempli:priuationem reciperet:vult dicere a parte post.inuenireť diminui in lōgo tpe.⁊ forte intelligit:sicut accidit senibus qui in tempore senectutis diminuunť:tēpore quidem puerītie crescunt:tempore consistētie nec crescūt: nec diminuunť:tpe senij decrescunt.vel forte intendit q sol prepararet ad corruptionē:sed prima est ad verba:sed speculantes miliaribus annorum: vult dicere.astronomi dixerūt q eius ꝯtitas vna ⁊ eadē.i.equalis reperiť. ergo magis est p̄sumptio q sol non corrūpit.(Sed in hac.) Soluit hoc argumentum.⁊ primo formal ipsum.⁊.d.sed in hac auctoritate.vult dicere ratione.arguendum est dupliciter.primo q figura huius syll̄i non cōcludit.figura em̄ talis est si sol corrūperetur contingeret ei sine dubio aliqua dissolutio.i.aliqua diminutio.sed ꝑns est falsum.ergo ⁊ añs:⁊ hic syllś ỹ conditionalis continuus:qm̄ est factus ex hypothetica conditionali.primum ergo peccatum est q syll̄s isto mō non concludit.Sed re vera hic Alga.z. peccat ex mala logica.dictum est millies in prioribus:syllogismum in tali forma necessario non concludere:⁊ ideo hoc nihil est:vel voluit dicere q si figura huius syllogismi hypothetici non concludit aliquid ignotum simpl̄r vt dicit ipse Auer.in.2.phy.cō.3.⁊ Arist.in primo priorum per istos em̄ syllogismos non concluditur simpliciter ignotum:⁊ sic prima reprehēsio ē alicuius valoris.Deinde reprehendit illud sēda reprehensione plus apparentis.d.⁊ hec conclusio non sequitur ex premissis:qz antecedens.vult dicere tota hypothetica ꝓditionalis.vz.si sol corrūperetur in longo tpe diminuiť. Peccatuz Alga. i logica. Excusatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

non est verū dum non addat sibi alia cōditio.s.si corrūperet ꝛ dissolueret. vult dicere:tūc sequitur ꝙ diminuit sine dubio.ergo hoc ꝓñs.s.ſz nō diminuitur:non infert añs.s.ergo non corrūpitur predictū:nisi cū alio addito.s. ꝙ corrūpit corruptione dissolubili.ꝛ tūc sine dubio sequitur ꝙ dissoluit.i. diminuitur in lōgo tpe.(Aut ergo.)Remouet quoddā dubiū posset em̄ qs dicere ꝙ corpus solare non pōt corrūpi nisi corruptione dissolubili.iō etiā sine illo addito:sequitur ꝓñs in illa conditionali:ꝛ sic argumentū valet.cōtra arguit.d.aut opz̄ declarare ꝙ non corrūpit nisi mō dissolutionis.ita ꝙ ꝓsequēs sequit añs.mō ostēdit ꝙ illud non pōt ꝓbari:ꝛ d.ꝛ non est concedendum ꝙ res non corrūpitur nisi dissolutiue:immo dissolutio vna est speciē corruptionis.vult dicere ꝙ non ois corruptio est solutio: qz solutio est species corruptionis:non em̄ est negandū ꝙ possit aliqua res corrūpi subito in sua perfectione existēs. ¶Pro intellectu dictoꝝ debes scire ꝙ ꝑs in lib.de morte declarauit ꝙ mors seu corruptio est dupler.s.ab intrinseco: ꝛ vocat̄ mors forte naturalis.ꝛ ab extrinseco:ꝛ est quasi violenta.primam appellat hic Alga.dissolutionē.secdam appellat subito pro quanto nō sit p continuam humidi resolutionem. Et hoc vult soluere motuum Bale.qm̄ non valet illa conditionalis.sol corrūpitur.ergo diminuitur. antecedens enim non infert necessario ꝓñs:qm̄ sol violenter corrūpitur aliquādo:qui nunq̄ fuit diminutus:vt si forte plato eū interficeret in pueritia eius.ideo ait antecedenti esse addendum dissoluitur.ita ꝙ sit antecedens sol corrūpitur corruptione dissolubili.ergo aliquando eius quantitas minuet:mo do antecedens est negandum:qm̄ deus posset solem violenter ponere in esse sine dissolutione illius.

duplex corruptio.

Aquinas.

Scimus nos ꝙ alteratio huius hominis in prefata auctoritate,est:ꝙ conclusio illius syllogismi nō sequitur:nec vera est.nō enim oportet ꝙ corruptibile dissoluatur:res nāq̄ bene potest corrumpi.ergo consequentia est vera.posito ꝙ corruptio fiat cursu naturali:ꝛ non fit violenter:ꝛ posito etiam ꝙ corpus supceleste sit aīatum:quodlibet nāq̄ animal dissoluit anteq̄ corrūpatur necessario.Sed aduersarius non concederet has propositiones in corpore supcelesti sine demonstratione:hoc propositum bene ꝓcederet.Sed poterit probari alio modo meliori:qui talis est. ¶Si celum corrumpetur aut corrūperetur ad elementa ex quibus cōpositum fuit:aut ad aliā formam preter eam quā retinet:sicut accidit forme simplicium.s.elementa que generantur abinuicem.Unde si celi corrūperentur ꝛ reducerent ad elementa:essent ergo partes alterius mundi.impossibile est ꝙ generent ex elementis infra eos inclusis:quia ista elemēta sunt partes sine mensura respectu orbium.immo cōparatio elementoruꝝ ad celos est sicut comparatio puncti ad circulū. Similiter si ipsorum forma expoliaretur ꝛ aliam reciperent: oporteret dare sextū corpus quod non esset celum:neq̄ terra:neq̄ vllum elementoruꝝ: ꝛ omnia ista sunt falsa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Auer.modo vñ confirmare dicta alga.z ideo primo confirmat dicta eius: z vñ.mihi q auer.velit cũ alga.q illud añs.s.corrũpit.non infert illud ꝓñs. ergo diminuit:nisi duabus conditionib⁹.primo q sit corruptio naturalis. scdo qđ sol sit res aiata:vñ dz añs sic accipi.sol corrũpit corruptione natu rali:z est aial.ergo diminuitur.dicit primo corruptione naturali ꝓpter ins tantiã alga.iã dictã.dicit scdo.z est aial vel pars aialis:qm̃ de facto tgms. z res inaiate corrũpunt corruptione naturali:que non tñ diminuuntur:qz nec ꝓprie crescunt.vt dicit auer.primo celi.cõ.2.nisi capiendo diminutio nẽ pro condensatione:z crementum pro rarefactione:z hoc non est in pro posito Sale.ideo antecedens dz intelligi illis duabus conditionibus:z tũc valet consequentia:sed antecedens est negãdũ vt scis.Unde.d.dicim⁹ nos q altercatio huius hois in prefata auctoritate est q ꝯ cõclusio illius syllo gismi non sequitur:nec vera est.non em̃ opz vt corruptibile dissoluit:vult dicere diminuitur:res nãq bene potest corrũpi:vult dicere subito sine el⁹ diminutione.ergo ꝓña est vera.vult dicere necessaria:posito qđ corruptio fuit cursu naturali:z non fiat violenter:z posito etiã q corpus supercelestе sit animatũ.quodlibet nãq aial corruptibile dissoluitur.vult dicere dimi nuitur anteq̃ corrũpatur corruptione naturali necessario.Sed aduersari⁹ non concederet has ꝓpones in corpore supercelesti sine diminutione.q.d.q illas ꝓditiones in esse corpori celesti opz ꝓbare demonstratione:z hoc pro positũ bene concederet:vult dicere.si demonstratione illud probaret.(Sed poterit.)Ponit verum modum.z.d.sed poterit probari alio modo meliori qui talis est.Si celũ corrũpereꝯ:aut corrũperetur qđ elementa ex quib⁹ cõ positum fuit:aut ad aliã formam preter eam quaz retinet:sicut accidit for me simplicium.s.elementorum que generantur adinuicem: quasi dicat:ex quo ois corruptio est ad ens:opz q celũ vel corrumpatur ad elementa:vel corrumpatur eo qz materia eius recipit aliquã formã aliã a predicta quã habet.Deinde destruit primum mẽbrum:z vñ mihi q intendat:q si corrum pereꝯ ad elemẽta:vel corrũpereꝯ ad elemẽta extra mundũ existentia:vel ad elementa infra ipsuz exñtia.z primo ostẽdit primũ esse impossibile:z dicit. vñ si celi corrũperenꝯ reducerenꝯ ad elemẽta:essent ergo partes alteri⁹ mũ di.ꝓña est manifesta:qm̃ essent mixta:z ꝓñs contẽta in aliquo mundo ma iori.Deinde ostẽdit scdm̃ esse impossibile:z dicit.impoſ est q generẽtur ex elementis infra eos inclusis:z ꝓ ꝓñs nec ꝓñt resolui in illa:qm̃ ista elemen ta sunt partes sine mensura.i.sine proportione respectu orbiũ.immo cõpa ratio elemẽtoz ad celos est:sicut cõparatio ꝓncti ad circulum. Deinde de struit scdm̃ mẽbrum pretactum.d.si r si ab ipsorum forma expoliarentur z aliam reciperent:oporteret dare sextum corpus:qđ non esset celum:neq; ter ra:nec vllum elementorum:z omnia ista sunt falsa.

Primadu bitatio.

Sed hic videnꝫ due dubitationes. Prima circa reprobationez ratio nis Sale.videꝫ em̃ mihi q corpus celeste sit declaratum vt Auer.declarabit disputatione.13.z tunc vñ q rõ Sal.sit firma: qm̃ ipse intẽ dit q si sol corrũpitur:ergo in longo tpe diminuitur.ꝓbat ꝓña:qm̃ est aia tum:ergo augmentabile:ergo diminuibile.z etiam supponit Sal.q celum non possit corrũpi violenter:qm̃ ois corruptio est a corpore violẽto.modo nullum potest esse corpus:qđ possit celum violentare:ideo illa ratio est de monstratiua. ¶Scdo dubitatur:qm̃ non vñ valere hec cõsequẽtia.s.celum expoliaꝫ a forma recipiẽdo aliam:ergo datur sextum corpus.sic em̃ posset argui de quatuor elementis. ¶Mihi videꝫ qđ rõ Sal.sit demonstratiua. appellatur tamen ab auerro.debilis:eo quia indiget maiori declaratione ad hoc vt appareat necessaria.vnde quod celum sit animatum est verum:

Scda dubitatio. Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nō tñ demōstratū. sīm q celū nō sit violabile est verū: non tñ demōstratū. et ideo auer. nō dixit illā simplr nō valere: sed dixit illā valere ex presuppositis. immo si bene inspiciat hec ratio videt arist. z auer. in primo celi cōmē.

ad scām 22. Ad aliud dicendū q ꝓña est valde difficilis. attamen auer. supponit vnum qđ sepe est declaratū ab eo. s. q corruptio entis nobilis nō sit immediate ad aliqđ eiusdē speciei: cum eo qđ potest declarari exēplo. Videmus enī q si asinus corrumpit non corrumpit in asinū nisi per multa media: vt dicebat: z sic de homine. elemētum enī pōt immediate trāsmutari in quodlibet propter sui imperfectionē: immo a plurib⁹: vt dicit auer. 3. celi. cōmen. 56. potest ignis generari. vide hoc suppositō arguit auer. Si celum dissoluitur cum non possit dissolui immediate in corpus celeste sibi simile in specie: eo quia corpus celeste est ens nobilius animalibus: vt dicit. ij. celi. cō. 21. z. ij. phy. cō. 45. nec possit esse in elementa infra ipsum: nec in elementa extra ipsum. erit ergo in corpus sextum alterius speciei ab oibus: z sic dare tur sextum corpus. z. 4. natura. contra demonstrationē ari. in lib. de celo. et tu potes videre ꝑ mirabilis sit quelibet ratio auerrois. Debes scire qđ huiusmodi rationes bene concludunt celum philosophica transmutatione non posse corrumpi: attamen annihilatione dei potest celum annihilari z sic non concludunt contra nos.

Physica trāsmutatiōe celuz nō ꝓt corrumpi: tñ de⁹ potest ipsum annihilare.

ALGA. DUB. iiij.

Ist Algazel. Scām argumentum est: q si nos concederemus hoc: z q corruptio non sit nisi ex dissolutione: qualiter ergo potest sciri qđ corpora superceleſtia non recipiant dissolutionem. Auctoritas enim eius est scilicet de mensuris corporis solis demonstrationibus speculatiuis: z hoc nihil est. Ille namq; mensure non reperiuntur nisi forte: vt dicunt nostri huius artis quod sol maior est tota terra. clxx. vicibus fere scilicet parum plus vel parum min⁹. Et forte est in dissolutione: ita q diminutus est ab illo tempore in antea in quantitate vnius montis vel plus: licet ad sensum non appareat. Hec enim cognitio cum perspectiua arte non comprehenditur nisi fere: immo quod plus est: nos videmus q lapis rubini vel aurum que ex elementis componuntur: z sunt res corruptibiles: z non diminuuntur sensitiue in centum annis vel plus: z forte id quod de sole in temporibus speculationum antiquorum talem habent comparationem proportionabilem: quod diminuitur in vno rubino in centum annis. z ideo talis diminutio ad sensum nequit apparere. oportet ergo ex hoc quod predicta probatio est in antea: z licet sint multe alie auctoritates apud predictā opinionem obtinentes: quia erronee sunt manifeste: sufficiat ergo hoc de quatuor predictis.

Nūc ponit scām motiuum quod parū differt a primo z dicit. Aut Alga. Scām argumētū est q si nos cōcederemus hoc. s. q corpus celeste ante eius corruptionem debet diminui: z q corruptio eius non fit ex dissolutione. i. naturali priuatione: immo si accipitur totū añs: vt voluit Auerr. qualiter ergo potest sciri q corpora celestia nō recipiāt dissolutionē. i. diminutionē q. v. sequitur ꝓña. s. corpus celeste diminui: attamen nō potest percipi eius

diminutio:

UVA. BHSC. IyR_120_2

diminutio:qm̄ sup. Si posset sciri auctoritas.i.ratio eius erit.s.de mensuris corporis solis demōstrationibus speculatiuis.i.perspectiuis:vult dicere q̄ si posset sciri erit ista scīctia p argumēta sumpta a mēsuris q̄titatis solis que faciunt pspectiui.(Et hoc.)Declarat istū modū sciēdi nō esse conueniēt ꝛ.d.et hoc inhil est.ille nāq; mēsure nō reperiunt nisi forte:vt dicūt nostri huius artis q̄ sol maior est tota terra.170.vicib⁹ fere.s.purū pl⁹:vel parū minus. Argumentū ergo est illud.sol est in centuplo maior terra:sed tantū est nunc q̄tum fuit in millibus annorū antea vt appareret mensurā do:ergo sol non est diminutus.(Et forte)soluit alga.hoc argumentū et dicit.et forte est in dissolutione.vult dicere argumēti dicit:vel in dissolutione.i.corruptione naturali:ita q̄ diminut⁹ est ab illo tēpore in antea in q̄titate vnius montis vel plus:ꝫ ad sensum nō appareat.hec em̄ cognitio scilꝫ q̄titatis solis cum pspectiua arte nō cōprehendit nisi fere:vult dicere non punctualiter:sed in magna latitudine.(Immo qō plus.)Cōfirmat hāc solutionem.dammo qō plus est:nos videm⁹ q̄ lapis rubinus:vel aurū que ex elemētis cōponunt:ꝛ sunt res corruptibiles.i.facilis corruptionis:et non diminuunt sensitiue in centū annis vel plus. (Et forte) ponit quasi scōaꝫ solutionē:et dicit.et forte id.i.diminutio qō de sole in tēporib⁹ speculationum antiquorū.i.astrologorū speculatiuorū:talem hz cōparationē ꝓportionalem:q̄ diminuit in vno rubino.i.q̄titatis vnius rubini in.100.annis.et ideo talis diminutio ad sensum nequit apparere.(patet ergo) Concludit cōclusionē et.d.ptz igit ex hoc q̄ ꝓdicta ꝓbatio est in antea:ꝛ si litera nō est corrupta:vult dicere nulli⁹ valoris sicut dicte antea.deinde excusat se a multis alijs rationib⁹ quas tacuit:ꝛ sermo eius est manifestus p se.

AUERROIS.

Nos dicimus:q̄ si sol dissolueretur in temporibus speculationum antiquorum quod esset in sensibile ratione magni corporis solis : oporteret quod id generatum hic ex sua dissolutione haberet sensibilem quantitatem. Dissolutio enim cuiuslibet dissolubilis fit ex corruptione quarumdam partium. vnde oportet sine dubio quod ille dissolute partes remaneant in mundo:et hoc infert mutationem manifestam in mundo:tam in numero ipsarum partium:quam in earuꝫ qualitatibus. Unde si quantitates corporum permutarentur: actiones igitur ꝛ passiones eorum corporum permutarentur: et sic actiones corporum supercelestium videlicet planetarum ꝛ syderum:et totus ordo mundi deberet permutari:ꝛ omnes nature regule ꝛ diuine ordinationes deberent irregulariter sequi. Et est notandum quod quamuis hec reprobatio sit accerrima : non est demonstratiua.

Ex oī corruptiōe tā simp'r q̄ fm aliq̄ sp aliq̄ generat

¶Modo auer.reprobat alg.q̄tum ad illud quod adduxit in solutione argumenti perspectiuorum.ꝛ declarat q̄ alga.non potest dicere solē esse diminutum.vnde hz id non possit sciri ratione perspectiua:attamen declarat illud non esse ponē ratione naturali.et videt mihi q̄ auer. supponat qō ex omni corruptione siue simpliciter : siue fm quid semp aliquid generatur: vt dicit aristo.et ipse primo de generatione.commen.17.ꝛ ex hoc arguit et dicit.dicimus nos qō si sol dissolueret in tēporib⁹ speculationū antiquoꝝ

UVA. BHSC. IyR_120_2

id est diminueretur ita quod aliquid ab eo resecatur: de quo generabitur aliquid aliud vt dixi in illa propositione sumpta: quod est insensibile ratione magni corporis solis: oportet quod id generatū hic. i. in istis inferioribus ex sua dissolutione. i. diminutione que est corruptio secundū quid haberet sensibilem quantitatem. Dissolutio enim cuiuslibet dissolubilis fit ex corruptione quarundam partium: et per consequens illa diminutio est aliqua corruptio: vnde oportet sine dubio quod ille dissolute partes remanent in mundo: et si sic. sup. infert mutationem manifestam: id est: notabilem in istis hic tam in numero ipsorum id est quantitate: q̄ in earum qualitatibus: id est virtutibus: quoniam si quantitates corporum hic permutarentur scilicet in maiorem quantitatem: actiones et passiones eorum corporum permutarentur: quoniam in maiori quanto est maior virtus: vt dictum est in libro de celo: et sic actiones corporum celestium. videlicet. planetarum et syderum: vult dicere ipsorum permutarentur: quoniaz diminuitur: sicut magnitudo eorum diminuitur: et sic totus ordo mundi deberet permutari: et omnes nature regule et diuine deberent irregulariter sequi. (Et est.) Auer. excusat se et dicit. est notan. quod quamuis reprobatio sit acerrima: non est demonstratiua.

Ju maiori ☞ toma 1or virt⁹.

Trib⁹ modis ratio Auer. ñ ē demōstatiua.

Ubi debes scire quod pro tanto hec reprobatio non dicitur demōstratiua: quia accipit propositionem falsam: scilicz q̄ sic ista hic sunt illa vbi partes celi sunt solute quod debeant augeri. dictū est in secundo perihermenias. commen. 37. et est in littera: quod ex vno pugillo terre fiunt decem aque. et vno aque. x. aeris. et sic proportionaliter ex vno aeris. x. ignis. et ex vno ignis fierent. x. corporis celestis si esset generabile. Similiter est ordo contrarius qui ex. x. celi fieret vnus ignis. et sic proportionabiliter vsq; ad terram. ex quo apparet quod non oportet vt ista eēnt maioris quantitatis quam sint in dispositionibus propijs: quoniam quantitas illa est coeterna materie. et accipit variationem secundum exigentiā forme recepte in materia. et vide in expositione mea ibidem. ¶ Secundo vi

Secūdus

detur quod hec ratio pro tanto non sit demonstratiua: quoniam quis posset dicere quod elementa hic inferius sunt aucta: et virtutes: sed propter consuetudinem in eis: nec quantitas: maior: nec virtus sentitur maior: sicut dixerunt antiqui de celis qui sonant: et tamen propter consuetudinem eorum sonus non sentitur. ¶ Tertio videtur q̄ hec via non sit demonstratiua: quoniam posset quis fingere quod sol diminuitur quantitate vnius rubini vel minus propter eius naturam in resistendo causis resolutiuis: et sic posset dicere q̄ hec inferiora sunt aucta quantitate vnius rubini: propter eius paruitatem non sentiuntur esse aucta. Ex his ergo apparet q̄ ratio illa et si sit acerrima non est propter hoc demonstratiua: cum tribus modis possit solui: et forte pluribus: quos considera. Attamen philosophus in primo celi. demonstrauit corpus celeste nec esse generabile: nec esse alterabile: nec esse augmentabile vel diminuibile: nec aliquo motu corruptiuo mobile: ideo rationes horum vide ibidem: quoniam sunt manifeste per se.

Tertio.

ALBA. DUB. V.

Hactenus vero ꝓdictorum. ait Algazel. ad reprobandū ꝓpositionē mūdi est ista. ¶ Dicūt q̄ substātie mūdi nō ꝓuātur. nulla enim in hoc cognoscit cā: et id q̄ est et postea priuat opz q̄ habeat quādā cām. Et nō euadit ipa cā quin sit ab antiqua voluntate: q̄ est falsum: qm̄ postq̄ volēs nō expediebat ꝓpositionē: et postea volebat eā: mutata ergo erat eius vo

UVA. BHSC. IyR_120_2

luntas. Et sequeretur ex hoc q̄ antiquum cum sua voluntate nō sit in vno ⁊ eodem modo oībus tp̄ibus: ⁊ id in quo est voluntas p̄mutat̄ de p̄uatione ad esse: ⁊ de esse ad p̄uationem. ¶ Rursus id qō superius dictū fuit. vz. q̄ ipoke est p̄cedere innouatū ab antiqua voluntate: ostendit quod priuatio mundi est impossibilis. ¶ Aliud dubium fortius primo manifestum: q̄ id in quo est voluntas est volentis optnio: ⁊ illud quod agens non fuerat ⁊ postea fuit absq̄ mutatione aliqua in se non est dubium quod sua actio reperitur postq̄ non erat. vnde si mundus priuatus fuit: quoddam opus innouatum est: quid ergo est illud opus aut est esse mundi quod est falsum: q̄ cessatum est: aut illud opus ē priuatio mundi: ⁊ hoc est similiter falsuz: quia priuatio nihil est: quare non debet opus nuncupari. Jn modo enīz graduum opis est q̄ reperiatur realiter: ⁊ p̄uatio mundi non est aliquid reale: ⁊ iō non debet actio agentis dici: hoc est dubium quod fortissimum est: ⁊ est notum q̄ difficultate huius dubij diuise sunt secte inter saracenos quatuor modis.

¶ Modo vult dicere alias rationes ad idem ⁊ dicit. ait alga. rō vero p̄dictorum ad reprobandum priuationem mundi est ista. dicūt q̄ substantie mundi non priuantur. hoc ꝓbat. ⁊ sylʒs sic componit. id qō est: ⁊ postea priuatur: oportet q̄ habeat quādam cām: sed mūdi priuatio nō pōt hr̄e cām. ergo priuatio mundi non poterit nouiter esse. maior est nota per se: minor prosyllogizatur per sylʒm a maiori sic. Si hec priuatio habeat cām maxie erit prima per antiquam voluntatē cāns: sed declarabit prima nō posse eē. Dicit ergo primo minorē: nulla enim in hac cognoscit cā: ⁊ hec est minor. Deinde ponit maiorem ⁊ dicit. ⁊ id quod est: ⁊ postea p̄uat. i. oē notat̄ p̄uatū: opz q̄ habeat quādā cām. Deinde ponit vim p̄sylʒi maioris ⁊ dicit. ⁊ non vadit ipsa cā quin sit ab antiqua voluntate. vult dicere nō est nisi cā cāns antiqua voluntate. Deinde destruit ꝓns sylʒi per locū a maiori: ⁊ sylʒs sic componitur. oē volēs nūc p̄uationē ⁊ pri⁹ non est in sui nā mutatū: iz volūtas primi est simplr̄ imutabilis. ergo nō pōt nūc velle p̄uatiōez postq̄ noluit illam. dicit ergo qō est falsum: qm̄ postq̄ volēs nō expediebat p̄uationem. ⁊ postea volebat eā. mutata ergo erat ei⁹ volūtas. et hec fuit vis maiorus. ⁊ tacuit minorem ⁊ conclonē: q̄ intelligit potentia proxima in suo sermone. Deinde iterum probat idē ꝓns eē falsum. ⁊ sylʒus sic compōit. oē id in quo est voluntas ad duo opposita p̄mutat̄ de p̄uatiōe. i. non velle ad esse. i. ad velle. Sed per te in deo est volūtas ad duo opposita: sequit̄ ex hoc q̄ antiquum cum sua voluntate non sit in vno ⁊ eodē mō oib⁹ tempozib⁹: quod est falsum. huius sylʒi primo ponit cōclonē. deinde maiorē: ⁊ tacuit minorē: q̄ est quasi manifesta in suo sermone. ⁊ sermo eius est manifestus p se. ¶ Deinde adhuc tertio arguit ad idē. ⁊ sylʒs sic pōt cōponi. nullum nouum procedit ab antiqua volūtate. deus est volūtas antiq̄: vel habens voluntatem antiquam. ergo mundus non pōt p̄uenire ab eo in ei⁹ corruptione. huius tangit maiorē ꝛpcl'onis viz: ⁊ sermo ei⁹ vt p̄us est manifest⁹ p se. ¶ Deinde ponit quartū arg. ad idē: ⁊ sylʒs sic componitur. oē agēs qō p̄us non fuit in actione. ⁊ postea fuit in ea absq̄ mutatione sui de necessitate agit circa aliquod opus: qō per eius actionem innouatur: sed deus nō potest circa aliquod op⁹ innouatū agere. ergo nō pōt agere circa corruptiōez

UVA. BHSC. IyR_120_2

mundi.primo ꝓbat maiorē.ꝛ dicit.aliud dubiū fortis ꝓtio manifestū ꝙd in q̄ est volūtas: est volētis opio.vult dicere circa aliq̄ volibile.ꝛ illud q̄ agens non fuerat ꝛ postea fuit.vult dicere ꝑm actionē absq̄ mutatione ali qua in se.non est dubiū q̄ sua actio reperitur postq̄ nō erat.vñ si mundus priuatus: fuit quoddā opus innouatū est.ex hoc accipit maior: ꝛ vis illi⁹ ꝓbationis. ¶Deinde ꝓbat minorē.ꝛ dicit. quod est illud opus: circa q̄ deus operabit: aut est esse mūdi:q̄ est falsum:q̄ cessatū est.i. corruptum: aut illud opus est priuatio mūdi:ꝛ hoc est similiter falsum:q̄ ꝓuatio nihil est:quare non dz op⁹ nūcupari. ¶Deinde ꝓbat quaꝛ op⁹ non dz dici ꝓua tio:nec econtra.ꝛ sylls componit in sēa figura.vñ sicut.maior.n.graduz operis est q̄ reperitur reale.vult dicere q̄ oē opus ad minus est ens reale: et priuatio mundi non est aliq̄ reale.iō in sēa figura non dz actio agen tis dici.vult dicere illa ꝓuatio. ¶Deinde ostēdit nām hui⁹ dubij.d.hoc est dubium quod fortissimum est.ꝛ est notū q̄ difficultate huius dubij diuise sunt secte inter saracenos quatuor modis:vel forte ifa est corrupta:ꝛ debz dici ser inter saracenos:sicut est in libro meo.

De ꝑpōt a gere mun dū ex ni hilo:nōtñ ꝑt reduce re ipz i ni hilū3mau ros ꝛ lo quētes le gis auer.

Debes scire vt Auer.narrat.12.meta.com.18.q̄ loquentes sue legis opinati sunt q̄ deus possit bene agere mundum ex nihilo:sed non possit ipsum priuare in nihil.quoniam actio agētis non est nisi in in ueniendo:et aliquid operando.ideo ꝓpter hoc reputant deum non posse mundum anhilare.ꝛ ꝓpter hoc forte Alg.magnificauit cōnē istā iter alias dictas. ¶Et debes scire scō q̄ hmōi rōnes nō ꝓcludūt ꝗtra nos:ꝛ qz auer. infra tractabit illas.ideo ibi ego soluam:ꝛ solui in disputatione prima.

AVERROIS.

Dicimus quod id quod retulit nomine philosophorum,quod isti cogebant eorum aduersarios ex istis concedere.s.concedendo priuationem mundi: sicut cogebant eos innouatione mundi dubia enīz iterueniētia in innouatiōe ꝛ in priuatiōe sunt vnū et idē:ꝛ iō nō oz amplius explicare.Sed id qō in hoc loco expresse pertinet.s.q̄ quicūq̄ cōcedat creationē mundi:oportebit eum concedere quod actio agentis dependet de priuatione. ita quod agens agat priuationē est q̄d negatū ab oibus quatuor sectis. Etiā sequit hoc necessario q̄ actus agentis depēdet de pura priuatiōe.s.de ꝓductione cuiusdā rei que nō erat ante nisi in potētia.immo agēs creault eū oio. Actio nāq̄ agētis apō phos nō est aliud nisi extrahere rem de potētia ad actum.ꝛ dependet apud eos de quodā ente in esse duabus suis extremitatibus:quā do dat sibi esse transfert eam rem de potentia ad actum:ꝛ remouetur sua priuatio:sed in priuatione totū cōtrariū se habet: vbi nunc innouatur sua priuatio ad actum. Qui hoc negaret sequeretur eum hoc dubium.videlicet quod agentis actio dependeat de priuatione vtraq̄ extremitatum.s.in actione ꝛ priuatione.Sz q̄ in priuatione obscurius est:nequiuerūt loquētes diuidere ꝑdicta diuisione. Manifestū enim q̄ sequit opinantē ipsoꝝ opionē q̄ agens efficiat priuationem:quia quando tale agens transferret rem de esse ad puram priuationem:aget sine dubio priuatio-

UVA. BHSC. IyR_120_2

nem preter intentionem. ¶Et non est quando transfert de esse actuali ad potentiale: esse enim priuationis tunc innouatur modo consequentie: & simile huic sequetur eos in productione: ñ obscurior est: eo q̄ quando res ducta est ad esse cessat sua priuatio necessario: & si sic. ergo productio nō est aliud nisi conuerti priuationem rei ad esse. Sed quia finis huius motus est productio: possunt dicere quod eius actus dependeat de cessatione priuationis: immo dependet de productione: quare ex hoc sequitur annihilatio priuationis. ¶Sed adhuc sequitur eos q̄ actio agentis de priuatione dependeat: quodlibet enim ens secundum istorum opinionem duos habet modos tantum. scilicet quando priuatur omnino: & quando realiter est in actu. tunc non est ibi attribuendum actionem agentis: neq̄ quando est in priuatiõe. Remanet ergo quod oportet necessario quod sit duorum vnum: aut quod in effectu non dependeat actio agentis: aut quod dependeat de priuatione. vnde sequeretur necessario opinantem hanc opinionem in agente quod ipsa priuatio possit conuerti ad esse et esse ad priuationem: et actio agentis dicetur translatio cuiuscunq̄ istorum opponentium ad alterum: et omnia ista falsa sunt in cunctis opponentibus: maxime in esse & priuatione: scilicet qõ conuertantur adinuicem.

¶Unde patet ex istis quod isti homines comprehenderunt de veritate agentis id quod comprehendit debilis visus de vmbra rei in loco ipsius rei: ita quod putant vmbram rei esse rem: & hoc non tantum accidit eis in hoc proposito: immo similiter in pluribus aliis.

¶Apponit id quod vult facere: & id quod vult tractare. et dicit. dicim⁹ nos q̄ id quod retulit nomine philosophorum: q̄ isti. s. phi cogebant eorum ad uersarios ex istis. s. concedendo priuationem mundi. & hoc quo ad vltimũ argumentum: sicut cogebant eos innouatione mundi: & hoc quo ad alia argumenta. dicimus sup. quod dubia interuenientia in innouatione: et priuatione sunt vnum & idem: et ideo non oportet amplius explicare: qñ dictum est in prima disputatione de hoc. & ista est valde difficilis. est ñ vsq̄ loquendi arabum. ¶Deinde explicat id quod vult tractare. & dicit: sed id quod in hoc loco expresse pertinet. s. q̄ quicũq̄ precedet creationẽ mũdi: oportet eum concedere q̄ actio agentis dependet de priuatione. i. cõsistit circa priuationem. ita q̄ agens agat priuationem. hoc quidem totũ est quid negatũ a quatuor sectis. ¶Deinde ponit modũ quo possit id precedi aliqualiter: & ait: et etiam sequitur hoc necessario: q̄ actus agentis depẽdet de pura priuatione. i. est circa puram priuationem hoc modo. s. de productione cuiusdam rei que non erat ante nisi potentia. immo agens creauit eũ omnino de nõ esse ad esse. Actio nãq̄ agentis apud phos: non est aliud nisi: extrahere rem de potentia ad actum. & dependet sup. agens de quodam ente. s. materia in esse duabus suis extremitatibus quando dat sibi esse transfert rem de potentia ad actum & remouetur sua priuatio. ¶Et his appet quo modo agens agit circa priuationem tanq̄ terminum a quo: non tanquaz

actio agẽtis scõm phos.

Quomõ agens agit circa puationẽ

UVA. BHSC. IyR_120_2

circa terminū ad quem.(Sed in priuatione.)Ponit dictam in corruptione.& dicit:sed in priuatione.i.rei corruptione totum contrariū se hz: qm̄ vult dicere:qz priuatio est terminus ad quem:& esse terminus a quo:vbi nūc innouat sua priuatio ad actū.i.vbi priuatio ponit in esse suo:& addit.qui hoc negaret.s.si quis esset:qui diceret semp agēs agere circa priuationē: sequit eum hoc dubium.vz.q agētis actio dependeat de priuatione.i.fit circa priuationem vtraq extremitatum.s.in actione & priuatione que sunt extremitaliter oppositerationeterminoz:qō est valde inconueniens. (Sed qz)ponit opinionem loquentium sue legis.& dicit.sed qz in priuatione obscurū est.vult dicere:sed quia non videtur intelligibile qualiter agens possit agere priuationem.nequiuerunt loquentes diuidere predicta diuisione.& si littera non est corrupta.vult dicere.i.nequiuerunt inuenire membruz diuisioni quo sciatur actio dei esse in priuatione:& forte est erroz translatoris & vz sic dicere.nequiuerunt loquentes euadere a predicta diuisione:& tunc sermo eius est manifestus per se.(Manifestum est.) Explanat qualiter nō pñt euadere.& dicit.manifestum est enim q sequit opinantem ipsoz opinionem q agens efficiat priuationem.qm̄ quando tale agens transfert rē de esse ad puram priuationem.i.ad nihil:aget sine dubio priuationem preter intentionem:vult dicere circa generationem alicuius alterius. Vbi debes scire q pura priuatio est quando ex ea nihil fit. modo si agens:vt volunt loquentes:agit puram priuationem sine generatione alterius: sine dubio sequitur q opus eius erit priuatio.(Et non est.) Ponit modum quomodo philosophi possunt euadere ab hoc argumento.& dicit.& non est.i.non contingit quando transfert de esse actuali ad potentiale.esse enim priuationis tunc innouatur modo consequentie.vult dicere q m philosophos non accidit hoc:qm̄ philosophi nolunt priuationem esse per se intentum primum nature:sed volunt q natura primo intendat esse cui concomitatur priuatio illius esse.vnde agens aquā per accidēs:& concomitanter generat priuationem eius.vt dictuz est in lib.de generatione.(Et similc.) Ostendit qualiter etiam in factione entis ex nihilo accidit simile inconueniēs.vñ ait.& simile huic sequitur eos in productione.& dicit simile: quoniā nō sequitur nisi q natura priuationis sit natura esse. Tamē:vt dicit:obscurū est: qz qñ res ducta est ad esse cessat sua priuatio necessario.& sic nō videt q natura priuationis sit natura entis.(Et si sic.)Declarat quomodo sequitur simile illi.et dicit.& si sic.i.& si esset vt dicunt q res fieret ex puro nihilo nullo presupposito.ergo productio non esset aliud nisi conuerti priuationem rei ad esse. (Sed qz.)Ponit eorum euasionem:& dicit:sed qz finis huius motus est productio.possunt dicere q eius actus.i.actio agentis dependet de cessatione priuationis.i.consistit circa priuationem cessando illam: immo dependet de productione.i.est circa productionem mundi:quare ex hoc sequitur annihilatio priuationis. ¶Ex his possunt soluere argumentum Auer.& dicere q nō sequitur:priuatio conuertetur ad esse:qm̄ nō agit circa priuationē: sed circa cessationem priuationis producendo aliquod ens. (Sed adhuc.) Adhuc reprobat eos.& dicit.sed adhuc sequitur eos q actio agentis de priuatione dependet.i.circa priuationem consistit.quod declarat.d.quodlibet enim ens secundum istorum opinionem duos habet modos tantum.s.quādo priuatur omnino.i.quādo est purum nihil:& quādo realiter est in actu. ¶Debes scire q loquētes saraceni differunt a philosophis:qm̄ philosophi volunt q res factibilis habeat tres dispositiones.s. quando omnino nihil est nisi solum in potentia:& quando omnino est scilicet in actu:& quādo habet medium scilicet inter esse in actu & omnino nihil.s.quando est in hoza

Quid sit pura priuatio.

Dicta literloquētes saracenos & philosophos

UVA. BHSC. IyR_120_2

factionis loquentes: saraceni autē non ponunt nisi duas dispositiones: scilicet priuationem simpliciter ⁊ esse simpliciter: non autem ponunt mediū: quia negant materiā. ¶Isto supposito arguit auer. dicendo ex quo effecꝰ duas hȝ dispositiones tantū: circa quā illius consistit actio agētis. ⁊ dicit primo tunc non est ibi. i. qñ res omnino est attribuendū actionem agētis: qm̄ tunc cessat actio: neq; qñ est in priuatione simpliciter. deinde quasi recolligit inconueniens contra loquētes. ⁊ dicit. Remanet ergo q; opȝ necessario q; sit duoꝝ vnum. aut q; in effectu nō dependet actio agentis. i. aut qđ actio agentis nihil operetur circa effectum: aut q; dependeat circa priuationem. i. operetur circa priuationē simpliciter. et primū supponit esse falsum. ⁊ ex ſcōo infert intentū. ⁊ dicit. vnde sequitur necessario opinantem hanc opinionē in agente. i. hoc ſcōm membrū q; ipsa priuatio possit cōuerti ad esse ⁊ esse ad priuationē. ⁊ sequitur secundo q; actio agentis dicetur translatio cuiuscunq; istorum opponentiuꝫ. i. oppositoꝝ ad alterū. et oia ista sunt falsa. Accidit enim opponentibus. i. oppositis maxime in esse et priuatione. i. in oppositis contradictoriis. s. q; conuertantur adinuicez: qđ est valde impossibile. ¶Debes scire q; sic actio agentis consistit circa priuationem simpliciter cum actio non operetur nisi circa id quod aliquādo erit sub termino factionis: aliter actio esset otiosa. nō sequit q; natura priuationis fiet aliquando in naturam entis: ⁊ sic vnum contradictorioꝝ mutabitur in reliquum: quod est impossibile. Solutiones autem latinoꝝ ad hoc dicte sunt in lib. de intellectu ꝑm opi. auer. in propositione dicēte. creatio apud philosophos est impossibilis. vbi adduxi responsiones latinoꝝ. Attamen pro nunc dici potest q; ratio huius hominis supponit vnuꝫ falsum. s. q; actio dei circa aliquid sit: quod falsum est apud nos. immo eius actio nō est nisi res acta: prout intelligitur per modum fieri. ⁊ sic argumēta philosophoꝝ nihil sunt. vide ibidem in lib. de intellectu. ¶Deide ponit quasi quoddam correlarium. ⁊ dicit. vnde patet ex istis: qđ isti homines: vult dicere loquentes saraceni comprehenderunt de veritate. i. natura agentis id quod comprehendet debilis visus de vmbra rei in loco ipsi⁹ rei. ita qđ putant vmbram rei esse rem: ⁊ addit qđ hoc non tantum accidit eis in hoc proposito: immo similiter in pluribus alijs.

Nota.

Actio dei ꝓz auer. ē circa id: qđ apud nos vero actio ei⁹ ē res acta

Debes scire qđ vmbra alicuius rei est quodāmodo ipsa res pro quāto ab ipsa re deriuatur. sicut ergo vmbra est quodammodo ipsa res. ita positio loquentium de natura agentis est quodāmodo ipsum agens. ideo similitudo auer. est multum conueniens. attamen totum contrarium oportet dicere. immo theologi perceperunt veritatem: quia per testimonium prophetie: ⁊ philosophi vmbram veritatis: quia per sensus qui sunt testes mendaces.

ALSA. DUS. vj.

AIt Algazel. sunt aliqui alij loquentium opinantes qđ accidentia finiunt de seipsis: sed substantie remanent. in eis enim non creauit deus motum: neq; quietem neq; aggregationem: neq; disgregationez. ergo impossibile est qđ corpus remaneat immobile: neq; quiescens: ⁊ qđ priuet. Alij vero dñt qđ priuare nō est actus: immo est cessatio actionis: qz nō intelligūt priuationis veritatē. Tādem dñt ꝓpter qđ annullatis istis opinionibus nō remanet via aliqua ex qua probari possit qđ priuatio mundi sit possibilis: scilicet

UVA. BHSC. IyR_120_2

concesso q̄ hic mūdus sit innouat⁹. ꝯcesso etiā q̄ aīe hūane innouentur: allegant q̄ ipsoꝝ priuatio est impossibilis. Dñt deniq; q̄ nō quodcunq; p se exīs fuit non pōt ītmaginari q̄ priuetur post suum esse tam si fuerit antiquum cū nouum.

¶Hic in primis narrat aliā sectaz loquētiū sue legis: z dicit. ait Alga. sunt aliqui alij loquētiū opinātes q̄ accidētia finiunt de seipsis. i. credētes: accidentium naturā esse ꝓtingentē: sed substantie remanēt. i. substātie vero non sunt in naturis earū oēs possibiles. Ju eis em̄. i. subiectis nō creauit deus motū: neq; quietē: neq; aggregationē. i. dēsitatē: neq; disgregationē. i. raritatem: z vniuersaliter deus nullū accidēs creat. ergo impossibile est q̄ corpus remaneat immobile: neq; quiescēs: z q̄ priuet. Jlla littera si nō est corrupta pōt intelligi primo. q̄ qz deus nō pōt: nec creat accidēs ꝓpria creatione alia a creatiōe substātie: impossibile est remanere corp⁹ sine oī accidēte. U. g. fine motu: z sine quiete: z q̄ priuet illis. vult dicere etiā si istis priuetur: qm̄ acidēs ꝑm sui naturā ꝙsequit̄ sbam. ideo si corpus remanet: opz vt remaneat subiectum alicuius accidētis. Uel pōt intelligi scōo q̄ qz deus nō creat accidēs: sed tm̄ substātiā. ergo impossibile est: vt corpus remaneat immobile z quiescēs: z q̄ priuet. i. taliter q̄ nihil sit simpliciter: vnde vir⁹ ꝙsequētie est ista. de⁹ nō creat accidēs. ergo deus non pōt p̄nare corp⁹ simpliciter: z hec expositio est plus cōsona verbis.

deductio consequētie.

Sed tunc est loc⁹ qōnis. qūo valet illa ꝙsequētia: z videt mihi q̄ tenet in virtute hui⁹. s. q̄ priuatio sit accidēs z nō alicuius substātia: z hoc sine dubio est verum: vt dixi de hoc in lib. de intellectu. aliqua: z in lib. phyſi. hoc accepto. ꝙsequētia est manifesta p se: qm̄ si de⁹ posset priuare mūdum posset creare priuationē. Sed priuatio est accidēs. ergo posset facere

Dubitatio.

accidēs. ideo intellecto illo sez q̄ deus nō pōt creare accidēs statim apparet deum nō posse mūdum priuare. ¶Sed hic dubitat primo: qz si priuatio est accidēs: vel ꝓpriū vel ꝯmune: nō ꝓpriū: qm̄ tunc esset ꝑm rei essentiā. neq; cōe: qm̄ tunc esset separabile ab eo: cuius est: z si ꝓssem dicere q̄ celū est compositū ex materia z forma: z q̄ ineſt ei priuatio aliquando. sattamē

Solutio. priuatio nō ē accedēs ꝓprie sed tm̄ ꝑ modum z rationem.

ab eo est remota: z sic nunq; corrumpit̄: z sic destruitur ītētio Auer. primo phyſi. in fine com. 63. z primo celi. cō. 2. pōt dici q̄ priuatio nō dicit accidēs ꝓprie loquendo: qm̄ nullius quāti est. sed intelligēdo accidens ꝑm rationem z modū: z sic pōt dici accīs: immo vt declarauī in qōne seu lib. de intellectu: priuatio nō distinguit re ab eo: cuius est priuatio. ideo ꝓprie: nec pōt dici accidens ꝓpriū: nec cōe: sed ꝑm modum accidētis cōis ꝓ quanto in aduentu forme abiūcitur a materia. ¶Sed qz loquētes saraceni nō ponunt materiam. ideo habēt dicere q̄ priuatio sit aliquod accīs sine subiecto factum a deo in hora corruptionis mundi. (Alij vero.) Narrat secundā sectam. z dicit. alij vero dicūt q̄ priuare nō est act⁹. immo est cessatio actionis: qz nō intelligunt priuationis veritatē. i. naturā veram. ¶Debes scire q̄ forte hec est opinio nostre legis. vult em̄ q̄ de⁹ creauit mūdum z animas z illas volendo destruat. z dicūt q̄ mundus z anime z res omnes in suis naturis sunt ꝓtingētes: adeo q̄ si relinquerent in ꝓpriis esse tam annihilarentur: z tunc opz dicere ꝑm hec q̄ annihilatio nō est aliud q̄ cessatio actionis dei. s. ꝙseruatiue. cessata em̄ actione res in nihil tendit. z hec videt opinio legis nostre sine dubio z vera in se. z ꝓ hoc non possunt argumenta istorum procedere: vt ptz. ¶Deinde ponit summaz opinionis philosophorum. z dicit. tandē phi dicūt: q̄ annulatis istis opinionibus nō remanet via aliqua ex qua ꝓbari possit: q̄ priuatio mūdi sit possibilis. s. ꝙcesso q̄ hic

UVA. BHSC. IyR_120_2

mundus sit in nouatus.i.nouiter creat⁹.processo etiã q̃ ale humane innouen tur.i.a deo immediate creentur.allegãt.i.aperte probãt q̃ ipsorũ priuatio est impossibilis.dñt deniq̃ q̃ nõ quodcũq̃ p se eẽs fuit.vult dicere factuz. nec potest imaginari q̃ priuetur post suum esse tam si fuit antiquum.i.eter num cũ nouum.hec igitur est opinio. philosophorum.

AUERROZS.

MOs dicimus q̃ illi q̃ opinantur q̃ accñs non rema net duob⁹ tpib⁹.z q̃ esse hoz in subiectis est idẽ re linquitatis substãtie:nõ estimãt id recte. accidit eñ et de redargutione. Si eñ substãtie essent cause ac :identiũ postq̃ p se sustẽtari nequeũt:seq̃ret ex hoc q̃ substãtie essent cause suarũ ipsarũ:qõ est impossi bile q̃ aliqua res sit cã suiipsi⁹. Rursus qualr esset hoc postq̃ ac cidẽtia,aliquot duob⁹ tpib⁹ nõ permanẽt:qz in illo nũc qõ est p̃n cipiũ priuationis illi⁹,qõ reperit deesse:opz q̃ substãtia eoz nõ sit in illo eñ nunc nõ est aliq̃d de parte p̃uati:neq̃ de re perti parte. Tãdem ponere id qõ nõ remanet duob⁹ tpib⁹ cãm illi⁹ qõ rema net duob⁹,tpibus absurdũ apparet. id nãq̃ qõ remanet duob⁹ tẽ porib⁹ digni⁹ est remanere q̃ illõ qõ nõ remanet:id eñ qõ rema net nõ hz esse nisi in nũc:z qõ remanet hz esse p̃manẽs:qualr ergo erit id qõ est tmpmanẽs duo nũc cã illi⁹ qõ remanet: vel q̃lr erit id qõ remanet in specie causa illi⁹ qõ remanet in indiuiduo:qua re ergo oĩa ista p̃nt summi errozes reputari. Et ideo notandũ est: q̃ q̃ negat rẽ generabilem materiã:sequitur eũ q̃ illa res sit simplex z impossibilis.p̃uari simplex enim nõ permutatur:neq̃ ad aliã substantiam ꝓuertitur.z ideo ait ꝟhippo.q̃ si homo ex vna sola re constitutus esset:nunq̃ aliquã passionem passus esset: im mo esset semper incorruptibilis est impermutabilis:neq̃ gene rabilis esset.immo esset ab eterno.

¶ Nunc Auer.reprehẽdit alga.z primo quantum ad id qõ opinat q̃ accñs nõ fit a deo:sed cãtur a substãtia immediate:z.d.dici m⁹ q̃ illi q̃ opinanť q̃ accñs non remanet duob⁹ tpibus.s.tpe esse subiecti:z tpe nõ esse subiecti: qz reputãt accñs fieri z ꝓseruari p subiectũ:vt dictũ est.adeo q̃ dñt q̃ hõ mor tuus non est albus albedine eadẽ numero qñ eratviuẽs.sicut latini fingũt q̃dicũt q̃ esse eoz in subiectis est idẽ relinq̃tatis sbe.i.tam diu relinquunť q̃diu substantie relinquunť:qñ vna est relinquitas z duratio subiecti z ac cidentis. Isti quidem nõ estimãt id recte.accidit eñ eis de redargutione.z ponit rationẽ i forma hypothetica.d.si eñ substãtie essent cause accidẽtiũ postq̃ p se.s.accñtia sustẽtari nequeunt.i.postq̃ per se nõ existũt: sequitur ex hoc q̃ substãtie essent cause suarũ ipsaz:qõ est impossibile.q̃ aliqua res sit causa suiipsius. ¶ Sed difficile est deducere istam ꝓpositiam :z forte videť q̃ virtus huiⁿ sit q̃ sequiť. q̃ substãtia sustineret se:probo:qñ substãtia ma xime forma nõ ineſt materie nisi propter dispositiones conseruantes illam: sed illa est causa dispositionũ.ergo ipsa est causa sui p propositionẽ cõem: quicquid est causa cause est cã causati.si ergo substãtia est causa effectiua dispositionũ erit causa effectiua eius. Sed latini fingũt q̃ dispositiões sunt

positiola tinoz di centiũ op põnescãs mãles eẽ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Impugnatio.

cause materiales:& ideo nō inconuenit q dispositiones sint cause in genere materie subiectis:& econtra in genere efficientis: quia cause possunt esse sibi inuicem cause in diuersis generibus.vt dicit Auer.2.physi.commē. 30.& sic non valet illa communis propositio.vbi cause variātur.¶ Sed mihi videtur q ista solutio sit fatua:quoniam dispositiones non conseruant formam nisi inquantum retinent impressionem vel materie vel agentis: et si detur licentia fingendi non materie:quoniam per naturam materie non magis essent apte retinere hanc formam cz aliam:quoniam natura materie,est natura entis in potentia ad omnes formas:vt dictum est in multis locis:ergo dispositiones conseruant formam vt retinēt impressionem agēs.

Error latinorū ac Jo.iand. positio,p pria.

tis.& si sic.ergo habent rationem agentis:& non materie:& sic arguitur vt supra.¶Vbi debes scire q latini sunt in maximo erroze circa istud:& maxime Joā.iand.in questionibus libri phy.omnes enim opinati sunt q dispositiones in materia habent vim & impressionem materie:& hoc est purus error.¶Dicendum est enim secundum Auer.q sicut virtus gignitiua in horafactionis fiens habet vim agentis:quoniam agit vt instrumentum agētis.vt dicit Auer..12.meta.commen.18.&.7.meta.commē.32.postcz autē factum animal hz vim cōseruantis:& corporis regentis:ita estimandum est q dispositiones inducte ab agente in materia in hora pductionis forme habent vim agentis:quia sunt instrumentum eius:& in hora exitus forme a materia reuertuntur conseruantes:que conseruant effectiue formam:vt instrumentum agentis.ideo nō habēt naturam materie:sed magis agentis cōseruantis.& si inuenitur ab aliquo q ille dispositiones habēt vim materie:debet intelligi secūdum sensum istum:scilicet pro quāto disponūt illaz.

¶Ex his apparet deductio cōsequētie Auer.Si enim forma est causa effectiua accidētium quibus cōseruatur.ergo est causa effectiua sui: quoniam quicquid est causa cause est causa causati in eodem genere cause:vt dicebatur.¶Preterea illa accidētia cōseruāt formam nō nisi inquantū habēt esse: quia nō nisi inquantum sunt & non sunt nisi forma:vt debēt.ergo forma sine accidentibus potest esse:quoniam tota virtus cause secūde saluatur in prima.si enī accidētia illa nō cōseruant formaz nisi inquantum habent esse ab agente:etiam nō conseruabūt illam nisi inquantum habēt virtutem ab eadem:quoniam virtus insequitur esse:& sic etiam sine accidētibus posset forma existere in materia:& sic idem est causa sui.Dicēdum tamē est subiectuz esse causam accidētium vt materia:vt.d.Auer.4.meta.commē.2.sed vt efficiens est omnino extraneum:propter quod ait Auer.3.celi.commēto.28.& 4.celi.commē.22.&.2.¶.q dans formam dat cōsequētia formam mediante forma.vide eum ibi.(& Rursus qualiter)Adducit secūdam rationem q substantia nō sit causa accidentium effectiua.& videtur mihi q sylls debet sic componi.nihil quod nō permanet in duobus temporibus :scilicet esse & nō esse.est causa eius quod permanet illis temporibus.sed substātia nō permanet in tempore eius priuationis:& accidēs idem numero permanet in illis. ergo substātia nō est causa accidētis.d.ergo rursus.qualiter esset hoc postquam accidēs aliquod duobus temporibus permanet:quia in illo nunc.i. instāti quod est principium priuationis illius quod reperitur de esse.oportet q substātia:idest subiectum eorum non sit: quod declarat.in illo enim nūc nō est,aliquid de parte priuati.nec de reperti:id est entis parte: ex hoc vult habere probationem minozis secūdum vnam partem.vz.q substantia nō manet.deinde resumit maiorem.tādem ponere id quod remanet duobus temporibus causam illius quod nō remanet duobus temporibus absurdum apparet .Jd nāq quod remanet duobus temporibus dignius est

Subiectū est cā accidētiuz vt materia.

Suba nō est cā accidētium.

UVA. BHSC. IyR_120_2

remanere:vult dicere tanꝫ causa ꝫ illud quod nō remanet. id enim quod nō remanet non habet esse nisi in nūc.i.certo tempore.⁊ quod remanet habet esse permanēs.vult dicere per multum temporis. cōcludit maiorem.d. qualiter ergo erit id quod est impertinēs:duo nunc causa illius quod remanet.vult dicere illis duobus nūc:vel:quod quasi idem est: qualiter erit id quod remanet in specie:sicut est substātia causa illius qđ remanet in individuo.⁊ sic apparet maior ⁊ probatio eius.cōcludit intētum.d.quare ergo omnia ista pñt summi errores reputari.

Sed hic sunt due questiones:qm̄ nō videtur verum id quod Auer. supponit.s.ꝙ accidēs semper permanet in duobus temporibus:scilicet priuationis:⁊ esse:quoniam si corrumpitur ignis in aquam: sine dubio accidentia ignis nō remanēt in aqua:quoniam aqua portat secum accidētia cōtraria accidētibus ignis expellentia illa. Secūdo nō videtur verum ꝙ illo nūc quod est principium priuationis rei existētis non sit nec pars priuati nec pars entis:quoniam tūc in illo instanti materia esset sine forma. ¶Dicendum ꝙ secūdum Auerro.accidentia sunt duobus modis:scilicet simbola:que scilicet possunt manere eadem in subiecto succedenti:quoniam nō fert secum contrarium:⁊ accidētia diuersa.modo hic loquitur Auer.saltem in accidētibus simbolis:de quibus.primo de generatione commē.27.⁊ secūdo de generatione. com.24.dixit illa manere eadem.vt in primo de substantia orbis.ratio ergo Auer.est saltem specialis de accidentibus simbolis:de quibus propter hanc rationem apparet ꝙ subiectuz nō sit causa effectiua eorum quantum remanēt eadem numero in generato ⁊ corrupto. ¶Ad secundam.dicendum ꝙ in primo instanti nō esse rei entis consideratur multa nunc nature.in illo enim instanti potest intelligi materia sine forma:licet de facto sit cum forma genita:quoniam primuz esse geniti est vltimum non esse corrupti:vt dicunt sophiste huius temporis. ¶Ad formam argumenti dicendum ꝙ per nunc Auer.intelligit nunc nature: nec loquitur vniformiter in omnibus suis verbis:vt apparet:⁊ sic nihil est contra propositum.(Et ideo notandum)probat vnum quod supponit in omnibus rationibus:scilicet ꝙ materia est necessaria in omni generatione et factione.⁊ dicit:⁊ ideo notandum'est ꝙ qui negat rem generabilem habere materiam sequitur eum ꝙ illa res sit simplex:⁊ tunc erit incorruptibilis: cuius rationem ponit.d.simplex enim nō permutatur:nec ad aliam substāriam cōuertitur.deinde probat idem auctoritate Yippo.di.⁊ ideo Ait Yippo.ꝙ si homo exvna sola re constitutus esset nūq̄ aliquam passionem passus esset:immo esset semper incorruptibilis ⁊ impermutabilis:nec generabilis esset. immo esset ab eterno: sicut aliqua intelligentiarum mouentium orbes.

Prīa qō.

Secunda

Soło ad primam.

Ad scdaz

Debes scire ꝙ primo physi.commen.51.dixit Auer.si principia essent contraria tantum: tunc generatum esset simplex ⁊ non compositum:vbi apparet modo ꝙ Auer.intendit per simplex non modo simplicitate opposita componi ex materia ⁊ forma:vt quidam fingunt. immo simplicitate opposita componi ex esse ⁊ essentia: ⁊ ex genere et differentia. aliter consequentia eius hic nihil esset:quoniam latini fingunt ꝙ compositum ex esse ⁊ essentia potest annihilari:quia redire in sui essentiam: potest quidem priuari esse ⁊ remanere in sui essentia que est in potentia sue cause.vt dicunt.ideo reputo ꝙ Auer.hic per simplex intelligit simplex: vt excludit omnem compositionem. et tunc sine dubio sequitur quod nec sit corruptibile:nec aliquo modo distinguibile.Sed qualiter ex hoc quod res priuatur materia priuet cōpositione simpliciter:dictū in expositione tertij

Quid intelligit Auer.per simplex.

UVA. BHSC. IyR_120_2

de anima. vide ibidē cō. 9. t. 10. Et nolo nunc immorari. Quia dicta phorum vt sepe dixi: vol. sunt tantum ex suppositione. t ideo vt plurimum sunt falsa. Et sic consummata est expositio secunde disputationis cum dei laude qui est trinus t vnus: t glorioso virginis Marie.

¶ Tertia disputatio Algazelis cum philosophis in eo qđ dicunt: q Deus est agens mundum: t q mundus est eius effectus.

DUBIUM.

QUIt Alga. Dicunt phi q ipse deus benedictus est agens in mundum: t mundus est eius effectus: et opus suum. t declaratio huius ab eisdem facta super hoc non est demonstratiua: immo dialecticalis t c. vsq; quo illud quod dixit q mundus componitur ex diuersis. qualiter ergo nō possunt ab ipso deo glorioso procedere.

¶ Et postq̄ dictum est de eternitate mundi a parte ante. t a parte post: superest modo inuestigare an mundus sit eternus ex vtroq; sit effectus alicuius agentis: t sicut primo in aliis disputationibus: ita nunc adduxit sniaz Alga. vnde di. Ait Alga. dicunt phi q ipse deus benedictus est agēs in mūdum: t mundus est eius effectus t opus suum. Et di. q declaratio huius ab eisdem facta super hoc non est demonstratiua. immo dialecticalis. i. probabilis. t addit. Usq; quo illud qđ dixit q mundus cōponitur ex diuersis: qualiter ergo possunt ab ipso deo glorioso procedere. Hic notat terminū verborum Alga. quasi dicat. ego accepi verba usq; ibi illud qđ dixerunt Arist. t infra in dubio sequenti declarabitur hoc.

AVERROIS.

NOscimus nos q id qđ dicit. vz. q illud qđ est in agēte est sine dubio q sit volens / eligens / sciens / id qđ vult: ita q agat in illud qđ vult: sunt verba ignota t dubitabilia in agente mundi nisi demonstratiue probare tur aut inditum noti in ignotum possit transferri.

¶ Nos enim inuenimus agentia t imprimentia duobus modis diuisa: quoz vnus est q vna tm̄ est sua actio per se: vt calor agit calorē: t frigiditas frigiditatē: t talia agēntia naturalia nūcupant.

¶ Secundus vero modus est qñ aliquod agens quādam interdum agit actionem: t interdum eius contrarium: t talia agentia vocantur a phis volentia t eligentia. quodcūq; agēs fuerit hmōi agit sine dubio cum deliberatione t meditatione. ¶ Unde primū agens benedictum nequit aliquo modo de aliquo istorum denominari. eo mō quo generabile t corruptibile denominat: et ratio huius est. q volens t eligens deficit id qđ vult: t ipse deus nō deficit aliquid de eo qđ vult. similiter eligens eligit vnum duoz melioz per se: t deus benedictus nulla talia sibi debent attribui. tandem q voluntas est passio t mutatio: t absit q deus de talib⁹ denominetur. ¶ Dixime q de actione naturali non debet denominari. actio nāq; naturalis necessario est in sua substantia: non

UVA. BHSC. IyR_120_2

tamen in volentibus substantia. ¶Rursus opus naturale non procedit a scientia. demonstratum est enim q̄ eius actio procedit a scientia. vnde illo modo quo deus est agens volens non est hic: q̄ manifeste apparet: nulla est̄ voluntas nobis presens similis est voluntati dei: qualiter ergo dici potest q̄ non intelligitur de agente nisi illud q̄ agit cum deliberatione et electione: neq̄ hec diffinitio potest poni equaliter in agente noto ⁊ ignoto. Unde dū philosophi negāt q̄ hec diffinitio non possit de predictis equaliter denominari sequitur eos: q̄ remota hac diffinitione de primo agente remoueatur actio de eo: ⁊ hoc satis per se notum.

¶Nunc Auer. reprehendit alga. quātum ad vnū q̄ videtur supponere in rōne; quam voluit esse demonstratiuam: q̄ est. deum agere volūtate. vñ ait. dicimus nos q̄ id q̄ dixit. v3. q̄ illud q̄ est in agēte est sine dubio q̄ sit volens eligens ⁊ scīēs id q̄ vult: ita q̄ agat in id q̄ vult. hec quidē ꝓba sunt verba ignota ⁊ dubitabilia in agente mundi nisi demonstratiue probaretur aut inditum. i. natura noti possit transferri in ignotū. (Nos enim) declarat qualiter illa verba sunt dubitabilia: ⁊. d. nos enim inuenimus agentia ⁊ imprimētia. i. causantia duobus modis diuisa: quorū vnus est: q̄ vna tantum est sua actio per se. vt calor agit calorem: ⁊ frigiditas frigiditatem. ⁊ talia agentia naturalia nuncupantur. ⁊ dixit auerro. per se: quoniam per accidens calor potest infrigidare. vt dictum est in metauris. vnde dicit. 8. cō. 8. ⁊. 9. meta. cōmen. 3i⁊. 10. q̄ agens naturaliter determinatur ad vnum: q̄ debet intelligi primo per se: ⁊ hec est mens eius. 3. celi. cō. 72. ⁊. 3. celi. cōmen. 8. vbi dicitur q̄ ab vna natura vnum tantum prouenit. (Secundus vero modus.) ponit secūdum modum. d. Secūdus vero modus est q̄ aliquod agens interdum quādam agit actionē: ⁊ interdū eius contrarium. et talia agentia vocantur a philosophis volentia ⁊ eligētia quodcūq̄ agens fuerit hmōi agit sine dubio cū deliberatione ⁊ meditatione. ¶Debes scire q̄ ista distinctio pro parte potest accipi a philosopho in. 9. meta. tex. cō. 3. ⁊ 10. ⁊ vide expositores latinos: quia multa dicunt de hoc. (Unde primum) declarat quomodo deus sit agens: dicens: vnde primum agens benedictū nequit aliquo modo de aliquo istorum denominari: eo modo quo generabile ⁊ corruptibile denominatur: quoniam aliquo modo non inconuenit: vt dicit post. ⁊ primo ostendit q̄ deus non sit agens volens ⁊ eligens. Et arguit primo in prima figura sic. volens ⁊ eligens deficit id quod vult. i. diminuit factum. ⁊ ipse deus non deficit aliquid de eo quod vult. Et sic in secunda figura sequitur conclusio iam dicta.

Pro intellectu huius rationis debes scire q̄ illud quod eligitur a volente appetitur a volēte: ⁊ etiā id q̄ dimittitur: ⁊ ambo sunt possibilia: quoniam si vnum tantum esset possibile electio esset vna. Eligibile autem est duobus modis. quoddam ſm melius: ⁊ quoddam ſm peius. Exemplum primi. vt si eligerem furtum. Exemplum secundi. vt si eligerez studiū melius furto. Et his sequitur veritas maioris: quoniam omne eligens diminuit ab electo: quoniam si eligit ad peius manifestum est ipsum esse diminutum. si eligit ad melius. ergo diminuit: saltem ab alio: ⁊ sic semper diminuit: saltem aliquo modo. Sed deus nullo modo diminuit: quoniā esset inuidus: vt ait philosophus in libro ve bona fortuna: ideo sequitur in secūda figura cōclusio iam dicta. ¶Et debes scire q̄ ſm nos deus respectiue potest diminui, simpliciter autem non. vnde dicimus q̄ deus multa pōt que

Duplex eligibile.

Nō est inconueniēs deū posse plura facere q̄ nō facit.

UVA. BHSC. IyR_120_2

non facit:nec hoc apud nos est inconueniens.(Similiter eligens.)Ponit secundam rationem ꝛ.d.similiter eligens eligit vnum duorum meliorum per se.ꝛ deus benedictus.nulla talia debent attribui sibi:quia tunc vt dixi inuidus esset. ¶Et debes scire ꝙ hec secunda ratio differt a prima in hoc ꝙ prima vult ꝙ eligens eligit aliquando secundum petus.secunda autem assumit simpliciter:ꝙ omne eligens eligendo diminuit aliquid.ꝛ vt dixi. sicut prima nulla est apud nos.ita nec secūda.eodem enim modo soluitur:vt patet.(Tandem ꝙ voluntas.)Arguit tertio modo eadem forma ꝛ.d.tandem ꝙ voluntas ꝛ passio est mutatio.ſ.in volente:ꝛ absit ꝙ deus de talibus denominetur.Et omnibus his in secunda figura sequitur conclusio tam dicta.¶Sed an iste rationes sint simpliciter necessarie an probabiles non opus est facere modo moram:quoniaꝫ dixi satis in questionibus.an deus sit infiniti vigoris:ꝛ de intellectu:vbi dixi ꝙ magna pars rationum philosophorum sunt ex suppositione:ꝛ ideo nihil concludunt:ꝛ quilibet modici cerebri soluere potest dicta illorum.(Maxime de actione.)Declarat ꝙ deus non est agens sicut calor simpliciter:ꝛ dixit:maxime de actione naturali nō debet denominari.vult dicere ꝙ nec deus debet dici agens naturale actione naturali sicut calor.ꝛ primo arguit sic.actio nāq; agentis naturalis necessario est sua substantia:non tamen in volentis substantia.ꝛ forte intendit per hoc minorem.ſ.sed actio dei non est in substantia volentis.i.ipsius. et forte intendit per totum illud expositionem maioris sic.ſ.ꝙ agens naturaliter habet actionem qua in sui substantia perficitur: non ꝙ velit illam perfectionem:sed sine cognitione.Primo modo ponitur syllogismi maior ꝛ minor:ꝛ deficit conclusio.Secundo modo ponitur tantum maior ꝛ debet subintelligi conclusio minor.

Agēs nāle agendo crescit cō fortatur.

¶Sed pro intellectu huius rationis debes scire ꝙ agens naturale in agendo confortaꝫ ꝛ crescit.vnde sicut dicitur in libro de anima.agens crescit in infinitum posito combustibili.ideo omne agens naturale propter eius actionem in substantia propria:valde perficitur.modo apparet minor:quoniam deus propter actionem eius nō sic perficitur:immo ipse est perfectus in fine:vt dictum est in metaphisica.Ex his accipitur intellectus huius rationis phi si bene consideres.(Rursus opus) ponit secūdaꝫ rōnem in eadē figura.ꝛ.d.rursus opus naturale nō ꝓcedit a scia:sed demōstratum est ꝙ eius.ſ.dei actio procedit a scia:vt declarabitur in alijs disputationibus.ideo in secunda figura concluditur cōclusio tam dicta.(Unde illo modo quo deus.)Remouet dubiū.posset quis dicere.si deus non est naturale:nec eligens ꝛ deliberans:quō est agens?Soluit.d.vñ illo modo quo deus est agens:volens non est hic.vult dicere aliquod:qđ manifeste apparet.nulla enim voluntas nobis presens similis est volūtati dei. Deinde ꝙrndit peccatum Alga.d.qualiter ergo dici potest ꝙ non intelligitur de agēte nisi illud qō agit cū deliberatione ꝛ electione.(Neq; hec diffinitio)soluit quoddā aliud dubiū:qm posset quis dicere.si hec diffinitio agentis liberi ꝛ eligētis non conuenit deo:an sit aliqua cōis voluntati nostre ꝛ deo vniuoce ꝙueniēs vtriq;.soluit.d.nec hic.i.in proposito diffinitio potest poni equaliter.i.vniuoca in agēte noto.vult dicere hoc.ꝛ ignoto.vult dicere deo.(Unde dum philosophus.)Concludit id quod philosophi possunt scire.d.vnde philosophi dum negant ꝙ hec diffinitio non possit de predictis.ſ.agente noto ꝛ ignoto equaliter.i.vniuoce denominari:sequitur eos: ꝙ remota hac diffinitione de primo agente remouebitur actio.vult dicere agentis eligentis.ꝛ hoc satis per se notum.

Dña iteropus naturale et actionem dei.

Negatiue tm scitur apō phos quō deus vult.

Ex his voluit ꝙ philosophi nō ꝑnt scire nisi negatiue quō deus vult: qm sciūt ꝙ non agit sicut eligēs ꝛ deliberās:eo qꝛ ei nō cōue-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ait diffinitio deliberantis ⁊ eligentis. ¶Debes scire q̄ vt accipitur primo
celi.cō.19.q̄ ea que sunt eadem diffinitione sunt eadē forma:⁊ ea q̄ sunt ea Que sunt
dem forma sunt eadē operatione.⁊ idem di.3.physi.cō.52.vide ergo a pari eadē diffi que non sunt vnum in operatione:nec sunt vnum forma:⁊ per ꝙsequēs nec nitiōe sūt
diffinitione. Et his sequitur veritas Auer.s.q̄ ex quo deo nō cōuenit diffi= eadē for=
nitio agentis deliberantis⁊ eligentis:ei'non conuenit operatio illius:⁊ sic ma.⁊ q̄ ea
potest intelligi tantum negatiue. Et istud voluit hic dicere auer. vt appa= dē forma
ret ex verbis eius. Et qđ dixit hic non contradixit nobis nisi in parte.s.quā sunt eadē
tum ad hoc q̄ probat deum non agere ex deliberatione. Et rationes eius opatione,
nihil sunt:⁊ iam solute superius.

ALGA. DUB. ij.

Et. Alga. Modo vero declarabimus quēlibet istorum trium modorum. Ad primum vero dicimus q̄ per agens intelligitur illud qđ ab eo procedit actus cum voluntate illius actus modo electionis: et qđ sciat illud qđ vult:ꝫ mūdus apud eos ꝓcedit a deo ꝓcessu causato a cā.⁊ tō sequit eos necessario qđ mūdus ꝓcedat a deo:vt vmbra ꝓcedit a corpore:⁊ lux a sole ⁊c. vsq̄ quando dixit. Et oia ista ꝓcederēt ab eo:qđ est falsum.

¶Hic primo ponit differentiā inter phos ⁊ opinionē eius.⁊ dicit.ait alga. nos vero declarabimus quēlibet istoꝝ trium modoꝝ:⁊ forte intendit modorum agentis dictorum ab auer.s.naturalis eligentis:⁊ neutrius:et forte intendit modoꝝ arguendi quos non dixit:sed voluit illos subintelligi.⁊ dicit. Ad primū vero dicimus.vult dicere argumentum vel modum agentis ꝛm expositiones positas.qđ per agēs intelligebat illud qđ ab eo procedit actus cum voluntate illius actus.modo electionis:⁊ qđ sciat illud qđ vult: ⁊ intendit qđ deus est agens eligens per voluntatem ⁊ intellectum.attamē non soluit hic argumēta auer.(Sed mundus apud eos.) Ponit opinionem philosophoꝝ ⁊ dicit:sed mūdus apud eos procedit a deo: vt vmbra procedit a corpore:⁊ lux a sole. Et cetera vsq̄ quando dixerat:⁊ oia ista procede rent ab eo qđ est falsum. Et dixit mihi translator qđ auer.qñ scribebat ver= Difficul=
ba alga.accipiebat a libro eius vsq̄ ad certum terminum.⁊ hoc per ly vsq̄ tas ꝛ expo
notat.s.terminum verboꝝ que accipiebat:⁊ hoc di.in sequentibus frequen nēdo hūc
ter. Sed quomodocūq̄ difficile est mihi multa verba huius libri interpre= libruꝫ.
tari:quoniam nullos habeo expositores ⁊ paucos libros emendatos nisi meum qui est emendatissimus:sed multa oportet sine dubio declarari: partim propter defectum translatoris:partim propter obscurum modum loquendi arabum.

AUERROIS.

Scimus nos qđ ſnia horum ꝺ duobus ꝓtinet: quorum vnum est qđ non ꝺ attribui agētibus causis id qđ non agit cum deliberatione ⁊ electione:⁊ tō actus naturaliter agentis nō debet attribui agenti cause. Secundus modus est ex quo opinatur qđ mundus ꝓcedit a deo:modo processus particularis vmbre a corpe:vel lucis a sole. Et hic modus nō ꝺ actus:qꝫ actꝰ differt

UVA. BHSC. IyR_120_2

z separatur ab agente. hec est sententia huius hominis. ¶Et nos dicimus q hoc est falsuz. Philosophi nāq opinati sunt quatuor esse causas. s. materia z forma efficiens z finis. Efficiēs est illud qō detrahit alterum de potentia ad actū z de priuatione ad esse: z hec actio forte fit cum deliberatione. i. aliquando: z forsitan naturaliter. Philosophi vero non dicunt q corpus sit agēs vmbrā: quia ab eo causatur nisi largo modo. agens enim separari debet naturaliter ab effectu: z corpus cum vmbra nō sic se habet. ¶Et isti opinati sunt q deus benedictus differt a mūdo: z est eū agēs: ergo nulla est similitudo inter dei actionem: z actionem agentiuz nobis presentium tam naturalium qz voluntariorum: immo ipse deus est agens z efficiens dictas causas / protrahensq totum de priuatione ad actum: z conseruans eum in nobiliori gradu: z modo quo attribui potest nullis agentibus nobis presentibus.

¶Patet ergo ex istis q dictum argumentum Algazelis non erga philosophos dirigitur: ipsi enī meditati sunt: q actio dei procedit de scientia: absq necessitate inducente euz ad agendū: neq de se: neq de aliqua re extrinseca: immo tantum ex sua bonitate. Et ideo necessario vult z eligit in preciosiori omnibus gradibus volentium eligentium: non nāq commisit ei defectum cōmittentium volentibus nobis presentibus in hoc mundo.

Hic exponit primo mentē Alga. z dicit. dicimus nos q sententia horum scilicet verborum in duobus continetur. ¶Quorum vnum est q non debet attribui agentibus causis. i. causis agentibus mundum id quod non agit cum deliberatione z electione: immo quasi dicat. deo qui agit mundum debet attribui conditio agentis deliberantis z eligentis. z ideo actus naturaliter agentis non debet attribui agenti cause: idest prime cause. primum ergo quod Alg. intendebat est q deus sit agens eligens z deliberans z naturaliter; z hec fuit opinio eius. ¶Secundus modus est. ex quo opponitur q mundus procedit a deo modo ꝓcessus particularis vmbre a corpore: vel lucis a sole. z hic modus non dicitur actus. vult dicere q effectus isto modo causatus non dicitur actus: qz actus. i. effectus proprie differt z separatur ab agente. z hec est sententia huius hominis. Est ergo sciendum qō mundus procedit a deo qualiter vmbra procedit a corpore: z q ista non sit vera causatio. (Et nos dicimus (Reprehendit Alga. z primo declarat qd sit agens proprie. z dicit. z nos dicimus q hoc est falsum. Philosophi nam qz opinati sunt quatuor esse causas. s. materia forma z efficiens z finis. Efficiens est illud qō detrahit alterum. i. formam de potentia ad actum: et de priuatione ad esse: z hec actio fit forte cum deliberatione idest aliquando: vt in generatiōe hominis: z forsitā naturaliter idest in generatione ignis. (Philosophi vero) Modo cōcludit errorem illius. d. philosophi vero non dicunt: q corpus sit agēs vmbram: quia ab eo causatur nisi largo modo. (Agens enim) Probat illud. s. q corpus non sit proprie agens vmbram. d. agens esse separari debet naturaliter ab effectu. et corpus cum vmbra nō sic se habet. ergo in secunda figura corpus non est proprie agens vmbram: confirmat hoc auctoritate: et isti opinati sunt q deus benedictus differt a mundo: et est enim agens. (Ergo nulla) concludit intentum. d. ergo nulla est similitudo

inter dei

UVA. BHSC. IyR_120_2

inter dei actionē & actionē agentiū nobis ꝓsentiū tā naturaliū ꝙ̄ volūtario rum.(Immo ipse)Et explanat quasi quomodo deus est agens.d.immo ip se deus est agens & efficiens dictas causas.vult dicere que sunt nobis pre sentes:& continetur in mundo protrahens totū de pmutatione ad actum:et conseruans cum in nobiliori gradu.& modo qui attribui potest nullis agē tibus nobis ꝓsentibus.i.qui modus nullis agentibus nobis manifestis attribui potest:quoniam deus tali modo mundum ꝓducit:q̄ ei non potest inueniri modus conueniens in agentibus hic quo sciremus illū:vt vides. (Patet ergo ex istis)Exponit plus quomodo deus est agens mundum con cludens propositum & dicit patet ergo ex istis q̄ dictum argumentum Alga. nō erga ꝑhos dirigitur.ipsi em̄ meditati sunt q̄ actio dei ꝓcedit de sciētia absq̄ necessitate inducēte eū ad agēdū nec de se:nec de re aliq̄ extrinseca.

Dñia iter agēs cōti gēs & agēs necessariū

Sed quia istud est valde difficile:ideo in expositione huius debes sci re in quo differt agens liberum ab agente naturali:quoniam di ferentia inter agens contingens:& agens necessarium est per se nota:eo q̄ necessario agens agit taliter q̄ effectus eius cuenit.ita q̄ non potest impe diri vel ab aliquo intra se:sicut homo:vel ab aliquo extra se.homo enim per intentionem quam habet eundi ad cenā:ita vadit q̄ si sibi occurrit alī qua ratio non eundi.V.g.quia non digessit retineretur:& sic a ratione in trinseca impeditur.ignis quidem quoniam ꝫ agat ꝑm̄ sui naturam ꝙ̄tum potest:attamen ab aliquo agente fortiori vel volenti potest eius actio im pediri.& quia deus benedictus nec ab aliquo intra se:nec ab aliquo extra se in agendo impediri potest.ideo ꝓ̄ti opinati sunt ipm̄ esse agens necessa rio & nullo modo contingenter.Et sic apparet qualiter isti duo modi agen di.s.cōtingenter & necessario sunt simpliciter impossibiles vni:& inter se in compossibiles.Et q̄ hec sunt manifesta:ideo oportet declarare quō differt agens libere ab agente naturali:& quō cū libera actione stant necessario et contingenter agere:& quomodo cum naturali etiam stant huiusmodi duo modi.(Dicendum igitur vt Aui.dicit in.6.sue meta.vltimo cap.vltra dimidium.Illius liberalitas apud eos linguas est donatio extra se tribuens alij donum non ꝓpter retributionem.vbi Aui.pauloante dixit q̄ vnamet res est donum & liberalitas respectu diuersorum.V.g.si donabo tibi librū liber potest dici liberalitas:& bonum inquantum quidem perficit recipiēs ipsum:vt sic bonum dicitur ex diffinitione boni.primo ethico.inquantum vero respicit agens a quo prouenit taliter q̄ non expectat huiusmodi doni retributionem:vt sic liberalitas appellatur:sed Auic.hic loquitur de effe ctu liberalitatis:vnde liberalitas ꝓprie est actus donandi aliquid boni alicui sine retributione.(Ex hoc sequitur q̄ libere agere est actus volen tis eligibiliter & delectabiliter agentis secundum permanentiam eius in operato.in hoc enim consistit actus & forma liberalitatis vt Auic. innuit. Et cum omnia ista sint apparet q̄ cū libere agere stat necessario agere:q̄m si agens liberum sit bonum per essentiam:& perfectum per essentiam:sicut est primus motor:tunc necessario aget:quoniam de ratione boni est cōmu tare:vt dicitur primo ethi.& de ratione perfecti est in alium perfectionem ēē re vt dicitur.4.meteorozum.Quia igitur primus motor per essentiam est bonus & perfectus.ideo necessario agit bonitatem suā in alios:& perfectio nem eius.vnde sicut ignis quia secundum essentiam & primo est calidus: secundo meta.ideo necessario applicatus combustibili calefacit: quoniam est ignis & calidus per essentiam:ita deus cum sit per essentiam bonus ꝙ fectus cum necessario & essentialiter consequitur agere & entia perficere: et hoc innuit Auer.2.physic.cōmē.88.vbi dicit q̄ hec est dispositio entis ne

Quidsitli beralitas.

Quidsitli bereagēf. Qō libere agitnecef sarioagit. Perfectū i agēdo :i aliū perfe ctionem causat.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cessarij simplr.s.vt nō sit ꝓpter suam actionem:sed actio sequitur ipsum:eo qꝛ est bonuꝫ cui essentiale est alteri cōicare bonitatē eius:ꝛ cū hoc sit:ita apparet qꝫ deus libere agit ꝛ necessario.libere quidem ꝓ quāto voluntate ꝛ intellectu delectabiliter ꝛ eligibiliter nō exꝑctās a rebus ꝑfectis ꝛ beneficiatis ab eo retributionē.necessario quidē propterea:quia est ſm essentiā bonum:cui essentialiter cōcomitatur bonitatem eius communicare.et ideo agit quantum pōt:sicut ignis quantum potest calefacit.qꝛ illa calefactio sequitur essentiam ignis. ¶Qō vero agat quantum potest:et ſm sui totam essentiā:ꝑ declarari: quoniam si non ageret quantum potest sua essentia: et ſm totam eius essentiā.ergo ſm partem ageret:et secundum partē non: et si ſm partem ageret et ſm partē nō:tunc ſm partē esset bonus et perfect⁹: ꝛ ſm partē non esset bonus nec perfectus:qm̄vt dixi bonū ꝛ perfectū est qō pōt in alio cōicare suam bonitatem ꝛ suam operationē.ergo si ſm partem sue essentie agit:ꝛ ſm partē non:sine dubio ſm partē erit bonus ꝛ perfect⁹: ꝛ ſm partem nec bonus nec perfectus.ꝛ sic sine dubio deus agit ſm totum ambitū sue essentie:ꝛ quantum pōt.Si vero si agens nō est bonuꝫ per essentiam nec perfectū per essentiam:sed ratione ꝛ discursu:sicut est homo qui in agendo libere tm̄ nō exꝑctat retributionē ꝓp discursum per quē scit libere agere esse melius:cꝫ agere per retributionē.tunc tale agens erit libere agens ꝓ quāto delectabiliter ꝛ eligibiliter agit non exꝑctans retributionem a re perfecta per ipsum:est tm̄ contingens:qꝛ per rationem interiorem pōt impediri:vel exteriorem.Ex his apparet quid sit libere agere ꝛ quanto cum eo stat necessario ꝛ contingenter agere.

Quasdē agit quātū pōt.

Quid sit bonū ꝛ ꝑfectum.

Agēs nāle quid sit.

Restat modo declarare quid sit modo naturaliter agens:ꝛ quomodo cum eo stat necessitas ꝛ contingentia.ꝛ videtur mihi qꝫ agēs naturale apud ꝓhos sit illud quod agit propter finem acquirendum quo in esse melioꝛi ponatur:vt apparet in omnibus:ꝛ hoc dicit ibidem Auicē. propter quod agens naturale in agendo exꝑctat ab acto retributionem ꝛ perfectionem.ideo agere libere ꝛ naturaliter sunt modi impossibiles :et istud agens quandoqꝫ ita agit qꝫ ab aliquo perfectioꝛi potest impediri.V.g.sicut ignis ꝛ aqua.ꝛ sic contingenter agit:quandoqꝫ vero non potest impediri:sicut ignis respectu calefactionis:ꝛ aqua respectu frigefactionis. vnde ignis si comparetur ad motum eius se habet contingenter:naturaliter tamen.respectu vero ꝓpriꝫ eius se habet naturaliter necessario:ꝛ sic apparent tria.Primo qualiter deus non est agens naturaliter:quoniam non agit propter finem:vt bene dicebat Auer.in solutione tertij dubij.ꝛ secundo physicorum commen.88.dicto.Secundo apparet qualiter agens naturale est impossibile agere libere. Apparet tertio qualiter necessario agere et contingenter agere possunt esse compossibiles agenti naturali.

agēs nāle ꝑpōt ē liber agere. Cōtingenter agere ꝛ ne cessario agere ꝑpōt ī esse agenti nāli.

¶Ex his apparet solutio ad formam argumenti:quoniam deus de necessitate agit:sed de necessitate sue scientie:non de necessitate nature: sicut ignis et reliqua.ideo nego consequentiam vt scis ex dictis .¶Ad secundum apparet quomodo valeat consequentia illa Auerrois.quoniam sine dubio deus agit quantum potest:quia per essentiam.ergo si essentia eius esset infinita ageret motum in non tempoze:vt sepe dictum est in questione de infinitate primi.quia igitur sua bonitas ꝛ sua perfectio est eius essentia.ideo sicut essentia eius est finita in qualitate actus:ita bonitas eius. ideo istud quod dicit hic Auerrois .non contradicit dictis ab eo in naturalibus.Et cum omnia hic sint ita:apparet manifeste qualiter deus nec est agēs naturale:nec agēs eligēs ꝛ deliberās .vt auer.dicit.immo est aliqꝫ

de ꝑ onēcessitate agit sine necessitate nāle .sꝫ scientie sue

UVA. BHSC. IyR_120_2

agens cui non potest inueniri simile in agentibus ꝫ presentibus: sed si po- Descri-
test aliquo modo describi deus est agens bonum ⁊ perfectum in fine p in- ptio dei.
tellectum ⁊ voluntatem libere:⁊ necessario agens non naturaliter nec con
tingenter:⁊ tunc eius intellectus potest aliqualiter haberi. in rebus enim
non possumus inuenire tale habens tot conditiones:sed bene possum⁹ ex
diuersis accipere perfectiones diuersas:⁊ eas colligare ⁊ ascribere deo: sic
cut ego feci:⁊ propter hoc apparet peccatum Joan. in questionibus libri Error
physi.⁊ peccatum meum longo tempore. Tenuit enim ille:⁊ ego secum qꝺ Joan.
deus sit agens mere naturale naturaliter ⁊ secundum naturam:⁊ iam mo
do apparet error: quoniam quomodo deus potest esse agens naturaliter
si non est natura: immo est supra naturam:⁊ quomodo potest esse agēs na
turale si non agit propter finem:sed ipse sue actionis sit finis? ¶Verū pro
pter famositatem illius opinionis debes scire ꝙ natura debet sumi: vt se
extendit ad omne ens.⁊ sic potest dici voluntas natura pro quāto est ens
extra animam. immo potest dici natura negationis:⁊ sic extense necessitas Impu-
in esse rei potest dici necessitas naturalis.⁊ sic potest dici deus agens na- gnatio.
turale. ¶Sed istud non valet ad propositum. Alio modo capitur natura:
vt est prima differentia agentis distincta contra libertatem: vt videtur ari
sto. innuere secundo physi. circa principium. vbi distinguit causam agen
tem in naturam ⁊ propositum.⁊ idem videtur innuere. 9. metaphysi. text.
commen. 3.⁊ ideo vide verba eius:⁊ isto modo capiēdo naturam: deus nec
est agens nature: nec agens deliberans ⁊ eligens: sed agens liberum ex sua
scientia: vt declarauimus. ⁊ quomodocunqꝫ Joan. ignorauit istud: sicut ⁊ ego Error
etiam. ¶Et debes scire ꝙ philosophi multum errant in his: ideo quando phorum.
accipit auer. ꝙ deus agit necessario est dictum tantum: ⁊ quando probat:
quoniam ratio agendi est essentia. dicendum ꝙ est essentia contracta p vo
luntatem. i. essentia volens.⁊ per consequens non sequitur. ergo necessario
agit: quoniam essentia volens ad ad extra comparatur contingenter ⁊ li
bere secundū nos.⁊ sic primum argu. nihil est. ¶Ad secūdum essentiale est
perfecto communicare ꝛc. Dicendum ꝙ essentiale est perfecto naturali: sed
libero ⁊ voluntario est contingens communicare: licet esse communicatuꝫ De⁹ agit
sit naturale ⁊ essentiale. sicut homo ridet contingenter: ⁊ tamen necessario ꝑm totam
homo est risibilis. ¶Ad tertium dicimus nos ꝙ deus agit ꝑm totam eius suā essen-
essentiam: non tamen ꝑm totam suam potentiā: qm̄ ⁊ si potentia ⁊ essentia tiā ñ tñꝫ
sint idem: tamē differunt modo:⁊ sic ꝑm totam suam potentiā non agit:⁊ si totā suaꝫ
agat ꝑm totam suam essentiam.⁊ sic ꝑm totam suam essentiam est perfect⁹ potentiā.
simpliciter:⁊ hec est vere nostra religio:⁊ nō est mirum de philosophis: qm̄
sequuntur sensus mendaces: vt sepe dixi.

ALGA. DUS. iij.

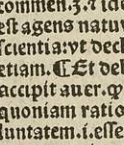

Jt Algazel respondes pro philosophis:⁊ si forte ali
quis diceret quod nullum ens non necessarium per
se: sed per aliud nuncupari potest efficiens. namqꝫ
eius causa agens: neqꝫ quod illa causa fuit naturali
ter aut voluntarie ꝛc. vsqꝫ quando dixit. vt dicere
mus egit et non egit.

¶Ponit hic sol. alga. pro philosophis. ait Alga. respondens pro phis. et si
forte aliquis diceret ꝙ nullū ens nō necessariū per se. i. a se: sed per aliū nū
cupari potest efficiens. vult decere primū: quoniā nullum causatuz ab alio
potest dici primū efficiens: qz primum excludit aliud prius. namqꝫ eius. i.
mūdi causa agens: neqꝫ ꝙ illa causa fuit nāliter aut volūtarie. vult dicere

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ quātūcunq; nullum ens ab alio possit dici agens primū: nec agens mū-
dus: sed soluz ens per se: nec tamē dz esse illa causa prima naturaliter aut vo
lūtarie. vsq; qñ dixit. eo modo quo dicimus egit ⁊ non egit. ly. vsq; quādo
dixit. est terminus verborū vt dixi alias in superiori dubio.

AVERROIS.

QVoniam nos qđ̄ super predicta verba duob⁹ mo-
dis respōdit Algazel: quorū vnus est. quodcūq;
necessariū fuerit non p aliud est effectus necessa-
rij p se: ⁊ hec respōsio est in antea. nō enim opz q̄
illud qđ̄ est necessariū p se sit agens. non enim po
test fm veritatē denominari denominatione agē
tis. s. qđ̄ attrahat de potentia ad actum. Scda ve
ro responsio hominis est qđ̄ modus agentis est tanq̄ genus sub
quo continētur species. s. agens p intellectionē ⁊ agens per na-
turā: ⁊ ꝯ verba sine dubio sunt vera. Verumtamē predicta verba
indicant qđ̄ philosophi nō opinātur q̄ deus habeat voluntatē.
Amplius qđ̄ sua premissa propositio non est nota. s. q̄ quodlibet
ens aut est necessarium per se: aut per aliud.

Hic auer. reprehendit alga. in duobus. ⁊ primo dicit. dicimus nos q̄ su-
per predicta verba duob⁹ modis exponit alga. vult dicere duas responsio
nes innuit. quorum vnus est. quodcunq; necessariū fuerit non per aliud: ſz
scilicet per se ⁊ a se est efficiens necessarij per se. i. primū ⁊ efficiens mundi.
(Et hec responsio.) Reprehendit hic: ⁊ dicit. ⁊ hec responsio est antea. i. fal-
sa sicut illa iam dicta. ⁊ syllogismus sicut componitur. ens simpliciter ⁊ p
se necessarium non potest esse agens. deus est simpliciter ⁊ a se necessarius.
ergo non potest dici agens. maior componitur sic. omne agēs est extrahēs
de potentia ad actum simpliciter ens: sicut est. deus non est extrahens de
priuatione ad actum. ergo non potest dici agens que fuit maior hui⁹. pri-
mo ponit maiorem. d. non enim potest fm virtutem denominari denomi-
natione agentis. s. q̄ attrahat de potentia ad actum. ⁊ hec fuit minor pro-
syllogismi. reliquas propositiones voluit subintelligi. (Scda vero rñsio.)
Exponit alga. quantum ad scdam sol. ⁊ arguit contra illam. ⁊ dicit. secūda
vero responsio hominis est q̄ modus agentis est tanq̄ genus: sub quo con
tinentur multe species. s. agens per intellectum: ⁊ agens per naturā. dein-
de dicit q̄d veritatis ⁊ q̄d falsitatis cōtineant. d. ⁊ hec verba sine dubio sunt
vera. s. quantum ad istam distinctionem. Deide ostendit quid falsitatis. d.
verum tantum predicta verba indicant q̄ deus non habet voluntatem qđ̄
sup. falsum est. (Amplius) ponit scām errorē. ⁊. d. amp. q̄ sua premissa pro-
positio non est nota. s. q̄ quodlibet ens: aut est necessarium per se aut per
aliud: qm̄ sup. quidam existimant nullum esse ens necessario ab alio: quia
ly ab alio notat contingentiam in tali effectu.

Cōtigēsi sui nā pt ab aliq̄ p petuari ſz auer. ⁊ Alex.

PRo intellectu huius debes scire vt auer. narrat. 8. phy. commēto. 79.
q̄ aui. opinatus est q̄ aliquod in sui natura sit contingens actio
ab alio necessarium. ⁊ hoc videtur dicere Alexan. et auer. ibidem dicit: vn-
de hic vir opinatus est q̄ omne ens ab alio sit in sui natura contingens: et
possibile esse ⁊ non esse: ⁊ non habuit pro inconuenienti contingens in sui
natura ab alio perpetuari: vt auer. dicit in primo de substantia orbis pro
pe finem. Et pro hac opinione arguunt quidam latinorum sic. ens ab alio

UVA. BHSC. IyR_120_2

non ens a se.ergo ens ab alio est non ens a se.ꝛ sic natura contingens.ꝛ sic omne ens ab alio in sui natura est contingens.antecedens est manifestuꝫ. ꝓntia probatur a negat tua de predicato finito ad affirmatiuam de predicato infinito. ¶Sed ista opinio reprobabitur ab auer.ibidem.qm̃ tunc natura contingens efficitur necessaria.ꝛ alia multa contra que arguit aristo. in fine primi celi.ideo opz dicere q̃ hz illa distinctio non sit nota:vt apparet per iam dicta. attamen opinandum est q̃ non omne ens ab alio in sui natura est contingens:qm̃ necessarium sm̃ ꝑm̃ potest habere causam: vt declarauj in disputatione dicta:ꝛ in.q.de intellectu. ¶Ad argumentuꝫ dico q̃ istud argu.nihil est.nego em̃ añs.s.q̃ ens ab alio non sit ens a se:vt ly se dicit necessitatem. immo ens ab alio potest esse a se.i.natura necessaria:si ens a se.i.non causatum concedo:sed nihil est ꝓ eis.Sed dices ens ab alio hz esse ab alio.ergo de se non hz esse.cõcedo.Et cum infers.ergo de se hz nõ esse.nego argumentũ.quia non arguitur per regulas secundi perihermenias.Sed debet argui.ergo de se non habens esse:ꝛ illud tantũ concedo:quoniam nihil est contra me.Alia argumenta soluta sunt locis prioꝝ:ꝛ ibidem declarata est opinio auer.

Impu.

Necessariũ potest hre cãm.

Solutio.

Replica.

ALGA. DUB. iij.

AJt Algazel respondẽs ꝓ philosophis. dicimus quod hec nominatio est erronea. nos enim nõ dicimus quod quelibet causa qualitercunq̃ sit nuncupetur agens:neq̃ quodlibet causatum debeat effectus nuncupari.Si enim ita esset non ergo dici poterit quod brutuꝫ habeat actionẽ. immo actio tantum animalibus debet attribui.quod concessum est ab omnibus.

¶Inducit quandam euasionem alga.ꝓ philosophis.respondens ꝓ philosophis.ꝛ di.alga.dicimus q̃ hec nominatio est erronea.nos em̃ non dicimus q̃ quelibet causa qualitercunq̃ sit nuncupet agens:nec qõlibet causatum debet effectus nuncupari.cuius rationem ait.d.si enim ita esset vult dicere q̃ agens solum dicatur vno modo.vz.de volente.non ergo dici posset q̃ brutum habeat actionem:quia nõ habet voluntatem.immo actio tantum in animalibus debet attribui:quod concessum est ab omnibus.

AUERROJS.

DJcimus nos:q̃ id quod dixit.vz.qõ non debet quelibet causa agens nuncupari:verum est:sed id quod super hoc arguit.s.qõ brutũ non dicitur agens:hoc est falsum.A brutis namq̃ nõ debet remouerj actio nisi in intellectu.s.voluntaria:non tamen quelibet actio absolute. ¶Nos enim inuenimus aliqua entia bruta que attrahunt eis similia.s de potentia ad actum:vt ignis qui cõuertit esse humidum ꝛ siccum ad alium ignem sibi similem:ꝛ hec sine dubio fit attrahendo rem que fieri habet de potentia ad actũ: ꝛ ideo quecunq̃ potentia vel aptitudo recipiendi actionẽ ignis fuerit:ignis non agit in eam: nisi similem. ¶Rursus nullus est ausus negare qõ in animalium corporibus sunt naturales virtutes conuertentes cibaria ad substantiam similem nutrito:ꝛ ex hoc regimine vocatur animal viuum.ꝛ cessata ista virtute de eo

UVA. BHSC. IyR_120_2

dicitur mortuum: vt notum est sensitiue. ¶ Preterea. quando dicit quod si brutum dici potest agens esset largo modo. sicut forte querens dicitur volens. ¶ Nos vero ad hoc respondere possumus q̄ quando agēs dicitur agens: ⁊ intelligitur ex hoc q̄ agat actionem volentis: tunc dicitur largo modo: sicut q̄ dicit q̄ hō querit quod ipse vult: q̄ ex hoc intelligitur q̄ ipse attrahat ō potentia ad actum: tunc est agens ſm veritatem ⁊ perfecte.

¶ Hic verificat dicta Alga. ⁊ primo primum. d. dicimus nos q̄ id quod dicit. videlicet. q̄ non dz quelibz cā agēs nūcupari: verum est: dum verificat aliud: quoniam alga. dixit ad hoc inconueniēs. ſ. q̄ sequit brutū non esse agens. ideo auer. verificat qualiter falsum est hoc ꝓns. ⁊ dicit. sed id qō sup hoc arguit. ſ. q̄ brutum non diceretur agens: hoc est falsum. vult dicere qō bene dictum est. quod brutum non esset agēs: et hoc declarat. d. a bruto nō debet remoueri actio: nisi intellectu scilicet voluntaria. non tamen quelibz actio absolute: et probat primo inductione. d. nos enz inuenimus aliqua etiam bruta que attrahunt id est extrahunt eis similia scilicet de potentia ad actum. sicut ignis qui conuertit omne humidum ⁊ siccum: vult dicere aquam ⁊ terram: ad alium ignem sibi similem. vult dicere in specie. et hoc sine dubio fit attrahendo rem: que fieri habet de potentia ad actum. ideo quecunq; potentia vel aptitudo recipiendi actionem ignis fuerit: ignis non agit in eam nisi similem: et per consequens apparet ens brutum esse agens. (Rursus) probat idem ratione que debet sic componi. omne ens habens virtutes conuertendi cibaria ⁊ nutrimenta in suis substantijs sunt vere agentia: sed animalia bruta habent huiusmodi virtutes: vt supra. ergo animalia bruta sunt vere agentia. maior est manifesta per se. minor declaratur. ⁊ componitur syllogismus sic. omne id per quod animal distinguitur a mortuo ⁊ non viuente habetur ab animali. sed virtus conuertendi cibaria ⁊ nutrimenta est huiusmodi. ergo talis virtus est in animali. ⁊ sic apparet minor syllogismi primi huius. primo ponit minorem syllogismi. d. rursus nullus est ausus negare quod in animalibus corporalib⁹ sint naturales virtutes conuertendi cibaria ad substantiam similem nutrito. Deinde ponit minorem prosyllogismi. d. et ex hoc regimine id est hac operatione vocatur animal viuum ⁊ cessata ista virtute de eo dicitur mortuum vt notuz

alia nutritiua nō ꝓpositiones continentur in potentia illis duabus: et est sermo eius notus

querit ci bū i subā nutriti.

est manifestissime id est per se: ⁊ hec fuit minor syllogismi. relique autem per se. ¶ Debes scire quod vt ab auerro. 8. phȳsi. commen. 2. prope principium colligitur: et hic q̄ non semper anima nutritiua actu conuertit cibuz in substantiam eius nutribilis. ⁊ ideo aliquando resoluit: aliquando auget: aliquando diminuit. vt dictum est in libro de morte ⁊ vita. ⁊ de nutrimento ⁊ nutribili. ideo videtur mihi quod dictum auerro. hic debet intelligi secundum bonum sensum. est enim hoc simpliciter verum quod anima nutritiua semper est operans: quoniam illa non est in animali mediante caloze. vt dictum est in libro predicto de morte ⁊ vita. ⁊ calor est agens naturale: ideo semper approximatus alicui passo agit semper ⁊ alterat: vt dicit auerro. ibidem. commento illo. 20. dictum ergo auerro. debet intelligi q̄ semper connertit vel actu: vel preparat ad conuersionem illam actualem. ⁊ hoc sine dubio est verum.

Sed tunc est locus questionis: quoniam posset quis dicere. si igit anima nutritiua semper est operans. ergo est actus secundus solum: et non primus: quoniam actus prim⁹ est forma nō operās actu sed habitu.

ꝓla qō.

UVA. BHSC. IyR_120_2

actus vero secūdus est forma operās.si ergo anima nutritiua est semp existēs in opatione.ergo est solū actus secūdus. ¶Ad hoc Auer.2.de aia.cō. 5.innuit quatuor solutiones.7 primo dicit.q hoc.i.hec distinctio de actu p mo 7 scō est in aia sensibili tm.anima aūt nutritiua nunq̄ inuenit in aīalibus nisi ꝑm postremā perfectionē.i.in operatione.Est ergo prima solo q illa distinctio nō cadit nisi in aīa sensibili:nō in aia nutritiua. ¶Deinde ibi dē innnuit scōam solū.d.si aliquis ponit q sit quidam modus animalium qui non nutriuntur in aliquo tpe.s.in tpe in quo manent in lapidibus:vt rane magne que nihil thesaurizant 7 manent in hyeme tota in lapidibus: 7similiter plures serpētes.Et ꝑm hoc.i.secundam solū.erit hoc.i.hec distinctio cōmunis anime sensibili 7 nutritiue. ¶Deinde ponit tertiam solū.d.et si non.tunc perfectio accepta in eis erit ꝑm equiuocationē.vult dicere qō nō debēt diffiniri vna diffinitione:sed anima sensibilis per actū primum:et nutritiua per actū scōm:7 tunc quasi redit in primam. ¶Deinde ponit q̄rtā d.7 quomodo cū q̄ sit qñ fuerit fit in actu diuersitas inter vtrumq̄.s.actum primum7 secūdum:non nocebit accipere indefinite.vult dicere q quomodo cunq̄ sit nō nocebit ly actus accipere sub disiunctione.s.vel primus vel secūdus vel indefinite.i.in diffinitione absq̄ hoc q dicat ly primus cum sit impossibile aliter.vult dicere intelligere:sed quomodo ille sint vere:7 quō nō:vide in expositione mea secundi de aīa illius cō.5. ¶Deinde vult reprehēdere Alga.quātū ad vnū qō nō dixit formaliter:sed in virtute.7.d.preterea qñ dixit q si brutū dici possit agens esset largo modo:sicut forte quelibet rens dicitur videns.Est ergo ꝑm Alga.agens nomen analogū cōe agenti volenti 7 agenti naturali.7 vult q primū analogatū sit agens volēs.Auer reprehendit ipsum.d.nos vero ad istud rndere possumus.q qñ agens dicitur agens:7 intelligitur ex hoc q agit.actio.n.volentis.i.7 intelligit agēs volens dicatur tunc agēs largo modo:sicut qñ dicitur q homo querit qō ipse vult:sed qō ex hoc intelligitur q ipse attrahat de potentia ad actū.tūc est agens ꝑm veritatem 7 perfecte:ecce quomodo Auer.totum contrarium vult.vult enim q totum analogatū sit agens naturale extrahens de potentia ad actū:7 valind dicitur impropriē 7 per similem ad illud primum.7 hoc innuit Auer.primo celi.cōmento.20.7 alibi.

Solo.ſ. Secūda. Tertia. Quarta. Agēs ꝑm Alg.dicit analogice dagētenā lr volēti.

ALGA. DUB. v.

AIt Algazel rndens pro phis:7 si aliquis diceret.nos intendimus q deus est agēs:q ipse est causa cuiuslibet entis preter eū:7 q mūdus sustētat in eo.7 si esse dei benedicti nō esset vno modo esse mundi imaginari poterit 7c.vsq̄ qñ dixit q non est curandum de deliuatione noīm p ost apparentiam veritatis rerum.

¶Adducit rnsionē Alga.pro phis.d.ait Alg.rndens pro phis.7 si aliquis dixerit nos intēdimus q deus est agens:quia ipse est cā cuiuslibet entis p ter eū:7 q mūdus sustētatur in eo.vult dicere causa conseruans.Deinde innuit terminum intrinsecum:7 terminum extrinsecum verborum Alg.d. 7 si esse dei benedicti nō esset vno modo esse mūdi:imaginari poterit.hic est intrinsecus:7 innuit ibidem exemplum.et patet.

AVERROIS.

Icimus nos quod sententia horum verborum est concedere aduersariis.quod deus benedictus non est agēs:immo est aliqua causarum que nulla rerum sine

UVA. BHSC. IyR_120_2

ea perficitur. Unde dicimus quod hec responsio est debilis. namq; ex hoc sequitur philosophos quod primum sit principium totius modo forme sicut anima est principium corporis: et nullus eorum sic opinatur.

¶ Reprehēdit Auer. illū: ꝫ primo dat intellectū eius verbis. d. dicimus nos q; sentētia horū verborū est cōcedere aduersarijs q; deus benedictus non est agēs: immo est aliq; cārū qua nulla rerū sine ea perficitur. i. immo est cā formalis ⁊ nō agēs. vñ forma vocat cā pficiēs materiā. deinde reprehēdit illā. d. vñ dicimus q; hec rñsio est debilis. namq;. i. qñ er hoc sequit phos q; primū sit principiū totius. i. mūdi modo forme. i. in genere esse formalis sicut alia est principiū corporis: ⁊ nullus eorum. s. phorum sic opinatur.

De ē cā i triplici genere cāe scilicet vt finis ⁊ vt forma ⁊ vt motor ⁊ vt dicit. 12. meta commen. 7. ⁊ in commen. 6.

¶ Sed debes scire q; Auer. non concludit sibi hic. 7. 4. celi. commē. s. vbi vo luit deum esse causam vt forma. quoniā hic reprehendit Alg. q; voluit deu esse causam vt forma tantū. sed Auer. vult in illo loco ipsum esse causam in

Auer. alg. ꝫo ponit ipm i gñe cāe forma lis tantū.

ALBA. DUB. vſ.

IJt Alg. respondens philosophis: dicimus q; nostra intentio est q; talis res non dicatur actio neq; effectus. immo intēdimus pro actione id quod procedit a pura ⁊ vera voluntate: ⁊ tam declarauimus in p̄cedentibus cur est actio secundum veritatem ⁊c.

¶ Sermo iste est quasi per se manifestus. vñ. d. ait Alg. rñdens phis. dicimus q; nostra intentio est q; talis res: vult dicere mundus: non dicat actio neq; effectus. immo intendimus pro actione. id quod procedit a pura ⁊ vera voluntate. ⁊ tam declarauimus in precedentibus cur est actio secundum veritatem ⁊c. ⁊ sermo iste est manifestus per se.

AUERROIS.

QJcimus nos qō hoc bene sequeretur philosophos si ipsi dicerent id quod eis attribuit. tunc enim sequeretur eos scilicet suppositis istis q; mundus non habeat agens neq; naturaliter neq; per voluntatem: cū autem agens tertio modo inueniri nequeat. ergo id quod dicerat nomine philosophorum nihil est.

¶ Auer. rñdet his. d. dicimus nos q; hoc. s. mundum nō habere agēs sequeretur phos si ipsi dicerēt id qō eis attribuit. tūc. n. sequitur eos. s. suppositis istis. s. q; mūdus nō habeat agēs: nec naturaliter nec per volūtatē. cū autē agēs tertio modo inueniri nequeat vult dicere q; si solū esset agens deliberans: ⁊ agēs naturale: ⁊ nō agēs mediū inter ista ad phos: sequitur q; ipse mundus sit incausatus: sed id quod dixit nomine phorum nihil est. vult dicere. quoniam datur agens tertio modo vt dixit supra.

ALBA. DUB. vſ.

AJt Alga. fcōs vero modus ad probandum q; mundus non sit effectus dei ꝑm phorum radices: hic est interpretatio actionis que est innouare aliquid: sed mūdus apud eos est ab eterno. Et p actionē intelligitur attrahere rē de priuatione ad esse in innouādo ⁊

UVA. BHSC. IyR_120_2

hic in antiquo nō pōt imaginari: qz actio oportet qꝫ sit noua: sed mundus apud eos est ab eterno. ergo non est effectus dei.

Chic adducit aliud motiuū ad idē. r. d. ait Alg. scōs vero modus ad probādū qō mūdus nō sit effectus dei ꝑm phoz radices hic est .interpretatio actionis que est innouare aliqd. ſz mūdus apud eos est ab eterno. i. nō innouatus. ergo in scōa figura. ipse mūdus nō est effectus dei (Et per actionē) probat maiorē. d. r per actionē intelligitur attrahere rē de priuatione ad actū innouādo. deinde ꝓbat minorē. d. r hoc. i. actio noua nō pōt intelligi in antiquo: qz actio opz qō sit noua. ſz mūdus apud eos est ab eterno. r cōcludit cōclusionē. d. ergo nō est effectus dei: vel littera reperitur aliter sic. sequitur qō actio oportet qō sit noua: sed mūdus apud eos est ab eterno. et tunc est replicatio scōi syllogismi. r ambe possunt stare.

AVERROIS.

Scimus nos quod si mundus esset ab eterno per se ens non inquantum est mobilis: quia quilibet motus componitur ex nouis partibus. mundus igitur nullum hz agēs: sed si esset antiquus cum cōtinua innouatione: r eius innouatio non habet principium neqꝫ finem: tunc illud quod facit acqrere continuam innouationem dignius est nūcupari innouans: qꝫ illud quod facit acquirere innouationem deficientem. Vñ hoc modo mundus est innouatus a deo benedicto: philosophi tamē dicunt mundum esse ab eterno: et nominatur ab eis antiquus ad differendum ab illo quod innouatur ex aliqua re: r in tempore: et post priuationem.

Chic rñdet argumēto Alg. r ad formā opz negare minorē: qm̄ mūdus continue innouat ꝑ q uāto est res mobilis r variabilis. d. ergo dicimus nos qꝫ si mūdus esset ab eterno p se ens. i. nō variabilis nec per se: nec p accñs: nō inquātū est mobilis: vt sic mūdus nullū hz agēs: ſz sup. mūdus est mobilis r variabilis: qz qlibet motus cōponit ex nouis ptibus: vñ ifa est trāsposita r dz sic ordinari. s. nō inqtū est mobilis mundus. igit nullū hz agēs: quia qlibet motus cōponit ex nouis ptib⁹. r sic tūc dz suppleri. nō mūdus innouatur. Deinde rñdet cuidā tacite obiectioni: qm̄ posset qs dicere: vtrum istud agēs innouās ꝓtinue mūdū dz dici magis agēs: qꝫ si totū faceret ipz semel sil. Rñdet. d. r si esset antiqu⁹ cū ꝓtinua innouatiōe: r ei⁹ innouatio nō hz pncipiū r finē: tūc illud qō facit acqrere cōtinuā illā innouationē. i. agēs ei⁹ digni⁹ est nūcupari innouās. i. agēs innouās hz agēs: qꝫ id qō facit acqrere innouationē deficiētē. i. finitā. Deinde recolligit sol. ad formā. d. vñ hoc mō mūdus est innouatus a deo bñdicto: r ꝓ hoc vult negare minorē illi⁹ syll. Deinde soluit quoddā dubiū: qm̄ phi volūt mūdū esse eternum. r dicis ipm esse nouū. ergo cōtradicis eis r sol. est nota legēti verba eius.

Dubitatio.

Solutio.

Sed hic ꝓuenit questio: qm̄ Auer. 12. me. cō. 44. ponit qꝫ numerus intelligētiarum cōtarū a prima ordine quodam tanqꝫ a causa agēte: r tñ hic in principio sol. ait: qꝫ ens per se nō nouū innouabile simpr nō causatur ab aliquo agēte. r sic videtur cōtradictio. Cꝑōt solui multū subtiliter: qm̄ Auer. hic loquitur de agēte ꝓprie qō agit cū aliqua innouatione. isto modo em̄ vult qꝫ oē factū ab agēte aliquo modo innouāte dz esse in sui esse nouū aliter nō fieret: cū quo tñ stat qꝫ loquēdo de agēte nō innouā

UVA. BHSC. IyR_120_2

te intelligẽtie pñt habere agẽs: vt ibidẽ. d. Auer. ꝛ sic soluitur cõtradictio: edixi hoc in questione de intellectu. ꝛ in questione de motore. vide ibidem.

ALGA. DVB. viij.

Dit Alga. rñdens pro pñis. Et si forte aliquis diceret quod pro innouato intelligitur id quod habet esse post priuationem: dicimus ꝙ ex hoc sequeretur qđ si quoddam agens innouaret aliquid quod id quod ab eodem agente dependet de eo sit aut purum esse: aut pura priuatio: aut ambo: impossibile est quod sit priuatio precedens: quia nulla impressio fit per priuationem: ꝛ est impossibile ꝙ sint ambo eadem ratione, Remanet ergo qđ id qđ ꝓcedit ab eodem agẽte fit purũ esse: vñ si esse cõtinue fuerit: ꝛ illa etiam comparatio continua erit: ꝛ si vero defecerit defectibilis esset. Et ideo comparata hec cõparatio erit illud cui cõparatio fit nobilis ꝛ magis continuans imprimere: sed priuatio non dependet de actione in tempore. Remanet ergo quod dependet de eo inquantum innouatur: ꝛ esse ipsum innouatum non est aliud nisi ꝙ sit ens post priuationem: ꝛ priuatio non dependet de eo.

¶Inducit Alg. pro pñis. ꝛ. d. ait alga. rñdens ꝑ pñis. ꝛ si forte aliquis diceret ꝙ pro innouato intelligit id qđ hz esse post priuationẽ: ꝛ mundus sup. hz esse post priuationẽ. ergo est innouatus. ꝛ sic effectus alicuius agẽtis: vt mihi ꝙ hic intendit probare mundũ nõ depẽdere a primo: ꝛ arguit sic. dicimus ꝙ ex hoc sequit quoddã agẽs innouare aliqđ ꝙ id qđ ab eodẽ agẽte dependet de eo. i. respectu illius sit aut purũ esse: aut pura priuatio: aut amb. ꝛ declarat ꝙ nullũ istoꝝ põt dici: ꝛ ꝓpñs mũdus nõ poterit esse effect⁹ dei: qz nec prout hz purũ esse: nec prout hz priuationẽ: nec prout hz vtrũqꝫ. ꝛ. d. impõe est ꝙ sit priuatio ꝓcedẽs: qz nulla precessio. s. actio fit ꝑ priuationẽ: sed potius defectio: ꝛ est impõe ꝙ sint ambo. s. purũ esse. ꝛ pura priuatio eadẽ rõne. remanet ergo ꝙ id qđ ꝓcedit ab eodem agente sit purũ esse. declarauit quõ est illud esse purũ. ꝛ. d. vñ si esse continue fuerit: ꝛ illa cõparatio. i. illa dependentia continua erit. ꝛ si ꝛo defecerit. s. talis dependẽtia vel tale esse: defectibilis esset. s. illa dependentia vel illud esse. Et concludit ꝑpter hoc coꝛelariũ. d. ꝛ ideo comparata hec cõparatio. i. relatiua hec dependentia erit illud cui comparatio fit nobilis. i. causa essendi que; nobilis hic vocatur. ꝛ magis continuãs imprimere. ꝛ vult dicere qđ illa dependentia erit res dependens cũ qua est continua ꝛ noua. Ex quo sequitur qđ mũdus si hz purum esse non sit effectus dei. qz pro quanto hz esse non accipit esse post non esse. sed conseruatur in esse. Deinde redit ad illud qđ iam dixerat. s. qđ priuatio non sit effectus agentis. d. sed priuatio non depẽdet de actione in tempore: qz qđ non est non dependet. quia igitur effectus agentis nec est purum esse nec pura priuatio concludit propositum dicens. ergo qđ dependet de eo. i. de eo inquantum innouatur. ꝛ ꝓ. i. ipsum esse innouatum non est aliud nisi qđ sit ens post priuationem. ꝛ addit ꝙ isto modo priuatio non dependet de eo. ¶Ex quibus apparet responsio pro philosophis: qm̃ dici non potest qđ mundus sit effectus dei: quia non prout habet purum esse: quia vt sic non est effectus. sed potius conseruatur. nec prout hz priuationem. qz pro illo non depẽdet: qz vt sic nihil est: nec pro esse vtroqꝫ. ideo non est effectus dei. ꝛ sic respondet pro philosophis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

AVERROIS

Dicimus nos qꝫ verba hec sunt de responsione aut. in presenti questiõe nomine philosophorum: ⁊ sunt verba erronea: dimisit enim vnum diuisionis membrorum. vz. quod ipse dixit est quod actus agentis non euadet quin dependeat de innouato in esse aut priuatione precedẽte eum: prout priuatũ est: aut in ambo simul ipoke est qꝫ depẽdeat de priuatiõe: qꝛ priuatio nõ ingreditur actionẽ: ⁊ ideo impoke est de priuatione eis duobus. Remanet ergo qꝫ dependeat ad esse: ⁊ innouare nõ est aliud nisi dependere actiones ad esse. ſ. qꝫ actio agens sit de re esse. ergo seqꝛetur ex hoc qꝫ esse qꝫ est post priuationẽ: ⁊ esse qꝫ priuatio precedit cũ sint equalia. Et hec est sophisticatio: ⁊ locus eius est: qꝫ actio agentis non dependet de esse in tẽpore priuationis: qꝫ est esse in potentia: ⁊ non dependet de esse in actu inq̃ntum in actu neq; de priuatione inq̃ntum priuatio: immo de esse defectibile qꝫ contingit ei priuatio. ergo actio agentis non dependet de priuatione: quia priuatio non est actio: neq; dependet de esse in coniuncto priuationi: id namq; quod hz esse in vltima perfectione nõ indiget de aliquo dante esse: ⁊ esse coniunctum priuationi nõ reperitur nisi in tẽpore innouati innouationis. ⁊ ideo nullus a dicto dubio euadere potest: nisi supponat quod mũdus in suo esse semper adiunctus fuit priuationi: ⁊ adhuc adiungitur ei: sicut est inesse motus. ſ. qꝫ semper indiget de mouente. ¶ Et veraces philosophi putant qꝫ mundus supremus sic se habet cum ipso deo glorioso maxime cũ rebus inferioꝛib⁹. ⁊ in hoc differũt res create ab eternis: qꝛ effecte qñ sunt nõ adiũgitur eis priuatio ex qua de agente indigeant: ⁊ ab eo continuatur ipsarum esse.

¶ Primo inducit summam verborum istius. deinde declarat solutionẽ aliꝰ pro philosophis. d. igitur primo. dicimus nos q verba hec sunt de responsione aui. in presenti questiõe nomine philosophorũ: ⁊ sunt verba erronea: dimisit em vnũ diuisionis mẽbrũ: deinde repetit sniam illorũ verboꝝ: ⁊. d. vz. quod ipse dixit est q actus agẽtis. i. operatio agentis non euadet quin dependeat de innouato. i. q non sit circa innouatũ. in esse. i. inquantũ hz purum esse: aut priuatione precedente. i. circa priuationem precedentem eum: prout priuatum est: aut in ambo simul: id est circa ambo. Deinde destruit membra: sicut fecit Alga. dicens. impossibile est q dependeat de priuatione: quia priuatio non ingreditur actionem: ⁊ ideo impossibile est de priuatione eis duobus modis. i. ⁊ per idem, impossibile est vt sit circa ambo. remanet ergo q dependeat ad esse. ſ. q actio agentis sit de re esse. ergo sequitur ex hoc q esse quod est post priuationem: ⁊ esse quod priuatio precedit ipsum sint equalia. i. q priuatio ⁊ esse sint idem. probatur quoniam res dependet prout est: sed prout est non requirit agens. ergo prout dependet non requirit non esse: igitur esse ⁊ non esse sunt vnum ⁊ idem. ¶ Soluit Auerrois quoniam non tenent mundum non esse effectum dei. vt eis imponit Alga. ideo respondet argumento alga. dicens. q hec est sophisticatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

et locus eius: vult dicere sophisticationis: quia actio agentis non depẽdet de esse in tempore priuationis quod est esse in potentia: vult dicere q̃ actio agentis non consistit circa purã priuationez de esse in actu. i. non consistit circa esse in actu inchoatum in actu: immo de esse defectibili. i. circa esse cõtingens quod continget ei priuatio. ¶ Deinde resumit argumentum. d. ergo actio agentis non dependet de priuatione: q̃ priuatio non est actio. i. effectus: nec dependet de esse inconiuncto. i. non iuncto priuationi. id nameꝫ qõ hz esse in vltima perfectione. i. vltima actualitate: nõ indiget de aliquo dante esse. i. aliquo agente. Deinde concludit circa qõ esse consistit. et dicit: q̃ esse coniunctũ priuationi non reperit nisi in tempore innouati innouationis. i. in tempore innouationis alicuius innouati. i. rei habentis aliquã continuam nouitatem. q̃ ideo nullus a dicto dubio euadere potest: nisi supponat q̃ mundus in suo esse semper coniunctus fuit priuationi: et adhuc adiungitur ei: sicut est in esse motus qui semper indiget de mouente: quasi dicat: q̃ sicut de motu: ita de mundo: sed motus quia est actus cui admiscetur semper aliquid factum aliquid fiendum: ideo indiget mouente. ita in proposito de mundo. vnde dicit: vt veraces phi putant. q̃ mundus supremus. i. vniuersus sic se habet cum ipso deo gloriosso. vult dicere. sicut motꝰ se habet cum mouente: maxime cum rebus inferioribus. i. maxime sm mũdum inferiorẽ contentũ in sphera actiuorũ q̃ passiuorũ. Ex his sequit solutio questionis. s. q̃ mundus sit effectus dei: qm̃ semper est in cõtinua innouatione. (Et in hoc) annectit quandã differentiã inter res nouas q̃ eternas: q̃ dicit. in hoc differũt res create ab eternis. i. res nouate ab eternis: q̃ effecte. i. res eterne facte quãdo sunt: nõ adiũgitur eis priuatio ex qua de agẽte indigeant propter quã indigeãt agente: q̃ ab eo cõtinuatur ipsarum esse vult dicere quo cõtinuctur q̃ perpetue ipsarum esse.

Pria dubitatio. Dicsunt multe questiones. Prima q̃ auer. dicebat alg. esse diminutum ẽctum ad hoc q̃ non posuit quartũ membrũ diuisionis dicte: et tamen videmus au erroim non posuisse illud quartum mẽbrũ.

Secũda. ¶ Scõa: quia sicut mundus cessaret ablato primo motore: ita intelligẽtie cessarent ablato primo motore. ergo sicut mundus propter id dependet a primo: ita intelligentie. ergo intelligentie habent verum efficiẽs: sicut mũdus hz.

Tertia. ¶ Tertia: qm̃ si mundus continue innouatur: ergo in sui natura potest desinere esse. ergo aliquando desinet esse. aliter aliquod in sui natura

Quarta. corruptibile nunq̃ desineret esse: contra vltimum primi celi. ¶ Quarta videtur adhuc sol. auer. nõ esse conueniens. qm̃ si effectus dependet ab aliquo agẽte: vel depẽdet qm̃ est: vel qm̃ non est. q̃ ad hoc auer. non respondet.

Quinta. ¶ Quinta: videtur q̃ effectus posteꝫ est: nõ dependeat ab eius causa agente. Socra. em̃ posteꝫ est non dependet a patre nec femine.

Triplici ter aliq̃ ens ponitur in esse Dicvolo aliqua cõgregare. et primo debes scire q̃ aliquod ens potest apud philosophos tribꝰ modis poni in esse. Uno modo q̃ ex se formaliter sit necesse esse: sed ab alio effectiue: sicut ista propositio. homo est risibilis. est formaliter. q̃ scõm q̃ talis necessaria. attamẽ a premissis effectiue dependet: qm̃ cum necessitate formalis illius cõpossibilis est dependẽtia ab alio in genere agẽtis: hz nõ sit illi cõpossibilis in genere esse formalis. Scõo modo q̃ eẽ aliquod est ex se formaliter esse necessario. q̃ tñ ab alio depẽdẽter ꝓpter ordinẽ essentialẽ: qm̃ ꝓpter ordinẽ essentialez ordinatorũ cõtradictio esset sm esse sine primo: hz nõ econtra. et tertiũ esse sine scõo. q̃ nõ ecõtra. Unde hz scõm dependet a primo: nõ tamẽ causatur a primo nec in gñe forme: nec in genere agẽtis: nec in aliquo genere esse sm istum scõm modũ. Attamẽ scõm est a primo dependenter propter ordinem

UVA. BHSC. IyR_120_2

essentialem scōi ad primū.z tertij ad scōm. vnde proprie hic ordo est inter perfectius:z imperfectiꝰ non inter cām z causatum. Tertio:aliqō hz esse ex se formaliter possibile:necessario tamen ab alio: quia illud a quo habet esse necessario causat illud. ¶His tribus modis visis dicendum modo qualiter res oēs cōparantur ad primū simpliciter fm opinionē huius philosophi. Et videtur mihi q si loquamur de rebus simpliciter z formaliter eternis cuiusmodi sunt substantie mouētes orbes duobus modis cōparantur ad primū.s.causaliter z dependēter:z huiusmodi declaratio est:qm̄ hz i suis naturis sint formaliter z per se necessarie:attamē hz istos philosophos opz vt effectiue sint ab alio:quod ponit auer.in.xij.meta.cōmē.44.sicut enim cōclusio ista.homo est risibilis.est formaliter necessaria z attamen effectiue dependet a premissis fm oēs.sic oēs intelligentie sunt fm eorum naturas: z formaliter necessarie:attamen a primo effectiue.z hoc plane ponit auer. in.4.celi.commen.primo:videt etiā mihi q cōparentur ad primū dependēter:qm̄ fm philosophos ponit ordo essentialis in operationibꝰ istarum.z per ꝓns in essentijs.z hoc significauit auer.xij.meta.cō.predicto.44.et.9. meta.cō.17.vbi dixit:quomodo intelligētie mouent priuarie z per se:adeo q si deus posset agere sine eis essent otiose.z idem.ij.ce.cōmē.17.z.21.ideo cōparantur etiā scōo modo sine dubio:z hoc innuit auer.in fine solutiōis huius dubij:cum dicit:q intelligentie seu res eterne quando sunt non adiungitur eis priuatio:vult dicere: quia sunt formaliter necessarie: ideo sic sunt effecte. ¶Ex his apparet qualiter intelligentie non habent agens fm famositatem dictum.quod intelligitur cum noua causatione.z hoc negat Auer.sepe de eternis volens entia eterna simpliciter non habere agens hz famositatē dictum.quod agit innouatiōe media. Si vero loquamur de rebus corruptibilibus. Dicēdum q nulla res vna numero in sui natura possibilis z formaliter cōtingens potest ab alio eadem numero ppetuari:sed bene eadem fm speciē:qm̄ elementū fm partē corrūpitur:z tamē totū fm speciem remanet:vt dicit.ij.de genera.cō.37.similiter motus celi qui continue forte est alius z alius:vt saltem in accidentibus nō habet modo locū. Ex his sequitur q mundus est eternus fm speciem:nō fm numerū:quoniā sicut elemētum continue est aliud z aliud:ita mundus est alius z aliꝰ continue:z sicut elementū manet eternū fm speciem:ita mundus.potest tamē dici eternus fm numerū equualenter:vt alibi dixi. ¶Sed si totum hoc est ita apparet qualiter mundus potest habere agens etiā fm famositatez dictum:quia ei inest aliqua innouatio que est requisita in ratione famosi agentis. ¶His habitis respondeo modo rationibꝰ in cōtrariū. ¶Ad primū dicendū q quatuor sunt mēbra que innuit auer.primū.s.q est priuatio.secundum esse purum.tertio cōmixtio priuationis z esse vt motus.quartum esse in continua immutatione cum aliqua permanentia:sicut est in substātijs permanentibus:tamen occulte nutribili.vbi enim non apparet nutritio ita manifeste:z de quo dixit esse mundum:si bene consideres.et hoc intendit Auer. ¶Ad scōm concedo intelligentias dependere a primo:sed nō eo modo sicut mundus:quoniā mundus dependet tanq̄ res cum aliqua innouatione:quia nō est formaliter necessarius:intelligētie sine innouatione:q sunt formaliter necessarie:ideo ipse mūdus potest habere verum z famosum agēs nō sic intelligētes:ideo negat Sillitudo z cōcedit ꝓns hz modū dictū. ¶Ad tertiū apparet solutio.cōtinue em̄ desinit esse:q continue est alius z alius:nō tā sic desinit esse q nihil ei equualēter sibi succedat:quia est ppetuus:sicut fluuiꝰ maxime quo ad ptem inferiorē. ¶Ad quartū apparet solutio. Si em̄ loquamur de potētia in fieri dependet:qm̄ hz medium

Quo res cōparant ad primū

Intelligētie duplr cōparant ad primū

Correlarium.

Nullares corruptibilis pōt ab alio eo dē nūero ppetuari: sed bn̄ ea dē specie.

Mūdꝰ pt hz agēs fm famositatem.

Solo ad primam.

Nō eodē mō depēdēt intelligentie a deo sicut mūdus.

Intelligētie n̄ hnt agēs hz famositatē. sic mūdꝰ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

esse inter priuationem eius: ꝛ esse: quia actio actualis consistit circa rem habentem esse in medio: vt dixi supra. Si vero loquamur de potentia in facto dicitur ꝙ continue dependet: quia continue innouatur: vt ergo equina lenter sit: oportet vt sit aliquod perpetuum: vt dixit Auer. ꝛ tunc dico qꝫ depẽdet qñ est. ꝛ hoc voluit auer. ¶Ad vltimũ iam respõdet Auic. in sexto sue meta. cap. vltimo. Ult enim ꝙ causa simul sit cũ causato vlr. ideo sor. qñ est adhuc hz agens conseruans: qm̃ ille dispositiones que fuerunt eius effectiue: conuerse sunt ꝛ facte sunt eius conseruatiue ꝛ regitiue: ideo dimisso humido radicali ꝛ calore naturali a principio generationis contractis dimittitur vita: vt dicit aler. in primo de genera. ꝛ auer. refert ipsum cõ. 38. ibidem. ¶Ex his apparet intentio auer. aliqualiter. Licet multũ loquutꝰ sim de hoc in questione de intellectu. in. q. an sit aliqua virtus infinita in tertio de aia. in expositione mea de sba orbis. ibi. eñ declarauí infinities istud. ¶Et debes scire ꝙ oia hec dicta sunt hic posita: ꝛ nõ prpbata. sm. n. fidem nostram opz dicere ꝙ deus vniuoca actione produxit mundum: et in instanti: vt ptz. et iam hoc declarauí sepe.

ALGA. DVB. ix.

AIt Algazel respondens ad philosophos. Nos dicimus quod actio dependet de agente inq̃tum illa actio innouatur: non ratione priuationis eam precedentis: neq; inq̃tum hz esse tantum: qz non dependet de eo ad inducendum innouationẽ ipsum ens existens. ergo depẽdet de eo in sua innouatione inq̃tum est innouatio ꝛ exitus de priuatione ad esse. ¶Et si ab eo innouatio remoueretur: non intelligeremus deinde ipsum agens esse. ¶Et quando dicitur qꝫ esse ipsum nouum intelligitur qꝫ priuatio precedit eum: ꝛ hoc nõ est de agẽte actionem. Dico qꝫ verum est: sed hoc est pactum actionis agẽtis. videlicet. quod priuatio precedat eum: ergo quod non sic se habet: immo est continuum: non pertinet quod sit actio agentis. Neq; quodcunq; fuerit in agente in esse est agens: licet non sit ratio agentis: substantia nãq; agentis ꝛ sua voluntas: ꝛ sua sciẽtia sunt vnum re in esse agentis: a non sunt de agentis proprietatibus inq̃tum agens.

¶Inducit alga. responsionem ad philosophos ꝛ. d. Ait alga. respondẽs ad philosophos: nos dicimus ꝙ actio. i. effectus dependet de agente inq̃tum illa actio innouat. i. inq̃tum ille effectus innouat: nõ ratione prinationis eam precedentis: nec inq̃tum hz esse: vult dicere formã. vult dicere nullo modo innouatũ tm̃: qz ipsum ens existens non dependet de deo in agente ad inducendũ innouationẽ: qz nullã hz. ¶Debes scire ꝙ res potest dependere ab agẽte. Uno modo: qz nunc est: ꝛ immediate ante hoc nõ extiterit: sicut sortes qñ est actu. alio modo potest dependere. qz nunc est: ꝛ ante non fuit: sed nõ sub isto esse precise: sed bñ huic equalẽti: sicut est de mũdo vel motu ꝛ elemento: vt dixi. Dicit modo alga. ꝙ actio non dependet ab agente inq̃tum innouatur sine precessione priuationis illius: nec inq̃tum habet esse. s. simpliciter nullo modo innouatum: ergo dependet de eo. s. agente in sua innouatione inq̃tus est innouatio ꝛ exitus de priuatione ad esse. vult dicere inq̃tum habet esse qꝫ est admixtum alicui priuationi vt dixi

Res dupliciter dependẽt ab agẽte.

UVA. BHSC. IyR_120_2

scō modo. Uel forte litera est corrupta: z dz legi sic: z non exitus de priuatione ad esse: z intentio taliter q ipsum agens non intelligeremus si ab eo innouatio remouerctur. hec igitur fuit argumentatio philosophorum vt dictū fuit. ¶ Cōtra arguit alg. et qñ dicitur q esse ipsum nouū intelligitur q priuatio precedit eum: z hoc non est de agente actionem. i. mundū: vult subintelligere responsionem datam huic. ideo confutat illam confirmādo istud. d. Dico q verum est: sed hoc est pactum. i. conditio actionis agentis idest effectus. vz. q priuatio precedat eam: ergo non sic se hz: immo est continuum. i. semper ens: z non pertinet q sit actio. i. effectus agētis. vnde syllogismus potest sic componi. Omnis effectus habet esse post priuationez: mundus qui est actio agentis per te non habet esse post priuationem: ergo non est effectus agentis in scōa figura. (Necz quodcunqz) Remouet qō dam dubium: posset quis dicere vtrum quicquid est idem agenti est ratio agendi. et hoc dubium habet oztum ex superioribus: qm supra dixit: debēt agere mundum per suam scientiam: que est sua essentia. Soluit dicens necz quodcunqz fuerit in agente in esse est agens. vult dicere sm rem: licet nō sit ratio agentis. substantia namqz agentis: z sua voluntas: z sua scientia sunt vnum re in esse agentis: z non sunt de partibus agentis inqntū agēs. ¶ Et hīs apparet solutio ad rationem philosophorum.

AUERROIS.

MOs dicimus quod omnia ista verba sunt vera: quia actio agentis dependet de effectu: prout e.. mobilis z motus de primo suo esse quod est in potentia: vsqz ad suum esse in actu dicitur innouatio z priuatio: sicut dicit ipse: quia est vnus pactorum esse motus a mobili. ¶ Et nō oportet quando id quod est necessarium in actione agentis non dependeat de actione agentis q debeat de suo contrario: sicut asserebat Auic. ¶ Philosophi tamen opinati sunt q sunt aliqua entia que ipsarum diffinitiones substantiales consistunt in motu: sicut ventus z alie res: z q celi z inferiores res sunt de hoc genere. s. sunt de entibus que ipsorum esse consistunt in motu. Et si sic. ergo sunt in continua innouatione ab eterno: z sempiterno. Unde sicut ens eternale dignius est qz ineternale. Similiter id quod sua innouatio est ab eterno principalius est in nomine nouī: qz illud quod sua innouatio est aliquo tempore. Et nisi mundus in tali casu esset: scilz q eius substantia non est in motu: mundus non indigeret post ipsius esse de deo benedicto: sicut domus post suum esse non indiget de edificatore: nisi mundus esset de predicamento relationis vt insudauit se Auicen. ostendere. ¶ Nos vero dicimus qō id quod ipse posuerat verum est in superceleſtium corporum forma. Et si sic: ergo mundus indiget de agente in tempore sui esse inqntū est agēs duob⁹ modis. s. inesse subiecto mūdi existēs in motu: z esse eius forma ex qua cōstituit. Et si ipsi⁹ esse de natura relatiōis: nō de natura qualitatis nō indigeret agēte: qōlibz ei q sua forma ingredit in hoc genus qñ reperit z pficit simpliciter

UVA. BHSC. IyR_120_2

esse non indiget de agente : ꝛ ab hoc remouetur predictum dubium cadens super predicta verba.

¶Modo auer. respondet argumento alga. quod erat in scda figura dicēs. Dicimus nos ꝙ omnia illa verba sunt vera. Vult dicere ꝙ tam maior quā minor sunt vere ad bonum sensum: cuius causam dat. d. quia actio agētis depēdet de effectu, i. circa effectum prout est mobile: ꝛ motus de primo suo esse: quod est in potentia vsq; ad suum esse in actu: dicitur innouatio ꝛ priuatio: sicut dicit ipse: quia est vnus pactorum. Vult dicere priuatio est vna conditio esse motus a mobili. Et per hoc ad formam apparet. mundus esn cum innouatur continue. i. habet prinstionem aliquam. ideo apparet solutio. (Et non opꝫ) Soluit ad idem manifestius. d. Et non opꝫ qñ id qđ est necessarium. i. continuum in actione agentis non depēdet de actione agentis qđ debeat de suo contrario: immo debeat non dependere: qđ est contrarium ad dependere: sicut asserebat Auic. Voluit dicere ꝙ nō est vera maior syllogismi dicti. et probat hoc auctoritate philorum. d. phi tñ opinati sunt ꝙ sunt aliqua entia: que ipsarū diffinitiones substātiales consistūt in motu. Vult dicere quarū non sunt in motu: sicut ventus ꝛ alie res: ꝛ ꝙ celi inferiores. vꝫ. ignis ꝛ aer ꝛc. sunt de hoc genere. s. sunt de entibus que ipsarum esse consistunt in motu. (Et si sic.) probat hoc ratione: ꝛ componit sic: res sempiterne noue habent agens: sed multe res: vt mundus ꝛ elementa ꝛ reliqua sunt entia sempiterna noua: ergo dependent ab eterno agente. huius syllogismi probatur minor auctoritate philosophorū. ¶Deide ponit vim argumenti dicens. Si sic: ergo sunt in continua innouatione ab eterno. Vult dicere ab agente semper ꝛ sempiterno. ¶Deinde probat maiorem. d. Sicut ens eternale dignius est ꝙ ineternale. i. corruptibile. similiter id qđ sua innouatio est ab eterno: principalius est in nomine noui ꝙ id qđ sua innouatio est aliquo tēpore. Ex hoc apparet maior: qꝛ ex quo est dignius innouatiōe noui: ergo dꝫ habere agēs. (Et si mundꝰ.) probat idē per sylm hypotheticum sic. d. et si mundus in tali casu esset. s. ꝙ eius sba nō est i motu. Vult dicere semper. mundus non indiget post ipsius esse de deo benedicto: sed mundus semp indiget. ergo esse eius est semp in nouitate. (Sicut domus.) probat illam conditionalē p similē. d. sicut domus post suum esse nō indiget de edificatore. (Nisi mundus.) ponit solutionē Auic. d. nisi mūdus esset de predicamēto relōnis: vt insudauit se Auic. ostēdere. Voluit dicere: nisi mundus nō sit factus a deo: sed dependens ab eo. ¶Cōtra arguit Auer. primo. d. Nos vero dicim⁹. qđ ipse posuerat de mundo. verum est in forma. i. substantijs separatis supercelestium corporū: ꝛ non in rebus innouatis. (Et si sic.) Arguit melius ꝛ declarat ꝙ magis propositum habeat per hoc. d. et si sic: ergo mundus indiget de agente in tempore sui esse inquantū est agēs duobus modis. s. in esse existēs sūm mundi in motu: ꝛ esse eius: vt forma ex qua constituitur. Vult dicere ꝙ si sic ipse mundus duobus modis indigeret agente. Uno modo pro quanto continuo mouet. Alio modo inquantū hꝫ formā p quā existit. ¶Deinde remouet quoddā dubiū. posset qs dicere ꝙ mundus nō innouat: ideo vno modo tñ depēdet. s. quo ad formā. dicit. et si ipsius esse. Vult dicere esset de natura relationis: nō qualitatis. i. esset tñ dependēs nō mobile nō indigeret agente. quodlz em qđ sua forma ingredit hoc genꝰ. s. relōnis qñ reperit ꝛ pficit. i. est cōpletū sim pliciter: nō indiget esse de agēte. Vult dicere vere ꝛ famose. et addit. ob hoc ideſt. pp hoc remouet predicatū dubiū qđ posset cadere in ratione contra Aui. Et sermo eius ptz. et oia hꝛc sunt manifesta p se ex dictis i alio dubio.

Sed debes

UVA. BHSC. IyR_120_2

Sed debes scire pro intellectu sententie Auer. q mundus potest duplr mō duobus modis dependere ab ipso deo. Uno modo in genere esse agentis famosi. Alio modo in genere esse agentis occulti. Si enim mundus consideretur quantum ad motum ⁊ opationes eoꝝ que sūt in mundo: qr esse eoꝝ que sunt in ipo nō pñt esse sine opationibus. ideo cō seruans ⁊ efficiens operationes ⁊ motum mundi dicit agere mundum ⁊ entia in mundo. Et sic mundus fit ab agente famoso pro quanto: vt sic participat nouationem quandam. Et sic mundus est de predicamento qualitatis: vel effectus de predicamento qualitatis: pro quāto fit pp motū opationes q̄ sunt q̄litas. Alio mō pōt considerari mūdus: vt est q̄dā ſba in se p manēs ⁊ sempiterna ei: qr vt sic non participat nouationē. tō vt sic non hz agēs proprie ⁊ famose: sed tantum est de predicamento relōnis. i. dē effectus dependens. Et sic apparet qualr ipse duobus modis fit: ⁊ pſiſtit. hec est ſnia Auer. Attamen ſm nos aly dicendum: vt scis ex dictis. dō a deo.

ALSA. DUB. ſ.

Alga. respondens pro pñis. Et si aliquis diceret sic. si vos tamen diceritis vel conceditis quod proportio actionis ad agentem inquantum agēs est similis proportioni causati ad causam. Et post mediā cōcederitis q cōtinuatio dicte proportiōis possit imaginari. ¶ Nos vero respondem⁹ q nos non intendimus ad esse mundi actu. nisi quod est causatus in continua proportione ad deum. Unde si hoc nō nūcuparemini actus seu effectus: nihil de nominibus curandū est. postquam res apparent vere.

¶ Sed nos dicimus eis quod in hac questione dicerent ita: nisi ostenderent quod ipsi asserunt deum benedictum non esse verū agentem. Necꝫ dici potest nisi largo modo.

¶ Inducit modo alga. iterum responsionem pro pñis. Et dicit. ait alga. respondens p pñis. Et si aliquis diceret sic. si vos. ſ. philosophi diceritis vel conceditis q proportio actionis. i. effectus qui est mundus ad agentē inquantum agens est similis proportioni causati ad causam. Et post mediā. vult dicere loquutionem concederetis: q continuatio dicte proportionis possit imaginari. Uult dicere: si vos conceditis quod proportio mundi ad deum est causati ad causam: ⁊ quod talis proportio sit continua ⁊ sempiterna. ita quod semper ab ipso deo dependet mundus: quasi dicat. hoc nō potest: quia effectus non dependet continue a causa agente. (Nos vero.) Respondens dicit. Nos vero respondemus quod nos non intendimus ad eē mundi actum id est effectum: nisi quod sit causatus in continua proportione ad deum. Uult dicere quod non intendendo verū effectū qui accipit esse post non esse tempore: qr talis effectus non potest continue proportionari ⁊ dependere a primo. ⁊ addit. Unde si hoc non nuncuparemini actus seu effectus: nihil de nominibus curādū est p o ſtq̄ res apparēt vere. Uult dicere: dum mō nā rei si ita. Sed nos dicim⁹ eis: q in hac qōne dicerēt ita. Uult dicere verum: si litera non est corrupta: nisi oñderēt q ipsi asserunt deum bñdictum non eē verū agētē. Nec dici possit: nisi largo mō. Uult dē q tunc hꝫent intētum qñ oñderēt deum non eē agentē verū: nec large.

AUERROIS.

Destructio destruc. Auer. kkk

UVA. BHSC. IyR_120_2

Nos dicimus quod in hoc sermone positum fuit: scilz quod philosophi concedunt q intentio ipsorum ē q deus est agens mundum: et quod est eius causa tantum: et q causa semp est cū causato: z ob hoc putant euadere a pōne prima. causatū enim sequitur causaz quando causa est modo forme vel modo finis: sed nō quando est causa: modo agētis: bene enim potest inueniri causa agens sine suo causato. Sed philosophi sunt opinati q mūdus habeat agētem ab eterno qui semper produxit eum de priuatione ad esse.

¶ Et est notandum quod hec questio est ātiqua inter sequaces aristote. et sequaces platonis. Plato namq; prout putabat mūdum esse innouatum non dubitabat quod mundus habet agentem. ¶ Aristo. tamen quia opinatus erat mundum esse ab eterno: redarguebant eum sequaces platonis cum predicto dubio: et putabant mundum non habere agentem: quapropter conati fuerunt sequaces argumentabiliter respondere responsionibus inferentibus quod argumentabiliter opinatus erat mundus habere agentem. Et hoc satis patefecit in suo loco. Et radix huius est quod esse corporum supercelestium consistit in motu: z ideo dans motum est secundum veritatem dans esse. z sic ergo dans motum supercelestium corporum dicitur agens.

¶ Rursus declaratum est quod dans vnitatem ex qua mundꝰ est vnus: z dans vnitatem ex qua res composita habet esse ipse dat partes ex quibus fit compositio: quia compositio vt declaratum est: causa est ipsarum. vnde primum principium. s. deus bene dictus sic se habet cum toto vniuerso.

¶ hic vult contradicere Alg. quantum ad vnū. z dicit. Dicimus nos q in hoc sermone fuit positum scilicet quod philosophi concedunt quod intentio ipsorum est quod deus est agens mundum: z quod est eius causa tantum: quoniam ipse voluit quod nulla sit differentia inter agens mundum et causam mundi: z quod causa semper est cum causato: z ab hoc id est propter hoc putant euadere a positione prima id est ab argumento dicto contra philosophos. hec fuit illius sententia. ¶ Contra arguit. Et vult declarare qualiter non est idem ens z causa: sicut dixit Alga. cum dixit illa non differre nisi nomine: de quo non est curandum vt vidisti. Et syllogismus debet sic comp oni: causatum sequitur causam. Vult dicere simul adeo qō causa non precedit causatum: nisi natura quando causa est modo fore vel modo finis. sed agens nec est forma: nec est finis saltem secundum modum: ergo nullus effectus potest sequi ipsum immediate: z sic nec mundus: huius non ponit nisi maiorem. d. causatum enim sequitur causam quando cē est modo forme vel modo finis: sed non quando causa est modo agentis: hec est maior. Et probat pro parte istam maiorem scilicet quantū ad agēs d. bene enim potest inueniri causa agens sine suo causato. ¶ Deide arguit auctoritate philosophorum. d. Sed philosophi sunt opinati quod mundꝰ habeat agentem ad eterno qui semper produxit eum de priuatione ad eē. (Et est notandum.) pro intellectu huius narrat opinionem philosopho

UVA. BHSC. IyR_120_2

rum.Et dicit.Et est notandū quod hec questio est antiqua inter sequaces Aristo.ꝛ sequaces Platonis.Plato namq; prout putat mundum esse innatum:non dubitat q mundus habeat agentem:quoniam Plato est opinatus mundum post priuationem tempore accepisse esse.Aristo.tñ qz opinatus erat mundum esse ab eterno:redarguebāt eum.s.Aristo.ꝛ sequaces Platonis cum predicto dubio.s.quod facit alga.ꝛ putabāt.s.de mente aristo.mundum non habere agentem:quapropter conati sunt sequaces.scilz aristꝛ.ꝛ pla.argumētabilr.i.pbabiliter respondere rñsionibꝰ inferentibus q argumentabiliter.i.probabiliter opinatus erat mundum habere agentem:ꝛ hoc satis pateſcit in suo loco.¶Ecce quomodo isti voluerunt aristꝛ.ꝛ pla.non differre nisi aliquo modo:tamen in re nullam ponunt differentiam.(Et radix huius.)auerro.ponit moduz quomodo potest teneri quod eternum habeat verum agens.Et ex hoc apparet opinio ari.Et dicit.Et radix huius est q eē corporum supcelestiū ꝙsistit in motu.Ult dicere qđ motus sunt proprie:ꝛ p se opationes eoꝝ:adeo q sine ipsis non essent nec possent esse:ꝛ ideo dans motū est fm veritatem dans eē.ꝛ sic dās motū supcelestiū corpoꝝ dr verum agēs.(Rursus declatū.)Declat scdam radicē.d.rursus declaratum est q dans vnitatē ex qua mundus est vnus:ꝛ dans vnitatem ex qua res composita hz eē ipse dat partes ex q̄bus fit cōpositio:qz compositio vt declatū est cā est ipsaꝝ:vñ pmū pnciptū.s.deus būdictus sic se hz in toto vniuerso.s.q est agens verum illius.

Debes scire q hic debent poni duo sylli.¶Primus oē dans alicui motum sine quo illud eē non potest est verū agens illius. sed deus benedictus est dans motum mūdo:ꝛ rebus facientibus ipsum sine quo mundus eē nō pōt:ergo deus bñdictꝰ est verū agēs mūdū.¶Scōs sylls potest sic poni.Omne dans vnitatē ꝛ ꝓpōnē ꝛ ordinationē alicui composito per quod id compositū est.est vez agēs illius cōpositi:sz deus dat mundo vnitatē ꝓpōnē ꝛ ordinē cēntialē:ideo erit verū agēs mundi. ¶Et ex his apparet qualiter peccauit alga.supra.putauit enim q agens mundum non distinguitur nisi noie a causa.Tñ vides qūo distinguit mō ꝛ re.¶Ex his apparet error Joā.ian.qui posuit deum esse tm finē.ꝛ nullo modo agentem.Et vere hoc fuit sine sensibus.

Primus sylls.pbās deū eē verū agens mūdum.

Secūdus

Error io.

ALGA. DŪB. vj.

AIt algazel.Tertius modus ad probandum quod impossibile est mundum esse effectum dei cuz proprio pacto inter agentem ꝛ effectum dicunt sic.Propositio cōcessa est quod ab vno non procedit nisi vnum:et principiū est vnū oīmode:ꝛ mundus ex diuersis cōponitur:ergo non debet imaginari tm radices philosophorum.

¶Modo Alga.adducit vias contra philosophos.Et dicit.ait alg.tertius modus ad pbandū q impoſe est mūdū eē effectū dei cū ꝓprio pacto inter agentem ꝛ effectum.Ult dicere talr q fiat cum aliqua ꝙuatione.vt dixit auer.est sic.propositio ꝙcessa est q ab vno nō pcedit nisi vnū.ꝛ est ꝓpō ari.2.periherme.tex.cō.56.Deinde ponit minorē.d.Et pncipium est vnū omnimode.Ult dicere suume simplex.ꝛ mundus ex diuersis componitur:et per consequens in se est multe nature:ergo in secunda figura vel prima mundus nō ē effectus dei:ꝛ per consequens non debet homo imaginari tm tum radices philosophorū.i.omnes propositiones eorum esse veras.

UVA. BHSC. IyR_120_2

CVERROIS.

Nos dicimus quod concessa hac radice difficile est respondere de predicto dubio. Sed nullus modernorū philosophorum saracenorum hoc concedit: z nos in p̄dicte propositionis reprobatione tractabimus diffuse in sequentibus.

¶ In hoc argumēto dicit auer. sic dicimus q̄ cōcessa hac radice. i. ponē dicta: difficile est rādere de predicto dubio. Sed ipse dat solonē p̄m phos sui tp̄is. Et dicit: sed nullus modernoz̄ phoz̄ saracenorum hoc. s. illā propositionē cōcedit. Et sic negant maiorē. Deinde ordinat se. Et patet.

ALGA. DUB. xij.

Vt alga. respondens pro philosophis. Et si forte aliquis diceret quod mūdus non procedit a deo sine medio: immo id quod procedit ab eo est vnum ens quod est primum creaturarum: et est intellectus separatus. videlicet substantia per se existens: z cognoscit seipsam z suum principium: et iste apud legales dicitur angelus. deinde procedit ab eo tertius: et de tertio quartus: z sic multiplicare est entia ab istis medijs. ¶ Multiplicatio enim entis. z eius diuersitas. Aut procedit a diuersitate virtutum: sicut nos ex virtute appetitiua agimus aliquid: et ex virtute irascibili agimus aliud. Aut procedit ex diuersitate modorum: vt sol qui tunicam albefacit: z faciem lauantis nigrefacit: z dissoluit quasdaz substantias: z coagulat alias. Aut procedit a diuersitate instrumentorum: vt latomus secat cum serra: z penetrat cum verruca. Aut multiplicatur ratione mediorum. videlicet. quod vnum agens efficiat vnum effectum: deinde ille facit alium. z sic vlterius.

¶ Dicimus quod omnes iste diuisiones sunt false in primo p̄ncipio postq̄ in sua substantia nulla est diuersitas neq̄ combinatio neq̄ pluralitas: vt declarabitur in sequentibus: neq̄ variatio materierum: neq̄ diuersitas instrumentorum. Remanet ergo quod hec pluralitas mundi procedat a deo benedicto ex mediā tibus: vt supra dictum fuit.

¶ Postq̄ adduxit motiuum fundatum in dicto phi. adducunt mō rñsiones alga. in dubio illo. Et dicit: ait alga. rñdens pro phis. Et si forte aliquis diceret quod mundus non procedit a deo sine medio. Vult dicere totius sil' immo id quod procedit ab eo est vnū ens q̄ est p̄mū creaturaz̄: z est itellis separat⁹. vz. sba per se exis: q̄ cognoscit seipsam z suum p̄ncipiū: z iste apō legales dicitur angelus: deinde procedit ab eo. s. isto angelo. tertiꝰ eo mō quo ipse processit a primo: z de tertio. quartus eodem mō: z sic multiplicare est entia ab istis medijs. Et ex hoc apparet solutio pro phis ad rōnem iam dictam. (Multiplicatio enim.) Declarat qūo est impoſe q̄ a deo immediate p̄ueniāt tot nature quot sunt in mundo. Et accepit quoddā q̄st maiorem. Et dicit. Multiplicatio enim entis z eius diuersitas. aut procedit a diuersitate virtutum: sicut nos ex virtute appetitiua que vocatur concupiscibilis: agimus aliquid puta bonum vel apparens bonū: z ex veritate ira

UVA. BHSC. IyR_120_2

scibili:agimus:aliud:puta contrarium:ecce q licet hō sit vn⁹ pōt agere di uersos effect⁹ propter diuersas virtutes. Aut ꝓcedit ex diuersitate modoꝝ seu materiarum:vt sol qui tunicā albefacit:z faciē lauātis:i.totā nigrefa cit:z dissoluit quasdam sbas:vt puta glaciē:z ꝙgelat alias:puta lutum. aut procedit ex diuersitate instrumentoꝝ:vt latomus seu artifex secat cū ser ra:z penetrat cum veruca.i.triuello. Aut multipliciter rōne medioꝝ.vt .q vnum agens efficiat vnum effectum. Deinde ille facit alium. Et vlteri⁹. Ex omnibus his potest accipi maior. Multitudo entiū diuersoꝝ oīs pueniēs ab agente:vel procedit propter diuersitatē virtutū:vel.pp diuersitatē ma terierum. aut ex diuersitate instrumentoꝝ:aut ex diuersita te mediorꝝ: sz a deo non potest procedere multitudo entium in mundo:nec ꝓpter diuer sas virtutes:nec propter materias diuersas:nec propter instrumēta diuer sa:ergo ratione mediorum:vt dictum est. ¶ Posticz accepit maiorem: acci pit minorem:z concluditconclusionem.d.dicimus:q omnes iste diuisiōes sunt false in primo principio posticz in substātia sua nulla ē diuersitas:nec combinatio:nec pluralitas:vt declarabitur in sequentibus : nec variatio materierum:nec diuersas instrumentoꝝ. Remanet ergo q hec pluralitas mundi procedit a deo ex mediantibus.i.per media inuicem ortaꝫ : vt dictum fuit. ¶ Et ex hoc apparet solutio questionis contra phos. Et hec est solutio Auic. in meta. sua. maxime in. 9. capō quarto:z alibi sepe.

AUERROIS.

IMos dicimus quod sententia horum verborum est. quod posticz primus est simplex z vnus:non debet ab eo pro cedere nisi vnum. Sed actiones agentis differunt abin uicem. aut ex materijs:et nulla est materia cum deo. aut ratione instrumenti:z nullum est instrumentum cum ipso deo. Remanet ergo q sit ratione ipsorum mediorum. s. q vnum ꝓce dat ab eo:z ab illo aliud:z sic successiue fit pluralitas mundi. ¶ Sed ipse respondit eis hoc. quod non sit in mundo nisi vna res composita ex particularibus. immo q sint omnia entia vnita tis:z quelibet earum creatur ab altero vno supremo:z illud fit cā alicuius alterius substantialiter in eo:donec perueniat ad vlti mum causatum. sicut etiam ascendendo peruenit ad primā cām. ¶ Et nō est sic:q corp⁹ apud eos cōponit ex ꝑmā z forma:z ex cō paginatione earum fit vna res. Homo cū cōponit ex corpore et anima. z esse vnius earum non procedit ab alia:immo illud com pactum causatur ab alia causa. Similiter orbis apud eos est cor pus animatum:z non aduenit eius anima in ipso corpore: neq corpus in illa anima. immo ambo procedunt ab aliqua exterinse ca causa:qualiter ergo inuenta sunt ista composita:non enī cua det quin procedant ab vna causa:et remanebit cassa prefata pro positio:aut ō causa composita. Et adhuc remanet questio super ipsam causam donec perueniat necessario ad compositum z sim plex:quia principium est simplex:et aliud est compositum. Et hoc modo est imaginandum:nisi cum obuiatione. Et tunc annihila tur predicta propositio scilicet quod ab vno non procedit nisi

UVA. BHSC. IyR_120_2

vnum. Et hec est responsio algazel. ¶ Et nos dicimus quod hoc bene procedere sequererur philosophos: posito q primum agēs sit simile simplici agēti nobis presenti. vz. q sint omnia entia simplicia: sed hoc sequitur illum qui ponit hanc inuestigationem vniuersalem. s. in cunctis entibus. Sed qui diuidit ens ad ens separatum: z ens materiale sensibile: non euadet quin cōcedat quod principia ad que ens sensibile ostendit etiam q principia sensibilium entium materia z forma: z dicta entia agunt in inuicem donec ad corpus celeste perueniunt: z q intelligibiles substantie ad primum principium. ostendunt enim q est principium modo forme finis z agentis. Et omnia ista satis patefiunt in ipsoruz libris. vnde sumpta dicta propositio communis dicta dubia eos non sequuntur. Et hec argumentalis opinio est. Et hec propositio predicta: scilicet quod ab vno vnum tantum procedit concessa est ab antiquis philosophis quando conati fuerunt inuestigare de primo principio mundi dialectice: quamuis putassent demōstratiue probauisse: scilicet quod totus mundus habet vnum principium: z quod ab illo vno tantum vnum procedit. Et ideo concessis his duabus radicibus coacti fuerunt inuestigare vnde procedat pluralitas mundi. ¶ Cassata vero est quedam antiqua opinio. videlicet. quod primum principium erant duo: scilicet bonum z malum. impossibile erat apud illos antiquos reducere contraria ad vnum principium: quapropter conati fuerunt ponere duo principia. Et quando antiqui speculati sunt entia: z inuenerunt q omnia; erga vnum finem tendunt: scilicet q ordo entis in mundo similis est ordini exercitus ex parte ipsius rectoris: z ideo opinati sunt q oportet munduz esse modo predicto. Et opinati sunt multos errores sequentes ex dictis radicibus. Et quando in fine prelibatum fuit eis q primum principium debet esse vnum: z aduenit eis predictum dubium: conati fuerunt indagare solutiones z responderunt ad hoc tripliciter. ¶ Quidam eorum dicūt quod pluralitas procedit a materia: z isti sunt sequaces Pythagore. ¶ Quidam vero alij dicunt q pluralitas ꝓcedit ab instrumento rum multitudine. ¶ Quidam quoq; alij dicunt q pluralitas ꝓcedat a mediantibus. Et primus hoc opinantium fuit Plato. Et non est dubium q hec opinio sine dubio sit propinquior veritati ceteris aliis. ¶ Et quia in aliis duabus responsionibus remanet questio. videlicet. vnde procedat pluralitas: a materia: siue ab instrumento. vnde quicunq; dictam propositionem concedit: oportebit de predicto dubio admirari. Et ideo notandum est quod id quod hodie opinatur impossibile ab excellentibus philosophorum totum contrarium huius est: scilicet quod ab vno primo procedunt principaliter omnia entia mutabilia. ¶ Sed id quod ar-

UVA. BHSC. IyR_120_2

Suit Alga. super peripatheticos non sequitur eos: scilicet quod si Pluralitas prouenireret ex parte mediorū nō sequeretur ex hoc: nisi Pluralitas simplr quelibet quarū cōponitur ex pluralitate. Philosophi nāq; opinati sunt q hic est pluralitas istis duobus modis: scz pluralitas simpliciū rerum. vz. entia simplicia immaterialia q̄ sunt cause adinuicē donec ad vnam ascendunt cām de eorum genere: et illa est prima illius gñis. Et pluralitas orbium procedit a pluralitate horū principiorum. Et pluralitas rerū inferioruz procedit a materia et forma et corporibus supercelestibus. Patet ergo ex istis q philosophi non sequuntur dictum dubitū. Amplius orbes mouentur principalr ex mouentibus suis: qua nullatenus in materia cōsistunt. ergo eorū forme procedunt ab eisdē mouētibus et forme inferiorū corporum procedunt a corporibus supercelestibus: et quedam ipsorum ab alijs earum. vz. tam forme simplicium rerum q̄m compositarum: et cōpositio earum a supercelestibus procedit: hec est philosophorum opinio in ordine mundi. ¶ Sed id quod inducit philosophos ad hanc opinionem nō pōt hic declarari indiget em̄ de pluribus propositionibus ostensis in diuersis actibus. Attū saracenorū philosophi Alpharabius et Aui. pcesserunt eis aduersarijs q agēs absens simul est agēti patienti. Et q ab vno agente neq̄t procedere nisi vnus effectus. Et cum primuz sit vnus simplex apud omnes hoīem fuit eis difficile reperire qualiter pluralitas procedit ab ipso deo benedicto. Et ideo conati fuerunt opinari q ille non sit motor diurni motus. Immo dīt q est quidam alius simplex a quo motor suprem orbis procedit: et ab illo motore procedit dicta suprema sphera: et motor secunde sphere: hic enim motor compositus est ex eo quod intelligit de prima causa. s. q est ipsius principium mō forme efficientis et finis: et de eo quod intelligitur de seipso q est principium orbis et secūdi motoris modo efficientis. ¶ Sed nos dicimus q hec ordinatio est error. agens namq; et effectus sunt vnum et idem in humano intellectu: maxime in separatis intelligentijs. Et iste ordo sequitur argumentaliter: agens enim vnum nostrorum presentium q ab eodem tamen tantum vnus effectus procedat dicitur agēs cum primo agente equiuoce: eo q̄ primuz agens est absolute: et agēs nostrorum presentium cum conditione seu conditionibus agit: et ideo ab agente absolute absolutus effectus procedit. Et hmōi rationes probāt argumentaliter. Et agens intelligibilium humanoz est purus in intellectu possibili: et non est generabilis neq; corruptibilis: quia omnia recipit. Et rñsio vera predictorum iuxta philosophi opinionem est hec. s. q esse rerum ipsarū in colligatione earū in inuicē ysistat: vt materia cū forma: et mundi partes simplices qñ inuicē colligant. Dicimus q̄ esse ipsaruz sequit earum

UVA. BHSC. IyR_120_2

colligationem.ꝛ si sic.ergo dans colligationem est dans esse. Et qꝛ quodlibet colligatum vnꝝ ex aliqua re a qua fit vnum:ꝛ vnuꝫ ex quo colligatur ꝓcedit ab vno per se semp existens: sequitur ergo qꝫ hic sit vnus solus per se existens. Et oꝫ qꝫ ille vnꝰ det vnaꝫ rem per se. Et ex hoc ꝓcedunt entium species ꝑm ipsarum naturalem diuisionē. Et influitur ab illa vnitate data in quolibet ente esse illius entis donec ad primam perueniat vnitatem: sicut calor cuiuscunqꝫ calidarum rerum a primo calido procedit.ſ.ab igne.

¶Et hoc modo concedit. Arist. esse sensibile ꝛ intelligibile. Et dicit qꝫ mundus est vnus ꝛ ab vno ꝓcedit:ꝛ qꝫ vnum est causa vnitatis quodāmodo ꝛ pluralitatis cā: alio modo. ꝓtz ergo ex his premissis qꝫ hoc est vnū ens ex quo vna simplex influit virtus a qua oīa entia esse habēt. Et qꝛ multa sunt entia ꝓcedentia ab illo vno inquantū vnū: sequit pluralitas de necessitate.

¶Auer.modo prio repetit argumētū alga.iterū:sicut sepe ꝓsueuit in alijs. Deinde repetit,scdo solonē eoꝝ.ꝛ.d.dicimus nos qꝫ sua hoꝝ verboꝝ est. postꝫ primus est simplex ꝛ vnus:nō dꝫ ab eo ꝓcedere nisi vnum:ꝛ hoc fuit argumentū.(Sed actiones.)Repetit scōm.d.sed actiones.i.effectus agētis differūt adinuicem:aut ex materijs:ꝛ nulla est materia cum deo.vult dicere mediante qua causat:aut ratione instrumēti:ꝛ nullū est instrm cū ipo deo. vult dicere mediante quo agat totuꝫ mūdum:remanet ergo qꝫ sit rōne ipsorum mediorꝝ.ſ.qꝫ vnū ꝓcedit ab eo.ſ.deo:ꝛ ab illo.ſ.scdo aliud.ſ.tertiū.ꝛ sic successiue fit pluralitas mūdi.(Sed ipse.)inducit solutionē iterum sub forma clarioꝛi.d.sed ipse respondet eis hoc qꝫ nō sit in mūdo:nisi vna res composita ex partibus.vult dicere qꝫ mundus sit vnus effectus tm vniuoce ordinatus:q̄ compositus est ex pluribꝰ ordinatis:immo qꝫ sint oīa entia vnitate ꝛ ordine sup.taliter qꝫ quelibet earuꝫ ab altero vno summo:ꝛ illud sit causa alicuius alterius in eo substantialiter ꝛ ꝑse:donec perueniat ad vltimum causatū:ꝛ declarat hoc ꝑ simile.d.sicut etiam ascēdendo quis peruenit ad primam causam:est ergo solutio qꝫ dꝫ negari minoꝛ ꝓ scōa parte.ſ. mundus est multa diuersa.immo est vnus vnitate ordinis:eo qꝛ scōm ꝓuenit a primo.ꝛ tertium a secundo:ꝛ sic donec ꝓuenimus ad vltimum causatum.(Et nō est sic.)Contra hoc arguit auer.volens ꝓbare qꝫ necꝫ oportet qꝫ illa q̄ sunt vnum:ꝛ ordinata sint sic qꝫ primū sit effectꝰ secūdi.ꝛ sic de alijs.ꝛ.d.ꝛ nō est sic qꝫ corꝑ apud eos componit ex materia ꝛ forma: et ex compaginatione eaꝝ.i.cōpositione illarū fit vna res:homo em cōponit ex corꝑe ꝛ aīa:ꝛ esse vnius earū nō ꝓcedit ab alia.vult dicere in causa agentis: sicut vult Alga.immo id cōpactū.i.compositum causat ab alia cā: vult dicere ab agente qui extraxit formam de potētia ad actum in genere cause efficientis. ¶Secundo arguit sic.similiter orbis apud eos est corpus animatū:ꝛ nō aduenit eius aīa in corꝑe.vult dicere tanꝫ agēs:nec corpus in illa aīa:vult dicere tanꝫ agēs.immo ambo procedūt ab aliqua extrinseca causa:qualiter aūt inuēta sunt ista cōposita:vult dicere ꝯabilia.q.d.nō nisi ab agente:nō em euadet quin ꝓcedat ab vna causa:ꝛ tñ in illius commixtione sunt plures nature.Et remouebit ea ꝓ ꝓfata ꝓpositio.(Aut de causa.)Inducit aliud mēbrū qđ pōt induci in solutione huius.d.aut de causa composita.vult dicere:aut illa composita procedunt de causa composita tanꝫ ab agente:cōtra arguit.d.ꝛ adhuc remanet questio sup ipsam cau-

UVA. BHSC. IyR_120_2

sam qm̃ omne compositum ꝓcedit ab alio:ergo adhuc in ea est locus que stionis:an ꝓcedit a causa cōposita:an a simplici:donec ꝓueniat ad compo situm ⁊ simplex.i.aut simplex agēs.qꝫ principiū est simplex:⁊ ad cōpositū. vult dicere ꝙ remanebit qō an ꝓcedit vsqꝫ ad vno principia: quoꝝ vnū est simplex:⁊ reliquū ꝓpositum:⁊ hoc modo est imaginandū:nisi cum obiectio ne.i.⁊ illa rn̄sio esset vera nisi esset obuiatio cōtra illam q̄ est.ꝙ omne ꝓpos tum est factum:⁊ tūc cum ꝓuenit ad simplex annihilat p̄dicta ꝓpositio.s. ꝙ ab vno non ꝓcedit nisi vnū.⁊ hic.vult dicere q̄ dicta sunt erat rep̄sio dicta Alga.⁊ sic apparet qualiter redarguit alg.ex ꝓpōnib⁹ cōcessis ab eo. (Et nos dicimus.)Auer.incipit aliqualiter seminare solutionē:n.d.⁊ nos di cimus ꝙ hoc bene ꝓcederet.i.hic ꝓcessus sequeret phos:posito ꝙ primus agens sit sīle simplici agēti nobis p̄ti.vult dicere posito ꝙ deus sit agens naturale existēs hic ꝓsens nobis.vz.ꝙ sint oia entia.vult dicere agentis simplicia sicut agentia naturalia:sed hoc.i.istud argumētum sequit illum qui ponit hanc inuestigationem vniuersalē.s.in cunctis entibus:vult dice re:qui dicit deum esse agens naturale:sicut agētia hic:sed q̄ diuidit ens ad ens separatum:⁊ ens materiale sensibile:sicut facit arist.nō euadit quin cō cedat ꝙ principia ad q̄ ens sensibile se extendit:vult dicere.principia mate rialia generabilia ⁊ corruptibilia:etiā posito sup.ꝙ principia sensibiliū en tium materia ⁊ forma:⁊ dicta entia agunt inuicē.vult dicere.posito ꝙ istis sit actio tam a materia ⁊ forma ꝯ ab agente:nō euadent:donec ad corpus celeste perueniāt:⁊ tota multitudo reducit ad corpus celeste:⁊ nō euadunt etiā ꝙ intelligibiles substātie ad primum principiū.s.nō reducentur.osten dunt em̃ ꝙ principiū.vult dicere.primū sint modo forme ⁊ finis ⁊ agentis. ⁊ oia ista saris patefiunt in ipsoꝝ libris:vnde sumpta dicta ꝓpositio cōs dicta dubia eos nō sequunt:vult dicere illos q̄ ponūt ens diuidi in sensibile ⁊ separatum:⁊ ista opinio est argumentabilis.i.probabilis sine dubio. Ex his voluit intelligere primam solutionē ad dictas argumentationē. ¶ Sed pro intellectu huius debes scire:vt auer.plane dicit in.12.meta. comē.36.⁊ 18.ꝙ omnes forme habēt duplex esse.s.vnum in primo motore:aliud in ma teria:⁊ hoc de rebus materialibus:⁊ ideo deus nō est agēs simplex:sz mul tiplex:qm̃ ly ipsum in se sit vnū,in esse:⁊ summe simplex in esse: est tm̃ multū in virtute ⁊ perfectione.ideo potest mediante corpore celesti ⁊ motore ꝓ pinquo extrahere omnes formas materiales de potentia ad actū:⁊ sic om nes res hic reducunt ad corpus celeste:cuius primus motor est agens pri mum:⁊ forma prima:⁊ finis primus.⁊ sic apparet quomodo deus est agens nō eo modo vniuoce cum istis hic.Et per hoc apparet solutio ad formam argumenti:neganda est em̃ minor ꝓ prima parte.s.dicente.sed deus est vnus ⁊ simplex:apparet em̃ qualiter est multū. ¶ Scdo debes scire:vt auer. d.12.meta.com.44.ꝙ deus est vnum simul intelligibile simplex: attamen causat multitudinem in alijs substantijs separatis p̄m ꝙ ille intelligunt di uersa de primo.⁊ sic a primo possunt ꝓuenire multe intelligentie ordine quodam per diuersas rationes quas habent ille substantie de ipso.⁊ sic ap paret illud quod Auer.hic dicit.⁊ melius apparebit.(Unde sumpta.)Decla rat quomodo ex ista ꝓpositione multe opiniones venerunt,⁊ hoc vt ostē dant difficultatem argumenti dicti.⁊ dicit.⁊ hec ꝓpositio predicta.s.ꝙ ab vno tm̃ vnum ꝓcedit:cōcessa est ab antiquis p̄hīs.immo semotibus Ari. qn̄ fuerunt conati inuestigare de primo principio mundi dialectice: quas uis putassent demonstratiue probauisse:⁊ accipit ꝓpositiones quib⁹ fun dant dicta antiquoꝝ.d.ꝙ totus mundus hz vnum principium. secūda est ꝙ ab illo vno tm̃ vnū procedit:⁊ ideo ꝓcessis his duabus radicibus coacti

Res materiales habent duplex esse.

Licet de⁹ sit simplex ineē est tm̃ multū in virtute ⁊ perfectione.

Licet de⁹ sit vnū in telligibile simplex causat tm̃ multitudinē i substātijs separatis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

fuerunt inuestigare: vñ procedat pluralitas mundi. ¶Deinde narrat primam opinionē & dicit. & cassata vero est quedā antiqua opinio. s. q primuz principium erat duo. s. bonū & malū: vult dicere: quorū vnum est principiū bonoz: alterum malorū: & potētia sylli eoz est: impossibile est 2trāria reduci ad vnum principiū: entia bona & entia mala sunt cōtraria: ergo non pñt reduci ad vnum principiū: quapropter conati sunt ponere duo principia: ista igit fuit opinio antiquoz. ¶Et debes scire q Auer. 12. meta. cō. 52. recitauit hanc opinionē q adhuc habuit argumētum ex scia dei: qō dicā forte in qōne de eius scia. (Et quando antiqui.) Narrat scdam opinionem q ponit vnum principē: & potētia sylli eoz est: sicut est ordo exercit⁹ ad vnū rectorem primū. ita dz esse ordo mūdi. sed ordo exercitus est p attributionem ad vnū: ergo ita est in mūdo. Dicit ergo: & qñ antiqui speculati sunt entia: & inuenerūt q omnia erga vnum finē tendūt. s. q ordo entis in mundo simillis est ordini exercitus ex parte ipsius rectoris: & hec fuit maior: & infert cō clusionem: & iō opinati sunt q opz mundū esse modo predicto: vult dicere per ordinem ad vnū principē: & addit q opinati sunt multos errores seqntes ex dictis radicibus. (Et quando in fine) ponit responsiones eoz & dicit primo: & qñ in fine prelibatum fuit eis q primū principiū dz esse vnū: & adnenit eis predictum dubiū. s. qūo est possibile ab eo prouenire tot entia: conati fuerunt indagare solutiones: & nūderunt ad hoc tripliciter. (Quidam eoz) Inducit primam solutionē. & dicit quidā eorum dicunt: q pluralitas: vult dicere entium in mūdo procedit a materia. Et isti sunt sequaces Pythagore. (Quidam vero) ponit scdam solutionē. d. quidam vero alij dicunt q pluralitas procedit a multitudine instrumentoz. (Quidam vero) Addu cit tertiam solutionem. d. quidā quoq alij dicunt q pluralitas procedit a mediantibus: vult dicere per intermedia ordinata: vt dictuz est. supza. & primus hoc. i. tertiā solutionē opinantū fuit Plato: & nō est dubium q hec opinio sine dubio sit ppinquior veritati ceteris alijs. (Et qz in alijs) Ostendit hoc esse ita. d. & qz in alijs duabus responsionibus remanet qō. vz. vtruz vnde procedat pluralitas a materia siue ab instrumēto: & si littera nō est corrupta vult dicere q in alijs primis duobus est dubiū: vnde procedat pluralitas materierū & instrumentoz: & sic questio adhuc habet locū. (Unde quicunq) Vult dicere suam intētionem in illo: & primo dat cām sue intentionis d. vnde quicunq 2cedit dictam propositionem oportebit de predicto dubio admirari propter eius difficultatē: ideo notādum est q id quod hodie opinamur. i. creditur impossibile ab excellentibus philosophoz totum cōtrarium eius est. s. q ab vno primo procedūt principaliter omnia entia mutabilia: ecce qūo cōtrarium est. dicti enim philosophi voluerunt vt visum est: q ab vno nō prouenient entia oīa. Auer. aūt vult totum cōtrarium: vt dictū est in parte: & melius dicetur. (Sed id qō arguit) Respondet argumento Alga. & declarat quomodo res sunt ordinate. & d. sed id quod arguit Alga. supza peripatheticos nō sequitur eos. s. q si pluralitas pueniret ex parte mediorum nō sequeretur ex hoc nisi pluralitas simpliciter eorum: quarū quelibet cōponitur ex pluralitate: sed hoc est occultū: ideo debes scire q Auer voluit dicere q si res essent diuerse ordinem in causando: vt dictum est ab istis: tunc res essent simpliciter diuerse. ergo ibi non est vnum primum simpliciter ad quod entia reducantur. & q sit causa illius multitudinis: et sic ibi non est vnitas: sed pluralitas simpliciter rerum: quarū quelibet habet cō positionē quandā. p quanto hz illud quo intelligit primā: & id quo intelligit se: vt dicit Aut. propter qō vult habere qō dz esse vnum primū quod sit causa oium alioz in illo gñe: vt dictuz est. 10. meta. cō. 7. (Philosophi nāq)

UVA. BHSC. IyR_120_2

ponit verstatē.d.phi nāq opinati sunt q hic.s.in mūdo est pluralitas istis duobus modis.s.pluralitas simpliciū rerū.vz.entia simplicia immateria lia q̄ sunt esse adinuicē donec ad vnā ascēdūt cām.vult dicere prima de earum genere.vult dicere q̄ fit in gñe eaz:z illa est prima illius gñis:z causa oium earum:z addit q pluralitas ordiū q̄ etiā sunt substātie immateriales procedit a pluralitate hoz principiorum. ¶Sed debes scire q istē cause nō sunt inuicē causē:nisi capiēdo cām pro illa q̄ dicitur causa sine qua nō.prima em̄ sola est causa reliquoz:sed nō secunde nisi mediante prima.non q̄ ex scōa z prima fiat vna causa totalis causans tertiā:sed sola prima cōcurrēte scōa tanq̄ cā sine qua nō.vñ ibidē est magis ordo effectuū q̄ causaz: vt.12.meta.cō.44.(¶pluralitas rerū) ponit scōm membrū.d.q pluralitas rerum inferioz procedit a materia z forma z corporib⁹ celestibus. ¶Debes scire q positō scripsi hoc:reperi opinionem satis puenientem dictis hui⁹ phi q deus sit causa prima oium virtute eius:z sm se:q̄m̄ est causa prima simpliciter pfecta z vult q ista causat primā immediate eo modo quo intelligibile causat intelligens. Deinde scōa causat tertiam tanq̄ causa proxima z prima causat tertiā vt causa vniuersalis:vnde sicut a sole tanq̄ a cā vniuersali:z patre tanq̄ causa proxima puenit homo:ita a deo tanq̄ a causa vlt:z scōa intelligētia tanq̄ causa prima procedit tertia. Et sic de quarta mediāte scōa z prima eo modo. Et sic dicerē q orbis prouenit tanq̄ a causa vniuersali a deo in cuius virtute ola ptinent:z a motore tanq̄ a causa prima:z similiter hoc in rebus generabilib⁹:q̄m̄ omnia prouenīūt a deo:vel ut a causa vniuersalissima:z a causis particularibus velut a proximis.z sic apparet qualiter omnia procedunt ab vno:z hec positio est satis intelligibilis z pulchra. Nota. Celū pro uenit a deo tanq̄ a cā vlt:za motore tanq̄ a cā pxia

Sed circa ista videt esse q̄ōm̄ nō esset dīa inter opinionē Auer.z Aui.in productione intelligētiarū a primo:cuius cōtrariuz nititur pbare auer.12.meta.cō.44. ¶Scōa dubitat etiā: q̄ tunc tertia nō intelligeret nisi scōam z nō primam:q̄m̄ si a secūda causat tanq̄ a causa proxima:ergo redit⁹ ad illā erit sibi completa pfectio z beatitudo:z sic nulla intelligit primam.ctra Auer.12.meta.cō.36.z.39.z Ari.ibidē. ¶Et cum considerauit in dicta Auerrois.videt mihi q ista nunc sit mēs eius.ideo tenendo q scōa est causa tertie:nō modo:sicut eā sine qua nō:immo sicut causa proxima. Dicēduz ad hec ad primū q dīa est valde:quoniā Aui.voluit q scōa causat tertiā virtute propria:z nō ingētuz inflm prime cause:immo voluit q primus nō sit causa tertie:nec vt vlis:nec vt proxima.Auer.autez opinat q prima sit causa prima respectu scōe tm̄:z causa vlis tertie: cuius secūda est proxima cā. ¶Et si dicas quare nō est causa tertie virtute ppria sicut ponis ipsum cām scōe virtute propria. Et solutio est:q̄m̄ scōa est pfectissima z vltissima.ideo est adeo propinqua deo q nulla pōt habere causaz aliā a prima:tertia aūt deficit a pria z in gradu:z in esse valde:ideo indiget scōa nō tanq̄ adiuuante ipsam in causando:q̄ potuit in maius:sed tanq̄ limitante eius causationē vniuersalem z perfectissimam.ad hoc particulare z vile:ideo nō est simile. ¶Ad secundam principalē dicendū q̄ō bene ilud habet dicere Aui.qui ponit secundam causare tertiam propria virtute. ideo habet ponere q tertia est beata perfecte reddendo ad secūdam: q̄ illa scōa est sola cā tertie. Sed Auer.q̄ ponit primam esse cām primam que est deus que plus influit sm auctorem de causis.ideo hz ponere q tertia primo redit ad cām primam tanq̄ ad potiorem causam:z scōo ad proximam cām tanq̄ ad causam imperfectiorē.magis em̄ dependet effectus a prima cā que agit virtute propria: quam a secunda que agit virtute prime: et sic Scōa q̄ō.

UVA. BHSC. IyR_120_2

apparet qualiter hec opinio est pulchra: et ei vsq; nūc nō video ꝙtraria: et si occurrit aliqd ꝙtra hoc dicā loco ꝑpio: ꝑ nūc aūt sit dictū intm̄. (Et plura litas ozbiū.) Redit ad declarationē qualiter ozbes causant ab intelligētijs: et vt mihi qō potētia eius sermonis sit in prima figura sic: oīa hūtia operationes sine qb⁹ esse nō pñt. dependēt tāq; a cā ab illis q̄ dāt eis operatiōes ꝑpias. sz corpa celestia dependēt ſm eoꝝ opationes q̄ sunt mot⁹ ꝑpij et essentiales eis ab intelligētijs. ergo intelligētie sunt esse corpoꝝ celestium. huj⁹ nō tāgit nisi vim minoris. d. amplius ozbes mouent ꝓncipal'r ex motib⁹ suis q̄ nullatenus in materia ꝙsistūt. Et hec est virt⁹ minoris. deinde ꝙcludit: ergo eoꝝ vult dicere: celoꝝ forme. i. subsātie ꝓcedūt ab eisdē motib⁹. (Et forme inferioꝝ.) Declarat qualiter ea que sunt hic ꝓcedūt a corpoꝛib⁹ celestib⁹. r. d. r forme inferioꝝ corpoꝝ ꝓcedūt a corporib⁹ supceles tibus: vult dicere ꝑ idē argumētū v̄ qđā ipsoꝝ. i. corpoꝝ generabiliū ꝓcedūt ab alijs eoꝝ: qz mixta ab elemētis: r hō ab hoie. vz. tā forme simpliciū rerū vult dicere elemētoꝝ: q̄s cōpositarū: vult dicere ꝓcedūt inter se: r tādem cōpositio earū a supceleſtib⁹ ꝓcedit tanq; a cā ꝓma: ꝙcludit propositū. d. hec est opinio phoꝝ in ordine mūdi: sz id qō inducit phos ad hāc opinionē nō pōt declarari. indiget em̄ de pluribꝰ ꝑponibus ostēſis in diuersis artibus. Ex his apparet solo ad argumentū alga. r vt ſcōa solo distincta a prima. r forte pñt inuicē reduci: qm̄ sunt ꝑpinqne: vt pz (Attamē saraceni.) Addu cit opinionē modernoꝝ sui tpis: r dicit. Attamē saracenoꝝ phi Alpharabius r Auic. concesserūt eis aduersarijs: q̄ agēs absens simul est agenti et patienti. i. agenti generabili adeo q̄ est ei sic in agēdo. Scōo ꝙcesserunt q̄ ab vno agente nequit procedere: nisi vnus effectus: r cū primū fit vnū simplex apud oēs hoies fuit eis difficile recipere qualiter pluralitas procedit ab ipso deo bñdicto: r iō conati sunt opinari q̄ id non sit motoꝛ diurni motus. i. q̄ primus motoꝛ non sit motoꝛ diurni motus: immo dicunt q̄ est qui dā alius simplex a quo motoꝛ suprēmi orbis procedit: r ab illo motore. f. secūdo ꝓcedit dicta suprema sphera: r motoꝛ scōe sphere: cuius rōnem dicit: qm̄ hic motoꝛ cōpositus est ex eo q̄ intelligit de prima cā qō est tm̄ primus mō forme efficiētis r finis: r de eo qō intelligit de seipso: qō est principium orbis: r secūdi motoris modo efficientis. r hec opinio declarata est a me in questione de intellectu diffuse. vbi posita sunt fundamēta eius: r modus illius: r soluones qōnū ꝙtra illā. (Sed nos.) Auer. ꝙtradicit illis. d. sed nos dicamus q̄ hec ordi natio est erroꝝ: agēs nāḡ r effect⁹ sunt vnū r idē in humano intellectu: maxime in separatis intelligentijs: vt mihi q̄ syllogismus iste sit hypotheticus si agēs r effectus sunt vnū: r idē intellectu: erūt idem intellectis separatis altioꝝbus: ergo erūt vnū r idē in illis. Sed mihi videtur q̄ auer. intendat reprehendere illud qō dixerūt. f. q̄ in illis sit cōpositio ex duabus rebus intellectis. f. ex intellectu primi r intellectu eius. Contra qō arguit auer. qm̄ intellectus r res intellecta sunt vnū in intellectu hominis. ergo in illis a fortioꝛi cū sint simpliciores: q̄ aūt intellect⁹ r res intellecta sint vnū. declarauit in exp̄one tex. cō. 2. tertij de aīa. r in. q. de intellectu. r dicam hic in septima disputatione melius: ergo ibi nō est ponenda compositio. (Et iste ordo.) Soluit id in quo visi sunt firmari. ipsi em̄ crediderunt q̄ sicut agēs naturale hic cristēs nō possit agere nisi vnum: ita r deus: modo auer. declarat qualiter hoc non est sic. d. r iste ordo sequitur argumēta liter. i. ꝓbabiliter. agens em̄ vnū nostroꝝ ꝓsentiū q̄ ab eodem tm̄. i. ab alio quo tm̄ vnus effectus ꝓcedit: dicit agēs cū primo agente equiuoce: r declarat hoc. d. eo q̄ primū agēs est absolute. i. liberaliter: r agēs nostroꝝ ꝓsentiū cū ꝙditione seu ꝙditionib⁹ agit. f. gra finis: vt ex actione expectet perfe-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ationē:r iō ab agente absolute.i. liberaliter absolutus effectus ꝓcedit. vult dicere ꝙ effectus nō ꝓmiet agēs ipsum. ¶Debes scire ꝙ vnius rei ordinabilis ad finē vnius est finis vltimus:r ꝓmus:r iō agēs naturale tm vnū intēdit:r eius non est effectus nisi vnus:ab eo vnū tm:vt sic ꝓcedit:agens aūt ꝙ ipsum est finis sue actionis non ordinat ad vnum finem: nec ad plures:sed ipse agens est ipse finis:iō ab eo nihil prohibet euenire plures effectus.ex hoc apparet peccatū illoꝝ cū nullā differentiā fecerint inter agens mere naturale:r agēs liberū.(Et hmōi rōnes.)Declarat defectū rōnis quasi ꝙcludēdo.d.r hmōi rōnes.vult dicere alpharabiꝰ:r auicē.ꝓbant argumentaliter.i.ꝓbabiliter:vel forte vult dicere ꝙ rōnes eius ꝓtra illos sunt ꝓbabiles:arguit enī ꝓ locū a maiori de intellectu agēte:declarās ꝙ ipse cū suo effectu non diuersus sit.r ꝓpto maxime in substantijs separatis:mō quasi vult dicere ꝙ rōnes eius contra illos sunt ꝓbabiles.Et hec expositio videt mihi vera propter id qđ dicet:r declarat qualiter est possibilis:qm̄ ꝓsupponit vnū quasi falsum.s.ꝙ in intellectu sit nō cōpositio aliqua: mō hoc est falsum:qđ declarat.d.r agēs intellectuū humanarū.s.rerū corruptibilium est ꝓmus intellectu possibilis:r non est generabilis:r corruptibilis:qr ois recipit:r hoc signat ꝙ in alia est quedā cōpositio ex intellectu agēte ꝓiori:r intellectu possibili posteriori:r sic assumptū ꝓtra illos est falsum.Vel pōt tertio exponi:r forte melius:vt dicam ꝙ ipse velit ꝙ rōnes illoꝝ sunt ꝓbabiles:qm̄ sunt modo solute ab eo:r tūc iste.§.Et agēs intelligibilū ꝛc.est solutio cuiusdā dubij:qm̄ posset qs dubitare:tu dixisti ꝙ intellectus agens r suus effectus sunt vnum:r ꝓ ꝫ posset qs credere ꝙ ibi non sit cōpositio ideo soluit in his ꝫbis volens ꝙ ly agens intellectus sit vnus cum reb intellectis:vt dicam in disputatione septima:eo qr sunt eius effectus:non th opz ꝙ agens r possibilis sint vnus oibus modis:qm̄ possibilis non est effectus agentis.eo qr possibilis intellect est simpliciter incorruptibilis:sicut r agēs qui non ꝫz agentē ꝓ cā:sicut nec econtra:ly agens sit plus perfectione ipso possibili.vt dictum est tertio de aia.ter.cō.19.r hec expositio est mihi valde consona ex verbis auer.hic.nec possum tibi aliter exponere:tuz ꝓpter inordinationē traductoris:tum ꝓpter corruptionem que accidit in libro:tum propter rei difficultatez:r bonum est:vt persistas plus.(Et rēspō sio vera.)Redit ad soluendum vltimo argumentum alga.r dicit:r rēspōsio vera ꝓdictorum.s.argumentorum iuxta philosophi opinionē est hec.s.ꝙ esse rerum ipsarum est in colligatione earum inuicem consistens: vt materia cum forma:r mundi partes simplices quando inuicem colliganf.sup. tm.non habent esse nisi in colligatione earum adinuicem: dicimus qđ esse ipsarum sequitur earum colligationem.Et si litera non est corrupta:puto qđ hoc fundat vnū quasi ꝓncipiū:qđ oē cōpositum non cōsistit:nisi i colligatione partiū adinuicē:qm̄ vt dicit ipse.j.phy.cō.17.totū non est aliud a partibus simul sumptis:ideo esse ipsarum est esse in colligatione:ideo videmus partem abscissam a toto esse equiuoce partē:vt dicit phs in multis locis naturalis.r metaphy.hoc supposito arguit:r syllogismus dz componi sic:omne dās colligationē aliquib:vel alicui dat esse illi vel illis tanꝯ agens:sed deus dat colligationē omnibus entibus:ideo vt supra:r ideo ponit veritatem.d.r si sic.ergo dās colligationē est dā s esse.(Et qr quodlibet colligatū)declarat qđo ꝓmus sit vn:r cā oim:r ꝓio dicit.r qr quodlibet colligatū.i.cōpositū vnū.i.est vnū ex aliq re a qua sit vnū. vñ scō de aia.cō.7.declarat Auer.qualr cōpositū est vnū p vnā formā que est ei cā eēndi:r vnitatis:r vnū ex quo colligātur.s.illud cōpositū procedit ab vno. vult dicere agente per se semper existens:quod est deus:sequit qđ hic sit vnus so-

Dfia iter agēs naturale:agēs liberū.

Dfia iter intelligibilē possibilē agētē.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ius per se existēs. Ex hoc declarat quō illud vnū sit cā oīm. & dicit: & opz qđ ille vn⁹ det vnā rē per se: & ex hac vult dicere re: pcedūt entiū spēs fm ipsaz naturalē diuisionē. i. dīas proprias: & influit ab illa vnitate data in quolibet ente cē illius entis donec ad primā pueniat vnitatē. Deinde ponit exēplum. d. sicut calor cuiuscūq; calidiorū rerū a prio calido, pcedit. s. ab igne. vult dicere sic oīa entia procedūt a primo. Deinde soluit quoddā dubium: qm̄ posset quis dicere qō est pole qđ vnū sit cā vnitatis inter esse intelligibile. sicut est esse intelligentiaruz: & esse sensibile. sicut est esse corruptibile. iste em̄ differūt: ergo nō pñt esse colligate adeo qđ ex eis proueniat vnum. Rūdit. d. & hoc mō cōcedit arist. esse sensibile & intelligibile: & dicit: qđ mundus est vnus: & vult dicere factus ex eis sic diuersis: & ab vno pcedit: & qđ vnū est cā vnitatis quoddāmō: & cā presentātis alio mō: cōcludit mō solonē totalē. d. pz ergo ex his premissis qđ hoc est vnū ens ex quovna simplex virtus influit a qua oīa entia esse hñt. & pz qđ multa sunt entia procedēcia ab illo vno inquātum illud vnū sequit pluralitas de necessitate: & ista est solutio vltima auer. in solutionibus predictis ad illud argumentum.

tertia qō. **Sed hic** sunt loca qōnis. Et prio qđ sit ista virtus per quā entia ligātur & sunt vnū: vtrū sit effectus dei proueniēs in oībus rebus: aut qualitas: aut sba: aut qđ. ¶ Scōa difficultas est: qz non videt solo ad ꝓpositū: qm̄ nō appet adhuc qō deus vnus posit cāre tot diuersa entia: qm̄ & si pducat illā virtutē p quā est cā tot diuersorū entiū: adhuc quererem qūo virtus illa est cā illorū. ¶ Pro intellectu igitur oīm dictorū dicā primo opinionē vnā quam vidi in quodam libro de substantia orbis. qui exponit auer. & modo non habeo ipsum: attamen vt puto dictuz est ibidem. q deus est vnū simplex: a quo producitur vna qualitas spūalis: que recipitur in omnibus entibus extra deū: per quā ligātur oīa entia ligatione materiali & sit per villos & lacertos in aīali: & mediāte ista: deus est causa omniū que sunt in vniuerso. & pro hoc facit auer. 2. celi. cō. 71. vbi dicit. si totus orbis est quasi vnū animal. sed non est quasi vnū animal quasi ligatum multis ligamentis: sicut animal dissimiliū partiū: vult dicere compositū ex partib⁹ et heterogeneis: sed est ligatuz prima potentia spūali diuisa in suo toto: hoc igitur vnum corpus per vnā potentiā spūalem que est in eo dz habere magnitudinē terminatā & reliqua. post ibidem quibusdam, interpolitis dicit. Et similiter intelligendū est q vltimus orbis mouet alios orbes. s. sicut dicitur q in nobilibus mouet totum. V. g. cor mouet reliquū corporis: qm̄ ista prima potentia spiritualis non diuiditur in alijs orbibus: misi qz diuiditur in isto orbe quēadmodum potentia mouens animal non diuiditur in alijs membris: nisi quia primo diuiditur in corde et reliqua ibidē lege. Ex quibus apparet plane quomodo dispositio mundi est in vnitate propter illā potētiam: que est prima qualitas diffusa in oibus entibus: & apparet. qm̄ fm istos vnum sit causa multitudinis: vnde sicut agens materiale est cā vnitatis & esse alijs mediante forma: ita deus est causa esse: & vnitatis mundi mediante illa virtute spirituali diffusa in omnibus entib⁹. ¶ Sed licet hec opinio sit multum consona verbis auer. hic & ibi. attamen non videtur mihi consona: nec possum eam intelligere. ideo arguo contra illam. primo quoniam vel ista virtus que est qualitas est vna numero: vel multiplicata fm multitudinem entium. si primū: ergo adhuc questio non est soluta. s. quomodo ex quo ista est vna posset esse cā tot entium diuersorum: quoniam ab vno tantum vnum prouenit. Si vero dicam ipsam esse multū fm entia: adhuc est locus questionis: quoniam ista est immediate a deo: ergo ab vno proueniunt multa, & sic ratio adhuc stat. ¶ Secundo per istos

Opinio. cuiusdā.

Impug.

Secūdo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ista qualitas spiritualis est accidens. ergo mundus est vnus per accidens. ꝛ sic auer. somniasset in illo commen. 71. 2. celi. vbi dixit ꝙ animal ligatū di vnum est magis animal: ꝙ animal ligatum generabile: vide cum ibidem: modo hoc non esset ita: quoniam animal est vnum per formam. ꝛ secundo de anima. commē. 7. dixit ipse. ¶ Tertio vel ista qualitas spiritualis est eterna vel generabilis: si generabilis: ergo vnitas ꝛ ligatio mundi est per aliquod generabile: ꝛ sic non semper: si eterna: vel est in subiecto: vel separata a subiecto. Et si in subiecto: ergo ipsa est vnum per subiectum: ꝛ non ecō tra: ꝛ si extra subiectum cogita inconuenientia contra hoc. ¶ Quarto ista qualitas est minoris perfectionis quam esse dei: ergo si ista sufficit ligare entia esse dei: erit plus sufficiens sine ista: et sic ista superflua. Et maxime videtur mihi extraneum quomodo deus produxit istud accidens: vt vniret ꝛ entia: et tu considera multa alia contra hoc. hec igitur opinio: vt mihi videtur non fuit: nisi ad verba Auerro. non ad intentionem eius: et vere est purus error. ¶ Aliter igitur dicendum cum protestatione dicendi aliter si mihi aliter provenit locus dicendi. quod Auerro. in solutione presentis dubij tres solutiones innuebat. attamen sunt due tantum inuicem non reducibiles: quarum prima fuit ꝙ illa propositio non debet intelligi de agente equiuoce dicto cum agente naturali: quia vt dixi: aliter est in agente naturali: aliter in agente primo separato: eo quia agens naturale agit propter vnum tantum finem: et ideo eius actio non est nisi vnum et simpler: agens autem primum cum non agat propter finem: sed ipse sit causa actionis: ideo nihil prohibet agere multa propter se ꝛ bonitates eius: ꝛ hoc fuit dictum supra. ¶ Secunda solutio est modo vltima: et quia est difficilis. primo declaro quid auer. intelligat per virtutem illam spiritualem diffusam in omnibus rebus. secundo applicabo ad propositum solutionem. ¶ Quātum ad primum dicendum. quod per virtutem spiritualem intelligendum est esse dei: quod esse est vnum simpliciter numero: sicut ꝛ ipse deus est vnus numero simpliciter: modo istud esse diffunditur in reliqua entia causata a primo pro quanto illa nō sunt nisi participando idem vnum esse numero: qō est primū principium omnibus modis: ꝛ hoc dicit. 12. meta. cō. 51. et. 2. meta. cō. 4. vñ oportet imaginari ꝙ sicut vnus est calor per essentiam qui est ignis: gratia exempli: a quo proueniunt omnia que sunt calida participando illud vnum: ita vnum est esse per essentiā a quo proueniūt oia entia participando illud esse vnū simpliciter. Et his sequitur ꝙ sicut forma est esse cōpositi pp qō cōpositum est vnū simpliciter: ita entia vniuersi oia sunt vnum per esse qō hz participatū a primo. Modo per hoc apparet primū. s. cū queritur qd sit hec virtus spiritualis nō est qualitas: nec accīs: sed est esse oiz rerū diffusum per spēs ꝛ naturas rerū vsq; ad materiam: huic quidē clari⁹: huic vero obscurius participatum. ¶ Quantum ad scām dicendū: ꝙ quia mundus est per id esse vnum simpliciter primum: quia vniuersa colliganť in ente: qō est vnū per essentiā in primo: ideo hz vnitatem ꝛ colligationem cuius vnitatis ꝛ ligationis deus est cā: ꝛ sic apparet quaľ deus est cā oiuz Iz sit vn⁹ simplex summe. ¶ Ad formam questionis dicēdū ꝙ illa maior: ab vno nō puenit nisi vnū: verū est illud simpliciter: sed deus esse est vnus: ergo ab eo nō nisi vnum procedit. Et tu dicis: sed mundus nō est vnus: apparet hoc qualiter falsum est. est. n. vnus ꝓpter esse simplex primi qō diffusuz est in oibus entibus: vt apparuit ꝛ sic apparet intellectus verborū Auer. hic. 2. celi: loco dicto: ꝛ apparet verificatio theologorum nostrorū cū dīt deū esse vbiqꝫ per essentiā: volūt. n. dicere qō esse eius est esse oium: ꝛ illo esse ligantur oia: sicut mēbra aialis ligantur aīa: sic mūdus ligatur esse dei qō

Tertio.

Quarto.

Opinio propria.

Ad primā questionē

Nota corelarium

Ad scām

Quo mō intelligit deum esse vbiqꝫ per essentiaz.

UVA. BHSC. IyR_120_2

oia participāt: ꝛ tu plīste. Ad oppoſita in principio apparet ſolo. ¶ Et poſt ꝯ ſcripſi iſtud occurrit mihi modus ꝑ babilis multum de illa virtute: ꝛ per cōſequens de ſolutionis Auer. intellectu. Et pro illius intellectu oz accipere vnum. q oē ens factum nō agit niſi per virtutem diſtinctam ab eſſentia: vel ſm rem: ſicut forte eſt in generabilibus: vel ſm modum: ſicut eſt in rebus ſeparatis: vt r̄n dicēdum eſt: q in oibus agētibus extra primū virtus ꝛ eſſe non eſt idem omnibus modis: ſed hoc eſt verū in primo qō agit per eſſentiā. alia aūt: qz agunt per participationē: qz ſunt per participationez: opz dicere q virtutes nō ſint eis ꝑ eſſentiā: ſed quodāmodo ſm diſtinctionē. Illo igitur ſuppoſito dicendum. q omnes virtutes omnium entiuz ſunt vna virtus numero ꝓpter vnū finem: ad quem vltimate ordinantur: q̄ eſt participatio bonitatis dei: per hoc eſt r̄ndſio que eſt data hic manifeſta. ſ. q Auer. per virtutē nō intelligit eſſe: ſed intelligit virtutes omnium q̄ ſunt ꝑ pinque eſſe ipſi ꝓ quāto ſequitur eſſe ipſum: ꝛ iſta virtus cauſatur a primo ꝓ quāto oia entia ſunt ab eo: ꝛ diffinitur in omnibus ſicut dictuz eſt. Et per hoc potes r̄ndere ad formam queſtionis cū queritur. quomodo mūdus multus pōt procedere ab vno agente. dicendum eſſ q ſicut compoſitū naturale multum procedit ab vno agente: quia ab eo recipit formam mediante qua cōſtituitur in vnitate ꝛ colligatione: ita multitudo mundi poteſt procedere a primo: eo qz oia entia in eo colligantur ꝓpter virtutē illaz diffuſam in eis: que virtus eſt vna numero ſaltem: eo quia ordinatur ad vnum finem numero: ꝛ ſic iſte intellectus eſt plus conformis verbis Auer. ille autem eſt plus conſonus veritati: ꝛ ideo tu plus perſiſte.

ꝓpter vnū fineꝫ oēs virtutes ſunt vna virt' numero.

Ab vno pōt pl'a puenire.

ALBA. DUB. xlij

ALga. reſpōdens pro philoſophis. ꝛ ſi aliquis diceret q hoc dubiuz facile poteſt remoueri: quia entia diuiduntur ad id quod eſt altertus ſubiectū vt corpus: ꝛ ad quod non ſic ſe habent: vt ſubſtantie per ſe exiſtentes: ꝛ hec pars in duas diuiditur partes: quarum prima: quod agit in corpus: ꝛ hec dicitur anima. ſecunda vero que non agit in corpore: ſed in anima: ꝛ dicitur intellectus ſeparatus: entia tamen q̄ in ſubiectis cōſiſtunt vt accidentia innouātur: ꝛ habent ſine dubio ſubiectum nouum ꝛ perueniunt ſine dubio ad nouum principium quodammodo: ꝛ continuum quodammodo: ꝛ hic eſt motus circularis: ꝛ de talibus modis non curamus: immo curamus de radicibus per ſe exiſtentibus non in ſubiecto: que ſunt ſine dubio tres. ſ. corpus: ꝛ eſt vilior iſtis tribus: ꝛ intelligentia dependētiā nō innitēs de corpibus: niſi depēdētiā actionis nō impreſſionis: ꝛ eſt nobilior iſtis tribus: ꝛ aie que ſunt medie inter iſtas naturas: ꝛ hñt aliquā depēdentiam ad corpus. vz. actionē ꝛ impreſſionē. Rurſus corpora ſunt decem: nouem ſunt orbes: ꝛ decimuz eſt materia: nouē vero orbes. ſ. ſunt aiati. ſ. ſunt corpora cum animalibus: ꝛ hñt ordinez in eſſe hoc modo. vz. q a primo principio influitur primus intellectus qui eſt per ſe exiſtens: ꝛ non eſt corpus: neq; virtus in corpore cognoſcens ſeipſum ꝛ ſuuz principiū. ꝛ procedunt ab eo tres res. ſ. intellectus ꝛ anima none ſphere: et

corpus

UVA. BHSC. IyR_120_2

corpus supreme sphere: deinde ab eodem intellectu. secundo p cedit tertius et anima firmamenti: et eius corpus: et deinde ab intellectu tertio procedit quartus: et anima orbis saturni et eius corpus: deinde donec perueniat ad intellectum ex quo procedit intellectus et anima et corpus lune orbis: et vltima intelligentia: que intelligentia agens dicitur: deinde causatur plenitudo lune orbis: scilicet materia recipiens generationem ⁊ corruptionez de agente intelligentia. Rursus fiunt deinde mixtiones materierū aliis de causis: radij namq; syderum mixtiones habent ex quib⁹ fiunt mineralia ⁊ plante ⁊ animalia. Et non oportet quod a quolibet intellectu procedat intellectus ad infinitum: hic namq; intelligentie differunt in specie. Patet ergo ex istis quod intelligētie post primum principium sunt decem ⁊ orbes nouem: ergo omnia ista nobilia principia sunt decem post primum principiū: etiā sub quocunq; intellectu tres continentur res: scilicet intellectus: anima orbis: ⁊ corpus ipsius: ⁊ ideo oportet quod in suo principio trinitas nulla potest imaginari pluralitas in primo intelligibili nisi vno modo tantum. videlicet. prout intelligitur suum p̄n cipium: ⁊ seipsum. vnde respectus suipsius est possibilis esse. necessitas enim sui esse consistit in alio non in seipso.

¶ Ecce ergo quod hec res sunt tres diuerse. vnde nobiliori triū tantorum debet nobilior attribui. ergo suum principium: ⁊ anima orbis prout intelligit seipsum: ⁊ corpus orbis inquantuz ē apud de seipso: et ideo inuestiganda est hec trinitas: vnde procedit in causato quod suum principium sit vnum: vnde dicimus quod a primo principio non procedit nisi vnum. videlicet: substantia huius intellectus ex quo intelligit seipsum: ⁊ sequitur eum necessario non ex parte principij quod intelligat suum principium: sed ipse de se est possibilis esse: ⁊ non habet possibilitatem a primo principio: immo de seipso.

¶ Inducit alga. responsionem pro philosophis: ⁊ dicit. ait Alga. respōdēs pro philosophis. ⁊ loquitur suspensiue vsq; ad dubium. 14. vnde dicit. si aliquis diceret q⁹ hoc dubium facile potest remoueri: ⁊ dixit q⁹ loquitur suspensiue: quia statim in dubio. 14. impugnabit istud: et ponit moduz quo quis potest pro philosophis respondere. quia dicit. quia entia: diuiditur ad id quod est alterius subiectum vt corpus: ⁊ ad quod non sic se habēt vt substantie per se existentes. est ergo diuisio q⁹ ens diuiditur in corporalia ⁊ spiritualia. Deinde subdit spirituale. d. ⁊ hec pars in duas diuidit ptes. quarum prima: vult dicere est quod agit in corpus tanq; principium mot⁹ ⁊ operationum corporis: ⁊ h̄ dicitur anima tam corporib⁹ gñabilibus q̄ eternis communis: secunda vero q̄ non agit in. corpore: sed in alia: eo mō quo finis agit in agens: vel agens in formam educendo vel creando illā: ⁊ dicitur intellectus separatus. (Entia tamen.) Remouet quoddam dubiū qm̄ h̄ diuisio non est sufficiens: q⁹ dimittit aliquod: soluit. d. entia tñ q̄ in subiectis consistunt: vt accidentia innouant: ⁊ h̄nt sine dubio sōm nouū: ⁊ perueniunt sine dubio ad nouū p̄cipiū quodāmō. i. gñabile quodāmō:

UVA. BHSC. IyR_120_2

et continuum.i.eternuz quodãmõ:ꝛ,ꝫ est motꝰ circularis:ẽ ergo ꝑma solꝝ: ꝙ ideo non fecimꝰ mẽtionẽ de his:qꝛ iam manifestũ est illa reduci advnũ ꝑmũ:qđ est manifestũ.(Et de talibus.)Quasi innuit scõam solꝝonem.d.ꝛde talibus modis non curamus:immo curamꝰ de radicibꝰ per se existentibꝰ non in subiecto.i.de substãtijs:vult dicere:qꝛ dicẽdo de istis erit dictum de accidenntibus.(Que).s.sbe.Comparat radices interse.ꝛ dicit.q.s.sabe sunt sine dubio tres.s.corpus:ꝛ iste viliorꝝ istis tribus:vult dicere in istis tribꝰ s.aia ꝛ intelligentia:ꝛ intelligẽtia nõ innitẽs dependẽtiã:vult dicere non cãns dependentiam de corporibus.i.in corporibꝰ nisi depẽdẽtiã actiõis non impressionis.ꝛ est nobilior istis tribus.s. anima ꝛ corpore.Et debes intelligere ꝙ ipsa in istis tribꝰ ẽ quid meliꝰ aljs. ¶Debes scire ꝙ sicut ꝝtuoꝝ sunt causę:ita ꝝtuoꝝ sunt depẽdẽtię:nõ in ꝓposito ꝑnt eẽ due depẽdẽtie.s.finis:ꝛ vocaꝝ depẽdẽtia actionis:qꝛ cãlitas finis nõ ẽ cã eẽ agẽtis:ꝫ actionis agentis:ꝛ depẽdẽtia impssiõis q̃ est depẽdẽtia agẽtis:qm̃ agens ipsumit dãdo eẽ vel operaꝝ:voluit ergo ꝙ intelligẽtia nõ causat nisi depẽdẽtiã actionis.i.nõ sit causa nisi in genere finis:ꝛ non causaret depẽdẽtiã impressionis.i.non esset cã in gñe agẽtis.(Et aie q̃.)Accipit tertiam rem:ꝛ dicit.ꝛ anime que sunt medie inter istas nãs.s.intelligentiã ꝛ corpꝰ:et hñt aliquam dependentiam ad corpꝰ.i.sunt cã corpis.vz.actionem:vult dicere in genere finis:ꝛ impressoꝛẽ:vult dicere in gñe agẽtis:qm̃ aie celorum ꝛge nerabilium sunt finis corporum illorum:ꝛ agẽtia opationũ illoꝝ vt scis: apparet modo diuisio entis ꝛ membꝛa eius.(Rursus corpora.)Vult põere motuum ꝛ ordinem hoꝝ diuersoꝝ:ꝛ dicit.rursus corpora sunt decẽ.s.no uem orbes:ꝛ decimum est materia:apud.n.istos mã est corpꝰ:vt appet ab aui.in primo sue sufficientie.vel forte ꝑ mãm itelligit corpꝰ gñabile.ꝛ.q.d. ꝙ corpora omnia sunt decem.s.nouẽ orbes celestes:ꝛ corpꝰ gñabile ẽ decimum.(Nouem vero.)Declarat dispõnem orbium.d.nouem vero orbes:ſz sunt animati.s.sunt corpora cum aialibus:vñ ꝓm istos :quilibet orbis est vnum animal colligatum ex aia ꝛ corpore hꝫs motũ ꝛ opationẽ vnam.(Et hñt.)Exponit ordinẽ eoꝝ.d.ꝛ hñt ordinẽ in eẽ hoc mõ.vz.ꝙ a primo prin cipio qui est deus:ꝛ motoꝛ extra vniuersum influitur.i.causaꝝ ꝑmꝰ intellectus.i.prima intelligentia qui est ꝑ se exñs.i.nulli inherẽs:nec per assistẽ tiam:nec per informationẽ:ꝛ non est corpꝰ:nec virtus in corpe cognoscẽs seipsum ꝛ suum principiũ.i.deum.(Et ꝓcedunt.)Exponit qũo istud causat reliqua.d.ꝛ procedunt ab eo tres res.s.intellectus:vult dicere ꝑme sphe re qui mouet vt finis respectu illius:sicut ipse respectu sui:ꝛ anima none sphere:ꝛ corpus supreme sphere.(Deinde ab eodem itelꝛu scõo.)Vult dice re cãto ab isto primo procedit tertius intelꝛs qui adhuc mouet vt finis re spectu sui orbis ꝛ aia firmamenti.s.octaue sphere ꝛ eiꝰ corpꝰ. ¶Deinde ab intellectu tertio procedit quartus.s.q̃ mouet:vt finis respectu proximi or bis:et anima orbis saturni:ꝛ eius corpus.Deinde donec puenit ad itelle ctum ex quo procedit intellectus ꝛ aia:ꝛ corpꝰ lune:orbis ꝛ vltia intelligẽ tia:que.s.procedit in essentia ab intelligentia lune que intelligentia agẽs dicitur:deinde ab ista causatur plenitudo lune orbis.s.mã recipiẽs gñatio nem ꝛ corruptionem de agente intelligentia.i.a colcodea. ¶Debes scire ꝙ materia dicitur plenitudo lune orbis ꝓ quãto est effectꝰ sibis orbi lune causatus immediate;post illum ab intellectu agẽte ꝑm istos:vl forte dꝛ ple nitudo ꝓ ꝓ quanto totam sphęram actuoꝝ ipletꝛ tu ꝑsidera. deinde ꝓsequiꝝ ordinẽ.d.rursus fiunt:deinde.i.post gñationẽ mãe mixtiõis ma terierum aljs de causis:vult dicere aljs causis concurrentibus:ꝛ declarat quomodo.d.radij nãq; sideruꝫ mixtiões hñt:vult dicere in potentia actiua

Sicut. 4. sũt cãelta ꝛtuoꝝ de pẽdentie.

quaꝛ mã dꝛ plenitudo orbis lune.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sicut virtus genitiua aiam: ex quibus fiunt mineralia ꝛ plantꝫ animalia. (Et non oportet.) Soluit quoddam dubium: posset quis dicere quare post intelligentiam actiuoꝝ ꝛ passiuoꝝ non fuit facta ulteriꝰ alia intelligẽtia ab illa alia: ꝛ sic inde soluit. d. ꝛ non opꝫ q̃ a quolꝫ intellectu procedat itel lectus ad infinitũ. i. ulterius: ꝫ namq; intelligẽtie dr̃nt spẽ: vult dicere: qõ non est eadeꝫ ratio de ultima: ꝛ de aliꝭ: qm̃ differt spẽ ab illis: ideo ista mõ̃ producit amplius aliam: qꝛ huiꝰ nãe: ille aũt sic. qꝛ hmõi nature. Sic apparet solutio questionis. (Patet ergo.) Concludit ordinẽ ꝛ disputationem harum intelligẽtiaꝝ. d. ptz ergo ex ilis q̃ intelligẽtie post pmũ sunt decẽ ꝛ ordes nouẽ. ergo oia ista mobilia pncipia. i. intelligentie mouẽtes vt fi nis tm̃ sunt decem post primũ pncipiũ: vult dicere dato primo pncipio. Deinde declarat dispositionem cuiuslꝫ intellectꝰ. d. etiã sub quoc̃q; intellectu tres continentur res computando ipsuꝫ. s. intellectus ipẽ aia ordis. et corpus ipsius. s. anime. Deinde dat quasi causam corrolarie: ꝛ̃re pmum pncipium non potuit nisi vnum cãre. d. ꝛ iõ oz in suo pncipio trinitas nul la possit imaginari pluralitas in prio intelligibili: sic repit ista i libro meo. ꝛ forte est corrupta: vel translator male trãstulit: vt reputo: sed q̃ocunq; debet sic ordinari: ꝛ ideo opꝫ q̃ in suo pncipio pmo itelligibili nulla pos sit imaginari pluralitas trinitas. i. pluralitas trinaria nisi vno modo tm̃. in alio autem oportet. vꝫ. put intelligit suũ pncipiũ ꝛ seipsum. ꝛ sic dz legi ista litera: ꝛtũc apparet solo ꝛ̃re pmũ vnũ tm̃ causat: ꝛ scõm tria: pmũ em̃ vnũ tantũ: qꝛ nõ intelligit nisi se: reliquꝰ aũt pro quãto itelligit primũ et se potest cãre multitudinem. (Unde respcũ sui.) Soluit q̃dã aliud dubiuꝫ. posset quis dicere: vtrũ pmꝰ intellꝰ cãt̃ a prio motore vniuersi sit necesse esse: an nãt̃ ens polis: soluit. d. vñ respectu suiipsiꝰ. i. nã ei⁹ est polis esse: ne cessitas. n. sui esse ꝓsistit in alio: nõ in seipso: vult dr̃e q̃ nã ei⁹ est nã polis: attamen ab alio est ppetua ꝛ sempiterna. (Ecce ergo.) Remouet aliũ dubiũ ex quo intelligentia immediata ꝓducta a deo ꝓducit tria pp dispositionẽ multam quam hꝫ: qm̃ per illas dispones ꝓducit illa tria. Soluit. d. ecce ergo q̃ hic res sunt tres diuerse: vult dicere ꝓpucte ab illa: qꝛ intelligentia proxima orbis anima sui orbis: ꝛ suus orbis: vñ nobiliꝰ triũ tãtoꝝ dz no biliori attribui. ergo suum principium: sic hꝫ ista mea: sed est corrupta: ꝛ dz dici. ergo prout intelligit suum pncipiũ: ꝛ alia orbis put intelligit seipsum est corpus orbis inquantum est apud de seipso: ꝛ ideo inuestiganda ẽ ista trinitas rerum factarum ab illa vna: vnde procedit in causato q̃ suum pn cipium sit vnũ: ꝛ tamen ipsum sit tres res: vt vides: ꝛ voluit dicere q̃ tu de bes hic persistere: quoniam est difficile ꝛ forte ly vnde ꝓcedit in causato: debet continuari cũ litera que sequit ita q̃ sit quasi quedã qõ: que sic mo uetur: vnde ꝓcedit in causato: q̃ suũ principiũ sit vnũ. i. q̃ deus sit simplex ẽm esse ꝛ virtutẽ: ꝛ tunc p litterã sequentem innuit solutionẽ. d. vnde dici mus q̃ a primo principio non procedit nisi vnũ. vꝫ. sba huiꝰ intellꝰ ex quo intelligit seipsum: hec rñsio primo aspectu non vr̃ esse ad pũctũ qõnis: sed dico q̃ voluit dicere. q̃ ideo fuit vnꝰ: qꝛ talis. Et eius naturam non possu mus scire alr̃: nisi qꝛ effectus eius est vnus. vel potest tertio illud verbum: vnde procedit in cãto exponi sic: vt dicamus q̃ intentio qõnis est ista. vꝫ. vnde procedit in causato q̃ suum principium sit vnum. i. vnꝰ effectꝰ: quod enim dicitur principium vnũ: qõ vnũ tm̃ producit. ẽ ergo sensus qõnis: vñ procedit in causato q̃ eius effectus ꝛ efficiens sit tm̃ vnũ in causando: et tunc verba sequentia sunt manifesta: vnde dicimus q̃ a primo principio non procedit nisi vnum. vꝫ. sba huius intellectus ex quo intelligit seipsuꝫ. et hec tertia expõ est mihi plus apparens ꝛ vera in se. Deinde vltimo re

UVA. BHSC. IyR_120_2

monet quoddã dubiũ: potest em̃ quis querere ex quo primus intellectus causatus intelligit: nec est necessario: quomodo potest esse a primo. Uel potest q̃stio esse: primũ necessario causat quo effect⁹ põt esse ꝓtingẽs: ⁊ ambo sunt boni sensus. Ad scõm tñ sensum rñdet. ex quo apparet solo ad primũ. vñ dicit. ⁊ sequit cũ necessario hz a primo qõ intelligat illud: qm̃ in sui nã nõ est necesse esse: sed ipse de se est possis esse: ⁊ possis nõ esse: ⁊ nõ hz possibilitatez a primo principio: immo de seipso. ecce igitur solutio ad formã. Dicẽdum em̃ q̃ hz primũ necessario causat illud: attamẽ possitatẽ hz, ex sui natura q̃ ẽ sm̃ se cõtingẽs: ex quo apparet solutio ad primũ sensum: negat em̃ q̃ primum causatũ sit ens necessario intellectus necessario: sed in sui natura est contingens: ideo potest esse a primo: illi enim crediderunt q̃ necesse esse nõ possit ab alio causari: vt alibi dixi.

Pria dubitatio.

Sed hic dubitat primo. qz primũ causatus est simplex adhuc sm̃ rem, ergo adhuc non potest producere multa sm̃ rem: quoniã si distinctio rationis in principijs causatis sufficeret in primo non esset repugnãtia ex pte intell⁹ nostri intelligere mꝝltitudinẽ. ergo posset esse causa

Secũda.

multorũ. ¶Scõo dubitat fortⁱ: qm̃ si intell⁹ ille producit: opz q̃ habeat tres rõnes: modo nõ hz nisi duas. s. intelligere primũ a quo fit: ⁊ intelligere se. q̃ ipsa duo nõ põt producere tertiũ. s. orbẽ. Alias q̃stiões adduxi i hb. de intellectu ꝛtra hoc: vide eas: qz multũ ꝓferũt ad ꝓpositũ. ¶Ad primã dicẽdũ q̃ distinctio sm̃ modũ q̃ apud nouos dr̃ distinctio rõnis est duob⁹ modis. qdã ficta nõ fundata in re: nec accepta i re. vt si vellẽ ꝓsiderare ens qõ cunq; posset ei fingere rõnis distinctionem isto modo: alio modo vera que accipit a re: ⁊ fundat in re. vt i hoc: est distinctio rõnis isto mõ respectu aialis: qz accipit a re. ¶Ad ꝓpositũ dicendũ q̃ diuisibilitas rationis seu modi in principijs scõo modo sufficit ad causandũ diuersa sm̃ istos: ⁊ nõ opz q̃ illa sint distincta re ⁊ subiecto: qm̃ q̃ sunt dispersa in causatis colligãtur in causa: modo hic distinctio rõnis bñ põt inueniri in scõo ente ⁊ nõ i primo: potest em̃ scõm ens intelligi inquãtũ intelligẽs primũ: eo qz causatur ab eo: ⁊ inquãtũ intelligẽs se. primũ aũt qz est simplex in causatũ: nõ põt intelligi inquãtũ intelligit aliud a se: ⁊ inquãtũ intelligit se nisi distinctio-

Ad scõaz

ne facta: iõ est simpl⁹ vnũ re ⁊ mõ apud istos: nõ tñ vnũ. pdurit. vz. pro q̃to intelligit se. vñ intẽtio sui est principiũ quo pducit primũ intell⁹. ¶Ad scõm dicendũ. q̃ diu reputaui q̃ ille intell⁹: intelligẽdo se pdurit tñ aiam orbis: ⁊ orbis fuit causat⁹ ab illa aia immediate: ⁊ põt saltem hoc teneri de mẽte Auic. attamẽ pro nũc puto esse dicẽdũ sm̃ istos q̃ orbis ⁊ aia fũt vnũ colligationẽ: ⁊ ideo intell⁹ produxit p hoc qõ intelligit se totũ illud colligatum mediãte aia illa: sicut in cõposito naturali apparet. ¶Sed dices a

Replica.

pari potest dici q̃ totus mũdus pducit a primo: qz est vnus colligatiõe et esse: vt dictũ est. ergo vel ista positio cõtradicit sibi: vel tua nõ est ad mentem eius. ¶Dicendũ q̃ auer. facit istud argumentũ ꝛtra illos: vt apparuit in principio dubij presentis: attamẽ posset dici q̃ nõ est simile de toto vniuerso apud istos: ⁊ de isto paruo vniuerso qm̃ entia in toto mũdo sunt valde diuersa vt apparet ex operationibus: sed istud est colligatũ opere ⁊ esset ideo forte potest sic intelligi: ⁊ tu considera melius.

Solutio.

AUERROIS.

Os dicimus q̃ omnia ista sunt limitatiões philosophorum antiquorum. videlicet. Auicen. ⁊ Alpharabij et ipsorum sequentium: ⁊ opinio tamen antiquorum est qõ hec sunt principia corporia supercelestia: ⁊ principia cor-

UVA. BHSC. IyR_120_2

porum sunt entia separata de materijs que mouentia sunt corpo ra superceleſtia: ⁊ illa corpora mouentur. ergo ea principia modo obedientie: ⁊ amoris: ⁊ ipſa corpora fuerunt creata propter mo tum. ¶ Cum enim declaratum ſit quod principia mouentia super celeſtia corpora ſeparata ſunt a materijs: et quod ipſa principia non ſint corpora. non ergo remanet modus quo dici poſſit quod ipſa principia mouent corpora niſi quod dicamus quod mobile mouetur modo obedientie: quare ſequitur eos idcirco quod cor pora ſuperceleſtia ſint viua ⁊ rationabilia: ⁊ intelligunt ſeipſa et ipſorum principiorum mouentia. ¶ Cum ergo prelibatum ſit a phi loſophis quod nulla ſit differentia inter ſcientiam ⁊ ſcibile: niſi quod ſcibile eſt in materia et ſcientia minime: vt declaratum eſt in libro de anima. ergo ſi inuenirentur entia immaterialia opor teret quod ipſorum ſubſtantia eſſet ſcientia aut intellectus.

¶ Et declaratum eſt apud eos q̄ iſta principia ſeparanrur a ma teria: prout dant orbibus motus continuos abſq; aliqua fatiga tione ſeu paſſione: ⁊ quodcunq; tali modo mouet oportet ſine du bio q̄ non ſit corpus neq; virtus in corpore: ⁊ q̄ corpus celeſte ac quirit ſempiternitatem ab eis ſeparatis.

¶ Etiam declaratū eſt q̄ iſta principia ſeparata habent eſſe col ligatum cum primo principio ip̄orum: ⁊ niſi ita eſſet: nullus eſſet hic ordo: ⁊ omnia iſta. egregie declarantur in propriis locis libro rum phyſicorum. ¶ Et declaratum eſt cum oēs orbes mouean tur diurno motu ſeruantes ordines proprios motuum ipſorum: ideo huius eſt ratio: ⁊ cum deus benedictus p̄cipit alia p̄ncipia q̄ precipiunt alios orbes vt moueantur: ⁊ ab hoc precepto con ſi ſtant cell ⁊ terra: ſicut ex precepto regis ſeu principis in ciuitate obtinentur omnia cetera poſteriora precepta ex regia parte ibi dem commiſſa. ¶ Sed id quod innuit Auic. de proceſſu horum principiorū adinuicem: ſunt verba ignota apud philoſophos: at tamen id quod opinati ſunt peripathetici in hoc eſt: q̄ dicta p̄n cipia habent miſeratione diuina diuerſos gradus ⁊ colligatio nem: que eſt illud quod infert ea eſſe cauſata ſucceſſiue adinuicē: ⁊ omnia a primo principio cauſantur: ⁊ aliud non debet intelligi de agente et effectu: vel de creatore ⁊ creato niſi hoc tantum: hec igitur eſt propinquior via ad aduertendum opinionem predicto rum hominum: ⁊ contingent hoc errores cōtingentes predictos philoſophos: vt narrauit algazel in precedentibus: ⁊ diffuſius declaratum eſt in eorum libris: quare notandum eſt: quod quicū q̄ ſpeculatus eſt in dictorum libris cum conditionibus neceſſa rijs poteſt egregie cernere veritatem omnium iſtarum opinionū et non debet intelligi de opinione ariſto. niſi id quod dictum eſt: ⁊ opinio ſua eſt ſumma veritas prout ſuus intellectus fuit finis

UVA. BHSC. IyR_120_2

humani intellectus preclare de ari. quare dicitur q ipse creatus fuit ⁊ datus nobis diuina prouisione: vt non ignoremus possibilia scendi. ¶ Et est notandum q predicta possunt optime ostendi alio modo difficillime. videlicet: cum quibusdam rationibus: ⁊ quamuis sint ꝓbabiles de seipsis sunt sine dubio intelligibiles per accidens: ⁊ quia probabilia dilectiora sunt communiter ꝯ demonstrabilia ostendimus viam: vt breuius ⁊ clarius poterimus: vnde dicimus q vna propositionum est q quando homo respicit hic apud nos res mundanas: videtur sibi q res que viue et scientes dicuntur sunt per se mobiles: terminatis motibus erga voluntates ⁊ actiones terminatas ex quibus oriuntur multa in in hoc mundo. Supposita ergo hac radice: dicimus quod si et adiungeretur alia propositio ad sensum apparens. vz. q celi mouentur de seipsis motibus terminatis ex quibus terminantur inferioribus entibus multa terminata opera ⁊ ordines: in quibus dicta entia consistant. debet ergo concludi ex istis duabus propositionibus quod celi sunt corpora viua rationabilia. qualiter tamē patefit q ex ipsorum motibus opera terminantur a quibus causatur conseruatio inferiorum entium: hoc satis manifestum est cū speculatione modica. nisi enim sol aliquotiens propinquius nobis esset: ⁊ aliquotiens distans dum in suo circulo obliquo mouetur non haberemus in hoc mundo quattuor anni terminos: sicut modo habemus ordinatum in mundo: neq; inuenirentur plante: neq; animalia: neq; sequerentur generationes rerum generabilium modo consueto. verbi gratia. quando sol a nobis distat: et tendit erga meridionalem partem: refrigidatur aer septentrionalis partis: et fiunt pluuie: et multiplicatur elementum aquosum: et in meridionali parte multiplicatur elementum aereum: et in estate totum contrarium reperitur: et ista opera a sole procedentia: et sua propinquitate et distantia a nobis in quolibet ente aperte in mūdo apparent. et similiter de luna plurima vtilia sunt procedentia: etiam ab aliis planetis syderibusq; multa ardua et preciosa commoda diuina potentia influuntur in hoc mundo: licet opera quinq; planetarum ⁊ aliorum syderum non tantū manifeste appareant: quilibet nanq; ipsorum circulum habet obliquum: ⁊ facit quattuor tempora in suo circulari motu. ¶ Et est notandum q principaliter superius ad causandum predicta commoda est motus diurnus a quo dies ⁊ noctes fiunt: vnde quandoquidem intelligens homo talia ordinata regimina respicit: et qualiter distincte a corporum supercelestium motibus procedunt: et. videlicet. qualiter stelle seu planete moueantur terminatis motibus et terminatis figuris: et terminatis partibus

UVA. BHSC. IyR_120_2

facile potest iudicare q talia opera necessario causantur ex viuis intelligentibus motoribus. ¶Et valde potest de hac informatione adminiculari. vz. multa paruoꝝ z vilium corpoꝝ turbidoꝝ nobiscum inuentoꝝ que vita non carere: immo cum toto ipsoꝝ defectu z vtilitate eoꝝ substantie z paruitatis illoꝝ quantitatis placuit deo gloriosо influere in eos vitam z rationem ex quib⁹ possit ipsoꝝ esse regere z conseruare: vt prius fieri potest. Tanto ergo melius q superceleſtia corpora dignissima sunt tale munus ab ipso deo benedicto recipere. vz. vitam z intelligentiam: considerato magnitudine corpoꝝ z substantiarum eorum nobilitate: sed multi homines putando scientiam habere ignorant: z respecto regimine eoꝝ nobilium corpoꝝ viuoꝝ nobis presentium q ipsa corpora debeant esse viua: quod est sine dubio error eorum hominum: quia regimen viuorum a viuis debet procedere. s. a viuis nobilioribus rectis in vita et discretione. Unde quando homo discretus respicit ista corpora magna et viua et rationalia nos circuentia: et meditatur in quadam tertia propositione: scilicet. q prouidentia ipsoꝝ in nobis non reducitur aliquo modo in quodcunque commodum ipsoꝝ potest aperte notare quod dicta principia precipiuntur a primo principio de his motibus: et quod ipse preceptor non est corpus neq; virtus in corpore.

¶Prelibatis ergo istis notandum est. quod non decet quod sit creator horum corporum: et principium ipsorum esse simul esse in feriorum corporum: et quod humanus intellectus caret sine dubio comprehendentia esse orbium. Hic est denicq; finis intentionis philosophorum in corporibus superceleſtibus: in assertione ipsoꝝ primi principij: z q non est corpus neq; virtus in eo.

¶Postq̃ dicta est opinio istorum: vult modo adducere Auerro. opinionē verorum philosophorum de ordine orbium: et disputatione ipsorum z motorum eorum: et quō colligantur cū primo: et vnde appareat defectus opinionis predicte: vnde dicit. dicimus nos quod omnia ista sunt limitatiōes philosophorum antiquorum. videlicet. Auicen. z Alpharabij: z ipsorum sequentium: voluit dicere q ista opinio creditur esse ad mentem antiquorū: non tamen est. ideo ponit illam. d. z opinio tamen antiquorum est q hec: vult dicere: motores celorum: sunt principiantia corpora celestia et principia corporum sunt entia separata de materijs. ergo sunt ista principia separata: z syllogismus est in prima figura sic. principia corporuꝫ celestiū sunt separata: motores celestium sunt principia illorum. ergo separata: hec igitur est prima propositio quam vult habere cōtra eos qui ponunt animas inesse corporib⁹ illis: neq; esse eis veras formas. Deide vult remouere aliū errorem per aliam propositionem: alius enim error fuit q anime celorum trahuntur ab intellectibus separatis que mouent eos eo⁹ modo quo finis mouet agens: contra istum probat istam propositionem. s. q illi motores mouēt ꝓpter complacētiā: z corpora illa mota mouentur tanq̃ obedientia: z syllogismus cōponit sic: quecūq; mouēt aliqua que nō eis resistūt. sz mos

UVA. BHSC. IyR_120_2

uentur mota ipsa: mouēt gsa amoris ⁊ complacētie. ⁊ illa mouent ꝑpter obe
dientiā: sed motores illi separati respectu corpoꝝ celestiuꝫ sunt hmōi. ergo
cōclusio illa dicta sequit. d. ergo. que. s. principia sunt mouētia corpora ce-
lestia: ⁊ illa corpa mouent: hec est virtus minoris: ⁊ infert ꝙclusionē. d. ergo
ea principia modo obediētie ⁊ amoris: vult dicere mouēt: ⁊ corpora obe-
dieter mouēt: ⁊ tūc est ꝙ̄. Deinde ꝓbat minorē quantū ad istā partē. s. ꝙ
corpa illa mouēt: ⁊ pōt sylls sic ꝙponi. q̄ sunt creata ꝑpter moueri sunt na-
ta moueri cū obediētia: sed corpora celestia sunt facta propter motuꝫ. ergo
sunt nata moueri: maior est manifesta: aliter essent ociosa ⁊ supflua: minor
aūt accipit hic: tanq̄ nota: ⁊ huius tm̄ minorē accipit. d. ⁊ ipsa corpora fue-
runt creata propter motū: ⁊ tūc sup. tu residuū: deinde ꝓbat idē ꝙ sylls
alio modo: ꝫ sit quasi virtualiter positus: ⁊ pōt sic ꝙponi: principia separa
ta a materia ⁊ a corpore: ⁊ simplr impartibilia mouēt amore ⁊ intelligētia
corpora mota: ⁊ corpa mota obediētie: sed motores obiuum sunt hmōi: er-
go vt supra. vnde huius ponit minorē ⁊ ꝙclusionē. d. cum em̄ declaratuꝫ sit
ꝙ principia mouētia supcelestia corpora separata sunt a materijs: ⁊ ꝙ ista
principia nō sunt corpa: ista est minor: non ergo remanet modus quo dici
posset quo ipsa principia mouēt corpa: nisi ꝙ dicamus ꝙ mobile mouetur
Q⁹ moto modo obediētie. Et hec est potētia ꝙ̄tionis. ¶ Debes scire ꝙ motores or-
res orbiū bium q⁹ sunt separati mouēt propter amorē intelligentiam ⁊ ꝙplacentiaꝫ.
sunt sepa amorē quidē qm̄ amant primū: qō nō possunt amare amore intelligibili ni
rati: ideo si essent separati. intelligentiā quidē q̄m mouēt propter id qō intelligunt
tripl⁹ mo de primo: vt dicam post: ꝙplacētiā vero qm̄ intentio primi est ꝙseruare en-
uēt orbes tia in suis dispositionibus: ⁊ ideo in mouēdo exequunt intentū primi: ideo
scz ꝑpter cōplacēt ei: ⁊ sic mouēt ꝓ ꝙplacentiam: ⁊ hec ofa sunt dicta in qōne de intel
amorē: in lectu. ⁊ alibi. s. in de substantia orbis: vt dicam forte post. ¶ Scōo debes sci
telligētiā re ꝙ corpus celeste mouet obediēter: eo q⁹ nō resistit motori separato. im-
⁊ cōplacē mo maxime inclinat ad motū illius: eo q⁹ factum fuit propter motū illum:
tiam. vt colligit ab Auer. hic. ⁊ 3. cō. secundi celi. vnde obedire proprie est finere
Quia cor sistentia trahi ab alio: ⁊ q⁹ corpus sic trahit: ideo dicit obedienter moueri.
pus celes ¶ Sed tunc occurrit dubiū: qm̄ tunc mouēt in instanti: qm̄ ꝑm dicta Auer.
te nō resi intelligētie mouēt q̄tū possunt. ⁊ ꝑm vltimū sue potētie: ergo si mobile nul
stit moto lo modo resistit eis: motus erit in instāti: qm̄ successio in motu causat: vel a
ri: ideo mo resistentia medij vel mobilis: vt. 4. phys. cō. 71. dictum est. ¶ Et dicendum
uet obe ꝙ ibi est resistentia: q⁹ celum est corpus actuale q̄tuꝫ ⁊ extēsum: vt dictū est
dienter. in qōne de resistētia: vnde celum resistit intelligentie: q⁹ est corpus actuale
Dubita q̄tum extensum. dico corpus actuale: qm̄ corpus in potētia: sicut est forma
tio. corporis substantialis materie coeterna nullā resistētiam hz ad motum: si
Solutio. cut nec materia: q⁹ est illimitata ad omne vbi. q⁹ igit celum est corpus actu
vltima actualitate: ideo impoſe est ei qñ est sub. a. esse sub. b. vbi ⁊ nulla est que
renda causa. quare resistit: nisi q⁹ corpus actuale vltimū q̄tum. Et hoc di-
cit Auer. 7. phy. soluens presentē. q. d. ⁊ forte hoc accidit ex diuersitate na-
turarū mouētium que nō sunt in materia in nobilitate ꝑm magis ⁊ minus
⁊ diuersitate naturarū corpoꝝ q̄ mouent ex eis. ecce qđo ptz solu. presens.
Replica. ¶ Sed dices si resistit: ergo nō obedit ei: ergo destruit opinio Auer. hic. di-
cēdū ꝙ duplex est resistētia quedam cū inclinatione ad cōtrariū: immo im
Duplex ē pellens ad cōtrarium: ⁊ hic affert obediētiam: sicut apparet in homine qui
resistētia. trahitur violenter in aliquo: quedaꝫ cū determinata pausa sue obedientie.
non tm̄ inclinatione impellente ad cōtrarium: si quis em̄ imperat mihi vt
vadā ad eum: ⁊ ego vado libenter: certū est ꝙ nō vado ad ipsum in instan-
ti: ꝫ ipse appetat me in instāti: qm̄ natura media est limitata ad certū mo-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tum:propter hoc nō dicor inobediēs.ita in proposito.celū obedit intelligentie:eo q nō inclinat vi ad contrariū:attamē sua natura:quia corpus limitatur ad motū tante velocitatis.z istud nō aufert obedientiam: vt dixi in exemplo.z de hoc dixi in qōne de resistētia celi. Et posīq remouit duas p̄positiones.s.dicentē corpora celestia esse animata alabus materialib⁹:z dicentez corpora celestia moueri a motoribus separatis trahētibus animas eoruz:vult modo ꝓcludere dispositionē corporum celestiū sm veritatem Arist.z dicit.quare sequit eos.vult dicere philosophos antiquos.idcirco q̄ corpora celestia sunt viua z rationalia:z q̄ intelligāt seipsa:z ipsoꝝ p̄ncipiorum mouentia.Et videt mihi q̄ innuat hūc sylīm. omne ꝓpositum ex forma separata mouente amote intelligentia z ꝓplacētia:z ex corpore obedientie illi motori est animal rationale viuens intelligens se:z suum p̄ncipium:sed corpora celestia sunt ꝓposita hmōi:ergo in prima figura sequit conclusio quam hic intulit:maior declarabit: lz sit aliqualiter nota.minor fuit declarata ex iam dictis:z ꝓclusionē hic posuit tm.Deinde vult remouere dubium:qz posset quis opinari si corpus celeste est animal rationale viuens:ergo intentio eius z eius scia causatur a rebus:ergo recipit accidentia. ¶Preterea si ita esset:corpus celeste esset homo:qm nulla esset dīa inter sciam corpis celestis z hois.vt ergo remoueat ista dubia:vult declarare qualr scia illoꝝ cū scientia nostra est equiuoce dicta:z sic erit q̄ soluta.Et intendit probare hanc ꝓclusionē q̄ in separatis a materia scientia z scibile nō differunt:immo sunt vna substantia:z sylls est:omne scibile separatum a materia est vnū in substantia cū sba illius scientie:sed in separatis a materia omne scibile est separatū a mā:ergo in separatis a materia omne scibile est sciētia scientis in substantia.maior declarat:qm scia z scibile differunt modo:eo qz scibile est in materia:qz est vle in potentia qō est actu indiuiduū.vt dixi in questione de vli:scia aūt est separata a materia: sola differentia est in modo rōne materie:vbi ergo erit absciissa materia:ibidē remanebit absciissa causa dispositionis scibilis a sciētia:z sic apparet maior. Et pōt sylls sic ꝓponi:scia z scibile solūmodo dīnt a materia:scia z scibile in separatis nō differūt modo materie:ergo scia z scibile in illis nō dīnt in secūda figura:minor aūt.s.12.meta.tex.cō.51.z nolo p nūc immorari in illo.huius sylli ponit maior prosylli.d.cum ergo ꝓlibatū sit a phīs q̄ nulla sit dīa inter sciam z scibile:nisi q̄ scibile est in materia z scia minime:vt declaratum est in lib.de anima.hic fuit maior ꝓsylli.Deinde ponit ꝓclionē p̄ncipalē sylli.d.ergo si inuenirent entia immaterialia.opz q̄ ipsoꝝ substātia esset scia aut intellectus:immo z intellectus. ¶Hic esset videndū quo scibile in substantijs separatis sit separatū a materia.esset etiā videndū quo ibi scia z scitū sunt vna substātia:esset videndū etiā de intellectu nostro aliqdz tñ pro euidentia dictoꝝ recurre ad questionē de intellectu circa finē.Deinde ꝓbat minorē sylli principalis.s.dicētē q̄ illa entia sint separata a materia:z sylls cōponit sic.omne agēs motus motu ꝓtinuo z sempiterno est separatum a materia z corpe sm esse:sed oēs motores corporū celestium mouent illa motu ꝓtinuo z eterno.ergo in prima figura oēs illi sunt separati simplr.huius primo tangit minorē.d.z declaratū est apud eos q̄ ista p̄ncipia separant a materia:put dant orbib⁹ motus cōtinuos.i.eternos absq; aliqua fatigatione seu passione.Deinde ponit vim maioris.d.Et quodcūq; tali modo mouet:opz q̄ sine dubio nō sit corpus nec virtus in corpore. Et hec fuit maior:cui accidēt aliter addit:z opz q̄ corpus celeste acquirat sempiternitatē ab eis separatim:vt declaratum est in libro de substātia orbis.Deinde redit ad rememorandū illud scīm peccatuz illoꝝ qui finxerunt q̄

Dubitatio.

Solutio

Scia z scibile non dīnt in separatis.

Scibile z scia non differunt ratione materie.

UVA. BHSC. IyR_120_2

motores non itelligãt primũ.ꝛ dicit:ꝛ etiã est declaratũ ꝙ ista principia ſe parata habẽt esse colligatũ cum primo principio ipſoꝝ pro quanto intelligunt ipm:vñ ſylꝰs huius põt sic ꝙponi.omnes motores monẽtes propter complacentiã ꝛ intellectũ ꝛ amorẽ vniꝰ colligant illi:sed oẽs motores mouẽt propter ꝙplacẽtiam amorem ꝛ intelligentiã primi:ergo illi colligantur. huiꝰ ponit ꝙclo.ſcõ probat hãc ꝙclonẽ hypothetice sic.ſi oẽs motores nõ essent colligati primo nullus esset in eis ordo:sed oẽs motores sunt ordinati:vt dictũ est:ergo omnes sunt colligati.primo huiꝰ ponit hypothetica.d. ꝛ nisi ita esset:nullꝰ esset hic ordo.vltimo ꝓbat hoc auctoritate philoſophorum.d.ꝛ oia ista egregie declarata sunt in libris phoꝝ.ꝛ iste rationes sunt note p se ex iam dictis.ideo nolo immorari in eis plus.Tertio probat idez: ꝛ ſylꝰs sic ꝙponit.oia mota que mouentꝫ motu diurno colligantꝫ primo principio qõ mouet illud motũ illo motu:sed oia corꝓa celeſtia mouentꝫ motu diurno:ergo omnia colligantꝫ primo principio.huius ponit minor.d.ꝛ declaratum est cum omnes orbes mouentꝫ diurno motu ſeruãtes ordines proprios motuum ipſoꝝ.ideo huius.i. illius ꝙclonis est rõ. Deinde explicat modũ ordinis illorũ.d.ꝛ cũ deus bñdictus precepit alia principia.i.motores q̃ precipiãt alios orbes vt moueantꝫ.ꝛ ob hoc preceptũ ꝓſistant celi ꝛ terra.i.propter hoc;ſint celi.i.ſuperiora ꝛ terra.i.inferiora:ſicut ex precepto regis ſeu principis in ciuitate obtinentꝫ omnia cetera poſteriora precepta ex regia parte ibidẽ ꝓmiſſa. ¶Debes ſcire ꝙ deus nõ est rex: neq; princeps: niſi;equinoce:vt dictũ est ſepe.ideo iſta precepta ꝛ oia iſta nõ ſunt niſi equinoce. Non em̃ opꝰ credere ꝙ intelligẽtie obediãt deo:qz velint obedire:eo quobedire preſupponit poſſe nõ obedire.modo ſi nõ diſponunꝫ p inobediẽtiam:nec poſſunt diſponi p obedientiã:qz qõ nõ potest diſponi p vnum contrariũ:nec per ſuum ꝛtrarium:vt dixit Auer.12.meta.cõ.51.in fine.ſed iſtud fit eo qz intelligentie intelligãt primum ꝛ propter illud qõ intelligunt de illo cum amant aſſimilari illi:ꝛ deſiderant illud ſic mouent:ꝛ deus precipit pro quãto cauſat eos:quoꝝ eſſe conſiſtit in motore.ꝛ multum cõfert dictũ Auer.in.12.meta.cõ.44.ꝛ primo celi cõ.54.in fine.ꝛ bonũ est vt videas illud:qm̃ iſta fiunt tibi clara. ¶Et poſtq̃ declarauit colligationẽ ſm intellectionem vamorẽ ꝛcõplacentiam:vult modo narrare colligationẽ illorum ſm eſſe:ꝛ dicit:ſed illud qõ innuit Auic.de proceſſu horum principiorũ adinuicem ſunt verba ignota apud phos:attamẽ illud qõ opinati ſunt peripathetici in hoc est ꝙ dicta principia miſeratione diuina.i.prouidentia dei habent diuerſos gradus.i.naturas:ꝛ habent diuerſam colligationem q̃ est id;qõ infert ea eſſe cauſata ſucceſſiue adinuicẽ:ꝛ omnia a primo principio cauſanꝫ:ꝛ addit:ꝛ aliud non dꝫ intelligi de agente ꝛ effectu:vel de creatore ꝛ creato:niſi hoc tm̃:vult dicere:nõ ſicut intelligit Aui. ¶Et debes ſcire ꝙ Auer.caute vſus est copulatione cum dixit adinuicẽ:ꝛ a primo:ad notandum modum quõ procedunt a primo qz vt ſupra declarauit prima intelligẽtia cauſatur immediate a deo in ratione cauſe proxime:vt dictum est:reliqua vero cauſantur a prima in ratione cauſe vniuerſalis:ꝛ ab aliꝫs inc̃tuz ſunt proxime cauſe.ꝛ ideo dixit ꝙ cauſanꝫ adinuicẽ ꝛ a primo motore.ꝛ iſtud melius fuit dictum ſupra:ꝛ nolo plus dicere. ¶Et poſtq̃ dixit hec.vult ponere differentiam inter opinionẽ eius:ꝛ opinionem aliorum.ꝛ dicit.hec em̃ est propinquior via ad aduertendum opinionem predictorum hominum. prima ergo differentia est ꝙ per opinionem eius intelligitur opinio antiquorum:nõ ſic per opinionem illorum. ¶Deinde ponit ſcdaz differentiã.d. ꝛ cõtingent ex hoc.i.opinione Alpharabij ꝛ Aui.errores cõtingentes predictis philoſophis:vt narrauit Algaz.in precedentibus:ꝛ diffuſius declara-

Quale intelligit intelligentias deo obedire.

UVA. BHSC. IyR_120_2

tum est in eorum libris:nō autem opinioni eius cōtingunt errores. ¶Deinde dat modum quomodo scitur veritas.d.Et notandum est q̄ quicunq; speculatus est in libris dictorum cum cōditionibus necessarijs.i.euidētijs firmis pōt egregie cernere veritatez omnium istarum opinionū.Vel potest intelligi cum cōditionibus necessarijs.i.omnibus requisitis que sunt perfecta speculatio:remotio a negocijs alijs que requiritur studiosis. ¶Deinde declarat cuius philosophi fuit opinio eius.d.a nō debet intelligi de opinione Ari.nisi id quod dictuz est:deinde cōcludit q̄ tenēdum est q̄ illa opinio. d.q̄ opinio sua est summa veritas:hoc probat:& sylls sic componit.opinio hominis cuius intellect⁹ est finis.i.vltimū posse humani intellect⁹ est summa veritas.sed opinio Ari.est hmōi.ergo illa est summa veritas:minor p̄ sylogizatur:intellectus datus nobis diuina prouisione:vt nō ignorarem⁹ possibilia sciēdi est finis & terminus intellectus humani.sed intellectus ari. est hmōi.ergo.minor apparet sylli.nō ponit nisi minorē.d.prout suus intellectus fuit finis hūani intellectus:deinde accipit minorē p̄sylli.d.preclare de Ari.quasi.d.transpone eā sic:quare predicta re de ari.dicit q̄ ipse creat⁹ fuit:& datus nobis diuina puisione:vt nō ignorarem⁹ possibilia sciēdi:& sic apparet opinio Auer.Et postq̄ declaratū est corpora celestia esse obedientia:& esse rationalia:& q̄ colligant principio tribus modis:vult ostendere nūc via firmiori illa esse hmōi.& primo preponit intētionē. Et est norandus q̄ predicta p̄ optime ostēdi: alio modo difficillime.vult dicere fortissime. vz.cū quibusdam rationib⁹:& q̄uis sint probabiles de scipsis sunt sine vsu bio intelligibiles p accidens:& q̄ pbabilia delectabiliora sunt q̄ demōstrabilia:ostēdemus viā vt breui⁹ & clarius poterimus. Hec sunt verba eius in quibus apparet intētio eius.s.declarare iterum illas propositiones contra illos rationibus probabilibus:& causa intentionis apparet q̄ rationes p̄ babiles apperibiliores:& delectatiores.

Quarta questio. Quid intelligit Auer.per rōnes p̄babiles.

Sed est qō quid intelligat hic p rōnes probabiles p accidēs intelligibiles?Et videt mihi q̄ vna expositio pōt accipi ex primo de celo. com.22.s.q̄ p rationes.pbabiles intelligat sufficientias fundatas in sensatis.vnde sufficientia est duplex.s.sustentata per rationem intelligibilem.i. demonstrabilem per se:& hec est demonstratio vno modo:& alio modo.pbabilis ratio vt dicit ibidem Auer.alio modo est sustentata per accidens ratione demonstratiua pro quanto pōt demonstrari aliqua propositio accepta in ipsa:& sic intelligit hic Auer.q̄ arguit p sensata:vt videbis:& in hoc alique propositiones accepte possunt demonstrari:vel puto q̄ hic intelligat per rationes probabiles inductionem demōstratiuam:q̄ sm ipsum in summa secundi priorum.cō.19.inductio est tripler.s.dialectica & sophistica & demonstratiua.Loquendo de inductione demonstratiua que habet vim demonstrationis:vt dicit.2.phy si.com:80.Dicendum puto q̄ illa ratio est pbabilis per se:demonstratiua p accidēs pro tāto accidit ei inēptum inductio q̄ sit ex propositionibus demonstratiuis.& dicitur demōstratiua inductio:cuius propositiones sunt simpliciter necessarie:vnde dicit ibidē Auer. in ca.19.q̄ differt inductio demonstratiua a topica in hoc q̄ predicatū subtantiale p se inest subiecto.V.g.si ignorarē istam:omis homo est disciplinabilis:iam possem inducere illā accipiēdo vnam vel duas singulares:dicendo.hic homo est disciplinabilis:& hic.ergo omnis homo:qm predicatū inest essentialiter subiecto:& quod essentiale est vni individuo vnius speciei est essentiale omnibus illius:cum sint equalia in illa:ideo ista vocatur inductio demōstratiua:& hoc idem ibidē intelligit ergo hic per rationem pbabilem inducti onē:q̄ est ratio pbabilis p se:& demonstratiua per accidens.

Tripler inductio.

Inductio demōstratiua est ex ppositionib⁹ necessarijs. Vtrū it er inductiōes demōstratiuam & topicam.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Deinde apponit rōnē illā que dz componi sic in prima figura. omne per se mobile a principio in eo terminatis motibus sm voluntatem ⁊ actiones terminatas est viues ⁊ rationale: hec est vna vlis que pōt ex vna sola singulari induci: eo qz predicatū necessario inest subiecto: ⁊ singularē accipit. d. vnde dicimus q vna ꝓpositionū est. q qñ homo aspicit hic res mundanas apud nos: videtur sibi q res que viue ⁊ scientes dicuntur sunt per se mobiles terminatis motibus erga voluntates ⁊ actiones terminatas: ex quibus oriūtur multa in hoc mūdo. i. fiunt multa in hoc mūdo: ex hac vna pōt induci illa vlis: sicut ex ista vna. ignis hic est calefactiuus: ergo ois qñ ꝓpositio illa est necessaria ⁊ per se: eo qz predicatū per se ⁊ essentialiter inest subiecto: deinde accipit minorem. d. sumpta hac radice dicimus q si ei adiungetur alia propositio ad sensum apparēs. vz. q celi mouent de seipsis motibus terminatis ex quibus terminātur inferioribus entibus multa terminata opera: ⁊ ordines in quibus dicta entia consistunt. Sed ergo concludit ex istis propositionibus q celi sunt corpora viua ⁊ rationalia. Ecce igitur qūo hec ratio est inductiua ꝑ ēptō. maior inductione vnius tm̄ ꝓbabiliter: ⁊ vere non dz nisi vim inductionis ista: ⁊ sic dz intelligi. Deinde probat vltimā partē minoris. s. q ex motibus terminatis illoz sequunt multa cōmoda hic infertus: ⁊ syllogismus sic cōponi pōt: illi motus q quos sequuntur transmutationes in his quibus vita est: ⁊ pmanentia existit alibi: causant multa cōmoda hic: sed motus corpoz celestiū sunt hmōi. ergo ꝛc̄. illa est manifesta per se. minor aūt inducit per planetarū motus. vñ dicit: qualiter tm̄ patefit qō ex ipsoz motibus opa terminant a quib⁹ causat constitutio inferioz entiū q̄ fuit minor: hoc satis manifestū est cū speculatione modica: nisi em̄ sol aliquotiēs ꝓpinquus nobis esset: ⁊ aliquotiens distans dum in suo circulo obliquo mouet non haberemus in hoc mūdo quatuoz termi nos anni. sicut mō habemus ordinatū in mūdo. s. ver: estatē: ⁊ reliqua duo: nec inuenirent plāte: nec aīalia: nec sequerent ḡnationes rerū generabiliū modo ꝙsueto. U. g. qm̄ sol a nobis distat ⁊ tendit erga meridionalē partem refrigerat aer septētrionalis partis. ⁊ fiūt plāte ibidē: ⁊ multiplicatur elemētum aquosum. ⁊ in septētrionali parte elemētum aereū multiplicat: ⁊ in estate totū ⁊ trariū reperit: ⁊ ista opa a sole ꝓcedētia: ⁊ sua ꝓpinquitate et distātia a nobis in quolibet ente apte apparēt. Deinde explanat idē i alijs planetis: ⁊ primo de luna. d. similiter de luna plurima vtilia sunt ꝓcedentia: etiam exponit idem de alijs. d. etiam ab alijs syderibus planetis multa ardua ⁊ preciosa cōmoda diuina potentia influuntur in hoc mundo: iz opa quinq planetarum. vult dicere aliorum exceptis sole ⁊ luna ⁊ aliorum syderum: vult dicere fixorum non tm̄ manifeste appareāt: attamen declarat hoc aliqualiter in illis. d. quilibet nāq ipsorum: vult dicere quinq planetarū circulum dz obliquum: ⁊ facit quatuor tempora in suo circuli motu: vt dictum est in astronomia. Deinde exponit hoc in. 2. sphera. d. ⁊ est notandum q principaliter ad causandū predicta cōmoda in istis reb⁹ superi⁹. i. fortius est motus diurnus a quo dies ⁊ noctes fiunt. vult dicere: qm̄ sicut id corpus fuit superius situ: ita multitudine stellarum dignitate motoris: ⁊ reliquis mouētibus: ⁊ iō in istis rebus dz potentia maiorem: ꝓpter quod fuit continuus per totā terrā. reliqui aūt qz nō sunt ita simplr necessarij. iō possunt diffozmiter circūdare terrā: ⁊ ideo fiūt nobis quādoq propinqui: quādoq remoti. octaua aūt sphera cum suis positis ⁊ fixis syderibus semꝫ est vniformis toti terre: ⁊ cuilibet parti terre. ¶Deinde cōcludit conclusionem principalem. d. vnde quādoquidem intelligēs hō: vult dicere non habens caput habilitatum ad malum: nec imaginatiuam supra cogitatiuam:

UVA. BHSC. IyR_120_2

nec aliqua dispõne preter naturali dispositꝰ talia ordinata regimina respi
cit:ꝛ qualiter distincte a corpoꝝ supcelestium motibus ꝓcedũt.vult dicere
predicte vtilitates:ꝛ talia regimina.ꝛ vꝫ.qualiter stelle seu planete mouent
terminatis motibus:ꝛ terminatis figuris:ꝛ terminatis partibus facile põt
iudicare:ꝙ talia operata causantur necessario ex motoribus viuis intelli:
gentibus motoribus. ¶Deinde adducit secũdam rationem probabilem.et
dꝫ sic cõponi.id qõ cõuenit vilissimo ꝑm aliquã perfectionẽ eius nõ debet
a nobilissimo remoueri:sed vita ꝛ animatio cuenit vilissimo.ergo non dꝫ re
moueri a corpore celesti:qõ est ꝓfectus aliꝫ hic.huius ponit veritatẽ.d.ꝛ
valde põt de hac infirmatione adminiculari.vꝫ.multa paruulorꝝ ꝛ vilium cor
porũ turbidorum:ꝛ nobiscũ inuẽtorꝝ:que vita non carere.vult dicere. dicã
tur viua.immo cũ toto ipsorꝝ defectu ꝛ vilitate substantie eorꝝ:ꝛ illorꝝ par.
uitatis placuit deo glorioso influere in eos vitam ꝛ rõnem.i.prudentiam
quãdam ex quibus possunt esse: ꝛ vite ipsorum seipsa regere ꝛ conseruare:
ꝛ plus vel plus fieri potest.tãto ergo melius ꝙ supcelestia corpora dignissi
ma sunt recipere tale munus.s.vitam ꝛ rationẽ ꝛ intellectum.dico illas esse
dignissimas considerato magnitudine corporum:ꝛ nobilitate substantia:
rũ.i.formarũ eorꝝ:que oia significant illas substantias valde:vt dictum est
12.meta.cõmẽ.44.ꝓpter qõ infert.sed multi hoies putando sciam habere
ignorant.vult dicere istud:quia non sunt vere scientes:sed apparenter.
¶Unde debes scire ꝙ apud me litera est transposita.ꝛ dꝫ sic legi. conside:
rato magnitudine corporꝝ ꝛ substãtiarũ eorũ nobilitate:ꝛ respecto regimi
ne eorꝝ nobilium corporꝝ viuorum nobis presentium ꝙ ipsa corpora debẽt
esse viua.sed multi homines putando scientiam habere ignorant:qõ est si
ne dubio error eorum hominũ:ꝛ tũc apud me videtur ꝙ Auer. velit innue
re ꝙ ꝓpter duas precipuas causas deus dꝫ corporibus celestibus donare
vitam.ꝛ prima ratio est:quia magnitudine corporum ꝛ formarum dignita
te excedit alia hic.secunda est:quia regunt ea corpora viua que sunt hic:et
per consequẽs debẽt esse viua.secũdo videtur mihi ꝙ ꝓpter hoc removeat
opinionẽ illorꝝ qui videntur scire:ꝛ tñ in veritate ignorant: posset ꝛ aliter
exponi:sed intentiones sunt vicine.ideo sufficiat istud modo. ¶Deinde ꝓ
bat per tertiam rationem idem.ꝛ dꝫ sic componi.corpora regentia alia cor
pora viua debent excellere illa in vno gradu nobilioriꝛ rõne maioriꝛ:ſꝫ cor
pora celestia regunt viua.hec ergo erunt discretiora ꝛ vite nobiliorꝝ:hui⁹
non ponit nisi probationem maioris.d.quia regimen viuorum a viuis de
bet procedere.s.viuis nobiliorib⁹ rectis in vita:ꝛ discretione. ¶Debes sci
re ꝙ vt accipitur primo politice:ꝙ conditio regis ꝛ principis dꝫ esse excel
lentia prudentie sensuum:excellere prudentia ꝛ intellectu:ꝓpter qõ ait ibi
dem ꝙ dominus est intellectu vigẽs:sensus vero robusti corporis.ideo cõ
cludit ibidem:ꝓuncipatũ regalem esse ex vno prudentia vigente:ꝛ alio ro
bustitate valente.Ex his accipi potest veritas Auer.hic. ¶Et posteꝫ declas
rauit totum hoc.vult concludere duo:quorum primum est.ꝙ oim est vnus
preceptor ꝛ princeps.secundum est ꝙ ille est separatus:nec corpus:nec vir
tus in corpore.Et primum potest sic probari syllogismo in prima figura.
omnia prudentia aliqualiter imperfecta de aliꝫ sine eorum vtilitati b⁹ pro
uident precepto vnius primi preceptoris ꝛ principis: sed corpora celestia
prouidentia aliqualiter imperfecta sunt de rebus existẽtibus hic sine eorũ
vtilitatibus.ideo in prima figura precipiuntur ab vno principe existẽte in
mundo.dixi in maiori aliqualiter imperfecta.qm̃ deus prouidet de nobis
sine sui vtilitate: attamen non ꝓpter alium:sed ꝓpter se: sed quia est
optimus: ideo excludit ab illa maiori.huius ponit minorem.d.vñ quãdo

Qõ cõpe
tit ꝑm ali
quã perfe
ctionẽ vi
lissimo:il
lud etiam
ꝑtinet no
bilissimo.

Propter
duas cãs
de⁹ corpo
ribꝰ celesti
bus vitaꝫ
dedit.

Conditio
regis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

homo discretus respicit ista corpora.s.celestia ⁊ viua ⁊ rationalia nos circuere.hic minor.Deinde ponit maiorem.d.⁊ meditatur in quadam tertia propositione.s.prouidentia ipsorum in nobis non reducitur aliquo modo in quoddam cōmodum ipsorū:potest aperte notare q̄ dicta principia precipiuntur a primo principio de his motibus.Deinde infert scōm.d.q̄ ipse preceptor non est corpus:nec virtus in corpore. ¶Debes scire q̄ vtilitas seu commodum potest intelligi duobus modis.vno modo q̄ sint finis laborum alicuius operantis.alio modo pro perfectione alicuius operantis: qua operatione non acquirit:sed conseruatur in acquisito esse. Primo modo intelligendo intelligentie non mouent propter eorum vtilitates:nec cō moda:qm̄ motus earū;perpetuus est:ideo nūq̄ finis erit eius: ⁊ q̄ō mouet talis;modo ratione vnius primi mouet.Secundo modo loquendo intelligētie mouēt propter eorum commodū.vt dicit Auer.12.meta.cō.36.⁊ sic non intenditur hic:sed primo modo:⁊ sic soluitur contradictio hec:⁊.12.meta.cō. 36.et.2.celi.cō.17.et.21.vbi dicitur q̄ prima intētione mouēt ꝓpter se:secundaria;ꝓpter hoc:q̄ō non posset intelligi nisi mouerentur ꝓpter eorū cō moda. ¶Deinde probat illud scōm dictū:⁊ syllogismus componitur sic.nō decet creatorē ⁊ principiū horū corporū:⁊ aliorum esse de natura corporum inferiorū.i.virtutē in corpore vel corpus:sed deus est creator ⁊ principiuz horum:vt dictum est:ideo apparet ipsum non esse nec corpus:nec virtutem in corpore.dicit ergo.prelibatis ergo istis notandum est q̄ non decet q̄ō sit creator horum corporum:⁊ principium ipsorum esse simul.i.vnius nature cum esse inferiorum corporum:hec est maior:⁊ addit q̄ humanus intellectus caret sine dubio comprehendentia.i.comprehendente esse.i.quidditatis orbium:⁊ hoc vt nobis continuus licet in se semper intelligat. Deinde concludit vltimo intentionem philosophorū.d.hec est denicq̄ finalis intentio philosophorum in corporibus celestibus in assertione primi principiū ipsorum:⁊ q̄ non est corpus:nec virtus in eo.

Utilitas duplex.

Qō ānta.

Hic quero duo.Primo an corpus celeste sit vinēs.Secundo an corpus celeste sit animal rationale:vt dicit hic Auer. Ad primam questionē arguo q̄ non.corpus celeste non est mortale.ergo non viuens.consequentia apparet:quoniam vita ⁊ mors opponuntur:vt dicitur in libro de morte ⁊ vita.ergo si non est corpus celeste natus disponi per mortem:nec per vitam:per causam contrariorum:vt vt.12.meta.cō.51.antecedens est manifestum.s.celi.tex.cō.20. ¶Sed vita est permansio anime nutritiue in calore naturali:vt dicit ꝓs in lib.de morte ⁊ vita.modo istud non potest inueniri in illo. ¶In contrarii est Arist.12.meta.tex.cō.39.vbi ait.⁊ vita vtiq̄ existit:et em̄ intellectus actu vita:illud autem ipse actus est actus q̄ō ꝑm se illius vita optima ⁊ sempiterna.

Soło. Viuere multiplr.

Pro solutione questionis breuiter dicendum:q̄ vt dicitur secūdo de anima.tex.cō.15.animatum ab inanimato vita differt:viuere autem multipliciter:vt intellectus ⁊ sensus:motus ⁊ status secundum locum:adhuc motus ꝑm alimentum:istis enim quatuor modis viuens distinguitur a non viuente:⁊ animatum ab inanimato:vt philosophus ait ibidem. ¶Ex hoc sequitur soluto questionis.s.q̄ corpus celeste viuit duplici vita.s.intellectiua:⁊ hec dignissima est vitarum: vt patet: et hoc Auerro.dicit.12.metaphy.commen.39.vbi ait:hoc nomen.s.vita dicitur de comprehensione:et cum actio intellectus est comprehensio.ergo actio intellectus est vita.ideo cum corpus celeste sit intelligens et appetens:ideo viuere ipsum dicimus:et secundo viuens vita motiua:quoniam videmus ipsum moueri motu terminato voluntate terminata:⁊ aliis

Duplici vita corp̄ celeste viuit.

UVA. BHSC. IyR_120_2

conditionibus seruatis in motu animalis: ideo scitur q viuit secundo gradu vite: istis igitur duobus gradibus viuorum corpus celeste viuit. hoc apparet secūdo. qō. ꝓpter hoc animal est: vnde ꝛ phūs ibidem appellat deum animal sempiternū a quo celum ꝛ tota natura dependent: vñ scdo celi cōmētis. 42. ꝛ. 71. ꝛ. 74. Auer. voluit celum esse animal magnum sine dubio. ꝛ istud voluit Auer. plane. 8. metaphy. cōmē. 12. ꝛ in multis locis naturalis phie. ¶ Ad argumēta. Ad primum apparet soluto. id. n. verū est de vita vniuoca que cōsistit in calido ꝛ humido ꝛ scōm etiam argumētū nihil est: qm intelligit de viuente quarto gradu vite: vt apparet ibidem.

Circa secundam questionē arguo q nō sit animal rōnale: qm rōnale dicitur ideo qz rōne ꝛ discursu vtitur vel potest vti ſm vim nominis: modo deductum est. 3. de anima. commen. 26. ꝛ 27. q substantie separate non possunt complere intelligere: ergo nec discurrere: cum tertius actus presupponat secundum. ¶ Secundo arguo: si sic. ergo homo ꝛ corpus celeste sunt vnius speciei: probatur. quoniam operationes sunt vnius speciei. ergo ꝛ forme. ¶ Ad oppositum est Auer. hic. hic respondent latini. maxime Thomas in questionibus de anima. questione septima. in solutione ad primum. voluit enim q anima intellectiua ꝛ intelligentia differunt specie. ꝛ ideo intelligere eorum differunt specie. vnde dicit. manifestum est enim q intelligere anime ꝛ angeli non est eiusdem speciei. manifestum est enim q si forme que sunt principia operationum differunt specie: necesse est ꝛ operationes ipsas specie differre. sicut calefacere et infrigidare differunt ſm differentiam caloris ꝛ frigoris: species aūt intelligibiles quibus nostri intellectus intelligunt sunt a phātasmatibus abstracte: ꝛ ita non sunt eiusdē rationis cum speciebus intelligibilibus: quibus angeli intelligūt: que sunt eis innate: ſm q dicitur in libro de causis: q ois intelligentia est plena formis. vnde ꝛ intelligere hominis ꝛ angeli nō sunt eiusdē spēi: ꝛ ex hac differentia proueniūt q angeli intelligunt sine discursu: anima autem cum discursu que necesse habet ex sensibilibus effectibus in virtutes causarum prouenire. ab accidentibus sensibilibus in essentijs rerū que non subiacent sensibus. In quibus verbis apparet qualiter intelligentia est rationabilis: sicut intellectus hominis licet rationabilitas illius differat specie a rationabilitate hominis seu anime. ꝛ per hoc apparet qualiter corpus celeste est rationale per intelligentiam rationabilitate differente specie a rationabilitate hominis. ¶ Sed hec solutio cuz reuerētia peccat in duobus. primo quia ponit q species intelligibiles intelligentiaruz eis cōcreate differunt specie: essentialiter a speciebus intelligibilibus causatis a phantasmatibus. Secundo peccat. eo quia ponit intelligentiaz intelligere per accidentia essentialiter ꝛ secundum rem distincta ab eius essentia. primum esse impossibile. pbo: qm vbi spēs representatiua lapidis aie mee esset congenita a deo intentio lapidis per illam ꝛ per aliam generatam a phātasmatibus non differt specie. ¶ Preterea si ita esset: sequitur q homo creatus ꝛ homo generatus differunt spē. consequens est contra illos. ꝓna autē probatur medio eius: qm cā hominis creati differt genere a cā hois geniti. ergo ꝛ effectus illi. vnde sicut valet eius ratio. ita ꝛ mea. ¶ Preterea species nō distinguitur a specie nisi ratione obiecti: qm distinctio actuū est ꝓ obiecta. 3. de aia cō. 38. ergo posito q ille spēs essent cōcreate: cum sint respectu eiusdem obiecti: erunt eiusdem spēi sine dubio. Secundum etiā si sit verū ſm nos christianos. attn est cōtra totā phiam. ꝛ maxime Ari. 12. meta. tex. cō. 51. ꝛ. 3. de aia. tex. cō. 15. ꝛ potest esse rō. qz dīa inter intelligens ꝛ intellectum est solum ꝓpter mām: eo qz intelligibile est in materia. ꝛ intelligens

Qō sexta.

Pō sancti Tho.

Impugnatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

separatum a materia. ergo vbi est abscissa materia ibidem nulla potest poni differentia. ideo. 12. me. cō. 17. dicit Auer. q oē qđ recipitur in intellectu separatum est idem illi nisi sit in materia: vel dependens a materia: & hoc dixit hic in hoc dubio & dicet disputatione septima. ¶ Preterea ociose ponitur illa species: quoniam sicut deus intelligit entia apud eos: eo quia est cā eorum. & vere intelligit illa. ita intelligentia debet intelligere entia: quia est cā eorum. ergo intelligentia duobus modis intelligeret. ergo aliter superfluit. ¶ Sed dices q istud est pluribus modis perfici. & sic non incōuenit duobus modis intelligere idē cōtra: qm a pari posset hoc cōuenire deo. ergo sicut superfluit deo: eo quia intelligit illa perfectissimo modo: quia est cā illorū: ita superfluet intelligentijs. ¶ Preterea intelligentia separata semota a speciebus est fortior homine: & anima hominis adhuc plena formis. ergo ei debet conuenire tota perfectio intellectus hominis informati: & hoc nō erit nisi intelligeret rem sine speciebus. antecedens apparet: qm vbi intelligentia esset abscissa a speciebus. adhuc esset virtus abstracta a materia: & maxime cum ab ea nō sit remotū nisi accidens qđ nō aufert a rei substantia. nō sic anima hominis. vt dicit. ¶ Preterea ratio phi. 12. metaphi. tex. cō. 51. est pulchra. si intellectus illius intelligeret per species receptas in potē tia pura passiua: sine dubio intellectus esset pura potentia passiua. ergo cō tradictionis. ergo aliqua hora priuabitur illa intentione: nisi violentum erit perpetuum que omnia sunt contra philosophiam. ¶ Preterea ibidem infert: q optima substantia quale est ens separatum significatur per aliqđ extra essentiam eius. ergo eius essentia esset in se incompleta. Et ideo oportet aliter dici in phia Aristo. & Auer. ¶ Pro cuius intellectu debes scire qđ scientia intelligentie differt a scientia intellectus hominis. eo quia illa est per essentiam intelligentie. scientia intellectus est ppter res comprehensas materiales: & ideo in anima nostra nō est idem scientia cum sciente nisi accidentaliter: vt declaratū est in qōne de intellectu: in intelligētia sunt idem per se: sed non primo. ¶ Et hoc sequitur q intelligentia est sua rōnalitas. intellectus aūt differt a sua rationalitate: & cum totum hoc sit ita: apparet solutio qōnis: qm rōnalitas intelligentie differt a rationalitate intellectus: sicut essentia intelligentie: cum qua est idem a rebus cognitis in intellectu receptis vniuersaliter cum quibus scientia intellectus est idem. iste igitur dne rationalitates differunt specie & genere in illis. sicut vides. ¶ Ad questionem cum queritur vtrum sit rationale dicēdum. q sicut ex homine et intellectu constituitur vnum al's operans vnuz intelligens vnū scīēs: vnū volens: quod vnum dicitur rōnale nō a forma in eo constituta inesse per subiectum: sed per formam vnitam ꝑm operationē. sic celū dicit esse cōstitutum ex intelligētia & orbe: pp qđ est vnum a al sciens: vnum appetēs: vnū volens: & vnū rōnale: nō rōnalitate sumpta a forma constituta per materiā: sed a forma vnita ei ꝑm operationē: & ꝑm presentiam & indistantiam loci & subiecti: & sic dicitur rationale animal. Dicitur quidem animal pro quanto est viuens: & a seipso mouens & mobile: & dicitur quoq rationale: quia alia est forma intellectiua vnita ei ꝑm operationem: & sic apparet solo qōnis. ¶ Ad principalia. ad primū dicendum q illud verum est de rationali participatiue: cuiusmodi est homo: homo. n. participās rationale. eo qz ei appropriatur intellectus dicitur rōnale a rōcinatione: sed rōnale p essentiam cuiusmodi est intelligētia. Et forte intellectus in se non rationales pñt vti rōne. sed qz effectus prouenientes ab eis sunt facti ita apte q rationaliter pñt dici facti. ¶ Ad scōm apparet solutio: qm sicut rōnalitas hois: & rōnalitas celi differunt spē: ita celum dicitur rationale equiuoce. & hoc multum plane est

Euasio.

Impugnatio.

Dñt rōnalitas intelligētie a rōnalitate intellectus.

Solo ad qōnem

UVA. BHSC. IyR_120_2

plane est dictū. apparet ergo corpus celeste esse viuēs alis rationale. ¶ Debes scire q̄ quidam nostri sapientes theologi volunt q̄ intelligentie intelligant per spēs cōcreatas. ⁊ tu facile rīdeas ad argumenta cōtra hoc dicendo. q̄ illa cōcludūt presuppositis principijs Ari. at nō sm hoc negāda sunt omnia illa. Sed quidam tenet q̄ intelligentie intelligunt per essentiam earum. ⁊ ideo tu considera ⁊ vide in theologia.

ALBA. DUB. xliij

IJt Alga. respondens ad philosophos. dicimus q̄ id quod diristis non sunt nisi ingenia ⁊ euasiones immo possunt reputari phantasmata et errores ita quod argumenta super vos cadentia quasi sunt innumerabilia. nihilominus dicemus aliqua. primum quorum: quod quando diristis q̄ vna pluralitatis causarum est primi causati quod iste est possibilis esse. ¶ Dicimus nos quod ista verba sunt erronea. ⁊ ratio huius est hec: quod non euadit quin dicta possibilitas sit eadem cum suo esse: aut differt ab eo. si primo modo. nulla ergo deberet ab eo sequi pluralitas. si secundo modo. adhuc petendum est. Utrum in primo sit pluralitas. quia dicitis quod est ens: et est necessarium esse. ergo dicta necessitas differt ab illo esse. ⁊ ideo querenduz est quid infert pluralitatem diuersoruz. ⁊ si forte diceretis quod necessitas esse prime cause nihil infert. similiter dicimus quod possibilitas esse primi causati nihil infert primo q̄ esse tantum eandem dicimus. quod si aliqua res denominaret de necessitate et impossibilitate: et vnaquaq̄ istarum esset quid additum super illa substantia eodem modo pōt dici de alia: tandem quod nulla. s. differentia inter eos in denominatione.

¶ Postq̄ recitauit Alga opinionē phorū Alpharabij. s. ⁊ Auic. vult modo arguere contra eos. ⁊ primo ponit intentionē. d. ait Alga. respōdēs ad philosophos. dicimus q̄ id q̄ diristis nō sunt nisi ingenia. i. fictiones ⁊ euasiones idest fuge. immo pñt reputari phantasmata ⁊ errores cuius rationem dat. d. ita q̄. i. q̄m argumēta supervos cadentia: quasi sunt innumerabilia: nihilominus dicemus aliqua. ecce intentionem ⁊ cām intentionis. Deinde arguit. ⁊ primo resumit id contra quod vult arguere. d. quorū primū est: q̄ q̄ diristis q̄ vna causarum pluralitatis est primi causati. q̄ iste est possibilis esse. ¶ Debes scire q̄ Auicē. voluit q̄ ideo causata pñt esse plura: quia sunt possibilia esse ⁊ non esse. ideo ibi potest poni multiplicitas. sed primū est tm vnum. q̄ est necesse esse contra arguit. d. dicamus nos q̄ ista verba sunt erronea. ⁊ ratio huius est hic q̄ non euadit quin dicta possibilitas sit idem cum esse suo: aut differt ab eo. Est ergo necessariū q̄ possitas qua causatū dicitur possibile est vel idem illi esse vel diuersum quid ab illo esse. Si primo modo nulla ergo deberet ab eo sequi pluralitas: q̄m sicut necessitas ideo q̄ est idē cū esse dei nō infert pluralitatē deorū: ita erit idem. Deinde destruit sēm mēbrū. d. si sēo mō adhuc petendum est. vtrum in primo sit pluralitas: q̄ dicitis q̄ est ens: est necessariū esse. q. d. ergo dicta necessitas differt ab illo esse: q̄m sicut primū cātū: q̄ est ens ⁊ pote: differt potitas eius ab esse eius: ita erit in. i. s. q̄ q̄ est ens ⁊ necessariū differt necessitas ab esse.

Cāta sūt plura: q̄ sunt possibilia ad esse ⁊ nō esse sēm Auicen.

UVA. BHSC. IyR_120_2

& ideo querendum est quid infert pluralitatem diuersorum: quasi dicat pluralitatem esse idem: an pluralitatem esse diuersum. & quocumq; dicatur sequitur impossibile. Deinde confutat quandam solutionem dicens. Et si forte diceretis q; necessitas cause prime esse nihil infert. vult dicere q; solutio potest esse q; necessitas inquantum necessitas aufert pluralitatem: & possibilitas inquantum possibilitas multitudinem. contra arguit dicens similiter dicimus quod possibilitas esse primi causati nihil infert plusq; vnum: vel plusq; esse tantum eandem. Deinde remouet aliam solutionem: quia posset quis dicere: q; necessitas denominatiua addita infert pluralitatem non autem per essentiam. contra arguit. & dicimus q; si aliqua res denominaret de necessitate & possibilitatem vnaquaq; istarum esset quid additum super illa substantia. eodem modo potest dici de alia: quasi dicat q; quocunq; dicas de necessitate. ego dicam de possibilitate tandem q; nulla est differentia inter eos in demonstratione. i. quantum hoc quod tu ponis.

AVERROIS.

Dicimus nos: quod quando ipse facit primo diuisionem. vz. quod non euadet quin sit possibilitas eadem cum esse: aut differt. dicimus quod non sunt verba vera neq; perfecta. dimisit esse tertium membrum in hac diuisione. scilicet q; necessitas esse non est quid additum super esse extra animam. immo est quedam proprietas in ente necessario: nullamq; infert additionem super ipsius substantiam: & non aliud nisi cause remotionem. vz. q; illud principium non causatur ab aliquo: vt diceremus de illo ente quod est vnum: tandem quod esse non infert in ente quid additum extra animam super sua substantia: sicut infert albedo in ente: et ideo dicimus quod non debet intelligi de vnitate entis nisi significatio priuatiua scilicet. diuisionis priuatio. ¶ Similiter dicimus quod necessarium esse est denominatio priuatiua. videlicet. quod suum esse non est ab alio. ¶ Similiter quando dicimus possibile esse de se. non est intelligendum: q; ipsa possibilitas sit denominatio addita super denominati substantiam extra animam: sicut intelligebat ipse de vero scilicet possibili. immo debet intelligi quod eius substantia non infert q; suum esse sit necessarium. immo ex causa. ergo significatio sua priuatiua est. s. separatio necessitatis: quasi si diceretur. q; necesse esse duas haberet species. videlicet. necesse per se: & necesse per aliud: scilicet ex causa non per se. ergo non est dubitandum quod he differentie non sunt substantiales scilicet substantiam diuidentes: neq; addite super substantiam: immo sunt res negatiue et relatiue. ergo quando dicimus quod res est ens: non significat quid additum super rei substantiam extra animam: vt significat quando

UVA. BHSC. IyR_120_2

dicimus albus: et ideo inuenimus quod hac de causa errauit Auicen. prout opinatus fuit quod vnitas est quid additum super vnius substantiam. ¶adhuc diffusius in sequentibus de hac questione disputabitur: ¶ primus opinantium hunc errorem fuit Auicen. ipse enim dicit quod id quod possibile est de se necessarium est per aliud. Possibilitas enim est quedam denominatio i quadã re: ¶ differt sine dubio ab illa re. ¶Appet ergo ex verbis Alga. q quodlibet ens posteriorum a deo componitur ex duobus: vnum quorum denominatur de possibilitate sine denominatione de necesse esse. ¶Et nos dicimus quod hec intentio est erronea: vt predicti eramus. Sed quando intelligitur modo superius a nobis dicto: non sequitur inconuenies quod sequebatur Algazelem. ¶Sed adhuc petendum est. scilicet vtrum quãdo attribuitur possibilitas primo causato infert quod componatur aut non: si enim illa denominatio esset relatiua nullam inferret compositionem: non namq; necessarium est quod quedã res differentes denominantur ab aliquo: inferat quod sint denominationes addite extra animam: quia priuationes ¶ relationes sic se habent: ¶ ideo qui opinati erant quod predicamentum relationis non debet computari cum entibus extra animam esse habentibus: ¶ Alga. ex sua ignorantia putabat quod quodcunq; haberet additam significationem inferret quid additum extra animam in actu: et hoc est falsum et sophisticatio. Tandem dicimus quod ens quod est vniuersale diuiditur ad necessarium et possibile. vnde si differentia vnius partium super illud vniuersale additum fuerit: eodem modo necessario diceretur de reliqua: quia nulla est differentia. Diuisio enim entis ad possibile et necessarium non est similis diuisioni animalis ad rationale ¶ irrationale: aut ad ambulans ¶ natans et volans: ea enim addita sunt super genus: ¶ inferunt additionem in speciebus: scilicet quod animalitas est quid cause. et he differentie sunt addite super eũ: sed possibile egresso ex Auicen. diuisione nullum quid extra animam actualiter: immo est significatio erronea: vt supra dictũ est: eo quod ens suum esse causam habeat nullam habeat significantiam nisi priuatio tantum. videlicet. quod quodcunq; ens esse habuerit ab alio nõ habet de se nisi priuationem: nisi natura ipsius fuerit de natura veri possibilis: ¶ ideo diuisio Auicen. de ente ad necessarium esse: ¶ ad possibile diuisio ignota est: quando ex hoc non intelligitur verum necessarium: ¶ hoc melius in sequentib⁹ declarabitur: id tamen quod in hoc loco declarari debet q ens necessario diuiditur: aut ad substantiales differentias: aut dispositiones relatiuas: aut ad accidentia addita super entis substantiam: vnde prima istarum diuisio infert multipli-

UVA. BHSC. IyR_120_2

cationem actionum in eodem ente: due vero reliqe diuisiones nullam inferunt pluralitatem. ¶Et si aliquis diceret q̄ denominationes dispositiue diuersitatem actionum inferunt. ergo a primo principio procedit pluralitas necessario. ⁊ ideo primū principium non indiget de primo causato: vnde procedat pluralitas. Et si vera pluralitas dictarum denominationū processum diuersarum actionum a primo principio non inferret. similiter dici posset quod de primi causati denoiationib⁹. ptz ergo ex hoc error huius hominis. Tandem dicimus q̄ non est possibile quod ex vna ⁊ eadem substantia sequatur affirmatio ⁊ negatio denominationum: ⁊ ex hoc non sequitur pluralitas in ipsa substantia: vt opinatus est Alga. ⁊ ad hoc possunt solui predicta dubia huius capituli. Et si forte aliquis arguat dicens q̄ ex hoc sequeretur q̄ nulla sit compositio in necessario esse de se: neq; in necessario per aliud. Nos vero ad hoc respondemus q̄ humanus intellect⁹ facilem comprehendit compositionem in eo q̄ necessarium est per aliud. vz. de causato. vnde si esset corpus sequeretur q̄ debeat reperiri in eo vnitio quodammodo: ⁊ pluralitas quodammodo. s. corpus generabile ⁊ corruptibile. s. q̄ in eo est vnitio in actu: et multiplicatio in potentia. sed si corpus non esset intellectus: non comprehendit in eum pluralitatem in actu neq; in potentia. immo est ibi vnitio omnimode. ⁊ ideo putabant antiqui q̄ hec species entium est simplex: sed dñt q̄ causa horum entiuz est simplicior causato. similiter opinatus est q̄ principium simplicius omnibus est de primo principio non potest intelligi causa neq; causatum: sed in posteriorib⁹ primo bene potest pluralitas intelligi. ⁊ ideo ꝑm eos scōm causatum est simplicius tertio. ⁊ sic deinde. Ita debet intelligi philosophoz opinio. ergo significatio cause ⁊ causati in his entibus quasi si esset in eis pluralitas in potētia apparens in causato. Unde dicimus q̄ concessis istis nulla nos sequuntur Alga. argumentorum: sed quando intelligit ab eis philosophis q̄ scōs intellectus intelligit seipsum ⁊ suū principium: ⁊ ex eo q̄ intelligit se procedit ab eo quedam res: ⁊ ex eo q̄ intelligit suum principium procedit ab eo alia res: quia duas habet formas seu substantias vt putabat Alga. Dicimus q̄ est error. si em̄ ita esset cō positus. ergo esset de pluri q̄ de vna forma: ⁊ esset illa forma vna in subiecto: multe in diffinitione.

¶Ult modo rñdere rōnibus al. ꝑm veros philosophos ⁊ repellere errorez Alph. ⁊ Auic. ⁊ primo declarat quomodo eius diuisio est insufficiēs. d. dicim⁹ nos q̄ qñ ipse fecit primo diuisionē. vz. q̄ nō euadit quin sit positas eadē cū esse aut differt. vult dicere ab esse illi⁹ positis. dicim⁹ q̄ nō sunt ꝥba vera nec ꝓfecta. dimisit em̄ tertiū mēbrū in hac diuisione. vñ oino ei⁹ fuit. q̄ ista. s. necessitas ⁊ positas vel sunt addite essentie vel prime eadem essentialiter. Deinde exponit tertiū mēbrū q̄ dimisit. d. s. q̄ necessitas esse non

UVA. BHSC. IyR_120_2

est q̄d aditū sup esse extra aiam.immo est q̄dam positas in ente necessario: nullāq; inferēs additionē sup ipsū sbam ⁊ nō aliud nisi cāe remotionē.vz. q̄ illud principiū nō causat ab alio.Deinde exēplificat.d.vt dicem⁹ de illo q̄ est vnū tādē q̄ esse nō infert in ente q̄d aditū extra aiam sup sua sba: sicut infert albedo i ente.⁊ ideo dicim⁹ q̄ nō dz intelligi de vnitate entis ni si significatio priuatiua.s.diuisiōis priuatio.Sic⁹ dicim⁹ q̄ necessariū esse est denominatio priuatiua.vz.q̄ suū esse nō est ab alio.⁊ sic ptz qualiter ne cessitas nihil ponit in re necessaria nisi priuationē esse agētis.Deinde de clarat de positate illud idē.d.sic⁹ q̄n dicim⁹ posse esse de se nō est intelligen dū q̄ ipsa positas sit denominatio.i.res addita sup denominati sbam ex tra aiam:sicut ipse de vero poni:immo dz itelligi q̄ ei⁹ sba nō infert q̄ sua esse sit necessariū.immo ex cā.ergo significatio sua priuatiua est.s.sepatio necessitatis.Deinde ex his resumit diuisionē quādā.d.quasi diceret q̄ ne cesse esse duas hz spēs.vz.necesse esse a se:⁊ necesse p aliud.s.ex cā nō per se. scō ifert q̄dā correlariū.d.ergo nō est dubitādū q̄ hę dñe nō sunt sbales idest ppie diuidētes ens sicut dña gñs.s.sbam diuidētes:nec addite sup sbam.immo sunt res negatiue ⁊ relatiue.vñ pōt sylls sic cōponi.denomias tiones q̄ nihil extra aiam positiuū addūt denominatis nō sunt dñe essen tiales ⁊ addite sbe diuise.sed hmōi denominationes.s.necessitas ⁊ positas nō addūt extra aiam aliquā rē:nisi priuatiuā:vt dixi.iō nō erūt dñe essen tiales ponētes aliq̄d aditū ipsi diuiso.¶Deide infert scōm correlariū.d. ergo q̄n dicim⁹ q̄ res est ens nō significat q̄d aditū sup rei sbam ex aiam: vt signat q̄n dicim⁹ alb⁹.hoc pbat q̄m id q̄ nō distinguit ex aiam ab alio nō addit ei aliq̄d ex aiam:sed ens nō distinguit ex aiam a re denominata. ḡ ens ex aia nihil addit rei denominate.ergo appet correlariū per idem. ¶Deide infert tertiū correlariū:⁊ est pctm Aui.d.⁊ iō inuenim⁹ q̄ hac de causa errauit aui.prout opinat⁹ fuit q̄ vnitas est q̄d aditū sup vni⁹ sbaz. ⁊ de hoc dixi.4.me.cō.3.in q̄stione mea de hoc.⁊ dicā infra in q̄nta disputa tione.Deinde ordinat se ad sequētia.d.adhuc diffusius in sequentibus de hac.q.disputabit.s.quo differt necessitas ab esse rei.Deinde ponit cui⁹ fuit h̄ error.d.⁊ primo opinātiū huic errorē fuit auic.ipse em̄.d.q̄ idq̄ pōse est de se necessariū est ⁊ aliud cui⁹ rationē.d.positas.n.est q̄dā denominatio i quadā re:⁊ dñt sine dubio ab illa re iō opinat⁹ est illū errorē. Deide ponit pctm alg.d.apparet ergo ex verbis alg.q̄ q̄libet ens posteriorū a deo cō ponit ex duob⁹:quorū vnū denominat de positate ꝑm denominationē de necesse esse.sic reperit i litera.⁊ fortevult dicere q̄ omne post deū componit ex duob⁹.quorū vnū est ens pōse.attū necesse denominatiōe extrinseca ab exīte.⁊ tacuit alterū cōpar pp famositatē.vt forte ifa est corrupta.⁊ dz legi scōm est denominatū de necesse esse.⁊ tūc res est plana.vt ꝓdicti eram⁹.i.vt ꝓdixim⁹.Deide ponit modū verū.d.sed q̄n itelligit modo superi⁹ a nobis dicto nō sequit inconueniēs.q̄ sequebat alg.mod⁹ autē fuit.q̄ nō dicāt illa nisi priuatiōes vel relationes.Deinde mouet q̄stionē.d.sed adhuc petendū est.s.vtrū q̄n attribuit positas ꝑmo cāto inferat q̄ illud cātū cōponit aut nō.Rndet.d.si em̄ illa denominatio relatiua esset:nulla ifert cōponē.cuius cām ponit.d.nō nāq; necessariū est q̄ q̄dā res denotantes denotent aliq̄ inferat q̄ sint denotatiōes addite ex aiam.vult dicere q̄ nō sequit.iste res differūt istis vel illis denotatiōib⁹.ergo iste vel ille denotatiōes sunt addi te cēntis illaz rerū differētiū.Deide ifert q̄dā.d.⁊ iō q̄ opinati erāt.vult dicere q̄dā opinati sunt q̄ predicamētū relationis nō dz cōputari cū esse extra aiam hñtib⁹.vult dicere realib⁹:vt.d.12.meta.cōm.19.vel forte h̄ verba.est probatio illi⁹ q̄ dixit auctoritate illoz sic dicētiū de ꝑdicamēto relatiōis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

posse eē z necesse eē dicunt cō pōnem quādam.

¶Debes scire q necesse eē z posse esse dīt cōpositionē quādā sm modū. s. ex re z carētia causarū: qm̄ necessariū dr qz caret causis z est. ergo dicit cōpositionē ex esse z priuatiōe causarū. sīlr posse dr qz nō est necessariū. iō dr cōpositū ex esse z carētia necessitatis. g̃ oēs iste cōpositiones dīr relatiue nō absolute. z hoc iam declaratū fuit: z meli⁹ declarabit. ¶Deinde remouet cām erroris alg. d. z alg. ex sua ignorātia putabat q cōcūcq; haberet additam significationē infert q̄d additū ē aīam in actu: z hoc est falsum z sophisticatio. ¶Debes scire q ad hoc q alicui addat significatio diuersa sufficit diuersitas modi intelligēdi vnā rem. vel diuersitas cōnotatorū. vnde albedo z albū differūt in significatione adeo q albū addit in significatiōe aliq̄d albedini. nō tn̄ actu sunt due res: sed due in modo. sic etiā esse z necesse eē. eē em̄ nō differt sm rē a necesse esse: nec ecōtra: attn̄ necesse eē addit in in significatiōe ipsi⁹ esse: eo qz addit diuersitatē modi z cōnotati. Ex hoc apparet error alg. q̄ putat q oē addēs alteri in significatiōe addat in re et esse. z hoc est error purus. et postq̄ dixit id. vult declare rōne met. qualiter id sit verū. d. tandē dicimus q ens qō est vle. i. cōmunissimū diuidit ad necessariū: z ad posse. tunc isto supposito ex meta. arguit. vn̄ si differētia vni⁹ partiū. i. vnū illi⁹ diuisi mēbrū sup id vle additum fuerit eo modo necessario dicet de reliqua. s. q illa sit addita sup illud vle. v. g. si posse est additū sup id vle tanq̄ res distincta eo modo erit de necessario. qz nulla est dfia. sed ille dfie nō possunt esse ambe addite sup illud vle: g̃ hypothetice arguē do neutra addit sup id vle. maior est manifesta. minor declarat q̄ fuit oppositū. ¶ntis cōditionalis. z. d. diuisio em̄ entis ad posse z necessariū nō est similis diuisioni aīalis ad rationale z irrationale: aut diuisioni ei⁹ ad ambulās z natās z volās. cui⁹ rationē dicit: ea em̄ addita sunt sup gen⁹. et inferunt additionē. i. cōpositionē i spēb⁹. z exēplificat. d. s. q aialitas est quid cōe. z he dfie sunt addite sup eū. i. ipsum. sed posse egreditur. i. positum ab Aui. diuisione nullū q̄d ex aīam actualiter. vult dicere addit enti diuiso. z p ¶ns: nec in inferiorib⁹ ei⁹. immo est signatio erronea: vt. s. dictū est: eo q ens q suū eē cās habeat: nullā hz signantiā nisi puatio tm̄. sic hz liber me⁹ z sine dubio est male traducta: z hz sic ordinari. eo q̄ ens potē q̄ suā cām habeat. nullā hz signationē nisi priuatio. vult dicere nisi significationē q̄ est priuatio. vz. q q̄cūcq; ens esse habuerit ab alio. i. dicat ens possibile nō hz de se nisi priuationē. vult dicere necessitatis. vel forte litera pōt stare. et vult dicere. opz q̄ ens q̄ suū esse cām hz. i. nō hz cām essendi nisi suū esse: z intēdit ens necesse esse nullā hz signationē nisi priuatio tm̄. Et scōm verbum. s. d. vz. q q̄cūcq; ens esse habuerit ab alio nō hz de se nisi priuationē nisi natura ipsi⁹ fuerit de nā rei posse. vult dicere per hoc q̄ aliud ens est posse esse q̄ est etiā. d. priuationē nisi ei⁹ natura sit posse pōtate addita. z sic cōtra ea q̄ dicta sunt. Deide infert pctm̄ aut. d. z ideo diuisio aut. de ente ad necessariū esse: z ad posse diuisio ignota est: qm̄ ex hoc nō intelligit vē necessariū. z hoc meli⁹ in seq̄ntib⁹ declarabit. Deinde, ponit vltimā conclonem i hoc. d. q̄ tn̄ q̄ declari dz est q̄ ens necessario diuidit ad ꝑdles dfias. i. p dfias essentiales: aut ad disp̄ones. i. p. modos relatiuos: aut accidentia addita sup entis ꝑdam. vn̄ prima istarū diuisio infert multiplicationem actionū. i. cōpositionē ex plurib⁹ in eodē ente. due, vero reliquę diuisiones nullā inferūt ꝓpītatē.

Tripl'r di sidikens.

¶Sed debes scire q̄ ipsum ens pōt diuidi tribus modis vel diuisione essentiali p dfias essentiales. z sic est impose: qm̄ tūc esset gen⁹. z sic oē cōtentū sub eo esset cōpositū. z sic deus esset i se cōpositus. vel diuisione accidētali p accētia: z tūc diuidit i vnū z multa: q̄ diuisio est sm hūc phm nec in dfias nec in modos entis: sed in accidētia entis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝛ sic non facit compōnem in ꝓtētis sub eo.per hoc em̄ ꝙ ens aliqđ est ens ꝛ vnū nō est cōpositū.vel forte intelligit ꝙ diuisionē in accidēta nō diuisionē adequatā.qm̄ ens adequate nō pōt diuidi ꝙ accidētia:qm̄ accidens est vnū mēbrū entis:ſz diuisionē inadequatā:sed quōcūqz nō facit cōpōnē veꝝ in ꝓtētis sub ente.tertia diuisio in modos est optima diuisio:ꝛ sic ens diuiditur:ꝛ sic apparet vltima resolutio huius secūdum hunc philosophum. ¶Et postq̄ declarauit errores istoꝝ:ꝛ vltimate posuit determinationē huius ad ꝓbandū hoc remouet quedam dubia:vt vltimo veritas eluceſcat.ꝛ primo mouet dubiū:qđ potꝰ cadit in oppōne Alg.cū̄ auer.ꝛ.d.ꝛ ſi aliquis diceret ꝙ denominationes dispositiue diuersitatatē actionū inferunt.vult dicere ꝙ posset q̄s dicere ꝙ pluralitas modoꝝ aliquo facit ꝙ ab eo possit pueniꝛe multitudo:ꝛ tūc infert.ergo a primo principio ꝓcedit pluralitas necessario:vult dicere:qꝛm in eo est pluralitas ꝑm modū:ꝛ tūc infert. et ideo primū principiū nō indiget de primo cāto.i.ipso;primo cāto.vñ.i.a quo ꝓcedat pluralitas ꝓpter illius cōpōnē si sine illo pōt saluari pluralitas effectuū;ꝓtra illos.Deinde inducit solonē quā pñt dare illi:ꝛ eā remouet.d.ꝛ si vero.vult dicere.dicaꝫ ꝙ pluralitas dictarū demōstrationū ꝓcessum diuersarū actionū a primo principio non infert.contra arguit.d. ſike;dici potest ꝙ primi causati de noibus.vult dicere.non procedat distinctio effectuum: qm̄ non maꝛ distinctio erit in dispōnibꝰ causati primi q̄ cause prime.ꝛ cōcludit errorē istoꝝ.d.ꝓz ergo ex hoc error huius hois. ¶Postq̄ remouit istā opinionē dat vltimo;veꝝ solonē.d.tandē dicimus ꝙ nō est impoſe qđ ex vna ꝛ eadē ſubstantia ſequaꝫ affirmatio ꝛ negatio demonstrationū.forte vult dicere effectus contradictoꝝ ꝙ pueniētes a denominationibꝰ illis.ꝛ ex hoc non ſequitur pluralitas in ipſa ſubstātia:vt opinatus; est Alga. Et ad hoc pñt ſolui ꝓdicta dubia huius capi. ¶Sed hic incidit dubiū:qm̄ non vī rō Auer.ꝓtra solonē illoꝝ aliqđ valere:qm̄ dispōnes in primo causato sunt in mō distincte distinctione vera non ficta:in primo nō nisi ficta distinctione:vt iam dixi in expōne ſui capi. ¶Mihi est valde difficilis solutio.attamē debes ſcire qđ deus etſi non dicat aliquā multitudinē:vt in cōparatione ad ꝓius.attamē in ſe dicit multitudinē in comparatione ad posterius:eo qꝛ est multus in perfectione ꝛ virtute etiam ꝑm eos.Ex hoc dicit auer.12.meta.cō.18.ꝛ.36.cum ait omnes formas contineri in deo.ideo distinctio virtutum in deo in cōparatione ad ꝓius est ficta:sed in comparatione ad posterius est vera.Ex hoc apparet dictū auer.ꝙ sicut illa sufficit i primo causato:ita ꝛ ista in prima cā:qm̄ sicut illa non est ficta:ita nec ista: vt dixi.ꝛ ꝙ hoc apparet solutio ad dubiū. ¶Et postq̄ soluit dubiū illō.vult modo soluere ſcōm dubiū.d.ꝛ si forte aliqs arguit.d.ꝙ ex hoc ſequeretur ꝙ nulla sit cōpositio in necessario esse ex ſe:nec in necessario per aliud.hoc dubium ꝑm me hꝫ colligationē cū dictis.dixerat em̄ ꝙ necessariū nō dicit nisi priuationē.ꝛ ſimiliter poſe.mō ex hoc apparet vis qōnis.qm̄ si necessariū positiue nihil dicit:ſz tm̄ priuationē:nulla poterit facere cōpositionē.vnde ſyllogiſmus sic pōt cōponi.illa nō differūt:quorum neutrū facit cōpōnē in eo in quo est:ſz necessariū ex ſe:ꝛ necessariū per aliud nō facit cōpositionē eis in quibus sunt.ergo non differūt.minor apparet:qꝛ ambe priuationes dicunt.Et ad hoc rn̄det.d.nos vero ad hoc rn̄demus ꝙ humanus intellectus facile cōprehendit cōpositionē in eo qđ necessarium est per aliud.vz.de causato.vult dicere in causato.Deinde ponit vbi facilius ꝛ vbi difficilius: id cōprehendit.d.vñ.vult dicere si necesse esse per aliud esset corpus ſequeretur qđ debeat reperiri in eo vnitio.vult dicere duoꝝ quodāmō:ꝛ pluralitas quodāmodo.ſ.corpus generabile ꝛ corruptibile.vult dicere qđ in istis

dubitatio

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

apparet facilꝫ adhuc q in corpore celesti. ſ. qz in eo eſt vnitio in actu ⁊ multiplicatio in potentia eo mō quo partes in potentia ꝓtinent in toto. vnde partes actu in toto ſunt vnū: in potentia vero multa. Deinde exponit vbi eſſet difficile. d. ſed ſi non eſſet corpus intellectus nō cōprehendit in eo pluralitatē in actu: nec in potentia: immo eſt ibi vnitio ſimplr. ⁊. ſumma idētitas. hoc ꝙfirmat auctoritate antiquoꝝ. d. ⁊ ideo putabant antiqui hec ſpēs entiū. vult dicere incorporaliū eſt ſimplex. ſz dicūt q cā hoꝝ entiū eſt ſimplicior cauſato. ſilr opinant q primū ſimplicius oibus eſt de primo principio. ⁊ iō illud primū principiū nō pōt intelligi cā necātū: ſz poſterioribus. primo bñ pōt pluralitas intelligi: ⁊ iō ſm eos ſcōm cātū eſt ſimplicius tertio. ⁊ deinde hic nō rñdet ad formā ꝓprie: attamē pōt ad formā dici q licet maior ſit falſa. minor eſt in ꝓpoſito negāda ſm dicta eius. ¶ Ad pbationē dicendū q ꝫ ambo priuationē dicāt: attamē nō eodē modo: qm̄ neceſſariū ab alio dicit priuationē poſſibilitatis: nō tm̄ priuationē eſſe: qm̄ dependet ex alio. et ita illa pbatio nulla eſt: qm̄ credit q ambo neceſſariā priuationē dicāt eodē mō: qđ falſum eſt. ¶ Sed hic dubitaꝫ: qz nō videtur q primū cauſatū ſit ſimplicius tertio: qm̄ ſicut primū cauſatū ōz a cā dependere: ita ⁊ tertiū. ergo cōpoſitio non eſt maior in illo ꝓ in ſcōo. ¶ Dicenduz q ſemper cauſatū deficit a cā. iō ꝓto cauſatū cauſaꝫ a prima cā mediātibꝫ cauſis primis pluribꝫ: tāto plus deficit ab illa prima vltimaꝫ: ꝓto cauſaꝫ a prima pauciorib⁹: tāto minus deficit. Et quo ſequit qđ tertiū cauſatū eſt imperfectus ſcōo: qm̄ cauſaꝫ a prima cā ſimplr mediāte primo cauſato nūc̄ pro primo agente: ⁊ per ꝑs deficit a prima ⁊ ſcōa cā ei proxima: ⁊ ſic eſt imperfectior. ¶ Ad formā dicendū q ſi loquamur de compōne ex duabꝫ partibus realiter diſtinctis nullū illoꝝ eſt altero cōpoſitius: qm̄ ibi nō eſt cōpoſitio iſta: ſed ibi loquimur de cōpōne ex priuatiuo ſeu imperfectione ⁊ poſitiuo ſeu perfectione. Tertiū cauſatū eſt compoſitius primo ꝓpter cām dictā.

dubitatio

Solutio.

¶ Deinde ꝓcludit. d. ita ꝺz intelligi ꝓpoꝝ opinio. ergo ſignificatio cauſe et cātī in his entib⁹. vult dicere. arguit cōpōnē quaſi ſi eſſet pluralitas in potētia apparēs in cāto. vult dicere qđ vī iſta cōpō ſilis cōpōni vere. ¶ Et debes ſcire qđ qz quelibet intelligētia alia a prima eſt cā ⁊ cātū. iō qlibet ē cōpoſita ex ꝓfectione et imperfectione: qm̄ qz eſt cā eſt ꝓfectior cāto: ⁊ qz cātū iō imperfectior. iō in qualibet aggregaꝫ compō ex ꝓfectione ⁊ impfectione vt vides. ¶ Deinde vltimo declarat iſtā opinionē meliorē eſſe alia. d. vñ dicimus qđ ꝓceſſis iſtis nullū nos ſequit Alg. argumento ꝓpoꝝ: ſed qñ intelligitur ab eis ꝓpis qđ ſecūdus intellectus intelligit ſeipſum ⁊ ſuū principiuz: ⁊ ex eo qđ intelligit ſe ꝓcedit ab eo quedā res. vult dicere intellectus primi orbis: ſeu ſata ſui orbis: ⁊ ex eo qđ intelligit ſuū principiū ꝓcedit ab eo alia res: puta intelligentia primi orbis: qz ſecūdas �varias formas ſeu duas ſubſtātias vt putabat alga. Dicimus qđ tota hec poſitio eſt error: ⁊ arguit cōtra illud. d. ſi em̄ ita eſſet cōpoſit⁹. vult dicere ſicut ille dicit. ergo eſſet de plurali ꝓ de vna forma: ⁊ eſſet illa forma vna in ſubiecto: ⁊ multe in diffinitione.

Quelibet intelligētia ꝓter ꝓmā eſt cōpoſita ex ꝓfectione ⁊ impfectione qm̄ qlibet eſt cauſa ⁊ cauſatuz.

¶ Sed dubitaꝫ: qz nō vī qđ iſtud ꝙs ſit incōueniēs: imo neceſſariū. Et hoc nō ſolū eſſet verū i illis: imo in prio: qm̄. 12. meta. cō. 39. in primo eſt multiplicitas aliquoꝝ q̄ ſunt vnū i ſubiecto. plura in mō: vt auer. ibidē. d. ergo a fortiori: nec hoc eſt incōueniēs. primo pōt dici qđ auer. non arguit contra illum: ſed tm̄. d. illa q̄ ꝫz ꝓcedere ex poſitis ab eo. ⁊ hoc eſt vnum quod non reputat falſum. ſeq ſequens ex poſitis ab eo. Vel forte poteſt dici qđ aliqua multiplicitas modoꝝ. in vno eſt cōpoſſibilis vno mō, ⁊ alio modo nō. vnde multiplicitas modoꝝ in attributis eſt poſſibilis deo non multiplicitas modoꝝ gñis ⁊ dñe. ꝓpter qđ illa ab eo negaret. ſic dico qđ multiplicitas mo-

dubitatio

Solutio.

Aliter.

UVA. BHSC. IyR_120_2

dorū sicut ponit Alga. est impossibilis intelligentie: qm̄ ponit q̄ intelligē
tia sit cōposita ex duabus fōys: quarūyna est de ſba primi: altera de substa
tia ppria: qō pz: qm̄ aliter nō cāret diuersa: modo hanc cōpositionē repu
tat Auer. ipoſe q̄ iz sit cōpositio ex modis distinctis attn̄ est ipoſis: qryna
nā cēnt due nāe: qō est valde apparēs ipoſe: tu melius pſilte: qm̄ difficile.
vtrū possibile possit diuidi in poſe ex se: a poſe ab alio:
Dicquero sicut necessariū. Scōo q̄re q̄dsit poſe vt distinguit ꝓtra ne
cessariꝰ. Tertio q̄ro vtrū diuisio entis sit p necessariū a poſe: an per q̄. Quar
to q̄ro an diuisio entis in illa diuisa sit diuisio generis in spēs vel dr̄as: et
q̄ō differt a diuisione illa: a nō est illa. ¶Sine argumētis dicēdū ad pmā.
q̄ possibile sine dubio est duobus modis: vt dicit Auer. in principio hu
ius sol. s. a se a ab alio. sicut duplex est necessariū. s. a se a ab alio. dr̄a mem
brorū apparet in hoc: qm̄ poſe a se nihil addit nature poſi nisi priuationē:
poſe aūt ab alio addit aliq̄d reale vltra esse poſe. sīr necessarium a se nihil
addit vltra esse eius necessariū. ab alio addit aliq̄d vltra esse eius: sed iō q̄
plus auget difficultatē est ex principio horū: hec. n. sunt vera sz adhuc non
sſibilitatis. Cā aūt possibilitatis prima est mā: vt dictū est scōo phy. cō. 48.
a. 2. de genera. cō. 51. a est in lſa Arī. vñ poſe ab alio addit aliquā rem vltra
esse positatis. vñ mā distinguitur fm rem ab esse forme: qō est esse poſitatis:
vel ab esse cōpositi: qō est esse possibilitatis. ergo possibile ab alio ponit aliō
per qō est possibile vltra esse possibilitatis. a p hoc apparet q̄d sit esse poſe a
se. qm̄ sicut poſe ab alio ponit illud aliud per qō est possibile vltra esse possi
bilis a cām possibilitatis per quam est tale. ita possibile a se ponit priuatio
nem causarum possibilitatis. a sic possibile ab alio: a possibile a se differūt:
sicut priuatio et habitus. ¶Sed dices id qō caret causis possibilitatis ē ne
cessarium. ergo possibile a se est necessarium. ꝯns est falsum. qm̄ possibile nō
est necessariū. vī mihi qō auer. velit: qō possibile a se sit necessariū: sed nō ab
solute: sed ab alio. vnde necesse esse ab alio: a possibile a se sunt vnum in re. Replica.
a differunt in modo: qm̄ possibile a se dr̄ possibile a se ꝓ quāto caret cau Solutio.
sis possibilitatis per contrarium ad possibile ab alio qō hz causas possibi
litatis. dr̄ quoq; necesse esse ab alio. p q̄to nō est natura cōtingens: sz semp
ens. ab alio tñ efficiēte. Et apparet quid sit possibile a se: a poſe ab alio: et
qūo differunt. ¶Superest modo declarare q̄dsit necesse esse a se: a necesse
esse ab alio. Et videtur mihi q̄ necessariū a se est ens semper carēs causis Quid sit
necessitatis a sempiternitatis tam agentis q̄ cuiuscumq; ordinis generis. necesse eē
a se a sic solus deus est necesse esse a se: qm̄ ipse solus habet esse necesse: a per ca a se a ne
rētiā causarum. necessariū vero ab alio dicitur quod in se est semper ens. cesse esse
habet tñ cām extrinsecam sue necessitatis. s. agēs: sz adhuc priuationem di ab alio.
cat. s. causarum possibilitatis. Et sic vno modo est habitus: alio modo pri
uatio. Si. n. referatur ad cām possibilitatis erit priuatio. si ad cās necessita
tis erit habitus. Et cūcta hec sint ita: apparet verificatio dictorum Auer.
a primo cū dixit q̄ necesse esse ex se a ab alio: nō addit rei aliquid extra ani
mā. verū em̄ est vno modo: a falsum vno modo. vnde necesse esse ab alio ad
dit aliquid vltra esse illius: sed non intrinsecum necesse esse a se: nec intrin
secum nec extrinsecum aliquid extra animam addit. ¶Scōo verificatur
qō necessarium dicitur in necessariū a se: a in necessariū ab alio. ¶Ter
tio verificat qualiter possibile a se non addit aliq̄d extra animam vltra rē:
cuius est: sed solū priuationem causarū possibilitatis: a qō possibile ab alio
addit cām possibilitatis. s. materiā q̄ est prima cā hui⁹. ¶Verificat quarto Dubita
qualr poſe dividit: qm̄ quoddā est poſe a se: quoddā ab alio. ¶Sed adhuc tio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

remanet locus q̃nis: qm̃ opposita debẽt habere mẽbra subdiuisionis opposita: modo necessariũ ꝛ possibile nõ hñt mẽbra subdiuisionis opposita: ergo nõ erũt opposita: qđ est simpliciter fm. ¶ Põt dici apud me ista opposita nõ hñt mẽbra subdiuisionis opposita fm esse distincta: sicut nec ipsa sunt sic distincta. hñt tñ mẽbra subdiuisionis distincta fm diffinitionem et modũ: qm̃ lz vna res sit possibilis ex se: ꝛ necesse esse ab alio. atrũ fm diuersos modos ꝛ diffinitiones: qm̃ necesse esse ab alio dicitur mẽbrũ subdiuisionis necessarij: vt est habitus ad ens cãm necessitatis ꝛ id met est membrum possibilis: vt priuatio cãrum possibilitatis. Et vna est res in sõto: differunt in modo ꝛ diffinitione: ꝛ sic apparet ad sõlo huius questionis fm Auer. ¶ Ad secũdã questionẽ apparet statim sol̃o ex positis. videtur. n. mihi q̃ pole vt distinguitur cõtra necessariũ est cõditio q̃ aliq̃d hz cãm poñtatis: indfns tñ ad hñz ad carere illa cã. necessariũ ño est etiã indifferẽs ad carere causis necessarijs: ꝛ ad habere. vñ opinio istorũ nõ põt bñ inspici in eis ꝓpter equocationẽ: qm̃ equoca nõ opponuntur. põt tñ inspici facta diuisione in mẽbra subdiuisionis: ꝛ tñc melius apparet qũo opponũtur: ꝛ iã tibi declaratũ est. ¶ Ad tertiã qõnẽ apparet sol̃o: qm̃ diuisio entis fit per possibile ꝛ necessariũ: non tanq̃ in res distinctas extra aiam: qm̃ sine dubio vt dixi nõ opponunt fm esse: sz in modo tm̃. Sz tanq̃ in duos primos cõpossibiles vni in sõto: nõ tñ in diffinitione: vt satis exposui. Et hec qualiter opinio ꝓbatur nõ est q̃ ens diuiditur tãq̃ primos modos in esse necessariũ ꝛ in esse pole: vt ly pole cãtur ꝓ eo qđ põt esse ꝛ nõ esse: vt iam tibi apparet: qm̃ possibile vt est mẽbrũ diuisionis entis: nõ dicit cõceptum: nisi indfntẽ vt dixi. ¶ Ad quartã iam apparet sol̃o: qm̃ dñe semper dicunt cõceptus positiuos: quia sumit a diuersis gradibus in re exñtibus: q̃ lz nõ distinguantur extra aiam: attñ semp sunt positiui extra aĩa exñtes. sz diuisio illa in necessarium ꝛ pole non. est tanq̃ in entia simplr positiua sz indifferentia: vt dixi satis. vñ diuisio generis ꝛ diuisio entis differũt. primo ex parte diuisi. scõo ex parte dividentiũ. er parte diuisi: qm̃ ens nõ ponit rem aliquã extra aĩam. sz oĩa entia mõ cõfuso. genus aũt ponit rem extra aĩam: lz nõ distinctã a differentijs extra animã differunt ex parte dividentium: vt dictũ est. esset tamen facilior solutio fm tenẽtes pluralitatem formarum: de quo considera.

Solutio.

Ad scõam q̃stionez.

Ad tertiã

Ad q̃rtã

ALBA. DUB. xv

IJt Algazel. scõm argumẽtũ est hoc. dicemus q̃ intelligere suũ principiũ est idem cum suo esse ꝛ cũ intelligere seipsum: aut differunt. si primo modo. ergo nulla est ibi pluralitas. si secũdo modo. ergo pluralitas reperit in primo principio. ergo intelligit seipsum ꝛ aliud preter eum.

¶ Modo Alga. adducit scõz argumẽtũ cõtra phos. s. Alpha. ꝛ Aui. ꝛ dicit. Ait Alga. scõm argumẽtũ est hoc. dicemus q̃ intelligere suũ principium. vult dicere in primo cãto est idẽ cũ suo esse: ꝛ cũ intelligere sequit ipm: aut dñt. si primo: ergo ibidẽ nulla est pluralitas: ꝛ ꝓ ons carebit diuersitates. si scõo mõ. ergo pluralitas repit in primo principio. ergo intelligit seipm ꝛ aliud ꝑter eũ. Et hoc põt duob⁹ modis itelligi. vno mõ ꝓ primũ principiũ intelligẽdo primũ cãtũ: qđ apõ eos est motor vniuersi: ꝛ sic appet ꝛa facile: lz nõ vr valde incõuentes id ad qđ adducit: nisi tm̃ apparẽter. Et põt itelligi per primũ principiũ deũ q̃ tm̃. vnũ dixit: ꝛ tũc ꝛa nullo modo valere ivt dek: attñ põt collocari q̃ valet: eo qz illa multiplicitas in primo cãto nõ est rerũ distinctarũ in esse sz in modo. ergo illa est potis deo: qm̃ non est plus possibilis secundo q̃ primo qz illa nõ ponit aliquid reale extra illius esse.

UVA. BHSC. IyR_120_2

AUERROIS.

DIcimus nos q verum est: qđ id qđ de sui principio intelligit idem est quod seipsum: ⁊ est de relationis natura: ⁊ ab hoc puncto deficit a gradu principij. primum enim est de natura entis esse de se habentis: ⁊ veritas concessa a philosophis est quod primus intellectus non intelligit de se ipso nisi seipsum (non aliud relatiuum). s. ipsum esse principium: sed ipse est apud philosophos omnia entia in gradu nobiliori q̄ ipsa sunt in seipsis vt diffusius declarabitur in antea. patet ergo ex istis qđ non sequitur huius hominis argumentum.

CAuerrois modo vult dicere id qđ est dō sm phiam eius ⁊ .d. primū mēbrum argumēti. d. dicimus nos q verū est qđ id qđ intelligit de sui principio idem est qđ intelligere seipsum. Deinde remouet quoddam dubiū: qđ posset quis inferre. ergo nō differt a deo. Soluit ponēdo differentiā inter ipsum ⁊ deū dicēs. ⁊ est de natura orbis: qđ id intelligere est quasi de natura relōnis pro q̄to est respectu rei extra se: ⁊ in hoc puncto deficit a gradu primi principij: qđ declarat. d. primū ei est de natura entis habētis esse de se: ideo nō intelligit nisi se. ⁊ addit. d. ⁊ veritas cōcessa a philosophis est. q primꝰ intellectꝰ nō intelligit de seipso: nisi seipsum. s. ipsum esse principiuꝫ nō aliud relatū. s. esse predicamentū ab alio: ⁊ litera est trāspositā: ⁊ dꝫ sic ordinari: sed nihil de seipso. s. ipsum esse principiū: nō aliud relatū: ⁊ tunc intelligētie sicut dixi. Deinde exponit qđo pōt intelligere oia. d. sed ipse est apud phos oia entia in gradu nobiliori q̄ ipsa sunt in seipsis: vt diffusius declarat in antea. ptz ergo ex istis qđ nō sequit hui⁹ hois argumentū. hoc qđ hoc dicit Auer. melius declarabit in dubio sequenti: ideo dimittatur.

ALBA. DUB. xvj.

PJt Alga. ⁊ dicimus quod si intelligere causatum seipsum idem est quod seipsuꝫ: quia in se est intellect⁹. ergo intelligit seipsum. ⁊ intellectus ⁊ intelligens et intelligibile in eo sunt vnum et idem. vnde si ipsum intelligere seip̄m idē esset cū seipō. ergo intelligit qđ ipsum causatum est causa. ergo talis est: sed intellectus conuenit cuꝫ eo quod intelligitur. ergo omnia ista reducuntur ad seipsuꝫ. nulla igitur reperitur pluralitas: ⁊ si esset pluralitas esset ergo simiter in primo. ergo ab eodem primo plura et diuersa non procederent.

CHic vult dicere quasi confirmationem argumenti: ⁊ dicit. ait Alga. ⁊ dicimus q si intelligere causatum seipsum idem est q seipsuꝫ: quia in se est intellectus. vult dicere non medio vnitus. ergo intelligit seipsum ⁊ totaliter q intelligens ⁊ intelligibile in eo sunt vnum ⁊ idem. Deinde infert secūdū ꝓñs. dicens. vnum sit ipsum intelligere seipsum idem est cum seipso. ergo intelligit q ipsum causatū est causa. vult dicere reliquorum. ergo talis est. vult dicere est vera cā: aliter intelligēdo falsa esset: ⁊ tūc dꝫ supplere. sed intelligere se esse cām est intelligere, absolute a se: ⁊ tūc arguit. sed intellꝰ conuenit cū eo qđ intelligit. ergo oia ista reducunt ad seipsa. i. ad intelligere se: vt causa: qđ est intelligere absolute. Et tunc infert. nulla igit reperit plura litas: qđ ꝓbat; ⁊ si ibi esset pluralitas. vult dicere in intelligēdo se: vt cā est:

UVA. BHSC. IyR_120_2

inuenit aliqua pluralitas.e esset ergo simile in primo: qm̃ primũ intelligit se vt causa.ergo ab eodẽ primo.s.causato plura ꝛ diuersa nõ prouenirent. ¶Debes scire q̃ tota vis huius cõsistit in hoc.q̃ primũ causatũ intelligit se vt causa: vt apparet: eo q̃ oibus modis intelligibile ꝛ intelligens in eo sunt idem:sed vt se intelligit vt causa nõ est in eo multiplicitas.ergo nõ potest producere multa. ¶Scõo debes scire q̃ litera illa.ergo intelligit quod ipsum causatum ꝛc.reperitur aliter in libro alga.dicit enim sic.ergo intelligit q̃ ipsum causatum est a causa.ergo talis est.Et tunc vult dicere aliter q̃ dixi.apud enim me q̃ illud non intelligit:nisi se vt causatum: ꝛ quicqd intelligit erit intellectũ:vt causatum.ergo omnia intellecta reducũtur ad seipsum.i.ad intelligere se vno modo.s.vt causatum.ergo in eo non reperitur pluralitas.ꝛ si sic:vult dicere intelligere se;vt causatuꝫ esset pluralitas: tunc in primo q̃ intelligit se vt causa esset pluralitas per locum ab oppositorꝫ tunc sequitur aliud:ꝛ sic videtur mihi q̃ iste locus potest duobus modis exponi secundum q̃ litera reperitur duobus modis: ꝛ secundus modꝰ videtur dictus ab auer.in solutione eius.

AVERROIS.

QUidam nos q̃ id quod narrauit nomine philosophorum in esse pluralitatis tantum in posterioribus deo sunt erronea verba: ꝛ peripateticorum radices non insequentia.nõ nulla enim ẽ pluralitas in ipsis intellectibus apud philosophos: neq̃ apud eos differũt ex simplicitate ꝛ pluralitate:sed differunt ex causa ꝛ causato. Et differentia que est inter intelligere, primum intellectum seipsum: et intelligere alios intellectus seipsos est. q̃ primus intellectus de seipso quid ens de seipso intelligit non relatum ad aliam causam:ꝛ alij intellectus intelligunt de seipsis q̃ relatum ipsarũ causam.ꝛ ideo hoc modo multitudinem detinet. ¶Quapropter nõ sequitur q̃ sint omnes in vno simplicitatis gradu. non enim sunt in vno relationis gradu ad primum principium:neq̃ aliquis eorum simplicitatẽ habet similem simplicitati primi principij. Primus enim habet esse de se:ꝛ ipsi habent esse relatum. ¶Sed id quod dixerat. videlicet.q̃ si intelligere seipsum idem est quod seipsum quomodo intelligit se causatum a causa: ergo talis est:sed intellectus adequatur ad intelligibile.ergo omnino ista reducũtur ad seipsum.nulla igitur est ibi pluralitas.ꝛ si esset repta similiter esset in primo intellectu. Non namq̃ sequitur q̃ quamuis intellectus intelligens ꝛ intelligibile sit in separatis intelligentijs vnum ꝛ idem:q̃ sint equales in simplicitate.philosophi enim ponunt q̃ intellectus differunt in hac proprietate ꝑm maius et minus:ꝛ dicta simplicitas non reperitur ꝑm veritatez: nisi in primo intellectu.ꝛ causa huius est q̃ substantia primi intellectus est qd per se existens:ꝛ alij intellectus intelligunt de' seipsis q̃ in primo intellectu consistant. Unde si intellectus intelligens ꝛ intelligibile in quolibet horum intellectuuꝫ essent in gradu vnitatis:quod sunt in primo esset ipsoruꝫ substantia similis substantie aliorum:

UVA. BHSC. IyR_120_2

quod est falsum. ¶Et est notandum quod ista verba et eorum
responsiones sunt dialecticalia: sed bene potest inuestigari de hoc
demonstratiue qui vellet: licet comprehensio humana intelligi-
bilibus propositis profundis deficiat: sed oportet perscrutatores
prescire: quid est intellectus: & ante prescire quid est anima: & an-
te prescire quid est animatum: & omnia oportet q̄ prescianter ali
bi diligenter & seriatim. Non igitur in presenti loco possunt talia
ex improuiso declarari quare quo ad p̄sens sunt dimittenda.

¶Posteā adduxit sniam alga. vult modo adducere solutiones dictorū sm
veros philosophos: & d. dicimus nos q̄ id qđ narrāt nomine philosopho-
rum in esse p̄fectis tm̄ in posteriorib⁹ deo. vult dicere in eo qđ dicit solū in
posteriorib⁹ deo esse p̄fectē. sunt verba erronea: & peripatheticorū radices
nō sequētia. Deinde assignat cām. d. nulla cm̄ est p̄fectas in ipsis actib⁹. vult
dicere separatis apud philosophos: neq; apud eos differunt ex simplicita
te & pluralitate. i. penes simplicitatem & pluralitatē. sed differunt ex causa
& causato. & tunc adde maiorem. s. sed motores corporū celestiū sunt intelle
ctus separati. ergo in eis nō est differentia sm pluralitatē & simplicitatem:
sed solum sm causam & causatū. quomodo differūt sm causam & causatum
dictum est: & dicam forte post: & quomodo nō sm pluralitatē & simplicita-
tem dicam post forte: ly dixi multū in alijs. ¶Et posteā remouit vnū erro-
rem: vult modo remouere aliud quantū ad intelligere in illis declarando:
quomodo differt intelligere primi & intelligere reliquorū: & dicit. & differen
tia que est inter intelligere primū intellectū seipsum: & intelligere alios in-
tellectus seipsos est q̄ primus intellectus. vult dicere dei de seipso q̄d ens
de seipso intelligit non relatum ad causam: vult dicere q̄ primus intellect⁹
nō intelligit nisi se non intellectione relata ad causam priorē & alij intelli
de seipsis quid relatū ad causas ipsarū. & ideo vult dicere intelligere reliq̄
rum multitudinē retinere. vult dicere. q̄ in eis intelligēs & intellectū non
vniūtur oibus modis: vt dicā. ¶Deide infert modū quomodo ille sunt cō-
posite alio a modo alga. d. quapropter nō sequit̄ q̄ sint oēs in vno simplici-
tatis gradu. vult dicere equaliter simplices. Et syllogismus sic componit̄.
oia causata que nō sunt in vno gradu relonis ad primū principiū eorum:
nec habēt simplicitatē illi simile nō sunt i vno gradu: sed nulla causata ad
eorū causam habēt vnū gradū relationis: nec sunt ei similia in simplicita-
te: ergo nulla causata eorū sunt in vno gradu simplicitatis. maior est mani
festa per se. minor aūt hz duas partes: & primā relinquit pro manifesta. se
cundam probat. d. primus em̄ hz esse de se. vult dicere nō a causa priori eo.
& alij hñt esse relatū. & p̄ñs nō hz equalē gradū simplicitatis ad primum.
¶Deinde venit ad formā argumēti: & primo repetit illud. d. sed id qđ dice
rat. vz. q̄ si intelligere seipsum idem est qđ seipsum. ergo intelligit se causa
tum a causa. ergo talis est: sed intellect⁹ adequat̄ ad intelligibile. ergo oia
ista reducūtur ad seipsum: nulla igitur est ibi pluralitas. & si esset recepta.
vult dicere ibi pluralitas. similiter esset in primo intellectu: & hoc fuit motū
alga. voluit quasi argumentare. in separatis idem est intelligens & intelli
gibile: vt probatū est per argumētū iam dictum ab eo. ergo oēs sunt equa
les in simplicitate. p̄ña probatur: q̄ aliter in deo esset cōpositio: vt dictuz
fuit. auer. negat p̄ñam. cōcedit em̄ añs. & negat p̄ñam. q̄m posita idētitate
in illis inter intelligēs & intelligibile adhuc hz latitudinē: & solū in primo
est simplicitas summa & summa identitas. in reliquis vero: quia nō sunt

UVA. BHSC. IyR_120_2

equales in gradu relationis ad primum: nec erit equalis idētitas: immo quāto intelligētia est inferior tāto in ea reperit maior cōpositio: vt dicā: et sic ꝓbatio nihil est: z hoc dicit. philosophi. n. ponūt qō intellꝰ in hac ꝓprietate in hoc qō est idem intelligēs z intelligibile in eis ſm magis z minus. z dicta ſimplicitas non reperitur ſm rei veritatē. vult dicere in fine niſi in primo intellectu. Deinde dat cauſam diuerſitatis. d. z cauſa huius est: quia ſōa primi intellꝰ est quid per ſe exiſtens. vult dicere in cauſatis z absolutis: z alij intellꝰ intelligūt de ſeipſis: qō in primo intellectu conſiſtant. vult dicere qō intelligūt ipſos eſſe cauſatos a primo. et tu potes ex hoc componere duos ſyllꝰos: z ſic perſiſte. Deinde redit ad id quod iam dixit. d. vnde ſi intellꝰ intelligens z intelligibile in quolibet horum eſſent in gradu vnitatis. vult dicere ſimplicitatis: quod ſunt. i. qualiter ſunt in primo eſſet earum ſubſtantia ſimilis ſubſtantie aliorum. vult dicere. omnes eſſent vnius z equalis perfectionis: quod est falſum. z hoc fuit iam declaratum. ¶ Et poſtq̄ dixit tot: vult modo ſe excuſare a diligentiori explanatione: et cauſam ponit. dicens. z est notādum qō iſta verba. vult dicere ſua z eorum rationes ſunt dialecticalia: ſed bene poteſt inueſtigari de hoc demonſtratiue qui vellet: licet comprehenſio humana intelligibilibus preſuppoſitis profundis deficiat: z ſi litera non eſt corrupta. vult dicere: quia est ei difficultas aliqua circa cognitionem illorū profundaz. Et oportet perſcrutatorez preſcire: quid eſt intellectus: z ante preſcire: quid eſt anima: z ante preſcire: quid eſt animatum: z omnia oportet vt preſciantur alibi diligenter z ſeriatim: nō enim in preſenti loco poſſunt talia ex improuiſo declarari. quare ergo ad preſens ſunt dimittenda. Ecce quomodo auer. excuſat ſe: z cauſam ſue excuſationis innuit: z tu conſideꝛa.

Sed hic est queſtio que licet ſit dicta ante in queſtiōe de intellectu: attamen pro nunc volo eam aliqualiter diſcutere. ſ. vtrum in primo intelligens z intelligibile ſint vnum z idem omnibus modis: z p ꝓs quomodo in reliquis vera ſit. ipſum intelligens z intelligibile non ſunt idem omnibus modis: ſicut in primo. arguo q̄ non in primo vniunt oibus modis: qm̄ intellectus primi nō intelligit niſi inquātum cauſa reliquorū. ſed cauſa refert ad cauſatū. ergo intellectio primi eſt relatiua: ſicut intellectio aliorū. ergo intelligibile z intellꝰ ille nō oibus modis vnient. ſic. n. arguit auer. de alijs intelligibilibus. ¶ In contrariū eſt auer. ꝟ. ¶ Pro ſolutiōe p̄ſentis q̄ſtionis: primo volo accipere aliqua quaſi premiſſas. Scōo ex illis declarabit intētio huius phi. ¶ Quātū ad primū opz accipere q̄ intelligētie reſpectu primi ſunt in diſſimili gradu. volo dicere qō intelligentie non ſunt eiuſdē z equalis ꝓfectionis cum primo. hec propoſitio eſt manifeſta: eo q̄ cauſant a primo. ergo deficiūt a ꝓfectione primi: qm̄ cātum cauſat ꝓfectione aliqua q̄ ſaltē cōtinet in cauſa eius. ¶ Scōa ꝓpoſitio eſt. qō intelligētie nō ſunt a primo equaliter punctualiter recedētes. immo vna plus: alia minus recedit. hec ꝓpoſitio appet: tum ex verbis ari. 2. celi tex. cō. 62. vide verba auer. ibidē. tum rōne: qm̄ deus est cauſa primi: z in gñe cāe vlis. ſcōa autē est cā tertie in gñe cāe prime. z prima. ſ. deus est cauſa illi⁹ tertie in gñe cāe vlis: z tertia est cā quarte in gñe cauſe prime. z ſcōa cauſa quarte in genere cauſe vlis. deus autē in genere cauſe vltiſſime. z ſic de oibus. vñ vltima cauſat a penultima tāq̄ a cauſa proxima z particulari. ab alijs tanq̄ a cauſis ſcōis. z a deo tanq̄ a vltiſſima cauſa: z hoc est manifeſtū ſepe in iſta diſputatione. ¶ Ex hoc apparet qualiter intelligentie non ſunt omnes equaliter punctualiter recedentes: quia prima recedit minus ſcōa: z ſcōa minus tertia: eo q̄ ſemper cauſatum deficit a cā

Solutio.

Prima ꝓpō

Scōa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

eius tam proxima q̄ vltissima. ¶Tertia propositio.quelz intelligētia citra primā intelligit primū.s.deum.qm̄ ois talis mouet pp primū rāq̄ propter finem intellectū:vt dicā deo duce in vltima disputatione huius libri.s.14. vnde z ari.12.me.tex.cō.36.declarauit idem. ¶Quarta propositio.in omnibus separatis intellectionibus intellectio z eorum sba est vna z eadem aliquo modo: lz sit declaratū hoc pro parte.attamē in disputationib⁹ sexta z septima melius rationibus fortissimis declarabit.ergo intelligere existens in substantijs separatis citra primū non est deus oibus modis.hoc apparet eo q̄ tunc oēs essent deus:qm̄ intelligere est substātia intelligētiarum:vt dixi in quarta. ¶Et his opz declarare modū quomodo primū principium intelligit reliqua post ipsum:z quomodo reliqua intelligunt ipm: z illud q̄ō primo aspectu apparet est.q̄ intelligētie nō intelligunt primum: q̄ habēt a materia que sunt similitudines derivate a primo.sicut oculus meus per similitudinē coloris ipsum coloz̄ inspicit.hoc apparet: eo quia in illis intellectus z intellectus sunt vnū in esse vt dictū est. ¶Scōo apparet q̄ nō intelligunt primū:q̄ sunt esse primi:qm̄ vt dictū est.omnes recedunt a primo:eo q̄ causant ab illo:vt scis ex dictis. ¶Tertio apparet q̄ intelligant primū per eaz substātias z essentias:qm̄ intellectio z intellectus sunt vnum vt dixi. Et cum nō intelligant primū per species:nec per hoc q̄ō sint illius causez per hoc q̄ per essentias eorū intelligunt.ergo vt sunt causata a primo intelligūt illud primū.intelligentie igitur:q̄ intelligūt se cātas a primo:ideo intelligūt primū. ¶Et cum dixi tibi modū quomodo intelligūt primū opz declarare q̄o in intellectionib⁹ nō se habent equaliter z punctualiter respectu primi:qm̄ prima intelligētia que est primo causata intelligit primū in gradu proximo sibi:vt.s.est causatū ei proximū.ideo vnio inter intellectū eius z intelligibile parum recedit ab vnione intellis z intelligibilis in primo.tertia autem intelligētia duo causata intelligit primum.sed vnio intelligibilis cum eius intellectu est minor q̄ in sōa: quoniam ibi non solus est intellectio prime simpliciter.s.dei:sed etiam sōe que fuit eius causa.ideo intellectio in tertia z intelligibile multiplicatur sm q̄ vt causatum non modo intelligit primū quod fuit illius causa vltimo: immo z sōm:z sic de quarta z quinta vsq̄ ad infimaz. ¶Ex quibus appet q̄ vnitas in reliquis intelligētijs cum intellectu nō est punctualis: immo ibi reperitur plus z minus. ¶Et cuz omnia hec sint verificata:apparet qualiter intelligentia vna est altera simplicior:quoniā proxima deo:quia parum recedit a deo.immo vnio intellectus eius cum intelligibili:quod est deus est parum recedens a simplicitate summa: z sic minus composita.tertia vero quia recedit per secundam plus intelligibile: z intellectus multiplicatur: quoniā intelligibilia sunt duo:z intellectus vnus.ergo intellectus eius.est compositior tali compositione. ¶Superest modo videre quomodo deus intelligit reliqua.z dicendum q̄ deus nō intelligit reliqua:nec per species nec per hoc q̄ causatur ab eis.ergo per hoc q̄ est eis causa essendi. Tūc primo aspectu apparet q̄ deus intelligit illa intelligendo se tantum:qm̄ perfectio eius est tanta quāta intelligentiarū: z maior.qm̄ est causa earum:et ideo non intelligit:quia deficit ab illis:immo z quia continet illas pfectiones illorum.Scōo apparet q̄ intellectus eius z intelligibile omnibus modis est idem.quoniā intellecta nō sunt in eo tanq̄ causa in causato:sed potius ipse est in illis isto modo . ideo intellectus z illud intelligibile sunt vnum omnibus modis.Tertio apparet q̄ intelligentia sibi proxima intelligit tertiam ei proximā eodem modo sicut prima intelligit reliquas.s.q̄ est causa illius.z sic de alijs. ¶Pro intellectu q̄stionis argumēti debes scire

Tertia.

Quarta

Qñ̄o primū pncipiū intelligit oia post ipz z ecōuerso.

Intelligētie intelligūt deū ꝑtū intelligūt se cātas esse a deo.

Intellectiōes intelligētiarū nō sūt eq̄les respectu primi

Deꝰ intelligēdo se intelligit alia.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ per compositionē non intelligit auer. compositionē ex intellectu ⁊ re intellecta: vel ex duabus rebus ꝑm esse distinctis: sed ex gradu perfectionis a gradu imperfectionis. ⁊ ideo intelligentia proxima deo est cōposita parua cōpositione: qz ei tm̄ vnus gradus perfectionis deficit. pp qđ intells et intelligibile plus vnuꝝ q̄ in reliquis. in tertia: qz duo gradus deficiūt. s. prime ⁊ scđe: ⁊ ideo intells ⁊ intelligibile plus cōponunt cōpositione dicta: et sic de alijs. ⁊ qz in prima nulla deest pfectio: sed oīm perfectiones cōtinet. ideo ibi nulla est cōpositio inter intellectū ⁊ intelligibile. ¶ Ad argumētū igitur dicendū q̄ deus nō intelligit alia sub isto respectu cause: qz sic intelligeret rem respectiue: ⁊ sic cognitio nō esset absoluta. vñ deus intelligit illa: qz esse suū. vel posito q̄ intelligat se esse causam: adhuc non sequit q̄ sua intellectio sit alio modo cōposita: qm̄ vt causa nō deficit a pfectione supre habet illā. et nō dz dici intellectio illa cōposita. ¶ Sed dices. ergo eius intellectio erit relatiua. nego argumentū. qm̄ nō refert ad aliud extra se: sed ad se: qm̄ pfectiones alie oēs cōtinētur sub eo: ideo nō refert nisi ad se: non sic de alijs: qm̄ alie intelligūt deū: nō per pfectionē quā habēt illius: ideo intellectio earū refert ad aliquid extra se: ⁊ ideo solus deus nihil intelligit extra se. Et hec non possunt perfecte intelligi nisi videas ea que dixi in lib. de intellectu. ⁊ forte dicam post. ¶ Et debes scire q̄ oia hec sunt dicta philosophorū: ⁊ nō sunt ꝯ probata rationib⁹: sed posita. ego autē in libro meo de intellectu adduxi vias eorum quibus concluserunt ista. ⁊ ibi adduxi solutiones veras nostre legis. nunc autem. sit dictum in tantum.

Replica. Solutio.

De⁹ ex se nihil intelligit. excusatio

ALGA. DUB. xvij.

IIt Algazel: ⁊ modo nos dimittemus allegationes vnitatis primi principij. non enim apparet q̄ sit vnum omnimode: quia ex dicta pluralitate remouetur ab eo vnitas.

Hic alg. arguit iterū cōtra ꝓhos vñ dicit. ait alga. Et modo nos dimittemus allegationes vnitatis primi principij. vult dicere argumēta probātia ipsum esse vnū. nō em̄ apparet q̄ sit vnū omodo: qz ex dicta plitate remouetur ab eo vnitas. vult dicere. si primū principiū pōt multa, producere: remouet ab eo vnitas: sed ipse est summe vnū. nos em̄ dimittem⁹ ipm̄ esse vnum: qm̄ pōt ꝓbari demōstratiue. ergo primū principiū nō pōt multa, producere.

AVERROIS

MOs dicimus qđ intendit hic Algazel dicere. qđ posito qđ primus intellectus se ipsum intelligat de se ipso: quod est causa eius posteriorū: potest igitur dici qđ non est summe vnus nisi alio modo probetur: ⁊ hoc qđ dixit hic alga. est sine dubio peripatheticorū opinio: ⁊ asserūt eā esse augmentabilē opinionē.

Quite rn̄det Auer. sed primo repetit vim argumēti. d. dicimus nos q̄ intē dit ꝯ Alga. dicere q̄ posito q̄ primus intellectus se ipsum intelligat de se ipso quod est causa posteriorum eius. vult dicere. posito q̄ intelligat se esse causam multorum posteriorum. potest igitur dici q̄ non est summe vn⁹ nisi alio modo probabitur. vult dicere. posito illo antecedente sequitur ipsum esse summe vnum: cui respondet Auerro. dicens. ⁊ hoc q̄ ꝯ dixit. vult dicere consequens illatum est sine dubio peripatheticorum opinio: ⁊ asserunt eam esse argumentabilem. i. probabilem opinionem. vnde apud peripatheticos deus est multiplex in virtute. ⁊ ita non est summe vnus: licet sit

summe

UVA. BHSC. IyR_120_2

summe simplex secundum omnes.z sic non illud est necessarium:licet videtur impossibile.¶Debes scire quod vnum inquantum vnum:nec excludit summam simplicitatem:nec includit.quoniam ratio formalis vnius consistit in priuatione:vt dictum est:scilicet in diuisione in se a quolibet.modo cum ista ratione potest stare summa simplicitas:z remouere:vnde vnitas numeralis est summa z maxima vnitas:attamen compositionem patitur: sic apparet qualiter licet deus sit summe simplex:non tamen ppter hoc debet esse summme vnus:immo summa simplicitas arguit multitudinem perfectionum:vt dictum est.12.meta.com.39.

Quãuisꝯ us sit summe simplex nõtꝫ ẽ summe vnus.

ALSA. DUB. xvij.

Jt Algazel:z si aliquis diceret:q primus intellectus non intelligit nisi seipsum:z intelligere seipsum idem est quod seipsum.ergo intellectus itel ligens z intelligibile est vnum omnimode:z non intelligit aliud.nos respondemus .d.quod hec opinio reprobata est ab Aui.z aliꝭ veracibꝰ pho rum. Dicũt.n.q primus intelligit seipsum princi pium etꝰqꝫ ab eo influit:z intelligit oia entia distincte spẽbus:sz vniuersali modo:non tñ particulari. Ipsi nãq negãt opinionem dicentes q a prio ꝓncipio non ꝓcedit nisi vnus intellectus tñ: z id quod intelligit est intellectus:z influit ab eo intellꝰ:z ania orbis:z corpus orbis:z intelligit seipsum z sua tria causata:z ipsius causam:z suum ꝓncipium non intelligit nisi seipsum.ergo sequitur ex hoc quod causatum est nobilius causa:put a causa nõ influit nisi vnũ:z ab isto tres influũt:videlicet:q primꝰ intellꝰ nõ intelligit nisi seipsum:z istud primũ causatũ intelligit seipsum et suam cãm z suũ principiũ.ergo talem deum gloriosum ponere facit eum defectuosiorem vllo ente seipsum intelligente:quia sine dubio qui eum intelligit:z seipsum etiam:nobiliꝰ est illo: prout ille tantum seipsum intelligit. Tandemquod isti philosophi quasi esse benedicti equiparent esse mortui:sed differt a mortuo put mortuus seipsum non sentit:sed ipse deus sentit.quare dicimus quod omnia ista sunt erronea. Absit quod attribuantur benedicto deo:immo meditamur quod hanc opinionem obtinentes debent ab ipso deo turpiter puniri:z vtrum ab eodem debent indulgentiam neq; veniam repetire.

Cyte Alga.soluit motiuum philosophoꝝ.vnde dicit.ait Algaz.z si aliꝯ diceret q primus intellectus non intelligit nisi seipsum:z intelligere seipsum idem est quod seipsum.vult dicere.sunt omnibus modis esse illius.ergo intellectus intelligens z intelligibile est vnum omnimode.z non intelligit aliud.hoc igitur est argumentum philosophoꝝ cui respondet Algaz.d.hec verba.nos respondemus dicentes quod hec opinio reprobata est ab Auic.et aliꝭ veracibus philosophoꝝ.dicunt enim.quod primus intelligit seipsum principium quod ab eo influit:z intelligit omnia entia distincte speciebus:sed vniuersali modo:non tñ particulari .ipsi nãq negãt opinionẽ dicẽtes.q a primo principio non ꝓcedit nisi vnus intellꝰ tantũ:

Destructio destruc.Auer.

UVA. BHSC. IyR_120_2

z id qō intelligit est intellectus:z influit ab eo intellⁱs:z alia orbis:z corp⁹ orbis. hec verba possunt intelligi primo sicut iacent:z tunc sine dubio videtur sibi contrarius: quoniam ipse non ponit illud quod modo sibi ponit Alg. nisi forte ille Auic. non habebat inconueniens dicere duo opposita ſm diuersum modum. ſ. quorum vnum creditū: aliud ſm philosophiam. vl forte litera est corrupta. z vbi dicit hec opinio reprobata est. vult z debz dici approbata est:z vbi dicit. z intelligit omnia entia distincte specieb⁹. debet dicere non intelligit:z tunc sermo est manifestus per se. Sed quomodo est z qualiter sit videbimus hoc in solutione dubij forte vel saltem apparebit ibidem intentio istorum. ¶ Deinde videtur mihi quod arguit contra opinionem illam peripatheticorum. d. z intelligit. vult dicere primⁿ intellectus seipsum z sua tria causata scilicet animam orbis:z orbem:z intellectum alterius orbis:z intelligit etiam ipsius causam:z suum principium. vult dicere deus non intelligit nisi seipsum. ergo sequitur ex hoc qō causatum est nobilius causa. vnde potest syllogismus sic componi. Intellectus intelligens deum z tria alia est nobilior intellectu intelligente deum tantum. Sed primus intellectus causatus intelligit deum z tria alia: et deus non nisi se. ergo primus intellectus causatus est nobilior deo minor pbat sic componitur. intellⁱs a quo procedunt tria illa ola intelligit. a quovnū: vnum intelligit:ſz deus non nisi vnū causat:z primus intellⁱs tria. ergo sequitur conclo illa. huius ponit mior tm. d. put a cō. vult dicere a deo nō influit nisi vnum:z ab isto. ſ. causato tria influnt. vz. q primus intellectus non intelligit nisi seipsum:z istud pmū causatū intelligit seipsum z suam causam:z suum principium. ergo talem deum gloriosum ponere facit eum defectuosiorem vllo ente seipsum intelligente: quia sine dubio qui eum intelligit z seipsum etiam: nobilior est illo: prout ille tantum seipsum intelligit. Deinde ostendit, vltimate quid dicunt. d. tandem quod isti philosophi esse benedicti vult dicere dat: equiparant quasi ad esse mortui. Sed differt a mortuo prout mortuus seipsum non sentit: sed ipse deus sentit. quare dicimus quod omnia ista sunt erronea:z absit quod attribuantur ipsi bene dicto deo. immo meditamur quod hanc opinionem opinantes debent ab ipso deo turpiter puniri:z vix ab eodem debent id est sunt digni indulgentiam: nec veniam reperire.

AVERROIS.

Scimus quod oportet illum qui de talibus ex-
mittere propositis tractare vult:z sciat de certo qō multe rerum in artibus positarum quādo ipsorum intellectui aduenitunt vt consuetum est inter vulgos: apparent illi intellectui recte somnia: magis time quod multi istorum carent propositionib⁹ similibus illis que note sunt apud vulgos. z ideo nulla via est apud eos vt possint de talibus clare informari. Veritas enim nequit vtplurimum ostendi nisi illis qui per suam viā recte ambularent:z ideo multa que sapientibus patefiunt demōstratiue apparent vulgo somnia. verbi gratia. Si diceretur alicui vulgari: licet esset in alteriori gradu omnium discretior: q sol q nobis apparet de mensura vnius pedis maior est tota terra centum septuaginta sex vicibus: negaret sine dubio totaliter z iudica-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ret sine dubio: quod est falsum: neq; sapientes quodã ingenio ad informãdum eum prevalerent: nisi cum propriis preambulis necessariis per longũ tps assiduatis. Unde si presupposita mathematicalia sic se habẽt quanto magis in arduis ꝓpositis diuinis. s. q̃ quãdo ꝓposita diuine scientie exponunt vulgis: z ea improuiso audiunt: apparent eis errores z somnia. Non enim in hac scia reperiuntur ꝓpositiones q̃ intellꝫ cõis possit de eis cõtentari: et non tantum nobis accidit hoc in artibus speculatiuis: imo etiã in artificijs: z si imaginaremur q̃ quedã ars ab hoc mũdo amissa esset: postea imaginaremur eandem iterare: videret impossibilis. Quãobrem opinati sunt multi hominũ q̃ multe artes non acquirunt ex humanis cõprehensionibus: imo dñt aliqui q̃ traduntur a demonibus. aliqui vero dicunt q̃ tradũtur ab angelis. s. ꝓphetis. z ideo dixit quidam sapientum q̃ he artes maximũ sunt testimoniũ ꝓphetie. Unde dicimus q̃ quicũq; veritatem inuenire desiderat: z reperit aliquotiẽs dicta quedam erronea apparentia que non habẽt ꝓpositiones sufficiẽtes: q̃ possint eis auferre errores: nõ ex hoc debet iudicare q̃ illa verba sint falsa: immo debet diligenter inuestigare cum veris syllogismis: vtrum illa dicta possint quodammodo saluari: vz. addiscendo demonstratiuas artes gradatim donec lumen cognitionis intret tabernaculum: z imago veritatis pulcherrime sibi appareat. Unde quicunq; cum fraude z seductione iter veritatis p̃pedit magnum onus facinorum super suum cerebrum fert: vt putamus hoc Algazel fecisse: ita q̃ tantum decepit homines in hac scientia: q̃ multi opinati sunt q̃ philosophia sit scientiarum debilior: tandem q̃ Algazel met ait q̃ diuina scientia pp̃orum reputatur phantasia. Nos tamen demonstratiua speramus prefata ꝓpositа egregie declarare: mediantibus propositionibus notis z scitis: licet demonstratiue non sint: z nos ad hoc conamur p̃ huius hominis prauitatem. ipse enim vt predixeramus claudit veritatis ianuam z meatus obturauit beatitudinem: ita q̃ quasi lumẽ diuine scientie extinguit: z multi dispositorum ad comprehendẽdum dei archana ex suis sermonibus erroneis a processu vtilitatis eterne retrocedunt. vnde nos zelo opprobriorum sacre philosophie factorum posuimus in mentem: vt cum ensibus verarum rationum: cum iaculisq; iustorum syllogismorum dictam nostrã matrem de manibus seuerorum hostium auferamus: ita q̃ i agone philosophantium contra eam persecutantes vigeat z valeat z pphanorum etiam nefandum deinde non timeat: maxime q̃ hac de cã in presentem librum procedimus laborantes. Unde dicimus q̃ volũtas nostra est vt ducamus motores pp̃orum ad opinandũ p̃dicta tam in p̃mo principio q̃ in suis posterioribus:

UVA. BHSC. IyR_120_2

et flores peripatheticorum auctoritates: ꝛ dubia: ꝛ argumenta su
per predictas rationes aduenientia tam a loquentibus quaꝫ ab
alijs: et ea que eos promouit ad obijciendum philosophoꝝ opi
nionibus. itaqꝫ quicunqꝫ cernere cupiat veritatem posset acheru
morem opinionem duarum predictarum sectarum ad seipsuꝫ re
tinere. Unde modo incipientes dicimus quod philosophi quan
do intelligentie de certitudine entium nostrarum inuestigant. vi
delicet. cum separato intellectu: non id quod videtur decens im
prouiso recipi: videlicet. sine demonstratione respiciunt: immo fo
rte asserũt multa, opponentia sensibilibus demõstratiue. Ipsi eñ
inuenerunt sensibilia inferiora. videlicet. ea que sub orbe lune re
periuntur duabus naturis diuisa scilicet animata ꝛ inanimata.
Etiam viderunt quod ea que sunt generabilia predictorum con
stituuntur in quadam re que forma dicitur: ꝛ in quodlibet ente
generabili habet esse post priuationem: ꝛ illa forma in alia re que
materia nominatur consistit: ꝛ motor philosophoruꝫ ad hec fuit
quod ipsi reperiebant quod omne generabile ex aliquo ente alio
quo alio fit: quod materia nuncupatur. Etiam videbant quod il
lud generabile ex vi cuiusdaꝫ fiebat: ꝛ nominatur agens ad quã
dam intentionem notam vel ignotam. Unde breuiter huiusmo
di conati fuerunt ponere causas predictas quatuor. deinde proce
dentes in nature cursum inuenerunt quod forma rei generabi
lis: ꝛ res a qua generatio fit: scilicet agens propinquum sunt vnũ
et idem tam in genere q̃ in specie. videlicet. quod homo hominẽ
generat: qui sibi similis est in specie. mulus generatur ab asino ꝛ
equo qui sunt ei similes in genere. ꝛ quia impossibile est qȯ cause
successiue ad infinitum procedant coacti fuerunt ponere causam
primam agentem: sed in ista causa philosophi differunt. Aliqui
namqꝫ eorum dicunt q̃ hec causa est corpus superceleste. Alij ve
ro dicunt quod est principium separatum a supercorporibus ce
lestibus: ꝛ a principio illorum corporum: sed entia inferiora ex in
uicem generabilia: que animata sunt indigent de alio principio
ratione anime: quod dictam animam det etiam ꝛ formam. ꝛ gal.
nuncupat eam virtutem formatiuam. Et aliquot sapientum di
cunt quod ipsa virtus est separatum principium. quidam vero
istorum dicunt quod est intellectus. quidam dicunt quod est ani
ma. quidam dicunt quod est corpus superceleste. quidam dicũt
q̃ non est aliud nisi deus. ꝛ ideo dubitauit Gale. vtrum agens
hanc actionem sit ipsemet deus: aut aliud. ¶ Et est notandum
q̃ hec discrepatio inter pȝos est in plantis ꝛ in animalib⁹ de eis
similibus generatis. Sed de his que ex insimilibus generant dixe
rũt q̃ nõ opꝫ ponere dictũ principiũ. Hec summatim est sṁa peri
patheticoruꝫ in entibus inferioribus. ſ. generabilibus ꝛ corruptibi

UVA. BHSC. IyR_120_2

ibus. Deinde vero gradatim ascenderunt inuestigare de superceleſtibus corporibus: & apparuit eis q̄ sunt ingenerabilia: nō sicut sunt inferiora corpora. Generabile enim inquantum generabile pars est huius mundi sensibilis: cuius generatio non sequeretur nisi prout est eius pars: eo q̄ omne generabile generatur sine dubio de re: & ex re: & p̄re: & in loco: & in tpe. & inuenerunt q̄ orbium corpora necessaria sunt in generatione inferiorum corporum prout sunt agentia remota. Unde si corpora superceleſtia generabilia essent modo istius generationis: indigerent de aliis corporibus precedentibus eis: q̄ similiter essent partes alterius mūdi. ergo essent superceleſtia corpora alia: & indigerent etiā de aliis precedentibus corporibus: & sic ad infinitum.

¶ Patet ergo ex hoc & ex aliis viis ꝑpinquioribus istis. q̄ corpa superceleſtia sunt ingenerabilia & incorruptibilia: eo modo quod accidit corporibus inferioribus. Et apparuit eis q̄ corpora superceleſtia principia mouentia habent: & apparuit eis q̄ hec principia mouentia sunt incorporea: neq̄ sunt virtutes corporee: nō tamen sunt corporea: quia principia sunt corporum mundum ambientium. Neq̄ etiam sunt virtutes in corporibus existentibus sicut principia composita inferiora se habēt. videlicet. p̄ncipia animalium. Quelibet enim virtus corporea est finita prout diuisione sui subiecti diuiditur. & quodcunq̄ corpus sic se habens est sine dubio generabile & corruptibile: scilicet compositum ex materia & forma: cuius materia necessarium est in eiusdem forma esse. Rursus si principia eorum corporum similia essent principiis superiorum corporum. essent ergo illa corpora & ista similia: et indigerent illa corpora de aliis corporibus precedentibus istis. vnde prelibatis istis apud eos: & prelibato etiam apud eos q̄ quelibet forma duobus modis habet esse. videlicet. esse intelligibile quando comprehenditur separatum de materia ab intellectu: & esse sensibile. videlicet. id quod habet actualiter in materia. Verbi gratia. lapis sine dubio formam habet materialem extra animam: & aliam formam que est intellectio & comprehensio facta in anima: prout anima rationabilis capit eam separatam. vnde seqū debet igitur q̄ predicta entia separata absolute sunt pure intelligentie. Similiter oportet ꝑm ipsorum radices q̄ illud q̄ per istā intelligentiā intelligit esse entiū formas & mūdi ordinē sicut se habet humanus intellectus. Intellectus enim nō est aliud nisi cōprehensio entium formarū: aut imaterialis sunt: quapp̄ concluditur q̄ ex hoc q̄ entia duo habent esse. vz. sensibile & insensibile siue potius intelligibile. Unde putāt ꝑhi q̄ orbes dicte p̄ncipia separata intelligūt: & q̄ regimen dictoꝝ orbiū in entibus inferioribus sequit: ita q̄ ordinate prout ipsa corpora aīata sunt: & ipsi

UVA. BHSC. IyR_120_2

comparantes intelligunt ipsa separata intelligētia⁊ humanū intellectum inuenīūtur ea intelligētia nobiliora humano intellectu: licet communicent ꝑut intelligūt entium formas: ⁊ quod forma cuiuslibet eoꝝ est id qō cōprehendunt de formis entium ⁊ ipsorū ordinez. ⁊ ita similiter se habet intellectus humanus: sed differūt quia entium forme cause sunt humani intellectus. ab eis itaq; ꝑficitur: sicut quelibet res perficitur in sua forma: sed intelligibilia dictarum intelligētiarum sunt cause entium formaruz. Ordo eñ entiū sequit̄ ordinē intelligētiarū separatarū: sed ordo nostri intellectus sequit̄ ordinē entiū. Quare huⁱ⁹ ratio defectiua est. ⁊ si sic. ergo esse sensibiliū entiū multos hz gradus: quoꝝ vilior est in materia. nobilior illo est esse: qō hūt in humano intellectu: ⁊ nobilior isto est esse qō habēt in separatis intelligētijs. Deinde in ipsis separatis intelligētijs dicte forme gradus habēt adinuicē differētes ꝑm q differāt ille intelligētie adinuicē. Rursus qñ ipsi specullatt fuerūt de corpe supercelesti inuenerunt eum ꝑm veritatē vnū corpus simile vni animali vnum motū vniuersalē habenti: sicut quodlibet animal vnum vniuersalē habet motum. s. translationē sui corpis: ⁊ hic motus vniuersalis in corpore supercelesti est vnⁱ⁹ motus qui in suprema sphera fit. Postea inuenerunt q alij orbes motus habent particulares similes motibus particularibus mē brorum vnius animalis. Et dicūt philosophi quod colligatione hoꝝ corporum inuicē ⁊ reductione ipsoꝝ ad vnum corpus ⁊ vnū finem est cōuenientia omnium in vno opere. s. regimine huⁱ⁹ mūdi: ⁊ q ex hoc sequitur q omnes motus celoꝝ ad vnum reducuntur principium: vt vere simile reperitur in pluribus artibus erga vnum finem tendētibus. Omnes nāq; ille artes ad vnam ⁊ eandem reducuntur: que p̄nceps aliarum artiū sine dubio est. ⁊ ideo coacti fuerunt opinari q illa separata principia ad vnum principium separatum reducuntur: qō est primū omnium causarum: ⁊ forma ⁊ ordo que in hoc principio sunt nobilior est formarum et ordinum: ⁊ hic ordo est causa ⁊ principium omnium ordinū huⁱ⁹ mundi. Amplius quod dicte intelligentie inter se differunt in nobilitate ꝑm statum quem habent de primo principio in ꝓpinquitate ⁊ longitudine. Unde primus intellectus nō intelligit nisi seipsum: ⁊ intelligens seipsum omnia entia intelligit: sed in nobiliori esse ⁊ ordine qui esse potest. Substantia tamen dicti primi intellectus posterioris: ⁊ id quod intelligit de formis: ⁊ ordinibus in primo intellectu existentibus: ⁊ dicte separate intelligentie adinuicem differunt in hoc puncto. Unde sequitur ex hoc. quod nullus infimorum intelligit de nobiliori illo: quod ille nobilior intelligit de seipso: neq; econuerso: scilicet quod quelibet intelligentiarum entia intelligit in vno ⁊ eodem gradu. si enim ita esset se-

UVA. BHSC. IyR_120_2

queretur.q̄ essent vnum: z idem: z non differrent in numero. Unde hoc modo differunt: z dicunt q̄ primus nō intelligit nisi seipsum: z primus intellectus qui procedit ab eo qui intelligit primum: nō intelligit eo posteriora: quia causatus est: z si intelligeret eum rursus esset causatus a causa. Etiam dicunt q̄ id quod intelligit primus de seipso est omnium entium causa: z id quod intelligit quilibet posteriorum de primo est quodamodo quod est causa priorum entium: z quod est causa suipsius. Hoc modo igitur debent philosophorum opiniones in premissis intelligi: z in motoribus ipsorum ad omnia predicta: z quando diligenter respiciuntur reperiuntur in sublimi gradu sufficientie: maxime respectu motorum loquentium: presertim saracenorum: vt sunt due secte que dicuntur mohāzela: z asharita: que in primo principio opinātur. s. q̄ in mundo est vna substantia incorporea neq̄ in corpore consistens: et est viua: volens: sciens: potens: loquens: videns: et audiens: sed asharita expresse opinatur q̄ hec substantia est efficiens omnia entia absq̄ aliquo medio: z sit in eis infinita scientia: prout entia infinita sunt: et negant causas hinc esse in rebus inferioribus: et dicunt quod hec substantia reperitur cum qualibet re. videlicet. adiungentibus adiunctione essentiali: et non est dubium q̄ multa inconuenientia sequuntur hanc positionem: eo q̄ ens quod tale est oportet necessario q̄ sit de genere aie. Anima enim est substantia incorporea viua: et sciens: et potens: volens: videns: z audiēs: et loquens. ergo ista ponunt entium principium animam vniuersalem separatam a materia: et ipsi non putant etiam opinari. Unde ducemus dubia super hos errores cadentia: cuius fortius est id quod opinati sunt de dei denominationibus. ipsi enim dicunt quod hec est quedam substantia antiqua composita: sed secte asharite hoc negant. ipsi enim dicunt quod quelibet compositio est noua prout accidens est: et quodlibet accidens apud eos est nouum: et opinantur cum hoc quod omnia entia sunt irregularia: scilicet que non sunt sub terminato ordine naturali: neq̄ sub cuiusdam sapientie ministratione dantis entibus ordinatam mensuram: immo opinantur quod quodlibet ens aliam naturam habere potest preter illam quam habet: et hoc sequitur eos necessario in intellectu: licet videāt quod effectus mundi sequuntur ordinem et regulam: et vocant eum ordinem sapientie: et ipsum efficiens sapiens: et assimilant opera naturalia ad voluntaria: et dicunt quod quilibet actus inquantum actus procedit ab agente volente: viuo et sapiente: et quod actionis natura inquantum actio infert hoc: et allegant in hoc dicentes q̄ id quod non est viuum est mortuum: z de mortuo nullum opus procedere dz: z negāt opera procedētia a naturalib⁹ virtu-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tibus: z negant q res viue nobis presentia opera habeant. Et dicunt q hec opera nobis apparentia adiunguntur viuo: z licet appareat q corpus brutum ea agat: non est dubium q procedant ab agente viuo occulto: z ideo sequitur eos q nulla vita sit presens. Rursus valde mirandum est de eis: qualiter talia incongrua z inconuenientia possunt opinari: quod sensibiliter reprobanda sunt. vz. q nulla sit vita presens. Qualiter tamen primum agens seu efficiens asserunt hac via: ipsi posuerunt q quodlibet innouatum habet innouantem: z est impossibile quod hoc procedat ad infinitum: ergo oportet necessario q hoc proueniat ad innouans antiquum. Et nos dicemus q hoc est verum: sed nō ex hoc sequitur q sit incorporeum: z ideo oportet applicare eos ad hoc vnam aliam ppositionem. s. q omne corpus nō est antiquum. ¶ Et est notandum q hanc opinionem plurimi sequūtur: quia ex hoc nō patefit q mundus habeat innouantem. dici enim potest q innouans est opus antiquū nudum de omnibus accidentibus: ex quibus ipsi ꝓbant q corpora supercelestia sunt innouata. et posito ab eis q celi generantur attribuunt eis generationem modo inconsueto in corporibus inferioribus. vz. q ipsi dicunt celos generari: non de re: neq; in tempore: neq; in loco. In corporibus enim nobis presentibus nulla fit generatio taliter. s. de nihilo. vz. attribuunt mundo agentem similem agenti, rerum nobis presentium. Agens nāq; nobis presens aget sine dubio alterādo ens de quadam dispositione ad aliam: non de priuatione ad esse: immo expoliat eum de suo indumento formali: z induit eum alia forma: z ideo opinati sunt antiqui q ens absolute non generatur: neq; corrumpitur. vnde concesso ab eis q celi innouantur: nequeunt declarare: quod fuit primum innouatorum. Sed agens apud eos materiam z formam generaliter facit si opinati sunt ipsum habere materiam: aut facit eū totaliter si fuerit simplex sicuti opinati sunt de parte indiuisibili: z si sic: hec species agentis permittat priuationem ad esse in generatione. vz. in generatione substantie in diuisibilis: que apud eos est corporum elemētum: z permutat esse ad priuationem quando illa pars indiuisibilis corrumpitur: z est manifestum q nullum cōtrarium ad suum contrarium conuertit: z ideo pura priuatio nequit conuerti ad esse: quia calor nō potest ad frigiditatem conuerti: sed priuatus reducatur ad ens: z calidū reducatur ad frigidum: z est econuerso. Et ideo dixit Johanzela q priuatio est quedam substantia: sed putat q ipa substātia ante mundi creationem nuda erat de denominatione esse. ¶ Et est notandum q auctoritates ex quibus meditātur cōcludere q res ab aliqua re non fit: erronee sunt: z fortior illis est id quod dicunt vz. q si semper res de re deberet fieri: ꝓcederet igitur ad infinitū.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Sed ad hoc respondendum est q hoc impossibile esset: si generatio ꝓcederet recte: quia sequeretur ex hoc reperiri infinitum in actu: sed circulariter non est impossibile. vz. q ex aere fiat ignis: z ex igne aer ad infinitum circulariter cuz eterno subtecto. z fortior opinio eorum est ad asserendum: quod totum vniuersum innouatur. tale est. id quod euadere nequit a nouitatibus est nouuz: sed totum sic se habet. ergo ꝛc. Sed nos dicimus q in hac ꝓbatione maxima est reprehensio. ipsi enim non dicunt q id quod non euadet a nouitatibus in presente est nouum de nihilo: z ponunt q totum innouatur de nihilo. Preterea: illud subiectum quod apud eos prima materia vocatur: z non euadet de corporeitate: z corporeitas absoluta apud eos non innouatur: z ꝓpositio dicta ab eis q id quod non euadet a nouitatibus est nouum: non est concedẽda nisi in eo quod nõ euadet de vno innouato: sed id quod non euadet a nouitatibus vna in genere principium non habentibus. nõ sequitur eos quod subiectum eoz nouitatũ sit nouũ. ¶Quare loquentes idcirco. vz. de secta asharie conati sunt applicare ad predictam ꝓpositionem aliam. vz. quod impossibile est inuenire nouitates infinitas: scilicet p̃ncipium: neq; finem habẽtes. z hoc est apud philosophos necessarium. Patet ergo q hoc inconueniens z multa alia sequuntur loquentes z eoz sequentes: et sunt sine dubio pluscz inconuenientia philosophos sequẽtia. Rursus dicimus q id quod posuerit. vz. quod vnum z idem agens quod p̃mum principium est: efficit omnia mũdi entia absq; aliquo medio posito: falsa est: z cõtra sensum. s. quod nos inuenimus in mũdo multa entia minime agentia: sed fortior allegationibus eorum est super hoc quod si agens actus esset ꝓcederet necessario ad infinitum. Sed nos dicimus q hoc bene sequeretur si agens esset agens inquantum sic actus: z mouens esset mouens inquantum mobile. Sed rursus: non sic se habet. immo agẽs est agens inquãtum est agens in actu. quare non agit aliquid. z ex hoc sequeretur quod agentia peruenient ad vnum agens sine dubio: quod nullum in eo agit. ¶Ostensis igitur opinionibus duarum sectarum z quorũlibet opinantium: mouẽtia. vz. de primo mundi p̃ncipio. z inconuenientia vtrarũq; sectarum sequi potest tam inconueniẽtia philosophoꝝ ab Algazele ducta: de quibus insudauim⁹ nos respondere: cũq; inconuenientia loquentiũ sectarum de quib⁹ etiaz facile respondemus. Redeamus ergo ad nostrum ꝓpositum. vz. ad distinguendum huius hominis dicta in p̃senti libro: sed ante nos excusantes dicimus: q in hoc capitulo coacti fuimus ducere philosophorum mouentia ad opinandum id quod opinantur in principijs mundi: quare de ipsis dictis sumunt eoz aduersariorũ responsoria. Similiter dicimus loquentium inconuenientia z eo-

UVA. BHSC. IyR_120_2

rum mouentia: quare ratio est q̄ quilibet litigans ducat sui cōtra
rij obiectiones acerrimas: vt paret se ad defendendum de cūctis
obstaculis faciendis: sicut ꝓ̄hilosophus cōsuetus est in omnib⁹
suis libris. Facta igitur hac excusatione dicimus q̄ id quod dixe
rat Algazel. videlicet. q̄ si p̄mus principium tantum seipsum in-
telligeret: ignoraret oīa que creauit: bene sequeretur si id qō intel
ligit de seipso esset aliquid p̄ter entia absolute. sed id qō ponūt. s.
q̄ id quod intelligit de seipso sunt entia in nobiliori esse: quod fie
ri posset. s. q̄ ipse est intellectus qui omnium entium est causa: nō
quod ipse intelligit entia absolute. s. in quantum sunt cause quod
ipse ea intelligit: sicut noster intellectus sic se habet: intendūt di-
cere quod ipse deus entia posteriora ab eo nō intelligit eo modo
quo nos ea intelligimus: immo modo quo nullus intellectus p̄-
ter eus ea intelligere potest. Si enim alius intellectus entia intel
ligeret illo modo quo deus benedictus intelligit ea: communica
ret ergo cum eo in sua sciēcia: quod est falsum: ⁊ est manifestum q̄
deus ab alijs in hac ꝓprietate differt exp̄esse: ⁊ ideo cauemus no
bis concedere quod dei scientia sit vniuersalis: nec̄ particularis:
quoniam ambe iste scientie causantur ab entibus: ⁊ sunt genera-
biles ⁊ corruptibiles: ⁊ hec diffusius declarabimus in sequentib⁹
quando tractabimus de sciēcia dei. Attamen quo ad p̄sens dici-
mus; summatim. quod hec questio duo habet membra: quoꝝ vnū
est: quod si ipse deus intelligeret entia ꝑt sunt cause ipsius scien
tie: sequeretur q̄ dei intellectus esset generabilis ⁊ corruptibilis:
⁊ quod nobilior ex viliori perficeretur. Unde si eius substantia ab
intelligibilibus reruꝫ ⁊ earum ordine differret: oporteret ergo da
re hunc intellectum qui non est comp̄ehensio formarum entium:
sicut in se in gradu ⁊ ordine. vnde postquaꝫ ista duo sunt falsa: se
quitur q̄ id quod seipsum intelligit: sicut omnia entia: sed in no-
biliori esse c̄ illud quod habent in seipsis. Sed quomodo vnum
⁊ idem ens gradus habeat diuersos in suo esse manifeste appa-
ret ab anima. Color enim gradus habet in suo esse adinuicem dif
ferentes in nobilitate. Viliori enim suis gradibus est ille quem ha
bet in materia. deinde habet nobiliorem eo scilicet in visu: quare
ex visu comp̄ehenditur: ⁊ in materia minime. ¶ Propterea de-
claratū est in naturalibus quomodo color habet aliud esse in vir
tute phantasie qui est nobilior ⁊ simplicior esse c̄ in visu hz. dein-
de habet nobilius esse isto in memorie virtute. deinde habet in in
tellectu esse nobilius alio p̄cedentibus gradibus. Etiam dicunt
peripathetici quod adhuc esse habet aliud nobilius omnib⁹ p̄e-
dictis sine comparatione aliqua: scilicet in scientia dei quomodo
nobilius illo considerari non potest. Id quod tantum narrauit
Algazel nomine ꝓhilosophorum in intelligentiarum ordine: et

UVA. BHSC. IyR_120_2

modo ipsarum influentiæ: & in earum numero nō est demonstratum: neq; determinatum a philosophis: & ideo de hoc nihil in libris antiquorum reperitur. Sed illud quod dixit nomine philosophorū. vz. q̄ omnia principia separata & inseparata a primo principio inde fluunt. & quod ex fluxu huius virtutis vnius fit mundus vnus: & eius partes in inuicem colligantur: ita quod totum vniuersum erga vnam tēdit actionem: sicut corpus vnius animalis: quod est vnum in colligatione & plura in virtutibus & mēbris & operibus. Dicimus quod hoc est concessum ab omnibus philosophis. corpus enim superceleste simile est vni animali: & suo motus diurnus qui est communis omnibus celis: similis est vniuersali motui locali eiusdem animalis: & motus particulares celorum similes sunt motibus particularibus membrorū ipsius animalis: & est philosophis manifestum quomodo in animali vna est virtus ex qua fit vnum: & ab eadem omnes virtutes ipsius erga vnum opus tendunt. s. regimen & conseruatio ipsius corporis: & hec virtus colligatur cum virtute a primo principio influente. vnde si hoc necessarium est in vno animali. s. quod vnam habeat virtutem specialem in omnibus suis partibus extensam: ex qua virtus & membra illius fiunt vnum & idem: & omnes eius virtutes fiunt vna & eadem: & operatio partium entium ad modum similis est operationi partium animalis ad illud animal: sequitur ergo quod oporteat q̄ sit vna hec virtus spiritualis: ex qua colligun tur omnes virtutes spirituales & corporee. & est vnigenea extensa in toto vniuerso. alioquin nullus ordo sequeretur in hoc mundo: & non sequitur ex extensione vnius virtutis in pluribus rebus quod sit in ipsa virtute pluralitas: sicut opinati sunt multi. videlicet. quod ab vno primo principio influit vnum: et ab illo influit pluralitas. Patet ergo ex istis quod pluralitas potest procedere ab vno. Rursus ex aliorum principiorum separatorum esse consistat in eo quod imaginantur de primo principio: et non est impossibile quod ab vna et eadem re sumantur diuerse imaginationes: sicut non est impossibile quod ex aliqua pluralitate sumatur vna imaginatio. Nos enim omnia corpora supercelestia in diuino motu vnam et eandem rem imaginamur: quare omnes mouentur in hoc motu ab vno motore: scilicet motore orbis stellarum fixarum. Et reperimus altos orbes particulares & diuersos habentes motus: quare oportet quod ipsi motus diuersi procedant a motoribus quodāmodo diuersis & quodā modo sunt vnum, put colliguntur in motu supreme sphere: quare sicut si aliquis imaginatus esset q̄ membrum cōmune aliis membris cuiusdā animalis vel virtus aialis ab eodē animali aufer-

UVA. BHSC. IyR_120_2

retur: auferrentur similiter oia illius animalis membra: ⁊ omnes eius virtutes. Similiter corpus superceleste sub se hz cū suis motoribus virtutes: ⁊ tandem sic se habent principia mūdi ⁊ ipsius partes cum primo principio. Unde dicunt philosophi q mūdus est vere similis vni ciuitati: quare sicut vna ciuitas ab vno rege seu principe regitur ⁊ conseruatur: ⁊ multi principatus subiiciūtur illi principi. Similiter recte est in mundo: vt ostensum est a nobis supertius. Amplius declaratum est a philosophis. q id quod dat entium separatoꝝ a materia finem: est illud qō dat eis esse: forma enim ⁊ finis sunt vnum ⁊ idem in hac specie entium. ergo illud qō dat finem entibus illudmet dat formā: ⁊ illud qō dat formam est agens. ergo illud quod dat finem huic esse est agēs: apparet idcirco q primum principium est omnium istoꝝ principiuꝝ scz agens: ⁊ forma: ⁊ finis. Qualiter tamen principium primum sic se habet cum entibus sensibilibus. Dicimus q ipsum dat eis vnitatem: ⁊ eoꝝ vnitas causa est colligatiue pluralitatis ab illa vnitate: ⁊ ideo est principium horum entium. s. efficiens: ⁊ forma: ⁊ finis: ⁊ quodlibet entium appetit eius finem cum motu. i. prout erga eum mouetur desiderans finem. Homo tamen voluntarie ⁊ alia entia naturaliter. Sed id quod notādum est hic est. q motoꝝ p̄dictoꝝ philosophoꝝ ad opinandum q entia p̄cedunt gradatim a primo principio fm localem ordinem celoꝝ fuit q suprema sphera vt apparet nobilioꝝ est suis inferioribus: ⁊ alie sphere eisdem ordinem sequuntur in suo motu. Quare conati fuerunt opinari id quod Algazel narrauit nomine ipsorum. videlicet. in ordine principiorum: vt predicauimus. Prelibatis igitur istis premissis redibimus ad nostrum propositum ad inuestigandum huius hominis verba: vt consueuimus ab initio libri: ⁊ intendimus in antea sequi. Nostra enim intentio principalis hec fuit.

¶ Ad remouendum errorem alga. auer. premittit quoddam valde vtile. deinde prosequitur accipiendo quedam quasi fundamenta: ex quibus apparebit peccatum alga. vnde dicit. dicimus q oportet illum qui de talibus eximijs propositis tradere vult q sciat de certo q multe rerum in artibus positarum quando improuiso ⁊ sine doctrina precedentis aduenunt: vtō suetum est inter vulgares apparent illi intellectui recte somnia. vult dicere quantum ad hoc: quia vulgus ei non credit: ideo propositiones ille inuente apparent somnia: maxime q multi istorum. s. sapientum carent propositionibus similibus illis que recte sunt apud vulgares: ⁊ ideo nulla via est de eis vt possunt de talibus clare informari. deinde dat causam huius. d. veritas enim nequit vt plurimum ostendi. nisi illis qui per suam vitam recte ambulant: vult dicere fm naturalem et moralem dispositionem. ⁊ ideo multa que sapientibus patefiunt demonstratiue apparent vulgo somnia. V. g. si diceretur alicui vulgari: licet esset in altiori gradu omnium discretior: vult dicere quantūcunq esset omnibus alijs prudentior. q sol qui nobis apparet de mensura vnius pedis. i. quantitatis vnius pedis: maior est tota terra. 166. vicibus: negaret sine dubio totaliter: ⁊ iudicaret sine dubio

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ est falsum: nec sapientes quodam ingenio ad informandum eum preuaˢ lerent nisi cum propijs preambulis necessarijs per longum tempus assiduatis. Deinde per locū a maiori arguit. d. vnde si presuppositā mathematica sic se habent. quanto magis in radijs propositis diuinis. i. metaphysicalibus. s. quando proposita diuine scientie exponuntur vulgis: ꝛ ea improuiso audiuntur: apparent eis errores et somnia. non enim in hac scientia reperiuntur propositiones: q̄ intellectus communis. s. vulgo ꝛ sapientibꝰ possit quietari. Deinde confirmat hoc. d. ꝛ non tantum nobis accidit hoc in artibus speculatiuis. immo etiam in artificijs. quod declarat. d. ꝛ si imaginemur q̄ quedam ars ab hoc mundo amissa esset: postea imaginaremur eandem iterare: vult dicere in mundo: videretur improuiso hec impossibilis: et hoc maxime accidit in artibus nigromantie: quāobrem opinati sunt multi hominum q̄ iste artes non acquiruntur ex humanis comprehensionibꝰ: immo dicunt aliqui q̄ traduntur a demonibus: aliqui vero dicunt q̄ traduntur ab angelis. s. prophetis: ꝛ ideo dixit quidam sapientum q̄ he artes maximum sunt testimonium prophetie. ¶ Debes scire q̄ quidam Neapoli multum in his artibus vacabat: et continue incantabat demones vt sibi prediceret ingenium faciēdi archimiam: tandem venit semel et quidam in somnijs barbatus: ꝛ dixit. Joannes surge ꝛ accipe chartam illam et scriptem in tabula: et operare sicut dicit. iste subito surrexit: ꝛ accepit illā: ꝛ operatus est artem faciendi archimiam mirabilem: ꝛ illo die fecit: tandem deposuit chartam iterum in capsa bene clausa: ꝛ nocte ventura demon rapuit illam: iste mane quesiuit eam ꝛ nusq̄ inuenit: tertia nocte iterum demon dixit sibi. Joannes Joannes paruꝫ sciuisti. non amplius iste cogitabat q̄cq̄: ꝛ tandem sciuit q̄ error eius fuit: quia non transcripsit illam. hoc scio ꝛ probatum fuit: ꝛ vidi argentum mirabile: licet amplius non poterat facere.

Nota de demone manifestā te artem archimie.

¶ Ego tamen in istis per rationes naturales procedēdo nescio quid dicā. Si enim teneamus operationem ꝛ fundamenta peripathetica. s. q̄ omnis substantia separata mouet aliquam stellam. difficile est saluare ista fieri ex virtute demonum. immo impossibile. Ex alio videmus tot famosos viros in hac arte: vt narrrat auicen. in sua nigromantia inuocasse demones: ꝛ fecisse effectus mirabiles: adeo q̄ homo rapitur de prouincia in prouinciam: de loco ad locum: ꝛ multa alia mirabilia: que nō possunt nisi ex demone fieri. Preterea relatū est mihi sepe visum esse hoiem vnū senē influere doctrinas deputatas: ita. s. Arist. q̄ non Platonis: ita Auer. q̄ non Auic. qui virtute quorundam verborum inuocatur in aula. ꝛ tecum loquitur: et facit actus humanos: et operationes corporales: ꝛ dicit se esse demonem. ver. g. aristo. vel auer. qui scit tantum quantum auer. neq̄ plus: neq̄ minus: ꝛ hoc non potest esse nisi intellectus: quoniam operationes scientifice nō possunt prouenire nisi ab intellectu: licet enim corporales possumus reducere ad virtutes in materia quid de istis operationibus separatis: sicut doctrinaꝛ ꝛ specular. ¶ Preterea. ista ars est nimis famosa apud omnes. ꝛ non est possibile q̄ famosum sit falsum in toto: vt dicit auer. in lib. de somno. pbās somnia vera esse in parte. ¶ Preterea vidi tot libros de imaginibus: quot sunt instituti: ꝛ omnes testantur istam artem esseveram in se: licet difficilis inuentionis: ꝛ sine dubio faciunt rapere mulieres ꝛ multa. ¶ Preterea videmus oēs leges prohibere istam: quod non esset nisi esset vera in se. dicit enim. qō ex hac sequuntur effectus mirabiles extranei. ¶ Preterea in multis vniuersitatibus legitur: ꝛ ibidem apparent res terribiles: ꝛ difficile est salvare talia p fundamenta peripathetica. ¶ Preterea legi in vno libro imaginum. qō in anglia fuit quidam homo honeste vite qui asserebat se fuisse in quodam

Questio: an ars nigromātie sit vera.

UVA. BHSC. IyR_120_2

locovbi fuit invocatus spiritus: qui promisit portare ficus maturos omni tempore anni: nec amplius sic̃ citaretur: et vult portare de loco qui existimatur inhabitabilis: ℞ tamen semper sunt ibi fructus: ℞ tãdem die sequenti natiuitatem christi portauit recentes fructus. vbi apparet quomodo spiritꝰ dantur. ¶ Propter hec igitur apuleius platonicus opinatus est demones esse animalia corporea aerea aliquo modo passiua: et tũc opinatus est qõ ista possunt cogi: tum ex corporis celestis impressione: tuꝫ ex rebus huiusmodi virtutem habentibus. vnde vt dicit delectantur in fumis sacrificiorꝫ propter qõ vt dicunt incantatores suffumigant suas appositiones in hoc genere. ¶ Probat autem apuleius tribus signis hoc. primo ex motu: quoniam omne mouentꝫ mouentur localiter. ideo oportet eos esse corpora. scõo ex opere. operantur enim opere corporali. ideo oportet esse cõposita ex corpore ℞ intellectu. tertio ex affectione: qm̃ vt dicit: delectantur cũ puellis: et tũ ad mãsionẽ: cũ eis ℞ alijs operibus. ¶ Aler. autẽ peripatheticus: ℞ porphyriꝰ opinati sunt q effectus huius artis perficiuntur per potentias ℞ virtutes inferioribus cum obseruatione celestium motuum: ℞ cũ verbis: et quibusdã figuris ℞ signis: cum enim iste res colligantur inuicem sub aspectu alicuius vel aliquorum syderum: generant apud nos effectus mirabiles: quos nulla illarum se sola posset causare: licet cum alia bene vt dicunt.

¶ Alij autem posteriores simpliciter negauerunt hec: et dixerũt omnia esse fictiones: attamen in veritate nihil esse in re: sed solum aliqui propter gloriam promittunt hec. nunc̃ tamen talia mirabilia fuerunt. ¶ Lex autẽ nostra ponit q demones cogi non possunt: sed bene allici: ex quibus fiũt multi effectus mirabiles: qui apparent continue apud nos. ¶ Sed in his videtur mihi qõ omnes iste opiniones in duas possunt reduci: quarum vna est, q ipsi demones non sunt: ℞ hoc voluit Aler. Por. ℞ illi qui negant simpliciter hanc artem: vt Iscipus ℞ Zelius astronomi. secunda est q ista ars est: q demones sunt. prima opinio diuisa est in duas: aut illorum qui ponunt aliquos effectus venire ex his: aut illorum qui negant simpliciter illos. et secunda etiam diuiditur in duas. vna enim ponit demones corpora ℞ animalia: vt apuleius. alia ponit demones spiritus allicit. illaq; vt ler videtur modo tantum in omnibus his difficultatem facere: an sint demones. ideo videtur mihi q si demones sint: aut sunt corpora: aut substantie separate. si corpora: vel naturalia: vel violenta. si violenta: ergo non perpetua. si naturalia: vel mixta: vel simplicia. si mixta: ergo corruptibilia. ℞ si simplicia: ergo monentur. vel circa medium: et sic celum. vel a medio: ℞ sic ignis: vel aer. vel ad medium. ℞ sic terra vel aqua. Si verò dicatur q sunt subsantie separate: tunc sequuntur multa. et primo q in eis non sit malicia: quoniam malitia est ratione materie. vt dicitur. 9. meta. tex. commen. 22. ibi eñ semper est virtus et bonitas ℞c. contra eos secundo sequitur qõ non possunt corporale operari: quoniam a virtute separata non prouenit nouum secundum fundamenta Aristo. et Auer. tertio non poterit vere actus animales ℞ vitales humanos facere. vnde sine dubio isti demones videntur remoti ab opinione sapientum peripatheticorum. Ex alia parte propter iam dicta opꝫ eos ponere: qm̃ phi videt effectus ℞ operationes mirabiles: quas oportet habere agentia: nisi esset factum sine faciente: ℞ motum sine mouẽte. contra principium septimi physi. ℞ operationes ille: ℞ effectus illi de necessitate reducunt̃ vel in corpus vel in virtutẽ extra corpus: quoniam non datur medium ꝑ Auer. j. meta. com. 39. ℞ ideo nõ videtur q possunt multi eoꝝ reduci in corpus solum: vt sunt locutio ad propositum interroganti:

Opinio apulei.

Opinio Aler.

Opinio q rũdam reprobatiũ hãc artẽ.

Opinio legis nre.

Reductio opinionũ ad duas tantum.

An sint demones.

UVA. BHSC. IyR_120_2

disputatio in scientijs & similia: & sic oportet eos oio reducere ad formas separatas. ¶ Et vere sum valde dubius in his. in terminando questionē hāc ex principijs naturalibus. & vtinam quod inuenirem aliquos q̄ soluissent has questiones. Tamen videtur si velimus peripatheticos defendere: confiteri hos effectus & operationes reduci ad virtutem in corpore: vt Alex. et Por. dicunt. Unde dicendum est q̄ per magicam artem non pūt nisi operationes corporales fieri. intelligibiles autem vt locutio & disputatio: & doctrinatio & similes non possunt facere per magicam artem. ¶ Ad experientiam vero dicendum puto quod sine dubio potest esse illud propter imaginationem imaginationis incantantis. apparet enim ei ex imaginatione videre alium hominem ei respondentem. Unde Auer. in summa libri de somno. ponit q̄ non est remotum vt aliquis homo comprehendat in vigilia q̄ dormiens in somno: immo forte videbit ipsam formam rei: non suum simile: sicut dicitur de quodam. videtur ergo mihi q̄ sicut non est inconueniens in somno tangere manu: loqui: & videre oculis secundum existimationem: propter retentionem similitudinum obiectorum: ita non inconuenit q̄ homo propter fortissimam imaginationem videtur sentire sonum: & vocem: & talia in vigilia. ¶ Sed contra hoc adhuc est questio: quoniam iste voces nō audirentur ab omnibus circunstantibus. ¶ Preterea fugere nō potes alterum duorum. vel q̄ iste operationes fiant a virtute anime hominis magicis artibus vtentis: aut fiant ab alio exteriori habente intellectū. primum est difficile: quoniam anima hominis ex sua virtute non potest venire ad cognitionem ignotorum nisi per aliqua ei nota. ¶ Preterea quomodo ex voluntate hominis potest fieri reuelatio occultorum ad que non sufficiunt principia rationis. ¶ Preterea ad quid indigeret magicis artibus si sua virtute potest id facere. ¶ Si vero proueniat ab aliquo exteriori iam non potest id esse nisi demonstratio sit spiritus. & posīs ego consideraui omnia visum est mihi hucusq̄ ignorare huius questionis solutionem per principia naturalia. & ideo reputo q̄ opinio nostre legis sit optima et vera: & negare illa est signum infirmi intellectus: sicut dicit Aristo. negare sensum propter rationem est signum indiscreti viri. pro nunc veo sit dictū in tantum. Et redeamus ergo ad locum vbi stetimus. Dat igitur vnum q̄si documentum. d. vnde dicimus q̄ quicunq̄ veritatem desiderat & reperit aliquotiens dicta quedam erronea apparentia: que non habent propositiones sufficientes: vult dicere probabiles vel sensatas: que possunt eis. s. dictis auferre errores falsitatis: non ex hoc debet iudicare q̄ illa verba sint falsa. immo diligenter inuestigare cum veris syllogismis: vtrum illa dicta possint quodammodo saluari. vz. addiscendo artes demonstratiuas gradatim donec lumen cognitionis intrat tabernaculum ideſt ipsum intelligibile: & imago virtutis pulcherrime sibi appareat. Ex hoc infert quid euenit mali apud contrarium facientes dicens Unde quicunq̄ cum fraude et seditione iter veritatis prepedit ideſt percurrit: magnum onus facinoruz super suum cerebrum ferat: vt putamus hoc Alga. fecisse: ita q̄ tantum decipit homines in hac scientia: quod ideſt propter quod opinati sunt. q̄ philosophia sit scientiarum debilior. tandem q̄ Alg. met ait: quod diuina scientia philosophorum reputatur phantasia ideſt apparentia non veritas. Deinde ponit intentionem eius circa hoc propositum. d. nos tamen demōstratiue speramus prefata prepositā egregie declarare mediantibus propositionibus notis & scitis: licet demonstratiue non sint. vult dicere simpliciter. Et dat causam huius intentionis dicens & nos ad hoc conamur: propter huius hominis prauitatem. ipse enim vt predixit claudit virtutis

Sicut nō incōuenit i sōno. loq̄ ntāge: ita ñ cōuenit in vigilia imaginationē sensibilem tire sonū & voces.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ianuam: ꝛ meatus. i. vias eius obturauit: beatitudinem i tacꝫ quasi lumen diuine scientie extinguit: ꝛ ponit exemplū: qđ sequitur ex. d. ꝛ multi discipulorū: vult dicere ad philosophandū ꝛ cōprehendendū dei archana ex Alg. sermonibus erroneis ꝛ processu vtilitatis eterne recedunt: ꝛ forte per vtilitatē eternam intelligit felicitatem: que fm fatuos est vita eterna. vt dicit in phemio. 8. physi. isti em̄ desperant addiscere philosophiam: propter quod eis non pōt intellꝰ agens copulari. i. priuantur tali eterna vtilitate: immo perfectione summa. Recolligit ꝓpter hoc suam intentionem. d. vnde nos ex lo opprobriorū factorum sacre philosophie posuimus in mentē. i. ordinauimus: vt cū ensibus verarū rationū: ꝛ cum iaculis instrumentorū syllogismorum dictam nostram matrem. s. philosopiā de manibus nouorū hostium auferamus: ita ꝙ in agone philosophantiū cōtra eā persecutantes vigeat ꝛ preualeat ꝛ pfanorū nefandum non timeat: maxime ꝙ nos laborantes procedimus in presentem librum hac de causa: vult dicere vt destruamus fundamēta Alg. Iterū recolligit suam intentionem applicando illam. d. vnde dicimus ꝙ voluntas nostra est: vt ducamus motores philosophorū ad opinādū predicta tam in primo principio cꝫ in posteriorib⁹ suis. i. effectibus: est etiam ad adducendum motores philosophie, credere: ꝛ flores peripatheticorum auctoritates. i. motiua: ꝛ dubia: ꝛ argumenta super predictas rationes aduenientia tam a loquentibus cꝫ ab alijs: ꝛ est remouere ea que eos premonit ad obediendum phorū opinionibus: itacꝫ cūctꝫ cernere cupiat virtutē facile ꝛ leue, ponit acherum motorem: vel meliorem opinionem duarū dictarū sectarū ad seipsum retinere. In his igitur apparet intellectio ꝛ cā intentionis in hoc lib. sicut apparuit a principio. ꝛ postꝫ premisit hec quasi vt dispositiones ad assentiendum eis que vult dicere incipit ponere virtutem in esse ꝛ modo intelligentiarum: ꝛ primo accipit aliqua quasi fundamenta ꝛ radices: vt inde concludat intentionem eius ibidem. ꝛ primo facit introitum ad dicendum. d. vnde dicimus modo incipientes ꝙ quando philosophi certitudine entium naturarum intelligentie inuestigant. vz. de separato intellectu: nō id quod videtur dicere improuiso recipi. vz. sine demonstratione recipiunt: immo asserunt multa opponentia sensibus demōstratione: hic est sui sermonis introitus. ¶ Debes scire ꝙ aliter reperitur littera. s. sic, vnde modo incipiētes dicimus. ꝙ phi quando sub intelligētia de certitudine entium naturarum inuestigant. vz. cum separato intellectu: nō id qđ videtur. d. improuiso respici. vz. sine demonstratione respiciunt. ꝛ tūc vult dicere ꝙ phi quando de certitudine naturarum entium. i. existentium sub intelligentia. vult dicere rebus sensibilibus cum intellectu separato. i. in cōparatione ad intellectum separatū: nō id qđ videtur. d. i. dignū improuiso respici respiciūtur sine demonstratione: ꝛ hec littera melior est: attamen nihil refert. ¶ Deinde accipit primam radicem. d. Ipse em̄ inuenerūt, sensibilia inferiora. vz. ea que sub orbe lune reperiuntur duabus naturis diuisa. s. a iata ꝛ inanimata. prima ergo radix est. ꝙ omne ens generabile ꝛ corruptibile est animatum vel inanimatum: hoc non alio testimonio probat pro nunc nisi testimonio visus. ¶ Deinde accipit secūdam radicē: cuius potentia est: ꝙ cuiuslibet rei generabilis requirunt quatuor cause necessario qđ declarat. d. ꝛ viderunt ꝙ causa de numero predictorū. s. existentiū sub luna: que sunt generabilia cōstituuntur quedam. i. ex quadā re: qz forma dicitur huius testimonio visus apparet ex operatione eius: q formā scire facit. Deinde declarat secūdam cām. s. mām. d. ꝛ in quolibet ente generabili. vult dicere forme illius habeꝫ esse post priuationē: ꝛ illa. i. ppter qđ illa forma: q res generabilis cōsistit in alia re: que materia nominatur. Ecce quo est exi

gentia

UVA. BHSC. IyR_120_2

gentia materie:eo q; forma de priuatione extrahit.priuatio aũt cõtinet in
materia:vt forma ꝓpria illius:vt scõo phy.auer.cõ.xv.d.Deide quasi tãgit
aliud motiuũ phoꝝ.d.a motor.i.argumentũ phoꝝ ad hec.i.ponendũ mãz
fuit q; ipsi reperiebant q; oẽ gñabile fit ex aliquo ente aliquo alio.vult di
cere ab ipso facto qõ materia nuncupar.vnde sylls sic cõponitur.Oẽ q; ge
nerar ex ente aliquo modo exigit materiã:sed oẽ generabile generar ex en
te aliquo modo.ergo oẽ generabile exigit materiã.huius ergo ponit tãtuz
minorẽ:qm reliquũ est manifestũ:a totũ hoc iaz apparuit in li.phy.Deide
explicat tertiã cãm.s.ipm agens:a sylls sic ꝙponitur.Oẽ qõ fit non a se:iz
ex vi cuiusdã indiget agente:sed oẽ generabile fit non a se:sed ex vi cuius
dã.ergo in prima figura oẽ gñabile indiget agẽte.huius explicat minorẽ
d.a ẽt videbant q; id generabile ex vi cuiusdã fiebat:a notar agens ad quã
dã intentionẽ notã vel ignotã.Et hoc põt intelligit pio:q; agẽs duobus
modis est.s.a proposito:qõ est agens ad quãdã intentionẽ notã vel igno
tam.i.cõprehensam alicuius ei noti.scõo modo naturale:a hoc agit sine co
gnitione in se:licet dirigatur a cognoscente.vt dicit.12.meta.commen.18.
Vel potest secũdo intelligi q; agens est duobus modis.s.gratia finis sibi
noti.a dicitur agens per se:a gratia finis ignoti.a dicitur agens casuale.
Vel potest tertio intelligi quod agens est duobus modis:scilicet famosuz.
quod est mouens:a hoc vocatur agens fm intentionem notam:quia est fa
mosum.secundo modo capitur agens pro efficiente:quod non habet de in
tentione agentis:nisi hoc quod effectus ab eodem dependet:a illum con
seruat:a omnes iste expositiones sunt possibiles:a vere in se:a tu applica
alteram:que tibi melior apparet.¶Ex his concludit secundam radicez.d.
vnde breuiter huiusmodi.scilicet philosophi conati fuerunt ponere cau
sas predictas quatuor.Et non expressit finem:quia finis a forma sunt idẽ
ideo tacuit illum:vel quia finis est causa causarum quem nullus philoso
phorum naturalium negauit:nisi antiquis:a tu inuestiga aliam causam.p
pter quam tacuit illam.¶Deinde ponit tertiam radicem:cuius potentia
est:q; omne factum fit a sibi simili in specie vel genere.a dicit.deinde pro
cedentes inuenerunt quod forma rei generabilis:a res a qua generatio
fit:scilicet agens propinquum sunt vnum a idem tam in genere quam in
specie.saltem in aliquibus eorum.videlicet.quod homo hominez generat
qui sibi similis est in specie:etiam aliqua sunt similia in genere tantum.si
cut mulus qui generatur ab asino a equo qui sunt ei similes in genere.
¶Debes scire q; multum immoratus sum in multis locis quomodo simi
le fit a simili sibi:pro nunc autem potes id declarare per dictum Auer.12.
meta.cõmen.24.vbi ponit tres conditiones secundum mentem Alexand.
vide ibidem si placet.¶Et posq; accepit illas propositiones cõcludit p
modum corrclarij vltimum.d.a qz impossibile est q; cause succedant in
finitum procedant:coacti fuerunt ponere cãm primã agentẽ.vnde potest
sylls sic componi.in omni multitudine agentiũ a patientiũ est aliq; agẽs
primum:sed gentiorum a agentiũ est multitudo huiusmodi.ergo opz ve
nire ad primum agens.a demonstratio declarata est in principio septimi
a melius in.8.physi.a cum concluserit hoc narrat opiniones sapientum in
natura illius prime cause.d.in ista causa phi differunt.aliqui namq; eorũ
dicunt q; hec causa est corpus celeste:a hec est opinio caldeorum.vt appa
ret.2.celi.commen.58.quia putauerunt celos esse deos:vt dixi in.q.de ani
matione corporis celestis.a dicam in disputatione de hoc.Deinde narrat
secundam sectam.d.a alij quod principium istud primum agens a princi
pium separatum a supercelestibus corporibus:a distinctum a principio il

UVA. BHSC. IyR_120_2

lozum corpozum.vult dicere est motor alius a motore vniuersi:vt vf dicere aui.deinde ponit diuersitatē circa principium aiatiōis corpozū aiatoz gñabiliū.d.sed entia inferiora ex inuicem generabilia:que aniata sūt indigēt de alio principio noīe anime qō dictā animā det.s.ipsi corpozi:retiā formā.Est igitur cōis snia oim:q necessariū est ponere pncipiū aiationis. ¶Et narrat opinionē Sal.d.r Sal.nuncupat eam virtutē formatiuā.Deinde ponit scdam opinionē.d.r aliqui sapientum dicunt q ipsa virtus est separatū principiū:r hi diuersati sunt.quidā enim ipsoz dicūt q est intellis quidā dicūt q est anima.quidā dicunt q est corpus supceleste.quidā dicūt q nō est alius nisi deus:cuius signū ponit.d.r ideo dubitat Sale.vtrum agens animationē hanc.s.aīam sit ipsemet deus:aut aliud.Et cū narrauit istas opiniones.vult limitare id in quo cadit diuersitas opinionū r dicit: r est notandū q hec discrepatio inter phos est in plantis r animalibus generatis ab eis similib⁹:sed de eis que ex silibus generantur dicit q nō opz ponere dictū principiū.hec summatim est snia peripatheticoz in entibus inferioribus.s.generabilib⁹ r cozruptibilib⁹.¶Debes scire vt accipiē se-

De principio aioz

cundo me.cō.31.r.12.me.cō.18.q de principio animoz apud peripatheticos:opz dicere q illud principiū vel est ens in mā:vel separatū.r si est ens

opio gal.

in materia:tūc illud est virt⁹ formatiua existēs in semine decisō a patre:cō vt inst̄m anime generantis animas cōtentas in mā educit ad actū:r hec est opinio Sal.r p parte Ari.¶Si vero est ens separatū erit corp⁹ vel virtus extra corpus:si corpus sic erit celum mediāte lumine r motu:r aliqve

Opio astronomorum.

hens calozem solis r stellarum:r hec est opinio Astronomoz.r pro parte Ari.quoniam opinio Ari.est vt a sole r homine fiat hō:r sic de aliis.¶Si vero est principium separatum hoc est duobus modis:vel erit intellectus:

opio aui.

et hec est opinio Aui.qui posuit intellectum agentez datorem formaz:vt

Opio themistij.

dicit in sua metaphisica.Si vero est anima:tunc est opinio Themistij qui posuit animam productam ex sole r orbe decliu:sm Ari.r omnes iste opiniones declarare sunt in multis locis a me:r posita sunt fundamenta et euasiones eozum:r nolo nunc plus immorari in hoc.¶Secundo debes scire q maioz pars peripatheticozum opinatur hoc solum in viuentib⁹:non in reliquis carentibus vita:vnde positio istozum fundatur in duab⁹ ppositionibus.Quarum prima est.q omne viuēs debet fieri a viuēte:aliter

prīa ppō

effectus esset nobilioz causa.r vniuersaliter factū esset nobili⁹ agēte.¶Se-

Secūda.

cunda propositio est:q animalia r plante solū sunt viuentia:reliqua carētia vita.ideo in secunda figura cōcluserunt aialia r plantas solum indigere principio aliquo modo anima vel animato:r ideo post in illo diuersati sunt vt vides.r ideo Auer.limitauit oprime dictum peripatheticozum:

Zvirtus formatiua sit q̄litas

attamen propositio.d.q omne viuens est a viuente secundum peripatheticos veros intelligitur instrumentaliter vel principaliter.vñ Iz virtus formatiua non sit viuens:quoniam est qualitas:attamen vt instrumētū hois

tñ vt istrumētū hoīs viuē tz corpozum celestium potest esse principiū dandi vitā:vt Arist. dicit in lib.de generatione animaliū.vnde sicut calor est calor r instrumēmentum anime in corpore existentis.r vt calor calorem facit:r vt instrumentum anime facit operationes anime:sic virtus illa:licet vt virtus non possit nisi qualitatem generare:attamen vt inst̄m hominis r corpis celestis potest animam contentam in mā educere de potētia ad actū:r hec est

tz r corporūceleſtiū ēpricipiū dās vitā.

sententia peripathicozum.¶Et post̄ dixit hec in rebus generabilib⁹:ascēdit ad res celestes r dicit.deinde vero gradatim ascendunt.s.philosophi inuestigare de supercelestibus corporibus:r apparuit eis q sunt ingenerabilia:non sicut sunt inferiora corpora.r hoc pbat:r vt q sylls fundetur in duabus propositionibus.quarum prima est.q oē gñabile inquantū gñ-

UVA. BHSC. IyR_120_2

bile est pars huius mundi sensibilis ⁊ causatum ab orbibus tanq̃ a cãis remotis: cuius propositionibus ꝓbatio est in ꝓia figura sic. oẽ qõ fit ex re i. agente de re. i. materia: ⁊ pro re. i. forma: ⁊ fine ⁊ in loco: ⁊ in tpe: est pars huius mundi sensibilis: ⁊ est ab orbibus tanq̃ a causis remotis; hec ꝓpõ est manifesta per se apud omnes: ⁊ dicta est in primo celi. cõ. 5. ⁊ in fine ẽr ti phy. Deinde assumitur sc̃da sic. sed omne generabile fit de re ex re: ⁊ p re in tempore ⁊ loco. ergo in primo prime figure. omne generabile est pars mundi sensibilis: ⁊ ab orbibus tanq̃ a causis remotis: ⁊ sic apparet prima propositio principalis sylli. ¶ Secunda propositio principalis est: q̃ sc̃z aduersarios corpora celestia sunt generabilia ⁊ corruptibilia: ergo in tertio prime corpora celestia sunt partes huius mundi sensibilis: ⁊ essent ab orbibus aliis tanq̃ a causis remotis: ⁊ sic extra mundum esset alius mundus sicut declarauit primo celi. commen. 33. in expositione mea. vide ibidẽ. huius syllogismi ponit maiorem. d. generabile inquantum generabile ps est huius mundi sensibilis: cuius generatio non sequitur: nisi ꝑt est eius pars: hec est prima pars maioris. huius ponit minorem ꝑ syllogismi. d. eo qoẽ gñatũ gñatur sine dubio de re. i. materia ex re. i. agente pro re. i. forma ⁊ fine: ⁊ in loco ⁊ tempore. Deinde complet maiorem ⁊ accipit secundam partem. d. ⁊ inuenitur q̃ orbium corpora necessaria sunt in generatione inferiorum corporum prout sunt agẽtia remota. est ergo maior q̃ oẽ gñabile inquantum generabile est ps huius mundi sensibilis: ⁊ cãtum ab orbib⁹ tanq̃ a causis remotis. Deinde ponit minorem. d. vnde si corpora celestia generabilia sunt. vult dicere: sed corpora celestia sunt generabilia ꝓm aduersarios. concludit conclusionem. d. modo isti⁹ generationis indigerent de aliis corporibus precedentibus eis q̃ similiter essent partes alteri⁹ mũdi. ergo erunt supercelestia corpora alia: ⁊ indigerent etiam de aliis p̃cedẽtibus corporibus: ⁊ sic in infinitum. Tandẽ cõcludit cõclusionẽ. d. ptz ergo ex hoc ⁊ ex aliis vĩs propinquioribus istis: q̃ qui vellent q̃ corpora supercelestia essent ingenerabilia ⁊ incorruptibilia. i. eterna eo modo quo accidit corporibus inferioribus quibus accidit per contrariuz gñatio⁊ corruptio vt vides. ¶ Hic addurit instantias quasdã in lib. celi. in expositiõe cõ. 33. primi: quas bonũ est vt colligas; cum istis hic⁊ erit vobis intellect⁹ Auer. manifestus per se. ¶ Posteã concluſit corpora celestia esse simpliciter incorruptibilia⁊ ingenerabilia accipit aliud: quod est notum ad sensuz d. etiam apparuit eis q̃ corpora supercelestia habent principia mouentia ⁊ hoc apparet ex declaratis in. 8. phyſi. quoniam omne quod mouetur ex se est diuisibile in principium mouens ⁊ partem motam. Et corpora celestia moueri ex se apparet sensibus: ideo sciuerunt corpora celestia habere principia mouentia. Deinde accipit. d. ⁊ apparet eis q̃ hec principia mouentia sunt in corporea. neq̃ sunt virtutes in corpore. nõ sunt corpora: qz principia sunt corporum mundum ambientium: sicut dixerunt caldei: qui voluerũt principia ꝑma esse corpa: quia sunt p̃ncipia corporum: neq̃ sunt virtutes in corpibus existentes: sicut principia composita inferiora se hñt vz. p̃ncipia animaliũ. Est igit̃ tertia ꝓpositio q̃ p̃ncipia mouentia orbes: nec sunt corpus: nec virtus in corpe: cui⁹ ꝓbationẽ ponit multiplicẽ: ⁊ prima cõponit sic. quelibet virt⁹ corporea est finita. vult dicere in tpe: q̃m diuisione subiecti diuidit. nõ est finita in tpe vt declaratũ est in lib. de suba orbis. cui addo istã minorẽ: sed p̃ncipia mouẽtia orbes non sunt finita in tpe. qz mouent sempiterno motu: ideo in sc̃da figura principia mouentia orbes non sunt virtutes in corpe. huius tm̃ accipit ꝓpõẽ primã cuz eius declarationẽ. Deinde ꝓbat illa principia nõ esse corpa: cuius ratio sic con

Motores orbiũ nec sũt corpa nec ⁊tutes in corpore.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ponit. omne corpus generabile ⁊ corruptibile est cõpositũ ex materia ⁊ forma: principia orbium nõ sunt corpora ꝓposita ex mã ⁊ forma gñabilia et corruptibilia: ideo in scõa figura nõ erunt corpa: huiꝰ tm accepit maiorẽ.

Mouẽtes orbes nõ sũt de nã orbium.

¶ Debes scire ꝙ hic ꝓsupponit auer. ꝙ ꝑncipia mouẽtia orbes nõ ꝑnt esse de nã orbis: qm tũc illud idem esset de nã moti ⁊ rei mouẽtis: iõ maior dz intelligi sic. oẽ corpus alterius nature a corporibꝰ celestibꝰ est generabile ⁊ corruptibile cõpositũ ex mã ⁊ forma: ⁊ tũc sylls eius est demõstratiuꝰ nõ habens instantiã. D. ponit scõam rõnẽ q̃ põt sic cõponi: quoꝝ corpoꝝ ꝑncipia sufficiẽtia sunt sília de necessitate: si q̃dã eoꝝ sunt indigẽtia corpibꝰ ꝓbibꝰ eis: ⁊ reliqua eoꝝ: ꝫ si corpa celestia haberẽt ꝑncipia corꝝ virtutes corpales essent sília corpibus gñabilibus ⁊ corruptibilibꝰ. ergo si corpa generabilia haberẽt ꝑncipia corpalia ꝓba eis: ⁊ corpa celestia adhuc habebũt corpa ꝓba eis. huius sylli accipit minorẽ. d. rursus si ꝑncipia eoꝝ corpoꝝ. s. gñabiliũ eẽnt sília ꝑncipijs supiorũ corpoũ. ergo eẽnt illa ⁊ ista similia: ⁊ indigerẽt illa corpora. s. celestia de alijs corpibus ꝓcedentibꝰ istis: ⁊ correlariũ hec est 2cõ. ¶ Ex his appet ꝙ corpa celestia ingñabilia ⁊ incorruptibilia sunt: ⁊ ꝙ habẽt principia mouẽtia: ⁊ ꝙ illa ꝑncipia nec sunt corpus: nec virtutes in corpore. Sed questiones que ꝑnt accidere dictis istis dicte sunt in lib. de substantia orbis. ⁊ nolo dicere hic oia nisi illa que oportet vt istis Auer. habeatur. ideo vide illic. Cum omnia hic posita ⁊ perfecte declarata concludit aliqua de ꝑncipijs corpoꝝ celestiũ ⁊ dicit. vnde ꝓbatis istis apud eos: ⁊ ꝓbato etiã apud eos ꝙ quelibet forma duobus modis hz esse. vz. esse intelligibile quãdo cõprehẽdit separata de materia ab intellꝰ. ⁊ esse sensibile. vz. illud quod actualr in materia. ⁊ exẽplũ ponit ꝓns. d. U. v. lapis sine dubio formam hz materialẽ extra aiam: vult dicere vt accipitur extra opus intellectus: ⁊ habet aliam formam que est intellectio ⁊ cõprehensio facta in anima prout anima rationalis capit eam separatam.

Error Io. de spẽ intelligibili.

¶ Debes scire ꝙ hic apparet error Jo. qui posuit species intelligibiles nouas ipsi intellectui causatas a phantasmatibus virtute intellectus agentis. Jam apparet hic qualiter comprehensio intellectio non est nisi res cõprehensa ⁊ intellecta. vnde vt declarauit in questione de intellectu vnamet forma secundum rem est indiuiduum ⁊ quidditas. U. g. forma lapidis. ſm enim ꝙ est extra animam in se non comparata intellectui vt sic est indiuiduum: ſm vero ꝙ intellectu comparatur ꝓout ab eo concipit ⁊ comprehẽditur vt sic est quidditas: ⁊ ideo q̃ditas ⁊ indiuiduũ dñt in rebus materialibus: quoniam quidditas nõ cõcernit mãm. indiuiduũ aũt sic. ⁊ hoc dictum est in questione de vbibus. ¶ Sed dices si nõ ponunt spẽs intelligibiles ſm hunc ꝓm quid est intellectio ⁊ comprehensio. ¶ Dicendum: vt innuit hic Auer. ⁊ ego in lib. de intellectu: ꝙ intellectio non est ſm rem nisi forma ⁊ quidditas intellecta seu comprehensa. verbi. g. ꝓto tumoribus quidditas lapidis ⁊ est res intellecta: ⁊ est intentio. vt enim abstracta a materia ⁊ conditionibus illius dicitur quidditas: vt vero recepta in intellectu non quidem subiective: vt Jo. finxit de specie intelligibili: sed perfective ⁊ obiective dicitur intellectio: ⁊ sic intellectio ⁊ res intellecta sunt vnum nidẽ ſm rem ⁊ differunt in modo ⁊ ſm connotata: ⁊ hoc dicebat Auerr. cũ dixit ꝙ lapis habet aliam formam que est intellectio ⁊ comprehẽsio facta in aia prout anima rõnalis capit eã separatam. Qõnes ⁊ difficultates accidẽtes huic remote sunt in lib. de intellectu loco eius: ideo lege illic: quia multa declarantur de hoc. ¶ Et postq̃ dixit de hoc concludit intentum in principijs corporum celestium. d. vnde igitur sequi debet ꝙ predicta entia separata. vult dicere. que sunt principia corporũ celestium absolute sunt pure

Opio ꝓpria.

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligentie.i.purus intellectus.z intelligo per purum intellectū rē absolutam a materia ſm rē z modū.vnde quidditas lapidis:licz ſit aliquo mō intell̄s:nō tñ eſt purus intell̄s:qz ſm rē ē in materia.hec aūt quaſi ꝑclo ꝓbari ſic.oē obſolutū a mā z eiꝰ cōditionibꝰ ſm rē z modū eſt abſtracte et purus intell̄s:ſed ꝓncipia coꝛpoꝛū celeſtiū ſunt abſoluta a materia ſm rez z modū.ideo erunt ſimplr intell̄s.maior apparet ex iā dictis de forma lapidis.minor aūt apparet ſimplr ex dictis:qz ſunt ſimplr ſempiterni:vt fuit ꝛclusum per longū ꝓceſſum.D.iterū ex dictis ꝛcludit quaſi ſcām ꝛclonez q̄ eſt.qres intellecte ab illis intellis ſunt forme z mūdi ordo.vñ.d.ſiꝰ oꝛ ſm ipoꝛ radices id qō p.iſtā intelligentiā intelligit cē entiū formas z mundi ordinē:ſed hoc pōt declari duobus modis apud ipm:quoꝝ vnū ponit q̄ ꝛz ſic componi.Sicut intellectus humanus ad formas materiales:ita intelligentia ad illas:quod non probat:quia eſt manifeſtuz ſimpliciterꝛ dicā: ſed intellectus humanus non eſt alius q̄ res māles:vt cōprehenſe.ergo z intellectus intelligentiarum erit res z forme māles etiam.Et hoc dicit.ſicut ſe hz humanus intellectus ad res māles ita intelligētie ad illas.Deinde accipit miorē.d.Intell̄s.n.nō eſt aliō niſi ꝓprietio entiū formarū ꝓut imateriales ſunt.D.ponit concluſionē.d.quaꝓpter concludit ex hoc qō entia duo hñt eſſe.vz:ſenſibile z inſenſibile ſiue potius intelligibile:z hec eſt cōcluſio predicti ſylli equialenter ſaltem vt apparet.

Sed hic ꝓcenit queſtio an eodē modo intellectus humanus ſe habeat reſpectu formarum materialium z intelligentia reſpectu illarum:vt maior aſſumebat.Dicendum ſm doctrinā auer.Intellectus hominis non eſt cauſans res intellectas ſimplr:ſed tm in eſſe:z ſm quid:qꝛ eſt eſſe diminutum.ſ.in eſſe intelligibili.vt Auer.dicit.7.meta.commen.31. in fine.intelligentia autem non mō eſt virtus cauſās formas materiales in eſſe intelligibili.immo in eſſe ſimplr:ideo intelligentia ꝓpter eē i gradu altiori ad intellectum habuit ꝓeminentiam in cauſando res materiales duobus modis.ſ.in eſſe intelligibili:quod eſt eſſe diminutū:in eſſe exiſtentie:quod eſt ens ſimpliciter.ꝓpter quod intelligentia non ſolū ē res comprehenſiue:ſed effectiue.z ideo intelligentia non ſolum fuit res ipſe:immo ordo ipſarum:qui ordo ꝓuenit ex eis:ꝓut habent eſſe ſimpliciter. intellectus autem ſolum eſt res comprehenſiue:z non eſt ordo illarum:nec ipſe effectiue:z ſic apparet maioꝛ illius ſyllogiſmi.Sed quomodo verificat minor eſt multum difficile:z dixi quedam de hoc in libro de intellectu. ſed qz ibi dixi ad longum:volo aliqualr abbreuiare.z dicere q̄ intell̄s hominis z intelligibilia ſunt vnum numero:nō in diſpōne eſſentiali ſicut eſt intelligētia:ſed per accidēs:vt declaraui in expoſitione cō:ꝓv.et.8.3.de aia:z aliqualiter dixi hic antea.ola ergo intell̄a vniunt in ipſa ꝓo quanto cā perficiunt:z nō intelligo illa eſſe vnū numero:ſicut eſt vnitas numeralis i formis materialibꝰ:ſed dico:ſicut eſt diſpoſitio in formis abſolutis .iſto mō igitur intellectus hominis z res intellecte ſunt vnū. Replica. Sed dices.quare intellectus hoīs z forme intellecte nō ſūt ſimplr idē numero cū intellu:ſicut forme intellecte cū intelligentia ſeparata. Dicendū q̄ ideo eſt:qm intelligētia non eſt res materialis:qz cauſat eas in eſſe cognito tantum:ſed qz in eſſe ſimplr.vnde ideo intelligit illas:qz cauſare poteſt illas in eſſe ſimpliciter.ideo ſcientia eius eſt cauſa rei:qz ipſa que eſt ſcia eſt cā rei :intell̄s autem non intelligit res:qz cāt illas.ideo non oꝛtet quod ſimplr intellectus ſit idem omnibus modis rebus intellectis.Si enim poſſet illas cauſare ſimpliciter tunc intelligeret per eſſentiā eius:ratione cuius poſſet illas cauſare:qz igitur non cauſat illas in eſſe ſimplr:ideo non intelligit il- Soluti.

UVA. BHSC. IyR_120_2

las ꝑm ꝙ intelligit se esse cām illarum ideo intelligibiles res nō sunt idē in
dispōne vnitatis essentialis: sed accidētalis. ideo videtur qō scientia eius
sit causata a rebus quodāmodo. Et his apparet minor. s. qualiter intelle-
dubitatio ctus hominis est res ⁊ forme intellecte.

Circa cōclonē adhuc est locus qōnis. qz nō videtur ꝙ vna res habeat
duo esse. s. absolutū ⁊ in materia. ¶ Scōa qstio. posito ꝙ aliquo
modo habeat duo esse: qō est melius ei ⁊ simplicius ⁊ nobilius: an esse abso-
lutū: an esse existētie qō est esse extra eius cās oēs. ¶ Ad hec dicēdū puto: ꝙ
ois res que est effectus alicuius cāe habet duplex esse. s. ꝓprium ꝑ qō cadit
in ambitu entis ⁊ extraneū qō est in potētia sue cause. ⁊ hoc est qō Auer. 12.
meta. cōmē. 18. ⁊. 36. intēdit in suis verbis obscuris. ¶ Ad formā qōnis iaz
apparet solutio. cōcedo. n. ꝙ vna res non potest habere nisi vnum esse pro
ꝓrium. attamen non inconuenit ꝙ habeat vnum ꝓpriū: per qō cadit sub
ente ⁊ vnū participatiue per qō habuit esse ꝓpriū ⁊ cōseruatur in esse ꝓ-
prio: vt vides in exēplo de medicina seu sanitate. Et hoc verificatur tibi: ꝙ
res intelligibiles forme in intelligentia mouente orbem dicuntur oibus mo
dis ꝑm rem idē illi: non tū in sba intellectus hominis. homo em̄ ideo est:
qm̄ illa intelligētia est cā earum. ideo intelligit illas ꝑm ꝙ intelligit vbi est
esse rerū factarū: vt dixi. ⁊ ideo intelligit alia: qz intelligit se inquātum cā.
ideo intelligibiles forme ⁊ intellectus sunt vnum in dispositione essentiali
in intelligentia illa: nō sic in intellectu nostro vbi nō ponitur esse rerum ad
extra. ideo nō intelligit illas ꝑm ꝙ intelligit se: ⁊ tunc tibi est manifestum to
Contra. tum illud si bene inspexeris dicta Auer. ¶ Sed dices saltē aia hominis est
Respōsio. potens producere res in aliquo esse saltem diminuto. ergo pōt intelligere
illas intelligendo se esse cām illorum aliquo modo. ¶ Potest dici apud me
ꝙ si tenemus intellectum agentem esse dum sine dubio intelligit illas non
modo ꝑm ꝙ pōt producedere illas in esse intelligibili. immo ꝑm ꝙ pōt pro
ducere illas simpliciter. vt dixi in questione de intellectu. ¶ Sed si teneam⁹
Intellect⁹ ꝙ intellectus agens sit vna intelligētiarū ꝑm ꝙ dicit Joan. adhuc potest
agens et fingi ꝙ intellectus agens intelligit res ꝑm ꝙ pōt illas producere aliquo mō
potis sūt in intellectu possibili ⁊ sic intelligeret illas intelligendo se. ¶ Sed tenendo
vna res ꝑz opinionē veram ꝙ intellectus agens ⁊ possibilis sunt vna res ⁊ diuerse ope
rē: res dif rationes. vt dicit Auer. Tunc reputo esse dicēdum ꝙ illud non oportet: qm̄
ferunt tñ intellectū producere res in esse intelligibili non est nisi recipere illas perfe
ꝑm rōnē. ctiue ideo nō opz vt intelligat illas: qz causat illas: sed qz perficitur ab il-
Solo ad lis. ideo intelligit illas. ⁊ tu persiste: qm̄ diu consideraui in hoc ⁊ aliqualiter
secūdam tetigi totum hoc in libro de intellectu. Et si deus dabit mihi vitam: dicā
qōnem. melius de hoc. ¶ Ad secūdam questionē dicēdum ꝙ esse ꝓpriū est esse
simpliciter ei. ⁊ ideo est melius ei. ⁊ ideo opz dicere ꝙ hz esse. absolutū for-
marum sit absolute nobilius ⁊ melius: qz sine dubio est esse nobile intelli-
gētiarū. attamē non est melius ⁊ nobilius ipsi rei producte: quoniam illud
esse in cā nō est esse ꝓpriū sibi. V. g. rosa modo que nō est: hz esse in causa
prima. ⁊ in causis proximis. ⁊ sine dubio est esse melius ⁊ nobilius: nō ta-
men est melius ipsi rose: ꝓpter qō rosa absolute modo nō dicitur esse: sed
dicitur ꝙ est in suis causis. ⁊ sic est ꝑm quid. ⁊ omnes res anteq̄ sint simpli
citer sunt ꝑm quid: qm̄ habēt esse in suis causis: quod esse est simpliciter no
bilius: nō tamē eis vt sic est simpliciter nobilius: quia tunc frustra fierent.
⁊ sic apparet solutio questionis secūde. Et cuz omnia ista sint sic declarata:
verificata est maior. ⁊ minor. ⁊ cōclusio istius loci. ¶ Et postq̄ dixit totum
hoc declarat qualiter. ista se habent vlterius. ⁊ dicit. vnde putant ꝓphi ꝙ om-
nes dicta principia separata intelligunt. ⁊ hoc pōt intelligi duobus modis

UVA. BHSC. IyR_120_2

vel q ipſi ordes ſunt intelligentes illa principia ſeparata: vel q illa principia ſunt intelligentia dictos ordes: & ſi intelligitur primo modo: videtur mihi q per ordes intelligat ipſa corpora animata colligata ex intellectu & orde que intelligunt illi tanq̃ partes ſui: & hoc eſt declaratũ in libro de ſubſtãtia orbis. & eſt dictũ q ſicut ex intellectu humano & homine cõſtituitur vnum intelligens: & vnum volens: quod intelligit ſe & intellectum ſeparatũ. ita ex intelligẽtia & orde prouenit vnum intelligens & vnuz operans quod intelligit intelligentiã ſeparatã que eſt pars: vel quaſi pars illius. ſi intelligitur ſecundo modo res eſt manifeſta: quoniã intelligẽtie intelligunt ordes pro quãto ſunt cauſe ordium: eo modo quo deus intelligit reliqua: pro quanto eſt cauſa reliquorum: ſicut dixi ſepe in alijs: et dicetur melius. Deinde infert aliud. d. q quod regimen dictorum ordium in entibus inferioribus ſequitur: ita quod ordinate ,put ipſa corpora animata ſunt: & ipſi ſcilicet ordes comparantes ideſt intelligentes comparationi. & ſapientia ſapiẽtiali: vel littera eſt corrupta: & debet dicere cooperãtes intelligũt ipſa ſeparata principia intelligẽtia & humanũ intellectũ. attñ videt mihi q littera iſta dz aliter intelligi. ſ. & ipſe vult dicere. phi cõparãtes inter ipſa ſepata intelligẽtia: & interhumanũ intellectũ inueniũt ea intelligentia nobiliora humano intellectu: & tũc littera eſt manifeſta p ſe: ſz qz natura cõparatiõis eſt: vt cõpata differãt & cõueniãt. ideo cũ dixit illas differre penes nobilitatem et ignobilitatẽ ponit ea cõuenire. & dicit. lz cõicent prout intelligunt entiũ formas: & q forma cuiuſlibet eorum eſt id quod comprehẽdit de formis entiũ et ipſorum ordinem: vult dicere de natura intelligentiarum eſt in comprehendere formas entium & ordinem illorum: & ita ſimiliter eſt intellectus humanus. & quia dixit differentiam et conuenientiam. exponit differentiã dicens: ſed differunt: quia entium forme cauſe ſunt humani intellectus: cuius cauſam dicit: ab eis namq; perficitur: ſicut quelibet res perficitur in ſua forma: ſed intelligentia dictarum intelligentiarum ſunt cauſe entium ideſt exiſtentium formarum. ordo enim entium ſequitur ordinẽ intelligentiarum ſeparatarum: ſicut ordo ſanabilium: ſequitur ordinem ſanabilium intellectorum: ſed ordo noſtri intellectus: ſequitur ordinem entium.

dubitatio

Sed prouenit locus queſtionis quare intellectus noſter ſic intelligit & intelligentie non perficiuntur ab illis intelligibilibus. & etiam ſi intelligit: quia cauſatur ab eis. ergo intelligit illã per eſſentiam eius: ſicut intelligentie intelligunt primum ens. & hoc eſt multum difficile: & diu immoratus ſum: & diu ignoraui hoc. ¶ pro intellectu hoc primo debes ſcire quod in intelligentijs vt declarabitur ſunt gradus: adeo quod inferior eſt vilior: quanto enim intelligentia eſt remotior a prima tanto in gradu perfectionis remouetur: & ideo ſicut eſſe illarũ diminuitur: ita & potentia: & quia intellectus humanus fuit infimꝰ: vt dicit auer. 3. de anima. cõ. 19. ideo eſt diminutus in potentia. & ideo non habuit cauſalitatem in entibus niſi ſecundũ quid: & dixi pro quanto cõſeruat illas in eſſe intellecti: & quia ita eſt apparet ſolutio queſtionis prime: quia eñ intellectus humanus non fuit cã entiũ non potuit intelligere illa ſm q eſt illorum cã. qz vero intelligentie ſunt cauſe entium. ideo potuerunt intelligere illa ſecundũ q intelligunt ſe vbi ſunt cauſe eorum: intellectus igitur humanus non potuit intelligere illas formas: vt eſt cã. ergo oportet vt intelligat illas: vt colligatur illis aliqua colligatione: hoc autem non poteſt eſſe niſi: quia colligatur illis ſm cauſatũ colligatur cauſis. tõ intelligit illas: eo quia eſt cauſatum ab illis in aliquo genere cauſe. & ſic apparet ſolutio prime queſtionis. ¶ pro intellectu ſecunde debes ſcire quod intellectus non

Quãto intelligẽtia eſt remotior a prima: tãto ipfectior ẽ recõuerſo

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligit illas: eo q intelligit se causatū: sicut alie intelligētie intelligūt primum. qm intellectus nō causat ab illis simplr. ita q esse intellectus sit a rebus: sicut esse intelligētiarū a primo: qm intelligētie dependēt a primo tanq ab agēte simplr. ideo ille intelligēdo se sufficiēter pūt primū intelligere: q ipse sunt simplr effectus primi. Quia igit intellectus nō causatur simpliciter. ita q ab illis accipiūt esse: ideo nō potuit intelligere illas intelligēdo se. intelligit ergo intelligētias p quāto causat ab illis in gñe forme. ipse em pficiūt intellectū eo modo quo forme naturales pficiūt materiā. z ideo intelligit illas pro quāto recipit illas: nō dico subiective: sed pfective z obiective: sicut dixi in questione de intellectu. z iō intellectio hūani intellectus nō est nisi receptio formaꝝ perfective. Et ex his apparet scōa qō. z diu ignorauī hoc: z alīs dicā plus de hoc. Et cum oia hec sint declarata: pcludit differentiā. d. quare huiꝰ rō. i. forma humani intellectus defectiua est. vult dicere est viliorꝫ intellectus: z hec fuit dfīa. Et postq̄ dixit hoc: pcludit aliud de rerum formis. z si sic. vult dicere est sicut dictū est. ergo esse sensibilū, entiū multos hz gradus: quoꝝ viliorꝫ est in materia. nobiliorꝫ illo est esse qō habet. z in humano intellectu: z nobiliorꝫ isto est esse qō habeꝫ in separatis intelligētijs: z adhuc ibi est ordo qō declarat. d. deinde in ipsis separatis intelligentijs dicte forme gradus hñt adinuicē differētes fm q dīnt ille intelligētie adinuicē. ecce igitur dispositionem entium.

Qō. II. **Sed hic** est locus questionis: qz vr q forme habēt nobiliꝰ esse in materia: eo q ibi hñt esse simplr. Scōo videꝫ q habēt esse nobiliusz in intellectu hois: z ibi habēt esse, put sunt cause eius in intellectu, put sunt causate. ¶ Ad has. ad primā potuit apparere solutio ex iā dictis. sine dubio em intelligētie habēt esse simplr melius eis in materia q̄ alibi: attamē Auer. loquit de esse in se. hz em esse musce sit nobilius ea: nō tñ est meliꝰ esse hois: z sic forme naturales simpliciter eis habēt esse melius in materia hz absolute, esse earū in intellectu intellectꝰ sit nobilius z melius: z hoc totum fuit declaratuz supra. ¶ Ad scām iam apparet solō. esse formarū in intelligētijs est. esse cā rerū: eo q illud esse nō est nisi essentia intelligētiarū: q̄ pōt pducere res: z sic ibi sunt cause. Sed intellecta hois hñt esse cause in genere forme. hñt tñ eē causati fm qd. iō simplr nobiliꝰ est esse earū in reliqs. q hoc ptz. Et postq̄ tractauit de dispōne intelligētiarū z ordine entiū. vult modo tractare de dispōne primi principij: z accipit primo illud qōdicit ad primū principiū: z ad eius nām. z dicit. rursus qñ ipsi speculati fuerunt de corpe supcelesti: inuenerūt ipsum fm veritatē corpus sīle vni alii vnū motum vniuersalē. i. totalē habētz intelligit hic p corpus celeste nō octauuz orbē: nec aliquē aliū: sed p positū ex omnibꝰ orbibus: z declarat illā conueniētiam. d. sicut em quodlibet animal vnū vniuersalē hz motū. s. translationem sui corpis: ita sup. z hic motus. vult dicere circularis vniuersalis in corpore celesti: est vnus motus q in suprema sphera fit. est ergo similitudo q sicut animal generabile mouet vno motu: q cōuenit oibus mēbris z toti cōgregato. ita est in alii celesti. s. q mouet vno motu totali qui cōuenit omnibus membris z toti vniuersalī. Deinde exponit alios. d. postea inuenerunt q alij orbes motus habēt particulares similes omnibus partibꝰ mēbroꝝ vnius animalis. Deinde exponit dispōnē vnitatis illoꝝ. d. vñt philosophi q colligatione horū corporum inuicē z reductione ipsoꝝ ad vnū corpus: z vnum finē est conueniētia omniū in vno opere. s. regimine huiꝰ mundi: z q ex hoc sequit q oēs motus celoꝝ ad vnum primū reducunt. z ponit exēplum conueniēs. d. vt vere simile reperire in pluribus artibus erga vnū finem tēdentibus, omnes em ille artes ad vnā z eandē reducunt q̄ est prin-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ceps'altarum artium sine dubio.& ideo coacti fuerunt opinari q̄ illa sepa-
rata principia ad vnū separatū principiū reducunt:qđ est primū oim cau-
sarum:& forma & ordo q̄ in hoc principio sunt:nobiliot est formarū & ordi-
num:vult dicere q̄ causę rerū & ordo earū in primo habēt esse nobilissimus
simpliciter.& hic ordo est causa & principium omniū ordinum hui⁹ mundi.
amplius vult dicere.& inuenerūt q̄ dicte intelligētie inter se differūt in nobi-
litate p̄m statū quē hūt de primo principio in propinquitate & lōgitudine.

Sed in his est locus q̄onis.quare nō videt verū q̄ similitudo sit cōe Qō.12.
niēs:qm̄ sedes anime est cor p̄m oēs:qđ ponit in medio omnium
mēbror:& totius.ergo mediū omnium orbiū cū dicat esse sol.ideo deus de
beret esse in orbe solis tanq̄ in sua sede.Et vel similitudo nō est p̄sequens: p̄ quo
vel deus nō erit in octaua sphera.qđ est falsū. ¶ Hic dixerunt quidā p̄ q̄ rundam.
deus sine dubio est in orbe solis propter multa.primo esse in medio:qm̄ de Prima rō
natura principijs est vt sit in medio:vt dicitur in lib.de causa motū ani-
malium.modo p̄stat inter orbes medium esse solē. ¶ Secūdo propter digni Scōa rō.
tatē orbis:quoniā orbis est finalr propter stellā:vt dictū est in lib.celi.ideo
orbis qui habet stellam nobiliorē erit nobiliot.modo p̄stat solē esse nobilio Tertiarō
rem omnium:vt apparet apud oēs. ¶ Tertio propter p̄pinquitatē ad nos
propter quos mouet.opz em̄ p̄seruans & agens nō esse distans a conserua-
to & acto:vt apparet communiter in omnibus.propter hec & multa alia di-
xerunt q̄ sol respectu totius firmamēti est sicut cor:qm̄ sicut cor est fons ca
loris.ita & sol.& sicut cor est illud vnde oēs virtutes prouenīunt in mēbris
animalis.sic sol propter lumen & alia est id vnde oēs virtutes in reliqua ce
lestia diffundūtur:& sic sicut anima est in toto corpore:appropriatur tamē
cordi tanq̄ parti dignissime:sic deus est in toto congregato primo:& appro
priatur tamen in sole tanq̄ in parte principalissima. ¶ Sed sine dubio hec Impu-
opinio est falsa.& cōtra p̄hos quidē:quia octauo phys.Arist.vt dicit auer. gnatio.
ibidem com.84.determinat q̄ deus est in maximo circulo.& in secūdo celi:
vt dicit ibi cōmēto.15.determinat q̄ sit in oriente.falsa quidē.vt probat ab
Auer.12.meta.commēto.44.qm̄ oēs orbes diurnum motū intendūt:qui
prouenit ab octauo orbe:hoc aūt non esset nisi q̄ ille orbis octauus est no
bilior omnibus aliis. ¶ Secunda via sumit ibidē ex dignitate corporis et Secunda
magnitudinis:qm̄ maiori quanto dz appropriari maior virtus:vt dictū est
in lib.celi.& in lib.phy.mō cōstat octauū orbem esse maximū oim:ergo et ap
propriatur maior virtus.modo declaratum est in loco eius q̄ virtus pri-
mi est maxima.immo sine dubio dz appropriari octaui orbis sedi. ¶ Ter- Tertia.
tia via ibidē colligitur:qm̄ princeps debet poni in loco dignissimo.modo
constat supremū locum esse omnium dignissimū:vt dicūt: et videmus hoc
apud principes huius mūdi qui semper appropriantur arci & castris pro-
pter nobilitatem eorum. ¶ Quarta via est ex multitudine stellarum:& nobi Quarta.
litate earum:vt Auer.ibidem dicit.manifestum est em̄ illum orbem excelle
re orbem solis propter magnitudinem stellarū & nobilitatē earū.vt auer.
ibidem dicit.manifestum est enim illum orbem excellere orbē solis propter
multitudinem stellarū.ibi em̄ multe sunt stelle & dignissime:& reputo q̄ om
nes vel multe earum sint nobiliores sole:cuius signum videt:eo quia opor
tet:vt motu diurno omnes sint p̄sentes cuilibet parti terre:quod nō esset Stelle si
nisi quia virtutibus earum conseruant mundum:videmus enim solez per re motu
multum tempus distare a nobis:& tn̄ pars vbi nos sumus sine propinqui- diurno sp
tate eius ad nos est adhuc in sui esse constituta:& hoc significat q̄ esse eius sunt p̄sen
non est ita necessarium:sicut esse octauus sphere & stellarum eius. Ultra a tes cuiz
signo potest ibidem probari:quoniam motus maximus circuli est velocissi pti terre.

UVA. BHSC. IyR_120_2

mus: ⁊ tamē est corporis maioris. ⁊ hoc nō esset nisi ex nobilitate ⁊ fortitudine virtutis: qm̄ ex paruitate corporis esse nō potest: sicut forte accidit in luna: ⁊ ex hoc scimus q̄ virtus mouens illam sphēram est fortior omnibus alijs: ⁊ ideo nō potest esse nisi sit deus. Ex omnibus his sequit̄ q̄ octau⁹ orbis est simpliciter nobilior omnibus alijs: licet alij inter se cōparatiue sint in nobilitate: qz quidam eorum sunt nobiliores ſm vnum gradū nobilitatis: qui tamē ſm alium sunt viliores: vt dicit ibidem Auer. ¶ Pro solutione ad rationes alterius opinionis debes scire q̄ dignitas loci: ⁊ magnitudo corporis sunt dignitates absolute maiores q̄ſ reliquę: ⁊ ideo si vnus orbis sit alio dignior in vna dignitate: ⁊ ali⁹ in illis duab⁹. ſ. loco ⁊ corpore: secundus erit simpliciter nobilior. ¶ Modo ad rationes. Ad primam dicendum q̄ si illa causa esset vera: tunc deus deberet esse in terra: qm̄ ibidem est maxime in medio cum medium simpliciter sit cētrum mundi: ideo dico q̄ dz locari in medio alijs salutatisq̄ue reddunt locatum simpliciter dignius: cuiusmodi sunt corporis magnitudo: ⁊ eius loci supremitas. ¶ Ad secundaz, dicit ibidē auer. q̄ sol est nobilior erraticis nō tamē fixis: immo puto q̄ stelle octaui orbis sint nobiliores sole: saltē quedam earū. ¶ Sed dices contra: quoniam saltem intelligētia saturni erit nobilior intelligentia solis: ⁊ tñ orbis solis est nobilior orbe illo. ¶ Preterea oēs stelle recipiunt lumen a sole, vt dicitur in lib. de partibus elementorum. ¶ Ad primum dicendum. q̄ intelligētie orbium superiorum sunt nobiliores ⁊ fortiores ꝓpter magnitudinem corpor⁹: ⁊ propter supremitatē loci: quę arguunt esse simpliciter nobiliores: licet sol sit nobilior ſm quid. ¶ Ad secundum dixi in libro de substātia orbis illud esse falsum. ⁊ aristo. intēdit q̄ a sole stelle intenduntur in lumine: ⁊ hoc nō arguit solem esse nobiliorē nisi ſm quid: Iz absolute octaua sphera ꝓpter illa sit simpliciter nobilior. ¶ Ex his apparet q̄ deus est in maximo circulo: vt dicit auer. primo Iz sit in omnibus ad equate: non tamē primarie: vnde sicut totum animal est adequatū subiectū anime: ⁊ cor principale: ita totum celum est subiectum adequatum dei: attamen principale est maximus orbis. Et ex hoc sequit̄ q̄ illa similitudo non est in omnibus conueniēs: ⁊ sic apparet illud qđ dicit auer. secūdo celi commēto. 64. vide ibidem. Et postq̄ dixit totum istud: vult declarare dispositionē eius intelligendo entia: ⁊ dicit. vnde primus intellectus nō intelligit nisi seipsum: ⁊ intelligēs seipsum omnia entia intelligit: sed in nobiliori esse: ⁊ ordine q̄ esse potest. Deinde innuit differentiam inter primum ⁊ reliqua. d. substantia tñ dicti primi intellectus posteriorus. i. respectu posteriorus: vel qui intelligit posterius: ⁊ id quod intelligit de formis ⁊ ordinibus in primo intellectu existentibus: ⁊ dicta separata intelligētia adinuicē differunt in hoc puncto: vult dicere ſm diuersitatem graduum: propter qđ ꝛcludit. d. sequitur q̄ nullus infimorum intelligit de nobiliori illo. i. intelligit nobilius eo q̄ ille nobiliori. i. intellectus primi intelligit de seipso. vult dicere q̄ nulla intelligentiarum potest intelligere melius deo. nec intelligendo se: nec intelligendo aliud. intelligendo se non: qz nulla est nobilior deo: nec intelligendo aliud: quia nihil deo est melius ⁊ nobilius: nec econuerso: vult dicere: nec inter se intelligunt in vno: ⁊ eodem puncto idem intelligibile. ſ. q̄ quelibet intelligentiarum entia intelligit in vno ⁊ eodem gradu: cuius rationes ponit. dicēs si enim ita esset sequitur q̄ esset vnum ⁊ idē: ⁊ nō differunt numero. concludit conclusionem. d. vnde. i. ergo hoc modo. ſ. ſm gradus differunt. Sed in ista conclusione Joan. tertio de anima laborauit: ⁊ ego in expositione quinti commēti. dixi id quod mihi apparuit: attamen pro nunc videtur mihi q̄ ista ratio sustentetur in duabus propositionibus: quarū prima est q̄ act⁹

Ad ꝓmā.

Ad scōaz

Contra.

Solutio.

Licet dē sic adeē te in oīb⁹ orbib⁹ tñ ꝓncipal⁹ est in maximo circulo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

purus:cui nulla potentia:nec imperfectionis:nec receptionis est admixta nō est plus vno in specie:vt declaratum est primo celi commento.90.vi.9. qm̄ duo indiuidua eiusdē speciei vere sunt corruptibilia.ꝛ actus purꝰ non est corruptibilis:ergo in secunda figura nō potest esse plus vno in specie:ꝛ maior huius prosyllogismi est manifesta:qm̄ multitudo numeralis est per materiam aliquo modo:vt dixi in multis locis:ꝛ sic apparet ꝓpositio principalis.ſ.qꝫ actus purus non est plus vno in specie.secunda propositio est concessa ab aduersario.ſ.sed intelligentie sunt actus puri quibus non est admixta potentia imperfectionis:nec receptionis:ergo omnes sunt vnum numero:ꝛ non differunt:quod erit consequens.ꝛ quia consequens est impossibile:oportet vt minor sit impossibilis:quia maior est nota per se. ꝛ ideo dicit auer.tertio de anima.9mento quinto.qꝫ declaratū est in prima phīa.qꝫ nulla est forma liberata a potētia nisi forma prima:que nihil intelligit extra se:sed essentia eius est quiditas eius:alie aūt forme admiscentur in quiditate ꝛ essentia quoquomodo:ꝛ hoc quod dixit esse dictum in metaphysica forte innuit.12.illius ter.cōmenti.51.vbi declarauit qꝫ deus nihil intelligit extra se:ꝛ forte innuit textum commenti.37.vbi declarauit qꝫ deꝰ est simplex:quia monet reliquas intelligētias.ꝛ forte ex his duobus erit declaratum illud:ꝛ tu vide tertio de anima.quia declarauit totū istud.Et postꝫ dixit:hoc dicit.ꝛ dicunt predicti philosophi qꝫ primus non intelligit:nisi seipsum:ꝛ primus intellectus qui procedit ab eo.ſ.secunda intelligentia que intelligit primum:quia causatur a primo nō intelligit eo posterius:qz causatus est.vult dicere ab illo:ꝛ si intelligeret eum rursus esset causatus a causa:vult dicere alia a prima:ꝛ forte hec verba sunt colligenda cū illis.ſ.ꝛ dicunt qꝫ primus non intelligit:nisi seipsum:ꝛ si intelligeret eum.i.aliud ab eo:rursus esset causatus a causa:ꝛ sic ordo est preposterus:ꝛ ambo sermones sunt veri in se:ꝛ postꝫ dixit hoc complet id.d.ꝛ etiam dicūt qꝫ id quod intelligit primus de seipso est omnium entium causa:et id quod intelligit quilibet posterum de primo est quodammodo quod est causa:vult dicere quasi causa:ꝛ quod est.i.quodammodo causa suiꝑpsius:ꝛ quomodo sit hoc:est dictum in aliꝭ supra.Sed pro hoc in vltimo dicto debes scire qꝫ id quod intelligit secunda intelligentia:ꝛ sic de aliꝭ est inquantum intelligit se causatam a prima:ꝛ quia esse eius est causa posteriorum:ideo intelligendo se quasi est causa reliquorum:ꝛ causa sui:quoniam intantum intelligit se inquantum causatur a prima:ꝛ ideo quodammodo est causa ꝓpriorum per id quod intelligit de primo:ꝛ causa sui:ꝛ hoc est,manifestum p se: et postꝫ declarauit tibi totum hoc tam in dispositionibus generabiliuꝫ ꝫ eternorum ꝫ separatorum dicit.et hoc modo debēt philorum opiniones in premissis intelligi:et in motoribus.i.argumētis eorū ad omnia predicta. Et quando diligenter inspiciuntur reperiuntur in sublimiori gradu sufficientie.i.certitudinis maxime respectu motorum.i.omnium loquentiū presertim saracenorum: vt sunt.i.cuiusmodi sunt due secte que dicuntur mohanzela et asaharia:et ponit opiniones harum.d.que in primo principio opinantur quod in mundo est vna substantia incorporea nec in corpore consistens:et est viua volens sciens potens loquens videns et audiens. sed asharia.vult dicere secunda secta expresse opinatur quod hec substantia sit efficiens omnia entia absqꝫ aliquo medio:et sit in eis infinita scientia prout entia infinita sunt:que supple:vno actu intelligit: et negant hinc causas esse in rebus inferioribus:vult dicere quod auferunt virtutes causatiuas a rebus:et dicunt quod ex substantia reperitur cum qualibet re adiungentibus adiunctione essentiali:vult dicere

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ ista est innata cū oībus rebus essentialiter: he igitur sunt due secte quas hic addurit auer. vt videa in dispōne p̄mi principij. Postq̄ adduxit illas: vult remouere illas: ⁊ arguit ꝓtra eas. ⁊ primo: cōtra primam. Et syllogis mus cōponitur sic: ois substātia incorpora viuēs: videns: ⁊ reliqua est ge neris aie: sed p̄ loquētes fue legis prima substātia est viuēs: ⁊ reliqua: ergo est generis aie: cuius ꝓtrariū opinati sunt: vñ. d. ⁊ non est dubiū q̄ multa in cōuenientia sequunt hāc opinionē: eo q̄ ens qō tale est: vult dicere substā tia incorpora viua: ⁊ reliqua: opz necessario q̄ sit de genere aie: hec est via maioris cū causam. d. aia em̄ est substātia incorpora viua: sciens: potens: volēs: audiens: ⁊ loquens. Deinde infert conclusionē. d. ergo isti ponūt entiū principiū aiatum vniuersalem̄ separatū a materia: ⁊ ipsi non putant etiaz opinari illud. Deinde arguit ꝓtra aliud. d. vñ dicemus dubia sup hos erro res cadētia: cuius forcius est id qō opinati sunt de dei denominib⁹. i. attri butis. ipsi em̄ dicūt q̄ hec est quedam substātia antiqua cōposita: sed secta asharie vel assarie hoc negant: ipsi enim dicunt q̄ quelibet cōpositio est no ua: vñ syllogismus sic cōponitur: ois cōpositio est noua: deus est compositus: ergo est nouus: maior prosyllogizatur: omne accidēs nouū est: cōpositio est accidēs. s. ipsis partib⁹. ideo maior manifesta. quo hec rō sit vera dictum est. 2. meta. cō. 39. ⁊ nolo plus immorari in hoc. Et postq̄ dixit hoc: po nit alia que ꝓcedit secta illa: ⁊ dicit. opinant cū hoc: q̄ oia entia sunt irregu laria. s. que nō sunt sub terminato ordine naturali: vult dicere ꝑm suas na turas: nec sub ministratione cuiusdā sapiētie dātis entibus determinatam mensuram: ideo opinātur q̄ quodlibet ens aliā naturā habere pōt ꝓter illā quā hz: ⁊ hoc. i. ordo ⁊ mēsura: ⁊ natura determinata sequunt eos. i. illa en tia necessario in intellectu: vult dicere p̄ quāto p̄uenīūt ab intellectu. Et vi detur mihi q̄ potētia syllogismi istoz sit in duabus propōnibus: quarum prima est: omne ordinatū terminatū in natura: ⁊ mensuratū in debita mē sura in sui natura non ordinatū nec terminatū in natura: nec mensuratuz in debita mensura ab alio intellectuali ordinatur ⁊ terminatur in natura: ⁊ in debita mēsura ponitur: hec propositio est manifesta per se: scōa est. qō nulla res est ordinata: nec nature terminate: nec in debita mēsura existēs: vt accipiunt. et credunt: ideo concluserunt ordinem et terminationem et mēsuram in entibus esse a virtute aliqua intellectuali: ⁊ non apparuit eis alia: nisi primi principij. ꝓpter qō addit Auer. lz videant q̄ effectus mundi sequit ordinē ⁊ regulā: vult dicere primi principij. Deinde ponit alia que dicunt. d. ⁊ vocant eū ordinem sapientie. ⁊ ipsum existens sapiēs: ⁊ assimi lant opera naturalia ad voluntaria: ⁊ dicunt q̄ quilibet actus. i. effect⁹ in quātum actus ꝓcedit ab agente volente viuo ⁊ sapiente. ⁊ dicūt q̄ actiōis natura inquātum actio infert hoc. i. esse sapientia. Deinde probat ꝑm eos: vñ deus est viuēs. d. i. ⁊ allegāt in hoc dicentes q̄ id qō non est viuū est mor tuum: ⁊ de mortuo nullū opus ꝓcedere dz. ⁊ vult dicere q̄ ꝓpter hoc opz vt deus sit viuens: ⁊ negant opera procedentia a naturalibus virtutibus: vult dicere: qz oia ponunt in posse dei: ⁊ ideo negāt q̄ res viue nobis pre sentes opera habeāt: ⁊ dicunt q̄ hec opera nobis apparentia adiunguntur viuo. vult dicere deo primo viuoz: ⁊ licet appareat q̄ corp⁹ brutū ea agat non est dubium q̄ procedant a corpore viuo occulto: ⁊ ideo sequitur eos q̄ nulla vita sit presens: vult dicere in rebus ꝑm earū naturas. hec sunt illa que isti loquētes ꝓcedūt. Et postq̄ dixit totū hoc: videt adducere vnum qō apparet ei inopinabile inter alia plus: ⁊. d. rursus valde mirandum est de eis qualiter talia incongrua ⁊ inconuenientia possunt opinari: quia sensi biliter reprobata sunt. vz. q̄ nulla sit vita presens: vult dicere q̄ dicere nul

UVA. BHSC. IyR_120_2

lam vitam esse in rebus: hoc reprobatum est sensibiliter. Deinde complet illud quod dicunt. D. qualiter tamen principium agens seu efficiens asserūt hac via: quasi dicat. dubium est: ipsi posuerunt q̄ quodlibet innouatū hz innouantē: vult dicere. quilibet effect⁹ nouus hz agens nouū: ꝛ est impossibile q̄ hoc procedat ad infinitum: ergo opz necessario q̄ hoc perueniat ad innouans antiquū. i. ad agens antiquum. D. modo Auer. ꝛ nos dicimus q̄ hoc est verum: sed nō ex hoc sequitur q̄ agens ponatur incorporeū: ꝛ ideo opz applicare eos ad hoc vnā aliā propositionē. scz q̄ omne corpus nō est antiquū: vult dicere: nullum corpus est eternum: ꝛ tunc opz addere q̄ deus est eternus: ꝛ concludit in scōa figura. ergo deus est non corpus. Et postq̄ dixit totum istud: vult dicere de eo aliqua: ꝛ primo dicit: ꝛ est notanduz q̄ hanc opinionē. vult dicere. illud totū qō dictum est: vel forte intendit per hanc opinionem. s. illud vltimum qō dictū est per syllogismum in scōa figura. vz. qō deus sit virtus extra corpus plurimi sequuntur. Deinde apō mevt mihi videtur remouet quasi dubium ꝑtra illos: ꝛ dixit. dici enim potest. vult dicere qō si deus generat corpora celestia dici pōt qō innouās. i. agēs est corpus antiquum nudum ab omnibus accidentib⁹: vult dicere nouis: vel per accidentia intendit motus: ita qō sit sensus qō deus sit corpus immobile simpliciter. vel intendit id quod vobis placet. Et quibus. vult dicere. propterea quia ipsi probant q̄ corpora celestia sunt innouata: virt⁹ ergo questionis est: ex quo isti ponunt corpora celestia esse generata: ꝛ generatio omnis est ex corpore: ideo sequitur id qō dictum est. Et syllogismus questionis pōt sic componi: omne generans est corpus agens: primum est generans: eo: q̄ apud eos generauit corpora celestia: ergo primum agens est corpus: sed hec litera potest aliter intelligi: vt velit ponere opinionem: q̄ dicit deum esse corpus: ꝛ tunc non dubitauit: sed ponit opinionem ꝛ causaz opinionis. ꝛ tunc vult dicere q̄ hanc opinionem. s. q̄ deus sit corpus multi sequuntur: q̄ aliter non patefieret mundum habere agens: opinatur enim q̄ omne agens sit corpus: ꝛ tunc determinat quale corpus sit illud: et dicit. dici enim potest q̄ est corpus simplex nudum ab accidentibus: differt ergo secūda expō a prima. ꝛ pma vult q̄ auer. dubitat ꝑtra illos loquentes. scōa vult qō determinando loquitur. Deinde addit: ꝛ posito ab eis q̄ celi generentur: ꝛ retribuunt eis generationē modo inconsueto in corporib⁹ inferioribus. vz. quia ipsi dicunt celos generari: nec de re: nec in tpe: neq̄ i loco: hec sunt verba eius: ꝛ videtur mihi q̄ possunt intelligi duobus modis: primus modus est: q̄ sit solutio prime dubitationis ſm primam expositionē: ꝛ ſm hoc vult distinguere generationem. s. q̄ quedam est in tempore: loco: ꝛ ex materia: vt dictum est in lib. phy. quedam aūt est sine materia: ꝛ non in loco: nec in tpe. immo apud plures appellat simplex emanatio. ¶ Ad fortiam questionis dicendū q̄ si maior intelligit primo modo est vera: ꝛ tūc minor est falsa: sed si maior intelligit secundo modo est falsa. ꝛ minor vera in se. hic igitur est primus modus intelligendi verba ista. secundus modus est q̄ ex his velit remouere dubium si tenetur opinio: que dicta est in secunda expositione: qm̄ posset quis dicere q̄ falsum est deū esse corpus sine accidentibus: sicut dictum fuit: immo opz vt habeat accidentia: eo quia omne corpus generans habet accidentia quibus potest transmutari: deus est corpus generans. ergo in prima figura deus habet accidentia quibus potest transmutari. ꝛ solutio innuitur his verbis q̄ maior est vera de generatione primo modo: non secūdo modo: vt dictum fuit in solutione questionis prime expositionis. Et quia dixit corpora celestia generari: nō de re: nec in tē pore: nec in loco: exponit quid est geueratum de re in tempore: et in loco:

UVA. BHSC. IyR_120_2

et.d.in corporibus.i.nobis presentibus nulla fit generatio totaliter.s.ex nihilo.& dicit.vz.attribuunt mūdo agentē simile agēti rerū nobis p̄sentiū: sic reperitur in exēplari meo:& forte litera est diminuta:& dz stare.vz.q̄ nō attribuit &c.& tunc hoc q̄d diminutū est causa eius q̄d dixit:& est manifestū per se.& forte litera potest stare.& tunc intentio est q̄ deus qui facit generationē:totaliter est similis agenti nobis presenti aliqualiter:licet sit differēs q̄d declarat.d.agens nāq̄ nobis presens agit sine dubio alterando' ens in quadā dispositione.i.forma ad aliam:non de priuatione simplr.et nihilo simplr adesse:immo expoliat eum.i.subiectum de suo indumēto formali:et induit eum alia forma.& ideo opinati sunt antiqui q̄d ens absolute.i.simpliciter non generat:nec absolute corrūpitur.est ergo sensus q̄d agens hic presens nō est agens esse simplr:sed hoc esse.vnde sor.generās non simplr est cā:q̄r plato sit ens:sed quare forma platonis fuit in materia:ō est generatio exiente supposito.deus aūt est causa entis simplr:propter q̄d dicit. q̄d antiqui sunt opinati q̄d nihil simplr generatur.i.ex puro nō ente.immo quidam dixerunt hominē fieri ex homine:& q̄ generatio non est:nisi exit°: vt dicit Anaxa.quidaz dicunt generationē esse congregationem:vt Democritus:& hec sunt iam dicta in lib.phȳsi.& dat causam illius q̄d dixit.s.q̄ celi non generantur generatione famosa:& dicit.vnde concesso ab eis q̄d celi innouant nequeūt declarare:q̄d fuit primum innouatoꝝ.mihi videtur q̄d velit dicere q̄ si celi generentur generatione ꝑprie dicta:esset ꝑcessus infinitum in generabilibus.& sic non daretur primū innouatoꝝ.immo erit ire in infinitum:& hoc iam declarauit:& maxime in primo celi.commen.33.

Deinde exponit quō hoc agēs primū non cōparat effectibus ꝑm vnum modum.& videtur mihi q̄ apud illos actum est duobus modis.s.compositum ex materia & forma:& simpler & indiuisibile:sicut intellectus:et intelligētie:& corpora celestia:que materia carent.modo vult ista opinio q̄ agēs illud si comparetur ad effectum primo modo non creat illud:sed tantū facit materiā & formā vniri si cōparet ad effectū.sēdo mō dicit.q̄ illud creat ex nihilo:& hoc dicit:sed agens apud eas materiam & formam facit generaliter.vult dicere tm̄ si opinati sunt ipsum habere materiam.i.si factum'est compositum: aut facit eum'totaliter.i.ex nihilo si factum fuerit simpler: sicut opinati sunt de parte indiuisibili:sicut est anima hominis.Et postq̄ dixit hoc:arguit contra illud.d.& si sit hec species agentis permutat priuationem.i.purum nihil ad esse in generatione.vz.in generatione substantie indiuisibilis que apud eos est corporum elementū.i.pars integralis:sicut est anima intellectiua:& permanat esse ad priuationē q̄n illa pars indiuisibilis corrūpitur:& huius argumenti potentia fuit entimematis.cuius cōsequēs destruit.d.& est manifestū q̄ nullum contrarium ad suum contrarium conuertitur:& ideo priuatio nequit.i.nō potest conuerti ad esse:cuius exēplum ponit.d.q̄ calor non pōt ad frigiditatem conuerti:& d.sed priuatum reducitur ad esse:& calidum reducitur ad frigidū:& est conclusio:videt mihi q̄ potest intelligi duobus modis:primus est:q̄ vnum contrariū non potest conuerti:sed bene priuatum & positum possunt reduci ad sua contraria:licet non conuerti in naturam alioꝝ.& econuerso:vel litera est diminuta:& debet legi:sed q̄ priuatū reducat ad ens:& calidum reducat ad frigidum:& econuerso est impossibile:& tūc reduci idem est q̄d conuerti:& sermo vtroq̄ modo manifestus est per se.

dubitatio Sed accidit locus qōnis:qm̄ Auer.hz q̄ conuertit id q̄d videt ne cessariū.q̄ em̄ vnū oppositū cōuertat in naturam sui oppositi non inconuenit:qm̄ sor.in potentia fit sor.in actu:& etiā nullū in-

UVA. BHSC. IyR_120_2

cōueniens videt si conuertatur illo non permanēti: vñ calidum conuertit in frigidum calido corrupto sine dubio. sic potest dici in proposito. Dicendum ꝑ auer. ꝙ ipse supponit ꝙ in oi trāsmutatione est subiectum recipiēs terminū: vt alīs declarauimodo arguit sic. si ex nihilo aliquid sit factum et habet subiectū: opz vt eius subiectū sit ipsa simpliciter priuatio: ꝛ tunc pura priuatio ꝙuertitur in naturam entis receptiue cū eius permanentia. et hoc intendit auer. id aūt qō dictū est nihil est: qm̄ si calidū in frigidū trāsmutatur illud est: qz calidū actu est potentia frigidū ratione materie: ꝛ sic de Socrate in potentia: sed ꝙ calidū conuertat in naturā frigidi: sicut natura materie in naturā formie recipiendo illa sine dubio est error purus: et hoc est in primo phȳsi. cōmen. 71. ꝛ ego exposui illud in lib. de intellectu. ¶ Et debes scire ꝙ hec ratio tenet suppositis principijs auer. sed scīm nos non est dicendū omne factū indigere materia: ꝛ postea reprobauit illam dicat confirmationem sui argumenti: ex hoc ꝙ cogit alios alterius secte: ꝛ dicit. ꝛ ideo dixit mohanzela: vel mohatinilla. i. alia secta loquentiū: ꝙ priuatio est quedā substantia: sed putat ꝙ ipsa substantia ante mundi creationē nuda erat de noie esse: ecce igitur qūo argumentū Auer. valoris fuit maximi: qm̄ ꝓpter ipsum opz illos dicere illā secundā opinionē mirabilem: et postea dixit: vult remouere rationes illoꝝ: ꝛ dixit. ꝛ notandū ꝙ auctoritates ex quibus meditantur ꝙ res ab aliqua re non fit. i. ꝙ detur creatio ex nihilo erronee sunt: ꝛ fortior illis est illud qō dicūt. s. ꝙ si semper res de re deberet fieri ꝓcederet ad infinitum. ꝛ ꝙsequētia est manifesta per se apud eos: qm̄ vel opz venire ad primum generatū ex nihilo: vel semꝑ qō generat ex ente priori generat: si primum habeo propositum. si scīm cum illud esse in potentia non sit nisi materia: que non potest stare sine forma: ideo ante factum fuit ens actu: ergo illud non fuit primum: ꝛ sic de illo erit: ꝛ tandez in infinitum ibitur: ideo concesserunt primum hominem: vt dicit Auer. in libro phȳsi. Respondet. sicut dixit eis. ℣. phȳsi. commen. 13. ꝛ in. 8. illius. cōmen. 47. ꝛ in prima disputatione huius. in solutione sexti dubiū. ꝛ dicit ad hoc respōdendum est ꝙ hoc impossibile esset si generatio procederet recte: quia sequit ex hoc reperiri infinitū in actu: sed circulariter non est impossibile: qō exponit. d. vz. ꝙ ex aere fiat ignis: ꝛ ex igne aer ad infinitum circulariter cum eterno subiecto. Solutio.

Sed in hac solutione est locus questionis quomodo valeat illa consequentia. si generatio entium procederet recte: ergo esset actu infinitum. quoniam posset quis dicere qō aer fit ex igne: et ignis ex quinto corpore: et quintum corpus ex sexto. et sic in infinitum: non tamen cum permanentia eorum: sed istud declaratum est in. 2. perygeneseos. commē. 36. ꝛ videtur mihi ꝙ potest primo deduci accipiendo propositiones ibidem declaratas: quarum prima est. ꝙ si ignis fit ex alio elemento vel corpore: oportet vt contrarietur illi: vel ꝑm oēs qualitates: vel secundum alteram. V. g. si ignis fit ex aqua: planum est qō ignis contrariatur ei secundum ambas qualitates: ꝛ si ignis fit ex aere tantum in vna ei contrariatur. Et secunda propositio est ꝙ si vnum contrarium est in rerum natura: oportet ꝛ reliquum. ꝛ hoc intelligit bono modo: sicut dicam loco eius: ꝛ hanc declarauit auer. 2. celi. commen. 18. Et in his deducit ꝙsequētia duobus modis: ex prima deducit: qm̄ si ignis fit ex corpore quinto: tunc contrariabit illi ꝑm vnam qualitatem: vel ꝑm ambas ponitur scīm vnū. ꝛ quintum corpus fit ex sexto. tunc opz vt ignis conueniat ei cum illo sexto. ꝛ contrarietur: vt ibidem declaratū est. ideo ibidē concludit Aristo. tex. illo. ꝙ si infinita essent elemēta infinita essent cōtraria in vno elemēto: 13.qō.

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt apparet vide ibidē. Ex scō pō argui sic. ignis est. ergo quintum corp⁹ est: qō est suū cōtrariū per scām. ⁊ eadē ratione: si quintū est: erit ⁊ sextum. ⁊ sic si daretur generatio in directum erit ire in infinitū: vt apparet: ⁊ sic alī qualiter est declarata cōsequētia ista: sed melius ibidē exponitur. pro nunc sit dictū in tantum. Et postea respondit ad hanc vult dare solutionē alteri⁹ ⁊ dicit. ⁊ fortior opinio. i. ⁊ fortius argumentū pbabile est ad asserendū qō totum vniuersum innouatur tale est: ⁊ syllogismū ponit in forma sic: illud qō euadere nequit a nouitatibus est nouum: sed totū sic se habet: vult dicere ꝙ non potest euadere a nouitatibus. ergo ⁊c. i. ergo est nouus. sed Auer. redarguit istud declarādo non cōcludere qō volunt. ⁊ dicit. sed nos dicim⁹ ꝙ in hac probatione maxima est cōprehensio. ipsi enim non vicūt ꝙ illud quod non euadet a nouitatibus in precedenti sit nouum de nihilo: vult dicere ꝙ non cōcludit argumentum ꝙ mundus sit ex nihilo. quia deberet sumere in maiori: omne nouum fit ex nihilo: quod est falsum. ideo non cōcludit mundum esse ex nihilo: ⁊ tamen ponunt ꝙ totum innouatur de nihilo: ⁊ postea arguit cōtra maiorem. arguit cōtra minorē. est enim minor. ꝙ vniuersum totum est nouum. contra arguit. d. Preterea illud subiectū: quod apud eos prima materia vocatur non euadet de corporeitate: vult dicere est semper sub forma corporis: ⁊ corporeitas absoluta apud eos non innouatur: qm̄ corpus subrōne qua corpus est sempiternum: ⁊ per ꝛ̄s falsum est ꝙ vniuersum sit nouū: qz tunc singulum eius esset nouū: cuius cōtrariū dicit: vel sequitur ad eos. Deinde verificauit maiorem taliter: qualr nō est ad propositum eorū dicēs: ⁊ propositio dicta ab eis ꝙ id quod nō euadet a nouitatibus est nouū. i. in tpe factum nō est cōcedēda: vult dicere absolute: nisi de eo ꝙ nō euadet de vno innouato: vult dicere: nisi fit innouatū sine mā: sed id qō non euadet a nouitatibus in vna generatione principiū non habentibus: vult dicere que nouitates nō habent principiū: nō sequit eos ꝙ subiectū eorū nouitatū sit nouū: vult igitur dicere. ꝙ duplex est nouum: quoddam factum ex materia in loco ⁊ in tpe: ⁊ quoddam factum nouitate carente principio materiali ⁊ loco ⁊ tpe. dico ergo ꝙ maior debet sic verificari. omne nouum nouitate primo modo fit in tēpore: sed nouitate secundo modo non opz: ⁊ per hoc habetur solō ad argumētū ad formā. Et postea soluit ista duo motiua istius secte soluit motiuum alterius secte: ⁊ dicit: qz loquentes idcirco: vz. de secta aliarie conatisunt applicare ad predictam propositionem aliam vz. ꝙ impossē est inuenire nouitates infinitas: vult dicere effectus infinitos vnus post alium. s. principiū nec finem habētes. soluit. d. ⁊ hoc est apud philosophos necessarium. ⁊ potest intelligi hoc. s. quod nō procedatur in infinitum est apud philosophos necessariū: qm̄ sm̄ phos non procedit in infinitum. s. in essentialiter ordinatis ⁊ potest intelligi ⁊ hoc. i. ire in infinitum est necessarium apud philosophos. cōcedunt enim in accidentaliter ordinatis successiue processum in infinitū: ⁊ addit. patet ergo ꝙ hoc inconuenies: ⁊ multa alia sequūtur loquentes: ⁊ eorum sequētes: ⁊ sunt sine dubio plusqz inconuenientia philosophos sequentia: ⁊ forte vult dicere ꝙ patet hoc. s. processum in infinitum in essentialiter ordinatis sequitur ad loquentes: qm̄ vt declaratū est: omne generatum nouiter est ab alio nouo generato: ⁊ sic in infinitum. vel potest intelligi ꝙ hoc. s. illud qō dictum est tam sequitur loquentes: ⁊ inconuenies fuit ꝙ natura nō entis mutetur ad naturam entis: ⁊ multa alia que tibi dicta sunt. Et forte intendit aliud sed non curo: ⁊ postea dirit hoc reprehendit eos in alio. d. rursus dicimus ꝙ id quod posuit. vz ꝙ vnum ⁊ idē quod primū principiū est effecit omnia mundi entia absqz aliquo medio posito. falsa est: ⁊ contra sensum. scilicet ꝙ

UVA. BHSC. IyR_120_2

scilicet q nos inuenimus in mundo multa entia minime agentia: vel forte ista littera debet sic legi. rursus dicimus q id quod posuit q vnum et idem q primum principium est: efficit omnia mundi entia: scilicet q pro qt nos inuenimus multa entia minime agentia. i. que nullo modo agunt est contra sensum: quia videmus ignem agere: et reliqua: vel littera est corrupta: et debet intelligi q nos inuenimus multa agentia ipsorum entium: et tunc ly minime est superfluum: et quomodocunq; sensus est vnus. sicut apparet in eius verbis. Et postq; dixit totum hoc: vult dissoluere aliud motiuum et dicit. sed fortior allegationibus eorum: id est fortissima argumentatio est super hoc. q; si agens actus esset: vult dicere esset effectus: procederetur necessario ad infinitum: vult dicere quoniam ageret inquantum causatus ab alio: et eadem ratione illud quod causauit ipsum: et sic inde. Respondet. d. sed nos dicimus quod hoc bene sequetur si agens esset agens inquantum actus. i. causatus et mouens esset mouens inquantum mobile: sed non sic se habet. immo agens est agens inquantum est ens in actu. quare priuatum: id est ens in potentia non agit aliquid: et ex hoc sequitur sine dubio q agentia proueniunt ad vnum agens: quod nullum in eo agit: immo est omnino et simpliciter immobilis et incausatus: et omnia causans. ¶ Debes scire quod agens non agit inquantum non ens priuatum: nec inquantum ens factum: sed inquantum ens in actu. isto modo: enim est ratio communis entibus seperatis et materialibus. ideo argumentum illorum nihil est. Et postq; remouit opiniones loquentium et eorum argumenta: recapitulat illa que dixit et ordinat se ad dicenda: et excusat se de suo modo dicendi: et sermo suus est manifestus per se. Et cum fecerit hoc statim incepit soluere argumentum alg. et dicit. facta igitur hac excusatione dicimus q id quod dixerat alga. videlicet. q si supremum principium tantum seipsum intelligeret ignoraret omnia que creauit: bene sequitur si illud quod intelligit de seipso esset aliquid preter entia absolute: sed illud quod ponunt: vult dicere philosophi scilicet q illud quod intelligit de seipso sunt entia in nobiliori esse: quod fieri potest. s. q ipse est intellectus: qui omnium entium est causa non qđ ipse intelligat entia absolute: scilicet inquantum sunt esse qđ ipse ea intelligit: sicut noster intellectus sic se habet: et exponit illud. d. z intendit. scilicet philosophi dicere q ipse deus entia posteriora ab eo non intelligit eo modo quo nos ea intelligimus: immo modo quo nullus intellectus preter eum ea intelligere potest: hoc autem probat. d. si enim alius intellectus entia intelligeret illo modo quo deus benedictus intelligit ea: ergo communicaret cum eo in sui natura: quod est falsum: qm tũc darentur duo prima principia simpliciter equalis perfectionis: eo quia scientia et scitum in primo vniuntur omnibus modis: ideo si esset aliquod sciens scientia dei: et pm modum eius precise sine dubio esset alius deus eiusdem rationis cum eo: propter quod concludit. d. z est manifestum quod deus ab alijs in hac proprietate differt expresse: et inde vlterius concludit aliud. d. et ideo cauemus nobis concedere quod dei scientia sit vniuersalis: nec particularis: cuius rationem ponit que debet sic componi. scientia vniuersalis et particularis causantur ab entibus: et sunt generabiles et corruptibiles. hec est mala: sed scientia dei nec causatur a rebus: nec est generabilis: nec est corruptibilis: ergo in secunda figura scientia dei nec est vniuersalis: nec particularis: et hoc diffusius tractabimus in sequentibus: quando tractabimus de scientia dei. Deinde aliqualiter declarat istud. d. dicimus tamen ad presens q hec questio duo habet membra. quorũ vnũ est qđ si ipse deus intelligeret entia prout sunt esse ipsius sequit q dei intellect⁹ esset gñabilis et corruptibilis. et ponit syllo-

Agens agit inq̃tũ est ens in actu.

UVA. BHSC. IyR_120_2

gismus sic: omne causatū ab alio est generabile ⁊ corruptibile. per te. intellectus, diuin⁹ causat a reb⁹: ergo erit generabilis ⁊ corruptibilis. Deinde infert ꝑm. d. ⁊ q nobilior ex viliori perficeret. ⁊ syllogismus 2ponit sic. de⁹ est nobilissimū: deus perficit ꝑ ipsas res generabiles viles: ergo nobilissimum perficit a vili. Deinde arguit dicēs. vnde si eius substantia ab intelligibilib⁹ rerum ⁊ earū ordine differret: ergo oporteret dare huic intellectū q nō est cō prehensio formarum entiū: sicut in se in gradu ⁊ ordine: vult dicere si litera nō est corrupta: q forme rerū nō essent cōprehense in gradu aliquo: nec in ordine aliquo: ⁊ sic essent inordinate: ⁊ sic nō haberēt esse cognitū: sicut sunt in se ⁊ inordine: ⁊ hoc habet Auer. pro inconuenienti: ideo concludit, vnde posita ista duo sunt falsa. s. q deus perficit a vili. ⁊ generat ⁊ corrūpit ⁊ ꝑm q res nō sunt 2prehēse in gradu ⁊ ordine: sequit illud qđ seipsum intelligit sit oīa entia: sed in nobiliori esse ꝯ illud qđ habēt in seipsis.

dubitatio

Sed hic est locus qōnis: qr prima ratio nō videt valere: qm̄ intellectus noster causatur ab intelligibilibus: ⁊ tm̄ nō est generabilis. propositio em̄. d. q omne causatū est generabile ⁊ corruptibile: est propositio falsa in multis: vt tam dixi. tertia ratio nō videt necessitatem habere: qm̄ sine dubio posset quis dicere q res sunt ordinate in suis naturis: ⁊ ideo nō opz: vt ordo earum sit res 2prehensa ab aliquo: vnde videm⁹ q si sub possibilitate principis sit aliqđ ens ordinē habens in eo princeps ordinem nō ponit: nec oportet de ordine illius scientiā habere: ita diceret aduersarius: q in naturis rerum est ordo de se. ideo potest ibi esse: dato q nullus ibidem consideret: ⁊ sic iste due rationes videntur multum debiles

Scia nr̄i intellect⁹ est p accidēs corruptibilis.

¶ pro intellectu istarum primo debes scire: vt declarauī in lib. de intellectu, q scientia nostri intellectus est per accidēs corruptibilis: sicut apparet: qm̄ scientia illius consistit circa formas rerum: que cōseruantur in imaginib⁹ vt colligatis: quibus destructis per accidēs destruitur: sicut vniuersale corrumpitur ꝑm corruptionem individui: ergo apparet q omne intelligens aliud a se aliqualiter respectu illius rei intellectu corrumpitur saltem per accidens. Ex hoc apparet inconueniens Auer. s. quod sequitur q deus esset

Generari ⁊ corrūpi dupl⁹.

generabilis isto modo saltem per accidens vt dixi: vel potest dici q generari ⁊ corrumpi possunt accipi duobus modis: vno modo proprie pro eis: vt dicta sunt in primo de generatione: alio modo prout dictum est: q cum difficultate intelligitur videtur generari pro omni dependentia: ⁊ corrumpi pro opposito illius: ⁊ tunc inconueniens auer. est quod sequitur. q intellectus dei esset generabilis: id est dependens ab alio: quod est falsum: quoniam est primum simpliciter independens: propositio. d. q omne causatum

Res cāte cōtinent in causis.

est generabile est vera: sub istomet sensu: vt vides. ¶ pro intellectu secundo debes scire q omnes res causate: oportet vt 2tineantur in causis: sicut sunt quoniam ex quo sunt causate inesse simpliciter: ⁊ inesse tali oportet vt contineantur in vnoquoq: ideo oportet q omnes res: sicut sunt ordinate: ita oportet vt contineantur in sua causa: modo si earum causa prima est intellectus: oportet vt contineantur: sicut in puro intellectu: quod esse nō potest nisi ordo rerum sit ordo intellectus a prima causa: ideo inconueniens est q res sint in se ordinate: ⁊ tamen non sint comprehense a causa sub tali ordine. illud autem quod de principe dicebatur non est simile: quoniam res existentes sub principe non sunt causate a principe: ideo ordo earum non oportet: vt contineatur in intellectu principis. Et preterea non inconuenit quod res secundum se sint ordinate. et tamen earum ordo est ab alio: sicut esse earum est ab alio: et sic apparet virtus illarum rationum.

Et postquam dixit hoc: vult modo declarare illud quod dixit in exem-

UVA. BHSC. IyR_120_2

plo: et dicit: sed quomodo vnum ⁊ idem ens gradus habeat diuersos in suo esse manifeste apparet ab aia. color enim gradus hz diuersos in suo esse adinuicē differentes in nobilitate: vilior enim suis gradibus est ille quem hz in materia. Deinde hz nobiliorē eo. s. in visu: quare ex visu cōprehenditur ipse color ex materia minime: propterea declaratum est in naturalibus quomodo color habet esse in virtute phātasie qui est nobilior ⁊ simplicior esse cꝫ in viu hz. Deinde hz nobilius esse isto in memorie virtute: sed quo modo sit hoc: ego declarauī in tertio de aīa. in expositione cōmēti. 6. vide. Deinde habet in intellectu esse nobilius alio precedentibus gradib⁹. etiā dicūt peripathetici qō adhuc esse habet ad aliud nobilius omnibus predictis sine aliqua cōparatione. s. in scientia dei. quo modo nobilius illo considerari nō potest: vult dicere cōsideratione vera. Et postꝫ dixit hoc. vult ponderare alia dicta alg. ⁊ primo dicit id. qō tm̄ narrauit alg. nomine philosophorum in intelligentiarū ordine: ⁊ modo influentie istarū: ⁊ in earum numero nō est demonstratū: nec determinatū a philosophis: ⁊ ideo de hoc nihil in libris antiquorū reperitur. Deinde ponderat aliud qō circa idem dixit alga. ⁊ dicit: sed id quod dixit nomine philosophorū. s. omnia principia separata in inseparata a primo principio influunt. i. emanant: et qō ex fluxu vnius virtutis huius mundi fit mundus vnus: ⁊ eius partes inuicē colligantur ita ꝙ totum vniuersum erga vnam tendit actionem: sicut corpus vnius animalis quod est vnum in colligatione: ⁊ plura in virtutibus ⁊ membris ⁊ operibus: dicimus ꝙ hoc est concessum ab omnibus philosophis quod declarat. dicens. corpus enim superceleste simile est vni aliali: et suus motus diuinus qui est totius cōgregati qui est cōmunis oibus celis similis est vniuersaliter toti motui locali eiusdē aīalis: ⁊ motus particulares celorū similes sunt motibus particularibus mēbrorum ipsius animalis: ⁊ est philosophis manifestū ꝙ in animali vna est virtus ex qua fit vnū ⁊ ab eadem omnes virtutes ipsius erga vnū opus tendunt. s. in regimen ⁊ conservationem ipsius corporis: ⁊ dicit. ⁊ hec virtus colligatur cum virtute a primo principio influente: ⁊ potest intelligi a deo: ⁊ potest intelligi a primo principio ipsius animalis. Deinde arguit per locum a maiori. d. vnde si hoc necessarium est in vno animali. scilz ꝙ vnam habeat virtutem spiritualem in omnibus suis partibus extensam: ex qua virtus ⁊ membra illius fiunt vnum ⁊ idem: ⁊ omnes eius virtutes fiunt vna ⁊ eadem: ⁊ operatio partium entium ad modum similis operationi partium animalis ad illud animal. sequitur ergo ꝙ oportet quod sit vna hec virtus spiritualis: ex qua colliguntur omnes virtutes spirituales ⁊ corporee. ⁊ est vnigenea extensa in toto vniuerso: alioquin nullus ordo sequitur in hoc mundo. ¶ Debes scire quod hec virtus non extenditur corporaliter: sicut anima asini per eius materiam: sed extenditur: sicut iam in solone. 12. dubiū dictū est: vel specialiter ratione esse: vel ratione operationis ordinate ad vnum: vide ibidem. Deinde remouet dubium: posset enim quis arguere quod ista virtus esset multa: qz ex ea prouenium multa: soluit. dicēs. ⁊ non sequitur ex intensione vnius virtutis in pluribus: ꝙ sit in ipsa virtute pluralitas: sicut opinati sunt multi. videlz. ꝙ ab vno principio influit vnum. s. prima intelligentia. ⁊ ab illo influit pluralitas: sicut putauit auic. post concludit cōclusionem. d. patet ergo ex istis ꝙ pluralitas potest procedere ab vno: ⁊ sic apparet solutio argumenti auic. ⁊ totum hoc declaratum est hic. ¶ Deide vult ꝑm me innuere scōam solutionē ad idē argumētū: ⁊. d. rursus ex aliorū principiorū separatorū esse cōsistat in eo qō imaginant de primo ꝓncipio. vult dicere ꝙ cause diuerse rerū separatarū fiunt ex eo ꝙ de primo diuersa

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligunt: vnde: qz deus est multiplex secundum intellectionem: ideo possunt de eo multi intellectus prouenire. Et hoc declarat. d. z non est impossibile q ab vna z eadem re sumantur diuerse imaginationes: sicut non impossibile q ex aliqua pluralitate sumatur vna imaginatio: quod declarat d. nos enim omnia corpora supercelestia in diuino motu vnam z eandem rem imaginamur: quare omnes mouentur in hoc motu ab vno motore: scz motore orbis stellarum fixarum: z reperimus alios orbes particulares z diuersos habentes motus: quare oportet q ipsi motus diuersi procedant a motoribus quodammodo diuersis: z quodammodo sunt vnum. vult dicere q quodammodo sunt vnuz prout colliguntur in motu supreme sphere: vult dicere sunt vnum: ponit exemplum. d. quare sicut aliquis imaginatus esset q membrum commune alijs membris cuiusdam animalis: vel virtus animalis ab eodem animali auferatur: similiter omnia illius animalis membra: z omnes eius virtutes: similiter corpus supercelestie subsc habet cum suis motoribus virtutes: z tandem sic se habent principia mundi: z ipsi partes cum primo principio: vult dicere sicut dictum est in animali. Deinde ponit aliud exemplum. d. vnde dicunt philosophi: q mundus est vere similis vni ciuitati: quare sicut vna ciuitas ab vno rege seu principe regitur z conseruatur: z multi principatus subijciuntur illi principi: sic recte e in mundo: z ostensum est a nobis superius. ¶ Debes scire q deus est vn⁹ simplex: z tamen potest a multis intelligi: z ideo possunt ab eo prouenire multa: eo modo quo ab vno intelligi prouenient multi intellectus. Et ideo nō inconuenit q ab vno per modum quo intelligibile causat intelligens prouenient multa: vt declarauit etiam ipse. 12. meta. commen. 44. z ex hoc apparet alius modus intelligendi dictum primi magistri cum dicitur ab vno inquantum vnum non prouenit nisi vnum: intelligitur non per modum quo intelligere causat intelligens: z tu videas ea que dicta sunt in solutione. 17. Et postea dixit hunc modum. dicit alium quomodo primus dat esse reliquis separatis. d. amplius declaratum est a phis illud quod dat finem entium separatorum a materia est illud quod dat eis esse: forma enim z finis sunt vnum: z idem in hac specie entium: vult dicere separatorum: ergo illud quod dat finem entibus: illudmet dat formam: z illud quod dat formam est agens: apparet idcirco q primum principium est omnium istorum principium: scilicet agens z forma z finis. vnde syllogismus potest cōponi sic: dator forme ipsis rebus est agens: primus motor est dator forme entibus separatis. ergo est agens. maior est manifesta ex diffinitione agentis. minor probatur in litera sic. dans finem in illis dat formam: sed primus motor dat finem in illis: ergo dat formaz. maior prosyllogizatur: quoniāque sunt vnum z idem dator vnius illorum est dator z reliqui: forma z finis in illis sunt vnum z idem: ergo dator vnius: scilicet finis est dator forme: et sic apparet qualiter est agens finis: z forma omnium separatorum entium sine dubio. Et postquam dixit modum quomodo primum est causa reliquorum. dicit quomodo est causa sensibilium: et dicit: qualiter tamen principium primum sic se habet cum entibus sensibilibus. diximus quod ipsum dat eius vnitatem et eorum vnitas causa est colligatiue pluralitatis ab illa vnitate: et ideo est principium horum entium: scilicet efficiens forma et finis: et quodlibet entium appetit eius finem cuz motu: scilicet prout erga eum mouetur desiderans finem. homo tamen: vult dicere desiderat finem voluntarie: z alia naturaliter: qō intellectio q hō duobus modis. s. naturaliter z voluntarie: alia trīs nāliter. Deinde ponit id qō manifestum est hic. d. sed illud qō notū est hic q motiuū: i. argumentū pre

Lz de⁹ sit vnus simplex: tñ pt a multis intelligi: et sic ab vno puenīt multa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

dictorū phorū ad opinādū q entia pcedūt gradatim a primo principio hz localē ordinē celorū fuit. q suprema sphera: vt appet: nobiliora sunt suis inferioribus: z alie sphere eundē ordinē sequunt ī suo motu: vult dicere q sem per superiora est nobiliora: z totū hoc dixit: quare opinati sunt opinari illud quod alga. narrauit: ratione ipsorum in ordine ipsorum principiorum: vt predicauimus. z ideo continuat se: z eius sermo est manifestus per se.

ALGA. DUB. XIX.

IIt Alga. secunda responsio hec est. Quicunq opinatus fuit quod primus intellectus non intelligit nisi seipsum: nequit de consecutione pluralitatis reprehendi. ¶Si enim diceretur quod ipse intelligeret alia preter eum: sequeretur quod in suo intellectu esset pluralitas: et differētia. videlicet. intelligendo se et id quod differt ab eo: ex hoc similiter sequeretur in primo causato. Quare oportet quod non intelligat nisi seipsum. Si enim aliud preter eum intelligeret: indigeret de alia causa. puta suipsius causa: que est primum principiū. Quare oportet quod non intelligat nisi seipsum: z si sic reprobata est pluralitas hoc modo. ¶Et si forte aliquis diceret: quod intelligendo seipsum sequitur quod intelligat quod est principiū. Nos dicimus quod hoc sequitur aut ex causa: aut sine causa. si ex causa: non est alia causa: nisi primum principium quod est vnum: z non debet imaginari quod ab eo procedat nisi vnum. Sed ab eo processum est causatum: ergo qualiter ab eo procedere potest. Si sine causa: ergo z hec consequentia in natura causati necessaria esse de se reprobata est eorum opinio. scilicet qō necessarium est esse vnum: si vero possibile esset: indigeret igitur de causa: sed ipse non habet causam. ergo suum esse non potest intelligi zc.

¶Inducit alg. arguentē sic. ait alg. scda responsio hec est: quicūq opinatus fuit q primus intellis nō intelligit nisi seipsum nequit. i. nō decet reprehēdi de cōsecutione pluralitatis vult dicere. q. ad eum nō sequit deū esse plura: qō exponit. d. si enim diceret q ipse intelligeret alia preter eum: sequitur qō in suo intellectu esset pluralitas: z differētia. vz. intelligēdo se: z id qō differt ab eo: z hoc sequit in primo causato: vult dicere si intelligeret aliud: quare ptz q nō intelligat nisi seipsum: vnde sylis potest sic cōponi: omne intelligens aliud est cōpositū aliqua cōpositione: sed per te deus z primū causatum intelligunt aliud a seipsis: ergo sunt cōposita aliqua cōpositiōe: sed quomodo omne intelligens aliud est aliquo modo cōpositum: multoties declaratū est: ideo pro nunc nolo immorari. Secūdo arguit. dicens. Si enī aliud pter eū intelligeret indigeret de alia causa preter suipsius causam q est primū principiū: quare nō oportet qō intelligat nisi seipsum. Et hic sylogismꝰ componitur sic: omne intelligens aliquid extra se hz causam aliquam priorem ea: sed primum principium per te intelligit aliquid extra: ergo erit aliqua causa prior eo: qō est simpliciter falsum. propter qō dicit. z si sic. vult dicere si deus non intelligit: nisi se: reprobata est pluralitas. vult dicere in eo hoc modo. ¶Deinde ponit sol. quandā quam refutat. dicens. z si forte aliquis diceret q intelligendo seipsuz sequitur q intelligat q est

UVA. BHSC. IyR_120_2

principiū.z per consequēs intelligeret priuatū.z sic plura. ¶Cōtra hāc solutionem instat.z lz suus sermo posset duobus modis ordinari.artē ordinabo ipsum vno modo nunc:postmodū videbim⁹ de alio in solutione dubij:qm̄ auer.reformabit illum.dicit ergo:nos dicim⁹ q̄ hoc.vult dicere ista intellectio sui inquantū principiū sequitur ex causa:aut sine causa:vult dicere:qō si dicat qō deus intelligit se principiū necessariū: intellectio illa habebit causam vel nō:si ex causa:vult dicere si hz causam nō est alia causa nisi primū:vult dicere causa illius nō erit:nisi ipsemet deus qui est vnus.sed hoc esse falsum ostendit.d.z nō debet imaginari q̄ ab eo procedat nisi vnū: sed ab eo processum est causatū.i.primus intellc̄s factus : ergo qualiter ab eo procedere potest:vult dicere intellectio illa.est ergo,virtus syllogismi in hoc consistēs ab vno nō prouenit:misi solū vnū:deus est vnus z simplicissimus:ergo ab eo nō nisi vnū prouenit.ergo vel ab eo nihil procedet primū causatū vel ab eo nō procedit ista intellectio.Deinde destruit aliud membrū.d.si sine causa:ergo z hec consequētia.vult dicere entia posteriora:in natura causati necessaria esse de se:reprobata est eorū opinio.s.qō necessarium est esse vnum:z videt qō velit dicere q̄ si intellectio illa sit sine causa: ergo omnia posteriora sunt necessaria de se:quoniā a pari:sicut illa intellectio est sine causa:ita z reliqua posteriora consequētia erunt sine causa:et sic erunt de se necessaria:cui⁹ declarationē ponit.d.si vero impossibile esset indigeret igitur de causa:vult dicere qō ideo sunt necessaria a se: qm̄ omne causatū est possibile:z omne non causatū est necessariū.z addit.sed ipse nō habet causam:ergo suum esse nō potest intelligi: z forte hoc verbum est minor huius syllogismi:cuius maior est.omne intelligens aliquid hz causam:deus non habet causam.ergo non intelligit se : z sic ista erit tertia ratio.ex quibus Alga.voluit reprobare opinionē philosophorum in eo: qō dīt.q̄ deus non intelligit nisi se tantum.

AVERROIS.

Os dicimus q̄ hec est allegatio ipsius qui opinatur quod primus intellectus non intelligit illud quod est ipsius causam . Ipse enim dicit quod si non intelligeret de seipso quod est principium: intelligit ergo seipsum sine dubio defectiue : sed id quod arguit Algazel super hoc:quod si primus intellectus intelligeret id quod est principiatū ab eo non euaderet quin esset ab aliqua causa : aut sine causa . Primum est falsum : deus namq̄ nullam habet causam : si vero sine causa fuit:sequeretur quod ab eodem primo pluralitas procederet:z quod ipse sciret causam:z si ab eo procederet pluralitas:nō esset ergo necessarium esse : quod enim necessarium est vnum est necessarium:z illud a quo procedit pluralitas est sine dubio possibile: z quodlibet possibile indiget de causa:ergo deum non est necessarium esse:neq̄ sic ab eo causata:z postquam non est necessarium in esse causati quod suam causam sciat,valde nimis igitur est necessarium quod causa sciat suum causatum.Hec est argumētorum Algazelis declaratio:z videtur nobis q̄ sua verba sophismata sint.Quando ergo poneremus quod illa causa esset

UVA. BHSC. IyR_120_2

intellectus: et intelligit sua causata: non ex hoc sequeretur quod sit causans illius intellectionis quid additum in substantia dicti intellectus: immo est de natura suipsius: quare processus causati ab eodem est quid consequens suam substantiam. similiter si procederet sine causa: non ex hoc sequeretur quod ab eo procederet pluralitas. Illud namq; ad ipsius substantiam reducitur. videlicet si vna fuit substantia vnum procedit ab ea non plura. Sed id quod posuit scilicet quod omne causatum est possibile esse nonverificatur: nisi in causato compositio: sz impossibile est inuenire q̃d compositum eternale: ergo quodlibet possibile esse est nouum: vt declaratum est ab Algazele in pluribus locis: et nos de istis tractabimus diffuse in sequentibus: sed id quod dixit Auicen. videlicet. id quod dixit de possibile esse: dicimus quod dicitur cum isto possibile equiuoce.

¶Et postq̃ recitauit ipse verba Alga. vult modo moderare illa. z primo dicit. Dicimus nos quod hec est allegatio ipsius qui opinatur quod primus intellectus non intelligit illud quod est ipsius causam: immo vult dicere: q̃ non intelligit nisi se principium. ipse enim dicit q̃ si intelligeret de seipso q̃ est principium: intelligit ergo seipsum sine dubio defectiue: vult dicere non in optima perfectione: z sic reperi in libro meo: z tamen in alio nõ inuenitur. ira negatiue: sed sic. vz. q̃ primus intellectus intelligit id qõ est ipsius causa: z tunc expositio est difficilis: z videtur mihi q̃ sit sensus: q̃ ista allegatio. i. ista ratio sit illius qui ponit primũ causatum intelligere suã causam: quasi dicat: quia vult q̃ non modo intelligat suam causam: verum se principium: aliter sua intellectio esset diminuta: z tunc intentio eius est: qõ argumentum Alga. est inuentum ab aliis: sed qũocũq; primus modus est melior. Et postq̃ dixit hoc: repetit rationem Alg. z eam moderat: z dixit id qõ arguit Alga. super hoc qõ si primus intellectus intelligeret id quod est principiatũ ab eo non euaderet quin esset ab aliqua cã: aut sine cã: z potest intelligi per primum intellectũ. s. ipsius dei z potest intelligi intellectũ primi cãti. Sed ego exposui Alga. in dubio dicto de intellectu dei. Et quomodocũq; vult dicere qõ si primus intellectus intelligeret principiatum: omnino illius intellectio vel haberet causam vel non. Deinde destruit membra. d. primum est falsum. deus namq; nullam habet causam. z hoc significat quod per primum intellectum intelligit dei intellectum. si vero sine causa fuit: sequitur qõ ab eodem primo pluralitas procederet: z qõ ipse sciret eam. Et si ab eo procederet pluralitas: non esset ergo necessarium esse: quod enim necessarium est vnum est necessarium. Et confirmat. d. z illud aquo procedit pluralitas sine dubio est possibile: z quodlibet possibile indiget de causa: ergo deum non est necessarium esse: nec sic ab eo causata: vult dicere: z dicit: z postq̃ non est necessarium in esse causati quod suam causam sciat: valde minus necessarium est quod causa sciat suum causatum. Et hic est argumentorũ Alga. declaratio. ¶Debes scire qõ ratio ista est alterius virtutis ab ea vt formam in dubio: qm̃ ista amplectitur quicq̃d dicit illa. z vltra: vt patet. Sed qũo habeat euidẽtiam aliqualem nõ est cura scire illud: quoniam dicta Auer. soluunt illã euidẽtiam: pp qõ ait: z videtur nobis quod suaverba sophismata sint: z rñdens ad punctum. d. qm̃ ergo poneremus quod illa causa esset intellectus. z qõ intelligit sua causata. non ex hoc sequit qõ sit

UVA. BHSC. IyR_120_2

cā sue intellectionis quid additum in substātia dicti intellectus. immo est de natura suūpsius: vult dicere q cā illius intentionis non est nisi natura eius tantū: qm ibi vnita sunt omnibus modis: quare processus cāti: vult dicere alterius nature ab eo est quid cōsequēs suā substātiā: vult dicere depē dēs a substātia primi sine hoc q aliud prius dependerit. Deinde probat aliud membrum. d. similiter si procederet sine cā: vult dicere. si illa intellectio esset sine cā: ex hoc nō sequitur q ab eo procedat pluralitas. cuius causam dicit: id nāq: vult dicere intellectio ad ipsius substantiam reducitur. vz. si vna fuit substātia vnū pcedit ab ea non plura. Ex his sequitur debilitas rationis Alga. qm positis ꝛ concessis illis ambobus mēbris: non propter hoc sequitur incōuenies aliqō illorū: vt finxit Alga. Deinde reprobat illud qō apposuit. d. Sed illud qō posuit. s. omne causatum est possibile esse non verificatur nisi in cāto cōposito: modo dicit: sed impossibile est inueniri quid cōpositū eternale: ergo quodlibet possibile esse est nouū: vt declara tū est ab Alga. in pluribus locis: ꝛ nos tractabimus diffuse in sequētibus.

¶ Deinde remouet quoddam argumentū Aui. cōtra se. arguebat. n. sic. oē id qō est ab alio est in sui natura ens possibile: sed oia ꝓter deum sunt ab alio: ergo oia sunt entia possibilia: maior ꝓbatur apud illum: qm ex quo est ab alio nō hz esse a se. Respōdet Auer. d. sed illud quod dicit Auicē. vz. illud qō dicit de possibile esse dicimus q dicitur cum isto possibile equinoce: vult dicere q illud possibile ꝛ possibile compositum sunt possibilia equinoce dicta: ꝛ sic negatur maior: nisi impossibili composito.

Qō. 14.

Sed hic prouenit locus questionis non modicus: qm fm doctrinam Auer. anima intellectiua cōposita est ex duabus partibus fm rem diuersis: ꝛ tū non est noua: immo eterna: sicut ꝛ quelibet intelligentia mouens stellas: Joan. in lib. de anima finxit sol. q illud dictū dz intelligi q oē cōpositū est nouū idelt pendēs. Sed cē remota sit ista sol. apparet. qm Auer. dicit q nullum cōpositū est eternale: eo q omne cōpositū est possibile esse: ꝛ possibile nō esse. Alij aūt dixerunt: vt mihi videtur q cōpositū est duobus modis: ex actu particulari particulariter recepto: ꝛ potentia particulari particulariter recepta: ꝛ ex actu vniuersali vniuersaliter recepto: ꝛ potentia vniuersali vt recipiente. Dicunt modo q cōpositū primo modo est generabile ꝛ corruptibile. scdo aūt modo est eternum: ꝛ cā est qm compositū vniuersale abstrahit a causis corruptionis ꝛ generationis ꝛ a conditionibus illarum: eo q non hz cōtrarium: nec est in loco: nec in tē pore. Ecōtra est de cōposito particulari: ꝛ hanc solutionem ego tenui magno tpe donec ego non vidi dicta Auer. multa: ꝛ posui ipsam in questione de compositione celestis corporis: ꝛ hoc solum ꝓpter amorē. Joan. quez sequebar tanq deum: ꝛ post cum colligaui dicta Auer. vidi q sol. hec non est intelligibilis: ꝛ multas rationes posui in lib. de intellectu. Et ꝓ nunc declaro vna via qm vle fm dicta Auer. est duobus modis. Quoddam per essentiam: sicut est agens intellectus: ꝛ reliqua entia separata que non sunt vniuersalia per hoc q mens auferat ea a materia: ꝛ a conditionibus materie: sed q essentie sue sunt actu intelligentes vt scis. aliud est vniuersale participatiue: sicut sunt forme rerū naturalium: q fm esse sunt individua. attū participādo quodāmodo lumen intellectus agentis sunt fm modū vle separata ab hec ꝛ nunc ꝛ reliquis conditionibus materie. Hac distinctione posita prima via sic deducitur. vle pticulatiue est minus abstractū cē vle per essentiā: ꝛ hoc est manifestū. qm abstractionē suā hz ab vniuersali per essentiā: vt dixi: ꝛ cōstat q vle materiale per modum sue vlitatis est adeo abstractū q in nullo pōt esse subiecto: nec particulari: nec vli: nisi

Pō Joan. Contra.

Pō quo rūdam.

Duplex vle

UVA. BHSC. IyR_120_2

perfectiue eo modo quo obiectū cognitū est in virtute cognoscentis. ergo vle per essentiam sicut est intellectus agens nō poterit recipi in aliquo sub iecto nec vlī: nec particulari: nisi sicut res intellecta recipitur in cognoscē te: ideo opz dicere intellectū agentē nō vniri possibili subiectiue: sicut for ma materie: sicut vniuersalia ſm modū. s. mālia nō pñt vniri et: nec alicui subiectiue pp eorū vniuersalitatē ⁊ abstractionē quā hñt ab agente. ⁊ sic ap paret peccatū Joan. de cōpositione intellectus. Ex his ptz q oē compositū est particulare ex actu particulari ⁊ indiuiduo: ⁊ potētia particulari ⁊ indi uidua: ⁊ ideo omne tale est nouum generabile ⁊ corruptibile sine dubio.

¶ Et postq̄ scripsi hoc occurrit alia via ad probandum q omne cōpositus est nouū ex verbis phi in. xj. metaphysice. ⁊ pōt sic ordinari. vz. qm̄ oē factū ⁊ causatū causatur: ⁊ fit ſm modum sui esse. effectus em̄ nō pullulat ab agente: nisi sicut est possibile in natura entis. modo cōpositū in hoc differt a simplici: q natura entis simplicis nō hz esse nisi vno modo. ideo accipit esse simplici modo: ⁊ statim est id qō est per sui naturam: vt dicitur. 8. metaphy. in fine. cōpositū. n. hz esse in vnione partiū ⁊ colligatione inuicē. ideo oportet vt modus sui esse sit ſm colligationē earum inuicem: ideo causans cōpositū dz colligare partes inuicem: aliter factio eius nō differt a factione rei simplicis: modo apparet q nō colligantur: nisi illa que in suis naturis nō sunt ligata ⁊ vnita: qm̄ aliter agēs fuisset ociosum: ergo opz vt natura partiū sit nō de se in colligatione cōsistēs: modo partes q̄ in suis naturis nō cōsistūt in colligatione earū sine dubio pñt esse in opposito colligationis. s. sub diuisione ⁊ separatione. Ex his sequitur q oē cōpositū est solubile in sui natura: qm̄ partes eius sunt solubiles: ⁊ in suis naturis nō cōsistētes in colligatione. Cōpono igitur sic vlam: omne compositum colligatuz ex partibus: in quarū natura nō est colligatio ⁊ compositio est solubile et colligabile: omne compositum tam vniuersaliter q̄ particulariter est cōpositum ex partibus in quarū natura nō est colligatio ⁊ cōpositio. ergo omne cōpositum est solubile ⁊ colligabile. Tunc vltra. omne compositum colligabile omnino est generabile ⁊ corruptibile: vt est manifestū per se: omne cōpositum est colligabile ⁊ solubile: vt dcm̄ est: ideo omne compositum simpliciter est nouum. ⁊ generabile ⁊ corruptibile: ⁊ sine dubio hec via est, firmissima: ⁊ demostratiua: ⁊ est Arist. in loco ibi dicto. Dicendū igitur q oē compositum ex diuersis rebus est sine dubio nouum: verum compositū est duobꝰ modis: qōdā ex diuersis rebꝰ realiter distinctis: qōdā ex pfectiōe ⁊ priuatiōe q̄dā maioris pfectiōis: sicut reperit in oibꝰ citra primū. Tūc dicēdū q oē cōpositū est depēdēs ⁊ hz cāz: ⁊ hec est vlis tā in cōposito primo q̄ in cōposito scdo mō. ſz loquēdo de cōposito primo mō: oē cōpositū est nouū simpr. ¶ Ad argumētū aie itellectiue dcm̄ est i libro de intellectu. q ibi nulla est cōpō: nisi scdo modo nō primo modo. agēs. n. intellectus. ⁊ possibilis nō sunt due res: sed due operationes. vt dixi. est. n. ibi tm̄ distinctio ſm moduz nō ſm rem: vt ibidē declarauī. ⁊ vide q multa dixi contra. Joan.

Alia via ad pbandū oē cōpositū esse nouū.

ALGA. DVB. PR.

Vt Alga. arguendum est super diuisionem predictam philosophorum tali modo: non euadet quin sit intelligere primum causatum seipsum idem quod seipsum: aut differunt. si differūt: ergo dicit potest de primo principio similiter: quapropter sequeret ab eo pluralitas. Si sunt idē: ergo non est in eo trinitas neq̄ quaternitas: sicut opinantur philosophi. videlicet. quod intelligit seipsum et suum principium: et

UVA. BHSC. IyR_120_2

quod est possibile esse: et potest ad hoc applicari quod est necessarium per aliud: patet ergo quod istorum insudatio fuit frustra. ¶ Et postq̃ dictum est de illis quo ad primũ motorẽ. adducit Alga. potius quo ad primũ causatũ. ⁊ dicit. ait alga. arguendũ est super divisionem predictam philosophorum tali modo: non cuadet quin sit intelligere primum causatum seipsum idem quod seipsum. aut differunt: vult dicere q̃ intellectio primi causati necessario erit: aut idem ipsi: aut differũt ab eo: si differũt ergo dici potest de primo principio simili: quapropter sequitur ab eo pluralitas: id est esset in eo multitudo ⁊ non simplicitas. consequentia autem apparet: quoniam videtur eadem ratio esse in vtroq̃: quoniam ambo sunt entia separata. ¶ Deinde declarat falsitatez alterius membri. d. si sunt idẽ: ergo non est in eo trinitas nec quaternitas: sicut opinantur philosophi: et exponit possibile esse: ⁊ potest ad hoc applicari quartum: scilicet: q̃ est necessarium per aliud. patet ergo q̃ istorum insudatio fuit frustra. ¶ Debes scire quod in primo causato apud istos philosophos sunt quatuor rationes: quarum prima est intellectio primi. secunda intellectio suipsius. tertia possibilitas essendi ⁊ non essendi. quarta necessitas ab alio. iste igitur quatuor rationes primo causato reperiuntur: dicit ergo quod si ibi esset intellectio oibus modis idem cum intelligente: non esset ibi ista quaternitas rationum: quas ponunt phi: ⁊ sic apparet dictum istius hominis ex hoc.

AVERROIS.

Dicimus q̃ locus dubitationis Alga. verborum est in duobus. scilicet in eo quod intelligit: ⁊ quod non intelligit: ⁊ est questio valde disputata ab antiquis: sed id quod dixit nomine philosophorum in entium processu tantus: ab Auic. reperitur: ⁊ ab aliquibus sequacibus eius: ⁊ ipse modo deceptionis dedit absolute omnibus philosophis famam huius hominis ⁊ insudauit se eam reprobare. Ut possit supereminere in agone philosophorum velli et scindere q̃ vincit eos: et hoc sine dubio fuit maxima sua prauitas: quare vt prediximus nulla istarum diuisionum demonstratiue probatur: nisi id quod meditantur p̃ acuisse q̃ ab vno non procedit nisi vnum: ⁊ illa propositio nõ sequitur in agentibus que forme sunt materiales: immo tantũ in separatis agentibus: et secundũ eos substantia causati intell's non est nisi id qõ intelligit de suo principio: et ideo nõ sunt hic due res scz q̃ vna sit substantia: et alia quid additum super eam: quia si ita esset sequeretur quod esset compositum: et differentia que est inter causam et causatum est. quod prima causa habet esse in se. videlicet in formis separatis: et secunda causa habet esse respectiue. scz respectu prime cãe: esse enim scda cãta sunt in sua substãtia subiecta: et nõ est q̃d additũ sup eã: sicut est in mãlibus cãtis. V. g. Color est quid per se in corpore existens: et esse ipsius causati suus est quid relatum: et visus nullum h̃z esse nisi hac rõne: et ideo

UVA. BHSC. IyR_120_2

entia separata a materia sunt substantie relationis materie: quapropter causans ⁊ causatū in formis separatis sunt vnū: ⁊ ideo formē sensibiles sunt de natura relatiōis: vt patefit in libro de aīa.

¶Et postq̄ adduxit verba al. vult primo dare eis intellectionē ei⁹ i ꝓbis illis: ⁊ post reprobare dictū ei⁹ sicut ꝓsuenit. ⁊ primo. d. Dicim⁹ nos q̄ loc⁹ dubitationis ꝓbor. al. est in duob⁹. s. in eo qō itelligit: ⁊ in eo qō nō intelligit: et est qō valde disputata ab antiq̄s: vnde mihi q̄ velit dē: q̄ itellectio qōnis al. est: an primū cātū intelligat. vñ qō an est: alia est a qōne q̄d sit: ⁊ qō q̄d sit p̄supponit qōnē an sit. dicit modo auer. q̄ qō alg. est quo ad an est. itellectionis primi cāti. vz. an ipm intelligat an nō intelligat: ⁊ nō est q̄d sit intellectio primi cāti nec modi ei⁹. Vel pōt intelligi q̄ intellectio qōnis alg. est circa rē intellectā. an. s. res intellecta sit idē cū intelligēte an dns: ⁊ ideo dicit q̄ qō est in eo qō intelligit. i. circa rē intellectā: ⁊ in eo qō nō itelligit. i. an sit idez cū itelligēte: an dns. ⁊ tu ꝓsidera. ¶Et postq̄ dixit itellectionē qōnis. vult ponere peccatū eius: ⁊ primo ponit eius peccatū. d. sed id qō dixit nomine ꝓbor in entiū processu tm̄ ab Aui. reperit. ⁊ ab aliquib⁹ sequētib⁹ eū: ⁊ ipse modo deceptionis. i. falso dedit absolute famā oibus ꝓbis istius opinionis: ⁊ insudauit se eā reprobare. ⁊ ponit causam huius. d. vt. i. qm̄ posset supereminere. i. esse victor in agone ꝓborum: velli ⁊ audere q̄ vincat eos. sic hz litera mea: ⁊ forte hoc. s. velli ⁊ audere sunt nomina ⁊ casus genitiui: et denomināt ludū illud tpe antiquo factū: vel forte sunt verba. v. g. infinita ⁊ quōcūq̄. vult dicere q̄ illud fecit: vt se ostēdat victorē philosophorū. ⁊ cuz dixit peccatū eius ⁊ causam illius incipit remouere illud. ⁊. d. ⁊ hoc sine dubio fuit maxima sua prauitas: quare vt dixim⁹ nulla istarū dubitationum demōstratiue probabit: nisi id qō meditātur pro acuisse: vult dicere acute inuestigare q̄ ab vno nō ꝓuenit nisi vnū. vult dicere vt reputo: q̄ nulla dubitationum illorū est rationalis: nisi illa que fundat in propositione illa philosophi per quā sine dubio sequit q̄ adeo nō ꝓueniet nisi vnum. ⁊ dicit q̄ illa propositio nō sequit in agentib⁹ que forme sunt materiales: immo tantū in separatis agentib⁹: ⁊ videt mihi qō istud nō dicat pm̄ mentem eius sed pm̄ illos: qm̄ illi verificabāt illam tantū in separatis. Auer. autem vt dictū est verificauit eam tantū in materialib⁹. cuius signū habeo q̄ hoc intendat: q̄ sequit vlterius opinionē illorū. dicēs. ⁊ pm̄ eos substātia causati intellect⁹ nō est nisi quid: qō intelligit de suo principio: ⁊ ideo nō sunt hic. s. in primo causato due res. s. qō vna sit substātia: ⁊ alia quid additū sup̄ eam: ⁊ videt mihi qō per hoc voluit quasi remouere ad mentē illoz dubium istud: qm̄ posset quis dicere. si omne a quo ꝓuenit multitudo est in se multiplex. ergo in primo causato erit res addita ipsius essentie. propter qō dicit. q̄ illa multiplicitas nō est pm̄ rem. cuius causaz innuit. d. q̄ si ita esset sequit qō esset cōpositū: vult dicere ex diuersis rebus. falsitas cōsequētis iam dicta fuit. et postq̄ soluit hoc dubiū. soluit aliud. posset cm̄ quis dicere ex quo causatū est cōpositius causa quomodo differūt causa: ⁊ ipsum causatū penes cōpositionē. soluit. d. ⁊ differētia q̄ est penes causam ⁊ causatum est. q̄ prima causa hz esse in se. vz. in formis separatis. vult dicere absolutū ab omni causa. immo esse suū est esse omniū formarū separatarū. est. n. ens pm̄ essentiā: ⁊ nō participādo aliqd esse prius. ⁊ scda causa hz esse respectiue. s. respectu prime cause. esse em̄ scda causata. vult q̄ oia esse q̄ sunt scda causata sunt in substātia sua subiecta. vult dicere dependētia. ⁊ nō est quid additū super eam: sicut est in causatis materialib⁹. vult dicere q̄ nō pp illud est ibi cōpositio pm̄ rem, sicut est in rebus materialibus. v. g. color est

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄d p se in corpore exist̄es: ⁊ esse ipsius causa visus. i. qō est causa visus est qd relatū. ⁊ visus nullū hz esse nisi hac rōne. ⁊ ideo entia separata a mā sunt sōe relōnis māe. i. causе rerū materialiū: quapp causans ⁊ causatū in formis reparatis sunt vnū: ⁊ ideo forme sensibiles sunt de nā relōnis. ⁊ videt mihi q̄ voluit dicere q̄ oēs res māles p̄cise cōsistūt in relone: qz nulla est abstracta a causa. ⁊ sīr maior pars entiū separatorū: attamē in entibus separatis sunt vnum primū quod est simpliciter absolutū: ⁊ causa omniū. et tu persiste. quia eius sermo potest aliter intelligi: attamē non est cura.

Dubita.

Sed hic est locus q̄stionis: qm̄ in. 4. me. tex. cō. 26. ari. reprehēdit opinionē dicentiū oia esse apparentia pp hoc: qz tunc oia essent relativa. ⁊ tn̄ auer. ponit hec oia relativa p̄ter deū: ⁊ solutio iam quasi tacta est. q̄ esse oim rerū cura primū cōsistūt in relatione nō ad terminū: sed ad causam. phs nō hz pro incōueniēti q̄ oim rerū esse cōsistat in analogia ⁊ dep̄dētia ⁊ participatione ad primū: sed q̄ esse oim p̄m rōnem formalē cōsistat in relatione ad terminū hz pro impossibili. ⁊ sic q̄stio nihil est. Ex his apparet qualiter causata respectu prime cause compositionē dicant: nō quidē per hoc q̄ res supaddit rei: sed ppea qz respect⁹ supadditur rei: ⁊ etiā ponit ibi cōpositio ex priuatione ⁊ habitu: vt dixi alias.

ALBA. DUB. rej.

At Alg. adhuc arguendum est alio modo. scilicet. q̄ trinitas non cadit in primo causato: suprem⁹ enim orbis secundum philosophum procedit ab vna simplici re de substantia primi principij: et componit tripliciter. quorum vnum quod ipse cōponitur de materia ⁊ forma: ⁊ omne corpus sic se habet. ergo oportet q̄ quodlibet habeat principium prout materia differt a forma: et nulla earum causa est alterius: immo quelibet ipsarum indiget de causa per se.

¶ Vult mō adducere in quo alg. cōtradicit phis. ⁊. d. ait alg. adhuc arguēdum est alio mō. s. q̄ trinitas nō cadit in primo cāto. immo quaternitas. suprem⁹. n. orbis p̄m phos p̄cedit ab vna simplici re de substā primi principij: ⁊ componit tripl̄r: quorū vnū q̄ ipse cōponit de mā. vult dicere: quorū vnū est mā ⁊ fora. vult dicere ⁊ alterū est fora: ⁊ hoc est vl̄r. qz oē corp⁹ sic se hz. ḡ opz q̄ qōlz: vult dicere illorū cōponētiū hz principiū prout mā differt a forma: vult dicere: qm̄ qōlibet distinguit ab altero: ⁊ mā distinguit a fora: ⁊ nulla earū est cā alteri⁹. immo qlz ipsarū indiget de cā p se. ¶ Debes scire q̄ istud argumentū probat q̄ primū cātum sit quatuor intellectiones: co qz quatuor causat. causat. n. motorē vt finis scōi orbis primi: ⁊ causat animam sui orbis: ⁊ causat formā illi q̄ nō est aia: sed fora māles: ⁊ causat materiā. et vl̄ mihi q̄ virt⁹ ei⁹ cōsistat in duab⁹ ppositionib⁹: quarū p̄ma est: entia distincta in esse hn̄t distintas itellectiones causandi in cā p illam maxi mā philosophorū. ab vno nō p̄uenit nisi vnū. scōa est q̄ oia illa composita sunt distincta p̄m esse ppria eis. ideo in p̄ma figura sequit positio iā dicta.

AVERROIS

No dicimus q̄ illud quod dixit alg. scilicet: q̄ corpus superceleste apud philosophos ex materia et forma et anima componitur: quare sequitur q̄ in scōo intellectu a quo primum celum procedit sint quatuor res: vnde

UVA. BHSC. IyR_120_2

procedant quatuor predicta.s.materia ⁊ forma ⁊ motor scōi celorum:ergo est ibi quaternitas necessario: est sine dubio de errorib⁹ Auicēne ⁊ suis obiectionibus super peripatheticos:et absit q̄ hec fuisset eorum opinio:immo corpus superceleste apud eos est simplex.si enim compositum esset sequeretur q̄ esset corruptibile:⁊ ipsi asserunt ipsum non esse generabile neq̄ corruptibile: neq̄ potentiam duorum contrariorum habet. Unde si opinio Auicēne vera esset:sequeretur quod esset compositum:sicut animal:⁊ ideo dicta quaternitas sequeretur illum qui opinatur q̄ō ab vno nō procedit nisi vnum. Et nos iam declarauimus in precedentibus qualiter he forme separate ab Auicenna causantur: ⁊ qualiter sunt cause superceleſtium corporum:⁊ eius inferioribus:⁊ qualiter omnia ista a prima causa procedunt per aliam viam preter Auicenne viam.

¶ Postq̄ dixit opinionē alg.de illo argumento:vult cōtradicere et in vno tantū:lz in alio sit cū eo:⁊ primo adducit intentionē eius in breui.⁊.d.Dicimus nos q̄ id q̄ō dixit alg.s.q̄ corpus superceleste apud philosophos ex mā ⁊ forma ⁊ aīa cōponit:quare sequit̄ q̄ in scō intellu:vult dicere p̄mo cāto a quo primū celū p̄cedit sint quatuor res:vñ p̄cedāt quatuor predicta.s.mā ⁊ forā ⁊ motor scōi celorū:⁊ aīa orbis ei⁹:ḡ est ibi quaternitas necessario:hec litera est suspēsiua:⁊ ei⁹ determinatio est illud q̄ subdit.d.est sine dubio de errorib⁹ aui.⁊ suis obiectionib⁹ supra peripatheticos:⁊ absit q̄ fuerit eorū opinio.in hoc auer.cōtradicit alg.q̄m ille opinat q̄ō opinio aui.sit peripatheticorū:vult esse q̄ illa sit auicē.q̄ fuit medi⁹ inter peripatheticos ⁊ loquētes.Deinde ponit illud in quo cōuenit cū alga.⁊ est.q̄ō illa opinio est error.q̄ declarās.d.immo corp⁹ supceleste apud eos est simplex:si enim cōpositum esset sequit̄ q̄ esset corruptibile:⁊ ipsi asserūt ipsum nō esse generabile nec corruptibile:nec q̄ habeat potentiā duorū cōtrariorum.vz.essendi ⁊ nō essendi.Et sylls est.oē cōpositū est generabile ⁊ corruptibile:corpus celeste nō est generabile nec corruptibile.ḡ nō est cōpositū. minor est declarata primo ce.cō.20.⁊ in litera philosophi.maior assumitur ab auer.in plurib⁹ locis:⁊ declarat̄ in primo de ſba orbis. Deinde removet aliud peccatū Auic.in eo q̄ opinat̄ celū habere a nimā imaginatiuā.d. vnde si opinio aui.vera esset sequit̄ q̄ esset cōpositū:sicut aīal.⁊ sylls componitur sic.omne cōpositū ex aīa imaginatiua ⁊ corpore est animal:sed celum est compositū apud ipsum ex aīa illo modo ⁊ corpore.ergo est animal. ꝯs est falsum:q⁊ tunc haberet sensus:⁊ sic possunt accidere ei occasiones ⁊ reliqua.vt declarau in lib.de substātia orbis.et postq̄ remouet peccatū auic.rñdet nunc ad formā argumēti alga.d.⁊ ideo dicta quaternitas sequitur illum qui opinat in duab⁹ propositionib⁹ q̄ ab vno nō prouenit nisi vnū:vult dicere q̄ō sequit̄ aui.qui sustinet in duab⁹ propositionibus:q̄ ab vno nō prouenit nisi vnū:et scōa q̄ celū hz tres res:⁊ est quarta.s.motor alterius orbis que prouenit ab ipso primo causato.ex his sequit̄ q̄ in eo sit quaternitas rerum:⁊ nos iam diximus in precedentib⁹ qualiter he forme separate ab auicē.causant̄.i.ponūtur vt cause.⁊ forte litera est corrupta ex errore scriptoris:⁊ debet dicere ponunt̄:⁊ qualiter sint cause supcelestium corporum:⁊ eius inferioribus:⁊ qualiter ista a prima causa procedant per aliam viam preter viam Auic.vult dicere totum est declaratum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Qō.xj. Circa iam dicta occurrit questio. an celū sit corpus simplex: ⁊ multa ego dixi in duabus questionib⁹. s. an celū sit animatū: ⁊ an celum sit simplex: ideo pro nunc corpus celeste esse simplex nō admixtū materie pōt declarari trib⁹ vijs: quarū prima erit ex necessitate intelligentie. se cūda ex natura materie. tertia ẏbis phoz. ideo istis 2 cludā intellectionem Auer. scō declarabo ei⁹ intellectionē sub breuib⁹. ¶Ad primā viam sic pcedit accipiēdo primo q̄ de rōne moti a se nō est nisi vt habeat principiuz: attamē distinctū a principio passiuo motus: ⁊ hoc pulchre declarat Auer. 3. celi. cō. 28. 4. celi. commē. 22. 4. phẏsico. commen. 71. quoniam forma materialis ⁊ est forma ⁊ est in materia: in eo em̄ q̄ forma hz rōnem agentis: qm̄ sine dubio species agit ⁊ mouet: ⁊ in eo q̄ in materia erit patiens: qm̄ fundamentū patientis est materia: ideo forme separate non pñt pati: vt dicit ipse. 9. met. cō. 2. Ex hoc sequitur q̄ si celum esset cōpositū ex materia ⁊ forma distincta: ⁊ alia ab intelligentia: tūc otiosa erit ei intelligentia applicata: qm̄ si ei applicabitur nō erit nisi vt moueat. Sed ego dicā q̄ nō opz: qm̄ celū hz formā qua mouebit se: sicut graue p eius formā mouet et mouet ꝓpter rōnes diuersas: ⁊ sic tu habes ꝓbare qualiter illa forma non sufficit ad mouendū semp: sed audies mirabilia q̄ fuerūt mihi adducta in solonib⁹ huius vie. Quidā em̄ fingūt q̄ oē qđ mouet se indiget cognoscente a quo dirigit: iō opz vt motus corporis celestis sit ab intelligētia cognoscēte. Alij fingūt q̄ purū materiale nō pōt mouere semp: q⁹ sine vigore immaterialis laxabit. quidā posteriores dicūt q̄ hz motus ꝓueniat a forma: nō tñ ois forma mouet: iō illa non mouet: hz ois forma agit. ⁊ sic est ibi: qm̄ forma illa illuminat hec hic: ⁊ virtute ꝓpria causat effectus multos hic. ¶Sed ꝙra: qm̄ si prima necessitas cogeret: ego probarē q̄ omne qđ se mouet haberet intellectā sibi formā. iō diceret aduersarius q̄ sufficit qđ dirigatur a primo cognoscēte: ⁊ sic ꝓpter illud nō erit necessariū ponere intelligētiā ꝓpriā vnicuiq; orbi. ¶Scōa sol'o est purus error: qm̄ peto quare nō potest mouere semper: vel q⁹ fatigabile: ⁊ sic erit generabile ⁊ corruptibile: vel quia materiale: ⁊ tunc petitio principij: ideo dicerē q̄ vel est: qm̄ materiale materialitate alterius rōnis potest se mouere semp: vt fingunt latini. Tertia solutio est plus erroris: qm̄ dicam q̄ qua rōne pōt se illuminare: et alia extra se rōne forme: eadem ratione potest se mouere: ⁊ tu si vis saluare necessitatē intelligentie: debes probare q̄ forma illa non sufficit ad mouendum: ideo sine dubio illa via est firma: nec potest probare necessitatē intelligentie. ⁊ sepe fui in loco disputationis: ⁊ hucusq; non inueni aliquem qui mihi probasset necessitatem intelligentie tenendo opinionem latinorū. secunda via declaratur ex dictis Auer. in primo phẏsicoꝝ. cōmen. 79. vbi debes scire. q̄ priuatio est carētia forme in subiecto apto nato: ⁊ hoc iam oēs volunt. ¶Secundo debes scire q̄ priuatio precedit natura formam in materia: qđ intelligo vt dicit Auic. 6. sue meta. ca. 2. negatiue ad hunc sensum. q̄ in materia esset priuatio nisi agens dēdisset ei formam: qm̄ vt accipit primo phẏsi. tex. cō. 68. forma per sui pñtiā est cā generationis: per sui absentiam est corruptionis. ideo dicit Auer. in vltimo de substantia orbis. q̄ esse ctus priuatiui cā erit priuatio: ⁊ positiui cā positiua. ideo si agens est causa generationis. ⁊ absentia eius forme erit cā corruptionis. Isto modo igitur priuatio precedit formam negatiue: quia. s. illa inesset materie nisi agēs impediret dādo esse ⁊ formam materie. ¶Hoc habito quero ab istis: vel forma illa celestis corporis est de essentia materie celi vel non: si est de essentia materie. ergo eius essentia erit actus: ⁊ sic non potentia: cuius contrarium ponunt. Si nō erit de essentia materie: ergo in essentia celestis corporis est

ꝓsitio quorūdā.

Contra.

Scōa sol'.

tertia sol'.

priuatio nā pcedit formā in materia.

Forma sua pñtia est cā gñatiōis: sua absentia cā ē corruptionis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

potētia ad eā:ꝛ carētia cētialis illi⁹:qm̄ declar:qm̄ posit̄ nō ē de ēntia. ⁊ illa mā caret essentialr fora:ꝛ est apta pfici illa.ergo in mā illa erit admixta priuatio tanq̄ ḋ pr⁹ nā.ꝛ p ons erit gnabile ꝛ corruptibile.Ex his sequitur hec maior:q̄ omne cōpositū ex mā ꝛ forma est gnabile ꝛ corruptibile:vel potest aliter deduci ista maior sic.vel agēs pōt dare illi māe aliā formā vel non.si sic.ergo illa mā pōt priuari illa forma quā hz:ꝛ sic vt prius: si nō.ista incōpossibilitas vel erit:qꝛ forma celestis corpis est de essentia illius materie:vel qꝛ est principiū illius fluens ex principijs eius.vel qꝛ illa materia nō est capax alicuius alter⁹ forme:vel qꝛ nō reperit agēs potens ei dare aliā formā q̄ celi.primū ꝛ scḋm sunt impossibilia simpliciter:ꝛ nolo probare impossibilitatē eorū.tertiū est mirabile:qm̄ exquo illa materia est pura potentia passiua:ergo pōt pfici ab omni qḋ est vel esse pōt pfectio ponens illā in esse melioꝛ:ꝛ sic erit ex pte potētie inclinatio ꝛ capacitas ad pfici alijs formis.nec pōt fingi quartū:qm̄ ibi reperit possibile ex pte passi:ꝛ reperit possibile ex parte agētis:vt dictū est primo celi.cō.124.vel saltē mihi sufficit q̄ celi materia pōt recipere omnē formā:ꝛ per ons est ab intrinseco priuata hac forma:ꝛ sic apparet maior sylli Auer.facti.vltima via est ex multis verbis Ari.ꝛ lz in q̄stione de intellectu an sit forma celi dixi multa pro nunc sufficiat mihi adducere sniam phi.lz.meta.vbi monet q̄stionē. vtrū idee sint forme in materia:ꝛ soluit q̄ sunt actus puri nō cōpositi:cui⁹ rationē dicit:qꝛ tunc essent gnabiles ꝛ corruptibiles:cuius ꝓrarū reputauit Pla.ꝛ sic cōcludit ibi q̄ si essent:essent fore separate.Ex hoc arguo sic.si ratio philosophi valet:est qꝛ ois forma in diuersa est gnabilis ꝛ corruptibilis.Ex hoc apparet q̄ si forma celi esset in materia esset gnabilis. Si ergo dicat q̄ latini fingūt q̄ ois forma in materia trāsmutabili vnius rationis est gnabilis:Arist.ibidē nō ꝛcluderet intentū: dicā enim ideas esse in materia alterius rationis:ꝛ sic videt cōmittere fallaciā consequētis argue re:non sunt in materia trāsmutabili:ergo non sunt in materia. ¶Ad hanc rationē quidā fratres dixerūt q̄ ratio Aristo.valet:qꝛ vt scitur.10.meta.in fine Plato posuit vnius speciei cum rebus generabilib⁹:ideo si in eis esset materia illa esset eiusdē rationis:ꝛ sic valet ad hominem. Sed hec solutio stulta est:quoniā licet Plato posuit ideas eiusdem speciei q̄tum ad essentiam ꝛ quiditatem:quia posuit illas esse essentias ꝛ quiditates: non tamē q̄tum ad omnia:nec inconuenit q̄tum ad aliam rationem esse plus q̄ genere diuersa:ꝛ sic philosophus adhuc non habebit intentū:quoniā Plato posuit genere differre a rebus corruptibilibus q̄tum ad separabilitatē a materia:ideo non videt sequi:sunt in materia:ergo trāsmutabiles:sed opz addere q̄ sunt in materia:ꝛ vnius speciei q̄tum ad oēs rationes:ꝛ tunc sequitur consequentia dicta:alia multa dixi in suo loco. positio ḋ rumdam fratrum. Impu.

ALBA. DVB. xxij.

AIt Algazel:secundum vero trium predictorum inest. q̄ suprema sphera i proprio termino magnitudinis cōsistat: vnde ipse appropriatur in illa magnitudine maxime q̄ alie sphere est necessarium quid additus supereſſe suispsius:predicta enim sphera de se possibilis est habere maiorem vel minorem q̄titatem: ergo oportet q̄ illa magnitudo terminata procedat ab aliquo appropriante differēte in re simplici suum esse inferente: ꝛ hoc esse non est simile esse intellectus. Esse enim intellectus purum est ꝛ sine magnitudine; q̄obrem non indiget nisi de simplici causa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Arguit aliter al. vt refert hic auer. d. scõm vero triũ predictorũ: vult dicere corpus celeste inesse. i. cõtingit q̃ suprema sphera in ꝓprio termino magnitudinis cõsistat: vult dicere taliter q̃ sit terminate magnitudinis. vñ. i. pp qõ ipse. s. motor appropriat in illa magnitudine maxime ẽt alie sphere. vult dicere q̃ corp⁹ celeste dz esse terminate ⁊ certe magnitudinis taliꝫ qõ motor ita appropriet vni q̃ nõ alteri. est necessariũ. vult dicere pp qõ est necessariũ qõ magnitudo sit qd additũ sup esse suũ ꝓpriꝰ. Ex hoc appet q̃ opz in corpe celesti habere magnitudinẽ realr distinctã ab eius sba. hoc igit est suppositũ. Deinde arguit cõtra illos, et sylꝰ põt sic cõponi. oẽ pole habere magnitudinẽ maiorẽ vel minorẽ ⁊ ẽtitatẽ opz vt illa magnitudo illius ꝓcedat ab aliquo: hec est maior supplẽda. deinde accipit minorẽ. d. predicta. n. sphera de se polis est habere maiorẽ vel minorẽ ẽtitatẽ. Deinde ponit cõclusionẽ. d. ergo opz qõ illa magnitudo terminata ꝓcedat ab aliquo appropriãte differẽte. vult dicere multo: ꝑm rõnem inferẽte in re simplici. i. in corpore celesti suũ esse. Deinde declarat qõ hoc appropriãs nõ potest eẽ motor appropriat⁹: ⁊ primo accipit cõclusionẽ. vndesylꝰ cõponit sic. esse purũ simplex non põt esse cã magnitudinis ⁊ rei multis: sed esse intelꝰ est esse purũ: ergo non põt esse causa magnitudinis rei multis. maior reliquit tanq̃ manifesta, minor prosyllogizat in litera. sic illud qõ indiget simplici causa pro esse eius est purũ esse: sed intelꝰ mouẽs est indigẽs tãtũ simplici causa. ergo eius esse est esse purũ. huiꝰ sylꝰi primo ponit cõclonẽ. d. ꝙ hoc essevult dicere qõ ponit cã nõ est sic esse intelligẽs. i. nõ est separatũ. Deinde accipit minorẽ. d. esse. n. intelꝰ purũ ẽ ⁊ sine magnitudine. Deinde accipit minorẽ prosylꝰi. d. ꝙ obiꝯ. i. qm̃ nõ indiget nisi de simplici causa. ex hoc concludere intendit q̃ causa terminationis magnitudinis dz esse aliquod materiale: vel causa debet esse multiplex ⁊ diuersa in sui natura.

AVERROIS.

Nos dicimus quod sententia verborum istius hominis est, q̃ corpꝰ celeste est res tertia a primo causato processa: ⁊ est sine dubio in se simplex. videlicet. qõ ẽ corpus quãtitabile. ergo due sunt in eo res: vna quarum dat corpo reitatem substantialem: scõa vero dat suam terminatam quantitatem. Et ideo opz qõ in illo proprio intellectu a quo ista procedunt plures sint res: ergo scõa causa non triplex: immo quadruplex. hucusq̃ sunt verba Algazelis. Sed nos dicimus quod omnia ista sunt erronea: philosophi em̃ non opinãtur q̃ corpus omnino procedat a separato: ⁊ q̃uis procederet: dicunt q̃ principaliter procederet ab eo forma substantialis: deinde magnitudo sequitur formã. Verũtamẽ hoc tm̃ est in materialibus formis: ⁊ corpa superceleſtia prout sunt simplicia non recipiunt formas neq̃ magnitudinem. Rursus id quod dixerat. videlz. q̃ materia ⁊ forma a principio separato procedunt: falsum est: immo absit q̃ ꝓ̃z talia cõcedãt: immo agẽs apud peripatheticos in rebus gñabilibus: ⁊ corruptibilibus nõ agit formam neq̃ materiam: immo agit de materia composita ex eis. Si enim agens ageret formam in materia: efficeret ergo eas de nihilo in aliquam rem: ⁊ omnia ista tot alter distant a philosophorum opinionibus.

¶Auerrois

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Auerrois mō prio ponit sniam verboꝝ alg. deinde ponit peccatū eiꝰ: illud qō dicit primo est manifestū per se. Deide ponit pcm eiꝰ: z maxie ostēdit illō in quo fundat esse falsum: fundabat aūt in ħ qꝺ corpꝰ celeste depēdet a matore sepato: circa qō dicit. Sz nos dicimusꝙ oia ista sūt erronea. phi. n. nō opinant corpꝰ oio pcedat a sepato. vult dicere apud me a deo tāq̄ a cā pria: z q̄uis pcederet dñt qꝺ principaliter pcederet ab eo fōa sbalis: vult dicere motor appropriatꝰ. D. magnitudo seq̄t formā. verūtn hoc vult dīe qꝺ corpꝰ termiatū p formā in mā tm est in mālibꝰ formis: z corpa celestia put sunt simplicia nō recipiūt formas nec magnitudinē: hic ē vnꝰ modus itelligendi. Et pōt aliter intelligi: vt mihi vī qꝺ. s. phi nō opināt qꝺ corpꝰ oio. vult dicere gnabile pcedat a sepato: z q̄uis pcederet dñt qꝺ pncipaliter pcederet ab eo forma sbalis. D. magnitudo sequit formā vel hoc tm est in mālibꝰ formis: z corpa supcelestia put sūt simplicia nō recipiūt formas nec magnitudinē. Est g̃ sm hāc exp̄onē solo. qꝺ corpꝰ celeste nō pcedit a forma sepata: nō suppositi eiꝰ est fīm. D. rep̄hēdit eū in alio qō alga. finxit. d. rursus id qō dixerat. vz. qꝺ mā z forma a pncipio sepato pcedūt: falsum ē: imo absit qꝺ phi talia pcedāt: imo agēs apud pipatheticos in rebꝰ gnabilibꝰ z corruptibilibꝰ nō agit formā nec māz: imo agit de mā ꝓposita ex eis: vel ex materia z forma. huiꝰ ponit cām: z ꝓponit sic. oē agēs formā in materia agit ex nihilo: sz p illos agēs agit formā in mā. ergo efficit illā ex nihilo. huiꝰ ponit tm minorē. d. si. n. ageret agēs formā in materia. Deinde ponit conclusionē. d. ergo efficeret eas de nihilo in aliqua re. Deide oñdit oppositū ꝓntis. z eius termo est manifestus per se.

Sed hic sunt multe qōnes. prio. n. aspectu videtur qꝺ solo Auer. accipiat falsum. Accipit enim sm qꝺ exponit in expositione secunda qꝺ corpus celeste non procedit a forma separata: cuius contrarium infinities dictum est: z maxime li. de sba orbis. ¶Sedo vī qꝺ solo Alga. faciat adhuc difficultatem magnam: qm̄ corpus celeste. U. g. lune pōt esse q̄titabile sm maiorem q̄titatem z minorem: ergo in eo est q̄titas in potentia: ergo est ibi forma intrinseca per quam erit terminate q̄titatis: et illa non potest esse intellectꝰ: qm̄ purus itellis non pōt eē cā magnitudis: et terminationis alicui corpis cū tm̄ appropriate ineſt. Tertio adhuc q̄titas lune: z q̄titas solis z q̄titas mercurij z reliquorum orbium sunt vniꝰ rōnis. ergo si vna relique addetur fiet alius. ergo vna illarum erit: immo q̄libet illarum esset augmentabilis: z hoc esse non pōt gratia forme absolute nec gratia subſtantie in actu. ergo gratia materie. ergo ibi est materia pura potētia. Quarto oēs ille forme celoꝝ z magnitudines sunt vniꝰ rōnis. ergo in eis erit ptitio z multitudo nūeralis: z p ons materia ptita: z sic ibi erit materia z forma: z mā vltra intelligētiā: z sic he difficultates prio aspectu videntur faciles: attamē sunt mihi valde difficiles: nec inueni aliquē q̄ olfaceret: nedum ipsas videret. ¶Ut igitur habeat itellis opionis Auerr. circa solutionem istarū primo debes scire qꝺ corpus celeste vno mō procedit a forma separata: alio modo non. pcedit quidē duobꝰ modis. s. ſz qua litatem z sm relationem vt dixi: alias sm enim qualitatē pro q̄sto eiꝰ esse consistit in motu: si enim non moueſ sine dubio eius esse esset nihil: ideo eius esse consistit in operatione motiua: quod ergo ꝓstituit ipm in opatione motiua ipsum constituit in esse: z sic isto modo corpus celeste procedit a proprio motore. Sedo modo in genere relationis: qm̄ eius eē dependet ab essentia intelligentie: qz est necessarium ab alio. cā enim sue necessitatis est ipsa intelligentia: vt tibi dixi. Tertio vero modo nō dependet: quoniā motor non causat ipsum dando ei formam sibi eam que ponit ipm in esse cor

dubitatio

dubitatio

Solo ad primam.

UVA. BHSC. IyR_120_2

poris celestis quã sequit̃ ẽtitas ꝛ termin⁹ ẽtitatis: hoc. n. vt dñs dixit auer. verificatur tm̃ in corpe generabili: eius esse consistit in cõpone materie cũ forma: ꝛ sic soluitur prima questio. Apparet em̃ solo contradictionis.

Pro intellectu qõnis scde. debes scire scdo q̃ corpus lune ꝛ ẽ corpus: ꝛ est corpus lune: in q̃tũ. n. corpus absolute sine dubio est ẽtitabile ẽtitate maiori ꝛ minori: qm̃ corp⁹ in rõne q̃ corp⁹ non repugnat crea nec augeri in infinitũ: vt vero corp⁹ lune nec ẽ augmẽtabile nec diminuibile: imo eius ẽtitas est eẽntial'r ꝛ p se terminata. ¶ Secũdo debes scire p eodẽ q̃ purus intellect⁹ nõ põt esse cã sbtiua terminate ẽtitatis: qm̃ in eo q̃ pur⁹ itell's sibi repugnat subẽe diuinitati: iz latini. de intellect⁹ nõ põt eẽ cã sbtiua terminatiua alicuius corpis

hoc dicãt multa: ꝛ ẽt purus intellect⁹ nõ põt esse cã terminatiua terminationis ẽtitatis in potẽtia: cuius termin⁹ nõ est ei essentialis qualis dicit esse ẽtitas existẽs in generabili ꝛ corruptibili h̃: qm̃ illa ẽtitas in potentia est interminata: in actu aũt termiat': qz forma figillat materiã vel eius partẽ: constat aũt q̃ intelligẽtia nõ põt recipi in pte celi: iz in essentia celi possit esse simplici ꝛ nuda primitus ꝑm nãm: vt dicit auer. in li. de sõa orbis. purus ergo intellect⁹ põt esse cã terminatiua alicuius corpis ꝛ magnitudis eius: cui⁹ termin⁹ est eẽntialis ei: qm̃ illa ẽtitas est ita i actu: q̃ nullo mõ esti potẽtia: imo qz intellectus purus põt esse cã illius corpis duob⁹ modis vt dictũ est: nõ potuit esse cã termini ẽtitatis illi⁹ corporis: Et ex his appet solutio ad scõm ꝛ ad tertiũ. ꝛ ad scõm quidẽ qm̃ falsum est corp⁹ lune in q̃tũ corpus lune q̃ sit augmẽtabile ꝛ diminuibile: imo est essential'r termiatũ: vt dixi: ꝛ cõcedo si in eo esset ẽtitas in potẽtia intelligẽtia nõ posset eẽ cã terminatiua illius vt dixi: iz tn̄ nõ incõuenit cũ ibi sit ẽtitas eẽntialiter in actu q̃ purus intellectus sit causa terminatiua illius vt dixi. ¶ Ad tertium quidẽ quãdo nullus dubitat ex ẽtitate corpis celestis ꝛ ẽtitate gñabiliũ fieri vnũ ẽtũ maius mathematice loquẽdo: non ꝓpter hoc ẽtitas illum ꝛ istoꝝ: ꝛ mãe illoꝝ ꝛ istoꝝ sunt vnius rõnis: imo differũt specie vere: iz cõuenium tm̃ in rõne mathematica. ¶ Dicendũ igit ad formã q̃ si corpori lune addatur ẽtitas ꝛ magnitudo solis sine dubio esset corpus alius: nõ tn̄ corpus lune alt⁹: qm̃ non esset amplius luna: qm̃ terminus erat essentialis magnitudini eius: iõ est augmẽtabile sub rõne qua corpus: non tamẽ sub rõne qua corpus lune: ideo ibi non erit ẽtitas in potẽtia: nec materia vna omnium illorum: ꝛ cã est q̃ iz illa corpora sunt vnius rõnis analogice: vt dicit. 2. celi. com. 49. non tamen vniuoce: ideo quodlibet est in sua specie vniuoca essentialiter: ꝛ per se terminatum. Et per hoc ad tertium: iam enim manifestum est q̃ argumentũ supponit falsum: credit em̃ q̃ quãtitas illa sit in potentia multa: ꝛ ꝑm figillationẽ formaꝝ termiat': ꝛ non est ita: imo quodlibet illorum sub rõne spãli est essential'r terminatũ: iõ non est ꝑm rõnem: nec ꝑm rem spãliter quantum quantitate in potẽtia: sed tm̃ quantitate essential'r in actu terminata: iõ materia nõ erit vna: nec ẽtitas vna: sed materie erunt multe ꝛ magnitudines essentialiter diuerse ꝛ terminate essentialiter. Est ergo reputandũ q̃ corp⁹ celeste motum ex se sit sõa cõposita compositione eq̃uoce ex mã ad vbi: ꝛ intelligẽtia que dr̃ forma ad vbi: cui aduenit ꝑm rõnem quantitas essential'r terminata: ꝓ quam aduenit motus: ꝛ reliqua accidentia q̃ sunt ei inherentia: ꝛ hoc totũ est quoddam vnum maiori vnitate q̃ sit corp⁹ generabile: vt dicit Auer. 2. ce. cõ. 3. qm̃ ẽ colligatum taliter q̃ nõ põt, solui per aliquã potẽtiã: eo qz intelligẽtia immediate vnit̃ corpori celesti: ꝛ istud declarauit sepe in lib. de sõa orbis, ꝛ cõtinue quando occurrerit in libris Auer. melius declarabitur.

AL SA. DUB. xxiij.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Jt alga. tertiū triū ꝑdictoꝝ est: ꝙ in suprema sphera duo sunt puncta que mūdi poli nuncupanť: ꝛ sunt immobilia: ꝛ ptes zone sphere velocissimi motꝰ sunt: vñ nō euadēt quin sint oēs dicte sphere partes vnigenee aut etherogenee: impoſe est ꝙ sint etherogenee: qꝛ corpꝰ supcele ste simplicissimū est. Remanet ergo ꝙ sunt vnigenee. ꝛ si sic: q̄r ergo illa magis duo pūcta ꝑdicta approprianě in q̄te q̄s alia pūcta celi. Rursus si celi partes etherogenee essent: ergo quedam partes ipsius proprietates habent distinctas ab aliarum partiū ꝓprietatibus: q̄d ergo est p̄ncipiū huius varietatis: ꝛ dictū fuerat ab eis ꝙ corpus supmū non ꝓcedit nisi ab vna simplici re: et simplex non causat nisi simplex in figura ꝛ in natura. ergo celi pꝛtes non debent distingui proprietatibus: ꝛ hoc argumentum difficile est respondendi.

¶ Adducit Alga. iterū aliud argumētū difficile h̄: d. ait Alg. tertium triuꝝ ꝑdictoꝝ est ꝙ in suprema sphera duo sunt pūcta q̄ mūdi poli nuncupanť: ꝛ sunt immobilia: ꝛ partes zone sphere velocissimi motus sunt. Et tunc arguit. d. vñ non euadet quin sint oēs dicte ptes sphere vnigenee aut etherogenee. i. vnius rōnis ꝛ nature: aut diuerse. Deinde destruit mēbra: ꝛ dicit. ꝛ impoſe est ꝙ sint etherogenee. cuius rōnē dicit. qꝛ corpus supceleste simplicissimū est: remanet ergo ꝙ sint homogenee. 2tra arguit. d. ꝛ si sic. qualr ergo illa puncta predicta magis approprianě in quiete q̄s alia puncta celi. Deinde redit ad aliud membrū. d. rursus si celi partes eterogenee cēnt. ergo quedā partes ipsius h̄nt ptes distinctas a ptibus aliarū partiū: q̄d ergo est principiū huius varietatis: ꝛ dictum fuit ab eis ꝙ corpꝰ simplex non procedit nisi ab vna simplici re: ꝛ simplex non causat nisi simplex in figura: ꝛ in natura. ergo celi partes non debent distingui a partibus. hoc argumētū difficile ē rñdendi.

AVERROYS.

Jcimus nos. ꝙ simplex, dupliciter intelligitur: quoꝝ vnū q̄d non componiť ex pūbus ptibus: ꝛ cōponiť ex mā ꝛ forma: ꝛ ab hoc dr̄ ꝙ corpora sunt simplicia. Scōm vero dr̄ de illis q̄ non ex mā ꝛ forma cōponunť. vꝫ. ꝙ mā nō dr̄t a forma in prima: vt sunt corpora supercelestia. ¶ Preterea simplex dicitur in eo quod diffinitio totius ꝛ partis sunt vna ꝛ eadē: licet composita fiant ex quatuoꝛ elementis. Unde mō hic dicto de corpibus supcelestibus non est negādū ꝙ reperianť simplices partes diuerse naturalr: vtputa dextra ꝛ sinistra orbis ꝛ polꝰ zona ipius: ꝛ sphera inquantū sphera opꝫ q̄s habeat terminatos polos ꝛ centrum terminatum: ꝛ non ex hoc sequitur ꝙ hec sit simplex: immo talis sphera dicitur simplex prout non componitur de forma ꝛ materia potentiali: ꝛ est quoddammodo etherogenea prout partes polorum non sunt ab euentu: immo naturaliter terminantur in qualibet sphera: sed non ex hoc sequitur quod componatur ex partibus diuersis in natura: neq̄ quod efficiens

UVA. BHSC. IyR_120_2

eas ex diuersis virtutibus componatur: quelibet namq; sphera vna est: ⁊ ideo nequit a philosophis licite dici q̄ quilibet pūct⁹ fuerit de quacūq; sphera fuerit possit centruz esse ipsius sphere: ⁊ q̄ polorum puncta appropriantur in hoc ab agente: qz hoc nequit verificari nisi de artificialibus spheris: nō ſ̄n in naturalib⁹. Et quamuis concederemus eis. q̄ dicta puncta appropriañ ab agente: nō ex hoc sequitur q̄ in illo agēte sit pluralitas: nisi dicam⁹ q̄ hic in presenti nullū ab vno agēte ꝓcedat: illud enim qd̄ ē in presenti nobis ex decem p̄dicamētis componit̄. ergo sequeret̄ q̄ omne generabile debeat procedere a decē agētibus: quod est absurdum cogitare. immo dicimus q̄ quilibet effectus in reb⁹ nobis presentibus ab vno efficiente fit: licet participent cum eo decem predicamenta. ꝑatet ergo ex istis quod predicta proposito videlicet. quod vnum efficiens vnum tantum efficit effectuz: vt opinati sunt Auicēna ⁊ Alpharabius ⁊ algazel ⁊ eorū sequaces: falsissima est.

¶ Circa solonē hui⁹ primo Auer. verificat qūo corp⁹ celeste est simplex: ⁊ quomodo non. scdo rñdet ad cām erroris vbi orta fuit tota eorū difficultas: ⁊ dicit prio. dicam⁹ nos q̄ simplex dupl̄r intelligit̄. quoz vnū ē q̄ nō componit̄ ex plurib⁹ partib⁹: ⁊ cōponit̄ ex mā ⁊ forma: ⁊ ob hoc dr̄ qd̄ corpora sunt simplicia: cuiusmodi sunt elēta. scdo dr̄ de illis que non ex materia ⁊ forma ꝯponunt̄. vz. q̄ mā nō dist a forma: vt sunt corpa superceleſtia. Deinde accipit alium modum intelligendi simplex. d. ꝓterea simplex dicit in eo q̄ diffinitio totius ⁊ ptis est vna ⁊ eadē: ex cōposita fiant ex quatuor elementis: quod intelligo vt compositū opponit̄ simplici ꝑmo mō: ꝯpositū dixit hoc: verificat qualr corpora celestia sint simplicia: ⁊ qualr non. d. vñ modo hic dicto de corporibus celestibus non est negandū q̄ reperiantur simplices partes diuerse naturalr: vtputa dextra ⁊ sinistra orbis: ⁊ poli et zona ipsius: quod probat. d. ⁊ sphera inquantum sphera opz q̄ habeat terminos polos: ⁊ centrum terminatū: ⁊ dicit non ex hoc. ſ. qz vni⁹ nature et homogenee sequitur q̄ sit simplex. immo talis sphera dr̄ simplex: put non componitur de forma ⁊ materia potētiali. ⁊ ē quodāmō etherogenea: put partes poloz nō sunt ab euentu: immo naturalr termināt̄ in qualibz sphera: qm̄ ita sunt in partibus terminatis q̄ non in alijs. ¶ Deinde respōdet argumento Alga. sed nō seq̄t̄ ex hoc q̄ componatur ex partibus diuersis in natura: nec q̄ efficiens eas ex diuersis virtutibus componatur: quelibet namq; sphera vna est: ideo nequit a philosophis licite dici: q̄ quilibz punct⁹ fuerit de quacūq; sphera possit esse centrum ipsius sphere: ⁊ q̄ polorum puncta appropriañ in hoc ab agēte: qz hoc nequit verificari nisi de artificialibus spheris: non tñ in naturalib⁹. Deinde adhuc applicat solonē gratie bonitatis doctrine. d. ⁊ quamuis concederem⁹ eis q̄ dicta puncta appropriantur ab agente: non ex hoc sequitur q̄ in illo agente sit pluralitas: et hoc declarat per impoſe. d. nisi dicamus q̄ hic in presenti. i. in rebus nobis p̄sitibus nullum ab vno agente procedat: vult dicere q̄ tunc in istis inferioribus nullus effectus fieret ab vno agente. ꝯtia declaratur. id. n. quod est in presenti nobis. i. in istis inferioribus ex decem p̄dicamētis ꝯponit̄. ergo sequit̄ q̄ omne gñabile dr̄ ꝓcedere a decem agentibus: qd̄ est absurduz cogitare: vnde virtus sylli dr̄ sic componi: effectus multus ꝓuenit a pluri

UVA. BHSC. IyR_120_2

bus agentibus:hic inferius effectus est ex decem rebus: ergo prouenient a decem agentibus. Qcto est falsa. ergo aliqua premissarū: & non minor. ergo maior. & sic propositio eorū est falsa. ideo dicit. immo dicim⁹ q̄ quilibet effectus in rebus nobis presentibus ab vno efficiēte fit: Iz participēt cuz eo decem predicamēta. ¶ Deinde remanet corrolarie cōcludere causam erroris. & dicit. ptz ergo ex dictis qđ predicta propositio. vz. q̄ vnū efficiēs vnū tm efficit effectū: vt opinati sunt Alpha. & Auicen. & alga. falsissima est. Et cum oia hec sint dicta iam apparet solutio ad vim argumēti Alga. dictum est enim qualiter corpus celeste est simplex: & qualiter est multū: & qualiter non inconuenit ab vno simplici prouenire effectum multum.

Sed hic est locus q̄stionis: q̄m si corp⁹ celeste est multū ꝛz virtutes: quero vbi sint iste virtutes vel in substantia celestis corporis subiectiue: vel sint forme separate. & si forme separate. ergo corpus celeste est vnius rōnis: & si in materia illa sic essent gñabiles et corruptibiles: & esset celū de virtutibus agētibus: & sic esset i actu: & sic cōpositū ex materia et forma. ¶ Sed circa solonem istorū, vsq; huc duo inuenio ab auer. vnum qđ corpus simplex est multū ꝑm potētias & virtutes: et hoc dicit hic plane. scōm est qđ dicit in. 2. celi. cō. 15. quapropter credendū est q̄ iste potētie nō sunt materiales: & hoc colligit ex verbis arist. vt apparet in fine illius comenti. Est ergo sciendū q̄ iste potentie sunt separate a corpore celi: et hec vñr inuicem cōtrariari. ¶ Ideo debes scire pro intellectu q̄stionis qđ corpus celeste est colligatū ex itelligētia & ozbe: sicut aīal ex aīa & corpore: vñ reputandū est q̄ sicut virtutes aialis sunt in toto colligato ratiōe aīe: ita oēs virtutes celi sunt in toto celo ratiōe intelligētie: q̄m ille virtutes sunt ipsa intelligētia ꝑm rem. differūt tñ ratione & modo: & pp hoc verificat qđ sunt vtrtutes separabiles: q̄ sunt ipsa intelligentia ꝑm esse: Iz nō ꝛz modū. & verificatur q̄. s. celum est multū in virtute non quidē pro altera pte colligati: sed pro toto colligato: ideo hec opponi nō vñr. ¶ Argumentū ad oppositum nihil est: apparet eñ qđ ille virtutes sunt forme separate cum sint ipsa intelligentia ꝑm esse: Iz in modo dſant ab ea. ect sine dubio corpus celeste pro altera parte cōpositi est vnius rationis: sed pro colligato est multū diuersum ꝑm virtutes. ¶ Sed dices. ergo intelligentia est pluralitas et cōpositio. cuius oppositū finxit auer. ¶ Dōm q̄ illa pluralitas nō est ibi tāq̄ rōnes causandi: vt voluerūt illi: sed per quādā excellentiā ipsius intelligentie: vel dōm q̄ auer. vult ibi esse pluralitatē: sed nō ob. id argumentū. s. q̄ ab vno non procedit nisi vnum: & sic apparet intellis istius questionis.

Dubita.

Sicalal ē colligatū ex aīa et corpe: ita corp⁹ celeste est colligatū ex intelligētia & ozbe

Replica. Solutio.

Sed adhuc est locus q̄stionis: q̄ in corpore celesti sunt multa accidentia: vt puta lumē & raritas & densitas que nō pñt fundari nisi in ente in actu: modo ista nō sunt nisi in substātia celestis corporis: & nō in colligato ex intelligentia & ozbe. ergo corpus celeste seclusa intelligentia erit ens in actu. & sic habebit formā aliquā vltra intelligentiā. & hoc sepe dixi: quia sicut colligatū ex intelligentia et ozbe est vnū viuens animal rationale: ita totum hoc est subiectū denominationis omniū accidentium celi: attamē sōm inhesionis est sōa celestis corporis dispositā ipsa intelligentia: vt alias dixi. reputandū est enim q̄ sicut homo apud latinos: colligat⁹ ex intellectu & materia est subiectū oīm accidentiū mediante forma eius: Iz quedā principaliter rōne materie: qđā rōne aīe et⁹: ita & corpore celesti colligato est dicendū. s. q̄ illud est sōm oīm accidentiū: Iz q̄dā insint rōne intelligētie: q̄dā rōne corporis. ¶ Ad formā argumēti dicendū puto q̄ si sōm esset. s. celū principaliter rōne sui seclusa intelligētia: tūc sine dubio esset compositum, sed modo apparet minor sub hoc sensu esse falsa.

Dubita.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Jt Alga.ꝛ si aliquis diceret:ꝙ in primo principio sunt species pluralitatis nō sequentes dictū principiū:sed apparet ꝙ sunt tres vel quattuor vel sic. deinde in ẽntitate nobis ignota: ꝛ iꝫ eoꝝ numerū nō cōprehēdamus:nō ex hoc dubitam⁹ ꝙ pluralitatis principium est pluralitas:ꝛ ꝙ ab vno plura ꝓcedere nequeunt.

¶Hic vult introducere Alga.q̄ dubitauit rōnē phoꝝ qua ꝓbat a deo nō ꝓuenire nisi vnū cātūꝫ quo prouenirēt tria:vt dictū est.ꝛ dicit.Aut alga.ꝛ siqs diceret ꝙ in primo principio sunt species pluralitatis.i.modi pluralitatis nō sequētes dictū principiū:sed apparet ꝙ sunt tres vel quattuor vel sic.Deinde in ẽntitate nobis ignota.vult dicere cuius numerum ignoram⁹. ꝛ licet eorum numerum nō ꝓprehendamus:nō ex hoc dubitamus ꝙ pluralitatis principium est pluralitas.ꝛ ꝙ ab vno plura ꝓcedere nequeunt.est ergo dubitatio alga.cōtra philosophos consistens in hoc:propter hoc debemus ipsum negare:ꝛ per ꝓns nō hꝫ intentum.

AUERROIS.

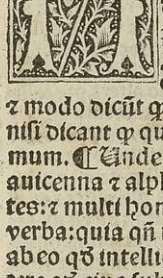

Os dicimus ꝙ si philosophi talia dicerent verba: oporteret eos cū primo quāta esset pluralitas infinita:vnde sequitur eos interrogare:vnde ꝓcedit dicti primi causati pluralitas.Sicut enim ab vno plura nō ꝓcedunt:debēt ꝓcedere ꝙ pluralitas nō ꝓcedit ab vno.ergo in ipsoꝝ verbis est contradictio:iꝑ eīm dicūt quod ab vno nō ꝓcedit nisi vnū: ꝛ modo dicūt ꝙ ab vno primo ꝓcedit aliquid pluralitatem hns: nisi dicant ꝙ quodlibet particularū pluralitatis primi cāti est primum. ¶Unde valde mirandū est quaꝛ hoc ignorauit fuit ab auicenna ꝛ alpharabio:ipsi eīm fuerūt primi has ambages ponētes:ꝛ multi homines secuti fuere eos: ꝛ attribuerunt deinde hoc verba:quia qñ ipsi dixerunt ꝙ pluralitas secūdi principij ꝓcedit ab eo qđ intelligit de seipso:ꝛ ꝙ intelligit de alio nō intendūt dicere qđ eius substantia duas hꝫ naturas vel duas formas.Unde mirandum est ꝛ petendum qualia sunt ꝓcedentia a primo principio:ꝛ qualia nō. Similiter sequitur eos qñ dicunt ꝙ est possibile de se necessarium ꝑ aliud maxima redargutio:natura:eīm possibilitatis differt a natura necessitatis:quaꝫ sumpsit a necessario esse: natura nanq̄ possibilitatis non potest ad necessariam conuerti: vnde in necessariorum naturis nulla est possibilitas : tam ille res ꝑ se necessarie fuerint:q̄ꝫ ꝑ aliud:ꝛ ꝑm veritatē oīa ista ꝓba debitiora sunt loquētiū verbis:immo dicim⁹ ꝙ hi sermones egrediuntur oīno de phie metis.Uñ dicimus ꝙ merito dixit Alga.in pluribꝰ suis libris.ꝙ diuina scia phoꝝ quasi pōt phātasia reputari. ¶Et postq̄ Auer.addurit debilitatē alga.vult adhuc plus arguere contra Aui.ꝛ Alpha.ꝛ ait.dicimus nos ꝙ si phi dicerent talia verba : opꝫ eos cum primo quanta esset pluralitas infinita.ꝛ littera est multuꝫ extranea:ꝛ forte

UVA. BHSC. IyR_120_2

est corrupta.ꝛ dz legi:ꝛ opz eos exprimere ꝗta esset plalitas an infinita:et forte itelligit.opz eos cū primo sup.ponere tātā plalitatē quāta esset plalitas ifinita.et tūc sermo eius est fōa hipotetica si philosophi talia ꝟba dicerēt.s.qđ a pmo pueniūt oia saltē mediāte opz vt eius plalitas sit ifinita:ꝛ ꝙa ipsa est manifesta:qm nō assignāt cām:quare tāta vel tāta est. ¶ Deinde pm me arguit eos reducēdo ad ꝙtradictionē.ꝛ dicit:vñ sequit eos interrogare vñ ꝓcedat plalitas dicti primi cāti:ꝛ tūc arguit:ꝛ sylls suus est: sicut ab vno nō ꝓcedit nisi vnū:ita ab vno nō ꝓcedit hns plalitatē:sed pm eos a primo nō procedit nisi vnū.ergo ab eo nō procedit hns plalitatē:et hoc dicit:sicut em ab vno plura nō procedūt debēt cōcedere q̄ pluralitas nō procedit ab vno.minor autē cōtinet in hoc:ummo tacuit eam. Deide reducit eos ad cōtradictionē.d.ergo in ipsoꝝ verbis est cōtradictio:ipsi.n. dñt qđ ab vno nō procedit nisi vnum:ꝛ modo dñt qđ ab vno primo ꝓcedit aliqđ habēs pluralitatē. ¶ Deinde respōdet huic.d.nisi dicāt qđ quodlz particulariū pluralitatis primi causati est principiū.est ergo solo q̄ argumentum supponit falsum:supponit.n.qđ oēs intellectiones pluralitatis primi causati sint causata:ꝛ hoc falsum ē:immo sunt cause ꝛ principia.ꝙraqđnō replicat:qm est ꝙra eos directe:ideo tacet replicā.ꝛ addit.d.vñ valde mirandū est qualiter hoc ignotū fuit aut cē.ꝛ alpha.ꝛ potest exponi hoc.i.solutio huius argumēti.ꝛ potest exponi.i.solo cuius reprobatio ab eo nō ponitur.q.d.ꝛ si solo illa est vera qualiter fuit ignota aut.ꝛ alpha.ipli.n.fuerunt primi has ambages ponētes:ꝛ multi hoies secuti fuerūt eos:ꝛ attribuerūt deinde hec verba:vult dicere dicta in solis illa:vel forte intēdit qđ attribuerūt hec verba q̄ ponit.d.qz qm ipsi dixerūt q̄ pluralitas scōi principij ꝓcedit ab eo qđ intelligit de seipso:ꝛ intelligit de alio nō intēdunt dicere q̄ eius ſba duas hz naturas:vel duas formas:ꝛ si litera nō est corrupta: intēdit qđ ideo nō in cōuenit ab vno ꝓcedere habēs pluralitatē:qz illa pluralitas ꝙsistit in eo qđ hz duas dispositiones nō re distinctas:sed ratione. modo nō in cōuenit ab vno ꝓcedere habēs hmōi pluralitatē:sed bene habens pluralitatē pm rez in cōuenit ꝓcedere ab vno. ¶ Sed ꝙra hoc arguit auer.ꝛ ait.vñ mirū est:ꝛ petendū quālr sunt ꝓcedētia a primo ꝓncipio et qualia nō:vult dicere qđ adhuc est locus qōnis:quare plalitas potiꝰ rōnē potuit ꝓcedere a primo:ꝛ nō plalitas rerū:ꝛ posteꝯ dixit hoc reprobat eos in alio:dicebāt.n.qđ aliqđ potē ab alio ꝓpetuaꝝ:vñ apud eos idem est ens ab alio:ꝛ natura potis.cōtra hoc arguit auer.ꝛ intēdit nullū potē esse sempiternū duobꝰ extremis dependēs ab alio apud eos est natura possibilis: ergo nō pōt duobꝰ extremis esse sempiternū:maior declaratur:qm natura possibilis nō potest duobꝰ extremis esse perpetua:huius syllogismi tangit tm probationē maioris.d.similiter qñ dñt q̄.s.causatū primū est potē de se necessariū per aliud sequit maxima redargutio:ꝛ dicit.natura.n.possibilitatis differt a natura necessitatis:ꝯ sumpsit ab eē necessario:vt dicūt qm dicūt q̄ potē sumit eē ab aliq̄ necessario. Deide scōo arguit:ꝛ sylls cōponit hipotetice si nā potis eēt ab aliquo ꝓpetua ꝙreretꝛ ad nām necessariā:ſz nā potis nō pōt ad necessariā ꝙerti:vñ i necessariorꝫ naturis nulla ē potis tas.huiꝰ ponit destructionē ꝙntis.ꝛ sermo ptz.et addit q̄ siue res necessarie fuerint ꝓ se ꝯ p aliud:nā potis differt a nā necessitatis. Deide cōparat sermones hoꝝ philoꝝ ad sermones loquētiū:ꝛ.d.ꝛ pm veritatē oia ista verba debiliora sunt loquētiū verbis:immo dicim⁹ qđ hi sermones egrediunt de philosophie metis. Deide verificat dictū al.qđ supra falsificauit.d.vñ dicimus qđ merito dixit al.in plurib⁹ suis libris:ꝛ diuina scīa philosophoꝝ quasi pōt phātasia reputari:ecce qđo verificat de philosophia aui.ꝛ alp.ſz

UVA. BHSC. IyR_120_2

supra falsificauit illud de phia peripatheticoꝝ. Et his vult habere q̄ ista philosophia istoꝝ nihil est ⁊ valde debilis. ¶Debes scire q̄ p intellectu illoꝝ q̄ dixit q̄ isti reputauerūt in suis opinionib⁹ cū loquēt⁹ sue legis. ſ. q̄ nihil est necessariū nisi prima causa: ⁊ oia sunt possibilia in suis naturis: ⁊ iam declarauit: ⁊ reputauerūt q̄ aliq̄s possibile sit ppetuū duob⁹ extremis: vt primū causatū: ⁊ relique intelligētie: vñ illud ⁊ reliqua sunt sine principio tpis ⁊ sine fine: ideo ꝓcedūt q̄ aliquod possibile possit esse sempiternuꝫ duobus extremis: sed qualr fm phos peripatheticos: sequit q̄ natura possibilis efficiat necessaria valde occultū est. Ideo duo debes scire: q̄ hoc pōt duobus modis declarari ex verbis Arist. vnde scdo de gñatione. tex. cō. 51. ⁊ primo celi. tex. cō. 138. in lra arabica ponit q̄ natura substātialis trib⁹ modis est partita: quedā eiñ est semp ens: quedā semp nō ens: quedā quandoq̄ ens: ⁊ q̄ndoq̄ nō ens: ⁊. d. q̄ cū entis q̄ndoq̄ nō entis est mā: ⁊ dicit q̄ semp ens semp nō ens sunt entes nature necessarie ꝓpter priuationē causarū possibilitatis. ſ. materie ⁊ ꝓtrarū. Et his arguit peccatū illoꝝ qm̄ si primū causatū est ens possibile in sui natura. ⁊ sine dubio opz q̄ vel sit ex extremo semp entis: vel in extremo semper nō entis: vel in medio quandoq̄ entis ⁊ quandoq̄ non entis: ⁊ si in medio ergo incipit ⁊ desinit: vt phs dicit cōtra Platonē primo celi. ⁊ sic nō erit duobus extremis sempiternum. ergo erit in extremo ⁊ nō in extremo semper non entis: ergo in extremo semper entis: ⁊ sic necessarium. ergo natura possibilis esset natura necessaria: ⁊ sic apparet dictum Auer. contra Auicen. ⁊ Alpharab.

Quaꝛ si pone ab aliquo esset perpetuū: tunc nā ponis efficeret necia.

ALGA. DUB. xxv.

It Alga. rñdēs ꝓ philosophis: ⁊ si aliq̄s diceret. q̄ vos posuistis multitudinē reruꝫ: donec cecidit numerus mille: ⁊ nō est concedendū q̄ pluralitas p̄mi causati ad hūc terminū tēdat: tō posuim⁹ multa media. ¶Postmodum ait rñdēs eis talia verba: id q̄ dicitis nobis ꝓcedere nō est indicandū in intelligibilib⁹ nisi dicat q̄ sit impone: ſz nos dicim⁹ q̄ nō est impone: ⁊ q̄d inducit ad hāc diuisionem: ⁊ posito vno q̄ sequat primū causatū nō ex parte cause. Vnū vel duo vel tria q̄d phibet q̄ nō sint quattuor vel quinq̄: ⁊ sic vsq̄ ad mille: vel qui pōt iudicare de quantitate terminata: ptꝫ ergo q̄ posito vno nullus ordo est ibi dandus.

¶Induxit Alg. d. ait Alga. rñdēs ꝓ phis: ⁊ si aliq̄s diceret q̄ vos posuistis multitudinē rerū: vult dicere causatarū donec ceciderit numerus mille: et nō est ꝓcedēdū q̄ pluralitas primi causati ad hunc terminū tendat: immo posuim⁹ multa media: vult dicere mediātib⁹ quibus fit ꝓductio reliquorum: ⁊ videt mihi q̄ intētio ei⁹ sit q̄ illi philosophi opinati sunt mille res ꝓuenire a primo causato: ⁊ tñ ibi nō sunt mille res nec: ex parte causatoꝝ: nec ex parte cause: cuius signum est: qr iam ponunt multa media. ergo videtur esse ꝓtradictio. ¶Deinde inducit ipm ad ꝓtradictionē. d. ⁊ postmodū ait rñdens eis talia verba. id q̄ dicitis nobis ꝓcedere nō est indicandum in intelligibilib⁹ nisi dicat q̄ sit impossibile: vult dicere q̄ nō sint mille res sunt tñ possibiles: ideo ait: sed nos dicimus q̄ nō est impossile. q̄ ꝓbat. d. ⁊ quid inducit ad hanc diuisionē: vult dicere minoꝝ multitudinē millenaria ⁊ posito vno q̄ sequit primū causatū nō ex parte cause: vult dicere q̄ vnum sit causatum ⁊ non causa. vnum vel duo vel tria: vult dicere ⁊ vltra vnū ad-

UVA. BHSC. IyR_120_2

hūc duo vel tria procedāt q̄d phibet q̄ non sint quattuor vel quinq;.et sic vsq; ad mille:vel qui pōt iudicare de quantitate terminata.q.d.immo pōt procedere sine termino.ptz ergo q̄ posito vno.vult dicere tanq̄ causa:nullus ordo est ibi dandus:immo pōt esse numerus millenarius. Debes scire q̄ nondum recitatum est ab Alga.q̄ illi philosophi ponerent a primo causato mille res prouenire:attamē supplendū q̄ illi dixerūt illud:z ideo Alg. declarauit q̄ mille z plures res possunt prouenire posito vno:z hoc declarauit fm possibilitatez:qm̄ potētia z actus in eis est vnū:licet dicta huiꝰ philosophi:vt prima facie apparet:videntur multum impossibilia:z eius impossibilitatem nolo nunc declarare.

AVERROIS.

NOs dicimus quod si Auic.z alij philosophi viderent q̄ primum causatū pluralitatē habeat:z q̄ a qualibet pluralitate fit vnum in vnitate inferente: z illa pluralitas reducatur ad vnū:z quod illa vnitas ex qua pluralitas fit vnum est quid simplex p cedens ab vno simplici solo:cessarēt oīa predicta argumenta Algazelis z aliorꝫ philosophorum se quacium eius:sed quia Alga.dixit: siue potius duxit quandam falsam positionē nomine philosophorꝫ.z nō inuenit respondentē veracem letus est:quia reperit locum redarguēdi pluribus redargutionibus:sed p nihilo garulatꝰ est:ipse attribuit philosophis id quod nunquam dixerūt:z radix huius positionis corruptio est.q̄ dicunt quod ab vno non p̄cedit nisi vnum:postea ponūt in illo vno pluralitatem:vnde sequitur eos quod illa pluralitas reperiatur sine causa:sed id quod posuerūt.vz.q̄ illa pluralitas est terminata:quare conati fuerunt ponere tertium z quartū principium dans esse entium:est sine dubio ꝓpositio positiua:z de qualibet demonstratione nuda:tandem q̄ hec positio differt a positione primi z secundi principij:dici em̄ pōt.quod cum secūda causa appropriata sit in habēdo pluralitatem:petendū est ergo qualiter sequitur in posterioribus prima causa:z omnia ista sunt ambages z errores:z radix dictorꝫ hominum fuit:quare non intelligeretur qualiter vna est causa iuxta argumentalis opinionem:et peripatheticorꝫ eius sequacium:z iam instruxit se argumentalis in fine vndecimi metaphysicorꝫ hoc declarasse: z innuit q̄ antiq̄ nesciuerūt in hoc dicere aliquid:vnde fm hoc vera erit ꝓpositio dicens q̄ ab vno non p̄cedit nisi vnum:etiam erit vera propositio dicens q̄ ab vno p̄cedit pluralitas.

¶Hic Auer.primo ponit illud in quo nō accidit locus questiōis: q̄ Auic. si sic dixisset.deinde remouet peccatū Alga.d.ergo:Dicim⁹ nos q̄ si Auic. z alij philosophi viderēt q̄ primū causatū pluralitatē habeat:z q̄ a qualibet pluralitate fit vnum in vnitate inferēte.i.causante:z illa pluralitas reducitur ad vnum:z q̄ illa vnitas ex qua pluralitas fit est quid vnū simplex procedēs ab vno simplici solo.cessarēt omnia argumenta predicta Alga.z

UVA. BHSC. IyR_120_2

aliorū phorū sequacium eius. ¶Debes scire q Auer. hic quatuor tangit. quorū primum est. q primū causatū hz pluralitatē. scōm est q nō inconuenit q ab aliquo pluralitat vnum inferēs z causans. tertiū est q ois pluralitas reducit ad vnū: vult dicere tanq ad id in quo est virtus principalior. quartum est q illa vnitas a qua fit pluralitas est pcedēs. i. est cōsistens in vno solo simplex z indiuisibilis: z apud me in istis quatuor volui innuere opinionē peripatheticorū: que fuit. q oēs intelligentie p cedūt a primo tq q a cā vt: z a relīs tanq a causis primis: z tūc intēdit q si Auic. vidisset q non inconuenit a multo z pluri: vt est intelligentia scōa vel tertia. pcedere vnū: q reducitur ad vnitatē inferentē. s. primi principij tanq ad causam vniuersalem. z hoc modo nō inconuenit q a pluri procedat vnū. i. vna intelligentia numero: z illa vnitas ad quā reducitur est primi principij simplex z indiuisibilis nō accideret inconueniēs: z sic virtus solutionis est. q intelligentie procedunt adinuicem virtute primi. ¶Deinde ponit peccatū alga. d. sed q3 Alga. dixit: sine potius duxit quandam falsam positionez nomine phor: z nō inuenit rnsionem veracē: letus est: q3 reperit locū redarguendi pluribus redargutionibus. dicit tn q pro nihilo garulatus est: cuius causam ait. quia ipse attribuit philosophis peripatheticis illud qđ nunq dixerunt. ¶Deinde redit ad opinionē Auicē. d. z radix huius opinionis corruptio est: cuius causam dicit: quia dicūt q ab vno non procedit nisi vnū. postea ponūt in illo vno pluralitatem: contra quos arguit. d. vnde sequitur eos q illa pluralitas reperit sine causa: z pntia tenet ex propositione eius: q3 ab vno non prouenit nisi vnum: pluralitas primi causati est plus vno: ergo est sine causa vna: z sic apparet argumentū. ¶Deinde reprehēdit eos in alio. d. sed id qđ posuerūt. vz. q illa pluralitas est terminata: quare conati fuerūt ponere tertiū z quartū principiū dans esse entiū: qm posuerūt in illaitres intētiones tm. ideo posuerūt aliū motorē. ait q sine dubio est propositio positiua z nuda de qualibet demōstratione: z addit tandem sup. dicūt q hec positio differt a positione primi. s. dei z scōi principij. contra arguit. d. dici em pōt q cū secūda causa appropriata sit in habēdo pluralitatem: petendū est ergo qualr sequit in posteriorib9 a prima causa: vult dicere sm me qualr in reliquis post primā causam est pluralitas. vtrū tanta precise quanta in primo causato. vel maior vel minor: nō pnt dare causaz huius. ¶Deinde resumit totalr errorē istorū. d. z oia ista sunt ambages z errores: z ponit causam errorū. d. z radix dictoz hominū fuit: q3 nō intelligunt qualr vna est causa iuxta opinionē argumētantis z peripatheticoz: et addit q iam instruxit se argumentabilis. i. probabilr loquens in fine. ii. meta. hoc declarasse. vide. 12. meta. in fine: z. d. z aliqualr oppositum eius. z sermo eius est manifestus pe se.

ALGA. DUB. xxvj.

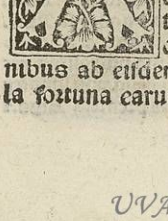

Ist Alga. contra philosopos. adhuc dicimus q hic processus est falsus. videlicet. pcessus pluralitatis a secundo causato: ab eo nanq procedit celum stellarum fixarum que. 12222. ere reperiūtur in numero: z differunt adinuicem fin magnitudine et in figura z in situ et in colore et in actionibus ab eisdem in hoc mundo venientibus vt bona et mala fortuna earum in natiuitatibus et in alijs. Verbi gratia.

UVA. BHSC. IyR_120_2

stellarū quedā retinēt arietis figurā: quedā tauri: quedā leonis: quedā ꝛc. ꝛ variant in imprimendo in vnū ꝛ idē subiectum inferioꝝ mūdi. s. calefactibo ꝛ refrigidādo: ꝛ sic de alijs p̄dictis: et nō est dicēdū q̄ in hoc pōt rāderi q̄ oēs sunt vna ꝛ eadē species cū p̄dictis varietatibus. Quia si hoc esset pone: possem⁹ dicere qđ oia mūdi corpa sunt vna ꝛ eadē species in corporeitate: ꝛ tō nō indigerēt nisi de vna ꝛ eadē cā: vñ si diuersitas corpoꝝ adinuicem in naturis ꝛ ꝓprietatibus diuersitatē ipsoꝝ in specie significat: similiter de stellis dicendū est. s. qđ differunt in specie ꝓpter differē tiam ipsarū ꝓprietatū: vt dictum est. ꝛ ideo indigēt necessario de causis diuersis. vz. de cā dante formā: ꝛ de alia dante materiam: ꝛ de alia appropriante quālibet earum in p̄dictis figuris ꝛ ꝓprietatibus: vnde si talis pluralitas potest imaginari in secundo: intellectus potest in primo.

¶ In hoc dubio Alg. primo arguit contra philosophos. secūdo ponit solutionē: ꝛ eam remouet in prima. d. adhuc dicimus q̄ hic processus: vult dicere orbis a primo causato est falsus: vel p̄cessus pluralitatis in secundo causato. i. ab anima celi: ab eo nāq̄ p̄cedit celum stellarum fixarum q̄ fere reperiuntur in numero. 1022. Deinde declarat illas esse multum diuersas. d. ꝛ differunt adinuicem in magnitudine ꝛ in figura: ꝛ in situ: ꝛ in colore ꝛ accidentibus venientibus ab eisdē in hoc mūdo. ꝛ exponit qualiter ista sunt ita. et. d. vt bona ꝛ mala fortuna earum in natiuitatibus: ꝛ in alijs. vult dicere interrogationibus: et per hoc munit differētiam earū in accidētibus. Deinde declarat differētiam earū in figura: ꝛ sermo eius est manifestus per se: et exēplificat in accidētib⁹: et intendit per alia predicta differētiam in magnitudine: ꝛ sermo eius est manifestus: et videt mihi q̄ intētio sua sit in syllogismo. s. quecūq̄ differūt magnitudine ꝛ figura situ et colore et accidentibus sunt accidētia diuersa: stelle sunt diuerse in istis rebus. ergo sunt multum dīa. Tunc vltra. a quibus prouenīūt corpora differētia in illis differentijs prouenīūt plus vno ab ipso causato: secūdo prouenīūt corpora stellarum differētia illis. ergo ab eo prouenīūt plus vno: ꝛ sic apparet argumētum Alga. contra phos illos. Et postq̄ dixit hoc remouet solutionē quandam: et. d. et nō est dicendū: q̄ in hoc pōt responderi q̄ oēs. s. stelle sint vna et eadem specie cū predictis varietatibus. i. dato q̄ differant in illis varietatibus. vltra arguit. d. qz si hoc esset possibile: possem⁹ dicere q̄ omnia mundi corpora sunt vna et eadem species in corporeitate: vult dicere q̄ nō differunt nisi in illis varietatibus: ꝛ tūc sequitur q̄ non indigent nisi de vna ꝛ eadem causa. Deinde probat illud quod assumpsit. d. vnde si diuersitas corporum adinuicem in naturis et proprietatibus significat diuersitatem ipsorum in specie: similiter de stellis dicendum est. s. q̄ differunt specie ꝓpter diuersitatem ipsarum ꝓprietatum: vt dictum est: ꝛ ideo indigent necessario de causis diuersis. s. de causa dante formam: ꝛ de alia dante materiam: et de alijs appropriantibus quelibet earum in predictis figuris ꝛ proprietatibus: propter quod dicit. vnde si talis pluralitas potest imaginari. i. intelligi in secundo intellectu etiam potest in primo: quia apud ipsum non est maior ratio de vno quam de altero: et syllogismus iste potest componi duobus modis: et tu compone si placet: quoniam virtus eius est manifesta per se.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Disputatio
AVERROIS.

MOs dicimus q̄ hoc dubium valde iteratum est ab Algazele in presenti tractatu: sed si respondemus sibi nomine predicto veracium philosophorum: cessabunt omnia predicta argumenta: sed quando intelliget de propositione predicta q̄ ab vno simplici numero non possit procedere nisi vnum simplex in numero: non quodāmodo vnum in numero: ⁊ quodāmodo plura: ⁊ q̄ illius vnitas causa est esse pluralitatis: tunc nullo modo euadē dum est de illis dubijs semper. Amplius res apud philosophos multiplicantur substantialib⁹ differentijs: sed nullis accidentib⁹ fit differentia substantialis cuiuscūq̄ p̄dicamentoꝝ decem: ⁊ corpora supercelestia vt p̄dictum fuit: non ex materia ⁊ forma: neq̄ differunt abinuicem in specie: non enim cōmunicant in vno genere: quia si cōmunicarent essent sine dubio composita: non simplicia: ⁊ ista diffuse declarata sunt a nobis in precedentibus.

¶ Primo reprehendit Alga. de superfluo sermone ⁊ dicit. ⁊ dicimus nos q̄ hoc dubium: vel virtus huius dubij valde iteratum est ab Alga. in presenti tractatu. sed si respōdemus sibi nomine veracium philosophoruꝫ cessabūt oia predicta argumenta. Deinde respondet: ⁊ duobus modis. primo glosando propōnem. d. q̄ si intelligent de propōne predicta: quia ab vno simplici in numero non possit procedere nisi vnū simplex in numero: non quodāmodo vnum in numero: q̄ō q̄ quodāmodo plura: vult dicere q̄ si intelligūt q̄ ab vno non prouenit nisi vnū numero: q̄ō proueniens non erit quodāmodo vnū: immo aliquo mō plura: ⁊ q̄ illius vnitas causa est esse pluralitatis: tunc nullo modo euadendum est de illis dubijs semper: ⁊ forte litera est corrupta. ⁊ dz dicere aliquo modo: ⁊ si dicit: nullo modo vult dicere q̄ nullo modo euadendū est si intelligant in sensu ꝯrario huic. vult ergo q̄ō non inconuenit ab vno procedere quodāmodo vnum: ⁊ quodāmodo plura: q̄m vnitas cause cā est vnitatis ⁊ pluralitatis effectus. Deinde reprehēdit argumentum q̄tum ad aliam propositionem. d. amplius res multiplicātur. i. specie distinguuntur substantialibus differentijs: sed corpora celestia sup. non distinguuntur substantialibus differentijs: ergo non specie distinguuntur. maior declaratur per propositionem dicentem: sed nullis differentijs accidētalib⁹ fit differentia substantialis vniuscuiusq̄. x. predicamentoꝝ. minor aūt tam dicta est. Deinde probat secundo idem. ⁊ syllogismus sic componitur: quecūq̄ non conueniūt genere non differunt specie. corpora celestia non communicant genere: ergo non differunt specie. maior prosyllogizatur: quecūq̄ cōicāt genere sunt cōposita ex materia ⁊ forma. corpora celestia non sunt composita ex materia ⁊ forma: ergo nō cōicāt genere. minor est manifesta per se. huius syllogismi primo accipit minorez prosyllogismi. d. ⁊ corpora celestia vt predictum fuit: non sunt ex materia ⁊ forma: deinde ponit conclusionem syllogismi. d. nec differunt inuicē in specie. vult dicere: ergo non differunt specie. Deinde accipit minorem principalis syllogismi. d. non enim communicant in genere: reliquum autē syllogismi tacuit propter breuitatem: ⁊ post abbreuiat ipsuz in forma entitatis: quia si commiterent essent sine dubio composita non simplicia: ⁊ ista diffuse declarata sunt a nobis in precedentibus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Hic posset esse questio an corpora celestia sint vnius speciei: sed qz eā fecī prolixe in libro de substantia orbis: iō debes scire qz corpora celestia nec sunt vnius speciei vniuoce. s. predicamentaliter: nec diuersarū specierū vniuoce z principaliter: qm̄ species vniuoce ptinentur sub genere. genus autem vel est materia: vel cōpositum ex materia: vel sumptū a materia: vt dicam in suo loco: z aliqualiter declarauī in. q. an materia sit genus. z. 2. de genera. cō. 37. ideo ppzie nec differūt specie: nec sunt vnius speciei: attamen omnia sunt vnius speciei ſm prius z posterius: vt dicit Auer. 2. celi. cō. 49. corpus em̄ celeste est vnum a tal numero habens orbes velut membra colligata: ideo omnia illa membra sunt vnius nature analogice propter qđ in illis nec est genus: nec species: nec indiuiduum vniuoce: sed tm̄ transumptiue z analogice: questiones autem z difficultates vise sunt ibi: pro nunc sit dictum in tantum.

ALGA. DUB. xxvij.

Vt Alga. adhuc est arguendum sup opinionem pho3 in predicto pcessu. s. tali modo: qualiter ho erubescit qui talem obtinet errorem. vz. q esse primum causatū possibile esse inferat suprem orbis esse: z intelligere seipsum inferat z causet aiam dicti orbis: z suū intelligere primū principiū causet esse cuiusdā intellectus ab eo: z qualis est differentia inter hoc z dictū dicentis q sit quidā hō z quidā est possibilis esse: z q intelligit seipsum z eius creatorem. Cū sīr sequerek illū hoiem inq̄tū est poke esse vnū orbē: vñ maxima est hec admiratio qualis est cō paratio inter esse aliqđ poke esse: z pcedere quēdam orbem abeo. Sīr dicimus q prout ipse intelligit seipsum z suū creatorem debent causari due res ab eo. possibilitas em̄ vna z eadez est natura in quocūq̄ subiecto fuerit: tam in hoie q̄ in angelo: q̄ in cane. Quare sine dubio tales opiniones summe fatuitates debēt ab omnibus reputari.

Alit alga. adhuc est arguendū in opinione pho3 in p̄dicto processu tali mō: qualiter non erubescit qui talē obtinet errorē. Deinde explicat illū errorē. d. vz. q esse primū causatū possibile esse inferat suprem orbis esse: z intelligere seipsum inferat z causet animā dicti orbis: z suum intelligere primū principiū causet esse eiusdē intellectus ab eo. vult dicere: qđ est esse motoris orbis proxīmi. z cū posuit intentionē z errorē: incipit arguere cōtra illum. d. z qualis est differētia inter hoc z dictū dicētis: q sit quidā homo: z q sit possibilis esse: z intelligat seipsum: z eius creatorem: z vult dicere qđ sicut est primū causatū quatuor dispōnes: ita pōt imaginari esse hois consistere in quatuor dispōnibus: z esse cuiuslibet rei: tunc arguit. d. vnde. i. ergo sīr sequitur illam hoiem esse orbē inq̄tum ille hō est ens possibile. z addit quasi arguendo sēd. d. vnde maxima est hec admiratio: qualis est comparatio inter esse aliquod possibile esse: z procedere quendam orbē ab eo: quasi intendit q opz inter causam z causatum esse proportionē aliquā: sed inter esse possibile intelligentie z esse orbem nulla est proportio. ideo admiratio est qa'r intelligentia propter esse eius possibile est causa esse orbis. Deinde declarat q ab hoie poterūt causari alia: sicut ab intelligentia. d. similiter dicimus q prout ipse intelligit seipsum z suum creatorem: debent

UVĀ. BHSC. IyR_120_2

causari due res ab eo.deide ꝓbat q̄ hois possibilitas erit cū essendi orbē.d. posita eñ estvna ⁊ cadē materia in quocūq; subiecto fuerit tā in hoie q̄ in angelo q̄ in cane.⁊ syllogismus pōt sic cōponi:ab vna natura ꝓuenit idē: possibilitas est vna natura.ergo ab ea siue in cane siue in angelo prouenit idē:⁊ sic sicut in angelo ꝓuenit orbis:ita in hoie ab eo ꝓueniet idem orbis. Deinde ponit conclusionem:⁊ eius sermo est manifestus per se:lege eū.

AUERROIS.

Dicimus nos q̄ dicti sermones qui sunt Aui. verba ⁊ eius sequactum non sunt vera neq; ꝓcurrentia per ꝓhoꝝ ordinē:sed non sunt ita erronea sicut ipse putat. ¶Si eñ quidā hō positus fuerit possibilis esse de se necessarius ꝑ aliud intelligens seipsum ⁊ suuz agentē:⁊ diceremus q̄ esset similis secūde cause:vt putabat Alga. Dicimus q̄ bene sequerek:posito q̄ ille hō sit entia efficiens de seipso:⁊ de sua scia:vt ōz de scdo principio ꝑm Aut. vel sicut dicūt omnes de primo principio. ¶Hoc enīz supposito sequitur q̄ procedant ab alio hoie due res: vna inq̄ntum scit seipsum:et alia inq̄ntum scit suū agentem.ipse enim positus fuit agens ex parte scie.⁊ non est similiter negādū si positū fuerit q̄ sit agēs ex parte suuipsius:qō possit dici q̄ id qō ꝓcedit ab eo inq̄ntum est possibilis esse differt ab eo qō ꝓcedit ab eo inq̄ntum est necessarium esse:vnde verba predicta non sunt in gradu defectus quē alga. putabat. Uñ dicimus q̄ hic homo meditatus est philosophos vsq; tuperare:⁊ exponere eos in modum oculos speculantium:tandē q̄ nulla est differentia inter hoc:⁊ dictum dicentis. Si posueritis quoddam ens viuū in vita voluntate sciens in scientia:audiens: videns:⁊ loquens cū auditu ⁊ visu ⁊ locutione:⁊ ab eo procedit totus mundus:quod est absurdum:vnde meditati sumus deniq; q̄ causa huius hominis erroꝝ fuit: quare tantum speculatus fuisset in Auicenne libris:quare contigerūt eum hac scīētia multa incongrua.

¶Primo dicit id in quo conuenit cū Alga.d.dicimus nos q̄ dicti sermones qui sunt verba Aui.⁊ eius sequactū non sunt vera nec concurrentia ꝑ ordines ꝓhoꝝ:⁊ in hoc conuenit ei.Deinde aliqualiter salvat Aut.d.ꝫ nō sunt ita erronea sicut ipse putat:⁊ hoc declarat.d.si enim quidam homo positus fuerit possibilis esse de se necessarius per aliud intelligens seipsum:⁊ suum agentē:⁊ diceremus q̄ esset similis secunde intelligentie: vt putabat Alga.dicimus q̄ bene sequitur:s.idem addito hoc.s.q̄ ille homo sit efficiēs entia de seipso:⁊ de sua scīētia:vt dicitur de suo principio ꝑm Aut. vel sicut omnes de primo principio.hoc eñ supposito sequitur q̄ ꝓcedant ab alio homine due res:vna inq̄ntum scit seipsum:⁊ alia inquātum scit suū agentem:ipsum enim fuit agens ex parte scientie.⁊ nō est sltr negandū si positū fuerit q̄ sit agens ex parte suuipsius:qō possit dici q̄ id qō ꝓcedit ab eo inq̄ntū est possibilis esse differt ab eo inq̄ntū ꝓcedit ab eo:inq̄ntū est necessarium esse:vult dicere q̄ si ponatur agens cum eius dispō inq̄ntū possibilis esse differat ab eius dispositione inq̄ntū necessarium esse sint diuerse ⁊ acta

UVA. BHSC. IyR_120_2

ab eo sub istis diuersis rõnibus erũt diuersa.ideo concludit.d.vnde verba predicta.s.Aui.non sunt in gradu defect⁹ quẽ Alga.putabat.i. nõ ita sunt extranea:sicut ipse dixit.7 addit vnde dicimus q hic hõ meditat⁹ est philosophos vituperare 7 exponere eos in modũ speculantiũ oculos:sicut reperitur in scriptura:7 forte est corrupta:7 dz esse occulta:7 tunc sermo eius est manifestus per se:7 si reperit vt dicit.intendit per speculantes oculos.i.res summe intelligibiles que dicuntur oculi metaphysici:eo quia sunt intelligentes per essentiam:7 quomodocũq; non est cura:7 concludit vltimo.d. hoc quod subdit.d.si posueritis quoddã ens viuũ in vita volens voluntate:sciens scientia:audiens auditu:videns visu:loquens locutione:si sic ponitur ab eo procedet totus mundus:quod est absurdum:7 si litera non est diminuta:videtur mihi q ipse intendat q sicut non est inconueniens q ab vno ente per diuersas dispositiones prouenirent totus mundus si haberet tot dispões quot nature sunt in mũdo:ita non inconuenit q si hõ haberet dispões illas puenirẽt ab eo illa:vt visum est:vnde ab ipso viuente:sentiẽte:audiẽte 7c.prouenirũt fere oia p diuersas naturas:ergo non inconuenit ab vno puentre multa p diuersas dispões.vel forte itelligit:qõ dictum est ab ipso aui.lz sit saluatum ab argumento alga.tñ non est saluatum simpliciter:qm̃ dato hoc:sequitur q ab homine posset prouenire totus mundus:qm̃ in hoie sunt tot dispões quot sunt in mundo:vt audire:videre:loq 7c. immo dicitur microcosmus:vt dicit aristo.in phisicis:ergo ab homine posset totus mundus fieri:7 sic mundus posset creari ab homine:quod est absurdum:7 hec expositio est plus consona verbis:7 forte intelligeret intellectionem aliam:sed hoc sufficit:vltimo concludit causam:7 ratio alga.7 ei⁹ sermo est manifestus per se.

ALGA. DUB. xxviij

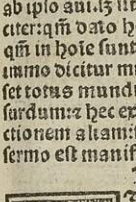

Jt alga.7 si forte aliquis diceret q erit ergo huius questionis finis postq̃ reprobata est ratio aui.in pluralitatis causa.quid ergo dicendum est in hoc: dicitur em̃ q secte philosophoꝝ in hoc rñdent vna trium responsionũ:quarum vna dicit idqõ dixit aliq̃s.vz. q pluralitas procederet a materia.sc̃da vero id qõ dixit ali⁹.s.q pluralitas procederet ab instrumentis.tertia vero quod dixit alius.s.q procedit a mediis.et dicitur q aristote.secta verificauit opinionem ponentium causam pluralitatis esse mediam.vz.qõ pluralitas procedit a mediis.

Dixit alga.7 si forte aliqs diceret q erit ergo hui⁹ questionis finis.postq̃ reprobata est ratiocinatio auicen.in causa pluralitatis.Deinde proponit vnum quesitum.d.quid ergo dicendũ est in hoc.vult dicere:si opinio auic. nihil est:quid erit dicendũ q sit cã pluralitatis entium:7 soluit pm̃ phos dicens.dicitur em̃ q secte phoꝝ in hoc rñdent vna trium responsionum.7 primo ponit primã.d.quarũ vna dicit id qõ dicit aliq̃s.vz.qõ pluralitas procedit a materia.deinde ponit alteram.d.sc̃da vero sup.dicit id qõ dixit ali⁹ q pluralitas procedit ab instrumentis.Deinde ponit tertiã.d.tertia vero sup.dicit id qõ dixit alius.s.q procedit a mediis.Deinde eligit opinionem aristo.d.7 dicitur qõ aristo.verificauit opinionem ponentium causam pluralitatis esse mediam.vz.qõ pluralitas procedit a mediis:7 iste opiniones fuerunt iam exposite supra.ideo bonum est recurrere ibi.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Dicimus nos: q̄ de hoc non potest hic respōderi sufficienter: nec demonstratiue: licet secundum veritatem hoc quod ille dixit nomine pḣorū reperitur nō ab Ari. nec̄ ab alio excellētiori antiquo: nisi a Porphirio qui introductorium logice cōpilauit: sed non fuit valde notus inter pḣos principes: attamen id quod nobis apparet de hoc iuxta peripateticorum radices est. q̄ causa pluralitatis resultat ex tribus p̄dictis ab Algazele. videlz. ex mediis ⁊ preparationibus ⁊ instrumētis ⁊ de tribus istis iam determinauerūt qualiter ad vnū reducantur. esse enim cuiuslibet istorum in vnitate: puta que causa est pluralitatis. ¶ Videtur enī q̄ causa pluralitatis intelligentiarum separatarum sit diuersitas earum naturarum quas recipiunt in eo quod intelligunt de primo principio: ⁊ in eo quod acquirunt ab eo de vnitate que est vna actio in se plura recipiens secundum eam pluralitatem: sicut reperitur in altiori principe: sub quo statuti sunt multi principatus: ⁊ de hoc alibi declaratum est. Unde si id quod declaratū est sufficit bene quidem: sinautem ad spirationem diuinam nos reducamus: sic quod diuersitas procedat a quatuor causarum diuersitate satis manifestum est: diuersitas enim orbium procedit a diuersitate eorum motorum: ⁊ formarū: ⁊ materierum si materiā habent: ⁊ ipsorū operū in hoc mūdo: licet orbes non sint secundum pḣilosophos pro istis operibus. Diuersitas tamen que accidit primo inferioribus entibus: vt sunt simplicia corpora scilicet elementa: procedit sine dubio a diuersitate materie: que sumitur ex ipsius propinquitate ⁊ distantia a superceleſtibus corporibus: vt diuersitas ignis a terra. Causa tamen diuersitatis duorum motuum vniuersalium scilicet generationis ⁊ corruptionis a corporibus superceleſtibus procedit: vt habetur ab Aristo. secundo de generatione. Patet ergo q̄ causa diuersitatis a corporibus superceleſtibus procedens similis est diuersitati a diuersitate instrumentorum: ⁊ si sic cause pluralitatis vnius agentis apud Aristo. sunt dicte tres: ⁊ reducuntur ad vnam modo predicto. Vniuersitas tamen inferiorum entium a quatuor procedit causis. vz. a diuersitate duorum agentium ⁊ materierum ⁊ instrumentorum: sz. q̄ diuersitas procedat a diuersitate recipientium: ⁊ q̄ diuersa ad inuicem fiunt: aperte pz. color namq̄ qui in aerem imprimitur differt ab illo qui in superficie corporis cōsistit: ⁊ ille qui imprimitur in visum differt ab illo qui imprimitur in oculum: ⁊ ille qui imprimitur in sensum cōmunē differt ab illo qui imprimitur in pḣantasiam: et ille qui ingreditur sensum cōem differt ab illo qui ingreditur memoriam: vt in libro de anima diffuse declaratur.

¶ Hic

UVA. BHSC. IyR_120_2

Hic excusat se.d.dicimus nos q̄ de hoc non potest ꝟresponderi sufficien
ter:nec demonstratiue.Deinde conloquitur aliqualr de hoc.ꝛ ꝓmo eligit
opinionem Arist.d.licet ſm veritatem hoc;qđ ille dixit note ꝓpoz.i.ad mē
tem Ari.ſ.q̄ causa pluralitatis est pluralitas mediorum:reperit:nō ab ari
sto.nec ab aliquo excellentiori antiquo nisi a Porphirio:qui introduc
torium logice cōpilauit:sed nō fuit valde notꝰ inter ꝓhe ꝓcipes:ꝛ sic appa
ret quid non est ad mentē ari.Deinde declarat đ est ad mentē aristo.d.at
tamen id quod nobis apparet de hoc iuxta peripatetico; radices.i.funda
menta est q̄ causa pluralitatis resultat ex tribus predictis ab alg.vz.ex me
diis:ꝛ preparationibus.i.subiectis:ꝛ instrumentis.i.agentibus proximis:
ꝛ addit:ꝛ de tribus istis tam determinauit;qualiter ad vnum reducantur.
esse enim cuiuslibet istorum in vnitate.vult dicere:reducitur que est cau
sa pluralitatis.Deinde declarat quomodo in separatis intelligibilibus est
multitudo.d.videtur enim q̄ cā pluralitatis intelligētiaꝝ sepataꝝ sit diuer
sitas earum naturarum quas recipiūt in eo qđ intelligūt de ꝓmo ꝓncipio:
ꝛ in eo quod acquirunt de vnitate ab eo:que vnitas est vna actio in se et
plura recipiēs.i.recipiens latitudinē ſm eam pluralitatē:vult dicere q̄ cā
diuersitatis in istis est diuersa intellectio earū de ꝓmo:ꝛ vnitas eēntie q̄
recipit magis ꝛ minus:ꝛ hoc dictū est multum plane supra.ꝛ hoc declarat
per simile.d.sicut reperitur in altiori principe sub quo statuti sunt mīti ꝑn
cipatus:ꝛ hoc alibi declaratum est:ꝛ tu recurre.12.meta.ꝓmen.44.Dein
de excusat se.d.si id quod declaratum est sufficit bene quidem.q.d.valeat.
sinautem.i.si non nos reducamus id ad ſpirationem diuinā.i.nos dicamꝰ
quod id ſcitur tantum ſpiratione diuina:ꝛ non potest haberi naturali lu
mine.Deinde aliqualr declarat qualr res sunt diuerſe.d.q̄ diuersitas.vult
dicere in entibus:procedat a diuersitate quatuor causaꝝ satis manifestuz Uñ cātur
est:ꝛ declarat hoc primo in ozbibus.d.diuersitas enim ozbium procedit a diuersitaſ
diuersitate eorum motorum ꝛ formarum ꝛ materierū si mām hñt:et proce ozbium.
dit etiam a diuersitate operationum ipſoꝝ in hoc mundo:hz ozbes nō sint
ſm ꝓhs.ſ.simpliciter ꝛ ꝓ istis operibus:sed ꝓp intelligentias.ecce igi
tur quomodo ozbes sunt diuersi per causas quatuor:vt apparet. Deinde
exponit que sunt hec.d.diuersitas tamen que primo principalr accidit in
inferiozibus entibus:vt sunt simplicia corpora.ſ.elemēta procedit sine du
bio a diuersitate materie que sumitur ex ipſius propinquitate ꝛ distātia
a supercelestibus corporibus:vt diuersitas ignis a terra.cā tamen diuersi
tatis duorum motuum vniuersaliū.ſ.generationis ꝛ corruptiōis procedit
a corporibus celestibus:vt habetur scdo de generatione ab Arist.vide ter
tu cōmēti.56.ꝛ inde concludit.d.ptz ergo q̄ cā diuersitatis a corporibus
celestibus procedere similis est diuersitati sup.procedenti a diuersitate in
strumentorum.Deinde concludit id quod intendit.d.ꝛ si sic cause pluralı
tatis vnius agentis sunt dicte tres:ꝛ reducūtur in vnā mō predicto:eo mo
do quo instrumentum in causam reducit.diuersitas tū inferiozentium a
quatuor procedit causis.vz.a diuersitate duorum agentū.ſ.vlis ꝛ prori
mi:ꝛ materierum:ꝛ instrumentoꝝ.Deinde declarat qualiter diuersitates
causarum a diuersitate recipientium:ꝛ exemplum ponit in colore:ꝛ sermo
eius est manifestus per se.quomodo hoc qđ dicit auer.sit manifestum tam
in parte dictum est supra.ꝛ scdo phyſi.hz declarari.ꝓ nunc satis est colli
gasse ea que dixi supra.ꝛ hic:qſi ex eis proueniet intellectus veritatis in
hoc.ꝛ sic completur tertia disputatio ꝛ reliquum est aggredi quartam.

¶Quarta disputatio alga.cū phis in qua ostendit debilitatē
ꝓpoz rōne improbando efficientē mundum.

Destructio destruc.Auer.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ DUBIUM PRIMUM.

Jt Algazel. Homines qui speculati sunt super hoc propositum duabus sectis diuiduntur. Una quarum est secta veraciū sapientum: qui opinati sunt mundum creatum fuisse: & ipsi scierunt necessario quod innouatum non producit seipsum: quare sine dubio indiget efficiente seu producente. Secunda vero secta dicitur eternalis. videlicz homines opinantes mundum esse ab eterno: & nullum attribuūt ei efficientem: philosophi tantum opinati sunt mundum esse ab eterno: sed ipsi attribuunt ei efficientem: & hec opinio minus est nota reliquis duabus opinionibus.

¶ Introducit in primis alga. opiniones sapientum: & di. Ait alga. homies qui speculati sunt super hoc propositum duabus sectis diuidunt. et primo ponit primam & secundam. deinde eligit opinionem philosophorum & dicit. vna quarum est secta veracium sapientum qui opinati sunt mundum esse creatum: ipsi scierunt necessario q innouatum non producit seipm: quia sine dubio indiget efficiente seu producente. Deinde ponit secundaz d. Secunda vero secta dicitur eternalis. vz. homines opinantes mundum esse ab eterno. & dñt q nullum habet efficiente. deinde ponit opinionem tertiam. & comparat inter eas: & sermo eius est manifestus per se.

¶ QUERROJS.

Os dicimus. q philosophorum opinio magis ē nota & rōnabilioz alijs duabus: eo qō agens duobus reperitur modis. Quorum vnus quod ab eo procedit effectus: de quo pendet ipsius actio dum est i fieri: & iste effectus non indiget efficiente post actionis complementum: vt se habet domus cum edificatore. Secundus vero a quo procedit actio tantum dependet de effectu esse non habente: nisi adiuncta sibi actione: et quod priuata actione priuatur effectus: & inuenta actione inuenitur effectus: prout sunt simul & semel: & ista secunda actio nobilioz est prima. ipse enim producit suum effectum: ipsumq conseruat. Sed aliud agens efficit suum effectum: sed indiget alio agente vt eum conseruet: vnde motor cum motu sic se habet: & ideo quia opinati sunt philosophi. quod motus est actus agentis: & quod mundus non sustentatur sine motu: dicunt quod agens motus est agens mundi. Si enim actio eius cessaret vno momento: videlicet. quod motor non moueret totus mundus destrueretur. vnde syllogismus ipsorum talis est. Mundus est opus: aut quid consequens op9: et quodcunq sic se habens indiget sine dubio agente essendi in suo esse. Quapropter concluserunt ex hoc quod mundus habet agens existens in suo esse. vnde quicunq opinati sunt qō actio procedens ab agente mundi sit noua: asserunt quod mundus innouatur ab antiquo agente.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Ut videat errorꝫ alg. primo Auer. ꝓponit distinctionē agētis ⁊ eligit mē
brū qđ ē apud ipsum ad ꝓpositū. deinde remouet ei⁹ pcm. Quātū ad ꝑmū
dicit. dicim⁹ nos q̄ ꝓpꝫ opio magis est nota ⁊ rōnabilior alijs duab⁹: eo
q̄ agēs duob⁹ reperitur modis: quoꝝ vn⁹ est: q̄ ab eo ꝓcedit effect⁹ de quo
pendet ipsius actio dū ē in fieri. vult dicere: eius effect⁹ tm̄ in fieri ab agen
te dependet: ⁊ iste effect⁹ nō idiget efficiēte post actōis fūdamētū: vt se hz do
m⁹ cū edificatore. deinde accipit ꝑm mēbrū. d. scōs vero est. s. a quo ꝓcedit
actio tm̄ dependet de effectu esse non ht̄e: ⁊ est inordinate traductū: ⁊ hz
legi: ⁊ sine quo effect⁹ cē nō hz nisi adūcta sibi actiōe: ⁊ q̄ priuata actione
priuat effect⁹: ⁊ inuēta actiōe inuenit effect⁹. put sunt sūl ⁊ semel: et igit dici-
cet q̄ agēs scōo mō est id a quo dependet effect⁹ in ee: ⁊ in ꝑseruari. ꝓpositꝫ
dimisit istos duos modos agētis ꝑparat ista mēbra ⁊ dicit: ⁊ ista secunda
actio nobilior est ꝑma: ipse. n. vult dicere agēs actione scōa ꝓducit suū effe
ctū: iꝑ maꝫ ꝑseruat: hz aliud agēs. vult dicere. ꝑmo mō efficit suū effectū: sed
indiget alio agente vt eū ꝑseruet. vult ergo q̄ agens qđ agit ⁊ ꝑseruat ē no bilius agēte qđ agit tm̄: qm̄ agēs conseruans ⁊ potens ponere effectum in esse: ⁊ cum hoc ipsum potēs conseruare. aliud est. n. effectū ponere de non esse ad esse: cꝫ ipsum in esse conseruare ꝑm cōem sensum sapiētū. ergo si est agens potens ponere effectum in eē ipsum datuꝫ poterit ꝑseruare. ergo dictum illud est falsum. Dicēdum q̄ ꝑseruare distinguitur ab agere. aliquid enim potest conseruare effectū aliquē: qđ non pōt ipsum agere. v. g. sol pōt conseruare hominem: non tm̄ potest ipsum agere nisi ꝓcurrēte homine. silr aliquod potest agere: non tm̄ conseruare: vt de edificatore dicebaꝫ. ⁊ ideo si est aliquod agens: quod potest effectum ⁊ agere ⁊ conseruare est nobilꝫ cꝫ agens potens conseruare tantum: vel agere tm̄. Et per hoc dicendus q̄ antecedens est verum. non tm̄ opꝫ q̄ oē potens in difficile pōt in vilius ⁊ faci lius: quoniaꝫ sine dubio productio hominis difficilior est ꝓductiōe ꝑmis. non tamen homo potens in generationē hois pōt in generatione vermis: ideo oportet limitare sic: q̄ cōe dictum. s. q̄ potens in difficile sibi proportionatū potest in facilius sibi proportionatuꝫ. ideo argumētum nihil est. Et postcꝫ dixit hoc. eligit modum qualiter motor ꝑim⁹ ē causa agens motum. d. vnde motor cum motu sic. vult dicere secundo modo sic se hz. deinde arguit ꝓpositum pḧorum: ⁊ syllogism⁹ suus pōt sic cōponi. oē agēs motum sine quo mundus nec esse nec fieri pōt: est agēs tali actiōe quali actione agit motum: sed deus efficit motum conseruādo ⁊ efficiendo: sine quo mundus esse non potest. ergo deus agens motuꝫ illo mō agit mundū illo modo. maior est manifesta per se: minor quantum ad ꝑimā partē fuit illata ex dictis: quantum ad secundā partē pōt sic prosyllogizari. illō quo cessante cessat: non potest esse sine eo: sed mundus cessante motu cessat. ergo mundus non potest esse sine motu. Et sermo eius sic ordinatur. quia primo innuit syllogismum: secunda ibi. (si enim actio) innuit prosyllogismum: ⁊ sermo eius est manifestus per se. Et postcꝫ accepit syllogismum ꝑm materiam accepit ꝑm formam. vnde debet sic componi. quicquid est op⁹: aut consequens opus sine quo esse non potest indiget agente per se vl eo quo indiget idem opus: ad quod consequitur. mundus est opus aut quid cōsequens opus. ergo mundus habet agens existens in suo esse. huius primo accipit minorem: deinde ibi. (⁊ quōcunq; sit) accipit maiorem. ⁊ sermo ei⁹ est manifestus per se: Et postquam dixit rationes philosophorum. remouet solutionem loquētū. possunt enim loquētes dicere q̄ argumētū sit verū: scz q̄ mundus dependet ab aliquo agente: non tm̄ est sempiternū: quoniā dependet tanꝫ effectus nouus. ¶ Contra. arguit Auer. d. quicūq; opinatꝫ

Nobilꝫ ē agens qđ agit ꝑser uat quam agens qđ agit tm̄.

Nōē potēs in difficili⁹ pōt i vili⁹ ⁊ facilius.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sunt. q actio procedēs ab agente mūdi sit nous: asserit q mūdus innouat ab aliquo agēte: qō sup. ē iprobatū in ꝓma disputatiōe hui⁹. iō solo illa nō est ꝓns. z sic apparet qualr oplo phoz. ē quemēs: illa loquētiū ē extranea.

Sed hic potest moueri questio. an cessante motu celi mundus destrueretur: z quia totum hoc sermone prolixo declaraui in penultimo capitulo de substantia orbis: ideo vide illic. qualiter etiam nouum nō ꝓueniat ab antiquo: declaratum est in qōne de intellectu.

ALGA. DUB. ij.

ALga. rūdens pro phis. z si aliqs diceret quō nosdim⁹ q mundus hz efficientē: nō ex hoc intēdim⁹ q habeat agēs eligēs z volēs quoddam opus postq̄ de eo non curabat: sicut inuenimus in artificialib⁹ agentib⁹: immo intendimus q mundus habeat causam que primū principium nuncupatur. vz. q suum esse nullā hēat causam: z licet eum vocaremus efficiens: eodem modo debet exponi. ¶ Et est notādum q tale agens vel efficiens pōt facile probari per demōstrationem: nos namq̄ dicere possumus q mundus cum suis entib⁹ causatur ab aliquo: aut non: z habet causam: aut illa causa alias habet: aut non. Unde aut procedit ad infinitū: quod est falsum: aut peruenit ad quandam extremitatem q̄ est prima causa nullā habens sui esse causam: z dicit primum ꝓncipium. Nos em̄ nō intendimus aliud de primo principio nisi quoddam ens nullā habens causam: z est pmanēs necessario. Uerūtamen nullaten⁹ dici pōt ē q celi sint primū ꝓncipiū. illa em̄ corpa plura sunt in numero: z est ostēsum q opz vt sit vnū. Stlr est impole dicere q primū principium est vnum celorum: vel vnū corpus: aut sol: aut aliud: quia quodlibet ex materia z forma cōponitur: z primuz principiuz nō debet cōponi. Tandez intentio nostra est: q ens causaz sui esse non habēs permanēs est necessario: sed tota dissensio est in denominationibus. vz. quid intenditur de primo principio.

¶ Dit Alga. respondens pro philosophis. dicimus q mundus habet efficientem. istam. q. soluit alga. d. non ex hoc intendimus q habeat agens eligens z volens quoddam opus postq̄ de eo non curabat: sicut inuenimus in artificialibus agentibus: immo intendimus q mundus habeat causam que primum principium nuncupatur. videlicet. illud. i. tali modo q suum esse nullam habeat causam: z licet eum vocauerimus efficiens debet exponi eodem modo. s. vt dixit. Deinde inuenit modum inueniendi illum: et dicit. Et est notandum q tale agens vel efficiens potest facile probari per rōnem seu demonstrationem. nos namq̄ dicere possumus q mund⁹ cū suis entibus causatur ab aliquo: aut non. si habet causam: aut illa causa habet aliam causam: aut non. vnde aut procedet ad infinitum: quod est falsum. aut pueniet ad quandā extremitatem: que est prima causa nullam habens sui esse causam: z dicitur primum principium. nos enim non intendimus aliud de primo principio nisi quoddam ens nullam habens causam: z est permanens necessario. Deinde declarat hoc primum principium quid naz est z quid non est. d. verumtamen nullatenus dici potest q celi sint primū principium. Et syllogismus componitur in secūda figura sic. illa corpora

UVA. BHSC. IyR_120_2

celestia sunt plura numero. primū principiū est tantū vnū numero: nō plura numero. ergo in scda figura deus nō est corpora celestia. Deinde ostendit ipsum nō esse aliqō celorū. d. similr est impoke pmū principiū esse vnuz celorū: vt vnū corp⁹ aut sol aut aliud. ꝛ Ari. in scda figura. qđz corp⁹ celeste cōponit ex mā ꝛ forma. primū principiū nō dz cōponi ex mā ꝛ forma. ergo primū principiū nō est corp⁹ celeste. minor ꝓbatur sic. oē cōpositū ex mā ꝛ forma est cōtingēs. ens cām sui esse nō hns permanēs ē necessariū. ergo illud erit cōpositū. Et dicit tñ q in hoc nō est dubium: sed tota distensio ē in denoiationibus primi pncipij. qđ. s. intendit de eo an sit pncipium nouū agēs: ꝛ qualr: vt dictū est ꝛ dicemus.

AVERROIS.

Dicimus nos. q ista verba sunt dialectica non vera. Homen enim cause dicitur equiuoce super quatuor causis: scilicet materia: ꝛ forma: ꝛ fine: ꝛ efficiente. Unde si responsio philosophorum fuerit modo predicto erronea esset responsio. ipsi enim necessario exigunt petere ab arguentibus de quibus quatuor causis loquuntur quando dicunt q mūdus habet primam causam. Unde si ipsi responderent q intēdūt loqui de agēte cā: ꝛ q eius actio fuisset ab eterno: ꝛ q eius effectus est sua actio. dicimus q esset rñsio vera iuxta ipsoꝝ opinionem. sed si ipsi respondent q intelligunt loqui de causa formali: adhuc esset arguendum eis si intendunt q forma mundi sit. i. eo existens. si vero dicunt: q intendunt loq̄ de forma separata: adhuc est petendum vlterius si ipsi ne loquūtur de forma materiali: tūc esset principium apud eos necessario quoddam corp⁹. ꝛ absit q ipsi dicant hoc. Sīr si intendunt de finali cā loqui forte concedēdum esset. Tandem predicta verba sunt valde dubitabilia: quapropter non debent ponere philosophoꝝ rñsionem. Jd tñ qđ dixit. vz. q agens incausatū pōt facile demonstratiue probari: verba erronea sunt: quia ibidem oportet distinguere causas: vt supra dictum fuit: ꝛ declarare q in qualibet earum est dare primaz causam non habentem aliam. vz. q cause agentis peruenīūt ascēdendo ad primum agens: ꝛ forme ad primam formam: ꝛ sic de alijs. Deinde pertinet probare quod quatuor iste ad vnam primam ascendunt: ꝛ ista non facile ostenduntur: vt dixit Algazel. Similiter id quod dixit de declaratione prime cause. videlicet. quando ait: quod mundus cum suis entibus ꝛc. sunt verba erronea sine dubio. Quando enim ipse dixit: quod mundus et eius entia: aut habet causam: aut non habet ꝛc. Dicimus quod oportebat eum distinguere illam causam quare causa dicitur equiuoce. Similiter processus causarum ad infinitū apud philosophos est quodammodo impossibilis. ꝛ quodammodo necessarius. videlicet. quando infinitum sumitur per se ꝛ recte: ita quod precedens sit subsequentis causa: tunc est impossibile. sed quando sumitur per accidens: scilicet ꝛ circulariter: ita quod corruptio precedentis sit necessaria in esse subsequentis: ꝛ qđ sit ibi pmū agēs:

UVA. BHSC. IyR_120_2

tunc infinitas est possibilitas: vt pluuiã generari a nube ⁊ nubẽ a vapore pluuiarũ. opꝛ eñ supponere primã causaꝫ: ⁊ hoiem ex homine generari ad infinitũ est possibile: qz in talibus esse precedentium nõ est necessariũ in sequentib⁹ esse. Vnde tales cause ascendunt necessario ad primam causam eternalẽ ad quã peruenitur alie cause. V. g. qñ Plato ex Socrate generaꝫ: primus motor huius motus est corpus supceleste: vel aĩa: vel intellectus: vel oẽs: vel ipse deus. Quãobꝛez dixit Arist. ꝙ homo ex hoie ⁊ sole generatur: ⁊ sol a suo mouet motore: ⁊ ipsius motor causaꝫ gradatim a primo principio. ⁊ ideo pcedẽs homo nõ est necessarius in subsequẽti esse: vt si quidã artifex multa subsequẽtia efficeret opera in subsequẽtib⁹ tpibus: ⁊ cum diuersis instrumentis: ⁊ illa instrumenta facta fuerũt ab aliis: ⁊ illamet ab aliis: manifestũ est ꝙ ipsa instrumenta fuerũt abinuicẽ p accidens: ⁊ ꝙ nullũ ipsoꝝ necessariũ est in esse effecti nisi primum: ⁊ oĩa ista declarata sunt diffusius alibi. Sed id qõ dixit. s. ꝙ primuꝫ principiũ esse celos est impossibile: qz sunt plures: ⁊ vnitas in eo manifeste patet ⁊c. Intendimus ꝙ si vult dicere ꝙ ordo huius mundi apparet regi ab vno rectoꝛe. dicimus ꝙ vera sunt: sed id qõ dixit. vꝫ. ꝙ impossibile est dicere qõ vnum principiũ primum sit vnum celum: vel vnum corpus: sicut sol vel aliud orbium: quia omne corpus ex materia ⁊ forma componitur: ⁊ primũ principium non debet aliquo modo componi. Dicimus ꝙ nõ est ꝓpositio vniuersalis apud pꝫos: ꝙ omne corpus ex materia ⁊ forma cõponitur. corpus eñ celeste iuxta philosophoꝝ opinionem nõ cõponitur: nisi dicatur qõ ipsoꝝ materia ⁊ inferioꝝ materia nuncupentur equiuoce ꝓter Auic. tñ. quodlibet eñ corpus cõposituꝫ de forma ⁊ materia apud philosophos est innouatũ: sꝫ celi apud eos nõ innouant: immo dicũt esse apud ipsos ab eterno ⁊c. Quaꝛ tñ ostendit breuiter qõ celi nõ hñt materiam. dicimus ꝙ hec est via: quia causa corruptionis apud philosophos est materia. sequit ergo ꝙ illud qõ est incorruptibile nõ sit materiale: immo est quid simpler: ⁊ nisi generatio ⁊ corruptio acciderẽt inferioribus corporibus: non cogeremur dicere qõ sint composita ex materia ⁊ forma. Vadit nãqꝫ talis est apud philosophos. s. qõ corpus est verum in esse sicut est in sensu. vnde si corpora nobis presentia non essent corruptibilia: diceremus sine dubio quod sunt simplicia: ⁊ qõ eoꝝ materia est corpus. ⁊ ideo quia corpus celeste non corrumpitur: apparet quod ipsius materia est corporeitas quam actu habet: ⁊ qõ ipsius anima non sustentatur in ipso corpe. hoc enim corpus non indiget anima in sua conseruatione perpetuali: sicut indigent animalium corpa: verũtamen indiget anima: non quod sit necessaria in suo esse: sed vt sit animatum: quia id qõ est nobilius opꝛ quod habeat: nobiliorẽ gra-

UVA. BHSC. IyR_120_2

dum:sed aiatū est nobilius inaiatis.ergo ꝛc.ꝛ nulla est dissensio apud peripatheticos qō corpora superceleſtia non habeāt potentiā subiectā aliquo mō:ꝛ iō nō est necessariū qō habeant materiā sicut se habent corpora generabilia.vnde vt ait Themistius: aut sunt forme:aut sunt materie dicte cum nostra materia equiuoce: aut sunt materie viue de se:non ab aliqua alia vita.

¶Adducta ſnia alga.ꝛ oibus dictis eius:vult modo aliquibus contradicere ꝛ aliqua verificare:ꝛ virtus eius intelligitur.ꝛ primo declarat ꝙ forma questionis fuit mala.secundo declarat ꝙ questio est male soluta.

¶Ad primum intellectu pri mi debes scire qō alr qō mouet a philosophis:ꝛ alr mouet eā alg a.qō em philosophor est vtrū mūdus habeat cām. alga.aūt quesiuit an mūdus habeat efficientē cām.mō constat qō qō philosophor est vniuersaliꝰ qōne alg.adducta noīe philosophor.lege.Dicim⁹ nos qō ista verba dialectica.vult dicere.verba quib⁹ mouet questio philosophorum:vt dictū est nunc sunt dubitabilia non vera.ſ.absolute:cui⁹ breuem tangit causam.dicēs.nomē enim causa dicit equiuoce super quatuor causis.ſ.materia forma fine ꝛ efficiēte.vult dicere ꝙ causa dicit equoce de quatuor causis:qm causę differūt ſm genus principij:iz quedā rerū nō differant ſm genus predicamēti:ꝛ ideo ibi est equiuocatio dicta penes diuersitatem generis principij.¶Ex his voluit inuere ꝙ questio illa sit male mota:quoniā debuit moueri non sub equiuoco:sed sub vniuoco.ſz diceres.nōne alg.mouet eam sub forma vniuoci.dixit enim an mundus sit habēs causam efficientē.¶Ecce quomodo questio est de vno genere cause tantū.dicendum ꝙ illo modo non negat auer.fuisse bene motā ꝯtum ad formā q̄stionis:sed benet eam mouēt philosophi.ꝛ alg.qui mouet.q.nomine philosophorum debuit mouere modo dicto subvltiori forma:vt appet.ꝛ sic auer.reprehendit formā q̄stionis sub qua debuit moueri q̄stio:ꝛ nō sub qua mota est.Deinde rñsionē reprehēdit.d.vñ si rñsio philosophor fuerit mō predicto:erronea esset rñsio:cui⁹ rationē dicit.ipsi enim necessario exigūt ponere argumentū de quib⁹ quatuor causis loquunt:qñ dicūt ꝙ mund⁹ hz primā causam.i.qñ quenīū an habeat cām:ꝛ rñdent ꝙ hz primā cām.Deinde declarat qūo bene diceret.vñ si ipsi philosophi quos addurit alg.rñderēt ꝙ intendūt loq de agēte causa.sic.ſ.agens ꝙ ꝛ eius actio fuisset ab eterno:et ꝙ ei⁹ effect⁹ est ei⁹ actio.dicim⁹ ꝙ esset rñsio vera.vult dicere ꝙ vno mō ad.q. possunt distincte loqui de causa agēte eterna cuius effectus est illius actio:ꝛ sic bene dicūt:quoniā mūdus hz causam agentē isto modo.Deinde ostēdit quomodo scō modo posset eorū respōsio esse bona.d.sed si ipsi responderēt:ꝙ ipsi intēdunt loqui de causa formali:adhuc esset arguēdū eis sup. interrogādo.si intēdunt an forma mundi sit in eo existēs.an sup.sit separata quomodo nauta separat a naui.Si vero dicūt ꝙ intēdunt loqui de forma separata.adhuc est petēdum.ne.i.an loquūtur de forma materiali.i.an illa forma separata sit materialis:an purus intell⁹.ꝛ destruit primū.dicēs. tunc esset apud eos principiū.i.primus motor necessario corpus:ꝛ destruit ꝓns.dicēs.ꝛ absit qō ipsi dicant hoc.quoniā in libris Aristo.vt in fine octaui phy.ꝛ in.12.meta.tex.cō.41.declaratū est totum oppositum:ꝛ tunc supplens q̄stionē.ſ.si illa forma separata videt nō materialis tunc bñ dicunt.

¶Sed obijcies:qm videt sermo auer.supfluus:quoniā nulla est forma separata q̄ possit intelligi esse corpus:ꝛ ꝙ ꝓns illa q̄stio est ociosa.7.enim meta.tex.cōmē.59.q̄rere propter quid homo est homo:nihil est querere.Dicēdum ꝙ forma potest dici separata duobus modis.vno modo a mā: et sic

Duplex forma separata.

UVA. BHSC. IyR_120_2

impossibile est intelligere illā in materia: & sic qō esset ociosa. alio mō a subiecto: et sic motor respectu mobilis est forma separata. et sic est propositio dubitabilis. esto q primus motor sit separatus a mobili: sicut nauta a naui q nō ꝑstituitur ꝑ nauim an sit corp⁹ an non: & sic intelligit sermo Auer. ¶Et debes scire q in exēplari qō ꝓcenit ad me post sic habet. adhuc esset arguendū eis si intendūt formā mūdi in eo existere: & tūc adhuc est pretendum. an sit existēs tanq̄ forma materialis: an tanq̄ motor. & absit q primi dicāt: q ꝫ tunc primus motor esset corpus aut virtus in corpore. Ubi aperte auer. loquit & nō accidit dubitare in illa qōne. Deinde tangit tertium intellectum. d. Simr si intēdant de formali causa loqui: forte concedendum esset. i. eodē modo loquendo de fine. s. separato sicut de forma esset cōceden dum intentū ꝓpos. & dixit forte: q nondū est declaratū qūo primus motor sit finis. vel q dubia est mens eor. Deinde ꝯcludit peccatū alga. d. tandez sup. ꝓpter hec predicta verba sunt valde dubitabilia: ideo ꝯcludit: quapropter nō debēt ponere. i. innuere respōsionē philosophor. vult dicere q ideo Alga. male posuit illa tanq̄ sint respōsio ꝓpōrū: eo q philosophi nō vtunt verbis dubitabilib⁹. (Id tñ qō dixit.) Cum reprobauit Alga. tum quantū ad qōnis formā. tum quantū ad solutionis modū. vult modo reprehendere ipsum quantū ad sniam quā adiunxit per quā ꝓbabat primū motorem esse. & primo reprobat ipsum quantū ad modū loquēdi. scō quantū ad rei naturā. In prima parte ꝓponit id qō vult reprobare. d. id tñ qō dixit. vz. q agens incausatū pōt facile demonstratiue probari. verba sunt erronea. immo vt declarabit hoc est difficile & nō facile ad probandū. Deinde prosequitur. d. qz ibidē. i. in probatione illius plura cōcurrūt. primo oportet distinguere causas: vt supra dictū fuit. & secundo oportet declarare q in qualibet earum est dare primā causam nō habentē aliā. sic. vz. q cause agentes peruenīt in ascendēdo ad primum agens: & forme ad primā formam. & sic in aliis. s. materia & fine op3 probare statū. tertio op3 ꝓbare q iste quattuor ad vnā primā ascendūt. i. reducunt. & tūc cōcludit peccatū eius. d. ista sup. tertia nō facile ostendunt: cuius oppositū est vt dicit Alga. ¶Debes scire ꝓ intellectu tertij requisiti: q quattuor cause reducunt ad vnū simplr: nō tñ ad vnā causarū. neutra eīm reducit ad neutrā. bene tñ quattuor reducuntur ad vnū primū: & hoc diuersimode. quedā ꝑ dētitatem: vt finis forma et agens. sunt eīm in deo vnū in esse: & tria in modo: & aliqua earū per dependentiam: vt materia: prima eīm materia reducit ad primū motorem per dependentiam: sicut alibi dictum est. (Similiter idq̄) Nunc reprobat ipsum in re. & primo quantū ad malā logicā. Ubi debes scire q equiuoca ꝓpositio est vbi subiectū est terminus equiuocus: & est talis nature: q nō pōt esse altera pars cōtradictionis. iste eīm simplr sumpte. s. canis currit. & canis nō currit. non sunt cōtradictorie: eo q ꝓpositiones sunt equiuoce: ideo dñt an teq̄ sint ꝯtradictiōis extrema subdistinguit: vt dictū est in logica. Isto supposito dicit. simlr id q̄ dixit de declaratione prime cause. vz. q̄ñ ait q mundus cū suis entibus &c. vult subintelligere an habeat causam an nō. sunt verba erronea. i. peccātia in dialectica sine dubio. q̄ñ eīm ipse dixit q mūdus & ei⁹ entia: aut hñt cām: aut nō habēt &c. dicimus eīm q oportebat eū distinguere illā cām: q causa ꝺr equiuoce. s. tam ꝑm genus predicamēti q̄ ꝑm genus principij: vt dictū est: q̄ꝑ ꝓs ista qō nō est inter extrema contradictionis. (Simlr ꝓcessus.) Nūc reprehēdit ipm tertio quantū ad rē: declarādo: q ipe adhuc in logica peccauit: q̄ñ distinguēdū simplr negauit. negauit eīm processum causarū in infinitū esse possibilē quantū. vno modo est verū apud philosophos. alio modo est falsum. d. ergo. similiter ꝓcessus causarū ad in-

Quattuor cāe pñt reduci ad vnū: non tñ aliqua illaruz ad aliam inter se.

Propositio equiuoca.

UVA. BHSC. IyR_120_2

finitū apud philosophos est quodāmodo impossibilis:ꝛ quodāmodo necessarī⁹.ꝛ declarat qñ est impossis.d.vj.qñ infinitū sumit ꝑ se ꝛ recte.ita recte.s.q̄ precedēs sit cā subsequētis:ꝛ nō ecōtra:tūc isto modo est impossibilis.deinde accipit intellectū ꝓcedendū.d.sed qñ sumit ꝑ accidēs.s.ꝛ circulariter:ita q̄ sup.tali modo circulariter q̄ corruptio precedentis sit necessaria in esse subsequētis.ꝛ addo q̄ in tali circulatione sit primū agēs:tūc infinitas in causis est possibilis:hoc declarat exēplo.d.vt nubē generari a vapore:ꝛ vaporē a pluuia:ꝛ pluuiam a nube.In hoc essi circulo opꝫ supponere primā causam.Deinde ponit ſm exemplū.d.ꝛ hoiem ex homine generari ad infinitū est possibile.¶Sed pōt quis dicere.nō ꝓpter hoc cōcedit infinitas entiū qñ si ecōm est primū est:ergo dabunt cause actu infinite.ideo respondēdo dicit sup.dico nō sequi infinitū in actu q̄ in talib⁹.vult dicere accidētaliter ordinatis esse precedentiū nō est necessariū in esse sequētibus.i.in effectib⁹ succedētibus.Declarat etiā q̄ opꝫ vt sit in tali ordine prima causa.d.vnde tales cause ascendūt necessario ad primā causam eternalē:ad quaz peruenīūt alie cause.U.g.qñ plato ex Socrate tanq̄ ex agente generatur primus motor huius motus.i.generationis istius est corpus supercelestel vel aīa:vel intellectus:vel oēs:vel ipse deus.Deinde probat hoc auctoritate Arist.vel potius verificat arist.dictū.d.ꝯ̄obrem dixit Arist.2.physic.tercommē.26.q̄ homo generat ex homine ꝛ sol:ꝛ sol mouet a suo motore:ꝛ solis motor causat gradatim a primo principio.ꝛ per ꝛ̄s precedens homo nō est necessarius in esse subsequentis:sed principiū primū est ibi opportunum ꝛ necessariū.hoc declarat etiā exēplo manifesto ꝛ notabili.d.vt si quidam artifex efficeret opera multa subsequētia in subsequētib⁹ tēporibus:ꝛ cum diuersis instrumētis:ꝛ illa instrumēta facta fuerint ab aliis:ꝛ illa inter ab aliis.manifestū est q̄ ipsa instrumēta fuerūt adminicē per accidēs.ꝛ est etiam manifestum q̄ nullū ipsoꝝ necessariū est in esse effectu:nisi primū:tūc applica tu ad propositum.Deinde excusat se.d.ꝛ omnia ista declarata sunt diffusius alibi.s.in.8.physico.ꝛ.ꝛ.physi.8.quidē textu commē.4.7.ꝛ.5.scilicet commē.13.ꝛ in prima disputatione huiꝰ in solutione quinti dubiꝰ.¶De ꝓcedere in infinitū i causis ē possibile.
Deus scire primo q̄ processus infinitus in causis est possibilis:vt innuit hic dubitatio
ipse:quattuor conditionibus.prima in causis per accidens.secunda circulariter se habentibus.tertia vbi esse precedentis non est necessarium in esse subsequentis.quarta supposito primam causam esse in rerū natura.¶Sed obiciet quis quoniam homo fit ab homine:ꝛ non circulariter.¶Secundo etiam corruptio patris non est necessaria ꝓ esse filij:vt vides.¶Dicendus vt dicit in.2.meta.commē.7.ꝛ prope finem secundi de generatione:ꝛ cause possunt esse infinite.primo quando accidētaliter ordinantur:quoniam vbi essentialiter:tunc esse vnius esset simul cum esse alterius.ꝛ sic infinitū esset in actu.secundo circulariter gentis:ꝛ hoc propinque vel remote. homo essi fit ab homine.ꝛ econtra.remote.qñ ex cadauere fit terra:ex terra planta:ex planta cibus.ex cibo sperma:ex sperm ate homo.Dixit vlterius ita q̄ sit ibi primum agens.quoniam vbi non esset ibi primum agens non esset ordo in causis:nec processus:vt dictum est alibi:scilicet in octauo cōmen.15.¶Secundo debes scire q̄ quattuor sunt opiniones que reducūt has causas generabiles.Ad primam vna.Themistij:qui posuit animaz in terra existere: The. opnio.
id est infra orbem lune ꝓductam ex sole ꝛ orbe.declarauit secundum arist. vel ex diis secundis ſm pla.vt narrat auer.in.12.meta.commento.1.ꝛ apparet in primo ꝛ tertio sue abbreuiationis de anima.¶Secunda fuit opinio Auic.alpharabij ꝛ alexan.qui ponit intellectum agentem vnam intelli Auic.
gentiarum infra sphceram lune esse causam:ad quam reducuntur omnes he

UVA. BHSC. IyR_120_2

presentes:vt Auer.dicit.7.meta.cō.31.7.8..phy.commē.79. ¶Tertia fuit
Aristo. opinio Arist.q illa prima causa sint omnes motores orbium: computan-
do etiam deum vt in.9.meta.commen.7.7.12.meta.commento.44.finxit.
vbi declarauit ordinem intelligentiarum inuicem 7 necessitatem earum.
Opio ma ¶Quarta fuit opinio legis sue.s.mahumeti:vt narrat ipse.12. meta.com-
humeti. men.18.q illa prima causa ad quam omnes reducuntur sit deus:a quo im
mediate proueniunt omnia:vt ibidem dicit.7 ideo aduertens ad has quat
tuor opiniones dixit.vt anima:vel intellectus:vel omnes:vel ipse deus.te
tigit enim quattuor opiniones dictas.(Sed id quod dixit.) Quarto repre-
hendit illum quantum ad probationem qua intendit probare deum non
esse celos:nec celum:7 primo preponit sermonem eius contra quem argue
re intēdit.d.sed id quod dixit q primum principium esse celos est impossibi
le:quia sup.celi sunt plures:7 vnitas in eo fuit manifesta 7c.fuit ergo ra-
tio alga.replicata his verbis.Deinde verificat propositionem eius:vbi de
bes scire q deum non esse celos potest intelligi duobus modis: vno modo
accipiendo deum pro vno principe a quo emanant omnia entia.secundo
modo pro ordine rerum:qui ordo secundum rem est ipse res ordinate:vt
alibi scis.dicit ergo intendimus q si vult dicere q ordo huius mundi ap-
paret regi ab vno rectore.dicimus q vera sunt:scilicet illius verba:id est si
loquitur de deo primo modo vera fuit eius probatio:7 sup.si secundo mo
do non concludit vt scis.(Sed id quod dixit.vz.q impossibile.) reprobat
ipsum quinto 7 primo preponit sermonem eius.d.sed id quod dixit.vz.qđ
impossibile est dicere q vnum principium primum sit vnum celum:vel vnū
corpus:sicut esset sol vel aliud orbium.7 repetit eius rationem in secunda
figura.d.quia omne corpus ex materia 7 forma componitur:7 primū prin-
cipiuz non debet aliquo modo componi.7 per consequens non est corpus.
Deinde statim dicit suam phantasiam.dicimus q non est propositio vni-
uersalis apud philosophos:scilicet illa:q omne corpus componitur ex ma-
teria 7 forma.7 quia ad destruēdum vniuersalem affirmatiuam sufficit veri
ficare particularem negatiuam:ideo dicit.corpus enim celeste iuxta philo-
sophorum opinionem non componitur sup.ex materia 7 forma.ergo supple
non omne corpus.Deinde remouet.q.quoniam omne quod mouetur diui-
ditur in materiam 7 formam:vt secundo meta.dicitur commēto.17.In om
ni motu opz intelligere materiam.Respondet.d.nisi dicatur q materia ip-
sorum.s.orbium:7 materia inferiorum nuncupentur equiuoce.vult dicere:
q materia potest capi duobus modis.vno modo vniuoce pro materia trās
mutabili.alio modo analogice:prout indifferens est ad localem 7 transmu
tabilem:7 sic potest concedi materia in corporibus celestibus:7 qz dictum
est q iuxta philosophos celum non componitur ex materia 7 forma vniuo
ce excipit Auic.d.preter Auicē.q.d.quia solus putat contrarium:sicut dictū
est primo celi.commē.20.Deinde probat illud quod dixit.s.celum non com
pon ex materia vniuoce.d.quodlibet enim corpus compositum ex materia
7 forma innouatum est:sed celi apud eos non innouātur:immo apud ipsos
dicuntur ab eterno:vt aristo.8.phys.viam motus eterni concluſit.(Quali
ter tamen.) Cum reprobauit ipsum quinq modis mouet.q.d.qualiter ta-
men ostenditur breuiter q celi non habeant materiam.q.d.cum dictum sit
ipsum carere materia que nam est via ad hoc:7 Respondet.d.dicimus q hec
est via:quia causa corruptionis apud philosophos est materia.sequitur er
go q id quod est incorruptibile nō sit recte materiale:immo est quid sim-
plex.vnde potentia sylli est ista.omne eternum caret principijs generatio-
nis et corruptionis:sed corpus celeste est eternum:ergo caret materia que

UVA. BHSC. IyR_120_2

vna est causa generationis. Deinde probat hoc: quasi per locum a contrario. d. ꝙ nisi generatio ꝙ corruptio acciderent inferioribus corporibus non cogeremur dicere ꝙ sint composita ex materia ꝙ forma: ꝙ tunc vis argumenti est. si causa generationis est habere materiam per locum a contrario: causa incorruptibilitatis: ꝙ esse eterni erit carentia materie: vt Auer. arguit in vltimo de substantia orbis. Deinde probat aliud additum. s. quod quia caret materia ꝙ est eternum est simplex: ꝙ eorum materia est corpus. ꝙ argumentum eius est hypotheticum. sic. si corpus est vnum apud sensum ꝙ incorruptibile est vnum simplex: ꝙ eius materia est corpus. sed corpus celeste est vnum apud sensum ꝙ incorruptibile: ergo simplex ꝙ eius materia est corp⁹. huius sylli ponit probationem de corporibus nobis presentibus: quoniam si ista essent incorruptibilia: ꝙ quodlibet illorū esset vnū apud sensum: quilibet illorum esset simplex: ꝙ sic patet añs. primo ergo ponit añs. d. radix nāꝙ talis est apud pḥos ꝙ corpus est vnum in esse: sicut est in sensu: ꝙ p hoc vult intelligere añs. illud. s. quod si est vnū in sensu ꝙ incorruptibile: eius esse est simplex: ꝙ eius materia est corpus. attamen non ponit totum licet ipsum velit totuz intelligere. Deinde probat hoc añs. d. vnde si corpora nobis pñtia non essent corruptibilia: ꝙ sup. quodlibet eorum esset simplex diceremus sine dubio ꝙ essent simplicia: ꝙ eorum materia est corpus. Deinde accipit minorem. d. ꝙ ideo quia corpus celeste non corrūpitur. ꝙ sup. est vnū apud sensum. Deinde accipit pñam. d. apparet ꝙ ipsius materia est corporeitas. ꝙ sup. ipsum esse simplex. ¶ Sed debes scire ꝙ ad declarandū simplicitatem corporis duo requiruntur. scilicet. quod sit apud sensum simpliciter: ꝙ careat materia. si enim corpus caret materia: ꝙ sit plura apud sensum: non potest iudicari simplex: ideo dixit ꝙ careat materia: ꝙ sit simplex apud sensum. (Hoc enim.) vlterius hic remouet circa nunc dicta aliud dubium: qm̄ corpus celeste est: attamen vt declaratum est in multis locis: maxime secundo celi in textu ꝙ cōmento. 61. vnde ergo poterit quis credere ipsum esse compositum sicut animal generabile ex anima ꝙ corpore: et sic ex materia ꝙ forma. ¶ Respondet. vbi debes scire ꝙ aliquod corpus indigere anima est duobus modis. vno modo vt illa sit formaliter eius esse in actu ꝙ in specie sicut corpus hominis. indiget enim cogitativa vt illa ponitur in esse actu formaliter: sic ꝙ actuale esse hominis est esse anime ei⁹. Alio modo. aliquod indigere anima vt ponitur in esse nobili ꝙ conseruante in operatione: eo quia esse eius est in actu: attamen esse non pōt nisi operata ista distinctione habita continuatur. ergo sic littera. dico ꝙ licet sit celū compositum ex anima ꝙ corpore: non tamen ex materia ꝙ forma vnino cedictis. hoc enim corpus non indiget anima in sua conseruatione perpetuali. i. primo modo: sicut corpora animalium indigent. Deinde declarat quomodo indiget. d. verumtamen indiget anima: non ꝙ sit necessaria in suo esse. i. actuali primo modo: sed secundo modo. scilicet vt sit animatum: cuius rationem breuē tangit: quia id quod est nobilius oportet ꝙ habeat nobiliorem gradum. sed animatū est nobilius inanimatis. ergo oportet vt habeat nobiliorem gradum: qui est gradus vitalis: ꝙ maxime animalis: vt scis secundo de aia. cōmē. 15. Deinde probat cōclusionem predictam confessione omnium peripatheticorum. d. ꝙ nulla est dissensio apud peripatheticos (quod corpora supercelestia nō habeant potētiā subiectā. i. materiā aliquo modo: ꝙ ideo nō est necessariū ꝙ habeāt materiam sicut se habēt corpa generabilia. i. vnius rōnis cum mā illorū. ecce qūo oēs in hoc sunt cōcordes. Deinde probat hoc auctoritate Themistij. d. vnde ꝙ ait Themistius corpora celestia aut sunt forme aut sunt materie dicte cum nostra materia equi-

Adcognoscēdū an corpus sit simplex duo requiruntur. Duplr corp⁹ aia indiget. Zcelū sit cōpositus exaia ꝙ corpore: ñ tñ ex mā et forma.

UVA. BHSC. IyR_120_2

noce:aut sunt materie viue. i.animate de se:non aliqua alia vita.i.generabili ⁊ corruptibili:sed eterna.

Cõtradictio in dictis auer.

Sed super his accidit questio:qñ videtur dictum Auer. contrarium sibi.hic enim dicit materiam causam generationis.in primo aũt de substantia orbis.⁊ primo celi.videtur dicere ꝙ materia ⁊ contrarium:vt apparet cõmen.20.⁊ sic videtur diminutus vel ibi supfluus.Et ly de materia celi in multis locis dixit:vt in questione propria de hoc.⁊ tetigi hanc.q. attamẽ pro nunc dicendum ꝙ causa generationis ⁊ corruptionis sunt due: scilicet materia ⁊ contrarium:quia tamen mutuo se inferunt. omne enim habens materiam habet contrarium ⁊ econtra:vt auerrois primo celi.commen.124.probat.ideo multotiens Auer.dicit causam corruptionis esse materiam:vt hic multotiens contrarium:vt.5.phyſi.commen.10.quonia satis in vno conuertibilium intelligit reliquum.

Solo.

ALGA. DUB. iij.

Vlga.⁊ nos dicimus ꝙ ad hoc respondendum est dupliciter:quorum vnum est ꝙ sequeret iuxta ipsorum opinionem:qõ omnia mundi corpora esset antiqua:⁊ incausata. Et id quod dicunt philosophi.vz.ꝙ huius destructio potest scirī per alium modum: nos reprobabimus eum cum perueniente disputatione:qñ de vnitate dei ⁊ remotione denominationum tractabimus.

Nunc induxit Alga.reprehendentẽ phos duobus modis quox secũdus ponitur in dubio quarto. Pro intellectu huius debes remouere ꝓcessum philosophox ad probandũ ꝙ deus sit agẽs.dico ergo ꝙ sic arguebant. In oibus agentibus opz venire ad vnum primum simplr eternũ.aliter in causis esset ꝓcessus infinitus⁊ reliqua.contra hunc ꝓcessum instat alga.duobus modis expresse:quox secũdus ponetur in dubio quarto.ly in presenti dubio ponat vnum expresse ⁊ aliũ implicite:⁊ sic computãdo oẽs arguit tribus modis.primo arguit sic.si daretur agẽs primũ eternũ:sequitur ꝙ oia corpora mundi essent eterna:⁊ sic nihil generat cõtra eos. Scõo arguit. si aliqõ agens esset tale:illud esset corpus vel virtus in corpore. hoc ergo dubiũ in scõo dimisit:qz primo explicat primam rationẽ contra phos:secũdo ibi.(Et id qõ dicunt.)tangit scõm modũ.dicit ergo:⁊ nos dicimus qõ ad hoc.i.contra illum ꝓcessum rñdendum est dupl̃r.i.arguendo duob⁹ modis:quorum vnus est ꝙ sequitur iuxta ipsorum opinionẽ:ꝙ omnia mundi corpora essent antiquaⁿ incausata.i.nullo modo dependentia.(Et id qõ.) Dictãgit secũdã reprobationẽ secũdi phox dicti. Vbi debes scire ꝙ arist.i 8.probauit primũ motorem esse vnum ex vnitate primi mobilis. Si cñ datur vnũ primũ mobile:oportet vt detur vnum primum agens mobile illud mouens semp.⁊ ideo videmus arist.vt dicit auer.primo celi.cõmen.33.facere questionem de vnitate mundi:qñ vt dicit auer.qui dixit ꝙ mundi sunt plures:contingeret ei credere multa principia.⁊ econtra.⁊ ideo arist. declarauit ex vnitate primi vnitatem mundi:vt auer.in primo celi.cõmẽ.30.declarat.vide.Hic ergo fuit vna alia via ad probandũ esse vnum primũ agẽs. dicit modo alga.⁊ id qõ dicunt phi ꝙ destructio huius.i.principium agentiũ pluralitatis.i.ꝙ opiniones dicentes plura esse principia:destructio potest scirī per alium modum.s.a.supradicto.nos reprobabimus eum.i.illum modum cum perueniente.i.ventura disputatione quinta:quando de vnitate dei ⁊ remotione denominationum.i.de implicitate illius in.8. disputatio-

Exvnitate primi mobilis arguit vnitas primi motoris.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ne tractabimus. Ubi secundo debes scire q reprobatio componitur sic. ois substãtia cõposita ex pluribus denoiationibus. i. attributis est corpus: aut virtus in corpore. sed deus est substãtia cõposita ex plurib⁹ denoiationib⁹. ergo deus est corpus vel virtus in corpore. maior supponitur ab eo tanq manifesta. minor declaratur: qm apud phos deus est agens: deus est vnum fm vnitatẽ primi mobilis. est mouens: t sic de alijs: que agenti conuenũt. t per ꝫsequens plurib⁹ denominationibus constituitur. conclusio est falsa. ergo aliqua premissarũ. non maior: ergo minor. sed minor sequitur ex hoc q ponunt deum esse primum agens: primũ mouens vnũ ꝛc. ergo deus non est vnum primum agens. hic ergo est modus quẽ dicet post alga. cõtra philosophos in reprobatione illius secundi modi.

AVERROIS.

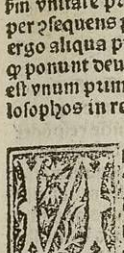

Os dicimus q ipsius intentio est: qõ phi nequiuerũt vnitatem dei asserere: neq qõ vnũ sit corpus posteq ipsi nequiuerunt remouere dei denominationes. Oportet enim eos concedere qõ deus sit substantia cum denominationibus: t quodcũq sic se habet est sine dubio corpus aut virtus corporea: t ideo sequit eos qõ primum principium incausatum sit corpus celeste: sed phi non attribuunt necessario esse cui causa non est id quod direrat alga. nomine eox: neq putant phi. qõ ipsi nequeant ꝓbare egregie dei vnitatem: t ab ipsa denominationes remouere. t deo dante in sequẽtibus diffuse tractabimus.

Uidetur mihi qõ auer. hic arguat contra scõm modũ: quẽ infra dicet alga. quem supra expressi. t primo repetit sniam eius dicens. dicimus nos qõ ipsius intentio est qõ philosophi nequiuerunt vnitatem dei asserere. i. non bene potuerunt probare deum esse vnum. neq sup. potuerunt asserere qõ vnum sit corpus: sic reperitur translatio ista. t si sic: videtur mihi q auer. velit dicere nomine alga. q philosophi in duobus peccant. primo: quia non potuerunt assignare deum esse vnum ex vnitate corporis celestis fm modũ iam expressum. scõm peccatum est: qm neq possunt probare q in natura est vnum primum corpus quod mouetur ex se: t tunc lege sic. q ipsi nequiuerunt asserere. i. probare dei vnitatem. sup. ex vnitate corporis primi. t hoc ẽptum ad primum errorem phox. neq potuerunt asserere demonstratiue q vnum sit primum corpus. t hoc ẽptum ad scõm errorem. q autem hoc scõm non possunt probare auer. non explicat: sed explicat primum. d. posteq ipsi nequiuerunt remouere dei denominationes. vult dicere q hac de causa nõ possunt saluare dei vnitatem: quia saluando illam intrant concedere ipsuz esse constitutum ex pluribus denoiationibus: cuius rationem explicat dicens. oportet enim eos concedere q deus sit substantia cum denominationibus. i. composita ex multis denominationibus. i. attributis. t hec minor algazelis. Deinde ponit maiorem. d. t quodcũq sic se habet est sine dubio corpus aut virtus corporea. hic suppleas conclusionem quam in expositione dubij posuit: quam hic ipse repetit dicens. t ideo sequitur eos q primum principium incausatum sit corpus celeste vel quodcũq aliud: q autẽ illud scõm philosophi ꝓbare non possunt: Auer. non explicat: põt iñ explicari: qm via probans corpus eternum esse: est via motus eterni: sic. si motus est aliquis in rerum natura eternus. est aliquod corpus motum eternum. sed aliquis motus est eternus: vt primus circularis: ergo erit aliquod corpus

UVA. BHSC. IyR_120_2

eternum.vult ergo alga.q hec via nulla sit.qm̃ substentatur in minori dubia:in qua loquentes contradicerent:ideo videtur q duobus modis peccauerunt phi.sed in translatione secunda sic reperitur scriptura.(Neq; qõ vnum non sit corpus.)r tunc videtur dicere q isti peccant: quia non pñt probare dei vnitatem:neq; possunt probare ipsum non esse corpus p illaz vnitatem.q.d.eo quia ad illam probationẽ sequitur dei esse in materia consistere:vel ipsum esse corpus:vt dictum fuit:r tunc ꝑm hoc non repetit nisi vnum peccatum phoz.r est melius.(Sed phi.)respondet hic ad argumentũ alg.contra phos.r vt mihi videtur ipse negat minorem.vñ dicit.iz philosophi non attribuunt necessario esse cui causa non est.i.ipsi necesse esse i causato id qõ dixerat alga.nomine eorum.i.deum eum compositum ex pluribus denominationibus.ecce quomodo negat minorem. Deinde respõdet ad probationem.d.neq; putant philosophi q ipsi nequeant probare egregie.i.demonstratiue dei vnitatem:r ab ipsa vnitate remouere denominationes.q.d.q philosophi possunt concedere deum esse vnum ex illa ratione:et tamen pñt remouere ei compositionẽ:qz iz deus sit vnus monẽs agẽs r̃c. attamen ista non dicũt cõpositionẽ.ppter qõ excusat se.d.r deo dãte in sequentibus diffuse tractabimus.Ecce qũo pulchre auer.satisfecit ad rationem formaliter:r q̃ difficile fuit mihi ordinare dubium r solu.dubij:eo maxime cum nullam viderim expositionem:r vtinam q haberẽ aliquã.multotiens enim desperatus ex difficultate verboꝝ istius trãslationis:r carentia expositionis volui dimittere.attamen ꝗtum possum tantum exponam. expositio autez subtilioz relinquatur posterioz. ¶Sed dices.quare auer. non reprobat primum modum:neq; approbat.videtur mihi quod propter duo.primo:quia eius solutio manifesta est ex dictis.ꝝsequentia eñ illa sustentatur in vna propositione.s.qõ ab eterno immobili nouum prouenire non potest.ergo si deus est agens eternum.omnia corpora mundi que ab ipso dependent erunt eterna.modo hec ratio soluta est multotiens in tertia disputatiome.vbi dictum est q propositio illa vbi substentatur est vera.s.immediate vt dictum est. 8.phy.cõ.15.vbi dictum est q ab eterno non prouenit nouum immediate:iz mediate bene.r hoc declarauit in expositione secundi de substantia orbis. Secundo videtur mihi q ideo non soluit illam:qm̃ ex dicendis potest eius solo esse manifesta:ideo ne ei accidat verboꝝ superfluitas rationabiliter potuit supersedere.

pria qõ. Sed circa dicta videtur esse qõ rõnabilis:qm̃ pluralitas attributoruz arguit compositionez in continente.videmus enim hoc in omni ente generabili vbi est bonitas:sapientia virtus actiua:r similia. multitudo enim attributoꝝ arguit compositionem in omni rẽ generabili.ergo et in deo:r si non in deo:erit questio:quare non in deo r in aliis sic. ¶Secundo potest argui.qm̃ illa multa vel reducuntur in vnitatem:vel sunt simplr plura.si plura:ergo continens illa esset congregatum r vnum vnitate exercitus. Si in vnitatem:in omni vnitate opz aliquod habere se vt actũ r alterum vt potentia:ergo erit compositio. ¶Ad istam.q.dicunt quidam qõ multitudo attributoruz in omni ente circa primum arguit compositionẽ: cuius ratio est:qm̃ in eis non possunt esse nisi vt causantur a primo:r sic cõpositionem dicũt.nunc aũt causatum est compositũ ꝑm auer.in primo aũt: quia continetur vt in causa:ideo sunt in eo sine compositione:r hoc est qõ dicitur cõiter:q quecũq; sunt in rebus dispersa sunt vnita in deo:eo qz ibi sunt eo modo quo causata sunt in cã que continentia nullã dicit cõpositionẽ. ¶Sed mihi videt q opinio ista sit purus error.qm̃ vel multitudo attributoꝝ formaliter dicunt compositionẽ.i.inquãtum multitudo attributoruz

Opinio quorũdã.

Impugnatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

vel per accidens ratione subiecti in quo sunt. si scom male dicunt: qm eius qo est per se non vz cā assignari per accidens: etiam vt sic oia in creatura essent composita ratione continentis. Si vero dicit compositionē formalem: ergo in quocūq; dicet compositionem saluata eius rōne quiditatiua z formali: z sic in deo esset compositio. Ideo mihi videtur q multitudo attributoz fm eius rōnem formalem non dicat compositionem: qm in oi cōpositione opz vt consideret vnū vt actus: alterum vt potentia. modo vnum attributorum non erit vt actus respectu alterius. ergo formaliter multitudo illa compositionem non potest dicere. ¶Verum debes scire q attributa possunt ad duo comparari: vel inter se: vel ad subiectū in quo sunt. si primum vt sic formaliter compositionem non dicunt vt declarauj: si secundum vel illud subiectum est causa in se simpliciter: z sic continetur in eo p essentiam: z summam identitatem: quoniam qō additum causato facit compositionem: in causa essentiali facit identitatem. si causatum sic attributū comparatur illi vt forma accidentalis: et sic compositionem facit cum eo: sicut albedo cum pariete. sed quomodo hoc habeat: sufficientius declarauj in cō mento. 39. 12. exposui. et infra in vltimo capitudo disputationis dicam.

Ad duo attributa pñt comparari.

¶Quibus visis ad primum dicendum q in omni ente generato multitudo attributorum comparata continenti compositionem facit: licet in se nō sit compositio: quoniam vnum attributum alteri comparatum compositionem non potest dicere: cum neutrum respectu neutrius se habeat vt potentia: sed omnia sunt perfectiones. ¶Ad secundum dico q inter se nullam vnitatem dicunt: nisi respectu continentis: et ideo non sunt aggregatū per accidens: quoniam vnum aggregationem: nec compositionem dicit si illa q̄ sunt in eo comparantur inter se: nec ad aliud non sic attributa: quoniā comparata ipsi continentibus aliquando comparantur vt forme: quando eis adduntur: non per essentiam: sed prout ab alio causantur: vt dixi. ecce igit qlio potest saluari dei simplicitas cum multitudine attributorum.

Solo:

ALBA. DUB. lliij.

IJt Algazel. secundum vero est in eo quod dicunt z ponunt Peripathetici: quod entia abinuicē causantur: sed forte dicendum est quod cause successiue procedunt ad infinitum. Et si ipsi responderent nobis quod hoc est impossibile. Nos dicem⁹ eis qualiter hoc asseritis: aut hoc est prima cognitio apud vos sine aliquo medio: aut ab aliquo medio. Primum est falsum. multa enim sunt nobis obiicientia vt reuolutiones orbium que apud nos sunt infinite: et nō perueniunt sine dubio ad competum terminatum vltimum: et sunt infinite ab alia extremitate. Et si forte diceretis quod preterite nouitates non reperiuntur presentes aliquo tempore: et id quod priuatum est nequit denominari de finitate: neq; de infinitate. Nos vero respondemus ad hoc vobis quod anime separate preteritorum hominum sunt infinite et presentes: supposito mundum fuisse ab eterno: et licet sint vna in specie infinite sunt numero. Et si forte diceretis: quod anime separate hominum nullum habent ordinem situalē: neq;

UVA. BHSC. IyR_120_2

naturalem neq; localem. ⁊ infinitates predicte intelliguntur de entibus ordinatis naturaliter in causis ⁊ causatis. Sed dicte anime non sic se habent. Hos ad hoc respondentes dicimus. quod hec euasio quam sumpsistis in situ non est magis vera in eo q̄ in suo contrario. Quare ergo magis attribuitis impossibilitatez vni eorum q̄ alteri: ⁊ qualis est demonstratio apud vos in hoc. Rursus quare negatis animas dictas habere ordinē. Et est manifestum quod anime separate transmigrantur de hoc mundo ad aliam vitam gradatim in temporibus preteritis infinitis. Unde posq̄ in esse ipsarum ordinatio ante et post reperitur: ergo ⁊c. Patet ergo q̄ verba vestra nō sunt nisi phātasmata ⁊ ambages.

¶Cum narrauit primum modum quo Alga. reprobauit philosophos. nūc narrat secūdum modum. ⁊ primo in hoc dubio narrat in breui argumētuz phoz. d. scōm y ero est sup. in quo accusantur peripatetici in eo quod dīt: q entia adinuicem causantur. modo si non esset primum in causis esset processus in infinitum: ⁊ littera est male translata. Sic enim reperitur in arabico ⁊ in translatione noua. secundum vero est ſm q̄ dicunt peripatetici: quod entia adinuicem causantur. (¶Sed forte.) posq̄ narrauit motiuum illoꝝ respondet ei vt debilitet ipsum. d. forte dicendum est q̄ cause succesiue procedūt ad infinitū. est ergo responsio q̄ incōueniens philosophoꝝ nō est in conueniens: qm̄ in causis non incōuenit ire in infinitum. (Et si ipsi.) ponit

Triplex ꝓpositio.

primā euasionē phoꝝ. d. ⁊ si ipsi responderent nobis q̄ hoc est impossibile: quasi dicat: eo q̄ infinitum q̄libet est impossile esse. (Nos dicemus.) arguit contra hoc. d. nos dicemus eis qualiter hoc asserītis: aut hoc. i. ista positio est prima cognitio. i. ꝓpositio demōstrabilis. ¶Debes scire vt dixi: ⁊ accipit primo celi. cō. 2. q̄ propositio est tribus modis. q̄dā simpliciter nota vt prime propositiones que sunt naturaliter note. quedam omnino ignota: eo quia eius notitia solum per medium demonstrationis fit in nobis. quedam medio modo: eo quia est nota sine medio. indiget tn modicula inuitione. s. que fit syllogismo hypothetico loco a contrario: vt dicit Auer. secūdo physicorum. cōmēto. 3. ideo petit Alga. ista propositio. in causis nō est processus in infinitū vel est simpliciter nota: vel indiget aliquo medio. (Primū est.) nunc reprobat primū membrū: tacet autē secūdū: qm̄ intelligitur ex primo. d. primū est falsum. cuius rationē dicit. multa enim sunt obiī cientia ideſt contradicunt huic. quorum primum ponit. d. vt ꝛenolutiones ordium que apud vos sunt infinite: ⁊ non perueniunt in futurum sine dubio ad competum terminatum vltimum: ⁊ non modo sunt infinite a parte post. immo ⁊ sunt infinite ab alia extremitate. i. a parte ante. (Et si forte.) ponit ad hoc secundam euasionem. d. ⁊ si forte diceretis q̄ preterite nouitates non reperiuntur presentes aliquo tempore: ⁊ id quod priuatum est nequit ideſt non debet denominari de infinitate aut finitate. vult dicere q̄ philosophi intelligunt in entibus positiuis esse inconuenientes: non priuatiuis: q̄ non sunt vere nec finita nec infinita nisi forte ſm rationem. (Nos vero.) arguit contra hoc. ⁊ virtus argumenti est: qm̄ licet preteritiones non sint entia positiua: attamen in eis possunt esse infinite res positiue. quod declarat d. nos vero respondebimus ad hoc vobis q̄ anime separate preteritoꝝ hominum sunt infinite: ⁊ presentes supposito mundum fuisse ab eterno: licet singulya in specie infinite sunt in numero. ⁊ per consequens euasio est. (Et si forte.)

UVA. BHSC. IyR_120_2

forte.)adhuc ponit tertiã euasionem.d.q si forte diceretis:q an ime separa-
hominũ nullum habent ordinem situalem:neq naturalem:neq localem: z
infinitates predicte intelliguntur de entibus ordinatis naturaliter in cau
sis z causatis:sed dicte anime non sic se habent. ¶Debes scire qõ duobus
modis aliquid potest intelligi esse in reruz natura in terminata parte.vno
modo situaliter sicut ponit Auicẽ.de octaua sphera.Alio modo localiter p
circunscriptionẽ alicuius superius ambientis.z vtrumq duobus modis.
naturaliter:sicut ignis in concauo lune zc.secũdo modo violenter:sicut gra
ue ibidem.vult ergo ista euasio qõ propositio dicta intelligatur in rebus
situalibus vel locatis naturaliter cuiusmodi non sunt anime hominum se-
parate.(Nos ad hoc.)contra hoc argnit.d.nos ad hoc respondentes dici
mus:q hec euasio quam sumpsistis in situ.i.in rebus situalibus nõ est ma
gis vera in eo ideſt situ q̃ in suo contrario ideſt nõ situalibus. quare ergo
magis attribuitis impossibilitatem vni eorum q̃ alteri:z qualis est demõ-
stratio apud vos in hoc.q magis sit inconueniens de vno q̃ de altero.
(Rursus)secundo arguit contra idem.d.quare negatis dictas animas ha-
bere ordinem: immo omnes tenent eas ordinari secundum merita earum
cum sunt in corporibus.(Et est manifestum.)secundo arguit q sunt in loco
z ratio eius sic componitur.In quorumcunq naturis inuenitur ordo ẽm
ante z post ideſt secundum prius z posterius:illa sunt in loco:qm̃ mouen-
tur localiter.sed in naturis animarum inuenitur iste ordo prioris z poste-
rioris.ergo locus.minor probatur auctoritate legis:quoniam anime mi-
grant de vita presenti ad aliam vitam:z per consequens mouentur.¶Hu-
ius ergo primo tangit probationem minoris.d.z est manifestum q anime
separate transmigrant de hoc mundo ad aliam vitam gradatim in tempo
ribus preteritis infinitis ideſt vna post alteram in infinitum tempus ante
tempus quod est presens.Deinde accipit minorem.d.vnde posito in esse.i.
in naturis earum reperitur ordinatio.i.transitus de ante z post.Deinde po
nit conclusionem.d.ergo zc.i. ergo ille sunt in loco.z cum dixit totum hoc
recapitulat peccatum eorum.d.patet ergo o philosophi q verba vestra nõ
sunt nisi phantasmata z ambages.

AVERROIS.

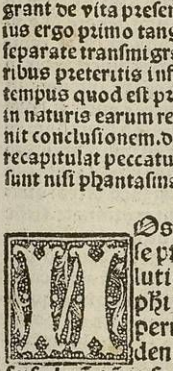

Os dicimus q id quod dixit scilicet quod forte cau
se procedunt ad infinitum vsq quando dixit vt revo
lutiones orbium zc.Ad hoc respondendum est qõ
phi negant infinitatem causarũ z causatorum:quia
perueniunt ad ens causam nõ habẽs:sed per acci-
dens bene cõcedũt hoc rõne cuiusdam antique cau
se:sed nõ qm̃ ipse cãe descendunt recte:vel simul in materijs infi-
nitis. Sed id quod dixit noſe. Auicẽ. vz. q phi esse infinite anime:
qr infinitas non est impossibilis nisi in rebus situatis. Dicimus q
sunt verba falsa:et nullus veracium phorum cõcedit:immo pot
ostendi demõstratiue:et hoc impoſe mõ vti est a nobis in pceden
tibus dictũ:ergo nõ sequit phos aliqõ suorum argumentorũ rõ-
ne huius positionis. vz.reperiri animas infinitas in actu. Unde
hmõi rõne conati sunt aliqui opinari translationẽ animarũ. anı-
me enim humane distinguuntur in numero numeratione corpo-
rum et remanent in perpetuum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Videtur mihi q̄ ista solutio potest diuidi in duo: q̄r primo ponit veram euasionem phōr. secundo ibi. (Sed id qō.) respondet argumento ꝓtra illā. In primo repetit id cui vult respondere. d. dicim⁹ nos q̄ id qō dixit q̄ forte cause procedunt in infinitū vsq̄ quando dixit. illud verbum. vt reuolutiones ordium ⁊c. i. q̄ sentēt̄ia contenta in his verbis soluitur: quod declarat. d. ad hoc respondendum est q̄ phi negant infinitatem causarum ⁊ causato rum: quia perueniunt. i. dicunt esse peruenīēdū ad ens causam non habēs. vult dicere q̄ inconueniens phorum est: quia tunc in causis essentialiter ordinatis esset processus infinitus. Deinde ponit id quod non reputant inconueniens. d. sed per accidens bene concedunt hoc ratione cuiusdam antique cause. Deinde ponit secūdum modum impossibilitatis. d. sed non qñ ip se cause descendunt recte. Deinde ponit tertium. d. vel simul in materijs infinitis. Vbi debes scire q̄ quatuor modis in causis possumus imaginari p̄cessum in infinitum: scilicet prout sunt essentialiter ordinate. secundo prout recte per inferiorem in perfectione ascendendo in infinitum ideſt in eodem genere cause. ⁊ tertio prout sunt in actu. ⁊ quarto prout accidentaliter ordinati: ⁊ successiue accipiunt. Sed dices quomodo differt secundus modus a primo. respondeo q̄ primus modus intelligitur: siue in eodem genere cause: siue in diuersis. secundus in eodem genere cause tantum: ⁊ hoc dicit auer. 2. meta. in commen. 5. in expositione secunda vbi ait. ⁊ forte intendit per rectitudinem vnius speciei. vult dicere cause. V. g. quando omnia sunt in eodem genere cause. V. g. vt homo sit ab homine ⁊ sup. homo a sole: ⁊ sol a primo motore: semper seruando idem genus cause. per secundam speciem intelligit ea que sunt de diuersis speciebus collocatis sub vno genere. V. g. vt ignis fiet ex aere: ⁊ aer ex aqua: ⁊ aqua ex terra. omnia enim ista sunt cause conuenientes in genere: quia omnes sunt eiusdem materiē diuersantur in specie. ¶Sed dices q̄ ista pars non differt a prima. Idē em̄ vī intēdere in vtroq̄. dicendum q̄ in secundo intelligit in diuerso genere cause: ⁊ si exemplificauit in illo eodem hoc facit secundum vim exempli: non secundum veritatem. ¶His habitis dico quod tribus primis modis est impossibile processum sine fine in causis: sed solum in quarto modo: ⁊ hoc seruata vna causa eterna: vt iam dixi in dubitatione secunde solutionis. ¶Sed dices: quare dicūtur cause accidentaliter ordinate: ⁊ alie essentialiter ordinate. ¶Secundo quero quare potius inconuenit de essentialiter ordinatis q̄ de accidentaliter ordinatis. ¶Ad primam dicendum q̄ ordo est prioris ad posterius: ⁊ hoc est commune tam causis essentialiter ordinatis q̄ accidentaliter ordinatis. differunt autem: quoniaz quando prius ita est prius quod omnino nec esse: nec imaginari potest posterius: ⁊ posterius ita est posterius q̄ in re: nec esse: nec imaginari potest prius: est ordo essentialis. quando vero accidit priori q̄ fuerit prius: ⁊ posteriori quod fit posterius: tunc ordo est accidentalis. Exempla sunt: quoniam sol ita prior est quod vt sic nullo modo esse: nec imaginari potest post hominem. similiter deus: ita potest sole quod nec esse nec imaginari potest post ipsuz: eo quia esse hominis continetur essentialiter in sole: ⁊ esse solis essentialiter continetur in deo. ideo est omnino essentialis ordo. Exemplum secundi. Socrates est prior platone: attamen potest esse econtra: quoniam ista differunt tantum accidentaliter. ⁊ ideo accidit quod vnus sit altero prior: vt vides. ¶Ex his soluitur prima questio. dicuntur enim accidentaliter ordinate: quia accidit extremis quod sint extrema: illa quoq̄ essentialiter: quia essentialiter sunt extrema: ⁊ hoc dicit Auer. 8. phyſi. com. 47. ¶Ad secundam questionem respondet Auer. 5. phyſicorum. commento. 13. in fine. cuius responsio consistit

Incāisac cidentaliʒ ordinatis ꝓcedere i infinitū ē possibile.

Dīa iter ordinem essentialē ⁊ acciden talem.

UVA. BHSC. IyR_120_2

in hoc:qm̃ essentialis ordo requirit extrema actu:z media actu:sed accidẽ talis:nec per se:nec necessario requirit extrema actu. sed accidentaliter z ꝓtingenter:z ideo si cause essentialiter ordinate essent infinite: tunc simul in eodẽ instanti essent entia actu infinita:nõ sic est in accidentaliter ordinatis.z hoc dicit ibidem:z qz moderni.d.loquẽtes sue legis nõ distinguũt illud qõ est per se:z illud qõ est per accidens.i.inter ordinẽ aliquorũ per se z accidentaliter:estimauerũt ꝙ sequitur ex hoc ꝙ si homo semper generetur ab homine:z primũ non fuerit:z postremũ non erit:z nõ est ita:quoniam primũ est:qõ est sol.z intelligentia operans motu illius.vult dicere i essentialiter ordinatis.hominẽ autẽ generari ab homine in infinitũ est verum per accidens:non per se:z per ꝓns non opz vt si vltimũ sit:sit primũ:z econtra.si non est vltimũ non est primum:quoniã essentialis ordo requirit extrema actu:accidentalis autẽ per accidens:z stat primũ non esse:z posterius esse. ¶Sed dices.si inter illa est ordo accidentalis. ergo non oportet vt sit sempiternus iste ordo in successione vnius post alterũ. ¶Respondet Auer.in.3.cõmento.47.d.impossibile est vt ista sint:nisi ponatur hic aliquod motum ex se continens omnia ista aliquo modo continentie: vult dicere in potentia:z sic apparet tota solutio huius questionis. (Sed id.) Nunc respondet argumento eius de animalibus infinitis.erat enim argumentum.anime sunt actu infinite.anime sunt essentialiter ordinate. ergo aliquod essentialiter ordinatũ est actu infinitum in tertia figura:z per consequens per conuersionẽ in parte aliquod infinitũ est in essentialiter ordinatis. ¶Ad hoc respondet z primo repetit illud.d.sed id quod dixit nomine Auicẽ.vz.ꝙ possunt esse infinite anime:qz infinitas non est impossibilis nisi in rebus situatis.deinde respondet.d.dicimus ꝙ sunt verba falsa:z respondet formaliter negando maiorem.d.z nullus veracium pho̅rum cõcedit animas esse infinitas.immo potest ostendi demonstratiue eius oppositum:z hoc impossibile modo vniuersali.i.vlr z omnibus modis est dictum in precedentibus a nobis.s.in prima disputatione:in solutione quinti dubij.ergo non sequitur phi̅losophos aliquod suorũ argumentorũ ratione huius q̃tionis.vz.reperiri animas infinitas in actu.quasi dicat.ergo peccat ratio in minori.(Unde huiusmodi.)hec litera reperitur sic. vnde hmõi ratione conati sunt aliqui opinari translationẽ animarũ.anime enim humane;distinguũtur in numero corporum z remanent in perpetuum.Si litera sic stat videtur mihi ꝙ ipse velit tangere eos qui vsi sunt ratione alg. z quasi dicant ꝙ illi sunt qui probant animas moueri de loco ad locum.dicit ergo.vnde hmõi ratione.s.alg.conati sunt aliqui opinari translationez animarum.i.animas moueri trãslatione.i.localiter.enim pro quoniã post mortem anime humane distinguuntur numeratione corporum in quibus iam fuerunt:z post que remanent in perpetuum.vult dicere ꝙ est argumẽtum validum apud eos qui supponunt hoc:scilicet ipsas remanere in perpetuum:z numero diuersas sm corpora in quibus iam fuerunt:non tamẽ debet acceptari apud phi̅losophos qui negãt illud. Sed alia litera est sic. vnde hmõi ratione conati sunt aliqui opinari translationẽ animarum:qõ est impossibile.anime enim humane distinguuntur numero numeratione corporum z non remanent in perpetuũ. z tunc sermo eius est manifestus per se.vult.n.dicere ꝙ animas moueri localiter est impo̅le:qm̃ ipse nõ sunt numerate post mortem:cum tantummodo numerentur per corpora in quibus sunt actu:post que non possunt remanere numerata in vna specie.

Dubita. Solutio.

Sed circa ista potest esse questio. vtrum si anime humane sint multiplicate in vna specie possunt remanere numerate post exitum Scõa qõ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

earū a corpore vt videt sermo secūde trāslationis innuere pro ente impf
Positio sibili. ¶Ad hoc latini dicūt q aie humane pūt numerari per corpora per
latinorū. q̄ fuerūt. s. per habitudines ad illa. aia esū Socra. est alia ab aia Platonis
Impu. post mortē: qm̄ remanet in ea habitudo alia ab habitudine alteri⁹. qz. scilz
fuit alteri⁹ corporis. ¶Licet hec respōsio sit ꝑm legē vera. z p ꝓns simpliciter solet philosophi sic arguere ꝓtra hoc. adducā ergo argumēta eorū ꝓtra
illā. z suppono primo q vnitas qua vnū indiuiduū est indiuisum in se et
diuisum a quolibz alio eiusdem speciei est ita propria esse indiuiduo: sicut
vnitas cōmuniter capta ipsi enti cōmuniter capto. hoc est manifestum: qm̄
est eadē ratio z vnius entis hois: z vnius hois. vt Ari. tradit in metaphy-
sica. tunc arguo z quero. vel ista habitudo est essentialiter ipsa essentia aie
Primū ar vel accidēs illius. si essentialiter essentia. ergo a quo cūcz alia habuit illud
gumētū. esse vnū habuit essentialr essentiā: sed a materia habuit istud esse vnū. scilz
qñ fuit in eo. ergo ab ea habuit essentialr eius essentiā: z per ꝓns ita sicut
forma assimi: q essentialr depēdet a materia: nō pōt esse sine mā: ita etiā et
forma hois nō posset esse sine mā: eo q essentia eius essentialr fuit a mate
ria: eo q eius habitudo: q̄ est sua essentia ꝑm rem fuit a mā. Si vero dicat
q hec habitudo est accidēs ipsi aie numeraliter sumpte: tunc arguo: q̄cūq
essentialius z interius ineſt ipsi anime inerit prius ipsi cū illud quod ei in
est per accidens. sed ex supposito vnitas ineſt essentiali⁹ cū habitudo. ergo
anima prius erit vna numero cū sibi insit habitudo illa que est ei accidēs.
Et hec ratio tangitur ab Auer. 7. metaphysi. cōmen. 2. vbi ait. in hoc ergo
capitulo intēdit declarare q quiditas indiuidui substātie prior est in esse
quiditatibus accidentiū: indiuiduū enim substātie q prius sit alijs indiui
duis accidentiū manifestū est per se. vult dicere q ideo quiditas substātie
prior est quiditate accidentiū cū indiuiduū illius est prius indiuiduo ac-
cidentis. ecce quomodo tangit illam vim. ¶Scōo arguo: qm̄ Arist. 12. me.
Secūdus vt ibi exponit Auer. cōmen. 49. z Thomas: probat vnitatē mundi z primi
motoris: z cōponit syllogismū sic. quecūcz sunt numero multa: multā ha-
bent materiā: sed primus motor non habet materiā. ergo in. scōa figura pri
mus motor non est plus vno in specie eius. modo assumo maiorē Aristo.
z arguo addendo istam. s. oēs anime separate nō habēt materiā. ergo non
Respōsio sunt multe in numero: qō est propositū. ¶Ad hoc dices q Aristo. intendit
sic maiorē: quecūcz sunt numero multa habēt materiā actu vel habitudine.
modo assumendo minorē Aristo. deus non habet materiā actu nec habitu
dine: z minor tua falsa est: scilz anime nō habent materiā actu nec habitu-
Contra. dine: quoniā saltē habēt illam in habitudine. ¶Sed contra. quoniā maio-
rem habitudinē ad materiā dicit vniuersale materiale cū anima post mor-
tem: qm̄ vniuersale per identitatē est in materia: sed aia nec per identitatē
nec per copulationē: sed vniuersale nō propter illud dicitur indiuiduū sim
pliciter: immo absolute dicitur vniuersale. ergo z multo magis anima di-
citur pluscz vniuersalis. ¶Scōo contra idem arguo ex dictis in primo ce.
vbi vtitur illomet argumēto: nam probādo illam maiorem ait: q aliud est
hoc celum: z celum simpliciter. z hoc quidē vt species z forma. hoc autē ma
teria mixtū. Deinde subdit quibusdā interpositis. dicens. quorū substātia
in materia est plura z infinita entia eiusdē speciei. modo arguo sic. ista pro
positio: quorū substātia est in materia sunt plura indiuidua: vl intelligitur
de materia in qua sunt actu. vel in qua sunt in habitudine. si primus: ergo
maior illa bene fuit assumpta: z minor fuit multo melius accepta sub ma-
iori. Si loquitur de materia in qua est in habitudine z non actu: ergo non
bene dicit q celum simpliciter z hoc celum differunt sicut forma z materia:

UVA. BHSC. IyR_120_2

quoniã celum.i.vniuersale saltẽ materiale est in materia ſm habitudinem: ⁊ sic oino intelligit de re prout est in materia actu. ¶Sed dices q̃ ibi Ari. est in parte augmẽtatiua: quoniã vt dicit Auer. ibi cõmẽto. 92. Aristo. arguit pro vna parte q̃stionis. ¶Sed istud est fuga. quoniã ari. pro q̃stione accipit illaz opinionẽ illã propositionẽ tanq̃ verã: vt apparet cõ. 95. ⁊ eaz non negat. ¶Tertio ⁊ vltimo arguo. vel tantã vnitatem materiale precise habuit aia dum fuit in corpore quantã habet post. vel minorẽ: vel maiorẽ. nullus diceret: nec minorẽ: quoniã hoc nõ esset: nisi q⁹ aia post mortẽ esset indiuiduũ vagum. ⁊ in corpore fuit indiuiduũ signatũ: ⁊ qui dicit hoc stultus est. Si tantã: ergo cum in corpore fuit completa in specie apud eos: per hoc enim fuit in materia vnita: vt ponunt: ergo ⁊ nunc est indiuiduũ completum in specie. ⁊ per ẽns nunq̃ erit vnibilis ipsi corpori sicut nauta naui: cuius contrariũ ipsi dicunt. dico q̃ ſm philosophiã Ari. ⁊ auer. q̃ numerus indiuiduorũ non nisi per materiã in qua actu sunt hz fieri: ⁊ quia igitur aie post mortẽ sunt sine materia actualiter scis. ideo dicit auerro. primo celi. cõ. 9. q̃ omne qõ nõ est in materia declaratum est esse impoſe inueniri plr vno idiuiduo in spẽ. ⁊ sic diceret q. oẽs essent vna aia numero oĩm: sicut visum est in expositione tertij de aia. ¶Sed he rationes non cogũt contra nos. ¶Ad primã dicerẽ q̃ illa habitudo est ipsa aia essentialiter differẽs in modo ab ea: attamẽ nõ propter hoc essentialiter dependet a materia: cũ materia non fuerit causa essendi simpliciter aie: sed essendi in corpore: vt ptz. ¶Ad scõam dicendũ q̃ argumentũ concludit illam esse intentionẽ Arist. non tamẽ intentio arist. in hoc est sustinenda. immo ari. ⁊ auer. in hoc erranerunt. Et per hoc idem ad cõfirmationẽ primi celi. non enim dubito illaz fuisse intentionẽ arist. sed teneo cum hoc q̃ est arist. illam esse falsam. ¶Ad tertiaz dicẽdũ q̃ anima habet ante ⁊ post mortẽ illudmet esse simpliciter: non tamen illudmet esse ſm quid. ⁊ ideo post mortem non est completa in specie: sicut nec ante vitam vt patet.

Fuga. Contra. Tertium

Soło ad primam. Ad scõaz

Ad tertiã

ALGA. DUB. v.

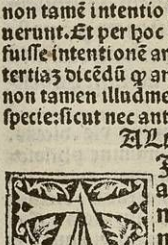

It Alga. respondens pro philosophis: ⁊ si forte aliquis diceret q̃ probatum est cum perfecta demonstratione causas non reperiri ad infinitũ hoc modo. aut quelibet illarum causarum possibilis est in esse: aut necessaria. scõme st falsum: q⁹ si ita esset non indigeret de causa. si primo modo. ergo totum denominatur de possibilitate. ⁊ quodlibet possibile indiget de causa addita super eum. ergo totum illud indiget de causa extrinseca ab illo toto.

Hic ponit viam aliam a predicta declarãdo qualiter est venire ad p̃mã causam. d. ait. alg. respondens pro philosophis: ⁊ si forte aliquis diceret q̃ probatũ est cum perfecta demonstratione causas non reperiri ad infinitũ hoc modo. (Aut quelibet.) posita intentione ponit viam aui. dicens. aut q̃libet illarum causarũ possibilis est in esse. i. aut oẽs sunt poſe esse: ⁊ poſe non esse: aut quelibet illarum necessaria. i. necesse esse. primo destruit scõm membrũ. scõo concludit primũ. d. scõm est falsum. q⁹ si ita esset nulla illaz indigeret de causa. ⁊ sic essent simpliciter incausate: ⁊ ita nõ inuicem cause. (Si primo modo.) nunc concludit scõm. dicens. si primo modo. ergo totum denominatur de possibilitate. i. aggregatũ ex eis totum dicitur ens poſe esse. ⁊ possibile non esse. Deinde arguit ex hoc propositũ. dicens. ⁊ qõlibet

UVA. BHSC. IyR_120_2

possibile indiget de causa addita super eum: & tunc replices propositionez concluſam tanꝯ minorem ſic: ſed totum illud eſt poſſibile. ergo totuz illud indiget de cauſa extrinſeca ab illo toto: quę. ſ. ſit prima ſimpliciter.

AVERROIS.

QVemadmodum nos: qđ hec demonſtratio quam dixit alga. nomine philoſophorum tantum ab auicen. reperitur. Ipſe enim meditatus eſt quod dicta via veracior eſt antiquorum via. Quia putauit quod hec via ſumatur de ſubſtantia entis: & antiquoꝝ via ſumatur de accidẽtibus primo principio: aut conſequentibus. Et dictam viam ſumit Auicen. a loquentibus. Ipſi namq; opinati ſunt quod notum eſt de ſe: qđ ens duabus diuiditur partibus: ſcilicet ad poſſibile & neceſſariũ: & dicunt quod oportet quod poſſibile habeat agens: & quia mũdus totus eſt poſſibilis: oportet ergo quod habeat agens neceſſarium eſſe. Hec eſt probatio ſecte mothizele. Et eſt ſine dubio vera preter id quod dixerunt quod mundus eſt poſſibilis: et quodlibet poſſibile oportet quod habeat agens: hoc enim non eſt notum de ſe. Et auicen. cepit hanc opinionem per alios propoſitionem vniuerſalem: ita quod poſuit intentionem poſſibilem in id quod cauſam habeat: vt ait alga. Unde ſi dicta propoſitio abſolute ſumeretur: non ſequeretur diuiſio predicta: quia id quod primo diuidit ens ad habentem cauſam: & ad non habentem non eſt diuiſio nota de ſe.

¶In hac dubitationis ſolutio. primo innuit auctorem huius vie. dicens. dicimus nos quod hec demonſtratio quam dixit alga. nomine philoſophorum reperitur tantum ab auicen. deinde dat cauſam quare auicen. reputauit viam iſtam firmiorem via antiquorum quam narrauit. dicens. ipſe meditatus eſt quod dicta via verior eſt via antiquorum dicta. Cuius rationem innuit: & poteſt componi ſyllogiſmus. omnis via que datur per eſſentialiora entis: & primo principio eſt firmior via data per accidentia vel conſequentia illis. hanc maiorem ſupponit et accipit minorem. dicens. quia putauit quod hec via ſumitur de ſubſtantia entis et antiquorum via de accidentibus primo principio: aut conſequentibus ſumitur: et dicit accidentibus aut conſequentibus ad demonſtrandum qđ ibi non ſunt propria accidentia: ſed debent dici conſequentia: et tunc ſuppleas concluſionem iam dictam. (Et dictam.) Nunc vult oſtendere in quo hec via eſt vera: et in quo peccat: et ideo primo repetit illius vim: declarando a quo ſumpſit illam ipſe. dicens. et Auicen. ſumit dictam viam a loquentibus: quod declarat. dicens. ipſi namq; opinati ſunt: quod notum eſt quod ens diuiditur duabus partibus: ſcilicet ad poſſibile: & ad neceſſarium: ſuppoſito quod hec eſt diuiſio ſit nota per ſe: & dicunt quod oportet quod poſſibile habeat agens. tunc arguunt ſic: & quia mundus totus eſt poſſibilis: oportet ergo quod habeat agens neceſſarium: ad hoc vt per ipſum perpetuetur: et addit quod hec probatio eſt ſecte mothizele. (Et eſt.) Ponit errorem rationis. dicens. & eſt ſine dubio vera ſup. ſm quid: preter id quod dixerunt q mundus eſt poſſibilis: et quodli-

UVA. BHSC. IyR_120_2

bet possibile oportet q̄ habeat agens.ait q̄ hoc non est notum de se.immo sup.oppositum totius huius demonstratum est in fine primi celi contra platonem.nullum enim possibile potest habere agens quo perpetueturr aliter natura contingens reuertetur in necessarium.(Et Auic.)ponit cnarrationem auicen.quoniam quod omne ens sit possibile vel necessariū non est ita notum.ideo auicen.loco entis possibilis posuit habens causam et loco entis necessarij posuit non habens causam.dicit ergo.et auicen.hanc opinionem cepit.i.confirmauit per aliam propositionem vniuersalem.ita q̄ posuit intentionem possibilem.i.hoc membrum ens possibile in id quod causam habet.ꝛ sup.et loco necessarij posuit non habens causam:vt air algazel.(Unde si.)contra arguit auer.d.vnde si dicta propositio.s.omne ens aut causatum:aut causa sumitur absolute.non sequitur diuisionem predictā.i. non equivaleret illi diuisioni:quoniam id quod primo dividit ens ad habens causam ꝛ non habens causam non est diuisio nota de se:ꝛ per consequens non respondet intento: in quo volebat illam diuisionem reddere per se notam. Tertiaq̄

Sed circa dicta tria.q.faciunt.primo an prima diuisio sit per se nota. secundo an secunda diuisio absolute sumpta sit per se nota ꝛ illi equivalens.tertio vtrum aliquod possibile possit ab alio perpetuari: quibus habitis erit satis exposita solutio dubij. ¶Primo arguitur q̄ sic:quoniam passiones entis sunt per se note de ente:quoniam nullum p̄ esse medium notius eis. ¶Secundo:nullo modo in metaphysica:neq; in naturali scientia possunt demonstrari:ergo sunt per se note. Quātum ad istud dubium vr̄ mihi q̄ illa entis diuisio non sit per se nota de ente primo:q̄m illō apud antiquos fuit valde quesitum:immo vt narrat aristo.in.9.quidā dixerunt q̄ omne ens est ens possibile:ꝛ sunt omnia in fluxu.vt primo ꝛ quarto ꝛ nono meta.dictum est.Preterea.in lib.3.fuit illa diuisio demonstrata. ibi enim demonstratum est genus substantiarum abstractarum esse vt dicit auer.commen.3.octaui phy.ꝛ ibidem.commen.vlti.primi phy.et.22.et.26. secundi phy.ꝛ sic videtur mihi. ¶Ad primum q̄ passiones entis simplices ꝛ non sub diuisione forte sunt per se note de ente. Iste autem sub diuisione possunt a posteriori saltem note fieri.Et sic ad secundum.apparet em̄ qualiter probatur ens necessarium esse per viam motus eterni in octauo.ꝛ ita saltem per viam philosophicam potest illa demonstratio esse nota.Ex his verificatur dictum auer.primo phys.commē.vlti.vbi ait.vnde auicen.peccauit maxime:cum dixit.q̄ primus philosophus demonstrat primum principium esse:ꝛ processit in hoc suo lib.de scientia diuina.i.metaphysica per viam quam estimauit esse necessariam ꝛ essentialem in illa scientia.et peccauit peccato manifesto.certior enim illorum sermonum.i.demonstrationū quibus vsus est in hoc non pertransit ordinem.i.metam sermonum probabilium:et iam causam innuimus huius alibi.vbi Joan.et multi in octauo phys̄ico.per ly alibi intelliguntur in lib.de substantia orbis. ecce quomodo errant.ait enim in secundo physico.commen.72. via autem qua processit auic.in probando primum principium esse est via loquentium:ꝛ sermo eius semper inuenitur quasi medius inter loquentes:ꝛ peripatheticos. modo argno sic.in lib.de substantia orbis.non est demonstratū qualiter via auicen.est media quasi inter peripatheticos ꝛ loquentes:immo tantum ibi in quinto capitulo:dictum est rationem eius fundari supra propositiones instabiles. ¶Preterea.8.phys̄i.commen.3.vbi manifeste dicit q̄ ipse fecit capitulum singulare contra illam viam.eccē quomodo innuit librum alga. Joan.autem quia non vidit hunc librum processit sicut cecus:ꝛ ego longo Errores ioā nis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Questio.

tēpore. ideo apparet qūo illa via est probabilis: qm̄ fundat̄ supra illa diuisione entis: quam accepit notam de ente auctoritate loquentiū: q̄ vt declaratuz est: est ignota simplr. ¶Ad secūdam Auic. voluit q̄ sic: qz vt dictuz est in disputatione tertia apud auic. omne habēs causaz est ens possibile: z omne incausatū est ens necessariū: z ideo apud ipsum essent diuisiones equiualētes: sed apud auer. dicēdū est. q̄ prima diuisio erit ista: ens quoddam erit necessariū: z quoddā pot̄e: z iterū necessariū quoddā est a se: sicut ꝓma cā: z quoddā ab alio sicut sunt ꝟbe mouētes stellā. vñ vt dicit ipse in. 8. phy. cō. 79. nō omne hñs cām est pot̄e. lz ꝑm auic. sit ita. ¶Ad ꝓpositū. ergo hec diuisio vel capitur vt illa equiualēs: z tūc nō erit notior illa: si capit̄ vt est vtior predicta z minus ꝓmunis: tūc erit adhuc ignota z nō habebit propositum: sicut fuit declaratū de ꝓma.

Quarta questio.

Circa tertiam qōnem ego feci longā morā in tractatu de intellectu. ideo ꝓ nūc dicēdū. q̄ nullū ꝓtingens in eius natura pōt ab alio perpetuari ꝑm ꝓhos: z hoc dicit auer. in fine de substantia orbis. s. in primo capitulo. z primo celi. commē. 138. huius aūt ratio pōt sumi ex scdo perihermenias. vult arist. q̄ necesse esse z impossibile esse sint cōtrarie. pot̄e esse: z possibile nō esse subcōtrarie. ꝓme dicunt ꝓtrarie: qm̄ necesse. esse valet in omni tpe ens. z impot̄e esse in omni tpe non ens. possibile esse in aliquo tpe ens. possibile nō esse in aliquo tēpore non ens. vide ibidē. tūc arguo sic. Si aliquod est contingens q̄ perpetuet̄ ab alio. vel hoc nunc̄ incepit. vel istud incepit z post remanebit semper in futuro. si primū: ergo ad impossibile se habet contrarie z non contradictorie: z per ꝓns erit necesse esse: z sic natura contingens vna z eadem erit natura necessaria. Si secundū. sicut dicit de anima intellectiua. contra. qm̄ antec̄ fuit iam fuit possibile esse. ergo modo si est iterum est possibile non esse: z sic istud erit possibile esse z possibile non esse: sed tunc arguo ex regula primi priorum. c. 13. ex maiori de contingenti. z minori de ineſſe. simpliciter omnes syllogismi sunt perfecti. arguo modo sic. omnem animam intellectiuam contingit nō esse. anima ade est anima intellectiua. ergo animam ade contingit non esse. Tunc vltra per aliam regulam ibidem. quicquid sequitur ad premissas de possibili sequitur ad eas de ineſſe. volo dicere q̄ impossibile nunc̄ sequitur ex premissis positis ineſſe. vnde dicit sic falso posito et non impossibili: et quod accidit propter positionem falsum erit et non impossibile: tunc fiet argumentum istud. nulla anima est. anima ade est anima hominis. ergo anima ade non est. consequens est falsum impossibile: vt omnes dicunt. ergo alique premissarum. et non minor: quoniam est de ineſſe simpliciter. ergo maior: sed maior est sequens ad illam de contingenti. ergo illa fuit falsa: et per consequens nullam animaz contingit non esse.

Respōsio.

¶Sed dices quod ista. anima ade non est: non est falsa impossibilis: ergo falsa possibilis: quoniam aliquando fuit vera. ergo est falsa possibilis. hec responsio fuit mihi

Contra.

data ab vno qui reputat se scire logicam et nihil scit in logica arist. ¶Sed contra arguo: quoniam vt dicitur ibidem capitulo. 11. possibile seu contingens distinguitur ab ineſſe. et necessario esse per hoc: quod ille de contingenti respiciunt futurum. vnde Auer. primo priorum. capitulo quarto. in principio ait. Et propositiones quidem possibiles. s. iste de quibus dicitur nomen possibilis vere: et sunt que sunt possibiles: vt inuenitur in futuro etc. et ibidē capitulo. 14. ait: et q̄z propositiones absolute. i. de ineſſe et necessarie z possibiles diuersificant. quedā a quibusdā in modo z in materia quaz signat modus. quod est: qz hec. i. alique sunt res multe inuente in actu. preter quod sit inuentio rerum necessaria: et ille sunt absolute: id est de in-

UVA. BHSC. LyR_120_2

esse:⁊ res que mihi necessarie sunt inuente in actu:sed sunt possibiles vt inuentantur in futuro:⁊ vt non inuentantur sunt possibiles.i. contingentes propositiones:⁊ res que sunt inuente semper ⁊ ipse sunt necessarie.In quibus verbis vult q̄ omnis ꝓpositio cōtingēs sit respectu futuri:ergo si aliq̄ ꝓpositio est q̄ in futuro nūq̄ erit vera:nec est vera.illa ꝓpositio est impossibilis falsa:⁊ per ꝑs habetur propositum:qm nūq̄ ista.aia Ade nō est:erit vera.⁊ p cōsequēs hoc ponere est falsum impone:et sequit ex falso possibili: ergo cōtra regulā Aristo.ex his apparet qualr nulla nā cōtingēs pōt ppetuari simplr tenendo:et de hoc volui dicere hic logice:qm physice dictū est in qōne de intellectu. ¶Et debes scire q̄ istud est ſm Arist.et Auer.alr autē ſm nos xp̄ianos.dicerēt em̄ q̄ anima intellectiua acq̄rit necessitatem a deo.nec inconuenit aliq̄ esse necessariū hns principiū in pfe.et sic ola argumēta ruunt.et hanc rōnē solui in.lib.de intellectu.vel dicēdū q̄ hec anima Ade nō est.est falsa pōtio:q̄ aliquando nō fuit:et licet hec rūsio non sit secundum logicam Aristo.est vera simpliciter ſm nos:et tu considera.

Alia itelle ctiua adeo necessitatē acq̄rit ſm nostrā legem.

ALGA. DVB. xliij

¶ Jt Algazel.nos respondemus eis quod vocabulum possibile ⁊ necessarium est obscurum: nisi declaratum fuerit quod pro necessario intelligitur id quod ipsū esse non habet causam:⁊ pro possibili id quod habet: vnde si ita intelligitur:dicimus quod quodlibet ens est possibile.videlicet.q̄ habeat cām additā super ipsius substantiam:⁊ totum illud non est possibile q̄ nō hz cām additā super suā substantiam extrinsecā ab eo.sed si intelligeretur quod aliud esset possibile preter id q̄ dictū est:nullam habebit intellectionē. ¶Et si forte diceretur quod hoc induceret nos opinari quod necessarium esse constituitur ex possibilibus esse: quod est falsum. Nos vero dicimus respondentes q̄ si intelligitur pro possibili et necessario id quod supra dictum est.idem erit ergo quod propositum:⁊ nō est concedendum q̄ sit falsum.tandem dicimus quod simile erit dicto dicentis.q̄ possibile est antiquum constitui ex nouis:⁊ tempus a pus eos est antiquum:⁊ singulares reuolutiones sunt noue ⁊ principiate:et aggregatio ipsarum est sine principio: ergo id quod principium non habet constituitur ex reuolutionibus principiatis: ergo verificatur principiatio in particularibus :et non in toto.patet ergo quod quicunq̄ concedat nouitates principiatas .videlicet.formas quatuor elementorū oportebit eum concedere possibilitatem earū infinitarum:vnde ex hoc sequeretur quod nulla erit via apud philosophos ad primum principium:nec̄ a predictis dubijs euadere poterit.

¶Hic inducit sol.Alga.ad argumentū philosophorū quā pro parte dedit et dicit.Dit alga.nos respondemus eis q̄ hoc vocabulum possibile :et hoc vocabulum necessariū est obscurū nisi declaratū fuerit isto modo.vz.q̄ pro necessario intelligitur id q̄ ipsius esse nō hz cām:et pro possibili intelligitur illud quod habet cām.(vnde dicimus)ex hoc recolligit vnam vniuersalem.d.vnde si ita intelligitur.dicimus quod quodlibet ens est possibile.vz.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ habeat cām additā super ipsius substantiam: ⁊ totū illud nō est possibile: qō non hȝ cām additā super substantiā suam extrinsecā ab eo. vult ergo q̄ ista cōuertitur. omne possibile habet cām super additam substātie: sue: et omne habēs cām superadditā substantie sue est possibile: ⁊ tunc addit: sed si intelligitur q̄ aliud esset possibile preter id qō dictum est: nullam habebit intellectionē. i. non erit intelligibile apud intellectū dispositum. (Et si forte.) hic mouet. q. ⁊ dicit. ⁊ si forte diceretur q̄ hoc induceret nos opinari qō necessariū esse cōstituit ex possibilibus esse: quod est falsuȝ. ꝙaȝ probo: qm̄ motus celi apud ꝓhos non habet principium: ⁊ tamen constituitur ex reuolutionibus nouis habentibus principium. (Nos vero dicimus q̄.) hic dicit nos vero dicimus respondentes q̄ si intelligatur pro possibili ⁊ necessario intelligitur illud quod supra dictum est. idem erit ergo quod propositum. ⁊ non est concedendum q̄ sit falsum. vult dicere q̄ capiendo possibile ⁊ necessarium: prout nunc dictum est. concedo ꝙñ ⁊ ꝙñam. s. q̄ aliquod necessariū non hȝ̄ principium componatur ex possibilibus habentibus principium. (Tandem dicimus.) probat hanc solutionem. d. tandem dicimus hoc esse simile dicto dicentis. q̄ possibile est antiquum constitui ex nouis: quod probat exēplo. d. ⁊ tȝ apus eos est antiquum ⁊ singulares reuolutiones sunt noue ⁊ principiate: ⁊ tamen aggregatio ipsarum ideſt totus motus ⁊ totū tȝ est sine principio: ⁊ tunc concludit intentum. d. ergo illud quod principium non habet constituitur ex reuolutionibus principiatis: ⁊ ideo cōcludit: ergo verificatur principiatio in particularibus. ideſt partis motus et non in toto. q. d. ergo motus habet principiuȝ quo ad partem: non quo ad totum. (Debes scire q̄ reperitur alia littera sic. (Tandem dicimus q̄ simile erit dicto dicentis q̄ impossibile est antiquum componi ex nouis: ⁊ tempus apud eos est antiquum ⁊c.) ⁊ tūc videtur mihi q̄ littera possit stare. qm̄ vult dicere q̄ qui negat illud est simile suum verbum verbo dicentis quod antiquum componi ex nouis sit impossibile: qō est contra sensum: vt appareat in tempore ⁊ motu: ergo oȝ dicere conuenienter sensatis. s. qō est possibile antiquum eternum componi ex nouis factis. (patet ergo.) Nunc redit ad propositū. d. patet ergo q̄ quicunq; concedet nouitates principiatas. vȝ. formas quatuor elementorum esse nouas ⁊ principiatas: vt ponunt peripathetici: oportet cum ponere possibilitatem earum infinitarum. i. qō possunt procedere in infinitum. Tunc concludit. vnde ex hoc sequeretur q̄ nulla erit via apud ꝓhos ad primum principium: neq; a predictis duobus euadere poterit. q̄ autē nulla erit via potest declarari aliqualiter: quoniaȝ si omnia sunt corruptibilia non est aliquis motus eternus: ⁊ si non est motus eternus apud eos non potest demonstrari primum principium esse: ergo istis sic stantibus nulla erit via.

CAVEATIS.

Scimus nos q̄ ex positione causarum infinitarū possibilium sequitur positio possibilis agentis non habentis causam: sed ex positione rerum necessariarū causas infinitas non habentium sequitur q̄ id quod causatum fuerit sit sine causa: ⁊ hoc satis manifestū est: sed impossibile consequens ex predictis causis non sequitur ex causis de possibilitatibus naturaliter existentibus. Unde si aliquis velit ordinare dictum Auic. declaratum: debet ipsum tali ordine signare sine dubio. videlicet. entia possibilia indigent sine

UVA. BHSC. IyR_120_2

dubio de causis precedentib⁹. Et ideo si ille cause possibiles fuerint: oporterent causari ab aliis causis: sic procederent ad infinitū. ⁊ si sic: nulla ergo erit hic causa ultima: ⁊ ideo oportebit dare possibile incausatū: qđ est falsum. Patet ergo ꝙ cause sine dubio peruenient ad necessariā causam: amplius dicta causa nō euaderet quin sit necessaria ex causa aut sine causa: si ex causa: sequitur petere de illa causa. vnde aut ad infinitū procedet: ⁊ sequeꝝ ꝙ id, qđ positum fuit causatū sit incausatū: qđ est falsum. ⁊ ideo oportet ꝙ perueniat ad necessariam causam incausatā ab alia: ⁊ hoc est necessarium esse: ⁊ hoc modo erit predicta demonstratio vera, non tamen illo modo quo posuit eam Auic. Sed id qđ dixit Algazel salꝫ qñ respondit ad philosophos dicēs: ꝙ aliqđ hꝫ causam addictam super suam substantiā: ⁊ totum nō sic se habet. Intēdit ꝙ qñ philosophi concedunt ꝙ possibile est id qđ habet causaꝫ: et de necessario esse id qđ causam non hꝫ: dicetur eis qđ nō est negandum ꝑm ipsoꝝ radices qđ sint cause ⁊ causate infinite: ⁊ sententia eoꝝ est necessaria: quia ꝑm ipsorum radices possibile est iudiciū partis differre a iudicio totius. ⁊ hec verba absqꝫ dubio sunt sophisticalia diuersis modis. Unus est: quoniā peripathetici nō concedunt causas infinitas per se: vt in precedentibus declaratū fuit: licet sint ille cause de possibilium natura: aut de natura necessariorum: sicut supra declaratum fuit. ¶ Et sophisticatio auic. hec est que sibi potest dici sic. si ens diuideretur ad possibile esse: ⁊ necessarium: ⁊ intenderemus pro possibile id quod causam hꝫ: ⁊ pro necessario id quod non habet: tunc non poteris demonstratiue ꝓbare qđ esse causas infinitas est poss. sequeretur eñ quod ille cause essent de entibus causas inhabentib⁹: ergo essent de genere necessarij esse: immo qđ plus est: qđ apud philosophos est poss vnum constitui ex infinitis causis: ⁊ quelibet ipsarum est noua: ⁊ non est dubium qđ hic error accidit auicen. quia diuidit ens ad habendam causam: ⁊ non habendā: sed si ipse diuisisset ipsuꝫ modo a nobis facto non sequerentur eum predicta argumenta. Sed id quod dixerat qđ antiquum potest cōstitui ex infinitis cōcessis preteritis reuolutionibus infinitis. dicimus quod est falsum: quia tale antiquum dicitur cum antiquo: quod est vnū equiuoce. Item quia dixit alga. videlicet. qđ nos induceret ad concedendum qđ necesse esse constituatur ex possibilibus esse. Dicim⁹ nos qđ si intelligemus pro possibili ⁊ necessario id qđ nos opinatur: tunc vere non sequeretur falsum: esset enim idem quod nostrum ꝓpositum. Nos tamen dicimus ꝙ Algazel intendit quod si philosophi intēdunt pro necessario id qđ causam non hꝫ: ⁊ pro poss id qđ hꝫ: tunc nō cōcederemus falsum esse: qđ incausatū constituaꝫ ex infinitis cāis: quia si poneremus ꝙ esset impossibile re-

UVA. BHSC. IyR_120_2

mouerẽtur ex hoc cause infinite. Item dixit: & hoc est simile dicto dicentis, qõ impossibile est constitui antiquũ ex nouis: sed temp⁹ apud eos est antiquũ: & singulares reuolutiões sunt noue & principiate: & aggregatũ ipsarũ est imprincipiatũ: ergo id quod principium nõ habet cõstituitur ex principiatis reuolutionibus: ergo fit principiatio de reuolutionibus singularibus: sed nõ de aggregato ipsarum. Intendit Algazel in hoc qõ nõ est impossibile cõstitui incausatum ex causis infinitis: sicut constituitur apud philosophos antiquũ ex infinitis nouis. Tempus namq; apud peripatheticos est antiquum: & constituitur ex temporibus nouis. Similiter motus celorum est antiquus apud philosophos: & reuolutiones ex quibus est constitutus infinite sunt. Sed nos dicim⁹ qõ philosophi respondent ad Algazelem in hoc q; ipsi non concedunt reperiri antiquum constitutum ex nouis partibus: prout ille partes sunt infinite: immo philosophi fortiter de hac opinione fingent. & ratio ipsorum est: quia dictum aggregatum nõ euadet quin completur ex particularib⁹ finitis generabilib⁹: aut infinitis. Si de finitis ergo oportebit concedere qõ genus sit generabile & corruptibile. Si de infinitis ergo predicti opinantes ponunt qõ sit possibile vel necessarium qõ illud aggregatum sit ab eterno sine causa a qua procedat. Sed philosophi bene cõcedũt hoc: & opinati sunt quod talia genera & eis similia generabilia & corruptibilia sunt: prout constituuntur ex possibilibus particularibus. habent enim sine dubio causam extrinsecam: a qua predicta genera eterna procedunt: & non putant qõ sit impossibile inuenire causas infinitas: quia impossibile est constituere antiquũ ex aliquo infinito: quia phi dicunt qõ ponere motus diuersos in genere ab eterno fuit necessarium concedere: quia hic est vnus motus in numero ab eterno: & quod causa esse corporum generabilium & corruptibilium in partibus eternalibus in toto est: q; hic est ens ab eterno in toto & in parte. videlicet. quia corpus superceleste: & infiniti motus sunt sempiterni ī genere ex vno motu: in numero continuo: qui est motus firmamenti: & ille motus non componitur ex pluribus reuolutionibus in actu: sed tantum in intellectu: & motus supercelestis corporis eternitatem acquirit a suo motore: qui de eius natura continue semper mouere debet: et non est natura illius mobilis: quod aliquotiens moueatur. & aliquotiens non: sicut se habent mobilia inferiora. ¶ Et est notandum qõ hominum opiniones in generibus sunt tres. vna quarũ q; quodlibet genus est generabile & corruptibile prout continet finita indiuidua. Secunda vero q; quoddam genus est ab eterno. videlicet sine principio sine fine: prout apparet constitui ex infinitis indiuiduis. Sed hec opinio duobus modis diuidit. aliqui

UVA. BHSC. IyR_120_2

dicunt quod talia genera acquirunt eternitatem ab aliqua vna causa necessaria. alioquin priuarent vicibus infinitis in tempore infinito: ⁊ hec est philosophorū opinio. Alij vero opinati sunt quod prout continēt infinita individua: optime potest dici quod sunt ab eterno : ⁊ hec est opinio eorum qui eternales dicuntur. ¶Et est notandum quod he tres sunt opiniones distincte: ⁊ omnes diuersitates in hoc proposito interuenientes ad istas tres reducuntur: ⁊ ex his debet declarari vtrum mundus sit ab eterno. aut non: ⁊ vtrum habuerit agens: aut non. ¶Et est notandum ꝙ de istis tribus opinionibus due sunt extremitates : ⁊ vna tenet medium. videlicet opinio loquentium est vna extremitatum que nouitatem mundi opinatur. ⁊ opinio eternalium alia est extremitas. ⁊ philosophorum opinio est media inter eas. ¶Patet ergo ex istis dictis: quod quicunq; opinatur quod possibile sit ponere causas infinitas: ⁊ non possit obtinere primam causam. opinio falsa est. immo totum contrarium videtur. scilicet. quod qui esse infinitarum causarum negaret nequiet primam causam ab eterno asserere : esse enim causatorum infinitorum primam causam eternalem infert: ex qua acquirit esse infinitū: alioquin essent finita genera que quoddam suorum individuorum innouat : et hoc modo tantum probatur ꝙ antiquum est innouatorum causa ⁊ declarat esse innouatorum infinitorum.

¶hic auer. vult ꝺicere al. ⁊ duo ꝓncipaĺr facit: qm̃ ꝓmo declarat vim rōnis Aui. declarādo alg. ipsam nō intellexisse. sed ibi. (Sz id qō) reprobat enz in alio dicto. In ꝓma pte ꝓponit quasi vnū p se notuz. sed ibi. (Uñ si aliquis) exequit dādo vim rōni ari. dicit. ergo dicim⁹ nos ꝙ ex positiōe causarū infinitarū poluz sequit positio ponis agētis nō hñtis cām. i. sequit ꝙ possit dari agēs nō hñs cām. Sed ex pōne rex necessariarū nō hñtiū causas infinitas: sequit ꝙ id qō cātū fuerat sit sine cā: ⁊ hoc satis manifestū est. Deinde replicat illud sub forma breui. ꝺ. sz impoſe sequēs ex predictis causis. ſ. necessariis: nō sequit ex causis existētib⁹ de possibilitate. i. possibilibus.

Sed circa hec duo facit̃ qstionē. primū qm̃ nō videt quaꝛ ex positione causarū possibiliū: sequit causans agens possibilis incausata: qm̃ si sequit causa agēs causata illa ē necessaria ⁊ nō ponis. Dubita. Dubita.

¶Iterū. nō videt qualiter sequit ex eis positis ponib⁹. ¶Scim̃ est: qm̃ nō videt ex reb⁹ necessariis carētib⁹ causis esse aliquod incausatū infinitū sine causa: hec enim duo qstionē magnā faciūt. ¶Ideo debes scire ꝙ qñ aliqua sunt vnius rationis ⁊ eiusdē ordinis si debēt poni in aliquo alio ordine: debēt poni ab aliquo alterius coordinationis: vt sensu ptz. sic in proposito. videm⁹ enim oia possibilia esse eiusdē rationis ꝯtum ad possibilitatē. si igit debent poni in ordine necessariorū: est opus: vt per aliquod ens necessariū ponātur. ergo si res ponūtur possibiles opz vt aliqua causa ponatur necessaria cōseruans illas in esse sempiterno ꝑm successionē. ⁊ sic appaꝛet primū: ⁊ iste modus declarādi est Aristo. ⁊ Auer. 8. phy. cō. 46. ⁊. 47. ⁊ scō perigeneseos. cōmē. 56. ⁊. 12. meta. cōmē. 33. ⁊. 32. ⁊. 34. ¶Sed cum dicebatur ꝙ intelligit per agens possibile non habens causam. Dicendum vt videtur ꝙ litera sit corrupta. habet enim sic. sequitur positio ponis agentis

UVA. BHSC. IyR_120_2

non habentis finem: ⁊ tunc litera plana est quoniam per hoc quod dicit ꝙ illud agens sit possibile verum dicit: quoniam corpus celeste est possibile: saltem quantum ad motum. ⁊ non habet finem cum moueatur motu eterno: ⁊ ideo si cause hic inferius sint possibiles: oportet vt detur vnum agens sine fine possibile secundum partem. Alio modo litera habet: sequitur positio possibilis agentis non habentis causam: ⁊ tunc per illud agens nō habens causam intelligit primum motorem simpliciter: ⁊ tunc litera intelligitur sic. sequitur positio possibilis: ideſt sequitur quod possit poni agens non habens causam sicut est deus: ⁊ tuncly possibilis construitur cum ly positio: ita quod sit sensus: sequitur positio possibilis positio agentis sine causa: ⁊ sic apparet vis primi dicti Auerrois. ¶ Pro intellectu secundi debes scire quod si res sint necessarie: ⁊ multe: oportet: vt sint causate: quoniam omnis multitudo reducitur ad vnuꝫ genus cause: ⁊ ex alio essent incausate: ergo erit effectus sine causa: quoniam in eo quod multe sunt causate: ex eo ꝙ necessarie sunt incausate: vt dicit Algazel. ⁊ sic apparet vis secundi. (Unde si aliquis.) In hac parte auerro. eligit modum declarandi Auicen. ex datis: ⁊ dicit. vnde si aliquis velit ordinare dictum Auicen. declaratum debet ipsum tali ordine signare sine dubio. videlicet. entia possibilia indigēt sine dubio de causis precedentibus vt nunc est suppositum: tunc arguit. et ideo si ille cause possibiles fuerint. oporterent causari ab alijs causis: ⁊ sic procederent ad infinitum: ⁊ si sic: nulla hic erit causa vltima: ⁊ ideo oportebit dare vnum eiusdem ordinis: scilicet vnum possibile incausatum. si non: erit processus infinitus: quod est falsum. (patet ergo quod cause.) concludit conclusionez dicens. patet ergo. quod cause sine dubio perueniunt ad necessariam causam: vt dictum est. (Amplius.) complet rationem. dicens. amplius dicta causa non euaderet quin sit necessaria ex causa alia: aut sine causa. si ex causa: sequitur petere de illa causa. vnde aut ad infinitū procedet: ⁊ sic sequetur quod illud quod positum fuit causatum sit incausatū vt dictum fuit: quod est falsum. aut sup. oportet venire ad causam primam: ⁊ ideo oportet ꝙ perueniant ad necessariam causam incausatam ab alia: ⁊ hoc est necessarium esse: ⁊ hoc modo erit predicta demonstratio vera. nō tamen illo modo quo eam posuit Auicen.

Sed queritur quomodo differt hic modus demōstrationis auerro. ab illo Auicen. vterꝙ enim videtur procedere per viam possibilis ⁊ necessarij. Dicēdum quod primus modus dicendi arguit supponendo differentias entis esse. Verbi gratia esse ens necessarium: ⁊ esse ens possibile. vult enim qđ oē ens sit necessarium: aut possibile: ⁊ hoc est petere principium: vt visum fuit. Secundus modus non supponit: nisi ens possibile esse: vt patet ad sensum. Dein de ex tali arguit esse motum eternum partim possibile: ⁊ partim necessarium ex hoc concludit ens simpliciter primum. ergo differunt hi modi valde ⁊ tu considera. (Sed id quod dixit.) Cum exposuit rationem Auicen. et dedit sibi vim: vult modo contradicere Algazeli quantum ad solutionem questionis mote in dubio proposito. arguit enim supra. quod si possibile est id quod causam habet superadditam sue substantie ⁊ necessarium non habet: sequitur necessarium componi ex possibilibus multis: vt apparuit de motu celi qui totus est necessarius: ⁊ tamen quelibet reuolutio est possibilis: cui respondit quod nō inconuenit totum esse incausatum: cuius quelibet pars sit causata: quoniam iudicium partis differt a iudicio totius. Vult ergo auerrois contradicere alga. in hoc. ⁊ primo preponit eius verba. secundo exponit illa. tertio contradicit illi. dicit ergo: sed id quod dixit

UVA. BHSC. IyR_120_2

alga.ſ.quando reſpõdit ad philoſophos.dicens.q aliquod.i.aliqua pars: habet cauſam additam ſuper ſuam ſubſtantiam:ꝛ tamen totum illius partis non ſic ſe habet:vt patet de motu celi.cuius quelibet pars eſt poſſibilis ꝛ habens cauſam: ꝛ tamen ipſe totus eſt eternus ꝛ incauſatus.(Intendit.) Nunc exponit illam ſolutionem.dicens. Intendit q quando philoſophi concedunt q poſſibile eſt id quod habet cauſam:ꝛ concedunt de neceſſario eſſe id quod cauſam non habet.diceretur eis q non eſt negandum ſm ipſorum radices q ſint cauſe ꝛ cauſate infinite.i.q ſit aliquod totum habẽs cauſas infinitas ꝛ cauſata infinita.U.g.motus habet enim reuolutiones infinitas:modo reuolutiones ſunt cauſe infinite ꝛ cauſate:cuius rationem dicit.ꝛ ſententia eorum eſt neceſſaria quia ſm ipſorum radices poſſibile eſt iudicium partis differre a iudicio totius:ꝛ per conſequens poſſunt omnes partes eſſe cauſata ꝛ cauſe :ꝛ totum incauſatum ſemper: quoniam totum differt a partibus:vt fingit alga.(Et hec verba.)Nunc reprobat illam ſolutionem:ꝛ quia tria illa ſolutio poſuit:ſcilicet q cauſe per ſe poſſunt eſſe infinite.Secundo q ens diuiditur per poſſibile ꝛ neceſſarium: intelligendo poſſibile habens cauſam:ꝛ neceſſarium carens cauſa.Et tertio q poſſibile eſt aliquod totum eſſe incauſatum:cuius quelibet pars ſit poſſibilis ꝛ cauſata.Ideo hos tres errores remouet.ꝛ primo primum.dicens .ꝛ hec verba abſq; dubio ſunt ſophiſticalia diuerſis modis. immo tribus modis prout tres ponit errores:ꝛ ponit primum.dicens.vnus eſt:quoniam peripatheti non concedunt cauſas infinitas per ſe: vt in precedentibus declaratum fuit.ꝛ ampliat dictum.dicens.licet.i.quantumcunq; ille cauſe ſint de natura poſſibilium:aut de natura neceſſariorum: ſicut ſupra dictum fuit.vult dicere.q ſiue cauſe ſint poſſibiles ſiue entes neceſſarie non poſſunt eſſe infinite per ſe.immo oportet q ſint finite omnino.

Dubita. Solutio.

Sed eſt dubitatio:quia non videtur q alga. conceſſerit cauſas infinitas per ſe: quoniam ipſe non conceſſit niſi reuolutiones infinitas:ꝛ tamen non ſunt cauſe per ſe. ¶Reſpondetur q auer.reprobat alga.in hoc tantum q dixit reuolutiones eſſe cauſas:quoniam non poteſt ponere illas cauſas eſſe niſi per ſe : quoniam reuolutio agit virtute propria:ꝛ non virtute prioris reuolutionis:nec virtute ſui orbis: immo orbis illius virtute eius agit : quia celum non agit niſi motu ꝛ lumine . verũ eſt quod reuolutio orbis inferioris agit virtute reuolutionis orbis ſuperioris : ſed hoc non remouet rationem cauſe per ſe. hoc autem non concedit Ariſtote.quoniam Ariſto.non vult quod vna reuolutio agat : ſed congregatio omniũ reuolutionum.ꝛ ſic apparet quomodo bene Auer.reprobat alga. in primo errore .(Et ſophiſticatio.)Nunc ponit ſecundum errorem:ſcilicet Auicen.qui etiam fuit alga.ꝛ primo preponit errorem loco antecedentis.dicens .ꝛ ſophiſticatio Auicen.hec eſt:que ſibi poteſt dici ſic.ſi ens diuiditur ad poſſibile eſſe ꝛ neceſſarium ꝛ intenderemus pro poſſibili id quod cauſam habet:ꝛ pro neceſſario id qõ nõ habet cauſam: hoc eſt antecedens.ſtatim ponit cõſequens:tunc non poteris demõſtratione probare eſſe poſſibile cauſas eſſe infinitas ſecundum ſucceſſionem. qõ probat: quia vbi dabitur ſup.q cauſe ſint infinite aggregatio earum erit ſine cauſa:cum ſit eterna : ꝛ ideo dicit ſequitur enim qõ ille cauſe eſſent de entibus cauſas inhabentibus.i.non habentibus : ſicut apparet in congregatione ex omnibus reuolutiõibus.ergo eſſent de genere neceſſarij eſſe. ꝛ ampliat inconueniens.dicens.immo quod plus eſt ſequitur apud phos q eſt poſſe vnum cõſtitui ex infinitis cauſis : cuius quelibet ipſarũ ſit noua:totum tñ eſt eternum.ꝛ addit q nõ eſt dubiũ q hic error accidit quicunq; quia diuidit

UVA. BHSC. IyR_120_2

ens ad habendam causam ⁊ non ad habendam causam: sed si ipse diuisisset
dubitatio ipsum modo a nobis facto: non sequerentur cum predicta argumenta.
Sed hic sunt due q̃nes. primo qr non videt q̃ diuisio Auer. differat a
Solutio. diuisione Aui. secundo: qm̃ si differt non videtur sequi q̃ adducit Auer. ⁊tra Alga. ¶Ad primū debes scire q̃ ly diuisio entis sit per cām ⁊ causatū apud Auer. ⁊ p possibile ⁊ necessarium apud ipsum. ⁊ in hoc cum Aui. quemat: differt tñ qm̃ Auicē. vult ista querti. s. possibile ⁊ habens cām ⁊ econtra. ⁊ necessariū ⁊ carēs cā: ⁊ ecōtra. Auer. aūt non vult illa conuerti: aliq̃ enim est habēs cām: cuius natura nō est entis possibilis. vt quelibet intelligentia citra primā. ⁊ aliq̃ est habēs necessitatē: ⁊ tñ non caret causa. ⁊ ideo bene sequitur incōueniēs ad Aui. predictū. s. q̃ non pōt probari esse causas infinitas: qm̃ ꝯgregatio eaꝝ erit eterna. ꝯ carēs causa: q̃ est falsum apud Auer. non valet: qm̃ ly sit eterna: tñ hz causam: ⁊ sic apparet solutio questionū insimul. (Sed id q̃ dixerat.) Nunc reprobat ipsum de tertio error. ⁊ primo proponit illum. secundo remouet illum. ⁊ succesiue circa hoc remouet alia dicta eius: vt dicam. dicit ergo primo: sed id quod dixerat: q̃ antiquum potest constitui ex infinitis concessis preteritis reuolutionibus infinitis: hic est error. (Dicimus quod est.) Nunc remouet illum dicens: dicimus q̃ est falsum: quia tale antiquum dicitur de antiquo q̃ est vnum. et silitera non est corrupta: vult dicere q̃ est permanens: et vnum semp equiuocē: quoniam antiquum successiuum non transcēdit naturam possibilis: vt dicit. 12. metaphy. commen. 41. sed habet de intentione eterni non'cadere in non'esse. ideo dicit equiuoce: quoniā antiquum permanēs: sicut celum est totum simul: ⁊ non habet naturam entis possibilis apud philosophos. (Item id quod.) Adhuc ponit alium errorem. d. Item id q̃ dixit Alga. vz. q̃ sup. opinio philosophoꝝ induceret nos ad ꝯcedendum q̃ necesse esse cōstituatur ex possibilibus esse: vt patet in exemplo de motu. (Nos dicimus.) hoc reprobat. d. nos dicimus sup. q̃ vno modo est verum. alio modo falsum. ⁊ dicit. quia si intelligeremus pro possibili ⁊ necessario id q̃ nos opinamur. s. possibile. pro eo quod non fuit: ⁊ post est: ⁊ pro eo q̃ est ⁊ post nō erit: necessariū pro eo q̃ semper est. tunc vere non sequitur falsum. vt apparet in motu celi: esset enim idem q̃ nostrum propositum. (Nos tamen dicimus.) videtur mihi q̃ auer. narret modum quomodo credit alga. illud esse verum. ⁊ post exponit illum modum. ibi. (Intendit alga.) dicit ergo in prima parte: nos tamen dicimus: q̃ alga. intendit. q̃ si philosophi intendunt p necessario id quod causam nō habet: ⁊ pro possibili illud quod habet sup. causam: adhuc vult ꝑm hunc sensum non esse falsum. ideo ait alga. tūc non concederemus falsum esse. vz. q̃ incausatū. i. necesse esse constituitur ex infinitis causis: cuius rationem dedit alga. d. quia si poneremus q̃ esset impossibile remouerentur ex hoc cause infinite: vt supra deductum fuit: et sic vult alga. q̃ exponendo etiam vt alij philosophi exponunt: adhuc illud dictum est verum. (Item dixit.) adhuc ponit aliud dictum eius. d. Item dixit. ⁊ hoc est simile dicto dicentis q̃ impossibile est antiquum constitui ex nouis: cuius cōtrarium patet ad sensum: quod ponit. d. sed tempus apud eos est antiquum: et singulares reuolutiones sunt noue et principiate: ⁊ tamē aggregatum ipsarum est principiatū. i. incausatum. ergo id quod principium non habet constituitur ex principiatis reuolutionibus: ergo fit principiatio de reuolutionibus singularibus: sed non de aggregato ipsarum. patet ergo quomodo alga. verificauit suam opinionē etiā exponēdo illos terminos apud philosophos arabes. (Intendit alga. in hoc.) nunc exponit mentem alga. post ibi. (Sed nos dicimus.) Dat modum verorum phorum in telligendi

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligẽdi dcm alg.dicit ergo.intendit alg.in hoc:q̃ nõ est impoſe incausatũ cõstitui ex causis infinitis:sicut cõstituitur apud phos antiquũ ex infinitis nouis:cui⁹ rõnes repetit.ips nãq; apud peripatheticos est ãtiquũ z cõstituit ex tpib⁹ nouis:sil̃r motus celoꝝ est antiqu⁹ apud phos:z reuolutiones ex quibus est ꝓstitutus sunt infinite.(Sed nos dicim⁹.) Nunc ponit verũ intellum philosophoꝝ peripatheticoꝝ.¶Et debes scire q̃ alg.volluit totũ aggregatũ esse de se incausatũ:z non habere eãm,put est aggregatum:imo de se necesse eẽ:z tñ constituit ex infinitis partib⁹ causantibus illud totum:quoniam partes sunt cause saltem mãles totius .secũdo phy. ergo vult quod totum sit simpliciter necesse esse:neutra tñ pars.peripathetici volunt q̃ totum est eternum.z possibile esse:z ideo volũt motũ ab alio perpetuari.s.a celo z intelligentia mouente ipsum.conueniunt ergo z differunt.conueniunt quidem:eo qz volunt illud eternũ esse totum:eo q̃ fiat ex infinitis nouis.differunt vero quia Alga.vult illud totum esse incausatũ z independens:immo sine cã z necesse esse.peripathetici vero volunt quod illud totum z si sit eternum:quia est possibile ex se:tñ ab alio ꝑpetuatur.z hoc declarauit auer.12.meta.commen.41.z in.2.cap.de ẽa orbis.hoc ergo dicit.sed nos dicimus q̃ philosophi respõdẽt ad alga.in hoc:q̃ ipsi nõ concedunt reperire antiquum constitutũ ex nouis partib⁹:prout ille ptes sunt infinite:z ponit argumentum:z post soluit illud apõ philosophos.d. immo philosophi fortiter,de hac opinione fingent.i.sophisti cabũt.z forte litera ẽ corrupta:z dz stare.(Fugiunt.) z mã plana est:z ratio ipoꝝ est:qzdi ctum aggregatũ non euadet quin copuletur ex partibus infinitis aut finitis generabilibus z corruptibilibus.licet si de finitis.ergo opz concedere q̃ genus sit generabile z corruptibile.i.quod totum illud sit generabile.si de infinitis ergo predicti opinantes ponunt quod sit possibile vel necessarium quod illud aggregatum sit ab eterno sine causa a qua procedat:hec erat vis philosophoꝝ arabũ:cui respõdet ꝑ philosophos veros.d.sz philosophi bene concedũt hoc:z opinati sunt q̃ talia genera z eis similia sũt generabilia z corruptibilia:prout constituuntur ex possibilibus principalibus.habent enim sine dubio causam extrinsecã.i.celum z motorẽ a qua ꝑdicta genera eterna procedunt:z ponit tunc illud in quo conueniunt.d.et non putant q̃ sit impossibile inuenire causas infinitas:quia sit:scilicet impossibile cõstitui antiquũ ex nouis:imo cũ philosophis arabicis:pipathetici in hoc cõcedãt:cuius rõnem dicit:q̃ philosophi dicũt q̃ ponere motus diuersos in genere ab eterno est necessariũ cõcedere:qz hic est vnus mot⁹ in numero ab eterno:z dicunt q̃ cã esse corpoꝝ generabiliũ z corruptibiliũ in partibus eternalibus in toto:id est que sunt genita in parte.i.finitudinum eterna in toto est:qz hic.i.motus primus est ens ab eterno in toto et parte:vt primus motor z corpus celeste:z hoc dicit.videlicet.quia corpus celeste:z infiniti motus sunt sempiterni in genere ex vno motu cõtinuo in numero:qui est motus firmamenti.i.octaui orbis.Ex his habes differentiam vnam inter Auer.z Alga.(Et ille motus.)declarat quomodo sunt ille partes.d.z ille motus non componitur ex pluribus reuolutionibus in actu:sed tantum intellectu:quoniam partes sunt potentia in toto: fiunt autem actu vel per intellectum:vel per separationẽ.(Et motus.) Itez redit ad primam differentiam.d.z motus superceleſtis corporis eternitatẽ aperit a suo motore:qui de eius natura continue semper mouere debet:z ponit differentiam inter hunc motorem:z eos qui sunt hic.d.z nõ ẽ de nã illius mobilis q̃ aliquotiens moueatur z aliquotiens nõ:sicut se hñt mobilia inferiora:quare autem non est huius nature in scõo cap̃o de substan

Cõueniẽtia z dſia iter pipatheticos et algazelẽ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

tia orbis: ⁊ secundo celi. commen. 3. ⁊ in vltima disputatione declaratū est: ⁊ ego ibi declarabo si deus dabit vitā. (Et est notād ū.) hic vltimo vult summatim opiniones ꝓhoꝝ tractare: vt habeat dīa ⁊ quietia coꝝ plene. primo ergo ponit summā opinionū. d. ⁊ est notandū ꝙ hoim opiniones in generibꝫ. i. rebus gñabilibꝫ ⁊ corruptibilibꝫ eternis ꝑm genus sunt tres: licet due prime altera subdiuisa erūt tres: quarū vna est ꝙ quodlibet genꝰ est generabile ⁊ corruptibile. i. finitū a parte ante ⁊ post. put ꝓtinet finita indiuidua. secūda vero ꝙ quoddā genus est ab eterno. vz. sine ꝓncipio ⁊ sine fine: ꝓout apparet cōstitui ex infinitis indiuiduis. Et subdunt hāc. d. sed hec opinio duobus modis diuiditur. i. subdiuiditur in duo membra. aliqui dicunt ꝙ talia genera acquirunt eternitatem ab aliqua vna causa ne cessaria: alioquin ꝓtinerent vsqꝫ infinitis tempore infinito. i. infinities genita essent: ⁊ infinities corrupta: ⁊ hec est philosophorum opinio. Alijvero opinati sunt ꝙ ꝓout continet infinita induidua: optime potest dici quod sunt ab eterno: ⁊ hec est opinio eorum: qui eternales dicuntur id est arabū sic nominatoꝝ: ⁊ per hoc patet differentia inter arabes ⁊ peripatheticos: vt supra dixi. (Et est notandum.) declarat hanc diuisionem. d. ⁊ est notandū quod he tres sunt opiniones distincte. ⁊ omnes diuersitates in hoc propōsito interuenientes ad istas: scilicet tres reducuntur: ⁊ addit vtilitatez harum opinionum. d. et ex his debet declarari id est conuenit consequi vtrū mundus sit ab eterno: aut non: et vtrum habuerit agens: aut non: quoniā prima opinio legis infert mundum non fuisse ab eterno. secunda arabum forte negat causam primam. tertia sola bene infert eternitatem mundi. (Et est notandum.) Nunc comparat has opiniones. d. ⁊ est notandum quod de istis tribus opinionibus due sunt extremitates ⁊ vna tenet medium: qō exponit. d. videlicet. opinio loquentium id est theologorum est vna extremitatum: que non itatem mundi opinatur. Alia extremitas est opinio eternalium id est arabum. Media inter eas est philosophoꝝ opinio. (Patet ergo ex his.) Nunc vult remouere omnes alias ⁊ concludere opinionez Aristo. dicens. patet ergo ex istis dictis: quod quicunqꝫ opinatur qō possibile sit ponere causas infinitas ⁊ non possit obtinere. i. concludere primaz causam: opinio falsa est. ideo dicit. immo totum contrarium videtur quod qui esse infinitarum causarum negaret: sicut facit opinio legis: nequiet id est non poterit primam causam ab eterno asserere. Cuius rationem ponit dicens. esse enim causatorum infinitorum primam causam eternalem infert: ex qua acquirit esse infinitum: alioquin essent finita genera: que cā eterna quedam suorum indiuiduorum innouat continue: ⁊ sic manutenet genera: ⁊ hoc modo tantum probatur ꝙ antiquum est cā inouatorum: ⁊ declarat esse innouatorū infinitoꝝ. ſ. per successionē. (Debes scire ꝙ nulla opinio trium rōne philosophica pōt concludere cām eternā: nisi opinio auer. quoniam opinio arabuz non: qm̄ si tota multitudo est de necesse esse de se. ergo non arguit causam superiorem. Iterum opinio legis si ponit oia esse finita: tunc non potest ponere ꝓnciptum abstractū esse: vt declarat Auer. primo celi. commen. 33. immo hz ponere ipsum esse corpus: qz omne nouū fit ex corpore: vt credunt philosophi. Sola ergo opinio auer. ⁊ aristo. concludit propositum: quoniam multitudo generatorū arguit successionē sempiternam: ⁊ illa arguit motum primum eternum: ⁊ ille arguit primum motorem abstractum esse: ⁊ totū hoc dictū est. 8. phy. cō. 46. ⁊ 47. ⁊ licet hoc dicat auer. tū non demonstrat: qm̄ lex nostra ponit ꝙ deus sit virtus extra corpus per hoc: qz causat sine transmutatione: ⁊ hoc philosophi non viderunt. immo in hoc fuerūt ceci: ⁊ hoc dixi sepe in disputatione prima.

Nota.

Ponētes oia finita eē nō ꝑnt pōere ꝓncipiū abstractū eē

Lex nra.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Et algazel pro philosophis in illo argumēto quod contra eos posuit.7 si aliquis diceret quod reuolutiones non reperiuntur:neq; forme elementorum: immo id:quod reperitur est vna forma in actu:7 id quod non reperitur presens nequit aliquo modo denominari de finitate7 infinitate nisi in intellectu tantum:sed nos loquimur de realibus entibus:non de imaginalibus. Non ergo remanet aliquid aliud in quo possumus ambigere:nisi in animabus mortuorum:7 quidam philosophorum dicunt quod anime hominum sunt vna ab eterno ante aduentū eius in corpus:7 preter separationem vniuntur:7 fiunt ablq; ali qua mutatione:maxime:quia de infinitate nequeunt denominari. Alij vero peripathetcorum dicunt q; anima sequitur complexionem7 mors non est aliud:nisi ipsius priuatio:7 de seipsa sustentare nequit sine corpore:ergo anima non habet esse nisi in vt uentibus:7 viuentes sunt terminati7 numerabiles:7 ideo non possunt de infinitate denominari:neq; priuari:neq; aliquo modo denominari possunt de finitate:neq; infinitate:nisi de intellectu. ¶Item dixit plus Algazel quod responsio huius dubij clare reperitur ab Autcen.et ab Alpharabio:7 opinio veracium philosophorum est:quod anima est substantia per se existens:vt habent ab Aristote.7 primis commentatoribus. Et si aliquis ab ista opinione deuiaret:perendum est ab eo vtrum esset imaginādum quod in quolibet momento mouetur aliquid7 remaneat: aut non.si non:dicimus quod est falsum.si primo modo:dicimus quod si quolibet die imaginaremur innouationem cuiusdaz rei: et quod remaneat.copularentur igitur vsq; modo sine dubio entia infinita.Unde hoc modo debent dubia ordinari:7 non est curandum vtrum id quod remanet sit homo: aut anima: aut demon:aut angelus:aut quodcunq; ens fuerit.Id enim quod dictum est sequitur opinionem dicentis:quod reuolutiones preterite sunt infinite.

¶Introducit Alga.respondentem pro phis in duob⁹ pūctis vt videbit.d. et ait Alga.respondens pro phis in illo argumento qō cōtra eos posuit:7 si aliquis diceret:q; reuolutiones non reperiuntur in actu:neq; forme elementorum:sed sup.in successione:immo id qō reperit est vna:fōa in actu: tunc dicit.7 id quod non reperitur presens.i.actu nequit.i.nō pōt aliquo modo denominari de finitate7 infinitate:nisi in intellectu tantum:7 nos loquimur de realibus entibus:non de imaginabilibus: et sic patet quod nō datur infinitū apud philosophos.Nō ergo remanet.hic remouet aliā questionem contra phos:7 est scōs punctus dubij.dicit ergo.non ergo remanet aliquid aliud in quo possumus ambigere:nisi de animabus mortuorum.vult dicere q; potest esse questio de aiabus mortuoꝝ:qm vt remanent:vel non.si remanent ergo sunt infinite:cum apō philosophos mūdus

UVA. BHSC. IyR_120_2

est eternus·si non remanent:erunt corrupte ꝙtra philosophos. Solvit.d. et quidam phꝰ dicũt ꝙ aie hoim sunt vna ab eterno antẽ aduẽtum eius in corpus:ꝛ preter separationẽ.i. post separationem vnionꝭ ꝛ fiunt vnum absq; aliqua mutatione:maxime.q; de infinitate nequeunt denominari. quomodo autem intelligitur hec opinio in solone.23.dubij prime qõnis: verificatum est:attamen amplius dicaꝫ in solone huius dubij.(Alij vero.) hic ponit aliam euasionem.d.alij vero peripatheticoꝝ dicunt ꝙ anima se quitur complexionem.ꝛ dicunt ꝙ mors non est nisi ipsius. i.anime priua tio.immo dicunt ꝙ de seipsa sustentare nequit.i.non põt existere sine cor pore.ergo anima non hz esse nisi in viuentibus:ꝛ viuẽtes sunt terminati: ꝛ numerabiles.ꝛ ideo aie non possunt de infinitate denominari:neq; pri uari id est dici infinite:neq; aliquo modo denominari possunt de finitate: neq; infinitate:nisi ab intellectu:ꝛ sic patet secundus modus euadendi. (Item dixit plus.)adhuc ampliat dictum alga.d.Item dixit plus alg.quod responsio huius dubij clare reperitur ab Auicen.ꝛ ab alpharabio:ꝛ opio veracium philosophorum est ꝙ anima est substantia per se existens:vt ha bent ab aristo.ꝛ primis commentatoribus.(Et si aliquis.)hic alga. adhuc facit.q.quoniam licet sit euasio ad id de anima:attamen adhuc simpliciter non euadis.vnde dicit:ꝛ si aliquis ab ista opinione deuiaret petendũ est ab eo vtrum esset imaginandum quod in quolibet mouetur aliquod:id est generatur ꝛ post remaneat:aut non est possibile ad imaginationem. si non:scilicet esset possibile ad imaginationem:dicimus quod est falsum:qꝫ enim non potest imaginari in quolibet die fieri aliquid ꝛ ipsum remane re.Si primo modo dicimus ꝙ si quolibet die imaginemur innouationem cuiusdam rei:ꝛ quod remaneant omnes ille res.copulentur igitur vsq; mo do.ergo tota multitudo sine dubio erit infinita.ergo licz tu euadas de ani ma:non de possibili euadis.Et ideo concludit moduz ordinandi dubia.d. vnde hoc modo debent dubia ordinari.(Et non est curandum.)ostendit qli ter licet dubium de anima sit solutum simpliciter.tamen non est solutum: ꝛ.d.et non est curandum vtrum id quod remanet sit homo:aut anima:aut demon:aut angelus:aut quodcunq; ens fuerit.vult dicere quod casus dz intelligi de quacũq; re.ponit ergo illa res esse in quolibet die: ꝛ remanere vt supra:ꝛ patet argumentũ.volo aũt per illã rem indifferenter hoiem vel aiam.ꝛc.ergo hz sit solutũ de aia:non tñ simplr est solutum.(Jd.n.qõ.)hic tã dem soluit.q.ꝑm opinionẽ veram.d.id enim qõ dictũ est:sequit opiniones dicentis ꝙ revolutiones preterite sunt infinite.i.sequit ad pꝫos nõ ad me.

dubita. Sed põt esse qõ nõ solũ cõtra pꝫos:hz cõtra eos.sic.diuidat hoza ꝛ par tibus ꝓportionabilibꝰ minozibꝰ terminatis versus.a.tũc volo ꝙ in prima deus faciat vnũ lapidẽ.vel saltẽ ad imaginationẽ fiat:vt ipse po nit:ꝛ sc̃a aliam ꝛ continue remaneant.ergo cũ hic fuerunt infinite partes ꝓportionales erunt de facto in fine hoze lapides infiniti.Tu vero solues pro te ꝛ philosophis:est argumentũ frivolũ:ꝛ non dignum hoc loco.

AVERROIS.

Dicimus nos.qõ id quod respondit nomine philosophoꝝ rum.vz.qõ revolutiones preterite sunt priuate:ꝛ qõ pri uatum nequit denominari de finitate:neq; de ifinitate: non est vera responsio:et nos declarauimus in precedẽ tibus:et id quod dubitat super philosophos:scilicet de ipsorum opinione in anima.Dicimus quod hoc nouum est philosoꝝ hoꝝ

UVA. BHSC. IyR_120_2

opinio:ꝛ id quod dictum est de hac materia sufficiat.

¶Hic auer.reprobat alga.in illis que philosophis iposuit:ꝛ.d.dicim⁹ nos ꝙ id quod rñdit nomine philosophorum.vz.ꝙ revolutiones preterite sūt priuate:ꝛ ꝙ priuatum nequit denominari de finitate neꝯ de infinitate nō est vera responsio:ꝛ nos hoc declarauimus in precedentibus.dictum enim est ꝙ licet non dicatur infinitum actu:dr infinitum in potentia permixta actui.(Et id quod.)Nunc tangit scōm punctum.d.ꝛ id quod dubitat sup philosophos.s.de ipsoꝝ opinione in alia.dicimus ꝙ hoc.s.sua rñsio nō est de anima.d.ꝙ anima est vna ante aduentum ad corpus ꝛ post:ꝛ dum ē in corpore multiplicatur:potest intelligi duobus modis.¶Uno modo quod ista multiplicatio fiat ꝑm rem ipsi anime:ita quod ipsa anima dum corpori vnitur est multa secundum rem.dum separatur vniatur ꝑm rem: ꝛ fiant omes vna:ꝛ hec vr opinio attributa platoni:vt fuit visum in ꝓma disputatione:¶Alio modo potest intelligi ꝙ anima prout est itellc̄:est vn⁹ numero:prout intelligitur in corpore efficit multa ꝑm respect⁹ et habitudines multas:non quidem respectibus ꝛ habitudinibus inherentibus ipsi itellectui:sed corporibus in quibus vnitur.et hec est opinio Aristo.ꝛ Auerr. vt recitatum fuit in prima disputatione in fol.23.Sz qūocūꝯ intelligit est falsa:ꝛ non est credibilis.¶Immo ler nostra ponit ꝙ anime mortuorum remanent post:ꝛ quedam in gloria:vt ille que fecerūt bene:aliquę damnate:vt ille que peccauerunt:ꝛ hec est opinio Tuic.ꝛ Platonis:vt puto. Pōt tamen illa opinio famosa ꝑm primum intellectū adhuc exponi: quoniam vnus vir coetaneus meus volebat illam esse mentem platonis.¶Ideo debes scire ꝙ sicut materia efficitur actu diuersa propter formas:ita forme actu diuerse ꝓpter materiam.sicut ergo materie dum carent formis ē vna materia priuatiue per priuationem differentiarum facientiū eā diuersaz. vt dicit auer.12.me.cō.14.ita anime dum carēt materijs diuersis possunt dici vna anima priuatiue:pro quanto actu non sunt in sitib⁹ diuersis: nec locis diuersis:possunt tamen esse prout dicunt habitudines ad corpora diuersa.Et sic potest intelligi.ꝙ anime sunt multe duz sunt in corpore actu. ante tamen ꝯ veniant ad corpora:vel postꝯ remouentur cū careant differentijs quibus erant multe:possunt dici vnificari ꝛ fieri vna anima actu:licet plures potentia:prout pñt vniri diuersis corporibus qñ itez intrabūt corpora:ꝛ sic hec opinio imponitur platoni:ꝛ dicūt quidā ꝙ opinio legis non est contraria huic:nisi in hoc tantū:ꝙ istas alias ponit nouiter creari. Plato aūt simul cum mundo omnes alias factas esse dicit.ꝛ qūocunꝯ sit: ego non curo:sit igit̄ declarata in tantum.Et sic consumata est expositio quarte disputationis auer.cōtra Alg.cū Dei laude:ꝛ beate ꝟginis Maric.

Opioari. ꝛ auer.

Sicut mā fōas tur diuer sanē mām.

¶Quinta disputatio Alg.cū philosophis ostendit debilitatē rōnū philosophoꝝ in ipsius ꝓbationibus.ꝙ Deꝰ benedictus sit vn⁹:ꝛ ꝙ ipose sit ꝙ sint duo necessarij esse:ꝛ quilibet ipoꝝ in causatū sit.

¶DUBIUM PRIMUM.

¶Sit Alga.vie sapientium sunt due.¶Quarum ꝑma hec est.Si essent duo necesse esse:pdicaret igitur necesse eē de quolibet eorum:ꝛ id quod sic se habet:nō euadet quin sit sua necessitas de seipso non per aliud aut ex

UVA. BHSC. IyR_120_2

causa: z oporteret quod esset causatū: z nos non sic intendim⁹ de eo: z sequentes hanc viam opinantur qꝫ species hominis dicit de petro z guillermo: z petrus non est homo de se: si nanqꝫ non esset guillermus non esset de se homo: nisi aliqua causa posuerit eum hominem: z potuit petrum hominem: ergo multiplicata est humanitas: z multiplicata materia presens: sed dependentia dicte multiplicationis de materia est quid intelligibile. vz. non est de substantia humanitatis. similiter si necessitas est in necessario esse de seipso tantum sibi inuentretur. Si enim ab aliqua causa p cederetur: esset ergo causatum: z non igitur necessarium esse. Patet ergo ex hoc qꝫ necesse esse est sine dubio vnum. Hucusqꝫ sunt Algazelis verba: deinde respondit alga. philosophis dicens. qꝫ totaliter id quod dixistis q si essent duo necesse esse ꝛc. diuisio erronea est. Nos enim declarabimus qꝫ vocabulum necesse esse est dubitabile nisi intelligatur pro eo id quod causaz non habet: vnde si hec sit huius vocabuli intentio: dicemus qꝫ impossibile non est ponere duos impunciplatos esse necessarios: z nullus ipsorum alterius est causa: ergo quando dicitis q id quod non habet causaz caret causa de seipso aut ex aliquo: diuisio est erronea: quia intentio cause z non indigere esse de causa: non oportet ab aliquo causari: quia non habere causam pura negatio est: et pura negatio non habet negationem: neqꝫ pertinet dicere quod sit de se: aut non de se. sed si intenderetis pro necesse esse secundum denominationem secundam preter quod est ens sine causa: tunc nō per se intelligitur. Unde ex istis patet quod hec demonstratio est picta z sine radice: immo dicimus quod intentio dicti vocabuli est id quod non habet causam: neqꝫ ipsum non habere causam procedit a causa. Et hec diuisio non tendit erga denominationes affirmationis: maxime: quia id reducit ad negationem. Verbi gratia. Si aliquis diceret quod nigredo est color: aut ex se aut ex causa. si de se: oportet quod rubedo non sit color: et quod hec species coloratio non reperiatur nisi in nigredine. si vero nigredo color fuerit ex causa: oportet quod intelligatur quod nigredo non sit color nisi causa poneret eum colorem: id enim attribuitur substantie: quod est additum super substantiam ipsius. Forte priuatio potest in intellectu imaginari: quamuis realiter reperiri nequeat. Sed dicetur quod hec diuisio est erronea ꝑm positionē. vnde non est opinandum quod si nos diceremus. quod nigredo est color de se quod sit possibile dicere quod sit non de se: similiter est dicendum quod hocens esse necessarium per se prohibeat nos dicere quod sit non per se: ita quod ex hoc sequatur falsum. Hucusqꝫ sunt verba Alga.

dubitatio ¶In ista quinta disputatione disputant philosophi de vnitate primi. Cuz enim disputauit de eternitate simpliciter. z post de effectu primi circa ipsuz

UVA. BHSC. IyR_120_2

mundum:& derationibus philosophorum circa hoc:reliquum est aggredi in hac quinta de vnitate primi questiones facere. ¶Dices:videt q̄ auer. peruertat ordinem:quoniam aristo.primo celi:vt narrat auer.tractat de infinitate mundi:an scilicet mund⁹ sit finitus vel infinitus.Et vtrum sit vnus vel plures:& istum ordinem seruat:quoniam primo tractat vtrum mundus sit generabilis & corruptibilis.secundo vtrum sit finitus aut infinitus.& tertio vtrum sit vnus numero:aut plures.& ait Auer.q̄ hoc facit propter scientiam de vnitate & eternitate primi:vt patet ibidem commento.33.&c. Ergo auer.si tractaturus erat de vnitate primi:cur non tractauit an sit finitus an non:& an vnus an non:postquam tractauit de generatione & corruptione eius. ¶Dicendum quod si probatum sit mundum habere agens erit probatum ipsum esse finitum in magnitudine:vt dicit ibi auerrois.& quia disputauit auer.an mundus habeat agens:ideo non opus fuit tractare an sit finitus in quantitate. Item quia solu. vnitatis mundi presupponit hic: quoniam non disputat vtrum deus sit vnus:sed vtrum vie sapientum sint demonstratiue:ideo non curat tractare de vnitate mundi: quoniam tam disputatio non vertitur vtrum mundus sit vnus:vt patet in titulo disputationis presentis. ¶In primo igitur dubio adducit algazel. viam philosophorum.& dicit.Ait alga.vie sapientum sunt due quarum prima hec est: et primo ponit vnam hypotheticam.d.si essent duo necesse esse.igitur predicaretur necesse esse de quolibet illorum:& per hoc vult habere istam minorem vbi duo sunt necesse esse:necesse esse predicatur de pluribus eiusdem rationis.Deinde accipit maiorem.d.& id quod sic se habet:id est & id quod predicatur de pluribus necesse esse:non euadet quin sit sua necessitas de scipso non per aliud autem causa:vult ergo quod argumentum sic componatur:omne predicatum de pluribus necesse esse omnino oportet vel predicetur de illis a se:& non ab alio:vel ab agente dante illis illud predicatum. Deinde accipitur minor predicta:sed vbi sunt plura necesse esse:necesse eē predicabitur de illis pluribus necesse esse:ergo in prima figura necesse esse non euadet quin predicetur de illis:aut a se:aut ab alio.& statim contradicit vni membro:dicens.& supple.si ab alio oportet quod esset causatum:et nos non sic intendimus de eo.(Et sequentes.)hic declarat maiorem. Et debes scire quod via predicta potest componi in prima figura:vt dictum est: et in secunda sic: omne quod pluribus inest secundum predicationem et verificationem causatum est illis ab aliqua causa: sed necesse esse non causatum est pluribus aliquo modo:ergo non inest pluribus: vtriusq; ergo syllogistice forme vna est maior: ideo hic probat illam maiorem per exemplum. secundo ibi. (Similiter si necessitas.) statim accipit minorus vim prout formatur in secunda figura. Dicit ergo: et sequentes hāc viā opinamur q̄ species hois vt de Petro Guillermo:& Petr⁹ nō est hō de se:imo si nāq; nō esset Guillerm⁹ actu non esset de se hō:quia pōt esse guillerm⁹:dico nō esse hoiem de se:nisi aliq̄ cā posuerit eū hoiem & posuerit Petrum hominem: ergo humanitas est multiplicata & materia presens:sed dependentia dicte multiplicationis de materia est quid intelligibile de se: non de substantia humanitatis.ideo hoc fuit ab agente. Deinde accipit minoris vim prout componitur in secunda figura.d. similiter si necessitas est in necessario esse de se tantū sibi inueniretur:vult dicere:sed necesse esse non est causatū ipsi necesse esse ab alio:& hic erat minor:cuius rationem dicit.si enim ab aliqua cā produceretur:esset ergo causatum.nō ergo necessarium esse apud eos:& sic,ptz minor.Ad cōne supplet statim.d.ptz ergo ex hoc

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ necesse esse est sine dubio vnū.(Quicunq;) Hic vult adducere sol'. Alga. ad argu. pho. ⁊ ait. Hucusq; sunt alga. verba. demum respondet alga. philosophis. d. q̄ totalr illud q̄ dicitis q̄ si essent duo necesse esse ⁊c. diuisio erronea est. vult dicere q̄ illa diuisio: aut ipso seipso est necesse esse: aut ab agente est diuisio erronea. Quod declarat. d. nos enī declarabim⁹ q̄ vocabulum necesse esse elt dubitabitabile: nisi intelligit per id q̄ cām nō habet: necesse esse: ergo idem elt q̄ causam nō habēs. Ideo ꝯcludit. d. vnde si hec sit huius vocabuli intētio. dicimus q̄ non est impossibile ponere duos imprincipiatos. i. incausatos esse necessarios: ⁊ pro sic q̄ nullus ipsoꝝ sit causa alteri⁹: ideo ꝯcludit: ergo quādo dicitis q̄ id q̄ nō habet causam caret causa de se ipso: aut caret causa ex alio est diuisio in re erronea: cuius rationē dicit: q; intētio cause: ⁊ nō indigere esse de causa. i. q; rō cause: ⁊ p. i. nō indigere cā: nō. opz ab aliquo causari. i. q̄ cā nō habeat cām nō hz ab alio. Huius autem dat rationem: cui⁹ minorē primo accipit. d. q; nō habere cām pura negatio est: ⁊ pura negatio nō hz negationē. i. cām negationis: ideo ait q̄ illa diuisio est erronea: neq; pertinet dicere q̄ illud sup. sit de se aut nō de se: vult dicere q̄ sicut hec diuisio erronea est: homo est rationalis vel irrationalis: ita in proposito necesse esse habet cām: vel nō hz causam. ⁊ p hoc ad formā argumēti negat maiorē. hz enī necesse esse predicat de plurib⁹ nō opz querere: aut a se: aut ab alio. (Sed si intēderetis.) Vult ꝯfutare illud q̄ Plato credebat: vbi debes scire q̄ necessariū pōt dupl'r exponi. vno modo primatiue ꝑ eo q̄ nō habet causam: ⁊ sic est vera expositio. alio modo ꝑ eo q̄ est sempiternū ⁊ semp ens: nō q; caret causis esse: sed q; caret causis corruptibilitatis: vt dicit auer. in vltimo de substantia orbis. ⁊ sic exponit positiue: dicit ergo. sed si intenderetis sup. vos philosophi ꝑ necesse esse sm denominationez scdam. i. positiue preter q̄ est ens sine causa. i. nō intelligēdo primo modo. s. ꝑ eo q̄ caret cā: tūc nō per se intelligit. i. nō est per se intelligibile: q̄m sic exponēdo etiam cōtingēs est necessariū: q̄m aliq̄ est ꝯtingēs: vt celū apud hos: q̄ est sempiternū: ⁊ igit erit necessariū: ideo ꝯcludit. vnde ex hoc ptz q̄ hec demōstratio phoꝝ est picta ⁊ sine radice. ¶ Et debes scire: vt tactū est in disputatione quarta. q̄ doctrina phoꝝ arabū est q̄ illa sint synonyma ens sine causa ⁊ necesse esse. Et hec. s. ens hns cām ⁊ ꝯtingens esse. opinati: enī sunt q̄ omne cātū sit nouū. i. dependens: ⁊ omne dependēs apud eos est ens in sui natura possibile. ⁊ ideo dicūt q̄ necesse esse ⁊ carēs causa sunt idē omnibus modis. Et ꝑpter hoc ad formā qōnis manifesta est sol'. q̄m ⁊ si necesse esse de plurib⁹ predicet ⁊ in plurib⁹: sic nō possumus querere cām cur inest: q̄m tūc eius q̄ nō hz cām: causam quereres. (Immo dicimus.) Tum dedit rnsionem vie philosophoꝝ: adhuc declarat illam. d. immo dicim⁹ q̄ intentio dicti vocabuli est id q̄ nō habet causam: ⁊ tūc addit neq; ipsum non habere cām ꝓcedit a cā. (Et hec diuisio.) Remouet obiectionem: q̄m posset dici q̄ ego volo intelligere necesse esse positiue: hoc remouet. d. et hec diuisio sup. que ponit in maiori nō tēdit. i. dirigit erga denominationes affirmationis. i. inēctū illa extrema capiunt positiue: cuius rationem dicit: quia id. i. necesse esse reducit ad negationē: q̄ intelligo prout distinguitur a possibili: opz: vt negatiue intelligit. (U. g. si aliquis.) Hanc responsionem iterū ꝑ exemplum declarat. d. U. g. si aliquis diceret q̄ nigredo est color: ⁊ peteres: aut ex se: aut ex cā. Si de se: opz q̄ rubedo nō sit color: ⁊ opz q̄ hec species coloratio non reperiat nisi in nigredine. Si vero nigredo color fuerit ex causa: oportet q̄ intelligit q̄ nigredo nō sit color: nisi causa poneret eā colorē: cui⁹ rationē dicit. id enī attribuit substantie: q̄ est additū supra substantiā ipsius ab alio: ergo, si nigredo color esset attributiue: tunc

Opio arabum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ab alio esset color.(Forte priuatio.)Hic rñdet huic exẽplo:z vult q aliquis possit imaginari q nigredo sit color de se.i.nõ ab alio:z de pluribus predicatur color:qm illa negatio nõ est vera in rerũ natura existẽs:sed tm in mẽte.hoc dicit forte priuatio põt intellectu imaginari.i.concipi q̃uis realiter reperiri nequeat.(Sed dicẽs.)Replicat hanc respõsionẽ.d.sed dicẽs q hec diuisio est erronea ꝑm hanc positionẽ.i.si intelligitur negatiue:tũc illa diuisio est erronea:sicut dictũ fuit.Unde nõ est opinandũ q si nos diceremus:q nigredo est color de se q sit possibile dicere q sit non de se:qm non potest intelligi aliquod esse de se tale:z tm intelligibile esse non de se tale:z ideo si magnitudo est color de se frustra querit an de se:aut ab alio.i.non de se:qm nullus potest imaginari ipsam esse non de se posẽ ponitur de se talis. Et tunc applicat sequens ad propositum.d.similiter est dicendum q hoc ens esse necessarium per se:prohibet nos dicere q sit non per se: ita q ex hoc.i. hac diuisione sequitur impossibile falsum.q.d.q si necesse esse est necesse esse cum hoc sit dicere esse ens sine causa.ideo non potest fieri diuisio:z querere vtrum hanc ab alio:aut a se:quia nullus potest ambigere q sit ens ab alio: z sic patet solutio.

AVERROIS.

IMos dicimus q hec via quam Alga. dicit in vnitate nomine philosophoꝝ tantum ab auic. reperitur:non ab alio antiquoꝝ philosophoꝝ:z cõponitur ex vniuersalibus ꝓpositionibus:z membra eius sunt sumpta equiuoce:z ideo est via valde altercanda. sed si dicta membra diligenter diuiderentur z respiceret intentũ ꝑdicte vie faciliter possunt reduci ad demonstratiuam viam: ergo quando dixit Alga.vz.q prima diuisio erat falsa z erronea non est verum:eo q ipse ait q id quod intelligit de vocabulo necesse esse:est id quod non habet causam. Et si forte aliquis diceret q id quod causam non habet aut illud non habere est de se aut ex causa. Dicimus quod sunt verba absurda:similiter si aliquis diceret quod necesse esse non euadet quin sit necessariũ:aut ex causa est falsum. Immo necesse esse ꝓcedit a ꝓpria natura cõmuni Petro z Guilliermo. Et ideo si ꝑmo modo intelligi non debet humanitas reperiri in alio. si secũdo modo tunc sine dubio componit ex duabus naturis.vz.vniuersali z particulari.sed compositũ est causatum: z necesse esse nõ hz causam:ergo necesse esse est vnũ. Patet ergo q quando dicta via hoc modo ordinabitur:tunc erũt verba Auer. vera. Rursus id qõ dixit alga.s.q pura priuatio nõ habet causaz neq̃ de ea dici dz quod est ex se aut ex causa:verba erronea sunt. aliquid em põt negari de aliquo aut ab aliqua simplici re:vt debet hic intelligi quando dixit de se:aut ex aliqua denominatione ꝓpria in eo:sicut debet hic intelligi in qualibet causa. Sed id qõ dixerat quod hoc non verificatur nisi de denominationibus que predicantur modo affirmationis maxime: dico quod de eis que ponuntur modo negationis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Nūc Auer. vult pertractare sol. p̄ntis dubiū: z primo ponit auctorem hu⁹ius vie. d. dicimus nos q̄ hec via quam Alga. dicit in vnitate scilicet primi nomine p̄ho⁹um tantum ab Aui. reperitur: non ab alio antiquo⁹um p̄ho⁹. Deinde addit naturam huius vie. d. z componitur ex vniuersalibus propositionibus: z membra eius ideſt. extrema huius vie sunt sumpta equinoce. i. sunt multiplicia secūdū equinocationē: ideo est via altercāda. (Sed si dicta.) Nunc vult ponere modum euadendi ab argumentis Alga. cōtra hāc. z primo p̄eponit hoc. secundo exequitur. dicit ergo: sed si dicta mēbra diligenter diuiderentur. i. reducerentur ad vniuocū: z sup. Alga. respiceret intentum predicte vie faciliter possunt sup. mēbra reduci ad demonstratiuā viam. (Ergo quando Alga.) Nunc exequitur z declarat quomodo hec via euidentiam habet. d. ergo quando dixit Alga. q̄ prima diuisio erit falsa et erronea non est verum: dico non est verum: eo quia ipse dixit q̄ id quod intelligitur de vocabulo necesse esse: est id quod non habet causam. Vult dicere Auer. falsam esse necesse esse carere causa: qm̄ intelligentie oēs sunt necesse esse apud p̄hos peripatheticos. z tñ plane apud Ari. habent causam. est n. necesse esse a se: vt primum principium: z ab alio: vt reliqui motores: vt sepe dictū est. (Et si forte.) Respondet Auer. ad formam: z primo proponit argumenti vim. d. z si forte aliquis diceret q̄ id quod causam nō habet: aut illud non habere est de se: aut ex causa. Respondet. dicimus q̄ hec sunt verba absurda: quasi dicat nō concludentia ad propositum. Similiter si aliquis diceret q̄ necesse esse non euadet quin sit necessarium: aut ex causa est falsuz. immo necesse esse procedit a propria natura communi petro z Guliermo: z ideo si primo modo intelligitur non debet humanitas reperiri in alio.

Duplex necesse; cē. ¶Debes scire q̄ Auerr. vult q̄ necesse esse potest capi duobus modis. vno modo pro ipsa natura communi necesse esse: que in se nihil aliud est nisi natura carens causa: z sic non habet causam. z sic querere an habeat causam an non. Auerrois cum Alga. acceptat illam diuisionem esse absurdam. Secundo modo potest accipi natura illa: prout coniungitur pluribus z componitur pluribus: eo modo quo humanitas potest dupliciter capi: vno modo in se: z sic non habet causam. alio modo vt componitur sorti z platoni. z sic: licet ipsa non habeat causam: compositum ex humanitate z differentia vltima contrahente illam ad sortez habet causam. z sic necesse esse habere cāz non est absurdum. et hoc apponit. d. Si secundo modo tunc sine dubio componitur ex duabus naturis. videlicet. vniuersali z particulari. z per hoc vult minorem. deinde accipit maiorem. d. sed compositum est causatum: ergo necesse esse habet causam: quod est falsum tam in se q̄z vt alteri appropriatur quod declarat. d. et necesse esse non habet causam: ergo necesse esse est vnuz. z ideo concludit. d. patet ergo quod quando dicta via hoc modo ordinabitur: tunc erunt verba Aui. vera. potest ergo sic argui. omne compositum vel in se. vel alteri habet causam. sed primum necesse esse nec in se: nec alteri non habet causam: ergo nec in se: nec alteri est compositum: z per cōsequēs non est vniuersale: z sic est vnum simpliciter. (Rursus id quod.) vult nunc reprobare aliud dictum Alga. d. rursus id quod dixit Alga. scilicet quod pura priuatio non habet causam: neq̄z de ea, dici debet quod est ex se: aut causa: verba erronea sunt: quod probat. aliquid enim potest negari de aliquo: aut ab aliqua simplici re: id est per carentiam cause tantum: vt dz hic intelligi quando dixit de. i. per id verbum de se: aut potest negari ex aliqua denominatione. i. nā p̄pria. i. addita in eo: sicut dz hic intelligi in ꝗlibz cā.

Nota. ¶Debes scire q̄ aliqd cōpetit alicui per negationem: vt celo esse sempiternū: per priuationem causarum corruptionis: z hoc modo negatiue: z sic nō

UVA. BHSC. IyR_120_2

hz cām aliqua negatio:cōpetit alicui ꝓpter aliquid positiuū.v.g.homini ꝙ rationale ineſt hec negatio inrudibile: modo hic habet cauſam poſitiuaz ergo patet ꝙ aliqua negatio poteſt habere cauſam:z aliqua non:z ſic dictū Alga.falſum eſt.Deinde apponit vltimum peccatum.d.ſed id quod dixit ꝙ hoc non verificatur:niſi de denominationibus que predicātur modo affirmationis maxime.Dicēdū ꝙ verificatur de eis que ponuntur modo negationis:vt nunc tactum eſt.

ALGA. DUB. ij.

AIt Alga.ſecunda vero predictarum viarum hec eſt:ſi poneremus duo neceſſe eſſe:aut eſſent ſimiles omnino aut differrent:ſi eſſent totaliter ſimiles:tunc nulla eſſet ibi numeratio:neqz binitas: due nanqz nigredines dicuntur quando ſunt in duobus ſubiectis:vel in vno eodem:ſed in duobus temporibus.Nigredo enim et motus in vno et eodem tempore ſunt duo:quia in ſubſtantia differunt:ſed quā do in ſubſtantia non differunt:vt ſunt due nigredines cum vnitate temporis et loci:tunc ſine dubio nulla eſt numeratio. ¶Et ſi poſſibile eſſet dicere quod in vno tempore et vno ſubiecto eſſent due nigredines:poſſibile ergo eſſet de quolibet indiuiduo quod ſint duo:licet ibi numeratio non cognoſcatur.et poſtquam nulla eſt ibi ſimilitudo oportet igitur quod differant:ſed non differunt in tempore neqz in loco.oportet ergo quod differant in aliquo:et ſi ſic,non euadent quin communicent in aliqua re:aut non: quod non communicent falſum eſt:quia ſequeretur ex hoc quod ipſi non communicarent in eſſe:neqz in neceſſitatis eſſe:z ideo oportet quod communicent in aliquo:et differant in aliquo. Et ſi ſic: oportet ergo quod id in quo communicant differat ab eo in quo differunt:ergo eſt ibi neceſſaria compoſitio et diuiſio intellectuales:ſed neceſſe eſſe non componitur. ¶Et id quod non diuiditur in quantitate non diuiditur in dicto exponente:eius enim ſubſtantia non componitur ex rebus que ſignificari poſſunt ex dicto exponente que ſunt numerabiles:ſicut animal rationale:ſignificant illud de quo humana quiditas conſtituitur:et non eſt dubium quod id quod ſignificat animal differt ab illo quod ſignificat rationale.ergo homo componitur ex partibus ordinatis in diſtinctione ex dictis illas partes ſignificantibus:et iſtud nomen:ſcilicet homo aggregatum iſtud repreſentat:et alio modo ſimilitudo non eſt imaginandum.

¶Sed ad hoc reſpondendum eſt ꝙ nos debemus concedere: ſcilicet ꝙ binitas non eſt imaginanda:niſi cum differentia in alia re:z illi q̄ ſimiles ſunt omnimode non eſt imaginandum qꝫ differant:ſed id quod dixiſtis.videlicet.qꝫ predicta ſpecies com-

UVA. BHSC. IyR_120_2

positionis falsum est in primo principio: ꝥba sunt nuda de omni demonstratione: immo ptinet ꝙ sit questio p se: opinio eñ pho. communis est ꝙ primum principium non diuiditur in dicta. s. in diffinitione: sicut realiter non diuiditur.

¶Diuiditur hoc capitulum qñ primo Auer. adduxit verba Alga. vbi ponit via pho. scdo ibi. (Sed ad hoc respodeñ.) soluit viam pho. pro intellectu prime partis debes scire ꝙ via ista exponit hypothetice: si necesse esse multiplicatur est ibi compositio: sed in necesse esse non est compositio: ergo non multiplicatur. primo ergo probat maiorem. scdo ibi. (Sed necesse esse.) Accipit minorē. tertia ibi. (Et id quod non.) Confirmat quod dixit: vñ dicit: ait alga. secuda vero predictarū viarū hec est. si poneremus duo necesse esse: aut essent similes oino. i. oibus modis: aut differrent. si essent totaliter similes: tunc nulla esset ibi numeratio neq; binitas. i. dualitas: qđ probat exēplo. d. due nāq; nigredines dicunt qñ sunt i duob⁹ subiectis: vel in vno ꝛ eodē: sed in duob⁹ tēporibus diuersis: ꝛ exponit hoc. d. migredo cñ ꝛ motus in vno subiecto ꝛ eodē tēpore sunt duo: quia in subsātia differunt: sed qñ in subsantia non differunt cū vnitate ipis ꝛ loci. i. nec in subsātia: nec in loco: nec in tpe: nec in subiecto: tūc sine dubio nulla est numeratio. Ult ergo dicere ꝙ duo indiuidua nō differēcia in subsantia. i. eiusdem speciei: nec differētia: loco: nec tpe: nec subiecto: oino sunt vnū. Et hoc probat p impossibile. d. ꝛ si esset possibile dicere ꝙ in vno tpe: ꝛ vno subiecto essent due nigredines: tūc possibile esset de quolibet indiuiduo. i. nullā haberem⁹ viā ad improbādum vnum indiuiduū esse duo: iz ibi numeratio nō cognoscat: ꝛ dicerē te esse duo homines: iz ego non cognoscam dualitatē. conclusio patet. Ideo ꝙcludit aliud mēbrū. d. ꝛ posq; nulla est ibi similitudo. opz igitur ꝙ differant: sed non differūt in tpe: neq; in loco: opz ergo ꝙ differāt in aliquo: ꝛ si sic: non euadet quin cōmunicent in aliqua re: aut non. Qđ non cōicent falsum est: qz sequitur ex hoc ꝙ ipsi non cōicent in esse: neq; i necesse esse: iō concludit ꝙ opz vt cōicent in aliquo: ꝛ in aliquo differant. ꝛ si sic: opz ergo ꝙ id in quo cōicant differat ab eo in quo differūt. i. ꝙ in alio conueniant: ꝛ in alio differant: ꝛ tunc concludit maiorem. d. ergo est ibi necessaria cōpositio ꝛ diuisio intellectualis (Sed necesse.) Nūc accipit minorē. d. iz necesse esse non cōponit: tacet ꝙclusionē. d. ergo necesse esse non potest multiplicari. (Et id qđ.) potest dici ꝙ hic ꝙfirmat ꝓdicta sic: illud qđ nō diffinitur non cōponitur: sed necesse esse non diffinit. ergo ꝛc. vel potest dici ꝙ infert corpore ipsum non diffiniri. ꝛ est plus ꝙsona textui. ait ergo: ꝛ id qđ nō diuidit in quātitate. i. an multas partes: non diuiditur in dicto exponēte. i. non hz diffinitionē que est dictū exponēs id quod ptinet diffinitū. probat quod dixit: ei⁹. s. necesse esse substātia non cōponitur ex rebus que significari pñt ex dicto exponēte. i. diffinitione que sunt numerales. i. multe: sicut aial rōnale: significāt illud de quo humana quiditas ꝙstituit. (Et non est.) probat qđ dixit: ꝛ nō est dubiū ꝙ id qđ significat aial: differat ab illo qđ significat rōnale: ideo concludit: ergo homo componitur ex partibus ordinatis in distinctione ex dictis illas partes significantibus: ꝛ istud nomen hō illud aggregatum repzesentat: ꝛ alio modo similitudo. s. inter illa duo necesse esse non est imaginādum nisi modo dicto. s. ꝙ differant ꝛ conueniant: vt dixi. Et sic patet primo via pho. ꝛ scdo qualiter ipsum necesse esse est simpler: et iō nō difficile videtur ꝙ hec sit confirmatio argumenti pho. (Sed ad hoc.) Nūc alga. respondet huic vie. ꝛ dicit: sed ad hoc rñdendum est ꝙ nos debemus eccedere ꝙ binitas. i. dualitas non est imaginanda: nisi cū differentia in ak-

UVA. BHSC. IyR_120_2

qua re.ꝛ sup.cõuenientia in aliqua:ꝛ etiã debemus concedere ꝙ illi q̃ sunt omnino simules non est imaginandum ꝙ differant:ꝛ sic concedo in deo esse compõnem ex quo proueniũt ꝛ quo differunt:ꝛ statim dixit vbi stat punctus.d.sed id qõ dixistis.vꝫ.ꝙ predicta species compositionis falsum quid est in primo principio:verba sunt nuda ab omni demonstratione.i.sunt verba:ꝛ non rationes:immo illud.vꝫ.an in deo sit comparatio pertinet qõ sit questio per se.Et apponit illud quod philosophi ponũt.d.opinio enim philosophoꝝ cõis est ꝙ primum principiũ nõ diuidit.ſ.in diffinitione:sicut realiter non diuiditur.Et sup.sed hec est questio:quoniam multi concedunt cõ positionem in deo:vt dicam in solu.dubũ huius.Vult ergo alga ꝙ hec via ducit ad hoc inconueniens.ſ.ꝙ in deo sit compositio:ꝛ vult ꝙ istud inconueniens licet sit inconueniens.tamen via philosophorum non ostẽdit istud esse inconueniens:nisi per illud.ſ.quia deus non est diffinibilis:sed illud est questio:ꝛ sic ad probationẽ dubĳ adducunt vel magis dubiũ:vel equaliter dubium quare via illa non fuit demonstratiua:sed topica.

AVERROIS.

Dicimus ꝙ alga.non existimauit errorem huius secunde vie:ꝛ cepit loqui cum philosophis in vna obscura materia.vꝫ.ꝙ sit possibile attribuere diffinitionis pluralitatem ipsi necesse esse:quod philosophi totaliter negant:ꝛ videt̃ et ꝙ sit disputatio per se.Quedam enim secta loquentium que ḥ assaria nuncupat: attribuunt pluralitatem primo principio prout ponunt substantiam cum denominationibus. ¶Sed error huius vie hic est:illa enĩz que differunt abinuicem differunt in corũ substantiis:et nõ in aliquo conueniunt nisi in dictis tantum:ꝛ hoc est qñ nõ conueniunt in genere:neq; propinquo:neq; remoto:vt nomen corporis apud philosophos:quod predicatur de corpore supercelesti:ꝛ de corpore:corruptibili:ꝛ sicut nomen intellectus qõ dicitur sup intellectũ humanum:ꝛ super separatas intelligentias.ꝛ sicut nomẽ entis qõ dicitur de rebus corruptibilibus ꝛ eternalibus. Tandẽ ꝙ talia vocabula rõnabilius debent ingredi nomina equiuoca et non vniuoca:ergo non sequitur ꝙ entia abinuicem differẽtia cõ ponãtur. Deinde meditatus est alga.vt duceret pḥoꝝ opiniones in dei vnitate:ꝛ postea disputare cum eis.

¶Nunc vult reprobare alga.in eo qõ dixit extra propositum:secundo ibi. (Sed error.)vult ponere verum defectum huius vie:dicit ergo in prima.dicimus nos ꝙ alga.non estimauit errorem huius vie secunde.i.non putauit illud inconueniens esse inconueniens.ſ.ꝙ in deo sit compositio nõ putauit impossibile:ꝛ ideo cepit loqui cum philosophis in vna obscura materia quam explicat dicẽs.d.vꝫ.ꝙ sit possibile ipsi necesse esse attribuere pluralitatem diffinitionis.Hoc enim alga.concessit ꝙ philosophi totaliter negant.ꝛ videtur ei ꝙ sit disputatio per se.quoniam infra declarabitur vtrũ deus sit diffinibilis:qñ infra dicetur vtrũ dens sit in genere:vñ si deus nõ est in genere:habeꝫ ꝙ deus non potest definiri. ¶Debes scire qõ questio an in deo sit diffinitio:est questio an deus sit compositus ex genere ꝛ differentia:ꝛ quia istud tractabitur infra:ideo alga.male aggressus est hãc que-

UVA. BHSC. IyR_120_2

stionem.(Quedam enim secta.)secundo hanc questionem esse per se ostendit per alium modum.d.quedam enim secta loquentium.i.theologorū que hassaria nuncupatur attribuunt pluralitatem primo principio:prout ponunt substantiam cum denominationibus:ꝛ forte ista secta est christianorum qui ponunt in deo pluralitatem personarum:sicut infra dicetur:ꝛ hec est questio infra tractanda:ergo male Alga.aggressus est hanc questionez propter duo:primo:qꝛ si exponitur de pluralitate diffinitionis infra disputatione septima.Si vero per compōnem intelligitur pluralitas personarū adhuc est questio per se:ergo quomodocūqꝫ alga.male aggressus est hanc questionē.(Sed error huius.)Ult modo ponere errorem huius vie.¶Et debes scire qꝫ possunt aliqua intelligi differre dupliciter.primo.s.inquantū sunt primo diuersa:que in nullo reali vnioco conueniūt:ꝛ quedā que differunt differentia que in aliquo conueniunt ꝛ in aliquo differunt:ꝛ hec proprie sunt in predicamento.potest ergo responderi ad formā argumenti:qꝫ dantur plura necesse esse que differunt primo modo:ꝛ non conueniunt in aliquo vnioco reali:licet equioco:ꝛ sic ratio illa non concludet illa componi ex vniuersali ꝛ particulari.dicit ergo: sed error huius vie hic est.illa enim que differunt adinuicē differūt in eorum subiectis.i.se totis subiectiue:ꝛ non conueniunt in aliquo nisi in dictis tantum.i.in nomine:ꝛ hoc est quando non conueniunt in genere neqꝫ propinquo neqꝫ remoto: quod declarat exemplum.d.vt nomen corporis apud philosophos quod predicatur de corpore supercelesti:ꝛ de corpore corruptibili. Deinde ponit secundum exemplum.d.vt nomen intellectus:quod dicitur super intellectum humanum:ꝛ super intelligentias separatas:ꝛ nomen entis quod dicitur de rebꝰ corruptibilibus ꝛ eternalibus.Tandem sup.dicimus talia vocabula rationabilius debere ingredi nomina equiuoca ꝛ non vniuoca. ꝛ tunc concludit responsionem.d.ergo non sequitur qꝫ entia.s.ipsa necesse esse adinuicē differentia componantur.quoniam non erunt differentia:sed primo diuersa.post ordinat capitulum Alga.ꝛ sermo eius patet.¶Sed circa hoc capitulum sunt due questiones:prima quia hec secunda via philosophorū ducit ad illudmet inconueniens ad quod ducit prima vt visum est:prima ergo ducit ad hoc qꝫ tunc necesse esse est compositum:ꝛ hoc idem secūda:ergo nō differunt:cur ergo alga.dixit hanc viam esse secūdam.¶Secunda questio. quoniam videtur qꝫ ratio sit efficax:quod potest declarari processu aristi.in primo celi.text.commē.90.ꝛ.12.meta.text.cō.4.9.sic.vbi sunt plura necesse esse:vel ista sunt equalis perfectionis:vel inequalis:vel in perfectione sunt simpliciter equioca:non potest fingi tertium:quoniam si sunt simpliciter equioca:ergo neutrum illorū erit altero perfectius:immo quodlibet erit imperfectum:quoniam cuilibet deficiet perfectio alterius:ergo oportet vt omnino sint equalis perfectionis ꝛ vnius ꝛ eiusdem bonitatis:ꝛ simpliciter perfecti equali perfectione:ꝛ hoc supponit via philosophorum: et tunc recte arguit qꝫ quodlibet illorum esset compositum:vt dictum est:ꝛ generabile ꝛc.¶Ad has potest dici.Ad primam dicendum.qꝫ licet ad idē ducant non tamen eodem modo.habet enim prima via pro inconuenienti qꝫ primum necesse esse sit compositum:quia tunc haberet causam.secunda via habet pro inconuenienti idem per alium modum s.quia tunc in deo esset cō positio diformis:ꝛ sic apparet diuersitas vtriusqꝫ vie.¶Ad secūdam dicendum qꝫ illa demonstratio illo modo formata est virtus demonstrationis aristo.attamē auer.reprobat illam quātum ad hoc tātum.s.qꝫ si essent plura necesse esse differētia.ergo essent composita.hoc enī vult auer:nō valeret vt est data multiplex instantia:vt dixit.

dubitatio

Solo ad primū.

Ad secūdū.

UVA. BHSC. IyR_120_2

AIt Alga. narrans ꝓhoꝝ auctoritatem talibus ꝑbis. Unitas non perficitur nisi in eo ꝙ ipsi deo gloriosо attribuatur unitas oīmoda. ⁊ hoc nequit obtineri nisi auferendo de eo totaliter pluralitatē. Et ideo ſuppo nendū est hic ꝙ pluralitas reperit in ſubiectis ꝗnq; modis. ¶ Primus quoꝝ ex diuisione actuali seu intellectuali: et hoc mō dicitur ꝙ corpus non est unum absolute: ꝫ sit unū in cōi tate uniuersali: semper em̄ rōne ſue quantitatis reperitur siue recī pit in potentia diuisionē ad infinitū: ⁊ talis pluralitas impoſſibi lis est ꝙ attribuatur deo benedicto. ¶ Secūdus vero ꝙ diuida/ tur res in intellectu ad duas diuisas res non modo quantitatis: immo ſunt due nature: vt materia ⁊ forma: ꝫ enim quelibet harū duarū naturarū nequeat per ſe ſuſtentari realiter neq; in intelle ctu: nihilominus due ſunt res abinuicē differentes in diffinitiōe ⁊ veritate: ⁊ ex ipſarū cōpactu reſultat corpus vnū. Et dicim⁹ ꝙ hec pluralitas eſſet auferenda de deo gloriosо. vꝫ. ꝙ deus non eſt forma in corpore neq; compactum ipſoꝝ. ꝙ non ſit forma in cor pore manifeſte patet ex concluſionibus Ariſto. octauo phyſi. ⁊ ꝙ non ſit compactum ex illis duabus de cauſis probatur. vna quā rum: quia eſſet diuiſibilis in quantitate in actu ⁊ intellectu. ſecun da ꝙ eſſet diuiſibilis in naturas diuerſas: quarū vna eſt materia. ¶ Tertius ꝑdictoꝝ eſt pluralitas denominationum: ⁊ eſt etiam auferenda de ipſo deo vt ſapientia: volūtas: ⁊ his ſimilia. Si em̄ denominationes in neceſſe eſſe fuerint: eſſet ergo cōicatio inter ſubſtantiam ⁊ has denominationes: ⁊ ſequeretur ex hoc eſſe plu ralitatē in neceſſe eſſe: ergo remoueret ab eo vnitas. ¶ Quartus eſt pluralitas intellectualis ſequēs cōpoſitionē generis cū ſpecie vt nigredo: in nigro em̄ continet nigredo cū colore: quare ſine du bio differunt in intellectu. Differentia em̄ cū gñe differt: vt homo in quo continet pluralitas cū humanitate q̄ ſine dubio differunt in intellectu. ⁊ hec eſt cōpoſitio rerū. vꝫ. de gñe ⁊ differētia. ¶ Qui tus ꝙo ꝑdictoꝝ eſt pluralitas ſequens copulationē quiditatis cū eſſe. vt homo nāq; quiditatem hꝫ ante eſſe. Sic triangulus hꝫ quiditatē. ſ. que eſt figura contēta tribus lateribus: ⁊ eius eſſe nō eſt ſubſtātia ipſius quiditatis, ⁊ ideo pōt in intellectu cōprehendi quiditas hominis vel trianguli: et adhuc ignoratur vtrum ha beat eſſe reale: aut non. et ſi eſſe conſtitueret quiditatem: nul la quiditas comprehenderetur ab intellectu antequam habeat eſſe. et ſi ſic. ergo eſſe eſt quid relatum ad quiditatem: licet fuerit illa quiditas ſemper in eſſe: vt ſunt corpora ſupercele ſtia. aut eſſe accedet quiditatibus: aut accidit indiuiduis ſpe cierum animalium vel accidentibus corporum: vel formis

UVA. BHSC. IyR_120_2

aduenientibus compositis. Et dicimus etiam quod hec pluralitas debet de actuali esse a primo principio remoueri. et ideo dicimus quod esse eius non est additum sue quiditati. immo suum esse necessarium similetiest quiditati alterius. ergo esse necessariū idem est quod sua quiditas et vnitas ipsius. si enim fue quiditati esse attribueremus: oportteret ipsius esse necessarium sequi illam quiditatem: et esse constituens eam: et quodlibet sequens cātur: ergo esse ipsius necessarij causatur: quod est impossibile.

Sicut ān ex modis multitudo ita ān ex modis priuatio illius.

¶Ult Alga. auctoritatibus phorum declarare quot speciesvnitatis amonuentur ab ipso primo principio. Et primo proponit modū quo potest deo reperiri summa vnitas: dicit ergo. Ait Alga. narrans phorum auctoritates talibus verbis: vnitas nō perficitur. i. non est summe perfecta nisi in eo qō ipsi deo glorioso attribuatur vnitas omnimoda. ſ. simpliciter. hoc nequit obtineri. i. deo non pōt attribui: nisi auferendo de eo totaliter pluralitatē. ¶Debes scire: vt dicetur: q quinq modis est multitudo. Unomodo quantitatiua. ſ. que est diuisio in partes quantitatiuas eiusdem rationis. Secūdo modo essentialis qualis est in cōposito ex materia ⁊ forma. Tertio modo est multitudo perfectionū accītaliter inexistentium alicui que apud catholicos vocatur multitudo attributorum vni essentie simplici inherens. Quarto modo est multitudo que est compositio ex genere ⁊ differentia. Quinto modo est multitudo que est compositio ex quiditate ⁊ esse. Quia igitur vnitas est priuatio multitudinis: ⁊ nihil positiuum relinquit in subiecto: cuius ponitur vnitas: ideo quinq modis potest esse ista priuatio. ſcz diuisionis in partes quantitatiuas. i. numerales. priuatio diuisionis in partes essentiales. priuatio diuisionis in partes perfectionales. priuatio diuisionis in partes in rationis. ſ. generis ⁊ differentie. priuatio diuisionis in quiditatē ⁊ modū. Unitas ergo summa est amplectēs priuationē q̄nq; modorū multitudinis: ⁊ per ꝙns deo nihil positiuū relīq̄t: vñ sicut eternitas ⁊ necessitas insunt alicui per priuationē causarū faciētū corruptibilitatem et cōtingētiā. sic vnitas q̄ est priuatio illa ineſt deo per priuationē causarum facientiū illas spēs multitudinis. ⁊ sicut eternitas ⁊ necessitas nihil addūt nature: cuius sunt vltra naturam: sic vnitas nihil addit ipsi deo: cuius est: ⁊ hoc vult dicere Auer. q summa vnitas nō pōt deo attribui nisi auferēdo de eo totaliter pluralitatē. i. oēm speciē multitudinis. (Et ideo supponēdū est.) Cū narrauit modū quo deo pōt reperiri summa vnitas: nūc docet eequi illū modū: ⁊ ait: ⁊ ideo supponēdū est hic q pluralitas reperitur in subiectis. i. in rebus q̄nq; modis. (primus quorū.) Erequit illos: ⁊ quorū primus sup. est ex diuisione actuali seu intellectuali. ſ. inpartes quātitatiuas eiusdē rōnis ⁊ hoc exēplo declarat. d. ⁊ hoc modo dicit q corpus nō est vnuz absolute: ⁊ sit vnū in cōtate vī: cuius rōnē. d. ſp eñ rōne sue quātitatis reperit sine recipit in potētia diuisionē ad infinitū. ⁊ tūc recolligit. d. ⁊ talis pluralitas impōtis est: vt attribuat deo benedicto. ¶Debes scire vt accipitur. ſ. meta. q quantū dicit: qō est diuisibile in ea q̄ insunt: quorū vtrumq: aut singulū vnū aliq̄d: ⁊ hoc aliq̄d natū est esse: vbi Auer. cō. 18. voluit. qō ꝓpositio hic hz pōt duos sensus. attn oēs cōsistūt q quātū qn diuidit: diuidit in plura numero: ⁊ per ꝙns in indiuidua: quoz q̄libet est vnū: ⁊ hoc aliq̄d: ⁊ sic ptz q̄r pōt intelligi dcm pns: intēdit. n. q corpus est vnū ſm rōnē vlem: tn merito quātitatis pluralitatis ad pl'a nūero: ⁊ qr deo non cōpetit magnitudo quātitatiua. ideo ipe vnus est numero ⁊ nō plcs. (Scds vero q diuidatur.)

Quid sit vnitas.

Quātum quid sit.

UVA. BHSC. IyR_120_2

diuidatur.)Hic ponitur secundus modus:z.d.scōs vero mod⁹ est q diuidatur res in intellū ad duas diuisasres extra aiam nō mō ḡtitatis imo sunt due nature:vt mā z forma.Licet em̄ q̄libet harū duarū naturarū nequeat per se sustentari realiter sine alia:neq; in intellu:z forte lfa est corrupta et illud verbum.(Neq; in intellu.)supfluit:z vult dre q lz realr mā non possit esse sine forma:tn sunt due res realiter diuerse:z si lfa nō sit corrupta:lege eam sic:licet em̄ q̄libet harū duarū naturarū nequeat p se sustētari realiter neq; in intellectu:sup.Ja intellectione:nihilominus due sunt res adinuicem differentes in diffone z veritate:z ex ipsarū compactu resultat corp⁹ vnum:z statim applicat hoc ad propositum.d.z dicimus q hec pluralitas est auferenda de deo glorioso.vz.quia deus nō est forma in corpe:neq; cō pactū.i.compositū ipsoz.q autem nō sit forma in corpore:manifeste pz ex conclusionibus Arist. 8.phy.tex.cō.vlt.z q non sit cōpactū ex illis probat duabus de causis:quarum vna est:quia esset diuisibilis in quantitate in actu z intellectu:ꝑnam non ꝑbat:qm̄ manifesta est p se.scda cā est:qz esset diuisibilis in nās diuersas:q̄rū vna est mā:z reliqua forma:his igit duabus de causis in deo nō ē cōpō ex materia z fa.(Terti⁹ p dictoz.)Ponit tertiū modū:z ait.tertius p dictoz est plitas denoiationū.i.accītiū:est et auferenda ab ipso deo:vt sapientia volūtas.z his silia.(Si enim.)Assigat causam huius.si em̄ denoiationes.i.ista talia prout sunt accītia fuerit in necesse esse:ergo esset:cōicatio inter sōam z has denoiationes:z tunc ex hoc sequitur esse pluralitatē in necesse esse:ergo remouet ab eo vnitas. Et hec lfa est multū difficilis:z vtinā haberē ante me aliq̄ expositōē q mihi hūc locū declarasset.vult ergo dicere q vbi in deo eēnt hmōi attributa denominantia essentiam.i.inquantum accītia:qm̄ nihil denoiat:nisi accidens quod extra essentiā ponit subiectū:tūc esset cōicatio.forte intēdit receptiua cōicatio inter sōam.i.essentiam primi:z illas denoiationes:et forte per communicationem intelligit cōpositiōes:q̄m vbi attributa ipsi eēnt accītia:tunc ex essentia z illis fieret vnū cōpositū:ergo eēt ibi cōicatio.i. compositio communicatiua.Uel forte intēdit q ibi eēt cōmunicatio.s.perfectionis:quoniā tunc essentia esset impfecta:z sibi ab illis attributis eēt communicatio perfectionis:z est melius:sed qlio intelligat in rei veritate difficile est:hic enim liber est multum difficilis:tum ex verborum trāslatione barbarica:tum ex rei natura:tum qz nullos inueni ante me exponentes ipsum:z ideo o fratres mei z scholares sapientes consideretis laborem meum:z si non exponam vobis:vt est rei veritas:saltem vobis communicabitur occasio inueniendi veritatem.¶Et debes scire q sapientes non negant attributa in deo:quoniam Auer.cō.39.12.meta.ponit illa:sed negāt illa esse denominationes.i.accidentia addita essentie tanq̄ fore denoiantes:q̄m vbi sic eēt seq̄t inconueniēs nūc:nunc adductum.(Qrtus est plitas.) Hic ponitur q̄rtus modus:z ait q̄rtus est pluralitas ītellectualis sequens cōpositionē gñis cū spē.i.dria specifica.si litera nō est corrupta: vel forte litera est sic.(Sequēs cōpōnem gñis cū dria in spē.)Quod exponit.d.vt ē ista species nigredo:in nigro enim cōrinct nigredo.i.differētia vltia nigredinis cum coloze q̄ sine dubio differūt in intellu:est ergo q̄ntus mod⁹ cōpōnis.s.ex genere z differentia : z vocat diffō:z hoc.d.differentia em̄ cū genere dst:vt homo in quo continetur animalitas cū humanitate.i.differentia vltima hominis:que sine dubio differunt in intellectu:z hec est compositio rerum.vz ex genere z differentia que vocatur diffinitio.(Quintus vero.)Apponit quintum.d.q̄ntus vero p dictorum est plitas sequens copulationem quiditatis cū esse:vt homo nāq; q̄ditatē hz ita eē:silr triangulus

UVA. BHSC. IyR_120_2

habet quiditatem.s.q̄ est figura cōtenta trib⁹ lateribꝫ:z ei⁹ eē non est subz ipsius quiditatis. Infert vnū correlariū.d.z ideo sup. quia quiditas z esse differunt:potest intellectu ꝓhēdi q̄ditas hois vel triāguli:z adhuc ignora re vtrum habeat esse reale:aut non. Vel forte q⁹ Alg. per hoc dat cām quare quiditas z esse differunt:que.z. de anima assignat:text. cōmē.20.s.q: q̄ditas potest apprehendi sine esse:vt dicā in sol. dubij.z tunc litera legatur: et ideo sup. est illud:quia quiditas z esse possunt comprehendi separati. (Et si.)Dat secundam rōnem ad idem per impossibile:z ait:z si eē cōstitueret q̄ditatem nulla quiditas comprehenditur ab intellectu anteꝫ haberet esse: z si sic:ergo esse est quid relatum ad quiditatē.i. necessario vnituz:adeo q⁹ non potest poni quiditas sine esse:nec econtra.(Licet fuerit illa quiditas semper in esse:vt sunt corpora celestia.)Sic reperitur litera z forte ē error translatoris:z debet sic stare:ergo aut erit illa quiditas semper in esse: vt sunt corpora celestia in quibus quiditas est semper cum esse: aut esse accidet quiditatibus:aut indiuiduis animalium.i.substantie vel indiuiduis accidentibus corporum.i.accidentis.sed cum primum membrū sit falsum:relinquitur q⁹ esse accidat quiditati z indiuiduis q̄ditatis q̄ cōponitur ex quiditate z esse:vt dicam.vel accidit formis aduenientibus cōpositis.z forte litera stat bene.z erit sensus.z si illa quiditas sit semper eē cōiunctaz:eo modo quo celum est semp cū esse iz in parte differat:aut eē accidet quiditatibus:aut reliquis.z sic pōt litera accommodari.(Et dicimus.) Applicat nunc hoc.d.z dicimus q⁹ etiam q⁹ hec plitas de actuali esse dz removeri a primo principio.z ideo ꝯcludit q⁹ eē eius nō est additū sue q̄ditati:immo suū esse necessarium sile est q̄ditati alterius.i.est ita abstractum sicut quiditas cuiuscūq⁹ abstracti.ergo eē necesse eē.i.eē dei idē ē qō sua q̄ditas z vnitas ipsius.si em sue q̄ditati esse attribueremus.oporteret eē ipsius necessariū.i.qō est necesse esse sequi illā quiditatē.z eē cōstituens eaz: vt ptz in alijs.z tūc apponit incōueniēs.d.z q̄libet sequēs causat.i.omne additū alteri causat.ulli ergo esse ipsius entis necessarij cātur:qō est ipole.

¶Quibus visis pz:qualr puatio illa que est vnitas q̄ncq⁹ gradus puationis amplectit:sicut z quincq⁹ sunt gradus cōpositionis.z sic vnitas dei est pfectissima oim:qm nihil est extra primū quin aliquē gradū cōpositionis habeat illoz quincq⁹.z sic apparet intentio phorum adducta ab Alga.

AUERROIS.

Nos dicimus.q⁹ hec sunt alga.verba nomine philosophorum ad auferendum pluralitatem de deo benedicto. Unde decet quod nos speculemur primo in presentibus dictis que philosophis attribuit z inuestigem⁹ gradum eoruz in vnitate. deinde respiciem⁹ altercationem eorum. deinde reprobationez huius hominis: qs super eos putauit fecisse in hoc propositum. ¶Unde dicimus q⁹ primus predicte diuisionis modorum est diuisio quantitatis mētalis aut realis:z non est dubium q⁹ in hoc cōuenīūt oēs opinātes q⁹ primū principiū non sit corpus:z demonstratio factēda super hoc eadem est q⁹ demonstratio facta q⁹ primū principium nō est corpus:z de hoc tractabitur deo dante in sequentibus.

¶Secundum vero membrum predicte diuisiōis est diuisio qualitatis:vt dicimus.q⁹ corpus diuiditur ad materiam z formam:z

UVA. BHSC. IyR_120_2

hec philosophorum est opinio: ⁊ hec diuisio auferenda est ꝺ primo principio apud quencunq; qui opinatus sit deum non eē corpus: sed auferre corporeitatem de primo principio inquantum necessarium esse est de se inuestigandum: ⁊ nos de istis in sequentibus tractabimus diffuse. ¶ Tertium vero membrum predicte diuisionis: scilicet auferre pluralitatem denominationuꝫ de deo benedicto declaratur sic. si he denominationes essent in necesse esse ⁊ substantia: ⁊ illa essent necessaria esse: sequeretur qꝺ essent plura necessaria esse: ⁊ si ille denominationes ab ipsa substantia causarentur: oporteret quod non essent necessarie esse: ergo seq̄retur q̄ quedam denominationum necessarij esse non essent necessarie: ergo esset vnum ens continens id quod est necessarium: et quod non est: quod est falsum. Et nos dicimus q̄ hec probatio est quasi vera. videlicet q̄ concesso q̄ necesse eē significet ens immateriale. Entia enim que materiam non habent: sed sunt per se existentia: ⁊ non sunt corpora: non possunt imaginari q̄ habeāt denominationes substantiales ex quibus constituatur substantia: quāto maxime q̄ attribuantur eis denominationes addite super substantiam: ⁊ he sunt ille que dicuntur accidentia. Remotis enim istis non aufertur substantia. ⁊ denominationes continue totum in contrariū se habēt. Et ideo verificantur substātiales denoiatiōes de denoiato: ⁊ nō verificaꝝ p̄dicatio denominationū in substantialibus de denomiato nisi equiuoce. Et ideo non dicimus de homine q̄ sit sapientia: sicut dicimus q̄ est animal: sed dicimus de eo q̄ est sapiens: ergo impossibile est qꝺ tales denominationes in eo q̄ corpus p̄dicetur de non corpore nō est corpus. Natura enim illarum extranea est de eo quod de eis denominatur. Unde idcirco dicuntur accidentia: ⁊ distinguūtur a denominato in intellectu: ⁊ extra intellectum: ⁊ si aliquis diceret q̄ philosophi opinati sunt q̄ in anima sunt similes dictis de nominationibus: eo qꝺ opinatur qꝺ anima est prudens ⁊ volēs ⁊ mouens: ⁊ putant ipsam non eē corpus. Nos vero respondem⁹ qꝺ philosophi non opinantur qꝺ he denominationes sunt addite super substantiam animē. immo putant qꝺ sunt denominationes substantiales. Et de natura talium denominationum est: qꝺ ipsarum subiectum non multiplicatur in actu: immo tanntum illo modo quo multiplicatur diffinituꝫ ex partibus diffinitionis. videlicet. qꝺ est multiplicatio mentalis non realis seu actualis. Et ideo sequitur concedentem qꝺ non est materia necessaria in eē aīe qꝺ cōcedat. vꝫ. qꝺ in entibus separatis sit dandū vnuꝫ in actu extra animā plura in diffinitōe. ⁊ hec opinio est xp̄ianoꝝ in hoc. vꝫ. in eo qꝺ ponunt tres p̄sonas. ipsi enī putant eas eē denoiatiōes additas super substantiā: imo apud eos mltiplicātur

UVA. BHSC. IyR_120_2

in diffone: z sunt multe in potentia non in actu. Sicr dicunt: qz sunt tres z vnum. s. vnū in actu: z tres in potētia. Et nos deo dā te ducemus incōuenientia sequentia opinantem q primū principiū habeat denominatiões additas super suā substantiam.

¶ Quartū mēbrū dicte diuisionis est pluralitas ex parte sui generis: sueqz differentie: z hec diuisio quasi est pluralitas pcedēs a materia z forma. Diffinitiões namqz accidūt cōpositis a parte forme z materie: non simplicibus autem hec inest. ergo nullꝰ debet contradicere q pluralitas diffinitionuz a primo principio auferatur. ¶ Quintum vero membrorum huius diuisionis dicte est numeratio quiditatis z esse. Et esse secundum veritatem i entibus est quid intellectuale. videlicet. esse res extra intellectum: sicut est in intellectu: ita quod esset verum nomina synonyma sūt: z si sic: nulla ergo extra animam est pluralitas. Et postqz intelligitur de eo id quod intelligitur de substantia z re. Est ergo nomen entis dictum de necessario eē: z de alijs analogice: sicut istō nomen: scilicet caliditas dicitur de igne z de alijs rebus calidis analogice. Hec est sine dubio philosophorum opinio in predictis. ¶ Sed iste homo fundauit verba super Auicen. opinionē: et est sine dubio erronea. ipse enim opinatus est quod esse res et ens est quid additum super eius quiditatem extra animam: qua sit accidens rei cui attribuitur. Supposito ergo quod indigeat eē quiditas. dicimus quod si necessarium esse haberet esse: z sua quiditas indigeret de illo esse: oporteret ergo quod necesse esse componatur: ergo esset possibile non necessarium. Rursus apud auicen. id cuius suum esse est additum super suam substantiam habet causam sine dubio: sed esse apud Auic: est accidens cōsequēs quiditatem: z hoc patet ab auic. hic: eo q ipse dixit q homo habet quiditatem ante se: z postmodum esse adheret ei. Similiter triangulus habet quiditatem: scilicet q est figura contenta tribꝰ lateribus: z suum esse non est pars huius quiditatis constituens eam: z ideo possibile est: q intellectus comprehendat quiditatem hominis vel trianguli: z adhuc ignorat vtrum habeat esse reale aut non. Patet q illud eē: quod impediet hic non est illud eē qō significat substantias rerum: sed illud quod est tanqz genꝰ: neqz illud quod significat rem esse extra intellectum. nomen enim entis dicitur duplex. vz. dicitur de vero z de opposito ꝑuationis: et hoc est quod diuiditur ad decem predicamenta. z est eis tāqz genus. z inde procedunt alia entia in secundo modo. vz. res que nō sunt extra intellectum: z hoc est illud: quod dicitur de decē predicamentis analogice. z hoc modo dicimus: q substantia est ens de se: vel accidens est ens de se. videlicet. q habet esse in eo quod habet eē de se: sed ens quod pro genere intelligitur commune est

UVA. BHSC. IyR_120_2

omnibus ꝑdicamẽtis:ꝛ ens quod intelligit ꝓ genere ẽ quid itellectuale.ſ. eſſe res extra animam:ſicut eſt in anima.ꝛ hec ſcientia precedit ſcientiam quiditatis rei. Sed illa quiditas que precedit eſſe in noſtro intellectu non eſt vera quiditas:immo ex oppoſito cuiuſdam nominis. Unde ſcito:quod aliqua res ſit ens extra intellectum ſcitur ꝙ eſt q̃ditas:ꝛ de hmõi dicitur in libro predicamentorum:ꝙ vniuerſalia intelligibiliũ rerũ ſunt entis ex his ĩdiuiduis:ꝛ ipſorum indiuidua ſunt intelligibilia ex ipſorum vñb⁹. etiam dicitur in libro de anima:ꝙ virtus qua comprehendimus ꝙ res iudicatur eſſe ens:differt a virtute qua comprehendimus quiditatem indicataz:ꝛ hoc modo dicitur:ꝙ entia ſunt entia realiter ꝛ vniuerſalia in intellectu:ergo nulla eſt dꝛia in eo quod intelligitur ꝓ nõ ꝛ entia metaphyſicalia ꝛ ſeparata. Sed quicũq; dicat:ꝙ eſſe eſt quid additum ſuper quiditatem ꝛ non conſtitutur ab eo ens in ſua ſubſtantia. Dicimus ꝙ opinatur maximum errorem:quia ſequitur ꝙ nomen entis ſignificet accidens cõmune..x.predicamentorum extra animam:ꝛ hec eſt opinio Auic. Et adhuc eſt petendum de illo accñte qñ dicetur ꝙ ſit ens.vtrum ſignificat ꝓ vero:aut ſignificat accidens ens in illud accidens. Unde hoc modo erunt accñtia infinita:qõ eſt falſum:ꝛ nos iam declarauimus hoc diffuſius in ꝓprio opuſculo:ꝛ nos meditamur:ꝙ hoc fuit illud quod inſudauit Algazel.auferre de primo principio. Et nos dicimus ꝙ ablatum eſt de omnibus entib⁹ma xime de primo principio.ꝛ quando Alga.declarauit hoc.videlz. de vnitate primi principij:incepit ducere id in quo philoſophi cõtradicunt ſibiipſis in preſenti propoſito.

¶ Nunc auer.vult hec dicta ſpeculari:ꝛ optie ponderari:ꝛ per rõnes hmõi ꝓbare oia h̃:ꝛ primo ponit ordinẽ dicendoꝝ:ꝛ ait. Dicim⁹ nos ꝙ hec ſunt alg.verba noſe phoꝝ ad auferẽdũ pluralitatẽ de deo benedicto.vñ dicet ꝙ nos ſpeculemur ꝓ⁹ in ꝑdictis dictis:ꝛ ĩueſtigemus gradus eoꝝ in vnitate:deide reſpiciem⁹ altercationẽ eoꝝ.d.reſpiciem⁹ reprobationes huius hois.i.inſtãtias alg.quas ſup eos putauit feciſſe in hoc;ꝓpoſitũ.(Uñ dicimus.) Nunc poſito ordine ꝓſequit ꝛ dicit .vñ dicim⁹ ꝙ prim⁹ ꝑdicte diuiſionis modoꝝ eſt diuiſio ẽtitatis mẽtalis aut realis:ꝛ dixit mentalis ꝓp celum qõ diuidit:ꝛ nõ diuiſione reali:ſz mẽtali vt aſtronomi facũt.(Et no eſt dubium.) Nũc verificat primũ dictũ alg.d.ꝛ nõ ẽ dubiũ ꝙ in hoc conueniũt oẽs opinantes ꝙ primũ principiũ nõ ſit corpus:ꝛ ait ꝙ demõſtratio facienda ſupra hoc:eadẽ eſt ꝙ demonſtratio facta ꝙ primũ ꝓncipiũ nõ eſt corpus:ꝛ excuſat ſe.d.ꝛ de hoc tractabitur deo dante in ſequentibus:eſt ergo verificatum primuz dictum. ¶ Debes ſcire ꝙ demonſtratio. ſ. phy. que fiet poſt eſt. omnis virtus in corpore eſt finita in tempore:deus non eſt finitus in tempore:ergo deus non eſt virtus in corpore.maioꝛ ꝛ minoꝛ ſunt propoſitiones due:ideo in illo relinquantur loco.(ſecundum vero membrum.) Uerificat nunc ſecundum.ꝛ primo recapitulat illud.d.ſcõm̃o mẽbrum predicte diuiſionis eſt diuiſio qualitatis.i.eſſentialis in partes qualitatiuas:vt dicimus.i.eo modo quo dicimus ꝙ corp⁹ diuidit ad mãm ꝛ

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad formã: hec est ꝓpoꝝ opinio. ¶ Debes scire vt accipitur ab Auer. primo phy. si. cõ. 36. partes dicuntur qñq; ſm qualitatẽ: et qñq; ſm ẽtitatẽ: et subdistinguit partes ẽtitatiuas: vide cũ. Dico ergo q; induidua actu diuersa sunt partes ẽtitatiue vel saltẽ potẽtia ꝓpinqua: vt sint diuersa: sunt ptes ẽtitatiue: et dicuntur partes ẽtitatiue: qm̃ forte principia per se distincta earũ sunt ẽtitates diuerse: vt colligit vt primo phy. cõ. 6. vel saltez qz sunt principioꝝ per se cõcomitãtia: vt dixi in lib. de intellectu. Partes quoq; qualitatiue sunt materia et forma: et ꝛ̃ sola forma qualitas dicatur: vt pz. 5. meta. tex. cõ. 9. attñ ob excellentiã suã forma hz q; nõ iolũ denoiet se: vez et id q; perfectionẽ suã mẽdicat ab ea: et sic mã pot dici qualitas forte partiçipatiue. (Et hec diuisio) Nũc verificat hũc modũ. d. hec diuisio auferenda est de primo principio apud quẽcũq; q̃ opinatus sit deum non esse corpus. ¶ Debes scire q; Emp. siculus ciuis agrigẽtie opinatus est corpus celeste esse deum propter esse separatũ a naturis elementoꝝ: vt Auer. narrat 8. ꝑh. cõ. 2. caldei vero in quibus ꝓphia aliq; fuit pfecta: vt Auer. narrat. 12. meta. cõ. 50. et primo celi cõ. 22. opinati sunt iterũ celũ esse deũ. ppea qz dat vitã oibus: qõ opus est diuinoꝝ: vt narrat Auer. 2. celi. cõ. 58. et ideo dixit. (apud quẽcũq; q̃ opinatus sit deũ nõ esse corpus.) qm̃ multi sunt qui tenẽt deũ corpus esse: vt nũc visum est. (Sz auferre.) Apponit tñ statim differẽtiã hoꝝ. d. sz auferre corporeitatẽ a primo principio inẽꝛtũ necesse: esse est de se. i. per se inuestigãdum. et nos de istis tractabimus in sequẽtibus diffuse. vult dicere q; diuisio in materiã et formã aperte amouet a deo: sz corpeitas an insit deo est questio per se. (Tertiũ vero.) Nũc verificat tertiũ. et primo recapitulat illud vt prius. d. tertiũ vero mẽbrũ ꝑfate diuisionis. s. auferre pluralitatẽ denominationũ de deobenedicto declaratur sic: si ꝯe denominationes. i. hec attributa essentialiter distincta ab essentia essent in necesse esse sup. addita. et substãtia. s. dei: et illa. s. attributa essent necessaria esse: sequitur q; multa essent necesse esse: qm̃ esset substantia dei et natura attributoꝝ. (Et si illa.) Apponit sol. cuiusdã cauillationis. posset. n. fingi qõ distinguuntur ab essentia: et causantur ab ea: contra arguit. d. si ille denominationes ab ipsa substantia cãrent: oꝝ q; nõ essent necesse esse. ꝙa ptz: qm̃ causatum nõ esset: nec põt esse necesse esse: ergo sequit q; q̃dã denoiatiões esse necessariũ nõ essent necessarie: et tũc sequit q; esset vnũ ens ꝓtinẽs id qõ est necessariũ: et id qõ nõ est sup. necessariũ: qõ est falsum. ¶ Debes scire q; ab oibꝰ phi losophis deꝰ ponit necesse esse ſm totũ et totaliter: et iõ si ponant attributa in eo q̃ sint causata statim poneret aliqua nã in eo q̃ nõ erit necesse esse sz cãta: et sic nã dei ꝓtinebit duas nãs: quarũ vna erit necesse esse: altera erit nõ necesse esse: immo causata a prima. et hoc est incõuenies auer. (Et nos) Iterum adducit sc̃dam rationẽ ad idẽ: et põt sic ꝓponi: nullũ ens abstractũ a materia habet denominationes substãtiales vel accidẽtales additas essentie eiꝰ. sed primꝰ motor est ens abstractũ a mã: ergo nõ hz illas ꝛc. accipit ergo minorem primo. d. et nos dicimus q; hec probatio est quasi vera. vz. concesso q; necesse esse signat ens innaturale. hec est minor. Deinde accepit maiorem. d. entia. n. que materiam nõ hñr: sz sunt per se existentia: et nõ sunt corpora nõ põt imaginari. i. intelligi q; habeãt denominatiões. i. formas substãtiales exꝑ quibus cõstituitur sba: ꝯo maxime q; attribuantur eis denominationes addite sup sbam: quia sunt ille q̃ dñr accñtia. (Remotis. n. istis.) aq; dixit in deo nõ esse attributa q̃ sunt accñ a. qñs erat dare dꝛiaz iter attributa essentialia et accñtalia: ideo dat illam: et primo att: remotis. n. istis. s. accñtalibus denoiatiõibus nõ aufertur sba: et cõtinue. i. insepabiles. i. sbales denominationes in totũ cõtrariũ se hñt. i. qz eis remotis remouetur res sba. Est ergo

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ptma differentia ꝙ attributa substantialia ita insunt rebus: quorū sunt ꝙ eis remotis remouetur ꝛ res. Attributa accñalia nō sic. (Et ideo verificaſ.) Nūc apponit scōam differētiā. d. ꝛ ideo sōales denominationes verificanť de denoiato. vult dicere per se primo modo: ꝛ nō verificaſ p̄dicatio .i. p̄dicatū denominationū. i. attributorū accñtaliū in sōalibus de denominato: nisi equiuoce. i. nō p se: sz p accñs: ꝛ iō verificatio est equioce dicta. (Et ideo dicimus.) Cōcludit cozrelariū vel forte dat rōnē eius qō nūc dixit. d. ꝛ iō nō dicimus de hoie ꝙ sit sapia sicut dicimus ꝙ est aial: sz dicimus ꝙ est sapiēs: tūc cōcludit qō dixit: ergo impoſe est ꝙ tales denoiationes in eo ꝙ corpus i. corpꝰ reqrētes p̄dicenť de nō corpe in eo ꝙ nō corpus: cuius rōnē dicti. nā em illa ꝛ. s. denoiationū ecñea est de co. i. ab eo qō denoiatur de eis. i. ab eis vñ idcirco sunt accña: ꝛ distinguiť a denoiato in intellectu ex intellectum.

Cōtradictio in dictis auer.

Sed circa hec est qō. Primo qr Auer. 12. meta. ponit plane attributa multa conuenire deo: vt patet cō. 39. ꝛ hic negat illud.

¶ Scōo qm̄ ait ꝙ p̄dicatio aialis de hoie est p̄dicatio eiusdē dicta a predicatione sapiētie de hoie: sz dz dici hō est sapiēs: contra. qm̄ sicut sapiēs est concretū nta ꝛ aial. ergo ibi non est equiuocatio: cū ambo predicaſ subrōne ꝛcreti. ¶ Tertio dubitaſ: qm̄ nō vr ꝙ sapiētia notet corpus: qm̄ sapiētia est mētis qualitas ad quā corpus nō ꝛcurrit: ergo qūo verificaſ ꝓbū eius.

dubitatio

¶ Ad primā dicendū ꝙ qūo deus habeat attributa requirit specialē tractatū: ꝛ forte post dicā: ꝙ nūc aūt dicēdū ꝙ auer. si bñ inspicias ibi ponit attributa valde equiuoce. vult em̄ ꝙ cū deus sit summe simplex nulla potest sibi multitudo ꝙuenire ex pte eiꝰ: sz sicut colūna dr dextra ꝛ sinistra ꝙparatione sumpta ad nos: sic deus dr sapiēs ꝛ intelligēs cōparatione ad nos. ꝛ iō concludit ibi ꝙ illa non sunt synonyma: nec realiter diuersa: sed bene tm̄ i mō distinguiť: ꝛ p̄cedētia hmōi attributa dicunť equioce de deo ꝛ nobis. Vult ergo hic auer. ꝙ hmōi attributa nō insunt deo prout ibi denominās ꝛ denominatū sint duo fm rē: ꝛ vnū in denoiatione. Ibi aūt vult ꝙ denoiationes insunt equioce. s. cōparatione ad nos: ꝛ tu vide eū. ¶ Ad secundā dicendū ꝙ aial. est ꝛcretū ad suppositū tm̄. sz sapiēs ad subiectū ꝛ ad suppositū: ꝛ ideo ibi: hō est sapiēs: est duplex concretio: ibi aūt vna: nō ibi est equiuoca predicatio equiuocatione sumpta a predicato. ꝛ potest poni etiā ibi equiuocatio sumpta a modo p̄dicādi prout in illa est predicatio per se primi modi: in alia p̄dicatio accidētalis tm̄. ¶ Ad tertiā dicendū ꝙ sicut dextrū in colūna non notat aliqd additū ei: sz cōparationē ad extra. sic sapiētia in se notat corpus non semp eius in quo est: sz eius ad qō comparať. quare aūt notat forte alibi dr ꝛ nolo hic declarare: sed post. (Et si aliqs.) Hic mouet qōnē ꝓpria se. d. ꝛ si aliqs diceret ꝙ philosophi opinati sunt ꝙ in aia sunt similes dictis denominationib⁹: cuius cām dat. d. eo ꝙ opinantur ꝙ aia est prudēs ꝛ volens ꝛ mouens: ꝛ tñ putāt ipsam non esse corpus neqꝫ virtutē in corpore: vt patet. z. de aia. cō. 5. (Nos ꝙ.) Respondet. d. nos vero rñdemus ꝙ phi non imaginātur ꝙ he denominationes sint additę sup substantiā anime. i. accidētia: immo putant ꝙ sint denominationes substātiales. i. sbē ipsi aie. ecce quomō auer. non ponit ipsi intellectui aliquod accidēs. ¶ Sed statim posset esse dubitatio adhuc: qm̄ si essent sbe. ergo aia esset cōpositа ex partibus realibus realiter diuersis. ¶ Cui rñdet. d. ꝛ de natura talū denominationū est ꝙ ipsarū sbm non multiplicatur in actu: immo tm̄ illo modo multiplicatur quo multiplicatur diffinitū ex partibus diffinitiōis. vz. ꝙ ibi est multitudo mentalis non realis seu actualis. Et sic ptz scōm contra Jo. qui ponit intellectum agentē ꝛ possibilē distingui fm rem. ecce verba Auer. cōtrarium innuunt. (Et ideo.) Tunc concludit cozrelarium. d. ꝛ ideo sequitur

Ad scōaz.

Ad tertiā

Soło ad primam.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cōcedentē q materia nō est necessaria ineſſe aie: q ꝓcedat. vz. q in entib⁹ ſe-
paratis ſit dādū vnū in actu extra aiam: ꝛ plura in diffōne: qđ ſup. de intel-
lectu nō incōuenit. (Et hec) Nūc narrat opinionē xp̄ianoꝝ de attributis et
accidēcib⁹ dei. d. ꝛ hec opio quā dicā est xp̄ianoꝝ in hoc. vz. in eo q ponunt
tres ꝓsonas: ponit tñ q̄ſo reputat illud esse erroneū. d. ipſi em̄ putant eas
esse denominationes additas ſup ſbas: immo apud eos multiplic̄ in diffōne
pō xp̄ia- ꝛ sunt multe in potētia ꝛ nō in actu. Deinde narrat aliud. d. ſimilr dicunt q
noꝝ de p- sunt tres vnū. ſ. vnū in actu: ꝛ tres in potētia. i. vnū ꝑm rē: ꝛ tres ꝑm mentē.
sonis i di- Tres ergo, ppōes ponūt cathegorici. ſ. q i deo ꝓsone sint addita ēntie: put
nitis con sunt relationes. ſcđo q nō multiplicat ꝑm rem: ſed ꝑm mentē. tertio q deus
tra. est trinus ꝛ vnus: trin⁹ ratione: vnus ꝑm rē. Addit. ꝛ nos deo dāte ducem⁹
Auer. inconueniētia ſequētia opinantē: q primum principiū habeat denominatio
nes additas essentie: ꝛ ſup ſubam. ¶ Sed videt q Auer. falſuꝫ imponat no
bis xp̄ianis: nos em̄ nō ponim⁹ q deus ſit vnū realr: ꝛ tres ꝑm rationē: im-
Excusa- mo volum⁹ q tres ꝓsone realr ꝛ actualiter diſtinguant. ¶ Forte auer. igno
tio. rat opinionē noſtram cū nō ſit apud alios valde famoſa: niſi apud chriſtia
Alia excu nos: ꝛ perfecte legis ei⁹: ꝓtulit ſibi illo modo. ¶ Vel forte auer. vult q ille
ſatio. tres ꝓsone: vt ꝓparant essentie vt ſic ſunt vnū re: ꝛ diſtinguunt numero: cuz
vt ſic tranſeant in eſſentiā: ſed inter ſe ꝓparat eſſe realiter diſtincte nō ab-
ſoluta diſtinctione: ſed relatiua vt ſcis. (Quartū mēbrū.) Nūc verificat quar
tum membrū. d. quartū membrū dicte diuiſionis est pluralitas. i. cōpoſitio
ex parte ſui gñis: neq; dñe. Probat ergo q hec cōpoſitio a deo remoueatur:
ꝛ ſyllo ſic componit. nulla cōpoſitio ex materia ꝛ forma attribuit deo. ſed
compoſitio ex genere ꝛ forma est cōpoſitio ex materia ꝛ forma: ergo non dz
deo attribui. primo ergo accepit minorē. d. ꝛ hec diuiſio quaſi est pluralitas
ꝓcedēs a materia ꝛ forma. cui⁹ ratione tangit. diffinitio nāq; accidit cōpo
ſitis a parte forme ꝛ materie: nō ſimplicib⁹ aūt hoc ineſt: ꝛ hec maior. cōclu
dit cōcluſionē. d. ergo nullus dz ꝓtradicere q pluralitas diffinitionis a pri
Forma ẽ mo principio auferat. qūo aūt diffinitio requirit materiā ꝛ formā queſtio
diffinitio est: attamē apud auer. ſermo ptz: vult em̄ auer. q forma est pars eſſentialis
diffinitionis immo est tota diffinitio: qm̄ diffinitio nō explicat niſi eſſentiā
rei: eſſentia aūt rei est forma: ideo ꝓcludit ipſe. 7. meta. cō. 21. q ſola forma
est rei diffinitio: materia aūt ponit: vt apparēs deferens quiditatem ꝛ eſſen
Prima rō tiaz: vt tradit ipſe ibidē cō. 59. et ſic ptz illud. ¶ Iſta aūt opinio Auer. pōt
probari rationib⁹ eius. prima ratio ſumit. 7. meta. cō. 20. ait em̄ quiditates
rerum nō ſunt entes niſi p eſſe rerū habentiū quiditates. vult dicere q qui-
ditas est principiū eſſendi: ſed ſup. tu. materia est principiū nō eſſendi p ſe:
eſſendi aūt per accidēs: ꝛ forma est principiū eſſendi p ſe: vt traditur tertio
meta. ter. cō. 22. ꝛ 53. ergo nō est quiditas vel pars quiditatis p ſe: ſed ſolum
p accidēs: ꝛ hoc argumētū est demōſtratio: vt dicā. hui⁹ em̄ rationis maio-
rem Auer: ponit cō. 20. minorē. cō. 37. vbi ait. forma em̄ est pars q̄ cū fuerit
Secunda est res: materia aūt est illud qđ cū fuerit nō est res: ꝛ hec fuit minor. ¶ Scđa
ratio pōt ſumi ab eo primo meta. cō. 27. ait em̄ ſic. et intēdit q ꝓprehenſio-
nes q̄ dicunt ſcientie ſunt rerū que ſunt in ſenſibilib⁹ nō generabiles neq;
corruptibiles niſi accidētaliꝛ: ſunt intētiones vniuerſales quas intellect⁹
cōprehēdit in eis: ꝛ ſunt forme: comprehenſiones vero que ſunt corruptibi
lium. ſ. indiuiduoꝝ nō ſunt ſcientie: ſed imaginationes: ꝛ ex hoc componit
ratio ſic. illud est principiū eſſentie: ꝛ quiditatis qđ est principiū intelligen
di et ſciendi rem ipſam. ſed forma ſola est principiū intelligendi ꝛ ſciēdi rē:
et materia est principium ſentiendi et imaginationis ipſius rei. ergo ſola
forma est principiū quiditatis et eſſentie: ꝛ hec ꝛia est demonſtratiua ꝛ eſſi

UVA. BHSC. IyR_120_2

cap. ¶Tertia ratio sumit ab eo ibidē.com.18.et.12.meta.com.14.et pōt sic componi. illud est principium essentie et quiditatis ⁊ diffinitionis p se: quo diffinitū participant naturam vniuersalitatis. singulariū em̄ nō est diffinitio nisi vniuersaliter ꝛceptorū. primo de aia.cō.6. sed ratione forme res potitur in specie et in gñe: ⁊ ratiōe materie arctat ad indiuiduū et sensibile: ergo ratione forme tm̄ res debet diffiniri: et nō ratione materie. ¶Quod si dicas sicut Thomas fingit. q̄ materia hz duplicē gradū. s. vnū prout est pars quiditatis quē habet a forma: et aliū a se prout est pars indiuidui: ⁊ sic solunt oēs rationes. ¶Hoc friuolū est: q̄m ille gradus quo est pars quiditatis vel sibi competit p se ratione materie: vel ratione forme. nō per se: q̄m sibi p se competit esse primum indiuiduum vt dicit: ergo ratione forme ⁊ hoc est intm̄ materiā ingredi diffinitionē in̄ꝫtum participat formam: et hoc est p accidens concurrere. et hoc Auer. ponit nec aliter intelligit Auer. vt vides. huius opinionis fuit Alber. 7. meta. tractatu. 3. cap. scōo. et cap. 3. et tractatu primo. ca. primo.

Tertia.

Pō. sā. T.

Contra.

Sed accidunt questiones opinioni Auer. Prima q̄m tunc forma totius ⁊ forma partis essent idem: q̄m essentia est forma totius: et forma est forma partis: ⁊ hec vnū sunt. ¶Secundo sequit̄ q̄ diffinitio sit simplex et non oratio lōga: q̄m forma est simplex et vnius cōceptus tm̄: ergo diffinitio nō diceret genus et differētiam: cōtra arist. primo topicoꝝ. ca. 4. et cōtra ipsum. 8. meta. tex. cō. 6. ¶Tertio sequit̄ q̄ quelibet diffinitio substātie esset diffinitio p additum: cum subiectum forme sit additum sibi. ¶Quarto sequit̄ q̄ materia non predicat̄ in quid de diffinito: cōsequens falsum: quoniam materia est eque intrinseca composito: sicut ⁊ forma. ¶Quinto q̄m auer. vult q̄ quiditas et habēs quiditatē sunt idem: vt ptz. 7. meta. cō. 21. et 20. ⁊ habēs quiditatem est compositū habēs formaz: vt ptz ibidem. cō. 40. ergo. ¶Sexto materia est pars in rei veritate ipsius compositi: ergo nō est apparens deficiens. i. pars apparens: vt vult ipse ibidem. cō. 34. ¶Septimo si sola forma esset diffinitio: tunc compositū nō diffinitur: sed sola forma. q̄ñs est contra ipsum. com. 40. et. 8. meta. commen. 9.

dubitatis

Prima rō

Scōa rō.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima

¶Ad istas rationes. Ad primā dicerat auer. q̄ diffinitio essentia formatotius forma partis: et quiditas sunt vnū sm̄ subiectum: et differunt ratione et hoc plane ponit ipse. 7. meta. com. 36. ibi. Quiditas enim recti vniuersalis ꝛc. Vbi vult q̄ forma partis dicat̄ put cum materia cōstituit cōpositum: dicit quoꝝ forma totī: prout ab ea hz totū esse et diffinitionē: vnde diffinitio et forma partis differūt sicut explicās et explicatū: qđ em̄ est forma explicat diffinitio. vt dicit auer. primo phyco. cō. 5. ¶Ad scōam respōdet auer. 5. metaphy. commen. 3. vbi ait: ⁊ etiā illa ex quibꝰ componunt diffinitionē significantē quiditatem cuiuslibet rei dicunt etiam partes diffinitī: ⁊ diffinitionis. et ideo genus dicit pars forme: et ideo dicimus q̄ genꝰ est pars formarum specierū: forma em̄ speciei diuidit in genus ⁊ differentiam: hic patet quomodo diffinitio est cōpositū quoddaz nō ex forma et materia: sed ex genere: quod sumit̄ a forma generabili: ⁊ differētia que sumitur a forma speciei quibus additur materia prout sustinet illa. ¶Sed dices. illi qui ponūt ad mentē auer. q̄ vnica sit forma in ꝓposito: quo verificabūt illud. ¶Potest dici q̄ etsi vnica sit forma in composito attamē sunt in ea plures gradus. s. generis qui ꝓpetit ei prout est in materia: qz vt sic sibi debet esse potentiale et genericū. alius prout forma est: et sic sibi debet gradus speciei: et tūc forma est multiplex sm̄ cōceptus et gradus: ⁊ vna in subiecto: ⁊ sic pōt. saluari illud. ¶Ad tertiam pōt dici q̄ si capit̄ per additamētū. i. extraneū sm̄ genus predicamēti: sic non est verū q̄ materia ponat̄ vt additū: cū materia sit

Ad scōaz

Replica.

Solutio.

Ad tertiū

UVA. BHSC. IyR_120_2

subſtantia apud Ariſt. Sed ſi capiꝫ additum. i. extraneū in ratione quidditatiua ſic eſt verum. Sed accidentia vtroq; modo per additamentū diffiniuntur ſm ariſt. 7 ptz commēto. 18. ¶ Ad quartam reſpondet auer. 7. meta. cō. 34. vbi plane ponit q; materia nū predicaꝫ de ꝙpoſito vera predicatione. i. quiditatiua: ſed predicaꝫ ſm denominationes: vt ptz ibidem. cōmen. 23. et idem. 8. metaph. commē. 6. et. 9. metaph. cō. 21. vide bene. ¶ Ad rationē dicendum q; materia eſt pars compoſiti intrinſeca 7 forma extrinſeca a quiditate: itaq; ꝙpoſitum poteſt conſiderari: vt eſt generabile 7 ens eductuꝫ de non eſſe ad eſſe: 7 ſic ambo ſunt equaliter intrinſeca. 7 non alio modo in quantum eſt quid difficile intelligibile 7 vle: 7 ſic materia eſt pars per accidens ipſius compoſiti. 7 ideo denominatiue predicatur: vt dicimus. ¶ Ad quintam debes ſcire q; diffinitū eſt tribus modis per ſe primo. et ſic eſt ſola forma: qm̄ ſola ipſa primo et per ſe p diffinitionē explicatur. Secundo modo eſt diffinitū per ſe ſcōo. 7 ſic compoſitū habens formam diffinitur intelligendo compoſitū vle. Tertio modo per accidens: 7 ſic induo dua diffiniuntur. primo modo loquiꝫ ipſe. 7. meta. cō. 37. vbi ait. diffinitio eſt intentionis vniuerſalis: 7 forme vlis et propriē. i. primo 7 p ſe nō cōgregati ex materia 7 forma. Scōo modo loquiꝫ ipſe ibidē. com. 4. vbi ait. nō q; ipſa diffinitio q̄ eſt forma ſit ipſum diffinitum qđ eſt hñs formam: et idem. com. 21. hoc idem. 8. metaphy. com. 9. Tertio modo loquiꝫ. cō. 35. vbi vult q; non diffiniꝫ niſi p accidens. ¶ Ad formam ergo dicendū. q; quiditas 7 habens quiditatem ſunt idem idētitate inſeparabilitatis: vt dicit. 7. meta. cō. 21. vbi ait. V. g. qm̄ homo 7 ſua quiditas que eſt animal rationale ſunt idē non ſeparabiles. ¶ Ad ſextaꝫ dici poteſt q; ſi materia comparaꝫ ad eſſentiā rei: eſt pars apparenter 7 nō exiſtenter: pro quanto nō eſt vera pars: ſed tm̄ illam ſuſtētans: et ideo habet rationē partis modicam ſimilitudinē. i. ſuſtentare illam. Sed ſi comparatur ad ꝙpoſitum eſt vera pars: primo modo intelligit auer. ſecundo modo verificaꝫ vis argumenti. ¶ Ad ſeptimaꝫ ptz ſolutio: ſola em̄ forma per ſe primo diffiniꝫ. cōpoſitū aūt p ſe ſecundo. indiuiduum pure p accidēs: vt dixi: 7 verba eius ſunt cōcordia vt ſcis: 7 ſic ptz ſe primo mens auer. ſed nunquid iſta ſit mēs Ari. ſcis q; hic vir nunq̄ receſſit ab opinione Ariſt. nolo tñ adducere verba ariſt. qm̄ ſunt infinite pro hac opinioꝫ cōpoſituꝫ ne: 7 tu lege ipſum cum inuenies ea: nota illa. redeo ergo ad ſermonē meum. vero p ſe (Quintū vero membroꝝ.) Nunc vult verificare quintū membrū. Et p parte ſecūdo: et corrigit. ait ergo. quintū membroꝝ vero huius diuiſionis dicte eſt numeratio. i. compoſitio quiditatis 7 eſſe: quaſi innuat q; hmōi ꝙpoſitio etiam p accidēs a deo remoueri opz. Sed remouet. q. qm̄ dicet quis an vnū 7 idem eſſent diuerſa ſunt in re: 7 per ꝙ̄s in deo erit ꝙpoſitio ex eſſe 7 vnitate. Cui rñdet. d. 7 eſſe ſm̄ veritatē in entib⁹ eſt quid intellectuale. i. eſt quid intelligibile. vz. eſſe extra aiam: ſicut in intelligētia. q. d. q; illud eſſe qđ eſt extra aiam intelligitur ab intellectu: 7 p ꝙ̄s cōcludit q; eſſe 7 vnū ſunt idē in re: ita q; eſſe 7 vnum noīa ſynonyma ſunt. i. idē realiter ſignificāta lz in modo differunt: vt dicā. et ſi ſic. ergo nulla eſt pluralitas extra animam: cū eſſe 7 vnum ſunt idē in ſubiecto: et per ꝙ̄s non faciūt compoſitionem: deus ergo eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita compoſitioni ex eſſe 7 quiditate 7 cōpoſitione ex vno et eſſe: et ſic ſoluitur obiectio.

dubitatio

Circa pūtē ſol. accidit queſtio nō modica. 7 eſt qō Aui. vt narrat auer. 10. meta. com. 8. argnit em̄ aut. ſi ens 7 vnum ſunt ſynonyma cū hoc nomine res: nō eſſet verum. i. vera cōpoſitio dicēdo rem eſſe vnam. V. g. et ſi vnus homo ſignificaret hominem: vult dicere idem precise 7 omnibus modis. Tunc dicere iſtū hominē demonſtratū: vt pote ſor. eſſe vnū nō eſſe

UVA. BHSC. IyR_120_2

enunciabile compositū ex predicato ⁊ subiecto: sed nō plus esset dicere hominem esse vnum: ꝙ dicere hominē esse hominem. Est ergo virtus argumēti Aui. ꝙ ens res ⁊ vnū essent synonyma: tūc sequit ꝙ nō plus esset dicere homo est vnus quam homo est homo. Sed secunda propositio non est compositio enunciabilis: vt supponit. ergo nec prima: ⁊ hoc est inconuenies. ¶ Et debes scire ꝙ apud Joā. grammaticū primo posteriorū. hec non est ꝓpositio. homo est aial rationabile: qm̄ semp vt dicit predicatū vult esse aliud a subiecto: et quāto magis hec: homo est homo: vel homo est vnus: ꝛ vnum et esse sint synonyma: quo ergo auer. ait nūc ꝙ ens ⁊ vnū sint synonyma hic. Et qō auget. q. est ꝙ ibi respōdēs huic argumēto ait. ⁊ nō intēdit ꝙ ista noīa vnum ⁊ ens sint idē oībus modis: sed intēdit ꝙ significāt idē ſm subiectū: et diuersa ſm modū: ⁊ per hoc ait ꝙ Aui. fuit deceptus: ⁊ propter hmōi ⁊ cōsimiles ꝛtradictiones multi sunt qui mecū loquentes dixerunt: ꝙ hmōi liber non sit auer. cū ꝛtuetudo tanti ꝑhi nō sit contradicere sibi. Sed isti parum aut nihil viderunt in auer. immo si vellemus attendere ad verba superficietenus auer. reperiemus consimiles cōtradictiones fere infinitas: immo in illo. 11. meta. com. 5. plane ait ꝙ vnum est synonymū ens. ait enim ꝙ Auicē. ignorauit differentiā inter hoc nomē vnuz qđ significat principiū numeroꝝ. qđ. ſ. est in quantitate: ⁊ hoc nomē vnum quod est synonymum huic nomini ens: ecce ꝙ in eodem libro apparet ꝓsimiles contradictio. non ergo dz ꝓsumere quis ꝓpter hmōi apparentes contradictiones auer. non fecisse hunc librum. Propter qđ opz in huiusmodi questione considerare ꝙ Aui. voluit ꝙ vnum a quo res dicitur vna: ⁊ ens vnuz sit res distincta essentialiter ab ente ⁊ re: immo vt dicit apud ipsum non est differentia inter vnū quod est de predicamento quantitatis: et principium numeri: et vnū qđ cōuertitur cum ente. voluit em̄ ꝙ oīa dicant̄ vnum ab vnitate predicamentali que est principiū numeri predicamentalis: vt ptz ab eo. Et sic aui. concedit tres propositiones in sua positione: quarū prima est. ꝙ ens et vnum de omnibus conuertibilr predicant̄. secda ꝙ distinguit ſm rem et naturam. tertia ꝙ vnum est determinati generis. ſ. predicamēti quantitatis. huius opinionis stoici fuerunt dicentes ꝙ vnū qđ est principiū numeri est sicut vnuz qđ cum ente conuertitur. numeros em̄ substantias rerum posuerūt: ⁊ hui⁹ opinionis fuerūt pythagorici etiam et Plato. vnde Plato non distinguens inter vnum transcendēter ⁊ vnum qđ est principium numeri predicamētalis vnū posuit primū materiale oīum. vnde Alber. 13. meta. vnitas em̄ significat illud qđ ſm quantitatē indiuisibile: ⁊ hec est materia vniuersi ſm Platonem: ⁊ sic ptz hec opinio: forte em̄ auic. hos est secutus ꝓhos. Sed qūocūqꝫ auer. 4. meta. com. 3. arguit cōtra illā opinionem. d. qm̄ si res esset vna p aliquā rem additam sue nature: sicut credit auic. tunc nihil esset vnum p se: et per suam substantiā: sed per rem additam sue substantie. Tunc arguit. et illa res que est vna: si dicat ꝙ est vna per intētionē additam sue substantie: querit etiā de illa re per quā fit vna. Si igit fit vna per intentionem additā illi renerit qđ. et procedit in infinitum. est ergo Auer. argumentū. Si ens est vnum per rem essentialr ⁊ realiter diuersam ab eo: vel illa res per quam vnum est vna res p se ⁊ essentiā propriam. vel iterum per vnam aliam rem. si primū. eodem modo standū est in ente. si per aliam erit processus in infinitum: ⁊ tu vide cum. ¶ Sed circa hanc rationem quidam fratres minores inimici auer. Thome ⁊ Alberti obloquuntur: ⁊ dñt ꝙ huiusmodi ratio nullis modis peccat. primo namqꝫ committit fallaciam figure dictionis cōmutando quod in quo. cuius exemplū ponunt: qm̄ homo est albus: queratur vel est albus per se: vel per additum. Si per se: non potest dici vt patet. ergo

pō. Joā. grammatici.

pō stoicorum.

positio Alberti.

Rō Auer

pō Scotū ⁊ sequacium.

UVA. BHSC. IyR_120_2

per additū: ꝛ querīt de illo addito. ꝛ sic in infinitū: vbi constat argumentū non valere: qm̄ cōiter qō in quo: hō em̄ albus est: vt qō. albedo aūt vt quo. ꝛ ideo petēdo an albedo sit albavtitur quo: ac si esset qō. ¶ Scōo peccat per fallaciā equiuocationis: qm̄ sicut p se ōi duob⁹ modis p se primo mō dicēdi per se. ꝛ p se scōo mō dicēdi per se. ita p accidēs ōi duobus modis. diceret ergo auicē. q ens est vnū p accidēs: prout opponit ad per se primo mō dicēdi per se. iz sit per se scōo mō dicēdi per se. ꝛ sic cōmittit fallacia equiuocationis circa illud multiplex qō est per se. Et qm̄ isti audēt dicere talia cōtra arist. dicūt em̄ q ari. fuit pessimus metaphysicus: ꝛ quidā eoꝝ q fuit pessimus naturalis: cur non p̄t dicere hoc contra Auer. Thomā ꝛ albertum.

Impugnatio.

¶ Et sine dubio error istoꝝ procedit ex ignorantia dialectice: nullum em̄ vidi horum adhuc perfectū in logica: sed tm̄ studēt in metaphysica: oia reducunt ad metaphysicā: sicut pythagorici oia reducūt ad numeros: ꝛ tu scis qualiter ꝛ qūo de hoc. ¶ Pro declaratione igit dictoꝝ auer. ꝛ alberti ꝛ Thome qui sunt huius opinionis: ꝛ maxime Thomas. 4. metaphys. vtik hac rōne: ꝛ albertus. 4. metaphy. tractatu primo. cap. 5. exponit mētē auer. Debes scire vt dicit auer. primo priorꝝ. ꝛ primo physi. cō. 25. argumētū, est duplex ꝙcludēs p accidēs: sicut argumentū ex duab⁹ affirmatiuis in scōa figura: attamē ꝙcludit. ꝛ argumentū ꝙcludēs p se. argumentū ꝙcludens per accidens: ideo ōi p accidēs ꝙcludere: q̄ non p formā cōpositionis ꝛ syllogisticā ꝙcludit: sed p necessitatē materie. V. g. ois hō risibilis. omne scibile disciplinabile risibile. ꝙcludit ergo. oē disciplinabile hō: hec em̄ cōclusio sequitur non ex forma argumēti: sed ꝓpter necessitatē materie: prout accidit terminis: vt sint ꝙuertibiles: ꝛ ꝓpter eoꝝ ꝙuertibilitatem pōt fieri reductio ad primā figurā: ꝛ iō ōi per accidens: qm̄ non tenet in oibus: nec gra forme syllogistice: per accidēs em̄ sumit̄a materia: ꝛ sumit a diuisione materie. s. q̄ est verū: vt in plurib⁹. Argumentū aūt p se tenet in oi materia: ꝛ ꝙcludit gra forme: vt patet. j. phy. cō. dicto. ¶ In ꝓposito. q vnū ens: vt auic. dicit: sunt ꝙuertibilia: ꝛ predicaī de quolibet. de quo igit predicatur ens ꝛ vnum predicaī. ꝛ q̄ hec est vera: vnitas est ens: entitas est ens: ꝓpter transcendētiā termini: ideo hec est vera: vnitas est vna: ꝛ entitas est vna ꝓpter trāscēdentiā vnitatis: ergo per accidens ꝛ gratia terminoꝝ argumentum auer. est bonū: qm̄ si ens est vnū per intētionē additam: cū ens ꝛ vnū predicētur de quolibet tam abstracto q̄ concreto: ideo pōt queri de illa intentione an sit vna per se: an per additū: ꝛ sic argumentū auer. est bonum per accidens: prout termini sunt illius nature: nec incōuenit q argumentū malū per se teneat: ꝛ sic demonstratiuū per accidens: vt patet videnti logicam. Exemplum aūt quod inducūt non est simile: qm̄ termini illi sunt predicamentales: ꝛ non de quolibet oibus modis predicātes: ꝛ sic tollitur instantia. peccatum ergo istoꝝ fuit ex ignorantia dialectice. Q̄ō ꝙ fingunt in secundo non intelligūt auer. ipse em̄ ꝓpter se intelligit quasi an ens sit vnum per se. i. non per additum sibi realiter diuersum: sed p id q̄ re ꝛ subiecto, est idem sibi ꝛ semp vtitur hoc modo p se. q̄ ergo dicūt rñdēdo q ens est vnū per se scōo: ꝛ p accidēs primo mō: non est ad ꝓpositū: q̄ auer. interrogat an sit vnū p aliud diuersum in re ab ente. ꝛ sup illo constituit argumentuꝫ. ꝛ sic patet qualiter isti mirabiliter peccāt: ꝛ totū peccatū eoꝝ est ꝓpter defectum in logica. ¶ Pro solu. ergo ad argumētum auic. debes scire q vnum q̄ cū ente conuertitur positiue eādem naturā dicit cū ente. addit autē duplicē priuationē: vt alber. dicit. s. priuationē diuisionis entis in se. ꝛ priuationem idētitatis a quolibet alio: ꝛ volo tibi declarare hoc. in omni specie vnitatis est ista duplex priuatio: sed natura diuersa: q̄m̄ si sit priuatio diui

UVA. BHSC. IyR_120_2

sionis in natura specifica:z priuatio idētitatis cum alio einsdē speciei:sic erit vnū numero. Si priuatio diuisionis in natura generica z priuatio idētitatis cum alia specie eiusdē generis erit vnum specie.z sic pōt dici de vno genere. sed si fuerit priuatio diuisionis in ente:z priuatio idētitatis cū nō ente:sic est vnum cōuertibile cū ente:est ergo vnum cum ente conuertibile ens carens diuisione in se non idem nihilo.z qz fm Arist. priuationes z negationes nihil sunt extra aiam. ideo ens z vnū sunt idē in subiecto. differūt in modo. Et p hoc ptz solutio ad argumētū sui. cū arguit q tunc essent synonyma. Qsequētia eñ negāda est: vt auer. dicit ppter declarationem nunc dictā. ¶ Sed qz auer. vt dicebatur videt sibi ptrarius: debes scire q synonyma in primo gradu sunt illa: vt dicit Themistius:z phs primo posterio mū primū: que significāt idem fm rem z modū: vt tunica z vestis. Synonyma scōi z secundi gradus sunt illa que significant vnam rem in subiecto: diuersam autem in modo: vt ens z vnum. dico ergo q auer. hoc modo appellat hic synonyma. alibi vult q non sunt synonyma primi gradus.z sic cōcordātur dicta eius. Declaratū est ergo qualiter in deo non pōt esse compositio ex quiditate z esse: vt etiam visum est superius. Declaratum est nūc etiā q in deo nō sit cōpositio ex esse z vnitate: cum hmōi sint aliquo modo synonyma: et aliquo modo diuersa: vt tactum est. (Et posſ intelligitur.) Quia dixit quōd in deo non est cōpositio ex esse z quiditate: nec ex esse z vnitate: cōsequens est declarare qūo dicitur esse de deo. qñ eñ esse dr de aliquo per essentiam: tūc in eo non potest poni compositio ex esse z participante esse: sed cū esse dicitur de aliquo participatiue: tunc sine dubio in eo intelligitur cōpositio aliquo modo. Quia igitur declaratum est in deo non esse compositionē ex quiditate z esse:z potest esse dubitatio an sit ibi compositio ex esse z essentia: quasi soluit questionē declarās q ens predicat de deo primo:z per essentiā:z de alijs participatiue:z per attributionē: ideo solus deus est ens p essentiam z simplex.z omne aliud qō dependet est ens participatiue compositum ex esse z essentia non distinctis subiecto sed modo: vt dictum est: patet ergo quōd litera sequens presens continuationē hz ad precedentem. dicit ergo.z posſ intelligitur de eo.i. primo principio illud qō intelligit de substantia z re.i. ente.i. cum ens dicatur de deo eo modo quo de eo dicitur substātia. Et sup. minorem: sed substantia dicitur analogice de deo z alijs. concludit conclusionem. d. ergo nomē entis est dictū de necesse esse:z de alijs analogice: cuius exēplum ponit: sicut istud nomē caliditas de igne z alijs rebus calidis analogice dicit: predicatur enim calidū de igne per essentiā:z de alijs participatiue z attributiue:z est exemplū aristo. 2. metaphy. vbi auer. cōmen. 4. declarat istud: vñ hoc confirmat auctoritate phoꝝ peripatheticoꝝ. d. hec ē sine dubio philosophoꝝ opinio in predictis. vult ergo habere q deus est simplex:z non sit compositū ex essentia z esse: immo eius essentiam reputat formaliter suum esse: adeo q nulla est distinctio nec in subiecto: nec in modo inter essentiā primi:z esse eius. dico nec in modo: qm̄ z si intellect⁹ possit considerare esse z essentiam ibi: tamen non inuenit in deo aliquid a quo sumat illam distinctionē: sicut inuenit in alijs: puta in intelligentijs z reb⁹. cū eñ intellectus considerat essentiā intelligentie z esse causē: reperit vnde sumat essentiam per modum essentie:z vnde sumat esse per modum esse: qm̄ quelibet intelligētia est causata:z in oi causato est cōpositio: ex eo qō intelligit sibi esse datū:z ex eo qō recipit. ideo in omni intelligētia intelligit cōpositio: tz in re non sit cōpositio ex re:z re distinctis subiecto: sed ex essentia z esse in modo sumpto a rei natura apud auer.z hoc declarat supra.z in. 3. de aia. in expōne cō. 9.z. 10. vide: (Sed iste homo.) Nunc vult narrare pec-

Quid sit synonyma. synonyma primi gradus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

catū alga.ꝛ non explicat multū mentē eius.¶Ubi debes scire ꝙ alg.ꝛ aui.ꝛ multi alij opinati sunt ens p̄dicari de necesse esse ꝛ alijs vniuoce:ꝛ ꝑm eā dē rōnē ꝛ eādē quiditatiuā formulā:ꝛ tūc sequit eos ꝙ oē ens sit ens partecipatiue:qm̄ illa formula cōis non essentialius reperitur in deo q̄ in alijs: sed in alijs reperit ꝑ cōpositionē ex essentia ꝛ esse.ergo ꝛ in deo.Scōa cā erroris fuit:ꝙ opinati sunt ꝙ essentia ꝛ esse in omnibus sint res diuerse in subiecto.ꝛ mō cū reputat esse ens ꝛ rem aduenire enti et essentie.ait ergo. Sed iste hō fundauit verba sup auicē.opinionē:quā opinionē non explicat:sed pro parte explicauit:sed infra dicā meli⁹.Et incipit ꝓtradicere ei.d. ꝛ est sine dubio erronea:cuius rōnē ponit. ipse em̄ opinatus est ꝙ esse res ꝛ ens:est quid additū sup quiditatē eius.i.dei:ꝛ cuiuslibet extra animam quasi accidens rei cui attribuitur.Hoc posito arguit.sumpto ergo ꝙ quiditas ad hoc vt sit indigeat esse:tunc sequit ꝙ si necessariū esse haberet esse:ꝛ sua quiditas indigeret de illo esse.ergo oporteret ꝙ necesse esse cōponat. ergo esset possibile non necessariū.est ergo vis argumēti in forma hypothetica:cuius antecedēs est vna copulatiua in hūc modū.Si necesse esse habet esse:ꝛ sua quiditas ad hoc vt sit indiget esse.cōclusio erit ꝙ necesse esse erit cōpositū:ꝛ sic erit possibile esse qō est ergo ipsum:ꝛ ipsius rōnis ꝓsequentiā declarat auer.d.Id cuius suū esse est additū sup suā substātiā hz cām sine dubio.tunc accepit minorē que dz sic accipi:sed quodlibet ens apud ipsum est id cuius suum esse est additū sue quiditati.ergo quodlibet ens hz causam:ꝛ ꝙ ꝓsequens est possibile esse apud ipsum.ponit ergo maiorem.d.sed esse apud aui.est accidens consequens quiditatē sup.in quolibet.minorē probat ꝙ verba eius.d.ꝛ hoc ꝓtz ab auicē.hic:eo ꝙ ipse dixit ꝙ hō hz quiditatē ante se.i.ante eius generationē:ꝛ postmodū esse adheret ei:que verba significāt ꝙ esse est accidens essentie:ꝛ per consequēs patet minor. probat etiā scōo exemplo suo eadem.d.similiter triangulus habet quiditatem.s.ꝙ est figura contenta tribus lateribus:ꝛ tamen suum esse non est pars huius quiditatis constituens eam:ꝛ ideo possibile est ꝙ intellectus comprehēdat quiditatē hominis vel trianguli:ꝛ adhuc ignorat vtrum habeat esse reale: aut non.ergo apud ipsum esse est accidens essentie.

dubitatio Sed accidit questio qm̄ determinatum est apud auer.ꝙ quodlibet extra primum est compositum ex esse ꝛ essentia ꝛ causatum:vt dicis.

Solo. Si ergo argumentū auer.valeret:ergo quodlibet esset ens possibile:ꝛ quodlibet posset non esse:qm̄ sic arguit auer.¶Dicendum ꝙ opinio auer. bñ est ꝙ esse ꝛ essentia apud intellectum sint diuersa:vt dixi:ꝛ per consequēs compositionem faciant ꝑm modum:non ꝑm rem:sed apud auicē.ibi est compositio ex rebus diuersis in subiecto:ideo esse est apud ipsum extrinsecū essentie:ꝛ per consequens partes sunt possibiles dissoluī:cum fuerint etiā possibiles coniungi:ideo apud auer.nō sequitur ꝙ quodlibet citra primum sit ens possibile esse ꝛ non esse.Sed apud aui.bene.ꝛ ideo aui.vult ꝙ oē causatum sit possibile esse ꝛ non esse:qm̄ omne causatuz apud ipsum est causatū: eo quia esse eius est accidens essentie:ꝛ per ꝓsequens possibile inesse essentie:ꝛ non inesse.apud auer.non.cum esse ꝛ essentia sint vna res:licet in modo diuersa:vt patet hic.(patet ꝙ illud esse.)¶Nunc soluit argumentū alga.ꝛ solu.eius stat in hoc ꝙ ens potest capi pro ente vero.i.ente nature:ꝛ sic diuiditur in decem predicamenta:ꝛ potest capi pro ente communi vero et priuationibus.ꝛ sic est ens non extra animaz:sed in anima.ꝛ sic vult ꝙ esse intelligitur aduenire essentie.¶Sed quia ista solu.est multum difficilis:debes scire ꝙ intantum intelligitur res.U.g. intelligentia esse compositum inquātū intelligitur deficiēs a primi ꝓfectione:qm̄ intelligētia:ꝛ est in gra

Duplex ens.

UVA. BHSC. IyR_120_2

du ꝓprie speciei:z est deficiēs ꝑut est in gradu sue ꝓprie speciei est ꝑfecta: z multo ꝑfectior aliquib⁹ alijs:ꝓut deficit a ꝑfectione primi sic intelligit sub esse priuatiuo.z p ꝯs sub quadam potētia tali mō q̄ ei nō repugnat perfici inquātuz ens:z p ꝯs intelligitur sub forma essentie nate perfici ab esse.i.a gradu sue ꝑfectionis specifice:z per ꝯs intelligitur sub natura cō positionis ex essentia z esse:vel ex potentia z actu: vel ex forma z materia: qm̄ illa priuatio potest dici potentia ꝓut sibi non repugnat inquātū ens recipere ꝑfectionē primi.pōt dici essentia ꝓut ab esse perficitur.potest dici materia ꝓut est quedā priuatio.Vult ergo Auer.q̄ si capitur ens pro ente reali:sic nō fit illa ꝯpositio:sed si capitur pro ente ꝯmuni priuationi z enti reali sic pōt intelligi cōpositio:qm̄ vt sic pōt intelligēria sub potentia priuationis z sub forma gradus sue speciei:lege literā.patet q̄ illud esse.i. illud ens qō impediet hic sup.non res sint simplices non est illud esse qō si gnificat substantias rerū.i.ens reale extra animā:sed est illud qō est tanq̄ genus.i.cōmunc:enti vero z priuationi nec illud ens est ens qō significat rem esse extra intellectum.Quod declarat.d.nomen enim entis dicitur duplex.vz.de vero.i.ente reali:z de opposito priuationis.i.de ente priuatiuo: z hoc.i.ens:verum est qō diuiditur ad decem predicamenta: z est eis cōmune tanq̄ genus.z inde procedunt alia entia in secundo modo.vz.res q̄ sunt extra intellectum:z forte litera est corrupta.quoniā debet stare:et inde procedunt alia entia in secundo modo.vz.res que non sunt extra intellectū.i. entia rationis que vocātur entia secundo intellecta apud Auer.12.meta. commen.19.&c.z addit q̄ hoc est illud quod dicitur de decem predicamentis analogice.(Et hoc.)Uerificat nunc quoddam famosum dictum.s.q̄ hoc modo concedimus q̄ substantia est ens de se:vel accidēs est ens de se.vz.q̄ habet esse de se:quasi dicat.q̄ loquendo de esse tali modo:sic substantia et accidentia sunt entia formaliter aliquo modo:vt dicetur in septima disputatione deo duce.Sed ens quod ꝓ genere intelligit: commune est omnibus predicamentis:z ens quod intelligitur ꝓ genere est quid intellectuale.s.esse ens:extra animam:sicut ens in anima.i.concipitur sicut est:et tunc respondet ad formam.d.z hec scientia precedit scientiā quiditatis rei.i.et hoc modo quiditas precedit esse ſm intellectū:non in re:sed illa quiditas que precedit esse in nostro intellectu non est vera quiditas.i.essentia extra aiam existēs:sicut Aui.d.immo est quiditas ex opposito cuiusdam nois.i. immo dicit quiditas ꝑ quātō apud intellectū intelligitur sub opposito nominis ens:ideo ꝯcludit.vñ scito q̄ aliqua res sit ens extra animā scitur qō est quiditas:vel quiditatē habēs.(Debes scire q̄ in vna litera habet isto mō.(Sed ens qō ꝓ vero intelligitur cōe est oibus predicamētis:z ens qō intelligit ꝑ vero est ꝗd intellectuale.)Et tunc opz variare primā expōnē:vt dicā.q̄ duplex est ens.vz.de vero.z de opposito priuatiōis.i.de ente:ꝓut distinguitur ꝙtra nihil.z tūc opz dicere q̄ ens verū est cōmune oibus predicamentis:z oibus alijs.cū ens verū idem sit qō ens intellectuale.Sed ens distinctū ꝙtra nihil qō est ens non est illud qō diuiditur in decem predicamenta.z sic expositio variat.Sed qūcūq; exponitur semp sententia est eadem:vt patet.(Et hmōi dicitur.)Cum oia hec dixit verificat quedā dicta.et primo id qō dicitur in vniuersalib⁹ ꝑphr.vbi ꝺr q̄ vniuersalia causata ex individuis,sunt entia vbi ly ens capit ꝑ ente vero.ait ergo.z de hmōi.i.ꝓ hmōi ente vero dicitur in libro predicamentoꝝ q̄ vniuersalia intellectiua rū rerū sunt entia ex his individuis causata:z ipsoꝝ individua sunt intellecta ex ipsoꝝ vniuersalib⁹.i.sub rationibus vniuersalū ipsoꝝ:vult ergo q̄ loquendo de ente vero sic vniuersalia sunt entia:quoniā vniuersalia

UVA. BHSC. IyR_120_2

nullū esse habent extra animam: nisi in potentia sm istuz phm: qñ ergo cau
santur ab intellectu ex singularibus sunt tunc entia vera. i. intelligibilia: vt
dicit Auer. 12. metaphy. cō. 4. z primo de anima. cōmē. 8. (Et etiam dicitur)
Nunc verificat, aliud dictum tertiū de anima. tex. commento. 9. d. et etiam
dicitur in lib. de aīa q virtus qua comprehendimus q res indicaī esse ens.
i. qua comprehēdimus quiditatem esse ens absolute differt a virtute qua
comprehendimus quiditatem indicatā .i. individuum demonstratum qō
vocatur quiditas indicata. i. signata: ubi enim ly ens capitur pro ente vero
i. pro ente obiectiuo z intellectuali. (Debes scire q. 3. de anima loco dicto
quiditas z individuum diuersis virtutibus cōprehenduntur: quoniā indi
uiduum comprehenditur primo z per se sensu: quiditas aūt vt ens compre
henditur intellectu primo z per se: z hoc declarauī ibidem in expositione
mea. vide bene. (Et hoc modo) Verificat nunc tertio dictum famosum. d. et
hoc modo dicitur cōiter q entia ideſt p dicamēta sunt entia realiter capien
do ens prout distinguitur contra nihil: vt dixi in scda expositione z vniuer
salia sunt entia intellectu. i. vera. (Ergo nulla) Tūc concludit quid intelli
gīt per ens verum. d. ergo nulla differentia est in eo quod intelligitur prove
ro. i. ente vero z entia metaphysica z separata: qm ens separatū: z ens verū
sunt idē pro nūc (Sz quicūq) Nūc remouet pcm Auic. z primo pponit il
lud. d. sed quicūq dicat q esse est qd additū super qditatē: sic q qditas non
cōstituatur ab eo ens. i. essendo ens in sua sba: errat. vult dicere q quicūq
dicit q esse est additū qditati: z extrinsecū nō cōstituens eā in esse entitati
ue errat. Ideo ponit statim hoc esse pcm. d. dicimus q opinatur maximum
errorem. Et ponit argumentū. d. qz sequit q nomē entis significat accidēs
cōe decē p dicamēt orum extra alam: z hec est opinio Auic. pōt ergo cōpo
ni sylls sic, oē aduenies alicui nō cōstituēs illud in esse tali formaliter z in
trinsece est accidēs illi; hec em est natura accīs: vt scis: Iz per Auic. ens est
aduenies quiditati entitatiue illā nō cōstituēs in esse tali formaliter z in
trinsece. cōceditur ergo q esse sit accīs enti quiditatiue sumpto. (Et adhuc)
scdo arguit ergo idē. d. z adhuc est petendū de illo accīte. i. de illo ente qō
accidit quidditati qñ dicitur q sit ens vtrū significat pro vero. i. vtrū sit ens
verū: aut significat accidēs ens in illud accidens. i. vtrū sit ens per essentiā:
aut sit ens per hoc q esse aduenit sibi. Si primū eodē modo standum est in
primo. Si scōm. inquit. vnde hoc modo erūt accidentia infinita: qō est fal
sum. z sic dzvis scde rationis. Deinde excusat se. d. z nos iam declarauimus
hoc diffusius in proprio opusculo. ecce qūo fecit librum de ente z essentia.
z addit. z nos meditamur q hoc fuit illud quod infudauit Alg. auferre de
primo principio: de quo probauit esse ens per essentiā: z non per additum.
sit Auer. z nos dicimus q tale ens additum ablatum est de oībus. i. ab om
nibus entibus: Iz maxime ideſt primo z principaliter de primo principio:
quia vt declarauī primū principiū nō est compositum ex esse z essentia: nec
sm rē: nec sz modū, alie aūt res si secundū rem non sint compositē: est tamē
ibi quedā compositio saltem sm modū nostrū intelligendi: vt sepe declara
ui. Deinde ponit cōtinuationē ad sequētia: et sermo eius est manifest q se.

Quiditas z individuū diuersis virtutibus cōprehenduntur.

ALGA. DUB. iii.

It Alga. z cum toto isto. videlicet. quod ipsi asserant primum principium esse vnum simplicissimum. Dicunt quod ipse deus est primum principium: substantia: vnum: intelligens: intellectum: agens: creator: volens: potens: vtuum: cupiens: delectans: delectabilis: bonum: s

UVA. BHSC. IyR_120_2

bonum: ⁊ pura veritas. Et opinantur omnia ista vnam ⁊ eandē rem significare absq; aliqua pluralitate. Et hoc valde mirabile est: ⁊ ideo oportet quod declaremus sapientum opiniones. Dein de decet respicere id quod potest argui super hoc: redargutio em̄ super quodcunq; propositum fuerit anteq̄ intelligatur: fatuitas est ⁊ error. Unde dicimus quod philosophi putant quod substā tia primi principij est vna: sed multiplicata est nominibus respectiue: vel modo negationis: ⁊ negatio nullam infert pluralitatem in substātia negati: neq; relatio similiter. Quapropter peripathe tici non negant pluralitatem negationum vel relationum. Sed qualiter ipsi reducunt supradicta ad negationes vel relationes. Dicimus q̄ taliter fit. quando dicunt primum principium: indi cant quod cetera entia ab eo procedunt ⁊ causantur: ⁊ hec est re latio. Et quando dicunt substantiam: innuunt ad ens non in sub iecto: ⁊ hec est negatio. Et quando dicunt antiquum significant negationem principij ab eo: sicut quando dicunt sempiternum si gnificant finis priuationem. Et quando dicunt necesse esse intel ligitur ens incausatum: ⁊ quod est alterius causa: vnde primum istorum duorum est negatio: secundum vero relatio. Et quando dicunt intellectum indicant q̄ est ens mundus de omni materia: ⁊ quodcunq; sic se habet est intellectus. videlicet. intelligit seipsū ⁊ sentit seipsum ⁊ alia preter seipsum: sed dei substantia sic se ha bet: est ergo purus intellectus. Et quando dicunt intelligens si gnificat: quod dicta substantia que est intellectus habet intelligi bilem scilicet seipsum: ⁊ ideo illa substantia se habens sic intelli git seipsam: ergo est intellectus ⁊ intelligibilis: ⁊ intellectus: ⁊ in telligibile totum est vnum ⁊ idem vt clarius patefit ab Aristo. in lib. metaph. Sed est notandum quod intellectus humanus no ster differt ab intellectu diuino in hac proprietate: prout intelle ctus diuinus est semper in actu: ⁊ intellectus humanus est inter dum in potentia: ⁊ interdum in actu. Et quando dicunt quod ip se est creator vel agens vel alias denominationes actionis habēs: significat quod eius esse est ita nobile quod ab eo influit totum ens modo necessario: et quod esse cuiuscunq; alij entis sequitur dictum esse: sicut solem sequitur lux: et calor sequitur ignem. Sz est notandum quod non est comparatio mundi ad deum similis comparationi lucis ad solem: nisi inquantum causatur tantum: sol enim non estimat influentiam lucis ab eo: immo tantum est simplex natura: sed primum principium sentit seipsum et quod il lud est principium omnium entium: et ideo nihil ipse ignorat de entibus ab eo procedentibus. Et quando dicūt quod ipse est po tens significat quod eius actiones non dependent de alterius na tura seu voluntate. Et quando dicunt volēs intelligitur ex hoc

UVA. BHSC. IyR_120_2

quod ipse non ignorat id quod ab eo procedit: immo scit suam p fectionem qua constat ineo q omne ens ab eo influit. Et quando dicunt viuum non intelligitur nisi quod ipse scit quod entia ab eo procedent ia de quibus dicitur agens sint sibi presentia. Aliuz enim est agens comprehendens: et ideo eius intentio est idem qđ substantia cum relatione operum sibi modo predicto. Et vita nostra humana non sic se habet: ipsa namcz non perficitur nisi cum duabus virtutibus diuersis a quibus procedunt comprehensioz actio: ergo ipsius vita idem est quod ipse ipse. Et quando dicunt bonum: intendunt dicere quod entia omnia ab eo influunt pura miseratione nō premiali intentione necz modo indigentie: immo sua summa bonitate. Tandem dicimus quod omnia sua prefata nomina zc. facile possunt reduci ad negationem seu relationē z: nulla istarum pluralitatem infert. Hec est intentio peripathetico rum in predictis dictis. ergo istis ostensis redeamus ad propositum. videlicet. declaratiouem quincz graduum pluralitatis: et ostendimus qualiter ipsi nequeunt patefacere id quod putant asserere: z ponemus quemlibet ipsorum graduū questionē per se.

Hic Alga. primo narrat omnia illa que philosophi attribuūt primo principio. secundo ibi. (Qualiter tamen) Uerificat illa. d. ergo. ait alga. z cum to to isto. vz. q ipsi asserant primū principium esse vnū simplicissimum: dicūt q ipse deus est primum principium: z substantia z vnum intelligens intellectus agens: creator volens: potens: viuum: cupiens: delectans: delectabilis: bonum: z pura veritas. (Et opinantur.) Declarat modū: quo modo hec apponuntur in deo. d. et opinantur omnia ista vnam z eandem rem significare absq aliqua pluralitate. (Et hoc.) Nunc exponit ordinem dicendorum. d. z hoc valde mirabile est: z ideo oportet q declaremus sapientū opinionem. Deinde oportet respicere illud quod potest argui super hoc: vult ergo primo declarare opinionem philosophorum: z hoc faciet in presenti dubio: qua declarata in sequentibus disputationibus vult arguere contra philosophos. Assignat autem rationem ordinis. d. redargutio enim super quodcunqz propositum fuerit: anteq̄z sup. propositum intelligitur est fatuitas z erroz: z ideo prius declarare opinionem philosophorum est conueniens: post arguere contra eos. (Unde dicimus.) Nunc exequitur. d. vnde dicimus q philosophi putant q substantia primi principij est vna sup. simpliciter: sed multiplicata est nominibus respectiue: vel mō negationis: idest fm negationem. (Et negatio.) Quia potest dici. ergo est ibi aliqua pluralitas. soluit. d. z negatio nullam infert pluralitatem in substantia negati: neq̄z relatio similiter infert pluralitatem: z sic deus vnus simpliciter potest intelligi: multus fm respectus et negationem: quod concludit. d. quapropter peripathetici non negant pluralitatem negationum vel relationū in deo. (Sed qualiter.) Ponit. q. d. sed qualiter: ipsi reducunt supradicta ad negationem vel relationem: hec enim est questio non modica. Soluit. d. qđ taliter fit quando dicunt primum principium indicant q; cetera entia ab eo procedunt et causantur. et hec est relatio. Potest etiam reduci ad negationem: eo quis non causatur ab aliquo priori. (Et quādo.) Uerificat aliud dictū: z quādo dicūt substantiaz innuūt ad ens non in subiecto. (Et quādo)

UVA. BHSC. IyR_120_2

uerificat aliud.d.ꝛ qñ dicũt antiquũ.significat negationẽ principij ab eo sicut qñ dicunt sempiternũ significat priuationẽ finis.(Et quãdo)Hũc uerificat aliud.d.ꝛ qñ dicunt necesse esse intelligitur ens incausatũ:ꝛ q̃ est alterius causa ynum primũ istorũ duorũ est negatio.ꝟ3.necesse esse.scõm ro relatio.(Et quãdo.)Uerificat aliud.dicẽs.ꝛ quãdo dicũt ipsuꝫ esse intellectum indicãt q̃ est ens mundũ ab omni materia:ꝛ addit q̃ quodcũq; sic se hꝫ est intellꝰ.ꝟ3.intelligit seipsum:ꝛ sentit seipsum:ꝛ alia preter seipm̃ hec põt pom tanꝯ maior.Deinde accepit minorẽ.d.sed deꝰ sba sic se hꝫ.ergo est purꝰ intellꝰ.(Et quãdo.) Adhuc uerificat aliud.d.ꝛ quãdo dicũt intellectus significat q̃ dicta substantia que est intellꝰ:hꝫ naturã intelligibilem.ſ.seipsam:ideo concludit.d.ꝛ ideo illa substãtia se habẽs sic intelligit seipsam.ergo est intellꝰ ꝛ intelligibilis:ꝛ addit:ꝛ intellectus:ꝛ intelligibile totum est ynum:ꝛ idem:vt clarius patefit ab Aristo.in lib.metaphyſi.i.12. meta.tex.cõm.51.(Et est notandũ.)Quia posset credere quis q̃ intellꝰ deꝰ ꝛ noster propter hoc sint yna essentia:propterea dicit:sed est notandũ q̃ intellectus humanus noster differt ab intellectu diuino in hac proprietate.i. in intelligere:prout intellectus diuinus est semper in actu: sed intellectus humanus est interdum in potentia interdũ in actu:ꝛ hoc Aristo.plane declarauit.12.meta.tex.cõmen.39.ꝛ Auer.ibidem.cõmen.38.in fine:ꝛ in illo meo lib.de intellectu dixi multa de hoc ꝛ non est opus aggredi hoc.(Et qñ dicunt)Uerificat aliud.dicens.ꝛ quãdo dicunt q̃ ipse est creator vel agens vel alias denominationes actionis habẽs:significat q̃ eius esse est ita nobile:q̃ ab eo influit totum ens modo necessariũ:ꝛ q̃ esse sequitur dictũ esse primi sicut solem sequitur lux:ꝛ calor sequitur ignez.(Sed est notandũ) Nunc vult declarare comparationem illam.dicens.sed est notandũ q̃ non est comparatio mundi.i.alicuius hominis mundi ad deum similis comparationi lucis ad solem omnibus modis:vult dicere q̃.non omnibus modis comparantur entia huius mundi ad solem:sicut comparatur lux ad solez: attamen ponit aliquam comparationem.dicens.nisi inquantũ causantur tantum.cuius rationẽ dat.dicens.sol enim non estimat.i.non cõprehendit influentiã luci ab eo versus nos:immo est tantũ simplex natura illaz causans sup. Sed primum principiũ sentit.i.intelligit se.ꝛ sentit qõ illud est primum omnium entium:ꝛ ideo nihil ipse ignorat de entibus ab eo procedentibus:econtrario est de sole.Sed quomodo sit istud in disputatione sequenti declarabitur.(Et quando.)Uerificat aliud. dicens.ꝛ quando dicũt qõ ipse est potens:significat q̃ eius actiones non dependẽt de alterius natura:seu voluntatis:sed q̃ ipse agit virtute propria ꝛ alia virtute eius.(Et quando)Uerificat nunc aliud.dicens.ꝛ quãdo dicunt volens intelligitur ex hoc q̃ ipse non ignorat id quod ab eo procedit: immo scit suam perfectionem ex qua constat in eo q̃ omne ens ab eo influit.(Et quando)Uerificat aliud dicens:ꝛ quando dicunt viuum: non intelligitur nisi q̃ ipse scit q̃ entia ab eo procedentia de quibus.i.respectu quorũ dicitur agens sint sibi presentia.i.cognita:cuius rationẽ ait:viuũ.n.est agẽs cõprehendens: ꝛ ideo eius intentio.i.ratio vite est ideꝫ qõ sba cum relatione operum sibi modo predicto.i.prout presentes sunt intelligunt. (Debes scire vt tradit scõs de aia.ter.cõmẽ.13.q̃ vnus graduꝫ vite est intellectꝰ:deus ergo vt dicitur.12.metaphy.commen.39.intm̃ vinit inꝯtum intelligit.intelligit autem prout ipse seipsum ipse intelligit ꝛ alia:ꝛ sic esse viuum ibi est omne intelligens se.et opera sua secundum quod sunt possibilia intelligi.(Et vita.)Ponit differentiam inter vitam nostram ꝛ dei.dicens.ꝛ vita nostra humana non sic se habet.ideſt.non vinit sola vita intellectiua: ipsa namq̃

Dicta iter intellꝰ hũa nũ ꝛ diui num.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

non perficitur nisi cum duabus virtutibus diuersis a quib⁹ procedunt cõprehensio ⁊ actio. V.g. intellectu ⁊ vegetatiuo gradu. concludit. dicens. ergo ipsius vita. i. dei vita est idem quod ipse: ipse ergo vt intellectus est et⁹ substantia. (Et quando) Verificat aliud. dicens. ⁊ quando dicunt bonuꝫ intendunt dicere q̃ entia omnia ab eo influunt pura miseratione. i. pure misericorditer non premiali intentione. i. non vt premietur a rebus: neq; modo indigentie: immo summa bonitate. Concludit nunc vltimo. dicens. tandem q̃ omnia sua prefata nomina ꝛc. facile possunt reduci ad negationem ⁊ relationem: ⁊ nulla istarum pluralitatem infert: hec est intentio peripatheticorum in predictis dictis. Deinde se ordinat ad disputationes quinq; que sequuntur que pullulanter his ⁊ sermo eius patet.

AVERROIS.

Nos dicimus q̃ pro maiori parte verba istius hominis optime possunt ⁊ iuste iuxta philosophorum opinionẽ saluari. vz. q̃ ipse deus benedictus est vnus simplex: licet de pluribus denominationibus denominetur: quapropter non lꝫ secum in istis aliquid altercare. vz. ipsum redarguere: nisi in eo quod dixit. vz. q̃ intellectus significat relatiue: in hoc enim de veritate deuiauit eo q̃ intellectus nomen proprium est dei substantie apud peripatheticos preter Platonem. Ductis ergo istis redeamus ad ordinem nostrum. s. inuestigatione huius hominis verborum in quinq; predictis questionibus.

Nunc auer. vult quedam approbare ⁊ ordinat se. dicẽs. dicimus nos qõ pro maiori parte verba istius hominis optime possunt ⁊ iuste iuxta phoz opinionem saluari. vz. q̃ ipse deus benedictus est vnus simplex: lꝫ de pluribus denominationibus, denominatur: quapropter non licet secum in istis aliquid altercare. vz. ipsum redarguere. (Nisi in eo.) Apponit tamẽ vnũ in quo errauit. dicens. nisi in eo qõ dixit: q̃ intellectus significat relatiue. i. in eo q̃ putat intellectum sibi attribui respective: cuius rationẽ dat. dicẽs. in hoc eñ a veritate diuiant: eo q̃ intellectus nomẽ propriũ est dei sbe apud peripatheticos excepto Platone. arguit ergo sic. nomẽ propriũ deo nõ dz dicere sibi relatiuũ: sed intellectus vt supponit est nomẽ propriũ deo: ergo non dz dicere relatiuũ. Dixit autẽ preter Platonẽ: qz Plato opinat q̃ intellectus sit deo nomẽ relationis: vt ptz in principio thimey. Deinde se ordinat ad alias disputationes: ⁊ sermo eius ptz. Debes scire q̃ deus vnus simplex impermutabilis ⁊ indiuisibilis potest esse multa relatione ⁊ negatione duobus modis. vno modo ex parte nature dei: ⁊ hoc non: qz deus in sui natura nec relonem nec negationem includit. alio modo ex parte nostri modi intelligendi prout res intelligimus sub quodam modo: ⁊ per attributionem illum modum sub contraria forma deo attribuimus: vel sub relatiua qualitate. ⁊ sic verificantur omnia dicta hic.

Dubita. Sed in his est locus questionis non parue: an in deo ista addant aliquid diuersum additum an precise sint rationes ⁊ modi intelligendi ipsius ex parte nostri ei attributi. Et quod facit. q. est. qñ tunc essent synonyma cum omnibus modis significent idem: ⁊ ab eodem sumũt fundamento. Scdo qñ quicquid est perfectionis in rebus principaliter et primo dz conuenire primo principio: sed omnia hec sunt perfectiones in creaturis: ergo primo debent deo conuenire. Tertio illa que per essentiam

UVA. BHSC. IyR_120_2

cõueniunt deo ꝛ alijs per participationem primo cõuenit deo:sed hmõi attributa per essentiã deo cõuenit:ergo primo. ¶In cõtrariũ est auer. hic ꝛ alga. ¶Pro intellectu questionis breuiter est intelligendũ ꝙ in rerũ naturis opz vt detur quodã:ratione cuius res sint multe est materia: quãdo enim res est in materia:vel in materia participãte eo ipso fit multũ ꝛ diuersum:ꝛ qñ opz vt detur aliud extremũ:ideo datur in natura pmũ simplex: scilz deus qui est actus simplex ꝛ purus:ratione cuius res fiunt vnã ꝛ indistincte:vñ res est vna propter formã q̃ est vt vestigiũ primi actus: ꝛ similiter res sunt diuerse propter materiã quã participant. ¶Dõm itaq; primo ꝙ attributa pmo ꝛ per se attribuunt deo in ratione essendi ꝛ vnitatis:adeo ꝙ ablatis omnibus alijs participãtibus materiã apud phos attributa in deo idem sm rem ꝛ modum significarent:ꝛ sic essent synonyma: qñ ibi in ratione essendi ꝛ vnitatis sunt simpliciter ꝛ vnũ simpliciter. Si vero loquamur de attributis prout diuersa sunt sic primo insunt rebus: ꝛ per res sic sub quadã diuersitate attribuunt deo. ¶Est ergo imaginandũ ꝙ attributa insunt primo deo:ꝛ ratione dei insunt rebus in ratione essendi.in ratione vero differẽtie insunt primo rebus:ꝛ per res insunt deo:attributa esñ et sunt:ꝛ sunt diuersa:inq̃tum sunt insunt deo:ꝛ ratione dei insunt alijs:inq̃tum sunt diuersa insunt rebus: ꝛ rõne rerũ insunt sub mõ diuersitatis deo. ¶Ex his concludit auer.12.meta.cõmẽ.39.ꝙ attributa in deo nõ sunt idẽ sicut nomina synonyma:qñ synonyma significant idem ꝛ eodẽ modo ꝛ respectu eiusdem. Nec sunt idem sicut principale.i.abstractum ꝛ sumptum.i. concretũ: quomã principale idem significat ꝙ sumptum sub diuerso modo significandi.vult ergo ꝙ idem in subiecto significant:differunt autẽ in modo.i.per attributionẽ ad res extra.i.pput eorũ diuersitas sumitur a rebus diuersis:vt visum est in verificatione horum predictoꝝ. ¶Hec positio potest declarari pluribus vijs:tamen ad presens arguo primo apud philosophos.omnis multitudo que vnum facit opz vt sit:qz vnum est prima potentia:alterũ est vltimus actus.ꝛ hoc ptz in vnitate cõpositi.8.meta.cõ.penultimo. Et.7.meta.de diffinitione.cõ.42.ꝛ.43.ꝛ vlr quecunq; faciũt vnũ: opz vt aliquo modo vniãtur per modũ actus ꝛ potentie. Sed in deo nõ potest esse dispositio actus:nec dispositio potentie:ideo continerent ꝙ huiusmodi attributa sub modo diuersitatis sunt per intellectũ tm̃. ¶Scõo potest arguꝛ:quomã vt primo phy.scribitur cõmẽ.6.omnis multitudo apud philosophos vel est rerum sm formã:vel rerum sm q̃titatẽ: hanc eniz phi recipiũt pro manifesta:sed in neutra istarũ multitudinum poni potest per se:ergo non sunt realiter multa. ¶Tertio quecunq; sunt in aliquo sunt in eo per modum eius : vt manifestum est tertio de anima.cõmen.5.sed deus est summe simplex ꝛ simpliciter idem : ergo quecunq; sunt in eo : sunt sub forma simplicitatis ꝛ identitatis.ꝛ per consequens in eo nulla debet poni diuersitas extra animam.Quarto sicut in principio diuersitatis quecũq; sibi inherentia sunt diuersa:ita in principio identitatis ꝛ vnitatis quecunq; insunt debent esse idem ꝛ vnum:ꝛ per consequẽs cum ratione dei omnia sint eadẽ ꝛ vnum:ideo oia existẽtia in eo sunt idem ꝛ vnum:diceremꝰ itaq; phi:ꝙ multiplicitas attributoꝝ in deo sit per intellectum tantum : vt dicit auer.licet attributa in esse ei sit per essentiã ꝛ per se. ¶Ad argumenta dicẽdum ꝙ non synonyma cum sumantur a diuersis comparationibus in rebus vt dictum est. ¶Ad scõm dõm ꝙ maior intelligitur eo modo quo sunt de perfectione:modo minor intelligitur ꝙ sub ratione essendi sunt de perfectione:non autem sub ratione differentie:vt dictum est. ¶Ad tertium patet solutio.deo enim per essentiã insunt:ꝛ quia essentia est summe simplex:

Nota de attributis

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ summe eadem: ideo etiam attributa sunt sunt summe idem: ¶ simplicia in deo: si igitur sunt multa comparatione ¶ negatione sunt multa. Et sic est finis quinte disputationis.

¶ Sexta disputatio Alga. cum philosophis: ostendit debilitatem rationū philosophorum in eo quod opinātur in deitatem.

¶ DUBIUM PRIMUM.

AIt Algazel. Quicunq; insudauerit, se philosophari in hoc summa est phantasia: eo q ipsi nequeunt remouere omnia que substantie attribuūtur. Ipsi enim asserunt ipsum deum scientem esse: ¶ sequitur eos q hoc sit additum super diffinitaz substantiam. Et potest enim dici taliter petendo a vobis: vtrum concederitis q primum principiū sciat aliud preter seipsum. Quare quidam ipsorum asserunt hoc: ¶ aliqui negant: ¶ dicunt q ipse nescit nisi seipsum. Auicen. tamē opinatus est: quod deus benedictus sciat omnia modo vniuersali tempore non ingrediente: ¶ quod ipse ignorat particularia. Q; sequitur ex particularium scientia permutatio in scientis substātia. Unde dicimus: q scientia dei in omnibus generibus ¶ speciebus que finite sunt aut eadem est quod scire seipsum: aut differt. Si differt ergo ponitis pluralitatem in deo quod est contra nostrum argumentum. Si est eadem: ergo nulla erit distinctio inter hoc ¶ opinionem dicentem: quod scire seipsum idem est quod scire alia preter eum. Et impossibile est imaginari q scire seipsum non differat ab ipsius scientia in alijs preter eum: ¶ ideo meditādum est quod scire seipsum differt a scire alia preter eum. Si enīz esset vnum ¶ idem: sequeretur quod esset id quod affirmaret affirmationem suiipsius: id quod negaret negationem suiipsius: impossibile enim est quod plato sit ¶ quod priuetur in vno ¶ eodem tempore. Sed hoc non est impossibile scire seipsum ad scire alia etiam preter eum. Similiter scire deum benedictum seipsum cum scire alia preter euz: possibile est namq; imaginari esse ipsius substantie preter esse cuiuscunq; alterius. tandem q quicunq; philosophorum meditatus sit quod deus sciat entia preter eum: concedit necessario pluralitatem in deo.

¶ Cum Auerro. disputauit cum alga. in vnitate primi. vult nunc disputare cum eo in scientia ¶ sapientia dei: vt disputationis inscriptio ostendit. et licet multe istarum questionum ordinem habere possunt: multe tamen nō possunt inuicem colligari: cum disputatiōes iste sint eo modo quo sunt ordinate ab alga. ¶ primo proponit qualiter hec disputatio non congruit detestans ipsam. dicens. ait alga. quicūq; insudauerit se philosophari in hoc summa est phātasia. i. est labor phantasticus. (Eo q ipsi.) Eius quod dixit rationem assignat. dicens. eo q ipsi nequeunt remouere omnia que subtili

UVA. BHSC. IyR_120_2

ſie attribuntur.i.qz ipſi non poſſunt ſaluare ſubſtantiã primi ſimplicẽ eſſe: ſi ei ſcientiam attribuunt: quod declarat.d.ipſi enim aſſerunt ipſum deum ſcientem eſſe. Tunc oſtendit qualiter non poſſunt ſaluare ſimplicitatẽ ſubſtantie.d.z ſequitur eos q̃ hic ſit additum ſuper diffinitam dei ſubſtantiaz: z ſic ptz prima cauſa quare labor hic phantaſticus eſt. ¶Debes ſcire primo q̃ ſcientia omnis eſt attributum: z quodammodo additum ei: cuius eſt cũ ſit extra eſſentiam z quiditatem illius: vt ptz in intellectu hominis. inquit modo. Alga. q̃ labor iſte eſt ocioſus z phantaſticus: eo quia imponit deo attributum additum eſſentie primi: z per conſequens multitudinem quandam: z tollit ſummam ſimplicitatẽ: z nullus philoſophorum poteſt ſaluare ſimplicitatem primi cum ſcientia eius: cum illius non poſſit haberi ſana et perfecta cognitio niſi ex effectibus: vbi ſcientia z ſciens ſunt diuerſa: et ſic patet prima cauſa cur hec phantaſia dici põt. ¶Secũdo debes ſcire q̃ phã taſia: vt dicit philoſophus primo priorum in prologo. eſt virtus ſenſitiua interior mediante qua cognitiua componit rationes ſophiſticas. i. apparentes z non exiſtentes: z quia hec perſcrutatio apparet imponere compoſitionem ipſi primo que non ineſt ei: ideo poteſt dici phantaſia: z ſic patet ſenſus illius. (Et poteſt dici) Nunc oſtendit difficultatem queſtionis alio modo. ¶Et debes ſcire vt colligitur ſecundo meta. in principio. z videtur plana ſentẽtia Auer. com. prio. q̃ difficultas cognoſcẽdi poteſt eſſe ex pte rei: z ex pte noſtri modi cognoſcẽdi: cũ igitur declarauit difficultatẽ ex parte rei oſtẽdit illam ex pte noſtri modi cognoſcẽdi: z narrat multor opiniones. et dit. z poteſt etiã dici taliter petendo o vobis phis. vtrũ o philoſophi vos cõcederitis q̃ primum principiũ ſciat aliud preter ſeipſum. Cui apponit ſtatim oopiniones. d. quare quidam ipſorum aſſerunt hoc. i. deum ſcire aliud preter ipſum: z aliqui negant: z dicunt q̃ ipſe neſcit niſi ſeipſum. (Auic. tamen.) Quia dixit opiniones ſecundas in generali ſpecificat illas: z primo narrat opinionem auic. d. Aut cena tamen opinatus eſt q̃ deus benedictus ſciat omnia modo vniuerſali tempore non ingrediente. i. tali modo q̃ abſtrahat a tempore z loco: z q̃ ipſe ignorat ſ particularia. eſt ergo opi. Auic. q̃ deus ſcit omnia in vniuerſali prout abſtrahit a loco: tempore: z aliis appendicijs: z ignorat particularia vt indiuidua ſunt in loco z reliquis materie conditionibus poſita (Quia ſequitur) Quod dixit probat. d. quia ſequitur ex particularium ſcientia permutatio in ſubſtantia dei ſcientis. Que conſequentia non declaratur hic: attamẽ poteſt declarari ex dictis eius tertio de anima. commen. 5. z in libro de ſomno per ſecundas propoſitiones: quarum prima eſt. omnis potentia comprehendens ſingularia ſingulariter z indiuidualiter permutatur. cuius ratio eſſe poteſt: quoniam comprehendens ſingularia ſingulariter z ſignate eſt virtus in materia: vt dictum eſt z declaratum in libro de ſomno. ſecunda propoſitio. potentia intellectiua dei eſt ſciens per aduerſarios ſingularia z ſignate z indiuidualiter. ergo intellectus dei eſt permutabilis. z ſic patet conſequẽtia. (Unde dicim⁹.) Cum adduxit opiniones: vult per viam diuiſionis colligere opiniones ſq̃ poſſunt dici in hoc queſito z dicit. vnde dicimus q̃ ſcientia dei in omnibus generibus z ſpeciebus que finite ſunt: aut eadem eſt quod ſcire ſeipſum: aut differt. Si differt. ergo ponitis pluralitatem in deo quod eſt contra noſtrum argumentum. Deinde declarat ſecundum membrum. d. ſi eſt eadem: ſcilicet ſcientia cum ſubſtantia primi. ergo nulla erit diſtinctio inter hoc z opinionem dicentem ſcire ſeipſum idem eſt quod ſcire alia preter eum: z ſic ille opiniones non erunt diuerſe. (Et impoſſibile) Declarat conſequentis impoſſibilitatem. d. z impoſſibile eſt imaginari quod ſcire ipſum ſeipſum non diſ-

Quid ſit phãtaſia.

Virtus in mã cõprehẽdit ſingularia.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ferat ab ipsius scientia in aliis ꝓter eū.i.impossibile est ꝙ scire alia ⁊ scire seipsum nō differūt:pp qđ cōcludit.d.⁊ ideo meditandū est ꝙ scire seipsum differt a scire alia ꝓter eū.hoc probat.d.si em̄ esset vnus ⁊ idē sequitur ꝙ esset id qđ affirmaret affirmationē sui ipsius illud qđ negaret negationē sui ipsius.i.sequit ꝙ idē affirmatur ⁊ negat de eodē qđ ostēdit esse impossi.d. impossi est em̄ ꝙ plato sit ⁊ ꝙ petrus in vno ⁊ eodē tpe.i.ꝙ idē nūero simul sit ⁊ nō sit.Sed quomō teneat ꝓntia Auer.declarat ⁊ accipit duo: quorum primū est hoc qđ dicit:sed hoc nō est impossi scire seipsum cū scire alia ꝓter eū:silr nō est impossi deū benedictū scire seipm cū scire alia ꝓter eū.scđz est.possibile est nāq imaginari esse ipsius substātie ꝓter esse cuiuscunq alterius:qm̄ substātia dei est absoluta.Ex his duobus arguo ꝓntiā.si deus scit se:ergo pōt nō scire alia.ponit in esse:ergo ignorat alia:⁊ sic hz negationē aliorū.Tūc vltra.si deus scit se possibile est scire alia:ponitur in esse:ergo hz affirmationē aliorū:ergo vnū ⁊ idē affirmat ⁊ negatur:hoc totū ptz ex iā dictis:ideo cōcludit.d.tādē sup.dicimus ꝙ q̄cunq ꝓtia meditatus sit ꝙ deus sciat entia ꝓter eū necessario cōcludit pluralitatē in deo.Et sic ptz difficultas ex parte nostri modi cognoscendi ⁊ sententia tota textus.

CAPERRONIS.

Dicimus ꝙ hoc verbū sīa est:ꝙ ipse arguendo cōtra id qđ primū principiū intelligit seipsum ⁊ alia entia ꝓter eū:declarat sic.scientia scientis in seipo differt a scientia sui ipsius in aliis.Sed nos dicimus qđ hec est sophisticatio:hoc em̄ dupliciter pōt intelligi. vno mō ꝙ scire entia ꝓter eū:idē est qđ scire seipsum: et hoc manifeste est verū.et declaratio huius est:qr scire seipsum nō est aliud nisi ipsum scire entia.Nā si hō similis fuerit aliis entibus et ipse ipsius q̄ditatē ꝓpriā sciret:scire ipsam q̄ditatē idē est qđ scire alias res necessario.Si em̄ diceret esset eius substātia ꝓter eius sciam in rebus.Et hoc valde ptz in artifice.Quia eius substātia qua differt artifex nō est aliud nisi ipsum scire res finitas. Sz id qđ dixit.s.ꝙ scire ipsum idē est ꝙ ipsum scire alia esse:est necessario affirmatio sua:nō aūt affirmatio sui ipsius:⁊ silr de negatione.Si intēdit vero hoc ꝙ seipsum idē est qđ scire alia:sequeretur ꝙ qñ ignoraret alia:ignoraret et seipsum.Et qñ ea sciret seipsum sciret.Sed hoc est verū aliquo modo:et aliquo modo est falsum.Quiditas namq hominis est scientia:et scientia est scibilis aliquo modo:et differt ab eo alio modo:ergo quando ignorat qđdam scibile:ignorat eius partem.Et si forte omnia scibilia ignoraret:seipsum totaliter ignoraret.ergo remotio huius scientie ab hoīe eadem est ꝙ remotio scie hois de seipso.Quia qñ removeret scibile de sciente inquātū scibile et scientia sunt vnū et idē:removeret sciētia hois a seipso.Sed id qđ est inquātū differt a scientia: tūc differt ab hoīe:et nō infert remotio huius scientie ab hoīe remotionē in scientia hominis in seipso.Et silr in individuis sequitur.Non enim scire petrū guillermum idem est quod guillermus. Et ideo petrus scit seipsum ignorans guillermum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Nunc Auer. vult examinare sentētiā alga. & primo exponit mentē eius. dicim⁹ nos q̄ hoc verborū sīa est q̄ ipse arguēdo ꝓtra id qđ primū principiū intelligit seipsum & alia entia ꝑter eū: declarat sic: scientia scientis in seipso differt a scientia suiipsius in alijs. hec est abbreuiatio opinionis alga. (Sed nos.) Nunc vult declarare peccatū alga. & primo proponit illud. d. ſz nos dicem⁹ q̄ hec est sophisticatio. Quod declarat. d. hoc em̄. s. sciam scientis seipsum differre a scientia alioꝝ dupl'r pōt intelligi: & non exponit illos. ¶Attamē scire debes q̄ scire deū seipsum & alia. i. q̄ sciam sui & alioꝝ esse vnam & eandē pōt dupl'r intelligi. Uno modo simpl'r ſm ſbm & modū: & sic non est verū. Alio modo ſm subiectū: nō tñ ſm modū: & hoc est verū: qm̄ de⁹ scit seipsum esse suū est intellectus: & scia suiipsius: scit alia ꝓout est causa aliorū: vt dictuz est disputatione tertia maxime in solu. 18. dubij. ergo scientia suiipsius & scientia aliorū in subiecto idē sunt: in modo tñ differūt: & ꝑ q̄ñs ptz qualiter illas scientias differre est dupl'r. vno modo in subiecto & modo. Alio modo in modo tm̄. Auer. ergo tacet ista duo mēbra dr̄e: & ponit vnū mēbrū idētitatis. vno mō sup. dicunt idē q̄ scire entia ꝑter euz idē est qđ scire seipsum. i. in subiecto & reliq in modo differūt: & hoc manifeste est verū. (Et declaratio.) Et hoc verificat. d. & declaratio huiꝰ: q̄ scire seipsum nō est aliud nisi ipsum scire entia in subiecto. sup. & substantia: eo q̄ ipse vt ens absolutū: et ipse vt causa alioꝝ vnū est in substātia & subiecto. (Unde si homo.) hoc idē probat exēplo. d. vnde si homo similis fuerit alijs entibus. i. si homo in cōi sit natura entiū: & per ꝙsequēs oībus similis in virtute eius: & per casum ipse ipsius quiditatē ꝓpriam sciret: scire ipsam ꝓpriā quiditatē idez est qđ scire alias res necessario: cuius rationē ait. d. si em̄ diceret esset eius substantia. s. hominis ꝑter eius sciam: qđ relinquit tanq̄ inconueniens. ¶Debes scire q̄ homo cōis est omnibus individuis similis cū sit esse omniū individuorum. et ideo dicit auer. si homo in cōi esset natura intelligēs essentiā ꝓpriam: & omnia individua ꝓēta sub eo sequit illū. (Et hoc.) Declarat quis nā homo eēt ille in quo scientia nō differt a scientia aliorū defacto. d. & hoc valde ptz in artifice: q̄ eius ſba qua differt artifex inquātum artifex a rebus factis nō est aliud in subiecto nisi ipsum scire res finitas vel factas: vt hz alia trāslatio. ¶Debes scire q̄ exemplū illud valde est ꝙueniēs: qm̄ artifex vt artifex pōt dupl'r ꝙsiderari. vno modo absolute. alio modo vt artifex potēs causare res artificiales. primo modo scientia artificis suiipsius differt a scientia aliorum in subiecto. ſcō modo nō differt nisi in modo: vnde homo vt hō: & homo vt artifex vnū sunt in ſbto & differūt in modo: sic scia sui vt homo: & scientia aliorū: vt ipse est artifex sunt vnū in subiecto: et dr̄nt in modo: applicādo ad ꝓpositū: sic deus pōt ꝙsiderari vno modo vt ens absolutū. alio mō vt prima cā & primus finis et prima forma. dico ergo q̄ scia suiipsius vt deus est vna in subiecto cū scia quā hz de alijs: put est cā: & prout est forma et finis: et hz hoc exemplū sit multū ꝙueniēs: attamē differt aliqualr: & eius differentiam cōsidera tu. (Sed id qđ.) Nūc vult examinare ſm dictū alga. & primo proponit illud. ſcō ibi. (Sed hoc est.) Uerificat ipsum vno modo. et falsificat ipm alio modo. dicit ergo. sed illud qđ dixit. s. q̄ scire ipsum idē est qđ ipsum scire illa est necessario affirmatio sua: non aūt affirmatio suiipsius: & similiter de negatione dicāt. ¶Debes scire q̄ vt dictū est: deus scit se & alia. ergo affirmationē habet: et potest habere negationez: qm̄ potest scire seipsum & ignorare alia. ergo negationem sequit vnius esse affirmationem & negationem. (Si intendit.) Nunc arguit contra illud. d. Si intendit vere hoc: q̄ scire seipeum idem est qđ scire alia: sequeretur q̄ qñ sup. per possibile vel impossibile ignoraret alia: ignoraret et seipsum: & qñ ea sciret seipsum sciret: et sic ptz

Deū scire se et alia pōt dupliciter intelligi.

UVA. BHSC. IyR_120_2

hoc.(Sed hoc.) ¶Nunc verificat illud vno modo:z falsat alio modo:z primo ꝓponit hoc.d.sed hoc ē verū aliquo mō:z aliquo mō est falsuꝫ.Qō declarat dando exemplum de homine superius posito.d.quiditas namq; hominis sup.in communi est scientia sup.aliquo modo in subiecto.z scientia est scibile aliquo modo.i.z scientia suꝑsius est scientia omnium indiuiduorum aliquo modo:z differt ab eo alio modo:quoniam scire hominē in communi est scire oēs homines prout habent esse in illo vno.non tñ oibus modis.s. indiuidualiter z signate:z tunc concludit:ergo quando ignorat quoddam scibile.i.aliquod indiuiduum hominis ignorat ipse homo eius partem subiectiuam:z si forte omnia scibilia ignoraret:ignoraret seipsum totaliter:eo quia natura hominis non est alia a naturis indiuiduorum.ergo remotio huius.i.scientie indiuiduorū ab homine eadem est quod remotio scientie hominis a seipso:cuius rationem ait:qz qñ remouetur scibile de scīēte inquantum scibile z scientia sunt vnum z idem: remouetur scientia hominis a seipso.ergo si remouetur scientia indiuiduorum hominis:z scientia illorum est eadem in subiecto cuꝫ scientia hominis in communi:ambe remouētur.Patet ergo plane quod scientia hominis suꝑsius z aliorum sunt vnū in subiecto:z differunt in modo.quod sint idem in subiecto patet: quoniā ablatio vnius infert ablationem alterius.q differunt in modo ostendit.d. sed id quod est inquantum differt a scientia:tunc differt ab homine idest sed natura hominis prout differt a scientia aliorum:tunc differt ab homine idest scientia hominis z aliorum differunt in modo tantum. Quia quis posset dicere.ergo stat hominem intelligere se non intelligendo alios homines:z sic idem quod prius.hoc remouet.d.z non infert remotio idest differentia huius scientie ab homine remotionem scientie hominis a seipso.i. non sequitur scientia hominis vt homo differt in modo a scientia aliorum indiuiduorum.ergo stat hominem intelligere se z ignorare alia.hoc idem declarat specialiter.d.z similiter in indiuiduis sequitur:non enim scire petrum galenum idem est quod gale.z ideo petrus scit seipsum ignorans galenum.attamen scientia petri non differt specie a scientia galeni.applicando modo ad propositum:patet intellectio in deo qualiter scientie ille scilz suꝑsius z aliorum sunt vnum in subiecto:z due in modo:z qualiter nō valet ꝓña Alga.s.quia ille differunt.ergo stat deum intelligere se non intelligendo alia:vel econtra intelligere alia non intelligēdo se.

dubitatio

Sed circa dicta accidit questio:quoniam licet deus vt ens absolutum:z a materia separatum idem sit cum eo: vt prima omnium causa:attamen accipitur deus in illo priori in quo est ens absolutum:cum tunc intelligat se an intelligat alia:vel ignoret alia. et si intelligit alia:ergo scientia eius z aliorum erit vna omnibus modis.si ignorat alia:ergo habebit negationem z affirmationem idest ignorantiaꝫ z scientiam aliorum:vt dixit Alga. ¶Dicenduꝫ vt dicit Auer.12.metaphy. commento.51.in fine.quod id quod non est innatum disponi per scientiaꝫ non est innatum disponi per ignorantiam:dico ergo qō in illo priori deus scit se tantum z alia non ignorat nec scit:attamen alia non scit:sicut lapis nec est cecus nec videns:sed bene non videns .Sic deus in illo signo nec scit alia:nec ignorat:sed bene non scit:z sic per hoc patet solutio ad argumentum.non enim est inconueniens deum scire se tantum:et non scire alia: sed esset inconueniens deum scire se z ignorare alia:et quia Alga. non distinxit inter non scire et ignorare:ideo latuit solutio huius questionis: et intulit vnum quod reputat inconueniens:quod tamen bene intellectuꝫ est necessarium.

Solo.

Differtnō scire ab ignorare.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Vlt Alga. Et si forte aliquis diceret q ipse deus ignorat alia prima intentione: sed quia scit seipsum prout est principium totius: sequitur q sciat totum ens secundaria intentione. Impossibile enim est q sciat seipsum esse principium totius: & non inferat pluralitatem in quiditate substatie. Verumtamen impossibile est q sit in substantiamet pluralitas. ¶ Sed ad primum respondēdū est q quādo dicitis q ipse scit q est principium est quedā evasio: immo pertinet qđ ipse sciat esse suipsius: sed qđ ipse sciat qđ est principiū est sine dubio quid additum super scientiā suipsius. principiatio namq; est quid relatū ad substantiā: & posteā adinuicem differunt potest igitur quodlz istorum sciri sine alio: sicut potest homo scire seipsum ignorās qđ causatur: quia ipsum esse causatum est quid relatum: similiter in deo scientia relationis differt a scientia substantie.

¶ Hic Alga. inducit primo vnū modū dicēdi quorūdā phoz. scđo ibi. (Sed ad primū.) soluit. In primo duo dicit. quorū vnū sequit ad alterū: & primū est q deus scit se dupliciter: prout est ens absolutū a materia & motu: et sic scit se tm̄. alio modo prout est principiū totius entis: & sic secūdaria intentione scit alia: eo qz esse principiū est additū post sbam: & per ꝓns secundaria intētione scit alia: inquit ergo. Dit alg. & si forte aliq̄s diceret q ipse deꝰ ignorat alia prima intētione. i. q ipse absolute considerat⁹ scit tm̄ se & alia ignorat: vt sic. Sed qz scit se prout est principiū totius generis entis: sequitur q sciat totū ens secūdaria intētione. (Impossibile.) qz dixit qđ scit alia secūdaria intētione: & quis posset dicere an scire se esse principiū addat aliquid substātie absolute eius: cum dicāt phi q sic: & adducit alga. rationem eorū. dicens. impossibile est enim qđ sciat seipsum esse principium totius: & hoc nō inferat pluralitatē in quiditate substantie dei: modo hoc destruunt phi. dicētes. verūtamē impossibile est qđ sit i substātiamet. i. ipsius dei pluralitas. ergo falsum est deū scire alia secūdaria intentione prout est principium totius entis. (Sed ad primū.) Soluit alg. argumentū istud: & primo declarat primū dictū. in dubio tertio declarat scđm dubiū. In prima ergo parte intēdit declarare qđ deus scit se absolute: & scire alia prout est principium aliorum est quid additū eius essentie: & ait. Sed ad primū respondēdum est. qđ quādo dicitis qđ ipse scit qđ est primū est quedā evasio: vult dicere qđ deum scire se prout est principiū tātū: & nō absolute: est quedā evasio nō tamē solutio vera: qđ declarat. dicēs. immo pertinet qđ ipse sciat esse suipsi⁹ prima intētione: sed qđ ipse sciat qđ est principiū: est sine dubio qđ additū sup substātiā: vel vt habet alia litera: super scientiā suipsius: cuiꝰ rationē dicit. principiatio namq; est quid relatū ad substantiā: & sic sequit illud esse additū substātie dei. (Et posteā.) cum dixit illud infert vnuz quod supra tetigit. dicēs. & posteā adinuicē differūt. i. scientia sui prout est ens absolutum: & scientia eius vt est principiū differunt. potest igitur quodlibet istorum sciri sine alio: cuius exemplū ponit. dicēs. sicut homo scire seipsum ignorās qđ causat: qz ipsum esse causatū est quid relatum. applicat modo ad propositū. dicēs. similiter in deo scientia relationis differt a scientia substantie dei. verificatū ergo est qđ deus: ita ens absolutū scit se & ignorat se in illo priori esse principiū. ergo sequitur id qđ iaz dixit in dubio predicto.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Dicimus q̄ verba philosophorum cum Algazele in presenti questione decet q̄ sint fundata super eorum radices. concessis enim peripatheticorum premissis mox datur remedium consequentiarum ab hoc homine positarum. Unde dicimus q̄ manifeste apparet ex philosophorum conclusionibus: q̄ ens incorporeū est in se pura scientia tātum. Ipsi enim opinati sunt q̄ forme sunt inscientes prout consistūt in materia: & si forte inueniretur aliquid in materia nō consistēs: manifestum est q̄ est pura scientia: & hoc patefit apud eos omni ratione. Ipsi enim reperunt formas naturales aliquo modo separatas a materia & sunt pura scientia & intellectus. & intellectꝰ non est aliud in essentia a forma rerum a materia separatarum. Unde postq̄ res que de ipsarum naturis non separātur sic se habent: quanto magis ille que de natura earum continue separant dignziores sunt q̄ sint purus intellectus & pura scientia: & quia rerum intelligibilia eadem sunt q̄ rerum veritates: & intellectꝰ non est aliud nisi comprehēsio intelligibilium: erit in nobis intellectus & intelligibile vnum & idem inquantum est intelligibile: et nulla est ibi differentia: nisi inquantum intelligibilia sunt rerum intelligibilia que de earum natura non sunt intellectus: immo fiunt intellectus prout intellectus separat dictas formas a materijs ipsarum. Et propter hoc intellectus noster & intelligibile nō sunt vnum & idez omnimode. Unde si aliquis fuerit sine materia: tunc intellectus ipsius idem esset quod intelligibile omnimode. Quare intellectus non est aliud nisi comprehensio entium secundum ordinem & ipsaruz graduationem. immo necessarium est in eo quod est separatus intellectus q̄ non dependeat in sua intellectione reruz seu entiū de illis rebus. Quilibet nāq̄ intellectus sic se habens sequitur necessario ordinem entis & in eo perficitur: et ideo deficit in eo quod intelligit de eo: sicut noster intellectus deficit in naturarum rerum comprehensione. vz. in ordine earum. Unde si rerum nature ordinem intellectus sequuntur: et intellectus noster deficit de entium naturarum comprehensione: sequitur necessario q̄ sit hic scientia ordinata que est sine dubio causa ordinis cuiuscunq̄ entium: & q̄ intellectus hic sit ordo ex quo causatur hic ordo: & ipsius comprehensio non denominetur de vniuersalitate maxime nec de particularitate. Vniuersalia nāq̄ intelligibilium entium sequuntur entia: & sunt eis posteriora. Et ille intellectus quem entia sequuntur intelligit necessario entia in eo quod intelligit de seipso ordinem cuiuslibet entium: nō q̄ intelligat aliquid extra se. Tunc enim causaretur ab illo ente quod intelligit: & non esset ipsius causa. Patet ergo q̄ declara-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tio hec sit philosophorum intentio: ⁊ cōcluditur ex ipsis p̄missis quod intellectus separatus non intelligat nisi seipsum: ⁊ intelligendo seipsum intelligit omnia entia. Quia intellectio sua non est aliud nisi omnium entium ordo: ⁊ iste ordo actiuas virtutes recipit: ⁊ ordinem in cunctis entibus seruat: ⁊ vocatur apud philosophos scientia. Quilibet namq; potest inuestigare qō quodlibet ens virtutes habet actiuas ordinem sequentes intellectus: ⁊ qō nullatenus per accidens potest peruenire: neq; causari potest ab intellectu simili nostro intellectui: immo ab intellectu supra omnibus entibus nominabilis: ⁊ non est vniuersalis neq; particularis. Unde declaratis istis preambulis philosophorum nomine dictis: interita sunt omnino huius hominis dubia in presenti ꝓposito: q; posito qō intellectꝰ p̄fatus similis sit intellectui nostro: tūc surgunt alga. dubia. Intellectum enim nostrum sequuntur numeratio ⁊ pluralitates. Sed dictus intellectus non sic se habet prout purus est ac nudus ab omnibus consequentibus entia intelligibilibus. Et ideo non est imaginandum quod in eo sit aliqua differentia inter comprehendens ⁊ comprehensum. Sed intellectus noster non sic se habet: quia in eo dicta duo differunt aliquo modo. Sed est quedam similitudo inter nostrum intellectum ⁊ predictum: quia noster intellectus sumit illam similitudinem ab illo prefato intellectu. Et declaratio huius est: quia intelligibilia dicti intellectus sunt pura ⁊ nuda ab omnibus defectibus qui nostrum intellectum consequuntur. verbi gratia. intellectus est intelligibilis inquantum est intellectus. Hic enim est intellectus qui est intelligibilis omnimode. Quod quicquid enim quandam denominationem habet defectibilem: habet sine dubio ratione cuiusdam entis illam denominationem perfecte habentis: vt dicamus: q; quicquid habet defectibilem calorem habet eum talem respectu cuiusdam calidi perfecti. Similiter si aliquid diceretur viuens defectiue dicitur sine dubio respectu cuiusdam perfecte viuentis vt intelligentis. Et ideo quicunq; actum intelligibilem habuerit: habet sine dubio eum ratione perfecti intellectus. Unde si opera omnium entium intellectualiter ⁊ cum prudentia fuerint ⁊ non intellectum habentium: oportebit nos necessario ponere intellectum purum: a quo dicta opera sunt intelligibilia. Et est notandum q; quicunq; sapientum hoc ignorat conatus erit inuestigare vtrum primum principium intelligat se ipsum tantum: aut aliud extra seipsum. Si scō istorum: oportebit q; perficiatur in aliud. si primo modo oportebit cum concedere q; ipse ignorat entia. Declaratis ergo istis redibimus ad primum propositum. vz. de huius hominis verbis.

¶Cum adduxit sententiam alga. vbi declarauit q; op3 omnino in deo scientiam suiipsius differre aliquo modo a scientia aliorum: ⁊ per consequens

UVA. BHSC. IyR_120_2

scire alia est quid additum essentie dei: vult nunc soluere ꝛ hoc: ꝛ declarare qualiter nulla est pluralitas in deo prout scit se ꝛ alia: nec secundum rem: nec secundum modum: ꝛ primo proponit quoddam dicens. dicimus nos q̄ verba philosophorum cum alga. in presenti. q. decet q̄ sint fundata sup eorum radices. cōcessis enim peripatheticorum premissis mox datur reme dium. i. sol. consequentiarum positarum ab alga. (Unde dicimus.) Nunc exequitur ꝛ primo proponit vnum fundamentum peripatheticorum. Deinde probat illud: inquit ergo. vnde dicimus q̄ manifeste apparet ex p̄hor conclonibus q̄ ens incorporeum est in se pura scientia tantum. i. q̄ in ab stractis a materia scientia est substantia scientis ꝛ scibilis: ꝛ hoc est vnū fundamentum quod proponit declarandum. (Ipsi enim.) Nunc vult dare causam huius fundamenti: ꝛ primo narrat opinionem eorum. dicens. ipsi enim opinati sunt q̄ forme sunt inscientes. i. non cognoscentes prout consistūt in materia. i. prout dependent in esse ꝛ in conseruari a materia: ꝛ dicunt q̄ si forte inuenitur aliquid non consistens in materia. i. non dependēs a materia manifestum est q̄ est pura scientia. hec est opinio eorū. (Et hoc.) Nūc probat hoc: ꝛ arguit per locum a maiori hoc modo. Si res secundum rem materiales secundum modum abstracte a materia sunt quoquo modo scientia: ergo res omnino abstracte a materia erūt ꝛ simpliciter scientie: huius primo proponit antecedens: inquit ergo: ꝛ hoc patefit apud eos omni ratione: ipsi enim reperiunt formas naturales aliquo modo separatas a materia: ꝛ sunt pura scientia quodam modo: ꝛ quodam modo purus intellꝰ: ꝛ intellectus. i. intellectio non est aliud in essentia a forma rerum separatarū: hoc est antecedens: ꝛ ponit consequens replicando antecedens. dicens. vñ posit̄ res que de ipsarum naturis non separantur sic se habent: quāto magis ille que de natura earum continue separantur digniores sunt q̄ sint purus intellectus: et pura scientia. ꝛ sic patet fundamentum predictum. Illud ratione probabili probauit: quia difficile est probare ratione demonstratiua: vel quia accepit illud tanq̄ constans in lib. de anima: ꝛ in metaphy. (Debes scire q̄ hec ratio potest deduci ad demonstratiuā hoc modo: quoniam declaratum est in libro. meteorozum ab auer. in capitulo de galaxia. q̄ omnino dispositio conueniens pluribus per vnam causam ei conuenit magis cui causa illius conuenit magis. Verbi gratia lucere cō petit toti celo propter aliquam densitatez corporis celestis: cum igitur sol sit maxime densus: ideo ei plus conuenit lucere: sic in proposito. quia esse scientiam idem cum scibili ꝛ sciente competit nature propter esse abstractum a materia: ideo quia datur aliquid simpliciter ꝛ summe abstractum: ideo ei competit esse vnum ꝛ idem cum scientia scibili ꝛ sciente: ꝛ sic hec ratio potest hoc modo reduci ad vim demonstratiuam. (Et quia rerum intelligibilia). Vult nunc concludere diffinitionem intellectus nostri: vt idez veniat ad propositum de intellectu primi entis: vult ergo quod intellectus est reruz veritates: ꝛ syllogismus componitur sic. intelligibilia sunt rerum veritates: intellectus est intelligibilia: ergo intellectus est rerum veritates: huius primo ponit maiorem. dicens. et quia rerum intelligibilia eadem sunt quod rerum veritates: est ergo maior: intelligibilia sunt rerum veritates. Deinde ponit minorem. dicens. et intellectus non est aliud nisi comprehensio intelligibilium: ideſt ipsa intelligibilia comprehensiue. conclusionem propriam huic syllogismo non ponit: sed illud quod sequitur ad illam. dicens. erit in nobis intellectus ꝛ intelligibile vnum ꝛ idem inquantum intelligibile est.

Nota.

Dubita. literalis.

Sed in hoc syllogismo quēstio est circa maiorez: ꝛ questio circa minorem: videntur enim om-

UVA. BHSC. IyR_120_2

nes. falsę prima quidem quoniam intelligibilia non sunt veritates: cū veritas sit vel conformitas intelligibilis ad intellectum vel econtra vel in illa conformitate consistens. ¶Secunda est: quoniam intellectus nec est intelligibilia: nec cōprehensio intelligibilium: vt patet. ¶Esset etiā questio in conclusione: sed ad propriū transferatur locum. ¶Ad primam ergo debes scire q̄ propositio cōtinetur in terminis eius: sicut effectus in suis causis: veritas autē in propositione: sicut proprium in suo subiecto: vel sicut signatum in signo: ergo a primo ad vltimum veritas continebitur in terminis: vel effectus in causa remota: ꝛ sic patet qualiter veritas est ipsum in intelligibile: sicut planta est sol non in predicatione formali: sed virtuali: sicut communiter vtitur hic vir. ¶Secundo debes scire q̄ intellꝰ nō est subiectum intelligibilium inhesionis cum sit subā pura que recipere non potest: vt declarauī in libro meo de intellectu. est tamen subiectum appropriationis pro quanto omnia intelligibilia in esse cognito continentur in intellectu: eo quia ab illo comprehenduntur: ꝛ habent esse abstractum: et sic pōt dici ipsa intelligibilia: vel cōprehēsio ipsoꝝ intelligibiliū: cū sōm oē denominari possit a sua forma: ex his appet maior ꝛ minor: ꝛ quō intelliganꝰ qualiter: ꝛ patēt sol. qōnū. (Et nulla. ¶Nūc vult cōcludere qualr intellꝰ diuinꝰ est simplr idē cū intelligibili: ꝛ scia eiꝰ: ꝛ pmo ponit dām iter intellm nostrū ꝛ intelligibile. d. ꝛ nulla est ibi dria. s. inter intellm nostrū ꝛ intelligibile: nisi inc̄tū intelligibilia sunt rerū intelligibilia q̄ de reruz nā nō sunt intellꝰ. i. actu intellecta: immo sunt intellꝰ. i. res actu intellecte: pront intellꝰ separat dictas formas a materijs ipsarū: ideo cōcludit. ꝛ pp hoc intellꝰ noster ꝛ intelligibile nō sunt vnū ꝛ idem oīmode: ꝛ litera que sequit est trāspositꝰ ꝛ dz legi sic: quare intellꝰ: nō est aliud nisi cōprehēsio entiū sm ordinem et ipsarum graduationem: ꝛ hec est conclusio syllogismi predicti.

Secunda.

Solutio.

Sed hic est locꝰ qōnis: pmo: quare intellꝰ ꝛ intelligibilia multa nō sunt idē in intellu nostro. ¶Scōo. cur intellꝰ nō est cōprehēsio entiū absolute: sz sm eoꝝ ordinē ꝛ graduationē. ¶Ideo duo debes scire. pmo q̄ sicut lumē est cēntialr ꝛ formalr visibile ꝛ p cēntiā: ꝛ colores sunt visibiles rone luminis ꝛ pticipatiue: sic ei est cēntialr: ꝛ p se intelligibilis ꝛ intelligibilia pticipatiue. put pticipāt intellectuo; esse: vt. d. auer. in cō. 5. 3. de aīa i fine. ¶Intelligibile ē dupler hz esse. vnū simplr: ꝛ est esse in mā. aliud sm q̄d: et est esse oprehēsum: vel esse cognitū. qz igit intellꝰ noster nō est cā esse entis simplr: nō dicit simplr idē cū intelligibili: qz vero est cā eius put hz esse sm q̄d: ideo est idē ei sm q̄d pront hz esse cōprehēsuz. ꝛ sic ptz primū. s. qualiter intelligibile pp habere esse in mā incausatū ab intellu differt aliquo mō ab intellu nostro q̄ nō est cā entis simplr: sed intelligibilis esse. ¶Scōo debes scire q̄ intellꝰ noster: qz pficit a rebꝰ: ꝛ non res pficit: ideo a re nobiliori denominat nobilꝰ intellꝰ: ꝛ nobilioris intellectionis: vñ intellꝰ noster nobilior est si intelligat elementū cē mām: ꝛ nobilior si intelligat mixtū inaiatū cē elementū. ꝛ nobilior si intelligat plantā cē lapidē: ꝛ breuiter cū nobilitet a rebꝰ talē ordinē seruat in gradu pfectiōis itellectiue: qualem seruāt entia: qz vero intellꝰ dei pficit res cū ipsas causet ꝛ pducat. iō in eo oēs res sunt equalis gradꝰ pfectiōis ꝛ equaliter pfecta intellectiōe intelligit muscā ꝛ hoiem: eo qz causat illas res ꝛ nō pficit ab eis. ¶Ex his patent duo. s. quare intellꝰ ꝛ intelligibile in nobis nō sunt vnū ꝛ idē simplr. ¶Secūdo ptz qualiter intellꝰ noster nō est aliud nisi entiū cōprehēsio sm ordinem ꝛ ipsarū graduationē. ꝛ sic verificata sunt dicta huius phi. (Nīsi aliquid.) sicut dixī litera erat trāspositꝰ: ꝛ hec debet sequi illam nunc exposita. dico ergo q̄ auer. nunc ex differentia intelligibilis ꝛ intellꝰ in nobis

Pria. qō.

Duplex ē intelligibile hz.

UVA. BHSC. IyR_120_2

infert propositū. d. vnde si aliquid fuerit sine materia. i. aliqđ intelligibile sit separatum a materia: tunc intellectus ipsius idē est qđ intelligibile oio i. intellꝰ ⁊ intelligibilia sint simpliciter sine materia: tunc intellectus ⁊ intelligibile sunt vnū simpliciter. (Immo necessariū.) hic admouet q̄stionem. pōt em̄ quis dicere intelligibile a nostro intellectu: ⁊ adeo est vnius rōnis: lapis enim intellꝰ a nobis ⁊ a deo est vnius rationis. ergo in vtroq; intellectu intelligibile differt ab intellectu. Respondet quer. d. immo necessariū est in eo quod est separatus intellectus q̄ non dependeat in sua intellectione rerum seu entium de illis. i. ab illis rebus: hoc probat ⁊ intendit arguere in scđa figura hoc modo. intellectus dependēs in sui intellectione a rebus sequitur ordinem rerum: ⁊ perficitur a rebus ⁊ deficit. sed deus non sequitur ordinem rerum nec perficitur: nec deficit. ergo non dependet in sui intellectione a rebus. huius tangit maiorem. dicens. quilibet namq; intellectio sic se habens. i. dependens in sui intellectione a rebus: sequitur necessario ordinē entis in eo quod perficitur: ⁊ ideo deficit in eo qđ intelligit de eo. tacet minorē: qz patet. probat maiorē exēplo. d. sicut noster intellectꝰ deficit in cōprehensione naturarum rerum comprehensione. vz. in ordine earum: vt dictum est: ⁊ per hoc ptz solutio ad questionem. ¶ Quoniā intelligibile in deo ⁊ in nobis differunt ratione: q̄m modus intelligendi differt quoniam noster intellectus intelligit prout mouetur a rebꝰ. ille prout mouet ⁊ causat res. ideo lapis intellectus a nobis: ⁊ a deo sunt ratione diuersi. intelligitur enim a deo prout causatur: a nobis vero vt causa: ideo in nobis habet esse in materia. i deo habet esse simpliciter sine materia: ⁊ hec est optima solutio huius q̄stionis. (Uñ si rerum.) ex his cōcludit propositū et arguit entimematice cuius antecedēs sunt due propositiones: ⁊ dicit. vnde si rerum nature ordinē intellꝰ sequunt: hec est prima: intellꝰ noster deficit de. i. a cōprehensione naturarū entium. patet nunc consequēs. dicēs. sequitur necessario q̄ hic sit scientia ordinata: que est sine dubio causa ordinis cuiuscunq; entium. ⁊ sequitur q̄ hic intellꝰ sit ordo ex quo causatur hic. i. in entibus ordo. ⁊ sequitur tertio. q̄ ipsius ordinis comprehensio nō denominaꝫ de vniuersalitate. i. vniuersalis maxime nec de particularitate: ideſt particularitatis: ⁊ sic ptz entimema: cuiꝰ antecedēs sunt due propositiones. ⁊ q̄s tres propositiones. (Uniuersalia namq;.) probat q̄am: ⁊ primo q̄tum ad tertiā partē q̄ntis. d. vlia namq; intelligibilium entiū sequūtur entia ⁊ sunt eis posteriora. ⁊ per hoc habetur q̄ scientia dei nō est vniuersalis: qz tunc est vniuersalium comprehensio: ⁊ sic sequitur ordinem entium. tacet autē probationē q̄tum ad alias partes consequētis q̄m patet. si enim entia intelligibilia sequuntur intellectum: non nostrum: quia ille sequitur entia: vt premissum est. ergo diuinū: ⁊ per consequēs diuinus intellectus causabit res in suo ordine: vt dictum est. propter qđ dicit. ⁊ ille intellectus quem entia sequuntur intelligit necessario entia. in eo q̄ intelligit de seipso ordinem cuiuslibet entium: non q̄ intelligat aliquid extra se: cuius rationem dicit: tunc enim causatur ab illo ente quod intelligit: ⁊ nō esset causa illius entis intelligibilis. (patet ergo.) Nunc concludit fundamentum predictum. d. ptz ergo q̄ declaratio hec sit pħorum intentio. ⁊ cōcluditur ex ipsis premissis q̄ intellectus separatus. i. primum non intelligit nisi seipsum: ⁊ intelligendo seipsuz intelligit oia entia. (Quia intētio sua.) Nunc dat causam quare intelligendo se oia intelligit. ⁊ p consequēs nihil extra se intelligit. Et sylꝰ sic componit. nullus intellectus intelligit extra se: cuius intellectio recipit oium entium virtutes ⁊ ordinem in cunctis rebus seruat. hec maior ptz in suo contrario. videmus enim q̄ intellꝰ noster

Intelligibile in nobis differunt rōne: qz modꝰ itelligēdi dſt

intelligit

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligit extra se:eo q; itell ectio eius cõtinet a virtutib⁹ entiũ.ergo intellectus cuius intellectio ꝓtinet virtutes entiũ nõ itelligit extra se.huic maiori addo hanc minorẽ:sed intellectio dei ẽ hmõi.s.ꝓtinẽs oẽs ꝓtutes oim ⁊ seruans ordinẽ in cũctis entibus.ergo intell⁹s dei nihil intelligit extra se.huius non ponit maiorẽ:neq; minorẽ:sed ꝓbationẽ minoris tm̃:⁊ subiũcit eius ꝓbatio cõsistere in syll⁹o expositorio:⁊ sic ꝓponit.ordo intellectu⁹ dei recipit virtutes oim:⁊ ordinẽ in cũctis rebus seruat entiũ.i.cõtinet virtutes omniũ entiũ.intellectio dei est omniũ entiũ ordo:ergo intellectio dei continet virtutes omnium entiũ ⁊ seruat ordinẽ in cunctis:⁊ hec fuit minor.primo ergo ꝓponit maiorem.d.q; intellectio sua nõ est aliud nisi ordo omnium entium ordo:⁊ iste ordo actiuas virtutes recipit:⁊ ordines in cũctis entibus seruat:et hec fuit maior.suppleas conclonem que fuit minor syllogismi principalis:⁊ addit nomen ordinis.et vocatur apud philosophos scientia.idest iste ordo est scientia dei:⁊ intellectio dei:⁊ breuiter esse dei. (Quilibet.)Nunc probat minorem per syllogismum.d.quilibet namq; potest inuestigare q; q̃libet ens habet virtutes actiuas sequentes ordinem intellectus.i.quodlibet ens factum dep̃det a virtute:que est ordo ille dei: et ens illud est tale sup.quod nullatenus per accidens potest ꝓuenire:neq; causari potest ab intellectu nostro vel simili nostro intellectui idest angeli communmo ab intellectu supra omnibus entibus nominabilis:⁊ p hoc ꝑz minor.vnde syll⁹s potest eẽ entimematic⁹.cui⁹ añs sunt due ꝓpões.vz.q̃libet ens factum dependet a virtute:que est ille ordo:⁊ omne ens prouenit a virtute intellectus diuini per se:ergo intellectio dei est ordo contẽtus i mẽte dei actiuas virtutes continens:⁊ consequentia ꝑz per se ex dictis:et addit Auer.⁊ sup.illa scientia non est vlis nec particularis:⁊ hoc declaratuz est.quibus habitis concludit intentum.d.vnde declaratis istis preambulis dictis noie philosophorum huius hois dubia interita sut in hmõi pposito.(Quia posito.)Assumpsit auer.q; nullũ ens fit ab intellectu nostro:vel simili nostro.intellectum hoc ꝓbat:⁊ primo assumit quomodo fiunt dubia Alga.cõtra ꝓhos:⁊ dicit:q; posito q; intellectus prefatus sit⁹s sit intellectui nostro tunc surgunt Alga.dubia quod declarat.d.intellectũ enim nostrum sequitur numeratio ⁊ pluralitas:⁊ hec est quasi maior:assumit minorem.d.sed dictus intellectus.s.qui est oium eã nõ sic se hz.i.ei nõ accidit pluralitas ⁊ numeratio:cuius ꝓbationẽ apponit.d.put pur⁹ est ⁊ nudus ab omnibus entia consequentibus itelligibilib⁹.i.ab oib⁹ accñtib⁹ ⁊ entibus.ponit ꝛcõnẽ.d.⁊ iõ nõ est imaginãdũ q; in eo sit aliqua dr̃iã inter cõprehendens ⁊ comprehensum.⁊ addit.sed intellectus nr̃ nonsic se hz:q; in eo dicta duo differunt aliquo modo.(Sed est q̃dã) q; dixit intell⁹m nostrũ ⁊ diuinuz:omnino esse diuersos ostẽdit inter eos aliquã ꝓuenietiã.vbi primo apponit similitudinẽ.ꝛcõ declarat illam.inquit.sed est q̃dã silitudo inter nostrum intellectum ⁊ predictũ.Dicit q̃dam .qm̃ nõ est plenaria ⁊ totalis similitudo:q̃ declarat.d.q; nr̃ intellectus sumit illã silitudinẽ ab illo prefato intellectu.(Vbi debes scire q; in intellectu nostro est intelligibile ⁊ intellectus vnum ⁊ idem aliquo modo.inquit modo Auer.q; hoc habet noster intellectus a ꝓmo intellectu.V.g.lignum est calidũ impfecte ⁊ q̃si p accñs:iõ hz illum ab eo q̃ est tale p se:vt est ignis.(Et declatio huiꝰ.)ꝓbat illud.⁊ ꝓmo ꝓbat intellectum dei hr̃e illud.s.q; intell⁹s ⁊ intelligibile sunt idem per se ⁊ ꝓm sui essentiam.⁊ ratio sic componit.Ille intellectus habet intelligibile idem cum intellectu:cuius intellecta sunt pura ⁊ nuda ab omnibus defectibus qui nostrum intellectum sequuntur.hec maior est nota.ponit minorem in litera et dicit.et huius declaratio est:quia itelle-

UVA. BHSC. IyR_120_2

eta dicti intellectus sunt pura ⁊ nuda ab omnibus defectibus qui nostrũ intellectum consequuntur. quod exemplo exponit. Q. v. intellect⁹ est intelligibilis in quantum est intell⁹. hic. n. est intell⁹ q̃ est itelligibilis o modo. tunc apponas cõclonẽ. s. q̃ intell⁹ diuin⁹ est p se ⁊ p ẽntiã intelligibile et intellectus. (Quicũq;.) Nũc pbat propositum. ⁊ rõ sic cõponẽ. omne ens p accidens ⁊ diminutiue tale habet reduci ad aliqđ tale per se ⁊ p essentiaz: sed intellectus noster est intellectus ⁊ intelligibile per accñs ⁊ diminute: et intellectus dei vt pbatũ est: ẽ tale p ẽntiã ⁊ p se. ergo intell⁹ noster hz reduci ad diuinũ: ⁊ habet esse tale p illũ. huj⁹ primo accipit maiorẽ. d. q̃cq̃d enim quandam denolationẽ hz defectibilẽ hz illam denoiationẽ sine dubio ratione cuiusdã entis hñtis illã denoiationẽ pfecte. hec fuit maior. et hoc probat inductione. d. vt dicamus q̃ quicquid habet calorẽ defectibilẽ habet eum talem ſm cuiusdam calidi perfecti denoiationẽ. similiter si aliquid diceretur viuens defective dicitur sine dubio respectu cuiusdã perfecte viuentis. vt intelligentis quod viuens dicitur perfectissime. 12. meta. com. 39. tacet aũt minorem: ⁊ infert conclonẽ. d. ⁊. ideo quicũq; actum itelligibilem habuerit habet eum sine dubio rõne perfecti intellectus patet ergo qualiter intellectus noster si est idem intelligibili non est nisi p accidẽs idem. per se aũt est intell⁹ dei. (Unde si opera.) Nũc apponit corrolariũ cõsuetum dici apud philosophos ⁊ dicit. vnde si opera oim entiũ intellectualiter ⁊ cum prudentia fuerint: ⁊ sup. non fuerint ab habentibus intellectuz

Op⁹ nãe ẽ op⁹ itel ligẽtie nõ errãtis. 9

oportebit nos necessario ponere intellectum purum: a quo dicta opera sũt intelligibilia. ⁊ hoc est quod dicit Themistius quod opus nature est op⁹ intelligentie vt narrat Auer. 12. metaphy. commen. 18. (Et est notãdum.) Nunc vltimo apponit quid accidit ignorantibus hanc dñiam inter nr̃m intellectum ⁊ illum. d. ⁊ est notandum q̃ quicunq; sapientũ hoc ignorat: conatus erit inuestigare vtrum primum principium intelligat seipsuz tm̃: aut aliud extra seipsum. si scm̃ istoz sup. dicatur oportebit q̃ perficiatur in aliud. i. ab alio. si primo modo. sup. dicatur op3 dicere ⁊ cõcedere eũ qđ ignorat entia: sed quia nos scimus dñiam: ideo stat q̃ intellectus dei nihil intelligat extra se: tamen non ignorat entia: vt dictum est sepe. post apponit continuationem ad sequentiam. ⁊ patet. ¶ Sed circa finem huius capituli oportet digressionem facere: licet in sequentibus dicã amplius. ¶ Et

Questio.

Questio.

primo qũo oẽ intelligẽs extra se pficit ab intelligibili. ¶ Scdo qũo intellectus noster ⁊ intelligibile sunt vnum per accidens: ⁊ intelligibile ⁊ intellectus in deo vnum per se. ¶ Tertio. quomodo intellect⁹ diuin⁹ itelligit oia: eo q̃ intelligit ordinẽ oium. ¶ Et quarto quare intellectio dei nec en vniuersalis nec particularis. dixi de istis dubijs in tertia disputatione. ⁊ i lib. de intellectu. ⁊ in tertio de anima. attamen volo aliqua congregare gratia maiozis declarationis. ¶ Quinto quomodo opus agentis naturalis sit opus intellectus dei: ⁊ per q̃s intelligẽtie: vt dicit Themist⁹. ¶ Et. 6. qũo

Questio.

Questio.

Questio.

Questio.

Questio.

questio Alg ẽ soluta. ¶ Quantũ ad primũ videt dictũ Auer. eẽ falsum: qm̃ omnes intelligentie intelligũt primã: ⁊ inferior intelligit supiorem: vt ptz 12. meta. cõ. 36. ⁊. 44. ⁊ tamen non pficit a prima: cũ prima nihil cãet in intellectu secunde intelligentie. ¶ In contrariũ est auer. ¶ Dõm q̃ semper intelligens oportet vt sit quodãmodo sile intelligibili: vt oẽs antiq̃ testificati sunt. est autem intelligens trib⁹ modis ſm Auer. aliqđ qđ intelligit, put ẽ cã tm̃ omnium: ⁊ sic prim⁹ intellectus oia itelligit: eo q̃ ẽ ordo ⁊ cã oim: vt dicam. aliquod qđ intelligit, put est cãtũ tm̃: ⁊ sic intelligit intell⁹ noster, intell⁹ enim noster cũ sit infima intelligẽtia ⁊. tertio de aĩa. cõ. 19. ideo caret ab omnibus intelligẽtijs: ⁊ illas intelligit, put est cãta in esse ab illis:

UVA. BHSC. IyR_120_2

et sic intelligendo se in sui essentia intelligit omnes: cum sit oium effectus. similiter causatur ꝛ pficit ab intelligibili bꝰ oibus: vt mā a formis: ꝛ sic cā tur ab illis: ergo vt cātū oino intelligit. aliqō intelligens intelligit. put est causa ꝛ causatum respectu diuersoꝝ: vt intelligentie mouentes stellas in telligunt enim superiores: vt sunt causate ab illis ꝛ inferiora entia prout sunt cause illorum. Recolligēdo omnia dicā: q̄ omne intelligēs aliud perfi citur: quoniam oñe intelligēs aliud causat ab illo. ꝛ p ꝓs cum omne cau satum perficitur a sua cā. hoc quidem in esse simplr: illud vero in esse scōm quid. pz qualr omne intelligens perficit ab intelligibili extra se. vnde intelli gentia nostra ab intelligentia superiori pficit essentialr in esse. ab intelligi bilibus perficitur in esse operationis ꝛ scm quid. ¶sic pz solo cōmis in prin cipio adducte. ꝛ tu videas in lib. de intellectu. quoniaꝫ plus declarauit ibi. et in disputatione tertia. pro nunc autem sit dictum; intm. ¶Quantū ad se cundum videtur q̄ in nostro intellectu intelligibile ꝛ intellectus sint vnum per se. quoniam. 8. meta. ppe finē dicit q̄ rō quare aliqua sunt vnū p se ē: quia hoc actus per se: ꝛ illud potentia. modo intellectus noster est p se po tentia intelligibilium. ꝛ intelligibilia per se actus intellectus: ergo intel lectus ꝛ intelligibile in nostro sunt per se vnum. ¶preterea tertio de anima. com. 5. ex intellectu ꝛ intelligibili fit verius vnum q̄ ex mā ꝛ forma: sed ex mā ꝛ forma fit per se vnum. ¶In oppositum est Auer. in solutione qōnis. ¶Debes scire q̄ hec questio potest habere plures intellos. vno modo pōt intelligi an intellus ꝛ intelligibilia materialia sint per se vnū. v. g. intellus noster cum quiditatibus omnium intelligibiliū fiat p se vnum. ¶Secūdo potest intelligi an intellus noster prout est intellectus sit intelligibile. i. esse intelligibile competit per se ipsi intellectui an rōne alterius. ¶Tertio an intellus noster ꝛ intelligibilia sint vnum. i. idem sensus. primus refertur ad vnitatem vnionis. secundus sensus ad vnitatē idētitatis. ¶Ipis sensibꝰ ha bitis dicendum q̄ loquendo pmo modo ex intellectu ꝛ intelligibili fit verius vnum q̄ ex intellectu ꝛ intelligibili. in intellectu primi. q̄m omnis vnio duo requirit. s. diuersitatem vnibilium ꝛ modū vnibilū. modo in nostro sunt ambo hec. intelligibile enim ꝛ intellus sunt diuersa omnino vt patet: eo q̄ intellus in mālis scm se. ꝛ intelligibile per se in mā est scm modū extra mate riam: et dictum est tertio de anima sepe. habet etiam modū vnibilū. Sunt enim aliqua que vniuntur inuicem per mediū: vt mā ꝛ forma per dispōnes qualitatiuas ꝛ quantitatiuas. intellectus autem ꝛ intelligibile vniunt im mediate: et ideo fiunt verius vnum q̄ materia ꝛ forma: dico ergo q̄ loquē do de hoc modo vnionis intellus noster ꝛ intelligibile sunt verius vnum q̄ intellectus dei ꝛ intelligibile: immo in intellectu dei ꝛ intelligibili non acci dit vnio nisi denominatione: sicut columna dextra vel sinistra. sic deus. vn de sicut in columna nihil est dextreitas: sed respectus tantum in nobis. sic in deo nihil est vnio: sed respectus in nostro intellectu. attributa eniz attri buuntur deo ex nobis. 12. metaphysi. commen. 39. ꝛ patet in fine quinte di sputationis. ¶Si vero loquamur de secundo intellectu questionis. dicen dum quod intellectus noster potest dupliciter accipi. vno modo vt est vna intelligentiarum absolute. alio modo vt est principium ꝛ forma corporis humani. vt est anima hois. loquēdo de eo prio modo sic est per se intellectꝰ ꝛ intelligibile: ita q̄ esse intelligibile non accidit ei: immo est de sui essentia: qm̄ vt dicit auer. tertio de aīa. cōmen. 18. ꝛ. 15. esse intelligibile cōpetit sic cui prout est separatum a materia: qz igitur intellectus vt vna intelligētia rum est separatus a materia: ideo per se competit esse intelligibile. Si vero loquatur de intellectu prout est aīa hois: vt sic intellectus primo intelli

Dubita.

UVA. BHSC. IyR_120_2

git alia: & secundo se: non sic intelligēdo q̄ diuersio actib⁹ intelligēdi intelligat alia & se: ummo intellectus primo attingit alia: & qz illa sunt in modo omnino simlia illi: cō scō eodē actu & eadē attigēdia attigit se. vnde sicut vnico actu sit forma compositi: & oia accidentia ꝓpria: ꝫ prio forma: et ratione forme accidentia propria: sic vnica attingentia attingat intellectus primo alia: & secundo se. ¶ Sed dices quare intellectus vt alia nō ꝑmo intelligit se: & secundario res: sicut quando cōsideraī vt intelligēdia. ¶ Dicēdum. qz vt alia dicit ordinem ad corpus: corpus autem est sensibiliū: nō opz vt cognitio nostra ortum habeat a sensu: qz vt anima colligat corpi. ideo primo oportet vt inciptat a sensibilibus: & ideo redeat ad se: vt intelligentia autem non dependet a corpore: ideo primo & simplr intelligit se. ¶ Pis habitis concludam q̄ intellect⁹ intelligibile est per accidens: qm̄ ipse non est intelligibilis actu nisi ꝓout intelligit alia: ergo intelligendo alia intelligit se. & hoc est per accidens esse intelligibile ad intellectionem aliorum. intellectus autem primi cum nullius corporis sit actus: nec eius opatio intellectiua dependeat a corpore: ideo p se & primo ipe est intellectus et intelligibile: adeo q̄ esse intelligibile non erit accidens ei rōne alioꝝ: sed ipse p se rō ne sui esse est intelligibilis. ¶ Pz ergo qualr scō mō intelligēdo intellect⁹ noster est intelligibilis per accidens: ita intell⁹ dei per se. & hūc intellectum habuit auer. hic vt reputo. ¶ Si intelligitur tertio modo: iterū patz qualr in deo intell⁹ & intelligibile sunt vnum simplr vnitate identitatis: quoniā deus vt dicam intelligit se: alia ꝓout est quodammodo alia. ꝫ qualr hoc sit declarabitur. intell⁹ autem noster & intelligibile sunt diuersa: eo quia intelligibile & intell⁹ sunt diuersarum naturarum: & cum sit ita: patet solutio ad duo obiecta in principio questionis adducta. ¶ Quantū ad tertiaz questionem videt q̄ deus non intelligit oia: qz intelligat ordinē: qm̄ tūc intellectio dei non esset absoluta: immo relativa: cui⁹ cōtrariū dicunt phi.

Dubita.

¶ In oppositum est auer. hic. Ego dixi multum in disputatiōe tertia: et in illo libro de intellectu. pro nunc dicā aliquid. ¶ Dōm fm phos q̄ sicut esse metallum continetur in auro in sua puritate: & in alijs participatiue imperfecte & quasi obumbrate. Similiter sicut eē coloris continetur in luce formaliter & in coloribus obumbrate. est enim color lux obumbrata: sic eē absolute continetur in deo. in alijs autem participatiue & imperfecte & obūbrate. ¶ Dicendum ergo sicut percipens aurum percipit omnia metalla: non quidem in propria forma: sed ꝓout omnia sunt aurum purum. & similiter percipiens lucem percipit omnes colores: & sic deus percipiens eē ei⁹ percipit omnia ꝓout omnia sunt ipse: deus ergo est ordo rerum esse rerū in sua puritate: res autem sunt esse dei in sua puritate & in obumbratione quadam. & hec fuit intentio parme. & Mellis. dicentium omnia esse vnum infinitum & immobile. omnia enim entia sunt ipse deus qui est infinitus & immobilis: & hec opinio est omnium legum. ¶ Ad obiectum patet solutio: quoniam deus intelligit ordinem entium ꝓout intelligit esse eius quod est rerum ordo & series: nec ille ordo est relatio: immo est purum esse & reliqua habent esse relatum: & ideo alia intelligunt se relative: vt dicam. melius autem videatur in lib. de intellectu. propositione dicente. deus non intelligit nisi se. ¶ Quantum ad quartam videtur quod intellectio dei est vniuersalis: quoniam intellectio dei est esse dei. esse dei est vniuersale per essentiā: ergo intellectio dei est vniuersalis. ¶ Ad oppositum est verbum Auerro.

dubitatio

¶ Dicendum quod vniuersale potest capi duobus modis. Uno modo pro natura materiali concepta sine materia vt homo & animal &c. Alio modo pro eo quod in sui essentia simpliciter & per se abstrahit a materia. primū

UVA. BHSC. IyR_120_2

dicitur vniuersale per participationem. secundum per essentiam: quoniam est vniuersale secundum sui naturam. sed illud dicitur vniuersale per participationem: eo quia vniuersalitas competit ei per intellectum ꝙ participatine. ¶Dicendum ergo ꝙ intellectio dei potest dici vniuersalis per essentiam: vt argumentum cogit sic arguendo. hoc est vniuersale per essentiam demonstrando esse dei: hoc intellectio dei demonstrando idem: ergo hec intellectio dei est vniuersalis per essentiam: sed capiendo primo modo. nec est vniuersalis nec particularis: quoniam esse dei: nec est vniuersale per abstractionem a materia: nec particulare per concretionem materie: ideo intellectio que est illud esse non debet dici: nec vniuersalis: nec particularis. ¶Ex hoc sequitur vnum sm phos: ꝙ deus nec intelligit lapidem inuniuersali: nec in particulari: non in vniuersali: qr non intelligit illud per abstractionem a materia: cōditionib⁹ materie: nō enim intelligit lapidē per hoc ꝙ mens remouet lapides a materia ꝛ conditionibus mā: sicut facit noster intellectus: nec intelligit illud particulariter ꝛ signate: quia non potest fieri illud nisi a sensu: vt docet auer. in lib. de somno ꝛ vigilia. dico ergo quod intelligit illud equiuoca intellectione: vt dicit auerro. 12. meta. comm. 51. et tali modo quali modo non est a nobis nominabilis. vnde sicut nos non scimus celum nisi negatione. videlicet. ipsum non cē graue: aut leue. sic dicimus deum intelligere lapidem: non tū vlr: nec particulariter: sed modo equiuoce dicto a modo nostro: ista volunt dicere oēs leges: licet multi non curant de phīs ꝛ dicāt illos male dicere. ¶Ad oppositū patet solo. ꝓ Alb. ¶Quantum ad quintam cōnem diuus Albertus in primo physicoꝝ. tractatu vltimo cap'o. ꝛ 3. ait. ꝙ omne mobile mouetur a primo motore vt a causa prima: que per intellectum mouet: ꝛ intendit per motum moueri in aliquid qō est esse diuinū per modum per quē potest aliquo modo assimilari: ꝛ ideo appetitus intelligibilis est quo appetit mā assimilari prio in eē diuino: sed appetitus ille cum dr esse mā. duplex est locutio. pōt enim materie esse sicut subiecti: ꝛ hoc modo mā nō hz appetitū: ꝛ pōt esse sicut moti a motore: qui habet appetitū a quo procedens motus est actus mobilis in quem directe mouetur: ꝛ hoc modo dictum est ab arī. ꝙ opus nature opus est intelligentie. hec alb. Vult ergo Alb. ꝙ opus nature est opus intelligētie prout natura dirigitur ab intelligentia. est em opus ipsius intelligentie vt dirigentis: ꝛ ipsius nature vt directe. huius exēplū posuit Themistius de hominibus qui loquūt futura: ꝛ nihil de eo qō dicūt. Sed ego iam probaui hunc modum dicendi alibi: pro nūc autē dico ꝙ vt dicit Ari. secūdo perigeneseos. omnia agentia hic sunt vt instīa prime cāe: ꝛ qr virtꝰ cāe secunde redundat in virtutem prime: ideo opus cuiuslibet agentis potest dici attributiue prime cause: eo qr omnes cause cānt in virtute prime potissime. ꝛ hec est opinio platonis in Thimeo plane. Cuius exempluz est: quoniam ꝛ si martellus sit instrumentum in factione cultelli: non ꝓpter hoc cultellus dicitur opus martelli: sed artificis. sic in ꝓposito: ꝛ si hō generatur ab homine: qr tamen homo generans generat in virtute primi agentis: ideo opus illud dicitur opus prime intelligentie: ꝛ hec est opinio aris. ꝛ auer. ꝛ nolo ponere locum vbi Aristt. plane ponit hoc. sit igitur dictum in tantum. ¶Quantum ad sextam questionem erat dubitatio Algaze. i hoc deus non intelligit alia nisi prout est cā aliorum: ꝛ vt est causa est esse relatum: ꝛ esse relatum est esse additū substantie dei: ergo esse dei: esse intelligēs alia faciunt compositionem ꝛ pluralitatē i illo. est ergo questio sexta. qō ex verbis ꝛ preambulis philosophoꝝ patet solutio ad hoc argumētū: ergo non vidi quomodo respōsum sit. ¶Dicendū ꝙ alg. nunqꝫ scivit sol. horuz

Deus nec vlr nec particulr intelligit sz eiꝰ modꝰ i telligēdis nob ignoratur.

Dubita.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ideo mirabiliter breuiter Auer. soluit. ¶Debes ergo scire q ipsa causa refert ad effectū: et effectus ad cām diuersimode. effectus em̄ refertur ad cām p aliq̄ quid relatū acquisitum in effectu: sed causa nō refertur ad effectū per aliq̄d additū cause: sed per illud additum effectui: ideo cū deus sit causa: de⁹ non dicit causa et relatū per relationē additā sibi: sed eis quoꝝ est causa: esse ergo cause in deo est absolutū: q̄ ergo deus est causa oīm: ideo intelligit oia: nec illa intellectio est relativa: immo absoluta cū esse cause non dicat relatiuū relatione addita deo: sed relatione addita eis quib⁹ apponit causa: et sic per dicta iam patet solutio.

ALGA. DUB. iij.

Alt Algazel. Secundus vero modus q id quod dicitis. videlicet. quod ipse deus scit omnia secunda intētione sunt verba erronea. Si enim fuerit eius scientia comprehendēs alia preter eum: sicut seipsum comprehendit: ergo duo habet scibilia abinuicez differentia: nullatenus dici nanq̄ potest quod he due scientie sunt vna et eadem: et hoc non potest excusari dicendo quod hoc est secunda intentione. Non est enim hoc nisi euasio. Rursus mirandum est de illo qui opinatur quod nulla ignorat: sed putat se excusare dicendo quod ea scit vniuersali modo: et hoc nihil valet. vniuersalia enim intelligit: et illa differunt ab indiuiduis: que infinita sunt multitudine: ergo scientia dependens de tali pluralitate rerum et scientia vniuersalium abinuicem differunt. Qualiter ergo dici potest vna omnimode.

¶Sicut dixi in expositione dubij secundi duo dixerunt phi vt Alga. imponit eis. s. q deus scientia absoluta scit se. Secundaria autem intentione scit alia: scilicet prout est principium aliorum. cum igitur corrumpit primum modum vult corrumpere secundum. et primo proponit eum. d. ait Alga. secundus vero modus est q id quod dicitis. vz. q ipse deus scit omnia secunda intentione: sunt verba erronea. (Si enim m.) proposito illo modo arguit contra eum: et arguit entimematica forma dicens. Si enim fuerit eius scientia comprehendens alia preter eum: sicut seipsum comprehendit. concludit consequens: ergo duo habet scibilia adinuicem differentia. Istud est entimema et statim probat consequentiam. d. nanq̄ pro quia. nullatenus dici potest q he due scientie sez quarum vna comprehendit se: altera alia: sunt vna et eadem. ¶Debes scire vt dicit Auer. tertio de anima. cōm. 38. q scientie diuiduntur secundū naturas scibilium. cum igitur esse dei et esse rerum sint scibilia diuersa diuersorum generum et rationum: scientie erunt omnino diuerse ratione et genere: et per consequens omnino incompossibiles: et non possunt dici vna et eadem scientia. et sic patet consequentia Algazelis. (Et hoc.) Apponit solu. quandam et eam confutat inquit. et hoc non potest excusari dicendo q hoc est secunda intentione. ¶Debes scire q quis dicere posset q deus vnica scientia scit se et alia diuersimode. se primaria intentione: alia secūdaria intētione. v. g. sicut visus vnica visione aspicit albū: et hm. albū quidē primo. subiectum secūdaria intētione: et ita vna visio numero est: si deus vnica scientia aspicit se et res. se vt absoluta substantia et per se primo: et reliqua secundo vt causa. eorum. quare ꝛc. ¶Est ergo solutio q ꝑ

Diuiduntur scie ꝑ naturā scibilium.

Euasio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

lorū scīētia est vno mō diuerso ꝓsiderata. ¶ Cōtra arg.d.nō est em̄ hoc nisi euasio:z nō declarat qūo. ¶ Ideo debes scire q euasio est apparēter respō dere z nō resolute:qz igit hec solutio est apparēs.ō euasio dici potest. Qđ aūt appareat z nō existat declaro:qm̄ diuersoꝝ scibiliū ſm rem z modū diuerse sunt scientie ſm rem z modū.bene em̄ stat esse diuersa scibilia ſm rem z esse vnam scientiam numero:vt ptz in oibus ꝓsideratis in phȳca:de quibus est vna scientia specie z forte numero.Sed scibiliū ſm rem z modū diuersoꝝ de necessitate sunt scientie ſm rem z modum diuerse:vt patet. Cum igitur esse dei z esse rerum sint scibilia ratione z re diuersa.ergo et scientie. illa ergo rāsio fuit euasio z non existens.(Rursus.)Nunc vult impugnare quoddam aliud dictum:z duo facit.primo proponit illud.d.rursus miranđ est de illo qui opinatur q deus nulla ignorat:sed putat se excusare dicendo q ea scit vniuersali modo:z hoc nihil valet.Est ergo dictum tertium: q z si deus non sciat indiuidua:non sequitur.ergo ignorat illa qm̄ scit illa aliquo modo.s.in vniuersali:z est sol.auicen.(Vniuersalia enim intelligit.) Nunc secundo declarat qualiter hec euasio nihil sit.d.vniuersalia enim intelligit:z illa differunt ab indiuiduis que sunt infinita multitudine. ergo scientia dependens de tali pluralitate rerum:deest singularium.z scientia vniuersalium adinuicem differunt.componitur ergo ratio sic. quarum cognitionum scibilia sunt diuersa:z scientie sunt diuerse.sed vniuersalia z singularia sunt diuersa:cum singularia sint multitudine.i.successiue infinita: ergo scientie singularium z vniuersalium sunt diuerse.huius tangit minorē z conclusionē:z tunc destruit solu.d.ergo qualiter dici potest vna omnimo de.quasi dicat:non est possibile.patet ergo cum singularia sunt diuersa scibilia ab vniuersalibus: q qui scit vniuersalia potest ignorare singularia.z hoc dicit Arist. 2.priorum.stat scīri inv niuersali:z ignorari in particulari: qō non est verum:nisi per rationem positam.

cōfutatio

pōt scīri i vli z ignorari i particulari.

CAIETANVS.

NOs dicimus q sententia horum verboꝝ in duabus constat questionibus: quarum vna: qualiter potest fieri q scientia dei sit in seipso vna z eadem cum sua scientia in rebus extrinsecis ab eo. Sed de ista superius rāsum fuit.s.q in humano intellectu reperitur quoddam exemplar de hoc ex quo possumus certificari q intellectus primi principij sic se habeat necessario.Secunda ꝙo questio est.vtrum scientia dei multiplicari potest multiplicando scibilia. Ipse enim comprehendit omnia subiecta finita:eo modo quo infinita possunt sciri ab eo.Sed de hac secunda questione respondendum est.q non est impossibile in scientia dei vna z eadē existēte q retineat scibilium diuisionem.nō nāq impossibile est apud philosophos q ipse deus sciat seipsum:z alia preter euz mobilia. Diuisio tamen illa apud eos est impossibile qđ intellectus perficiatur ab intelligibili causato ab eodem intellectu.Si enim aliud preter eum intelligeret illo modo quo nos illud intelligimus: esset eius intellectus causatus ab intelligibili:nō ipsius causa:et totum contrarium demonstratiue probatur. ¶ Et est notandum quod pluralitas a philosophis negatur:z nō est quod ipse

UVA. BHSC. IyR_120_2

de seipso sciat: sed de scientia addita sibi. ⁊ nō sequit ex tali remotione pluralitatis a deo benedicto scibilium pluralitatis remotio. Et dicimus idcirco q̄ ꝙ̄ Algazel transtulit questionē de pluralitate impossibilit ad scibilū pluralitatē sophisticum fuit: q̄ ꝑm veritatem numeratio scibilium in dei scientia nō est similis eorū numerationi in scientia humana. In humana nāꝫ potest numeratio accidere dupler: vna est ratione phantasmatū que quasi locatis numerationis naturam redimūt. Secūda vero est numeratio ipsarū in seipsis intellectu nostro. vz. in numerando ꝓut communicāt primo genere: vt puta q̄ ens inquantū diuiditur ad omnes species ipsum ingredientes. Intellectus em̄ noster vnus est rōne vnitatis in animalis speciebus numerabilia mundi comprehendentibus: ⁊ numeratur numeratione specierū. Et est manifestum q̄ quando remouemus scientiam dei de vniuersali re: q̄ remouet sine dubio dicta numeratio: ⁊ remanebit numeratio talis quam noster intellectus nequit comprehendere: nisi nostra scientia similis esset scientie dei benedicti: qd̄ est impossibile. ⁊ ideo dicimus q̄ valde fuit manifestum dictum dicētis. q̄ intelligentie terminum habent limitatum: quē aliquo modo pertransire nequeunt. Preterea intellectus noster est scientia entium potentialiter: non autē actualiter. ⁊ si actualis deficit de actuali: quāto magis scientia nostra vilior erit cum magis ingreditur potentialem scientiaz: ⁊ magis est defectibilis. Et absit q̄ dei scientia deficiat aliquo modo: ⁊ q̄ sibi potentialis scientia attribuat. Potentialis em̄ scientia materialis est. ⁊ ideo opinati sunt philosophi q̄ dei scientia semper necessaria est in actu: ⁊ quod in ea nulla est vniuersalitas neq̄ pluralitas ex potētia cōducta seu cōstituta: sicut species ex genere multiplicatur. ¶ Et est notandum q̄ apud nos est impossibile cōprehendere infinitum in actu. Quia scibilia apud nos abinuicem separabilia sunt. Sed si ponendum esset hic esse quandam scientiam in qua omnia scibilia vnīi possent: esset sine dubio finita ⁊ infinita apud eum equalis. Et omnia ista a philosophis demonstratiue probata sunt. ⁊ ideo sequitur ex hoc: quod quando pluralitas scientie hoc modo intelligitur: ⁊ quelibet pluralitas a deo auferēda est: sequitur quod ipsius scientia sit vna ⁊ in actu. Sed de hoc clare infra: mart ab humano intellectu impossibile est. Si hoc em̄ perfecte intelligeret esset suus intellectus vnus ⁊ idem cuz ipsius dei benedicti intellectu: quod est impossibile. Et quia scire particularia apud nos est scientia in actu. patet ergo q̄ scientia dei magis propinqua est scientie particulari q̄ꝫ vniuersali: licet nulla sit istarum: vt supertius dictum est.

¶ Nunc Auer. respondet ad dubium Algazelis. et primo resumit questiones dicens. Dicimus nos q̄ sententia horum verborum in duabus cōstat quelionibus. ⁊ explicat illas. d. quarum vna supple est. qualiter potest fieri

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ scientia dei sit in seipso vna ⁊ eadem cum sua scientia in rebus extrinsecis ab eo.est ergo prima questio illa.(Sed de ista.)Nunc resumit solutionē superius factam dicens:sed de ista superius respōsum fuit.s.q̄ in humano intellectu reperitur quodam exemplar de hoc: ex quo possumus certificari q̄ intellectus primi principij sic se habeat necessario. ¶Et debes scire q̄ illud exemplar:est:quoniā sicut intellectus noster vna scientia intelligit alia primo:⁊ secundo se.sic dicimus q̄ intellectus primo vna scientia intelligit se:⁊ secundo alia.(Secunda questio.)Adducit secundam questionem dicens.secunda questio est.vtrum scientia dei multiplicari possit: multiplicādo scibilia.i.ipsis scibilibus diuersis entibus sm rem ⁊ rationem.dat autez euidentiam questionis.d.ipse enim.s.deus comprehendit omnia subiecta finita.i.vniuersalia eodem modo.i.eadem scientia numero quo.i.qua infinita indiuidua possunt ⁊ sciuntur ab eo.ergo vna scientia erit vtrozūcz.hec ergo est questio secunda.(Sed de hac.)Soluit hanc questionem secūdam.⁊ primo ponit solutionem.d.sed de hac questione respondendum est:q̄ nō est impossibile in scientia dei vna ⁊ eadem existente q̄ remaneat scibilium diuisionē.i.q̄ deus vnica scientia sciat multa ⁊ diuersa scibilia:cuius rōnē ait.d. nanq̄ pro quia non est impossibile apud philosophos q̄ ipse deus sciat se ipsum ⁊ alia mobilia.i.generabilia preter eum.¶Debes scire vt dictum est: deum scire q̄ deum scire alia dupliciter intelligi potest.Uno modo prout esse suum est esse aliorum:⁊ sic scit alia non q̄ illa percipiat in vniuersali vel particulari: sed prout esse eius est esse aliorum.Alio modo prout illa intelligit sub esse diuerso a se:⁊ esse eius.⁊ sic intelligere est perfici ab illis.vult ergo q̄ primo modo deus vna scientia intelligit se ⁊ alia prout alia sunt ipse.¶Ad formā argumenti negatur minor:quoniam esse dei:⁊ esse aliorum non sunt diuersa scibilia:vt visum est.(Diuisio tamen.)declarat qualiter non potest secundo modo deus intelligere alia prout illa sunt diuersa ab esse dei:⁊ prout perficitur ab illis.⁊ dicit.diuisio tamen illa.i.secundum membrum apud eos est impossibile.⁊ exponit illud.d.dico esse impossibile intelligendo q̄ intellectus dei perficiatur ab intelligibili causato ab eodem intellectu.¶Debes scire quod si intellectus primi intelligit alia prout diuersa sunt ab eo.sequitur omnino quod intellectus perficiatur ab illis quod declaro:quoniaz prout diuersa sunt non continentur in eo:quia sic non essent diuersa.si non continerentur in eo.ergo aliquid deficit ab eo:scilicet alia.ergo cum comprehendit illa efficitur illa:⁊ per consequēs perficitur ab illis.Et huius simile est: quoniam intellectus noster non continet scibilia.ideo cum intelligit illa fit illa aliquo modo:⁊ prout fit illa perficitur ab illis:⁊ sic in proposito applica tu.Inquit ergo.Si enim aliud preter euz intelligeret illo modo quo nos intelligimus:esset eius intellectus causatus ab intelligibili:⁊ nō ipsius causa:⁊ totum contrarium demonstratiue probatur.hec consequētia patuit in tertia disputatione.omne enim intelligens vel intelligit prout est causa:vel prout est causatum.prout est causa:sic intellectus est idem intelligibili.sem per enim causa continet effectum:⁊ per consequens est idem effectus.si autem est causatum sic intelligibile est diuersum ab intelligente:⁊ intellectus diuersus:quoniam effectus semper priuat perfectionem cause.et per consequens ponit esse diuersum a causa.Si ergo deus intelligeret aliud:tūc esset diuersum ab intelligibili.⁊ per consequens causatum:⁊ sic patet consequentia.(Et notandum.)exponit quod dixit.⁊ ait:⁊ est notandum quod pluralitas scientias a philosophis negatur.i.quod pluralitas scientiarum in deo non conceditur a philosophis:non enim volunt q̄ vna scientia deus intelligat se:⁊ alia alia diuersa intelligat reliqua.⁊ non est sup.scientia negata a philosophis

Dupliciter intelligitur alia.

Nota.

Pluralitas scientiarum in deo non conceditur a philosophis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q ipse de seipso sciat: immo hanc ponunt: sed sup. negant de scientia addita sibi: id est: sed dicunt q non intelligit deus alia per scientiam additam scientie eius. ¶Sed contradixit huic Algazeli dicendo. ergo ignorat alia. cui respondet Auer. d. ꝛ non sequitur ex talis pluralitatis remotione a deo benedicto remotio pluralitatis scibilium: id est non valet. deus non intelligit diuersis scientijs se ꝛ alia. ergo non intelligit diuersa: quoniam stat intelligentia plura per vnaz scientiam prout illa plura sunt vnū in deo: ꝛ alia a parte eorum. argumentum ergo Alga. supposuit responsionem Auicenne falsam: ꝛ contra illam valet. Auer. autem non sic intelligit. immo solutio patet hic alio modo. ¶Et debes scire quod effectus ꝛ causa. Verbi gratia. de⁹ ꝛ res causate: possunt dupliciter comparari: vel a parte effect⁹: ꝛ sic possunt dici diuersa: vel a parte causę: ꝛ sic possunt dici idem a parte effectus. dicuntur diuersa: quoniam effectus non continet causam sed potius continetur: immo effectus deficit a perfectione causę. et ideo diuersum est esse eius ab esse causę. a parte causę sunt idem: quoniam causa continet effectum secundum totum esse. ꝛ ideo a parte causę est identitas. dico ergo quod deus vno modo intelligit diuersum. alio modo non intelligit diuersum. intelligit quidem diuersum a parte effectus. intelligit idem a parte suipsius. non ergo valet hec consequentia. deus vna scientia intelligit se et alia. ergo non scit diuersa: quoniam illa a parte eius sunt eadem: a parte illorum sunt diuersa: ꝛ sic apparet vnus intellectus verborum Auer. (Et dicimus.) Nunc remouet omnino dictum alga. Alga. enim arguit sic. non possunt esse plures scientie diuersę in deo. ergo deus non potest intelligere diuersa. Respondet Auer. d. ꝛ dicimus idcirco quod quando alga. transtulit. questione de pluralitate impossibilitis id est scientiarum que deo est impossibilis ad scibilium pluralitatem inferendo. ergo non potest scire plura. est opus sophisticum: id est argumentum apparens: ꝛ non existens: quod declarat. d. quia secundum veritatem numeratio scibilium in scientia dei non est similis numerationi eorum in scientia humana. bene enim valet. in humana sunt scibilia diuersa. ergo ꝛ scientie: ꝛ hoc declarat. d. nanq; pro quia in humana potest accidere duplex. vna est ratione phantasmatum que supplent. quasi redimūt naturam localis numerationis: id est que reddunt diuersitatem quasi in subiecto. per hoc enim quod phantasma lapidis in me est aliud a phantasmate Platonis: quasi scientia mea lapidis et tua differunt: quasi in subiecto: id est secundum rem. accipit enim hic locum pro subiecto. vnde localis numeratio idem est quod realis distinctio. (Secunda vero.) Ponit secundam. dicens. secunda vero est numeratio ipsarum in seipsis in intellectu nostro. id est ratione subiecti in quo inherent. videlicet in numerando prout communicant in primo genere: vt puta: quod est ens: inquantum diuiditur ad omnes species ipsum eas ingredientes. vult ergo quod numeratio scibilium est ratione subiecti in quo habent esse inquantum entia. et hanc distinctionem posuit in tertio de anima. commento. 5. vbi dixit. quod intelligibilia habent duplex subiectum. vnum prout sunt entia vera: et sic numerantur ratione phantasmatum. aliud prout sunt entia in mundo: ꝛ sic est intellectus ꝛ sic sunt vnum ens. hoc declarat. dicens intellectus enim noster vnus est ratione vnitatis in speciebus animalis comprehendentibus numeralia: id est entia mundi diuersa: ꝛ numeratur ratione specierum. vult dicere quod si intellectus comparatur ad quoddam genus animalis. Verbi gratia. ad hominem qui continet plures species: id est plures conditiones individuorum: vt grecos et tuscos et latinos ꝛc. est vnus nu-

Cā ꝛ effect⁹ pñt dupliciter cō parari.

Intelligibilia duplex subiectum hñt.

UVA. BHSC. IyR_120_2

mero vnus ⁊ per se forma manens totius speciei.sed si comparetur ad species idest individua que specie differunt per accidens est plures:quod intelligo sm habitudines:vt dixi in lib.de intellectu.⁊ in fine quarte disputationis.scibilia ergo nostra si comparentur ad subiectuz per quod sunt omnia sunt.vnū ens.si comparentur ad subiecta per que sunt vera sic sunt multa:vt patet in dicto commento.Jn deo autem scibilia non possunt comparari ad diuersa.immo omnia sunt vnum ratione essentie que est causa illoꝝ multa a parte effectus:⁊ hec est mens Aristo.⁊ auer. ¶Attamen secunduz do ñ apparet finem quam nos christicole tenemus:hec sunt temeraria ⁊ falsissima:quoniam scibilia sunt multa ⁊ ratione phantasmatum ⁊ ratione intellectuum qui realiter ⁊ per se multiplicantur:vt dixi in lib.de intellectu contra auer. (Et est manifestum,)declarat nunc propositum in scientia dei.d.⁊ est manifestum quod quando remouemus scientiam dei de vniuersali re.i.dicimus scientiam dei non esse vniuersalem:q̄ sine dubio remouetur dicta numeratio.i.sine dubio scientia ⁊ deus non erunt diuersa.addit ⁊ remanebit nūe ratio talis quam noster intellectus nequit comprehendere sup.positiue:ni si nostra scientia esset similiter scientie dei benedicti:quod est impossibile. ¶Debes scire q̄ scientia dei qualis est negatiue potest intelligi.potest ēm intelligi a nobis q̄ non est vniuersalis nec particularis:vt dictum est.attamen quod sit talis vel talis nature non potest intelligi a nobis:⁊ hoc voluit dicere Auer.(Et ideo dicimus.)apponit quoddam corrolarium.d.⁊ ideo dicimus.quod valde fuit manifestum dictum dicentis quod intelligentie terminum habent:limitatum quem aliquo modo pertransire nequeunt. ¶Debes scire quod tribus modis contingit intelligere intelligens scilicet vniuersaliter.secundo particulariter.tertio vno modo qui nec est vniuersalis:nec particularis.Jntelligentia ergo in intelligendo habet certum terminum:quoniam ita intelligit tertio modo quod non primo:vel secundo modo:⁊ sic patet dictum Auer.vel forte intelligit quod ideo patet intelligentias non intelligere vniuersaliter ⁊ particulariter.quia esse earum est finitum in vigore:⁊ non continet omnibus modis perfectionem rerum: et tu considera.(Preterea intellectus noster.)Vult probare quod dei scientia sit actualis:immo actualissima.⁊ primo ponit vnum.d.preterea intellectus noster est scientia entium potentialiter:non autem actualiter.est enim potentialis:quoniam non est per essentiam eius:sed per receptiones a rebus. ⁊ si deficit scientia actualis de actuali quanto magis scientia nostra vilior erit:cum magis ingreditur potentialem scientiam:et per consequens magis erit defectibilis. ¶Debes scire quod intellectiones omnium intelligentiarum sunt actuales cum sint per essentias earum.attamen vna est altera actualior:⁊ sic vna est altera vilior. vult ergo habere quod si vna actualis sit vilior altera actuali:vt scientia secunde intelligentie est vilior scientia prime.⁊ scientia tertie est vilior scientia secunde.⁊ sic quanto magis scientia nostra que non continetur intra genus actualissimum erit vilior scientia actuali. ¶Vult ergo habere hanc maiorem.omnis scientia potentialis est vilior scientia actuali:quam probauit per locum a maiori :p hoc q̄ actualis est vilior actuali.ergo a maiori potentialis erit vilior actuali.(Et absit.)Nunc assumit secūdā ꝓpositionē quasi minorē.d.⁊ absit q̄ dei scientia deficiat aliquo modo:⁊ q̄ sibi attribuatur scientia potētialis.potentialis ēm scientia materialis.i.passiua ⁊ receptiua est.vult ergo habere hāc minorem scilicet:sed scientia dei non est defectibilis seu vilis aliquo modo.(Et ideo.)concludit conclusionem que partim sequitur ex syllogismo nunc facto:partim ex predictis.d.⁊ ideo opinati sunt philosophi q̄ scientia

Scibilia ⁊ tur diuersa. Cōtra.

Scia dei q̄ lis sit ñ pt scīri nisi negatiue. Tripl̄r cō tingit itel ligere.

UVA. BHSC. IyR_120_2

dei semp necessaria est in actu: ꝛ q in ea nulla sit vilitas. ꝛ hec conclusio sequitur ex syllogismo nunc facto. neq; pluralitas. i. compositio ex potentia conducta seu constituta: sicut multiplicatur. i. cōponit species ex genere: et hoc sequit ad p̄dicta. est ergo virtus syllogismi p̄sentis hoc modo. omnis sciētia potētialis est vilis. sciētia dei non est vilis. ergo in scōa figura scientia dei non est potentialis. ergo est actualis per locum ab oppositō: immo actualissima cū ei nulla sit annexa vilitas. (Et est notandum.) Soluit ōstio nē tacitam ꝛ pulchrā quā Alga. monit. an sęz intellectus dei comprehēdat singularia: ꝛ dictum est q̄ non: qm̄ singularia sunt infinita. nullus intellectus comprehendit infinita. ergo intellectus dei non cōprehendit singularia in secunda figura. Respondet q̄ infinitum non potest cōprehendi ab intellectu nostro: eo quia nō cōprehendit singularia simul: sed successiue. ꝛ impossibile est infinitū pertransire: attamē apud intelligentiā dei qui omnia comprehendit insimul per eius essentiā cōprehendit singularia ꝛ infinita: immo scientia dei non est finita differēs ab infinita. maior ergo ꝓpositio. d. nullus intellectus cōprehendit infinitū. falsa est de intellectu primi. dicit ergo. ꝛ est notandū q̄ apud nos. i. quo ad intellectū nostrū est impossibile cō prehendere infinitum in actu: cuius rōnē dicit: q; scibilia. i. ea que scimus sunt adituicē separabilia. i. non scīuntur insimul. sed vnū post alterū: vt sortem post platonē. Sed si ponendū. i. ꝓcedendū erit hic esse quādam sciam in qua oia scibilia vniri poterunt: vt est sciētia primi in qua oia insimul ponunt: esset apud eū sciētia finita equalis infinite. i. scia finita ꝛ infinita haberēt eādem vim. ꝛ oia ista demōstratiue ꝓbata sunt a phis. (Debes scire q̄ intellectus primi non intelligit vel scit singularia nisi ꝓout est cā illorū sub rōne entis ꝛ esse: ideo intelligit illa sub rōne esse ꝛ entis ens vel esse nec finitū: neq; infinitū: ideo sciētia dei ꝓout est finita non differt ab illa vt est infinita: ꝛ q; cognoscit illa ꝓout est cā: ꝛ esse causam est dei essentiale: ideo insimul oia singularia comprehēdit ꝓout est possibile ei. i. sub forma entis ꝛ esse eius: ꝛ sic maior ꝓpositio vniuersaliter neganda est: iz de intellectu nostro veritatē habeat. (Et ideo.) Nūc apponit correlariū: qō quasi dictū est: ꝛ est. q̄ scia dei est simplex vna ꝛ in actu: ꝛ syllogisticus eius cōponitur sic: quelibet pluralitas a deo auferenda est. sed qn̄ pluralitas scientie hoc mō intelligit: sicut dictū est: est quedam pluralitas: qm̄ qn̄ intelligitur sciam dei esse singulariū vt singularia. ꝛ potentialē ꝛc. vt sic est pluralitas: concludit in prima figura q̄ ipsius sciētia sit vna ꝛ in actu. i. simplex ꝛ non potentialis: ꝛ huius primo tāgit minorē: scōo ibi. (Et quelibet.) tangit maiorem. tertio ꝛcluditonē: ꝛ ꝑba eius sunt manifesta per se. (Sed de hoc.) ostēdit difficultatē qōnis dicens. sed de hoc. i. isto mō scientia clare informari ab humano intellectu est impossibile: cuius rōnē dat dicēs: si enim hoc perfecte sup. homo intelligeret esset suus. i. hois intellectus vnus ꝛ idē. i. equalis perfectionis cum intellectu ipsius dei benedicti: qō est impossibile: ꝛ cō sequētia patet: qm̄ opinio esset omnino equalis vtriusq;. (Sz dices. Auer. scōo. meta. com. 1. vult q̄ sit possibile intellectui nostro cognoscere dei essentiam: ꝛ per consequens dei scientiam. (Dicendum q̄ sicut ipse glosauit Arist. ita ego glosō cum: q̄. s. exemplum istud notat difficultatē. q. d. q̄ difficile est intellectum nostrum intelligere dei scientiam: non tamen impossibile simpliciter. (Et quia scire.) Soluit questionem tacitam: posset enim quis dicere: licet sciētia dei nō sit vniuersalis nec particularis: an sit magis ꝓpinqua alteri istarum: dicit respondendo: et quia scire particularia. i. species apud nos est scientia in actu: patet ergo q̄ scientia dei est magis ꝓpinqua scientie particulari q̄ vniuersali: licet nulla sit istarum per se: vt su-

Qualiter deꝰ itelligit singularia.

dubitatio

Solō.

UVA. BHSC. IyR_120_2

perius dictum est. ¶Sed cõtra.quoniam scientia dei est per essentiã eius. essentia sua est ens adeo q̃ ei respondet gradus entis:est enim essentia dei vniuersalis per essentiam:ergo maxime est vniuersalis:z vniuersali scientie propinqua. ¶Dicendum q̃ singulare duo habet.s.actualitatem z determinationem:z habet materialitatẽ:est enim singulare actualissimũ respectu vniuersalis:z determinatissimum:z nullo modo potentiale contrahibile:habet etiam materialitatem:cum singulare concernat materiam z appẽditia materie. Dicẽdum ergo q̃ auer. hic loquitur de singulari quo ad primum modum:non quo ad secundum modum:ratio autem concludit scientiam dei esse vniuersaliorem quantum ad respectum secundi modi:z sic patet intentio Auer. hic. dubitatio Solo.

ALGA. DUB. iiij.

ALgazel.sed in predictis obiecit auicẽna:in quibus aliqui philosophi opinati erant:q̃ deus gloriosus nihil scit preter seipsum:vt eos nõ sequeretur de necessitate ponere pluralitatem in deo. Unde miratur qualiter concedimus eis remotionem pluralitatis a deo:et postea concedimus q̃ ipse sciat alia entia preter eum: et q̃ ipse deus ignorat omnia entia preter seipsum:z q̃ sciat ipsa entia.sciens namq̃ perficitur ex suo scibili:z sequeretur ex istis q̃ scibile dei nobilius esset eo:quod est falsum. ¶Quare conatus fuit dictus auicenna opinari quod scire deum seipsum z alia entia:idem est q̃ esse eius:z de ista cõuersione stupefacti sunt philosophi:vnde manifeste asserere possumus q̃ nulla secta philosophorum clare de predicto proposito inuenire potuit veritatem.

¶In hoc dubio algazel inducit motiuum Auicenne:z opinionem eius:et dicit.Sed in predictis obiecit auicenna:in quibus aliqui philosophi opinati erant quod deus gloriosus nihil scit preter seipsum:et hoc dixerunt sup.vt non sequeretur eos de necessitate ponere pluralitatem in deo:idest vt euitarent compositionem in deo:ideo tantum deum scire seipsum dicũt. (Unde miratur:)cum reiterauit opinionem philosophorum ponit motiuũ auicenne dicens:vnde miratur sup.auicenna qualiter nos concedimus eis scilicet philosophis remotionem pluralitatis a deo:idest quod deus nõ est compositus ex scientia et scibili:et postea concedimus quod ipse sciat alia entia preter eum:z quod ipse deus ignorat omnia entia preter seipsum: et quod sciat ipsa entia:hec enim sunt concessa.concessum est enim deum tantum se scire:et quod sciendo se sciat alia entia : et quod ipse deus ignorat alia:eo quia non scit illa in propria forma:et q̃ aliquo modo sciat ipsa entia:et quomodocunq̃ arguit probando quod deus non scit aliud.d.sciens namq̃ perficitur ex suo scibili:sed per se deus scit aliud:ergo sequitur quod perficitur a suo scibili:et tunc dedit inconuenientes dicens:z sequeret ex istis quod scibile dei nobilius esset eo:idest ipso deo:quod falsum est:z cõsequẽtia patet.quoniam omne perficiens est nobilius perfecto : vt patet.(Quare conatus est.) Hũc opponit opinionem auicenne dicens:quare conatꝰ fuit

UVA. BHSC. IyR_120_2

dictus auicenna opinari q deum scire seipsum z alia entia: sit idem quod esse eius: idest quod scientia sui et aliorum sit esse dei: z ideo nō accidit deo pluralitas: z laudat hanc opinionem dicens: et de ista conuersione auicenne ad philosophiā stupefacti sunt philosophi sup. nostri tempozis: eo quia Auicenna erat extraneus a philosophia: cum igitur conuersus sit ad philosophos: stupefacti sunt philosophi: vnde manifeste asserere possumus q nulla secta philosophozum clare de predicto propositio inuenire potuit veritatem: nisi sup. solus Auic. z sic patet sermo auicē. z opinio ꝛc.

AVERROIS.

TOs dicimus q responsio horum verborum clarissime apparet in precedentibus. videlicet. qō si philosophi opinati sunt quod ipse deꝰ sciat entia modo quo sit vilioz eis scibilibus: sequitur vt causatum non reducatur ad causam: et nobilius esset vilius: sed non cauent sibi isto modo: sed quod ipse deus sciat entia modo nobilioꝛi illo quo nos scimus ea. Sed qualiter possibile fuerit multiplicare scibilia in deo benedicto questio est p se: z per hoc philosophi sibi non cauent opinando quod deus nō sciat nisi seipsum sicut attribuit eis alga. immo propter id quod dictum est. et auicen. insudauit se conuenire inter opinionem dicentis quod deus non sciat nisi seipsum: et quod sciat omnia entia modo nobilioꝛi illo quo nos ea scimus: et hoc satis patet ex dictis suis. videlicet. q scire deum benedictum seipsum z omnia alia entia mundi idem est. Licet ipse istud non dicat ita clare. Cō stat ergo ex dictis quomodo acerrimus est error huius hominis z suum facinus est in eo qō attribuit philosophis.

¶Nunc Auer. vult accusare auicennam quantum ad intellectum questionis. secundo ibi. (Et per hoc philosophi.) Vult accusare alga. quantum ad illud quod imponit philosophis. Quantum ad primam partem quasi excusando se a declaratione opinionis auicen. dicit. dicimus nos qō responsio horum verborum: idest ad hec verba clarissime apparet in precedentibus: vult dicere solutionibus predictozum dubiozum: ideo nolo immoꝛari. (Videlicet q si philosophi.) Nunc ponit verba auicenne quibus dubitauit. videlicet. quod si philosophi opinati sunt qō ipse deus sciat entia modo quo sit vilioꝛ eis scibilibus: idest modo nostro: scilicet prout perficitur a rebus: sequitur vt causatum: idest entia causata non reducātur ad causam: immo potius causa reducitur ad causatum: z sequitur vt nobilius esset vilius: quia deus optimus in natura esset vilioꝛ rebus: hoc fuit motiuū auicen. ergo. s. q si deus intelligeret aliud: ergo vileſceret: quoniam perficitur a rebus. (Sed non cauent.) Nunc reprehendit auicennam quantum ad duo. primo: quia non vtitur in solutione eius verbis philosophozum. secundo: quia nō respondet ad questionē prout mouit ipse eam dicens: sed sup. philosophi non cauent sibi: idest non euitant hoc inconueniens: modo quē dicit auicenna. videlicet. quod ideo non sequitur: quia scire deum se et alia

UVA. BHSC. IyR_120_2

sit vnum et idem.sed sup.philosophi vtuntur his verbis: quod ipse deus sciat entia modo nobiliori quo nos scimus ea:idest equinoce prout scientia nostra causata est a rebus:et dei scientia causa est rerum: vt dictum est.12. meta.commen.51.z adductum est in precedentibus.ergo solutio auicenne peccauit in verbis.(Sed qualiter.)Nunc reprehendit ipsum quantum ad rem:quoniam questio mota ab auicen.fuit quomodo deus scit alia:et tamen scientia sua non est composita.inquit modo auer.sed qualiter possibile fuerit multiplicare scibilia in deo benedicto:questio est per se:idest seorsum ab illa quaz soluit.huic.potest enim questio intelligi:an deus scit alia z an deus sciat scientia composita.huic mouit questionem sub secundo intellectu:scilicet an scientia dei sit composita:et soluit eam ad primum intellectum:declarando quod scit alia:non tamen sequitur quod vilescit:ergo peccauit auicen.quantum ad rem:cum solvit vnam quam non mouit.et tacuit sol.illius quam mouit.(Et per hoc philosophi.)Nunc vult accusare alga.dixit enim alga.ad intellectum secunde questionis:q scientia dei nō est composita:quoniam secundum philosophos deus non scit nisi se.Cui contradicit auer.d.et per hoc philosophi sibi non cauent:idest non euitāt questionem illam opinando q deus non sciat nisi seipsum: sicut eis attribuit alga.immo philosophi sup.euitant illam propter id quod dictum est superius:q scientia dei est sui prout est ens:z aliorum:vt est principium eorum. (Et auic.)Declarat quomodo auicenna conatus erat mediare.d.et auicē. insudauit se conuenire inter opinionem dicentis:q deus non scit nisi se: vt fuit opinio alga.et vt sciat modo nobiliori illo quo nos scimus ea:que fuit opinio philosophorum:quod ostendit esse ad eius mētem.d.z hoc satis patet ex dictis suis.vz.sup.que fuerunt:quod scire deum benedictum seipsum z omnia alia entia mundi est idem:licet istud ipse non dicat ita clare:ergo quasi mediat cui contradicit: ergo constat ex dictis quomodo acerrimus est error huius hominis z suum facinus:z peccatum est in eo.i.illo qō dolose philosophis imponit:imponit enim deum scire se est idem quod deuz scire alia omnia:z hoc falsum est:sed videtur q auer.contradicat sibi:quoniam superius dixit quod deum scire se z alia idem est quod esse eius z esse aliorum. Dicendum q differentia auer.z auicen.in hoc consistit:quoniā auicen. et auer.voluit deum vnico actu sciendi scire se z alia:prout illa alia sunt eadē cum esse dei:quia vt dixi entia a parte dei sunt eadem ipsi.auicenna opinatur q deum scire se z alia prout alia sunt diuersa ab eo est idem:z istud facinus est:z error acerrimus:vt visum est superius:z sic amouet ꝯtradictio. Dñia iter auer.

ALGA. DUB. v.

Jt Algazel respondens pro philosophis:et si aliquis diceret quod ipse deus scit se in eo quod est principium modo relationis:et scientia relatiuorum est vna.paternitas enim et filiatio simul z se mel cognoscuntur.Unde sicut hic plures scientie vniuntur:eo⁹ em modo dici potest in deo benedicto.vz.q ipse scit seipsum principium entium: z est vna z eadem scientia:lz pluralitatem aliquo modo retineat. Rursus quō hoc intelligit in vno causato relatiuo sibi z nō iſert pluralitatē: ergo

UVA. BHSC. IyR_120_2

multiplicatio ipsius siue illius quod est in genere suo non infert pluralitatem. Preterea sicut qui scit rem ⁊ scit quod eam ipse scit vna ⁊ eadem scientia: sic vna ⁊ eadem scientia est cum istis multiplicationibus: maxime quia loquentes opinantur quod scibilia dei sunt infinita. Et quod eius scientia est vna ⁊ eadem: non q̄ attribuant ei scientiam infinitam. Hucusq; sunt verba Algazelis nomine philosophorum. Sed ipsi respondent pro eis sic: si dei scientia vna ⁊ eadem est omnimode non imaginandum est quod dependeat a duobus scibilibus: quia vt philosophi ponunt infert pluralitatem: ⁊ tamen sollicitantur in hoc: ita quod dicunt q̄ si deus haberet quiditatem denominatam ab entitate: esset hic pluralitas in deo. Et ideo secundum philosophorum radices impossibile est ponere vnam ⁊ eandem scientiam a pluribus scibilibus dependentem: ita quod pluralitatem non inferat: ideo magis infert hic pluralitatem q̄ attribuere ipsi deo esse super suam quiditatem. Similiter ad id quod dicebant quod scientia relationum est vna ⁊ eadem. ¶ Dicimus quod est falsum: immo sunt tres scientie. videlicet. duorum relationum ⁊ que est relationis. ergo sunt scientie distincte. Similiter ad id quomodo deus scit se ipsum et genera singularia: ⁊ quod ipse est ipsorum principium. Dicimus quod infert necessario pluralitatem. Amplius ad id quod dicunt. videlicet. quod si aliquis scit rem scit sine dubio q̄ ipse scit eam eadem scientia. Dicimus quod nō est sic: immo sunt due distincte. Patet ergo qualiter philosophorum defectus acerrimus est in hoc proposito.

¶ Debes scire q̄ Alga. phis imponit quod deus nihil sciat nisi se: ⁊ quod omnino ignoret hec: ⁊ hoc: q̄ si deus scit se ⁊ alia: in deo accideret compositio: vt declaratum fuit istis diebus elapsis in nostris scholis. vult Algazel primo narrare argumenta quorumdam philosophorum qui probant q̄ deus non modo scit se: immo ⁊ alia: secundo ibi. (Sed ipse.) respondet his argumentis: inquit ergo Auer. Ait Alg. respondens pro philosophis. sup. primo adducendo argumenta aduersariorum que sunt infrascripta: pōt ergo argumentum componi sic. scientia relationum est vna. scientia dei ⁊ aliorum est scientia relationum. ergo est vna. maior probatur exemplo. inquit ergo primo ponens minorem: et si aliquis diceret q̄ ipse deus scit se
prīa rō. in eo quod est principium aliorum. et sup. alia: quorum est principium modo relationis: hec est minor scilicet scientia dei et aliorum est relatiua. Deinde ponit maiorem. d. et scientia relationum est vna: cuius exemplum ponit. d. paternitas enim et filiatio simul et semel cognoscuntur. Deinde ponit conclusionem. d. vnde sicut hic. i. in relatiuis plures scientie vniuntur idest diuersorum est vna scientia: eodem modo dici potest in deo benedicto videlicet. quod ipse scit seipsum principium entium: et est vna et eadem scientia: licet pluralitatez aliquo modo retineat. Est ergo conclusio argumenti. quod deus vna scientia numero scit se et alia: contra philosophos: vel positionem quam philosophis imponit. (Rursus.) Nunc ponit secundam rationem contra philosophos: et ratio consistit in hoc qualiter possibile est intelligere

UVA. BHSC. IyR_120_2

telligere causatum.taliter potest intelligi ꝛ causa:sed potest causatum intelligi vnica scientia cum sua causa.ergo potest causa intelligi vnica scia cum causato.dicit ergo rursus quomodo hoc intelligitur in vno causato relatiuo sibi.i.quod refertur ad deum:ꝛ tñ sup.scientia illi⁹ causati ad cāz primam non infert pluralitatē.suppleas.eodem mō pōt intelligi cā in habitudine ad causatum:ꝛ tamen nō erit intellectio cōposita:tacet minorē ꝛ infert conclusionem.d.ergo multiplicatio ipsius siue illius quod ē in gñe suo.i.ergo intellectio cause in relatione ad causatum que cā est vni⁹ gñis cuz causato non infert pluralitatem:ꝛ sic patet esse pole deum intelligere se ꝛ alia vnica scientia prout deus dicitur relatiuum qdā ad alia.(Preterea.)pōit tertiā rationem contra phos:ꝛ rō cōponit sic.sicut se hz intellect⁹ intelligēs aliquam rem:ꝛ scīēs se scire illā rem.sic deus sciens se ꝛ sciens alias res p similitudinem quam existimant esse bonam.huic maiori subintelligēde apponit minorem.d.sicut q scit rem:ꝛ scit q ea ipse scit vna ꝛ eadē scia: hec ē virtus minoris:apponit conclusionem.d.sic vna ꝛ eadem scientia est cum istis multiplicationibus.i.sic ergo deus scit se ꝛ alia vna ꝛ eadē scientia numero.(Maxime.)Confirmat argumentum.d.maxime sup.errāt phī:qz loquentes.i.theologi opinātur q scibilia dei sunt infinita:ꝛq ei⁹ scientia est vna ꝛ eadem:non q ei attribuant sciam infinitā.arguo ergo sic.si pole est scire infinita scientia vna:ergo pole est scire plura eadē scientia:ꝛ per cōsequens deus potest scire se ꝛ alia vna ꝛ eadem scientia.inquit auer.vsq; huc sunt verba Alga.adducta contra philosophos nomine philosophoruz ad uersarioꝝ veris philosophis.(Sed ipse.)Nunc exponit pro philosophis veris:ꝛ reprobat eorum opinionem.scōa ibi.(Similiter ad id.) Respondet ad argumenta per ordinē.inquit.ſz ipse respondit pro eis sic:si dei scientia vna ꝛ eadem est omnimode:non imaginādū est q scia dei depēdeat a duobus scibilibus.ſ.ab ipso deo ꝛ rebus generabilibus causatis:quia vt philosophi ponunt hec dependentia infert pluralitatez:est ergo solutio:quod deus potest scire se ꝛ alia:non scientia causata ab illis.(Et tamen.) Ostendit qualiter est hec intentio philosophoruz.ſ.in deo non esse compositionem scientie ꝛ scibilis seu scientiarum:probant enim philosophi q si deus esset id in quo essentia esset distincta ab esse in eo esset compositio:ꝛ habent hoc pro maximo inconuenienti:arguo modo sic.inconueniens est in deo esse compositionem ex esse ꝛ essentia:ergo multomagis ex substantia ꝛ accidente:dicit ergo.ꝛ tamen sollicitantur in hocita q dicit q si deus haberet quiditatem denominatam ab entitate id est quiditatiuum vbi esse denominat illam tanquam realiter diuersuz esset hic pluralitas in deo:quod maxime reputant inconuenīs.ideo dicit:ꝛideo ſm phoruz radices:impossibile est ponere vnam ꝛ eandē sciam a pluribꝰ scibilibꝰ dependentem:ita q pluralitatem non inferat:ideo magis infert hic:scilicet in eo q quis diceret scientiam esse additam essentie quam attribuere ipsi deo esse super quiditatem.sup.additam.(Similiter.)Nunc soluit ad argumentum primum: et dicuiter negat maiorem:dicit ergo similiter ad id quod dicebant q scientia relatiuorum est vna ꝛ eadem.dicimus quod est falsum:immo sunt tres scientie.videlicet.due duorum relatiuorum ꝛ tertia illa que est relationis: ergo sunt scientie distincte.(Similiter.)Respondet ad secundam.et primo replicat vim eius.d.similiter ad id argumentum sup. quomodo deus scit seipsum ꝛ genera singularia:ꝛ quod ipse est ipsorum principium:ꝛ addas: ꝛ quod possibile est causatum intelligere se ꝛ causam vna scientia:dicimus quod in causato infert necessario pluralitatem:eo quia causatuz intelligit se ꝛ causam diuersis scientijs.(Amplius.) Soluit ad tertiam.d.amplius

Secunda

Tertia.

Solutio.

Ad ꝓmā.

Ad scōaz.

Ad tertiā

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad id quod ipſi dicunt. videlicet. q̄ ſi aliquis ſcit rem: ſcit ſine dubio quod ipſe ſcit eam eadem ſcientia. dicimus quod non eſt ſic: id eſt dicimus quod minor eſt falſa: ummo ſunt due diſtincte. concludit. d. patet ergo qualiter philoſophorum. ſup. aduerſariorum defectus eſt. & errimus in hoc propoſito: ſolute ergo ſunt rationes pro philoſophis.

AVERROIS.

DIcimus. q̄ huius hominis verba hic fuerint longa: ⁊ vtplurimum dialecticalia. Sz ipſorum verborum ſententia ſub duabus cõcluſionibus continetur: ⁊ id q̄ cõſtat ex his ẽ. q̄ aſſerendo ſcientiam dei vnam eſſe dixit q̄ i noſtris intelligibilibus: prout intelligentia intelligit ea non multiplicantur: ſicut in entibus reperitur. videlicet. q̄ ſunt alique res in quibuſdaz entibus: que non in illis rebus multiplicantur: vtputa quod res eſt vna: ⁊ ens eſt neceſſarium: vnde ex hoc ſecundum eum deprimitur q̄ vna ⁊ eadem ſcientia multa vel forte infinita continet. Et prima duarum predictarum ab Alga. ductarum eſt quod ipſe ſumit exemplar ab imaginabilibus rebus que contingunt intellectui in anima: et ſunt ſimilia entia comitantibus relatiões entium adinuicem ⁊ eorum negationem: apparet q̄ relatio que contingit intelligibilibus non multiplicationem intelligibiliũ inferat: ⁊ allegatio ipſius ſuper hoc eſt: quod relatio comitãs relatas res ſic habeat. Et ipſe poſtea obiecit dicte auctoritati dicendo: quod relatio ⁊ duo relatiua ſunt plura ⁊ pluribus egent ſententiſs: vt diffuſe meditatus fuit oſtendere. Et nos dicimus q̄ hic error accidit et aſſimilando ſcientiam humanam ad diuinaz. Vnde dicimus quod quicunq̄ moueat dubium in diuina ſcientia: ⁊ perpendit illud ſoluere per humanam ſcientiam: eſt manifeſtum: quod ille tranſfert iudicium preſens ad abſens in duobus entibus in maxima diſtantia diſtantibus. videlicet. in ſpecie ⁊ in genere. Secunda vero predictarum rerum fuit. quod nos ſcimꝰ rem eſſe: et ſcimus quod nos ſcimus eam et non denominatione addita ſuper primam: quia procederetur ad infinitum. Sed nos dicimus quod hoc nihil eſt. Quia ſatis patet quod procederetur ad infinitũ ſi aliquis ſciret rem ⁊ ignoraret quod ipſe ſcit eam: et poſtea ſcit quod ſcit eam: ⁊ ex hoc innouetur ſecunda ſcientia: et ideo non eſt poſſibile procedere ad infinitum: ſicut putabat ipſe.

Quult nunc Auer. redarguere quedam dicta Alga. ⁊ primo propõit ſummam intentionis eorum. ⁊ inquit. Dicimus nos quod huius hominis verba hic fuerunt longa: ⁊ vtplurimum id eſt quantum ad maiorem partem eorum dialecticalia: ſed ipſorum verborum ſententia duabus concluſionibus continetur. (Et id quod.) Nunc exequitur ⁊ primo proponit quoddaz

UVA. BHSC. IyR_120_2

necessariū ad suū ꝓpositū.scḋo ibi.(Et primo duaꝝ)ponit ꝛcliones sūmatim inquit ergo in prima.Et id qꝫ cōstat ex his est:qꝫ assꝛendo sciam deꝰ vnam esse:dixit qꝫ in nostris intelligibilibꝰ ꝓout intelligētia.i.intellꝰ intelligit ea nō multiplicankꝛ.i.res intelligibilesab intellectu nostrovna scia intelligunkꝛ:vt relativa ⁊ multa alia:timo ꝓbauit hoc dicēdo qꝫ sicut in entibus reperitur.vȝ.qꝫ sunt aliqne res in quibusdam entibus que in illisrebꝰ nō multiplicankꝛ:vt puta qꝫ res est vna:⁊ ens est necessariū:ens enim ⁊ vnū idem sunt simpliciter:sicut ergo ex natura rei vnū ſm rem pōt eē multa ſȝ rōnē:inquit ꝓꝓ hoc:vnde ex hoc ſm eū deprimikꝛ qꝫ vna ⁊ eadē scia multa ⁊ forte infinita cōtinet:eo qꝫ scientia est res in anima:timō sicut res extra aiam pōt esse vna in subiecto ⁊ plures ſm modū:multofortiꝰ res in aia sicut est scientia:pōt esse vna in ſubo ⁊ plures in habitudine.istud est illud necessariū qō auer.ꝓponit.(Et prima duaꝝ ꝑdictaꝝ.)Nūc ponit ꝛcliones summatim.⁊ inqt.⁊ prima duarū ꝑdictaꝝ ab Alg.ductaꝝ est qꝫ ipe sumit exēplaꝛ ab imaginabilibꝰ rebꝰ que cōtingūt intellectui in anima nostra:⁊ sūt silia entia comitantibus relationes entiū adinuicē.i.⁊ illa entia a qbꝰ sumpliꝛ exēplar sunt res relatiue:⁊ res ꝓmitātes coꝝ negationē.i.⁊ res qbꝰ nihil coꝛrūdēt in re qbꝰ potiꝰ rñdet nō esse inqt mō Auer.appet qꝫ relatio q̄ contingit ītelligibilibꝰ nō infert multiplicatiōem intelligibiliū:⁊ allegatio .i. ꝓbatio ipsius est super hoc qꝫ relatio cōcomitans relativas res:sic se hȝ: qm̄ vna est scientia duoꝝ relativoꝝ:dicit mō Auer.⁊ ipse Alga.obiecit dicte auctoritati.i.exēplo dicendo qꝫ relatio ⁊ duo relativa sunt pꝛia:⁊ pluribus egent sententijs:vt diffuse meditatus est ostēdere.(Et nos.)Cū posuit primā cōclusionē:nūc reꝓbat eam ⁊ dicit:⁊ nos dicimus qꝫ hic erroꝛ accidit:⁊ assimilando scientiam humanam ad diuinā:bene dicimus qꝫ cunqꝫ mouet dubium in diuina scientia ⁊ perpendit illud ſoluere per humanam scientiam est manifestum qꝫ illud transfert indiuiduum ꝑsens ad absens.i. indiuiduum generabile ⁊ sensatum ad eternum insensatum.dico absens.in duobus entibus in maxima distantia distantibus.videlicet.in specie ⁊ in genere. ¶Sed dices.de insensibilibus non possumus loqui nisi per sensibilia.ergo non malefecit Algaȝ.per simile in nostro intellectu declarare in intellectu primi. ¶Dicendum quod erroꝛ fuit Alga.credendo per hec omnino scire illa:⁊ credere hec esse illis similia omnino:sed quod qualiter ꝓ hec veniamus in illorum cognitionem:non est dubium vt ſatur ab auerr. tertio de anima.com.ȝ6.(Sed̄a vero)ponit secundū.d.secūda vero predictarum rerum fuit qꝫ nos scimus rem esse:⁊ scimus qꝫ nos scimus eam et non denominatione.i.scientia noua addita sup primā:qꝫ ꝓcederet in infinitum.inquit auer.sed nos dicimus qꝫ hoc id est hec ratio nihil est:quod oñ dit.d.quia satis patet qꝫ ꝓcederetur ad infinitum:si aliqus sciret rem et ignoraret qꝫ ipse scit eam:⁊ postea scit quod ipse scit eam:adeo qꝫ ex hoc innouetur secunda scia.vult ergo contra alga.habere qꝫ homo scit rem:⁊ scit se scire illam:⁊ ibi statur per vnam regulam.qñ aliqd est tale per aliud:illud per quod est tale:est tale per se:vt dicit.8.phyſi.cō.46.ideo concludit d.⁊ ideo non est poke ꝓcedere ad infinitū:sicut putabat ipse:⁊ ſic patet qualiter alga.in duabus conluſionibus peccauit aliqualiter.

dubitatio

dubitatio

ALGA. DUB. vſ.

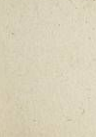

Jt Alga.⁊ ſi aliqs diceret qꝫ hoc dubiū ſequikꝛ tñ Aut. ipse.n.opinatus est qꝫ deꝰ alia entia ꝓter eū sciat.Sȝ all q̄ veraces ꝓbi ꝓuentūt qꝫ ipe deꝰ nō scit niſi ſeipm:ergo ſecundum eos hoc dubiū remouek.Nos dicimus qꝫ mo

UVA. BHSC. IyR_120_2

uens hoc argumentum deberet merito tacere ꝛ stupefieri de ipsius vtilitate. Quilibet enim homo vel angelus cognoscit seipꝫ et suum principium: et alia entia preter eum. Unde si ipse deꝰ non sciret nisi seipsum: esset ergo defectibilis respectu creaturarū humanarum: maxime angelorum: immo quod plus est: id quod videtur cognoscere seipsum nouit aliud extra se: ꝛ non est dubium quod scientia est nobilitas ꝛ perfectio: ꝛ ignorantia totuꝫ contrarium se habet. Rursus ꝓ̄i sūt cōsueti dicere quod ipse deus est diligens: et quod habet mirabilem gloriam. Unde etiam mirandum est qualiter possunt et talia attribuere: posito enim quod ipse sit sciens simpliciter sine quiditate: quomodo poterit esse ignorans omnia alia preter eum cum produnt ab eo. Qualis igitur etiam differentia est inter eundem deum ꝛ vnum hominem mortuum: nisi quod ipse deus seipsum nouit ꝛ cognouit: ꝛ mortuus minime. Amplius dicamus quod possumus eos compellere vt concedant pluralitatem in deo benedicto hoc modo. videlicet. aut scientia dei eadeꝫ est quod ipse deus: aut differunt adinuicē. si differunt: statim ergo concessa est pluralitas in deo: si sunt vnū ꝛ idem: qualis est ergo differentia inter hoc ꝛ dictum dicentis: ꝙ scire hoc seipsum idem est quod ipsum: sed hoc summa fatuitas est: homo namꝙ multotiens essentiam suiipsius ignorat et scit: quod est postea: et tunc remouetur illa ignorantia quandoꝙ: et hec differunt abinuicem sine dubio. Et licet diceremus qꝫ deus scuit seipsum: non ex hoc sequitur quod ipse cum eius scientia sit vnum ꝛ idem. Et si forte dicti philosophi dicerent quod ipse deus purus est intellectus absꝙ alia substantia. Dicimus quod hoc est impossibile. Scientia enim intellectus denominatio quedam est que subiecto sine dubio indiget: vt in aliis accidentibus reperitur. vnde dicimus quod ex hoc apparet defectus philosophorum in presenti proposito. Et nos deo dante in sequentibus declarabimus quod ipsi nequeunt ostendere quod ipse deus seipsum: neꝙ cetera entia sciat.

¶ Nunc Alga. in presenti dubio vult reprobare philosophos: ꝛ primo declarat qualiter predictum dubium est contra Auicennam ꝛ non contra peripatheticos. Deinde arguit contra peripatheticos. inquit. ꝛ si aliquis diceret quod hoc dubium. i. datum sequitur tantum Auicen. i. est contra auicennam tantum: cuius rationem ait. d. ipse enim opinatus est quod deus alia entia preter eum sciat: ergo sup. dubium factum procedit contra auic. ꝛ ostendit qualiter non est contra peripatheticos. d. sed aliqui veraces philosophi conueniunt ꝙ ipse deus non scit nisi seipsum: ergo secundum eos hoc dubium remouetur. i. non habet locum. (Nos dicimus) cum declarauit qualiter hoc dubium procedit contra Auicen. ꝛ non contra philosophos: nunc arguit contra philosophos rationibus nouis: ꝛ primo vilipendit eos. d. nos dicimus ꝙ remanens. i. soluens: hoc argumentum illo modo deberet merito tacere ꝛ stupefieri de vtilitate eius. i. suiipsius. (Quili-

UVA. BHSC. IyR_120_2

bet enim homo)nunc declarat solutionem illam esse falsam:& arguit entimematice:& ratio stat in hoc:si deus non sciret nisi se:esset defectibilis respectu hominis:& maxime respectu angeli.consequentiam probat: quoniam minora intelligeret ipso angelo:& ipso homine:quoniam homo & angeli non modo se:immo alia intelligunt:vt patet in ter.huius rationis.primo ponit pbationem cõsequẽtie.d.q̃libet.n.hõ vel angelus cognoscit seipm & suum principiũ:& alia entia preter eum.(Unde si.)ponit nunc entimema dicens.vnde si ipse deus non sciret nisi se:ergo esset defectibilis respectu creaturarum humanarum quanto maxime respectu angelorum:et sic pz tota ratio.(Immo q̃ plus est)hic ponit secundam rationem contra idem:et potest ratio sic componi:illud quod videt cognoscere seipsum nouit aliũ extra se.Sed suppleas:deus cognoscit seipsum.ergo deus nouit aliud extra se.maior ponitur tantum & non probatur:quia ibi infra.(Qualis ergo est differentia inter hoc &c.)probatur.ideo vsq; ad illum dimittatur locus: minor autem est peripatheticorum vt dictũ est.(Et non.)Soluit dubiũ contra primam rationem:qm̃ sicut dicit.12.metaphy.cõ.51.Scientia vilium non est digna apponi in re nobilissima:sicut est deus:cuius exemplum ẽ:sicut videre turpida visibilia non decet honesta videntem videre.ergo cum entia generabilia sint vilia in comparatione ad deum non decet deum videre:& sic ad primam rationem negatur consequentia.& ad probationem patet solu.ex hoc:eo quia homo & angelus non sunt perfectissima qualis est deus &c.Hanc ergo questionem remouet.d.& non est dubium q̃ scientia est nobilitas & perfectio:& ignorantia totum contrarium se habet.i.est vilitas & imperfectio:vult ergo dicere q̃ licet ei congrunt scire vilia non propter hoc vilescit:eo quia & si obiecta sensibilia vilia sunt:attamen scientia est perfectio & bonitas.(Rursus.)hic ponitur tertia ratio:& componit sic: omne diligens entia habens mirabilem gloriam intelligit dilecta:hãc maiorem supponit:& statim apponit minorem.d.rursus philosophi sunt consueti dicere q̃ ipse deus est diligens sup.entia:& q̃ habet mirabilez gloriã. id est in hoc:qz misericors est eorum que diligit.concluditur ergo conclusio q̃ deus intelligit dilecta'quorum est misericors.(Unde etiam.)adducit quartam rationem:& sic componitur.nullum sciens simpliciter sine q̃dtate differẽte ab esse est ignorans ea que sunt extra ipsum:sed deus est simpliciter sciens sine quiditate differente ab esse.ergo non est ignorans res extra ipsum.primo ergo proponit quod vult destruere.d.vnde etiã mirãdũ est qualiter possunt ei talia attribuere.(Posito enim.)&nunc arguit & ponit minorem.d.posito enim q̃ ipse sciat simpliciter sine q̃dtate.i.differenter ab esse:ponit conclusionem sub forma cõnis.d.qũo poterit esse ignorans omnia alia preter eum:quasi dicat non.(Cum procedunt.)probatur maior & componitur sic:nullum sciens simplr a quo pcedũt oia ignorat illa.sciens sine quiditate differenter ab esse est id a quo procedunt omnia. ergo nullum sciens simpliciter sine q̃dtate &c.ignorat oia alia.huius tangit minorem.d.cũ procedant ab eo.(Qualis igitur etiã.)Nunc ponit q̃ntã rationem:& potest sic cõponi:illud quod est homini mortuo plus ꝓpiquũ est vilius:eo q̃ ab illo est remotius.sed deus intelligens tantum se est propinquior homini mortuo ipso homine viuo:ergo deus est vilior homine viuo.minor pbatur:qm̃ homo duo hz.s.q̃ intelligat se & itelligat alia:mortuꝰ q̃ negz se:negz alia:deꝰ est in medio.caret em̃ sciẽtia aliox:& quãtũ ad hoc accedit cuz hoie mortuo:& hz sciam sui:& in hoc differt ab eo.ergo cũ sit in medio ẽ plus ꝓpiquꝰ hoi mortuo.inquit ergo igit q̃lis ẽt ẽ dñia inter eũdẽ deum & hominem mortuũ nisi qz ipse deus seipsum nouit:& mortuus

UVA. BHSC. IyR_120_2

minime: z per hoc habetur minoris declaratio. (Amplius dicimus.) Nunc arguit contra illud qđ philosophi volunt fugere. d. amplius dicimus q̄ possumus eos compellere: vt concedant pluralitatem in deo benedicto: qđ intendunt fugere hoc modo. vz. aut scientia dei eadem est quod ipse deus: aut differunt adinuicem. si differūt: ergo statim est pluralitas in deo. si sunt vnū z idē. ergo qualis differentia est in hoc z dictum dicētis q̄ scire hoc seipsum idē est q̄ ipsum. i. nulla: idem em̄ erit dicere: scientia dei nō differt a deo z: q̄ ipse nō scit nisi se tantum. Destruit hoc. d. sed hoc est summa fatuitas: qđ declarat per exemplum hoc modo. d. homo nāq̄ multotiens essentiā suā ipsius ignorat: z scit quod est postea. i. accidentia: z tunc quandoq̄ remouet illa ignorantia arguendo ab accidentibus ad essentiam inquit modo: z hec. i. scientia sui z accidentium differunt adinuicem sine dubio: z videtur mihi q̄ Alga. voluit per hoc innuere hanc rationē: quicūq̄ scit difficilius scit facilius: sed deum scire essentiam est difficilius q̄ scire posteriora: vt ptz in exēplo de homine: ergo sciens essentiam suam sciet posteriora. (Et licet.) Nunc ostendit responsionem philosophorum esse extra propositum: ipsi em̄ credebant euadere a compositione in deo dicendo q̄ deus scit se tantum: ideo scientia eius non est composita. contra arguit Alga. d. z ly diceremus q̄ deus sciuit seipsum: nō sequitur ex hoc q̄ ipse cum eius scientia sit vnum z idem: vt posito q̄ homo sciat tantum semon sequitur scientiam hominis esse idez quod homo. (Et si forte.) adducit euasionem philosophorū ab hac replica. d. z si forte dicti philosophi dicerent q̄ ipse deus purus est intellectus absq̄ alia substantia: z per consequens similitudo hominis z dei nihil est: qm̄ homo materialis est z cōpositus. contra arguit. d. dicimus nos q̄ hoc est impossibile: cuius rationem ponit: z potest sic componi. ois denominatio z accidens additum intellectui facit compositionē: hanc maiorem supponit: explicat minorē. d. scientia em̄ est quedam denominatio intellectus quc subiecto sine dubio indiget: vt in alijs accidentibus eiusdem rationis reperitur. cōcludit errorē cop. d. vnde dicim⁹ q̄ ex hoc apparet defectus philosophorum in presenti ꝓposito z ordinat se ad sequētia: z sermo eius ptz: hec igit̄ sunt que continentur in presenti dubio.

AVERROIS.

MOs dicimus q̄ loqui de ipsius dei gloriosi scientia. vz. tam de se q̄ de alijs entibus non licet: immo prohibetur manifeste a legibus nostris. s. nō modo dialectico seu topicali: sed etiam sophisticali: z maxime ponere in libris qui ad manus cuiuslibet peruenient. z quia vulgus vt manifestum est comprehendere talium veritatem nequit ipsorum ruditate subtilitateq̄ rerum: ideo inducit eos ad insudandum vt diuinitatis negligant pulchritudinem. Et ideo non sunt talia omnibus liberanda: multa enim incongrua possunt ex hoc oriri: z hec est causa: quare via leges ponentium differt a philosophorum via: scilicet quia via legis simplex z narrata ponitur. Si forte namq̄ demonstratiue loqui insudauerint se: vulgares obijcerent eorum auctoritatibus: et excitarent dubia et argumenta sophisticalia: essent igitur dicta verba in fine in errore: vnde valde sunt laudanda dicenti-

UVA. BHSC. IyR_120_2

verba:q̄ qui tradit vulgis similis est qui dat venenum quibusdā corporibus quorūdam animalium.videlicet.q̄ illud venenum fit eis mortificale:venena namq̄ sunt res relatiue: quia aliqua sunt venena alicui animali:alicui vero sunt cibaria.Unde simile est de propositis dubijs cum vulgis.et ideo semper decet dare cuilibet id quod sue nature competit:ꝛ nos idcirco quia in hoc libro cum philosophis veracibus intendimus licite loqui:igitur est nobis de predictis tractare hic latenter:alio enim modo cauendum vt de nobis est.Unde redibimus ad propositum dicentes.quod peripathetici tractantes de omnibus comprehensibilibus inuenerunt esse duobus modis:videlicet.possibilia sensibiliter vt corpora indicabilia ꝛ actualia in eodem genere existentia: et comprehensibilia ab intellectu:vt sunt sensibilium rerum quiditates et ipsarum nature.s.nature substantiarum sensibilium et accidentium:ꝛ inuenerunt dicti philosophi quod res quiditatem habentes secundum veritatem sunt corpora:et intendimus de quibusdam denominationibus in eiusdem corporibus existentibus: ex quibus dicta corpora actualiter reperiuntur et preparanturvt ab eis aliqua procedant corporea. et differunt he denominationes ab accidentibus apud philosophos in eo quod accidentaliter sunt res addite super substantiam indicatam per se existentem:et dicte denominationes non sic se habent: immo ipsemet idē sunt q̄ substantie rerum indicatarū per se existentiū:itaq̄ si imaginaremur remotionē dictarū denominationum subiectum totaliter remoueret:ꝛ inuenimus veritatē harū denominationū q̄ in indicatis entibus reperiuntur ab operibus cuiuslibet corporiz.U.g. repertum est ab eis quare planta sit planta:ratione.vz.cuiusdam operis sibi propij.Similiter de animalibus ex quibusdam propijs operibus cuiuslibet eorum:et eodem modo comprehenderunt formas brutorum.videlicet.ex virtutibus ꝛ actionibus ipsorum propijs in eis.Amplius inuenimus quod he denominationes sunt in subiectis earum substātie:ꝛ hoc inuentum fuit ab eis ex entium de specie ad speciem:aut de genere ad genus dictarum denominationum conuersione vel permutatione:vt permutatio nature ignis ad aquam.vz.quia remota denominatione ex aqua ignis fit:ꝛ ab eodem corpus igneale procedit. Unde patet q̄ ipsi sumpserunt signum subiecti ex passionibus: sicut signum forme reperierunt ex actionibus. Impossibile est enim quod actio et passio ab vna et eadem natura procedant. Quare diffinitiue posuerunt quod omnia corpora ex duabus naturis ex agente et patiente.s.ex materia et forma componuntur. Huncupatur enī agens forma et quiditas et substantia: et patiens subiectum:et elementum: et materia. Et apparuit eis quod corpora sen-

UVA. BHSC. IyR_120_2

sibilia non sunt simplicia: ꝛ ad sensum apparet. vꝫ. de corporibus simplicibus esse composita. quodlibet namq; corpus actionem ꝛ passionem habet. Preterea opinãtur q̃ id quod de predictis duabus naturis ad sensum comprehensis ex materia ꝛ forma compositis tantum ab intellectu comprehenditur est forma: quia forme sunt intelligibiles semper: ꝛ intellectus quando ab humano intellectu separantur a substantijs earum. Similiter esse accidentium diuiditur in intellectu ad has duas naturas: licet subiectum verum ꝛ proprium eorum corpus compositum ex predictis duabus naturis. ¶ Declaratis igitur istis procedunt vlterius speculari que duarum predictarum naturarum alteram precedit: ꝛ inuenerunt quod actus precedit potentiam prout agens precedit actũ. Deinde conati sunt speculari de causis ꝛ causatis. ꝛ induxit eos inuestigatio ad causam primam actualẽ: que ceteras omnes causas entiuꝫ supercellit. Quare oportet quod sit purus actus ꝛ nullatenus potentiam retineat. Si enim aliquo modo potentiam retinet esset necessario causata quodammodo: ꝛ causa alio modo: ergo non esset prima. ꝛ quia quodlibet purum ꝛ nudum a potentia apud philosophos intellectus est necessario: oportet ergo q̃ prima causa necessario sit intellectus. Hec est summatim opinio philosophorum: ꝛ qui vult de istis clarius informari ad abundantiam librorum concurrat peripatheticorum. ¶ Prelibatis ergo his que mouerunt philosophos ad opinandum quod principium mundi. ſ. prima causa sit simplex ꝛ purus intellect⁹ coacti fuerunt dicti sapientes inuestigare de ordine mundi: ꝛ quod ordo huius mundi ex ipsius parte procedit a scientia cum illa scientia sit principium mundi ꝛ dat sibi esse ꝛ est ordo intelligibilis: ꝛ hoc sine dubio taliter est difficilis comprehensionis. Propter quod non est mirum si non ingrediatur cor vulgarium: quia subtiles vix possunt lumen rarissimum horum propositoruꝫ respicere. Amplius omnia verba huius hominis relicta: in quibus reprehendit philosophos de predicta opinione: non sunt nisi ambages ad complacendum vulgis ꝛ rudibus hominibus fingentibus legeꝫ seruare. Ergo quando ipse dixit qualis est gloria entis simplicis sine quiditate ꝛ absq; scientia eius quod ab eo procedit ꝛc. Dicimus quod sunt verba erronea ꝛ absurda. Si enim philosophi posuerunt quiditatem nudam a subiecto: est ergo necessario a denominationibus denudata. Non enim potest esse subiectum denominationum: nisi, composita fuerit ex natura potentie et natura actus: ergo prima causa est quiditas absoluta: ꝛ omnia alia entia a predicta quiditate quiditatem habent: ꝛ dicta prima causa est ens sciens omnia entia absolute: entia namq; esse habent et sunt intelligibilia prout ipse seipsum scit. Postquam igitur vlti-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ma causa est: ḥ habent igitur entia esse: ⁊ sunt intelligibilia ab eo: ⁊ ab ipsius scientia. ergo est causa esse predicatum: et quod sunt intelligiles: ⁊ philosophi negant quod sit scientia dei in entibus similis humane scientie in esse. Scientia enim humana causatur ab entibus. ergo scientia dei in entibus opponitur humane scientie. Rursus id quod dixerat qualiter possunt euadere ꝙ deo glorioso non attribuant pluralitatem: non enim euadet quin scientia dei differat ab ipso deo: aut sunt idem: si differunt: ergo data est pluralitas: si sunt idem qualis est ergo differentia ⁊c. Dicimus quod in istis verbis ostendit aut suam fatuitatem aut prauitatem. Declaratum est enim quod quedam denominationes sunt digniores denominari de substantialitate quando substantia per se existens est in actu: immo tantum existentiam in setpsis habēt: vnde modus essendi huius denominationis totum contrarium se habet ad modum accidentium licet videatur de quibusdam quod indigent de subiecto in rebus permutabilibus. Addit nanq; accidentium est quod ab alijs habeat sustentationem ⁊ quidditatem. Sustentantur autem per se: nisi id quod interdum accidit rebus generabilibus ⁊ coruptibilibus accidat: quarum quidditates indigeant de subiecto. Et ideo hec denominatio valde differt ⁊ distat a natura accidentium. ergo qui scientiam dei spernit quia assimilatur naturis accidentiū summe excecatus est: aut prauiter intendit homines a veritatis via deuiare.

¶ Nunc Auer. vult respondere dictis alga. ⁊ primo proponit excusationes eius. secunda ibi. (Unde redibimus.) incipit declarare veritatem de dictis ab illo: inquit ergo. Dicimus nos ꝙ loqui de ipsius dei gloriosi scientia. videlicet. tam de se. i. scientia eius: q̄ de alijs scibilibus entibus non licet: immo prohibetur manifeste a legibus nostris. s. non modo dialectico seu topicali: sed etiaz sophisticali: ⁊ maxime sup. prohibetur ponere in libris qui ad manus cuislibet perueniant. (Et quia vulgus: vt manifestum est.) Nunc ponit quid iam sequitur ex illo. d. ⁊ qz vulgus vt manifestum est nequit cōprehendere veritatem talium: ipsorum. s. vulgarium rudi tateq; pro ⁊ rerum subtilitate: ideo inducit eos ad insudandum vt negligant pulchritudinem diuinitatis: concludit illud. d. ⁊ ideo non sunt talia omnibus liberāda: multa enim incongrua possunt ex hoc oriri. Tunc dant differentiam inter vias legis ⁊ philosophie. d. ⁊ hec est causa quare via ponentium leges differt a via philosophorum. s. quia via legis simplex ⁊ narratiua ponitur: cuius rationem ait: namq; pro quia si forte demonstratiue loqui insudauerint se ⁊ legis vulgares obijcerent eorum auctoritatibus. i. rationibus: ⁊ excitarent dubia ⁊ argumenta sophisticalia: igitur dicta verba legis essent in fine. i. tandem in errore: vult ergo Auer. ꝙ lex debet poni sine ratione: quoniam si poneretur cum ratione: ita ꝙ tantum credatur propter rationem: tunc vulgares si responderent illi rationi forte crederēt oppositum legis: ⁊ istud dictū Auer. est etiam verum secundum legem nostram: debent enim theologi tantum rationibus contra legem solnere ⁊ non rationes apponere p̄ lege. (Unde valde.) ⁊ cum dixit hoc commendat dictum commune ⁊ dicit: vnde valde sunt laudanda verba dicentis: ꝙ qui tradit vulgis similis est ei qui dat ve

Dicta ista via philosophorum

UVA. BHSC. IyR_120_2

nenum quibusdam corporibus quorundam animalium.vz.q illud venenum sit eis mortificabile:venena namq; sunt res relatiue:quia aliqua sunt venena alicui animali:a licui vero sunt cibaria:vnde simile est de propositis dubijs cum vulgis:r ideo semper decet dare cuilibet id quod sue nature competit. ¶Debes scire q hic homo fatuus fuit quantum ad hoc: credit enim omnes leges esse datas ab hominibus:vt Auicē.dicit.10. metaphy. sue.commen.2.r credit q legislator debet aspicere inclinationem populorum pronuncie:r secundum eam ponere leges: sicut fecit Mahumetus:qui videns sarracenos maxime inclinatos ad scortum concessit eis vxores innumerabiles:r multa mirabilia que narrat in lib.sui noui ordinis qui dicitur Alcoranus:r in hoc mentitur hic homo:immo apparet propter hoc legem nostram non potuisse esse nisi ex deo:in qua enim lege precipitur paupertas:castitas:r obedientia plusq; in nostra:sunt enim contra inclinationem nostram hec tria.r ideo cum auctor nostre legis vicit nos his: non potuit esse nisi deus:immo videmus Auic.in com.sue metaphy.c.7.deridere mahumet.ait enim.lex nostra quam dedit Mahumetus ostendit dispositionem felicitatis r miserie que sunt secundum corpus:alia est promissio que attenditur secundū intellectum r argumentationem demonstratiuam:vt propphetia approbat:r hec est felicitas r miseria animarum que probantur argumentationibus:cuius nostre estimatione debiles sint ad imaginandū eas nunc propter causas:quas ego ostendam.sapientibus vero theologis maior cupiditas fuit ad consequendam hanc felicitatem q felicitatem argumentorū:que cuius daretur eis:tamen non attendunt eam nec appreciati sunt eam:in comparatione huius felicitatis:que est coniunctio prime veritatis:hec ille.vbi aperte dat intelligere illam legem esse positam ad populi inclinationem magis q ad veritatem:r hominum salutem:ideo apparet aperte legem nostram esse veram r ex deo positaz immediate.(Et nos)Nūc concludit causam quare vult differre ab his alio modo.r inquit. Et nos id circo quia in hoc lib.cum philosophis veracibus intendimus licite loqui: igitur est nobis de predictis tractare hic lactenter.alio enim modo est canē dum valde a nobis:r sic vult loqui hic cum difficultate:quoniam non vult intelligi a vulgaribus:sed tantum a peripatheticis(Unde redibimus)Cum proposuit excusationem:nunc exequitur:r primo accipit quedam fundamenta:r inquit.vnde redibimus ad propositum dicentes: q peripathetici tractantes de omnibus comprehensibilibus inuenerunt comprehensibilia esse duobus modis.vz.possibilia sensibiliter:vt corpora indicabilia.i.demōstrata individua r actualia existentia in eodem genere:est ergo vnū genus comprehensibilium sensibile:vt individua demonstrata.(Et comprehensibilia)Nunc ponit secundum genus:r inquit.r comprehensibilia ab intellectu:vt sunt quiditates sensibilium eorū r ipsarum nature.i.forme substantiarum sensibilium r accidentiū. Est ergo secundū genus comprehensibile quiditas rei sensibilis siue accidentis:siue substantie.hoc est ergo vnū fundamentum Auer.q.f.comprehensibile est duobus modis.f.sensu r intellectu:sensu vt individuū demonstratum:intelligentia vt quiditas rei sensibilis.(Inuenerunt)Nunc declarat quorū est quiditas que ab intellectu comprehenditur:r inquit.r inuenerunt dicti philosophi q res quiditatem habentes sm veritatem sunt corpora.i.composita ex materia r forma.(Et intēdimus)Posset quis ambigere:hec diuisio non est sufficiens:qm sunt quedā que non sunt substantie nec accidens:vt sunt propria substantiarū.Cui respondet.d.r intendimus sub accidentis nomine de quibusdam denominationibus in eisdem corporibus existētibus : ex quibus.i.propter que dicta

Nota.

Promissio legis mahumeti.

UVA. BHSC. IyR_120_2

corpora actualia reperiuntur.i.propter que corpora composita sunt:z propter quæ preparantur:vt ab eis aliqua procedant corpora.¶Debes scire vt accipitur scō perigeneseos.elementa et mixta habere dupler esse.s.sensibile z entitatiuū seu quiditatiuū.¶Ētū ad primum esse requiruntur qualitates prime:rōne quarū habent esse tale:rōne quarum agunt: patiuntur. Secundo modo nō requiruntur cum vt sic abstrahant ab eis.vult ergo qđ sub genere accidentis cōtineantur talia propria corporibus sensibilibus. (Et differunt)quia posset quis dicere:an illa sint absolute accidentia:solutt z differunt hę denominationes ab accidentibus apud phos:eo q̄ accidentia sunt res addite super ſbam indicatam.i.demonſtratā per se exīstem.i.in diuiduā:z dicte denominationes nō sic se hñt immo ipsemet idem sunt qđ substantie rerū indicatarū.i.demonſtratarū per se existentiū.Et qz hmōi dispositiones non sunt idem ſm rē ipsis ſubſtātijs statim se limitat.z alit.ita q̄ si imaginaremur remotionē dictarū denominationū ſom totaliter remouetur.est ergo ibi idētitas inseparabilis z non identitas essentie:z in hoc errant multi qui credunt ſom z propriū esse vnam rez:z est error maximus z in metaphysica destruitur:ptz ergo qualiter nō sunt absolute accidentia: sed quodammodo.(Et inueniemus.)Nunc ponit artem qua huiusmodi denominationes insunt vel reperiuntur inesse subiectis:z inquit.z inueniemus veritatem harum denominationum que rebus indicatis reperiuntur: ideſt que rebus demonſtratis in sunt ab operibus cuiuslibet corporis.Q.g repertum est ab eis quare planta sit vegetatiua:ratione.videlicet. cuiusdā operis sibi proprij vt est vegetare.similiter de animalibus et quibusdam proprijs operibus cuiuslibet eorum reperitur sup.proprium eius z eodem comprehenderunt formas brutorum videlicet.ex virtutibus z actionibus proprijs ipsorum in eis:modus ergo est ex operationibus proprijs rebus: propria enim operatio arguit virtutem propriam:z hec est denominatio q̄ cōpetit ſbe per se.(Amplius).Nunc dat artem inueniendi qualiter huiusmodi dispositiones sint ſbe rerum:z inquit.amplius inueniemus q̄ hę denominationes sunt in subiectis earum substantie:ostendit eñ hoc.d.z hoc inuētum fuit ab eis ex cōuersione dictarum denominationū vel permutatione entium de specie ad speciem:aut de genere ad genus:vt permutatio nature ignis ad aquam.vz.quia remota denominatione.i.proprio accidē te ex aqua fit ignis:z ab eodem accidente proprio post ꝓcedit opus igneū: quoniam ignis genitus ignit lignum z c.patet ergo nunc ars inueniendi huiusmodi propria accidentia esse ſubſtantias corporum.

Elinta et mixta hñt dupler eē.

Sed in his est locus questionis:quoniam vt dictum est primo phy sicorum.Impossibile est accidens vnius esse ſubſtantiā alterius:ſic quod vere est nulli accidit:quomodo ergo huiusmodi proprie qualitates possunt esse ſubſtantie elementorum cum sint accidētia in istis. ¶Preterea Auer.declarauit in.5.phy.cō.10.huiusmodi qualitates non esse ſubſtantias elementorum:hic autem dicit totum oppositum.¶In ista qō ne fuit opinio Alex.vt narrat Auer.5.phy.cō.10.s.q̄ qualitates prime in corporibus mixtis sunt accidentia:in elementis sunt ſubſtātie. huius autē rōnē dixit Alex.qm̄ Arist.in predicamētis dixit.q̄ ſubſtātie nihil est cōtrariū:in lib.aūt de generatione vt in.2.tex.commē.49.dicit q̄ ignis est cōtrarius aq̄:z terra aeri:mō hoc nō pōt verificari nisi ponendo q̄ hmōi qualitates sunt ſbe elemētorū z nō ſbarū mixtarū.pōt hec opinio adhuc probari: qm̄ vt Auic.inquit in epistola de eā z causato.eā est id ad cuius esse sequitur aliud:ſz ad esse ſbarū q̄litatū sequitur elemētū:z ad remotionē remouetur: ergo in prima figura q̄litates ille sunt eā el'nti:vel igit agētes:vel formales

Questio. Opinio alex.

UVA. BHSC. IyR_120_2

vel finales: vel materiales. nō agētes: vt dictū est in disputatione tertia: nec finales cū sint deteriores: nec materiales cū sīm sit materia accītiū. 4. me. cō. 2. formales: ꝛ p ꝓns ſbe: qm forma vt dicet in hoc loco ōr ſba ei⁹ cui⁹ est forma. ¶ Preterea oē illud p cui⁹ variationē res variat in noie ꝛ diffōne est ſba illi⁹: vt auer. inqt. j. phy. cō. 73. ꝛ in. j. cap. de ſba orbis. ſz p variationem qualitatū primarū el'nta variant in noie ꝛ diffōne: ergo sunt ſbe elemēto⁹. ¶ Preterea. oē illud p qō res naturalis exit i ꝓpriā opationē est forma ei⁹: qz vt dicet statim actio facit scire formā: passio materiā: ꝛ hoc dictum est. 8. me. cō. 12. sed p hmōi qualitates: elemēta exeūt in suis ꝓpriis opationib⁹ vt dictū est in lib. de gñatione: ꝛ de sensu ꝛ sensato: ergo vt prius. ¶ Preterea illud p qō res definit est ſba rei definite: sed arist. docet. 2. perigeneseos desinere elemēta p hmōi qualitates primas: ergo hmōi qualitates sunt ſbe elementoꝝ: iste ergo pñt esse rōnes quibus Alex. forte credidit illā positionē quā sibi imposuit auer. ibi. auer. aūt. 5. phy. cō. 10. cōtradicit huic opinioni: vt inquit. impoſe est vt aliq̄d in aliquo sit de aliquo p̄dicamento: ꝛ in alio de alio: ita q̄ calor sit in hoie de q̄litate: ꝛ in igne ſba. Impoſe ergo est vt calor sit qualitas mixti: ꝛ ſba el'nti. ¶ Preterea arist. in lib. de sensu dixit. nullā substātiā esse principiū immediatū sue opationis: sz calor est principium immediatū opationis ignis: ergo calor nō est substātia ignis. ¶ Cōfirmat. Quid sen dicit em̄ q̄ ignis agit in q̄ctum calidū: ꝛ non in q̄tū ignis: modo q̄d dicit ly fit Joā. de ignis? nō materiā: vt dicit arist. qz reduplicatio illa nihil esset. ergo formā. opinione ¶ Propter hec Jo. land. 5. phy. opinatus est hanc nō fuisse opinionē Alex. Alex. inquit em̄. verecundū em̄ est tanto ꝓhore sic subtili: sicut fuit Alex. attribuere talē errorē manifestū: q̄ qualitas sit substātia: hec em̄ propō est immediata nulla qualitas est substātia: vt ōr primo poste. sz ois qualitas est qualitas: ergo nulla qualitas ē substātia: arguit ergo sic: nulla qualitas est ſba. ois forma substātialis est substāta. ergo in p̄mo ſcē: nulla forma substantialis ē q̄litas. q̄ aūt istā rōnē ignorauit alex. nō credo: q̄uis q̄si oēs loquētes de hac materia vsq; nūc dixerūt istā fuisse opinionē eius: ecce quō Jo. Cōtra io. palā detestat auer. quem visus est sequi semp. ¶ Sed hic bonus hō nihil. d. q̄ em̄ illa fuerit opinio Alex. apparet ab eo apte in lib. de sensu. cap. de sapore. particula illa. Si igitur aque esse est in frigiditate ꝛc. vbi mouet questiuē ꝛ soluit: ꝛ in solone ponit opinionē eius: ꝛ Jo. tm̄ accipit verba rōnis: ꝛ tacuit ꝛba solonis: vel ꝓpter malicia: vel qz accepit ab alio qui non vidit Alex. ꝛ tu vide eum: ꝛ nolui addu cere ꝛba eius: qm̄ ego posui illa i tractatu de substātia orbis: quem scripsi multis diebꝰ. ¶ Preterea. quid dicit iste homo: nōne Themi. est maioris auctoritatis q̄ ipse? attamē ait. 5. phy. sic. huic occurrit Alexā. cōcedit q̄ nonnullas ignis qualitates esse qualitatib⁹ aque contrarias: frigiditatē caliditati: ꝛ humiditatē siccitati: nec tamen ex eis accipi vult vniuersum ignem esse aque ꝗrariū: quippe que nō ex qualitatibus tm̄: sed ex alijs quoq; corpusculis constent: ecce q̄ Themistius refert quasi verba formaliter Alex. in lib. de sensu. c. dicto. quō ergo Joā. p̄sumpsit dicere illud? ꝓpter q̄ verecūdet hic homo: q̄ parū aut nihil sciuit. Iz p̄sumpsit scire: opinio ergo Alexan. est vt dicit auer. ꝛ The. sine dubio. ¶ Et postq̄ impugnata est opinio Alex. superest modo declarare mentem ꝓ nō auer. auer. in hmōi qōne. Vbi debes scire q̄ el'm pōt dupl'r accipi: vno mō in ſcia Dupl'r ele quo ad esse eius: alio modo quo ad nos: prout. ſ. a nobis cognoscitur ꝛ in mētū pōt telligitur: primo mō adhuc elementū pōt accipi vt hz esse quidditatiuum et capi. substantiale: alio modo vt habet esse naturale: ꝛ tertio vt hz esse operatiuū. vz. vt agit ꝛ patitur: si secūdo modo vel intelligitur actu phy'sicali vel actu metaphy'sicali. ¶ His habitis dicendum q̄ si elementum consideratur quo

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad esse quiditatiuū in se: vt sic qualitates non sunt essentia neq; pars essentie elementi: immo tota essentia elementi vt sic erit forma: ⁊ deferens essentiā erit materia vt declarauī superius: ⁊ sic verificatur dictum auer. 5. phy. commen. 10. vbi contra alex. dixit qualitates non esse formas elementoruz: ⁊ 8. meta. cō. 5. vbi ostendit hmōi qualitates non esse substantias elementorum. ¶Si autē consideratur quātum ad esse naturale vt sic qualitates sunt substantie seu essentie elementorum: qm̄ quātum ad esse p̄hicum ⁊ naturale qualitates sunt principia essendi naturaliter eoz: eo q; ipsis ablatis auferetur substātia eoz: ⁊ ipsis positis ponunt substātie elemētoz: immo sic sunt propria elemētoz: ⁊ elementa intendunt ⁊ remittunt ſm intentionem ⁊ remissionē harum qualitatum: vt 3. celi. dicit. cō. 67. ⁊ sic potest verificari dictū eius hic. ⁊ 3. celi. cō. 30. 31. ⁊ 32. vbi ait. Deinde post hec perscrutabit de qualitatibus ⁊ quātitatibus eoz. 4. que est substantia elemēti: ⁊ si sunt corpora: ⁊ que corpora sunt: ⁊ quoz sunt elementa. Deinde perscrutabitur de qualitatibus eoz: per quas sunt elementa: ecce quomodo ponit elementa esse p hmōi qualitates: ⁊ illas esse substātias elemētoz. ¶Tertio dico q̄d si cōsiderent elementa ꝯtū ad esse actiuū ⁊ passiuū: vt sic qualitates sunt nature ⁊ forme naturales elementoz: eo q; sine hmōi qualitatibus elementa nō p̄nt opari nec actiue neq; passiue. qm̄ vt vī in lib. de sensu: ignis nō agit inq̄tū ignis: sed inq̄tū calidus: ⁊ sic verificatur dictū arī. ⁊ perigeneseos: vbi dixit elemētorū differētias esse qualitates tangibiles: si ꝙ cōsideretur quo ad nos: vt sic dicendum q; qualitates sunt quiditas vel differentie elemētorum: qm̄ non p̄nt intelligi a nobis quo ad differētias ꝓprias: idcovti mur qualitatibus loco illaz. vt dicit auer. 5. phy. cō. 10. ⁊ 8. meta. cō. 5. et in lib. de substantia orbis: si vero considerētur consideratione metaphysica. s. inquātum substantie sunt: vt sic sola forma ⁊ materia est p̄ncipiū essentie ⁊ quiditatis: immo forma: vt dixi solum. Dicendum ergo q; qualitates sunt vno modo forme seu essentie elementorū sine substantie: alio modo nature elementorum: alio modo quiditates seu differentie elemētorum. sunt quidem forme seu substantie seu essentie prout habent esse elementa per illas in esse naturali. sunt quoq; nature prout elementa habent agere vel pati propter illas. sunt tertio quiditates ⁊ differentie prout diffinitur a nobis philosophyca ⁊ naturali diffinitione: ⁊ sic colligendo dicta Auer. quedam cum quibusdam verificabuntur: illa que inuicem repugnare videntur.

Nota.

¶Ad argumenta ꝓ alex. ad primum dicendū q; elemēta sunt ꝯtraria. nō quo ad substantias pure quiditatiue sumptas: sed quo ad qualitates: ⁊ est solu. auer. in. 5. phy. cō. 10. ⁊ in primo. c. de substantia orbis. ¶Ad secundū respondet auer. 5. cō. 8. meta. d. ⁊ ignis aufertur mediante caloze. non p̄mo neq; per se: sed mediante ablatione forme ignis: sicut quando aufertur nisibilitas aufertur homo: sed non primo: sed mediante ablatione rationabilitatis: ⁊ sic per idem patet ad tertium formaliter. ¶Ad quartum solutio patet: sunt enim qualitates de esse elementorum prout agunt vel patiuntur: vt dicebam. ¶Ad quintam solutio auer. fuit dicta q; non ponuntur tāq; differentie: sed prout sunt vicine differentijs proprijs: ⁊ prout elementa considerantur consideratione philosophyca ⁊ naturali: ⁊ sic patet solutio questionum ⁊ opi. auer. opus est ergo vt ad sermonem eius veniam ipsuz vt prius exponendo (Unde patet quod ipsi) habitis his conducit modum quo materia inuenitur ⁊ modum quo forma: ⁊ inquit. vnde patet quod ipsi sumpserunt signum subiecti. i. materie ex passionibus. sicut signum forme reperierunt ex actionibus. cuius rationē apponit. d. impossibile est em̄ q̄d actio et passio ab vna ⁊ eadē re procedant. ⁊ sic apparet illud dictum in. 8. metaph.

Solo ad argumenta alexan.

UVA. BHSC. IyR_120_2

commē.1.t.vbi positum est q actio fecit scire formā:trāsmutatio materiam. ¶Et debes scire vt capit.9.me.cō.2.q materia p se patitur corruptiue.i.est subiectū per se corruptionis:forma aūt p accidēs rōne materie:dictū ergo Auer.intelligi dz de actione t passione corruptiuis:qm̄ de actione t passione pfectiuis t equiuocis satis possibile est idē agere in seipsum:vt patet de forma materiali que prout est forma agit:prout est i materia recipit motū: vt patet.3.ee.cō.28.t.4.celi.cō.22.t.8.phy.cō.40.t sic ptz dictū hoc.(Quare diffinitiue.) Iterū ex hoc conducit aliud.d.quare diffinitiue posuerūt q oia corpora ex duabus naturis.s.ex agente t patiente.s.ex materia t forma componunt.t statim exponit terminos.d.nuncupatur enim agēs forma:et quiditas:t substātia:t patiēs appellatur subiectū:elementū:t materia.dicitur quidē agens forma:prout est principiū operationis.dicit quiditas: prout est principium intelligendi rem.dicit substātia seu essentia:prout est principiū essendi.dicit quoq patiēs sbm:prout subest accītib9 t dispōnibus t formis.dz ei m:prout in ipsum resoluitur cōpositū.dz materia:prout manet i re cōposita.(Et apparuit eis.) Hūc pbat illud correlariū.t primo pponit illud.d.t apparuit eis q corpora sensibilia.i.generabilia t corruptibilia nō sunt simplicia.t spāliter apparet ad sensum de illis q minus videntur.vz.de corporib9 simplicib9.i.ei nūs esse cōpositā:t apponit rōnē.d. quodlibet nāq corpus simplex actionē t passionē hz.t huic addo istā maiorē.t omne hūs actionē t passionē est corpus cōpositum. ergo quodlibet corpus sensibile est corpus cōpositum.(Preterea opinātur.) Hūc verificat illud qđ a principio accepit.d.preterea sup apparet q verū est id qđ opinatur.s.q id qđ de predictis duab9 naturis ad sensum cōprehēdit ex materia t forma compositis tm̄ ab intellectu cōprehēdit est forma. cuius rationem dat.d.qr forme sunt intelligibiles semp.t intellectus.i.res intellecte qm̄ separant a subiectis earū ab humano intellectu.i.qm̄ fiūt vniuersales per remotionē ꝓditionū materie. ¶Et debes scire q materia etiā intelligit:hz nō p se primo.cū nō intelligitur nisi in analogia ad formam:vt declaratum est in lib.phys.i.d ergo qđ per se t proprie intelligitur est forma:quoniam illa est proprie per se fundamentū vniuersitatis.vt.d.Auer.prio meta.cō.27. t.17.t alibi.(Similiter) Hūc vult loqui de accītibus.t inquit.similiter esse accītium diuidit in intellectu ad has duas naturas.i. ad materiā et formā.ponit tm̄ differentiā aliquā.d. hz subiectū verū et proprīū eorū.sit corpus cōpositū ex predictis duabus naturis.s.materia t forma.

Materia p se ē sbm corruptionis. forma vo p accidēs.

Mā si intelligit̄ analogiā ad formā

Scda qō.

Sed in hoc est locus qōnis non paruus.ait em̄ Auer.accidens nō habere materiam nisi cōpositā:t per cōsequens tantū materiam in qua:t nō ex qua fit. hoc t dictis eius t rōnibus oppugnare videtur. Dictis quidē:qm̄.3.de aīa.cō.5.t.14.ait.q nulla intelligentiarum est liberata a materia ꝓter primā:cū igitur qōlibet accīs sit quelibet intelligētia cōposit9 qōlibet accīs erit in mā:t nullū eorū liberatū a mā. ¶Preterea.12.meta.cō.17.t.25.vult q forma simplex t liberata a materia subiectum nō possit esse.cū igitur multa accītia sint subiecta:vt quātitas t alia ergo ꝛc. ¶Preterea.7.meta.cō.35.voluit q si mathematicalia abstrahant a materia sensibili:non tm̄ a materia intelligibili:ergo cum mathematicalia sint accidētia opz accidentiū concedere aliquam speciez materie. ¶Rationibus quoq:qm̄ ois forma educta de potentia materie hz materiam:er q̄ fit.vt manifestū est per se.9.meta.cō.15.Sed accidentia sunt forme que educuntur de potentia materie cum non ex nihilo creentur:vt constat:ergo accidētia materiam hñt ex qua fiunt. ¶Preterea.oē generabile t corruptibile debet esse cōpositū ex materia t forma.vt Auer.pluribus cōmē.octaui.s

UVA. BHSC. IyR_120_2

78.79 .7.83.7.12.meta.cõ.10.7 primo celi.cõ.20.7 alibi demonstrat.acci-
dentia maxime sensibilia sunt generabilia 7 corruptibilia.ergo sunt cõpo
sita ex materia 7 forma.hoc ergo qõ hic.d.Auer.7 dictis rõnibus oppone
re videtur:quare 2c.¶Oppugnat etiã eis que dicit Arist.9.meta.vbi vo-
luit q̃ omnis forma simplex est tantum actus 7 non potentia.cum igit acci
dens est forma simplex erit tantum actus.¶In oppositum est qõ Arist.di-
cit.8.meta.vbi ait.nec quecunq; itaq; natura quidem:non substantia vero
non est his materia.Sed quod subijcitur substantia.puta que cã eclypsis
que materia:n õ em̃ est.sed luna q̃ patit:vbi Auer. cõ.12.illius partis in-
quit.7 accidẽtia q̃ sunt naturaliter in istis corporibus q̃ non habẽt materiã
que sit in potentia non indigent materia tali:sed indigẽt materia q̃ sit sm̃
tm̃.s.in actu:vt cã eclypsis materialis.eclypsis em̃ nõ indiget vt fiat mate
ria in potẽtia:sz luna est cã materialis.vide ecce quo snia Auer.hec est snia
Arist.7 quo sermones sui reperiunt inuicẽ concordes.¶Circa istã qõnem
Jo.Jand.in qõnib⁹ suis.5.meta.maxime.q.15.opinatus est vir subiectis põ Joan.
7 accidẽtib⁹ realẽ cõponẽ ex natura generis 7 natura dr̃ie realiter:7 sm rẽ
distinctis:quoꝝ vna est natura potẽtie passiue:7 altera natura actus.V.g.
albedo cõponit ex natura calo:is tãq; ex potẽtia receptiua:7 natura dr̃ie q̃
est disgregatio visus.dico naturas diuersas sm rem. hoc aũt non,verificat
nisi in specieb⁹ gñis vniuoci qõ dicit ꝓpter intelligẽtias 7 corpora celestia:
que apud ipsum.scõo 7 primo celi.nõ cõponit ex natura gñis 7 dr̃ie:q1 non
sunt eiusdẽ gñis vniuoci:vt dicit Auer.scõo celi.cõ.49.¶Ex his sequitur
q̃ quelibet forma p̃dicamẽtalis sm opinionẽ huius hois est composita ex
duab⁹ partib⁹ realiter distinctis:quarũ vna est tãq; materia:7 altera tãq;
forma:vel vna tãq; potẽtia 7 altera velut actus.Pto hac opinione possunt
induci rõnes eius:que q1 fere oẽs tacte sunt:ideo breuitati adherẽs sub si
lentio transeo.vide tñ illas loco p̃dicto.¶Sed hec opinio vt vides.7 cõtra
aristo.7 contra auer.esse videtur:vt per dicta hozum colligere satis potes.
Et etiã rationibus oppugnare videtur multũ.¶Primo:qm̃ tũc accidẽs pu
re sumptũ posset per se generari 7 corrũpi.contra aristo.5.phys.et primo Impu-
de genera.7 ꝓsequẽtia satis patet:qm̃ hz p se receptiuũ aliud a subiecto 7 p gnatio.
se formã aliã a forma subiecti:ergo sibi rñdet proprius terminus a quo:et
proprius terminus ad quẽ:7 proprii subiectũ.7 p ꝓsequẽs omnia necessa-
ria ad verã 7 simpliciter generationẽ.¶Scõo arguit sic. illud qõ est totale
7 immediatũ principiũ agendi non potest esse compositũ ex duab⁹ partib⁹
quarũ vna sit potẽtia 7 altera actus:qm̃ tunc non primo ageret:sed p par-
tẽ q̃ esset in eo vt actus:sed declaratũ est in lib.de sensu.q; accidẽs est prin-
cipiũ immediatũ agendi7 nõ substãtia:vt etiã auer.cõsentit.7.meta.cõ.31.
2.12.meta.cõ.18.ergo accidẽs nõ potest esse cõpositũ ex duabus partibus:
quarũ vna est tãq; actus:7 altera tãq; potẽtia.Jdeo apud auer.alr dicẽdũ:
qm̃ eo mõ accidẽtia habẽt materiã:quo mõ generant:sed generant nõ sim
pliciter vt principalia:sed vt supposita.vt dicit auer.non em̃ generat albe-
do:sed album vel albus homo.7 ideo.12.meta.cõ.2o.maxime vult auer.ex
ponẽdo magistrũ eius.q; principia.10.predicamẽtoꝝ.sunt eadẽ omnium
sm̃ ꝓportionẽ:7 nõ sm̃ genus vel speciẽ.forma em̃ 7 priuatio 7 materia ita
vt dicit reperiunt in.9.predicamentis.sicut in substantia:sz sit differentia:
qm̃ in substantia reperiunt primo 7 per se in aliis predicamẽtis.9.cũ attri-
butione 7 ꝓportione.forma em̃ primo 7 p se dr̃ de substãtia:attributione et
scõo de accidẽte.sic̃ priuatio primo 7 p se dr̃ in substãtia.scõo 7 attributiõe
in priuatione accidẽtis.sic̃ materia primo 7 p se dr̃ in materia substantie,
attributione 7 scõo de mã accẽtiũ:ergo sicut forma in ꝺa non generat:sed

UVA. BHSC. IyR_120_2

cõpositũ:ita nec accidẽs supradictũ in principali significato scilicet vt albedo generatur:ſz albũ vel homo albus:ꝛ sicut hõ hz tria principia.ita proportionaliter albũ tria.ſ.forma priuatio ꝛ materia.verũ sicut gñatio nõ dr primo nisi in sba.ita principia primo sunt in sba.Qd aũt ista sit intẽtio aristz.7.met.tex.cõ.26.22.2.27.vbi declarauit q nõ sit forma:vt sphera:neqꝫ es:sed enea sphera.¶Preterea primo physi.tex.cõ.50.inquit.ꝛ est vna quẽtitas in omni genere vno.ꝛ per hoc probat in substantia esse vnam quantitatem.ꝛ cuilibet q̃titatis est vnum subiectum vt post subdit.ergo cũ.9. genera sint genera entis:in quolibet est vna q̃titas ꝛ vnũ subiectũ.¶Preterea positꝫ cõcluſit ibidem numerum principiorum:ꝛ illa esse in quolibet p̃dicamẽto:ſtatim positꝫ tex.cõ.62.dicit.multipliciter aũt cum dicatur fieri. ꝛ hoc q̃dẽ nõ simpliciter fieri.ſz hoc aliq̃d fieri.simplr aũt fieri solum substãtiarũ est.ſm quid aliorũ manifestũ est q necesse est subiici aliquid quod fit.ꝛ.n.quantũ aut quale:ꝛ ad alterũ:ꝛ quando ꝛ vbi fiunt in subiecto aliquo.ecce qũ Arist.plane ponit tria principia in accidentibus lz nõ primo ſz secundario ꝛ 2ñr ꝛ ſm q̃d:vt pz.¶Preterea.5.physicorum positꝫ diuſit mutationẽ inquit.ex non subiecto quidem igitur in subiectum mutatio secundum contradictionẽ generatio est.alia quidem simpliciter simpler.alia vero quedã cuiusdã:vt ex nõ albo in album:generatio quidẽ hmõi est.Idẽ põt accipere primo perigeneseos pluribus textibus.ſ.cõ.11.cõ.18.cõ.20.

Solo argumẽto ꝓncipaliũ

¶Preterea scõo perigeneseos ponit eternorũ ꝛ oium generabiliũ esse eadẽ principia numero.ſ.tria q̃ exponit Auer.ibidẽ.cõ.51.vide.cũ igitur.10.predicamẽta sint generabilia ꝛ corruptibilia omnium erunt tria principia numero:lz differunt modo dicto.cũ igitur ita sit apparet peccatũ Joh.ian,et veritas Auer,hic.¶Ad argumenta ad oppositũ.Ad primũ dicendũ quod qõlz accñs hz mãm:qm̃ si sumitur vt suppositũ.i.in cõcreto hz materiã tãꝫ partẽ eius:non quidẽ per se:ſz per accidens:vt dictum est.Si capitur vt principale.adhuc hz mãm ex qua fit:ꝛ in qua inducit.ex qua fit quidẽ non tãꝫ ex parte:ſz tãꝫ a principio:ex quo extrahitur:ꝛ in q̃ inducit vero:vt in subiecto.mõ nulla intelligẽtia hz mãm aliquo istoꝝ modoꝝ.iõ accñs quocũqꝫ sumptũ est cõpositius intelligẽtia.¶Ad scõam põ multipliciter dici. ꝓ nũc dicẽdũ accñs esse subm accñtis nõ vltimũ:ſz primũ:ꝛ cum hoc habet mãm diuersimode:prout diuersimode intelligitur.¶Ad tertiã dicendum q̃ per materiam intellectualẽ forte intelligit substãtiã:vel forte aliud:sed qũocũqꝫ illud nõ obstat nobis:vt manifestũ est intelligenti.¶Ad rationes ad oẽs insimul apparet sol.qm̃ forma accñtalis nõ per se generatur:sed si generatur cõpositũ generatur.ꝛ ideſt cõpositum vt diri.ꝛ habet principia tria numero ꝓportione eadẽ cũ tribus principijs substãtie:vt patet.Etiam pz qũo hmõi nõ sunt forme simplices.habẽt.n.materiã:ꝛ in qua:ꝛ ex qua: nõ quidem ex qua fiunt tãꝫ ex aliquo sui:niſi sumantur vt suppositа ꝛ cõcreta:ꝛ totũ hoc visum est.Uenio ergo ad principium vnde incepit sermo. (Declaratis igitur)Cũ hec dicta sunt inducit alia fundamẽta.ꝛ inquit.declaratis igitur istis ꝓcedũt vlterius speculari q̃ dictarũ duarũ naturarum alterã ꝓcedit.ꝛ inuenerũt q actus ꝓcedit potẽtiã:cuius rationẽ dicit:prout agens precedit actũ.i.effectũ.quia vt sic agẽs ꝓcedit passum vbi recipitur effectus.Et declaratũ est loco eius q actus ꝓcedit potẽtiã tpe:ꝛ natura et diffinitione:q q̃dẽ ꝓcedit natura.i.pfectione ꝛ diffinitione.i.notitia manifestiũ est p se.¶Sz an ꝓcedit tpe est locus q̃stionis:qm̃ actus primus vt deus est prior actus q̃ potẽtia noua:ſz nõ est prior tpe potẽtia eterna.cũ eternus nihil precedat tpe:vt declaratũ est disputatione prima.¶Dicẽdũ ergo qõ aliqua ꝓpõ est vera per se:q̃ alio modo est falsa per accñs,v.g.quocũqꝫ modo

Act⁹ ꝓcedit potentiam.

Dubitatio

Solutio.

tu pato

UVA. BHSC. IyR_120_2

tu dato potest dari velocior.est enim vera per se: vt dicit Auerrois.6.phy. commen.15.que tamen est falsa de motu celi ꝛ aliis.sic dico.capiendo ergo actum per se.et potentiam per se:sub rationibus vniuersalibus :ꝛ prius ꝛ posterius.Similr hec est vera p se:actus est prior potētia tpe:attamē descēdēdo ad potentiā eternā ꝛ actū nouū vel eternū p accns falsaꝫ.U.g.hec est vera.omne aial inēstū aial pōt videre:cū cuilibet inēstū animal competat.attn talpa aial nō pōt videre.ꝛ sic ad formā dictū q actus precedit potētia tpe p se:ly p accns nō sit ita.hec est solutio auer. formalr.cō.57.8.phy si.vbi verificās quo motus gnationis p̄cedit alterationē tpe.inquit.sm igi tur hūc modū dixit arist.q motus generationis p̄cedit alios motꝰ:ꝛ q motus alterationis precedit gnationē p accns.ecōtra aūt vult generationem precedere alterationē p se.vide. ¶Sed dices.omne per se est de omni.si igi tur hec est per se.actus p̄cedit potentiā tpe:ergo de omni potētia. ¶Dicēdū q illud dꝫ intelligi respetu inferiorꝫ p se.hec em̄ est per se.omnis homo pōt esse musicus:ꝛ tn forte hec est falsa.surdus pōt esse musicus: qm̄ homo surdus nō est suppositū per se hois:sed per accns.sic in ꝓposito. hec potentia est suppositū per se potentie:vt hec:nō tn vt coniuncta eternitati: qm̄ vt sic extrahit a suppōsito per se:sicut ly hic homo sit per se inferius ad hominē: nō tn homo albus.ꝛ ideo aliquid cōpetit p se homini:non tn homini albo. competit em̄ per se rationale:nō tn homini albo:cum enti per accidēs nihil per se ꝓpetat:cū nō dicat rationē in se vnā.5.meta.(Deinde conati) Nūc accedit ad aliud fundamentū.ꝛ dicit.deinde conati sunt speculari de causis ꝛ causatis:ꝛ indurit eos inuestigatio ad cām primā actualē:ꝑ ceteras omnes causas entiū superexcellit. ¶Ex hoc cōducit corelariū.ꝛ inquit.quare opꝫ q sit purus actus:ꝛ nullatenus potētiā retineat:qō probat.d.si em̄ aliquo modo potentiā retinet:esset necessario causata quodāmodo:ꝛ causa alio modo.ergo non esset prima.ꝑa prima declaraꝫ:qm̄ omne ens in potentia est duobus modis.s.per compositionē realē:sicut cōposita generabilia:vel per compositionē imperfectionis eo modo quo quelibet intelligentia excepta prima est cōpositaꝫ:vt dicebā.modo cōpositū primo modo generaꝫ gnationephica. cōpositū primo modo ergo hꝫ agēs.Iterū cōpositus secūdo modo est causatū:eo qꝛ ab altero depēdet.ratione cuiꝰ depēdētie quandaꝫ imperfectionē hꝫ.vnde dꝫ.ꝓpositū ergo iterū hꝫ cām:ergo si prima cā haberet potentiā nō erit prima:qm̄ siue primo modo:siue secdo mō hꝫ potētiā semp habebit cām priorē:ergo nō erit pria(Et qꝛ.)Cōducit ꝛ aliū.d.ꝛ qꝛ quodlibet purū ꝛ nudū a potentia apud phos est necessario intellectꝰ:ergo opꝫ q prima causa sit intellectꝰ cū sup.sit purū ꝛ nudū a potentia:vt dicebaꝫ.ꝛ sylls cōponiꝫ sic.omne purū ꝛ nudū ab ipsa potētia est intellectꝰ:prima causa est pura ꝛ nuda a potentia:ergo prima causa est intellectus.inquit.mō hec est summatim opinio phorꝫ.ꝛ addit q q vult de istis clarius informari cōcurrat ad abundantiā librorꝫ peripatheticorū.(Prelibatis ergo) Adhuc cōducit aliud theorema ꝛ dicit.prelibatis ergo his q̄ mouerūt phos ad opinandū q principiū mūdi.s.prima cā sit simpler ꝛ purus intellectus: coacti fuerūt dicti sapiētes inuestigare de ordine mūdi:ꝛ direxerunt sup.q ordo huius mūdi ꝓcedit ex parte ipsius prime cause a scientia:cū illa scia sit principiū mūdi:ꝛ dat sibi.i.mūdo esse.ꝛ dico sup.q illa scientia est ordo intelligibilis:ad cuius instar factus est ordo mundi sensibilis.ꝛ dicit.ꝛ hoc sine dubio taliter.i.hoc modo est difficilis cōprehēsionis:propter qō nō est mirum si nō ingredit cor vulgarium cum ꝛ subtiles.i.solertes viri vix pñt illud rarissimum.i.tenuissimum lumen prospicere.ꝛ ꝯto minus vulgares.(Amplius omnia)Nunc singliter cōcludit causam erroris eius.d.amplius omnia ver

Dubitatio. Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ba huius hominis relicta: in quibus reprehendit philosophos de predictis opinione non sunt nisi ambages: ad cōplacēdū vulgis ⁊ rudib⁹ hominib⁹ fingentibus legē seruare. Et tunc statim soluit ad argumētū secundū. d. ergo quādo ipse dixit qualis est gloria entis simplicis sine quiditate: ⁊ absq; scientia eius qō ab eo pcedit ⁊c. istud fuit scōm argumentū. Cui rndet. d. dicimus ꝙ sunt verba erronea ⁊ absurda. cui⁹ ratione ait. si enī phi posuerūt quiditatem eius esse nudā a subiecto. i. a materia. ergo est necessario denudata a denominatib⁹. i. ab accidētib⁹. cui⁹ rōnē dicit. nō enī pōt esse subiectum denotationū nisi essentia eius fuerit ꝓposita ex natura potētie ⁊ natura actus. cōcludit ergo ꝓpositū. d. ergo prima causa est quiditas absoluta. ⁊ oia alia a predicta quiditate hñt quiditatē. i. cōposita sunt ex quiditate ⁊ habēte quiditatē. ¶ Tunc hoc habito ostendit quō intelligit. d. ⁊ dicta prima causa est ens sciens oia entia absolute. cuius rōnez apponit. d. entia namq; esse hñt sup. in ea. ⁊ sunt intelligibilia ꝓut ipse seipsum scit. i. eodem modo quo ipse intelligit se: qm deus intelligēdo se: ⁊ esse ei⁹ intelligit. aliaq; ⁊ esse alioꝝ cū esse ei⁹ primo sit eius. scōdario alioꝝ: vt dixi sepe. ⁊ tūc cōcludit. d. positō igit vltima cā est: igit entia habēt esse in ea: ⁊ sunt intelligibiles res ab eo. ⁊ ab ipsius scia sup. causata. ergo est cā duplr. esse ꝓdictoꝝ: ⁊ ꝙ illa sint intelligibilia: ergo cā essendi ⁊ intelligēdi illa. ¶ Ad ꝓbationez rōnis inquit. ⁊ phi negāt ꝙ scia dei in entib⁹ sit simul scie humane in esse. cuius rōnē dicit. scientia enī humana causat ab entib⁹: ergo scientia dei in entibus opponit humane scientie: ꝓut est cā entiū: vt dictū est sepe. (Rursus id) Nunc accedit ad soluēdū aliud. ⁊ primo recapitulat vim argumēti. Et sermo eius est manifestus p se. (Dicimus nos.) Soluit argumētū ⁊ primo ait. dicimus nos ꝙ in istis verbis ostēdit: aut suam fatuitatē: aut ꝓauitatē: qō declarat. d. declaratū est enī ꝙ quedā denominationes sunt digniores denominati a substātialitate. i. dignius dicunt substantia ꝙ accidēs qñ sup. substātia denotata est p se existēs ⁊ in actu. i. purus actus: immo in hoc casu denominationes tm existētiam habēt in seipsis. vnde modus essendi huiꝰ denominatiōis totū cōtrariū se hz ad modū accidētiū: hz de qbusdā denotationibus videt ꝙ indigēt subiecto. ¶ g. in rebus ꝓmutabilib⁹. i. generabilibus ⁊ corruptibilibus. ⁊ dat rationem. d. radix nā ꝙ accidētiuz est ꝙ ab alijs habeant sustētationē ⁊ quiditatem. natura enī accidētis est inesse. sustentant aūt p se. i. sunt aūt substantie nisi id quod interdū accidit rebus generabilibus ⁊ corruptibilibus accidat: quarū quiditates indigeant subiecto. i. materia accidētis: ergo accidēs substantie cōpositē est alteri inherēs: sed substantie simplici est substantia: ⁊ tunc ait. ⁊ ideo hec denominatio valde differt ⁊ distat a natura accidētium cum sit equiuoce dicta. ergo qui sciam dei spernit: qz assimilat naturis accidentū summe erecetatus est: aut ꝓnter

dubitatio homines intēdit deuiare a via veritatis. ¶ Sed dices qō vere est nulli accidit ⁊ econtra quod alicui accidit nulli est substantia: sed scire est accidens

Solutio. hominis: ergo nō pōt esse substantia in deo. ¶ Dictū ꝙ scire dum est homini accīs. illud idē numero vel specie vel gñe nulli est substātia: attā illudmet equiuoce vel analogice pōt esse in deo substātia: qm scia non ōr vniuoce de scia nostra ⁊ ipsius dei: vt bñ dicit auer. immo nostra causat a reb⁹. ideo est

Replica. accidēs. illa est cā rerū: ⁊ ideo est substātia. ¶ Sed dices. saltē hz modū accidētis. ¶ Dōm ꝙ accīs scōo hz. est enī nō de intellectu eius: cui⁹ ponit: et est

Solutio. aduēticium ⁊ supaddens aliquā pfectionē illi. primum habet ꝓut nō est predicatum essentiale ⁊ quiditatiuum. scōm habet ꝓut subiectum est imperfectū ⁊ limitati gñis. substātia enī cū sit limitati gñis. i. non cōtinet accidentis perfectionem totaliter scōm omnem modum: vt sic accidens aduc-

UVA. BHSC. IyR_120_2

nit ei:dico ergo q accidēs.s.scia prout est accidēs in deo hz primū modū: quoniā nō est de formali intellectu essentie ꝛ quiditatis primi:cum non sit predicatū primi modi de deo:vt etiā concedit auer.17.meta.cōmen.39.vi de ibidē.Ut vero scōo modo considerat:sic transit in essentiā dei:cuz essentia illa sit velut pelagus oēm perfectionē continens: vt perfectio est: ideo ibi accidens non hz rationē aduenticij.ꝛ sic pz qualiter aliquo mō hz modū accidētis:ꝛ alio mō nō.Et sic ꝙsumata est expositio sexte disputatiōis.

¶Septima disputatio Algazelis cum philosophis:in qua intendit reprobare id quod dicunt.s.q deus non communicat cum alio in genere:neq̄ differt ab eo in differentia.

DUBIUM PRIMUM.

Jt Algazel.manifestum est q philosophi conueniunt in hoc:ꝛ super hoc fundant se dicentes.qō postq̄ ipse deus non communicat cum aliquo in genere:neq̄ differt ab eo in differentia: ergo nullam habet diffinitionem. Diffinitio namq̄ ex his cōstituitur,id ergo quod aliquo modo nequit diffiniri est dict⁹ deus. Et si forte aliquis arguat eis dicens:q prima causa communicat cum primo causato in q̄tum est ens ꝛ substantia ꝛ alterius causa:ꝛ differt ab eo in aliquo sine dubio.Ipsi respondent qō hec communicatio non est in genere: immo est in quodam consequenti vniuersali:ꝛ maxima differentia est inter genus ꝛ consequens:licet iuxta vniuersalitatem non differāt:vt in logicalibus patefit.Opinati enim sunt philosophi qō entitas est quid relatum ad quiditatem modo cuiusdam consequentis inseparabilis:aut separabilis.ergo illa que in entitate sui in esse communicant:in genere non communicant. Similiter dici potest de communicatione causali.Causa enim quid relatiuum est ꝛ consequens quod non ingreditur quiditatem.Et ideo si sunt due res que in causalitate communicarent:in genere autē non communicarent.ꝛ sic similiter dici potest de substantia.esse enim quoddam ens per se substātia:intelligitur quod habet esse non in subiecto ꝛ non est genus:ergo due res in nomine substantie communicantes non communicant in genere: immo in quodam consequente inseparabili.Patet ergo ex premissis quod ipse deus diffiniri nequit.

Chec est septima disputatio.ꝛ videtur mihi q probleuma istud hic inducitur per se:adeo q nullam continuationem hz ad precedentes nisi in materia.qm̄ omnes disputationes dicte de deo loquuntur:ꝛ cum ista de deo loquatur intantū hec illis continuatur:in quantum circa idem subiectum vel materiam eandem dirigitur.continuatio autē penes formam nō apparet:sed q probleuma istud est vtile propter se:ideo ꝛ si ꝙtinuatione careat ipsum exponz cōtinuatū ad precedentia.primo ergo inducit vt solet ꝑba

UVA. BHSC. IyR_120_2

Alga. deinde dicta abscindenda abscindit. ⁊ conseruanda cõseruat. inquit ergo. ait alga. manifestum est q̄ phi cõueniunt in hoc: ⁊ super hoc quod dicant fundant se dicentes: q̄ postq̄ ipse deus nõ cõmunicat cum aliquo in genere neq̄ differt ab eo. i. ab aliquo in differentia. ergo nullã hz diffinitionem. ⁊ dat rationẽ. d. diffinitio namq̄ ex his cõstituitur: cõponit ergo ratio hoc modo. omne difficile cõmunicat cum aliquo in genere. ⁊ differt ab aliquo in differẽtia. sed deus nõ cõmunicat cum aliquo in genere: neq̄ differt ab aliquo in differentia. tunc apponit cõclusionẽ. d. ergo id qõ nequit diffiniri aliquo modo est deus dictus. (Et si forte.) Nunc inducit obiecta cõtra hoc. ⁊ inquit. ⁊ si forte aliquis arguit cis. d. qõ prima causa cõmunicat cum primo causato inq̄tum est ens: ⁊ inq̄tum est sba: ⁊ inq̄tum ambo sunt causa alterius. puta generabiliũ ⁊ corruptibiliũ. hec em̃ est vera. prima causa est ens: sicut ista primũ causatũ. s. intelligẽtia pma est ens. item hec est em̃ vera. prima causa est sba. sicut hec primũ causatũ est sba. et hec prima causa est causa alicui⁹. ⁊ primũ causatũ est causa alicuius. q̄ tertij causati vel quarti. vt ptz. ergo ens sba ⁊ causa sunt vlia illis. vel igit genus vel differẽtia: vel propriũ vel accidẽs vel spẽs. ⁊ dici nõ possunt spẽs nec aliqõ aliorũ nisi genus relinquit q̄ quodlz eorũ genus est illorũ. ⁊ hoc volũt ptra philosophos. Similiter addit. ⁊ differt ab eo in aliquo sine dubio: qõ pro tãto dicit. qm̃ si apparet cõueniẽtia manifesta est differẽtia: ergo habẽt genus ⁊ differentiã. ergo primus motor est diffinibilis. (Ipsi respõdẽt.) Inducit sol. philorũ. vbi debes scire q̄ differẽtia est inter genus ⁊ p̃ns: qm̃ genus p̃dicat per se primo de eo cuius ponit genus: vt aial de homine ⁊ equo: sed p̃ns. i. accidẽs essentiale predicat p se scõo modo de eo cuius est. vt risibile de homine. dñt ergo. q̄ illa diuisio verificat pro proprio: qm̃ ens causa ⁊ sba nõ sunt genus neq̄ spẽs neq̄ differẽtia neq̄ accidẽs. sed quenies. i. accñs proprij ⁊ essentiale. ⁊ hoc primo dicit. scõo. pbat. ibi scõa. (Opinati. n.) Inquit ergo. ipsi respondẽt q̄ hec cõmunicatio nõ est in genere: immo est in quodam p̃nti vlio: ⁊ inquit. ⁊ maxima differẽtia est inter p̃ns ⁊ gen⁹: qm̃ p̃prius ⁊ genus sunt due spẽs vlis distincte. hz iuxta vniuersalitatẽ nõ differant: vt in logicalib⁹ dictũ est: qm̃ vle dicit de quinq̄ vlibus: velut genus de suis speciebꝰ. ergo proprij ⁊ genus nõ differũt in ratione vlis cum in illa communicent. ¶ Ad formã ergo dicendũ q̄ neq̄ sunt genus neq̄ species neq̄ ponit differẽtia: neq̄ accidẽs: sed quintũ vle qõ est proprij seu cõsequens quod idem est. (Opinati em̃.) Nunc probat solu. ⁊ tria facit prout de illis tribus approbat solu. inquit enim pro qm̃ phi: vt Auicen. opinati sunt qõ entitas est quid relatũ ad quiditatẽ modo cuiusdã cõsequẽtis inseparabilis aut separabilis. ¶ Et debes scire vt superius disputaui q̄ auicẽ. opinat qõ esse distinguitur p̃m rem ab essentia. immo sit accidens ei: siue separabile siue inseparabile pro nunc non curo: quod accidens non est formaliter ⁊ intrinsecum quiditati ⁊ essentie: sed tantũ adueniens ei: ⁊ ideo inquit hic alga. q̄ philosophi opinati sunt q̄ entitas est quid relatus ad quiditatẽ. i. essentiã. i. quoddã adueniens essentie modo cuiusdã consequentis separabilis vel inseparabilis. i. adueniens per modũ accidentis separabilis vel inseparabilis. ergo illa que in entitate sui in esse cõmunicant in genere nõ cõmunicant: sed in accidente proprio vel separabili vt vides. (Similiter dici.) Nunc approbat solu. quantũ ad scõm di. similiter dici potest de communicatione causali. vult dicere q̄ causa non est genus: sed consequens vniuersale vtriq̄ cõe. cuius rationẽ dicit. causa enim quid relatũ est. ⁊ p̃ns. i. accidens attributũ qõ nõ ingreditur quiditatẽ. i. essentiã in primo mõ dicẽdi per se. pp qõ inquit. ⁊ ideo si sunt due res que in causalitate cõicarẽt. autez

Et distinguit hz rẽ ab entia fm auicẽ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

pro sed.non pp hoc in genere cōmunicarent:cum causa nō sit genus:sed accidens proprij.(Et sic similiter.)Nunc approbat solu.quantū ad tertiū.& ait & sic similiter dici potest de substātia.vult dicere q nō sit aliquid quinq;:sed tantū accidens proprij:qđ declarat.di.esse em quoddā ens p se sbā intelligitur:qz hz esse nō in subiecto.modo habere esse nō in sbto & esse ens per se nō est genus.ergo due res cōmunicantes in nomine sbe nō cōcāt in genere.immo in quoddā ēnte inseparabili.& tunc concludit propositū.d.pz ergo ex premissis q ipse deus definiri nequit:& hec est opinio phorum.

AUERROIS.

DIcimus nos q hec sunt verba Algazelis nomine philosophorum narrata:sed quedam sunt vera: & quedam erronea. Id enim quod dicit.videlicet.qđ deus nequit communicare cum aliquo in genere:& in differentia differre.si intendunt de genere illud quod dicitur vniuoce:dicimus q est verum.similiter de differētia:quodlz namq; qđ sic se hz cōpositum est ex vlt forma & particulari:& tale diffinitur certissime. Sed si intendit de genere genus dictum analogice: tunc habet genus vt ens:aut res:aut substantia:ergo hoc modo potest diffiniri: & multotiens tales diffinitiones fiunt in artibus speculatiuis vt in diffinitione anime dicitur. Que est perfectio corporis naturalis organici. Verūtamen tales denominationes nō sm veritatem sufficiunt ad cognitionem veritatis:sed dirigūt valde ad cognitionem rerum ignotarū:eo qđ prior est eis. Sed id qđ narrauit nomine philosophorū.vz.q istud nomen ens significat consequens vniuersale in rerum subiectis. Dicimus qđ sunt verba erronea vt declarauimus in pluribus locis.immo qđ plus est hec opinio tantum ab Auicē.reperitur:nō autē ab alio philosophorum. Amplius id quod dixit de descriptione substātie nihil est: qz esse est genus substantie:& sumitur in sua diffinitione illo modo quo rerum genera sumuntur in ipsarum diffinitionibus. vt habetur ab Alpharabio in suo libro de demonstratione. Sed auic.in hoc errauit prout opinatus erat qđ hoc nomen.s.ens in arabica lingua in eo quod est verum significat de accidenti sine dubio scōm veritatem cum hoc sit vniuersale.non est igitur de eo vlterius mirandum. Et ideo redeamus ad propositum.

Nunc auer.respōdet & proponit intentū.d.dicimus nos qđ hic sunt verba algazā.nomine phorū narrata:sed quedā sunt vera.& qdā erronea.(Id.n. qđ dicit.)Proposito intento ostendit illud.d.id em qđ dicit.s.q deus nequit cōmunicare cū aliquo in genere:& in differētia differre.si intelligunt de genere id qđ dicit vniuoce:dicimus q est verū.& similiter si intelligūt de differentia vniuoca.cui rōnē apponit.d.qđlz nāq; qđ sic se hz cōpositū est ex vlt forma & particulari.& tale diffinit certissime.potest igit ratio sic apponi. omne cōpositū ex forma vlt: & forma particulari potest definiri:sed oē existēs in genere vniuoco: & differēs differentia vniuoca est cōpositū ex forma vlt & forma particulari.ergo omne existēs in genere vniuoco &c.est diffinibile.(Sed si.)ostēdit quo est vez aliquo mō.d.sed si intēdit de genere gen⁹

UVA. BHSC. IyR_120_2

dictū analogice:tunc hz genꝰ vt ens:aut res : aut ſba.ꝛ tunc cōcludit.ergo hoc modo.i.analogice poteſt definiri.ꝛ multotiēs tales diffinitiones ſunt in artibꝰ ſpeculatiuis:vt dicit in diffinitione aſe que eſt perfectio corporis phyſici organici.Ponit tñ differētiā inter hmōi diffinitiōes.d.verūtamen tales diffinitiones ſeu denominationes.i.deſcriptiones ſm veritatem non ſufficiūt ad cognitionē veritatis:ſed dirigunt valde ad cognitionē rerum ignotarū:eo q̄ propriori.i.propinquiori eſt eis.ꝛ ſic ptz differētia inter diffinitionem analogicā ꝛ vniuocā:eo qō vniuoca totā eſſentiā rei declarat:ꝛ perfecte.analogica nō:vt ptz.(Sed id qō.)Nunc oſtēdit aliud in quo peccat.d.ſed id qō narrat nomine philoſophorū.vz.q̄ iſtud nomē ens ſignificat ꝓpriſſime vniuerſale in ſubiectis rerū.i.accidēs eſſentie.dicimus q̄ ſunt verba erronea vt declarauimꝰ in plurib⁹ locis . immo qō plus eſt hec opinio tantū ab auicē.reperitur:nō autē ab alio philoſopho.ergo ſup.nō dz inducī nomine peripatheticorū.(Amplius.)Nunc tranſit ad reprobādū aliud.dicēs.Amplius id qō dixit de deſcriptiōe ſubſtātie nihil eſt:qō declarat.d.qꝛ eſſe eſt genus ſubſtātie ſup.analogum:ꝛ ſumitur in ſua diffinitione illo modo quo rerum genera analoga ſumūtur in ipſarū diffinitionibꝰ:vt habetur ab Alpharabio in ſuo lib. de demōſtratione.ergo eſſe nō eſt accidēs ſubſtantie:ꝛ per ꝓns illa fuit ſatis bona diffinitio.Adducit tamē opinionē auicen.d.ſed auicen.in hoc errauit:ꝓout opinatꝰ eſt q̄ hoc nomē.ſ.ens in arabica lingua in eo q̄ eſt verum.i.ꝓout conuertitur cum vero:ſignificat accidens ſine dubio ſm veritatē.ſ.tunc cum hoc ſit vniuerſale. Concludit igitur non eſt de eo vlterius mirandū ſup.cum iple ſolus id dicat.ꝛ ideo redeamus ad propoſitū dimittentes ipſum tanq̄ non dignum reprobaria nobis. ¶Quomodo quidē differat eſſe ab eſſentia:ſuperius determinatuꝫ eſt:quomodo autē omne compoſitū ex genere ꝛ differētia vniuocis cōpoſitum ſit ex forma vniuerſali ꝛ particulari:licet ſit dictum a me in lib.de ſubſtantia orbis.ꝛ in expoſitione mea.12.metaphy.attamen poſterius in dubijs ꝛ ſolutionibus ſequentibus dicam. ¶Pro nunc autem volo declarare quid ſit genus vniuocum:ꝛ quid genus analogum . vbi debes ſcire vt dicit auer.2.celi cōmen.49.q̄ ſicut ſpecies eſt duplex:vniuoca ꝛ equiuoca. ita genus duplex.vniuocum ꝛ equiuocū.genus vniuocū eſt nomen predicans de pluribus ordine quodā notanter ſuppoſitū ab vna forma ſeu natura:ſed vna ratione mentali omnibus illis cōmune.ꝛ hoc inquit ariſt.7.phyſi.cum dicit.ſunt quedā equiuocationū : alie quidē multū diſtātes.vt gratia exempli.canis celeſtis:ꝛ canis marinus : ꝛ canis latrans que adeo diſtant q̄ ſolum in nomine ſunt conuenientia . Alie vero habentes quandā ſimilitudinē:vt ſubſtātia ꝛ accidēs que habēt nomē cōmune:ꝛ ordinē eſſentialem dependētie vnius ad alterū. Alie vero proxime aut genere aut ſimilitudine. Verbi gratia .vt homo ꝛ leo que habent nomē vnū ꝛ rationem ſeu conceptum vnum a quo ſumitur illud nomen.ꝛ habent habitudinē perfectionis ꝛ imperfectiōis inuicē:qꝛ homo perfectior eſt leone.Ex hoc ſequitur quid eſt genus vniuocū.quid equiuocū.eſt enim genus vniuocum nomen conueniens pluribus ſm vnam rationē formalē cui nulla forma correſpondet in re ordinatis ſecundū perfectionē ꝛ imperfectionē.genꝰ anagalogum ſeu equiuocum eſt nomen cōmune pluribus ordinatis ſm cauſaz ꝛ cauſatum eſſentialiter:cuius nec forma nec ratio illis eſt cōmunis:vt ptz in equiuocis ſcdo modo dictis.Qō autē genus ſit hoc modo vt dixi lucidus vir Themiſtius in primo de aia.cap.4.pulchre explanauit.ꝛ tu vide verba eius:quia multū loquitur. ¶Sed dices.auer.12.metaphy.cō.14.ponit differentiam inter vnitatem materie ꝛ generis:ꝛ vult quod vnitas generis

Quid genus vniuocum et analogū.

Dubita.

UVA. BHSC. IyR_120_2

simik ab vnitate forme: vnitas materie ab vnitate priuationis. Cpreterea dicit Auer. primo meta. cō. 27. circa finē. q intētiones vles ḡs intus cōprehēdit sunt forme. ergo generi corrīdet aliq̄ forma. Idē ibidē cō. 18. inquit. genus est aliud a mā. gen⁹ ei est forma vlis ꝛc. ecce quomō opponit dictis. Itē ponit. 5. metaphy. cō. 3. in fine vide. ꝛ iā dixit hic diffinitionē cōponi ex forma vniuersali ꝛ particulari. ideo dictū istud videtur remotum ab intentione Auer. ppter hec Joan. landonus generi dixit correspondere vnam formā diuersam a formis specificis: sed de hoc ego locutus sum in q̄stioni bus meis de aia: ꝛ in libro de substātia orbis: ꝛ in expositione. 12. meta. vbi cōtradixi. Joanni in parte: ꝛ qr de hoc faciam questionem forte in fine huius disputationis. vel vbi melius locus occurret: non amplius immorari volo. sat sit mihi aperuisse locumq̄ monstrasse pro nunc. Joā. land

ALBA. DUB. iij.

AIt Algazel ad hoc qō noie pḧorū dixim⁹. Dicim⁹ q̄ pcedū est ab eis q̄liter scitis q̄ hoc sit impoke in ipso deo glorioso. Ita q̄ possitis dicere q̄ deū nō decet vt cōicet cū aliqua re in aliquo: ꝛ differat ab ea in alio. Hoc tñ a nobis pbatū possetis dicere q̄ seq̄ret ex hoc deum esse cōpositum. Illud nāq̄ quia duo talia habet. s. q̄ cōicat cū aliquo ꝛ q̄ differat ab eo est cōpositum.

Nunc alga. vult inducere deductionem apud illos pḧos qualiter deum esse compositum est impossibile. ꝛ inquit. ait alga. ad hoc i dest illud quod nomine philosophorum dixim⁹. i. ego auer. narraui. et sic dicimus q̄ pcedendum est ab eis qualiter scitis q̄ hoc sit impossibile in ipso deo glorioso. s. ipsum esse in genere: quod exponit. d. ita qō possitis dicere quod deum nō decet: vt communicet cum aliqua re in aliquo: et differat ab ea in alio. hoc ergo petit cur. s. istud sit impossibile. (hoc tamen probatum.) Cui respōdet modo nomine philosophorum dicens possetis tamen dicere hoc cē probatum a nobis hoc modo. s. qr sequitur ex hoc deum cē compositū. Cuius rōnem ponit. d. illud namq̄ qō duo talia hz. s. q̄ cōicat cum aliquo ꝛ q̄ differt ab eo est compositum. huic maiori addatur minor: sed per te deus communicat cum aliquo in genere ꝛ differt ab eo in differētia. ergo deus est cōpositus ad minus cōpositione aliqua que deo oio repugnat ꝛ est incōpolis.

AUERROIS.

NOs dicim⁹ q̄ hoc sequit cōicatione necessario rōne generis vniuoce p̄dicātis. Nō aūt analogice vt supius dictū fuit. Quia non opz amplius iterare neq̄ replicare.

Auer. limitat dictū eius. d. dicimus nos q̄ hoc. i. deū esse compositū: sequit cōicatione necessario rōne generis vniuoce p̄dicātis. nō aūt analogice: vt superius dictū fuit: ḡre nō opz amplius iterare nec replicare. Ñ bñ valet hoc. cōicat cū aliquo in genere vniuoco: ꝛ differt ab eo differētia vniuoca. ergo est cōpositū: sed non valet de genere ꝛ differētia analogice dictis: vt dixi. Ad propositum modo deus et entia mundi cōmunicant in genere et differentia equiuoce dictis. et ideo nō sequitur deum esse compositum.

ALBA. DUB. iij.

AIt Alg. dicēs pḧs q̄lis est apōvos demōstratio ad remouēdū cōponē ab ipso deo: nisi id qō asseritis de remotione denominationū a deo. Nōlibet cēm compositum ex

iii 4.

UVA. BHSC. IyR_120_2

genere ꝛ differentia ex partibus illis constituitur. si enim nulla partium vel aggregatum ipsarum haberet sine altera esse. igitur vel primum esset necesse esse: aut non. si non: ergo totum est causatum ꝛ indigeret causa: ꝛ nos iam tractauimus de denominationibus: ꝛ ostendimus quod hoc non est impossibile procedere processu ad infinitum: ꝛ demonstratio non significat nisi quod processus ad infinitum est falsus. Sed ad id quod insudauerunt deponere scilicet quod nulla sit in deo pluralitas: ꝛ est quia in suo esse non indiget alio. Dicimus quod nullam habent auctoritatē manifestam. ergo nullam hñt demonstrationē ad asserendum necesse esse. Ad vero quod probauerunt clare est: ꝙ cause non procedunt ad infinitum: ꝛ de istis nos in precedentibus satis late disputauimus. Unde dicimus quod in hoc proposito clarius patefit: diuisio namq; rei ad genus ꝛ differentiam non est similis diuisioni rei ad denominationem ꝛ denominatū: quia denominatio ꝛ substantia differunt abinuicem: ꝛ species non differt a genere o3mode: quando enim facimus mentionem de specie nos includimus genus: vt quando dicimus hominem: nos facimus mentionem de animali cum additione rationis. Unde patet ex hoc ꝙ magis distat a pluralitate ꝯ denominatio ꝛ denominatum. Rursus qualiter est impossibile finire processus causatorum ad duas causas in vno gradu. prima quarum sit causa ordium: ꝛ altera elementorum: vel vna earum sit intelligibilium rerum causatarum: ꝛ altera sensibilium scilicet omnium corporum: ꝛ ille due cause differunt inter se realiter: sicut rubedo ꝛ caliditas que in vno et eodem subiecto reperiuntur: ꝛ differunt abinuicem realiter: ꝛ non oportet attribuere rubedini compositionem generalem seu differentialem. Unde patet ex hoc etiam quod phi deficiunt in ostensione quod prouenire duos deos est impossibile.

¶ Nunc Alga. ponit loqui de cōpositione vel: ꝛ primo proponit hoc. d. Ait Alga. dicens phis. qualis est apud nos demonstratio ad remouendum compositionem ab ipso deo. est ergo interrogatio qua phi via phi auferre a deo compositionem. (Nisi id quod.) ponit viam vel opinionem pro phis. d. nisi id quod asseritis de remotione denominationum a deo: quasi dicat. qđ via philosophorum non est valida: nisi tantum quando probant in deo nō esse compositionem ex substātia denotationibus. i. accidētibus attributis: ꝛ sic argumentū illud de genere ꝛ differentia non valet. (Quodlibet enim cōpositum.) Attamē Iz ita sit. adducit viam de cōpositione ex gñe ꝛ differentia: ꝛ dicit. quod libet enim compositum ex genere ꝛ differentia constituitur partibus illis: tunc arguit. si enim nulla partium vel aggregatum ipsarum haberet sine altera esse. igitur vel primum esset necesse esse: aut non. i. stante compositione in primo ex genere ꝛ differentia queritur: vel est compositus necesse esse vel non. Si non. ergo totum illud est causatus: ꝛ per consequēs indigeret cā. ꝓtia ptz. eo ex si non est necesse esse: erit gñabile vel erit eternum. si gñabile. ergo indiget cā. si eternū eū nō sit eternum a se. ergo ab alio ergo adhuc cā indiget. Si vero dicatur ꝙ sic hoc nō tangit: qm iam tactum

UVA. BHSC. IyR_120_2

est:eo:quia oē cōpositū nouū.(Et nos.)Nunc alga debilitat hanc viam: quoniam hec via est via per impossibile. ducit.n.ad hoc impossibile.quoniam si ponitur causatum ab aliqua cā:et eadē rōne illa causa causabitur: et sic procedetur in infinitū.inquit rndendo.et nos iam tractauimus de denominationibus.i.attributis:et ostendimus q hoc nō est impossibile procedere ad infinitū.et demonstratio illa non significat nisi q processus in infinitum est falsus.ergo non ducit ad impossibile simpr:q̄m illa demonstratio reputat ducere ad impossibile:q̄ tñ nō est ipossē:ergo cū ista sol.sit data in capitulo de attributis.dabitur et nunc quoniam hec demonstratio de ppositione ex genere et differentia ducet ad processum infinitum:q̄ non est impossibile. ¶Ad formam argumenti dicendum inconueniens illud nō esse inconueniens.(¶Sed ad id quod.)Nūc tangit vnum aliud:q̄ etiā vult debilitare.d.Sed ad id quod insudauerunt deponere.i.annullare.s.quod in deo nulla sit pluralitas:et est:qz in suo esse non indiget alio:dicimus quod nullam habet auctoritatem.i.rationem manifestam.ergo nullam hz demōstrationem ad asserendum necesse esse.est ergo debilitatio quod demōstratio illa nihil est que probatur esse vnum necesse esse:et simplex.et noluit explicare illud:quoniam superius disputauit prolixe.(Illud vero.)Nūc apponit id in quo bene dixerunt.d.illud vero quod probauerunt clare est q̄ causę non procedunt ad infinitum:et remittit se.d.et de istis nos in precedentibus satis late disputauimus. ¶Debes scire q tria sunt.que Alg.tetigit:quoz primum est.primū non esse cōpositum:neq̄ ex denominatione et denominato:neq̄ ex genere et dria per hāc rōnem:qz tūc eēt processus infinitus in illis. ¶Scōm est.q de⁹ nō sit ꝓpositꝰ alio in sui esse indigēs:cuiꝰ rōnē et responsionē tacuit in ꝓpria forma. ¶Tertiū est.q in cāis cēsitaliꝝ ordinatis non est processus infinitus. Circa que dixit primū non valere:eo qz incōueniēs non est incōueniens. Scōm etiam dixit non valere:eo qz ratio videtur demonstratiua et non est:licet necrationem:nec responsionem expresserit:sed remittit se. Tertium sdlū approbat q̄ dz intelligi in causis per se essentialiter ordinatis.aliter primo opponeret:vt satis patet.(Unde dicimus.)Quia philosophi credebant compositionē ex denotatione et denominato esse consimilem compositioni ex genere et dria:vult remouere hoc.et primo proponit illud.d.vnde dicimus quod in hoc ꝓposito clarius patefit sup.peccatum philosophorum:vel vt habet alia translatio:clarius patefit eorum debilitas.(Diuisio namq̄.)Exequitur.et ait.nāq̄ pro qz diuisio rei i.speciei ad genus et ad differentiam non est similis diuisioni rei ad denominationem.i.attributum:et ad denominatum.i.subiectum eius.huius rationem assignat.d.denominatio et substantia:idest subiectū differunt adinuicē:et species nō differt a genere omnino.i.tanta differentia.cuius rōnē ad huc ponit.d.qñ enim facimus mentionē de specie nō includimus genus.vt qñ dicimus homem:nos facimus mentionē de animali cum additione rationis.i.differentie vel diffinitionis:et sic apponit conclusionē.d.vnde patet hoc q magis distat a pluralitate.sup.compositio ex genere et differētia q̄de nominatio et denominatum.vult dicere.patet compositionem ex gñe et spēie esse minorem q̄ compositio ex ipso subiecto et accidente. ¶Debes scire q in intellectu speciei includitur genus vel differentia vel diffinitio. et ideo nullus pōt intelligere speciem nisi intelligat denominatum genus vel differentiam vel vtrumq̄:et ideo ibi est identitas rationis formalis:vt dicunt viri huius temporis.Quia vero stat intelligi subiectum:non intelligendo accidens:et econtra:ideo ibi est diuersitas rationis formalis:et sic maior est identitas generis cum specie q̄ accidentis:siue cōmunis siue ꝓpriꝰ eē sub-

UVA. BHSC. IyR_120_2

iecto:vt dicit hic Alg.ꝛ in hoc verificatur dictum Auer.primo meta.cō.31. ſ.q̄ mixtio intētionis vniuerſalis ſcilis cū particularibus eſt fortior mixtione accidentiū cū ſuis ſubiectis:qō pro tanto dicit:qm̄ prima eſt formalis.ſeō eſt ſm ſubiectū tantum.(Rurſus qualiter.)Ex dictis Alga.vult debilitare quoddam dictum philoſophorum ſuperius poſitum.probabant enim phi vnum primum motorem hoc modo.qm̄ ſi eſſent plures ergo conuenirent gñe:ꝛ ſic darentur duo mūdi:ſicut ſuperius declarabitur.hoc oſtēdit.q.qualiter eſt impoſſibile finire proceſſus cauſatorum ad duas cauſas in vno gradu.i.in vno gñe:quaſi dicat.non eſt impoſſibile:quod declarat.d.quarum prima ſit cauſa orbium ꝛ altera elementorum.i.poteſt ergo fingi q̄ ſint duo dij:quorū vnus eſt deus cauſa orbium.i.eternorum.alter.cā elemētorum.i.ſphere actiuorum ꝛ paſſiuorum:vt poſuit forte Auic.velvna illarum ſit ſup.cauſa intelligibilium rerum cauſatarum.ꝛ altera ſit cauſa ſenſibilium.ſ.omniū corporum caducorum.Ex hoc vult habere primum inconueniens non ſequi:quando intulit.ergo dantur plures mundi.immo ambo erunt eiuſdem mundi cauſe ſm partem:vt viſum eſt.Dixerūt etiam philoſophi q̄ tunc eſſent in vno genere:ꝛ per conſequens hi eſſent compoſiti.propter quod reſpondet.ꝛ ad hoc.d.ꝛ ille due cauſe differunt inter ſe realiter.ſicut rubedo ꝛ caliditas:quod declarat.d.que in vno ꝛ eodem ſubiecto reperiuntur ꝛ differunt adinuicē realiter.ſ.in forma.ſic ille due prime cauſe differunt ſcilicet quia ſunt in vno quaſi ſubiecto ſcilicet vniuerſo:ꝛ differunt quaſi forma:ꝛ ſecundum rem.Tunc applicat.d.ꝛ ſup.licet rubedo ꝛ caliditas differunt:non oportet rubedini attribuere compoſitionem generalem.i.generis:neq̄ differentialem.i.generis ꝛ differentie.ergo a pari.ꝛ ſi ille due cauſe differunt ꝛ conueniunt:non oportet illas eſſe compoſitas.ꝛ per hoc patet ſol.ad ſecundum inconueniens.ꝛ ideo concludit.vnde patet ex hoc etiam q̄ philoſophi deficiunt in oſtenſione q̄ eſt impoſſibile peruenire ad duos deos.ꝛ dixit.patet ex hoc etiam:qm̄ cum tribus enarratis patet peccatum quartum.vt ergo colligeret quartū cum tribus dixit etiaz. Et quaſi.d.ꝛ cum patent illa tria patet etiam ex hoc quartam viam ducentem ad vnitatem primi non eſſe firmam.

AVERROIS.

Os dicimus:quod actio ꝛ compoſitio que fit ex genere ꝛ differentia:eſt eadem cuz compoſitione que fit ex re potentiali ꝛ re actuali. Natura namq̄ genus nunq̄ in actu reperitur. videlicet.nuda a natura differentiali ſeu formali. Et quodcumq̄ compoſitum ex iſtis duabus naturis apud pḥos eſt generabile ꝛ corruptibile:ꝛ habet agens. Cū igitur ita ſit:genus cum ſit de potentiali natura neq̄t aliquo modo de natura differētie denudari. ergo adherētia ipſorum abinuicē indiget in eſſe alterius. ergo indiget cā cōiūgente ꝛ faciēte acq̄rere eorum eſſe. ſ.cāe ipſius. Preterea id qō recepit ſe cūdūveritatē:pura potentia eſt apud pḥos. Et ſi forte eſſet actus: eſſet per accidens:ꝛ id quod aduenit eſt actus. Et ſi forte eſſet potentia/eſſet per accidens:et hoc modo diſtinguuntur abinuicem ſcilicet recipiens et aduenies. Et quodcunq̄ eſt potentialiter aliquid recipiet illud neceſſario: et admittit illud quod actualiter retinet. Et ſi poterit aliquid recipere in actu cum aliquo re-

UVA. BHSC. IyR_120_2

cepto in actu quodlibet ipsorum esset per se existens. Et etiam recipiens est corpus necessario. receptio namq; principaliter reperitur in corpore vel in eo: est in corpore. Accidentia namq; nō nominātur a receptione neq; forme: que sunt superficies: neq; linee: neq; puncta. Tandē id qō nō diuiditur in aliquid nō recipit: sed q extra cōpositū sit agens primū probatū est demōstratiue. Sed qō sit recipiens incorporeum siue per se siue per aliud hoc est impossibile: nisi in aliquo: quia dubiū est. f. de intellectu in potentia: z quomodo aliquid cōponitur ex denominatione z denominato: z illa denominatio addita nō est super substantiā z generabili et corruptibili z corpus necessario. Sz si illa denominatio dicti cōpositi addita fuerit super substantiā: z nō sit substātia in potētia in illa denominatione: vt opinati sunt antiqui de corpore superceleſti: oportet necessario q sit quantitabilis: z q sit corpus. Si essi remoueretur corporeitas ab illa substantia dictam denominationem gerens: remoueretur ab ea receptio sensibilis. Similiter remouerctur ab eadem denominatio comprehensionis sensibilis. ergo illa denominatio z illud denominatum reducuntur in summo intellectu: z sunt vnum z idem. Simplex enīz intellectus z intelligibile vnum z idem sunt realiter: plura respectiue z per accidens. videlicet. ratione subiecti. Tandem id quod posuerūt philosophi. videlicet. substantiā cum denominationibus additis super ipsam substantiam non est aliud: nisi quia posuerūt antiquū corpus: z adherentia esse accidentia in eodem. Et ipsi non estimant qō quando ipsi remouent quātitatem: que est corporeitas: remouent ab eo totam sensibilem naturam. ergo non erit ibi gerens neq; gestum. Et si forte ponerent gerens z gestum separata a materia: sequeret q eēt intelligēs z intelligibile. erit ergo vnus intellectus simplex. Sed id quod dixerat. videlicet. quod non est impossibile quod reducantur res ad duos deos: quorum vnus erit causa orbium: z alter non ꝛc. Dicimus quod sunt verba erronea: quia posito quod productio entis sensibilis sit ab vna et eadem materia: z vna z eadem substantia: non autem a naturis diuersis. z productio entis intelligibilis ab altera substantia prima sequitur necessario quod si aliquid in illa natura equaliter fuerit: z in natura intelligibilium ad primam naturam quod communicent in quadam denominatione z differant in alia: et id in quo differunt non euadet quin sit de natura in qua indiuidua differunt: aut in qua species differunt. Si secūdo modo dicetur. ergo nomen dei equiuoce sumitur: quod est contra positum: species namq; que communicant in vno genere sunt aut contrarie aut intermedia: quod est falsum. Si primo modo. ergo sunt ambo in materia quod est contra hoc quod concessuz est ab oībus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Sed si ponerent q̄ pars ipsius nature est nobilioꝛ alia parte: ⁊ q̄ predicatur de eis analogice. Erit ergo natura prima nobilioꝛ secunda: ⁊ sic secunda causatur ab ea necessario: ita q̄ erit producens oꝛbes producens causam que elementa producit: ⁊ hec met est positio philosophoꝛum. Et ambo ponunt siue coguntur ponere primam causam. videlicet. qui ponunt primum agens mediantibus pluribus causis. Et qui ponit primam causam per se agentem omnia absq̄ aliquo medio. Sed hoc est impossibile apud philosophos: vt diffuse ⁊ clare ostensum est ab eis in diuersis locis.

¶ In solone propositi dubij primo ꝓponit quedā q̄ sub dubio tangebant. scdo venit ad ꝓpositū. vt patebit. inquit in prima parte. Dicim⁹ q̄ actio. et pto. i. cōpositio q̄ fit ex genere ⁊ differētia est eadē cū cōpositione: q̄ fit ex re potētiali ⁊ re actuali. est ergo ꝯclusio. cōpositio ex genere ⁊ differētia eadē est cū cōpositione ex actu ⁊ potētia. ꝓbat hec ꝯclusio in litera ⁊. d. nā nā q̄ generis nunc̄ in actu reperit. vz. nuda de nā differētie seu forme. ⁊ hec ratio sic cōponit. ois cōpositio cuius vnū cōponentiū nūq̄ separat a natura forme est cōpositio ex actu ⁊ potētia: tūc apponit minoꝛ: sed ꝯpositio ex genere ⁊ differētia est cōpositio: cui⁹ vnū cōponētiū nūq̄ secludit a natura actus. ergo cōpositio ex genere ⁊ differētia; est cōpositio ex actu ⁊ potentia. hui⁹ sylli tenꝛit tm̄ minoꝛe in litera: vt pz ꝓpositio. d. ois cōpositio: cuius vnū cōponētiū nūq̄ separat a natura forme est cōpositio ex actu ⁊ potētia: est manifesta p se. ⁊ declarat in meta. dictū est enim in. 8. illius ꝓpe finez q̄ potētia per se fit cū actu per se vnū: adeo q̄ nunc̄ potētia poteſt esse sine actu. minoꝛ autē dicta in Porphyrio. dixit enim q̄ genus semper reperitur cū aliqua differētia: ꝛ actu non sit ita cū vna quin possit esse cum alia ⁊ ideo. ⁊. topi. ⁊. 7. meta. dixit Arist. genus non esse pꝛeter generis species eo qꝛ nunc̄ est pꝛeter generis differentias vt manifestū est.

Dubita. Sed dubitat. qm̄ vt dictuz est. 8. phy. quecūq̄ reperiunt vnita insimul si vnū reperit separatū sine altero ⁊ reliquū: ⁊ per hoc ꝑbat esse vnū primū motoꝛē ita mouentē q̄ nullo modo mouet: vt perspicuū fit per demonstrationē ibidē positā. Cū igit̄ neq̄ genus: neq̄ differētia reperiant separatim: quare potius dixit gñis naturā esse nō sine natura differētie q̄ ecōtra: vel igitur ambo poterūt esse seoꝛsum: vt ratio ꝯcludit: vel nō debuit dicere magis vnū q̄ alterū. ¶ Dicendū primo q̄ regulā Arist. interpꝛetat Auer. 12. meta. cō. 35. duob⁹ modis: attamē vnus est auctoꝛitate aleꝛ. s. q̄ illud cōpositū sit cōpositū ex duobus extremis oppositis: quoꝝ neutrū est accidēs alteri. Dixit extremis: qm̄ si vnū cōponit ex mediꝭ non opꝛ vt media per se constēt. dixit oppositis: qm̄ materia nō reperit sine forma cuꝛ sit extrema in ambitu potētie. Dixit quoꝝ neutrū sit accidēs alteri: qm̄ substātia potest esse sine accidēte: ⁊ nō ecōtra: ⁊ tamē sunt opposita saltē dispꝛate ⁊ extrema. istis trib⁹ ꝺditionib⁹ vsus est auer. etiā. 8. phy. com. 37. si bene verba eius inspiciant. ¶ Sed dices qūo ex hac regula ꝓpositū de primo motoꝛe scdo videt adhuc argumentū stare. s. qūo cum genus neq̄ possit esse sine differētia. neq̄ ecōtra magis attribuit illud generi q̄ differētie. ¶ Et dicendū q̄ primus motoꝛ ⁊ primū mobile sunt extrema: hoc quidē in ratione motoꝝ illud quoq̄ in ratione mobiliū: vt cōstat. Sunt etiā opposita per se: ⁊ si per accidens coniunganꝛ: qō facile dignoscitur: cum mouere sit agere ⁊ moueri pati. constat vero agere ⁊ pati opposita esse pluscq̄ dispe

Solutio.

Replica. Respōsio

UVA. BHSC. IyR_120_2

rata. Q̄ autē neq; primus motor sit accidēs primo mobili: neq; econtra perspicuū est per se. potest ergo problemma Aristo. sic cōponi. quecūq; cōposita vel inuicem vnita extrema opposita: quorū neutrū neutro accidit possunt separatim reperiri simpliciter. sed primus motor ⁊ primum mobile sunt vnita extrema opposita: quorū neutrū neutro accidit. ergo in prima figura primus motor ⁊ primum mobile possunt separatim reperiri. Intelligo separatim hoc modo q̄ primū mobile ita moueā q̄ nullo modo moneat. conueniēs motor ita moueat q̄ nullo modo moueā. ecce quomodo expositio illa Alex. ⁊ auer. est conueniēs. ¶ Ad sōm dicendū q̄ neq; genus: neq; differentia sunt extrema: neq; opposita: neq; eis regula illa potest applicari. attamē aristo. accepit genus cum habeat rationē potētie: ⁊ plus sit propinquū materie: vt dicā primo meta. cō. 18. ⁊ ideo minus repugnat differentiā esse sine genere q̄ econtra: cū differētia rationē actus habeat. ideo accepit genus ⁊ non curat de differētia: vt constat. (Et quod cunq;.) Nunc vult ex illo cōcludere quoddā problemma ad propositū: ⁊ inquit: ⁊ q̄ cunq; cōpositū ex istis duabus naturis apud phos est generabile ⁊ corruptibile: ⁊ hz agens: est ergo maior. omne cōpositū ex potētia ⁊ actu est generabile ⁊ corruptibile: ⁊ habēs agens. tunc nō ponit minorē in propria forma que est: sed omne existens in genere est cōpositū ex actu ⁊ potētia: sed vim illius hoc modo. d. cum igitur ita sit q̄ genus cū sit de potētiali natura nequit aliquo modo de natura differētie denudari: tunc ponit conclusionē huius syllogismi. d. ergo adherētia ipsoz̄ adinuicē indiget in esse alteri⁹. i. hz aliq̄d agens. ergo indiget causa cōiungente ⁊ faciente acquirere eoz̄ esse. s. ipsius causa. i. agente. est ergo conclusio q̄ cōpositū ex genere ⁊ differentia est generabile ⁊ corruptibile habens agens.

Dubita.

Sed in hoc est questio. primo maiori auer. appono hāc minorē: sed accidēs. vz. albedo est in genere. ergo est generabilis ⁊ corruptibilis ⁊ habebit agens. concluso falsa: accidēs enim cū non sit per se ens nisi entis: ideo nō per se generā: neq; hz agens. ergo aliqua propositionū ⁊ nō minor: ergo maior: ⁊ ita propositio. d. omne cōpositū ex potētia ⁊ actu hz agens: ⁊ est generabile ⁊ corruptibile: est impossibilis. ¶ Preterea si illi cōpositioni ex gñe ⁊ differētia respōdet agēs. vel est idē cū agēte cōpositionem ex vera materia ⁊ vera forma: vel aliud. si idē. ergo vnū ⁊ idē gen⁹ ageret p se duas cōpositiones vnica actione: q̄d est 2tra auer. 8. phy. cō. 32. Si aliud. vel est indiuiduū vel vle: ⁊ q̄cq̄d dicā sequit inconueniens. ¶ Dōm q̄ in hoc diu steti ⁊ in magno dubio. ⁊ vidi Jo. in plurib⁹ locis tāgere hoc ⁊ nihil dicit. plura enim q̄ ille vir dicit potius tradūt ignorātiā q̄ scientiā largiant. ¶ Dōm ergo cū licētia dicēdi aliter: si aliq̄ aliter occurrit: q̄ i generatione platonis plures cōpositiones occurrūt. q̄ enim plato accipit esse prima ⁊ propinqua cōpositio est ex materia ⁊ forma. sc̄da ex actu ⁊ potētia q̄ auer. hic glosat ex genere ⁊ differētia. tertia ex esse ⁊ essentia q̄ Auer. sc̄do meta. tetigit. cō. 4. ⁊. 12. meta. cō. 51. ⁊ hanc appellāt ex participante et participato quā declarauī diffuse in expositione mea. 3. de aia. ⁊ in expositione cō. 10. ⁊. 9. vide. ⁊ hanc dixit auer. cōmētis. 5. ⁊. 14. illius tertij. quando dixit q̄ nulla intelligētia est liberata a potentia preter primā. ⁊ tu vide. Ultima cōpositio illis trib⁹ aduēticia est ex sba ⁊ accidēte. omne enī nouuz est recipiēs aliq̄d accidēs. ⁊ p 2ās ibi aliqua cōpositio aderit: ⁊ q̄ iste quatuor cōpositiones attribuūtur rei genite: ideo quatuor alia attribuuntur a parte agentis. prima que est ex esse ⁊ essentia. rñdet prime cause. omne enī causatū est cōpositū ex esse ⁊ essentia: ⁊ prima causa illius cōpositionis est prima causa. s. deus. deus enī est ens per essentiā: ⁊ per 2ās causa cuiuslibz

UVA. BHSC. IyR_120_2

entis per participationem. cōpositioni vero ex materia ⁊ forma respondet genus particulare: qō primo generat cōpositū ex materia ⁊ forma. compositioni quoq; ex ſba ⁊ accidente nō correſpondet agens determinatū: qm ea que ſunt p accidēs reducunt ad per ſe. illud idem agens qō eſt per ſe cōpoſitū ex materia ⁊ forma erit p accidēs agens cōpoſitionis ex ſba ⁊ accidēte: vt ptz: cōponi vero ex genere ⁊ differētia: que dicit ex actu ⁊ potētia nō reſpōdet agens aliud apud phos ab illo particulari ſm ſbm: ſed bene ſm modum. vnde ſor. gen⁹. ⁊ eſt ſortes. ⁊ eſt in genere aīalis. i. ⁊ eſt aīal. prout eſt ſor. generat indiuidū cōpoſitū ex materia ⁊ forma. prout eſt in gñe aīalis. hz generare ſibi ſimile in genere: ideo vt ſic hz vnire genus cū differentia. vnico enim actu quo ſortes vt ſor. vnit materiā cuz forma: ſortes vt aial vnit genus cū differētia. Et cum hoc ſit ita declaratū erit q omne exiſtens in genere eſt gñabile ⁊ corruptibile: ⁊ hz agēs hoc modo. ſ. omne cōpoſitum ex materia ⁊ forma hz agens: ⁊ generabile ⁊ corruptibile. omne cōpoſitū ex genere ⁊ differētia eſt cōpoſitum ex materia ⁊ forma: vt manifeſtum eſt. ergo omne compoſitū ex genere ⁊ differētia eſt generabile ⁊ corruptibile ⁊ hz agens. ¶ Ad argumenta. Ad primū dm q accidēs eſt in genere: ⁊ hz agens: vt ptz: qm eo modo quo eſt compoſitū eodē modo eſt generabile: ⁊ hz agens. modo dictū eſt q illud compoſitū eſt valde per accns. ideo opz vt reducatur ad per ſe: eo modo quo dixi. ¶ Ad ſcm dm q illi cōpoſitioni reſpōdet idem agens in ſubiecto diuerſum ſm diffinitionē: vt dictum eſt. ⁊ ideo diuerſis rationibus eque primo illud eſt cauſa diuerſarum cōpoſitionū. ¶ Sed adhuc anima formidatur. primo: qm prima cauſa reſpondet prime cōpoſitioni: ⁊ vltima cauſa vltime cōpoſitioni. ſ. ex materia ⁊ forma: ergo intermedie cauſe: vt intelligentie concurrunt ſm rationes et gradus medios. qui ſunt ergo illi? ¶ Preterea ſcō qm albedo eſt per ſe in genere: ergo albedo eſt per ſe compoſita ex genere ⁊ differētia. ergo habet agens per ſe. Iz enim homo albus nō habeat agens per ſe. attamen albedo hz habere: qm albedo eſt vere ens per ſe compoſitū ex genere per ſe ⁊ differentia p ſe. ¶ Ad hec dm vt mihi videt pro nūc q ſemp effectus vlēs oportet in cās vlēs reducere: ⁊ ad hunc intellectū in lib. de cauſis dicit propoſitione quinta. prima creaturarū eſt eſſe. dico ergo q in effectuillo plures cō ſiderandi ſunt gradus eſſendi: quoꝝ nomina non habem⁹ ſm quos cauſe intermedie concurrūt. effect⁹ enim. ſ. plato genitus qm generat fit ens: ſubſtātia: corp⁹: aial: hō. put eſt ens reducit ad primā cām: q eſt cā eſſe. eſſe. n. proprius eſt effectus dei. Prout eſt ſubſtātia reducit ad ſaturnū. vnde ſaturnus cauſa eſt rei ſtabilitatis ⁊ permanentie ſm aſtronomos. Iuppiter aūt cauſa eſt bone habitudinis. vñ plato: vt ſubſtātia reducit ad ſaturnū: vt bene ſe habēs: ⁊ perfect⁹ ad iouē: prout cōtra nociua tuetur: ⁊ illa ppellit corrūdet mart⁹: ergo ſcōs effect⁹ eſt ſba bene ſe habēs nociua propellēs: ad quā ſm diuerſos gradus concurrūt planete ſm aſtronomos. Si cōſideretur plato genitus: vt corpus: adhuc concurrūt tres alī. ſ. ſol: ven⁹: ⁊ mercurius diuerſis gradib⁹: qm plato vt corpus motum reducitur ad ſolem. ideo dicit aſtronom⁹ q oppoſitio ſolis in inferioribus maxime apparet. Eſt enim motus quaſi vita omnīū: vt dicitur in principio. 8. phyſi. ⁊ ideo aſtronomi dicunt ſolem eſſe dm vite. 12. metaphyſi. cōmen. 34. Plato vero vt corpus motum motu generationis reducitur ad venerem. Venus. n. vt dicunt aſtronomi proprium effectum habet. prout eſt cauſa rei generationis per quā aliq̄d cōſequit in ſpecie. Pla. vero vt corp⁹ motū genitum multiplicatū in ſpecie reducit ad mercurīū. mercuri⁹ em videt proprium effectum habere in multiplicatione indiuiduoꝝ in vna ſpecie. Si vero

Soluti.

Dubita.

Soluti. Effectus vlēs ad cās vlēs reducūt.

UVA. BHSC. IyR_120_2

consideraꝝ.vt aial sic concurrit luna.lune enim propꝛius effectus est mutatio materie:ꝛ dispositio ipsius ad recipẽdum. nihil autẽ mutat ꝛ mutatur plus in gñe sbe q̃ aial:cũ possit ꝑ quinq; sensus variari:ꝛ ratione corpis:ꝛ ratione formꝫ:ꝛ ꝑ ꝓs lune dꝫ attribui.Si autẽ considerat vt homo: sic attribuit homini generãti:homo em̃ hoiem generat.ptꝫ ergo tam q̃o cause intermedie cõcurrũt ſm gradus occultos ꝛ diuinos quos astronomi explanãt in libꝝis eoꝝ.Potest etiã aliũde accipi ordo cõcursus illoꝝ quem declarat ptolemeus in quatripartito. inquit em̃ effectus saturni ad vlia loca ꝛ tẽpora.Jouis ad annos. martis solis veneris ꝛ mercurij ad mẽses. lune ad dies.ecce q̃o alio modo pũt accipi ordo.Et cum corpora celestia sint quasi instrumẽta substãtiarũ separatarũ:sequit̃ q̃ substantia q̃ monet supꝛioꝛ ordẽ sit vltioris cõceptionis ꝛ virtutis:ꝛ sic ꝓhr sunt alie.¶Ad pmũ ergo argumẽtũ ptꝫ sol.q̃m ꝑma cã cõcurrit ſm propriã rõnẽ ꝛ ꝓpriꝫ effectum.ſ.esse cause intermedie ſm gradus intermedios quos explicaui.

Sed adhuc est locus q̃stionis: q̃m vt dicit auctor de causis.propositione prima.ois causa primaria plus est influes q̃ causa vniuersalis scõa.Et illud qõ plus influit explicat propositione scõa.d.ꝛ causa prima adiuuat scõam cãm sup oppositionẽ suã:q̃m omnẽ oppositionẽ q̃ causa efficit scõa:prima etiã efficit:ergo ad quẽcunq; gradũ cõcurrit causa inferioꝛ concurrit causa superioꝛ:ꝛ vltra.ꝛ ꝑ ꝓs homo vt homo.fit etiam ſm concursum omniũ causaꝝ mediaꝝ.Preterea soꝛ.generans est ens:substantia:corpus:animal:ꝛ homo.ergo soꝛ.vt ens potest causare Platonẽ vt ens.vt substãtia.iterum illum vt substãtia.ꝛ sic de alijs:ergo supfluũt causalitates medie. Dubita.

¶Dom̃ q̃ dictũ illud dꝫ intelligi hoc modo scz de causato. ꝛ non de modo causati vel causandi.omne enim causatũ qõ causat̃ a causa scõa causatur a prima.V.g.soꝛ.causat plato.ꝛ prima causa causat eundem. non conuertit̃ tamen:q̃m prima potest causare alium effectum quẽ nõ põt scõa:ꝛ ideo subdit auctor ibidẽ.verũtamẽ efficit eum per modũ aliũ altioꝛem ꝛ sublimioꝛẽ.vnde dicit in lib.proculi a quo fuit extractus ille liber de causis.propositione prima.omne qõ producit in scõis causis a prioꝛibus ꝛ causabiliorib⁹ producit̃ eminẽtius.ecce q̃o idẽ est causatũ vtriusq; Iz modus nõ sit idẽ. Solutio.

¶Ad scõm dom̃ q̃ illa sunt in sorte: vt in instrumẽto:ñ sunt in corporibus celestibus:vt agente principali.ꝛ hoc dixit elegantissimus ꝓs Auer.9.ꝓysi.cõ.47.inquit enim homo non dat in generatione hominis nisi illud qõ est quasi instrumẽtũ ꝛ corpoꝛa celestia quasi artifex:ꝛ vide reliqua:modo instrumẽtũ nõ agit nisi cõseruet̃ a principali agente:ꝛ ideo ptꝫ qualiter corpa celestia principaliter cõcurrũt ſm illos gradꝰ:Iz homo possit ſm oẽs illos cõcurrere prout est instrumentũ oim illoꝝ.¶Ad scõam rationẽ principalẽ dom̃:q̃ si albedo ſm ꝓs haberet genus per se ꝛ differentiã per se esset vere ens per se existẽs. cum oĩs differẽtia sit actus ſm auer.hic:ꝛ oĩs actus principiũ est essendi ꝛ existendi:ideo si albedo haberet propriũ genus ꝛ propriã differentiã esset cõpleta in specie:ꝛ ꝑ ꝓs esset vere existẽs seorsum ſm ꝓs:ideo opꝛ dicere opinionẽ quã diu eclaui scholaribus meis:q̃ ſm doctrinã auer.accidentia bene habẽt genus per se:nõ tamẽ differentiã ꝑ se:immo differẽtia accidentiũ ſm ipsum est subiectum.sicut em̃ essentia hominis cõstituit̃ ex aiali ꝛ rationali.ita essentia albedinis:eo modo quo ei cõpetit essentia cõstituit̃ ex genere.ſ.coloꝛe ꝛ subiecto. Accidẽs dupler.

¶Verũ debes scire q̃ accidẽs est dupler:quoddã propriũ notãs pro ꝓprium subiectũ:ꝛ sic differẽtia eius est subiectũ ꝓpriũ:ꝛ semꝑ dꝫ poni ꝓprium subiectũ.Quoddã cõmune:ꝛ qꝛ est indifferẽs ſm subgenerationem: ideo non expedit ponere propriũ subiectũ:sed quãdoq; apponunꝰ ꝓpriũ

UVA. BHSC. IyR_120_2

passionē il'ius accidētis ꝙ qō notaꝝ subiectū: vt ptz in diffinitione albedi-nis. ¶Sed dices hec opinio noua est ⁊ ficta: nec auer. eā ponit in aliquo lo-co. ¶Preterea est ꝺtra rationē: qm̄ tū nō differret albedo ⁊ albū: cū vtrū-q; notet subiectū per te tanq; differentiā. ¶Preterea omne predicamentū hz ꝓpriū genus ⁊ ꝓpriā differentiā: qm̄ omne gn̄alissimū diuidit per differētias ꝓprias eiusdē generis. ¶Preterea poti⁹ subiectū videt esse vt mā accidētis: qm̄ vt dicit. 4. me. cō. scō. accidētia habēt materiā in qua: et genus puta color: hz poti⁹ rationē forme respectu substātie: vt pz. 2. de aia. cō. 4. plures alias rationes adduxi ꝺtra hoc in trac. de accidēte quem fecī paucis diebꝫ: et declaraui qualiter hec opinio adeo euitaꝝ a qu: busdā: qō eis videt venenū: ⁊ nō est mirū: qm̄ nō viderūt dicta dn̄i ꝓphi auer. ⁊ aristo. ¶Ad primā dōm ꝙ hec opinio ptz per verba ⁊ fundamenta eius in diuer-sis locis. per verba quidem inquit. 7. meta. commen. 14. cum declarauit ꝙ diffinitio simpliciter nō inuenitur nisi in substantijs: nō in accidentib⁹: qꝝ sunt cōposita ex substantia ⁊ accidente ⁊c. ecce quomodo ponit accidentiꝝ naturā esse cōpositā ex substantia ⁊ accidente. Preterea ibidē cōmen. 4. in-quit. ⁊ diximus ꝙ substantia est prior diffinitione cuiuslibet accidentium: qm̄ necesse est vt substantia accipiaꝝ in diffinitione cuiuslibet accidentiū: qm̄ partes diffinitionis sunt illa per que constituitur res: ⁊ quia acciden-tia cōstituuntur per substantias: necesse fuit vt accipiātur in diffinitionib⁹ eoꝝ. ecce ꝫ plane auerro. illud ostendit. alia verba colligi in tractatu di-cto. ¶Contra fundamentū vero: quoniā auer. 4. phys. cōmen. 80. intulit ꝙ si ꝓdicamentū esset separatū: tunc ēntas esset substātia separata. hec sutē cōsequentia nō tenet: nisi quia variatur eius substantialis differen-tia. s. subiectū; ergo variatur species: ⁊ immorari in hoc est superfluū. patet

Albū nō-tat sōz in actu. albe-do in po-tentia.

solutio ad primū. ¶Ad scām dicendū ꝙ differunt: quoniā albū notat sub-iectum in actu. albedo in potentia: vt dicit auer. 7. metaphy. cōmen. 18. at-tamen essentia est vna. s. albedinis albi ⁊ hominis albi. vnde sicut idem est humanitas homo ⁊ homo rationalis: differunt tamen in mundo: ita idem est albedo album. ⁊ homo albus ꝛm philosophos simpliciter differunt in modo. ¶Ad tertium dōm ꝙ maior est falsa de generibus accidētibus: qm̄ sicut generalissimū non est ens per se: ita non debet habere differentias per se: nec̄ diuisiuas: nec̄ constitutiuas. ¶Ad quartū dicendū ꝙ subiectum est materia in qua: ⁊ genus forma in qua: est tamen subiectū differētia per quam: ⁊ genus materia ex qua fit accidens ⁊c. ergo accidentis est tantum ꝛm quid: ⁊ in relatione ad substantiā: sed hic oporteret amplius immora-ri ⁊ nolo: quoniā dixi ibidem: ⁊ nullus bonus vir debet me condēnare ab-sentem. i. me non intelligentē: vt primo cel. dicitur. ideo qui nō vidit dicta mea: vbi diffuse locutus sum non debet me condemnare in hoc breui ⁊ tran-sitorio sermone.

Dubita. Et postquā scripsi hoc. occurrerūt q̄stiones quas tetigerunt scho-lares mei. Quarū prima est. per id quod est forma et essentia alicuius contingit agere id cuius est forma ⁊ essentia: sed essentia ⁊ esse est forma sortis: ⁊ substantia ⁊ corpus ⁊ animal sunt essentia ⁊ forma sortis: cum hec sit per se vera. sor. est ens. sor. est substātia. sor. est corp⁹. sor. est aīal. ergo sor. per se potest agere ens: substantiam: corpus: ⁊ animal: et

Dubita. Solo ad primam. hominē: ergo oīno superfluūt corpora celestia. ¶Scda q̄stio. si sortes vt in strumētū Saturni pduxit aīal: vt instrumētū solis: corp⁹ vt instrumentū lu-ne animal. propter quid vt instrumentū prime cause nō pducit esse? ¶Ad primā dicendum ꝙ sor. est animal corpus substantia ⁊ ens potest intelligi duob⁹ modis, vno modo formaliꝝ ꝙ essentiā, alio modo formaliꝝ ꝙ partici-

patis ens. primo

UVA. BHSC. IyR_120_2

pationē.primo modo non:qm̄ solus deus est ens formaliter per essentiam qm̄ est ens:z in ratione essendi excludit ab omni alio in rōne cāe alio mō. z scdo verificatur.est enim sortes ens:nō tamen p essentiā: cum in ratione essendi dependeat a prima cā.sīr sor.est substantia formaliter z per se:sed non per essentiā:cū dependet a saturno in esse:cum vt sic sit illius instrumentum:z sic de alijs.maior ergo dz intelligi de per se primo modo:nō secundo modo. ¶Ad scdaz dicēdū q̄ esse est effectus primus qui nullū aliū psupponit:z ideo nō pōt ibi cōcurrere vt instrumētū:qm̄ vt instrm̄ ageret dispositme.hec sol.est primi expositoris inter latinos in loco eius. ¶Sz adhuc arguitur:qm̄ instrm̄ adequatur virtuti sue cause:ergo cētū pōt prima cā producere:vt principalis cā cātuz sor.vt instrumētū. ¶Preterea esse tale etiā simpler est:z per eius fieri nō disponit sortes:ergo nec ad illud fm̄ hoc concurreret. ¶Preterea ipse dixit in meta.z in pluribus locis q̄ aliqō instrumētū pōt attingere virtutem principalis agētis.ppter quid ergo sor.vt instrumentū illud nō pōt. ¶Ideo videtur esse dicendum q̄ sor.vt instrumētū prime cāe pōt pducere platonē in esse.i.inquantum ens:vt argumentū concludit:neq̄ sequitur q̄ sor.aliquid creet:qm̄ creatio est productio ipsius rei ex nihilo per se z seorsum.modo sortes non facit esse per se:sed esse prout cōtinetur in homine:vt patet.z tu considera:quia est multum difficile. ¶Cum hec omnia verificata sint.apparet aperte primum motorem non esse in genere:ipsumq̄ non esse compositum ex actu z potentia:vt manifestum est. potest enim sermo hic sic componi.omne compositum ex genere z differentia est generabile z corruptibile:z hz agens.sed primus motor non est generabilis z corruptibilis:neq̄ habet agens.ergo in secunda figura nō est compositus ex genere z differentia.z ita neq̄ ex actu z potētia.propositio.d.oē cōpositū ex genere z differentia est generabile z corruptibile z habet agens verificata est tam.Minor aūt est per se nota:z perspicua.z sic habetur primum. ¶Debes scire q̄ Auic.9.meta.ca.4.probauit alijs rationibus primū motorē non esse in genere.quarum prima est.genus est pars.deus aūt simplicior est non habens partem z partem.ergo deus non est in genere. potest ergo ratio Auicen.sic componi.omne quod est in genere habet partem et partem:deus non habet partem z partem:cum sit simpler:ergo deus non est in genere.maior patet:qm̄ genus est pars. ¶Scōa ratio ponitur ibidem sic.si necesse esse habet genus:ergo intentio generis vel erit ex se necesse esse:vel non.si primo modo non cessabit quousq̄ sit ibi differētia.vult dicere tunc genus in actu includeret dr̄iam.modo hoc falsum est.3.metaphy. declaratum est. ¶Si dicatur q̄ intentio generis non erit necesse esse: ergo necesse esse erit constitutum ex eo quod non est necesse esse:quia ex illa intentione que non est necesse esse.Posteriores autem theologantes adducunt tertiam rationem que potest hoc modo componi.omne existēs i gñe est limitatum.sed primus motor non est limitatus:igitur primus motor non est in genere.maior est perspicua.minor patet etiā.est enim pmus motor perfectionis infinite. ¶Primus expositor adduxit quartam viam que sic componitur.nullum continens perfectiones omnium generum i se est in genere.primus motor continet perfectiones omnium generum:ergo primus motor non est in genere. ¶Circa has rationes quidam dicunt rationem primam Auicen.esse demonstratiuam.si exponitur bono modo:nō secundum eos debes scire q̄ in aliquibus rebus genus z differentia accipiuntur ab alia z alia re:sicut ponendo plures formas in homine:animal quod est genus accipitur a sensitiua.z rationale ab intellectiua vel cognitiua pro nunc aliquando ibi non sunt res z res sicut in accētibus: sz opz

Ad scdaz

Replica.

Solutio.

corrolariū

Rationes aui. pbāntes pmuz motorē nō esse in gñe.

rō pmi ex positoris.

quo- rūdam.

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt sint realitas ⁊ realitas: quedam. ſ. a qua ſumitur genus: altera vero a q̄ ſumitur differentia: ergo eſt duplex compoſitio. vna ex re ⁊ re diuerſis omnino. altera ex realitate ⁊ realitate. ſecunda eſt minima cōpoſitio: ⁊ ſufficit ad rationem generis. Ex his volunt primam rationem Auic. hſe vim hoc modo. omne quod eſt in genere eſt cōpoſitum ꝑma vel ſcōa ꝓpoſitōe. ꝫ deꝰ non eſt compoſitus aliqua illarum: ergo deus non eſt in genere. maior ꝑz. minor: quantum ad primam partem eſt perſpicua: quantū ad ſcōam ꝓbat: qm̄ omnis realitas in deo eſt formaliter infinita. ⁊ qualitercūq; ſumpta ꝑ ſe non eſſet in potentia ad alteram: ergo cum deo quecūq; realitas eēntialis ſit formaliter infinita: nulla eſt a qua poſſit accipi ratio generis. Secundam rationem Aui. dicant abſolute valere: nec aliter eam exponunt.

Cōtra ꝓmū expoſitorē.

¶ Contra rōnem primi expoſitoris arguunt. ⁊ illi maiori adde iſtam minorem: ſed homo continet perfectiones omnium generū: qm̄ homo ꝓtinet perfectiones omnium exiſtentium in genere ſubſtantie eminēter: ponēdo intelligentias non in genere ⁊ omnium nonē predicamentorū accidētiuz: ergo homo non eſſet in genere. ¶ Sed mihi vꝫ ꝙ ea que hi dicunt nihil ſūt: et non ſunt digna rectatione. prima quidem expoſitio prime rōnis patitur calumniam manifeſtam: qm̄ petit qō eſt principio. ſm enim ꝓhos primus motor non eſt infinite perfectiōis: licet ſm nos chriſticolas ſic: ergo illa rō ſupponit deum eſſe infinitum: ⁊ quodlibet illius eſſe infinitum. ⁊ ſic realitas nulla eſt ibi potentialis ad alteram: ⁊ hoc non tranſcendit ordinem credulitatis. ¶ Preterea quero ab his. ꝓpter quid oīs realitas in deo eſſentialis eſt infinita. ⁊ non omnis conceptus realis in deo eſſentialis vel intrinſecus. eque enim eſt eſſentialis hec. immo plus. deꝰ eſt ens: vbi ens eēt genus ⁊ modo: vbi non ponitur genus. ꝓpter quid ergo modo ſm hos ens in deo eſſentialiter ⁊ formaliter exiſtens non eſt formaliter infinitum cum predicetur eſſentialiter ⁊ vniuoce de deo ⁊ aliis: tunc ſic. ſ. vbi ponitur genus. ¶ Et ſi dicant. qz vbi ponitur genus ſit realitas: ⁊ omnis realitas in deo eſt formaliter infinita. ⁊ modo non eſt realitas. ideo non oportz

rō ꝓ illis

¶ Et hoc admiror: quoniam vtrūq; ē eſſentialis ⁊ formalis p̄dicatio. ideo ꝓpter quid vno modo erit infinitū: ⁊ alio modo nō. ⁊ iam reducti ſūt ad voluntatem. ¶ Preterea. apud iſtos quodlibet attributum in deo eſt formaliter infinitum. ⁊ tamen hec predicatio. deus ē ſapiens. eſt denominatiua ⁊ non eſſentialis: hec autem predicatio. deus ē ens. eſt eſſentialis ⁊ qualitatiua: ergo eſt ens interius ipſi deo q̄ ſapiens. ſed eēntia ꝫz vim infinitandi ſapientiam: ergo multo plus habet vim infinitandi ens: cum ſit ſibi eſſentialius. ¶ Quod ſi tu dicas hoc eſſe: qz ens non eſt capax infinitatis: eo quia eſt indifferens deo: ⁊ decem predicamentis. ſ. finito ⁊ infinito. ſic dicam de ſapientia: ſapiens enim apud eos predicatur vniuoce de deo ⁊ homine: vt conſtat ipſis. Et per hoc patet qualiter rō illa que procedit ex illimitatione dei nihil eſt: tum primo quia petit principium. tum qz coincidit cum ratione Thome. idem enim intelligit Thomas per continere pfectiones omnium generum: ⁊ eſſe illimitatum: qm̄ continere apud Thomā eſt virtute ꝓpria. quodlibet illorum poſſe producere: ⁊ ſic maior eſt vera. nullum continens virtute ꝓpria perfectiones omnium generum ē in genere: ſed primus motor continet illas virtute ꝓpria. ergo primus motor non eſt in genere. ⁊ ſic ratio eſt forte efficacior quam ſit ſua. Inſtantia nihil eſt: quoniam homo non continet omnium perfectiones virtute ꝓpria: cum contineat in virtute primi continentis: ſic rō Thome vel reducit ad illam tertiam eius vel eſt efficatior: cur ergo ſtudent in reꝓbando illū bonum virum. ¶ Iterum ſecunda ratio Auicē. debilitaꝫ: ⁊ retorqueo eam

Idē ē ꝓti nere pfectiōes oīm illimitatū ſm ſcm Tho.

ad ſcōam rōnē Aui.

UVA. BHSC. IyR_120_2

contra illos qui tenent illam.hoc modo.intentio entis q̄ predicat vniuoce de deo ⁊ aliis vel est formaliter necesse eē:vel non.si nō.ergo necesse ē nō necesse eē.si sic.ergo ens icluderet formaliter necesse eē:qđ est inconueniēs. immo potest argui q̄ nullum attributum cōpetit deo ⁊ aliis vniuoce cōtra eos hoc modo:sapientia vel est necesse eē vel non necesse eē.si necesse esset ergo formaliter includeret illud.et sic non compereret nisi deo.si nō.ergo vt prius necesse esse esset ex non necesse esse.et breuiter nulla istaꝝ rōnum quas illa approbāt mihi valet.sola ergo ratio Auerro.quam h̄ eposuit vi detur apud me habere efficaciam. Et cum amor dicendi veritatem coegit me ad digressionem.redeo ad expositionem textus Auer.(Preterea id q̄ re cipit.)Cum remouit a deo cōpositionē ex genere ⁊ differentia:vult nūc po nere aliud fundamētū per qđ vult remouere cōpositionē ab eo ex denoiatione ⁊ denoiato:⁊ inquit.Preterea:id qđ recipit fm veritatē apđ p̄hos ē pura potētia.(Et si.)Soluit obiectionē ptra hoc:qm̄ aia recipit ⁊ tm̄ nō ē pura potētia.⁊ inquit.⁊ si forte eēt act⁹:eēt p accēs.vult dicere q̄ aia recipit: et est actus:recipit quidem prout est potentia:⁊ est actus per accidens sibi prout recipit.⁊ hoc dicit ad notandum q̄ de ratione recipiētis formaliter non est esse in actu.¶Sed obijcietur:qm̄ Auer.scđo de anima cōmēto.4.⁊ primo phȳsi.commento.63.⁊ in primo capite de ſba orbis.vult q̄ accidē tia recipiantur in ente actu prout est in actu substantia.in ente in poten tia prout est in potentia.¶Ad hoc auer.5.phȳsi.commento.8. dicit hec verba.Et causa in hoc q̄ generatio in substantia non est mot⁹ est:qm̄ gn̄a tum in ea non est ens simp̄r:⁊ est ens in potentia qm̄ transmutatur:⁊ exit de potentia ad actum:quod non est ita in gn̄atione accidētium. transmu tum enim in ea est in actu.licet transmutetur fm q̄ est in potētia. in quib⁹ verbis auer.innuit solu.questionis.vult enim dicere qđ ē actu nō sit rō ip si mobili recipiendi motum:sed magis vt est ens in potentia.⁊ tm̄ concō mitans est necessario requisitum ad hoc q̄ aliquod recipiat motū. et ideo ait.q̄ non est ita in gn̄atione accidentium.transmutatum enim in ea est in actu:lz transmutetur fm q̄ ē in potentia.ē ergo in receptione accidentali ratio formalis transmutationis esse in potentia:lz concomitetur esse actu in transmutione substantiali:⁊ formaliter ⁊ concomitative esse in potētia est requisitum:vt innuit in p̄mis verbis.⁊ sic patet solu.(Et id qđ.)Diffinit actum.d.⁊ id quod aduenit est actus.⁊ iterum soluit qōnem consimilem.d. ⁊ si forte esset potentia:esset per accidens.Colligātur ergo due diffinitiōes ḡrum prima est.potētia est p̄ncipiū recipiēdi p se.actus ē ens alteri aduenies per se.⁊ he due diffinitiones sunt quasi consimiles illis ḡs dixit arist. in metaphȳsica.ait enim.potentia actiua est p̄ncipium transmutandi aliō inquantum aliud.⁊ passiua est principium transmutandi ab alio in quan tum alio.Et forte q̄ hic diffinit actum receptum ⁊ potentiam recipientem: ⁊ non actum dantem.⁊ sic diffinitiones sunt diuerse:sed hoc nihil refert.et tunc colligit horum differentiam.d.⁊ hoc modo distinguitur adinuicem: scilicet recipiens.⁊ hoc patet ex dictis:qm̄ recipiens habet rationem perfe ctibilis.receptum rationem perficientis.(Et quodcunq̄.) Nunc accipit secundam propositionem:⁊ inquit.⁊ quodcunq̄ est potentialiter.s.receptū aliquid recipiet illud necessario.⁊ admittit illud quod actualiter retinet. Verbi gratia:si homo est potentia:calidum qđq̄ recipit illud:⁊ dimittit fri gus.⁊ hoc dicitur.9.metaphȳsi.ter.commenti.17.⁊.19.omnis potentia pas siua est contradictionis.vide ibidem Aristo.(Et si.)Ponitur tertia pro positio.⁊ inquit.⁊ si poterit aliquid recipere in actu cum aliquo recepto in actu:i.desi quando recipiens et ens in actu:⁊ receptum ens in actu.qđli

Dubita.

Solu.

UVA. BHSC. IyR_120_2

bet ipsorum est per se existens.¶ hoc est per se manifestum.(Et etiaz recipiens)Apponit quartam.¶ inquit.¶ etiam recipiēs est corpus necessario cui rationē dicit.nāqꝫ pro quia receptio principaliter reperitur in corpore vel in eo quod est in corpore.potest ergo sermo componi hoc mō.omne corpus vel in corpore existens est corpus.omne recipiens est corpus vel in corpore existens.ergo omne recipiens est corpus.¶ hic sermo alibi fuit expositus. ¶Debes autem scire pro nunc qꝫ corpus capitur hic pro mā.et hoc ē ita: quoniam omne corpus vel est corpus.i.materia:vel in corpore.i.composito existens pars:qꝫ autem omne recipiens sit corpus.i.materia vel in materia existens est manifestuz nunc.et sic patet ratio eius hic.¶Sed posset dici contra:quoniam aliqua accidentia recipiunt vt superficies cui respondet.d.namqꝫ pro quia accidentia non denominantur.i.denominātur a receptione.i.receptiua principaliter neqꝫ forme que sunt superficies:neqꝫ linee neqꝫ puncta:quod intelligo principaliter:qꝫ possunt immediate recipere:sed non virtute propria ¶ principaliter:sed virtute substantie.(Tandē.) Ultimo apponit ex dictis ꝓpositionem simili matorem.d.tandem id quod non diuiditur in aliquid non recipit.est ergo ꝓpositio ex dictis conducta. nullum indiuisibile subiectum esse potest denoiationū ¶ accidentiū.(Sed qꝫ extra.)Nunc apponit minorem.d.sed qꝫ extra compositum sit agens primum probatum est demonstratiue.est ergo minor:sed primum agens est indiuisibile cuz sit probatum demonstratiue ipsum esse extra cōpositiōez: ergo primum agens non potest esse subiectuz denominationū ¶ accidētiū. tota ergo ratio potest componi duobus modis.vno modo vt eam format Auer.in litera.¶.in prima figura sic.Nullū indiuisibile potest esse subiectū denominationum ¶ accidentium.primus motor est indiuisibilis omni cōpositione carens:ergo non potest cē sbm accñtium ¶ denoiationū.¶ sic ptz qualiter remouetur cōpō ex subiecto ¶ denoiatiōe.Vel potest componi sermo sic.omne recipiens est corpus vel virtus in corpore:vt quarta inquit ꝓpositio:sed p̄mus motor non est corpus neqꝫ virtus in corpore.ergo primus motor non est recipiēs accidentia ¶denominatiōes.¶ sic sermo est in figura secunda.Potest etiaz ratio formari iuxta tertiā propositiōez hoc mō.oē recipiens in actu est per se existens sine recepto:vt dicit tertia ꝓpō:sed primus motor non est in actu sine attributis.ergo in secunda figura non recipit illa.¶ sic vt prius.¶potest ¶ quarto rō componi iuxta scdam propositionem hoc modo.omne recipiens aliqd qñqꝫ acqrit illud.¶ qñqꝫ perdit illud.sed p̄mus motor nō qñqꝫ acquirit attributa:¶ qñqꝫ perdit.ergo p̄mus motor non recipit.¶ sic vt prius.Ille ergo quatuor ꝓpositiones possunt eē propositiones ad syllos hos:iz prima ponatur vt terminorum declaratio. (Sed qꝫ sit.) Nunc vult conclusionem dictam difficultare:¶ primo quasi epilogando ponit eam.scdo ponit.q.circa illam.inqt ergo.sꝫ qꝫ sit recipiēs in corporeum siue per se:siue per aliud:hoc est impoꝛe.hec est ꝓclusio nisi in aliquo:qꝫ dubiū est.s.de intellectu in potentia.i.māli.est ergo questio:acceptis illis quatuor maioribꝰ.additur ista minor:sed intellectus in potentia est indiuisibilis ¶ a materia abstractꝰ.ergo nō recipit.ꝓclusio est falsa. et non pro minori:ergo omnes quatuor maiores sunt impoꝛes.(Et qñ.) Hic ñdet Auer.¶ vult ꝓclusionem esse veram.s.qꝫ intellꝰ in potētia non recipit:qđ intelligo sic qꝫ non sit sbm recipiens:¶ hoc ꝓbat.d.¶ quomodo aliqd componitur ex denominatione.i.accñte denoiato.i.sbto.¶ illa denoiatio non est addita super sbam.i.aduenticia ab extrinseco.quasi dicat.ipossibile est.(Scdo arguit ¶ sup.quomodo est possibile qñ sbm recipiens sit generabile ¶ corruptibile ¶ corpus necessario.quasi dicat:qꝫ opz vt subie-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ctum recipiens sit corpus generabile ⁊ corruptibile. ¶Ex his possunt oriri due compositiones. ¶Quarum pma est. omne accidens aduenies alteri cū eo facies cōpositionē est extrinsecū: ⁊ illi aduenticiū: sed denominatio intellectui in potentia aduenies est accidens aduenies alteri cum eo faciens compositionem. ergo est accidens aduenticium ei. hoc cōsequēs reputat pro impoli: non propter figuram syllī ⁊ modum: ergo pp ꝓpositiōes. ⁊ non pp maiorē: ergo pp minorē. ¶Scōa est. oē sūm recipiens accidens nouum aduenticium ab extrinseco est corpus generabile ⁊ corruptibile: ꝫ per se intellectus in potentia est recipiens accidens nouum aduenticium ab extrinseco. ergo intellectus in potentia est corpus generabile et corruptibile: ⁊ econuerso: vt ꝑius est falsa. ergo minor: quoniam minorē vult esse manifestam. ¶Sed obiciet quis contra has in hunc modum acceptis maioribus accipio hanc: sed corpus celeste recipit accidentia ⁊ multas denominationes vt lumen motum ⁊ dimensionem. ergo est corpus generabile et corruptibile. Cui respondet auer. q ⁊ si dicta ratio non concludat recipiens esse corpus generabile ⁊ corruptibile: saltem concludit ipsum eē corpus quantum: cuiusmodi est corpus celeste. vnde est regula apud Auerr. omne recipiens est duobus modis: vel accidens nouum ⁊ sic est corpus generabile ⁊ corruptibile. vel accidens eternum: ⁊ sic est corpus eternum quātum. modo huic addo minorem: sed intellectus nec est corpus nouum nec eternum. ergo non recipit. et ratio fuit aliqualiter fortis. Inquit ergo. sed si illa denominatio dicti compositi id est' dicti intellectus compositi ex subiecto et accidente addita fuerit super substantiam. ideſt recepta fuerit in substantia intellectus in potentia: ⁊ non sit sup. ille intellectus: substantia in potentia: scilicet noua in illa denominatione: sed potentia antiqua: vt opinati sunt antiqui de corpore celesti. quod ponitur subiectum in potentia antiqua accidentium. hoc remouet. d. oportet necessario quod intellectus in potentia ad minus sit quantitabile: ⁊ quod sit corpus. huiꝰ rōnez assignat. d. si enim remouetur corporeitas ab illa sūa intellectus mālis gerens illam denominationem: remouet ab ea receptio sensibilis. i. idiuidualis ⁊ subiectiua. ⁊ similiter remoueret ab eadem sūa intellis. denotatio ꝓprehensionis sensibilis. i. rei indiuidualis.

dubitatio

Sed hic est locus questionis: qm̄ sm Auer. in tertio de anima. cōmentis. 5. ⁊. 14. ⁊. 28. duplex est receptio: scilicet transmutabilis ⁊ simpliciter seu vlis. dicerem ergo q si intellectus nō recipit intellecta receptione transmutabili indiuisibili recipit illa receptione vli. ⁊ sic argumentum non concludit vniuersaliter: sed in parte. ¶Ad hoc debes scire vt diffuse dixi in lib. de intellectu. q omnis receptio transmutabilis est indiuidualis ⁊ subiectiua. ⁊ omnis subiectiua est indiuidualis trāsmutabilis sm Auer. Item omnis receptio vniuersalis seu simplr est receptio obiectiua. i. cognitiua eo modo quo color est in oculo ⁊ non species coloris. ¶Tunc ad formam dicendum q intellectus recipit illa receptiōe vniuersali ⁊ simpliciter: sed illud non est recipere subiective sed obiective. Et q receptio vniuersalis nō sit receptio subiectiua: sed perfectiua. i. obiectiua pz tertio de aīa. commento. 14. inquit enim. vnde non est opinādum q prima mā est cā receptionis: sed cā receptionis trāsmutabilis: ⁊ ē receptio huius singularis. cā autē receptiōis simplr. i. vlis ⁊ perfectiue est ista natura. i. intellectus in potentia. ⁊ istatim verificat per hoc quoddā antiquum dictum. d. ⁊ ex hoc modo fuit possibile q corpora celestia reciperent formas abstractas: ⁊ intelligerent eas: ⁊ fuit possibile: vt intelligentie abstracte perficerent per se adinuicem. Cuius rationem di. ⁊ si non esset possibi-

Solutio.

UVA. BHSC. LyR_120_2

se:vt illic intelligat recipiēs neq; receptibile:hec sunt verba illius. Argue modo q quero.qua specie receptionis intelligentie perficiunt se.s.inferior perficitur a superiori ſm ipsum:vel subiective per inherentiam superioris sibi.vel perfective q obiective.non primo modo:vt constat apud ipsum.ergo scō modo.q iam dicit q eodem modo intellectus in potentia recipit intellecta.ergo illa non recipit subiective:sed obiective.(Ergo illa.)Cum remouit modū falsum quo intellecta intelliguntur accidere intellectū induxit modū verū.q inquit.ergo illa denominatio q illud denominatum q.intellectus q intelligibile reducunt in summo intellectu.i.possibili:q sunt vnū q idē.q dixit.(In summo intellectu.)Quoniam intellectus quandoq; capitur pro cogitatiua.vt patet tertio de anima.commen.36.q.20.q. ſ.dixit:ergo in summo intellectu.i.intellectu possibili:qui est superioris gradus ad cogitatiuā.huius rationē assignat.d.simplex eſſe intellectus q intelligibile vnū q idez sunt realiter:plura respective:et per accidens.vz.rōne subiecti.

Prīa qō.

Sed qō accidit non parua quā tetigi in libro de intellectu plixe.quo intellectus q intelligibile apud Auer.sunt vnum q idem ſm rem, q differunt per accīs.Videtur enim q hoc contradicat sibi in tertio com.8. vbi vult q intellectus q intelligibile sunt diuersa essentialiter q sint idē per accīs.qō exponit ibidē.d.i.ſm q accidit intellectis rerū q fuerint ipse.i. essentia eius:q hoc est econtrario dispositioni in formis abstractis.i.intelligētijs.ille.n.cū intellecto earū nō est aliud ab eis in intentione per quam sunt intellecta istius intellectus.ideo intelligūt se essentialiter q nō accidentaliter.ecce quo vult q intellectus q intelligibile in nobis vniuntur per accidens:q differunt ſm rē ecōtra in intelligētijs separatis. Preterea ibidē cō.15.inquit.q necesse est vt intellectū sit per intētionem in eo.qz formaret q intellectū.i.intelligere.q formatum idest intellectū idem sunt in rebus immaterialibus.q si iste intellectus esset intellectū per se cōtingeret vt scientia speculatiua q scitum essent idem:quod est impossibile. Preterea tūc non differret ab opinione Themistij:qm vt dixi in lib.de intellectu:Themistius

Solō.

estimat intellectum q intelligibile esse idē ſm rem:q differre in modo. quomodo ergo differt hec positio ab illa. Dicendum q si de his dixi ibi quā tum potui.tunc dicendum reputo quantum sufficit.ideo debes scire primo: q intelligibile dum accipitur in se:q non comparatum intellectui,est individuum sensibile apud Auer.dum autem cōparatur intellectui est vniuersale actu seperatum ab hic q nunc q loco q aliis appenditijs: adeo q nihil additur intelligibili in se:sed tantum modus quidam per quem cognoscitur ab intellectu nostro.q hoc pulchre dixit Auer.tertio de anima.commen.5. quasi in fine.vbi ait.debes scire q respectus intellectus agentis ad ipsum intellectum est respectus lucis ad diaphanum.q respectus formarum materialium ad ipsum est ipsum est respectus coloris ad diaphanum: quod declarat.d.quemadmodum enim lux est perfectio diaphani.sic intellectus agens est perfectio intellectus materialis:q quemadmodum diaphanum non mouetur a colore:neq; recipit eum nisi quando lucet:ita iste intellectus non recipit intellecta que sunt hic nisi secundum quod perficitur per illum intellectum:illuminatur per ipsum:q quemadmodum lux facit colorem in potentia esse in actu.ita q possit mouere diaphanum.ita intellectus agens facit intellectiones in potentia intellectas in actu:ita q recipit eas intellectus materialis.secundum hoc igitur est intelligendum de intellectu materiali q agente. Ecce quomodo intelligibilia nihil recipiunt:sicut nec color a luce:sed sicut color quando lucet fit actu mouens:ita intelligibile qñ intelligitur actu mouet intellectum.ergo tm̄ variatur secūdū modū abstractio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nis. ¶ Et his eligitur q intellectus possibilis ⁊ intelligibile sunt vnum ſm formã: qm forma est principiũ mouendi. Cũ igitur intelligibile nõ moueat nisi dum fit abstractũ. esse ergo abstractũ est forma intelligibilis. ⁊ hec eadem est forma intellectus. qm intellectus ſm rem est abstractus. ergo intelligibile ⁊ intellectum sunt vnum ſm formam. differunt autem ſm materiaz. qm materia intelligibilis sunt indiuidua quibus adiungitur modus abstractionis: materia vo abstractiõis intellect⁹ est essentia pura ei⁹. ¶ Scõo debes scire: vt Themistius voluit: q intellectus agens sit cã omniũ formarum. vt patet in primo sue abbreuiationis de anima. ⁊ sic hz dicere q intellectus agens continet oẽs formas sensibiles in potẽtia. ergo hz dicere q intellectus materialis intelligẽs intellectũ agentẽ intelligit oia entia materialia: quoz est cã: ⁊ sic fit intellectio apud Themistiũ. qñ enim intellectus materialis puertit ad agentẽ tũc comprehẽdit illũ: ⁊ oia sensibilia p illum: sicut intellect⁹ dei qñ cõprehẽdit essentiã: comprehẽdit illã: ⁊ oia entia hic: quoz est cã. Quia vo ſm auer. intellect⁹ agẽs nõ est cã formarũ sensibilium: vt patet. 7. metaphy. com. 31. ⁊ 12. meta. commẽtis. 13. ⁊ 18. ideo opinatur q intellectus materialis non intelligit entia materialia: qñ intelligit agentẽ: sed quando entia fiunt abstracta. ⁊ sic patet differẽtia intellectus possibilij ⁊ auer.

¶ His visis dicendũ puto hic q aliqua esse idẽ in re põt itelligi duob⁹ modis. vno mõ in re q̃ est materia. alio mõ in re q̃ est forma. primo modo intellectus ⁊ intelligibile differũt: qm mã illi⁹ abstractionis sunt indiuidua q̃ differũt ſm esse ⁊ essentialr ⁊ subiectiue ab intellectu. ⁊ sic loquit Auer. 3. de anima: vt apparet in ẏbis eius ibidẽ. ⁊ sic verificat dictũ eius qñ dicit qõ intellectus per accidens est idem intellectus prout illis q̃ sunt materia accidit forma abstractionis: vñ prout intelligibilib⁹ accidit forma abstractionis: vt sic accidit eis fieri essentiam intellectus. Scõo mõ sunt idẽ: qm intellectus ⁊ intelligibile qñ actu intelligitur sunt vnius modi abstractionis. ergo sunt idem essentialr ⁊ realr. i. in forma q̃ est vna essentia ⁊ vna res eis cõis. ⁊ sic loquit hic. vult em q sint idẽ in forma. ⁊ differunt per accidens. s. in materia. econtrario est in subſtantijs abstractis. vbi intellectus ⁊ intellecta vnũ sunt in materia ⁊ forma: qm materia abstractionis in illis ẽ essentia. ⁊ illa est materia intellectus. ⁊ ideo ibi p se sunt idẽ ⁊ fere omnibus modis. ⁊ sic patet ad ẏba cõmenti octaui. sed qd sit ista forma abstractiõis. s. an accidens rei intellecte: an accidens intellectui: ⁊ quomodo fiat. Auicẽ. quẽ sequitur Joã. iand. opinat. q sit accidẽs intellectui possibili. opinatur em q in intellectu multiplicat quedã qualitas que est similitudo obiecti. ⁊ quia ista qualitas recipitur in subiecto qõ est abstractum ab hic ⁊ nunc. iõ intellectui presentatur obiectum abstractum ab hic ⁊ nunc. iz in se non sit sine loco: ⁊ tẽp ore: ergo intellectus possibilis: ⁊ obiectũ extra conueniũt in forma abstractionis: q̃ in illa specie. est em species forma obiecti. prout est eius species ⁊ figura ab eo derivata est: ⁊ intellectus forma. prout ei inheret subiectiue: vt accidẽs in subiecto. ¶ Auẽpace aũt quẽ sequunt alij moderni: opinatus est q ab intellectu agente emittitur quedã qualitas spiritualis in indiuiduis pñtatis per phãtasmata que est accidẽs illis ⁊ forma eis: qm sicut lux est forma ⁊ actualitas coloris apud ipsum: prout ille color mouet visum. ita illa qualitas est forma indiuiduoꝝ illorum prout indiuidualia accuata illa qualitate mouent intellectum possibilem. est em intellectus agens apud ipsum sicis soli. ⁊ q̃litas illa sicis luci. ⁊ indiuidua in phãtasmatib⁹ exẽtia sicia coloꝛib⁹. hec auẽpa. in epistola sua de luce ⁊ lumine intellectus. Auẽpa. ergo vult q intellectus materialis qui est virtus imaginatiua ⁊ obiectum sunt in forma abstractionis conuenientia. illa qualis

Aliquaꝛ eadẽ in re dupliꝛ põt intelligi.

Quid sentit aui. de forma abstractiõis

Põ auẽp.

UVA. BHSC. IyR_120_2

pō auer. tas est forma inherēs obiectis: ⁊ est dispositio intellectus: sicut lux est dispositio visus ⁊ coloꝝ inherēs. ¶ Auerrois aūt opinat in verbis nunc positis tertio de aia. cō. 5. q illa forma abstractionis est substātia scz intellectus agēs: qm quēadmodū apud ipsuꝫ lux est forma diaphani inherēs: ⁊ forma coloris nō inherēs: sed appropriata qua colores mouēt diaphanū. sic intellectus agēs est forma intellectus possibilis intrinseca: qua intellectꝰ agens ponit in tali specie: ⁊ qua disponit ad hoc: vt attingat obiecta: ⁊ est forma intelligibiliū extrinseca appropriata tm qua intelligibilia possunt mouere illum intellectū. omne em id quo intelligibile pōt mouere intellectū pōt dici forma intelligibilis. est ergo forma intellectus ⁊ intelligibilis alio modo ⁊ alio. vnde lux est forma coloris: nō qua sunt colores: sed qua sunt motiui. ⁊ aia intellectiua est forma hominis: nō qua homo est: sz qua homo est operans. sic intellectus agēs est forma intelligibiliū: nō qua sunt in rerum natura: sed qua possunt pficere intellectū possibilē perfectione obiectiua ⁊ hoc dicit Auer. 7. de anima. cō. 67. qm vnde assimilat lucem intelligentie agenti: ⁊ colores phantasmatibus. Sed quid sit ista vnio ⁊ quo modo fiat: ⁊ quare nūc fit: ⁊ non tūc: non est locus hic: sed dixi in libro de intellectu. et tu vide ibidem: qz omnia declarauī. ⁊ impossibile est vt aliquis intelligat opinionem meā: nisi vel audiuerit me: vel viderit omnia mea: nisi fuerit intellectus mirabilis. huiusmodi em secreta nō sunt oibus ppalanda. dispersim em tradidi opiniones meas. ⁊ ideo qui vult illas colligat illa scripta. ⁊ sic remouebit omnis locus questionis. Dixi hec. quia scio q multi presumptuosi carētes ⁊ arte scribēdi ⁊ materia scribendi meis questionibus vtentes ⁊ meis opinionibus se magnos preseferentes amant solū sophisticā artem. s. stilluꝫ cōtradicēdi. ⁊ ideo si volunt contradicere compensent bene. qz iam adsunt mei singulares auditores qui longo tempore audiuerunt me qui poterunt me defendere post mortem. ⁊ poterunt indicare q si aliquid edūt iam omnia ex meis scriptis: que dixi in celo: ⁊ in lib. de anima. 7. 12. meta. ⁊ in libro de substantia orbis: ⁊ in posteriorib⁹ ⁊ priorib⁹ ⁊ perihermenias. ⁊ in lib. de intellectu. ⁊ in infinitis scriptis acceperunt. ⁊ illud male q̄ dixerunt in suis editionibus est ex ipsorum ruditie. ⁊ ex eorum tactantia. quare ⁊c. ¶ Ad verba. 15. commē. dicendum q ipse vult sibi intellectum ⁊ intelligibile nō esse vnum ⁊ idē omnibus modis: ꝑm materiam. s. formaz: qz tunc sequitur illud inconueniens: sed ꝑm formam non est inconueniens: vt dixi. ¶ Ad Themistiū sol. est perspicua ex scō sermone notato. ⁊ sic apparet hoc. ¶ Et cum totum hoc sit ita: apparet peccatuꝫ Joan. iand. in lib. de anima. vbi posuit intellectum possibilē recipere: ⁊ esse subiectum omniū specierum. ⁊ posuit tot quot nec ipse nec alter adhuc intellexit. paucitas enim exercitij huius hominis in libris Auer. fecit istum hominem errare (Tandem id) Cum dicta sunt hec conuertit sermonem ad corpus celeste. ⁊ inquit. Tandem illud quod posuerunt philosophi. vz. substantiā celestem cum denominationibus. i. accidētibus additis sup ipsam substantiam nō est aliud nisi qz posuerunt antiquum corpus. i. eternū corpus: ⁊ adherentia. i. lumen motum ⁊ qualitatem ⁊ figuram esse accidētia in eodem. ergo vult dicere q̄ ponunt celum recipere: ponūt ipsum esse corpus: ⁊ quando ponunt ipsum recipere receptione eterna ponunt ipsum esse corpus eternum. (Et ipsi) ponit causam erroris. d. ⁊ ipsi non estimant q quando ipsi remouēt quātitatē que est corporeitas remouent ab eo totam sensibilem naturā. i. materiam. ⁊ per ꝑs esse indiuisibile sensibile. ⁊ tunc infert. ergo nō erit ibi gerens nec gestū. (Et si forte) Remouet. q. ad hoc. d. Et si forte ponerent gerens ⁊ gestuꝫ separata a materia, sequitur q esset intellectus ⁊ intellectuale. ergo erit vn⁹

Error. Joan. iand.

UVA. BHSC. IyR_120_2

intellectus simplex.& sic sequit vt prius q̄ sint idem fm rem:& differūt relatiue ratione subiecti.i.ratione materie:vt dixi.

Sed dubitatur q̄m corpus celeste fm Auer.primo celi.cō.20.et 4.5.et in lib.de substātia orbis.& in infinitis locis est abstractū a materia:ergo p ipsum erit abstractum a natura sensibili. ergo erit intellectus seu substantia separata:et p consequens erit non recipiens. Dubitatio.

¶Dicendum q̄ materia pōt capi tripliciter. Uno modo pro materia transmutabili corruptibile.& hanc materiā in primo physi.inuestigauit.& de hac dicit in.9.meta.q̄ ens separatū ab ea nō est transmutabile.vide cōmen.2. Alio modo capit materia p subiecto receptiuo indiuidualiter & signate. et sic est communis corpori celesti et materie prime.materia cm̄ prima est subiectū omnium formarum sensibiliū:vt dicit in libr. de substantia orbis. et dicit de corpore celesti.& verius.vt dicitur in secūdo capite libri de substātia orbis.et.8.meta.cō.12. Tertio modo capitur materia pro subiecto formarum vniuersaliū.et sic dicit materia equiuoce & valde remote.et sic conceditur materia in subiectis separatis:est em̄ gradus imperfectionis quo res ꝓpinqua sit priuationi entis.et sic dicitur.3.de anima. commento.5.et 14.q̄ nulla intelligentia est liberata a materia:nisi prima. Tripliciter pīmā.

¶Ad formā argumenti dicendum q̄ corpus celeste est abstractum a materia primo modo: nō ꝓpter hoc sequitur q̄ sit abstractū a materia secūdo modo:ideo nō est intellectus.& sic potest concedi corpus celeste esse compositum ex materia sensibili & forma que materia sensibilis est subiectum & forma est anima celi.i. id est motor eius. Ad mām ce li & ghabi liū sit eius dē rōnis.

¶Sed dices.an materia corporis celestis.et materia generabilis sint vnius rationis? ¶Dicendum quod in ratione metaphysica conueniunt: que ratio metaphysice est ratio potentie subiective prout ambe sunt subiectum forme proprie: non tamen in ratione physica: que est potentia transmutabilis.materia em̄ corporis celestis est abstracta a ratione potētie transmutabilis.ergo materia celi & materia generabiliū sunt vnius rationis:et vnius speciei in ratione & specie meta.non tn̄ in ratione et specie physica:nec hoc repugnat fundamentis & verbis auer.vt alibi declarauit.s.in epistola felicitatis quam exposuit:ptz ergo qualiter corpus celeste est natura sensibilis.& tn̄ est abstractum a prima materia.et tu considera bene.(Sed id quod)Cum declarata sunt duo fundamenta peripathetico rum quibus abscisse sunt due propositiones false:nunc ponit et accedit ad abscindendum aliud peccatū.et primo repetit illud.et inquit.sed id qđ dixerat sup.alg.vz.q̄ nō est impossibile q̄ res reducat ad duos deos:quorū vn⁹ erit causa orbium.i.omniū sensibilium:& alter non:sed causa omnium intelligibiliū &c.dicimus q̄ sunt verba erronea.Deinde arguit cōtra illud rationem fortissima.& inquit.qr posito q̄ productio entis sensibilis sit ab vna et eadem materia:& vna & eadem substantia.nō autē a naturis diuersis.& supposito q̄ esset productio entis intelligibilis ab altera substātia prima sequitur necessario q̄ si aliquid in illa natura que est causa sensibiliū equaliter fuerit.& in natura que est causa rerum intelligibiliū ad primā causam reductarum sequuntur duo necessario q̄ communicēt in quadā denominatione.i. natura:et differūt in altera.est ergo ꝓpositio quando sunt due res in quib⁹ est aliquid equaliter opz q̄ ille res conueniant in vno.& differant in altero. & hoc pōt ꝑari virtute inductionis vt constat.est enim maxima metaphysica.Tunc arguit & inquit.& id in quo differunt non euadet quin sit de natura in qua individua differūt.aut sup.de natura in qua differunt species.i. quin sit differentia individualis.vel differentia specifica. Tunc destruit secundū membrū & inquit.si scōo modo dicet.& q̄ differūt differentia specifica

UVA. BHSC. IyR_120_2

ea.ergo nomen dei dicet equiuoce de illis:qō est cōtra positum.positū em erat illos esse equales in aliqua natura.cōsequentiam ꝓbat.ꝛ pōt sermo sic componi:quecunqꝫ cōtraria aut media in vno genere nō possunt vniuocari:sed species que communicant in genere sunt contraria aut media. ergo species alicuius generis nō vniuocant in aliquo. Tunc assumatur cōclusio hec pro maiori:ꝛ assumat secum hec minor:sed illi duo dij sunt species alicuius generis.ergo illi duo dij non possunt vniuocari in aliqua natura. huius syllogismi accepit tantū minorem primi.ꝛ inquit.namqꝫ pro qꝛ species que cōmunicant in vno genere sunt aut contraria aut intermedia.qō.i. que conclusio secundi syllogismi est falsa ꝛ contra positum. ¶Debes scire ꝙ que conueniunt in genere equiuoca sunt physice:quia non sunt vniꝰ nature:cum genus multas dicat naturas vt superius explanaui.ergo si illi dij differunt differentia essentiali non conueniunt in vna natura specifica.et hoc accipitur.dicebatur enim quod illi sunt equales.equales autem sunt indiuidua in specie:ꝛ non species in genere:vt dicit.12.meta. cōmen.2.ideo dictum istud contradicit positū.quō aūt species generis sunt contrarie extreme vel medie non est opus hic declarari.satis sit pro nunc ꝙ sint omnino naturis disperatis oppositeꝛ hoc rationi sufficit pro possibilitate.(Si primo modo)Nunc remouet primum modū:ꝛ inquit.si primo modo. ergo sunt ambo in materia:qō est cōtra hoc qō cōcessum est ab omnibus.est em concessum ab omnibus ipsum esse virtutem separatā ꝛ sine materia.(Sed si ponerent.)hic remouet dubium.pōt em quis dicere ꝙ illi duo dij differūt naturis specificis ꝛ generibus:sed tm analogice conuenīūt eo modo: quo deus ꝛ opera eius conueniūt:ꝛ quo modo substantia cōuenit accidēti. hoc ergo inquit:sed si ponerent ꝙ pars ipsius nature est nobilior alia.V.g.natura vnius sit prior essentialiter:ꝛ nobilitate natura alterius: ꝛ ꝙ hoc sup. nomen deus predicat de eis analogice.hec est sol.(Erit ergo natura.) Consequitur illā.d.ergo erit hic natura vna prima que erit nobilior altera que erit secunda.Tunc dedit illud qō sequit ex hoc.d.ꝛ sic secunda causat ab ea.i. prima necessario:qō exponit.d.ita ꝙ producentes orbes.i.causa intelligibilium erit producens.i.causans causam que elementa producit.ꝛ tunc.d.et hec met est positio philosophorū.ꝛ potest intelligi dupliciter:vel arabum q̄ opinantur colcodeam que est dea actiuoꝝ ꝛ passiuorum:ꝛ hi sequunt Platonem in Thimeo ꝛ Themistiū.Vel peripatheticorum qui ponunt intelligentiam que mouet lunam appropriari ad gubernandū hec actiua ꝛ passiua:vt declarauī in expositione.com.18.12.ꝛ hec est plus dilecta apud me.

Triplicit̄ potest estimari plures eē deos.

¶Debes scire ꝙ tribus modis possunt estimari duos esse deos vel vniꝰ generis:ꝛ differre specie essentialiter.Vel vnius speciei:ꝛ differre materia.Vel differre genere ꝛ specie:ꝛ esse conuenientia in analogo.primum modū remouit Auer.per hoc:qꝛ tunc non essent equales in perfectione.species em generis sunt semper inequalis perfectionis:qm̄ sunt sicut numeri:vt dicit in metaph.Si igit illi dij essent differentes specie:vnus esset altero prior in perfectione:ꝛ sic ille solus esset deus.secundum remouet per confessum cōmune omnibus.s.qꝛ tunc quilibet illoꝝ esset in materia.tertium pōt remonere per primum:attamen remouet per hoc:qꝛ ordo analogie est ordo cause ad causatum:vt nunc debet homo supponere.ergo primum in illo ordine erit causa secundi:ꝛ hec est positio omniū philosophorum.hec igitur est summa eorum que Auer.attulit hic.(Et ambo.)Debes scire ꝙ loquentes sarraceni ponunt deum omnia agere sine medio.ꝛ sic negant intelligentias intermedias esse causas secundas.peripatheticī autem ponunt numerum intelligētiarum ēm numerū orbium:ꝛ illas esse scōas causas:ꝛ superius visum est.

UVA. BHSC. IyR_120_2

pas ergo duas opiniones tangit Auer.vt.d.& ambo.i.ille due opiniones ponunt:siue cogunt ponere primam causam.vz.q ponunt primum agens agere mediantibus pluribus causis:& qui ponunt primam causam per se agentem opposita sine aliquo medio. Apponit tñ differētiã.d.sed hoc.i.primum agere sine medio est impossibile apud phos:vt diffuse & clare ostẽsum est ab eis in diuersis locis.

Sed hic est fere locis infinitis.voluit q loquentes sue legis nõ possunt ponere primam causam esse.sed bene phi.ait rationem:qm illi ponunt causam primam agere nouũ immediate.ergo habent ponere illam esse corpus:& per consequẽs non primam causam.phi bene cum ponant illam agere motu eterno. ¶Dicendum.Auer.vult q ambo coguntur ponere primam causam.Sed nõ expressit quo:sed in locis illis expressit quomodo: quia loquentes sue legis habẽt ponere illam esse corpus.philosophi motorem separatum:& sic non est contradictio.Uel forte ponderanda sunt verba eius. hic inquit cm q ambo coguntur ponere primam causam: licet diuersimode: qm illi coguntur ponere:vt euitent processum in infinitum: que tamen ratio non est demonstratiua.ergo illi cogũtur ratione probabili. philosophi ratione efficaci.& ideo dixit post q hoc est impossibile:vt patuit:& sic amouetur contradictio. quẽstio.qm Auer.primo celi.cõ.33.& 8.phy.com.15. et Dubitatio. Solutio.

Sed in iam dictis est qõ mirabilis quã mouit.Simplicius & auer. primo celi.com.90.& Auer.pro questione sumit propositionem confessam a philosophis:& dicit q potest aliquis dicere cum declaratum est q mouẽs.i.motor celi nõ mouet celum nisi desiderio.i.voluntate existente in celo propter intellectum eius.i.eo quia intellectus est in celo.est ergo propositio.q motor celestis corporis non mouet illud nisi voluntate & intellectu qui existunt in corpore celesti.Tunc arguit.d.quid phibebit ergo q non sint plures celi:immo de facto erũt plures celi.i.plures mũdi:& per ons plures primi mouentes:& vnum quodq celorũ desiderat hoc primum mouens eiusdem modi intellectus.est ergo virtus rationis q fingi põt vt sit vnus primus motor vt finis:& qr finis potest appeti a pluribus intelligẽtibus.ergo põt esse plures dij mouentes:& vnus finis communis & non mouet.ideo dicit.& vnũquodq eorum desiderat hoc primum mouẽs.i. hunc primum finem qui est eiusdẽ modi intellectus omnibus illis duob9.i. qui intelligitur ab eis eodem modo.Hoc confirmat exemplo:sicut in nobis vnum intellectum mouet plura imaginantia.U.g cibum esse vtilem mouet omnem famelicum ad cibum:& forte sic erit de celis.i.primis motoribus celorum.ergo est forma.q.q potest esse vnus finis primus & duo agentia prima que possunt esse dij.& sic adhuc erit aliquo modo pluralitas deorum. ¶Huic questioni Simplicius dedit sol.& vult questionem fundari in hoc q primus finis & primum agẽs sunt diuersa fm subiectũ:sed nõ est ita:qm vt dicit:primꝰ finis:primũ agẽs:& prima forma sunt vnum in subiecto:& differunt diffinitione:id est ratione & modo. ¶Ad formam ergo questionis negatur suppositum.s.q sit vnus communis finis diuersus:& duo agentia prima:qm primus finis & primus motor sunt vna res simpliciter. ¶Et hanc sol.dedit Auer.d.dicamus ergo q declaratum est iam quod imaginatum: id est primus finis intellectus est illis:id est in abstractio idem imaginanti.i.primo intelligenti:& cum ita sit imaginatum:id est finis primus intellectus est eadem.i.est vnus sicut imaginans est idem.i.vnum. tunc vltra inquit & cum imaginatio.i.finis sit vnus & eadem non intenditur nisi in eodem:imaginatum:id est vno intelligente. Ex his sequitur quod suppositum Dubitatio. Solutio Simplicij.

UVA. BHSC. IyR_120_2

iam falsum est. supponit enim primū finē esse diuersum a primo agēte: qō fal
sum est. post rndet ad exēplū. d. in hoib us aūt imaginatio. i. finis non est
imaginanti eadē oibus modis. Ideo cōcludit. quapropter possibile est idem
imaginatū pluribō imaginantibō imaginari: ꝛ pluribus imaginationibō.
Tūc ait. sm hoc ergo debemus intelligere imaginationes corpoꝝ celestiū:
ꝛ iam declarauimus hoc in eo qō scripsimus in ea scientis. i. in metaph. s.
12. cō. 36. ꝛ 55. ꝛ alibi. pz ergo sol. ad formā ꝛ ad exēplū. refert etiā Simpli-
Error io. cius hoc voluisse Ammonium eius magistrū. ¶ Et in hoc apparet peccatuꝝ
Jo. qui ponit primū motorem mouere vt finis tm: ꝛ qm ille hō pōt saluare
Dubitatio dictum auer. ibi. ꝛ dictū Simplicij. ꝛ ego dixi de hoc alibi. ¶ Sed dices. ad
hoc est quēstio: qm auer. 12. meta. cō. 44. voluit qꝝ vnū primū intelligibile
monet plures intelligentias: ꝛ tm hic dicit qꝝ in hominibus bene pōt vnum
monere plura imaginātia: qꝝ imaginatio. i. finis: ꝛ imaginās sunt quodam
Solutio. modo diuersa. ¶ Dicendū vt ibidē capit qꝝ vnū intelligibile ꝛ vnum appe-
tibile monet plures intelligētias ordine quodam. in hoibus aūt vnū appe-
tibile potest plura appetentia ꝛ imaginantia mouere eque primo. et sic est
aliqua diuersitas: ꝛ tu comple istud.

ALBA. DUB. Illi.

AJt Alga. ꝛ si aliqs diceret qꝝ hoc est impoſe: quia sic
id in quo est dꝛia inter duas substantias indiget ne
cesse esse: opꝛ qꝝ quodlibet ipsoꝝ habeat vnum esse ne
cessariū. ergo non differūt. ꝛ si nullū ipsoꝝ indiget ne
cesse esse. ergo esse ipsius eo nō indiget: ꝛ si sic: necesse
esse pficit ab alio. Nos ꝛo dicimus qꝝ hoc non conuenit cum illo
qō dixistis in denominationibus. Et iam tractauimus de hoc in
precedentibus: ꝛ locus sophisticationis hic sumitur in vocabulo
necesse esse. Quare dimittendū est qꝝ necesse esse ꝓbatum est: nisi
intendamus p illud causam carentē agente. ergo non est impoſe
ponere numerationem in eo ꝛc.

¶ Jnducit hic alga. argumentū ꝓtra se: qm ipse opinabaꝫ qꝝ in primo est
cōpositio ex denominatione ꝛ denominato vt visum est. inquit modo. et si
aliquis diceret qꝝ hoc est impossibile. i. impossibile est dicere ibi esse duo cō
ponētia. s. denominationē ꝛ subiectū illius. (Quia si.) Jnducit mō argumē
tū. ꝛ pōt sic ordiri. si in deo sunt duo. s. denominatio ꝛ denoiatum vel ambo
sunt necesse esse: vel neutrū: vel alterū sic ꝛ alterū non. si ambo. ergo nō diffe
rūt: qm ambo sunt necesse esse: ꝛ necesse esse vnū numeroꝫ est simplr. ergo il
la non differunt. si vero neutrū. ergo totū compositū est ens possibile esse:
ꝛ possibile non esse: ꝛ sic primus motor indigeret aliquo priori quo perpe-
tuetur: qō est falsum. Si vero detur tertiū. tūc vna natura simplex esset due
nature. s. ꝛtingens ꝛ necessaria. hoꝝ membroꝝ tacuit tertiū: qꝛ manifestuꝝ
erit per se. inquit ergo. Qō si id in quo est differētia iter duas substātias. i.
si ambo illa differentia: puta denoiatio ꝛ subiectum indigent necesse esse. i.
sunt simplr necesse esse: opꝛ qꝝ quodlibet ipsoꝝ habeat vnū esse necessariū:
ergo non differunt. ꝛ si nullū ipsoꝝ indiget. i. sit necesse esse: ergo esse ipsi. s.
cōpositi eo non indiget. i. ergo esse totius non est necesse esse: et necesse esse
perficietur ab altero. i. conseruabitur ab altero priori: qō est inconueniens.
Translatio autem hebrea est multum facilis: ꝛ sic reperitur: ꝛ si aliquis fin
get hoc esse remotum: quoniam non euadet quin illa duo. s. denominatio ꝛ

UVA. BHSC. IyR_120_2

subiectum sint necesse esse:vel non.& si sic:quomodo ergo ibi signabit differentia:ergo non differunt.& si non.totum in sui esse dependebit ad aliud prius:& sic contrapositum.hec est aperta translatio:& est quasi explanatio illius.(Nos vero.)Hic tangit quasi sol.argumenti presentis:& inquit.Nos vero dicimus q hoc non conuenit cum illo quod dixistis in denominationibus.i.quando tractauimus de denominationibus: tunc remittit se.d.et iam tractauimus de hoc in precedentibus:& apponit locum latentie.d.& locus sophisticationis hic sumitur in vocabulo necesse esse:quare dimittendum est:quia necesse esse probatum est.(Nisi intendamus)quia proposuit locū sophisticationis esse in illo vocabulo necesse esse.hoc declarat. ¶Ideo debes scire q necesse esse potest capi positiue prout addit naturam alicui cui apponitur.alio modo priuatiue pro eo quod caret causis contingen Necesse esse potest capi positie & possibilitatis:ergo necesse esse equiuoce accipitur.& per consequēs diuidendum q si necesse esse capitur positiue:verum est q si aliqua conueniunt in necesse esse illa sunt eadem:sed si capitur priuatiue non oportet. cecitas enim & surditas conueniunt in carentia causarum visionis et auditus:et tamen non sunt eadem in proposito:ergo illa.s.denominatio & subiectum conueniunt in carentia cause contingentie:non tamen sequitur q sint idē inter se.dicit ergo:nisi intendamus per id.i.dico argumentum valere nisi intendamus per illud.i.per necesse esse causam carentem agente.i. nisi necesse esse capitur priuatiue :ergo sic accipiendo non est impossibile ponere numerationem in eo:licet positiue sit impossibile:& sic forte intelligitur iste locus:& habet aliam expositionem:& tu persiste in eo.

AVERROIS.

DIcimus nos q ista illius quā allegauit cōtra phos est q̄ sic dicit.nō euadet quin differentia ex qua puenit dualitas in necesse esse idiget necesse esse:aut nō. Si illa differentia in qua differūt indiget necesse esse in diffinitione cuiuslibet ipsorū:ergo non differunt in necesse esse.Opz ergo q necesse esse vnū sit tm̄:vt si nigredo indiget in necessitate coloris:& albedo in necessitate coloris: nō differūt in necessitate coloris.Sed si differentia in qua differūt nullū introitū hz in necesse esse:ergo necessitas est cuiuslibet ipsorū per accidens.Hec est ista verborū huius hois que nobis error apparet.Species em̄ necesse sunt in esse generis:& quelibet ipsarū sic se hz nō particulariter.Si em̄ ita esset non copularentur in coloris esse:& hic obiecit hō dicens:q hoc accidit prout imaginamur q necesse esse quandam causam significet vel naturam. Sz apud nos nō est sic:immo q id intendimus quid negatiuū.s.nō habēs causam:& negationes non hūt causam:cause namq; quō pñt sumi in remotione cuiusdam incausati. Ita q dicat q non euadet quin sit id in quo differūt incausatū necesse esse aut non. si primo modo nulla erit ibi numeratio neq; differentia.si secō modo sit id qōnō hz causam est vnū.Et nos dicimus q ipse errauit in eo ꝺ meditatus est.vz. q q̄d incausatum sit pura remotio:quia re-

UVA. BHSC. IyR_120_2

motio non habet causam. qualiter ergo erit causa sui esse: et hic est error: quia negationes currentes cursu priuatorum nominum. scilicet negationes que sumuntur in diffinitione entium ab inuicem habent sine dubio causas que inferunt dictis entib⁹ illã negationem: z si affirmationes haberent causas inferentes affirmatiuas denominationes: ergo nulla differentia est in hoc inter denominationes affirmatiuas z negatiuas.

¶ Hũc Auer. examinãdo dubiũ dictũ. ꝓponit expõnẽ qõnis facte. z inquit, dicimus nos q⁹ sñia illius rõnis quã allegauit ꝟtra phos. s. arabes est q̃ sic dicit. non euadet q̃n dꝛia ex qua ꝓuenit dualitas. i. compõ in necesse esse indigeat necesse esse. i. sit necesse esse: vt hꝫ alia trãslatio: aut non. Si illa differẽtia in qua differũt indiget necesse esse. i. sit necesse esse: ita q⁹ in diffinitione cuiuslibet ipsorum sit necesse esse. i. si quodlibet illoꝝ sit necesse esse diffinitiue z p se primo mõ: ergo nõ differũt in necesse esse: ergo opꝫ q⁹ necesse eẽ vnũ sit tm̃. qđ exẽplo ostẽdit. d. vt si nigredo indiget in sui necessitate colore. z albedo etiã sic in sui necessitate indiget colore: tũc ambo non differũt in necessitate coloꝛis. Sed si differẽtia in qua differũt nullũ introitũ habẽt in necesse esse. i. si nullum illoꝝ sit necesse esse: ergo necessitas est cuiuslibet illorum per accidẽs. i. erũt necesse esse ab altero: z in suis naturis possibilia vt dictũ est. hec est sñia ✠ boꝝ huius hois. (Que nobis.) Nunc examinat hoc dubiũ. z primo ꝓponit intẽtionẽ eius. d. que nobis error apparet. Et hoc ostẽdit. Ubi debes scire q⁹ Alg. fecit entimema hoc. illa duo sunt necesse esse ita q⁹ ꝓueniũt in necesse esse: ergo non differũt. modo ostẽdit Auer. ꝙsequẽtiã hãc nõ tenere p̃ similes: qm̃ species cõueniũt in necesse esse earũ generis: z tm̃ differũt inter se: immo quelibet ipsarũ vꝛ sumpta est necesse esse: hꝫ non particulariter sumpta: ergo dictũ illud est debile. dicit ergo. species em̃ necesse sunt in esse generis: z. i. immo z quelibet ipsarũ non particulariter tẽta: sed vꝛ sic se habet. i. est necesse esse. (Si enim.) Poteſt intelligi dupl̃. vno mõ vt assignet causam quare differunt inter se: z si conueniãt. d. si enim ita esset sup. q⁹ oibus modis essent eadẽ non copularent in esse coloꝛis. qm̃ copulari ꝓsupponit diuisionẽ. idẽ em̃ non copulatur sibi. Uel potest intelligi: vt det causam: quare quelibet spẽs vꝛ tẽta sit necesse esse: z inquit. Si em̃ ita esset. s. q⁹ quelibet oi mõ supposita esset ꝓtingẽs esse: tũc non copularẽtur in esse coloꝛis: qz necesse esse: non fit ex non necesse esse. Sed prima est melior: qm̃ sic spẽs non copulaꝫ ex individuis: cũ illoꝝ nullũ sit necesse eẽ: vt constat. (Et hic obiicit.) Nunc cepit quasi sol. argumẽti quã dedit Alga. vult colligere vnũ errorez ibidẽ. d. z hic obiicit homo. d. q⁹ hoc accidit. s. illa esse eadẽ ꝓout quis imaginatur illud necesse esse significare quãdam causam aut naturã. (Sed apud) ponit sol. Alg. dicẽs. fꝫ apud nos nõ est sic: imo per id. i. necesse esse intẽdimus q̃d negatiuũ. s. non habẽs cãm: qm̃ negationes non habẽt cãm: cuius rationẽ dicit. cause nãq⁹ q̃o pñt sumi in remotione cuiuslibẽ incausati. (Ita q⁹) summatim resumit vim. d. ita q⁹ dicaꝫ q⁹ nõ euadet quin sit illud in quo differunt incausatum. s. necesse esse aut non. i. non euadet quin illa duo sint necesse esse aut nõ. Si primo modo nulla erit ibi numeratio neq⁹ differẽtia: vt supra dictũ est. Si scõo modo si vꝛ id qđ nõ hꝫ cãm est vnum: z forte littera est corrupta: z supfluit negatio: z dꝫ legi hoc modo. z si vꝛ id qđ hꝫ causam est vnũ. i. simplex: ergo ibi non est multitudo: vel sic dꝫ legi. z si vꝛ ei qđ nõ hꝫ cãm est vnũ. i. si vꝛ illi q⁹ est incausatum hoc qđ est causatũ dꝫ esse vnũ. i. simplex: z q̃o cũq⁹ supfluit negatio. (Et nos.)

UVA. BHSC. IyR_120_2

Nunc ostēdit errorē eius.d.z nos diximus q ipse errauit in eo qđ medita⁹ tus est.vz.q quid incausatū sit pura priuatio:qz remotio.i.priuatio nō hz causam.Contra arguit z inquit.qualiter ergo erit cā sui esse.q.d.est ipossē modo omne necesse esse est cā sui.(Et hic.)Ostēdit alio modo errorē eius.d. z hic est error:qz negationes currētes cursu priuatorū nominū.s.negatio⁹ nes que sumuntur in diffinitione entiū habēt adnutcē sine dubio causas. dico causas inferētes dictis entibus necessarijs illam negationē:z addit:z si affirmationes.i.habitus haberēt causas inferētes affirmatiuas denomi nationes:ergo nulla differētia est in hoc inter denominationes affirmati uas.i.habitus:z negatiuas.i.priuationes.¶Debes scire q negatio capit dupliciter.vno mō prout est ppria vni:z non alteri.vt.g.cecitas est ita pro pria alicui q non competit lapidi:z sic negatio vocatur currens cursu priuati.i.subiecti:eo qz propria est illi.non dico quarto mō:alio mō est negatio simplr:vt non hō non album:z sic ōr de ente z non ente.vt dicitur in pe riher.est ergo differentia vt.d.hic Auer.qm negationes primo mō habent causam in subiecto:sed scđo mō non habēt cām:z sic est in deo:qm necesse esse hz cām in deo:cū sit negatio primo mō.¶Sed accidit qō:qm dictuz est in lib.de substātia orbis.in fine.q eternū ōr p priuationē cause corrupti bi litatis.ergo non hz causam.¶Dicēdum q cā pōt capi dupliciter.vno mō pro re addita subiecto cui⁹ est:z sic primū nō hz cām sue necessitatis:nec aliquod eternum:z sic loquitur ibi.alio mō pōt capi pro cā vel addita.vel p seipso ad qō sequitur necesse esse que potius ōr cōcausa:vt notat in illo ꝓbo cā inferēs:z sic cōceditur q necesse esse habet causam:qz eius essentia posita ponitur necesse esse:ergo cā est eius essentia z eius nota:z sic ptz hoc.

Negatio duplex.

dubitatio

Solutio.

ALBA. DUB. v.

AIt alga.adhuc est alia via ad reprobādum philosophoz opinionem in presenti ꝓposito.s.q ipse deus nō communicat cum aliquo in genere: neqz differt ab eo in differentia. Nos enim dicemus sic eis:neqz substantia neqz principiatio nequit esse genus:quia nullum istorū dicitur in responsione quid est. Ergo prima cā apud nos est intellectus separatus:sicut sunt alie intelligentie que sunt entis principia:z dicuntur angeli: z causantur a prima causa:z sunt sine dubio separate a materijs. Ergo hec veritas seu natura includit primam causam z primum causatum. Primum ergo ens simplex est absqz alia compositione in se z ex parte suorum consequentium. Et cōmunicant in eo qđ quelibet ipsaruz est intellectus separatus a materia:z hec est natura generalis:z intellectus separatus non est de consequentib⁹: immo est ipsa quiditas que sine dubio communis est deo z aliis intelligētijs. Unde si modo differūt:ergo id in quo differūt differt ab eo quo cōmunicant.s.intellectu. Deus nāqz intelligit seipsum z alia entia. Et sic primum causatum sic se habet. Preterea intelligentie abinuicem differunt in specie:z cōmunicant in intellectu. Patet ergo q prima causa cōmunicat cū omnibus intelligentijs in intellectione:z differt ab eisdem in aliis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Thic Alg. inducit quoddã argumentũ ꝓtra peripatheticos. ⁊ primo ꝓponit opinionẽ illã. d. Adhuc est alia via ad reprobandũ phoꝝ opinionem in pñti propositio. s. q ipse deus nõ cõicat cũ aliquo in gñe: neq; differt ab eo in dña. hec est opinio ergo phoꝝ. s. q deus non est in gñe neq; ab aliquo differentia differt. (Nos eñ.) Nunc facit motiuum. ⁊ primo accepit vnam propõnẽ. d. Nos eñ dicem⁹ sic eis. neq; substãtia neq; principiatio. i. principiũ nequit esse genus: q; nullũ istoꝝ ꝺr. s. datur in rñsione q̃d est deus: et hec propõ fuit posita ⁊ declarata superius. Tũc infert vnã scõam. d. ⁊ sup. cũ deus nõ sit sba neq; principiũ tãq; genus: ergo ꝓia cã apud nos est intellectus: sicut sunt alie intelligẽtie q̃ sunt entis principia sup. in eo qõ ens: vt ꝺr. 12. meta. cõ. 1. ⁊ dicuntur angeli sm leges: ⁊ causant a prima cã: ⁊ sunt sine dubio separate a materijs. est ergo consequẽs q; deus est intellect⁹ purus a materia separatus: sicut ⁊ quelibet intelligẽtia mouens stellam.

dubitatio Sed dubitares forte: vñ hz euidentiã hec ꝓña. deus non est substãtia: ergo deus est intellectus purus. ex negatiua eñ nõ sequit affirmatiua: vt ꝺr in scõo periher. nõ eñ sequitur. chimera non est hõ: ergo chimera est non hõ: ⁊ ẽsto magis non sequit: ergo chimera est leo: cũ sint disperata. Debes ergo scire q; qñ ꝑsupponitur cõstantia subiecti ⁊ diuisio est duoꝝ mẽbroꝝ tm̃ bene valet ex negatiua affirmatiua. V. g. supponit q; lumẽ sit ens: ⁊ q; ens diuidit tm̃ in substãtiã ⁊ accidẽs. Tũc bñ sequit. lumen nõ est substãtia: ergo lumẽ est accidẽs: qm̃ iam suppositũ est lumẽ esse ens: ⁊ cũ ens omne vel sit substantia vel accidẽs: ideo infert: ergo accidẽs. sic in posito Alg. ꝓ substãtiã intelligit substãtiã corporeã. mõ ens bñ diuiditur in substantiã corpoream ⁊ intellectualẽ: ⁊ supponit deũ esse: nõ sequit. de⁹ nõ est substãtia. s. corpus: ⁊ sup. est: ergo deus est intellectus. q̃m vt ꝺr. 1. meta. cõmẽ. 31. inter materiale ⁊ abstractũ a materia non datur mediũ. Quo habito concludit ergo hec veritas seu natura sez que est intellectus. includit. cõtinet cãm ꝓmã. s. deũ ⁊ primũ causatum. s. intelligẽtias. ex hoc quasi infert vim rationis. d. primum: ergo ens ideſt deus simplex est absq; alia compositione in se: ⁊ ex parte suoꝝ ꝑtium. i. accidentiũ. i. deus est simpler simplicitate opposita cõpositioni ex materia ⁊ forma: ⁊ simplicitate opposita cõpositioni ex subiecto ⁊ accidẽte: ⁊ cõicant in eo. i. in simplicitate illa omnes intelligentie: quia quelibet ipsarum est intellectus separatus a materia, ⁊ hec. i. ergo hec est natura generalis. s. que ponitur genus cõis illis. patet ergo perspicue q; deus ⁊ intelligẽtie conueniunt in genere. (Et intellectus.) Abscindit questionẽ tacitã. posset enim quis dicere q; intellectus nõ est quiditas dei: sed accidens cõe illis: ⁊ sic nõ est genus. Respondet. ⁊ intellectus separatus nõ est de ꝑtibus. i. accidentibus: immo est ipsa quiditas que sine dubio cõis est deo ⁊ alijs intelligẽtijs. (Uñ si modo.) Recolligit qõd ibi differẽtia etiã reperitur. ⁊ inqt. vnde si modo differũt vt cõstat per scientiã. ergo id in quo differunt. i. ergo differentia differt ab eo quo cõicantur. s. intellectu. vult ergo habere q; aliud est quo differunt: ⁊ aliud quo conueniunt: ⁊ q; ꝑs deus est in gñe ⁊ differentia: ⁊ ita cõpositus vt supra visum est. Qñ aũt conuenũt probat. d. deus nãq; intelligit seipsum ⁊ alia entia: ergo conueniunt in intellectu vt in ratione gñis: ⁊ sic primũ causatũ sic se hz. s. q; est intellectus. ⁊ addit. preterea intelligentie differunt adinuicẽ specie et communicant genere: vt dictũ est. s. in intellectu: ideo concludit conclusionẽ. d. patet ergo q; prima causa communicat cũ oibus intelligẽtijs in intellectione: ⁊ differt ab eisdẽ in alijs. (Et debes scire q; tota rationis virtus potest in hunc modum componi. omne id qõ conuenit in aliquo q̃ditatiue ꝑdicato cum alijs: ⁊ differt ab eis in alio est in genere: sz deus vt declaratum est conuenit

UVA. BHSC. IyR_120_2.

conuenit quiditatiue cū intelligentijs in esse intus. ⁊ differt ab eis i alio: ergo deus est in genere. ⁊ hec est virtus rationis Alga.

AVERROYS.

OScimus nos: quod qui bene intellexit id qō supe rius diximus: euasus est ab istis erroibus. videli cet. quia hec sunt res que continentur sub vno nomine non modo continentie vniuocorum no minum neq; equiuocorum: immo modo contine tie nominum vni rei attributorum ꝑm dubitatio nem: ⁊ talium ꝓprietas est q; ascendant ad ꝑmū illius generis quod est causa prima omnium appellatorum illo nomine. verbi gratia. vt nomen entis quod de substantia dicitur: et de alijs motibus. Similiter dicimus quod nomen intellectus dicitur de separatis intelligentijs analogice apud philosophos: ita quod primus intellectus est causa aliorum. Et sic similiter di cimus de substantia. Et ꝓbatio q; nō habeat vnā ⁊ eandē natu ram communem est: q; quidā ipsoꝝ cā est aliorum. Et id quod causa est alterius precedit causatum sine dubio: quia impossibi le est quod natura cause ⁊ causati sit vna ⁊ eadem in genere nisi in particularibus causis. Et ideo hec species communicationis opposita est communicationi generali. Res enim que in genere communicant non hñt rem primā que causa sit aliaruꝝ: imo oēs sunt in vno gradu esse: ⁊ in vna ⁊ eadem natura. Ergo si haberent naturam communem: vz. naturam veri generis: sequitur ēt quod differant in quibusdam differentijs super genus additis. ergo quelibet ipsarum ex genere ⁊ differentia componitur. Et quodcunq; sic se habet nouum est sine dubio. Tandē qō ē i ſuma perfectione oporet necessario: q; sit vnum. nam si vnum non eēt: non esset in summo gradu. Id enim quod est in fine cuiusdā na ture non communicat cum alia. Et quia Auicen. non estimauit istam naturam mediam inter naturam significatam cum nomini bus vniuocis ⁊ naturam rerum que tantum in nomine co mmu nicant: sequitur eum dictum argumentum.

Cupiens volue re argu. Alga. ⁊ primo dicit. dicimus nos q; qui bene intelli git id qō superius diximus euasus est ab istis erroibus. Tūc ad formam questionis inḋt. vz. q; hec. i. deus ⁊ intelligentie sunt res q̄ cōtinentur sub vno nomine nō mō cōtinētie vniuocoꝝ nominū. vz. eqn ocoꝝ: immo modo continētie noīum vni rei attributoꝝ ꝑm dubitationē. i. indrīam modi cōci piēdi: ⁊ declarat q̄ natura sit talū noium. d. ⁊ ꝓprietas talū est q; significa ts ascēdāt. i. ordinētur ad ꝑmū illius generis qō est cā prima oiuꝝ appel latoꝝ. i. oium illoꝝ significatoꝝ illo noie (U.g.) hoc ostēdit exemplo Ari. in ꝑmeta. d. vt nomen caliditatis. ꝓducitur ab igne: ⁊ ab alijs rebus calidis ⁊ forte litera est corrupta. ⁊ debet dicere. vt nomē caliditatis quo attribuit ignī ⁊ alijs rebus calidis. vel nomen entis quod de substantia dicitur ⁊ de

UVA. BHSC. IyR_120_2

alijs nolbus.i.alijs significatis aliorum nominum.applicat modo ad propositū.d.sit' dicimus q̄ nomē intellectus dicitur de separatis intelligētijs analogice apud philosophos.ita q̄.i.tali modo q̄ primus intellectus est causa aliorum.i.analogia causę ad causatum.ꝛ sic similiter dicim⁹ de substantia:ꝛ forte vult dicere respectu accidentium.dicitur enim ens analogice de substantia ꝛ accidente. Et forte vult dicere.ꝛ sic dicimus de substantia quantum ad hoc q̄ predicatur de deo ꝛ alijs intelligentijs. predicatur enim analogice. ¶Ex hoc respondetur ad formam.negatur minor:qm̄ intellectus non competit quiditatiue illis cum non dē vnuoce:sed analogice:ꝛ sic est solum nomen cōmune illis ꝛ nō nā nec q̄ditas nec aliq̄d aliō nisi nomen tantū:ꝛ sic rō nō ꝓcludit.intellꝰ.n.dē de deo ꝛ de alijs attributione.vt patet. ¶Debes scire q̄ Auer.vbiq̄ vt dixi appellat nomen analogum nomen ambiguum vel ſm dubitationem:vt facit hic:ꝛ hoc artificiose.Qm̄ aut.primo meta.cap.6.videtur opinari q̄ ens sit vnuocum lz ſm aliquam ꝓtoritatē.ꝛ argumētū eius est:q; intellꝰ est certꝰ de intētiōe ētis ꝛ dubitabit de intentionibus sōe ꝛ accētis.ergo ens dicit intentionē tertiā:ꝛ syllogismus eius cōponit ſm ipsum.oē nomē de cuius intētione intellꝰ est certus dubitās de contentis sub illo nomine dicit intētionē tertiā:ꝛ per consequens est vnuocū.sed ens est nomen:de cuius intētiōe intellꝰ ē certus dubitans,de intentionibus accidentis ꝛ substantie.hanc minorē ꝓbat Auicen.ibi in exemplo de resurrectione an erit an non:ꝛ vide quia nolui ponere verba eius hic. ¶Hoc argumentum intantum magnificat a quibusdam q̄ eis videtur Achilles zenonis:quibusdā alijs Ulixes Empedoclis. quibusdam alijs hector parmenidis ꝛ Melissi. Ego aūt reputo ipm nihil esse:vt dicā.ideo debes scire q̄ argumentum supponit falsum.ſ.q̄ ītētio entis sit id de quo intellectus est certꝰ:immo dico q̄ ens est nomē tātū significans equaliter immediate ſba ꝛ accidens:lz sit ibi ordo causę.nō intellectꝰ est certus de disiuncto:dubius autem de alterutro illoꝝ.q̄lz.n.scit q̄ lumē est substantia vel accīs:lz dubius sit an sit ſba determinate vel accīs.sicut quilibet scit principē sedere vel non sedere.nullus nisi astātes scīt illū sedere determinate vel nō sedere determiate:ꝛ hoc obtēperās Auer.appellat nomen entis ambiguum:vel ſm dubitationē ad notā dū q̄ ens nihil commune dicit nisi disiunctionem:qñ ergo capitur determinate accidit dubitatio:quando vero sub dubitatione ꝛ disiunctione accidit certitudo.ergo certitudo non est de intentione tertia:sed de significatis alio modo suppositis. ¶Contra hoc iterum instat q̄dā:ꝛ reputat argumētū demſare.d.ista certitudo precedit oēm apprehēsionē quorūcūq; diuidentū ipsum ens.ergo precedit certitudinem de toto disiuncto. ¶Ad hoc dicendū q̄ illa certitudo precedit omnem apprehēsionē determiatā:nō aūt cōfusam de ipsis entis diuidentibus:ꝛ sic apparet qualr argumentū hoc nō trāscēdit metaz sermonis sophistici.(Et ꝓbatio.)Quia in solutione data supponit ens non dicere naturam tertiā.ideo hoc intendit ꝓbare:ꝛ apponit ad hoc rationes duas.secunda ibi ponit. (Tandem qō.) Et primo ꝓponit cōclusionem.d.et probatio q̄ ens ideo habeat vnam ꝛ eandem naturā cōem.i.vnuocam est. Deinde apponit rōnem:ꝛ dz sic componi.nulla causa eentialis ꝛ per se alicuius effectus communicat cum eo in vna natura vnuoca quā dat illi effectui. Sed prima causa est causa essentialis ꝛ per se intelligentiarum in esse:quoniam dat esse illis:quod habet in se formalr ꝛ per eētiā ergo nō cōmunicat cum eis in esse vnuoce.ponit ergo minorem.d.q̄ quidā ipsorum eā est aliorum:deinde ponit vim minoris.d.ꝛ id quod eā est alteri⁹ ꝓcedit causatum sine dubio:q̄ impossibile est q̄ nā causę ꝛ causati sit vna:ꝛ eadē

UVA. BHSC. IyR_120_2

in genere nisi in particularibus causis. ideſt non eſſentialibus eſſentialiter ordinatis. ⁊ opponatur ergo concluſio ſuperius poſita. ſ. q̄ ens nō dicatur vniuoce de deo ⁊ aliis. ¶ Debes ſcire q̄ quidam rudes non intelligūt hāc rationem: ⁊ ideo derident eam. vnde expoſitores latini: qz illam olfaciunt: ideo eam appreciant. propter quod mihi videtur quod ſit propinqua primis principijs. conſiſtit enim in propoſitionibus per ſe notis: quarū vna eſt. quod id in quo aliquid antecedit eſſentialiter aliud non conuenit ei vniuoce. dico eſſentialiter: quoniam Sor. pater antecedit Plato. filium in humanitate. tamen quia antecedit accidentaliter ⁊ non eſſentialiter. ideo humanitas eſt eis communis ⁊ vniuoca. ergo quando aliquid antecedit aliud eſſentialiter ⁊ per ſe in. a. non poteſt equaliter ⁊ vniuoce conuenire in. a. ideo hanc maiorem voluit intelligere Auerro. cum dicit: id quod cā eſt alterius precedit cauſatum ſine dubio. intendit enim id in quo cauſa antecedit cauſatum eſſentialiter ⁊ per ſe: ipoſſe eſt vt ſit cōe vtriq; vniuoce: quilibet enim concedit hanc terminis intellectis. Tūc accipitur ſcḋa ꝓpō ſed prima cauſa antecedit omnia alia entia eſſentialiter ⁊ p ſe in eē etali. et hanc dedit Auer. cum dicit. qz q̄dā ipſorū eſt cā aliorū. ꝑma. n. cā eſt cauſa entis in eo q̄ ens: ideo dicitur in lib. de cauſis. prima creaturarū ē eē: vt dicebam. ⁊ hoc declarauit Ariſto. ⁊. meta. ⁊ auer. ibidem. cō. 4. vide. Ex his concluſio ſequitur demonſtratiue. ergo ens nō pōt eē cōe vniuocū ꝑme cāe ⁊ primo cauſato: ⁊ hec rō non poteſt ſolui ſi bene intelligit. ꝓnt. n. fingi ſol. ſed ſolutiones non ſunt niſi verba ſi poſt conſiderentur. (Et iō.) Ipſe ꝓducit ex dictis theorema ad propoſitū. ⁊ inquit. ⁊ ideo hec ſpēs cōcationis opoſita eſt communicationi gñali. i. generis vniuoci. ⁊ huius dedit rōnem ⁊ ait. res enim in gñe cōicant nō hñt rem ꝑmā: que cā ſit alioꝝ. ſ. eſſentialis et antecedens illa in natura generis: imo oēs ſunt in vno gradu cē: ⁊ vna ⁊ eadem natura. (Ergo ſi haberēt.) Ex hoc oſtēdit intelligētias nō ꝓuenire cū prima in gñe: ⁊ inquit: ergo ſi ſup. intelligentie haberent nām cōem. vz. naturā veri generis. i. vniuoci generis. ſequitur et q̄ dñt in q̄buſdā differentijs ſup genus additis: ⁊ tunc infert. ergo quelibet ipſarum ex genere dria cōponit: ⁊ addit illō qō ſuperi⁹ addebat. d. ⁊ qō cuiq; ſic ſe hz nouū eſt ſine dubio: ⁊ virtus rationis componitur vt prius: ptz ergo prima ratio ⁊ theoremata conducta ex illa.

Dubita.

Sed dubitatur forte: qm̄ ſicut declarat Auer. 10. meta. cō. 7. ex verbis Ariſto. in omni genere eſt dare vnum quod eſt metrū: ⁊ menſura aliorum in illo genere. ergo in ſpēbus oīs generis eſt ordo: vel igit ēntialis vel accidentalis. Si eēntialis. ergo vna eſt cā alterius: ⁊ p conſequens genus non erit vniuocū. Si accītalis. ſpēs nō differūt niſi per accidens.

Soluti⁹. dupler ordo eēntialis.

¶ Et dicendū forte q̄ ordo eēntialis eſt dupler. ſ. m cauſalitatē ⁊ m pfectionē eēntialem. dico ergo q̄ ibi eſt ordo eſſentialis ꝓfectionis. nō tamē cauſe ad cauſatum. ⁊ hoc ponit Auer. in ſecundo meta. ꝓ. 2. ⁊ alibi. (Tādē) Nunc ſecundam apponit rōnem: ⁊ pōt in hunc modū cōponi. illud quod ē in fine cuiuſdam nature. i. per eſſentiam aliqua natura nō cōmunicat cuz aliquo in illa: ſed prima cauſa eſt per eſſentiā ens: ⁊ in fine. i. ſummū ens: ergo non communicat cum aliis in ente. huius ponit tantum maioriē vim. d. tandem quod eſt in ſumma perfectione: oportet neceſſario q̄ ſit vnū: naz ſi vnum non eſſet: non eſſet in ſummo gradu. ⁊ ſic quaſi reſumit maiorem. d. id quod eſt in fine cuiuſdā nature nō cōicat cū alia in illa ſup. ⁊ ſic ꝑz rationis. (Et qz.) Ipſe ponit cauſam erroris Aui. d. ⁊ qz Auicen. nō eſtimauit iſtam naturā mediā inter nām ſiḡtā cum noīb⁹ vniuocis: ⁊ nāz rep: que tm̄ nolę cōicāt. i. qz nō reputat mediū inter vniuocū ⁊ equocū. ideo ſequit

UVA. BHSC. IyR_120_2

enim dictum argumentum.s.q; qz nō est equiuocū ergo vniuocū. ¶Debes scire q; illa ratio secunda est multum fortis si consideratur.z etiā in duabus consistit propositionibus:quarum prima est q; id quod est in summo gradu alicuius rationis vel nature vel intentionis adeo q; per essentiam capit totum ambitum eius:non potest communicare in eo vniuoce cum alio:z hec propositio est manifesta per se:qz enim humanitas non est in summo:per essentiam in Sorādeo Sor.z plato participatiue sunt homo. similiter si homo in summo z per essentiam esset animal:ideo non esset animal:nisi participatiue:z nō formaliter:eo quia si formaliter esset animal: sicut z homo animal formaliter acceptum:non plus esset in homine q̄ in animali.ergo propositio dicens.quod id:quod est in summo gradu alicuius rationis vel nature vel intentionis:adeo q; per essentiam capit totum ambitum eius non potest cōicare cum alio in eo vniuoce:est manifesta per se. ¶Scōa ꝓpō erit q; deus est in summo gradu entis:z p eēntiā capit totā perfectionem entis:z hoc est certum cu ilz.ergo sequitur ex his duabus propositionibus cōclusio.s.d.q; deus nō pōt cōmunicare in ente cum aliquo vniuoce:z tu considera bene has vias:qm̄ si recte inspicis sunt multū subtiles z fortissime.argumenta aūt que fiūt cōtra hāc pōnem Auer. sunt sophistica:z adeo metaphysicam extraneant q; ad sophisticā reduxerūt: fingunt enim quosdam terminos:quos illi solum magnificant:z nec sunt dicti ab ari.nec ab aliq̄ sapiente. Et sic cōsumata sit expō septie disputatiōis.

¶Octaua disputatio alga.cū phis:in qua oñdit ipsoz debilitatem in eo q; asserunt q; esse dei est simplex sine q̄ditate.

DUBIUM. PRIMUM.

Vt Alga.in hoc tractandum est dupliciter. Primo modo petitionis.videlicet.quia petemus ab eis qualiter scitis vel assertis hoc vel per necessitatē intellectus:aut a conclusione speculata. Primus est impossibile:quia notum esset ab omnibus: sicut sunt alie prime cogitationes. ¶Oportet vos ergo quod asseratis hoc ex aliqua speculata conclusione. Et si forte diceretis :quod auctoritas ipsorum hec est. videlicet.si ipse deus haberet quiditatem oporteret quod ipsius esse relatum sibi esset vel causa consequens:sed quodlibet consequēs est causatum.ergo necesse esse esset causatum:quod est falsum. Nos vero dicimus quod hec sophisticatio oritur a vocabulo necesse esse. Nos nam̄ dicimus quod ipse deus habet veritatem et quiditatem:z illa veritas est ens sine priuatione:z eius esse est relatiuum,dicte quiditatis vel consequens. Sed si intenderem⁹ de consequente causato quod habet efficientem causam.dicim⁹ quod non est sic:sicut de alijs. Tamen de intentionibus non est curandum.ipsi enim aliud non probauerunt nisi q; processus causarum ad infinitum est impossibilis.

¶Circa introductionem huius disputationis.primo declarabo titulum disputationis:deinde ad expositionem illius veniam. ¶Debes ergo scire

UVA. BHSC. IyR_120_2

quid sit esse. quidq; quiditas. ⁊ dico quod esse qñq; accipit pro q̃ditate seu entia: ⁊ sic dicitur. 6. topico. q; diffo est sermo. d. eē: et sic etiam auer. 3. me. com. 15. q; forme hñt eē in mā tot quot sunt in effectu. ⁊ xij. meta. cō. 36. et 18. forme habent duplex esse. s. in materia ⁊ in primo motore. ⁊ sic cōcedit q; rosa in hyeme habet esse. capiendo esse hoc modo. quandoq; capitur id est esse pro compositione subiecti ⁊ predicati: vt dicit Arist. in perihermenias q; verbum significat esse quod sine extremis non est intelligere. illa enim cōpositio dicitur esse: quoniam esse est quo agens educit compositum in actu: ⁊ quia intellectus educit propositionem compositam ex subiecto et predicato in actu mediante illa vnione. ideo vnio illa esse propositionis dici potest. vt declarauit in primo posteriorum. in verbo Aristo. dū dixit diffinitionem non dicere esse: neq; non esse. vide. Quandoq; capitur esse pro forma. ⁊ sic capitur secundo physicorum comment. 30. vbi dicitur quod forma est causa materie pro quanto est esse eius. Quandoq; capitur esse pro individuo. vt dicit: ⁊ exponit Auer. tertio de anima commento. 9. illud verbum. aliud est magnitudo ⁊ magnitudinis esse. vbi vult Auer. in cōmento. q; esse potest capi pro individuo. Ultimo capitur esse pro modo quodam essentie quo essentia ponitur in esse extra causas suas. ⁊ sic eē non est aliud nisi proprietas quedam qua res ponitur extra suas causas: et recipit absolute predicationem entis: ⁊ sic loquitur Aristo. secundo metaphysi. ⁊ Auer. commento illo. 4. ⁊ xij. metaphy. commento. 51. vbi voluit q; primus est esse per essentiam: ⁊ reliqua per primum. Et cū cōsiderabūt omnes isti modi accipiendi esse abscindentur innumere obiectiones: que primo aspectu imaginantur in dictis sapientum. ¶ Dicendu; q; quiditas capitur etiam apud peripatheticos multipliciter. vno quidem modo pro essentia contenta in potentijs causarum. Quandoq; capitur quiditas pro diffinitione vt dicitur. 7. meta. commentis. 72. ⁊. 43 Quandoq; p vniuersali vt dicebam. tertio de anima. commen. 9. Quandoq; pro forma sola: vt dicitur. 7. metaphysi. commen. 21. ⁊ alibi. est enim forma quiditas prout est principium diffinendi. est etiam forma essentia prout est principiū eēndi. est etiam quandoq; forma natura prout est principiū operandi. 2. phy. ⁊ sic quiditas capitur pro natura etiam. ¶ His visis dico q; intellectus disputationis est. vtrum deus sit compositus ex quiditate: capiendo quiditatem pro vniuersali ⁊ essentia ⁊ esse: capiendo esse pro individuo ⁊ modo essentie: quo essentia ponitur in effectu: ⁊ tunc questio potest esse dupler. an in deo compositio sit ex vniuersali ⁊ individuo: sicut in forte. ⁊ secundo an in deo sit compositio essentie ⁊ esse: ⁊ licet de hoc dictum sit i tertia disputatione: attamen vult dicere sermone separato. ⁊ sicut dico questio est partita: ⁊ attamen magis vergit ad secundum sensum. Et q; essentia est quodammodo potentia ad eē: ⁊ esse quodāmodo actus essentie. iō essentia potest capi pro materia: ⁊ esse pro forma: ⁊ hoc modo dicit Auer. 3. de aia cō. 14. ⁊. 5. q; nulla intelligentiarum liberata est a materia preter pmā: ⁊ sic potest esse tertius sensus: an in deo sit compositio ex materia ⁊ forma hoc modo capiendo nota. hec q̃dem qō est cōtinua septime: qm̃ cum ibi q̃situm sit an deus sit in genere: questium est etiam latenter: an in eo sit cōpositio ex vniuersali ⁊ particulari. ideo cōsequēs erit perscrutari mō an ibi sit cōpositio ex esse ⁊ essentia. possumus itaq; in deo rationaliter quinq; cōpositiones intelligere. s. in numero. vz. quod sint plures dij: ⁊ plura necesse esse: propter quod ordinata fuit quinta disputatio: an. s. sit vnum necesse eē an plura. possumus etiam fingere in deo cōpositionē ex denoiatione. i. accidētis subiecto. ꝓpter qō ordinata fuit sexta disputatio declarans scientiam

Quid ē eē ⁊ q̃d q̃ditas.

Multipliciter capit q̃di tas.

Intellis disputatōis

UVA. BHSC. IyR_120_2

dei non est quid additū essentie. Possumus etiā ipsum imaginari esse in genere: ⁊ differre differētia: ⁊ sic compositionē ex vniuersali ⁊ particulari: et hunc remouens errorem ordinauit disputationem septimam Possumus etiam imaginari in deo compositionem ex essentia ⁊ esse: ⁊ propter hoc fuit hec disputatio. Possumus etiā fingere in deo esse cōpositionem ex materia ⁊ forma: ⁊ sic ordinata fuit nona disputatio declarans deum non esse corpus: neq; corporeum. per hanc enim quintam abscindere possumus errorē possibilem credi deum esse compositum ex partibus quantitatiuis: ⁊ ex materia ⁊ forma. Cum enim declarauit ꝙ non est corpus: habebitur ꝙ non sit compositus ex partibus quātitatiuis. Cum vero declarabitur ꝙ nō est corporeus: scietur ꝙ non sit compositus ex materia ⁊ forma. ¶ Poterit autem esse questio an ipse veniat cum aliis in compositionem. multi enī theologizantes dīt ens esse simplex illis quinq; compositionibus. attamē dīt ipm esse alteri cōponibile. Etiā multi antiqui dixerūt deū venire in cōpositione omniū rerū. dixit enī Centonans vnū solum esse omnia. ⁊ illud esse deū. ait enī esse scriptum in templo Palladis ꝙ Pallas est quicquid fuit: quicquid erit: ⁊ quicquid est: nec aliquis hominum detexit peplum quo facies eius velabatur: ⁊ inquit Plutarchus philosophus ꝙ vetustissimi philosophi interpretati sunt illud esse dictum de deo qui peplo tectus est: quia omnes eū ignorant: ⁊ omnes nihil aliud ꝯ eum vident. peplum enim quo ipse tectus est: videtur esse sensus qui est in anima ⁊ forma que est in corpore quibus duobus circunscriptis ab anima ⁊ corpore tunc quod remanet apparet ipse deus in ꝓpria sui natura. ꝓpter qō verificatur Orphei dictum. mūdū esse dīs plenum. ⁊ illud poete. Jouis oīa plena. vnde ⁊ Lucanus. habemus cunctis superis temploq; carente. nihil agimus nisi sponte deo. ⁊ post pauca. est ne dei sedes nisi terra: nisi ponthus ⁊ aer. Jupiter est quodcunq; vides: quocunq; moueris. Et inquit etiam Seneca. quid est deus meus vniuersi. quid est quod vides totum: ⁊ quod nō vides totum. totum vbiq; est opus suum intra ⁊ extra replet: cui deinde magnitudo sua redit: quo nihil magis excogitatur. Hoc etiam Virgilius. spiritus intus alit ⁊c. vnde ⁊ Parmenides ⁊ Melissus primi ⁊ vetustissimi philosophantes dixerunt omnia esse vnum esse infinitum ⁊ immobile. ⁊ hoc idem intelligunt quoniam deus omnia est qui est infinitus ⁊ immobilis. cum igitur hec sit antiquorum opinio veritas est ꝙ apud eos deus in compositionem venit rerum. ideo mirum est cū Auer. quinq; ummo sex illos intellectus perscrutetur ipsum pretermisisse hunc longe difficiliorem aliis. Et forte excusandus est primo. quia pōt ex dictis eius questio ⁊ opinio hec admoueri. Vel forte quia ipse non intendit loqui de hmōi nisi ꝑm illa que Alga. tractauit. ⁊ eo ordine: vt in prohemio proposuit dicere. ⁊ dico notāter eo ordine: qm̄ forte questiones he possunt in alium modum ordinari. ¶ Declaratus est igitur disputationis titulus: questionū series: ⁊ questionis introductio. Alga. ergo primo introducit argumētū quoddā philosophorū. scō debilitat illud. ¶ Quantus ad primum adhuc primo diuisionē facit. ⁊ post membrum eligit in quo insistere vult. inquit ergo in hoc tractandum. i. procedendum est dupliciter. primo. s. modo petitionis. vz. qz petemus ab eis. s. philosophis qualiter scitis vel asseritis hoc. i. deum esse simplex ens: vel per necessitatem intellectus: aut a conclusione speculata. i. vel scitis hoc: eo quia sit ꝓpositio nota terminis solo intellectu nota vel demonstratione. deinde destruit membrum falsum: ⁊ colligit verum dicens. primum est impossibile: idest dicere propositionem illam esse notam ex terminis solo intellectu est impossibile. cuius rationem dedit: quia notum esset omnibus sicut sunt alie prime cogni-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tiones.i.alie prime dignitates:z tunc colligit mẽbrum verũ.d.ergo oportet vos q̃ asseratis hoc ex aliqua speculata conclusione.i.hoc esse p demõstrationẽ euidẽs. ¶Hic oportet aliquam digretionem facere.ideo opz videre quid sit prima propositio:z p consequẽs que sit conclusio: q̃ ex prima oritur proponẽ.scõ an scia qua cognoscitur prima ꝓpositio sit vnius rationis cum scia qua dignoscitur cõclusio. ¶Quãtũ ad primã dicẽduz q̃ prima propositio sit idẽ q̃ principiũ demonstrationis.reperiũ aũt abjariſt.duob⁹ modis diffõ principiũ.vno mõ inq̃t.est aũt principiũ demõstratiõis propõ immediata.z vt diffõ sit verior z expressior subdit.imediata aũt est qua nõ est altera prior:ergo principiũ demõstrationis est ꝓponi qua nõ est altera prior. Nũc q̃dẽ em̃ pz illa diffõ aptius. Capꝛo fo.z.primi poſte. dicit:sed et principiũ scie quoddã esse dicimus inq̃tum terminos cognoscim⁹. Capꝛo aũt.9.inquit.dico aũt principia q̃ cum sint non contingit demonstrare. Et illomet cap.inquit.non aũt suppositio:neq; petitio qõ necesse est:z propter seipsam videri neceſſe est.non em̃ ad:exterius dignitas rõnem est.hec verba Arist.in veteri translatione reperiuntur:in quibus colligere volo intellectũ diffõnis principiũ. Et dico q̃ inſiſm⁹ cognoscẽdi propoſitionẽ est duplex.demonstratio:z lumẽ intellectus.demonstratio fit ex propositionibus eo quia est syllogiſmus. Lumen non fit ex ꝓpoſitionib⁹: neq; est ꝓpositio aliquo modo:cum sit ipsemet intellectus agens.z cũ hoc sit ita.apparet veritas dictorũ aristz concordia.veritas quidẽ:q̃m est principiũ demõstrationis propoſitio:qua in notitia non est altera prior:eo quia non demonstratione dignoscitur:sed lumine intellectus:qõ non est ꝓpositio: neq; demonſtratio.ergo principiũ demonstrationis est ꝓpoſitio:qm̃ ꝓpolitio est enũciationis altera pars.z p̃z̃ syllogiſmi pars qua non est altera prior: cũ nõ possit demõſtratione declarari:neq; positiõe:neq; postulatione:neq; diffõne:neq; aliqua ꝓponẽ:ſz solo intellectu q̃ nõ est ꝓpoſitio aliqua. Cõcordia vero.q̃m q̃ dicit principiũ ꝓponis est propõ immediata qua non est altera prior.oportuit declarare:an sit aliq̃d prius eo quo dignoscatur. ideo subdit ca.z.sed z principiũ scie.i.cognoscẽdi primã propoſitionẽ esse. dicimus quoddã quo terminos cognoſcimus.i.lumẽ intellectus. quo terminos.i.partes eius cognoscimus:eo ergo quo partes eius cognoſcũtur:z totũ principiũ cognoscit:cognoſcunt autẽ ptes intellectu z solo eius lumine.ergo totũ principiũ intellectu solo cognoſcit.z i hũc modũ diuus Tho. interpretatus fuit locũ illum. Qñ ibi ca.7.ait.iam principia demonstratiõis demonſtrationes esse non pñt:sed propõnes indubitabiles immediateq; z luce sua perſpicue. Ipis perfecta mens est que terminos comprehẽdit: quoz complexu dignitates z perfata concipimus:ecce qũo vult eo propoſitiões cognoſci primas quo terminos cognoſcimus:z illud esse lucez intellectus. Hoc etiã mõ locũ hũc perſpicuũ fecit z Auer.d.em̃ sic. z est nobis vt concordemus sophiſticis:qz principia demonstrationis nõ sunt nota per alia:sed dicamus q̃ sunt nota per intellectũ.z ipse est q̃ cõprehendit partes enũciationis note p seipsam.i.primi principiũ. Et cũ hoc sit ita:apparet error trãslationis veteris q̃.d.(Inquãtũ terminos cognoſcimus.) Est em̃ falsa.z ideo illa fuit cã errãdi apud latinos:ppter qõ in greco sic reperiũ. Et principiuz scientie quoddã esse aſſerimus i q uo terminos ipſos cognoſcimus. Et ideo Joã.grammaticus:qui cum studioſus erat phs dictus est:in hunc modum expoſitionem huius loci contexuit. Huic admodo z concors est illud capituli.9.dico autem principia in vnoquoq; genere que cũ sint non contingit demonſtrare:quod verbum expoſitor vnus nouus in hunc modum textum interpretatus est:dicit quod cum Aristote. neceſſitatem capituli preposuit:

Que prima ꝓpõ.

Inſiſz cognoſcẽdi ꝓponẽ est duplex.

UVA. BHSC. IyR_120_2

nūc diffinitionē subiecti in demonstratione preponit in illo verbo. ꝟz. Dico aūt principia ⁊c. eo qz demōstrationis principia sunt subiectū passio ⁊ dignitas. vult ergo ibi in illo verbo subiectū Ari. diffinisse hoc modo. dico aūt ē principia subtī in vnoquoqꝫ gñe scīe: q̄ cū sint nō ꝓtingit demonstrare. i. q̄ nō pñt demōstrari esse: ⁊ hec expositio cōsona apparet textui supiori: quādo dixit. opz ꝑsupponere de subiecto: qz est ⁊ qd est. Themist. aūt auer. ⁊ Lin contēsis grossa tenta: ⁊ Joā. phs de principio ꝓxpto textū inducunt. ⁊ ideo cū textu nūc lecto cōcors sic esse pōt. dico aūt principia. i. ꝓpositiones primas: q̄ cum sint vere nō cōtingit demonstrare. ergo vult qꝫ principiū sit vera ꝓpositio ⁊ indemonstrabilis: ⁊ sic hic textus nūc cōcors erit precedenti. hec expositio est sine dubio mens Arist. eo qz dixit in principio capituli scire esse ex ꝓpositionibus primis. ideo quasi rememorādo opus fuit inducere quid sit principiū. ⁊ ideo verus intellectus. Aristo. est hic. ¶ Pōt ⁊ tertio tertia series textus ibidē inducta concors etiam fieri. primo tñ inducetur expositio extranea illius quā latini fingunt ob carentiā grecarū litterarum ⁊ bonoꝝ expositorū: dicunt ita qꝫ cōclusio textus est. qꝫ dignitas nō est petitio: neqꝫ suppositio. inquit ergo. qđ. i. id qđ necesse est in se: ⁊ id qđ ꝓpter seipsum videri necesse est. i. dignitas q̄ ex natura sua est necessaria. ⁊ quo ad nos apparet necessaria nō est suppositio: neqꝫ petitio. est ergo sensus secundū hos hic. dignitas nō est suppositio: neqꝫ petitio ⁊ arist. ꝑm eos ratiocinatur hac ratione. omnis suppositio ⁊ omnis petitio. est ad rationem extra. sed nulla dignitas est ad rationē extra: sed ad rationē intra. ergo nulla dignitas est suppositio: neqꝫ petitio. huiꝰ rationis accepit minoꝛē tm: ⁊ dixit: nō em̄ dignitas est ad exterius rationē: sed ad eā q̄ est in aīa. ¶ Sed hec expositio ⁊ textui cōtradicit ⁊ expositoribꝰ. textui quidē: qm̄ dicit petitionem ⁊ suppositionē ratione exteriori dinosci. modo ratio exterior: vt ibidē subdit: est sylloꝰ: modo ꝓstat apud arist. cō. ⁊. primi illius petitionē ⁊ suppositionem esse immediatas ꝓpositiones: q̄ nō sylloꝰ dinosci perspicueqꝫ fieri pñt. Expositoribꝰ vero qm̄ ⁊ illū textū inducūt sicut in greco habeť. sic em̄ habetur ⁊ in greco: vt in translatione Bisancij apparet. Non est aūt id suppositio: neqꝫ postulatio sane quo necesse est per seipsum esse atqꝫ videri: ⁊ reliqua. ergo sensus ꝓclusionis est. id qđ per se videť: ⁊ est in sui natura necessariū non dinoscīť suppositione: neqꝫ petitione: sed ꝓ ꝑs intellectu tm̄. et sic verbū illud cōsonū esse perspicuū est verbo predicto: ratio aūt quaꝫ ponit in textu hoc vide in translatione Bisancij. ⁊ cū res sit ita. apparet intellectꝰ verus diffinitionis principij. est em̄ principium ꝓpositio qua nō est altera prior. ad hoc vt sit verū. dico ꝓpositio loco generis: ⁊ vt notet officiū principij. intantū em̄ principiū est principiū: inquantū exercet officium ꝓpositionis. i. inquantū est id quo ꝓpositiones ⁊ ꝓclusiones fiūt note. ꝺr qua nō est altera prior: qm̄ omni ꝓclusione est petitio vel suppositio vel dignitas ꝑ. hoc aūt cū nihil sit prius nisi intellectꝰ lumē: qꝺ nō est ꝓpositio. ideo propositio est prima que nō est altera prior. ꝺr ad hoc vt sit vera: qm̄ possunt esse multe propositiones priores principio negatiuo: sed nō precxacte ad illud vt sit verū: ⁊ sic ex omnibꝰ illis verbis lucet diffinitio primi principij: qm̄ illa verba dispersim posita si in vnū colligaňť faciūt acquirere intellectū diffinitionis principij. Ex hoc sequiť qꝫ de ratione primi ꝓncipij nō est: vt actu oibus sit notū: sed bene esse id qđ est aptū natū oibus esse notū: ⁊ ꝺz intelligi dictū Alga. hic qū dicit: qz tūc esset omnibꝰ notū. i. qz esset aptū natū esse oibus notū. vel si hoc nō est essentia principij saltē erit ꝓpriū ꝓ ꝑs essentiaꝫ eiꝰ. ⁊ dico qꝫ principiū definitiuū est negatione: qm̄ omne primū ꝺz definiri illo modo. ñ ⁊ deus ꝑ negationē rerū definiť: vt ꝑz. qđ sit igiť prima ꝓpo

Expō latinorum.

Impugnatio.

Diffinitio principij.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sitio ptz. Quid si t aũt cõclusio. ex his modo ꝓpicuum est. est em cõclusio ꝓpositio qua est altera prior ad hoc vt sit t appareat vera t necessaria: t sensus huiꝰ diffinitionis exi sermone predicto patet. ¶Et hac declaratione premissa verificabit dictũ Alga. hic cũ. d. hec ꝓpositio. deus est simpler: vel est principium vel cõclusio speculata. omnis em ꝓpositio est principiũ vel cõclusio: vt ex his manifestũ est pals. ¶Quantum ad scõm latinoꝝ turbã se tota dicũt q sciẽtia principioꝝ t cõclusionum omnino diuersarũ rationum esse dz: t ideo scientia principioꝝ nõ scia: sed potius intellectus dz cognitio cõclusionũ sciẽtia vera. Horum rationes pñt esse: qm si essent vnius rationis ab eisdem fierẽt t principia t ꝛclusiones. ergo principia ex principijs innotescerẽt sicut ꝛclusiones ex principijs. Preterea si vnius rationis essent. ergo essent vnius ꝛca. pñs falsum qm principia sunt causa cõclusionis per se t essentialiter. t nõ ecõtra. ergo tollit vniuocatio per declarata in fine septime disputationis. ¶Preterea. si essent vnius rationis. ergo essent vniꝰ diffinitionis: qm ratio diffinitio est: vt ptz primo topi. t. 8. meta. modo ptz quãdiffinitiones sunt ad modũ magnum diuerse. ¶In contrariũ videt sibi The. qui in ꝓpositione dicẽt: propter qõ vnũquodq; tale t illud magis: sic ꝑbat illam. omne cõpetẽs per se pluribus: t vni per alterum id ꝙ qõ cõpetit est magis tale: sz scire ꝓpetit ꝑmissis t ꝛclusioni t ꝑmissis ꝑse. t ꝛclusionibꝰ ꝓpremissas. ergo magis ꝑmissis. mõ si sciri esset alterius rõnis. ergo eẽt equiuocũ: t sic argumẽtũ The. esset sophisticum. ¶Preterea. in quo fit contradictio est vniuocũ. modo arist. com. 3. loquẽs de scia principioꝝ t cõclusionũ: inducit cõtradictionẽ antiquoꝝ: t ponit suam positionẽ. ergo scire est ꝓpositionibus t cõclusionibꝰ vniuocũ: t sic ptz ratio. ¶Preterea Aristo. cõparationẽ facit. d. propter qõ vnũquodq; tale: t illud magis. Modo declaratũ est in phȳsicis cõpositionẽ fieri in vniuoco. ¶Ideo dicẽdũ ꝑm expositores grecos sciẽtiam principioꝝ t cõclusionũ esse vnius rationis. attamen ꝑ solutionem argumẽtoꝝ debes scire q vna ratio dicit qñq; vnitate speciei: qñq; vnitate gñis analogici: vt dicit auer. in. 2. de anima de diffinitione aie. cõ. 12. dico ergo q scia cõclusionũ t propositionũ sunt vnius rationis: generice: qz cõueniũt in ratione cognitionis: est em cognoscere genus scire: ergo in ratione cognitionis cõpares sunt. differũt aũt in rationibꝰ specificis: cum scire principioꝝ lumine solũ sit. scire vero cõclusionũ sit demõstratione: vt visum est: t sic argumẽta vndiq; possunt cõcordari: t sic cõpleta sit disgressio: et ad propositum redeo. (Et si forte.) Cum induxit propositionẽ illam non esse de primis principijs: sed de conclusionibus: t omnis conclusio syllogismo aliquo: vt dictũ est: inducenda sit. ideo induxit sylli philosophoꝝ ad illã. t inquit: si forte diceretur q auctoritas. i. sylls ipsorum hec est. vz. t dedit illum. d. si ipse deus haberet quiditatẽ. t. si de. esset compositus ex essentia t esse: oporteret q ipsius esse esset. relatũ sibi. i. causatum a se: vel causa ꝑ pñs. i. non causa per essentiam: sed per accidens. ¶Debes scire q omne ens compositum ex esse t essentia est causa per participationem: t per pñs non per essentiam. causa ergo per additionem: t sic quasi per aliud: t ideo bene sequit. si deus esset compositus ex essentia t esse: vel esset causatum a se: vel causa per accidens. t ꝑ pñs dependens ab alio prori qõ est causa per essentiam. ideo addit: sed quodlibet pñs. i. ens participatiue est causatum. ergo necesse esse esset causatum: qõ est falsum. est ergo vis rationis. si primus motor est compositus ex esse t essentia. ergo causatus a se vel ab altero. Vel forte vis rationis est: qm si ibi esset compositio ex essentia t esse. ergo esse esset relatum ad quiditatẽ. i. accidẽs quiditati vel pro causa per accidens: et non per essentiam: et vtroq; modo est ratio efficax.

Opiniones doctorum.

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ Respondet ergo ad scdam vim: & inquit. nos vero dicimus q̄ hec sophisticatio dr̄ a vocabulo necesse esse: qđ declarat. d. nos nāq; dicim⁹ q̄ ipse deꝫ hz veritatē & quiditatē: & dicim⁹ q̄ illa veritas est ens sine priuatione. i. ens positiuū. & forte est error scriptoris: & dz dicere. & illa ꝑtas est ens sine principatione. i. carēs principio & fine. ¶ Tunc ad formā dicit. z eius esse est relatum dicte quiditatis. vel pro. i. eius. ꝑns. i. eius accidēs essentiale. ratio ergo formaliter est soluta. s. q̄ eē est accidēs essentiale essentie in deo: nec hoc est impossibile. ¶ Et cum dicebat: omne: accidēs ꝑns essentiā est causatum. Rñdet q̄ duplex est ꝑns. vno modo nonū. alio modo eternū. primo modo bene est causatū. scđo modo nō. inquit ergo. Sed si intēderem⁹ de ꝑnte causato qđ hz efficiētē cām: dicimus q̄ nō est sic sicut de alijs causatis. recolligit vim sol. d. tandē de intētionibus nō est curandū. i. tandē dicimus nō eē incōuenīēs in essentia esse additas intētiones. & ponit illud qđ demonstratiue ꝓbauerunt. d. ipsi enim aliud nō ꝓbauerūt sup. demōstratiue nisi q̄ Nota. ꝓcessus causarū ad infinitum est impossibile. ¶ Debes scire q̄ sophisticatio: qñq; est in termino medio. vt si dicat: sidus celeste canis. ois canis currit. sidus celeste currit. Qñq; in ꝙsequēte vel in aliqua ꝓpositione qñ putatur ꝑns. s. esse impossibile qđ in rei natura est necessariū: vel aliqua propositio esse impossibilis: q̄ nō est. V. g. terra corpus naturale. omne corpus naturale mobile. terra mobilis: ꝑns putat falsum ꝑm apparētiam. attamē ꝑm entiam & in rei veritate ꝑns est necessariū. Similiter terra mobilis ꝑm locum: omne mobile ꝑm locum pōt recedere a loco. & accedere. ergo terra pōt accedere & recedere a loco. hic em̄ videt minor impossibilis: & nō est: sic in ꝓposito argumētum phōz erat. deus ꝓpositus est ex essentia & esse. Et omne cōpositū ex essentia & esse contingēs & nō necesse esse. ergo deus nō necesse esse. hic igit videt q̄ minor sit vera ꝓpter verbū necesse esse qđ putat esse dictum de simplicib⁹ tm̄ & nō compositis. ecce igit quomodo recte dixit Alg. q̄ sophisticatio est in illo vocabulo necesse esse: qm̄ apparētia est locus: vnde sumitur sophisticatio: & qz ab illo vocabulo sumitur apparentia. ergo et ab eo sumitur sophisticatio.

AVERROIS.

MOs dicimus q̄ Alga. nō transtulit Auic. opinionem perfecte: sicut fecit in lib. intentionum philosophorū. Postea⁹ em̄ iste homo opinatus est q̄ esse rei significat denominationem additam super substantiaz. Et putat q̄ impossibile sit. vz. q̄ ipsa substantia agat suū esse in rebus possibilibus: quia sequeret q̄ res esset causa sui esse: ergo nō haberet agens. Sequitur eum ex hoc q̄ quodcunq; habet esse additum super suam substantiam habet sine dubio agentem causam. Et cum prima causa apud eum agens non habeat: oportet igitur q̄ eius esse idem sit qđ ipsius substantia. Unde ex ho: sequitur: q̄ illud in quo alga. obiecit auic. vz. qz posuit quod dam cōsequens substantie est falsum: substantia em̄ rei nō est causa consequentis: quia impossibile est q̄ res sit sui esse causa: qz esse rei precedit naturaliter suam quiditatē. vnde posito q̄ esse vnumentis ꝑns sit: & id qđ dat esse rerū possibilū sit agēs. Sequitur q̄

UVA. BHSC. IyR_120_2

id qđ nō hz agēs: aut nō habeat esse: qđ est falsum: aut q esse eī sit sua quiditas. Sed oia ista fundant sup vnum errorē. vz. q esse rei est vnum suoz cōsequentiū. Id nāq; qđ precedit in scia nostra quiditatē rei est id quod significat esse verū. ⁊ ideo qñ petimus si res est ens: vel si habet esse: ⁊ illa res habet causam inferentē suū esse: tm̄ valet quantū dicere vtrum hz causam vel nō: vt patefecit Aristo. in principio secundi posteriozū. Sed si illa res nō hz causaz tm̄ valet quātum dicere vtrū res hz cām̄ inferens suum esse. Sed qñ intelligit de ente id qđ intelligit de re vel substantia: tūc sumit modo generis analogice dicti. Sed si significaret rem additā sup substantiā: ⁊ sit quid imaginabile. vz. nō hñs esse extra intellectū nisi in potēa vt vniuersalia. Dicimus q est illud de quo specula ti sunt antiqui in prima causa: ⁊ asserunt ipsum esse ens simplex. Sed moderni sapientū saracenoz speculati sunt in natura entis inquātum ens: ⁊ duxit eos inuestigatio ad ens simplex modo supradicto. Sed via demonstratiua apud nos in hoc propositō est q entia que sunt possibilia in eoz subiectis egrediuntur de potēa tia ad actū: quare illud qđ extrahit ea ad actū est agēs in actu ne cessario. Sed si illud qđ eis actū daret de natura fuerit possibilita tis: indiget similiter extrahente: ⁊ si illudmet possibile fuerit indi get extrahente donec perueniat ad vnum necessarium in sua sub stantia. s. in seipso: vt conseruetur cōtinue natura possibiliū causa rum ad infinitum ꝓcedētium: qm̄ infinite reperiunt: sicut de ipsa rum natura apparet cum quelibet ipsarum sit potentia. Oportet ergo necessario q id quod dat eis esse continuum sit necessarium in seipso postq̄ patefactum est q ꝓcedunt ad infinitum res possi bles in seipsis. Si em̄ esset quoddā tps in quo nullū mobile fue rit: nulla esset via vt innouarē motus: immo oporteret vt requi reretur esse innouati vnitū cum eternali esse: ⁊ mobile qđ hoc mo tu mouetur: quod vocatur ab aut. necessarium per aliud quod ne cessario est corpus mobile continue. Quia hoc modo possibile est reperire vt fiat innouatio ⁊ corruptio ab eternali ente. videlicet. appropinquando ⁊ distando: vt in entibus generabilibus ⁊ cor ruptibilibus cum oribus reperitur. Et quia hoc mouens necessarium est a se ⁊ possibile in motu generabili oportet necessario q perueniat ad vnum necessarium absolute. videlicet. quod nullam habeat possibilitatem. Quare oportet quod sit simplex. si em̄ cō positum fuerit: esset possibile ⁊ non necessarium. Hec via apud me est sufficiens ⁊ verissima ad asserendum necesse esse. id au tē quod dixit Auic. in hac ꝓpositione sunt ambages. Ipse em̄ ait q possibile esse opz q perueniat aut ad necessarium esse p aliud: aut ad necessariū esse per se. Si primo modo oportebit q illud ne cessarium per aliud sit consequēs cuiusdam necessarij p se. Ipse

UVA. BHSC. IyR_120_2

nãq; opinatus fuit q necessarium per aliud est possibile per se: et quodlibet possibile indiget necessario dãte sibi esse. Hec est Aluisentẽtia. Unde dicimus q additio sua hic est superfluitas ꝛ error. necessarium namq; qualitercũq; sit nullam habet possibilitatem. neq; vlla est natura possibilis aliquo modo, ꝛ necessaria alio modo. declaratũ est enim a philosophis q nullum necessarium possibilitatem habet. Sed id quod dixit eum ad hoc est q ipse opinatus est q ozbes possibiles sunt de seipsis necessarij per aliud. Sz nos declarauimus in pluribus locis q demõstratio Auic. est vale defectibilis: ꝛ ideo de istis non oportet diffusius tractare.

¶Cũ induxit sol. quã dedit ad argumentũ phoz. Alg. intẽdit mõ examinare sermonẽ alg. ꝛ primo ostẽdit ipsum nõ recte induxisse opinionẽ aui. ꝛ inquit. Dicim⁹ nos q alg. non transtulit auic. opinionẽ pfecte: sicut fecit in quodã lib. qui vocat liber intẽtionũ phoz. est ergo primũ petitũ q nõ cõplete narrauit eius opinionẽ. (Postea; esm.) Nũc ostẽdit ipsum sibi ꝓtrariari: ꝛ ponit ea q̃ sibi ꝓcessit: ꝛ inquit. postq; em̃ iste hõ opinatus est q esse rei significat denoiationẽ additã sup substantiã. est ergo prima ꝓpõ eius q esse est accidẽs essentie. (Et putat.) Apponit scdam. d. ꝛ putat q impossibile sit q ipsa substãtia. i. essentia agat suũ esse in rebus possibilib⁹. i. generabilib⁹ ꝛ corruptibilib⁹ p hoc fundamẽtũ. i. qz sequit q res esset cã sui esse. et si sic: ergo sequit q nõ haberet agẽs: immo ipsa a seipsa ageret. est ergo secũda ꝓpõ. q vna res non potest esse cã sui esse. (Sequit eũ.) Tũc infert tertiã ꝓpõnẽ ex rõne scde ꝓpõnis. hz em̃ ipse q oẽ hñs esse opz vt ei⁹ esse causet a seipso: vel ab altero: nõ ꝯcludit quasi contrarie hanc. s. q oẽ habẽs esse sit habẽs cãm agentẽ. dicit ergo. sequit ergo eũ ex hoc: q quodcũq; hz esse additũ sup suã substantiã hz sine dubio agentẽ cãm. assumit ergo hec ꝓpõ loco maioris in hũc. s. modũ. oẽ hñs esse additũ sue essentie hz cãm agẽtẽ. hec pz: ꝛ est conducta ex verbis illius. Tũc addat minor. s. Et cũ prima cã apud eũ agẽs nõ habeat. est ergo minor: sz prima cã nõ hz agens. sequit in scda figura: q prima cã non habeat esse additũ essentie. posuit ergo minorẽ ꝛ maiorẽ ꝛ non ꝯclusionẽ que formaliter sequit: sed que potestate sequitur ꝛ dicit. igit opz q eius esse idẽ sit q eius substantia. i. essentia. hec qdẽ conclusio non est illa q̃ sequit ex ꝓpõnibus formaliter: sed potestate: ꝛ cõsuetudo artis. ꝛ auer. est ista: q̃q; ponere ꝯclusionẽ: q̃ formaliter sequitur: quãdoq; que sequitur potentia propinqua: vt hic. vtrũ aũt oẽ cõpositũ ex esse ꝛ essentia de necessitate indigeat cã vel non: est qõ pcrutabilis multũ. ꝛ nolo nunc. sed forte in fine huius dubij immorabor. (Unde ex hoc.) Vult nunc colligere errorem eius ex dictis: ꝛ inquit. vnde ex hoc sequitur q id i quo alga. obiecit auic. vz. qz posuit quoddã consequẽs substantie. i. essentie est falsum: ꝛ reddidit causam. d. substãtia. i. essentia em̃ rei nõ est cã ꝓpria. i. esse qõ sequitur ipsam: qz impossibile est q res sit suũ ꝓpr⁹ cã. Reddidit ꝛ secũdam cãm. d. ꝛ qz esse rei precedit suam quiditatẽ: ergo quiditas nõ potest esse cã essendi. hoc modo põt argumẽtũ hoc cõponi. ois cã naturaliter precedit effectũ: sed quiditas nõ precedit esse: immo naturaliter sequitur: ergo quiditas non põt esse cã esse. ¶Debes scire, p intellectu minoris q comparatio quiditatis ad esse est comparatio potentie passiue ad actũ formalem: eo quia potentia passiua est quasi subiectum recipiens. modo apud illos essentia est subiectum recipiens esse: ergo cõparatio quiditatis ad esse est comparatio materie ad formam: ꝛ econtra. s. comparatio esse ad essentiã est

UVA. BHSC. IyR_120_2

comparatio forme ad materiam: sed quia materia precedit formā sm q̄d: forma precedit materiā simplr: vt dictum est in .9. meta. ⁊ in .8. phys. locis propijs: relinquitur q̄ simpliciter esse precedit essentiā: ⁊ per ꝓsequēs habetur declaratio minoris. s. q̄ esse p̄cedit essentiā naturaliter ⁊ simpliciter: ⁊ sic sequitur conclusio. s. d. q̄ essentia non potest esse causa naturalis actiua ipsius esse: ⁊ sic ptz hic locus. (Unde posito.) Conducit q̄ dictuz est quasi recapitulando. d. vnde posito q̄ esse sit vnum entis. i. essentie ꝓsequēs: ⁊ posito q̄ id quod dat esse rerū possibiliū sit agens: sequitur q̄ id quod nō habet agens aut non habet esse: q̄ fallum est: aut q̄ esse eius sit sua quiditas. est ergo syllogismus hypotheticus: cuius antecedēs est vna propositio copulatiua: ⁊ ꝓs vna hypothetica disiunctiua. Et ꝓsequētia pōt sic cōponi: omne q̄ hz esse diuersum ab essentia hz agens: sed prima cā nō hz agens: ergo vel non hz esse vel esse est idem essentie oibus modis. ⁊ sic patet sermo eius. (Sed omnia ista.) Cum destruxit sermonem alga. in parte vult cōplere illud. ⁊ in primis apponit causam erroris eius: ⁊ inquit: sed oia ista fundantur super vnum errorem. vz. q̄ esse rei est vnū suoꝝ consequētiū. i. accidens essentie. (Id nāq̄.) ostendit illud fundamētuz alga. esse falsum. ⁊ inq̄t. id nāq̄ q̄ precedit in sciētia nostra quiditatez rei. i. diffinitionē rei est esse verū: q̄ cm an res sit est prior cōne q̄d rei essentia sit: ergo esse precedit naturaliter diffinitionē: ⁊ p ꝓs esse prius est essentia: ergo non est sibi accidens. (Et iō q̄n petimus.) Debes scire q̄ res habētes esse sunt duobus modis diuersis. vna enim res hz esse causatum a causa: vt res possibiles ec̄ vel non esse. Alia hz esse simplr idem essentie: vt prima cā: ⁊ qz ita est: cōducit quasi correlarie questionē. an est diuersimode ordiri in re primo modo: et in re scdo modo. Et inquit. ⁊ ideo q̄n petim⁹ si res est ens: vel si hz esse. i. iō q̄n queritur questio an res sit vel habeat esse: ⁊ illa res de qua q̄ō an est inducitur hz cām inferentē suū esse. i. agentē eius esse. dico q̄ q̄ō illa tm̄ valet ꝯtum dicere: vtrū habeat causam vel non: vt patefecit. Ari. in principio secūdi posteriorū. in rebus ergo habētib⁹ esse causatū cū queritur q̄ō an res sit: sensus est: an res hz cām sui esse. (Sed si illa) Ostēdit sensum q̄nis an ē in rebus: quarū esse est incausatū. d. sed si illa res non hz cām tm̄ valet q̄ō sup. an est illa res ꝯtum dicere: vtrum res hz ꝓs inferēs suū esse. i. vtrū hz esse: q̄ō est idem q̄ sua quiditas: aut diuersum a sua quiditate.

Sed hic est locus q̄nis: q̄m q̄ō an res est differt a q̄ne ꝓpter q̄d: q̄ō declaratur scdo posterio. Si ergo q̄ō an res sit. sit questio de esse relato ad causas: q̄ō an res est non differret a questione ꝓpter quid. (Dicendū q̄ istum locum oēs fere latini ignorant: ⁊ non vidi aliquem qui potuerit ponere sm sua fundamenta differentias quatuor questionum secundo posterio. inscriptarum. (Ideo vt argumentum intelligitur debes scire q̄ quidam dixerūt q̄ sensus q̄nis an res est: est an res in effectu sit: ergo sensus q̄nis: si res est: est de esse existentie. Sensus questionis quid res sit: est de esse essentie. Alij dicunt q̄ sensus q̄nis si res sit est de esse seorsum. sensus q̄nis quid res sit est de quiditate seorsum: sed hec parū aut nihil differunt inter se. ego in scdo posterio. scripsi opiniones has. ⁊ eis contradixi argumentis firmis. ꝓ nunc dico. q̄ omnis questio est questio essentie: eo quia esse est singularis ⁊ individui: vt dictum est tertio de aīa. cō. 9. ergo ec̄ non intrat sciam. ⁊ p consequens non debet intrare q̄nem scibilem. omnis ergo questio est essentie. ⁊ hoc dicit Arist. omnis questio est questio medij. essentia aūt rei potest ad quatuor comparari: vel ad causam ponentē illam extra nihil: vel ad principia formalia inclusa in essentia que dicuntur genus ⁊ differentia: vel ad consequentia essentialia illi: vel ad principia illo-

dubitatio

Ois q̄ō ē medij.

UVA. BHSC. IyR_120_2

rum consequētium. si essentia illa referatur ad causam agētem vel ponētem ipsam extra nihil: erit questio an res sit. Vel ad principia intrinseca eius: & sic erit questio quid res sit. Vel ad accidentia essentialia: et sic erit questio ipsius. quia est. Vel ad causas accidentium: & sic erit questio propter quid: ergo vna est natura omnium questionum: licet modi referendi illius nature sint diuersi: & sic verificatur sermo Auer. hic. Hec est intētio Jo. grammatici. 2. posterio. aperte. & Themistius non videtur esse contrarius huic: si bene considerētur verba eius. (Sed qñ intelligitur.) Cum induxit causam erroris alga. & cōduxit modū quo questiones verificētur. secundi posterio. ponit multiplicē modum capiendi esse: & vult q̄ vno modo capitur esse pro ente simplici & quiditate: & sic est analogum genus commune decē predicamentis. capitur ergo esse. pro ente indifferente oibus rebus: & hoc inquit: ſz qñ intelligitur de ente id qđ intelligitur dere vel quiditate. i. vt est transcēdens ad habens quiditatē vel ad ipsam quiditatem: tunc sumitur mō generis analogice dicti. i. tunc est cōmune. z. predicamentis tāq̄ genus. (Sz si.) apponit scđm modū capiēdi esse: & vult q̄ scđo modo capitur esse p quodam addito essentie: que essentia est quid in potentia: & non extra animaz. sicut est vle: & sic esse est modus essentie quo essentia ponit in effectu: et hoc dicit: sed si significaret rē additā sup substātiā: & sit quid imaginabile: & forte litera est corrupta: & dz legi. super subdātiā: que est qđ imaginabile. vz. non habēs rem. i. existentiam extra intellectum: nisi in potētia: vt vniuersalia. dicimus q̄ hoc modo capiendo esse pro modo essentie est illud de quo speculati sunt antiqui in prima causa. de qua sup. asserūt ipsam esse ens simplex. est ergo vis distinctionis q̄ esse potest capi pro synonymo enti: & potest secundo capi pro modo essentie. primo modo non erat questio apud antiquos. scđo modo bñ est questio. an deus sit simplex vel compositus ex essentia & esse: & sic patet quomodo essentia ablato esse est tantum ens i anima: & non extra animam: vt vniuersale: vt dicit hic auer. & hoc dicam post aperte. (Sed moderni.) Apponit breuiter viam modernorum sui temporis qua peruenerunt ad simplicitatem primi entis: & dicit. sed moderni sapientes saracenorū speculati sunt in natura entis inquantum ens: & duxit eos inuestigatio ad ens simplex modo supradicto. i. cuius quiditas est sui cē. due ergo fuerunt vie quibus probatum est primum motorem esse ens simplex sine compositione essentie & esse: quarum prima est antiquorum hoc modo. omne ens compositum ex essentia & esse est causatum habens agēs: sed primus motor non est causatus causam habēs: ergo primus motor nō est compositus ex essentia & esse. hanc viam declarauit.

Via saracenorū pbans pmū motorē nō cē cōpositū ex esse et essentia.

¶ Via scđa saracenorum modernorum est quam hic sub breuitate tetigit: qñ omne ens vel est compositum vel simplex: & cum non sit processus in infinitum in compositis oportet tandem venire ad ens summe simplex omni compositione et componibilitate carens. (Sed via demonstratiua apud nos.) Visis duabus vijs: que forte pñt esse fortes: vult inducere propriā viam peripatheticoz q̄ primo accepit vnā ꝓpositionē: que est. q̄ entia possibilia & contingentia de necessitate habent agens eternū conseruans illa in cōtinua trāsmutatione. Ad hoc probandū accepit propōnes: & inqt: ſz via demonstratiua apud nos in hoc ꝓposito est: q̄ entia que sunt possibilia in eorum substantijs. i. ad hoc vt sint actu: opz vt regrediantur de potentia ad actū. hec propositio declarari potest per ea que dicta sunt ab eo. 1. celi. com. 24. (Quare illud.) Ex illa conducit istam propositionem. & inquit: quare illud qđ extrahit ea ad actum est agens in actu necessario. declaratum est enim in naturali philosophia q̄ semper estimatur forma mouens: & q̄ omne qđ agit: agit: vt est

UVA. BHSC. IyR_120_2

ens in actu. habetur ergo hec propositio. s. q extrahens entia possibilia de potentia ad actum conseruans illa in tali continua trāsmutatione est agēs in actu. (Sed si.) Hoc stante arguit z intendit hanc rationē diuisiuā. s. si est agens illud in actu: vel est agens illud ens possibile vel eternum. non ens possibile: quia iterum haberet agens: vel igitur esset processus in infinitum: vel oportet venire tandem ad agens eternum: vt dixi. primo ergo remouet primum membrum. secūdo conducit secundum ex destructione primi. inquit ergo. sed si illud qō eis actum daret de natura fuerit possibilitatis: indiget sūr extrahente ipsum: z iterum si illudmet possibile fuerit indiget extrahēte donec perueniet ad vnum necessarium in sua substantia. s. in seipso. dico tali modo vt conseruetur continue. nam possibilium causarum ad infinitū procedentium: qm infinite reperiuntur: sicut de ipsarum natura apparet: cum quelibet ipsarum sit potentia. i. possibilis esse vel non esse. (Oportet ergo necessario.) Cum destruxit membrum falsum: nunc conducit membrum verum. z inquit. ergo opz necessario: vt id qō dat eis esse continuum. i. sempiternū sit necessariū in seipso: postq patefactū est q res possibiles in seipsis procedūt ad infinitū. (Si enim.) Ad hoc argumentum dixerūt loquētes sue legis q bene necessarium est venire ad agens eternū: sed oportet ponere tēpus in quo nullus motus fuit: neq aliqua res mundi fuit: immo deus stetit ab eterno: z post incepit mouere motu nouo. ¶ Contra hoc loquit auer. z inquit. si enim esset quoddam tempus in quo nullum mobile fuerit: nulla esset via: vt innouaretur motus. consequēter fuit inducta disputatione prima. (Immo oporteret.) dicit: immo oporteret vt requireretur esse innouati. i. immo esset necessarium pro esse motus aliquod medium aliquo modo nouum vnitum. i. ligatum cum eternali esse. dico medium quod sit z mobile q hoc motu mouetur: quod vocatur ab Auic. necessarium per aliud: qō est corruptibile mobile necessario continue: z hec omnia dicta sunt disputatione prima. et primo celi. commen. 22. et. 33. z nolo modo immorari. (Quare hoc.) Dicit quasi tertiam rationem predictam in prima disputatione. et in. 8. commentis. 46. z. 47. z secundo peryeneseos. z inquit. quia hoc modo possibile est reperire: vt fiat innouatio z corruptio ab eternali ente. vz. appropinquādo z distando: vt in entibus generabilibus z corruptibilibus cōmunitatibus reperitur. motus eñ solis in obliquo circulo causa est generationis z corruptionis continue: z hoc totum milies verificatum est in metaphisica phica z peryeneseos. (Et quia.) Ex hoc q ducit propōnem propositā: z inquit: z qz hoc mouēs necessariū est a se. z possibile in motu generabili. i. quia celum est eternū sm substantiam z generabile z corruptibile sm motum: opz necessario q perueniat ad vnum necessarium absolute. vz. hoc modo q nullam habeat possibilitatem. (Quare oportet.) Cū conduxit propositionē principalem. s. dicētem q in natura est vnus primus motor eternus causa omniū rerū possibiliū: conduxit propositionē intētam: z inquit: quare opz q sit simpler. z dedit rationem. d. si eñ cōpositū fuerit esset pote z non necessariū: z sermo pōt in hunc modū componi. omne compositus est possibile. primus motor est cōpositꝰ p te: ergo est possibilis. q dubio est falsa: z nō ppter figurā vel modū. ergo pp ppōnē. z nō pp maiorē: ergo ppter minorē. ergo primꝰ motor est simpler. Dicit. hec via apud me est sufficiens z verissima ad asserendū necesse esse. (Illud aūt.) Cū induxit propriā viam. vult abscindere viam auic. z iō ait. illud aūt qō dixit auī. in hac propositione sunt ambabes: z narrat opinionem eius. d. ipse enim ait q possibile esse opz q ueniat aut ad necessariū esse p aliud: aut ad necessariū esse p se. Si

UVA. BHSC. IyR_120_2

primo mō oportebit q illud necessariū p aliud sit ꝓñs.i.dependēs cuiusdā necessarij p se.i.ab aliquo qō est necesse esse p se.ipse nāq opinatus fuit qō necessariū p aliud sit possibile p se:z opinat⁹ est q quodlibet pōt indiget necessario dāre sibi esse.hec est ſnia aui.est ergo via auic.hec.oē necessariū p aliud reducit ad necessariū ꝑse:sz corpus mobile motu eterno est necessariū ab alio:ergo reducit ad necessariū p se:quare si necessariū est in rerū natura ab alio erit necessariū p se in rerū natura.z hoc voluit esse simpler oi compōne carēs.(Uñ dicim⁹.)Nunc vult destrnere hāc viā.z primo ostendit minorē esse falsam.d.vñ dicim⁹ q additio sua hic est superfluitas z error: fingit eñ q aliqō est necessariū p aliud in se possibile:cuius rōnē dedit z dixit.necessariū nāq qualitercūq sit:nullā hz possibilitatē.i.oē necessariū est simplr eternū:z nullo modo possibile.z dicit.neq; vlla est natura possibilis aliquo modo:z necessaria alio modo.declaratū est eñ a phis q nullum necessarium potestatem habet.(Sed id qō.)Cum indurit errorem dat locum errorīs:z inquit:sed id qō duxit eum ad hoc est:q ipse opinatus est q oēs possibiles sunt de seipsis.i.in naturis suis necessarij per aliud.i.a motoribus.(Sed nos.)Remittit se.z inquit.sed nos declarauimus in pluribus locis q demonstratio auic.est valde defectibilis:z ideo de istis non oportet diffusius tractare.

Qō ꝑma.

Sed in fine huius solonis sunt qōnes non parue.Et prima quidē qō difficilis multū est:vtrum omne compositū ex esse z essentia indigeat agente vel non.Cui auget qōnē verbū auer.cum dicit.q omne compositum est possibile:z ideo qō vna integra potest fieri:vtrum omne compositum ex esse z essentia sit possibile habens agens.¶Scda questio erit.vtrum ponendo entia omnia esse de nouo facta potest esse via firma probādi impartibilitatem primi motoris.¶Tertia questio est:vtrum possit esse aliqō necessariū per aliud:z possibile in sui natura.Et prima qō hz argumēta ꝑ vtraq; parte:qñ quelibet intelligētia ſm Auer.est cōposita ex materia:aīa nulla est natura possibilis in se:z añs est dcīm pāl̄.3.de aīa.xin cō.5.z in cō.14.Pro:opposita vero parte sunt cōclusiones nō parue:qñ ois cōpositio est potius componi:z q̄cūq; sunt possibilia cōponi sunt possibilia dissolui.eadez enim sunt ſbta cōpositionis z dissolonis:z qñ cōpolia sunt polia dissolui:cōpositum ex eis est possibile in sui natura.z hanc viā dixit Arī.13.meta.firmissime.¶Et preterea.oē cōpositū est nouū.17.meta.cō.39.cū igitur oē cōpositum ex essentia z esse sit cōpositū.ergo erit nouum.z per cōsequēs

Qō scda.

in sui natura ens possibile.ergo questio prima est multū ambigua.

Secunda qō etiā est difficilis ꝓpter duo.primo qz vī q rōnes ꝑs de

dit Arī.in.8.phy.sunt rōnes debiles,scdo q: pñt poni vie firme.immo potiores vijs p̄dictis,Fuerūt autē vie Arī.in.8.vt dicit Auer. 8.phy.cō.27.33.45.z.7.phy.cō.primo.z.9.fundate in duabus ꝓpōnibus: quarū prima est.q oē motum hz motorem.scda est.q oia que mouentur in loco reducuntur ad primū motū:z ad primum mouens:z has duas perseruatus est in.7.quibus visis ex his probat illud primum mouens non esse corpus in hunc modum.nullum mouens immobile simpliciter est corpus seu virtus in corpore:sed primus motor est monēs immobilis simpliciter. ergo non est corpus:neq; virtus in corpore.maior est manifesta per se.minor declaratur in.8.q enim sit mouens z primum dictum est in.7.q autez non mouetur probatur in.8.hoc modo,qm vel mouetur per se:vel per accidens.non per se:quia tunc non esset primum:quia mouetur ab alio corpore priori,si per accidens:adhuc stare non potest:quoniam omne per accidens contingit non esse:ergo primum motorem moueri per accidens pōt non esse:z

UVA. BHSC. IyR_120_2

non esse:z sic posito in esse nullum sequitur inconueniens ꝛc. ¶ Secūda rō
probās candē minorē est. aliqō est motum non mouens:vt primum mobile
aliquod mouens motū. ergo si datur motum non mouens dabitur mouēs
immobile. per regulā Aristo. quando sunt duo cōiuncta siynum potest esse
sine altero:z alterum sine altero. ¶ Tertia ratio ad idem. sequitur q̄ ferens
ferretur:z docens addisceret:z calefaciens calefieret. z multa talia que om-
nia sunt simpliciter inconuenientia. ¶ Ultima via octaui ad idem est: quo-
niam omne corpus vel virtus in corpore mouet per tēpus finitum: sed pri
mus motor nō mouet per tempus finitum: immo tēpore infinito. ergo pri-
mus motor nō est corp⁹: neq; virtus in corpore. maior declarata est ibidē
per hoc: quia nulla virtus finita mouet mobile finitum tempore infinito:
sed corpus vel virtus in corpore est mouēs finitum: ergo nō mouet mobile
finitum tēpore infinito. Iste igit sunt oēs vie: q̄ sunt enumerate in. 8. z pro-
pter quas fuit ordo totꝰ phīe naturalis: vt ptz eis q̄ viderūt ipsum. ¶ Sed
sicut dixi. vie iste sunt debiles. z prima quidē multis modis annihilari pōt.
primo modo dicēdo q̄ p accidēs est duobus modis. cōtingēs z necessariuz.
z hoc dicit auer. primo phy. comnē. 66. z. 4. phy. cōmē. 2. z. 5. meta. comen.
vltimo: z alibi. dicerē. ergo q̄ primus motor mouet p accidēs necessario: et
ideo tunc nō contingeret nō esse. ¶ Secundo annihilari pōt dicēdo q̄ pri-
mus motor pōt non mouere. z hoc a se. nec est incōueniēs: vt ptz in multis.
pōt etiam hec via alijs modis impediri: sed nō curo. scōa etiam nō confert
z inuenit instantia in terminis hoc modo. in rerum natura est intelligibile
intelligens vt intellect⁹ noster: z intelligibile nō intelligēs: vt res materia-
les. ergo dabit intelligēs nō intelligibile. pclusio est falsa. ergo regula illa su
pra qua fundat tertia etiam nihil est: qm̄ illa nō sunt incōueniētia: sed ne-
cessaria: qm̄. 3. celi. comē. 28. z. 4. celi. cō. 22. z alibi lapis ratiōe materie fer
tur: z rōne forme se fert. sm̄ em̄ Auer. idē pōt se mouere. s. rōne forme se mo
uet z ratione materie. s. mouet. vt dixit. 4. phy. cō. 71. z etiā necessariū est vt
docēs addiscat: qm̄ ratiōe intellectus possibilis addiscit: ratione intellect⁹
agētis docet se. dicit em̄ Aincomētis grossa testa primo posteriox. q̄ agēs
intellectus: est verus doctor qui mentē illuminat ꝛc. Et etiā necessarium est
tertiū. aqua em̄ frigefacta reducit se: vt dicit Aui. scōo sue suffi ciētie. ¶ Iste
ergo rationes sunt multum debiles: z nihil cōcludūt quantū ad probatio-
nem illius ꝓpositionis. vltima etiam nihil valet: z videt peccare in duob⁹.
primo qm̄ minor falsa est: qm̄ nō est primus motor mouens tempore eter-
no. cum motus celi: vt dicit Plato: incepit. ¶ Et preteres id quid videt esse
necessarium motum esse eternum eque bene pōt cōcludi impartibilitas pri-
mi cum eternitate motus presuppositi. sicut non presuppositi: z hoc dicit
Egidius expositor. 8. phys. circa principiuz. si em̄ motus incepit potest de
clarari primum esse impartibile: z est eternus etiam potest declarari. cur er
go dicit Auer. q̄ non potest sciri impartibilitas primi: nisi ex eternitate mo
tus. vide. ¶ Secundo principaliter videt q̄ possunt induci vie firmiores ad
probandum impartibilitatem primi: z tamē non sunt phīce vie. z prima ra-
tio est Platonis in Thymeo: que sic componitur. omne agens ad exēplar
idee abstracte est agens abstractum a materia: sed deus egit tempus ad exē
plar eui. z mundum ad exemplar sui idoli. ergo deus est virtus abstracta.
hec est ratio demonstratiua. z tamen non est naturalis: sed metaphysica.
¶ Secunda via esse potest. omne agens per intellectum z volūtatem sine
pena z labore est virtus abstracta a corpore: sed primus motor est agens p
intellectū z volūtatē z sine pena z labore. ergo est virtus abstracta a corpo-
re. alie rationes tangētur post in questionis corpore.

Solutio. Accīs du-plex.

Vie firmiores ad pban-dū impar tibilitatē primi mo toris.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Tertiaqō Tertia qō.s.dicēs an possit aliqua natura in se possibilis ⁊ eterna per aliud est etiā difficilis:⁊ vī q̄ sic.prio:qm̄ ptes centrales terre sunt in suis naturis possibiles:⁊ tm̄ sunt eterne p aliud.i.qz eis nō pōt applicari agēs corrūpens.sil'r ptes ignis q̄ concauū tangūt sunt eterne rōne celi:⁊ generabiles in suis naturis. ¶Preterea vī q̄ oē causatū habeat naturā possibilē:aliq̄ sempiternū est causatū:ergo aliq̄ sempiternū hz naturā possibilē.maior propositio declarat:qm̄ qō hz esse ab alio nō hz esse a se.non hz esse a se.ergo hz de se non esse.tenet ꝟña ex negatiua de predicato finito.ad affirmatiuā de predicato infinito.scō periphermenias.ergo cum oē causatū hz esse ab alio.omne causatū habebit de se nō esse:⁊ p ꝟñs in sui natura erit ens possibile.minor aūt manifesta est per se:⁊ post declarabit. ¶Circa istas qōnes p ordinē sic procedā:qm̄ primo soluā primā.deide alias.

Inol cāto est duplr gradus. ¶Debes ergo primo scire q̄ in oi cāto:immo in oi re excepto deo est assignare duos gradus.vnū quo res appropinquat optimo ⁊ perfectissimo:et quo recedit ab imperfectissimo.aliū quo res appropinquat non gradui perfectionisqui forte est materia:⁊quo recedit ab optimo.U.g.pro iunioribꝰ, in musca est vnus gradus quo propinqua est primo ⁊ optimo:⁊ quo recedit a materia:⁊ a non gradu perfectionis.⁊ est alter gradus quo vicinatur materie:⁊ recedit a primo ⁊ optimo:isti quidē gradus in aliquibus rebus sunt distincti ⁊ mō ⁊ re:in musca em̄ est dare materiā qua vicinat non gradui pfectionis:⁊ contingit dare formam qua propinqua est deo:⁊ remouetur ab illo non gradu pfectionis:in aliquibꝰ aūt sunt in subiecto ⁊ re idem:⁊ differūt in mō tm̄.vt in natura superiori.U.g.in gñe substātiarū abstractarū.huius diuersitatis rō esse pōt:qm̄ in rebus generabilibꝰ gradus illi aliq̄n fuerunt distantes ⁊ inuicem separati.in natura superiori semper fuerunt insimul.Etiā esse potest altera rō:qm̄ que dispersa sunt in natura inferiori semp colliguntur in natura superiori.adeo q̄ que sunt re ⁊ subiecto diuersa in generabilibus tm̄modo reperiūtur distincta in natura superiori.

Cāgre dā tur gradꝰ illi in omni cāto. ¶Scdo debes scire.q̄ ratio ⁊ cā vera quare hmōi gradus reperiuntur in omni re excepto deo est:qm̄ citra illam rem est dare extremum perfectissimū q̄ est cā illius:⁊ extremum imperfectissimum nullā rationē causē habens:⁊ q̄ deus est tm̄ causa ⁊ nullo modo causatus:ideo est oīno simplex summe simpler:non enim habet extremum perfectius eo cui possit appropinquari:⁊ aliud a quo possit recedere:ideo omnino simplex est:⁊ omni cōpositione carens:vt dixi.Et cum hoc sit ita.potest hoc theorema conduci.s. q̄ omne causatum est compositum ex his duobus gradibus:quoniā omne causatum deficit a causa sua.⁊ sic habet gradum imperfectionis:⁊ similatur illi.⁊ sic habet gradum perfectionis.ergo omne causatum compositus est ex illis.Et etiam conducitur conuersum.s.q̄ omne habēs illos gradus est causatum:⁊ huius ratio est vt dixi:quoniam res reperitur imperfecta in tantum:in quantū habet causam perfectiorem:et reperitur perfecta prout cause perfectissime appropinquat.⁊ hoc modo verificat dictum Auer.12. metaphy.commento.39.⁊ dictum eius supra.q̄ omne compositum est nouum:quod intelligo omne compositus quacunq̄ specie compositionis est nouum.i.causatum propter rationem dictam.

Diuersis noibꝰ nominātur gradꝰ illi. ¶Tertio debes scire q̄ isti gradus diuersimode solent a philosophis nuncupari.dicitur enim gradus imperfectionis:quandoq̄ essentia:quandoq̄ materia:quandoq̄ intellectꝰ possibilis:qñq̄ priuatio:qñq̄ gradus imperfectionis.Dicitur quidē essentia:qm̄ sicut essentia est potentia que perficitur ab esse:sic perficitur a gradu perfectionis.Dicit intellectꝰ possibilis:qm̄ in aīa intellectiua cum, ipsa sit imperfecta propter illum gradum:ideo est nata perfici per illum

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝛ per ꝯs dicit potētia intelligibilium. ergo vt sic dicit intellectus potis: ꝛ hoc nomē hꝫ solū in nostra aia. ratio autē quare non sic dicit in alijs: dicta est in lib. de intellectu. Dicit ꝛ qñq; materia: qm̄ sicut materia est causa rei imperfectionis. ita ꝛ ille gradus est causa rei imperfectionis. Dicit et etiā priuatio: quoniā sicut priuatio est carētia forme in subiecto apto nato recipere illam. ita ille gradus est carentia perfectionis: que reperitur in causa illius: per quā res est apta nata perfici sub ratione generis vel speciei ab illa. Dicitur gradus qm̄ eo descendit a summo: ꝛ vicinatur vili vt vides. per contrarium gradus perfectionis dicitur gradus: eo quia eo vicinat̄ supremo. Dicitur esse. qm̄ eo ille gradus imperfectionis perfectione ꝛ esse entali participat. Dicitur forma seu actus prout eo perficitur ille gradus imperfectionis inquantū materia dicebatur. Dicitur etiā intellꝰ agēs: qm̄ in aia nostra est causa qua intelligibilia sunt nobis presentia in ratiōe intelligibilis: vt intelligibile actu. Dicitur ꝛ habitus prout eo recedit a priuatione: ꝛ ab ipso non esse. vt vides. Et hoc modo verificatur dictum auer. tertio de aia. cōmēto. 5. ꝛ. 14. qñ dicit. q; ois intelligētia est cōposita ex materia preter primā. ꝛ. 7. meta. cōmēto. 4. ꝛ. 12. meta. cō. 51. q; prima intelligētia est simplex. ꝛ oēs alie sunt cōposite ex participāte ꝛ participato. i. ex essentia ꝛ esse. Ex his visis ptz solu. questionis: qm̄ vel compositum ex esse et essentia est compositū in quo illa sunt re ꝛ modo diuersa: ꝛ sic questio verificatur. s. q; sic. omne enī compositū ex essentia ꝛ esse diuersis ſm rem est generabile. ꝛ per consequens ens possibile. Si compositū fuerit ex illis nō ſm rem: sed ſm modū intelligendi diuersis: quēstio non verificat nisi hoc modo. s. q; omne cōpositū quomodocūq; hꝫ causam vt visum est. ¶ Ad argumenta pro vtraq; parte ptz solu. primū quidē nihil est: qm̄ intelligētia est natura causata: ꝛ hoc sufficit. scō vero continet de eis: que fuerunt aliqua hora distātia: vt ptz in generabilibus: sed vbi sunt simpliciter idem: et distinguitur tm̄ ratione non valet. tertio etiā non valet: qm̄ verificatū est in vno sensu: vt ptz in corpore questionis. ꝛ cum hoc sit ita: apparet qualiter dictum auer. debet intelligi hoc modo. s. q; omne compositū ex illis diuersis ſm rem est possibile: aliter non: vt constat. ¶ Circa secunde questionis solu. primo debes scire q; questio an primus motor sit: potest duobus modis intelligi. Uno modo vt pars subiectiua entis abstracti ꝛ a metaphysica considerati. Alio modo absolute. si consideratur vt pars subiectiua entis metaphysice considerati: vt sic accipitur primus motor vt abstractus a materia ꝛ motu: qm̄ vt sic est ad rationē metaphysicā astrictus: que ꝓsistit in modo abstractionis a materia ꝛ motu: vt dictum est. 6. meta. ꝛ hoc modo illa questio est problema dubium: ꝛ difficile dissolui. Si vero consideratur vt primus motor absolute. vt sic non limitatur ad aliquā rationē considerādi: nec. s. ad abstractū esse: neq; ad esse in materia: ꝛ sic questio illa nihil est: qm̄ illa primus motor est: propositio est per se nota. Et cum hoc sit ita manifestū est q; primū principiū esse absolute ꝓsideratū nō est questio: nec dubitabilis propositio: qm̄ vt sic nō cadit sub consideratione alicuius artis: sed primū principiū abstractū esse intrat rationē cōsiderandi in metaphysica: ꝛ intrat genus propositionū dubitabilū. ¶ Quod autē hoc sit ita declaratur: qm̄ in antiquis multe inuente sunt opiniones. caldei quidē enim in quibus aliquādo philosophia fuit perfecta. primo cel. cōmen. 22. ꝛ. 12. metaphy. cōmen. 50. ꝛ scō cel. cōmen. 68. opinati sunt corpora celestia esse deos: ꝛ sic opinati sunt primum principium esse corpus: sine dubio ꝛ hoc idem opinatur Empedo. vt auer. dicit. 8. phy sicorum cōmen. 2 opinati sunt enim deum esse corpus in materia consistens: licet non ex elemētis

Sol. ad ꝓmā qōne.

UVA. BHSC. IyR_120_2

mixtum. Alij quoq; philosophi: de quorum numero fuit Speusippus plato. nepos: opinati sunt primum principium esse corpus imperfectum vel materiã. dicunt cũ perfectionẽ cõsistere in fine: ⁊ non in principio. et hic narrant aristo. ⁊ auer. 12. meta. cõmẽto. 40. Alij autẽ vt plato. vt dixerũt aristo. ⁊ auer. 3. phy. cõ. 29. opinati sunt primum principiũ esse substantiaz abstractã ⁊ infinitã: ⁊ cum hoc sit ita verificatur sermo predictus. ptz enim qño oẽs 2cordes sunt q̃ primus motor sit: ⁊ q̃ primũ principiũ sit. Sed an sit corpus vel forma abstracta: ⁊ q̃ corpus reperitur questio est vt vides. oẽs ergo conueniũt in esse eius absolute: lz differãt in modo essendi: vt pz.

Q3 ẽrta. Et postq̃ declarata est vis q̃stionis: superest modo videre opiniões cõ trarias veritati: eo q; veritas non eluescit nisi per 2traria vt auer. dicit primo cel. cõmen. 10. Et post dicã opinionẽ peripatheticorũ secundã posse meum: ⁊ abscindã q̃stiones que inducũtur cõtra eaz. Alex. ⁊ Porphyrius itaq; vt Simplicius narrat in prohemij physicorũ cõmentario argumentati sunt in prima figura in hunc modũ. oia principia scientie subalternate debẽt declarari in scia subalternãte: sed subsẽtie separate sunt principia subiecti phie naturalis. ⁊ metaphysica est subalternãs sibi physicam ⁊ mathematicã: vt arist. dicere videt posteriorũ. primo. ergo in prima figura principia illa debẽt cõstare in metaphysica. inquit itaq; Simplicꝰ de Porphyrꝰ. Porphyriꝰ autẽ neq; naturalis inquit esse quererẽ si sint principia rerum naturaliũ. sed superioris artificis. naturalis eñ vt concessis vtit. Amplius autẽ magis vtiq; diceret querere qualia sunt prima supioris esse artificis: neq; eñ geometer aut medicꝰ suũ ipsius principia demõstrãt: sed tãq; existẽtibus: ⁊ talibꝰ existẽtibus vtitur. post mouet q̃stionẽ quandã quã vide si placet: ⁊ si considerabis hec verba: ex eis intelligentur tria. primum erit q̃ principia huius scie. s. motores separati an sint debent in metaphysica declarari q̃ nõ modo an sint: sed qualia: sint. i. que sunt proprie passiones illorũ: ⁊ qualitates eorũ. tertiũ intelligitur motiuũ eius. sustẽtatur eñ in hoc q̃ metaphysica subalternat sibi omnes alias scientias. ¶Hec autem positio potest declarari vijs auicen. ⁊ alg. in metaphysica ⁊ alijs plurimis que q̃stiones faciũt nobis: vt videbit. ⁊ prima quidẽ via aui. est in octauo sue meta. cap. primo. ⁊ potest in hunc modũ ordiri. omne ens mũdi aut est causa aut causatũ. sed nõ omne est causa: neq; oẽ causatũ. ergo q̃dam est cã ⁊ q̃dã cãtum: ⁊ tũc quero de eo q̃ stabilit esse cã an sit causatũ vel nõ. si sic. ergo erit vt prius q̃ de causa illius: vel opz venire ad primã causam vel erit prima causa: ⁊ illa erit primus motor: ⁊ si detur alterũ mẽbrũ: sequitur 2ct̃o sine labore. ¶Scda via supposita p diuisionẽ necesse esse ⁊ contingentis tangit ibidẽ cap. 4. que potest vt prius ordinari. ¶Tertia via tangitur ibidẽ ⁊ auer. posuit eam hic: in tertio cap. de scda ordis. s. hoc modo aliq̃ eternũ est corruptibile ex se. ergo opz vt detur aliq̃ necesse eẽ ex se: ⁊ hoc modo declarata est hec via. ¶Irerũ põt argui quarto via cõpositiõis. ⁊ simplicitatis. Et quinto via depẽdẽtie ⁊ indepẽdẽtie. Et sexto p viam status in causis: ⁊ oẽs iste vie sunt enumerate ab aui. in prima sua phia: ⁊ p cõsequẽs sequit̃ q̃ probare primũ motorẽ esse opus est phie prime: ⁊ non naturalis philosophie. posteriores etiã nostri tpis: quorũ totũ studiũ retractum est in metaphysica: addũcũt ad hoc alias rationes. ⁊ dñt. si naturalis põt pbare primũ ens esse vel primũ principiũ esse. hoc est: q; primũ principiũ esse vel primũ ens esse 2tinet̃ formaliter vel virtualiter in motu vel ꝑncipijs motꝰ. nõ formaliꝫ vtiqstat: neq; virtualiꝫ: q̃m 2cepti entis physici non 2uenit illud in causalitate. g̃ nec virtualiter in cognoscibilitate. scdo dñt. si ꝑncipia metaphysica declarant in nãli. ergo metaphysica esset posterior ⁊

Prima via

Scda. Tertia.

Quarta. Quinta. Septa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

subalternata scie naturali ꝙtra auer.6.meta.cō.3.t.7.meta.cō.39.ꝙ̃ham in hunc modū probāt:qm̃ illa scia est simpliciter priorꝫ dat omnē euidētiaꝫ principijs alteri⁹.cū igit philosophica det oēm euidētiā principijs metaphysice:vt ptz p auer.ergo metaphysica subalterna esset philosophice:t cū verificate sunt iste rationes sequerē oio q̃ hmōi primū motorē nō pōt declarari nisi in metaphysica. ¶Supest modo dicere opinionē pipatheticoꝝ.t primo.pp hoc debes scire q̃ duplex est ens abstractū a mā.s.vno mō p exclusionē a mā essentialr̃ t p se.t sic deus t intelligētie sunt abstracte a mā. Opinio pipathe ticorum.

scō mō p indifferētiā t nō inclusionē materie.cuiusmodi sunt hec.vz.ens.principiū.causa.act⁹.potētia.vnū bonū ꝛc.q̃ pñtineſſe enti inq̃ntum ens. dñr em̃ hec abstracta p indifferētiā:qm̃ materialib⁹ t immaterialib⁹ sunt cōia:vt ꝙstat intelligenti bñ:vt ptz.6.me.cō.2. ¶Scō debes scire q̃ ꝛ istī duo modi entis abstracti sint diuersi:attā inuicē sunt ptinētes:qm̃ nō pōt esse ens abstractū a materia p indifferētiā:t nō inclusionē materie nisi sit ens abstractū a materia p essentiā:t p se:t hoc inq̃t ari.6.me.vbi intulit q̃ si nō esset aliud gen⁹ entiū separatoꝝ: philosophica esset prima phia.vbi vide verba auer.cō.3.q̃ ꝙham declarat auer.primo me.cō.18.t ponit etiaꝫ eam cōmēto vltimo primi phy.huⁱ⁹ itaq̃ ꝙ̃tie deductio esse pōt: qm̃ vbi nō ponit ens immateriale p essentiā.oia erūt ꝓcepta regulr̃ cū materia:t p ꝙ̃s idē erit ens simplr̃ t ens materiale:t p ꝙ̃s ens abstractū a materia p essentiā amouebit.t p ꝙ̃s amouebit ens abstractū p indifferētiā enti materiali:t immateriali.nihil ei est indifferēs t cōe ei qđ nō est.iste itaq̃ due entis abstracti spēs sunt inuicē ptinētes t ꝓpinque:vt vides.et cū hec sint dicta statim relinquit opinio pipatheticoꝝ.s.q̃ primū motorē esse.put cadit sub ratione ꝙsiderādi metaphysica.s.primū principiū esse t primū ens esse prout sunt cadētia sub ratione ꝙsiderādi metaphysica.s.vel vt sunt abstracta p indifferētiā vel per essentiā tm̃ in naturali philosophia debēt declarari an sint:immo solū via motꝰ eterni vt dicā. ¶Ista opinio pōt ꝓbari trib⁹ rationib⁹.primo sic.si hec ꝓpositio.primꝰ motor abstractus est:ꝓbat alia via q̃ philosophica.t alio medio q̃ naturali:vel erit illō mediū naturale:vel abstractū a materia.si primū.ergo non in metaphysica.neq̃ scōm: qm̃ tūc vt infert Simplici⁹ in philosophicis:idē esset ꝓcessum t q̃stū:qđ nō vult ari.in posterioribus.t ego induco hanc ꝙham:qm̃ si mediū probās illā ꝓpositionē est abstractū a materia:vel est abstractū per essentiā:t sic idē erit concessum t quesitū.hoc em̃ genus entiū querebam⁹:vel idē est abstractum per indifferētiā:t hoc iterū vt prius:q̃ vt dictū est hec species entis abstracti ꝓsupponit primā speciē entis abstracti. ergo vt prius idē erit cōcessum t quesitū:t hanc viam accepit forte Simplicius primo metaphy. ab Aristo.tex.cōmenti.47. ¶Scōa ratio quā tangit auerro.primo phyſi. cōmē.vltimo.t.2.phy.cōmētis.22.t.26.t.12.meta.cōmē.5.consistit in hac forma.nulla scia probat suū subiectū esse:sed subſtātie abstracte sunt subiecta metaphysice.ergo metaphysica non probat illas esse. ¶Tertia ratio fere tangitur.2.phyſi.cō.22.t potest hoc modo ordiri.accipiat mediū probās illam t querat.vel illud mediū est subſtātia vel accidēs.Si subſtantia: vel generabilis vel eterna.Si generabilis.illa nō ducit nisi ad agens generabile immediate.mediate autē ad agēs eternū qđ agit mediāte motu eterno:vt dicit auer.8.phyſi.cōmentis.46.t.47.Si eterna cum nō possit inueniri nisi oppositione eterna.ergo adhuc mediū proximū erit motꝰ eternus.Nec accidens potest poni illud mediū: qm̃ illud accidens erit generabile vel eternū:vt Auer.dicit ibidem.nō nouū.qm̃ vt prius nō ducit immediate.nisi ad agēs corporeū generabile.opꝫ ergo q̃ sit accidēs eternū.t Secūda. Tertia.

UVA. BHSC. IyR_120_2

tunc vel permanēs:vel successiuū.nō permanēs: qm illud erit vel accidēs celi:vel dimensio materie:z qlibet istoz inuenit motu.fergo relinquit qđ solū erit motus eternus circularis.vt.d.auer.12.me.cō.41.ergo ex his vijs duo relinquunt.s.q primū motorē esse:vel genus substantiaz abstractū esse:nō potest pbari nisi medio naturali:z q illud mediū est solū motꝰ eternus:z ideo inuenit ari.12.me.tex.cō.41.z in vltimo octaui vti hac via.que potest sic cōponi.oīs virtus in materia est finita in tēpore.sed primus motor nō est finitus in tēpore.ergo nō est virtus in materia.minor prosyllogizatur sic.omne mouens motu eterno nō finitur in tēpore.primus motor monet motu eterno.ergo primꝰ motor nō finit in tpe. hec igit est via qua probat immediate primū motorē abstractū esse:z dico immediate:qm mediate potest pbari alijs vijs quas posuit arist.in.8.cōtra quas argutū est in principio qstionis. Et dedit auer.signū q sola via naturali potest id pbari.12.me.cō.5.inquit em:si enim essent alie vie essent numerate in prima phia.modo arist.nō enumerauit nisi hanc ibidē.Et dedit scōm signū:quoniā oēs alie vie quas dedit auicē.sunt debiles:z nō transcendūt ordinem sermonū.pbabiliū:vt declarabit:hec igitur est opinio auer.z arist.z illa est via firma.z demōstratio imediate pbās ppositionē dictā. ¶ Et debes scire q in motu celi est duo cōsiderare.s.innouationē seu possibilitatē z contingentiā corruptionē z generationē.Et cōsideratur scōo eternā successionez: continue em motus celi innouatur:z per ons aliquid eius corrumpitur:z aliquid generat:z illa successio est perpetua:ergo duo sunt in eo.Inquantum quidē em innouat per generationē eius fm partē z per corruptionez eius fm partē dat intelligere q agens cū est mouēs:z sit sub hoc respectu ducit in cognitionē agentis:vt agēs est:qm vt dicit auer.primo celi.cō.10.z.3.de aia.cō.5.ratio agētis intelligit cū difficultate ex effectu eterno.z ideo dicit.trāsmutatio facit scire materiā.z oppositio formā.1.agēs.8.met.cō.12.Inquantū vero hmōi motꝰ est continuꝰ z sempiternꝰ ducit in cognitionem agētis separati a materia:qm nulla forma corpalis virtute ppria potest trāsmutare aliqđ corpꝰ trāsmutatione eterna.ergo motus celi ducit in duo:in cognitionē corpis celestis:z in cognitionē agentis separati q mouet illud corpus:qm inquantū effectus fm partē et partē nouus:opz vt perueniat a corpe aliquo modo vel principaliter vel instrumētaliter vel partialiter.Inquantū eternus puenit in natura ab agēte extra corpꝰ.et sic ducit in cognitionē illarū duarū rationū.z hoc plane innuit auer.12.met.cō.41.z in pluribus locis octaui phyſi.Et cum hoc sit ita:apparet differētia octaui a.7.phy.septimꝰ em liber ducit in cognitionē primi agētis abstracte:q precedit p rationē motus siue sit eternus siue nouus.octauus autem ducit in cognitionē primi agētis sub ratione abstracti a materia.eo q precedit per rationē motꝰ sub forma eterni.Et huius signū est:qm in principio septimi nō pposuit qstionē an motꝰ sit aliqđ factus an nō:quēadmodū pposuit in principio octaui: eo q in septimo nō procedit per viam in qua mediū sit motꝰ eternus.Ideo octauo autē sic.Et cum hoc sit ita apparet peccatū The.ipse enim in.7.phyſi.nō abbreuiat demonstrationē septimi:eo q dicit illam trāsferri in octauo z perfectꝰ.Patet em qualiter The mistius errauit.vt auer.dicit in.7.cōmen.primo.z.9.et in.8.cōmen.33.17.z.45.et.4.celi.tangit hoc cōmē.25.Verificat etiā q mediū immediatū ducens in agens separatum est motus eternus:qm oīa alia inducūt ad agēs illud virtute motus eterni. ¶ Quod igitur primum motorem esse sit per se notum.et q primus motor sit abstractus:probatur via naturali.et hoc solum per viam cuius medium est motus eternus manifestum est.

In motu celi duo cōsiderāt.

Dīa.

error the.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Sed in solone hac accidũt questiones que faciũt multos errare. Quarũ prima est. cuius est cõsiderare questũ eius est cõsiderare terminũ ꝗstionis: sed metaphysice est cõsiderare hãc propõnẽ: deus est: ergo eius est cõsiderare terminũ huius pbleumatis. ¶Scõa est nulla scientiẽtia pbat partes subiuas esse sui subi ppriũ: vt. d. auer. 2. de aĩa. c. 27. ꝟ subẽ abstracte sunt partes subiectiue entis mobilis qõ est subm in nãli scia: vt. d. auer. 12. meta. cõ. 5. ergo pbare illas esse est alterius scie. ¶Tertia. ois scia põt pbare principia sui subiecti: vt. d. auer. 2. phys. cõ. 22. a. 26. a 12. meta. cõ. 5. ꝟ ẽ abstracte sunt principia entis inquãtũ ens: qõ est subm in meta. vt. d. auer. 12. meta. cõ. 1. ergo meta. põt pbare illas esse. iste igitur sunt tres qõnes q̃ faciũt ambiguitatẽ in ꝓposito. a possunt esse alie plurime ꝺs enũe rant dispersim in multis meis editionibus. ¶Sz quocũq; qõnes he nihil sunt. ad primã em̃ dicẽdũ q ꝓpositio illa absolute cõsiderat in met. attn̄ me diũ quo cõcludit illa ppriũ est nãli scie: quẽadmodũ hec ꝓpositio. cõtinuũ est diuisibile in semp diuisibilia. est ppõ. immo principiũ in geometria. et tn̄ mediũ eĩ declarat in. 6. phy. a hoc. d. auer. 3. phy. cõ. 31. a iõ tota hec ppõ simplr in se: a in relone ad mediũ cõsiderat ab habitu mixto. s. geometrie a nãlis. ¶Ad scõaz dicendũ: q dictũ illud intelligit de ptibus principalibus modo ẽ separate non sunt ptes principales entis mobilis: qm̃ intantum participãt motũ inquantũ agũt illũ: a hoc est parum participare. ¶Ad tertiã dicẽdũ: q maior ꝺz intelligi de principꝺs q̃ nõ incidũt in partes subiectiuas principales. modo ẽ abstracte sunt principia entis a ptes subiue entis principales: vt scis. Et sic abscise sunt questiones que inducunt cõtra Aristo. a auer. a quia questiones q̃ monẽt Aler. de Hozh. aui. a alga. sunt multum apparentes. ideo oportet soluere illas. ¶Ad ꝺs ergo dicendũ. q oẽs ille vie sunt tenues: a non excedunt ordinẽ sermonũ pbabiliũ: vt. d. Auer. 2. a primo phy. qõ declaro: qm̃ vel supponũt pcessum in infinitũ in causis esse possibilẽ. vel illũ esse impossibilẽ. Si supponũt possibilitatẽ illius. ergo rationes ille sunt sophistice cum sustentantur in principio falso contrario principio vero. Si impossibilitatem eius: a non põt declarari illõ in me. s. per mediũ metaphysicum: qm̃ non ostendit id nisi prio ce. a. 2. perigene. p viã motꝰ. ergo oẽs sustẽtant in vno pbabiliũ tn̄ in vno simplr pbato. ergo stãdo p̃cise in limitibꝰ metaphysice pteruꝰ ꝺst q nõ incõuenit pcedere in infinitum in causis eiusdem vel alterius rationis. Et sic metaphisicus stans ad intra limites sue rationis considerãdi nõ ẖfet viam ꝓtradicẽdi illi nisi descenderet a limite sue scientie in rationẽ nãlis ꝓsiderationis. Et cum hoc sit ita verificabit verbũ auer. d. q oẽs vie Auic. sunt tenues ⁊ non demonstratiue. a q semper inuenitur medius inter loquentes et peripateticos: qm̃ vnum accipit tanq̃ creditum in meta. s. statum esse in causis: aliud accipit tanq̃ probatum in meta. s. q primus motor sit cã a nõ cãtũ: a q non oẽ ens est cã: vel oẽ est cãtũ. ergo sermo ẖ stãdo p̃cise i limitibꝰ metaphysice est sermo medius. partim creditus in metaphysica partim confessus. a hoc iam declarauim q̃rta disputatione: a expositione mea. 8. phy. ¶Ad sextam. d. Auerr. 2. meta. com. 5. a consideratio vlis in oibus causis in eo q sunt cause est huius scie. Et arist. quãuis vtat hic demõstrationibus scie nãlis: tn̄ inducit eas vlius: qm̃ quãto fuerit demonstratio vlior: tanto magis erit ppior huic sciẽtie: a aristo. obseruat se in hac intẽtione. s. inducẽdo demonstrationes vniuersales alto modo ẽ in scia nãli. Et hec est causa in iteratione illarum demõstrationũ in hac scia: vt feci in trac. primo. Et si inspiciantur hec verba Auer. multa nobis vtilia traduntur. primo em̃ dat. intelligere differẽtiã inter cõsiderationẽ nãlẽ de causis: a metaphysicalem.

dubitatio

dubitatio

Solo rõnũ auic. a aliorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

& inquit. & cõsideratio vlis in oibus causis. i. in singulo ghe cãe: in eo q̃ sunt cause est huius scientie. i. meta. & sup. cõsideratio causarũ put sunt cãe sbe trãsmutabilis. ppue sunt cõsiderationi naturali. & hoc. d. etiã Auer. 7. meta. cõ. 7. & 9. ¶ Scõo innuit sol. cum sdã qõnis. posset em̃ q̃rere quis. cũ status in causis nõ ꝓbetur nisi via naturali: cur Arist. reiterat has in meta. & sol. innuere videtur q̃ sicut aliq̃ cõsideratur a naturali per modũ mathematicũ. V. g. in infinitũ põt velocitari motus: vt Auer. indt. 6. phy. com. 15. ita aliqua demonstratio est naturalis per se: põt tñ tradi sub mõ & forma meta physicali. vz. sub rõne vlis abstracta ab indiuiduis motus: lz nõ a ghe motus. & sic talis demonstratio fm rẽ erit naturalis: lz fm modũ erit metaphica. hoc indt. & Arist. quãuis vtatur hic demonstrationibus scie nãlis. i. que sunt fm rẽ phice. tñ inducit eas vlius. i. per modũ vicinũ metaphysice: qm̃ quãto fuerit demstratio vlior: tãto magis erit ppinqor. i. ppinquior huic scie. & Arist. obseruat se in hac intẽtione. s. inducẽdo demonstrationes vles alio modo cõ in scia nãli: qm̃ in scia nãli indncunt phice fm rẽ modũ: hic indncũtur fm rem phice: lz p modũ metaphysici. Et tũc soluit ad formã. d. & hic est causa in iteratione illarum demonstrationũ in hac scia. i. q̃ he demõstrationes saltẽ fm modũ differũt ab ipsis: vt ponuntur a naturali: ideo nõ superfluit eas reiterari in metaphysica. & per hoc apparet sol. ad sextã rationẽ Auic. ¶ Ad septimã dicendũ q̃ primũ ens esse. vel primũ principium esse nõ põt ꝓbari. immo est per se notũ: q. vt sic nec limitat ad rationem considerãdi phicã nec metaphysicã: lz oñso q̃ primus motor sit substantia separata ostẽdit q̃ sit primũ principiũ sbe: vt. d. auer. ¶ Ad octauã dicenduz q̃ maior intelligitur vbi datur oẽm euidẽtiã a ꝓtior. & non in ghe demonstrationis signi. & iterũ minor falsa est. non em̃ dat oẽm euidẽtiã: fm tantuz terminat qõnẽ si est. qõnes autem tres alie terminantur in metaphysica. ¶ Ad rõnem Alex. & Porph. dicẽdũ illã sustẽtari in ꝓpositione falsa: qm̃ metaphysica. nõ subalternat sibi alias scientias subalternatione cõpleta vt latius exposui in posterioribus. ¶ Superest modo soluere rõnes in principio qõnis inductas: ꝓ quarũ sol. opz supponere tria fundamẽta declarata in scia naturali. & primũ q̃dẽ est. q̃ oẽ q̃ mouetur ab alio mouetur. ꝓpõnẽ em̃ hãc declarat in. 7. & 8. in. 7. q̃dẽ a principio. in. 3. aũt declarata est perfectius vt. d. auer. 4. ce. cõ. 25. & maxime declarata a ter. cõ. 28. vsq; ad. 33. & etiã ter. cõ. 40. vide. ¶ Scõm quoq; fundamentũ est corpus celeste ablata intelligẽtia est simplex non cõpositũ ex mã & forma: lz est mã tm̃ ad vbi: et hãc ꝓpositionẽ nolo declarare esse Ari. nũc: qm̃ pluries tetigi ipsam in hoc li. ¶ Tertiũ vero fundmẽtũ est: q̃ vnũ tãdẽ esse in actu & in potentia potest tribus modis intelligi. vno modo in mixtis: & hoc modo vnum mixtũ esse in actu mouẽdi: & in potẽtia receptiua motus nullus negat. hz em̃ mixtum vt sic resistẽtiã intrinsecã: rõne cuius põt moueri in vacuo: vt auer. dicere videtur. 4. ce. & mundi. cõ. 22. & 4. ph. cõ. 71. est ergo in actu rõne forme: et in potẽtia rõne mãe sub miscibilibus refractis exñtis. ¶ Scõo intelligi potest in cõpositis simplicibus. ver. g. elẽntis: q̃ tñ cõponũt ex mã & forma: & iterũ hoc est pole: qm̃ forma grauis vt forma mouet: & rõne mãe mouetur. vt Auer. d. 3. ce. cõ. 28. & 4. ce. cõ. 25. & 22. & alibi pluries. ¶ Tertio põt intelligi in corpore simplici carẽte mã essentiali: & carẽte cõpositione essentiali. & hoc modo est impole simpliciter: qm̃ agere & pati sunt conditiones & dispositiones valde oppositẽ: & agere attribuit forme: et & pati mãe: qñ ergo res est totalr forma tũc totaliter agit: vt patet in intelligẽtijs separatis: vt d. auer. 9. met. com. 2. qñ totaliter mã tũc totaliter est fõm: qm̃ non hz quo agat. & cũ corpus celeste sit totaliter mã. ideo totaliter est subiectuz motus:

Sokotra Alex. Primũ fũdamẽtuz: Scõm.

Tertium.

UVA. BHSC. IyR_120_2

& hoc.d.Auer.8.meta.com.12.& in.2.cap.de substãtia orbis. Quis visis erigeretur demonstratio Aristo.in.8.qñ ex prima propositione Arist.in .7. ꝓcedit ad primũ motũ qđ est corpus celeste.& qz illud primum motũ:vt declarat in.8.mouet motu eterno.cõcludit in.8.ꝙ vel mouet a se:ita ꝙ sit corpus mouẽs & motũ vel ab alio.si a se.ergo contra tertiũ fundamẽtũ.si ab altero.& cũ illud alterũ nõ possit esse corpus:neq; virtus in corpore:qz tunc nõ moueret motu eterno:relinquit ꝙ sit forma separata. Et ex hoc apparet ꝑtm expositor latinoꝝ.fingũt em̃ ex fundamẽta arist.corꝑ celeste sublata intelligẽtia per intellm esse cõpositũ ex mã & forma:& qũo est pole saluare demonstrationẽ Arist.semper em̃ dicã corpus celeste moueri a sua formaq; mouet immediate suum corpus eterno tpe:eo qz est alterius rõnis a forma gñabili.& sic tolleret demonstratio arist.qua demonstrat numerũ motorum per numerũ mobilũ in.12.meta.& multa alia horribilia.& qz fundamẽta auer.sunt cõuenictia principijs arist.ideo cõsueꝝ sum dicere meis scholaribus ꝙ auer.est arist.trãspositus.qñ em̃ homo considerat fundamenta auer.& colligauerit ea perfecte cũ verbis arist.nõ inuenlet discrepantia nisi phantastice. Ad primã itaq; dicẽdũ ꝙ oẽ ꝙ accñs põt non esse:iz nõ inherere.si em̃ primus motor mouet ꝑ accñs.qñr ergo põt non esse:qñ vbi mouet per accñs.ergo esset forma in materia:& oẽ tale põt corrũpi.ergo primus motor potest destrui:& per ꝙns non moueri.argumẽtũ ergo arist.vaalet stantibus fundamentis suis:nec hoc obstat distõi ꝓdicte:qñ aliqđ est per accidẽs necessario.s.dũ subiectũ durat.aliqđ cõtinens dũ subiectũ durat attñ oẽ est cõtinẽs ꝙm esse:qz subiectũ põt nõ esse. Ad scdam dictũ est in hoc libro ꝙ rõ illa fundat in ꝓpositione vera tribus cõditionibus.s. declaratis in.12.meta.cõ.35.& in.8.phy.cõ.37.& si opus est.vide. Ad tertiã dicendũ ꝙ loquẽdo in motu locali est impole totũ mouere totũ rõne totius: sed rõne diuersarũ partiũ non est inconueniens. Sed ad illud de alteratione dicẽdũ ꝙm doctrinã auer.ꝙ si aqua calefit ipsa non reducit se:qñvt dicit ipse.2.phy.cõ.1.nihil potest se alterare:& hoc in simplicibus. Sed dices.oppositũ sensu dignoscitur.videmus em̃ aquã calefactam sue nature relictaz reducere se ad pristinã frigiditatẽ. Ad hoc rñdet auer.scdo de aia.cõ.115. & inquit.ꝓpter hoc qđ diximus.nõ est opinandum aquã calefieri dum fuerit aqua pura:neq; quod aer infrigidatur dum est aer purus: sed hoc accidit propter corpora admixta cum eis calida aut frigida. et ponit alia multa que declarant in expositione mea de anima.est ergo solutio.ꝙ aqua que a sensu calefacta putatur non est aqua pura:sed admixta cũ corpusculis multis que calefiunt.& ideo aqua pura non alterat se:sed mixtum quod concessum est posse se alterare.& huius rationem ait.quia aqua pura non potest alterari:neq; aer purus &c. Sed obijcit Alber.in illo loco:qu oniam aqua potest corrumpi:ergo alterari:qñ omnem generationem precessit alteratio:vt dictum est in phylicis.& expositor etiã adducit hoc argumentum. Et preterea ponitur ꝙ sit aqua pura.& calefiat a quo reducetur.& ꝓpter quid non potest se reducere. Ad hoc dicendum ꝙ auer.sustentat in hac ratione ꝙ frigiditas est accidens proprium aque:quemadmodum calor ignis & humor aeris & siccum terre:vt dictum est.3.celi.commen.67.& nullum subiectum remittit cuius proprium accidens remittit.ergo cũ aqua sit subiectum frigiditatis:sequitur ꝙ qñ frigiditas remittit forma substãtialis aque remittitur.sit qñ calor remittit & ignis etiam.& sic de aliis. iõ reputat auerro.ꝙ elementum purum adest stans sub eẽ ꝓprio & intẽso nõ potest alterari alteratione.s.que existat subiective in ipso.si ergo alteratur non remanet in sua puritate:sed corrumpitur aliqualiter:ergo altera

dubitatis Solo.

Obiectio alber. Solo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

tio eius nō est pura alteratio: sed admixta generationi. ¶Ad scām dicendū q; si elementū reduceret se ad ppriū accīs: tūc posset gnare se: qđ declaro: qm accidēs ppriū datur ab agente mediāte forma. dans em forma dat ēntia. nec aliter pōt dari ēntia formā ꝑ Auer. 8. phy. cō. 4. t. 31. t. 3. celi. cō. 28. t. 4. celi. cō. 21. t. 23. t. 25. si igitur aqua posset dare sibi frigiditatē: ergo prius oporteret dare sibi formā quā cōsequitur illa frigiditas. t vbi prius daret sibi formā: cum gnatio nihil aliud sit nisi exitus forme de potētia ad actū. ergo idem posset generare se. t hac de causa inquit subtilis Auer. elementum purū non pōt alterare se. Aquo aūt reducetur. dicendū q; vbi daretur aqua pura mediū reduceret illā in virtute omniū cōstellationum frigidarū. t argumēta calculatorū nihil sunt. t sol. illoꝝ ostendi alibi. principia em illoꝝ vt plurimū sunt mathematica. t ideo valde disperata a principijs naturalibus. ¶Ad aliam rationē principalem patet sol. qm em ꝓsupponitur oēm motū incipere: t nullū esse eternum: t tunc demonstratio non ducit ad agēs separatū: sed ad agens corporeum vt in corpore qōnis declarauī. ideo qō illa est valde necessaria t maxime vt terminatur ad partes negatiuā. ¶Ad rōnes Plato. pz insimul sol. oēs em sunt ꝓbabiles tantum suppositis creditis procedentes: vt vides. Et sic patet solu. huius ardue qstionis. in qua laborauī longo tpe: t de ea multa disperſim cōgregauitque si in vno reducantur capite: veritas erit palam. ¶Supereſt modo ad questionē tertiam motam dicere. vbi debes scire q; illa qstio habere pōt duos intellectus. Unus est. vtrū vnum t idem possit esse pole seu cōtingens t necessariū. Scōs intellectus esse pōt an necessaria possunt esse causata: ita q; eis vt necessaria non repugnat habere agens. ¶Quantum ergo ad primū intellectum primo debes scire. q; vnū t idem quatuor modis. d. s. vnū numero. vnum specie. vnū gñe: t vnū ꝓportione: t analogia: vt. 5. meta. tex. cō. 12. d. Arist. t primo topi. capō. 5. Inquit ergo Auicē. q; vnamet natura numero pōt esse, necessaria respectu vnius: t possibilis: seu cōtingēs respectu alterius. huius ratio forte fuit: qm modi entis pñt ineſſe vni t eidem essentie stanti sub forma eius: qm modus rei nō variat rem. Sed contingentia t necessitas sunt differentie modales entis. ergo in esse vni rei stanti sub eadem forma. posteriores latinorum dicunt q; vna natura specie potest esse eterna t corruptibilis. U. g. partes centrales terre sunt eterne. t partes concauū tangentes ignis. t tamen ille sunt vnius speciei cum suis totis corruptibilibus. Alij dicunt q; vna natura generis pōt esse eterna t generabilis. U. g. corpus celeste t corpus generabile: sunt enim vni⁹ generis ꝑdicamēti: t in sunt hmōi: vt vides. ¶Sz qūocūq; prime opinioni cōtradicit Auer. t. phy. cō. 48. vbi intulit. t si hoc fuerit nō erit cōtingēs naturaliter: quā pñam declarat Auer. tertio celi. cō. 9. vbi ponit q; oē qđ dicitur tale per cōparationē nō dicitur tale naturaliter neq; simpliciter. ¶Cōtra scām cōtradicit Arist. expresse in lib. de iuuentute t senectute. vbi ostendit q; ille partes sunt vno modo corruptibiles: qz nō eterne. alio modo incorruptibiles: eo quia sunt difficilis corruptionis. attamen absolute ponit illas corruptibiles. vide capō. 3. Item si ille partes essent eterne: tunc natura cōtingens vereretur in naturam necessariā: vt dicit Auer. primo celi. cō. 13. ¶Contra tertiā ponit auer. 10. meta. cōmen. vltimo t hic in disputatione. 7. vbi declaratur est: quod omnequod est in genere est corruptibile. in tertio ca. de substātia orbis. ¶Dicendum itaq; vt dictum est q; nulla vna natura: nec numero nec specie neq; genere: sz em ſm ꝓportione pōt esse eterna. huius rō est vt dixit qm cāe cōtingentie t possibilitatis sunt materia t contrariū: vt dictum est. cāe necessitatis sunt priuatio materie t contrarij. t ideo eternum intantum

Sol̄o tertieqōnis.

Quadruplr̄ dr̄ vnū

Cā ꝓlita tis t necessitatis,

UVA. BHSC. IyR_120_2

eternū inq̄tū caret cās ꝙtingētie ⁊ politatis:ergo inq̄tum eternū est abstractū a mā.⁊ ecōtrario mō impoſe est vnā nām siue numero:siue spē:siue gñe habere mām ⁊ ptrariū ⁊ carere his.⁊ hoc dictū est superi⁹. hec igit est positio ari.⁊ auer. ¶Ad argumēta dicēdū. Ad primū q̄ dñe modales sm pipatheticos sunt duo⁹ modis.vno mō fundate in p̄ncipijs oppositis:vt necessariū ⁊ ptingēs:⁊ sic variāt essentiā ⁊ formā .alio mō sunt fundate in eisdē p̄ncipijs:⁊ sic nō variāt:sicut esse intēsum vel remissum vt dicit auer. 5.phy.saluanť in eadē nā numero ⁊ spē:⁊ sic ptz ſol. ¶Ad sm scōe opinionis dicēdū q̄ partes cētrales terre qñq̄ fiūt circūferētiales hoc modo: qñ astra ꝓsumūt terrā er vno lrere.⁊ terra monet ifequēdo ꝓsumptionē:adeo q̄ cētrales fient circūferentiales:ꝛ hoc fiat in magno tpe.Sic etiā partes ignis cōcauales fiūt aliqñ superficiales in hūc modū:qñ aliq̄ ꝓstellatio frigefactiua grauef.cit illas:⁊ sic descendūt:⁊ tandē veniūt ad locū sue corruptionis. ¶Ad tertiū ſol.est manifesta:qñ hm̄oi corpora differūt generē.nō est em̄ sōa genus corpis celestis ⁊ gñabilis:sed generalissim̄ est corpus gñale:vt dicit auctor in abbreuiatione sua supra Porphyrio. ¶Supest mō videre de scō intellectu.vbi debes scire q̄ finis dat esse effectui.forma etiā.agēs etiā.⁊ oēs dant esse modis ⁊ rationib⁹ diuersis in reb⁹ possibilibus:q̄ vero ea q̄ sunt dispersa in inferioribꝰ colligunť in suprioribus:ideo in deo tres modi cāeyniunť a deo q̄ ē causa agēs:finis:⁊ forma:vt auer.dicit.xij.me.cō.6.Isti igit tres modi sunt vnus in deo.⁊ ꝓpterea negāt q̄daz illū esse agens:eo q̄ nō p̄t inspicere istos tres modos cāe in eo:p̄t ergo necessaria hꝰe cām agentem sui esse et finalem ⁊ formalem nō intrinsecam: sed extrinsecaz.Et hoc videť dicere auer.scō meta.cōmen.4.⁊.5.metaphy. tex.cōmen.6.ait.necessariorꝫ esse alterā causam. ¶Preterea auer.12.metacōmē.44.plane ponit hoc.et in scō de sōa orbis.vide. ¶Ad rationes.ad primam ptz ſol. ¶Ad scām negāt maiorē.ad ꝓbationē dōm.q̄ prima ꝓna nō valet:qñ ly aliq̄ habeat esse ab alio:nō sequitur: ergo habet de se non esse:quonia non infinitatur predicatū:sed debet sic argui.non habet de se esse:ergo est non habēs de se esse:⁊ sic conceditur: nec est contra me.⁊ vide de hac questione in.8.in fine expositionis cōmenti.15.

ALBA. DUB. 11

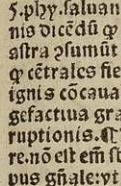

Jt Algazel.scōa via reprobationis philosophorum in presenti tractatu hec est.videlicet. q̄ nos dicemus sic esse sine quiditate quid intelligibile est:sicut prima tio absoluta respectu cuiusdam esse sensibilis: maxime q̄ posita aliqua vna substantia realiter:qualiter distinguatur ab aliqua alia re veritatem non habente. Remotio namq̄ quiditatis remotio veritatis est: ⁊ remota veritate ens deinde intelligibile non est:ergo tantum valet id quod dicūt quantum dicere esse non in ente:quod est contradictio.⁊ declaratio huius est:quia si homo esset intelligibilis:posset esse similiter causatus sine veritate:⁊ communicaret cum primo inq̄tum non hꝫ veritatem neq̄ quiditatem. ⁊ differt ab eo in eo q̄ causatum est ⁊ primum minime:patet ergo q̄ id quod dicitur de primo dicitur de causato. Concludit ergo q̄ ipsorum error est finis: quia ponunt purā separationem seu remotionem:quia remotio quiditatis totalis remotio est: ergo non remanet nisi nomen esse. Et

UVA. BHSC. IyR_120_2

si forte aliquis diceret q veritas ipsius dei est q ipse est necessarius: z hec est sua quiditas. Nos vero dicimus q necessitas non est aliud nisi remotio cause: z remotio cause cuiusdam est consequens ipsius veritatis: ergo oportet q illa veritas preintelligat: z postea denominetur q non habet causam: z quia non est imaginandum ipsam priuari: necessitas namq; nō est aliud nisi hoc: quia si necessitas addita fuerit super esse: ergo est hic pluralitas. z si non. qualiter igitur erit idem cum quiditate.

¶Qz peripathetici dixerūt deū habere esse z carere q̄ditate. ideo hoc in loco alg. ꝓtradicit eis. z primo ꝓponit intētionē eius. d. ait al. scōa via reprobationis pp̄oz in p̄senti trac. hec est ergo intētio alg. inducere scōam viaz ꝓtradicēdi pipatheticis. (vz. qz) Cū posuit eius intētionē. nūc exequitur. et potest rō eius in hūc modū: cōponi ita. oē intelligibile est sine quiditate: sicut p̄uatio sine forma z habitu sensibili: sed priuatio sine forma nō est intelligibilis: q̄m p̄uatio intelligit̄ p respectū sui habit⁹: vt scis: ergo esse nō intelligibile est sine q̄ditate. hui⁹ itaq; apponit maiorē. d. vz. qz nos dicemus q esse sine q̄ditate sic intelligibile est: sicut est p̄uatio abstracta respectu cuiusdā essentie sensibilis. i. forme sensibilis. ¶Debes scire q forma seu spēs rei est duoꝑ: vt dicit̄. 7. me. tex. cō. 23. z. 9. me. tex. cō. 31. primo z per se sui ostēsiua. scōo z p accidēs sue priuationis demōstratiua: ideo si est aliqua priuatio olo absoluta a forma z p̄m esse z p̄m relationē ista vix intelligibilis est. z ideo dixit auer. sicut est priuatio absoluta a respectu forme sensibilis: q̄m si est priuatio aliqua abstracta actu a forma: nō tm̄ abstracta ꝑ respectū adhuc ꝓcipi potest p forme respectū. Jn ꝓposito ita est de esse carente q̄ditate. qō em̄ caret q̄ditate caret vlis ratione: qō caret rōne vniuersalis caret principio intelligēdi. ota em̄ intelliguntur a nobis ꝓout vniuersalia sunt: ergo si esse caret q̄ditate: z intelligibilitate etiā carere videt. z sic apparet dictū alg. (Maxime qz) Adducit scōam rationē. z forte pōt in hanc vim cōponi. oē vez hz q̄ditatē: sed esse primi est verū: immo verissimū: ergo esse primi hz q̄ditatē. hui⁹ tangit tm̄ vim minoris sub forma dubitatiōis. dicēs. maxime qz posita aliqua vna scōa realiter. i. posito q⁹ esse dei sit ens reale: qualr̄ distinguit̄ ab aliqua re nō hñte veritatē. vult dicere maxia di. distinguit̄: ergo ens reale est verū: cū nō distinguit̄ ab eo. (Remotio nāq;) Forte hic ꝑbat maiorē dicti sylli nūc. z potest in hūc modū cōponi. carēs veritate caret q̄ditate. ergo p ꝓtrariū hñs veritatē hz q̄ditatē: z sic verū hz q̄ditatē. Et forte est rō principalis: dz in hūc modū cōponi. oē carēs veritate est intelligibile: vel nullū carēs veritate est intelligibile: sed oē carens q̄ditate caret veritate: ergo nullū carēs q̄ditate est intelligibile. Et tūc assumitur ꝓcō hec ꝓ maiori: z suppleas hāc minorē: sed p pipatheticos esse dei caret q̄ditate: ergo esse dei caret intelligibilitate: z sic est intelligibile. ꝓmo ergo tangit minorē primi. d. remotio nāq; q̄ditatis remotio veritatis est. est ergo minor. oē carēs q̄ditate caret veritate. deinde accipit maiorem. dicēs. z remota veritate ens deinde intelligibile nō est: est ergo maior: nullum carēs veritate est intelligibile. Et tūc apponit ꝓcōnē vel eius vim. d. ergo tm̄ valet id q̄ dicūt ꝑtū dicere esse nō in ente. i. esse nō ens: vel non intelligibile simpliciter: z p ꝓns nihil esse q̄ est ꝓtradictio: tūc tu apponas reliquū sylli. (Et declaratio hui⁹ est.) Apponit aliā rationē: z potest in hūc modū induci: sicut homo causat⁹ a deo est sine veritate: ita de⁹ erit sine veritate. sed homo sine veritate z q̄ditate est nō ens: ergo deus sine q̄ditate z

UVA. BHSC. IyR_120_2

veritate est nō ens. huiꝰ primo ostēdit qualiter est posse intelligere hoiem ⁊ deū in aliquo cōi puenire: ⁊ in aliquo ꝓprio differre. deinde ponit vim cōclonis. dicit ergo. ⁊ declaratio huiꝰ est: qꝛ si homo esset intelligibilis. i. ens posset esse sīr causatꝰ. s. a deo sine veritate: qm̄ effectꝰ gerit: vel gerere pōt sui cause similitudinē: ⁊ sic cōicaret cū primo inq̄tū nō hꝫ veritatē neq; q̄ditatē: ⁊ differret ab eo in eo q̄ causatū est a primo. ⁊ primū minime. i. nullo modo esset causatū. ptz ergo q̄ id qđ dicit de primo dicit de causato. Et tūc apponit cłonis vim. d. qđ dicit ergo q̄ ipsoꝝ error est finis. i. vltimꝰ ⁊ maxim⁹: qꝛ ponūt purā separationē scu remotionē: ergo ambo erūt nō entia: cuius cām dicit: qꝛ remotio q̄ditatis sup. ab aliquo est totalis remotio. i. est remotio simpliciter ab ente: ⁊ sic nihil: ergo in deo nō remittit nisi nomē esse: ⁊ nō in re. sicut sor. mortuꝰ hꝫ tm̄ nomē sortis: hꝫ in re nō sit ille. (Et si forte.) Inducit solꝫ. pho. d. ⁊ si forte aliquis diceret q̄ veritas ipsius dei est q̄ ipse est necessarius. i. hec est sua q̄ditas. i. necessitas est dei quiditas. (Nos vero.) Obiꝯit solutioni ꝓpositę. d. nos vero dicim⁹ q̄ necessitas non est aliud nisi remotio cause sup. faciētis ꝓtingentiā: vt dictū est. ⁊ remotio cuiusdā cause. s. materie est ꝓpꝫs. i. accidēs ipsius veritatis: ergo opz q̄ illa veritas pcintelligat ante: ⁊ postea denominet q̄ nō habeat cām: sicut homo prius est cꝫ sibi accidēs aduenat: ita esse dei prius dz itelligi esse cꝫ cētia cause aduenīat ei. ⁊ addit. ⁊ qꝛ ipsam. s. veritatē priuari simpliciter. i. esse nō ens nō est imaginandū: ideo sup. nō caret q̄ditate. Reddit aūt cām: quare necessitas est priuatio cause. ⁊ inquit. necessitas nāq; nō est aliud nisi hoc. i. nisi priuatio: qꝛ si necessitas addita fuerit sup esse. i. si fuerit quid accidētis positiuū: ergo hic. i. in deo est pluralitas. i. cōpositio. (Et si non.) quasi dat scōam rationē. d. ⁊ si nō sup. necessitas est priuatio: qūo ⁊ qualiter erit idem cuꝫ quiditate: quasi dicat est impossibile. accidēs essi positiuū non potest idētificari quiditati. bene aūt priuatio pōt idētificari habitui. hec igit est scōa via contra phos his rationib⁹ cōprobata: vt vides.

AUERROꝔS.

Icimus nos q̄ omnia ista verba sunt sophisticalia: qꝛ philosophi non dicunt q̄ primum principium habeat esse sine quiditate: neq; quiditatem sine esse: immo optnati sunt q̄ esse compositi est denominatio addita super substantiam. Et quod hec denominatio acquiritur ei ab agente. Et sic putant quod id quod est simpliciter ⁊ absq; agente non habet dictam denominationem additam super suam quiditatem: ⁊ q̄ quiditas eius non differt a suo esse: non qđ ipse habeat quiditatem: vt hic homo fundauit se nomine philosophoꝝ in suis verbis. Unde posito qđ ipsi remoueant quiditatem: quod est vt modo diximus. falso incepit redarguere eos dicēs. ⁊ si hoc esset: intelligere poterit etiam dici de causatis qđ cōmunicant cuꝫ primo inq̄tum non habent veritatem: ⁊ philosophi non ponunt ens sine quiditate absolute: sed dicūt qđ prima causa non habet quiditatem similem aliorum entium quiditatibus. Unde error huius loci sumitur a vocabulo quiditatis qđ est nomen equiuocum. Patet ergo q̄ verba huius hominis ⁊ omnia que super ea fundātur sophisticalia sunt. Id enim quod priuatum est nequit denominari a priuatione alicuius ab eo; neq; ab affirmatione

UVA. BHSC. IyR_120_2

cuiusdam in eo. Sed id quod dixerat. vz. qđ id quod necessariuz est: idem est quod non habens causam agentem. Dicimus qđ nō est verum: immo quando dicimus necessariuz esse est denominatio affirmatiua consequēs naturā nullam causam habens agentem de se. vz. extra se. Id etiā qđ dixerat. vz. qđ si necessitas addita fuerit super esse: esset ergo hic pluralitas. ꝛ si non. qualiter ergo ꝛc. Dicimus ꝙ esse non est denominatio addita super substātiam apud philos. ꝛ tantū valet apud eos ꝯtum dicere qđ est necessarium ꝛ ab eterno. Unde si quando nos diceremus necessitatem intenderemus p̄z eo denominationē mentalem: nō erit id additum super substantiā. Sed si intenderemus p̄z eo accidēs: sicut ait Aui. de ente cōposito: tunc vere est difficile dicere qualiter simplex sit idem cum quiditate nisi dicatur sicut sciētia in simplici eadem est qđ sciens. Sed quando intelligitur de esse id qđ intelligitur de substantia: tunc sine aliqua ambiguitate remouentur predicta dubia. Patet ergo ꝙ hoc modo verificatur: qđ esse simplex idem est quod quiditas.

¶Cū posuit vltimā viā alga. ꝓtra pipatheticos hoc in loco: vult redarguere illū. ꝛ primo ponit peccatū eius ꝯtū ad id in quo fuit tāt. ꝛ inqt. Dicimus nos ꝙ oia ista ꝛba sunt sophistikibilia: qz phi nō dicūt ꝙ primū principiū habeat esse sine quiditate: neq; quiditatē sine esse: immo opinati sunt ꝙ esse ꝑpositi est denotatio addita. i. accīs additū sup ſbam. ꝛ ꝙ hec denotatio accidit ei ab agēte: ergo id qđ supponit Alg. in ei⁹ via ꝓtra pipatheticos error est (Et putāt) Quia dixit partē opionis pipatheticoꝝ in qua errauit Alga. bonitate doctrine. induxit alia q̄ peripatetici dicunt ad ꝓbādū opinionē illoꝝ ꝛ dicit. ꝛ etiā putāt ꝙ id qđ est simplex ꝛ absq; agēte non hz dictā denominationē additā sup q̄ditatē. ꝛ ꝙ q̄ditas ei⁹ nō differat a suo esse. qz igit solus de⁹ est simplex. i. a se ꝛ caret agēte. ꝛ iō solū ibi esse ꝛ q̄ditas sunt vnū oīb⁹ modis. ꝛ addit. nō ꝙ habeat q̄ditatē: immo est ipsa quiditas: cui⁹ cōtrariū dicit hic hō q̄ fundauit se noīe phoꝝ in suis verbis nō videdo verba philosophoꝝ. ¶Debes scire ꝙ q̄ditas pōt duob⁹ modis ꝓsiderari. vno modo vt quiditas est. alio mō vt quiditas diuersa ab esse: stat ergo esse priuari quiditate: vt distincta: qđ tñ nō priuat quiditate. deus ergo nō priuat quiditate absolute: sed quiditate distincta a suo esse: eo qz quiditas sua nō est diuersa ab esse suo. ꝛ qz alga. ignorauit hanc distinctionem. ideo opinio philosophoꝝ latuit eum. ¶Scdo debes scire ꝙ differt multū quiditas ab habēte quiditatē: sicut diffinitio ꝛ habēs diffinitionē differūt. dicit em̄ auer. 7. meta. 2mē. 40. diffō est, ynū cū diffinito fm predicationē, nō qz ipsa diffinitio q̄ est forma est ipsum diffinitū qđ est hns formā. hoc dicit. 8. meta. cō. 9. bñ ergo dicit auer. ꝙ deus nō hz quiditatē: qm̄ est ipsa quiditas. esse em̄ in eo omnibus modis est ipsa quiditas: ideo verificat dictum eius hic. sed quo sit hoc 2mē. 39. 12. meta. hz declarari: ꝛ ego dixi ibi in expositione mea (Ut posito ꝙ ipsi) ¶Cum in parte opinionē phoꝝ predixerit. vult ex hoc inferre peccatum alga. ꝛ inquit. vnde posito ꝙ ipsi remoueant quiditatē: qđ est sup. verū vt modo dixmus. i. nō ꝙ absolute remoueant: sed sub ratione distinctionis falso. i. male incepit redarguere eos. d. hoc verbum. vz. ꝛ si hoc esset intelligibile. s. ꝙ sit esse sine quiditate. poterit etiam dici de causatis ꝙ communicent cum primo in ꝯtum non habent veritatem: hoc remouet. ꝙ ꝛ

Dupl'r q̄ditas considerat

Differt q̄ditas ab habēte q̄ditatem.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝓ̃i nō ponūt ens sine q̃ditate absolute:sed dicūt q̃ prima cā nō hz q̃ditatem sikem q̃ditatib⁹ aliorū entiū.ergo vult q̃ q̃ditas dei nō sit sikis q̃ditatibus rerū:cū q̃ditas dei nō sit diuersa ab esse:quēadmodū est in reliquis entibus.(Unde error.)Cōdūcit modo locū sophisticationis.d.vnde error huius loci sumit a vocabulo quiditatis:qđ est nomē equiuocū.dicit em quiditas equiuoce de quiditatib⁹ generabilū ⁊ dei:vt satis declarauī in expositione cōmēti.9.tertij de ala.(Patet ergo.)Cum dixit locū errandi:ostendit qūo ꝓpter illud errauit alga.d.patet ergo q̃ verba huius hominis: et oia que super ea fundant sophisticalia sunt:eo q⁹ radix eorū mendosa est. ⁊ apponit rationē:⁊ quasi dicat q̃ ꝓ̃i non possunt dicere absolute esse dei esse sine quiditate.id em qđ esset priuatū.i.omnino quiditate carens:neq̃t idest nō potest denominari a priuatione alicuius ab eo.V.g.chimera non potest dici lapis:neq; nō lapis:neq; ab affirmatione cuiusdā in eo.i.de puro priuatiuo nō ꝓdicat neq; affirmatiue neq; negatiue:qđ intelligo predicatione ex natura rei.(Sed id qđ.) Cum hec dixit:nunc accedit ad scōm scilz ad reprobandū aliud eius dictū.⁊ primo narrat eius peccatum.et inquit.sed id qđ dixerat.vz.qđ id qđ necessariū est idem est qđ nō habēs causam agentē.voluit em alga.q̃ necessariū dicitur per carentiā cause cuiusđ̄ q̃ generis cause.(Dicimus q̃ nō.)Respōdet illi.dicēs.dicimus q̃ nō est verum:immo quādo dicimus necessariū esse:est denominatio affirmatiua cō sequens naturā:nullam habens causam agentē de se neq; extra se.vult ergo auer.q̃ necessariū nō est pura priuatio omniū causarū:⁊ pura negatio vt dicit alga.sed sit positiuum quoddā sequens naturā illam cuius est:nō tamen habens causam sue cōsecutionis : ⁊ hoc declarauī supra in disputatione tertia:neq; opus est semper reiterare idem quando intelligitur per se.(Hoc etiā quod.)Nunc ⁊ ad tertium transit dictum:⁊ ꝓponit id in summa.⁊ inquit . hoc etiā quod dixerat.vz.q̃ si necessitas addita fuerit super esse.ergo hic.i.in deo esset pluralitas.⁊ si non . qualiter ergo ⁊c.i.qualiter erit idem cum quiditate.(Dicimus nos.)hoc in loco soluit.⁊ inquit : dicimus q̃ esse nō est denominatio addita super substātiā apud philosophos. et exponit quid intelligit per esse . dicens.⁊ tantum valet esse apud eos in deo quantū dicere q̃ est necessariū ⁊ ab eterno.est enim esse necessarium ⁊ eternum.Tunc transit ad formā.⁊ inquit.vnde si quando nos dicimus necessitatem diceremus ⁊ intenderemus pro eo denominationē mentalem.i. accidens nō diuersum re:sed ratione ab essentia:nō erit quid additū super substantiā:sed si intenderemus pro eo accidēs.i.diuersum fm rem ab essentia dei:sicut ait auicen.de ente composito in quo dicit necesse esse additum esse illi ab extrinseco ⁊ in sui natura esse contingens:vere esset difficile dicere qualiter simplex sit idem cum quiditate:⁊ necessitas eadē sup.cum essentia:nisi dicatur sicut scientia in simplici eadem est cum quiditate scientis. vbi est identitas non simpliciter:sed in subiecto.sed quādo intelligitur de esse id quod intelligitur de substantia.i.quando per ipsum esse intelligitur idez quod quiditas simpliciter:tunc sine aliqua ambiguitate remouentur predicta duo:vt visum est.⁊ tunc quasi recapitulando inquit.patet ergo q̃ hoc modo verificatur q̃ esse simplex idem est quod quiditas.i.in deo:et quomodo essentia ⁊ esse idem sint in deo :⁊ quomodo necessitas est quid positiuum consequens essentiam.dicta sunt in disputatione tertia:et continue in aliis disputationibus:⁊ tu inspice ibi.

¶Et sic finis sit octaue disputationis.

¶Nona disputatio Algazelis cum philosophis in qua ostendit debilitatem ipsorum q̃ ipse deus non sit corpus:neq; corporeus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

DUBIUM PRIMUM.

Arit Alga. hec opinio bene potest & optime affirmari iuxta opinionem dicentis. qđ omne corpus est nouum prout illud corpus non euadet continue a nouitatibus: & quodlibet innouatum indiget innouante. sed qđ sit corpus antiquū ab eterno licet continue recipiat innouationem: hec opinio non affirmat. Quare est enim negandum qđ primum entium sit firmamentum vel sol vel alius orbium. Et si aliquis diceret forte qđ prima causa non est corpus: quia omne corpus est compositum & diuisibile ad partes quantitatibiles intellectualiter: & ad materiam & formam realiter: & ad denominationes in quibus appropriatur & differt ab aliis corporibus. Dicimus nos quod omnia ista cassauimus & ostendimus in precedentibus qđ nullam habent auctoritatem contra hoc. Et etiam declarauimus quod sicut non est negandum ponere ens non habens dans sibi esse. similiter non est negandum ponere compositum componente indigens. Tandem q omnia ista vestra edificia irruimus. Et si aliquis vestrum diceret quod illud corpus quod primum ponitur aut est animatum: aut non. si non: est impossibile quod sit agēs. si est animatum. ergo vna pars eius causa erit alterius partis. Et si sic: ergo illud corpus non erit primū. Dicimus quod anima non est nostri corporis causa: nec anima orbis similiter causa est sui corporis apud nos: immo ambo habent esse ab extrinseca causa. & postēs possibile est qđ sint ab eterno possibile est quod sunt incausate.

¶Sicut dixi vobis auer. multas cōpositiōis species a primo proposuit remouere. trāsit ergo ad remouēdū cōpositionē corporalem a primo: & sicut dixi: cōpositio corporalis potest duob⁹ modis intelligi. vno modo ex partibus primis facta: siue eiusdē siue alteri⁹ rationis. & hāc tāgit cū dicit: qđ ipse deus nō sit corp⁹. scdo modo ex partib⁹ qualitatiuis. & essentialib⁹. vt. g. ex mā & forma. & hāc tāgit cū dicit: neq; corpore⁹. hos duos modos compositionis intēdit auer. hoc in loco scrutari. primo ergo inducit alg. vim argumēti phōr. & potest in hunc modū cōponi. omne corp⁹ est nouū. prim⁹ motor nō est nouus. ergo prim⁹ motor nō est corp⁹. maior. pbat in litera. & cōponit in hunc modū. omne indigēs nouitatib⁹ est nouū. omne corp⁹ indiget nouitatib⁹: ergo omne corp⁹ nouū. maior sylli. principalis. s. vt. primus motor nō est nouus. hoc modo declarari pōt ex litera. omne nouū exigit innouās. prim⁹ motor nō exigit inouās. ergo prim⁹ motor nō est nou⁹. inquit ergo, ait alg. hec opinio sup. que apparet in disputationis titulo bñ pōt & optime affirmari iuxta opinionē. d. q omne corp⁹ est nouū. & hec fuit maior sylli principalis. minor suppleri dz in modū quē feci. Deinde accepit pbationē huj⁹: & tm minorē illius. & inquit. prout illud corp⁹ non euadet cōtinue a nouitatib⁹. & iterū huic preponas maiorē. Deinde accepit pbationē minoris. & huius tm iterū accepit maiorem. & inquit. & quodlibet innouatum exigit innouantē. & iterum perficias hunc vt reliquum. (Sed q sit.) Cum proposuit opinionē peripatheticorū: & fundamentum eorum narrauit hoc

UVA. BHSC. IyR_120_2

narrauit:hoc in loco incepit debilitare ipsum:⁊ vult ꝙ corpus pōt intelligi duobus modis.vno modo pro generabili ⁊ corruptibili.alio modo pro eterno alterius rōnis ab illo.posset itaq; dici fundamentū predictū cogere primū motorem nō esse corpus nouū generabile.ipsum tñ esse corpus antiquū alterius rōnis nō cogeret.inquit ergo:sed ꝙ sit corpus antiquum ab eterno lz cōtinue recipiat innouationes.hec opinio nō affirmat .cuius rōnē inq;t.quare eñ est negatū ꝙ primū entiū sit firmamētū vel sol.vel aliꝰ orbium:quasi dicat:rō non demonstrat.ex vi ergo rationis tm̄ habeꝫ primū non esse corpus generabile.ipsum tñ esse corpus antiquū alterius rationis non habetur.(Et si.)Hoc in loco inducit adhuc aliam ꝓbōnē argumēti dicti confirmationem.⁊ potest in hunc modum componi.oē corpus est compositū diuisibile in partes quātitatiuas in materiam ⁊ formā realiter ⁊ in accidentia propria quibus differt ab alio sui generis.Tunc suppleas minorē:sed primus motor non est corpus diuisibile ⁊c.ergo primus motor non est corpꝰ.huius accepit maiorē tantū.⁊ inquit.⁊ si aliqs diceret forte ꝙ prima cāusa non est corpꝰ.hec est cōclusio.⁊ accepit maiorē.d.qz oē corpus est cōpositū ⁊ diuisibile ad ptes quātitatiues intellectuales.i.Pm designationem saltem:⁊ ad mām ⁊ formam realē:⁊ ad denominatiōes.i.accidentia in quibus appropriatur.i.que.sunt propria per que differt ab aliis corporibus.(Dicimus nos.)Remouet hanc cōfirmationē:⁊ inquit. Dicimus nos ꝙ omnia ista cassauimus ⁊ ostendimus in p̄cedētibꝰ ꝙ nullā hñt auctoritatē super hoc.vult dicere sicut dictum est.ꝙ phi nullā hñt probationem ad pbandū necesse esse nō esse corpus:qm̄ necesse esse:vt dcm̄ est: nihil aliud est nisi ens carens causis agentibus:modo hoc pōt verificari de corpore ⁊ non corporeo.corpus enim celeste si est necesse eē caret agēte. ⁊ motor eius etiam caret agente.ergo argumētū hoc fuit optime solutū. Ad formam ergo potest negari minor.s.dicēs ꝙ primus motor nō sit corpus cōpositū ⁊c.(Etiam declarauimus.)Illa minor non probatur hic:sed superius fuit in hunc modum probata.omne corpus compositum diuisibile secūdū quantū ⁊ materiā ⁊ formā habēs accidentia ꝓpria hz agens: sed primus motor nō habet agens ⁊c.ideo hoc in loco persoluit probationem illam factam superius.⁊ inquit.Etiam declarauimus ꝙ sicut non est negandum ponere ens non habens dans sibi esse.i.ens carens agente.Ut gratia.apud peripatheticos deus eñ est ens carens agente.similiter non est negādum ponere cōpositū non indigēs cōponēte.i.ita potest fingi ꝙlibꝫ primū cōpositū a se sine cōponēte illud.qm̄ sicut in entibꝰ datur primus ens a se.ita in cōponētibꝰ ⁊ cōpositis dz dari primū cōpositū a se.alr in cōpositis eēt ꝓcessus in infinitū.tandē cōcludit.d.tandē sup.dixim⁹ ꝙ oia vestra edificia irruim⁹.(Et si.)Itez.scdo inducit alterā.⁊ scdaz cōfirmatiōez pipatheticoz.⁊ inquit.⁊ si aliquis vestrū diceret ꝙ illud corpꝰ qđ primū ponitur:aut est aiatū aut non.si non:cōtra arguit.d.est impoꝫ ꝙsit agēs. qđ intelligo simplr:qm̄ oē agens:vel est nāle vel rōnale:⁊ non pōt poni agens nāle:qm̄ tunc daretur agens altius eo:qz agēs naturale dirigit ab agēte rōnali.opus.n.nature opꝰ est intelligere.12.me.cō.1 ℞.si rōnale.ergo est aiatum.si est aiatum.ergo vna pars eius.s.aia cā erit alterius partis.⁊ si sic.ergo illud corpus nō erit primū.s.qz hz aliud priꝰ a quo dependet.s.aiam eius.(Dicimus.)Soluit hoc.d.dicim⁹ ꝙ aia nō est nostri corporis cā:⁊ per ꝓns:nec anima orbis simr cā est sui corporis apud nos .imo ambo habent esse ab extrinseca.cā.i.imo cōpositū nostrū hz eē ab extrinseca causa.inquit modo.⁊ positō poꝫ est ꝙ aia orbis ⁊ orbis sint ab eterno. ergo poꝫ est vt ambo sint incausata,Breuiter ergo dicendum ꝙ ania celi.

UVA. BHSC. IyR_120_2

non est causa celi: neq; totū cōstitutū ex alia a corpore celesti ē cātū cuj sit eternum. ergo celū est primū cōpositū carens cōponēte. ¶Debes scire q Alga. in hoc dubio debilitauit vīā Aristo. in. 8. a. 12. metaphysi. erat enim via aristo. hec. s. omne corpus vel virtus in corpore est finitū in tpe. primus motor non est finitus in tpe. mouet. n. per infinitū tps. ergo primꝰ motor non est corpus neq; virtus in corpore. Obijcit ergo Alga. subtilissima obiectione. dicēdum maiorē tm̄ verā esse de corpe gñabili a corruptibili: nō de corpore eterno alterius rōnis. hoc. n. corpꝰ est infinitum in tpe cum sit antiquum a alteriꝰ rōnis a caduco. ¶Et hec q̄dē obiectio est fortissima: a Joan. grammaticꝰ adduxit sēam obiectionē huic: et est multuj difficilis vt confitet Auer. in. 8. a ego in hac disputatione aperiā ambas has obiectiones p̄m posse meū loco eius in sequentibus.

AVERROIS.

QVos dicimus. quod q̄ nō hj denotatiōem qō pria causa non sit corpus ab alio medio termino nisi q quodlibet corpus est innouatuj: valde distatat a veritate a demōstrationis natura. ¶Quia in precedentibus declaratum fuit. q suppōnes istarum in quibus fundant se ad cōcludendum q oē corpus est innouatū sunt debiles a erronee: a maxime q ipsi fundauerunt se super accītium innouationem. Sj phi antiqui non concedunt esse corpus antiquū p se: sed p aliud: vt diffuse declaratum est in ipsorum libris. Sed id qō dixerat. vj. q ipse cassauit omnia ista in precedentibus a c. intendit dicere: quod philosophi nullam habent probabilitatem: q necessarium esse non sit corpus: intentio namq; necessarij esse de se est quod non habent agentem causam. qualiter ergo est impossibile ponere corpus non habens agentem causaj: maxime posito corpore simplici indiuisibili in quantitate: neq; in qualitate tandem compositum antiquum componens non habens. ¶Et nos dicimus: q hec obiectio acerrima est et difficilis ad soluendum nisi cum dictis dialecticis seu topicalibus. Amplius id quod dixit. videlicz. quod quando ponimus ens sine dante sibi esse: tantum valet quantum dicere compositum componens non habens a c. Dicimus quod sunt verba erronea: quia compositio non infert componens esse compositum: immo peruenit ad aliquod compositum de se: vt si aliqua causa causata prouenit sine dubio ad causam incausatam. ¶Et licet probatum fuerit per demonstrationes quod sit ens sine dante sibi esse. sequitur quod sit demonstratum ex hoc q si detur sit vnum.

pō arabū ¶Debes scire q philosophi arabes: vt Aui. Aue p. a Alpha. a multi ex grecis: vt Joan. philosophꝰ. Simpliciꝰ a Themi. credūt q corpꝰ a corpꝰ nouū conuertanť: eo qr oē corpus nouū: a oē nouū corpꝰ est corpꝰ. a hi expositores cum remouerūt a primo rōnē corpis noui credūt ab eo remotā eē rōnem cuiuscunq; corporis. a per ons primū credūt eē penitꝰ separatū a materia a corpeitate. Inquit mō auer. dicimꝰ nos q qui nō hj demōstrationē qō

UVA. BHSC. IyR_120_2

prima cā non sit corpus alio medio sup. firmatam: nisi q quodlibet corp⁹ ē innouatum: sicut phi predicti dixerunt valde distant a veritate ⁊ a demſa-tionis natura: ⁊ quasi velit q ꝯra eos valet obiectio alga. cū in vno fūdē-tur impossibili. (Quia in precedentibus.) assignat cām. ⁊ inquit. Quia in precedentibus declaratum fuit q ſpoſitiones istorum in quibus fūdāt se ad concludendum q omne corpus est innouatū sunt debiles ⁊ erronee: maxime qz ipsi fundant se super innouationē accītium. argueret em̄ oīe corpus esse nouū, ꝓterea: qz ei accītia innouant: vt visum est. (Sed phi.) apponit ergo veram sol'. vbi debes scire: vt dictū est in lib. de ſba orbis. q corpus eternum ⁊ generabile hñt aliq̄ cōe. ⁊ hñt differentiā. cōe quidē est habere agens. nullum enim corpus est a se. ⁊ ideo omne corpus hz agens ⁊ causam sui esse. differūt aūt qm̄ corpus generabile hz agens naturale per transmutationem ⁊ alterationem agens. Corpus eternū hz agens: quasi equinocum: eo qz de rōne agentis celestis non est nisi vt ab eo dependeat corp⁹: vt dcm̄ est primo ce. cō. 20. ⁊ alibi. hoc aūt nō ꝓbat auer. sz supponit eē declā-tū. pōt ergo demſatio art. in hunc modū cōponi. oē corp⁹ velvirt⁹ in corpe est ab alio. prim⁹ motor nō ē ab alio. ergo prim⁹ motor nō ē corp⁹. inquit ergo: sed phi antiqui nō ꝓcedūt esse corp⁹ antiquū per se. i. a se si ne agente: sed per aliud. i. ab alio vt diffuse declarā-tū est in ipsorum libris. (Sed id qō.) Cū aliqual' rōnē art. exposuit: vult trāsire ad dcā alg. ⁊ iqt. sz id qō dixerat q ipe cassauit oīa ista in ꝓcedētib⁹ ⁊c. intēdit ꝙe q phi nullā habent probationem q necesse esse nō sit corpus. ⁊ hoc ostendit ſm alga. d. intentio nam̄ necesse esse de se est q non habeat cām agentem. modo hoc. s. carere cā potest esse commune corpori ⁊ enti primo. qual'r ergo ē im possibile ponere corpus non habens agentem cām. maxime posito corpo-re simplici indiuisibili ſm rem in quantitate: ⁊ indiuisibile ſm rem in qua litate. tandem dici potest q antiquum componitur non habens cōponēs. ⁊ sup. qz si haberet componens. ergo esset aliud corpus supra illud. et ite-rum illud haberet componens: ⁊ sic in infinitum. hanc obiectionem soluit auer. d. ⁊ nos dicimus q hec obiectio acerrima est ⁊ difficilis ad soluēdū. et non potest soluī nisi cum dictis topicalibus. (Amplius.) Etsi obiectio sit difficilis. soluit tamē ⁊ negat illud. scilicet quod detur compositum a se. ⁊ inquit. amplius id quod dixit. videlicet. q quando ponimus ens sine dā te esse sibi: tantū valet quātū dicere compositū componēs non habens ⁊c. dicimus q sunt verba erronea. ⁊ rationem inquit. d. quia compositio non infert componens esse compositum. immo peruenit ad aliq̄ incomposituū: idest agens separatum de se. vt si. i. sicut aliqua causa causata peruenit sine dubio ad causam incausatam. (Et licet.) Tunc transit ad formā. argue-batur enim hoc modo. sicut datur primum ens a se. ita primū compositū a se. soluit. d. ⁊ licet probatum fuerit per demonstrationem q sit ens sine dā-te sibi esse. i. q detur ens primus a se. sequitur q si daretur ex hoc sup. agēs compositionem q sit vnum. idest simplex. Et forte littera errata est a trās-latore vel scriptore. ⁊ debet dicere. non sequitur ex hoc. quod si daretur cō-ponens: vt non sit vnum. i. simplex: quoniam primus motor est primus cō ponens. i. primū agens cōpositionē ⁊ primum ens.

quenſētia ⁊ dria cor-pis eterni ⁊ gñalis.

Dubita.

Sed hoc in loco sunt questiones. Prima quidem questio est: quoniam non videtur solu. auer. conueniens argumento alga. ¶ Secunda questio videtur q questio Joan. grāmatici nō solnāt ex his. ¶ Tertia qō est: quia videtur q debeat dari primum compositū a se sine agente. ¶ Qō solu. auer. non sit conueniens ostenditur: qm̄ demonstratio Aristo. erat. omne corpus vel virtus in corpore est finitum in tempore. vel igitur

UVA. BHSC. IyR_120_2

Ari. intelligit simplr de oi corpore: ꝛ tũ huic maiori addo minorẽ: sed corpus celeste est corpus. ergo corpus celeste est finitũ in tpe: ꝛ hec fuit obiectio Joã. grãmatici quã vt dicit auer. 8. phy. cõ. 79. ꝛ tertio ca. de sẽa orbis ꝛ. 12. me. cõ. 4. 1. ꝛ. 2. ce. cõ. 71. retinuit pro insoluta. Si vero maior ari. intelligit de corpore cõpositõ tm. tunc ari. cõmittit fallaciã pñtis arguẽdo. primus motor nõ est corpꝰ cõpositũ. vt cõclusio sit sui argumẽti. ergo est forma separata: qm vt dicit alga. pole est intelligi primũ eẽ simplex corpꝰ: et alterius rõnis a caduco. ꝛ hec fuit obiectio alg. ꝛ difficilis. Sol. quã affert Auer. duobus modis peccat: primo qꝛ cõmutat demonstrationẽ aristo. ad aliam formam quã non potuit Aristo. scdo vero: qꝛ nondum pbauit auer. quomodo omne corpus dꝫ ab alio: ꝛ q nullum est a se: q̃stiones ergo alga. ꝛ Joan. grammatici nondum solute apparent: neq; solu. Auer. conueniẽs videtur. ¶ Quod autem debeat dari compositum primum a se. pbat. qm̃ in omni ordine oportet venire ad primũ: qꝛ vt scõ meta. traditũ ẽ. vbi nõ ponitur primum ꝛ vltimũ dici nõ potest. ꝛ vbi non est primũ neq; vltimuꝫ omnia erunt media. in omni ergo ordine opꝫ dari pmũ. igit in ordine corꝫ cõpositorꝫ opꝫ dari primũ corpꝰ ꝓpositũ. ꝛ per ꝓs a se. vt Alg. dicit.

Solutio. ¶ Ad questionũ harum solutiones multa dixi in lib. de intellꝰ: ꝛ in lib. de substantia orbis: ꝛ. 12. meta. ꝛ in. 8. ꝛ qui vult copiose scire mentem auer. videat illic. pto nunc autem quantuꝫ in ꝓposito deseruit. primo debes scire q deum esse corpus duobus modis intelligi potest. vno modo esse corpus compositum: sicut est elementum vel mixtũ que cõponunt ex mã ꝛ forma. secundo modo põt intelligi esse corpus simplex: sicut celum: est enim celum natura corporalis simplex compositione carens ex materia ꝛ forma. habet tamen compositionem ex partibus quantitatiuis. Ideo coegit Ari. facere duos processus in octauo. vnum quo probauit primum non esse corpus simplex. alterũq; vbi probat ipsum non esse corpus compositũ ex materia ꝛ forma neq; mixtum. prima via fuit in hunc modum composita. omne quod mouetur ab alio mouetur. corpus celeste mouetur vt sensu patet. ergo ab alio mouetur. maior apparet saltem in natura simplici. dictum est enim in calce disputationis octaue: quod corpus simplex vel totaliter agit vel totaliter recipit. Et ex hoc relinquitur quod primus motor non sit corpus celeste vel sibi simile hoc modo. corpus celeste mouetur ab alio. primus motor non mouetur ab alio. immo nec a se. ergo primus motor non est corpus celeste. ¶ Secunda fuit posita in vltimo octaui: ꝛ in hunc modũ composita. omne corpus compositum vel virtus in corpore composito est finitum in tempore. primus motor non est finitus in tempore. ergo primꝰ motor non est corpus compositum. neutra ergo demonstratio sufficit ad probandum dei impartibilitatem. ideo potest ex vtraq; fieri vna demonstratio completa in hunc modum: omne corpus dependet ab alio. patet hoc in corpore simplici. dependet enim ab alio saltem in sui oppositiõe ꝓpria. scilicet motu. compositum autem dependet in esse ab alio. est ergo vera maior quod omne corpus dependet ab alio tanquam ab agente. Sꝫ primus motor non dependet ab alio. ergo primus motor non est corpus.

¶ His visis ad obiecta facile potest solui. Ad primam dicendum q in illa demonstratiõe octaui. scilicet vltimi textus de corpore composito itelligit. ꝛ quando dicit q tunc cõmitteret fallaciã cõ sequentis: dicendũ q ꝟclusio vltima octaui non est conclusio illius syllogismi tantum. sed talis conclusio est syllogismi facti ex ambobus illis quem Aristo. subintelligit in illo textu quem Auerro. formauit in hoc loco. dico ergo quod conclusio syllogismi vltimi est. q primus motor non sit corpus compositum: attamen id

UVA. BHSC. IyR_120_2

quod infert Arist o.ex illo est conclusio vtriusq; syllogismi:qñ.s.dicit quare primus motor neq; est corpus neq; virtus in corpore:sz substãtia ipartibilis:z indiuisibilis:z inalterabilis. ¶Ad secundam patet sol. ille enim non commutauit demonstrationem:sed exposuit syllogismum subintellectum aristo.vt patuit. ¶Preterea.qño omne corpus dr ab alio.manifesta est.omne corpus vel est simplex vel cõpositũ.z si simplex cõstat illud depẽdere in oppositione a sua forma:vt dictũ est in libris Arist.z si cõpositus. cõstat ipsum depẽdere a generãte extrahẽte formam eius de potentia ad actũ:z hoc auer.supposuit. ¶Ad tertiã dicendũ q; in omni ordine opz dare vnum pmum:sed non opz illud semper eẽ eiusdem rationis cum mediis:z sic in pposito in ordine cõpositorũ qđ est primum cõpositorum quo nullum compositum est prius:lz sit prius eo aliqđ simplex. U. g. primꝰ motor: attamẽ primꝰ motor est alterius rationis a cõpositis.z sic intellecta sunt dicta auer.z ego abbreuiaui illa que plixe explanaui alibi.

ALGA. DUB. ij.

AIt Alga.respondens pro philosophis in eo in quo cogit philosophos cõcedere q; non sit aliud primum agens nisi corpus superceleste quod ex anima z corpore cõponit. Et si aliquis diceret q; impossibile est primũ esse corpus. Corpꝰ eñ inquantũ corpus nulla creat:z anima corpora non agit nisi corpore mediante: z corpus nequit esse medium ad animam in creatione corporum:neq; in speciebus animarum:licet rebus corporalibus in attribuendo. Nos dicimus quod hoc magis mirum est quare est impossibile: q; in animalibus sit aliqua anima appropriata in quadã pprietate ex qua talem habet aptitudinem q; ab ea reperiant corporea z in corporea.contra hoc enim nequit aliqua demõstratio duci licet ad sensum vsq; modo visum non sit:z id quod visum non est:nequit predicari de possibilitate.

¶Cum inducit viã Arist.z contradictionẽ illius z defensionem:hoc in loco inducit defensionem Alga.z primo pponit intentionẽ:z inquit:ait Alga. respondens pro phis in eo in quo cogit phos cõcedere q; non sit aliꝰ pmũ agens:nisi corpus superceleste qđ ex aiab corpore cõponitur.est ergo inducere verba quibus defenditur opinio phoꝝ de primo pncipio an corpus an forma sit separata.(Et si.) ¶Cũ induxit intẽtionẽ Alga.ponit verba eius. z inquit.z si aliquis diceret q; impoꝰ est primũ esse corpus:hec est conclusio quam pbat tribus medijs.z primum põt cõponi in hunc modum. Nullum corpus creat.primum principium creat.ergo primum pncipiũ nõ est corpus.huius apponit maiorem.z inquit.corpus cñ inquantũ corpꝰ nulla creat.z addidit inquantũ corpus:qñ satiseet possibile subrõne qua animatum vel viuens:vt dicetur in sol.dubij.(Et anima.) Inducit secunda ratio.z inquit.anima non agit corpora nisi corpore mediante.et corpus nequit esse medium ad animam in creatione.i.pductione corporis.imo neqt esse medium in attribuendo aliquid spẽbus aiarũ vel rebus corporalibus. põt ergo ex his virtus huius rõnis ordiri.nulla aia ages p corpus potest creare corpora:vel aliud attribuere speciebus animarũ.sed primũ principium potest cresre corpora:z aliquid attribuere speciebus animarũ.ergo primum principiũ non agit per corpus.z si vult habere ipsum esse omino extra corpus vt patet.(Nos dicimus.) Inducit tertiam rõnem.et primo p-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ponit id qđ vult reprobare sub forma admirantis.ꝛ inquit.nos dicimus ꝙ hoc magis mirū est esse possibile ꝙ in aialibus sit aliqua aia appropriata in quadā ꝓprietate.i.fm quandā naturā ex qua talē hz aptitudinem ꝙ ab ea reperiant corpora ꝛ incorpora. ¶ Debes scire ꝙ opinio quā Alga.approbauit.s.d.primū principiū esse corpus animal eternū.s.celum hz ponere animal tale agere corpora ꝛ incorpora:corpora quidē vt inaiata.incorpora vt aias aiatoꝝ.inquit modo alga.hoc esse admiratione dignū:ꝛ affert cām.d.contra hoc em nequit aliqua demonstratio duci hz ad sensum vsq; modo visum nō sit.ꝛ id qđ visuz nō est:nequit predicari de possibilitate. Debes scire ꝙ alga.duo hictangit de illo primo id esse admirabile. scđo id esse impoſe. Qđ quidē sit impoſe. ostēdit p hoc:qz nōdū visum est.si em fuisset possibile in tāto magno tpe egressum esset ad actū:ꝛ p ons ab aliquo patrum inscriptū. Qđ vero sit mirū hoc modo ostēdit:qm ex quod est impossibile caret causis sui esse:ꝛ qñ caret causis sui esse nō pōt esse:ꝛ per ons si ponitur in esse admirationē causat.ergo opinio quā Alga.approbauit in tribus peccare videt.primo qz primum principiū nō ageret corpora. Secundo qz primū principiū ageret per instm. Et tertio.qz tūc animal aliqđ eēt duarum specierū causa oppositarū.s.corporeoꝝ:ꝛ incorporeorū.ꝛ sic opinio hec erroribus plena esse videtur.

AVERROIS.

Nos dicimus ꝙ id quod nō creat corpa. si intenderēt per hanc creationem generationem non est dubiuz ꝙ nō est verum:immo totum cōtrarium est: quia vt sensibiliter patet corpus nō generatur nisi ex corpore: neqꝫ corpus animatū nisi ex corpore animato. Corpus namqꝫ absolute non generatur:qz esset necessario ex priuatione. immo corpora indicata seu propria a corporibus indicatis fiunt:ꝛ ex eis vi sequentium permutantur:vt aqua que primo in aerez conuertitur:deinde in ignem.ꝛ hoc fit sine dubio ex agente corpore existente communi generabili in specie vel in genere dicto vniuoce:vel saltem analogice. Sed id quod dixit.vz.ꝙ corpus nō est medium ad animam in corpoꝝ creatione: neqꝫ in animarum speciebus. Dicimus ꝙ est hoc iuxta quorundā philosophoꝝ opinionem qui opinati sunt ꝙ dans formas corpoꝝ inanimatoꝝ ꝛ animarum est substantia separata vel intellectus vel aia separata:ꝛ impossibile est apud istos ꝙ possit dare formas corpus animatuz vel inanimatū.vnde posito ꝙ celum est animatū corpus:impossibile est ergo qđ illud corpus possit dare aliquam formam generabilem ꝛ corruptibilem neqꝫ aiam neqꝫ formā.nāqꝫ corpus agit sine dubio corpe mediāte:ꝛ qđ sic se hz impossibile est ꝙ ꝑcedat ab eo forma neqꝫ aia:nō em est denominatio corpis qđ agat substantialem formaz:ꝛ hoc est simile Platonis opinioni in formis separatis a materia:ꝛ hec est expresse opinio auic.ꝛ eius sequentium philosophoꝝ saracenoꝝ:qui asserunt ipsorum opinionem dicentes.quod corpus agit in corpus caliditatem seu frigiditatem:scilicet illud corpus agens apud eos est corpus supceleste:sed id qđ

UVA. BHSC. IyR_120_2

dat formas substantiales maxime aias est sine dubio ens separatū:qō apud eos nūcupat dās formas. Alii vo phi totū cōtrarium stoz opinant. vz. q illud qō dat corporeā formam est corpus hīs similes formis formis recipiētū in specie vel in gne. ergo corpora viua:viua corpora efficiūt: vt aperte declarat in aialibus: et in eis similibus gnabilibus. l. ex masculis z femininis. Sz illa aialia que ex putredine fiunt:generantur ex corporibus orbiū:z ipsa corpora dant eis vitā. quia viua sunt. Et ad asserendū hāc opinionē multas habent auctoritates: quas nos ad presens dimittim⁹ propter nimiam prolixitatē verborum. z hmōi rōne arguit alga. dicens super eos sic: q non est impossibile q in aialibus sit quedā aia:intendit dicere q sint in aialibus corporum anima appropriate ad generandum animas:formas. vz. animatorum z inanimatorum. Unde mirandum est de hominibus opus sensibile dimittentibus:z apparentiam summe phantasmatis sequentibus. Ipsi enim appodiantes se super probabilia verba destruunt demonstratiua:quare decet:immo potius debet homo cum sequacibus in maxima prauitate reputari: maxime qñ hoc reperitur ab excellentibus prudētibus:qui in arduo intellectu sunt prouisi a deo gloriosō.

¶ Cū induxit defensionē philosophoz sm Alg. hoc in loco. vult videre circa illā ea q̄ bene dicta sunt:z que male. ¶ Debes ergo scire q creatio pōt capi dupliciter. Uno modo pro productione alicuius ex ente p̄suppositō. z sic dicit gnatio. Alio modo pro productione alicuius ex nihilo simpliciter. z sic dicit creatio vero nosc. Creatio enī pōt respicere terminū a quo. z ad quē. siquidem enī respiciat terminū ad quē: sic gnatio dici pōt creatio pro quanto terminatur ad formaz que creatura dr: sicut dicit generatio naturalis. qz est via in naturā. Si vero respiciat terminū a quo sic sola productio ex nihilo creatio dr. Ostēdit ergo auer. in proposito in quo sensu verificat dictū Alga. et in quo nō. z inquit. Dicimus nos q id quod nō creat corpora. si intenderēt per hanc creationē gnationē nō est dubium q nō est verū. i. dictum alga. falsum est. immo totū cōtrariū est. Cuius rationē subdit. z inquit. qz vt sensibiliter pt: corpus nō gnatur nisi ex corpore. z corpus animatū nō nisi ex corpore animato. Et debes scire q ly. ex. hic capitur vt dicit duplicē habitudinem. s. materie z agētis. corpus enī indiuiduū terminatū fit ex corpe tanq̄ ab agēte: qm̄ nihil pōt materiā transmutare nisi corpus: vt dictum est primo celi. cō. 22. z. 33. z. 7. met. cō. 31. z in. 2. capitulo de substātia orbis. simpliciter non fit nisi ex corpore: qm̄ fit ex materia supposita forma corporis: z de genere substātie. z de gne quātitatis vt declarauī alibi. Sīr corpus animatū z terminatū vt homo fit ex corpore aiato tanq̄ ex materia z tanq̄ ex agēte. Tanq̄ ex agente quidē: qm̄ homo hominē generat. 2. phy. Tanq̄ ex materia vero: qm̄ non cessant partes spermatis corrumpi nisi posq̄ genitus est homo. primo phys. commen. 62. constat autem spermā esse animatum saltem in potentia. vt auer. declarat. 7. metaphy. commen. 3⁹. et octauo phys. commen. 4. 6. et. 12. meta. commen. 13. et. 18. Si itaq̄ creatio capitur pro generatione: sicut dictum Alga. falsum est. et eius oppositum est totaliter verum. (Corpus namq̄.) Ostendit qualiter si capitur generatio pro creatio-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ne corporis absolute ex nihilo dictū Alga. est verum. attamen minor falsa est. & inquit. corpus nāq; absolute nō generat. i. nō creatur ex nihilo. qz esset necessario ex priuatione. i. ex nō corpore simpliciter & ex nihilo. est ergo maior vera. vz. nullū corpus creat corpus ex nō corpore. minor tn est falsa: qm primū principiū nō creat corpus: neq; aliud quicquā: qm si creat corpꝰ tūc corpus fieret ex priuatione. i. nihilo. (immo corpora.) Reddit ad primū mēbrum. & inquit. immo corpora indicata seu propria. i. corpora individua demonstrata seu ppria. i. signata fiunt a corporibus indicatis. i. individuis demōstratis. & ostēdit quō hoc fiat. d. ex eis vt sequentiū. i. transmutatione accidentiū permutant: vt aqua que primo in aerē cōuertit. deinde in ignē: qnq; immediate in quodlibet trāsmutat. ¶ Debes scire: vt sumit in primo capitulo de substātia orbis: q qn dimēsiones aque extēdunt incipiūt vicinari dimēsionib⁹ aeris adeo q aliquādo fiūt nō ppie aqua. & tūc ex aqua fit aer. & sic iterū quādoq; fit ignis. Similr qn frigiditas aque remouetur: & inducit calor: tunc fit aer ꝑm Auer.

Dubitatio.

Sed in hoc loco esse pōt questio: qm priuatio pōt capi simplr & poteſt capi in gñe. V. g. nō homo est priuatio. sed nō simpliciter: cū cōpetat lapidi boui & aliis. Non ens est priuatio simpliciter: qm priuat totum esse. dico ergo q nō corpus est priuatio in genere. qm adhuc competit enti. albedo enim non corpus est. nō propter hoc ēt albedo non ens: ergo non corpus est priuatio in genere. Tūc est questio. & quero si corpus fieri ex priuatione est inconueniens: vel est inconuenīs capiēdo priuationem simpliciter: vel in genere. nō primo modo: qm priuatio corporis nō est priuatio simpliciter: vt dictū est nunc: si in genere hoc nō est impossibile immo necessarium. quoniā omne qđ fit: fit ex suo oppositō priuatio: vt homo ex nō homine: vt primo physicoꝝ visum est.

Positiolatinorum.

¶ Debes scire q expositores latini fingunt materiam ꝑm nudam essentiā recipere formā specificam: ponūt em q qn materia est dispositā pro forma ignis siue hois: tūc omnes dispositiones prouie corrumpunt. & tūc in nuda essentia materie recipitur forma que ꝑm rem est oēs forme. arguunt em q materia prius intelligitur perfici ꝑm formam vniuersalē q̄s specialē: sicut prius intelligit aliquid ens q̄s viuū: & viuum q̄s animal: & ital q̄s homo. & qz quodlibet esse gñis vel speciei ꝓsequunt. ppria accidētia illius gñis vel speciei: ideo qn materia intelligit ꝑfecta ꝑm rationē huiꝰ gñis qđ est corpꝰ: pōt in ea intelligi dimensiones q sunt. ppria accidētia huiꝰ gñis. & qn materia intelligit ꝑfecta forma viui: uterū accidētia. ppria illi intelligunt ei inesse. & sic vsq; ad forma vltimā. volūt itaq; q in vno & eodē tpis instāti fiāt resolutio dispositionū precedētiū: & inductio forme specifice q̄ls in vno instāti tpis inducat: cū illa forma ptineat gradus formaꝝ superiorū ꝑm ordinē rationis: pōt intelligi formā gñis p̄cedere speciei formā: & accidētia gñis sitr p̄cedere accidētia ppria forme speciei. Et tūc apud hos expositores opz p̄cedere dimēsiones q̄s titatiuas generari nouiter in gñatione forme speciei. Et scdo opz cōcedere q specifica forma supponit materiā dimēsionatā ꝑm rationē nō ꝑm rem. et in hūc modū Thomas aquinas verificat dictū Auer. primo met. cō. 17. Et tertio opz p̄cedere q nulla est dimēsio: vna numero coeterna materie. & videt q auer. 3. ce. cō. 17. in fine. assignet rōnē huiꝰ: inquit em & etiā ꝓtingeret

Cōtra positionē latinorum.

huic opinioni vt supficies sint substātie: qm qđ prius est substantia est. f. q si forma corpis est supficies & corpꝰ est substātia: digniores sunt supficies vt sint substātie. Et quibus verbis apte accipit q dimēsio nō est recepta in materia priꝰ q̄s forma substātialis. Rōnes aūt Thome sunt posite & solute in secūdo de aia. in expositione cō. 4. & in lib. de subā orbis. ꝓ nūc aūt auer-

UVA. BHSC. IyR_120_2

in lib. de substãtia orbis. remouit põnẽ hãc: ꝛ dicit: qm̃ si denudaret: tũc corpus esset ex nõ corpe: ꝛ dimẽsio ex nõ dimẽsione. ꝛ vult dicere ꝙ si dimensio nõ esset materie coeterna: sed de nouo fieret in materia: tũc corpꝰ. i. dimẽsio vel forma dimẽsionata fieret ex nõ corpe. i. ex materia nuda tanꝯ ex subiecto in quo recipitur. Quo aũt ꝓs hoc sit inconuenies. adduxi opiniones in ice repugnãtes in lib. de substãtia orbis. ꝛ vna opinio erat: qm̃ si dimensio fieret in materia sola: sic ꝙ prius in ea nõ ꝑfuisset: tũc indiuisibile fieret diuisibile qõ falsum est: qm̃ albedo nõ fit nigredo: materia quidẽ ens indiuisibilis diuisibilis fieret. ¶ Preterea indiuisibile non põt fieri diuisibile nisi imaginãdo illud indiuisibile extẽdi ꝛ fieri diuisibile. hoc aũt est impossibile sicut impossibile est diuisibile fieri indiuisibile. ¶ Preterea diuisibile ꝛ indiuisibile opponunt. ꝛ vnũ oppositoꝝ nõ est sm̃ sui oppositi vt dicit auer. 2i mo phy. loco ci⁹. ¶ Sed hic modus ostendẽdi impossibilitatẽ ꝓntis non est cõsonus: qm̃ nulla istarũ rationũ necessitatẽ hz. ¶ Prima quidẽ nõ: qm̃ ꝛ si materia qñ intelligit recipere dimẽsiones actu indiuisibilis sit: tñ potẽtia est diuisibilis: ꝛ mõ diuisibile recipi in sbto actu indiuiso potẽtia diuisibili nõ est inconueniẽs: immo necessariũ: qm̃ omne recipiẽs dz esse denudatũ a natura recepti. scdo de aia. cõ. 67. ꝛ. 3. de aia. cõ. 4. ¶ Preterea nec scõa rõ ne cessitatẽ hz: qm̃ indiuisum actu: potẽtia tñ diuisibile põt extẽdi. ergo põt intelligi fieri diuisibile: nõ tñ ecõtra: qm̃ diuisibile nõ põt esse sm̃ indiuisibilis sm̃ fundamẽtũ auer. ¶ Et tertia minime necessitatẽ habere videt: qm̃ indiuisibile simplr ꝛ diuisibile simplr ꝓponẽ hꝫ vident: sed indiuisibile actu ꝛ potẽtia diuisibile nõ opponunt nisi quẽadmodũ priuatio opponit habitui. ꝛ hoc mõ vnũ oppositoꝝ põt recipe alterum: vt materia priuata recipit formã. ¶ Jõ dõm vt dixi in lib. illo ꝙ virtꝰ argumẽti auer. est virtꝰ entimematis vniꝰ post alterũ. arguit cm̃ sic: qm̃ si denudaret: tũc corpꝰ esset ex nõ corpe: ꝛ dimẽsio ex nõ dimẽsione. est ergo primũ entimema si dimẽsio fieret in subiecto mũdo: ergo tũc corpꝰ fieret ex nõ corpe: ꝛ dimẽsio ex nõ dimensione: ꝛ tũc nõ sistit hic: sed apponit scõm entimema: ꝛ dedit inconueniẽs vltimũ. ꝛ inquit. ꝛ tũc forme corpales essent ꝓtrarie ꝛ succedẽtes sibi in hoc subiecto: sicut est dispõ in formis substãtialibꝰ. Est ergo scõm entimema. si dimẽsio fieret ex nõ dimẽsione. ergo dimẽsio corrupta ꝛ genita essent cõtrarie ꝓtrarietate ꝓpria ꝛ ꝑ se. hoc aũt nõ est ita: qm̃ dictũ est in ꝑdicamẽtis cõmune esse ẽstitati ꝛ sbe nõ hꝫ cõtrariũ. põt aũt ꝛ hec ꝓna vltima in hũc modũ cõponi. omne accidẽs qõ corrũpit in aduẽtu forme posteriorꝭ nõ ꝓprium illi: nec priori forme. ꝓtrariat accidẽtibꝰ sequẽtibꝰ formã posteriorem. hec maior ptz in lib. de lõgitudine ꝛ breuitate vite: qm̃ accidẽs duobus modis corrũpi põt: vno modo ꝑ viã sequele. U. g. vt inquit ipse qm̃ est accidẽs priꝰ sicut corrũpit risibile ad hois corruptionẽ. alio mõ corrũpi põt per se qm̃ nõ est ꝓprium accẽs forme nec ꝑcedẽtis nec sequẽtis: sed corrũpit tm̃ ꝑ successum accidẽtis ꝓtrarij sequẽtis formã genitã noviter in materia. est ergo maior illa vera. Tũc accipit hec minor. sed dimẽsio ꝑcedẽs est accidens nõ ꝓprium forme priori nec posteriori: ꝛ ꝑ te corrũpit ꝛ generat nouã. ergo dimẽsiones ille sunt inuicem cõtrarie ꝑ se succedentes se in eodẽ subiecto: eo mõ quo se succedũt forme substãtiales: ꝛ sic ptz ꝓna auer. ¶ Dõm itaꝯ ꝙ corpꝰ fieri ex nõ corpe est impossibile: nõ qz tũc indiuisibile fieret diuisibile: sed qz tũc dimẽsiones essent ꝓtrarie ꝓprie ꝛ ꝑ se: vt visum est. ¶ Ad formã dõm ꝙ ens in gñe est duobꝰ modis. vno mõ cõpoꝫ cũ quolibet cuiuscũꝯ gñis: vt forma corpis. potest cm̃ stare cũ quolibet cuiuscũꝯ gñis: vt vides. Aliud est ens in gñe qõ cũ aliquo stare põt: ꝛ cũ aliquo nõ: vt forma ignis. põt cm̃ stare cũ gñatione ꝛ forma leonis: ꝛ nõ põt stare cum generatione ꝛ

UVA. BHSC. IyR_120_2

forma aque: tunc dom q loquedo de ente primo mo impoſſe eſt ipſum fieri ex puuatione ſui gñis nec in gñe nec ſimplr. Loquedo ſcdo mo bñ eſt poſſe: qm de facto ho fit ex no hoie: ho ptz corpo fieri ex no corpe eſſe impoſſe. hoſmine aut fieri ex no hoie eſt neceſſariu. Illud aut qd inducebat ex tertio ce li nihil eſt: qm Auer. ibidē poſt co. 61. ſe exponit: z vult q dimēſio non inſit corpi ſeu materie niſi pcedat forma ſbe z in codē pmē. inqt. z cā q ſupficies exiſtat in materia eſt: qz prima forma ſubſtātialis exiſtit in ea. ſ. grauitas z leuitas. i. forma corpis q noie grauitatis z leuitatis appellat vt clari⁹ intelligit: ſed pſcrutatio de hoc vt ſubdit ptinet ad aliu locu. ſ. limitat u de ſba oz bis. z ibidē co. 61. poſſet etiā in hoc loco videri qd ſit iſta interminata dimē ſio: z qd termin⁹ ei⁹: z quo intelligit an materia an actu an potētia z an qua litates prime trāſmutant qn forme elemētoru trāſmutāt: z multa alia q nō opz vt hic dicant: qm viſa ſunt in lib. de ſba ozbis. z alibi in multis meis apo logijs vide. (Sz id qd) Cu verificauit ammodo opinionē illā: z ammodo, fal ſauit: hoc in loco trāſit ad exame ſcōi ſui dicti. z primo repetit illud: z inqt. ſed id qd dixit. vz. q corpus no eſt mediu ad aiam: neq; in creatione corpo rū: neq; in ſpēbus aiarū. Subdit exame z. d. dicimus q hoc eſt iuxta opinio nē quoruda phoru q opinati ſunt: q das formas corporū inanimatoru et animatoz eſt ſba ſepatavel intellectus. vel aia ſepata. cuius rōnē eoz inqt. qz impoſſe eſt apud iſtos q corp⁹ aiatu vel inaiatu poſſit dare formas. eſt ergo vna ppō eoz. nullu corp⁹ dat formas. deinde accepit quaſi minorem: z inquit. poſito q celu eſt corpus aiatu. eſt ergo minor: ſz celu eſt corp⁹ aia tu. dedit cōcluſionē: z inquit: ergo impoſſibile eſt q illud corpus poſſit da re aliqua formā gñabilē z corruptibilē: aut aiam aut ꝓpūcz aliā formam. (Nāq;) hoc in loco pſyllogizat maiorē. z pōt in hunc modu cōponi. nullu agens mēdiāte corpore pōt agere formas ſeu aias: ſed corpus agit mediante corpore: ergo corpus nō pōt agere formas ſeu aias. accepit minorem z di cit. nāq; corpus agit ſine dubio corpore mediāte. deinde accepit maiorem: z inquit. z qd ſic ſe habet impoſſibile eſt q ab eo procedat forma neq; ala. cuius rōnē replicauit. d. nō. n. eſt de natura corporis inſtrum corpus agere ſubſtātialē formā neq; aiaz. ¶ Debes ſcire q Auer videt ſm illos cōmittere circulū: qm voluit ꝓbare aiam nō agere mediāte corpore. z probauit per hoc: qz nullū corpus dat formas. deinde ꝓbās hanc accepit. nullum agens mediāte corpore agit formas. modo hec ꝓbatio maioris eſt cōcluſio quam intēdit: ergo in opinione illoru cōmittit circulū: pōt dici q hec ꝓpoſitio eſt vniuerſaliter ꝑ cōcluſio declarāda. cōcio em declarāda erat. nulla aia agit mediante corpe. Sz ꝓbatio hec eſt: nullū agēs mediāte corpe agit formas z c. mō q ſunt vltima ſunt notiora. ergo hic nō videt circulus cōmitti: vt pz. (Et hoc) Cōparat opinionē illā opinioni Platonis: z inqt. z hoc eſt ſike opi moni Platonis in formis ſeparatis a mā. ¶ Debes ſcire q ſic hoc alterum eſt quodāmodo idē: z quodāmō alterū. Idē qdē: qm quēadmodū Plato di cit formas rerū nō a corporibus efflui in materijs. ſic z hec enūciat opinio diuerſa quidē: qm Plato cōceſſit numerū formaz ſeparatarum ſm numez ſperū generādoz. opinio aut hec. vnum tm agens omnibus ſufficere dicit. z forte opinio iſta eſt oino opinio Platonis vt Themiſtius dicit ſed quo ſit hoc: forte dicā z poſt (Et hec) Cum dixit hoc inducit opinionis auctorē. z inquit. z hic eſt expreſſe opinio Aui. z phoru ſaracenoru ſequacū eius qui aſſerunt. i. manifeſtant ipſoru opiniones dicētes q corpus agit in cor pus caliditatē ſeu frigiditatē. ſ. illud corpus agens quod apud eos eſt cor pus celeſte. eſt ergo propoſitio, vna. q corpus non agit niſi qualitates: vt dicit Auer. de mente hoꝝ. 7. metz. commē. 31. z cō. 3. ſed illud quod dat

UVA. BHSC. IyR_120_2

formas ſŏales marie alias: eſt ſine dubio ens ſeparatū: qđ apud eos nūcupatur dans formas: arabice tñ colcodea. (Alij vero) Jnducit opinionē veram imo illi oppoſitā. ⁊ inquit. totum ꝓtrariū iſtoꝝ opinanť. vz. q illud qđ dat formas corpoꝝ eſt corpus hñs ſiles formas in ſpecie vel in gñe formis recipientiū. i. generatoꝝ. ideo intulit. ergo apud eos viua: corpa efficiunt: vt aperte declarať in aialib⁹ ⁊ in ſilib⁹ generabilibus eis. ſ. ex maſculis ⁊ feminis ꝓcreatis. U. g. plātis. aial eñ aial genuit: ⁊ planta plantā (Sed illa) Tū dixit opinionē predictā: ſoluit motiuū illius fortiſſimū. erat eñ argumētū eius de aialibus ex putrefactione genitis vbi nō eſt mas neq; femina: ⁊ tñ fiunt. ¶ Reſpondet Auer. ſed illa aialia que ex putredine fiunt generantur ex corporibus orbiū. i. ſtellis: ⁊ ipſa corpora. i. ſtelle dant eis vitā: quia viua ſunt. inquit eñ Auer. 12. meta. com. 18. q calor celeſtis in aere vel aqua diffuſus aialia generat ex putredine facta. ecce qđ non oꝝ recurrere ad formam ſeparatam. Redit ad id qđ dixit: ⁊ inquit. ⁊ ad aſſerendū hanc opinionem. ſ. de formis habēt ſaraceni multas auctoritates. i. rationes quas nos ętum ad pñs dimittimus ꝓpter nimiā prolixitatem verboꝝ. (Et hmōi) Jnducit argumētum alga. contra ſaracenos ⁊ dicit. ⁊ hmōi ratione arguit Alga. d. ſuper cos ſic: q nō eſt impoſſibile q in aialibus fit quedā aia. intēdit dicere q ſint in aialibus corpoꝝ aie appropriate ad generandū alias formas. vz. aiatoꝝ vel inanimatoꝝ. eſt ergo vis. q nō inconuenit eſſe formas nāles q̄ immediate agūt: qñq; alias vt forme aialiū: qñq; formas: vt forme elemētoꝝ. Et adducit cōfirmationē ex ſenſu ⁊ dicit. vnde mirādū eſt de hominibus dimittentibus opus ſenſibile ⁊ apparentiā phātaſmatis ſumme ſequentibus. ipſi enim appodiantes ſe ſuper probabilia verba deſtruūt demōſtrabilia. ideo ꝯcludit eſſe hoꝝ hoium: ⁊ dicit. quare decet immo potiꝰ hz homo talis cū ſequacibus ſuis reputari in maxima ꝑuitate. ⁊ maxime qñ hoc. i. opinio ꝓtradicēs ſenſui reperitur. i. eſt dicta ab excellentibus prudentibus qui in arduo intellectu ſunt. prouiſi a deo glorioſo. i. quibus deus glorioſus dedit arduum intellectū. i. ſummā prudentiā. iſti quidem viri ſunt certe maxime deteſtandi vilipendiq;.

De colcodea.

Et cum hoc ſit ita pp bonū: oꝝ aliqua dicere de illa colcodea que latine datoꝝ formarum exponitur dicta intellectus: aia: ⁊ ſubſtantia ſeu forma ſeparata. et in primis que platonis ſnia. ſcđo que arabū ⁊ aliorum. tertio ⁊ vltimo que ariſto. in hoc queſito exiſtat intentio. Et licet de hoc ſit dictū aliquid in hoc lib. ſemper repetendo aliquid noui addā qđ ⁊ vtile et dignum legentibus apparebit. Jnquit ergo plato in Thimeo. Quocirca ſicut ratio hec nobis ꝑbabilis perſuadet. dōm eſt hunc mundū animal eſſe idq; intelligens reuera diuina ꝓuidentia conſtitutum: ⁊ cum dixiſſet aial hoc qđ mundus dicit: ad cuius ſimilitudinē ſit ꝓductū tranſit ad aiam. ⁊ inquit. aiam autē in eius medio collocauit que per totū tēdit atq; ea corpus ipſum extrinſecus circūtexit. ¶ Ut ergo platonis ſententia intelligatur primo debes ſcire ipſum poſuiſſe prius ⁊ informem molem mundi q̄ formatā: ⁊ mox formatam quodāmodo prius q̄ animatā. ordo enim nature ex imperfecto ad perfectum procedit: non quia informitas ante formationem fuerit ꝑm tēpus: vel formatio corporalis ante animā: ſed hic ordo rationis eſt: ⁊ vt cognoſcit tam formalē naturā formationis corporee gſa q̄ corporeā formationem gratia anime tanq; finis eſſe diuinitus inſtitutam: ordinem illuz plato expreſſit verbis fere ſenſibilibus. attamē ad rationis ordinē ipſum adaptare opus eſt. ¶ Scđo debes etiā ſcire ꝑm plato nis ſententiā quatuor pertinere ad mundi aiam ſeu ſpiritū. primū quidē intellecť in ſe manens: immobilis orbiū ſpherarūq; motoꝝ: ab auctore re-

ꝑ̄ platonis.

Quatuor ad aiam mundi ꝑtinent.

UVA. BHSC. IyR_120_2

rū institutus. Scōm sphere aīa motor mobilis quidē sz mobilis p seipsum. Tertiū intelligentia qdā huic aīe a deo diuinitus insita. Quartū natura. i. seminaria vitalisq; virtus ab aīa passim infusa materie. Est ergo Platonis sniā ꝯtum ad hūc mūdi spūm ⁊ esse intellectū: animā: intelligētiā: ⁊ naturā, intellectus quidē prout rector ordinum dr. ⁊ motor tm immobilis. anima vero prout ⁊ motor dr ordiū: ⁊ a seipso moueri ⁊ pōt ⁊ mouet. Dicit ⁊ intelligētia prout oīa rerū est prouidētia. dicit ⁊ natura prout ab ea res omnes procreant ⁊ in esse sublimi sustinētur. Et sz oīa hec aīe ꝑm rei veritatē asserebant. intellectus quidē ⁊ aīa substantie sunt spūs: vt spūs est. intelligentia aūt ⁊ natura qualitates sunt ⁊ ab illa effluentes: tn aiali q mūdus dr rōne materie insunt magis: vt dicit Plato. Tertio debes scire oīa elemēta ad horū quatuor imagines esse. ignis em intellectum huius spūs refert. terra et illius naturā: intelligentiā aer. aqua denicq; aīam. sunt aūt intellectui tria ꝓpria. est em individuus vnifōrmis ⁊ eternus. nā dividua multiformis et tpalis. aīa vo inter hec media p intelligentiā quidē magis intellect⁹ ipsi⁹ particeps euadit. per aīalē vero potentiā cū natura potius ꝯ cū intellectu consentit. quāobrē partim individua dr: partim quoq; dividua. itē vnifōrmis sīr ⁊ multifōrmis. rursus eterna. ⁊ partim ⁊ tpalis: qr igīr ignis interelemēta individuus est magis vnifōrmis ⁊ eternus magis: ideo intellectū refert. qr vo terra dividua diffōrmis ⁊ tpalis plus aliis reperīr: iō naturaz refert. qr vo aīa media est: ideo ꝯtū ad intelligētiā aeri attribuīr: ꝯtuz ad aīationem aque: quatuor itaq; elemēta illoz quatuor imagines referunt. ¶ Preterea quatuor vite stellarum hoz imagines etiā declarāt: saturnia: iouialis: venerea: dionysiaca. Saturnia quidē intellectum refert. Iouialis autem intelligētiā ad actionē iam mobilem declinātem. Venerea etiā aīalem refert virtutē iam materiā amantē. Dionysiaca naturā ⁊ materiam refert. ¶ Preterea sensus quatuor in vniuerso cōnumerantur. Primus quidē imaginarius intellectū representat. hic em vnus existit formas rerū particulares attingens: vt illeviniversales. attingēs inq; intrinsecus: ideo nullis eget instīs: quēadmodū ⁊ intus neq; extra ꝓcedit vsq;: neq; patīr iō intellectū refert. Secūdus vo sensus cōis est in aīalibus: ⁊ hic intelligentiam refert. est em cōis ⁊ extra ꝓcedēs. Tertius exterior sensus in aīalibus particularibus vltra vim rōnē iam p instīa singula distributus. hic quidē vim aīalem refert: eo qr extra se porrigit atq; a passione eroziens mutat. Quartus denicq; sensus a pythagoricis plātis concedīt. ⁊ id quidē stupidū nullū iaz habēs indiciū qualitatis: sz in sola positū passiōe voluptatis cuiusdā atq; doloris. Et hic quidē sensus naturā illius tenet spūs. Declaratū itaq; habetur illoz quatuor fere totum mūdū hunc formā. Jstoz etiā habet ordo iste hunc modum: qm mundi quidē materia neq; aīr suscipit aīam ꝯ p naturā: neq; aīr intelligētiam ꝯ per aīam: neq; aīr intellectū ꝯ per intelligentiā: sic quoq; per terrā accipit aquā. per hanc aerē. p hunc ⁊ ignē. ¶ Quarto debes scire q; duplex est ad deū ordo rerū. vnus quidē quo ab eo procedunt. alter quo procedentes conuertuntur ad ipsum. Cum igitur hec ex platonis sniā colligantur in hunc modum verba platonis interpretemur. Dicit em aīam in eius medio collocauit que per totū tendit: atq; ea corpus ipm extrinsecus circūtexit. hic quidē igitur illos duos ordines signat. Cum em dicit aīam in medio eius collocauit que per totum tendit ⁊c. ordinē procedendi rerū ex deo signat. Cum vero inquit. atq; ea corpus ipsum extrinsecus circūtexit. ordinē rerū ꝓcedētium in deum declarat: qñ enim mundus ea in deū redit extra molem ⁊ sui naturā extēditur cum conuertatur in id qō supra modum reperitur. ¶ His etiā verbis cōparationē aīe ad totū cor-

Nota.

Duplex. ordo rerū ad deum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

pus ⁊ omnes partes perscribit. ad corpus quidem cum dicit eam medio collocasse: ad partes etiã oẽs cum ait. que per totum tendit. hec enim anima totũ tenet ⁊ singulas partes replet. ſm eũ illa quatuor oẽs fere mundi partes tenet: qz p intellectũ ignẽ saturnũ ⁊ imaginariũ sensum. p intelligẽtiã iouialẽ aerẽ ⁊ cõem sensum. per aiam venereã aqueã exteriorem sensus partẽ. p naturã dionysiacã terrã naturalẽ sensum ptinet. ista itaqz aia totũ est: ⁊ oẽ totũ qdẽ prout in medio sita est oẽ: prout singulas tenet partes singulis eis gradib⁹. hec sunt q̃ formaliter ex proculo ⁊ porphyrio excipiuntur in huius loci cõmentatione. quid igitur sit mundi aia: ⁊ qũo ad ipsum et singulas partes se habeat ſm platonis sniam: dictum sit intm̃. ¶ Superest modo dicere qũo hꝰ formas rerũ ⁊ maxime alias procreat: ⁊ qũo illas formar. dicendũ itaqz q̃ cum deus oia possit: cum aia hec in sui reditu in illum illustrẽt appetitu accenso illi inhereat: inherendo formet omnia in mente sibi inhercte naturas rerũ creandarũ effingit. in eaqz spirituali natura quodã modo vt ita loquar depinguñ oia que in corpozib⁹ istis sentim⁹. hmõi igitur rerũ specierũ dei fometo quodãmodo in illius anime mente conceptas. depictasqz non dubitamus ideas esse ſm platonis sententiam. Cum igitur aia hic oiz species teneat: merito omniũ formatrix ⁊ artifex rerũ dici debet. hec vtiqz aia olim rerũ formas conducit in materia prout earũ simulachra preconcipit. Modus aũt formationis hic est: cũ materia digna sit recipere formã: ⁊ meritũ expectat ab hac ipsa ꝓpria idea pcõcepta formaz dat ſm meritũ materie. hãc aũt opinionẽ Themi. i. 3. de aia. c. 27. quodãmõ predicat: inquit eñ solus intellectus agẽs proprie ⁊ maxime censendus est forma: immo vero forma formarum. inferiora enim cetera modo subiectoꝝ loco. modo formarum habentur. Thanc ⁊ preterea idẽ Themistius in de anima primo. cap. 23. declarauit exemplo. quod videas. quomodo quidem igitur hic anima procreat entium formas ⁊ que sint idee ⁊ vbi sint sit dictũ modo. hic itaqz platonis opinio pro nunc credatur: licet complura sint ne cessaria ad illius expositionem: vt de auctore eius an deus eam creauit: et an ipsa creata vim habeat in animas rationales: ⁊ quedam alia que non sunt huius loci: sed in libro de intellectu sermonem prolixum inquire. ¶ Superest modo arabum sniam ⁊ adducere ⁊ declarare ammõ. debes ergo scire q̃ sphera actiuorum ⁊ passiuorum gubernatione indiget forte non minori ꝙ singulus orbis. ⁊ quia omnis orbis indiget motore: ideo dicunt totam hanc spheram motore indigere. Est autem motor duobus modis: quidam partibilis per totam quantitatem mobilis: quidam in diuisibili cõsistẽs. motor enim qui tempore finito mouet ab eis ponitur partibilis ⁊ diuisibilis. qui vero tempore mouet eterno ⁊ impartibilis ⁊ indiuisibilis existit. hic igitur motor cũ habeat spheram ⁊ gubernet ⁊ tempore moueat eterno: hac de re eternus impartibilis existit simpliciter. Dicitur quidez hic motor. forma sphere. dator formarum. intelligentia separata. intellect⁹ ⁊ anima. prout diuersis habitudinibus spheram hanc respicit. respicit. n. primo hãc sphẽrã. put istã cõseruat in esse ⁊ in operatione sua. ⁊ quia forma principium est essendi ⁊ operandi absolute. ideo respectu hmõi forma dicitur totius sphere. Dicitur ⁊ scõ dator formarum latine. arabice vero colcodea ab operatione particulariũ rerũ. est. n. agens oẽs formas in materijs ab extrinseco ponens eas ibi ex nihilo ſm arabum principia. ergo hoc respectu dator formarum: vel agens formas dici mereretur. Dicitur tertio intelligentia: qm̃ oẽ agens per cognitionẽ puidentia aliqua effectus agit. ⁊ quia nulla est prouidentia maior hac illius: ideo merito dicitur intelligentia ab excellentia operationis intellectiue: quemadmodum dicimus margaritam esse albedi

põ arabs

UVA. BHSC. IyR_120_2

nē pro quāto albissima reperit. Dicit quarto intellect⁹. qm̄ quēadmodum intellectus nō organo: sz occulte operat intelligēdo ⁊ discurrēdo: sic ⁊ hec forma sine institutis operat ⁊ sine oi manifestatione. ⁊ iō intellectus dicit pōt. Dicit ⁊ alia: qm̄ aiatū ab inaiato differt in viuēdo. in lib. de aia. primo ⁊ scdo. viuere aūt multipliciter dicto qō mouet a se. ⁊ crescit a se. ⁊ viuere dicimus: qr igitur oia que mouentur hicrōne illius mouent ⁊ crescunt: ideo aia dici non dubitat. potest ergo colligi ex his quid q̄dē sit aia vel forma ista: ⁊ quot habitudinibus sphērā hanc respicit. et hec sunt que er. 9. meta. Auicē. extrahuntur. ⁊ dubia huic contingentia tetigi in lib. de intellectu. in propositione. d. ab eterno immobili nō prouenit nouum. hec itaq; arabū exitit opinio: que forte parum aut nihil ab opinione platonis differre vi-

pō peripatheticoꝝ.

detur: nisi q̄ platonis opinio altiora tangit. attamen siquis volnerit ampliare: ⁊ hanc in illam reducet ⁊ facile. ¶ Superest ⁊ modo peripatheticorum sententiam in breui explicare. latius em̄ in. 7. meta. cōmen. 31. ⁊ in. 12. meta. commen. 18. Auer. exposuit. ⁊ per totum librū de generatione animaliū ⁊c. ¶ Debes ergo scire vt Auer. dicit commen. 36. 17. ⁊ 12. eiusdem: omnes formas contineri actu in primo motore. ⁊ potentia in prima materia. ⁊ non intelligo actu formali. sicut ignis continet calorem actu formali prout ⁊ ipse actu calidus existit. sed intelligo actu productiuo eo qō nihil existit productū quin a virtute primi in materia ponatur. ⁊ hic actus perfectissimus est. Ita nec intelligo potentiā. s. ita q̄ nihil existat in materia ante forme extractionē. esset enim forme creatio ⁊ nō generatio qm̄ res fieret. opz ergo vt aliquo modo forme existant in materia: ⁊ impossibile est vtri stant sm̄ partē: ⁊ sm̄ partē nō: qm̄ tūc generatio tm̄ forme intentio esset: et corruptio forme remissio. nec existūt forme sm̄ essentiā in materia: qm̄ tūc in generatione res nō acquireret nomē nec diffinitionē: nec in corruptione deperderet id. ergo opz vt quodāmodo existāt ibi: ⁊ quodāmodo fiant. Ideo debes scire q̄ vle est potentia particularis. actu vero nullū. aduenientibus em̄ differentijs propriis: vle efficitur ⁊ particulare. ergo vle medium est inter nihil ⁊ esse actu. Estimandū est igit in materia esse aliquā formā vlem que oēs possibiles esse ꝓtineat que sit velut inchoatio. quedā vis et velut forma materie ꝓpria: ⁊ ab ea exīs inseparabilis hec: si detur licentia dicendi: forma corporis existit de genere subistantie. hec em̄ forma vlis existit. potētia ergo continet ⁊ oēs possibiles fieri potētia. ⁊ sm̄ q̄ forme fiunt ꝓprie hec forma spēm ꝓpriā accipit. gñatio itaq; nihil aliud est nisi forme specifice ab hmōi generabili extractio. intelligo ergo oēs formas cōtineri in materia in potentia. i. in forma corporali q̄ potentia formalis est olim. vt Albertus dicit. qūo ergo forme sint in primo motore: qūoq; in potentia in prima materia sit dictū. ¶ Dicendū vlterius q̄ omnes res naturales potētias ⁊ virtutes habēt. hoc em̄ sensu ⁊ rōne manifestat in hūc modū. videm⁹ em̄ calorē virtutē esse ignis. ⁊ frigus virtutē esse aque. ⁊ qr oē ignobile continetur in re nobili: ⁊ imperfectū in re perfecta: vt sensu fere cōprehēsibile est. opz virtutē caloris ab ignis essentia emanare ⁊ fluere. ⁊ vlr posterioris virtus semp in altioris potentia continet. ergo opz dicere oēs res virtutes habere actiuas. ¶ His visis Arist. opinio est: vnū esse agens q̄ prima forma. primus finis. primū efficiēs omniū rerū existit: ⁊ hic primus existit motor. est enim prima forma prout oēs res in esse conseruat. primus finis prout in ipsum redeunt entia: ⁊ gratia huius existunt. ⁊ primum efficiens: qm̄ vel oia fecit vel in virtute eius agentia agunt. sunt enim agentia particularia velut instrumenta illius: sicut Arist. de generatione scdo. ⁊ Auer. 8. phy. cōmen. 46. ⁊ 47. videtur dicere. Quid igitur sit prima forma apud Arist. et

UVA. BHSC. IyR_120_2

quomodo ab ea res fiant. ⁊ quomodo arabum ⁊ platonis opinio cū Arist. conueniat ⁊ differat sit dictum intantum. Rationes ⁊ fundamenta harum opinionum vsq; in alium transferātur locum.

ALGA. DUB. iij.

Ait Alga. rñdens p phīs. ⁊ si aliquis diceret q̄ hz suprem̄um celū vel sol vel aliud corpus supceleste terminatū in sua mēsura magnitudinis: nō est impossibile quin possit esse maius vel minus. ergo opz q̄ illā mensuram terminatam quaz mō hz ab aliquo appropriante habeat. ergo nullum corpus supceleste est primū ens. Nos vero respondemus cis: qua rōne negatis q̄ illud corpus in vltima fine magnitudinis q̄ naturaliter reperiri pōt: sit ita q̄ impoſe est q̄ sit maius illo? Et illud continet oīa entia. ergo dicitis primū causatū esse suprem̄u celorum mensuratum ab illa mensura sua ꝓpria. Et alte mēsure respectu substātie sut primi causati sunt inequales: sed appropriāt in quadā mensura q̄ ordine entiū dependet a deo. ⁊ ideo dicitis impossibile esse q̄ alia habeat mensurā. Amplius si diceret q̄ primum causatū est primi orbis cā: ⁊ hz principium approprians: vtputa voluntatem. Adhuc est petendum quare voluit sibi dare hāc mēsuram ⁊ non aliam. Et est manifestum q̄ ipsi negant distinguentem volūtatem. Patet ergo q̄ illi nequeunt asserere q̄ primū corpus orbium habeat approprians extra se ⁊c.

¶ Adducit alg. hic argumentū ꝓ peripatheticis. postmodū ibi. (Nos ꝙo.) Rādet ad illud. ⁊ rō sic cōponit. nullū corpus hns numerū ⁊ mēsurā sue magnitudinis ab aliquo appropriante illā sibi est primum ens seu primū principium: sed corpus celeste hz mensurā sue magnitudinis ⁊ terminum eius ab aliquo appropriante. ergo corpus celeste non potest esse primum principium nec primū ens: minor probatur. ⁊ cōponitur sic ꝓbatio. oē corpus qđ pōt esse maius ⁊ minus mensurā sue magnitudinis ⁊ terminū ab aliquo extrinseco appropriante hz. sed celum potest esse maius vel minus q̄ modo sit: ergo mēsuram sue magnitudinis ab appropriāte hz extrinseco. huic primo tangit minorē prosyllī. ⁊ inquit. Ait alg. rñdens pro phīs: ⁊ si aliqs diceret q̄ hz suprem̄ū celū vel sol vel aliud corpus celeste terminatum sit in sua mēsura magnitudinis. nō est impoſe q̄n possit esse maī vel minus. hec fuit minor. deinde accepit cōclonē psyllī. q̄ est minor syllī principalis: ⁊ inqt. ergo opz q̄ illā mēsurā terminatā quam mō hz ab aliquo appropriāte habeat. ⁊ hec fuit minor principalis syllī. ⁊ tūc dat cōclonē principalis syllī: et inquit. ergo nullū corpus celeste est primū ens. hec igitur est argumētatio peripatheticoꝝ. vt. d. alg. (Nos vero.) Cum addurit fortissimū arg. vult mō soluere illud. Et ad formā dicendū. q̄ minor syllī principalis falsa est. qui em̄ dicit corpus celeste habere esse primū entiū ⁊ esse primū principiū diceret q̄ nō hz appropriās sibi magnitudinē ⁊ terminū. ¶ Ad psyllm dicēdū formal'r: q̄ iterū minor falsa est. nō pōt corp⁹ celeste maius esse vel minus. huic sol. tm̄ tangit scōam ptē. s. sol. ad psyllm. ⁊ p illā vult hīe sol. ad syllm: inqt ergo nos ꝙo rñdem⁹ eis qua rōne negatis q̄ illud corpus i vltimo fine magnitudinis q̄ reperiri pōt. i. qua ratione negatis maximū corpus: qđ est

UVA. BHSC. IyR_120_2

ita maius q̄ est in vltimo magnitudinis: q̄ hz magnitudinē qua maiorē reperiri nō pōt in natura. sit ita q̄ impoſsit q̄ sit maius illo. est ergo sensus ſoſ. cur o peripathetici negatis esse impoſse corpore maximo dari maius. hoc cm̄ nō debetis: q̄m ex quo maximū est: impoſse est eo dari maius. ⁊ per hoc vult habere q̄ minor. d. corpore celesti posse dari maius esse ꝓpositionē falsam: cū corpus celeste sit maximum qō reperiri pōt in rerum natura. (Et illud.) Dat cām sue ſoſ. ſ. cur non pōt maius illo reperiri. ⁊ illa rō pōt sic cōponi. corpus qō ꝓtinet oia entia pñtia ⁊ possibilia est maximū qō pōt reperiri. sed primū causatū. ſ. primū celū qō est octauus orbis continet oia entia presentia. ergo eo non pōt dari maius. huius tāgit minorē. ⁊ inquit. ⁊ illud ꝓtinet oia entia. i. presentia: ⁊ infert conclusionē. d. ergo dicit primū causatū esse suprēmū celorum mēsuratum ab illa mēsura sua propria. i. ergo octauus orbis ita mēsuratur a sua mēsura propria: q̄ non pōt esse maius vel minus. (Et alie mensure.) Hoc in loco ꝓsoluit quādam obiectionem. dixit enī alg. ideo non posse dari corpus maius corpore celesti: quia illud est maximū. ⁊ q̄ est maximū: ideo non potest suscipere maius nec minus. mō ex hac cā posset fieri obiectio hoc mō. omne corpus non maximū pōt esse minus vel maius: sed quilibet orbis excepto octauo pōt suscipere maius ⁊ minus. Rñdet Auer. ⁊ forma ſoſ. consistit in hoc: q̄ hz corpus maximum non possit suscipere maius nec minus: non ꝓpter hoc sequitur q̄ omne corpus non maximū possit suscipere maius aut minus: quia orbes inferiores ⁊ si sint non maximi: habēt tñ mēsuras ꝓprias ⁊ inseparabiles. ideo illa maior hz intelligi de non maximis carentibus mēsuris proprijs: cuiusmodi sunt elemēta ⁊ alia generabilia. inquit ergo. ⁊ alie mēsure. ſ. orbium inferiorum respectu substantie sui primi causati. i. respectu octaui orbis sunt iequales. i. minores: vel equales vt hz alia translatio. i. eodē mō inseparabiles ab eis. ⁊ si stat inequales dz dicere post: sed appropriant. i. illas habēt tanq̄ proprias in quadā mensura que ordine entium dependet a deo. ⁊ tūc cōcludit. d. ⁊ ideo dicitur impossibile esse q̄ aliam habeāt mensurā. (Debes scire q̄ orbes sunt inequales magnitudinibus proprijs ꝓpter intelligētias vt dicit Auer. 12. meta. cō. 44. q̄ enim intelligētia lune fuit minoris virtutis. ideo magnitudo lune dz esse minor. ⁊ quia virtus primi motoris est maxima. ideo magnitudo primi orbis est maxima: pp igitur ordinē entium. i. intelligētiarum mouentium gratia entiū orbes sunt inequales in magnitudinibus. ⁊ quia ille ordo est essentialis: ideo mēsure sunt proprie essentiales illis. (Amplius) adhuc adducit sēdam obiectionē. ⁊ inquit. amplius si dicerent q̄ primū cātū est cā primi orbis. i. si dicerent primā intelligētiam esse causam primi orbis ⁊ hz primū appropriās: vtputa volūtatē que sup. est continens adytrā q̄s partē. ergo orbis octauus pōt esse maius vel minus quia q̄s mō sit. pōt ergo in hunc modū ex his verbis ratio cōponi. omne corpus cātū ab agente libero voluntatē hñte potest esse maius vel minus: sed corpus octauum est corpus causatum ab agente libero voluntatem habente. ergo in prima figura octauus orbis pōt esse maior vel minor. (Debes scire q̄ Alga. vsus est ly. primum causatum. vno modo pro orbe toto aiato: vt in illo loco. (ergo dicitur q̄ primum causatum ⁊c.) Nunc veroꝓtitur pro intelligētia illius primi causati. i. illius primi orbis. ⁊ forte littera superior errata fuit vno scriptoris. ⁊ dz stare. ergo dicitur primum causatum inferre suprēmum celorum mensuratum ab illa mensura sua ꝓpria. ⁊ tunc conclusio illa intelligit sic. ergo prima intelligentia debet inferre ideſt causare primum orbem in illa mensura in qua modo est inseparabiliter ⁊ proprie. ⁊ sic sermones concordantur

propter intelligētias orbes sūt inequales.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cordantur inuicē.(Adhuc.)O bijcit iterum cōtra hanc so lu.ꝛ inquit.posito sup.q ita sit.adhuc est petendum quarevoluit sibi dare hanc mensurā nō aliam:ꝛ potest argui hoc modo.ab indifferenti nō prouenit actio: sed volūtas primi causati per vos est indifferens simpliciter.ergo ab ea non prouenit actio.(Et est.)secundo arguit contra eos inducendo eos ad contradictionē.ꝛ inqt.ꝛ est manifestū q ipsi negāt volūtatē distinguētē.i.potētē distincta.ꝛ opposita cāre:ꝛ p ꝫs nūc cōtradicūt sibi.ꝛ tūc recolligit sol. d.pz ergo q isti.i.peripathetici nequeūt.i.nō pñt asserere corp⁹ orbiū.i. octauū orbē habere approprians extra se.i.agēs dans sibi mensuram quam habet.

AVERROIS.

VOs dicimus q huius hominis verba in hoc loco valde sunt admirāda.ipse enim obiecit philosophis quodam argumento dicens:quod ipsi nequeunt asserere efficientem preter corpus celeste: quia indigerent responsione cuiusdam radicis quam ipsi negant. videlicet.q celi appropriantur in propriis mensuris ratione cause appropriantis:licet alias magnitudines habere possint.Et dicta causa approprians oportet q sit antiqua.Unde Alga.errauit in hoc loco in intentione nominis appropriationis:quia appropriatio de qua locuti sunt philosophi dissimilis est appropriationi loquentium:loquentes namq; intendunt per hoc qō distinguatur res a suo simili/vel suo contrario:non q sapientia inclinet vnum ipsorum similium vel contrariorum magis q̄ alterum.Sed philosophi in hoc loco intendunt per dictam appropriationez:quod sapientia inferat in effectu id quod habet de sua natura:ꝛ hec est causa finalis.apud enim philosophos nulla est quantitas neq; qualitas in aliquo entium que non sit propter suam sapientiam: quare non euadet quin sit vnum duorum.videlicet.aut quia hoc est necessarium de natura actus illius entis:aut quia est secundum bene esse.Si enim in creatis esset aliqua quantitas vel qualitas ab illas sapiētia non producta:sequeretur attribuere primo creatori seu efficienti id quod non deberet attribui alicui vilissimo artifici materiali,Nam nullum est dubium quod quilibet effectus ab aliquo artifice factus diligitur:ꝛ cum prouisione ab eodem magistro fit:ꝛ ideo separata seu remota sapientia a naturę operibus remouetur etiam causa ab omnibus effectibus nature quod est contra oium pñoꝝ radices ꝛ conclusiones. Patet ergo q oportet q mūdus hēat vnum efficiens sagacissimuz ꝛ sapientissimum a quo entia cuncta seriatim ministrentur.

¶Cum induxit alga.sententiam.vult hoc in loco eam examinare.ꝛ primo proponit quoddā ꝛ inquit.dicimus nos q verba huius hominis in hoc loco valde sunt admiranda.i.admiratione digna.(Ipse enim.)Narrat dictū Alg.deinde ibi.(Unde alga.)ponit eius errorem.inquit ergo.ipse ēm obiecit pñis quodam argumento.d.q ipsi nequeunt.i.nō possunt asserere efficientem preter corpus celeste.i.quia hñt dicere corpus celeste esse primum agens.cuius rationem inquit.quia indigerent responsione cuiusdam ra-

UVA. BHSC. IyR_120_2

dicis.i.cuiusdã argumẽti fundati in quodã principio:quã radicẽ ipse negãt:z explicat illã.d.vz q celi appropriantur ppriis mẽsuris rõne causę appropriatis Iz alias mẽsuras habere pñt.z dicta cã approprians opz q sit antiqua.¶Debes scire q argumẽtũ alga.fundat in hoc. Phi ꝯcedũt qđ corpora celestia hñt secũdas mẽsuras ab extrinseco:sic q alias ab eodẽ habere pñt.dicebat mõ alga.hic cã appropriãs.opz vt sit antiqua.i.eterna:et agat p voluntatẽ:quare ergo plus egit hãc magnitudinẽ ꝯ illã.hec igitur vis fuit argumẽti alga.z tra phos.(Vñ alga.)hoc in loco apponit alg.errorẽ.¶Debes scire q appropriãs apud auer.idẽ est qđ agẽs volẽs. hoc autẽ duob⁹ modis innenit.vno mõ qñ põt p volũtatẽ ei⁹ agere effectũ indifferẽtez a pte vtriusq;sui.s.z effect⁹.qñ ex pte sui agere põt vtrũq;z qñ a parte effectus põt esse receptio indifferẽs ad vtrũq;:sicut.¶.g.põt diues dare tibi pecunias:z nõ põt.z tu recipere z nõ.aliud est agẽs per voluntatẽ z intellectũ:put agit id qđ ẽ natũ effectus recipere:z nõ sic. Et ꝺ hoc agẽs volũtate p quãto agit effectũ z intelligit z vult fuũ:z ab illo non expectat aliqđ remunerationis:z hoc respectu ꝺ agẽs volẽs.primo mõ leges ponũt deum esse.rerũ auctorẽ.scdo mõ phi vt visum est loco hoc.inquit mõ Auer. vnde alga.errauit in hoc loco in intẽtione nois appropriãs.i.propter equiuocationẽ hui⁹ nois appropriãs.i.agẽs volẽs.qz appropriatio de q̃ locuti sunt phi:dissimilis est appropriationi loquẽtiũ.i.qz aliter capiunt agẽs appropriãs theologi:alr phi.z hoc declarat.d.loquẽtes nãq; intẽdũt per hoc qđ distinguũt res a suo simili vel a suo ꝯrario.i.intelligũt appropriãs pagẽte ꝛcipiẽte duo opposita sil⁹ posita indifferẽter fieri:nõ q sapiẽtia inclinet vnũ ipsoꝝ similiũ vel ꝯrarioꝝ magis ꝯ alterũ.i.intelligo indifferentiã rerũ:prout equaliter possibilia sunt fieri:ad quoꝝ neutrũ plus inclinat intellectus agẽtis magis ꝯ ad alterũ.est ergo appropriãs vno mõ agens potẽs agere opposita similia possibilia fieri equaliter:ad quoꝝ neutrũ plus inclinat ꝯ ad alterũ.(Sed phi.)ponit scdm modũ.z inquit. sed phi in hoc loco intendũt per dictã appropriationẽ q sapiẽtia inferat in effectu id qđ hz de sua natura.z addit.z hec.i.sapiẽtia talis non mõ est agẽs verũ cã finalis.cuius rõne dicit:apud enim phos nulla est quantitas.i.magnitudo: neq; qualitas.i.forma in aliquo entiũ que non sit ppter suã supremã.i.gratia prime sapiẽtie tã ꝯ gã finis.z ppter illã tã ꝯ ppter agens.ergo illa sapiẽtia est finalis z agẽs cã.(Quare non.)Quia dixit sapiẽtiã primã dare id qđ nature rei cõpetit quoddã cõducit.z inquit. quare non euadet quin sit vnum duoꝝ.i.quin recipiens non recipiat ppter vnũ duoꝝ.vz.aut qz hoc est necessarium simplr de natura actus.i.effectus vel oppositionis illi⁹ entis:aut qz est sm bene esse.i.sm melius.verificat ergo secundus modus sic. appropriãs est agẽs intelligẽs z volẽs id qđ nature rei conuenit aut sm necessitatẽ simplr:aut sm melius nullã expectãs retributionẽ ab effectu.cõueniunt ergo z differunt.conuenitunt quidẽ primo:qm tã agens primo mõ ꝯ scdo mõ sunt volẽtia z intelligẽtia.differũt primo.qz agẽs primo mõ est in differẽs ex parte vtriusq;:sed scdo mõ est determinatũ ad vnum.s. ad id ad qđ natura expetit:aut necessario aut ppter melius z harũ ꝺditiones tetigit auer.aliquas in litera vt patet.(Si enim.)Declarat qđ dixit.dixit enim qđ omnis qualitas z omnis quantitas producta est a sapiẽtia illa.hoc ostẽdit dicẽs.si em in creatis esset aliqua qualitas vel qualitas nõ ꝓducta ab illa sapiẽtia.sequitur attribuere primo creatori id vile qđ non deberet attribui alicui vilissimo artifici materiali:qm agenti materiali competit agere sine sapientia.z hoc competeret deo.ergo id quod competit vilissimo competit deo.(Nã.)adducit exẽplũ quasi ꝙuenies.z inqt.nã nullũ est dubiũ q ꝺlibz

Quid sit appropriãs.

UVA. BHSC. IyR_120_2

effect⁹ ab aliquo artifice fact⁹ diligat:⁊ cū puisiōe ab eodē magistro fiat. si igit hoc cōpetit reb⁹ hic:cētō magis reb⁹ ibi:(Et iō.) hic ꝺducit correlariū. ⁊inq̄t.⁊ iō sepata seu remota sapiētia ꝑmi ab operib⁹ nāe ēt remouet cā ab oib⁹ effectib⁹ nāe:qō est ꝺ oim ꝓh⁹ radices.i.ꝓncipia ⁊ ꝯclusiones.⁊ tūc cō cludit ꝓpositū qōdā.ꝺ.ptz ꝙ ꝙ opz ꝙ mūd⁹ habeat vnū efficiens sagacissimū ⁊ sapiētissimū a quo entia cūcta seriatim ministrent.Et cū hec sint ita: pōt ad formā argumēti dici.s.ꝙ corp⁹ celeste nō est ꝑmū agēs: qz dependet ab aliquo agēte appropriāte sibi q̄ntitatē ⁊ q̄litatē ab eterno.⁊ qñ arguit ꝺ:qm tūc illud agēs posset agere vtrūq; ⁊c.nego ꝓnaz:qm illō appropriās nō ē vniuoce dicti cū agēte ꝺ quo loquunt hi sagit.n.ꝙ volūtatē ⁊ intellm ꝑm necessitatē rei passiue:vt dictū est.⁊ iō corp⁹ celeste nō pōt recipere q̄ntitatē maiorē nec minorē:qm nō habuit illā tm̄ pp agētis desideriuz: sed ex determinatiōe sue nāe:vt dictū est.ꝑm⁹ ergo motor incorpore⁹ est: vtrū vero celeste corp⁹ possit eē sub maiori vel minori magnitudine.vtrū sapiētia primi sit ad oēs res:⁊ quo sit:⁊ qd volūtas primi:⁊ quo concurrit dicta sunt in alijs disputationib⁹:ideo nō expedit hoc in loco repetere.

¶Et sic sit finis expositionis None disputationis.

¶Decima disputatio Alga.cum phis:in qua ostēdit debilitatē ipsorum in eo qō asserunt.s.ꝙ ipse deus scit genera ⁊ species vniuersali modo.

DUBIUM PRIMUM.

IT Alg.quia apud hanc opinionem concedentes ens concluditur in duobus.vz.in antiquo ⁊ innouato.⁊ nihil est apud eos antiquum nisi deus et sue denominationes.⁊ omnia preter eum innouata sunt sua propria voluntate.Concluditur igitur ab istis suppositis vna propositio necessaria in scientia dei.vz.ꝙ oia sciuntur ab eo.Quia oia vult et sua propria voluntate innouantur.supposito ergo qō ipse vult et scit id qō vult.ergo ipse deus est vnus necessario:⁊ quodlibet vnum scit alia preter seipm̄.quare apud istos omnia sciuntur ab eodem deo benedicto: et hoc patefactuz est eis:supposito ꝙ ipse vellet mundi innouationem.

¶Cū expedita sit disputatio nona.hoc loco decimā aggredit q̄ est q̄dām ad sciam dei ptinēs:⁊ ad eⁱ⁹ cōpōnē:qz vt dixi.qō de scia: est qō de cōpone dei er denominatiōe ⁊ subo:vt visuz est.ꝙ dicendū est de scia ꝑmi:lz sit ī pte dictū:⁊ q̄si vltⁱ⁹.H aūt ad pticulariora ꝺescēdit.ꝑmo ꝙ alg.ꝯcludit ꝓpositionē vnā in qua erit vis cōnis.accepit ꝙ añcedēs q̄si cōpositum:⁊.ꝺ.qz apud ꝯcedētes hāc opinionē ꝯcludit.i.diuidit ens ī duob⁹.vz.i antiquo.i. eterno ⁊ innouato.i.nouo.est ꝙ ꝑma ps:oē ens est eternū vel nouū. Et nihil est apud eos antiquū nisi de⁹ ⁊ sue denoiatiōes.i.sua attributa⁊ oia preter eū innouata sunt.ꝓpria volūtate.est ꝙ scōa ps.ꝙ oē ens ꝑter deū nouū est: ⁊ sol⁹ de⁹ eter⁹ oia noua agēs sua volūtate.hoc est totū añs.tūc dedit.ꝓpositionē q̄si ꝓns.ꝺ.cōcludit igit ab istis suppositis vna scia necessaria in scia dei.vz.ꝙ oia sciunt ab eo.cui⁹ rōnē.ꝺ.qz oia vult.⁊ sua ꝓpria volūtate innouātur.(supposito ergo.)Cū cōcludit illā propositionē adhuc procedit.⁊ primo accepit illāmet⁊ post infert alterā.⁊ inquit.supposito ergo qō ipse vult:⁊ ꝙ sciat id qō vult.ergo ipse de⁹ est vnus necessario.hec q̄ntia tenet:qm̄ vna est ꝑma volūtas ⁊ vna est ꝑma scia.tūc accepit maiorē:⁊ quodlibet vnū sup.intelligēs ⁊ sciens ⁊ volēs scit alia preter seipsum ⁊ apponit

UVA. BHSC. IyR_120_2

minor accepta. s. q deus sit deus sciens &c. cōcludit tunc conclonem. d. quare apud istos oia sciuntur ab eodem deo benedicto. habentur ergo due propositiones. prima deus scit oia. scōa deus scit oia extra seipsum. (Et hoc.) Confirmat hoc auctoritate eorum. dicens & hoc patefactum est eis. supposito q vellet innouationem mundi. i. hoc maxime patet supposita mundi nouitate ſm theologos. hoc igitur est intentum huius loci.

BUERROJS.

Scimus nos q Alga. prepositus hec verba modo preambuli: vt posset comparari inter dicta sutispius & philosophorum verba in dei scientia. Et est notandum qō hec verba sufficientiora apparent ex improuiso cꝫ philosophorum verba. qui enim bene respicit loquentium dicta patet q ipsi ponunt eum hominem eternalem prout assimilant scientiam dei in creaturis scientie effectuum qui fiunt humana voluntate. Et si aliquis eis dicat qō sequeretur ex hoc qō desit corpus: dicent qō eternale. Et si iterum eis dicatur quod corpus est innouatum. oportebit eos ponere hominem sine materia omnia entia agentem. ergo erunt hec verba poeticalia & similitudinaria. ¶Sed si diligenter respicerentur: apperet clare locus erroris. nihil enim magis distat a natura generabilium & corruptibilium entium cꝫ eternalis natura. & si sic. non ergo potest verificari qō reperiatur vna & eadem species differens in eternitate: & non eternitate. Sicut vnum genus differt seu variat se suis dividentibus differentijs. distantia enim eternalis ab innouato maior est distantia specierum abinuicem. Unde mirandum est qualiter potest individuum sensibile ad occultum seu ignotum transferri: cum ipsa abinuicem sunt in gradu contrarietatis: & si forte communicarent aliquo modo est tantum equiuoce. Quapropter non debet transferri individuum vnius eorum in alterū: scilz de noto ad ignotum. Et visio que addita est super humanū intellectum in homine non potest predicari de re: nisi de potētia mouente localiter ex voluntate: & de comprehensione presenti ex sensibus. Et sensus non sunt dicto deo attribuendi: & maxime ne cꝫ motus localis. Loquentes tamen ipsi attribuunt deo sensus tres: & remouent ab eo motum absolute. Unde aut ipsi attribuūt vitam similem vite animalium que dat necessario humanā scientiam: aut dicent qō erit eadem cum comprehensione: vt dicunt philosophi. s. qō scientia vel comprehensio dei idem est quod vita in ipso deo. Rursus voluntas animalium est appetitus ducēs ad motum: & est sine dubio in homine & alijs animalibus quisio vt perficiat id quod defuit a seipso. ergo ſm hoc opz qō ipse deus habeat appetitum propter quendam defectum: ita qō sit causa motus & actus tam in se cꝫ in alijs. Unde mirandum est qualiter sit voluntas eternalis causa noui operis siue adiutor voliti & ipsi

UVA. BHSC. IyR_120_2

actionis. Vel qualiter potest imaginari quis voluntas ⁊ appetitus ante opus ⁊ in tempore operis: ⁊ post q̄ sit vna ⁊ eadem: et non contingat et permutatio. Amplius cum appetitus causa sit motus: ⁊ motus nō reperiatur nisi in corpore. ergo appetitus nō reperitur nisi in corpore animato. Et quia philosophi cauent sibi talia absurda: ideo volūtas appetēs eos. videlz. diuina actus est procedens a scientia. Sed scientia inquātum scientia est de duobus contrarijs: sequitur necessario q̄ quodlibet ipsorum contrariorum procedat ab eo: sed diceret quod nobilior ipsorum procedat potius q̄ vilior: scilicet ab illo sciente. Et ideo dicunt quod tres sunt denominationes in deo: scilicet quod scit: ⁊ quod est nobilis. ⁊ quod est potens: ⁊ dicunt quod eius voluntas scurrit in entibus iuxta suam scientiam: ⁊ posse ipsius non variat suam voluntatem. Hec est opinio philosophorum in presenti proposito. Unde qui de secta veritatem diligentium cupit esse: ⁊ in amenis demonstrationibus delectatur: potest clarissime distinguere ambages loquentium a vigore philosophorum. Unde dicim⁹ quod beatus est cui deus preuidit in veritate dilectum. Preterea post q̄ alga. determinauit ⁊ ostendit vias ex quibus loquentes asserunt scientie denominationem: vt clarius potuit incepit comparare inter illas vias ⁊ philosophorum vias in istis denominationibus: ⁊ est sine dubio opus rethoricale: ⁊ hec sunt verba sua.

Choc in loco propositiones alga. examinare intēdit: ⁊ primo narrat qua de causa accepit propositiones eas: ⁊ inquit. dicimus nos q̄ alga. presupponit hec verba modo preambuli: vt possit comparari inter dicta suūpsi⁹ in dei scientia ⁊ verba philosophorum. vult dicere q̄ ideo preposuit illas p̄positiones vt possit recte comparatio sue opinionis: ⁊ peripatheticorū intelligi ⁊ perfecte perpendi. (Et est notandum.) hoc in loco intendit declarare quomodo differūt verba seu opinio eius a verbis: seu opinione philosophorum. ⁊ inquit. ⁊ est notandum q̄ hec verba sufficientiora apparēt ex improuiso q̄ verba philosophorum. est ergo differentia q̄ opinio alga. est famosior ⁊ apparentior opinione peripateticorum. ⁊ dixit. (Ex improuiso.) Quoniam perspectis rationibus vtriusq̄ partis opinio alg. certior habetur: vbi tamen immorabitur: ⁊ rationes considerabuntur opinio peripateticorum reperietur verior. (Qui enim bene). Quia dixit q̄ opinio alga. est apparentior ex improuiso hoc declarat. videbis debes scire q̄ illud est notius quod plus est famosum: illud est famosius quod magis consuenit dici: illud magis consuenit dici quod in aliqua secta ponitur: ⁊ hoc totum dicitur. 2. metaphy. commen. 14. cum igitur deum intelligere ens extra se: omnia facta ponatur in secta aliqua: ideo hoc est notius ⁊ apparentius. Quod autem deum intelligere omnia extra se sit positum in lege auer. hoc in loco declarat. ⁊ inquit: qui enim bene respicit dicta loquentium: patet q̄ ipsi ponunt deum hominem eternalem: quod apparet prout dei scientiā in creaturis assimilant scientie effectuum qui sunt humana voluntate: dicunt enim q̄ quemadmodum homo sua voluntate facta sua scientia cognoscit. sic deus qui est homo eternus sua voluntate facta per suam scientiam cognoscit: ⁊ per consequens extra se noscit omnia. Ergo argumentum p̄t

UVA. BHSC. IyR_120_2

sic componi.omnis homo cognoscit sua opera extra:sed deus est homo.ergo deus cognoscit sua opera extra se.ecce quomodo opinio alga.famosior est sm leges.(Et si aliquis.)Obijcit contra leges.& inquit. & si aliquis eis dicat.q̄ si deus est homo eternus.ex hoc sequit.q̄ deus sit corpus.¶Respondet pro eis.dicens.dicent q̄ est eternale.i.dicent non esse inconueniēs deum esse corpus eternale.(Et si iterum.)Obijcit scō contra leges.dicens. & si iterum eis dicatur q̄ corpus sup.omne est innouatum.i.nouum.¶Respondet.dicens.oportebit eos ponere hominem sine materia agentem omnia entia:& tunc concludit fere falsitatē huius opinionis.&.d.ergo erunt hec verba poeticalia.i.ficta.& silitudinaria.¶Debes scire q̄ opinio. dicēs deum esse hominē eternū forte potest verificari de lege nostra.ponim⁹ enī xpm fuisse deus & hominē qui post resurrectionē homo adhuc existit & eternus:& hec est fides nostra sine dubio firma & certissima:& hec nō potest rationibus impugnari:neq; rationibus approbari: sed solum ex testimonio prophetie & eorū qui tēpore suo vixerunt qui scripserunt acta eius:que nō possunt reduci nisi ad virtutē dei. Uel forte potest verificari de lege eius. ponit enim lex eius q̄ deus brachia & pedes & reliqua mēbra habeat:erat enim populus ille cui mahomet predicauit adeo grossus & rudis: q̄ oportebat illi hec talia apponere: & ideo hec opinio ad eos potest trahi:et forte q̄ hec opinio ducitur de lege cōmuni:quā poete coluerunt:hi enī multos ponunt deos:& vnū Jouem:& dicunt ipsum esse hominē eternū:& hec forte est intentio Auer.hic.dicit enim q̄ hec opinio est poetica & metaphorica.Sed quomodocunq; hoc sit dictum.s.q̄ deus intelligit extra se entia facta:quia assimilatur homini:vel quia est homo perfecte.(Sed si diligenter.)Hoc in loco arguit contra opinionem hanc.& primo arguit q̄ homo generabilis non potest esse vnius nature cum homine eterno.& ratio sic componitur.quecunq; maxime distant non possunt esse vnius & eiusdem nature:sed homo eternus & homo generabilis maxime distant:eternū enī & generabile differunt plusq̄ genere.ergo nō possunt esse vnius nature.huius primo accepit maioris vim.& inquit.sed si diligenter respiciantur apparebit clare locus erroris:nihil enī magis distat a natura generabiliū & corruptibilium entiū q̄ eternalis natura.ex hoc vult habere maioris vim.deinde accepit cōclusionem.& inquit.& si sic.ergo nō potest verificari q̄ reperiatur vna & eadem species differens in eternitate:& non eternitate.i.corruptibilitate.(Sicut vnum genus.)Hic potest signari scōa ratio.& potest componi in hunc modū.due species nō possunt esse vnius nature.& hanc apponit.d. sicut vnum genus differt seu variat se suis diuidentib⁹ differentijs.i.sic q̄ vna species non est altera propter variationē differentiarū: & sic habetur maioris virtus:deinde accepit minorē.& inquit.distantia enī eternalis ab innouato.i.corruptibili maior est distantia specierū adinuicē.ergo vis minoris est:sed natura eterna & natura generabilis differūt specie.immo plusq̄ specie.ergo non possunt esse vnius nature.& sic habet⁹ vis rationis scōe. (Unde mirandū.)Hic potest signari tertia ratio que sic cōponitur.nullū individuum sensibile potest trāsferri ad individuū insensibile.individuū generabile est individuū sensibile:& individuū eternū est individuū insensibile.ergo individuū gnabile nō potest fieri individuū eternū.Dicit ergo. vnde mirandū est qualiter pōt individuū sensibile ad occultū seu ignotū.i. insensibile trāsferri:hec est maioris vis.cuius probationē apponit.dicēs. cum ipsa adinuicē sint in gradu contrarietatis.i.cum gradualiter contrarientur.& addit.& si forte cōmunicarent aliquo modo est tantū equinoce.i. analogice.& tunc apponit conclusionē.d.quapropter nō dz transferri indi-

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

aliquum vnius eorū ad alterū.s.de noto ad ignotum. ¶Debes scire quod quedam lex antiqua vt paganorum ponebat quosdaz hoies fieri eternos z deos.dicunt enim q̄ qui potant aquā in quodam loco diuino.z recipiunt cibum ab eodem loco fiunt eterni z dij. ¶ Contra hos arguit auer.3.meta. commen.1.5.z inquit.z si accipiunt potum ab illo loco :z cibum ab alio : vt non moriantur:mirum quid est quomodo qui indiget cibo z potu remaneat in eternum.cibus enim z potus non sunt necessarij nisi vt restaurent corruptum:quo igitur remanet eternū illud quod est innatum corrumpi? ¶Sed debes scire q̄ forte auer. hic refert fabulam illam poetarum qui dicunt esse quēdā cibū quem ambrosiam appellant:z quēdā potū quem nectar esse dicunt:quibus absumptis homines fiunt eterni z incorruptibiles virtute illorū.modo cōtra hoc instetit auer.in tertio meta.z hoc in loco. et forte illud poetarum meta.est dictum z nobis pronunciat aliquid mōris. dat enim intelligere nobis q̄si quis nostrum virtutē prosequitur:z vitium fugiat:hic q̄s moriet̄ nō simplr moriet̄:q̄s virtus eius viuet z post. i scientijs z hoc est quod auer.retulit in ꝓhemio octaui.z primi physi.vbi dicit quod speculatiua perfectio in scientijs speculatiuis est vita eterna ꝑ fatuos.i.poetas:quos fatuos appellat ꝓpter latētiā verborū.z hoc etiā Solon dixit.neminē laudari in vita:z laus sua vita est eius:vt Aristote.dicit primo ethi.(Et visio) hoc in loco quarta potest oriri ratio:z in hunc modum componitur. ois homo mouetur z sentit:sed deus non mouetur neq̄ sentit:ergo deus nō est homo.huius apponit quedam verba ex quibus potest colligi maior.z inq̄t.z visio que addita est super humanum intellectum in homine.i.z visio que homini cōpetit nō obstāte q̄ ei cōpetit intellectus non pōt ꝑdicare de re.i.nō inest alicui rei nisi de potentia mouente localiter ex voluntate.i.nō pōt inesse alicui rei:nisi illa res existat motiua suiꝑsius.z etiā predicatur de comprehensione presenti.i.tpali ex sensibilibus.i.z in eo inest qō cōprehendit cū tpe.Et per hoc eligitur hec maior q̄ ois homo duo dz.s.sensum z motū:q̄s vnū istorū nō inuenitur sine altero.Deinde accepit minorem.et inquit.z sensus nō sunt dicto deo attribuēdi.z maxime neq̄ motus localis. est ergo minor:sed deus nō sentit neq̄ mouetur:ergo deus nō est homo : et hec est huius loci quarta ratio(Loquentes tñ)hoc in loco solr.quādā induxit cuiusdā secte.z inquit.loquentes tñ ipsi attribuunt deo tres sensus:z remoueat ab eo motum absolute. ¶Debes scire q̄ duo sunt sensus ꝓpter necessariū simplr:vt gustus z tactus.hi em̄ insunt aialibus ꝓpter necessitatē: q̄s priuatio horū corruptio est quedā:sed visus odoratus z auditus sunt ꝓpter melius.z honorabile.insunt em̄ aialibus pfectis ꝓpter excellentiam z perfectionē eoꝝ super alia aialia.Vult ergo secta illa deum esse hominez eternum z habere tres sensus tantum.q̄s enim eternus ideo caret gustu z tactu.gustu quidem:q̄s eterno non competit cibari:ergo per ꝙsequēs nec gustus.tactu vero q̄s separatus est a potentijs z qualitatibus elemētorū: ergo caret illis:quia ꝺo homo est:qui aialis:est diuinū z perfectissimū.z ideo cōpetunt ei sensus qui non denegant a perfectissimo animaliū.s.visus auditus z odoratus.z sic ꝓpter opinio hec.(Unde aut.)Hoc in loco reprobat hāc solr.z inquit.vnde aut ipsi attribuūt vitā simile vite animalium que dat necessario humana scia.i.aut vita dei erit similis vite animalium que consistit in scire humano:aut dicent q̄ vita dei erit eadem cum comprehensione vt dicunt phi.s.q̄ scia vel comprehensio dei idē est qō vita in ipso deo.i.aut vita eius erit alterius rationis solum consistens in speculatione. primum non destruit auer.neq̄ scōm approbat.attamen potest hoc modo compleri rō.s.sed primo modo dici non pōt:q̄s vita aialis consistit in participatio-

Fabule.

perfectis uis ēvita.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ne anime nutritiue a calore naturali: vt dicitur in lib. de morte ⁊ vita. ergo non potest viuere vita vniuoce dicta cum vita animalis ḡnabilis: ergo viuet vita equiuoce. s. solum in speculatione consistens: ſz vita speculatiua est cum carentia omnium sensuum: vt dicit auer. 12. metap. commen. 39. ergo deus non viuit nisi speculatione per carentiam quinq̄ sensuum. nullum ergo sensum habet deus: cuius contrarium dixit lex illa. (Rursus voluntas.) Quia opinio legis sue ponit in deo vel in illo homine eterno voluntatem: ideo inducit quintam rationem contra eos ḡtum ad hoc. ⁊ potest sic componi. omnis voluntas in homine est ducens ad motum: in alijs animalib⁹ est data vt prouisio perficiendi id quod imperfectum est: sed per eos deus hz voluntatē: ergo hz motū ⁊ quēdam defectū qui perficit sua volūtate. cō clusio falsa ⁊ non ꝓpter figurā: ergo ꝓpter ꝓpōnes: ⁊ nō ꝓpter maiorem: vt dicā: ergo ꝓpter minorē: ergo deus caret volūtate ⁊ appetitu: huius apponit primo maiorē. d. rursus voluntas animalū est appetitus ducēs ad motum. ⁊ tam in hoīe: ḡ in alijs aialibus sine dubio est prouisio vt perficiat id qō deficit a seipso. hec vis maioris. ergo ꝑm hoc. i. ergo si concedit deum habere voluntatem: opz q̄ ipse deus habeat quēdam defectum: ita q̄ ille appetitus sit causa motus in se. s. suū ipsius ḡ in alijs. i. ḡ in mouendo omnia entia que sunt in mundo. ¶ Debes scire q̄ voluntas composita est animali ꝓpter duo. s. ꝓpter motū: ⁊ ꝓpter eius imperfectionē. ꝓpter motū quidem: qm̄ cū aial mouet nisi motū velit ⁊ desideret ipsum nō cōtinuaret: ⁊ sic nūq̄ ad finem veniret: immo nō inciperet ipsum. Propter imperfectionem vero est primo: quia si animal esset quid summū: cui nulla deesset perfectio: sine dubio nō appeteret aliquid extra se. sed appetitus suus esset suū ipsius. scdo quia voluntas est in acquirendo. vbi ergo aial totū esse rei haberet ⁊ esset quid summū nō appeteret. ⁊ cum hoc ita sit: apparet vis rationis Auer. in hoc loco. (Unde mirandum.) Hoc in loco cōfirmat rationem quintam: ⁊ pōt sic cōponi. nulla voluntas eterna est causa noui effectus: siue noui operis: siue noue actionis. Sed voluntas primi est causa noui operis ꝛc. ergo non est eterna: maior declarata est in prima disputatione. minor patet ꝑm suaz sectam. dicit itaq̄. vñ mirandum est qualiter sit voluntas eternalis cā noui operis siue aditor voluntati ⁊ ipsius actionis. s. noue. ⁊ per hec vult habere maiorem (vel qualiter.) Iterum cōfirmat illam rationem: ⁊ pōt sic cōponi. omnis voluntas manēs in opere ante opus ⁊ post opus permutatur: sed voluntas primū non permutatur: ergo non manet ante opus neq̄ in opere neq̄ post opus. dicit ergo. vel qualiter potest imaginari quis voluntas et appetitus ante opus: ⁊ in tēpore operis ⁊ post q̄ sit vna ⁊ eadem: ⁊ nō contingat ei permutatio: ⁊ ex hoc vult vim maioris: quō quidem hec ratiovim habeat in prima tactum est disputatione. (Amplius.) Confirmat iterum et rationē illā: ⁊ potest sic cōponi. omne⁹ qō mouetur corpus. omne appetens mouetur. ergo omne appetēs corpus: hui⁹ tangit minoris vim. d. amplius eū appetitus causa sit motus. ⁊ per hoc habere vult q̄ omne appetēs mouetur que fuit minor. deinde tangit maioris vim. d. ⁊ motus non reperiat nisi in corpore. i. ⁊ omne quod mouetur est corpus. tunc apponit cōclusionē. d. ergo appetitus nō reperitur nisi in corpore animato. i. ergo omne appetēs est corpus ⁊ animatum. (Et quia philosophi cauent.) Nunc ex dictis opinionem ꝓpriam de hoc vult colligere. dicit ergo. ⁊ quia ꝓpi cauent sibi talia absurda: ideo appetens eos voluntas. vz. diuina est actus procedens a scientia: i. est oppositio subordinata scientie. Sed obiicit cōtra statim. d. sed scientia inquātū scientia est de duobus cōtrarijs. sequit necessario q̄ quodlibet ipsoꝝ ⁊trarioꝝ ꝓcedit ab eo. Respōdet ⁊ bene ⁊ dicit: sed dicēt q̄ nobis

UVA. BHSC. IyR_120_2

liot ipsoꝝ actuũ ꝓcedit potius ꝙ̃ viliot.ſ.ab illo sciente.i.deo.est ergo sol. q̃ si scientia sit dnoꝝ:tñ voluntas in nobiliorem se transfert(Et ideo)Ex hoc cõducit correlariũ auer.d.q ideo dicunt q̃ tres sunt denominationes in deo.ſ.q̃ scit.i.scientia.q q̃ est nobilis.i.nobilitas.q q̃ est potens.i.potẽtia.scientia ergo q voluntas q potentia sunt tria dei attributa.Et dicunt q̃ eius voluntas currit in entibus iuxta suam sciam.i.tñ currit ꝫtũ scientia primi sibi demonstrat.q dicunt q̃ posse ipsius non variat suam voluntatez: hec est opinio philosophorũ in ꝓsenti ꝓposito.Et tunc addit ꝯdicit.vñ qui de secta diligentium veritatem cupit esse:q in amenis demõstrationibꝰ delectat põt clarissime distinguere ambages loquentiũ a vigore phorũ vñ dicimus q̃ beatus est cui dens prenidit veritatis dilectũ.q cum auer.dixisset hoc:ordinem dicẽdoꝝ adiũgit in lib.alga.q sermo eius patet. ¶ Debes scire q̃ auer.in duobus principaliter cõtradicit legibus.primo in eo q̃ reputat legem nostram ponere deũ hoiem eternũ.Scõo in eo q̃ nos q alij ponunt in deo volũtatem.illud quod dicit in secundo nihil est:q rationes sue hic nullius sunt valoris:vt in primo declarauj disputatione:ideo opus est vt recurras in illum locum. ¶Sz in primo põt esse difficultas:q adhuc ipse non intelligit legem nostram.forte enim audiuit sic dicere.lex enim nostra deum non ponit esse hominem quiditative:sed ponit naturam diuinamvnj nature humane:sicut natura hominis vnĩ ſuppoſito ſortis et platonis: et hec natura quasi coniuncta est Xps:et ideo nõ cõcedimus deũ esse hoiez formaliter eternũ sicut hanc.homo est animal.hec enim predicatio est per se z formalis.illa autem.deus est homo.est denominatiua:sicut dicunt nostri theologi.et ideo rationes auer.vadunt ad cecum:arguunt enim contra illud qõ nos non dicimus:et fingunt illud quod nulla lex ponit.

Duplr auer.q̃tra dicit legibus

ALBA. DVB. ij.

MIt Algazel. Sed possumus dicere philosophis sic. Dos opinaminiq̃ mundus sit ab eterno non innouatus voluntate.qualiter ergo vos scitis q̃ ipse sciat se ipsum nisi rationem claram super hoc ducetis. Rursus sententia verborum Aui. super hoc reducitur ad primum:quia primum est sine dubio ens sine materia:q quod sic se habet purus intellectus est:ergo omnia intelligibilia manifesta sunt sibi:quia id quod nobis est magnum obstaculum in rerũ comprehensione est sine dubio materia seu impedimenta que ab ea oriuntur vt regimina temporalia:q ideo cessato impedimento q dimissis carnalibus voluptatibus q turpibus moribus:tunc nobis apparent intelligibilium varietates lucide:nam ob hoc humanus intellectus reducitur de potentia ad actum:hucusq̃ sunt alg.verba philosophorum nomine.postea vero redarguit ipsos dicens.vos dicitis quod primus est sine materia:vnde si per hoc intenditur quod ipse non sit corpus neq̃ fundatus in corpore:imo est per se existens absq̃ locali appropriatione:dicimus q̃ hoc est concedendum. Amplius dicitis quod id quod sic se habet est separatus intellectus:vnde petendum est a vobis si intenditis ꝓ illo intellectu illud quod intelligit alia entia:dicimus quod hoc propte est nostra quesitio:qualiter ergo ponitis eum de proposi-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tionibus sylli nostre questionis. Si forte intenditis pro eodē intellectu q ipse deus intelligit seipsum: forte concederent hoc aliqui philosophorum: z forte non. Et ideo sequitur ex hoc q id quod intelligit seipsum alia intelligit. Maxime quia hoc non est a philosophis concessum nisi ab Aui. tantum: z ideo postea speculandum est oportet q concludatur per demonstrationem. Et si forte diceretis q resistens comprehensioni sit materia: sed ibi non est ponenda materia: ergo ꝛc. Nos vero dicimus: q forte dicte comprehensioni non tantum materia resistit: sed id quod intelligi debeat per vocabula harum propositionum declarabimus in libro quodam a nobis fiendo post hunc librum: cuius nomen erit liber comprehensionum intellectus.

Thoc in loco Alg. primo arguit contra philosophos. z dicit. Si possumus dicere philosophis sic: vos opinamini q mundus sit ab eterno non innouatus voluntate: qualiter ergo vos scitis q ipse sciat seipsum nisi rationē claram super hoc ducetis? Debes scire q quia mundus est eternus: ideo
Nota. potest suspicare ipsum non scire mundum: quoniaz scientia dei est propter gubernationē mūdi. Si igit mundus gubernatione caret videtur q deus non sciat ipsum: si autē eternus ponitur eo ipso gubernatione carere videtur: cum eternum cadere nō possit in caducum: ergo ex eo ipso q mūdus ponitur a sapientibus eternus: eo ipso videntur philosophi dicere deū nō scire res ipsius mūdi: z ideo cū phi ponāt mūdū eternū: si dicūt deū scire ipsum hāt hoc ratione fortissima ꝑbare: z hec est snia huius partis. (Rursus snia.) Cum induxit vnum argumentum probans deū nō scire mundū: hoc in loco arguit in contrariū: potest vis rationis sic cōponi. omnis intellectus purus habet intelligibilia omnia sibi manifesta: sed intellectus diuinus est purus intellectus: ergo intellectus diuin⁹ habet manifesta sibi omnia intelligibilia. maior probatur ex hoc q materia z appendicie eius impediunt comprehensionem: ergo cessantibus his intellectus remanet summe purus z capax comprehensionis omnium intelligibilium. minor prosyllogizatur sic. omne ens sine materia est purus intellectus. primum est ens sine materia. ergo primum est purus intellectus. primo ergo apponit probationem minoris: z inquit. rursus sententia verborum aui. super hoc reducitur ad primum. i. principium: z accepit minorem. d. quia primum est sine dubio ens sine materia: deinde accepit maiorez. d. q quod sic se habet est purus intellectus. Tunc suppositis maiori z minori syllogismi principalis accepit conclusionem. d. ergo omnia intelligibilia manifesta sunt sibi. deinde dedit rationem maioris: z inquit: quia id quod nobis est magnum obstaculum in rerum comprehensione est sine dubio materia seu impedimēta que ab ea oriuntur z explicat illa. d. vt regimina temporalia: z ideo cessato impedimento z dimissis carnalibus voluptatibus z turpibus moribꝰ: tunc nobis apparent intelligibilium veritates lucide: nō ob hoc: idest propter cessationem z sedationem voluptatum intellectus reducitur de potentia ad actum: z hoc est quod Plato ait: q cum in pueris sedantur motus z humiditates scientia in eis incipit oriri. z. 7. phyſi. commen. 20. dicitur. sedendo z residendo fit anima sciens z prudens. inquit auer. q hucusq; sunt
Prīa qō. verba alg. inducta nomine philosophorum.

Sed dubitāt quidā. an materia prohibeat comprehensionem: z videtur quod non: quoniam substantie separate maxime comprehen-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ferentur a nobis cū sint simpliciter sine materia: cuius oppositū pspicuū est. ¶ Hoc in dubio dixerūt quidā q̄ materia nō ꝓhibet cōprehēsionē: primo qm̄ qō est pars q̄ditatis existat ad cōprehēsionē. ois em̄ cōprehēsio q̄ditate pficit. modo vt dicūt materia ē pars q̄ditatis quēadmodū z forma. ¶ Scdo qm̄ qō addit ad esse nō ꝓhibet cōprehensionē: immo addit ad cognoscī: sed materia z forma sunt cāe essendi cōpositis: ergo nō ꝓhibent cō prehēsionē. Sunt z alij qui dicūt materiā: z eius appendicias ꝓhibere cō prehensionē: z hec est opinio Auicē. in. 8. sue meta. cap. 6. vt narrauit hic Alga. est z opinio exponētis. s. Thome in questionibus suis de aia. q. 2. in solutione argumenti quinti. z sicut declarabitur: erit z opinio Auer. Sed q̄ primi qui primā assecuti sunt opinionē horum: ignotant sentētiā: ideo debes scire q̄ prohibitio potest esse ex parte agentis: z potest esse ex parte recepti seu patientis. Si igitur materia ꝓhibet: opz z videre ex qua naz parte: ideo dicendum q̄ z ex parte vtriusq̄. Ex parte passi quidem. Cū em̄ passum fuerit in materia prohibetur a comprehensione. z ideo ari. in lib. de anima: conatus est conducere intellectum esse in se abstractū a materia: z ideo illi qui in materia intellectum immersum habēt inepti sunt ad comprehensionem. Ex parte agētis vero qm̄ cum intelligibilia in materia sint: intelligi nō possunt: eo q̄ intelligibile intantū intelligitur inq̄ntum monet animaz: mouere impeditur a materia: forma em̄ inq̄ntum forma monet: vt Auer. dicit tertio phy. cō. 17. propter qō fuit necessariū esse intellectū agētem: vt auer. testatus est tertio de aia. cō. 18. eo q̄ remoueat materie condi tiones. ¶ Sed debes scire q̄ aliquid potest impedire vnū per se: q̄ pōt in nare illud per accidens. V. g. materia simpliciter impedit per se agens in agendo: que tamen adiuuat in agendo particulare actionem. materia em̄ est id quo agens est hoc z individuū: pro quanto ergo reddit agens in esse idoneo actiuitati: vt sic agens adiuuare dicitur. Simpliciter autē et per se impedit. ¶ Et per hoc ad obiecta. Ad primū dicendū q̄ simpliciter priuatio materie in formis abstractis reddit illas simpliciter intelligibiles: per accidens autem impedit eas intelligi a nobis. sunt em̄ substantie separate summe intelligibiles z per se simpliciter propter carentiā materie: vt auer. dicit scdo meta. cōmen. primo. attamen per accidēs cum sint improportionate nostro intellectui vt continuꝰ hominī: vt sic per accidens priuatio materie causa est impedimenti. ¶ Ad scdm dōm similiter: q̄ materia p se est causa non essendi. per accidēs autē causa essendi pro quanto est sustentās formā. inquit em̄ auer. 7. meta. cō. 37. forma em̄ est pars q̄ cū fuerit est res. materia vero est illud quod cum fuerit nō erit res. Dicendū itaq̄ q̄ materia essendi causa est per accidēs: z ideo per accidens est iuuans ad cōprehēsionem vt dicebatur. Est autē per se causa nō essendi: z ideo per se impedit cognitionem. (Postea reduarguit ipsos.) Cum induxit Alga. verba nomine phoz: hoc in loco inducit obiectiones eius contra illa: z primo proponit hoc. d. postea vero redarguit ipsos. d. vos dicitis q̄ primū est sine materia: est ergo verbū sapientū q̄ deus sit sine materia. Circa hoc petit vnde si p hoc intēditis q̄ ipse nō sit corpus neq̄ fundatus in corpore: immo est per se existens abiq̄ locali appropriatione. i. immo est ita solutꝰ q̄ neq̄ est corpus: neq̄ virtus in corpore: neq̄ in situ vel loco. Verificat hoc. d. dicimus q̄ hoc est concedendū. (Amplius.) Cum induxit dictū sapientū: z verificauit ipsum vno modo: inducit aliud phoz verbum. z inquit. amplius dicitis q̄ id qō sic se hz est separatus intellectus ex quibus duob⁹ potest ratio componi in hunc modum. omne ens sine materia corpore z loco est separatus intellectus. primꝰ motor est ens sine materia corpore z loco. ḡ est pur⁹

Opinio Auicen.
Opinio scī Tho.
Prohibitio duplex.
Nota.
Solutio qstionis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

intellect⁹.minor simpliciter verificata est p alg.insistit ergo ci rea maiorē. ꝛ inquit.vnde petendū est a vobis si intēditis pro illo intellectu illud qō intelligit alia:ita q sit sensus vnus intell⁹ separat⁹:ꝛ intell⁹ intelligens oia alia entia extra se.ꝓtra hoc insistit ꝛ ait.dicim⁹ q hoc ꝑpue est nostra que stio:qualiter ergo ponitis eū de ꝑpositionib⁹ sylli nostre q̄stionis.i.qualiter format de eo ꝑpositio nostre q̄stionis.q.d.est impossibile:qm hoc petimus:ergo nō dz supponi.(Si forte.)ponit aliud mēbrū.d.si forte intēditis pro eodē intellectu q ipse deus intelligit seipsum:ita q intell⁹ separatus:ꝛ intell⁹ intelligēs seipsum sit idē.tūc dicit.forte cōcedunt hoc aliqui ꝓpter ꝛ forte nō.ꝛ addit q ꝛ si sapientes id ꝓcedāt:nō ideo ꝓcedūt:q qꝛ intelligit seipsum q oia alia intelligat:maxime qꝛ hoc nō est a ꝓpria ꝓcessum nisi ab aui.tm.aui.em ꝓcedit primū intelligere se tm:ꝛ per ꝓia ipsum alia intelligere:ꝛ ideo ꝓcludit vnū documentū.d.ꝛ ideo posita speculādū est:opz q ꝓcludat per demōstrationē.(Et si.)Adhuc inducit vim argumēti ꝛ dicit. ꝛ si forte diceretis q resistēs cōprehēsioni sit materia.i.q impedimentum eius est materia:sed ibi.i.in primo nō est ponēda materia.ergo ibi est maxima cognitio.ꝛ per ꝓia intelligit se ꝛ oia. ¶Respōdet.d.Nos vero dicim⁹ q forte dicte cōprehēsioni nō tm materia resistit:ꝛ nō declarat quid aliud resistit:sed remittit se in aliū locū.dicēs.sed id qō intelligi dz per vocabula harū ꝓpositionū.i.quomodo aliud resistat:declarabim⁹ in libro quodā a nobis fiendo post hunc librū:cuius nomē erit liber cōprehensionū intellectus:ibi em exponit quid aliud resistat.qō ergo relinquit nobis manifestum est q nō tantū materia resistit.Qō vero trāstulit ad tēpus est q id declarabitur in libro de cōprehēsionibus intellect⁹ inscripto. ¶Sed ne sub silentio id pertrāseamus opz scire id qō in illo excipitur libro.s.q intelligens tribus modis potest ꝛ intellectū intelligere.Uno modo prout monetur ab intelligibili:sicut materia mouet ꝛ perficit per formā:ꝛ sic intellect⁹ noster intelligit res materiales generabiles.Alio modo vt causat ab intelligibili.ꝛ sic scde intelligentie intelligūt primā a qua causant.quelz.n.intelligentia intelligit primā:put ab illa causat.Tertio mō intelligēs intelligit intelligibilia prout causat illa.primus modus intelligēdi perficitur per abstractionē a materia: nunc em potest noster intellectus intelligere intelligibilia.s.nisi ipsa essent separata a mā saltē sm modū.Et ex hoc appareret q nō tm resistit mā:qm ꝛ si primū sit sine mā:nō sequit q debeat intelligere intelligibilia:qm illud esset verū:vbi intelligeret illa modo quo perciperetur ab eis.s.primo modo. Sed qꝛ primus motor intelligit prout est cā intelligibilū.ꝛ a ꝓhis nō ponitur causa omnū entiū saltē sm opinionem Auicen.ideo scōm impedimentū est:qꝛ nō est causa oim entiū:opz ergo addere.est sine materia:ꝛ cum hoc causa illorū oim.ergo intelligit illa.mō deficit scōm:ꝛ ideo aui.ponit q colcodea intelligat oia:qm est sine mā ꝛ causa oium formarū materialiū.Hec ita q sunt ea que ex illo excipiūtur loco.

Tripliciť pōt itelligēs itell⁹ itelligere

AUERROIS.

Nos dicimus q primus error verborum huius hominis est in eo quod narrauit peripatheticorum verba. Et est in eo quod posuit quasdam propositiones quas tanq primas reputauit:ꝛ non est sic. Immo sunt cōclusiones multarum propositionum. Eo quod declaratum fuit a philosophis quod omne ens sensibile compositum est ex materia et forma quando declaratum fuit eis quod forma est illud ex quo ens

UVA. BHSC. IyR_120_2

est ens: z ab ea pcedit ppria operatio cuiusz entis: ex operatione
sumit esse forme in quolz ente: z qñ inuenerũt q substãtie habent
actiuas virtutes ppias z virtutes passiuas ppias z cões. z qñ
inuenerũt qõ est impoke rem pati ab illa re in qua agit: q: actio z
passio sunt cõtraria: z nullũ cõtrariorz aliud recipit cõtrariũ: im
mo subiectũ recipit ea successiue z vicissim. Tunc conati fuerunt
ponere q oia entia sic se habẽtia cõponũtur necessario ex duab9
substãtijs. s. ex vno actu z vna potẽtia. Etiã inuenerũt qõ substã
tia actualis est perfectior potẽtiali: z tanqz finis in generatione:
deinde ipsi inuestigãtes entiũ formas declarauerunt oportere ne
cessario qõ substãtie gradatim ascendant ad actualẽ substantiã
nudã ab omni materia: quare opz qõ hec substãtia sit tñ agens.
videlicet. nullatenus passibilis: z qõ nulla contingat ei fatiçha
neqz corruptio: quia purus actus est. Et ad talia predicta non p
uenitur nisi ex parte potẽtie: qa postqz substãtia q̃ est in potẽtia
exit ad actũ ex pte substãtie actualis: sequit necessario q̃ perue
niat successio agẽtiũ z possibiliũ ad vnã substãtiã que est purus
actus: z ibi est finis substãtiarũ: z substãtia hec ostẽdit manifeste
put agẽs z mouẽs est in. viij. phycorz. Deinde pcesserũt peripa
thetici vlteri9 speculari in formis materialib9 z inuenerũt q̃ que
dã ipsarũ formarũ ppinquior est ad actũ qz alia put magis puri
ficatur ab omni passione que est signũ materie. et inuenerunt qõ
aia inter ceteras formas purior reperit z maxime intellectus. vz.
aia intellectiua: ita qõ ex hoc surrexit inter eos maximũ dubiuz:
vz. vtrũ intellect9 sit de materialib9 formis: vnde isti inspicientes
cõprehẽsiões formarũ aie reperiẽtes quidẽ eas a materia nudas
concluserunt qõ cõprehensionis causa est sine dubio denudata a
materia. Et quia inuenerũt qõ intellect9 nõ sit passibilis conclu-
serunt ex hoc q forma brutorz caret cõprehẽsione: z quia hz per
fectionem passibilẽ: z ideo qñ perfectio reperitur actualis oino:
tũc sine dubio illa forma est purus intellect9: z oia ista patefacta
sunt demõstratiue diuersis locis librorz philosophorz. Ptz ergo ex
istis premissis qualiter sapientes inuenerunt. q id quod nullo
modo est passibile est actus pur9 z nudus ab omni corpore. Un-
de qui vellet philosophis obijcere in istis oporteret eum primo
obijcere principijs ab eisdem suppositis in predictis propositis.
Etiam pater ex istis qualiter inuenerunt q̃ hic vnus intellectus
est purus. Et quia viderũt opera naturalia modo artificialium
operũ currentia iudicauerũt q̃ ab eodẽ intellectu virtutes natu-
rales procedũt: z ille est qui omnib9 entibus ordinẽ dat: z cõclu-
serunt q̃ ipse intellectus intelligendo seipsum intelligit alia om-
nia entia. vz. q̃ ipsum seipsum intelligere idẽ est qõ ipsum intelli
gere entia: quia in tali intellectu non decet qõ differant sicut in

UVA. BHSC. IyR_120_2

humano intellectu differunt. Neq; talis intellectus predicare debet de predicta demonstratione scilicet: qđ quilibet intellectus aut intelligit seipsum: aut aliud: aut ambo simul. et ideo si intelligeret alia non est dubium qđ intelligeret seipsum: sed non econuerso. videlicet. qđ si seipsum intelligat q̄ debeat alia intelligere. tandez valde miramur de isto homine: eo q̄ ea que pluribus mediis et diuersis syllogismis vehementer probata fuerunt per philosophos posuit ea tanq̄ principia. Unde dicimus qđ huius libri fructus non est nisi errores excitare: vl̄ phantasias multiplicare: sicut in prologo diffuse ostendimus.

¶Hoc in loco proponit illud in quo errauit Alga. ꝛ inquit. dicimus nos q̄ primus error verboꝝ huius hois est in eo q̄ narrauit verba peripathetico rū: ꝛ exponit eū. d. ꝛ est in eo q̄ posuit quasdā ꝓpositiones quas tanq̄ primas reputauit. ꝛ nō est sic: immo sunt ꝓclones multarū ꝓpōnū. Est ergo primus error ꝑ̄ putauit ꝓclones ꝓpones esse primas: sunt em̄ quidā vt inquit Auer. 1. meta. cō. 15. q̄ stristant̄ ꝑpter sermonē valde pscrutabilē: qr intellectus eoꝝ nō pōt retinere ꝛ ꝓprehendere ipsum: ꝛ forte huius generis est alga. posuit em̄ ꝓpositiones vltra quas nō potuit ꝓcedere propter debilitatem intellectus: ꝛ ideo eas reputat primas. (Eo q̄.) Cum ꝓposuit errorē Alga. ostendit hoc in loco eū: ꝛ ꝓponit propositionē vbi errauit: ꝛ dicit. eo qđ declaratū fuit a ꝑhis q̄ omne ens sensibile est ꝓpositū ex materia ꝛ forma. est ergo error in hoc: qr alga. reputat hanc ꝓpositionē primā: sensibile ens est ꝓpositū ex materia ꝛ forma: ꝛ ꝑhi declarāt illam: qđ ostēdit et dicit. dico sup. eā esse declaratā qñ declaratū fuit eis q̄ forma est illud ex quo ens est ens. i. existēs: ꝛ qđ ab ea ꝓcedit ꝓpria operatio cuiuslibet entis: ex qua operatione sumit esse forme in quolibet ente. Et addit tertiū. d. ꝛ qñ inuenerūt qđ sbe habēt actiuas virtutes ꝓprias: ꝛ virtutes passiuas proprias et omnes multas: ex his trib⁹ sciuerūt entia sensibilia habere formas in hūc modum: omne ens sensibile habēs propriā operationē ꝛ virtutē hꝫ ꝓpriaꝫ formam: hec maior est ꝓposita quātū ad hoc: qr forma est principiū operationis ꝛ virtutis. Minor. sed omne ens sensibile hꝫ actiuas virtutes vel passiuas: ꝛ operationes. vt ꝑz sensu. ergo oē ens sensibile hꝫ formā: huⁱ⁹ primo tetigit ꝓclonē ibi. (Qñ declaratū fuit eis) Ibi quoq;. (Et ab ea.) Proposuit maioris ꝓbationē. ibi ꝛ tertio. (Et qñ inuenerūt) Proposuit minorē: ꝛ sic patet primus syllꝰs quo ꝓbauit omne ens sensibile habere formā. (Et qñ inuenit) hoc in loco ꝓducit ꝑm syllm quo ꝓbat omne ens sensibile habere materiam: ꝛ pōt syllꝰs ꝓponi in hunc modū. omne qđ cōtinet aliqđ subiectuz in quo vicissim cōtraria recipiunt cōponit ex materia: sed omne ens sensibile continet subiectū hmōi. ergo omne ens sensibile ꝓtinet materiā. huius non accepit maiorē neq; minorē: sed tm̄ probationē maioris. ꝛ inquit. et qñ inuenerunt qđ est impossibile rem pati ab illa re in quā agit: qr actio ꝛ passio sunt cōtraria: ꝛ nullum cōtrariorū aliud recipit: immo subiectum recipit ea successiue et vicissim. est ergo maioris expositio. qđ materia est subiectuz receptiuum ꝓtrioꝝ vicissim: ꝛ sic relinquit̄ maioris probatio. (Tunc conati.) Hoc in loco cōducit declarationē ꝓpositionis propositę in principio. s. q̄ omne ens sensibile est ꝓpositum ex materia ꝛ forma. et pōt syllogismus cōponi hoc modo: omne ens hñs propriam operationem ꝛ subiectū in quo vicissim inducunt cōtraria: composituz est ex materia ꝛ forma: hoc ꝑz ex dictis: sed omne ens sensibile hꝫ propriam operationem ꝛ subiectum in quo

UVA. BHSC. IyR_120_2

viciſſim inducuntur contraria.ergo oē ens ſenſibile cōponitur ex materia ⁊ forma.minor patet ad ſenſum ex dictis.huius ponit modo concluſionē. dicēs.quare.vel tunc:vt hȝ alia tranſlatio:conati fuerunt ponere q̄ omnia entia ſic ſe habēta.i.que habent propriā operationē ⁊ ſubiectū illius modi componūtur neceſſario ex duobus ſubiectis.ſ.ex vno actu:⁊ vna potentia:⁊ ſic apparet qualiter propoſitio que eſtimatur prima eſt concluſio cōducta ſyllogiſmo. ¶Debes ſcire vt Simplicius narrat in primo phyſicorum:Theophraſtus ſecundū alium modū probauit ens naturale cōponi. inquit eñ Theophraſtus:omne corpus vel habēs corpus cōpoſitū eſt ex mā ⁊ forma:omne autē qđ natura cōſtat corpꝰ vel hñs corpꝰ:⁊ ideo condu cit oēm rem nā cōſtantē cōpoſitā eſſe ex materia ⁊ forma:⁊ hec probatio eſt phyſica aliqualiter:⁊ quaſi in metaphyſicā rediens:⁊ minor illius declarata eſt in ſcō phici auditus:in eo q̄ poſuit Ariſto.ens natura cōſtās aliud eſſe ab ente ſm naturā:⁊ a natura ipſa:⁊ ſic apparet vis ratiōis Theophraſti.(Et iam inuenerunt.)Cum declarauit propoſitionē.dicens.ens ſenſibile cōponitur ex materia ⁊ forma nō eſſe primā ꝓpoſitionē:hoc in loco oſtēdit modū quomodo peruenit ad primā ſubſtantiā ſeparatā que eſt forma agens tantū.⁊ ſecundas tangit vias.ſcđa ibi.(Et ad talia predicta.)Prima poteſt in hunc modum ordiri:in omni ordine eſſentiali formarū differentium ſm perfectum ⁊ imperfectū oportet venire ad ſubſtantiā primam que ſit forma perfectiſſima ⁊ agens tantū nullo modo patiens.Sed in ſubſtātȝs que ſunt forme eſt ordo eſſentialis illuſmodi.ergo ibi oportet venire ad primā formā pfectiſſimā que eſt agēs tm ⁊ non paſſibilis.minor continet tres partes.prima.q̄ in omni ordine ſit venire ad primū:⁊ hoc dimittatur ex metaphyſica.ſcđm q̄ illud primum ſit ꝑfectiſſimū.iterum in.10. prime philoſophie relinquitur.cō.7.quare ſi ordo formarum erit primū in illo ordine erit perfectiſſima forma.⁊ quia illud primum eſt ſeparatum a materia:ideo debet eſſe.⁊ tertio actus tantum:hec itaq̄ tria tangit in maiori obtemperatione ſecundi.d.etiā inuenerunt q̄ ſubſtantia actualis eſt pfectior potentiali:⁊ per hoc vult habere illud primum eſſe actualem ſubſtātiam ⁊ formam:actus enim eſt perfectior potentia:⁊ tanq̄ finis in gñatione.Deinde tangit primum.⁊ inquit.deinde ipſi inueſtigantes entium formas declarauerunt oportere neceſſario q̄ ſubſtantie.i.forme ille gradatiz aſcendant ad actualem ſubſtantiam nudam ab omni materia.deinde tangit tertium.d.quare opȝ q̄ hec ſubſtantia ſit tantum agens.vȝ.nullatenus paſſibilis:⁊ addit q̄ nulla contingat ei fatiſcha neq̄ corruptio:quia purꝰ actus eſt.ex hȝ habetur perfecte ſumma maioris.ſ.in ordine eſſentiali formarum:oportet venire ad vnam primā que eſt forma perfectiſſima purus actus:nullo modo paſſibilis:eterna:⁊ infatigabilis.hec itaq̄ eſt maior:et in hunc modum expoſita.minorem vero relinquit manifeſtam:⁊ concluſionem tranſtulit ad tempus.ſ.in fine ſecunde vie.(Et ad talia.)Nunc ſecundam tangit viam:⁊ videtur mihi q̄ ſit in forma ſyllogiſmi hypothetici vel entitatis.⁊ inquit.⁊ ad talia predicta non peruenitur niſi ex parte potentie hoc modo:quia poſtq̄ ſubſtantia que eſt in potentia exit ad actum ex parte ſubſtantie actualis:hoc eſt antecedēs.ſequit neceſſario q̄ perueniat ſucceſſio agentiū ⁊ poſſibiliū ad vnam ſubſtantiā que eſt purꝰ actus:⁊ ibi eſt finis ſubſtātiarū.⁊ addit quodāmodo tertiā viā.d.q̄ ſubſtātia hec oſtēditur manifeſte prout agens ⁊ mouens eſt. dico oſtenditur in.8.phyſicorum.⁊ ſic quaſi dedit intelligere tertiam viam que ſumitur in fine octaui a motu eterno : vt ſepe dixi in hoc libro . et ſic propoſitio illa declarata eſt hic fere tribus vȝ ; duabus ; ſcilicet expreſſis:et tertia quodammodo

UVA. BHSC. IyR_120_2

occulte. potest autem ꝛ secunda via componi in forma cathegorica hoc modo. in omni multitudine agentiū generabiliū ꝑm se eternorū: ꝫ que extra hunt continue formas de potentia ad actum: opꝫ venire ad vnum agens eternū primū per se qđ est causa ullius multitudinis ꝛ continuationis perpetue: sed agentia hic sunt agentia corruptibilia ꝛ generabilia eterna tamen extrahentia formas de potentia ad actū cōtinue. ergo erit in eis vnū extra multitudinē illam eternū ꝛc. ꝛ hec via exponit etiā ab auer. 8. phyſi. cōmen. 46. ꝛ. 47. vide bene ibidem expositionē meam: ꝛ sic declarate sunt due vie palam. tertia autem solum tacta est. (Deinde processerunt.) Cū cōcluſit duo. ſ. compoſitionem ex materia ꝛ forma in ſenſibilibus rebus: ꝛ primum principiū in eis abſtractū ꝛ eternuꝫ redit ad formas materiales ꝛ declarans ordinem earum inquit. deinde processerunt peripathetici vlteri⁹ ſpeculari in formis materialibus: ꝛ inuenerunt. q̄ quedā ipſarum formaꝝ propinquior est ad actum ꝑ alia: ꝓpter magis purificatur ab omni paſſione que est ſignum. i. veſtigiū ꝛ proprij materie: ꝛ inuenerunt q̄ inter ceteras formas purior reperitur anima. ꝛ inter anime partes maxime intellectus qui non est in materia niſi ꝑm appropriationem. ꝛ exponit quid intelligit per intellectū. dicens. vꝫ. anima intellectiua. propter quod ſcito intellectum ꝛ animā intellectiuā non differre niſi ratione. (Ita q̄.) Cum concluſit intellectū eſſe in ſummo formarū materialiū inducit locuꝫ q̄ſtiōis ꝛ inquit. ita q̄. i. quia intellect⁹ inuenitur ſic in ſummo ſurrexit inter eos maximum dubium. vꝫ. vtrum intellectus ſit de materialibus formis: est ergo locus q̄ſtionis an intellectus ſit vna materialiū formarū: videtur enim q̄ non: cum ſit in ſummo formarū materialiū. Et videtur q̄ ſic: cum finis rei non videtur eſſe aliud ab ordine eius cuius est finis. (Unde iſti.) Soluit. q. ꝛ inquit. vnde iſti inſpicientes cōprehenſiones formarū anime. i. partium aie reperientes quidē eas cōprehenſiones a materia nudas: concluſerunt q̄ cōprehenſionis cauſa est ſine dubio denudata a materia: ꝛ hoc dictū est primo de aia. tex. cō. 13. ibi. Si aliquod operū est ꝓprij ꝛc. potest itaq; ſyllogiſmus cōponi in hunc modū. omnis forma cuius propria operatio est abſtracta a materia est immaterialis ꝛ abſoluta a materia: ſed intellect⁹ ē forma: cuius ꝓpria operatio est abſtracta a materia. ergo intellectus est forma immaterialis ꝛ abſoluta materia. hec eſſ est peripatheticorū demōſtratio. (Et quia inuenerunt.) Cuꝫ dixit hec conducit theorema. ſ. q̄ forma brutorū nō ſit intellectus: ꝛ per conſequens forma brutorū caret cōprehenſione. i. intellectione: ꝛ potest ſyllogizari in hunc modū: nullus intellectus est paſſibilis: omnis perfectio brutorū est paſſibilis. i. generabilis ꝛ corruptibilis. ergo in ſecunda figura nulla brutorū perfectio est intellectus: ponit maiorē: ꝛ inquit. ꝛ quia inuenerunt q̄ intellectus nō ſit paſſibilis: idest tranſmutabilis: deinde dedit vltimū conſequens. ꝛ inquit. concluſerunt ex hoc q̄ forma brutorū caret cōprehenſione. i. intellectione: ꝛ apponit minorem. dicēs. qꝫ hꝫ perfectionē paſſibilē. ergo forma brutorū non est intell⁹. (Et ideo.) Conduxit aliud. ꝛ inquit. ꝛ ideo quādo perfectio. i. forma reperitur actualis omnino. i. purus actus: ita q̄ nullo modo ſit tranſmutabilis: neq; per ſe: neq; per accidens: tunc ſine dubio illa forma est purus intellectus: ꝛ tunc quaſi excuſando ſe dicit: ꝛ omnia iſta patefacta ſunt demonſtratiue in diuerſis locis librorum philoſophorum. (Patet ergo ex iſtis.) hoc in loco quodammodo recapitulat: ꝛ inquit patet ergo ex iſtis premiſſis qualiter ſapientes inuenerunt q̄ id quod nullo modo est paſſibile est actus purus ꝛ nudus ab omni corpore: ꝓp qđ ait. vnde quivellet phīs obuiare in iſtis oporteret eum primo obiicere principijs ab eiſdem ſuppoſitis in pri-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tis in predictis propositis: & huius ratio manifesta est in posterioribus: quoniam conclusiones sequuntur ex principijs: & ideo nō potest q̄s pcloni bus contradicere nisi primo principijs obviciat. Recapitulat scōm.d.ēt p̄z ex istis qualiter inuenerunt q̄ hic.i. in entibus est vnus intellectus purus.s. primi principij qui intellectus est primi motoris: & sic p̄z recapitulatio dictor̄. (Et q̄ viderūt.) Cū cōduxit illa. hoc in loco transit ad modū quo modo intelligit deus hec: & videtur sermo suus ordinari in hunc modū. eo modo quo currunt res artificiales currunt & naturales: sed artificiales currunt ab intellectu. ergo res naturales currunt ab intellectu. maior patet: quoniam res artificiales currunt ordine quodam: vt patet: & sic res naturales. minor autem constat per se: huius accepit maiorem: et dicit. et quia viderunt opera naturalia modo artificialium operum currentia. i. eodem modo currere quemadmodum & artificialia: apponit cōclusionē. d. iudicauerunt q̄ ab eodem intellectu virtutes naturales p̄cedunt: & est ille qui dat ordinem omnibus entibus. Et addit quō intellectus intelligit illa. d. & concluserunt q̄ ipse intellectus intelligēdo seipsum intelligit oīa alia entia. v3. q̄ ipsum seipsum intelligere idē est quod ipsum intelligere entia. cuius rationem dat. d. quia in tali intellectu non decet quod differant sicut in humano intellectu differunt: vult dicere que in natura inferiori dispersa inueniuntur: in natura superiori inueniuntur vnita: quare si in intellectu nostro intelligibilia reperiuntur diuersa ab intellectu in deo: erūt vnus omnibus modis. (Neq̄ tali.) Hoc in loco soluit questionem quandam que potest sic ponī: ois intellect⁹ aut intelligit seipsum tantum: aut alia tm̄ tum: aut seipsum & alia insimul: ordinantur autem hec isto modo: q̄ si aliquis intellectus intelligeret alia: bene sequitur q̄ intelligit seipsum: sed nō econtra. videlicet. seipsum intelligit: ergo debet alia intelligere. huic autez maiori addatur hec minor: sed intell⁹ p̄im⁹ est intellectus: ergo intelligit aliud tantum vel se: tantum vel ambo: modo ꝓ̄ns est falsum vt constat. Respondet auer. q̄ illa vniuersalis non est vera: quoniam datur instātia i intellectu dei. inquit ergo. neq̄ talis intellectus predicari debet de supradicta demōstratione: scz q̄ q̄libet intell⁹: aut intelligit seip̄m tm̄: aut aliū tantum: aut ambo simul. ponit autem ordinem illorum. d. & ideo si intelligeret alia non est dubium q̄ intelligeret seipsum: sed nō ecōtra. v3. q̄ si seipm intelligat q̄ debeat alia intelligere: est ergo sol̄. q̄ maior est falsa vīr. & maxime de intellectu dei: ille enim non intelligit se tantum neq̄ aliud neq̄ ambo: sed intelligendo se intelligit alia: prout ipse est omnia. vt dictum est loco eius. (Tandem.) Redit ad illud quod a principio sumpsit. d. tandem valde miramur de isto homine. eo q̄ ea posuit tanq̄ principia que pluribus medijs & diuersis syllogismis vehementer probata fuerunt per ꝓ̄os: propter quod concludit. vnde dicimus q̄ huius libri fructus non est nisi errores excitare vel phantasias multiplicare: sicut in prologo diffuse ostendimus. (Debes scire vt plane dicī in disputatione tertia: quod intellectus intelligens se tantum est ille qui intelligit se et nullam dicit habitudinem ad aliud tanq̄ ad sui causam vel ad aliud tanquam ad causatū ab eo: & hunc intellectum huius disputationis impossibile est reperiri in natura. intellectus intelligens aliud est ille qui intelligit per habitudinem ad aliud tanquam ad sui causam vel agentem: vt intelligentie intelligunt primum: vel formalem: vt intellectus noster intelligit res materiales a q̄bus perficitur tanquam a formis: cum igitur intellectus primi dicat habitudinem ad res tanquam ad causata ab eo: & non dicat habitudinē ad aliud extra ipsum tanquam ad causam: diximus tunc q̄ intell⁹ primi nec Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

intelligit se tantum nec aliud: & propterea dicitur intelligens alia intelligendo se: & tenet fere dispositionem mediam. Illud autem declaratū fuit perfectelin tertia disputatione. & theologi nostre legis perfecte indagati sunt istud: & tu considera libros vtriusq; partis.

ALGA. DUB. iij.

Jt Alga. adhuc possum⁹ dicere philosophis sic. quare cauetis vobis opinionem quorundam vestrorum p̄hor. vz. q̄ scientia non est multiplicatio perfectionis in ipso deo: qui enim scientia indiget sine dubio vult vt acquirat id quod de ea deficit. Et homo eam forte cupit duabus rationibus. vz. vt comprehendat rerum veritates iuxta humanum posse. Et q̄ possit prouidere cognitionem salutis vie post carnalem mortem. videlicet. vt acquirat eternalem gloriam. Sed deus benedictus nulla perfectione indiget: ergo non decet eum habere scientiam in qua perficiatur. Neq; licite aliquo modo talis scientia sibi attribui debet: sicut diximus supertus de auditu & visu: & particularium scientia: in quibus omnes p̄ti cōmūt: q̄ debeāt ab ipso deo gloriosa actualr remoueri. put talia ingrediuntur tps q̄ diuidit in preteritū & futurū: & sic sequeret q̄ inducerent permutationē in eum. Et ideo auferre talia vel eis similia ab eo nō est defectus in eo: immo potius perfectio: sicut indigentia: quam nos habemus de sensibus: debet nobis attribui defectus: natura namq; prouidit nobis in istis: vt possim⁹ nobis cauere nocumenta contingentia. Sequitur ex hoc q̄ nos scire omnia particularia & comprehendere omnia sensibilia deside ramus. & sicut in deo benedicto nō est defectus: neq; in nobis: ita est perfectio. similiter dicimus quod nos scire vniuersalia est perfectio: & deum ignorare ea non est defectus in eo: & hoc argumentum valde difficile reputamus.

¶ Proponit alga. sermonem fere rhetoricum quo persuadet sapientes ad dicendum deū nō habere sciam rerū extra se. & dicit. adhuc possumus dīe philosophis sic. quare cauetis vobis opinionē quorūdā vestrorum p̄horū q̄ dicūt. vz. q̄ scia in ipso deo nō est multiplicatio perfectionis. i. q̄ dicūt sciaz rerū extra se non multiplicare in deo gradum perfectionis. (Et hō eaz.) Cū proposuit hoc: probat illud sermone rhetorico. & primo proponit causas quibus scientia rerū est homini perfectio. scōo ibi. (Sed deus.) Arguit eaz non debere poni in deo pp cās oppositas. d. ergo. & hō cā forte cupit duabus rationibus. vz. vt comprehendat rer̄ veritates iuxta humanum posse. et. dixit. (Juxta humanū posse.) Quia forte intellectus hois apud ipsuz nō potest comprehendere res sicuti sunt in seipsis. deinde apponit scōam cāz: et dicit. & q̄ possit prudere cognitionē salutis vie post carnalem mortez: id est: vt possit per scientiam perpendere media quibus ad beatitudinē nitatur peruenire post carnalem mortem. & dixit. (Post carnalē mortē.) Qm̄ et si sapiens moriatur in obitu fm corpus restat fm aiam apud alga. que si in gloriam producetur. viuet. si in ignem eternū: morietur. & hoc etiam nos

UVA. BHSC. IyR_120_2

christicole tenemus: ⁊ est ita sine dubio. vt declarabitur in vltimis disputationibus huius libri. ¶Sunt ergo due cause necessitatis quibus homo naturaliter scire desiderat. prima quidem vt rerum veritates indagetur: ⁊ hoc est propter eius absolutam perfectionem. secunda media in vitaz eternã sibi ostendentur per rerum cõprehẽsionẽ: ⁊ hec scda est potissima cã.

Scda qõ.

Sed circa hec ambiget quis. quo desiderio homo cõcupiscit sciaz. fecũdo ⁊ fortius an ille due rationes alg. sint sufficientes ad illud. an ponende sint ⁊ alie. ¶Ad primam soluunt qdã fratres qui coꝝ studiũ totum in metaphysicam reducunt: q homo appetit scire: ⁊ non appetitu rationali. Tum primo. qz appetitus rationalis presupponit actũ intellectꝰ. Tum secundo. qz ille est formaliter liber. ⁊ homo nõ libere desiderat scire: vt fingunt. Iterum non appetitu animali ⁊ sensitiuo. Tum primo. qz ille ẽ respectu sensibilium: modo homo appetit ⁊ sensibilia ⁊ insensibilia: vt manifestum est cuilibet. Tum ⁊ secundo. quoniam sic ⁊ bruta appeterẽt scire: cum ⁊ appetitum habeant sensitiuum: Cum itaq; homo appetat sciẽtiam ⁊ non rationali appetitu neq; animali seu sensitiuo: relinquunt q naturali appetitu: ⁊ huic cõsonat tex. Arist. in principio phemũ metaphysicc. oĩes homines natura scire desiderant. vbi ly: natura: non nisi appetitus nãlis nominatur. ¶Preterea. pro his facit dictum auer. 2. meta. com. 1. vbi inqt. ⁊ signum eius q habemus desiderii ad sciendũ veritatẽ est: qm si cõprehẽsio esset impossibilis: tũc desiderii eẽt otiosum: ⁊ cõcessum est ab oibus qõ nulla res est otiosa in fundamẽto nature ⁊ creature ⁊c. ecce quomodo demonstrat sciam esse in nobis possibilẽ pp hoc: qz ad eam est nostrũ desiderii: ⁊ loquitur de desiderio qõ est in fundamento nature: aliter eius probatio nulla eẽt. modo desiderii qõ est i fundamẽto nature est naturale. ergo homo naturali desiderio appetit scire: qõ est ꝓpositum illoꝝ in hoc loco.

põ quorundam.

¶Sed mihi videtur q hic homo multũ errauit: qõ declaro ꝓmo: qm eo appetitu debet homo sciam appetere qui respõdet potentie que perficit ꝓ illã: vt manifestũ est etiã cõsiderantibus dicta coꝝ. Sed appetitus rõnalis respondet intellectui qui perficit per sciẽtiã. 5m eos: ergo appetitu rõnali debet homo appetere sciam. ¶Secundo id quod est optimũ ⁊ summa hominis perfectio debet desiderari ab hoĩe 5m summũ: optimum desiderii: istud consonum est experiẽtie: videmus enim hoiem carnalia appetere per carnale desiderium: ⁊ alia multa: sed perfectissimus appetitus est rationalis. ergo appetitu rationali conuenit hominem scientiam appetere. Unde et confirmatur: quoniam Aristo. ethicoruz primo. testatus est cap'o. 18. recte enim et ad optima deprecatur ratio. ⁊ non intendit ibi per rationez nisi appetitum rationalem: vt ibi videtur Auer. exponere. si igitur ratio dictat ad optima optimum in nobis est scire. ideo cõsentaneũ est rationẽ illam dictare ad scientiam: ⁊ sic videtur q appetitu rõnali desideremus scire. ¶Preterea. omne cõprehensum vt verum ⁊ bonum existit: appetitur rationali appetitu. quoniam in comprehensione sequit appetitus sicut vmbra corpus. 12. meta. cõ. 39. sed scire est comprehensum ab intellectu: vt verũ et existit bonũ: imo optimũ. ergo est appetibile a voluntate. ¶Preterea ⁊ quarto. illud quo comprehenso cessat desideriuz rationale appetebatur rationali appetitu: sed apprehenso optimo ⁊ suptemo cognoscibili cessat rationalis appetitus. ergo desiderabatur rationali appetitu: minor est manifesta per se. quando enim homo coniungetur primo intelligibili amplius non appetet rationali appetitu: ex his volo concludere: hominem appetere scire per rationalem appetitum: licet non tm per illum: vt dicam. pp quod debes scire alia secaꝝ in tres partes. s. in sensituaꝝ ⁊ intellectiuaꝝ: ⁊ haꝝ

Impugnatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

media[m] que sensitiua interiorum sensuū appellatur seu imaginatiua. Iterū rerum quedam sunt naturales tantum: vt res que sunt in motu ſm eē ⁊ rationem. Quedam intelligibiles tm̄: vt res metaphysice. quoꝝ pricipiū est intellectus. Quedā metaphysice: vt mathematice que sunt res imaginabiles que ſm esse sunt in motu consistentes ſm rōnem ab illo separate: ex his sequitur q̄ anima est quodammodo oīa: est em̄ res nāles: qm̄ est pricipium illarum per sensum: est ⁊ res mathematice per imaginationem: qm̄ principiū est mathematicorū per imaginatiuā. Est ⁊ res metaphysice: qm̄ per intellectam ꝓncipium illarū est: ⁊ ideo dicit Arist. in lib. de aīa. q̄ aīa ē quodammodo omnia. ⁊ in meta. d. q̄ sciens vt sciēs mēsurat quodāmodo omnia que sunt. Quis bene expositis dicendum q̄ homo per desiderium naturale desiderat res naturales: ꝑ desideriū animale ꝺ desiderat imaginabilia ⁊ media que mathematice ꝺ dicuntur: per appetitū rationalem desiderat metaphysicalia: totum ergo ambitum scientie homo cōcupiscit tribus desideriis: quoniam sicut ſm tres partes est perfectibilis a scibilibus: ita ſm tria desideria inclinatur ad illa: desiderio enim correspondenti in oēs appetitus ꝑt tellectui circa metaphysicalia desiderat illa ratiōali appetitu. Correspōdenti vero potentie circa imaginabilia homo appetit sensitiuo appetitu. Corresꝑndenti circa naturalia ipsi sensui appetit naturali appetitu. Quia argumenta alterius partis dicendum puto quod appetitus rationalis: ⁊ appetitus animalis: ⁊ appetitus naturalis possunt dupliciter considerari: vno modo vt subordinantur propriis potentijs cognoscitiuis. verbi gratia appetitus rationalis subordinatur intellectui: ⁊ sic de alijs: ⁊ sic non possunt diligere nec dictare in aliqua nisi suppositā cognitione in potentijs: quarum sunt prohereses. secundo modo considerantur vt defectus illarum potentiarum. quarum sunt prohereses. ⁊ sic possunt dictare ⁊ inclinare ad sua propria perfectibilia nulla suppositā cognitione in suis potentijs: ⁊ sic vnica sola patet fere ad omnia argumenta. Quia primum dicendum quod appetitus rationalis primo modo consideratus presuppo nit actum: secundo modo non: vt constat per se. Quia secundum cōtra idē dicendum: quod primo modo est formaliter liber. secundo modo est necessarius: quoniam vt defectus quidam est inclinat ad suum perfectibile.

Quia tertium contra secundum dicendum q̄ argumentum concludit: verū est enim tantum respectu sensibilium sensu interno. ſ. respectu imaginabiliū. Quia quartū contra illud dicendum q̄ non: qm̄ appetitus sensitiuus brutorum non est defectus potentie potentis cognoscere illa imaginabilia: vt patet: immo si illud argumentum valeret: ꝑbarem lapidem posse appetere scientiam: quoniam habet appetitū naturalē. Quia verba Ari. dom̄ q̄ loquitur de scientia rerū naturaliū: qꝺ apparet qz ꝓbat illam ꝓpositionem per simile in sensuvisus: postmodū transit ad metaphysicam: vt patet ibidem. Ceterea: et eodem modo loquitur Auerrois vt patet ibidem. Colligendo itaq̄ dicta potest dici q̄ intellectus appetit scibilia metaphysica per voluntatem: prout est quidam eius defectus: voluntas em̄ vt ē q̄dam defectus intellectiuus dicitur rōnalis appetitus. Silr appetitus sensitiuus vt quidam defectus est rerum naturalium cōprehensarum ꝺ appetitus naturalis: ⁊ illud quo hō appetit sciam rerū naturaliū. Appetitꝰ aūt animalis: vt est quidam defectus virtutis imaginatiue est principiū appetendi ipsi imaginatiue circa mathematica. ergo isti sunt tres appetitus q̄ prohereses possunt dici suarum potentiarum cognitiuarum qui sunt principia appetendi. non suppositā cognitione: sed tantum vt defectus earum Questio. sunt: quare ⁊c. Quia secundam cōnem ꝓpositā expositores latini supra

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝑmo meta. dicunt ꝙ hec conclusio. homo naturaliter appetit scire: trib⁹ rationibus potest probari. ⁊ adducā illas ordine meo in hūc modū. ad oēm propriam ⁊ naturalem operationē vnūquodq; inclinat: ſz scire est operatio ꝓpria hois inquantū hō: ergo ad scire inclinat homo inquantum homo. Secunda componitur sic. ad propriā perfectionē vnūquodq; inclinatur: sed propria operatio hois inquantū homo est ꝓpria eius pfectio. ergo ad propriā operationem homo inquātūhō nāliter inclinat. Tertia pōt componi sic. vnūquodq; appetit coniungi suo ꝑncipio. homo cōiungitur suo principio ꝙ scire. ergo homo appetit scire. ¶ Contra hoc quidā ffes posteriores multum obiciunt: ⁊ dicunt has non esse tres rationes: ſz vnā: cum medium possit esse vnum tribus commune: quomodo autem sit istud: vide eos. ¶ Mihi videtur quod hic est vnus syllogismus principalis: duo prosyllogismi. secundus enim syllogismus probat maiorem primi. tertius si cōponit hoc mō. illud ꝙ hō cōiungit suo ꝑncipio naturaliter appetitur ab eo: sed propria perfectio est id per quod homo coniungitur suo ꝑncipio. ergo propria perfectio hominis appetitur naturaliter ab eo. si componitur inquam hoc modo: sic probatur maior secundi syllogismi: ꝓprius ergo est principalis. scōs ꝓbat maiorē primi. ⁊ tertiꝰ ꝓbat maiorē secūdi. et sic ille tres rationes sunt vna demonstratio que condensatur vsq; ad ꝓpositionem primam: docuit enim Aristo. in posterioribus ꝓpositionem cōdensari: quando. s. prosyllogizatur vsq; ad immediatam que ꝑplius non est condensabilis: maior itaq; primi condensatur per secundum syllogismum: ⁊ maior secundi per tertium. ⁊ ibi status. hec enim propositio: illō ꝙ quod homo coniungitur suo ꝑncipio naturaliter appetit ab eo. est immediata: ⁊ non potest amplius ad propositionem imediatam perstringi: ⁊ sic vna est demonstratio condensata ad immediatā propositionē. Si enim q̄ratur propter quid desideramus propriam operationem. dicemus ꝓpterea vt adipiscamur propriam perfectionem. Si autem queratur propter q̄d appetitm⁹ propriam perfectionem: dicemus vt primo principio coniungamur: ⁊ amplius non potest queri. hec enim est propositio immediata q̄ amplius non potest condensari neq; perstringi ad immediationem: vtrū autē expositores hanc tenuerint opinionē non curo: forte enim ꝙ sic. id autem qđ dicunt posteriores latini non est dignum vt hic ponatur: illi enim sunt adeo rudes in logica ꝙ non pōt rudiores eis reperiri: ⁊ ideo non est eis credendū in questionibus circa demonstrationes ⁊ problemata dialectica incidentes. Et cum hoc sit verificatum patet qualiter prima ratio alga. est primus syllogismus hic inductus: qui si debet omnino bene firmari: debet condensari eo modo quo dixi. U. g. propter quid homo appetit cognoscere rerum veritates: ad hoc dicendum est vt⁹ prius. s. vt propriā adipiscatur perfectionē: ⁊ si queratur ꝓpter quid querit adipisci ꝓpriā perfectionē: dicem⁹ vt cōiungatur suo primo principio. ⁊ hic status: est enim propositio immediata vt dixi: ⁊ sic ꝺz ratio alga. verificari. scōa ratio est credita ⁊ conueniēs legibus: ⁊ ideo naturalis ꝑs nō debet eam ponere. ⁊ propterea Thomas in primo meta. non tetigit illam: sed tm̄ predictā vt visum est (Sz deus benedictus) Cum accepit quasi maiorē. s. ꝙ homo ꝺz recipere sciam propter duo. s. vt cōprehendat rerum veritates: ⁊ vt notificentur media ad vitam eternā: nūc accepit minorem ⁊ dicit: sed deus benedictus nulla perfectione indiget: neq; opꝫ vt ei manifestentur media ad vitam eternam. Tunc apponit conclusionem ⁊ inquit: ergo nō decet eum habere sciam qua perficiatur: ⁊ sic ptz qualr hic se sermo est ad modum rethorici cum procedat per locum a contrario qui nō ponit ad probandū aliquod ignotū: sed ad

Pō quos rundam.

Pō ꝓpa.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cõfirmandũ:vt dicit auer.in prioribus.ꝛ primo celi forte commen.124.in vltimo(Neq; licite) hoc in loco videtur quasi amouere dubium tacitum: posset namq; obijci:nulla perfectio.debet amoueri a perfectissimo:sed scire est perfectio:ergo nõ dz remoueri a deo qui est summe perfectissimus: cuius responsionem videtur assignare:ꝛ ꝓsistit in hoc ꝙ multa sunt perfectiones in natura inferiori que sunt imperfectiones in natura superiori:quod declarat:ꝛ inquit.neq; licite aliquo modo talis scientia sibi attribui dz:sicut diximus superius de auditu ꝛ visu:ꝛ,scientia particularium in quib⁹ omnes philosophi conueniunt ꝙ debeãt ab ipso deo glorioso actualiter remoueri:cuius rationem dicit.prout talia ingrediuntur tẽpus qõ diuiditur in preteritum ꝛ futurum:ꝛ sic sequeretur ꝙ hec inducerent permutationez in eum(Et ideo)Cum hoc premisit quasi solu.dat ad formã questionis:ꝛ inquit.ꝛ ideo auferre talia vel similia eis ab eo:non est defectus in eo: immo potius perfectio sequitur littera que sic reperitur in translatione Calli.hebrei.(Sicut indigentia quam nos habemus de sensibus debet nobis attribui defect⁹:natura nãq; ꝛc.)Reputo ꝙ littera est corrupta vel ex errore trãslatoris vel diminutione scriptoris:vel qꝛ in arabico ipse collegit tm̃ verba ꝛ est impossibile intelligere multa dicta hui⁹ hominis:si verba aspiciamus ideo in translatione Nicolai hispani que nunc peruenit ad me: inueni sic, non enim sicut indigentia quam nos habemus de sensibus debet attribui nobis defectus:sic ꝛ carentia comprehensionis rerum naturalium est defectus primi entis.ꝛ tunc littera est quasi responsiua ad maiorem.s.quia est simpliciter falsa:qm̃ non est simile ꝙ sicut.s.carẽtia sensuum est imperfectio in homine:sic carentia comprehensionis rerum sit defectus in deo:cui⁹ rationem subdit.natura namq; prouidit nobis in istis:vt possim⁹ cauere nobis nocumenta contingentia.ꝛ sic patet qualiter maior syll̃i est falsa.(Sequitur ergo ex hoc) Cum soluit argumentum illud: hoc in loco comparat scientiam particularium ad scientiam vniuersalium in nobis penes necessitatem:ꝛ inquit.sequitur ergo ex hoc ꝙ nos scire omnia particularia:ꝛ comprehendere omnia sensibilia desideramus:quoniam est aliquo modo perfectio nostra:vt visum est:ꝛ addit.ꝛ sicut in deo benedicto non est defectus.s. ignorantia rerum:sic neq; in nobis non est perfectio simpliciter res particulares:quoniam si ignorantia particularium rerum in deo esset defectus cognoscere res particulares in nobis esset simpliciter perfectio.(Similiter dicimus)Reputo ꝙ hoc in loco persoluat aliam questionem:posset enim dici.scire vniuersalia est perfectio simpliciter homini: ergo debet apponi in primo perfectissimo.Respondet ꝛ inquit.similiter dicimus ꝙ nos scire vniuersalia est perfectio nostra:attamen deum ignorare ea: non est defectus in eo:ꝛ sic ad formam patet qualr illa ꝓpositio est falsa.s.quecunq; perfectio reperitur in natura inferiori reperitur in perfectissimo:ꝛ tunc apponit pondus argumenti.ꝛ inquit:ꝛ hoc argumẽtum valde difficile reputamus:ꝛ nõ potest aliter solui ꝙ dictum sit.

Dubitatio. Quid pfectio simpliciter.

Sed pulchra inoritur questio.an perfectio simpliciter hominis debet apponi in suprẽmo summo qui omnem perfectionem continet? Circa sol̃. huius questionis primo oportet intelligere quid sit perfectio simpliciter.Et post dicam ad questionez.dico ergo de primo ꝙ non dicitur perfectio simpliciter:quia infinita secundum illud.ꝛ.topicorum in vltimis fere verbis quod simpliciter dico sine addito dico.sic enim nulla esset in homine perfectio simpliciter:quia homo esset infinitus in perfectione.secundo dico ꝙ non dicitur perfectio simpliciter.i.singulariter:ꝛ vno modo dicta:sic enim quelibet res esset perfectio simpliciter dum-

UVA. BHSC. IyR_120_2

modo esset pure singularis. ¶Ideo debes scire primo q̄ opposita possunt dupliciter capi. Uno modo pro quibuscunq; incōpossibilibus: et sic leo et homo possunt opposita dici: eo q̄ in eodē sunt incōpossibilia. Possunt capi secundo modo pro cōtradictoriis: vt scientia et non scientia: homo et non homo: et sic de multis. et hoc secundo modo famose opposita dicuntur quecūq; immicē cōtradicūt. ¶Secundo debes scire q̄ indiuiduum potest capi duobus modis: vno modo vt est determinate nature. U.g. pro forte qui est homo indiuiduū. secūdo mō pro indiuiduo nature indeterminate: vt forte est indiuiduum entis. s. hoc ens et illud ens: hec distinctio potest colligi ab auer. s. physico. commento. 15. vbi vult q̄ omne mobile potest velocius moueri: et arguit q̄ hec est vera p se et falsa p accidēs: eo q̄ celū nō pōt velocius moueri: hoc non potest intelligi aliter nisi qō capiendo indiuidua nature mobilis sub indeterminata natura: vt sic quodlibet mobile potest velocius moueri: sed capiēdo indiuidua mobilis prout sunt determinate nature: sic falsa. quoniam hoc determinatum non potest velocius moueri q̄ modo mouetur: ideo est vera per se stando in indiuiduis mobilis nature indeterminate: et est falsa per accidens id est extraneando ad indiuidua determinate nature. Ex his palam recipio q̄ indiuiduum est duobus modis. s. indeterminate nature et determinate nature: et per hoc potest verificari dictū auer. tertio celi. commen. 6. quando dicit q̄ continuum est diuisibile in infinitum secundum formam. i. per se et non secundum materiam: id est per accidens: quoniam omne continuum captum sub indeterminata natura est diuisibile in infinitum: non tamen continuum determinare nature. Uerbi. g. ignis aqua et animal etc. ¶His visis dicendum q̄ cum perfectio simpliciter non sit: eo quia perfectio infinita: nec quia perfectio singulariter: relinquitur qō dicatur perfectio simpliciter: eo quia in quodlibet indiuiduo entis sub indeterminata natura capto est melior ipsa q̄ suum oppositum incompossibile. dico primo. In quodlibet indiuiduo entis sub indeterminata natura capto: quoniam esse auri est perfectio aliqua: non tamen homini est perfectio simpliciter: quoniam esse auri additum homini corrumpit esse hominis cū sit ei incompossibile: ideo oportet vt indiuiduum capiatur sub indeterminata natura. dico secundo q̄ suum oppositum incompossibile. Quia quelibet perfectio est melior q̄ suum oppositum contradictorie. que est pura negatio. et quia scientia in quodlibet indiuiduo entis inq̄tum ens est melior q̄ suum incompossibile. U.g. ruditas et prauа ignorantia: ideo dicitur perfectio simpliciter et multa talia. ¶His itaq; expositis dicendum q̄ quelibet hominis pfectio simpliciter debet addi in deo: quia ex quo in quodlibet indiuiduo entis est melior: et deus sit entis indiuiduū per essentiam: ideo cōuenienter decet: vt apponatur in deo. ¶Sed dices. scire res diuersas est perfectio simpliciter in homine: ergo debet apponi in deo. Jam patet sol. scire enim est perfectio simpliciter: cum in quolibet indiuiduo entis simpliciter sit melior q̄ suum oppositum incompossibile. Sed scire res extra se nō est perfectio simpliciter: cum non sit in quolibet melius q̄ suum incompossibile. s. scire res per essentiam propriam: quoniam licet scire res per essentiā non sit melius homini cum sit eius nature incompossibile: est tamen melius simpliciter: quia addito homini inq̄tum ens esset melius q̄ scire per res extra se: vt patet. Similiter patet quod licet homini sit perfectio habere quinq; sensus quibus percipiat: non tamen debet attribui deo: eo quia non est perfectio simpliciter: cum in quolibet indiuiduo inq̄tum ens non sit melius: immo deterius: vt patet. ¶Regula itaq; quam Simplicius secundo celi. restatus est scilicet q̄ quicquid pfectionis est in natura inferiori vel

Opposita duplicia.

Indiuiduum duplex.

dubitatiō Solutio.

Quicqd p fectionis re

UVA. BHSC. IyR_120_2

perit i natura inferiori: ē dz reperiri i natura superiori.

ineſſe nature ſuperiori: dz intelligi de pfectione ſimplr z nō in gne determinate nature: homini eñ inēſtum perfectiſſimum animaliū competit habere quinq; ſenſus: non tñ inēſtum perfectiſſimus entium z ideo nō oportet q; omnis perfectio conueniens muſce conueniat homini niſi ſit perfectio ſimpliciter: vt ſepe verificatum eſt.

AVERROYS.

QUOS dicimus qđ hec eſt allegatio opinātis qđ ipſe deus nō ſcit niſi ſeipſum: z nos in pcedentib⁹ tam narrauimus opiniones ipſoꝝ ponentes cōuenientiam intra id quod dicebant. vz. qđ ipſe deus non ſcit niſi ſeipſum: z qđ ipſe ſcit oīa entia. Et ideo dicunt aliqui ipſoꝝ nobiliū q; deus eſt ola entia: et ideo nō opz nos in iſtis amplius replicare. Sed nos dicimus q; ꝓpoſitiones abaſto hoīe in pñti capitulo ducte probabiles z dialectice ſunt ꝓut aſſumit ſignificationē ex manifeſtis ad ignota: z nō eſt dubium qđ nō ingrediunt vnum genus: neq; cōmunicāt aliquo modo. Tandē dicimus qđ verba alga. in hoc loco erga aui. expreſſe dirigunt ꝓut indigebat dicto dicentis: qđ deus ſcit ſeipſum: z ſcit alia. Et omnes ꝓpoſitiones quas ab aui. narrauit in aſſerendo hanc opinionem ſuppoſite ſunt a rebus notis in homine: z putat eas tranſferre: ſiue tranſfigurare in deum: quod eſt impoſſibile: quia he due ſcientie dicūtur ſine dubio equiuoce. ¶ Et declaratio huius eſt: q; id quod dicebat aui. vz. quod a quolibet intellectu ꝓcedit quidam actus quem ipſe ſcit: ꝓpoſitio vera eſt: ſed modo humane ſcientie: intellectus nāq; humanus perficitur ab eo quod intelligit: z patitur ab eo a quo cauſat imaginatio intellectus. Et cum ꝓpoſitionibus ſuppoſitis. in hoc genere obiecit ei Alga. eo qđ quicūq; hominum intelligat actum et eundē actum ſequat alius actus. vz. ſcōs: z illum tertius. z illum quartus: nō ex hoc ſequit qđ agens intelligens ſciat ꝓmi actus conſequentia: z reſpondens ſibi algazel dicit qđ hoc reperitur in agente ꝓpria volantate: in alio vero non: dixit tñ hoc: quia id in quo magis appodiatur in attribuendo ſcientiam deo eſt: q; affirmat deum habere volantatem. Quapropter dixit qđ hoc argumentum eſt ita vehemens quod nullam habeat reſpōſionē qua vitetur. vz. quod non ſequatur qđ ꝓmus intelligat preter eum omnes actus conſequentes ab eo principaliter. ſ. ſecundam cauſam: z ꝓmum cauſatum. Similiter ad ea que narrauit nomine Auicen. videlicet. quod ſi ipſe intelligeret ſeipſum z non aliud: eſſet homo tunc nobilior eo: dicimus quod ſunt verba ꝓbabilia. ſi enim imaginaremur duos homines: quoꝝ vnus nō intelligat niſi ſeipſum: z alius intelligat ſe z alia: dicimus quod intellectus iudicabit quod ille qui intelligit ſe z alia eſt nobilior illo qui tantum ſeipſum intelligit: ſed tenendo quod intellectus humanus z

UVA. BHSC. IyR_120_2

diuinus tantum equinoce communicent: tunc dicta trãslatio seu transfiguratio est incompetens. Et quia ipse nomine auicen. allegauerat vnam ꝓpositionem ab eodem concessam in quolibet intelligente. videlicet. quod qui plura scit nobilior est: ꝛ oportet eos remouere a dicto deo voluntatem ꝛ nouitatem: quare nequiuerunt asserere quod prima causa sciat aliud nisi seipsam: agens em intelligens suum effectum scit aliud ab eo prout illud vult. Dixit quod hoc inconueniens sequitur philosophos tantum: intendit dicere in hoc esse hominem causatum nobiliorem creatore qui est ipsius causa: ꝛ quod hoc sequitur ipsos philosophos remouentes mundi nouitatem: propter quod remouent ab eodem deo voluntatez: ꝛ ideo remota voluntate oportet quod ignoret id quod ab ea procedit. Sed nos tam in precedentibus prelibauimus qꝫ hoc non est verum. vz. ꝙ auferatur voluntas ab ipso deo nisi noua voluntas tantum. Preterea sciendum ꝙ postea ipse allegauit nomine auic. cum ꝓpositionibus apparentibus esse communes duabus scientijs. s. noue ꝛ antique: cepit allegare contra eum in eo qꝫ dicũt ꝑti in hoc tractatu. vz. de differẽtia ipsarũ duarũ scientiarum dicens: quare vobis cauetis ꝛc. vsqꝫ ad finem illius quod scripsimus: ꝛ sententia illorum verborum hec est: si omnes he cõprehensiones defectus in homine fuerint. ergo debent a deo benedicto auferri: ꝛ dicet Aui. quod ipse in hoc conuenit cum aliis philosophis. videlicet. quod deum non comprehendere particularia non est defectus in eo: immo esset defectus in eo: si ea cõprehenderet: similiter non comprehendere alia preter seipsum nõ est in eo defectus. Et nos dicimus quod eusio horum dubiorũ est ꝙ diuina scientia non diuidit verum a falso in oppositis sicut reperitur in humana scientia. verbi gratia: quia aut homo scit alia aut non. ꝛ ista duo sunt contradictoria. vnde verificata vna ipsarum alia necessario est falsa Sed in deo benedicto ambo verificantur: tamen duobus respectibus. vz. quod ignorat ea modo inferente defectum sicut est in humana scientia: ꝛ scit ea modo non defectum inferente. similiter dicimus de vniuersalibus ꝛ particularibus ꝙ ipse deus scit ea: ꝛ ꝙ ignorat ea. s. modo iam dicto. Dicimus deniq; ꝙ ab hoc possumus quiescere. vz. a litibus ꝛ rixis Alga. cum philosophis: non tantum in hac disputatione: sed in sequenti: nihilominus ducemus sequentem disputationẽ: vt ne putent sequaces ipsius nos stupefactos esse suis sophisticationibus litigiosis argumentis.

¶In solu. presenti Auer. primo proponit quodãmodo excusationez in qua videtur verificare dictũ alga. secundo ibi (Sed nos.) Incipit considerare ꝓpositiones quas sumpsit Alga. hoc in loco. Quantum ad primũ dixit alg. ꝙ multiplicatio scientie in deo rerũ extra se nõ apponit perfectionẽ in eo: ꝛ per ꝛ̃s voluit deus non scire res extra se: hoc verificat. d. dicimus nos ꝙ

UVA. BHSC. IyR_120_2

hoc est allegatio opinātis q ipse deus nō scit nisi seipsum. i. dicere deū non scire res extra se est argumentū quo concluditur ipsum non scire nisi seipm. ⁊ tunc statim remittit se. d. ⁊ nos in precedentibus narrauimus opiniones ipsorum ponentes conuenientiam inter id quod dicebant. vz. q ipse deus non scit nisi seipsum: ⁊ q ipse scit omnia entia. i. ponebant hec esse eadem. s. deum scire se ⁊ alia: ⁊ statim explicat conuenientia: d. ⁊ ideo dicunt aliqui ipsorum nobilium q deus est omnia entia. est ergo conuenientia hec: qm deus est omnia entia: ideo, scire seipsum est scire oia entia aliquo modo. ideo excusat se. d. ⁊ iō non oportet in istis nos amplius replicare: qm multotiens dictum est: ⁊ sic ptz: quō dictū alga. quodāmodo est verificatū: deus enim scit se ⁊ alia prout esse eius est esse alioz: non tamen scit alia prout diuersa sunt ab eius esse: ⁊ hoc iam exposui superius milies. (Sed nos.) hoc in loco considerat propositiones Alg. suppositas in dubio. vbi debes scire vt apparebit in sol. huius dubij q auer. non posuit omnia verba Alga. in dubio predicto: sed pauca: vt visum est: ⁊ ideo considerat quasdam propositiones, quas non habemus in hoc lib. sed bene in lib. Alga. inueniuntur translate: ego autem sim posse conabor illas apponere: deinde dicam dicta Auer. super illas. primo ergo proponit cuius nature sunt propositiones Alga. scō ibi. (Et declaratio.) Exponit quod dixit. inquit ergo. sed nos dicimus q ppositiones ducte ab isto homine in presenti cap. sunt probabiles ⁊ dialectice: cuius rationē ait. d. prout sumit significationē earum ex manifestis. i. rebus sensibilibus ad ignota. i. deū qui nobis occultus est: modo hoc non pōt fieri: nō em̄ dz argumentum a simili procedi nisi illa sint vnius generis vel speciei. dicit modo. ⁊ nō est dubium q res sensibiles ⁊ deus non ingrediuntur vnum genus: neq; cōmunicant aliquo modo sup. in specie vel vnuoca natura: quare propositiones formate de creaturis nō debēt transferri in deum. (Tandem dicimus.) hoc in loco apponit solu. pro Auicen. cōtra quā arguit Alg. arguebat em̄ sic. sicut hominē ignorare res est imperfectio: sic deum ignorare res est imperfectio. Cui respōdet auer. d. tandem dicimus q verba Alga. in hoc loco diriguntur erga Auicē. i. sunt valida ad eum. Et statim apponit qūo nō essent valida. d. prout indigebat dicto dictis q deus scit seipsum: ⁊ scit alia hoc modo. s. indigendo illa respōsione sunt valida. sed si dicatur q deus nō ignorat alia: qm̄ sciendo se scit ⁊ alia. argumentum Alga. nō valet. ergo vno modo valet ad Auicen. alio modo nō valet. (Et omnes.) Cum dixisset solu. apponit generale peccatum omnium propositionum Alga. d. ⁊ omnes ppositiones quas ab auic. i. in nomine Auicen. narrauit in asserendo hanc opinionem suppositę sunt a rebus notis in homine: ⁊ putat eas transferre siue transfigurare in deum: quod est impossibile. i. indecens: quia he due scientie) dicuntur sine dubio equinoce. s. de deo ⁊ de nostris rebus sensibilibus: illud ergo est peccatum vniuersale omnium dictorum alga. (Et declaratio) Quia dixit omnes propositiones quas sumpsit ab Auicen. esse sumptas ex rebus sensibilibus: ⁊ transiatas ad res occultas: ideo hoc in loco incepit declarare illud: ⁊ enumerat aliquas earuz ⁊ inquit. ⁊ declaratio huius est: id est ⁊ q ex propositionibus sumptis a sensibilibus procedat in occulta est hec declaratio. s. q id quod dicebat Auicē. vz. q a quolibet intellectu procedit quidam actus quez ipse intellectus scit: est propositio vera. sed modo humane scientie. i. scientia nostra: cuius rationem inquit. intellectus namq; humanus perficitur ab eo quod intelligit ⁊ patitur ab eo obiecto a quo imaginatio intellectus. i. intellectio causatur. est ergo propositio hec. s. omnis actus procedens ab intellectu intelligitur ab intellectu vera in intellectu nostro: propterea quia ille actus procedens

UVA. BHSC. IyR_120_2

habet rationem obiecti a quo intellectus potest moueri pati ⁊ perfici. ergo intellectus noster potest intelligere ommem actum ab eo prouenientē.(Et cum propositionibus.) Cum verificauit propositionem illam: hoc in loco ostendit quomodo per illam transit. Alga. arguere in dei scientia. ⁊ primo proponit hoc dicēs. ⁊ cuz propositionibus sumptis in hoc genere: scilicet ex rebus posterioribus obiecit ei: scilicet Auicen. Alga. ⁊ propter vnam questionem ex cuius solu. eligit vnam vim argumenti contra illum. questio est hec: si est vnum agens intelligens a quo consequitur vnus actus: post quē sint plures actus consequentes an si intelliget primuz intelligere debet omnes actus consequentes vsq; ad vltimum. ¶ Et respondet quod non oportet semper: ⁊ dat rationem: ⁊ inquit. eo quod quicunq; hominum intelligat actum: scilicet primum ⁊ eundem actum sequitur alius actus. videlicet. secundus: illumq; tertius: tertiumq; quartus non sequitur ex hoc: id est quia primum intelligat agens intelligens sciat consequentia: id est actus consequentes primi actus: id est qui consequuntur illum primum: ⁊ tunc apponit quando est possibile. et inquit. et respondens sibi Alga. dicit quod hoc: id est ista intellectio consequentium actuum reperitur in intelligente propria voluntate: id est qui intelligit per voluntatem. in alio vero non: id est in intelligente sine voluntate propria non oportet. (Dixit tamen hoc.) Cuz Alga. solut questionem colligit Auer. ex solu. questionis vim argumenti contra Auic. ⁊ inquit. dixit tamen hoc ipse Alga. quia id in quo magis apodiatur in attribuendo scientiam deo est: quia affirmat deum habere voluntatem: potest ergo componi syllogismus hoc modo. omne agens intelligens primum actum per voluntatem intelligit omnes effectus et actus qui consequuntur illum. vt ex solu. questionis patet: sed deus est agens per voluntatem intelligens primum actum: id est primam intelligentiam: vt Auicen. concedit. ergo intelligit omnes effectus post illam: ⁊ illi effectus sunt omnes intelligentie. ⁊ omnes res. et inquit. quapropter dixit quod hoc argumentum est ita vehemens quod nullam habet responsionem quā vitetur. videlicet. quod non sequatur quod primus intellectus intelligat preter eum: id est essentiam propriam omnes actus consequentes ab eo principaliter quod sunt secunda causa et primum causatum et alia multa. quasi dicat. quod hoc argumentum est demōstratiuum in proposito. ¶ Sed dubitatio ambiget quispiam. an sit aliquod intelligens actum primum sine voluntate: et videtur quod non: quoniam omne intelligens est homo vel aliqua substantiarum abstractarum: sed omnis homo et omnis substantia separata intelligit per voluntatem propriam: vt Algazel inquit. ergo in primo prime. omne intelligens intelligit voluntate propria. ¶ Oppositum Alga. in solu. questionis proposite: inquit. ait enim esse intelligens duplicis generis: vnum voluntate: aliud non voluntate: et verificat sermonem eius primo modo: et non secundo modo. ergo res est loco ambiguo. ¶ Et ad hoc dicendum. quod si in opinione sumus Algaze. et Auicen. ratio prima concludit: quoniam omnino oportet intelligigens omne esse voluntate propria intelligens: ⁊ tunc quod dicit in oppositum nihil est: quoniaz ipse forte loquitur secundum aliorum partem: vel per intelligens intelligit cognoscens: hoc enim modo potest sermo eius verificari: est enim cognoscens duobus modis: voluntate propria: id est contingenti: vt homo et deus: et sine voluntate vt animalium cognoscentia: et secundum hoc ratio proposita in hunc modum debet componi: omne cognoscens voluntate primum actum cognoscit omnes actus consequentes illum. sed deus cognoscit voluntate primum actum propriu: ergo omnes reliquos. Si autem lo-

UVA. BHSC. IyR_120_2

quatur ſm peripatheticos:aīr opz dicere:ꝛ ego dixi in diſputatiõe prima. in ſolu.ſecũdi dubij:ꝛ alibi:ꝛ nõ eſt locus nunc replicãdi.(Si īr.)Perſoluit ꝛ aliud argumentũ Alga.ꝛ primo proponit illud:ꝛ inquit.ſiīr ad ea q̃ narrauit noie Auic.vz.q̃ ſi ipſe deus intelligeret ſeipſum ꝛ non aliud:eſſet hõ tunc nobilior eo.Dicimus q̃ ſunt verba probabilia:ꝛ hoc oſtẽdit:ꝛ inquit, ſi enim imaginaremur duos hoies:quoꝝ vnus nõ intelligeret niſi ſeipſum: alius vero intelligat ſe ꝛ alia:dicimus q̃ intellectus iudicabit q̃ ille qui intelligit ſe ꝛ alia eſt nobilior illo:qui tm̃ ſeipſum intelligit.vult itaq̃ tenere in eis q̃ ſunt eiuſdẽ generis:qõ declarat.d.ſed tenẽdo q̃ intellectus humanus ꝛ diuinus tm̃ equiuoce cõmunicẽt:tunc dicta trãſlatio eſt incõpetens: eo qꝛ ſunt diſſimilia:qũo aũt intelligere alia ſit perfectionis hominis:ꝛ nõ ſequitur q̃ ſit dei pfectio:verificaui in ſolu.qõnis querentis an intelligere alia ſit perfectio ſimplr:an ſm quid:ꝛ ideo non decet hoc in loco illam repetere.(Et qꝛ ipſe nomine.)Inducit vnam aliam queſtionẽ quã peripathetici non poſſunt ſoluere:ꝛ inquit.ꝛ quia ipſe nomine Auic.allegauit vnam propoſitionem ab eodem conceſſam in quolibet intelligente.vz.q̃ qui plura ſcit nobilior eſt:tunc addatur litere hec minor:ſed deus non plura ſcit. ergo in ſecunda figura non eſt nobilior.minorem probat.ꝛ põt ratio cõponi in hunc modũ.omne agẽs intelligens ſuum effectũ volũtate agit:ſed primus motor voluntate agit.ergo non intelligit ſuum effectum:huius primo accepit minorẽ.d.ꝛ opz eos remouere a dicto deo voluntatẽ ꝛ nouitatem.i. voluntatem contingentem:ꝛ tunc ponit minorẽ ſyllogiſmi principalis.d. quare nequeunt aſſerere q̃ prima cauſa ſciat aliud: niſi ſeipſa.eſt ergo minor hec:ſed deus non plura ſcit:ꝛ hec minor eſt cõcluſio ꝓſyllogiſmi:tũc apponit minorem ꝓſyllogiſmi:ꝛ inquit.agens enim intelligẽs ſuum effectum ſcit aliud ab eo:prout vult.eſt ergo maior:omne agens intelligẽs ſuũ effectumvoluntate agit:ꝛ ſic apparet locus queſtionis.(Hanc inducit ſol. Alga.ꝛ inquit.dixit q̃ hoc inconueniens ſequitur philoſophos tantum:et exponit quod dixit.ꝛ inquit.intendit dicere in hoc eſſe hominem cauſatum nobiliorem creatore qui eſt ipſius cauſa:ꝛ hoc oſtendit.d.ꝛ q̃ hoc ſequitur ipſos philoſophos remouentes mundi nouitatem:propter quod remouẽt ab eodem deo voluntatem:ꝛ tunc remota volũtate oportet q̃ ignoret id qõ ab ea procedit:ecce quomodo hoc ſequitur peripatheticos ꝛ nõ theologos.

Nota. (Debes ſcire q̃ qui ponit mundum eternum dicit deum agere neceſſario: vt in ſecũda ꝛ tertia diſputatione viſum eſt.ꝛ qui aufert contingentiam ab agente aufert voluntatem ſm theologos ſaracenos:et ideo ſequit̃ q̃ deus egit ſine voluntate mundum.(Sed nos.)Ad hoc remittit ſe ꝛ ſoluit:ꝛ ſermo eius manifeſtus eſt per ſe.ꝛ ex eis que dicta ſunt.(Preterea ſciẽdum quod poſtq̃.)Hic oſtendit ordinem dictorum ab Alga.ꝛ inquit.preterea ſciendũ q̃ poſtq̃ ipſe allegauit nomine Auic.cum propoſitionibus apparentib⁹.i. ſumptis ex ſenſibilibus eſſe communes duabus ſcientijs noue ꝛ antique.ſ. poſſe intelligere extra ſe.vult dicere.poſtq̃ arguit nomine auicẽ.q̃ ſcientie noue.ſ.hominis:ꝛ antique.ſ.dei:eſt commune ſcire ſez alia:cepit allegare.i. arguere contra eum in eo quod dicunt philoſophi in hoc tractatu. vz.de differentia iſtarum duarum ſcientiarum.ſ.inter deum ꝛ hominem:ꝛ incipit capitulum a quo incepit.d.quare vobis cauetis ꝛc.vſq̃ ad finem illius qõ ſumpſimus.ſ.in dubio propoſito.ecce quomodo auer. non totum dubium recitauit:ꝛ tamen contradixit eis:et ſic patet illud quod a principio dixi. (Et ſententia.)Apponit ſententiam illorum que dixit in dubio que dimiſit. ꝛ inquit.et ſententia illorum verborum hec eſt: ſi omnes he.i.particulares comprehenſiones defectus in homine fuerint:ergo debent a deo benedicto

UVA. BHSC. IyR_120_2

auferri. Inducit responsionem eius: & inquit. & dicit auicē. q ipse in hoc cōuenit cum aliis philosophis. vz. q deum non comprehendere particularia non est defectus in eo. immo esset defectus in eo si ea comprehenderet. Similiter non comprehendere alia preter seipsum non est in eo defectus. et sic patet solū argumentū ab auicen. (Et nos dicimus.) hoc in loco auer. aliter respondet & proponit responsionem. & inquit. et nos dicimus q euasio horum dubiorum est. q diuina scientia non diuidit verum a falso in oppositis. s. contradictoriis: sicut reperitur in humana scientia: vult dicere qō de scientia dei non verificatur alterum contradictorium determinate. vz. aut scit alia: aut non scit alia: sicut reperitur in humana scientia: quoniam determinate: aut homo scit alia: aut non: de necessitate alterum istorum verificatur de hominis scientia: & de ista duo sunt contradictoria: quorum alterū omnino de scientia hominis verificatur: vnde verificata vna ipsarū de homine necessario altera est falsa: sed in deo benedicto ambo verificantur: tamen duobus respectibus: & hoc declarat. d. vz. quia ignorat ea modo inferēte defectum: & scit ea modo non inferente defectum: vult dicere q deus scit particularia prout non imperficitur ab eis: & ignorat illa prout imperficit ab illis. similiter dicimus de vniuersalibus & particularib⁹: q ipse deus scit ea. & q ignorat ea modo iam dicto. Tunc ordinat se ad sequentem dispositionē: & dicit. dicimus deniq; q ab hoc. i. perscrutatione de scientia dei possumus quiescere. vz. a litibus & rixis alga. cum philosophis non tantū in hac disputatione: sed in sequenti: nihilominus ducemus sequentem disputationem vt ne putent sequaces ipsius nos stupefactos esse suis sophisticationibus sophisticalibusq; argumentis.

Tertiaqō

Solo:

Impugnatio.

Posset & in hoc loco dubitatio ardua emergit: an deus particularia ignorat. Sed quia auer. in disputatione. 12. hanc pertractabit: hoc in loco transeo. ¶ Ideo volo mouere questionē: an illa duo contradictoria in deo verificentur: & quomodo verbum auer. intelligatur. ¶ Et videtur q illud quod auer. inquit falsum est. s. q de deo possunt contradictoria verificari: quoniam arist. posterio. primo. inquit. contradictio est oppositio. cuius non est dare medium ſm se. ergo scire particularia & non scire particularia nullum habent medium. Adhuc autem sunt homines multi qui diffinitionem contradictionis sic intelligunt. s. q contradictio est oppositio: cui⁹ nō est medium dare ſm se. i. ſm extrema absolute accepta. V. g. accipiendo album & non album absolute non habent medium: omne enim ens album vel non album: accipiendo autem album per se vel non albū per se medium reperitur: quoniam non omne ens album per se: nec non album per se: extrema ergo illa vno modo non habent medium: alio modo habēt: habent quidem prout absolute accepisti: carent vero medio: prout respect⁹ & notas adiunxisti perfectatis. ¶ Ex hoc potest & solu. questionis patere: cū enim queritur an inter scire particularia & ignorare illa sit medium absolute non datur medium: deus enim particularia scit: attamen si extrema illa assumātur cum notis & respectibus: potest & deus medium esse: scire enim particularia eo modo quo sciens imperficiunt: & ignorare vel non scire eo modo quo perficiunt habent et medium. vz. deum. deus enim non scit particularia eo modo quo ipsum imperficiunt: sed eo modo quo non perficiunt cum scit. Sed quomodocunq; in homine sive scire singularia: sive nō scire capiantur absolute: sive cum notis perfectatis vel respectibus nunq̄ est inuenire medium semper: homo enim scit singularia quomodocunq; vel ignorat. ¶ Sed hec solu. optima est & tota bona: peccat tamen in diffi-

UVA. BHSC. IyR_120_2

nitione oppositi onis:ꝛ quasi vir nullus antiquoꝝ expositorum sic exposuit:nisi quidã latini qui fere totum librum posteriorum conturbant. Joã. autẽ philoponus posteriorum primo aliter cõmentatus est diffinitionem contradictionis:vbi debes scire:in vnaquaq; specie oppositionis posse dari medium aliquo modo. V.g. calidum ꝛ frigidum: vt contraria mediũ habent.iterũ pater ꝛ filius:vt relatiua medium habent subiecti: vt opposita relatiua:similiter cecum ꝛ videns medium habent lapidem: vnaquaq; ergo species oppositionis vt talis est medium habet semper se:ꝛ ꝑm q talis species. attamen si considerentur oppositionis omnes species:vt in eis saluatur contradictio:vnaquaq; enim species oppositionis ad contradictionem reducitur:vt aristo. docet in predicamentis:frigidum enim et calidum possunt ꝛ in frigidum ꝛ non frigidum reduci. calidum enim non frigidum dico:ergo genus omnium oppositionum esse oppositionem differentiã:qm̃ he quidem medium ꝑm se:vt relatiua contraria:ꝓpriuatiua p accidens medio carent:ꝓout ad contradictionis reducuntur oppositionẽ:hec autẽ medio carent per se:ꝛ sunt alijs cause carentie mediũ vt contradictio:ergo vt differentiam quam differt ꝓtradictio ab alijs speciebus: adiunxit aristo. in posterioribus.(ꝑm se.) inquit enim. Contradictio est oppositio cuius non est dare medium ꝑm se:ad differẽtiam aliarum specierum in quibus est medij carentia ꝓout reducuntur ad contradictoria, reliquum autem responsionis eorum esse potest totum bonum.

Undecima disputatio Alga. cum philosophis in qua ostendit debilitatem ipsorum in asserendo q; ipse deus scit seipsum.

Quomodo probatur.

Ait Alga. ꝑm opinionem veroꝝ ꝓhoꝝ qui nouitatem concedunt mundi propria voluntate patefit propositum: quia ex voluntate ꝛ scientia iudicat vita:ꝛ quodlibet viuens seipsum sentit: deus est viuens:ergo cognoscens seipsum. vnde dicimus q; hec ratio est valde acerrima:sed vos q̃ remouetis ab eo voluntatem ꝛ mundi innouationem totaliter negatis:ꝛ opinamini q; id quod procedit ab eo:procedit de necessitate vel a natura:ꝛ q; primo causatur ab eo primum totum:deinde alia causata successiue ꝛ gradatim donec perueniant ad vltimum entium:ꝛ sic ipse non seipsum sentit:sicut ignis a quo caliditas procedit:vel sol a quo lux procedit:ꝛ nullus istorum seipsum nouit:sicut nullum extrinsecoꝝ ab eo nouit: ergo deus apud nos summus ignorans est:ꝛ nos tam declarauimus nomine ipsorum q; ipse ignorat alia. Unde posq; ignorat alia non est cauendum q; ignoret seipsum. Et si aliquis diceret q; licet ipse ignoret entia seipsum saltim scit. Qui enim seipsum ignorat mortuus potest

UVA. BHSC. IyR_120_2

reputari. ergo ipse deus esset sine dubio mortuus. Nos vero ad hoc respondentes dicimus eis q̄ hoc similiter sequeretur opinantes q̄ deus ignorat alia: ꝛ scit seipsum. nulla enim differentia est intra hoc ꝛ dictum dicentis. q̄ illud quod non agit cum voluntate: nec audit: nec videt: est mortuum. ¶Et si forte diceret q̄ omne separatum a materia est intellectus per se existens ꝛ intelligens seipsum. Dicimus q̄ declaratum est q̄ hec pura euasio est: quia non pōt demonstrative probari. ¶Et si forte diceret q̄ huiusmodi demonstratio est: quia ens dicitur ad viuens ꝛ ad mortuum: et viuens nobilius est mortuo: sed primum nobilius est cunctis entibus. ergo viuum est ꝛc. dicimus q̄ omnes iste sunt euasiones. Nos enim possumus eis dicere. quare est impossibile: q̄ ab eo qđ ignorat seipsum succedant entia seipsa sentientia cum pluribus mediis: vel sine mediis. ¶Et si forte diceretis q̄ impossibilitas provenit ab eo: quia sequeretur q̄ causatum esset nobilius causa. Dicimus q̄ potestis hoc asserere ꝑm apparentiam: non tamen q̄ possit demonstrative probari ꝛc.

¶Sicut Auer. inquit. hec disputatio videtur quodammodo superflua: quoniam sufficienter tractata est. attamen vt ne auer. videretur fugere argumenta Alga. ideo aggressus est eam: et per consequens que sit intentio huius manifestum est. Primo ergo Alga. concedit quod deus intelligit et cognoscit se: ꝛ syllogizatur hoc modo: omne viuens cognoscit se: sed deus viuit. ergo deus cognoscit se. maior probatur. quoniam deus scit ꝛ vult: ꝛ omne sciens et volens est viuens: ergo in prima figura deus viuit. huius primo tangit prosyllogismum dicens. Ait alga. secundum opinionem verorum philosophorum qui nouitatem concedunt mundi propria voluntate dei patefit propositum: ꝛ accepit vim maioris prosyllogismi: ꝛ inquit: quia ex voluntate et scientia iudicatur vita: reliquum prosyllogismi dimittit: tunc accepit maiorem prosyllogismum: ꝛ inquit. ꝛ quodlibet viuens seipsum sentit: adest intelligit: deus est viuens: hec est minor: ergo cognoscens seipsum: et apponit efficaciam communis: ꝛ inquit: vnde dicimus quod hec ratio est valde acerrima. Sed hic est ambiguitas: quoniam primo probat deum viuere propter intelligere: secundo probat ipsum intelligere propter viuere: ergo ipse committit circulum quem aristo. destruit primo posteriorum. dubitatio

¶Dicendum quod intelligere ꝛ velle sunt velut cause vite: vita velut effectus: sicut enim motus est causa vite: ita ꝛ intelligere ꝛ velle cause sunt vite perfectissime: vt auer. inquit. 12. metaphy. commen. 3 ⁊. et 39. potest itaq; dici. quod primus processus concludens deum viuere ex eo: quia intelligit et vult: est processus propter quid: et dicitur demonstratio cause. secundus processus est processus quia: quia procedit a posteriori ad causam priorem: quia enim viuit concludit ipsum intelligere et velle: ergo demonstratio hec erit signi. ¶Ad questionem dicendum ipsum non erasse: cum non in eodem genere demonstrationis illud fecerit. ¶Sed hic adhuc emergit ardua dubitatio: an. s. possit fieri iste regressus seu circulus ab effectu ad causam: ꝛ post ab illa ad effectum. ¶Similiter ꝛ adhuc ambiges. cum enim ordo nature sit contrarius modo procedendi nostro: vt auer. inquit primo physi. commen. 3. natura incipit a causa: ergo nos debemus incipere ab effe Solutio. Questio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ctu:modo Alga.videtur totū oppositū fecisse: incipit enim a causa ꝛ procef
sit ad effectū:ꝛ post videtur ab effectu regredi ad causam:ꝛ he ambiguita-
tes sunt non parue:ꝛ cum in cōmento nreo libri posteriorū multum plōga
positio an liquoꝝ. uerim sermonem in his:visum est mihi modo abbreuiare opinionem peri-
patheticorum in his:primo ergo dicam ad primam:post ad secūdā secun
dum posse meū. ¶Quantū ad primā igitur partez dixerunt multi antiquo
rū:q non fit illa circulatio vel regressus demonstratiue:qñ est per effectum
causam:tu inueniſti sine dubio demonstrari:eo qz ex notiori ꝛ priori tibi p
cessisti:cum ex cā inuēta ad effectum redis ꝓpter quid ipsius effectus con-
cludens non demonstrabis:cum ex ignotiori ꝓcedis ad notius:ꝛ sic isti p-
cessum qz demōstrationum affirmāt esse ꝓcessum:ꝓpter quid cōcedunt non
demonstrationū esse:sed dialecticū seu topicū:eo qz non ex notiori est ad la-
tentius. Et huius exemplum est:si enim ꝓgredieris iste homo currit:illo ho
mo currit:ꝛ ille ꝛ sic de singulis:ergo omnis homo currit:illatio est neces-
saria:ꝛ omnino concludit ꝛ necessario:oppositum enim consequentis sta-
re cum antecedente est impossibile:attamen topicus processus est:eo quia
non probatiuus sm naturam:qñ antecedēs vel est ignotius consequente:
vel eque notum:potest tamen esse notius tibi vel illi:ꝛ ideo dialecticus vel
topicus dicitur:eo quia non ex notiori procedit simpliciter:sed huic vel il
li qui dat antecedens. sic in proposito:ꝛ si processus ꝓpter quid sit neces
sarius illationis necessarie:tñ dialecticus dicitur:eo qz non ex notiori sim
pliciter:sed huic vel illi procedit:in naturalibus ergo sm hos manifestū est
quomodo fiat circulus:ꝛ quomodo non. Monit autem hos:quoniam effe-
ctus demonstrat cām esse:ergo est notior ea:sit igitur eius notitia:vt octo.
notitia:vero cause inuente vt quatuor. Si igitur ad effectum eundem redi
bis ab ignotiori ꝛ latentiori:quia a noto tibi:vt quatuor ad notius ꝛ cer-
tius:quia ad effectum notum vt octo procedes:ergo secundus ꝓcessus nō
potest demonstratiuus dici:cū demonstratio sit ex notioribus:vt in poste.
satis dixit Aristo. aliaq argumēta p eis:quia nullius sunt valoris:et ea
prolixe adduxi in posterioribus:transeo. Hanc opinionē Jo.iandonus
in questionibus primi de anima conabatur destruere:ꝛ arguit in hunc mo
pō Joan, dum:qñ accidētia ꝓpria sunt principia cognoscēdi substātias ꝛ ecōtra:pri
mo:qz eadē sunt principia essendi ꝛ cognoscēdi:mō cā est principiū essen-
di effectus:ergo ꝛ cognoscēdi:maior est arist.ꝛ auer.4.com.secundi meta.
Impu- ¶Preterea.substantia est prior natura cognitione ꝛ tpe accīte:ergo accīs
gnatio ꝫ demonstrās substantiam pōt ꝛ ab ea demonstrari:maior est aristo.ꝛ auer.7.
rōnes Jo. meta commen.4.sed rationes Joannis contra hos nihil concludunt.pri-
ma quidem non:qñ causa est principiū essendi ꝛ veritatis sm naturam:vt
ꝛ ipsemet dicit alibi:ꝛ sic non quo ad nos.scba vero minime:qñ substantia
est prior cognitione:ꝛ tpe:ꝛ natura.cognitione.s.sm naturam.tpe vero.i.se
parabilitate:natura.i.perfectione:ꝛ licet ponatur in eius diffinitione:non
quidē ponitur vt notius nobis:sed vt quietans:vnum enim correlatiorū
ponitur ꝛ in diffinitione alterius:ꝛ non vt notius:pōt ergo ꝛ aliter opinio
illa remoneri:tum ex verbis ꝓbantium:tum ratione:verbis quidem:qñ pri-
mo posteriorū inquit:sed quia differt ꝛ propter quid scire primum quidem
ꝛ in eadē scientia. Et postq ꝓbauit hoc exemplis multis inquit:alio autez
modo differt pp quid ab ipso qz.qs est per aliā scientiam vtrumq speculari:vbi auer.inquit cap.3.ꝛ postq est demonstratio que facit adipisci inuen-
tionem rei tam post aliam que facit adipisci causam inventionis ipsius.
ꝫamq inueniuntur hi duo modi:aut in arte vna:aut in duabus artibus.
¶Preterea.ꝛ Themi.ait ibidem.cap.23.sane fieri potest vt eadem scientia

modo

UVA. BHSC. IyR_120_2

modo ipsum quãobrem tractet: modo ipsum vt fit explicet: aliquando ẽ vt diuersa scientia fit que quamobrem condocet ab ea: que vt sit demonstrat. ¶Preterea. Arist. 2. poste. cap. 16. mouet questionez in principio capituli: ꝛ inquit. de causa aũt: ꝛ cuius est causa: dubitabit aliquis. nunqd cum catum est: causa est ꝛc. post soluens questionem inquit. si igitur quidẽ per causam est demonstratio propter quid est: si vero non per causam: ipsi⁹ qꝫ. qm̃ in medio est cognouit ꝓpter qd autem non: vbi Auerr. com. 25. inquit. in solutione illius qõnis: sed cũ ostẽdimus causatum per cãm est id demõstratio dans cãm ꝛ inuentionẽ: ꝛ cum ostendimus cãm per causatũ: est id demonstratio dans inuentionem tantũ: ꝛ ponit exẽplũ: vide. ¶Preterea. ꝛ ibidem diuus Themistius cap. 3. inquit. nullum aũt incõmodũ suscipitur si causa talis cum sua conclusione rector queri dicatur: nec cm̃ eadez ratio vtrincz ꝓreciprocãdi, est: sed cum ab euentis ad cãm subitur: syllꝰ tantũ vocatur: cum econtrario est: absoluta demonstratio. Dicitur forte: qꝛ syllogismum tantum demonstrationem intendit quia: que pro tanto syllꝰ tantũ dicitur: qꝛ nõ ex vero medio procedit: vt ipse ait primo posteriorꝫ. cõ. 46. quare ꝛ ex his regressum dare manifestum est aptissime. ¶Preterea. Lincolniensis grossa testa ibidem manifeste idem dicit: ꝛ magnus Alber. tractatu de venatione diffinitionis. cõ. 7. ꝛ concors est einsdẽ. ¶Adhuc auer. 2. meta. commen. 16. inquit. certitudo enim diuersatur in eadem scia. V. g. ꝑm demonstrationem simplr: ꝛ ꝑm demonstrationem quia: ꝛ cum diuersẽt in eadem scientia magis diuersatur in scientijs diuersis ꝑm genus. ¶Rursus. 6. phys. com. 15. inquit: cum ꝓius declarauit qꝫ si magnitudo fuerit diuisibilis in infinitum qꝫ velocius ꝛ tardius inueniunt in infinitum: valt declarare ecõuerso: ꝛ post quibusdã interpositis inquit: ꝛ signa demonstratiua sunt illa que cõuertunt cũ suis cãis. s. qꝫ cũ ponat cã sequit signũ ꝛ ecõuerso: ꝛ ideo incepit ꝑmo declarare cõsecutionẽ signi ex cã: deinde cõsecutionẽ cãe ex signo: ecce ꝙ plane auer. id dicit. ẽt in. 3. phy. cõ. 5. inquit ecõtrario ꝓme vie. In prima. n. ꝓbauimus ex motu eterno motorẽ eẽ qui nõ mouetur: hic aũt ꝓbabimus qꝫ motus eternus est: ex hoc qꝫ motor qui non mouetur est. Idem apponit ibidem commen. 53. ꝛ. 65. ꝛ adhuc possem tibi enumerare loca fere innumerabilia: vbi Aristo. et Auer. circulum committunt in diuersis generibus demonstrationum: et ideo nolo plus in hoc insistere: ratione vero ꝛ hoc monstrari potest: quoniam scientie diuersant hz diuersitatem medioꝝ: vt Arist. in. 2. posteriorum. demonstratiqꝫ igit effectus est medium in demonstrando causam: ꝛ cã mediũ in demonstrando effectum: ergo notitia que relinquitur ex processu cuius mediũ est effectus differt specie a notitia que relinquitur ex processu: cuius medium est ꝛ ipa causa: notitia ergo que in effectu relinquitur ex causa altera est a notitia effectus que per sensum habebatur: ergo in scõ processu: causa est notior nobis ꝙ effectus notitia relicta tertio loco: ꝛ hoc ratio est demonstratiua. si perfecte addatur vt dicam: vt ergo perfecte intelligas debes scire primo: quod licet causa medium ꝛ diffinitio idem sint in subiecto: differũt tñ i modo. aliqua enim causa habet rõnẽ cause: non tñ rõnẽ mediꝝ nec diffinitiõis: omne autem gõ rõnem hz mediꝝ: ꝛ rõnẽ habet cause. ¶Scõ debes scire qꝫ aliter est in qõne simplici: aliter in questione cõposita: voco aũt qõnẽ simplicem: vt an ignis sit vel fumus sit: dico vero questionem cõpositam in ꝙ est questium de cõcesso: vt si luna deficit ꝓpter quid deficit luna: dico ergo qꝫ in qõne cõposita mediũ hz rõnem cause: ꝛ hz rõnem mediꝝ: alio tñ ꝓcessu acqrit mediũ sub rõne cause: ꝛ alio sub rõne mediꝝ: per processuz em̃ quia: in questione composita acquirit solũ mediũ sub rõne. V. g. luna def

UVA. BHSC. IyR_120_2

cit:ergo obiectum est aliquid inter solē ⁊ lunā:hoc enim pcessu quia.acq̄ siuisti medium in eo q̄ causa illius effectus:⁊ hic est primus pcessus quia: quo.s.acquiritur causa in eo q̄ causa:quo facto non statim redibis ad ef fectum demonstrādū per hāc:qm causa inuenta per effectū nondū hz rō nē medij:opz enim ad hoc vt habeat rōnem medij:vt scit tibi notius effectu quo inuentum est sub ratione cause:ergo tunc intellectus negociat circa causam inuentam inueniendo illam sub ratione medij:est autē negociatio hec resolutio que fit compositione ⁊ diuisione hoc modo: obiectum istud quod inuentum est esse causam huius:luna deficit est ens.ergo vel sba vel accidens:⁊ non accidens.ergo sba.vl igit corporea vel incorpea :nō incor rea:relinquitur corpus vel animatum vel in animatuz.non animatū ergo inanimatum: vel eternum:vel generabile:non gnabile:ergo eternū vl dia phanum vel opacum:non diaphanum:ergo opacum.obiectum ergo illud est corpus eternum opacum:sed illud est sola terra:ergo obiectum illud ē terreum:qua negociatione completa acquisiuisti causam:tunc sub ratio ne cause:⁊ sub ratione medij:cause quidem:quoniā per effectū in eo q̄ ef fectus:medij vero qz per negationem adeo innotuit q̄ notius factū est esse ctu qui erat medium ad ipsum inquantū causa:⁊ eo cōpleto potest syllo demonstratiuus ppter quid componi:⁊ erit scōs pcessus.non autē semper causa habet rōnem medij:qm intellectus causa est veritatis principiorū: quemadmodū propositiones conclusionis:vt Themi.inquit prio poster. c.7.⁊ auer.ibidem.⁊ tñ non pōt esse medium demonstrandi principia pri ma:⁊ hoc ⁊ auer.inquit.primo de aia.commen.2. Sitr in q̄stione simplici medium hz rōnē cause tantum:vtisi fumus est:ergo ignis:tūc em demon stratio ē signi:⁊ ea inuenitur causa in eo:non tñ pōt fieri regressus:cū tūc non habeat rationem medij:cum non habeat rationem diffōnis:ptz ergo qualiter in q̄stione cōposita concedendum est regressum demonstratiuuz mediante negociatione tibi exposita.in qōne aūt simplici non:immo si re dibimus processus erit topicus forte.Quod autē hec sit intentio auerr.pz 2.meta.com.11.⁊ tu lege verba eius ibidem:qūo quidē igit cōtingat regre di:⁊ quomodo non:manifestū.regredi enim in questione compositā:pmo tamen negociatione facta contingit:in questione vero simplici non facta negociatione:cum ibi medij tantum cause rōnem habeat.¶Ad obiectuz aliorum soluitur hoc modo:vel q̄ reditus est ad effectum:non fm eandem speciem notitie:vt alber.ait in posteriozibus:vel reditus fit facta negocia tione.tunc enim notitia cause adeo per resolutionem illam intendit:quod potest esse.causa ⁊ medium ad effectum illum:nec est remotum alia via q̄ a demonstratione aliquid notificari ⁊ certius reddi.sicut docuit aristote. in posteriozibus.⁊ sic patet:quomodo fit circulus⁊ qūo non:⁊ per ꝑns sol. ad primam.¶Superest modo questionem scōz solvere:⁊ prio oportet vi dere qualiter triplex est genus demonstrationis simpliciter.s.ppter q̄d et signi tantum:⁊ q̄d sit vna quecz ipsarum oportet declarare.Circa qō opio est Ammonij in primo de aia:q̄ duplex est tantuz genus demonstratiōis. scz propter quid:⁊ signi seu consecturalis.explanabimus autē post quid sit vnaquecz harum:huius ratio esse pōt:qm demfatio non differt a demon stratione nisi ratione medij:augent enim demonstrationes pp media: vt Aristo.inquit in poste.sed medium demonstratum nō pōt esse nisi duplex. s.effectus vel cā.ergo demfationis spēs non nisi duplex erit.Adhuc Arist. prio poste.vbi oē genus demonstrationis enumerat cap.(Sz differt quia et propter quid.)7.2.poste.c.16.non ponit nisi duas spēs demonstratiōis. q̄ per ꝑns vel ipse est diminutus:vl fecit alū libz poste.vbi posuit.¶Rur

UVA. BHSC. IyR_120_2

ſus.ſi demſtatio ſimplr differt a demſtatione pp qd:vel illud erit a medio: vel pp 2cl'onē:nō pp 2cl'onē.qm vna ſpēs 2cl'onis ē i vtraq; nec penes me diū.qm vtriq; mediū ē cā.ergo non dſnt. ¶In oppoſitū eſt auer.i phemio phy.t ibidē cō.x.t ibidē cō.vl.t.2.phy.cō.22.t.16.t ind ucere cō.ad hoc ē ſuperfluū.vt ergo ſol'huj⁹ gōnis videat:oz videre qd ſit demſtatio ſigni. ſcōo qd ſit ōmōſtratio ,pter quid.t tertio que demſtatio ſimplr.Demōſtratio ſigni:vt auer.inquit prio phy.cō.2.eſt hoc mō:ſi cōtingit vt nota apō nos nō ſunt nota apud naturā q̄ ſunt prioza in ē:ſed poſterioza:tūc demō ſtrationes date in hac ſcientia erunt de numero ſignoz:um:eſt ergo demon ſtratio ſigni demonſtratio cuj⁹ mediū ē poſterj⁹ nā t notius nobis. Dicit ḡz hec ſpēs demonſtratiōis ſignū demonſtratio qz:t demonſtratio eē tm: dſ quidē demonſtratio qz reſpectu cōcluſionis cōpoſite.ſi.n.demonſtrat̄ p pter folia cadere hūidū reſolui demſtatio erit ipſius qz.i.ſitatis ,ppoſitio nis:t hoc inquit Themi.ſcōo poſte.cap.30.d.ita demōſtratio putāda nō ē q̄ nullo modo:aut ex eā aut ex aliquo qō cogitatione prius ſic ducatur:nā lunam deſicere non eſt cauſa cur terra ſe mediam oggerat:ſz pōt eē conclu ſionis:vtiq; rei non poteſt:ergo vult q̄ ideo dicatur demſtatio qz. qm̄ me dium concludit concluſionem verā eē:t hoc appellat qz Ariſto.prīmo po ſte.ibi.(Duplr aūt ē p̄cognoſcere.) Dſ demſtatio eē tm̄ in qōne ſimplici vbi ab effectu ad cauſam terminatur qō ſi eſt hoc mō.fum⁹ ē.ergo ignis.ḧ ignē eſſe conducitur:ideo demſtatio eſſe pōt t dz dici. Dſ tertio demſtatio ſigni : quoniam effectus eſt mediū t effectus ſignum eſt cāe.ppterea demōſtratio ſigni ſeu ſignū dicitur.hāc aūt Ammoni⁹ in prio de aīa ſubdiuidit.t vult q̄ ſit duplex.vna eſt que conieturalis dſ:vt illa in q̄ medio poſito nō ſeq̄t neceſſario:t omnino cauſa:vt languida eſt:qm̄ peperit:non em̄ oīno lan guorem ſequitur peperiſſe.ſcōa ſpēs oz ſufficientia ſeu fides ab auer .prio te.22.t Ammonius inquit.q̄ huius demſtatio dſ illa:ad cuj⁹ mediū ſequi tur oīno cōcluſio:vt fumus eſt hic.ergo t ignis.t ſphericam eē lunā ,ppter hunc modū circuaſr illuminari.vt Ariſto.demſtat in lib.celi.t forte hoc in quit auer.6.phyſi.cō.15.qm̄ inquit q̄ ſigna demonſtratiua ſunt illa q̄ con uertuntur cum ſuis cauſis.ſ.q̄ cum ponitur cauſa ſequit ſignū.t ecōuerſo. Et forte de demōſtratiōe qz.prio loquit Tho.2.poſte.ca.predicto.qm̄ di cit:p̄ceſſus ab euētu ad cām eſt ſyllis tm̄.intelligit em̄ per euēta ſigna fal libilia. ¶Sed dices demonſtratio per cām.remotā dſ.qz vt Ariſt.inq̄t prī mo poſte.ca.Sed dſ qz.t tm̄ nō eſt ſufficiētia nec cōtectura.ergo tertia ſpe cies. ¶Dicendū q̄ pōt eē ſufficiētia ſeu fides:t ſic ſufficit.qd ergo ſit demō ſtratio ſigni:t quot modis dicat̄:t quot ſunt ei⁹ ſpecies manifeſtū.

demſtatio ſigni.

Dubita.

Solo.

Super eſt modo definire demonſtrationem ꝓpter quid.inquit Auer.2.celi.commen.35.ſi latentiusfue rit cauſa rei quam ſuum eſſe:erit demonſtratio ꝓpter quid tantū:eſt ergo demonſtratio ppter qd demſtatio cuius mediū eſt cā cōcluſionis t ignoti⁹ ea. ¶Sed ambiges.qm̄ oīs demonſtratio eſt ex notioribꝰ:ſed demonſtratio ꝓpter qd eſt ōmonſtratio.ergo ex notioribus.t ſic diſſō Auer.eſt falſa. ¶Dicendum igitur q̄ dz intelligi nō facta negatiōe.eſt ergo ſenſus demō ſtratio ꝓpter qd eſt demonſtratio cuius medium per ſe eſt ignotū t latē tius effectu:ſz poſt cōpletum intell's negociū notius relinquit:t ḧ demon ſtratio oz cauſe tantum:eo qz dicit tantū ,ppter quid effectus:t nō ꝛcludit ipſum eſſe:vel eſſe veram concluſionez:t hoc ſtatim exponitur meli⁹. Quid quidem ſit demonſtratio ,ppter qd manifeſtū mō:t quo mediū ſe hēat pa lam. Del demſtatione vero ſimplr qd ſit Themi.prio poſte.ca.46.vſ dice-

Quid de mōſtratio pp quid.

Quid demōſtratio ſimplr.

UVA. BHSC. IyR_120_2

re q̄ sit ea cuius medium concludit vlr conclones oēs possibiles fieri. ait enim sic. expositio cause q̄ ita sit quicq̄ tota vlium est: eoq̄ non modo nostitiam huius vnius defectus quem nunc patitur luna: sz simplr olim cōtinuet. Nam interuentus terre nō tm̄ hui⁹ defectus cā est q̄ oium qui possint omnibus seculis euenire. ecce qđo Themi. ait demonstrationē simplr dici: eo quia causa concludit vlr ⁊ cōiter omnes cōclusiones poles formari de omnibus effectibus possibilib⁹ esse. ¶Sz hec expositio vr ambigua: qm̄ demonstratio. tunc ppter q̄d ⁊ cause tm̄ demōstratio simplr dici posset. est em̄ causa per se oium effectiuū causa pp qđ. ⁊ simplr dici nō esset remotum. Adhuc demonstratio per signū conuertibile simplr dici posset: eo q̄ effectus conuertibilis posset esse causa vlr 2clonis cuiuslibet possibilis formari ex omnibus causis. ¶Ideo debes scire q̄ quando q̄ effectus: ⁊ ppter q̄d effectus eodem medio cognoscuntur. vt si nos essemus supra lunam videntes terram interponi: ⁊ non eclypsim. tunc luna deficit. quoniam interponit terra. nunc enim cognoscitur esse. s. lunā deficere. ⁊ ppter quid deficit eodē medio. s. interpositione. quandoq̄ aūt cē effectus alio cognoscit ⁊ alio pp ad eius. v. g. nunc existens in terra cognosco lunā deficere visu: pp quid autem eius per causam inuentam. ergo diuersis modis. q̄n ergo est aliqua demonstratio que simul ⁊ non diuersis modis cōcludit cōclonē esse verā. ⁊ propter quid vera est dr demfatio simplr: vt demōstratio illa: tūc q̄n eē⁹ supra lunā ⁊ viderem⁹ terrā interuenire: ⁊ nō viderem⁹ eclypsim. demonstratio enim p̄bans: q̄n deficit luna simplr diceret: ⁊ demonstrationes mathematice sunt huius gñis. non. n. in eis prio effect⁹ est notus sensu. ⁊ per ipsum inuestigat cām eē. deide negociamur. ⁊ tertio regredimur: sz mediū simul monstrat 2clonē verā. ⁊ ppter q̄d illi⁹. ⁊ hoc inq̄t Auer. 2. cell. com. illo. d. ⁊ si notius fuerit prius ⁊ latēti⁹ erit suū esse: ⁊ sua cā notior erit demōstratio absoluta que dat cām ⁊ eē. ⁊ hoc inq̄t prio phy. cō. 2. d. si q̄tigerit erūt cāe ⁊ eē. i. simplr. vult ergo Auer. q̄ demonstratio simplr demfo absoluta. ⁊ demfo cāe ⁊ eē vna sit spēs diuersa noia sortita pp diuersa officia. inquantum. n. conclonē demfat esse verā ⁊ ppter q̄d demfo cāe ⁊ esse dicit: prout absolute oēm ābiguitatē circa 2clonē. s. tā circa q̄s circa eē pp q̄d est vocatur absoluta. ⁊ prout aggregat oēm euidētiā. s. demonstrationis sīgati ⁊ demfationis pp q̄d simplr dr. hec. n. demfo ppie aggregat perfectionem demfationis significati: qm̄ quēadmodū signū demfat 2clonem esse verā tm̄: sic ⁊ hoc 2clonem esse verā oñdit. sīr put demfatio cāe dicit ppter q̄d conclusionis: sic ⁊ ħ ppter q̄d dicit 2clonis: ergo demfatio simplr ex tua⁹ aggregatum ex vtroq̄ gñe demfationis. ¶Ad opposita q̄ destruit illud triplex genus demfatiōis: dōm q̄ dīnt ppter media: ⁊ qñ dr mediū demonstrationis simplr vel est cā vel effectus. dōm q̄ nec cā pura nec effectus: sz aggregans vires vtriusq̄ vt exposuit. ideo mediū illud est alterius speciei ab extremis. sicut rubeum ab albo ⁊ nigro pro nunc. ¶Ad scōz dōm: q̄ ibi non enumerauit nisi extremas species: tacuit autem mediam: qm̄ solers potest prompte ⁊ cā ex illis colligere. ¶Ad tertiam manifesta est sol. dīnt enim propter media. pūt. n. demfationes esse p idē gen⁹ cāe. nō aūt p idez genus mediū. demfatio. n. hois habitantis in terra ⁊ exñtis supra lunā habent vnā speciem cāe: non tm̄ vnam spēm mediū: vt solerti patet. Quot quidem genera demonstrationū q̄d vnūq̄q̄ illorum: ⁊ quot eorū spēs ⁊ qui b⁹ dicantur noibus: ⁊ qđo soluant obiecta in oppositū manifestū intantū. ¶Ad scōam ergo questionem principalē dōm: q̄ multotiens fit demfo simpliciter ex qua 2uenit effectū esse: ⁊ ppter q̄d effect⁹: vt in ꝓposito Alg. de

Dubita.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

vinit.quoniam intelligit ⁊ vult.reditus autem fit:non vt concludat aliqd ignotum:sed topicus est regressus ductus in:confirmatione demfationis priozis:vt ostenditur signum ⁊ cām inmē conuerti.U.g.si essemus supra lunam.argueremus.luna deficit:qm̄ interuenit terra.hec demfatio est sim plr.si regrederemur.s.luna deficit ergo interuenit terra.processus esset to picus ductus tantum propter confirmationem demonstratiōis simplr.nō q eo concludatur ignotū simplr:sed confirmat: ⁊ sic pz qualiter hoc fecit Alga.in hoc loco.⁊ Ari.conseruat illud sepe in demonstrationibus natu ralibus.Redeamus ergo ad locū nostrū.(Sed vos.)Cū induxit rationem qua probauit deum eē scientē se ⁊ alia.hoc in loco ostendit qūo apud pe ripatheticos est necessariū poni totum oppositū:⁊ sylogizatur sic. omne agens sine voluntate effectum eternum necessario ⁊ sm naturam est sum mum ignozans:sed deus ē apud peripatheticos agēs sine volūtate ⁊ effec tum eternum necessario necessitate nature.ergo deus est summe ignozās. huius primo accepit minorem.d.sed vos q̄ remouetis ab eo volūtatem ⁊ mundi:immo cuiusq; effectus innouationem totaliter negatis ⁊ opinami ni q id quod procedit ab eo procedit de necessitate vel natura hoc modo.s. q primo causatur ab eo primum causatum:deinde alia causata succcssiue ⁊ gradatim donec perueniant ad vltimum entium.U.g.ad materiaz:tunc apponit;conclusionem.d.⁊ sic.i.ergo ipse non seipsum sentit.i.intelligit.ap ponit maiozis pbationem p exēplū.d.sicut ignis a quo caliditas pcedit: vel sol a quo lux procedit.⁊ nullum istoz seipsum nouit sicut nec aliqō ex trinsecoz nouit.ergo maior pz fere inductione:ñc replicat conclusionem dicens:ergo deus apud vos summus ignozās est.Confirmat hoc.d.nos iam declarauimus nomine ipsozum q̄ ipse ignorat alia.vnde posicō igno rat alia.non est cauendum quin ignoret ⁊ se.deus ergo oino sc⁊ alia igno rat:ergo summus est ignozās.(Et si aliquis.)Apponit hoc in loco dubiū ⁊ inquit.⁊ si aliquis diceret q̄ licet ipse ignorat entia.vult dicere extra se: scit saltem seipsum.⁊ probat hoc per impossibile hoc modo sylogizans.q enim seipsum ignorat mortuus potest reputari.apponas minorem:sz p te deus scit sm ignorat:ergo ipse deus eēt sine dubio mortuꝰ.cōclo est falsa.er go alicꝫ ppōnū.nō maior ergo minor:⁊ sic hꝫ ppositū.Nos vero.) Rndet ⁊ tantum.vt enim reducere argumētū contra eos.⁊ inqt.nos vero ad hoc respondemus ⁊ dicimus eis.q̄ hoc simpliciter etiam opinātes q̄ deꝰ igno rat alia:⁊ scit seipsum:quod ꝓbat.d.nulla.n.dfia est inter hoc ⁊ dictum di centis q̄ id quod non agit cū voluntate:nec audit nec videt est mortuum. est ergo sylogismus hoc modo.oē ignozās entia extra se nōvidens nec au diens nec volens est mortuum:sed sm dicētes deū scire se deus est ignozās alia extra se:nec audiens nec videns:nec volens:ergo deus est mortuus:et sic per consequens argumentum potest reduci cōtra eos.(Et si forte.)hoc in loco induxit sol.eozum adhuc ⁊ inquit:⁊ si forte dicerent q̄ omne separatum a materia est intellectus per se existens seipsum intelligens:⁊ adde minorem:sed deus est separatum a materia:ergo est intellectus seipsuz in telligens:⁊ tunc dicam q̄ deus vivit:qz intelligit se:mortuum autem nec se nec alia intelligit:quare sol.est.(Dicimus.)huic contradicit hoc modo.d. dicamus q̄ declaratum est.scilicet in dubijs aliarum disputationum.quod solu.est pura cuasio.quia sup.deum esse separatum a materia non potest demonstratiue probari:ergo hec solu.fundatur in propositione dialectica ⁊ non demonstratiua:ergo est fuga.(Et si forte.) Adhuc apponit argu mentum philosophozum quo probant deum viuere:posito q̄ nihil sciat ex tra se:⁊ inquit.⁊ si forte diceret q̄ huiusmodi demonstratio est:qz.vz. eius

UVA. BHSC. IyR_120_2

diuidit ad viuens z ad mortuū. et viuens est nobilius mortuo: sed primum est nobilius cunctis entibus: ergo primum est viuens. Syllogismus ergo est in scđa figura sic: omne viuens est nobilius mortuo: primum ens est nobilius mortuo: immo cunctis entibus: ergo viuens erit omnino deus. Respondet z huic. d. dicimus q omnes iste sunt euasiones. i. nō rationes demōstratiue: sed dialectice. (Nos em̄.) Hoc in loco mouet z aliam questionē maxime cōtra auic. potest enim queri. cur est impossibile ab eo qđ ignorat scipsum p cedere entia intelligētia se. ponebant em̄ philosophi q deus nō scit se: et q intelligentie emanātes ab ipso sciant se: querit modo ꝓpter quid est impossibile apud vos alios peripatheticos qui nō ponūt hoc. dicit igit. nos em̄ possum⁹ eis dicere. quare est impoſe q ab eo qđ ignorat scipm̄ succedāt entia scipsa sentientia. i. intelligētia cū pluribus mediis: siue sine mediis. Inducit sol. peripatheticorum. d. z si forte diceretis q impossibilitas ꝓuenit ab eo: qz sequit̄ q causatū esset nobilius causa. igit̄ si effectus essent intelligentes se z deus nō: tunc essent nobiliores prima causa: z propter hoc dicūt philosophi hi. q deus ignorans se nihil produceret sciens se. (Dicimus.) Confutat hoc. d. dicimus qđ hoc potestis asserere ſm apparentiam: z non ſm demonstrationem z rei veritatem: quoniā in multis effectus est nobilior causa: z in hoc nolo nunc immorari.

AUERROIS.

NOs dicimus qđ absurdior allegatio huius hominis z ipsius sequacium est in eo qđ dicunt. s. q innouatio mundi indicat voluntatē in deo: z nos inuenimus mundi nouitates que interdū ꝓcedūt a volūtate z aliquotiēs a natura: aliquotiēs ab euētu: id quod voluntate fit: sunt artificiales res: z ea que fiunt per naturā naturalia sunt. Et preterea si innouatū tm̄ volūtate innouaret: oporteret q volūtas esset supposita in diffinitione ipsius: z est manifestū qđ diffinitio innouati est q innouatū est ens post priuationē. Unde si mūdus innouare tur magis decet q innouet inc̄tū est ens naturale ꝓcedēs a principijs naturalibus rerum: c̄ꝑ a principijs artificialibus. s. voluntate. Sed supposito q mūdus ꝓcedat ab agente primo qui inclinauit ipsius esse magis c̄ꝑ suā priuationē: opz nos dicere qđ ipse est volens: lz ab eterno voluisset suū esse. ptz ergo q philosophi conueniūt cum istis in attribuendo deo voluntatē. Et ideo qđ ipse diserat philosophoꝝ nomine. vz. q id quod ꝓcedit ab ipso deo procedit modo nature falsum est. Immo dicunt peripathetici loquentes ſm veritatem qđ entia ꝓcedunt ab eo modo altiori c̄ꝑ sit natura: z quam humana voluntas. probatum est enim demonstratiue. quod impossibile est procedere aliquem actum ab ipso deo naturali modo seu voluntario: iuxta volūtatis intentionem in nobis. Voluntas enim animalium est principium motus. quapropter dicimus quod actus diuinus procedit ab eo modo nobiliori quam modo voluntario: qui clare comprehendi non potest nisi

UVA. BHSC. IyR_120_2

ab eodem. Et probatio quam vult hec est: notum est q ipse scit contraria. vnde si ipse ẽtum scit agere tantum faceret: faceret ergo duo contraria simul ⁊ semel: quod est falsum. oportet ergo qꝫ efficiat vnum contrariorum voluntarie. Et ideo dicimus quod ex eo quod ipsi distinguebant dicentes quod actus dei: aut procedit a natura aut a voluntate: apparet quod ipsi ignorant naturam ⁊ voluntatem quid sint: natura namq; apud philosophos intelligit in pluribus rebus principium motus: vt ascensus ignis sursum: ⁊ terre deorsum: ⁊ talis natura debet ab ipso deo auferri: similiter aliquando dicitur natura de omni virtute ex qua quidẽ actus procedit: quam dicunt aliqui q etiam est intellectus: ⁊ aliqui q non est intellectus: immo illa virtus naturaliter agit quod procedit ab ea: ipsi enim assimilant eam artificibus: qui a seipsis mouentur ⁊ ab eisdem procedunt actus ordinati: ⁊ ideo ait princeps philosophorum. videlicet. Aristo. quod satis patet quod intellectus naturaliter omniu; dominatur. Sed id quod dixit differtiue: scilicet: q qui scit seipsum scit alia: et econtra. falsum est: qz sequeretur quod qui alia ignorat: seipsum ignoret: ⁊ quia compellitur Auicen. auctoritatibus philosophorum: vt concedat quod deus ignorat alia: oportuit eundem auicen. concedere quod ipse deus ignoret seipsum: ⁊ hoc optime probauit. Sed id quod dixit. videlicet. quod qui seipsum ignorat mortuus est: et deum non decet reputari mortuum. dicimus quod sunt verba probabilia egredientia ex ꝓpõũ dialecticaliũ vi. illud nãq; qõ non est viuum non est mortuum: nisi de natura sua esset habere vitam: vel si ipse intenderet pro mortuo brutum: tunc nec diuisio erit vera. Verũtamen notandum est: quod vita dicitur in entibus eternis ⁊ corruptibilibus equiuoce. Sed id quod dixit: quod omne separatum a materia est intellectus per se existens ⁊c. dicimus quod hec est euasio non demonstratio: nos prelibauimus in eo modum demonstrationis ipsorum qualiter in istis debet habere vigorem. Sed id quod dixit. videlicet. quod vita potest procedere ab eo quod viuum non est: et sciens de non sciente: et ideo prerogatiua principij est inquantum principium tantum: dicimus quod sunt verba falsissima. si enim possibile esset quod ab eo quod vitam nõ habet procederet vita: sequeretur quod entitas procederet ab eo quod non est ens: tandem quelibet res a qualibet re. ergo ordo causarum nihil esset: quod est falsum. alia verba alga. huius capituli summi sunt errores et phantasie: quare in eis amplius amittere tempus non oportet: quia ipsius errores omnibus sunt manifesti.

¶Auer. nunc contradicit alga. ⁊ primo mordet propositionem primam suę rationis. s. q quia deus agit effectũ voluntate. iõ agit nouum: hec eñ ꝓpõ non est ita: nisi in virtute huiꝰ vis. oẽ nouũ ꝓcedit a volũtate. auer. ergo

UVA. BHSC. IyR_120_2

nō arguit cōtra ꝓpositionē Alga. directe: sed ꝯtra propositionē in virtute cuius tenet illa ꝓpō. s. ꝯtra hāc: omne nouū ꝓcedit a volūtate: ꝛ inq̄t. dicim⁹ nos ꝙ absurdior allegatio huⁱ⁹ hois ꝛ sequacitū ipsius est in eo qō dicūt. s. ꝙ innouatio mūdi indicat volūtatē in deo. cōtra hāc nō instat: sed ꝯtra illā in virtute cuius tenet hec. d. ꝛ nos inuenim⁹ mūdi. i. rerum mundanarū nouitates q̄ interdū ꝓcedūt a voluntate: ꝛ aliquotiēs a natura: ꝛ aliquotiens ab euentu in ꝓhīcis dictum est: ꝛ hoc exemplo ostendit. d. illud qō voluntate fit sunt res artificiales: ꝛ ea que fiunt per naturā naturalia sunt: vt ignis ab igne: leo a leone ꝛc. ab euentu vero facta sunt horum errores: vt. 12. met. inquit auer. cōmē. 13. ꝛ secundo phȳsi. commen. 43. ꝛ 49. Ex hac diuisione ꝓpositio dicta relinquit destructa: cum pateat nō omne factum ex voluntate. (Et preterea.) Adhuc adducit rationē secundā. d. ꝛ preterea si innouatus tm̄ voluntate innouaret: opz ꝙ volūtas esset sumpta in diffinitione ipsius: ꝛ ostendit ꝙ nō est: ita dando diffinitionem innouati. d. ꝛ est manifestum ꝙ diffinitio innouati est qō innouatū est habēs esse post priuationē. ¶ Debes scire ꝙ licet omnis diffinitio dz dari per formam: tñ diffinitiones naturales que quodammodo sunt: sicut symi diffinitio: vt arist. ait in secundo de phȳsico auditu. et sexto metaphisices debet dari per singulum genus cause essentialis: ꝛ ideo valet ꝓntia auer. si essentialiter omne innouatum voluntate innouat: posset definire quis innouatū voluntate: vbi ꝓstat nō esset ita: ꝛ sic patet sermo eius. (Unde si mundus) Adhuc tertio instat ꝛ ostendit qō si mundus fuit nouus magis a principio naturali ꝙ voluntario fact⁹ fuisset: ꝛ inquit. vnde si mundus innouaret magis decet ꝙ innouet inquantuz est ens naturale ꝓcedens a principijs naturalium rerum ꝙ a principijs artificialibus. s. voluntate: ꝛ hoc non ostendit: pōt tamen hoc modo declarari per ante dicta. si mundus innouatur: aut ex principijs artis: aut ex euentu aut a natura innouabitur: nō per principia artis: qm̄ vt inquit: innouatur per se inchoatuz ens naturale: ergo nō ens artis: nec ab euentu: ergo relinquitur a natura: ergo magis ꝙ a voluntate. Nota. ¶ Nos xpicole dicimus ꝙ mundus innouantur vt res artis ꝛ opus summi artificis: vnde sicut deus est artifex equiuoce fere dictus cuz artifice humano: similiter sicut exemplar dei: ad cuius imitar mundum fecit. est equiuoce dictū ad exemplar nostrū: quo res facimus arte. ita ꝛ mundus equiuoca arte factus est: ꝛ per ꝓns opus artificiale equiuoce dicetur. ꝛ hoc inquit. ꝛ Plato in Thimeo. Peripatheticī autem qui omnem nouam factionē in qua variatur nomen ꝛ rei diffinitio generationem vel corruptionem dicunt esse. dixerūt mūdi innouationē esse generationem. ꝛ per ꝓns mundum esse opus nature: ꝛ sic dictum Auer. est secundum fundamenta naturalia probabile. (Sed supposito) Nunc ad formam argumenti respondere videtur. d. sed supposito ꝙ mundus procedat ab agente primo qui inclinauit ipsius esse magis ꝙ priuationem suam. i. ꝙ elegit eius esse magis ꝙ nō esse. opz nos dicere ꝙ ipse est volēs: licet ab eterno voluisset suum esse. ptz ergo qō philosophi conueniunt cum istis in attribuendo deo voluntatem. (Et ideo.) Ex hoc conducit peccatuz alga. d. ꝛ ideo qō ipse diceret philosophoꝝ nomine. vz. ꝙ id qō procedit ab ipso deo procedit modo nature. falsum est: immo dicunt peripathetici loquentes sm̄ veritatem: ꝙ entia procedūt ab eo modo altiori ꝙ sit natura: ꝛ ꝙ sit humana voluntas: cuius rationē reddit: ꝛ inquit. probatum est enim demonstratiue ꝙ impossibile est procedere aliquem actum ad ipso deo naturali modo. i. secundum vim nature seu voluntario iurta intentionem. i. rationem voluntatis in nobis. i. voluntate vniuoce dicta cum voluntate nostra: cuius rationem reddit. d. voluntas em̄ animaliū. i. hominū principiū est motus cuz

UVA. BHSC. IyR_120_2

cõtingentia sup. cuiusmodi nõ est dei voluntas: ideo apponit correlarium: & inquit: quapropter dicim⁹ q actus diuinus ꝓcedit ab eo nobiliori modo ꝙ modo voluntario qui clare comptchendi nõ põt nisi ab eodem. (Et debes scire q sicut nos dicimus posse: cuiusmam nature sit celli: sed solum per abnegationem. s. qõ non est graue neq; leue: vt arist. in his q de celo dicit: sic nos nõ scimus que voluntas sit dei: sed scimus qõ nec agit per modum nature: nec per modũ volũtatis nostre: sed positiue hoc modo sez ipsum agere solus ipse scit. & sic ptz sol. argumenti alga. (Et probatio.) Hoc in loco vult probare in deo esse voluntatem: & inquit: & ꝓbatio quoniã vult. i. q in eo sit voluntas hec est: & apponit illam. d. notum est q ipse scit duo ꝓtradictoria & duo cõtraria: & hoc iam declaratum est in fine decime disputationis: qũo hoc supposito arguit: & virtus sue rationis ꝓsilit in hoc: vel deus agit tm̃ quantum scit: & põt agere: vel tantum quantũ vult eorum que põt agere: ostendit qõ nõ agit tm̃ quantũ põt agere. d. vnde si ipse quã tum scit agere tantũ faceret: sed sup. scit duo ꝓtraria facere: ergo duo cõtraria faceret simul & semel: quod est falsum: relinquitur q ipse nõ faciat quantum potest: tunc apponit ꝑm membrum. d. opz ergo q efficiat vnum ꝓtradictoriorum voluntate: ergo deus agit volens: qõ alga. negabat. (Et potest ex his syllogizari sic. omne potens agere duo contraria eligens vnum eorum agit voluntate: sed deus est agens potens duo opposita eligens alterũz eorum: ergo deus agit voluntate: & sic patet sermo eius. Sed quomodo deus sciat duo opposita: & qũo agat alterum eorum: & nõ natura: in alijs disputationibus pluries dixit: & ego ipsum exposui. (Et ideo dicimus.) Conducit & peccatum aliud alga. d. & ideo dicimus q ex eo q ipsi distinguebant dicentes. qõ actus dei aut ꝓcedit a natura: aut a voluntate: apparet q ignorãt ipsi naturam & voluntatem quid sint: & hoc ostendit. d. natura nãq; apud philosophos intelligit in pluribus rebus principium motus: vt ascensus ignis sursum: & terre deorsum: & talis natura dz ab ipso deo auferri. capiendo ergo naturam ꝓut eam diffinit arist. in de phȳsico auditu: sic deus nõ agit per naturam. (Similiter.) Ostendit quomodo natura põt capi secundo modo. & hoc modo potest cõcedi deum agere ꝑm naturam. d. similiter ali quando dicitur natura de omni virtute ex qua quidam actus ꝓcedit sup. ablato actu voluntatis: quam dicũt aliqui q est etiam intellectus: & aliqui opponunt illis qõ nõ est intellectus: tamen ipse affirmat primorum opinionem. d. ammo illa virtus scilicet intellectus naturaliter agit quod ꝓcedit ab ea: & per consequens natura dici potest: & rationem reddit. d. ipsi cm̃ philosophi assimilant eam: id est intellectum artificibus qui a seipsis mouẽtur & ab eisdem ꝓcedunt actus ordinati: & per cõsequens cum intellectus moueat & actus ordinatos producat natura dici. potest: qõ & verbo aristo. confirmat. d. & ideo ait princeps philosophorum. vz. Arist. q intellectus natura liter omnium denominatur. i. dicitur fere omnium natura: ꝓut omnia ordinat vt patet in tertio de anima: unquit enim q agens intellectus est omnia facere: possibilis omnia fieri: ergo intellectus natura dici potest: & per cõsequens patet qualiter deus agere põt natura ꝑm dicta. s. ꝓut intellectus natura est: & sic ptz etiam qũo ipse alga. dicens. q deus nec agit natura nec voluntate. mentitur: agit cm̃ deus voluntate equiuoce dicta: & etiam natura equiuoce dicta: & qz hoc ignorauit Alga. ideo absolute dixit illud vt auer. dixit. (Sed id quod dixit.) Hoc in loco remouet aliud principale dictũ Alga. & primo proponit illud. d. sed id quod dixit diffinitiue. s. q qui scit seipsum: scit alia & ecõtra falsum est: & deinde reddit rationem quare est falsum. d. quia sequeretur q qui alia ignorat: seipsum ignoraret: modo hoc est

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

contra experientiam.(Et quia.)Nunc correlarie concludit ꝛ peccatum auicen.ꝛ inquit.et quia compellitur Auicē.auctoritatibus :id est argumentis philosophorum:vt concedat qđ deus ignorat alia extra se:oportuit eundē Auicen.concedere quod ipse deus ignorat seipsum.ꝛ hoc optime probauit sup.alga.contra auicē. Nota. Debes scire ꝙ auer.non concedit deum ignorare alia extra se:quoniam ignorantia est priuatio scientie : modo vt dicet statim quod non potest esse subiectum ignorantie:nec scientie: eo quia obiecta habent ꝛ fieri circa idem:ideo per ignorare hoc in loco intendit nō scire:et hoc est ita:quoniam secundum philosophos deus non intelligit alia sub ratione qua sunt diuersa:et alia ab ipso esse dei : sed intelligit se et alia prout esse eius est esse omnium: et hoc dictum est.12.metaphysi. commen. 51.et hoc ꝛ sacri theologi nostri etiam concedunt.(Sed id quod.) Nunc rursus reprehendit alga.in alio verbo:et primo repetit id.d.sed id quod dixit. videlicet.quod qui seipsum ignorat mortuus est:ꝛ deum non decet reputari mortuum.Apponit statim locum errotis:ꝛ inquit.dicimus qđ sunt verba probabilia egredientia ex vi propositionum dialecticalium:ꝛ reddit rationem.dicens.illud nam.ꝙ quod non est viuum non est mortuum : nisi de natura sua esset habaret vitam:eo quia viuens et mortuum sunt opposita.ꝛ habent fieri circa idem:vt sat dictum est : et apponit euasionem. dicens vel si ipse intenderet pro mortuo brutum:tunc nec diuisio erit vera : quoniam deus nec est viuens:nec brutum.(Ueruntamē.)Absolut ambiguitatez:qm̄ aristo.in metaphysicis probat deum viuere optima ꝛ perfectissima vita:et auer.ibidem.12.metaphysice.cōmen.38.ꝛ.39.ostendit illud rationibus demonstratiuis:modo autē inquit ꝙ deus nec dicitur viuens nec mortuꝰ quo modocunq; accipiatur mortuum.Absolut auer.ꝛ inquit.verūtamen notādum est ꝙ vita dicit in entibus eternis ꝛ corruptibilibus equiuoce:vult dicere ꝙ quando arist.inquit:deum viuere:nō intelligit vitam vnius rationis cum vita animalis generabilis.ꝛ hoc dixit ꝛ ipse.8.metaphy. commen. 12.ꝛ nolo prolongare verbum:qm̄ in disputatione tertia feci mozam.(Sed id quod.)Nunc iterum mordet eum in alio verbo:ꝛ inquit:sed id quod dixit qđ omne separatum a materia est intellecus per se ꝛ existens ꝛc.ꝛ respondet.d.hec verba.dicimus ꝙ est euasio ꝛ non demonstratio in hoc quidem quod alga.dixit:nos prelibauimus demonstrationem ipsorum philosophorum qualiter in istis debet vigorem habere:ecce quomodo illud verbū fuit extraneum cum iam ꝛ ipse scripsit demonstrationem qua probatum est deū non esse corpus nec virtutem in materia corporali.et iam fuit composita in secunda figura sic:omne corpus vel virtus in corpore est finitum in tempore:sed primus motor non est finitus in tempore:ergo non est corpus nec virtus in corpore:ꝛ ipse probauit vtrasq; ppositiones superius demōstrationibus arist.ideo nō vult amplius sermonē plongare.(Sed id qđ.) Amplius reprobat ꝛ verbū aliud alga.et primo narrat illud.d. sed id quod dixit.v3.ꝙ vita pōt ꝓcedere ab eo quod non est viuum:ꝛ sciens de non scientе:propter quod dixit ꝙ prerogatiua principij est ipsius inquantum principium tm̄.i.qđ solum alia precellit prout est principium. Hoc amouet:ꝛ inquit:dicimus ꝙ sunt verba falsissima:ꝛ redit rationem:ꝛ inquit.si em̄ possibile esset ꝙ ab eo quod vitā nō hz procederet vita: sequitur qđ entitas ꝓcedat ab eo qđ nō est ens.tādē quelibet res ꝓcederet a qualibet re:ꝛ sic quod libet ex quolibet:ergo ordo causarum nihil esset:quod est falsum:ꝛ cuz hoc dixisset excusat se in alijs alga.argumētis:ꝛ sermo suus est manifestus ꝙ se.

Qđ ꝓma. Sed in hoc loco nō parua emergit questio.videtur em̄ auer.testari viuens non posse gigni ex non viuente:hoc ꝛ contra

UVA. BHSC. IyR_120_2

experientiam et cōtra verba eius esse videt.⁊tra experientiam quidem: qm̄ semen animalis videtur aial generare:et tamē maior pars philosophorū non ponit ipsum viuere nec animatū. Adhuc vero cōtra verba: qm̄ ipse.7. meta.cōmen.31.⁊.12.metaphy.cōmē.18.et.13.videtur ⁊ in hoc reprehēdere Auicen.⁊ Aler. Themistiū et Platonē: qui propositionem hanc adeo crediderunt ꝙ Plato ideas: Themistius animā: Auicen.colcodeā: Aler.intellectum posuerunt. Rursus difficilius est quod ait: ꝙ si viuens ex non viuē te fieri posset:⁊ ens ex non ente:et vlr quodlibet ex quolibet non impossibile fieri: istud enim quomodo sequitur: hoc in loco non declarat. ¶ Circa istud immoratus sum valde in libro de intellectu. nunc autem ne sub silentio penitus transeaz: oportet inducere aliquid de hoc. possunt igitur duo modi fingi. vnus cōmunis: alter cui non inuenio locum oppositum. primo ergo modus est quem Joan. tando. sequutus est in libro de aia. et in libro metaphysices: ⁊ fere oēs latini et medici huius tēporis. ¶ Vbi debes scire ꝙ sperma est semen decisum a patre secundarū partiū. s. subtilis et grosse: iterum in subtili est virtus quedā occulta:⁊ per totum est calor vitalis: ergo in spermate sunt quinq; partes: grossa corpulēta: subtilis ⁊ spirituosa virtus. q̄ qualitas est quedā residens in parte spirituosa:⁊ calor vitalis qui et aialis et naturalis dicitur prout diuersa officia exercet. pars q̄ dem corporea massa est ex qua membra et corpus animalis totum formandum. spirituosa pars que spiritus est: genitiuus habet locum forme:⁊ quia decisus fuit a patre retinuit virtutem illam que retenta in eo formaz corp⁹. et quia vnū quodq; agens hz instrumētum: ideo calor ille est velut instrumentum: ergo virtus illa vtens calore tanq; instrumento formaz corporis mēbra: quibus formatis animā extrahit de potētia ad actū: hic quidē virtus dicit intellꝰ diuinū quoddā:⁊ aia dicit quidē intellꝰ. prout quēadmodum intellꝰ: nō operat per corporis mēbrū vel instrumentū: ita nec et hic. Rursus dicit diuinū quoddā: qm̄ vitā dat. opus em̄ diuorū est dare vitā: vt 12.meta.cō.34.testatus est ⁊ auer. Dicitur quoq; aia qm̄ aia dicitur duob⁹ modis: sicut ⁊ forma forma: dicitur forma vel qz formaz imagines: in materia: vel qz informat materiā: eodē modo et aia dicitur vel qz animans est ⁊ aias faciens: vel qz ipsa animat materiā: qz igitur virtus illa aiam ponit in materijs: ideo aia dicit:⁊ pp hoc multi philosophoꝝ dixerūt sperma esse aiatum: nō quidē aia que est forma materie: qua res dicit aiata: sed aiatuz aia animāte. i. creāte aias. Ex his potest eligi locus iste, omne em̄ viuuz dz procedere a viuo:⁊ aiatum ab aiato: hoc modo intelligendo viuens ⁊ aiatum: qm̄ nō est possibile vt viuum fiat: nisi ab eo quod potest et vitam dare: et animatum ab eo quod potest animam dare: ergo oportet vt sit viuēs et animatum hoc modo. aliter si non esset animatum: nec primo modo nec secundo modo: tunc possibile esset: vt ⁊ ens ex nō ente: et quodlibet ex quolibet fieret: vt intelligenti patet. ¶ Secundus modus qui nunc occurrit est quem extraxi ex antiquis sermonibus antiquorum: vbi debes scire quod primus motor:⁊ est intellectus: et est anima: et est natura: et est prouidentia: vnus manens semper in essentia: prout enim diuersa officia exercet: diuersa fortitus est nomina. prout enim se intelligit: et omnia que sunt possibilia et actu intellectus dicitur. prout animas germinat et corpora mouet: animando illa anima dicitur. prout res et formas rerum naturalium in materia ponit natura dicitur. prout vero prouidit res caducas et generabiles et spheras eternas: sic prouidentia dictus est. ¶ Secundo debes scire quod deus non potest exercere opera hec: nisi prout vnitur diuersis instrumentis vt motor: prout igitur vnitur seminibus

Pō. Joā. ⁊ alioruz. Quid sit sperma.

Secūdus modus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

animalibꝫ:vt sic anima dicitur animatiua prout vnitur radicibus naturalibus ex quibus res naturales procreantur.natura dicitur:prout nulli corpori nulli magnitudini vnitur intellectus.prout oibus est ꝓsens:sicut virtus principis in toto exercitu prudens. ¶Dicendū itaq; ex his. q cum sperma in fundo matricis proijcitur:tunc deus vt motor animatiuus appropriatur ei.ꝛ vtitur virtute illa ꝛ calore vt corpus formantibus:ꝛ sic eo formato corpus animat:ꝛ sic Aristo.appellat virtutē illam que est deus diuinā:ꝛ licet de facto sit intellectus:attamen adhuc in hoc opere vim ꝛ modum hꝫ intellectus:vt auer.inquit.ꝛ hec est sententia Auer.7.meta.cōmento illo.31.si bene verba sua considerenť. Adhuc ꝛ aristo.in secundo lib.de generatione animalium.cap.10.inquit.corpus autem geniture.i.sperma in quo semen animalis principij contentiuum vna prouenit:partim separabile a corpore in quibus diuina pars comprehenditur:qualis est que mēs appellatur.partim inseparabile.i.ita corporeum:vt nullo mō abstracti intellectus:subiectum est:ecce ꝯ plane ꝛ aristo.his verbis hanc opinionē apposuit.Et hoc apparet qualiter argumenta facta nihil sunt : et entimema auer.formatur in hoc.qm̄ principium debet continere totuꝫ esse principiatiꝫ ꝛ ideo,si primus motor non esset viuens non cōtineret esse eius : ergo nō posset esse principium eius:aliter ens posset ex nō ente:ꝛ quodlibet ex quo libet euenire. ¶Sed dices.ergo hec opinio auer.non differt ab illa auicē.

dubitatio

¶Preterea in fine comment inquit.q mouit aristo.ponere intellectum separatum ratio virtutum spiritualium.ergo non ponit intellectū esse principium huius. ¶Dicendum q differentia horum est:quoniam auicē.coloco deam posuit ꝛ eam infimam intelligentiarum.Auer.autem vult q illud nō est necessarium:quoniam semen sufficit: ꝛ primus motor vt anima seminis appropriata. ¶Secundo differt.quoniam voluit auic.vt creator formarū esset intellectus:quo homo intelligit.Auer.autem vult q intellectus sit infima intelligentiarum:ꝛ positus ab arist.propter intelligere tantum:ꝛ non creare formas. ¶Tertio differentia est:qm̄ auic.ait propterea intellectum debere esse separatum:vt formas creet:auer.autem q ideo est separatus:qꝛ principium intellectionis.

Solo. Dria iter auicen. et auer.

¶Et sic explicit expositio vndecime disputationis.

¶Disputatio.12.Alga.cū phis est in eo q reprobat eoꝝ opinionē in eo qđ dicunt:q deus particularia ignorat que tēporali diuisione diuiduntur.

¶DUBIUM PRIMUM.

QUIt Alg.in hoc fere omnes philosophi contradicunt:maxime opinantes deum tātum seipsum scire.adhuc alij peripathetici hanc opinionē sequūtur manifeste. Aut.enim qui opinatus est q deus alia entia sciat expresse dicit.q ea scit vniuersali modo non aliquo tempore ingrediente:ꝛ cum toto isto nullum superiorum entium neq; inferiorum ignorat: et sequitur q sciat particularia aliquo modo. Unde nos huore veritatis cogimur de istis disputare:propter quod primo ducem⁹ ipsorum opinionem clare:postea vero eos arguemus. Inducam⁹ igi

UVA. BHSC. IyR_120_2

tur primo exemplum positum apud eos. s. q̄ sol debeat eclypsari in quodam die futuro: postmodum lucere. ergo in dicta eclypsi tria tempora inspicienda sunt. vz. tempus in quo eclypsis est futura necessario. Et tempus in quo erit presens. Et tempus in quo preteriet: propter que tria tempora diuerse tres oriuntur scientie numerales: ⁊ successiue in vnum subiectum venientes: q̄ sine dubio inferunt scientis variationem. Et ideo putant q̄ non est imaginandum q̄ ipse deus tres istas comprehendat. Scientia nāq̄ sequitur scibile: quapropter permutato scibili: permutatur scientia: ⁊ permutata scientia permutatur sciens: sed omnis permutatio cauenda est a deo benedicto. quare dicunt q̄ ipse deus scit eclypsim: ⁊ omnia ipsius comitantis: sed modo inuariabili: vtputa q̄ sol est ⁊ luna: ⁊ q̄ mouentur continue circulariter: ⁊ q̄ ipsoꝝ circuli abinuicem intersecantur in duobus punctis qui dicuntur caput draconis ⁊ cauda: ⁊ q̄ ista duo luminaria obuiāt sibi inuicem signatis temporibus in duobus predictis punctis. vz. quando luna interposita erit inter solem ⁊ circulos nostros: ambobus existentibus in vno duorum predictorum punctorum: ⁊ quando luna dictum locū pertransibit quantitate terminata lucet sol more soluto: ⁊ sic alis iterabit eclypsari: ⁊ ideo talis scientia nō infert permutationē in deo: neq̄ variabilis reputari debet. ⁊ sic similiter dici potest de omnibus nouitatibus a causis terminatis aduenientibus successiue vsq̄ ad motum orbium: cuius causa est celi anima que orbes mouet modo desiderij assimilādo se ipsi deo benedicto vel angelis. Silr dicunt de diuisibilibus rebus materia ⁊ loco sicut sunt individua hominum ⁊ aliorum animaliū: dicunt enim q̄ ipse deus ignorat accidentia quorūlibet ipsorum particulariter: sed scit hominem vniuersali modo: ⁊ omnia sua contingētia eodem modo: ⁊ quomodo suum corpus componitur ex propriis membris vtilibus pro omnibus suis naturis: ita qō nulla vniuersaliter ignorat: ſz particularia ⁊ individua: vt sor. ⁊ calias: quia tantum abinuicem sensibiliter distinguuntur: non tamē ab intellectu: ergo ipse deus sine dubio ignorat ea. hec est sententia dicte opinionis: cum qua euelluntur radices omnium legū secta rūq̄ stipites: etiam ab his liuiuntur cuncta verba prophetarū diuinarum scripturarū: ⁊ aufertur totaliter omnium fidelium spes. Quare conamur cū eis feruide litigare ⁊ predicta absurda acerrime redarguere.

¶ Ut cōpleat omnes ambiguitates accidētes in scientia primi. vult modo auer. adhuc inuestigare an deus singularia sciat: ⁊ primo vt consueuit Alg. inducit dubiū. ⁊ inqt. Aut alg. in hoc fere oēs phi contradicūt maxime opinātes deū tm̄ seipsum scire. ¶ Adhuc alij peripathetici hanc opinionē sequuntur manifeste. Aut. n. q̄ opinatus est q̄ deus alia entia sciat sup. extra se: expresse dicit q̄ ea scit vniuersali mōdo aliquo spe ingrediēte. i. nō sub

UVA. BHSC. IyR_120_2

differētia alicuius tpis. Adhuc ꝛ cum toto isto inquit aut. q deus nullū superiorū entium neq; inferiorum ignorat: ꝛ inde sup. cōcludit q aliquo modo scit ptcularia sup. saltē in vñ. (Vñ nos). Hoc in loco cū dixisset opinionē phoꝝ: vult cōtradicere eis. ꝛ primo reddit cām sue cōtradictionis. ꝛ inqt vñ nos luore veritatis cogimur de istis disputare: ppter qō primo inducemus ipsorū opinionē clare: postmodū vero arguemus. (Inducamus igitur primo.) Incipit modo dicere. ꝛ inqt. inducamus igitur exēplū primo positū apud eos. s. q sol debeat eclypsari in quodā die futuro: postmō lucere: ergo in dicta eclypsi sunt tria tēpora inspicienda. i. tps in quo eclypsis est futura necessario: ꝛ tps in quo est pñs: ꝛ tps in quo preterūt: ppter que tria tpa tres: diuerse oriuntur scīe: ꝛ numerales ꝛ successiue in vno subiecto incidētes que sine dubio inferunt scientis varietatem. ꝛ inde concludunt q non est imaginandum q deus ipse istas tres scientias comprehendat. ꝛ reddit rationem. d. scientia namq; sequitur scibile: qua propter permutato scibili p mutatur scientia: sed permutata scientia: permutatur scīens: sed omnis permutatio amouenda est a deo benedicto: quare dicunt q deus scit eclypsim ꝛ omnia ipsius communiter. i. vñr. est ergo virtus syllogistica: omne sciens particularia mutatur: sed deus nō mutatur. ergo non scit particularia. maior probata est: minor nota est. (Sed modo inuariabili.) Quia concluſit deū scire cōiter ꝛ vñr. illa oñdit qñ: ꝛ inqt. sz modo inuariabili: vt pote q sol est: ꝛ q luna sit: ꝛ q mouentur continue circulariter: ꝛ q circuli ipsorum intersecātur in duobus pūctis: qui dicuntur caput draconis ꝛ cauda: ꝛ q ista duo luminaria obuiant sibi inuicē signatis tpibus in duobus predictis punctis. vz. qñ luna interpositā erit inter solem ꝛ oculos nostros ambobus existentibus in vno duorum punctorum: ꝛ quando luna dictum locū pertransibit quantitate terminata. i. parua lucet sol more solito. ꝛ sic als iterabit eclypsari. tunc cōcludit intētū. d. ideo talis scientia non infert permutationem in deo: neq; variabilis reputari dz. ꝛ tunc addit vninersalem vnā. ppōnē. d. asic similiter dici potest de oibus nouitatibus a causis terminatis eneniētibus successiue vsq; ad motū orbiū. cuius cā est aia celi q orbes mouet modo, de siderū assimilando se ipsi deo benedicto vel angelis. i. intelligentijs trahentibus eas appropriatis: silr dñt de diuisibilibus reb⁹: loco ꝛ mā. sicut sunt individua hoim ꝛ aliorū aialiū. dicūt em q ipse deus ignorat accidētia. i. differentias accītales quorūlibet ipsoꝝ particulr: sed scit hoiem vñ modo ꝛ oia sua cōtingētia. i. accītia eodē modo: ꝛ scit quo suū corpus cōponitur ex ppijs mēbris vtilibus omnibus suis necessarijs. i. commodis. ita q nulla vñr ignorat: sz particularia ꝛ individua sicut sunt sor. ꝛ calias: q tantuz adinuicē sensibiliter. i. differentijs accidentalibus sensibilibus distinguuntur: nō tñ ab intellectu. i. vt intellectu apprehenduntur. ipse ergo deus sine dubio ignorat ea. Tūc summā dicit. hec est sūia dicte opinionis cū q̄uenīlū tur oium radices legū: sectarūq; stipites: etiā his liniuntur cuncta verba p phetarū ꝛ diuinarū scripturarū: ꝛ aufertur totaliter oium fidelium spes: q̄re conamur cum eis feruide litigare: ꝛ predicta absurda acerime redarguere. (Debes scire vt Themi. inquit primo poster. cap. 46. qui scit causam per effectum impropriam ꝛ particularem scit scientiam: sed expositio caule. vt inquit. cur ita sit quicq; tota vniuersalis est: eoq; non modo notitiam huius vnius defectus: quem nunc patitur luna: sed simpliciter omnium continet: nam interuentus terre non tantum huius defectus cā est: q̄ omnium qui possunt oibus seculis euenire. volunt ergo peripathetici: quos Algazarra narrat: deum causam scire rerum. V. g. eclypsis lune scit causam pro quanto scit omnia concurrentia ad causam eclypsis lune vel solis: ꝛ quia causa

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cõtinet vniuersalr oẽs effectus: vt Themi. inquit: ideo vlr scit oẽs eclypses: vr continentur in cã illa: sed qr vt particulares sunt r extra causas cadũt in tpe: ideo fingunt deũ ignorare ea. r sic patet sermo eorum. ¶Adhuc debes scire: vt bene r iuste inquit alga. istum errorem debemus remouere propter multa: primo qm̃ hoc verificato radices legum r sectarum stipites remouẽ tur. scõ qm̃ verba prophetarum falsantur r diuinarum scripturarum. ter tio aufertur spes omnium fidelium. amouebuntur radices legum r sectarũ stipites. qm̃ oẽs leges oẽs secte fundant in hoc principio. q sit vnus prim⁹ oim gubernator r auctor: non tm̃ vlr gubernãs: immo r particulariter. ver ba pphetarũ r scripturarũ sanctarũ: qm̃ pphete loquunr virtute dei sublimis: r ergo debẽt loqui virtute cognitoris: qm̃ cecus cecũ ducens ambo in fouẽt cadũt vt puerbio 6t. aufertur etiã spes rc. qm̃ oẽs speramus ex me ritis beatitudinẽ consequi. si ergo nõ esset vnus bonorũ r malorũ in dex: to ta nostra spes esset frustra: ppter qõ diuus ille arist. inquit. q deus est bo na bonis distribuẽs r mala malis. in lib. de bona fortuna. r diuus etiã pla to palã in oib⁹ eius dictis hoc p principio apposuit. quare ego nõ minori solertia hoc peripathetico⁹ pcm̃ conabor exterminare q̃s alga. pponat fa cere: hicq̃ veritatẽ nostre legis fm̃ posse conabor cõprobare.

propter multa remouendũ est deũ pticularia ignorare.

ALGA. DUB. ij.

¶Jt Alga. peccata istoꝝ reprobanda sunt dupliciter: r primo nãq̃ dicemus eis quare negatis dictum dicẽtis. vz. q deus benedictus vnã habeat sciam: vtputa in eclypsi que infert scire eum anteq̃ scit: r quãdo est r post transitum: he enim variationes reducũt ad relationes non inferentes permutationem in scientis substãtiaz: ita q representet summam relationem. quidam enim homo potest permutare situm quem habet cum alio. V. g. de dextra ipsius ad sinistram vel econuerso: r sic successiue venient in eum relatio nes: r cum toto isto: homo existens non ex hoc aliquo modo mu tatur. similiter debet in diuina scientia. vz. q vna r eadem scien tia sit preterita ab eterno: r futura in eterno: et presens sine per mutatione aliqua in eodem. Jd tamen quod dicunt: q de necessi tate mutatio scientis sequitur variationem sciẽtie: r variatio sciẽ tie sequitur variationem scibilis temporalis. vz. dependentis a preterito presenti et futuro. Dicimus q non est quid concessum: immo petendum est ab eis nonne potest homo scire aliquod fu turum nulla permutatione accidente in scientia: vt dato q deus crearet nobis scientiam aduentns sor. in ortu solis cras: r hec sciẽ tia in nobis continuaretur: r non innouaretur in nobis alia scien tia: tunc in ortu solis scimus nos ex dictis precedentibus quod ipse modo venire debet: et cum eadem sciemus post suum aduẽ tum ipsum venisse. vnde patet ex hoc quod vna scientia sufficit deo in comprehendere ista tria a tribus temporibus dependen tia. Remanet ergo q id quod dicunt. videlicet. q relatio depen dens a quodam scibili ppio ingreditur quiditatem: falsum est.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Unde dicūt q variata relatione variatur res cui relatio fit essentialiter: z variata re.f. succeſſiue peruenit mutatio. Dicim⁹ nāq nos q si hoc esset verum isti sequerentur vestigia philosophorum in eo quod dicunt: q deus non scit nisi seipsum: z q scire seipsum idem est esse eius. si enim sciret hominem absolute vel animal vel brutum absolute: z ista differunt duabus relationibus: ergo non potest verificari q scientia sit vna z eadem rerū diuersarū posteq relatum z relatio variant: z quia relatio scibilium est substantialis in scientia: sequitur ergo ex hoc diuersitas z variatio non numeratio tantum: scientia enim animalium differt a scientia brutorum: z scientia albedinis differt a scientia nigredinis: ergo variantur manifeste: immo q plus: manifestum est q species: z genera accidentia vniuersalia infinita sunt multitudine et diuersa: ergo satis mirandum est qualiter istorum scientia ingrediat vnā scientiam simplicem.

¶Cum alga. induxit opinionem peripatheticorum: et eam declarauit hoc in loco. vult eis contradicere soluens questiones eorum: z inquit. peccata istorum reprobanda sunt. z primo namq dicemus eis quare negatis dictū dicentis. vz. q deus benedictus vnā habeat scientiā: vtputa in eclypsi que infert eū scire illā anteq sit: z qñ est: z post trāsitum. q. d. hoc abnegare non potestis: z reddit rationē: z inquit. he enim variationes reducunt ad relationes non inferentes permutationē in subſtātia scientis: ita q. i. tali modo q illa subſtātia repreſentat summā relationē: intātum q varietur: sicut variantur correlatiua. ¶Debes scire q duplex est relatio: quedam realis simpliciter. f. a parte vtriusq extremi: vt paternitas z seruitus: z huiusmodi nō potest aduenire alicui nisi mutatione facta in aliquo: vel propterea quia in re cui aduenit apponit quid nouum saltem realiter: quoniam si fiet filius: si pater non mutetur mutatione absoluta saltem mutabitur prout recipit aliquod accidens reale: tenendo relationē z fundamentum realiter distingui pro nunc. Altera est relatio realis ſm quid. i. a parte vnius extremi: z rationis a parte alterius: sicut relo rei efficte ad creatorē: vt inquūt theologi: z hmōi nullam penitus relinquūt mutationē in eo cui aduenium: potest ergo in proposito dici. q cum scientia dei sit esse dei: z scibilia sint relationes rerum creatarum quantuncunq res ipse mutentur scientia illa immutabilis semper erit cum relatio scibilium ad dei scientiam sit relatio secūdo modo preerposita: hoc autem Alga. exemplo testat: z inquit. quidam enim hō potest permutare situm quem habet cum alio. U. g. de dextra ipsius ad sinistram: vel econuerso. z sic successiue venient in eum relationes: z cum toto isto homo existens. i. stans non mutatur ex hoc aliquo modo. i. aliqua specie motus. Similiter debet intelligi in diuina scientia. videlicet q vna z eadez scientia sit preterita ab eterno: z futura in eterno z presens sine permutatione aliqua in eodem. (Id tamen quod dicunt.) Cum declarauit modum z fundamentum quo possibile est estimare illam dei scientiam sine mutatione dei. hoc in loco persoluit argumentum Auic. z primo proponit summā: z inquit. id tamen quod dicunt: q de necessitate mutatio scientis sequitur variationem scientie: z variatio scientie sequitur variationem scibilis temporalis. videlicet dependentis a preterito presenti z futuro. hec fuit ratio. absoluit z dicit. dicimus q non est quid concessum. vult dicere q totum est verum

Duplex relatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

verum ꝓter hoc.ſ.ꝙ mutatio ſciētie ſequitur mutationem ſcibilis.verum eſt eīm ꝙ ſi ſcia mutatur ⁊ ſciēs:qm̄ ſcia in ſciēte exiſtit:quēadmodū pfectio in ſuo perfectibili.Sed nō ſequit ꝙ ſi ſcibile mutet̄ vt ꝓterea ⁊ ſcia mutatione recipiat:⁊ tāto maxime quāto ſcia eſt cā rei ſcite:qm̄ vbi ſcibile cā ſit ſciētie ſine dubio:bene ſequitur ꝓmutato ſcibili ⁊ ſciam ꝓmutari:⁊ hoc oſtēdit alg.exēplo.⁊inquit.immo petēdum eſt ab eis:nōne pōt homo ſcire aliqō futurū nulla ꝓmutatione accidēte in ſcia:vt dato ꝙ deus crearet nobis ſciam aduentus Socratis in ortu ſolis cras:⁊ hec ſciētia in nobis cōtinuaretur:⁊ in nobis non innouet̄ ſcientia aliqua vſq; tunc.¶Tunc in ortu ſolis ſcimus nos ex dictis precedentibus.i. ex reuelatione preaccepta ꝙ ipſe modo venire dz:⁊ cū eadem ſciemus poſt ſuum aduentuz ipſum veniſſe.vñ ptz ex hoc ꝙ vna ſcientia ſufficit deo in comprehendere iſta tria dependentia a tribus temporibus.¶Tunc ad formaz qōnis reſpondens inquit. remanet ergo ꝙ id quod dicunt.vz.ꝙ relatio dependens a quodā ſcibili ꝓpzio ingreditur quiditatē.i.eſſentiam ſcibilis ⁊ ſcientie.falſum eſt vt ex his acceptū eſt.(Unde dicunt.)Adhucvult eis contradicere.⁊ primo repetit dictū eoz.⁊ inquit.vñ dicunt ꝙ variata rationevariatur res cui relatio fit eſſentialiter.i.variatur ſcibile:⁊ variata re.ſ.ſucceſſiue peruenit mutatio ſup.in ſcia.ergo a primo ad vltimū peruenīet mutatio in ipſo deo ſciēte. huic argumento non ſoluit:qm̄ iam ſoluerat:ſed obȳcit eis oſtendens quid ſequitur ad eos.⁊ inquit.dicimus nāq; nos ꝙ ſi hoc eſſet verū:tunc iſti ſequerētur veſtigia phoz.i.peripatheticorum veroz in eo qō dīcūt ꝙ deus nō ſcit niſi ſeipſum.⁊ dicunt ꝙ ſcire ſeipſum idem eſt qō eſſe eius.⁊ reddit rationē quare non poſſunt dicere aliter:⁊ ſua ratio cōſiſtit in hoc.deus nō ſcit particularia vt dicunt:neq; vniuerſalia:ergo ſcit tantum ſe.ſecūdam partē deducēs inquit.ſi eīm ſciret hoiem abſolute:vel alal vel bzutū abſolute:⁊ hec differūt duabus relationibus:qm̄ ſunt duo ſcibilia diuerſa.ergo nō poteſt verificari ꝙ ſcientia dei ſit vna ⁊ eadem rerum diuerſarum:⁊ reddit rationem.d.poſtq; relatum ⁊ relatio variant.i. qm̄ apud eos relatio variat ſcibile:⁊ variatio ſcibilis variat ſciam.ergo ſi ſcibilia ſunt multa:⁊ ſcientie erunt multe.⁊ hoc dicit.⁊ qz relatio ſcibilium eſt ſubſtantialis in ſciētia:vt dicunt.ſequitur ergo ex hoc diuerſitas ſcientiarū ⁊ variatio:non numeratio tantum:ſcientia enim alalium differt a ſcientia bzutoz:⁊ ſcia albedinis differt a ſcia nigredinis.ergo variant̄ manifeſte ⁊ addit.immo qō plus eſt: manifeſtū eſt ꝙ ſpēs ⁊ genera ⁊ accidentia vniuerſalia ſunt infinita multitudine vel ſimpliciter vel fere:⁊ ſunt adhuc diuerſa:ergo ſatis mirandum eſt qualiter ſcientia iſtorum ita diuerſorum ingrediatur vnam ſcientiam ſimplicem.Poteſt ergo argumentū contra eos componi in hunc modum. deus non ſcit ſingularia:eo qz ſequitur vario modo ſue ſubſtantie:eo quia variato ſcibili variatur ſcia:⁊ variata ſcientia variatur ſciens.Neq; poteſt ſcire vniuerſalia:qm̄ vniuerſalia ſunt multa ⁊ diuerſa:ſed diuerſitas ſcibilium diuerſificat ſcientiam vt dicunt.ergo non poſſunt ſciri vna ſcientia. ꝙſequens eſt falſum.ergo deus neq; vniuerſalia neq; particularia ſcire poteſt.ergo deus non ſcit niſi ſe.⁊ ſic redibit opinio peripatheticorum cōtra quam Auic.obiecit vt patet.Quare ſi deus poteſt ſcire vniuerſalia vna ſciētia quantūcunq; illa ſint diuerſa:etiam non eſt abnegandum ipſum ſcire ſingularia vna ſcientia numero ſine mutatione eius:⁊ hoc argumentū eſt demonſtratio contra Auic.¶Sed ambiget quis circa verbum Alg.an qui dem relatio poſſit attribui alicui nulla mutatiōe facta in ipſo:⁊ dico i ipſo: quoniam ſine dubio relatio omnis noua eſt vel ꝓpter nouitatē in ambobus extremis vel in altero vel in aliquo tertio alio ab eis: vt Auer.inqt.g. dubitatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

positio Joā.iand

phy.cō.6.7.8.t.9.Joā.ian.in lib.phy.qōnis fol.dedit.t inqt.q relatio rea lis nō pōt esse in aliquo de nouo tanqz in subiecto nulla penitus trāsmuta tione facta in ipso.scdo inqt.q relatio bene pōt attribui alicui tanqz termi no nulla penitus transmutatione facta in eo vt exemplo probare nititur. hoc vide.primū pbat:qm sicut de qualitate:ita de relatione:ꝫ ḡlitas non pōt attribui alicui tanqz sbo nulla mutatione facta in illo.ergo nec relatio potest attribui alicui vt subiecto quin insit illi mutatio.adhuc nulla forma realis positiua potest alicui subiecto attribui nulla mutatione facta in illo a quo ꝑm esse distinguitur:sed relatio est forma realis particularis distin cta re esse a subiecto.ergo vt ꝓius. Adhuc omnis forma qua acquisita res que subest illi aliter se hz qz ꝓius acquiritur mediante aliqua mutatione: sed relatio est huiusmodi forma vt constat.quare ꝛc. ¶Sed mihi videt qd Joan.errauit multū in hoc.si enim relatio esset aliqua forma positiua di stincta ꝑm rem a fundamēto t termino:tunc ad ipsam non tantum esset mu tatio:immo t verus motus.cōsequētiam probo.t accipio q sor.sit albus vt octo rome:padue vero ꝓlato incipiat albefieri.tunc arguo.sicut successi ue albefit:ita successiue assimilatur magis ac magis.ergo sicut per partem post partem albefit:ita per partē post partem assimilabitur.ergo si similitu do sit forma positiua altera ab albedine:tunc sicut albefieri est motus:ita t assimilari erit motus.Secundo principaliter arguo.auer.6.phys.comm. 32.voluit q omne quod mouetur siue motu diuisibili siue indiuisibili sit p se diuisibile:t rationem dixit.quoniam omne quod mouetur motu indiui sibili mouetur motu indiuisibili:quoniam mutatio est terminus extrinse cus motus vert.arguo modo sic.omne quod mouetur motu diuisibili vel in diuisibili est partibile:sed omne quod recipit relationem nouam : mouetur vel motu diuisibili vel indiuisibili.ergo omne recipiens relationem nouaz erit partibile.conclusio est contra omnes:forma enim quando fit apud ip sum est indiuisibilis:t tamen relatione noua refertur ad agens adhuc intel lectus apud ipsum relatio noua refertur ad intelligibile:t tamen non est diuisibile.tertio Auer.4.phy.com.129.voluit q omnis motus subitus sit terminus alicuius motus successiui:vt illuminatio:sed receptio relationis realis in subiecto non est terminus motus successiui:vt patet.ergo non est mutatio subita. ¶Ideo aliter dicendum puto secundum doctrinam Aristi. t Auer. Vbi debes scire q ablato actu intellectus in relatiuis non est forma lis relatio.quemadmodum enim ablato actu intellectus in re non est nisi in diuiduum:sic ablato actu intellectus in relatiuis non sunt nisi fundamenta actu que sunt potentia relatiua:per animam autem inuicem actu referū tur.ergo relationes videntur esse entia in anima.t secunda intellecta:t hoc est quod Auer.ait.12.meta.commento.19.inquit enim relatio est debilior is esse aliis predicamentis.ita q quidam reputant ipsum esse ex secundis intellectis idest ens rationis. ¶Secundo debes scire q omnis relatio potē tialis extra animam consequitur aliquod quod acquiritur per motum vel in se vel in suo correlatiuo vel in tertio.v.g.socrates albus vt octauo fit si milis platoni propter mutationem platonis ex nigro in album:vel propter vtrumqz si ambo albefiant:vel propter tertium:vt Auer.ait.8.phys ic. loco suo.vniuersaliter autem dico q causa potest referri ad effectum nulla peni tus facta mutatione in causa:quoniam causa non refertur ad effetum per se:sed quoniaz effectus refertur in cām:t ideo causa non refertur ad effectū nisi eadē relatione qua refertur effectus ad illam. ¶Tunc dicendum.quod possibile est relationem aduenire alicui subiecto.vel attribui alicui termi no nulla mutatione successiua nec subita facta in subiecto.Secundo di

Error Joā.

positio ꝓ pria.

UVA. BHSC. IyR_120_2

eo q̄ pole est vna ⁊ eadē scia sciri scibile qō successiue variatur de tpe in tē-
pus.primū manifestū est qm̄ relatio potētialis nihil aliud est nisi funda-
mentum:vt dixi.modo stat fundamentū remanere idem relatione acquisi-
ta in potētia.Adhuc relatio actu sit per aiam:sed ens rōnis nō mutat rem
ergo ptz primū verbū.¶Rursum ptz icōm: qm̄ scōm Alga.⁊ Auer.scia dei
est causa rei:quare illa nō referr̄ per se ad scibile:sed potius scibile refertur
ad illam:sicut ergo nulla mutatione facta in deo nunc dicit̄ agens ⁊ prius
non.sic nulla mutatione facta in eo deus dicitur sciens sortem existentem
nunc:⁊ per eandem sortem fuisse ⁊ ipsum fore:qm̄ iste relationes referunt̄
in deum:⁊ deus ad relatiua illarum per accidens.verū si scia dei esset cau
sata a rebus quemadmodū nostra:tunc quemadmodū scibile variatur sic
⁊ scia:qm̄ vbi esset causata a scibili scia per se referretur ad scibile:⁊ cōtra
scibile ad sciam per accidens:vt Aristo.ait ⁊ Auer.5.meta.cō.20.Quod igi
tur relatio possit denominare subiectū nulla mutatione penitus facta in
eo:et q̄ deus sciat entia ꝑm variationem temporum:⁊ nulla contingat va-
riatio in eius scientia fit dictum intantum. Argumenta Joan. nihil sunt:
omnia enim supponunt fundamentū distingui ꝑm rem a relationibus:⁊ il
lud non est probatum ab eo neq̄ modo est presentis sermonis.

AUERROIS.

IPse dicimus q̄ omnes iste ambages sunt:⁊ oriuntur
assimilando diuinam scientiā humane scientie quod
ꝑm veritatē non cōmunicant nisi equiuoce. Cōprehē
sio em̄ humana est cōprehensio a sensibus:neq̄ com
prehensio indiuiduorum: ⁊ comprehensio vniuersa-
lium entium sumitur ab intellectu:⁊ ideo non est dubium q̄ com
prehensio imitatur comprehensorum mutationem.vnde dicim⁹:
q̄ respondendum est sibi.qō possibile est hic esse scientiam cui ta-
lis est comparatio scibilium sicut est comparatio relationu z que
in seipsis essentialiter non sunt relationes:sicut est dextra et sini-
stra in habentibus eas.

¶Auer.videt hoc in loco quasi respondere argumēto Auic.sub mō aper
tiōi.⁊ inquit.dicimus nos q̄ omnes iste ambages sunt: ⁊ ponit locum a
quo sunt sumpte.⁊ inquit.oriūtur assimilando diuinā sciam humane scie:
q̄ ꝑm veritatē non cōmunicant nisi equiuoce:⁊ hoc declarat.d.comprehē-
sio.n.humana est cōprehensio a sensibus.i.causata a rebus sensibilib⁹.vz.
comprehēsio indiuiduorū: ⁊ iterū cōprehēsio vniuersaliū entiū sumit̄ ab
intellectu.i.causat̄ a reb⁹ sensibilib⁹ mediante intellectu agente.vult ergo
habere sciam nostrā causari aliquo modo a rebus scibilib⁹: ⁊ per ꝑs scia
dei est causa rerum:tunc ad formā inquit.⁊ ideo non est dubiū q̄ cōprehē-
sio imitat̄ mutationē ꝓprehēsoꝝ.i.q̄ variat̄ nostra sciētia penes variationē
scibilis: ⁊ non econtra.(Unde dicimus.)Nunc vlterius quasi declarando
adhuc ponit modū quomodo est scientia dei.d.vnde dicimus q̄ sibi.i.ani.
respondendū q̄ possibile est hic esse sciam.i.esse in mundo sciam in aliquo
sciente cui talis est comparatio scibiliū.i.ad quē formaliter cōparant̄ sci-
bilia:sicut est comparatio relatiouz que in seipsis non sunt essentialiter
relationes.i.q̄ non sunt relatiua p se:sed p accidēs:q⁊ alia referunt̄ ad ipa
sicut est dextrū ⁊ sinistrū in habētib⁹ ea.i.i aiali respectu sup.colūne. ¶De Nota.
bes scire q̄ scientia nostra:q⁊ causatur a rebus scibilib⁹: ideo ipsa refertur
ꝓ se ad scibile:⁊ q⁊ scibile est causa scientie nostre:ideo nō referr̄ ad scia z

UVA. BHSC. IyR_120_2

nostram: nisi qz scia refertur ad ipsum. vt Arist. ait. 5. meta. scia vero dei est econtra. ipsa em̄ cū sit cā scibilitū: nō refert ad scibilia: nisi qz scibilia referuntur ad eam: z sic per accidens: vult ergo dicere auer. q̄ scia dei se habet ad scibilia sicut colūna: qm̄ sicut colūna est dextra vel sinistra: qz animal

Dubita. est hmōi: sicut scia dei est relatiua. s. presens vel preterita vel futura: qz scibile est illius modi. z sic pt̄z per secta solu. argumēti Alga. z Auicen. li Bm biges: qm̄ Auer. 7. phys. inquit. cō. 20. cognitio fit in nobis qñ transmutatur per receptionē particularitū z considerationē eozum: qm̄ cum consideramus particularia: fit ex hoc cognitio vniuersalis in nobis fm relationē ad illa. s. q̄ cum apud nos fit ex aliqua specie presens plusq̄ vnum particulare: statim fit in nobis species vniuersalis absq̄ eo q̄ in ipsa fiat transmutatio. Ex hoc arguo. illud qō fm se z essentiā propriā est permanens: et nō variatur nisi relatiue non est causatū a scibili. modo Auer. dicit sciam non causari nisi relatiue: quare ꝛc. Hoc habet videri in libro de intellectu.

Solutio. CAttamen pro nunc dicendum fm hunc philosophum: scientiam non fieri de nouo simpliciter: sed habitudine ad nos: prout enim nos per indiuidua cogitata disponimur: applicatur: intellectus fm vniuersalia illi⁹ vel illozum. ergo scientia est noua mihi non intellectui: sed vt est mihi noua causatur a rebus: z hoc sufficit. sed scientia dei ne in se: neq̄ alicui est noua: z ideo est simpliciter causa rerum: z tu non potes intelligere hoc nisi videas librum de intellectu.

ALBA. DUB. iij.

AIt Algazel. scōs vero modus quo possumus obiscere eis talis est. videlicet. q̄ quicunq̄ philosophoz dicat qō deus vniuersalia sciat: oportebit eum concedere q̄ ponat in eadem scientia numerationē specierum: vnde sic similiter possunt concedere numerationem scibiliū sue scientie in indiuiduis z comitantibus ipsoz. CPropositum alga. contradicere Aui. duobus modis: cum ergo expedit de vno alterū aggreditur z inquit'. scōs vero modus quo possumus obijcere eis talis est. z exponit illum. d. vz. q̄ quicūq̄ philosophoz dicat q̄ de⁹ vniuersalia sciat oportebit eum concedere q̄ ponat in eadem scia numerationem specierum. s. scibiliū in vlt. hz em̄ dicere q̄ deus scit hoiem vlem. lapidem vlem. z sic de alijs. Tunc arguit. d. vnde sic similiter possunt concedere numerationē suoz scibiliū sue scie in indiuiduis z comitantib⁹ ipsoz: idest accidentibus eozū. potest ergo argui in hunc modū. sicut multiplicatio scibilium vniuersaliū non multiplicat scientias vniuersales: sic multiplicatio scibilium particularium non debet multiplicare scientiā eozū: ergo argumentum Auicen. per huiusmodi est solutum.

AVERROIS.

MOs dicimus q̄ hec verba sunt sine dubio sophisticationes: quia scientia indiuiduoz sensibilis est seu phantasia: z scientia vniuersalium sumitur ab intellectu. Rursus innouatio indiuiduoz vel ipsoz comitantiū duo infert. vz pmutationē cōprehensionis z ipsius numerationē. Et scientia specierum z generum nullam infert permutationem: quoniā immutabilis est in se: licet vniuersalis z particularis cō-

UVA. BHSC. IyR_120_2

municant in numeratione: id vero quod dixit q̄ quicūq; philosophoꝝ concedat qđ vna ⁊ eadem scia genera ⁊ species cōprehendat absq; multiplicatione seu diuersitate causata a generū ⁊ specierum diuersitate. Dicimus q̄ ducit necessario ad concedendum qđ vna ⁊ eadem scientia cōprehenduntur indiuidua ⁊ contingēt ia cuiuslibet indiuidui. ⁊ hoc simile est dicto dicētis: qđ vnus est intellectus comprehendēs genera ⁊ species. Quēadmodū oportebit q̄ vnum genus simplex sit comprehendēs indiuidua diuersa. Dicoq̄ oia ista sunt verba sophisticalia nomē eñ scientie equiuocum est. Sed quod dixit. vz. q̄ multiplicatio generum ⁊ specierum infert scientie multiplicationem. Dicimus qđ verum est: vnde veri philosophi idcirco non attribuunt deo benedicto scientiā in particularibus neq; in vniuersalibus: scientia namq; que tales habet conditiones est sine dubio intellectus passibilis qui causatus est: modo primus intellectus est purus actus: ⁊ causa quare nulla debet fieri comparatio inter diuinam scientiaz ⁊ humanā. Quoniā enim alia nō intelligit impassibilis est: ⁊ inquantū alia entia efficit prout ipse est primus est scientia agens. Et declaratio philosophoꝝ est hec: cum declaratum fuit ab eis demonstratiue q̄ ipse deus non intelligit nisi seipsum: ergo ipse est intellect⁹ necessario. ⁊ quia est intellectus inquantum intellectus: ideo ab ente aliquo dependet: non tamen ex priuatione. vnde quicunq; fecerit demonstrationem q̄ nullum aliud sit ens: nisi ista entia q̄ a nobis intelliguntur: non est ita: qm̄ necessaria demonstratione declaratur qđ intellectus aliquis est qui dependet ab ente: a priuato enim impossibile est q̄ dependeat: neq; hic aliud ens reperiatur: ⁊ ideo opz quod intellectus dependeat de aliquo istoꝝ entium. Unde aut dependet de eo modo dependentie nostre scientie in eis: aut nobiliori modo. primum est falsum: remanet ergo qđ dei scientia dependeat de ente modo nobiliori nostre scientie: dependentia enim scientie nostre est quando res equatur ad intellectum: vnde si dei scientia nobilior est nostra: ergo dependet de ente modo nobiliori quo nostra scientia dependet de ente. ⁊ si sic: ergo ens duas habet entitates. vna nobilis. alia vero vilis: ⁊ nobilis causa est vilis: ⁊ hoc est id quod dicebāt aliqui antiquorum. videlicet. quod deus est omne.

¶ Cum induxit scōm modū alga. contra Auicē. hoc in loco vult videre qđ veritatis contineat: ⁊ quid nō. ⁊ inquit. dicimus nos q̄ hec verba sunt sine dubio sophisticationes. ⁊ rationē reddit. d. qz scia indiuiduoꝝ est sensibilis. i. sensatio seu phantasia: ⁊ scia vniuersaliū est ab intellectu. primū ergo peccatū Alga. est: qm̄ ipse nō bene accepit locum similitudinis: qm̄ scia dei circa vniuersalia est intellect⁹ ⁊ spiritualis. Nostra vero circa indiuidua est sensus ⁊ imaginatio: ergo hic est locus sophisticus penes equiuocationem sumptus. (Rursuz.) Cum ostendit locū erroris: vult hoc in loco oñdere

UVA. BHSC. IyR_120_2

in quo accepit similitudinē. ꝛ inqt. rursum inouatio indiuiduoꝝ vel ipsoꝝ comitantiū duo infert. vz. pmutationē ꝓprehēsionis: ꝛ numerationē ipsi⁹: vult dicere ꝙ variato idiuiduo variat ꝛ ꝓprehēsio ei⁹: ꝛ etiā numerato illo numerant ꝛ ꝓprehēsiones: ꝛ scia specierū ꝛ generū nullā infert pmutationem: qm̄ immutabilis est in se: g̃ dīa est: ponit tū ꝗuenientia. d. z vlis ꝛ particularis cōicāt in numeratione. i. ꝗuenīūt penes numerū: qm̄ numerato scibili in vlī numerat ꝛ scia: g̃ scia rei vlis ꝛ indiuidui cōicant ꝛ differūt. cōicāt quidē: qm̄ quēadmodū scia indiuidui multiplicat multiplicato scibili: sic ꝛ scia vlis multiplicat multiplicato vniuersali. Differunt autē: qm̄ scia vlis est inuariabilis: qm̄ est rei inuariabilis: ꝛ ab intellectu q̄ est inuariabilis. Cōprehēsio indiuidui est mutabilis: qm̄ est rei transmutabilis ꝛ in potentia transmutabili: ꝛ sic ptz locus similitudinis ꝛ locus dissimilitudinis. (Ideo vero.) hoc in loco narrat oīa verba alga. scdo ibi. (Dico ꝙ oia.) Oñdit in quo errauit. inquit ergo. id vero qđ dixit ꝙ quicūq; philosophoꝝ cōcedat ꝙ vna ꝛ eadē scia de⁹ ꝓprehēdat genera ꝛ species absq; multiplicatione causata a diuersitate generū ꝛ specieꝝ: ꝛ ad qđ dicit Alga. sic dicim⁹ ꝙ ducit necessario ad ꝓcedendū: ꝙ vna ꝛ eadē scia possunt cōprehēdi indiuidua ꝛ ptingētia. i. accidētia cuiuslz indiuidui. ꝛ addit alga. ꝙ hoc dictuz sic̄ est dicto dicētis. ꝙ vn⁹ est intellīs ꝓprehēdēs genera ꝛ species: quemadmodū opz ꝙ vnū gen⁹ simplex sit ꝓprehēdēs. i. ptinēs indiuidua diuersa. hec fuit sentētia alg. ꝛ verba sua que dz legi suspēsiue vsq; huc. (Dico ꝙ omnia.) Quib⁹ rñdet. d. dico ꝙ oia ista sunt ꝛba sophisticalia: ꝛ rationē redit. dicēs. nomen. n. scie equiuocū est. i. de scia singulariū ꝛ vniuersaliū dictum. (Debes scire ꝙ ibi est multiplex locus equiuocationis: vnus quidē sumptus penes perfectū ꝛ imperfectū. scia enīz vniuersaliū est perfectio⁹ essentialiter scia singulariū. Secūdus penes cām ꝛ causatū: qm̄ scia vniuersaliū videtur quodāmodo esse causa finalis ꝛ vltima scie particulariū: scia enim singulariū ordinat ad sciam vniuersaliū: vt Auer. dicit in tertio. cōm. 30. ꝛ cō. 6. ꝛ. ꝫ. Tertius gradus est penes differētias: qm̄ ꝓprehēsio indiuiduorum est sensitiua. ꝓprehēsio vniuersaliū est intellectiua. Quart⁹ est penes genus: qm̄ generabili ꝛ perpetuo nō est vnū cōmune gen⁹: vt auer. inqt. 10. meta. cō. vltimo. ergo scia vniuersaliū ꝛ scia indiuiduoꝝ simpliciter ꝛ penitus equocant sub nomine ꝓprehēsionis: ꝛ cū res sit ita: verificatū est dictum auer. ꝓpter Alga. (Sed id qđ.) Cuz ꝓtradixit ei in duob⁹ principaliter. hoc in loco ostendit id in quo bene dixit. ꝛ inquit. sed id qđ dixit. vz. ꝙ multiplicatio generū ꝛ specierū infert in scientē multiplicationē. i. distinctionem scientie. dicimus ꝙ verū est: ꝛ hoc ostendit testimonio. ꝛ inquit. vnde veri philosophi. i. peripathetici idcirco non attribuūt deo benedicto sciam rerum in particularibus: neq; in vniuersalib⁹ ꝛ reddit causam. dicens. scia namq; que tales hz conditiones: quas sup. habēt particularis ꝛ vniuersalis scie: est sine dubio ipsius intellect⁹ possibilis qui causat⁹ est sup. a reb⁹ intelligibilib⁹ aliquo modo: vt iam dictū est: disputatione tertia. modo diuinus intellectus est purus actus: ꝛ causa. ꝓpter qđ infert. quare nulla debet fieri cōparatio inter diuinā sciam ꝛ humanā. est ergo sylls: inter causaz ꝛ causatū nō dz fieri cōparatio maxime qñ sunt equiuoce dicta. sed intellectus dei ꝛ noster intellect⁹ sunt sicut causa ꝛ causatū equoca causalitate: ergo nulla dz fieri cōparatio. ꝓpositiones huius sylli ex verbis eius patent. (Qm̄. enim.) Ex his ostendit nām intellect⁹ diuini. ꝛ inquit. qm̄ enīz alia. i. entia extra se nō intelligit. i. recipiēdo cognitionē ab eis impassibilis est. i. non receptiuus. ꝛ inquantū alia entia efficit ꝓout ipse est ꝓtius: vt sic est scia agens: ergo deus nō est intellect⁹ possibilis: sed forte est intellīs agēs:

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt auer. hoc in loco dicere videt. ¶Debes scire vt. 3. de aia. dictū est. cō. 14. q̄ ois intellectus intelligens aliud a diuersum est recipiens: qm̄ omne intelligēs aliud perficitur ab intelligibili: oē q̄ dō pficit ab intelligibili est receptiuū: a quodāmō in potētia respectu illius: ergo in prima figura: oē itelligēs aliud est receptiuū a in potētia: a tō ꝯcludit auer. ibidē. q̄ nulla intelligentia est liberata a potentia receptiua pter primā: qm̄ quelibet intelligit aliud: vt cō. 3. etiā dixit. deus ergo est intellectus nō intelligēs nisi se. et p̄ns nō nisi intellectus agēs. (Et declaratio.) Qm̄ Auer. accepit q̄ primus intellectus est cā intellect⁹ nostri. ideo primo ostendit duos esse intellect⁹. scō ibi. (Ūm̄ aut.) Ponit differentiā illoꝝ. tertio ibi. (Et si sic.) Cōcludit propositionē. s. q̄ primus intellect⁹ est cā nostri intellectus. inquit. a declaratio p̄hoꝝ est hec. cū declaratū fuit ab eis demōstratiue q̄ ipse deus non intelligit nisi seipsum: tūc h̄t ꝯclōnē. s. q̄ ipse est intellectus necessario: tunc ostendit quō intelligit. d. a qz est intellectus inquātum intellect⁹ dz ab ente aliquo. i. oino cōparar ad ens ea cōparatione qua intelligēs cōparatur ad intelligibile: non tn̄ dz dependere sup. ex priuatione. i. dz intelligere rem in priuatione consistentem. s. entia generabilia. Et debes scire q̄ hic est vnus modus loquendi arabū. dicūt em̄ agēs dependere de actione. qn̄ agēs agit illam: vt patet in visu verboꝝ auer. 7. meta. cō. 31. 4 alibi. sic in proposito intellectus dependet de ente. i. versari ipsum circa ens intelligit. (Unde quicūq;.) Et qz ita est: concludit peccatū antiquoꝝ qui genus entiū separabilium abscindūt: sicut epicurij a tenentes sensum esse intellectū. a inquit. vn de quicūq; fecerit demonstrationem q̄ nullum aliud sit ensimsi ista entia que a nobis intelliguntur. i. q̄ non est nisi genus entium sensibilium. Dicēdum sup. est q̄ non sit ita: qm̄ necessaria demonstratione declaratur q̄ est aliquis intellectus. s. separatus a materia qui dependet de ente. i. qui intelligit: ens enim pro qm̄ a priuato. i. ab ente variabili impossibile est vt dependeat. sed omne ens aut est priuatio aut ens absolutum: propter q̄ dicit neq; hic. i. in mundo aliud ens reperitur nisi. s. absolutum aut priuatio. tō oportet q̄ intellectus dependeat de aliquo istorum duorum entium. s. aut priuato aut absoluto: et cum non de priuatione: ergo de absoluto. (Unde aut.) Nunc ostendit differentiam illorum duorum intellectuum. d. vnde aut dependet de eo. i. ente modo dependentie nostre scientie in eis que intelligimus: aut nobiliori modo. primum est falsum vt patet. remanet ergo q̄ dei scientia dependeat de ente modo nobiliori nostre scientie: dependentia enim nostre scientie est quando res equatur ad intellectū. i. perficit ipsum in genere cause formalis: vnde. i. ergo si dei scientia est nobilior nostra: ergo dependet de ente modo nobiliori. (Et si sic.) Et tunc concludit peccatuz antiquorum ad propositum. a inquit. a si sic. ergo ens duas habet identitates: quarum vna est nobilis: altera vero vilis: a tunc inquit. a nobilis est cā vilis. quare sup. deus est causa omniū intelligibilium a intellectus nostri: a pōt syllogismus sic cōponi. oē nobilius p essentiā a purus intellectus causa vilii ente priuato a participāte: sz de⁹ est nobilis p essentiā: a hec sunt priuata a participātia. ergo deus est cā oim: a tunc verificat dictū antiquorū dicēs: a hoc est illud q̄ dicebāt aliqui antiquoꝝ. vt Parme. a Melissus. vz q̄ deus est omne. Inquit em̄ Lucretius poeta vetustissimus: ois per se diuū natura necesse est. Immortali euo summa cū pace fruatur. a Lucanus. Jupiter est quodcūq; vides. ꝛc. a multi alij antiquorum quos narrauī superi⁹. Hoc ergo Auer. verificat nūc volens eos intelligere deū esse omne: prout est causa omnium continens in se perfectiones omniū: vt Plato declarat i lib. Parmenidis. de vno omnium rerum principio.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

AIt Alga. nos promissimus dictam opinionem reprobare duobus modis: quorum primus ostensus est. secundus vero hic est. Dicemus eis quare vobis ea uetis q ipse deus sciat particularia. q si dicatis q talis scientia inferat permutationem: et nos tam opinati eramus q hec species permutationis non aufert ab eo demonstrationem: quando enim dicebant antiquitus aliqui q scientia innouatarum rerum est noua non fuit eis reprobatū: nisi quia id quod permutabile est sepissime patitur mutationes: z illud quod sic se habet est nouum non antiquum: sed apud nos qui opinati sumus q mundus est ab eterno: z quod semper est permutabilis: non deberet esse inconueniens id quod dictum est ꝛc.

¶Quia Alga. fecit q̄dā ꝓmissum: ideo nūc vult illud exequi. z primo inḡt. nos ꝓmissimus dictā opinionē reprobare duobus modis: quorum primus ostēsus est. secundus vero sit hic quē dicā (Dicemus eis.) Promissum absoluit. z inquit. dicemus eis: quare vobis cauetis q ipse deus sciat particularia? hec est Alga. a phis expostulatio. Et statim apponit responsum. inḡt. q si dicatis q talis scientia infert permutationē. i. q si cām reddāt: eo quia oē sciens indiuidua est permutabile: deus nō est mutabilis. ergo in secunda figura deus nō scit indiuidua. obijcit statim: z inquit. si sup. sic dicatis. z nos sup. rñdemus q opinati eramus q hec spēs permutationis nō auferetur ab eo demonstratiue. z dixit (q hec spēs permutationis ꝛc.) ¶Ām hec alteratio est perfectiua: z ly in rei veritate deo non cōueniat: tñ demonstratiue nō potest ꝓbari deum illa carere. vt visum est loco suo. et hoc exponit. d. qñ em dicebāt antiquitus aliqui q scientia innouatarū rerum est noua: nō fuit eis hmōi permutatio in deo eis quid reprobatū. apponit tñ que permutatio deo incompetens est. d. nisi quia id qō permutabile est sepissime patitur mutationes: et illud qō sic se hz est nouū nō antiquū. Vult ergo dicere. q talis permutatio est ei incompetens que ponit ipsum sepissime variari: qñ illud qō sic se hz est nouū: cuiusmodi nō est deus. apponit modo sol. et inquit. sed apud nos sup. phos qui opinati sumus q mundus est ab eter-
Nota no: et q semper est permutabilis ām partes nō deberet esse inconueniens illud qō dictum est ꝛc. ¶Debes scire q si dicatur mundum esse nouum nō potest dici deum variari de comprehensione in comprehensionem: vt alga. inquit. qñ hmōi mutatio reddit deum innouari. Sed si apponatur mundus eternus variabilis: tamen ām partes cōtinue: tunc omnino potest fingi deū variari alteratione de vna scientia in alteram. qñ semper sicut mundus remanet idem numero: sic et deus. Ecce quō algazel obijcit philosophis. sed quō sit istud in sol. auer. apparebit.

AVERROIS.

AVos dicimus q horum verborum sententia est quod ipse altercauit cum philosophis iuxta ipsorum dicta: non iuxta q res se habent in se: z ait sic. Vos ponitis vnum antiquum in quo nouitates perueniunt: scilicet orbem: cur ergo negatis quod primum antiquum

UVA. BHSC. IyR_120_2

scilicet deus: nequeat nouitates patt: nam aliqui loquentium hoc negarent: quia quodcunq; sic se haberet/esset necessario nouum. Et nos dicimus q; hec altercatio est dialecticalis: quedam enim sunt nouitates que in antiquum subiectum non adueniunt: vt que permutant sibi substantiam. sunt ꝛ nouitates alio modo. videlicet. quod non mutant substantiam subiecti: vt motus ꝛ locus mobilis corporis: ꝛ splendor effulgentium corporum. etiam sunt aliqua entium antiquorum que motum aliquem non patiuntur: neq; aliqualiter innouantur: vt sunt intelligentie. sunt etiam aliqua que motus passionem recipiunt vt orbes que sunt corpora antiqua. ¶ Prelibatis igitur istis patet aperte q; Alga. altercatio nihil fuit: quia philosophorum intētio est de antiquo incorporeo. Post vero dictam altercationem redarguit eos alio modo dicens. Et si forte cauerent sibi philosophi concedere quod deus habeat nouam scientiā: q; illa scientia nō euaderet q̄n esset a seipso: aut ab alio: si a seipso. ergo nouum procedit ab antiquo: quod nos negamus. Dixit Alg. nos vero dicimus quod secundū vos noua procedunt ab antiquo: vt supra dictum est de corpore superceleſti: quod est antiquum apud eos. Nos vero dicimus q; philosophi facile possunt euadere a redargutione Algazelis hoc modo. videlicet. quod nouuz nequit ab antiquo procedere absolute sed bene procedit ab antiquo in substantia: quod est nouum in suis motibus: vt corpus celeste. quapropter corpus superceleste reputatur apud philosophos tanq; medium inter antiquum absolute ꝛ nouum absolute: quia quodammodo est antiquum: quodammodo vero est nouum: ꝛ illud antiquum est sine dubio motus superceleſtis qui apud eos est antiquus in specie: nouus quo q; in partibus: ꝛ ideo inquantum est antiquus procedit ab antiquo: ꝛ ratione suarum partium procedunt ab eodem infinite nouitates. quare notandum est q; philosophi sibi cauent attribuere prime cause nouitates: quia non est corpus: ꝛ nouitates nonveniunt nisi in corporibus: receptio enim non reperitur nisi in corpore: quia id quod nudum est ab omni materia nihil recipit.

¶ Nunc Auer. exponit verba Alg. pulchre. ꝛ inquit. dicimus nos q; horum verborum sua est q; ipse altercauit cū philosophis iuxta ipsorum dicta. i. quātum ad ea que concedunt: non iuxta q; res sic se habeant in se. i. non disputatione absoluta. ꝛ ait sic. vos ponitis vnum antiquum in quo nouitates perueniunt. i. qō adhuc subest nouis motibus. s. orbe. i. corpus celeste motū eterno motu. Cur ergo negatis q; primum antiquum. s. deus nequeat nouitates patt: nam aliqui loquentium hoc negarent: q; quod cūq; sic se hz est necessario nouū: ꝛ deus nullo modo est nouus: sed sup. vos peripathetici hoc nō negare potestis: qm̄ dicitis q; mūdus est eternus: ꝛ eternū pōt variari. pōtheolo
¶ Debes scire q; ex principijs diuersis diuerse sequunt̄ ꝛclones. Theologi gorum.
em̄ ponūt q; nullū eternū recipere pōt nouitatē: qm̄ eternū. ꝛ iō ponunt oē pō pipa-
factū esse factū in tēpore. ꝛ sic ponunt solum deū eternū. peripathetici vero thetico q;

UVA. BHSC. IyR_120_2

ponunt deum eternū ⁊ mundū eternū:⁊ aliqō eternū variatio nē suscipere; ideo diuus Alga. petit hoc in loco. Ovos peripatheticis:sicut cōceditis cēlū eternū posse variari ꝑm locū. cur nō cōceditis deum posse variari alteratione de vna scientia in altera:qm̄ oia eterna sunt vnius rationis:⁊ quecū q̄ sunt vnius rōnis sic se hn̄t q̄ quicquid nō repugnat vni:nō repugnat alteri:vt Auer. inquitun. 2. celi. cō. 49. ergo si vnū eternū pōt moueri.⁊ alterū:⁊ sic nō maior rō videtur de ipso ozbe q̄ de deo. (Et nos dicimus). auer. videtur absoluere. q. Alga.⁊ inquit.⁊ nos dicimus q̄ hec altercatio. s. alga. cū peripatheticis est dialecticalis. i. ex probabilibus argumētis cōducta.⁊ reddit cām. d. quedam em̄ sunt nouitates que in antiquū subiectū nō adueniūt:vt que permutant sibi substantiā. i. vt altercationes corruptiue sunt:⁊ nouitates. alio modo q̄ nō mutant substātiā subiecti:vt motus ⁊ locus mobilis corporis:⁊ splendor lucētiū corporū:etiā sunt aliqua entiū antiquorū. i. de numero eternorū que motum aliquē. i. nullam spēm motus patiuntur:neq; aliqualiter. i. aliqua specie nouitatis innouantur vt sunt intelligētie. Prelibatis igitur his patet aperte q̄ alga. altercatio nihil fuit:quia philosophorum intentio est de antiquo. i. eterno incorporeo. i. q̄ quia deus est substantia separata:ideo nullo modo patitur. ¶Sz ambiges:qm̄ auer. nō absoluit. q. quare em̄ deus non potest mutari spiritualiter:sicut corpus eternum corporaliter de loco ad locum:hoc inquam auer. nō absoluit. Ideo solutionem non dedit:qm̄ superius eam aperte dedit:declaratum est enim superius:qm̄ substātia pura nō pōt recipere nouū nisi sit substātia in materia ¶Adhuc dictum est. omne nouum extrahi de potentia ad actum ab aliquo agente priori:modo nullū est agens deo prius: quare deus non potest nouam alterationem recipere. ¶Adhuc visum est omne recipiens esse in potētia:⁊ q̄ deus nō sit in potentia sat exposuit. ergo ꝓpter hec auer. tm̄ solnarrauit non apponens causam eius:vt constat. (Post vero.) Inducit ⁊ aliud motiuum.⁊ primo inquit. post vero predictam altercationē redarguit eos alio modo. d.⁊ si forte cauerent sibi ꝓ concedere q̄ deus habeat nouā sciētiam:qm̄ illa scientia non euaderet quin esset a seipso deo: aut ab alio sup. causata. si a seipso. ergo nouum procedit ab antiquo. i. illa altercatio erit a deo qui est eternus:quod nos negamus. et sup. si ab altero. ergo dabitur agens prius deo. Responsionem Alga. inducit. et inquit. dixit alga. nos vero dicimus quod secundum vos noua procedunt ab antiquo:vt dictum est de corpore celesti:quod est antiquum apud ipsos:⁊ tamen ab eo procedūt omnes effectus noui huius mundi. (Nos vero.) auer. absoluit argumētum alga.⁊ inquit. nos vero dicimus q̄ philosophi facile possunt euadere a redargutione alga. hoc modo. vz. q̄ nouū non potest ab antiquo absolute. i. simpliciter eterno procedere:sed bene pōt ꝓcedere ab antiquo in substātia: qō est nouū in suis motibus:vt corpus celeste. Ideo conducit theorema. et inquit:quapropter corpus celeste reputat apud philosophos tanq̄ medīū inter antiquū absolute. i. simpliciter inuariabile ⁊ nouū absolute. qz quodāmodo est antiquū. s. in substātia:quodammodo vero nouum. s. in motu:⁊ istud antiquum est sine dubio motus supercelestis qui apud eos est antiquus in specie:nouus in partibus.⁊ ideo inquantum est antiquus procedit ab antiquo:vt sic non agit nouū:⁊ ratione suarum partium procedūt ab eodem infinite nouitates. (Quare notandum.) Ultimo resumit vim solu.⁊ inquit. quare notandū q̄ philosophi sibi cauent attribuere prime cē nouitates. i. hn̄t cām:cur prima causa simpliciter non potest transmutari. Et syllogismus potest sic cōponi. oē recipiens nouaz mutationē cuiuscūq; speciei mutationis est corpus vel virtus in corpore:quoniā vt inquit:rece-

dubitatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

ptio non reperitur nisi in corpore.sed primus motor nec est corpus nec virtus in corpore.ergo primus motor non potest recipere nouam mutationē cuiuscunq; speciei mutationis.huius accepit rationem:& inquit.quia non est corpus.sup.neq; virtº in corpore.hic est minor.& subdit maiorē.d.& nouitates non veniunt nisi in corporibus.hec est maioris pis.& subdit causam.d.receptio enim nō reperit nisi in corpore.quare id quod nudū est ab omni materia nō recipit. ¶Sz ambiges satis rationabiliter:qm̄ sicut corpus in eo q̄ corpus eternum caret potētia ad esse apud Auer.& in eo q̄ corpus est potentia ad vbi.ita dicam de alijs intelligentijs:preter primaz saltem.s.q̄ carent potentia corporali:& ad esse:non tamē caret potentia intellectiua ad receptionē spiritualē:licet enim prima non possit recipere:qz caret potentia corporali & spirituali:cum simpliciter sit liberata a potentia: cum sit prima simpliciter:& causa oium entium:attamen alie preter ipsam sunt in potētia receptiua:vt Auer.inquit in.3.de aia.cō.14.&.5.ergo nō potest euadere quin sint transmutabiles saltē transmutatiōe spirituali: ergo adhuc q̄stio est insoluta de alijs intelligētijs:hoc argumēto tenent theologi nostri intelligentijs nō repugnare nouam receptionē habere:vnde potest argui ꝑm hos sic.ista noua receptio propter quid repugnat intelligentijs:vel qz quelibet illarum est actus purus:sicut prima:& hoc non:qm̄ q̄libet est dependens:& in materia intellectiua consistens:vt in tertia disputatione visum est:in solu.18.vel qz quelibet illaruz liberata a materia corporali & hoc minime:qm̄ materia corporalis est causa receptionis particularis & corporalis.ergo non debēt esse liberate nisi a receptione corporali et particulari:q̄ materia corporalis sit causa receptionis indiuisibilis.auer. inquit.in.3.cō.14.&.5.&.28.causa receptionis vl'r & simpliciter est intellect9 in potentia. ¶Ad hoc debes scire ꝑm fundamneta huius philosophi.qō noua receptio & indiuisibilis receptio idem sunt:qm̄ omne quod noua recipitur receptiōe est hoc & indiuiduū:vt.3.de anima visum est:receptio autem simpliciter est duobus modis:vel simpliciter omnino ꝑm se:& quodlibet eius & ꝑm se:attamē noua ꝑm habitudinem ad aliud.dico ergo q̄ in intelligentia non potest esse noua receptio:qm̄ causa receptionis particularis est materia vel potentia in materia:eo quia materia contrahit ad hoc:& indiuiduum:& ideo bene inquit Auer.q̄ nulla illarum recipit nouuz:quia caret potentia in materia:iterum nulla illarum recipit simpliciter:nouitate tamen ꝑm habitudinē : quoniā nulla illarum applicatur alicui corpori nouiter disposito:sicut intellectus hominis ꝑm ipsum.relinquitur ergo q̄ quelibet illarum recipit simpliciter & eterne in se & in habitudine:& hoc cō cedit Auer.quoniā vult in eis esse recipiens & receptum:vt ptz cōmen.14. vtrum illud receptum non est nouum:quoniā tunc esset indiuiduum.ergo recipiens esset materia vel virtus in materia:neq; nouum ꝑm habitudinē: quēadmodum est intelligere nostre anime:quod est absolute eternum nouum ꝑm nouam habitudinem ad corpora quibus intellectus nouiter continuatur.ergo receptum ibi est eternum simpliciter & omni modo.& hoc cō cedit. ¶Et his ptz solu.quoniā quelibet intelligentia caret potētia ad motum corporalem & nouum spiritualem:vt visum est.

Dubita.

pō theologorum.

Nota.

Circa finem huius disputationis questionem querunt aliqui in methaphysica nunquid intellectus diuinus intelligat singularia que temporali differentia diuiduntur. quod non plures sic argumentari solent: si certus est deus animam illud acturam:anima necessario id efficiet.ergo libertas inde tollitur arbitrij: & sic nihil reperies rebus contingentie. Pro altera parte videtur esse Aristote. in libro.de bona fortuna.

Qō pria.

UVA. BHSC. IyR_120_2

inquit enim deo autem per se hoc ꝛ bene videt ꝛ futurum ꝛ presens: ꝛ quo rum ratio perꝫt. i. preterita. ¶ Inquit. et etiam ibi deum bona bonis distri buere: et mala malis: hoc autē fieri nō potest si deus individua non cōpre hendat. ¶ In isto quesito videtur opinio Auer. ꝛ Aristo. ꝙ deus scīz indi uidua non intelligat. et opinio theologorum ꝛ veritas ꝙ deus intelligat sin gularia ꝛ individua: conuenimus enīz cum philosophis. ꝙ quemadmodū in demonstratione tria sunt. ſ. cognoscens: conclusio cognita. et medium. sic in comprehensione diuina tria sunt. ſ. cognoscens. ſ. intellectus diuinꝰ: cognitum. ſ. res: et medium. ſ. essentia. qm̄ quēadmodum intellectus noster mediante medio cognoscit conclusionem. sic et diuinꝰ per essentiam cogno

Positio. phorum. scit et res. ¶ Philosophi itaq; . quia essentiam ponunt rerum causam esse ſm gradum entis: ideo solum entia cognoscere dicunt deum cognoscēdo ens: opinati enim sunt non plus se extendere virtutem dei intellectiuaz: ꝫ eius virtutem causatiuam: vt manifestuz est apud eos: adhuc opinati sunt causam proximam ſm gradum proximum concurrere ꝛ remotam ſm remo tum: oportet enim apud eos effectus ſm: rationes vniuersales in causam vniuersalem reduci: et quia esse est effectus vniuersalissimus: ideo dicunt esse effectum proprium ipsius dei: et ad omnia deum concurrere aiunt ſm gradum entis. Ex his opinati sunt deum omnia cognoscere cognoscendo esse: et quia esse est in deo per essentiā: et in alijs participatiue: ideo deꝰ co gnoscit se tantū: ꝛ nullo modo res extra se apud eos. ¶ Theologi autē ve

Pō theo logorum ri sapientes cum sciant deum non tantum concurrere ſm gradū entis: im mo ſm gradum huius entis: ideo firmiter ponunt omnia contineri in deo ſm rationes particulares ꝛ proprias: quare essentia nō tantū est medium cognoscendi res sub ratione entis: immo sub propriis rationibus: ponunt itaq; sapientes nostre legis in cōprehensione dei obiectū duplex: scz primū ꝛ illud est esse siue eius essentia tantū: ꝛ secundarium: et illud est imagina tiones seu rationes ideales proprie et particulares quas Plato in Parme nide species ꝛ ideas appellat: qm̄ tantū potētia intellectiua se extēdit quā tum causatiua: et quia theologi inuenerunt ex testimonio prophetie nō ſm deum concurrere ſm gradū entis ad rerum productionē: immo ſm gradꝰ proprios: ideo penes primū modū concursus dei obiectum primū ponunt esse: et penes scōm modum concursus ponunt rationes ideales: ꝛ inde ptz differentia phorū ꝛ theologorꝫ. er diuersis principijs accepta: cū phi enim deum concurrere dicant tantū ſm gradum entis: ideo vnum obiectū quod est esse ponunt. Theologi vero cum ſm gradum entis et talis entis: ideo

Dubita. Soluti. duo ponunt obiecta respondentia duobus modis producendi. ¶ Sed que res nunquid apud philosophos cōcedendū est deum cognoscere entia ali quo modo. ¶ Dicendū ꝙ sicut esse, simpliciter acceptū est omne ſm eminen tiam ꝛ non modaliter. et proprie. sic apud phos: deus cognoscēdo esse co gnoscit ꝛ oē: ſz nō ꝓprijs rationibꝰ. Theologi autē deū dicūt cognoscere oīa cognoscēdo esse ꝛ ꝓprijs rationibꝰ: phi itaq; resecāt obiectū secūdariū: et theologi addūt: ꝛ sic oīa cōprehēdi vno obiecto sapiētes ponūt: Theolo gi vno obiecto ꝛ ꝓprijs rationibꝰ. hec igitur est nostra lex: ꝛ philosophor rum opinio ptz. Sed qz nō iustū est condēnare quēpiā absentē sicut Arist. inquit. in .2. de celo ꝛ mundo. ideo visum est mihi inducere loca quibus

Prima rō phorū. p peripathetici moti sunt: ꝛ etiā ne videamur nos tenere aliqnod rōnibus re pugnans: eos esse sophisticos ostendā. Post rationes theologorū opponā bās deuz vt ostendā nostram fidem non minoris esse probabilitatis ꝫ sit opinio sa nō scire p pientum: ꝛ in fine eas etiam soluam: vt non appareat infidelibus nos fusti ticulgria. nere legem propter rationes solubiles. Prima itaq; ratio philosophorum

UVA. BHSC. IyR_120_2

vt ex Auer. excipitur verbis in his que dixit in commen. 51.12. metaphy. sic cõponitur. si deus res extra essentiã suam rationibus propriis intelligit: vel in vniuersali: vel in particulari. non in particulari: quoniam particularia sunt infinita: ꝛ infinitum ꝑm ꝙ infinitum ignotum est: vt in physico traditur: auditur ideo sunt ab arte remouenda quanto magis ab arte diuine sapiente. Nec in vniuersali: qm̃ vt auer. inquit ibidem. ꝛ cõmen. 14. ꝛ in. 3. metaphy. cõmen. 13. Scire aliquid in vniuersali est scire, in potẽtia: sed scire dei est summus actus. ergo nec in vniuersali: propter quod vt Auer. inquit. scientia dei: nec est vniuersalis nec particularis: vt dictũ est sepe in hoc libro. Adhuc omne intelligens aliud a sua essentia est intellectus in potentia: sed deus non est intellectus in potentia. ergo deus non intelligit aliud ab eius essentia. maior ptz. quoniã vt dictũ est in disputatione tertia. in solu. dubij. 18. oẽ intelligẽs aliud causat ab intelligibili: ꝛ omne causatũ ab intelligibili est intelligens in potẽtia. ergo ptz maior. minor est manifesta per se. Et hec ratio excipitur ex verbis eius in. 3. de anima. cõmen. 5. et. 14. et quia sic rude posita nullius apparet valoris: ideo debes scire qõ effectus contentus in causa nulla penitus distinctione distinguitur a causa nec re nec modo: sed causa contenta in effectu bene distinguitur ab effectu continente ꝑm hunc philosophũ: qm̃ effectus semper deficit a sua causa. ꝛ sic effectus cũ a causa producitur: quandã acquirit priuationẽ. s. saltẽ excellentie cause: et sic quãdo priuationẽ habet quandã intrat multitudinem: quoniã vbi est priuatio ibi oportet et omnino esse actum: quia priuatio sola non est: ergo oportet ingredi multitudinẽ. econtra in causa: effectꝰ em̃ in causa nõ priuat aliquid cause: ꝛ ideo ibi intrat in dentitatẽ: ꝛ ideo dicunt sapientes ꝙ res diuerse in inferioribus colliguntur in superiori: nihil em̃ est in causa qõ distrahat ab effectu contento: nec effectus contentꝰ aliquid habet quo distrahitur a causa. ergo in causa nihil est: vnde sumat distinctio realis nec in modo: nisi sit sicut tragelaphus. ex his verificatur maior. s. omne intelligens aliud est in potentia: patet quoniã omne intelligens aliud causatũ est: vt nunc vides: quare ꝛc. ¶ Rursus vt ex verbis cõmenti de somno excipitur potest argui: et sic omne cõprehendens singularia singulariter ꝛ signate est corpus vel virtus in corpore: sed prima causa neꝙ est corpus neꝙ virtus in corpore. ergo non cõprehendit singularia singulariter ꝛ signate. Maior apparet: quoniã comprehendens ꝛ comprehensum sunt vnum in modo se habendi: vt in lib. de anima visum est. ergo si comprehensum est hoc ꝛ signatũ: ꝛ cõprehendens debet esse hoc et signatum: ꝛ propter hoc dicit Auer. ꝙ si intelligentie separate cõprehenderent singularia: tunc essent virtutes in corpore ꝛ sensus: vide ibidẽ. Iteruꝝ id quod repugnat intellectui vt intellectus maxime dꝫ denegari ab intellectu simpliciter: vbi saluatur tota rõ intellꝰ: hec propositio audita a quolibet conceditur. Sed repugnat intellectui nostro: vt intellꝰ cognosceret singularia: propter quod inquit Auer. in. 3. de aia. ꝙ intellꝰ comprehẽdit singularia mediante sensu. vt in expositione mea cõmẽti illi⁹ notũ feci: ꝛ hoc oẽs fere cõcedunt: quare ꝛ hoc repugnabit intellectui simpliciter q̃ est dictum intellꝰ. post hec arguitur. si deus intelligit indiuidua vel perficitur vel imperficit: vel neꝙ pficitur neꝙ imperficit. si primũ: ergo erit aliquod eo prestabilius: si imperficitur: ergo vilescit: si neꝙ pficitur neꝙ imperficitur. ergo ociose intelligit. ¶ Preterea. si deus intelligit indiuidua vel recipiẽdo ab eis perfectionẽ cognoscibilẽ vel per eius essentiã tanꝙ per rationem representandi sicut intellꝰ noster intelligit: vt dicitur quiditatẽ materialem per speciẽ causatã ab illa. si primũ. ergo est intellectus in potentia.

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄nō sc̄m arguo. qm̄ oē repr̄esentās repr̄sentat p̄m modū q̄uenientē sue nāe: vt ptz. Spēs ei exp̄s in sensu: q̄ est hec: tō repr̄esentat individualiter: et spēs exp̄s i intellectu: q̄ est vlis ꝛ nō hoc ideo repr̄esentat vlr: vt latini dicūt. ḡ si est aliq̄ō repr̄esentatū vl̄e p essentiā vlius repr̄esentabit q̄ spēs sensibilis ꝛ spēs intelligibilis repr̄esentēt: modo nihil est vlius essentia diuina: est. n. vlis per essentiā: cū sit abstracta a materia ꝛ ꝙditionib⁹ materie ꝛ idea entis: ꝛ vnius apud arist. ꝛ plato. vlia ei materialia sunt vl̄a participatiue: scz ratione luminis intellect⁹ agētis q̄ est vlis p essentiā: q̄to magis de⁹ et ei⁹ essentia sunt vniuersalia cū sint i gradu supremo. ad intellectū ḡ cū eēntia dei sit sic vlis essentialiter: ꝛ p se repr̄esentatū p illam erit vniuersalius q̄ per speciē intelligibilē ꝛ sensibilē. ergo nō potest esse signatū et individuū. Ultimo arguit̄ ex ratione Arist. in. 12. meta. inquit ei. si ꝙpositū est q̄ō intelligit: transmutabit ei in partib⁹ toti⁹: aut indiuisibile omne q̄ō materiam nō hz: ecce quomodo mouit. q. an. s. cōpositū intelligat. et arguit q̄ō si cōpositū intelligat. ergo transmutabit: et tunc solu. indiuisibile omne q̄ō materiā nō hz ꝛc. vbi vult q̄ tantū intelligat se: vide. potest autē ꝓ̄ntia eius in hunc modū exordiri: vt ibi cōmen. 51. illi⁹ partis excipit: qm̄ intellect⁹ diuinus res intelligit eo ordine quo sunt apud naturam intelligibiles: vt oēs dicūt: sed partes sunt ꝓiores toto. ergo pr⁹ intelligit partes q̄ totū. ergo deus procedit de noto ad ignotū: et sic trāsmutabitur et discurret vt ptz. Que igitur est philosophoꝝ opinio: et que eorū fundamēta: sit dictū in tantum. modo qm̄ in multis locis adduxi: et verba philosophoꝝ et alia plurima argumēta que cū occurrit videas. ¶ Superest hactenus rationes nostras inducere: ꝛ eas bene exponere. prima itaq⁹ ratio potest cōponi sic. si intellect⁹ diuin⁹ nō intelligit individua est ex parte intellect⁹ dei defectus vel ex parte difficultatis rei: vt ei Auer. inquit. 2. meta. cōmen. primo. duplex est difficultas cognoscēdi res: aut ex parte cognoscentis: aut ex parte rei cognite: q̄ō ꝛ in litera colligit̄: nō ex defectu intellectus: cū intellect⁹ dei sit summus: et habeat rationes intellect⁹ simpliciter: neq; ex parte rei: qm̄ potēt⁹ inferior ad intellectū dei ꝓpriē dit singulare vt intellect⁹ nostri mediāte sensu. Adhuc et sensus ipse ergo multomagis erit facilioris cognitionis apud mentē p̄mā. ¶ Adhuc itell⁹ intelligens aliquā q̄ditatē vel rationē q̄ditatiuā p se intelligere potest oia illa in quibus illa ratio includit̄: sed intellect⁹ dei cognoscit rationes entis per se. ergo oia illa in quib⁹ includit̄: ḡ ꝛ individua ꝛ vlia: vt ptz. ¶ Rursus. ois intellect⁹ cognoscēs ꝓtinēs pfectissime cognoscit oia ꝓtēta: sed intellect⁹ dei cognoscit essentiā ppriā pfectissime. ergo oia ꝓtēta: modo nō tm̄ ibi ꝓtinentur vniuersalia: immo particularia cū esse dei sit oē vt dicebat supra. ¶ Preterea. intellect⁹ cognoscēs aliquā naturā cognoscit omne id q̄ō est idem in subiecto illi nature. sed itellect⁹ dei cognoscit essentiā suā pfectissime. ergo cognoscit oē id q̄ō est idē in subiecto illi nature: sed esse causatū in genere finis: saltē oim rerū est idē realiter ipsi essentie: quare intellect⁹ dei cognoscētis essentiā cognoscet ꝛ illā aptitudinē: ꝛ nō potest cognoscere respectū illū nisi terminū cognoscat. ergo oēs res cognoscet. Et pōt ꝛfirmari: quoniam vel cognoscit se esse finē oim rerū vel nō. si nō: ergo se cognoscit imꝑfecte: qm̄ nō cognoscit p̄m oēm modū possibilē cognosci. si sic. ergo cognoscit terminos oēs illius. ꝛ sic oia quoꝝ est finis: vt ptz. Post hec cognoscēs cōpositionē cognoscit extrema: qm̄ esse significat quandā cōpositionē quā sine extremis nō est intelligere: vt Aristo. inquit. sed deus cognoscit hmōi cōpositionē. vz. deus est melior oi causato. similiter alterā ptē ꝛdictiōis: scz deus ē nō co⁹. similiter de⁹ nō est in tpe. ḡ deus cognoscit oia hec ex-

Ratiōes theologorum i oppositum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

frema:z ſic cognoſcit extra ſe.q autē deus hmōi cōpoſitiōes cognoſcat:ap paret:qm perfecta cognitio diffinitius facit cognoſcere diffinitum:quo ad omnia que inſunt per ſe diffinito:z quo ad oīa que remouentur ab illo. modo cognitio dei ſuūpſius eſt plus perfecta:cū cognitio diffinitiua. ergo vt prius. ¶Etiam arguo.cognitio perfectior cognitione oium rerum ē om nium rerum z plus:ſed cognitio qua deus cognoſcit ſe eſt perfectior cogni tione qua intellectus me⁹ intelligit oēs res:ſi per caſum oēs res eſtelligeret. ergo cognitio dei eſt oīum rerū z plus:q̄re nō tm̄ ſe itelligit:imo⁹ oīa ētia. ¶Deinde arguo argumentis Plotini:inq̄t em̄ Plotinus in.3.Enneade. in lib.2.de prouidentia.cap.primo.quid ergo de his dicēdū eſtimem⁹ fortę z mala ſimul z bona ratio vniuerſa cōplectit:cuius hec quoq; ſunt partes ꝛc.ex verbis illius capitis excipitur ratio fortiſſima:q̄ pōt in hunc modum componi.non maioris continentie eſt mūdus ſenſibilis in cōtinēdo actu z eſſentialiter cū mundus intelligibilis in ꝓtinēdo mētaliter z intelle ctualiter:z hoc pz omnibus:ſz mund⁹ ſenſibilis eſt ꝓtinēs oīa ꝑticulr et ylr:vt pz.actualr z eſſentialr.ergo mūd⁹ itelligibilis ꝓtinebit z oīa mētaliter z intelligibilr:z ꝑticulariter z ylr.mō mūd⁹ itelligibilis eſt ipſe de⁹:vt plato inq̄t.q̄ de⁹ oīa ꝓtinet mētaliter:z per ꝓns oīa intelligit q̄ocūq; accepta. ¶Adhuc in ſcdo capite multa dicit ex q̄b⁹ pñt excipi rationes non parue:poteſt q̄ argui ſic.quatenꝰ eſſendo agit:taliter intelligēdo itelligit: ſed eſſendo oīa extra ſe facit z totū mūdum.q̄ z intelligēdo totū intelligit. maior ptz:minor ptz etiā:qm̄ ſicut ſol lucēdo illuminat:ſic deus eſſendo totum:z oē pducit:quare intelligēdo oē totū intelligeret. ¶Et poteſt ꝓfirmari.qm̄ vel deus pducit aliquod extra ſe.vel nihil.z ſi nihil.eſt ꝓtra peripatheticos:immo totū z omne cauſauit.z ſi totū.ergo z totū itelligit. ¶Rurſum ab ipſo deo ipſe res nō ſolū habēt eſſe: immo et etiā vt cauſe ſint.ergo ſi habēt eſſe:z eſſe cauſas a deo:ab eodē habebūt officiū cauſe ꝓpriuꝫ.hoc autē eſt ꝓſeruare z curare qō facit.quare ſi a deo hmōi cauſe oēs hoc hñt officium:cōſonū eſt vt et ipſe hoc habeat potiſſimū.ſ.vt oīa curet et ſingula: cū maxime cauſa ſit nō tantū cauſa eſſendi oibus: immo z officiorū oium cauſarū. Preterea.et in altera Enneade de materia poteſt hec ratio colligi.nō maioris ꝓtinētie ſubiectiue eſt materia cū ſit prima forma ſeu primꝰ motor:ſed materia prima ꝓtinet oēs formas in potētia: non tantū in vniuerſali:immo z ꝓpriꝫ potētijs vt plotinus inquit.propter quod materiam infinitudinem dicit eſſe:ergo et prima forma primuſq; motor omnes formas actu continet.z maiorem huius ſyllogiſmi Auer.12.metaphy.cō. 18.z.36.dixit.ergo primus motor omnes formas continet. ¶Et vltimo p hoc platonis eſt ſermo in Thimeo qui poſtq̄ deus produxit mentē angelicam finxit ipſum vocaſſe eos z precipere eis vt alia crearēt mortalia:quē admodum z ipſe fecit eis:modo per ſe patet preceptum non eſſe de ignoto ſimpliciter.ergo ſi deus precepit intelligentijs creare z alia mortalia:contuert deum non eſt dubitandum.Adducerem alia plurima verba philoſophorum z alias rationes: ſed continue reperies illa hincinde in meis dictis.que igitur ſit lex noſtra:z quomodo non minoris probabilitatis ſint eius argumenta:modo perſpicū ex his eſt.Ut igitur appareat nos nihil impoſſibilitatis ſuſtinere. ¶Ad argumēta philoſophorū reſpondetur.Ad primū itaq; dicendū.q deus intelligit ſub vnico actu particulari ſue eſſentie oīa z infinita:non quidē motiue:ſed terminatiue ſecūdarie vt nos theologi dicimus.Et quādo dicitur infinitū eſt per ſe ignotū.dicendum q hoc verbū Arist.verū eſt apud ipſum qui tenet omne intelligibile eſſe a noſtro intellectu cognoſcibile:z q intellꝰ dei nihil intelligit extra ſe.z ideo ſi non

Rationes Plotini.

Soln. rō nū phoꝝ.

UVA. BHSC. IyR_120_2

cognoscitur a nostro intellectu a nullo cognoscit:ꝛ ideo.d.illud esse per se ignotū:sed ſm nos illud verbū falsum est:qm̃ statutū est aliqꝺ apud mentem dei qꝺ apud nostrū intellectū est occultū:replice que fiunt hincinde ꝓquire eas in libris theologorū nostrorū. ¶Ad ſcām intelligere aliud est duobus modis.vno modo non virtute alicuius quod est in ipso vel ipsum intelligens:ꝛ sic maior est vera.alio modo aliud virtute essentie intelligentis:ꝛ sic maior falsa est:qm̃ deus si intelligit res extra se nō intelligit illas simpliciter:sed virtute sue essentie. ¶Ad probationē primā dicendū.ꝙ illa minor prosylli est vera de intelligētie aliud primo modo:sed de intelligente aliud ſcām modo falsa est. ¶Ad ſcām ꝓbationē dicendū ꝙ falsum est ꝙ ois distinctio sumatur a priuatione:.in deo em̃ sumitur illa distinctio:qm̃ deus est diuersus a rebus:ꝛ illis cōueniēs:est quidē diuersus vt ens p essentiā:est vero cōueniēs vt agens eas:ꝛ ideo vt diuersus respondet ei esse pro primo obiecto.vt agens respōdet ei secundario obiectū.s.res cōcepte:ꝛ sic patet vnde sumitur distinctio in deo. ¶Ad tertiā rationē principales cōprehendere particulariter ꝛ signate est duobus modis:vno modo significatione accepta a re concepta:ꝛ sic maior est vera.alio modo significatione sumpta a cognoscente:ꝛsic falsum est.deus em̃ cōprehendit particulariter ꝛ signate prout in virtute sua causatiua continet oēs res particulariter ꝛ signate:ꝛ sit ꝓz qūo deꝰ ꝓticulariter ꝛ signate intelligit ex pte eiꝰ:ꝛ ꝓz qualiter est hoc nō formaliter sed virtualiter:.quenit em̃ in modo se habēdi virtualiter ꝛ nō formaliter cū individuis. ¶Ad quartā negaꝫ minor:intellectui em̃ nostro vt intellꝰ nō repugnat:ſz vt noster est:qz vt intellꝰ noster nō ꝓtinet singularia virtualiter:ꝛ ideo nō potest intelligere singularia p.eius essentiā:ꝛ.qz p eius essentiā nō itelligit:ꝛ nec motiue:ergo ei simpliciter repugnat:ſm intellꝰ dei pōt immo de facto intelligit:qm̃ ꝓtinet illa in virtute cātiua:ꝛ sic p eius essentiā intelligit illa.nō ergo repugnat intellui nostro vt intellꝰ est cū aliqua spēs intellꝰ id ponit. ¶Ad quintā dicendū. ꝙ deus intelligit singularia nō vt ipse ꝓficit:neꝙ imperficit ꝛ tm̃ nō frustra intellit:qm̃ intellit vt singularia ꝓficiat ꝛ ea cōpleat:ꝛ sic non ociose facit. ¶Ad sextā dicēdū ꝙ p eiꝰ essentiā:ꝛ dico ꝙ nō p modū cōuenientē eiꝰ nāe: sed eius virtuti cātiue:modo essentia est vīs p essentiā:est tm̃ particularis in causando:ꝛ ideo ꝓticularia pōt repꝛesentare particulariter. ¶Ad septimā dicendū ꝙ ꝓna nihil est.cōcedo tm̃ priꝰ nā cognouit ptes ẽ totū. cū nō sit ſm suā nām aliter cognoscibile:sed qz deꝰ nō p notitiā partiū deuenit in notitiā totiꝰ:sed ptes cognoscit p essentiā ꝛ totū p essentiā:ideo nō discurrit:cū eodē sint ei nota ambo. ¶Ut igit appareat nos sustinere legē ꝓpria tiones solubiles:ideo ad rationes nostras est rndendū. ¶Ad primā dicēdum ꝙ multū differt difficile ꝛ impoſſe:oē em̃ difficile est alteri⁹ duorū modorū:vt auer.dixit:sed impoſſe nō est altero illoꝝ:sed qz nec deus est idoneus intelligere nec singulare aptū intelli.est ergo impoſſe ex pte vtriuſq apud ꝓhos. ¶Ad ſcāz dicēdū maiorē esse verā:tm̃ minor falsa est:qm̃ deꝰ nō intellit rationē entis cōmūnis:scia.n.deꝰ neꝙ vīs:neꝙ ꝓticularis est ſz ꝓhos:sed tm̃ se intellit.i.essentiā eius quā ponūt theologi primū obiectū eius. ¶Ad tertiā maior est vera:ſz minor falsa:qm̃ ſm philosophos ibi nō ꝓtinent cāta sub ꝓprijs rōnibꝰ:sed eo gradu quo deus concurrit ad illa.et ideo sub gradu entis essentialiter ꝛ ꝙ se intellit illa:vt Auer.inquit.in his que dicit.cō.51.12.meta. ¶Sed dices.ergo scientia dei est imperfectissima cū sit otium sub ratione trāscendēti. ¶Dicendū negādo ꝓnam:quoniā nō intellit res sub gradu entis cōmunis decē predicamētis:sed sub gradu entis simpliciter:qꝺ est eius essentia quā nos obiectū ꝓmū intellꝰ eiꝰ appellamus:ꝛ ideo

Solu.rōnū theologorum.

Obiectio Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

mus:& ideo scientia qua deus intelligit:neq; est sub rõne vñi.neq; sub rõne particulari:cũ eius eẽntia neq; sit vñis:neq; indiuidua ꝓprie & vnuoce loquẽdo de his. ¶Ad quartã dicẽdũ q; eẽ cãtuũ põt accipi dupliciter. vno modo pro absoluto dei cui intellect⁹ nõ attribuit respectũ aptitudialez cause finalis formalis & agentis:& sic concedo q; si deus cognoscit illum respectũ cognoscit omnia.mõ deus nõ cognoscit illũ respectũ:cum ille i deo sit sicut dextrum in colũna:deus eñ non refert ad cãta relone existente in eo:sed in causatis:sed si capitur causatiuum pro absoluto cui attribuim⁹ respectum cause:sic concedo deum intelligere causatiuum sub ratiõe finis: et efficientis:& forme:tñ nõ sequtur q; cognoscit illa quorum est:quoniã nõ intelligit se sub ratione relatiua sed absoluta. ¶Ad formam concedo vsq; ad minorem sequentis sylli.s.sed esse causatiuum est idẽ realiter &c.hec eñ minor est falsa capiendo esse causatiuum pro modo:qñ vt sic est ens rationis:& ens rationis:nec est idẽ:nec diuersum realiter ab alio.scõo modo est verũ:sed non sequitur ꝓpositũ. ¶Ad confirmationẽ dicendũ:q; non cognoscit se esse finem prout finis dicit respectũ cause finalis:& tunc nego ꝟiam.quoniam si deus cognosceret se sub ratione finis imperfecte se cognoscret & non perfecte:quia tunc sub ratione relatiua cognosceret & non absoluta:nec oportet vt cognoscat se secundum omnem modum possibilem cognosci:quia sic vilesceret:sed oportet vt cognoscat se secundum omnem modum dicentem perfectionem:& ideo sub ratione absolutissima: et ideo secundum suam essentiam tantum. ¶Ad quintam principalem dicendum. minor falsa est:qñ vt auer.inquit.deus cognoscit tantum se & purissime:et incomplexissime:vt inquit.in.3.de anima.commen.27.et ideo inquit ibi q; semper verificat in intelligendo se.vide. ¶Ad probationem dicendum.qõ deus cognoscit se perfectius:quam per modum diffinitum:nõ tñ oportet vt cognoscat se vt differt &c.quoniam vilesceret illa.n.perfectio cognitionis non attenditur penes modum cognoscendi & artem apprehẽdẽdi:sz penes rem cognitam & apprehensionem ipsam:& ideo non oportet vt cognoscat se:vt differt a,quolibet non ipso. ¶Ad sextã.maior falsa est.qñ nõ dicitur cognitio perfectior:qz sit plurium rerũ:sed qz entis pfectioris: mõ eẽntia eius est omnium rerũ pfectissima & nobilissima.ideo est pfectior q; cognitio omnium rerum. ¶Ad septimã Plotini maior distinguitur:qñ maioris cõtinentie continere est duobus modis:aut penes plures modos ꝓtinendi: aut penes perfectiorem modũ cõtinendi.dico ergo q; maior est vera secũdo modo & nõ primo modo:& sic minor nõ est ad ꝓpositum:qñ deus continet omnia per essentiaz:nõ tñ ꝓprijs rõnibus:qñ illud dicit imperfectionẽ apõphos. ¶Ad octauam & nonam insimul concedo deũ oĩa itelligere:sed non extra se:sed esse ei⁹ qõ est oĩa:& ideo essendo oĩa pducit & intelligẽdo:neq; oz q; sicut producit extra se:ita intelligat extra se:quoniam intelligit pductũ intelligẽdo se.i.eẽntiã ꝓpriã que est totũ.& oẽ nõ ꝓprijs rõnibus:sed rõne eẽntie eẽntiat & formal'r. ¶Ad decimã pz solutio.deus enim oĩa curat et potissime nõ rõnibus ꝓprijs qz vilesceret:sz rõne essendi.esse.n.est primus effect⁹ dei:& ideo curat dãdo eis esse qõ hz ipse per essentiã vt vides. ¶Ad vndecimã pz sol.mã enim cõtinet ꝓprijs rationib⁹ qz in potẽtia:deus autem vno actu ꝓtinet oĩa:qz essentia eius est oĩa vt vides:ideo cõtinentia dei ẽ in actu:& materie est in potẽtia. ¶Plato aũt opinat deũ curã habere singulorũ:ideo nõ est noster:& forte q; põt glosari ad curo. Ex his apparet quo lex nostra nullũ tenet ipse.& q; illud qõ tenet est verũ:& nõ minoris ꝓbabilitatis sz positio phoꝝ. Semper'itaq; habenda est fides tanq; credita & vera.quare finis duodecime disputationis.

solorõnũ Plotini.

Destructio destruc. Auer.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶ Tertiadecima Algazelis disputatio cum phis: in qua ostendit ip sorum debilitates in eo q̄ putant asserere. vz. q̄ celum sit animatus et sit corpus obediens ipsi deo gloriosо.

¶ DUBIUM PRIMUM.

Jt Alga. dicunt peripathetici: quod celum ē animal: ⁊ quod comparatio ipsius anime ad eꝰ corpus est comparatio nostrarum animarum ad nostrum corpus: eo quod sicut anima volūtarie mouctur versus partem desideratam: similiter corpora superceleſtia mouentur simpliciter ob obedientiam ⁊ reuerētiā gloriosi dei. ¶ Et dicimus q̄ hec opinio non est neganda. Deus. n. potest dare vnicuiq̄ corporum vitam ⁊ discretionem: ⁊ non ꝓpter suā magnitudinē vel rotunditatem: ⁊ pōt esse q̄ sit viuum. Nā animalia ly in figuris et magnitudinibus differant: cōicant sine dubio in ꝓprietatibus vite: sed id quod attribuimus eis debilitatis: non est quod possit probari auctoritate nisi hoc haberemus a traditione diuina. vz: a phetarum reuelatione: sed demonstratiue non. ¶ Quare dicimus: quod ille rationes que dicte fuerunt super hoc concludunt diffinitiue: sed tantum fortificant opinionem. Unde prima auctoritas ipsorum hec est: celum mouetur: hec est propositio sensibilis: ⁊ ome corpus mobile hz mouēs: ⁊ ista propositio est intellectual. Si enim corpus inquantū corpus moueret: oē corpus moueret: tunc aut iste motus procedit a mobili substantia tanquam natura vt mouetur lapis deorsum: aut mouens dicti motus est extra illud corpus mobile. scilicet mouens ipsum modo violente vt lapis proiectus sursum: ⁊ omne mobile de se aut non sentit illum motum: ⁊ dicitur natura vt lapidis motus dorsum: aut sentit motum: ⁊ dr̄ ille motꝰ volūtariꝰ aut animatus. vñ resultat ex ista diuisione q̄ partes motus que hic tractande sunt continent in tribꝰ videlicet. violento: naturali ⁊ voluntario. ⁊ ideo reprobatis duobus ipsorꝝ remanet tertius necessario: sz impoſe ē q̄ orbium motus fiat violenter. id namq̄ quod violenter mouet: aut est aliud corpus mobile voluntate aut violenter: ita: quod oportet quod perueniat in fine ad voluntatem: vnde ostenso quod orbes volūtarie moueantur nos habemus intentum. qualis igitur vtilitas est ponere violentum motum postq̄ in fine oportet nos reducere ad voluntatem. Si diceremus tamen quod mouetur violēter: et quod deus mouet ipsum sine dubio: dicimꝰ quod est falsum: si enim moueret ipsum inquantū corpus: sequeretur q̄ ome corpus moueretur ab eodem deo. ¶ Oportet ergo quod corpori celesti approprietur quedam proprietas aqua mouetur: ob quaz distinguatur ab aliis corporibus: ergo illa proprietas est mouens propinquum: et est sine dubio natura aut voluntas. ¶ Et impossi-

UVA. BHSC. IyR_120_2

bile est dicere q deus moueat ipsum propria voluntate: quia voluntas dei vnum z eundem respectum habet oib⁹ corpib⁹. Declaratum est ergo q opz dictū corp⁹ hꝫe qdā principiū mot⁹. cōcluditur ergo q non mouet violēter. Etiam dicimus q ipoſe est q moueat naturaliter: nā. n. inqztū nā nō est cā mot⁹: mot⁹ enim est dimittere locum z ingredi locum: vnde si loc⁹ in quo corpus erat: competens: ei erat non dimitteret eum: huiusmodi ratione vento plenum: super aque faciem positū non mouet: sed si coarctetur sub aqua moueretur donec super faciē aque ascēdat put ibi est locus suus competens: z ideo quando trāsfert de loco incompetenti ad locum competentem mouetur effugiendo de innaturali ad naturalem. vnde zpōt ꝯcludi: q mot⁹ circularis non est naturalis: nullum enim mobile circulariter situm habet determinatum: immo vnde venit illuc redit. Remanet ergo quod motus orbium sit sine dubio voluntarius.

¶ Proponit alga. in primis peripatheticorum intentionem in quesito presenti secundo ibi. Et dicimus.) Examinat philosophorum opinionem. quā autem continuationem habeat huiusmodi disputatio ad predictas nō sat accipitur. z ideo huiusmodi disputatio est tanquam theozema per se vtile ad veritatem per se: plures enim harum sunt inconuenientes inquit ergo. dicunt peripathetici q celum est animal: hoc est vnum communiter cōcessum: z sup. dicunt q comparatio ipsius celi anime ad ei⁹ corpus est cōparatio nostrarum aiarum ad nostrum corpus: cuius rationem reddit. d. eo q sicut anima voluntate mouet versus partem desideratam: vt apparet in experientia propria. similiter corpora celestia mouentur sup. ab eorum anima simpliciter versus partē certam ob obedientiam z reuerentiam gloriosi dei. hec igitur est philosophorum opinio: vt alg. inquit hoc in loco ꝯ melius loco eius pertractabitur. (Et dicimus) cum philosophorū induxit opinionem: hoc in loco examinat eoz opinionē: z inqt. z dicimus q hec opinio non est negāda. sup. tanꝯ impoſis. cui⁹ rōnē reddit z inqt. de⁹ enim z potest dare vnicuiqz corporum vtā z discretionē. z intellectum vel rōnalem animam. z qz peripathetici direrunt celum habere aiam propter magnitudinem z figuram: ostendit hmōi rōnem necessitatē nōhꝫe: z inquit. z nō propter suam magnitudinem z rotunditatē. vult dicere) dedit corpori celesti vi tam: sed ad suum beneuolitū z placitum. Adhuc apponit z signum confutans opinionē epicureoz qui direrunt celū non esse animal: eo qz eēt nimis magnum. hoc itaqz confutans inquit. z poſe est q sit vtuum. nā animalia licet in figuris z magnitudinibus differūt: ꝯmunicant sine dubio in proprietatibus vite. est ergo sol. epicurei motiui q licet celum aial sit magnum: nō propter magnitudinem debet abnegari ipsum esse aial: qm etsi dñt aialia penes magnitudinē poſe est vt in vinendo ꝯuenīāt. (Sz id qō) cum quodam mō admisit opinionē pipatheticoz. hoc in loco exponit in q non est tenenda z inqt. Sz id quod attribuim⁹ eis sup. nos phi de debilitate dicentes. Illa corpa fatigationez z labore moueri nō est qō possit ꝓbari auctoritate. i. rōne: nisi hoc haberemus a traditione diuina. vz. a prophetis rū reuelatione: sed demōſtratiōe nō sup. haberi pōt. est ergo petiti phoz in eo q dicūt quoddā nulla rōne cōprobatū. (Quare dicim⁹) qz oñdit primam partez opinionis eē admittēdā tāꝯ poſez. vult hoc in loco oñdere eā nō esse

UVA. BHSC. IyR_120_2

ei mittendam tanꝯ verã ⁊ neceſſariã: eo qꝫ nulle ſunt rõnes demſtatiue ꝓ
ea: vt ſeriatim exponitur. Inqt ergo. quare dicim⁹ qꝫ ille rõnes q̃ dicte fue-
runt ſuper hoc non concludũt demſtatiue: ſz tm̃ fortificãt optionẽ. vult dice
re qꝫ ſunt probabiles ⁊ dialectite. ⁊ accepit illas. et primo narrat primã di-
cens. vnde prima auctoritas ipſoꝝ hec eſt. ⁊ cõponit ſyllm̃ in ſcõo prime. et
accepit minorem. ⁊ inquit. celũ mouetur. hec eſt ꝓpõ ſenſibilis. vult dicere
ſenſu perſpicua. ſenſu enim dignoſcitur celum in vigiti q̃uor horis diſcur
rere ab oriente ad occidens redeundo ad oriẽtẽ. ⁊ accepit maiorẽ inquit.
⁊ omne corpus mobile hꝫ mouens. ⁊ accipias concloñ. ſ. ergo celeſte habꝫ
mouens. ⁊ hoc eſt eẽ aiatũ ⁊ aial: vt declarabit. ⁊ inquit: ⁊ iſta ꝓpõ eſt in-
tellectualis. i. rõne cõprobata: vt in. 8. ⁊. 7. phyſi. dictũ eſt. probat autẽ ma-
iorẽ quodãmodo ꝑ ipoẽ. ⁊ inquit. ſi. n. corpus inquãtũ corp⁹ moueretur:
ergo oẽ corpus moueret. vult dicere. corp⁹ mouet. vel igitur rõne corporei
tatis tantum vel rõne motoris diuerſi a corporeitate. ſi rõne corporeita-
tis: ergo omne corpus mouebit: qm̃ in oi corpe eſt cã totalis mot⁹. ſi rõne
motoris diuerſi ⁊c. ergo verificata eſt maior. vz. qꝫ omne corpus. ſ. quod mo
uetur motorem hꝫ aliquo modo diuerſum a ſua natura corpea. Verificat
ergo conclo. ſ. qꝫ corpus celeſte habeat motorem mouẽtẽ ipm. (Et tũc aut)
Cum concluſit corpus celeſte moueri a quodam motore. ꝓcedit vlterius.
⁊ inquit. ⁊ tunc aut iſte motus. ſ. celi procedit a ſba. ſ. motore moto tanꝯ a
natura: vt mouetur lapis deorſum: aut mouens illud corpus dicto motu
eſt extra illud corpus. ſ. mouens ipſum modo violẽtie. i. motu violento: vt
lapis proiectus ſurſum. ⁊ quodammodo ſupponens celum nõ moueri al-
tero ipſoꝝ motorum: ſed per ſe. ⁊ deſe adhuc ſubiungit diuiſionẽ ⁊ inqt. et
omne mobile de ſe: aut non ſentit. i. deſt mouet non cognoſcendo ſuum mo-
tum: vt lapis motus deorſum aut ſentit. i. comprehendit motũ: ⁊ talis mo-
tus dicitur voluntarius: aut animatus aut animalis: ⁊ quaſi accipiẽs vim
argumenti iterum reſumit ꝓdictorum ⁊ inqt. vnde reſultat ex iſta diuiſione. qꝫ
partes. i. ſpẽs motus: que hic tradente ſunt. i. que debent accipi in hoc ar-
gumento continetur in tribus. vz. violento naturali ⁊ volũtario. ⁊ ideo re
probatis duobus ipſoꝝ: remanet tertius neceſſario. i. ſz ſi declarabitur qꝫ
neqꝫ naturaliter neqꝫ violente mouetur: ꝓcludit qꝫ voluntarie mouebitur.
oſtendit ergo qꝫ neutro illoꝝ duoꝝ. ⁊ inquit. ſed ipoẽ eſt qꝫ motus orbis
fiat violenter: ⁊ reddit rõnem. ⁊ inqt. id nãqꝫ qõ violenter mouet: aut ẽ ali
quod corpus mobile voluntate: vt animal: aut violenter tm̃: vt lapis ꝙ quo
modocunqꝫ opz qꝫ perueniat in finẽ ad voluntatem. vnde oſtenſo quod or
bes voluntarie mouentur: nos habemus intentum: qualis igitur vtilitas
eſt ponere violentum motum: deſt ea moueri motu violento. Poſtquaz in
fine oportet reducere illa ad voluntatem. vult dicere quomodocũqꝫ ponã-
tur oportet ponere celum moueri per appetitum ⁊ intellectũ. ergo ſupfluit
fugiendo apponere ipſum moueri violenter. (Si dicerem.) Sol. quotũdã
apponit. ⁊ eam confutat. ⁊ inqt. ſi diceremus tamen qꝫ celũ mouet violen-
ter. ⁊ qꝫ de⁹ mouet ipſuz ſine dubio. ẽ ergo ſol. qꝫ celũ violenter mouet ⁊ a
deo immediate. huic ſtatim obiicit Alg. ⁊ inquit. dicemus qꝫ eſt falſum et
hoc probat duabus rationib⁹ ducentib⁹ ad impoſſibile: quaꝝ prima põt or-
diri in hunc modũ. ſi deus mouet corpus celeſte: aut mouet ipm ſine omni
medio: ita qꝫ ad motum celi ſufficit primus motor: ⁊ corp⁹: aut mouet ipm
concurrente adhuc aliqua ꝓprietate mouẽte vltra deũ. prio ergo deſtruit
primum membrum. ⁊ inqt. ſi enim mouere ipm inqꝫtum corpus vult dicere
nullo concurrente in rõne motoris: ſequeretur qꝫ oẽ corpus moueretur ab
eodem deo. conſequentiam declaro: qm̃ qua rõne deus poteſt mouere cor

UVA. BHSC. IyR_120_2

pus celeste nullo alio concurrente in rõne motoris: eodẽ modo ꝛ qlibet corpus: quoniam oia corpora sunt vnius rõnis in rone corporis: ꝛ si deus sufficit: ergo frustra ponetur motor ꝛ appropriatus: ꝛ forma propria vnicui ꝛ: cum ipse solus sufficiat. et quia totum hoc est impossibile: ideo construit alterum mẽbrum: ꝛ inquit. ergo opz ꝙ corpi celesti appropriet qdã ppietas. i. forma a qua moueatur: ob quam ꝛ penes quã distinguit ab aliis corporibus: ergo illa proprietas est sine dubio motꝰ ppinquꝰ: ꝛ tunc accipit vnũ per se notum: ꝛ dicit: ꝛ est sine dubio nã aut volũtas. ꝛ cum sup. nõ sit natura: ergo erit volũtas: ꝛ sic alia erit vt Aut. inquit. (Et ipse.) Ed hunc arguit idem scõa rõne: ꝛ primo ꝓponit intẽtũ: ꝛ inqt. ꝛ ipse est dicere qõ deus mouet ipsum ꝓpria voluntate. vult dicere sine oi medio: in ratione motoris proximi. ꝛ hoc probat ꝛ syllogizat in prima figura hoc mõ. nulla voluntas vniformis habens vnũ ꝛ eundẽ respectũ oibus corporibus mouet alterũ illorum motu determinato. hec recipitur a peripatheticis tanq̃ manifesta: tunc accepit Alg. minorem. d. sed voluntas dei vnꝰ ꝛ eundẽ respectum habet omnibus corporibus. tũc apponit vim cõclonis: ꝛ inqt. declaratũ est ergo ꝙ opz dictũ corpꝰ hꝫe quoddã pricipiũ motꝰ. s. ꝓpriũ ei tm: ergo concluditur ꝙ non mouet violenter. (Et dicitꝰ.) Vult ꝛcludere ꝙ motꝰ celi non est naturalis: ꝛ hoc ꝓponit. d. et dicitꝰ ꝙ impossibile ẽ ꝙ moueat nãliter ꝛ reddit rõnẽ: ꝛ põt cõponi in hunc modũ. ois motꝰ nãlis est de loco violento ad locũ naturalẽ corpis moti: sz motꝰ celi nõ est de loco violento ad locũ naturalẽ. ergo motus celi nõ est nãlis. huiꝰ prio accepit vim maioris. ꝛ omnino reputo istũ locũ esse male trãslatũ: vel esse corruptũ pp scriptores. inqt ergo natura. n. inquãtũ natura nõ ẽ cã motꝰ. motꝰ. n. ẽ dimittere locum: ꝛ ingredi locũ: ecce qõ nullum sensum facit: iõ vt mihi ifam cẽ sic legendã: natura enim inquantum natura nõ ẽ cã motus nisi prout ẽ de loco violento in locũ naturalẽ: motus enim est dimittere locũ violentum ꝛ ingredi locũ naturalẽ: ꝛ si litera sic stat: sermo eius est vis maioris: vt pz. ꝛ ꝙ litera debet sic stare: ostendit exemplum eius quod apponit. d. vnde si locus in quo corpus mobile erat: erat ei competens. non dimitteret eum ni si sup. violente. et exemplo illud patefacit dicens. humõi ratione plenum vẽ to. i. vter inflatus: super faciem aque stantis positum non mouetur. et addo: stantis: quoniam currente aqua confluere et insimul: sed si arctetur. i. in fundum retineatur: ꝛ post sue nature relinquitur: moueretur] donec super faciez aque ascendit: quoniam ibi est locus suus competens. ꝛ ideo quando corpus sup. transfertur de loco incõpetenti ad locũ cõpetentem mouet effugiendo de. innaturali ad naturalẽ: ecce qõ hoc exẽplũ manifestat errorem litere. ꝛ propter hoc mihi accidit labor in commento istius libri. qm̃ non reperio sermones eius emendatos: propter quod nolebã scribere: scio tamen ad minus ex meo commento haberi principium inuestigãdi veritatem: ꝛ ideo videntes me non debẽt me detestari: sed prius cõsiderare totũ (Unde ex hoc.) Cum accepit maiorem vel aliquid loco eius: ꝛ explanatõe illius per exemplum. hoc in loco recolligit conclusionem: ꝛ minoris probationem. d. vnde: ex hoc põt cõcludi ꝙ motus circularis non est naturalis: ꝛ accepit probationem minoris: ꝛ tacuit illã. erat enim minor: sed motus celi non est de loco violento ad locum naturalem: ꝛ hanc probat: ꝛ potest syllogismus componi. nullus motus cuius corpus motũ caret situ determinato est de loco violento in locum naturalẽ: sed motus celi ꝛ vniuersaliter omnis motus circularis est corporis carentis situ determinato: ꝛ hꝫe tangit. d. nullum enim mobile circulariter situm habet determinatum: immo vnde venit illuc redit. Concludit ergo tertium membrum. d. remonet er

UVA. BHSC. IyR_120_2

go q motus orbium sit sine dubio voluntarius: & sic patet prima ratio peripatheticorum & mihi difficilis fuit expositio eius.

AVERROIS.

Dicimus nos q id qđ posuit. vz. qđ omne mobile aut mouetur a se aut ab alio corpore extrinseco: & qđ iste motus dicitur violentus. dicimus quod hoc verum est: & concedi debet: sed id quod dixerat qđ omne mobile a se est necessarium qđ suum mouens differt a mobili. Dicimus qđ hoc nō est notuz per se. immo est ꝓbabile. Et philosophi insudant se circa ꝓpositionem dicentem q omne mobile a seipso habet mouēs cōsistens in eo qđ differt realiter a mobili. Similiter nō est notum per se: qđ si omne mobile moueatur a mouente extrinseco qđ peruenret ab mobile quod de seipso moueretur: he sunt ꝓpositiones alga. ducte tanꝯ note de seipsis: sed ꝑm veritatem quedā ipsarū sunt note: quedā vero sunt cōclusiones syllogz: sed id quod dixit. vz. q id quod mouet a se nō a corpe extrinseco: aut mouetur a sua natura aut ad quod ā principio: & qđ impossibile est qđ mouetur a re extrinseca separata vt puta ab aliquo incorporeo. Dicimus quod nō est notum per seipsum: sed id qđ dixit. s. qđ omne mobile a seipso mouetur sine dubio a quodam principio in eo. vz. natura aut voluntate: dicimus quod est verū. declarato qđ hic nō sit aliquod mobile a seipso in loco nisi fuerit in loco nō competenti sibi: tunc enim mouetur donec attingit locum cōpetentē: postea quiescit. dicimus ergo qđ est veruz. Jd tñ quod dixit. vz. quod mobile circulariter nō habet locum cōpetentem neꝯ incōpetentem vt transferatur de vno ipsoꝝ ad aliū: dicimus quod quasi notum est de seipso. Unde optime dixit in hoc quod dixit qđ nullum mobile circulariter mouetur natura. Sed id quod dixit. vz. q illud quod nō naturaliter mouetur sine dubio mouetur ab anima vel virtute anime. Dicimus qđ ꝑm veritatem anima nō attribuit superceleſtibus corporibus nisi equiuoce: & sapientes vt plurimum posuerunt nomen anime sup omnem virtutem actum intellectualē habentem vel ordinatū sed altim: sed cauebit sibi: ponere hoc nomē in superceleſtibus corporibus: quia ipsa corpa dant hanc virtutem regentē in omnibus entibus: & ab eis influunt in cunctis creatis inferioribus. vñ dicim⁹ q declarare corp⁹ celeste esse aīatū ab hac rōne via est q sumitur ab aui. sed antiqui sapiētes aliā habēt viam in dicto ꝓposito q sine dubio nobiliꝛ & clariꝛ est ista:

¶Illud quod Auer. hic dicit est manifestuz per se: quia vero in verbis est pauca obscuritas: bonum est breuiꝫ ipsum exponere. inquit ergo. dicim⁹ nos q id quod posuit. q omne mobile aut mouetur a se: aut ab alio corpore extrinseco. amplius qđ iste motus sup. a corpore extrinseco causatus &

UVA. BHSC. IyR_120_2

violētus:dicim⁹ q̄ hoc verū est:nō cōcedi dz.hec ergo distinctiua apud auer. cōcedi dz.oē motū aut mouet ab extrinseco aut ab intrinseco .amplī⁹ cōcedi dz hec cathegorica ois motus a corpe extrinseco est violētus. ¶Sz dubitabis q̄dez:q̄m el'm mouet:r tm nec a se r p se:vt auer.inq̄t sepius:nec ab extrinseco. Rursum el'm mouet a gñante saltē q̄n fit:vt auer.ait in.8.phy. cō.4.r tm nō violēte: ¶Ideo debetis scire breuiter ex eis que dixi vobis in expōne.8.phy.q̄ moueri a se scō reqūrit.s.motorē cōpletū q̄ in ratione motus nullo extrinseco egeat.r ideo elemētū nō mouetur a se:q̄m eget r pte extrinsecus nunc̄.n.agēs.i.forma elemēti mouet ipsum nisi aliq̄ extrinsecū el'⁹ motū incitaret. U.g.remouēs.phibens vel gñans adhuc ex parte moti:q̄m vt auer.dicit in.8.cō.30.motū q̄ est materia nō est motū cōpletū:q̄m ipsa nō resistit forme mouēti:r ideo indiget medio rōne cuius materia efficit forme grauī resistēs:sicut ipse inquit in.4.phy.cō.71.ergo el'm r si diuidit in motorē r motū nullū illorū est in actu cōpleto:q̄m tā motori q̄ moto deficit. Aial ergo erit motus a se:q̄m ex parte motoris nullo indiget in ratione agētis:r dico in rōne agētis:q̄m in rōne finis indiget vt appetibilis pntia vel apud imaginationē saltē:vt dicit Arist.in lib.de aia.ergo nullo eget in rōne agētis nec ex parte moti:q̄m motū in eo est in actu cū secluso medio sit adhuc resistēs.ergo vocatur motū ex se r a se r per se.ly p se.ergo vel ex se notat priuationē cuiuscūq̄ extrinseci in rōne agētis vel patientis .ergo mouetur a se:q̄ habet tā a parte agētis q̄ a parte moti sufficiētē rōnē motus. ¶Scō debes scire q̄ moueri ab extrinseco pōt intelligi duobus modis sm fundamēta art.vno modo per circūscriptionē cuiuscūq̄ reqsiti ad motū tā q̄ agētis:r tā q̄ patiētis.r sic oē motū ab extrinseco violēter mouetur:vt ptz.alio modo intelligi pōt ab extrinseco per circūscriptionē ipsius agētis tm:r sic pōt motū ab extrinseco moueri naturaliter q̄n ei rndet passum inclinatū:sicut in ethicis dictū est. ¶Ad opposita ergo.Ad primū dicēdū q̄ auer.cōsiderās motorē principalē elemēti.r motū principale r essentiale.s.formā r mām dixit:q̄nq̄ elemēta moueri a seipsis nō per se:sz p accidēs.vult dīc nō virtualr:sed ptualr:vt in multis locis pz:cōsiderās vero q̄n q̄ in eorū motū necessitatē extrinseci medū r agētis dixit sepe illa moueri ab extrinseco.r per hec pz cōcordia dictorū auer.r sol'⁹ argumēti. ¶Ad secōm obm ex scō apparet.(Sed id q̄ dixerat)adhuc circa ꝓpōnem aliā alga.in sistēs inq̄t:sed id q̄ dixerat q̄ oē mobile a se est necessariū q̄ suū motus differat a mobili.vult dicere q̄ oē motū a se ab alio mouetur.est ꝓpositio per se nota.obiicit hutc.d.dicimus q̄ hoc nō est notum per se.ly est ꝓbabile: et philosophi insudāt se circa propositionem dicentē q̄ oē mobile a seipso habet mouens consistens in eo q̄ differt essentialiter a mobili.vult dicere q̄ ari.laborauit in probando hāc in.7.r.8.phy.sil'r nō est notū per se:q̄ si omne mobile moueatur a mouēte extrinseco q̄ perueniret ad mobile quod de se mouetur.r ad primū mobile ex se.hę sunt propositiones alg.ducte tanq̄ note per seipsas:sed secundum veritatē q̄dā ipsarum sunt note:quedam vero sunt cōclusiones sylloz:vt patet.(Sed id quod.)apponit iudiciū suū circa aliud.r inq̄t.sz id q̄ dixit.vz.q̄ id q̄ mouetur a se:nō a corpore extrinseco aut mouetur a sua natura:aut a quodā principio.r q̄ impossibile est q̄ moueatur a re extrinseca separata vt puta ab aliquo incorporeo.dicimus q̄ nō est notū per seipsum.vult dicere quod sz sit verū:nō tn est notū per se.q̄ sit verū.pz:q̄m res incorpea nō est extrinseca a suo moto.vt in octauo dcm est.(Sed id.)adhuc circa aliud verbum inquit:sed id quod dixit.s.q̄ omne mobile a seipso mouet sine dubio a quodā principio in eo.vz.natura aut vo

Solo.

Moueri ab extrinseco est duplex.

UVA. BHSC. IyR_120_2

luntate dicim⁹ q̄ est verū: declarato. i. accepto q̄ hoc non sit aliq̄s mobile a seipso in loco nisi fuerit in loco nō ꝓpetēti sibi. tūc em̄ mouet donec attigit locū ꝓpetentē ꝛ postea quiscit. dicim⁹ ergo q̄s est vez. (Jd tñ q̄s.) Rursum verificat aliud verbū ꝛ dicit. illud tñ q̄s dixit q̄ mobile circulariter nō hz locū cōpetentē: neq̄ incōpetētē vt trāsferat de vno in alterū dicimus q̄ quasi notū est de seipso. vñ optime dixit in hoc q̄s dixit q̄ nullū mobile circulariter mouet naturalr vsq̄ huc sermo ei⁹ erit fere manifestus p se: neq̄ volebā exponere eū: attn̄ dixi p modū summe: post trāsit ad vltimū verbū. ꝛ dicit: sed illud q̄s dixit. vz. q̄s illud q̄s nō naturalr mouet nec violēte. sine dubio mouet ab aīa vel virtute aīe. dicim⁹ q̄ ꝼm veritatē aīa nō attribuit supcelestib⁹ nisi eq̄uoce. sed sapiētes vt plr̄m posuerūt nomē aīe sup omnez virtutē hñtē actū intellectualē vel ordinatū seriatim. vult dicere. q̄ peripathetici intelligūt p aīam illud q̄s est principiū intelligēdi vel ordinate viuēdi. oē em̄ viuū aiatū est vt dictū est loco eius. est ergo maior. ois aīa est principiū regēdi corp⁹ tūc accepit quasi vim minoris: ꝛ inḡt: sz cauebat si bi ponere hoc nomē in supcelestib⁹ corpib⁹: q: ipsa corpa dāt hāc virtutē regentē in oībus entib⁹: ꝛ ab eis influit in cūctis causatis. est ergo minor: sz forma celi nō est principiū regēdi corp⁹ celeste: ergo in sēa figura forma celi nō est aīa. minor ꝑbat. ꝛ intēdit hanc rationē: id q̄s influit alīs regimē ꝛ vitā nō est principiū regēdi suū corpus. sed forma celi influit regimē ꝛ vitā oībus reb⁹. ergo forma celi nō regit suū corp⁹. maior ptz: qm̄ causa ꝛ causatū nō conueniūt in vna ratione vt ptz. ꝛ sic apparet sermo ei⁹. addit. vñ dicim⁹ q̄ declarare corp⁹ celeste esse aiatū ab hac rōne via est q̄ sumitur ab aut. sed antiq̄ sapiētes aliā hñt viā in dicto ꝓpositō: q̄ sine dubio est nobiliot ꝛ clariot illa: vt dicēt. ptz ergo er his qualr aia ꝺr de celesti ꝛ gñali equiuoce eq̄uocatione sumpta penes cām ꝛ causatū: vt loco ei⁹ declarabit. Chic pñt esse qōnes nō parue: sed in fine disputationis querenr multū coprose: qm̄ hic tanḡ in transitu procedo.

ALGA. DUB. ij.

JT Alga. in istis tñ que dixim⁹ philosophoz noie argu ēdū est duobus modis vel forte tribus: primū qm̄ nos dicemus q̄ corpus celeste forte mouetur ab ab alio corpore quod mouet ipsum continue. ꝛ si sic, ergo celi nō mouenr voluntarie: neq̄ sunt animati. Cproponit Alga. se velle instare duobus vel tribus modis cōtra peripatheticos. ꝛ primo arguit ostendendo dicta peripatheticoz nō esse necessaria. ꝛ inquit. nos dicimus q̄s corpus celeste forte mouetur ab alio corpore q̄s mouet ipsum cōtinue. vult dicere q̄ et sermone eoz nō apparet quare corpus celeste nō mouetur ab alio corpore continue ꝛ semp. ꝛ vbi sic ab aduersario dicetur celi nō erunt animati nec voluntarie moti: ꝛ sermo ei⁹ est manifestus per se in hoc capitulo.

AVERROJS.

NOs dicimus quod hoc est falsum. declaratum est enim a philosophis q̄s extra orbes nihil est neq̄ corpus neq̄ aliud. Neq̄ etiam potest poni aliquid infra celum. ibi namq̄ nō sunt nisi quattuor elementa que a celis mouentur: ꝛ non celi ab eis. Amplius si illud corpus moueretur: oporteret sine dubio quod moueretur ab alio: ꝛ esset de eo quod de primo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶Obiicit Auer. rñsioni Alga. ꝛ subtiliter ꝑ philosophoꝝ dicta: ꝛ vis argmēti stat in hoc. si corp⁹ celeste mouet̄ a corpe distincto ab eo: vel illud est extra celū: vel infra celū: nō extra celū: qm̄ declaratū est extra celū nullum esse corpus: neq; plenū neq; vacuū demonstratiue: vt in his q̄ de celo dixit arist. ptz: nō infra celū: qm̄ infra celū nō sunt nisi elemēta ꝛ animalia: nullū aūt illoꝝ mouet celum. immo quodlibet illoꝝ mouet̄ a celo. ergo nullum illoꝝ corpoꝝ infra ipsum pōt mouere ipsum. ergo celū non mouet̄ a corpore. Amplius arguit: ꝛ virtus argumēti est. qm̄ omne corpus in motu cōdo mouet̄: vt dictū est et demōstratū in. 7. phys̄. quare petēdū a quo moueatur. ꝛ sic esset de eo questio q̄ de celo est. his duob⁹ argumētis relinquit rñsio alga. impossibilis: ꝛ sermo eius est manifestus ꝑ se.

ALGA. DUB. vij.

Ist Alga. scōm vero qō dicim⁹ q̄ motus orbium est violentus: ꝛ qō principium ipsius est diuina voluntas. nos nāq; dicimus qō corpus moueri deorsum est violentū: sed ex diuina coartatione: ꝛ similiter dicimus de motibus aliorum corporum inanimatoruꝫ. Et si forte aliquis petat quare magis aliqua corpora appropriantur in voluntate diuina q̄ alia. Dicimus quod declaratum est a nobis. vz. qō a voluntate antiqua natura est aliqua appropriate. Etiam petenduꝫ est ab eis de causa appropriationis partium motuum supercelestium. vz. quare diurnus mot⁹ est erga occidentem: ꝛ firmamenti motus erga orientem: ꝛ nō ecōuerso. similiter de partibus mundi: vt ibi dictuꝫ fuit: ꝛ multa alia petenda sunt hoc modo

¶Inducit Alga. scōam obiectionē. ꝛ dicit. dicim⁹ qō mot⁹ orbiū est violentus ꝛ qō principiū ipsius est diuina volūtas. nos nāq; dicim⁹ q̄ corp⁹ moueri deorsum est violētū: ꝫ est ex diuina coartatiōe: ꝛ sic dicim⁹ de motib⁹ aliorum corporum inanimatoruꝫ. est ꝫ sol. q̄ oia corpa ꝑm corpora nās violenter mouētur: verū volūtate dei mouent̄ motib⁹ terminatis: ꝛ hoc est qō Joā. inquit ꝓphan⁹: vt auer. dicit in. 12. met. cō. 1 ꝫ. q̄ nō pōt moueri lapis ꝑ sine dei volūtate. vf. n. hoc Joā. primo. Et sine ipso factū est nihil: ꝛ hūc Joā. intendit auer. ꝫ aliꝫ intelligāt philoponū. Obiicit sibi. ꝛ inqt. ꝛ si forte aliqs petat quare magis aliqua corpa appropriant̄ in volūtate diuina q̄ alia: vult dicere q̄ in re vera oia corpa ꝓprie a deo mouent̄: sed q̄dā appropriate. ideo petit cām istiꝰ dñe. Rñdet ꝛ inqt. dicim⁹ qō declaratū est a nobis. vz. qō a volūtate antiqua aliqua nā sup. appropriate est. vult dñe nā eterna. nullus em̄ mouet̄ eterno motu nisi corp⁹ celeste. iō illud ei appropriat̄ ꝓpter quietiorem maxie. (Et petēdū.) Adhuc obiicit ꝛ fortissime. d. ꝛ petendū est ab eis de cā appropriatiōis partiū motuū supercelestiū. vz. quare diurn⁹ mot⁹ ē erga occitē: ꝛ mot⁹ firmamēti. i. celi stellati erga orientē. ꝛ nō ecōuerso. silr de partib⁹ mūdi petēdū est eo mō quo ibi dcm fuit. ſ. qd vna illarū mouet̄ versus cētrū. altera ꝑ sus ꝑ cauū ꝛc. ꝛ multa alia petēda sunt hoc mō. ꝛ. q. d. hoc nō pōt assignari alia cā: nisi q; sic de⁹ ordinauit. quare de⁹ sufficit ꝑ motu oium orbiū. Et hmōi sol. tollit̄ numer⁹ intelligēciarū ꝑm numerum motuū. immo redditꝫ opio quoruūdā astronomoꝝ q̄ fingunt oēs orbes ab vno moueri motore. ꝛ hoc tangēt in pōt. iō satisfit ꝑ nunc.

AUERROIS.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Dicimus nos qꝫ mouere lapidē deorsum ⁊ ignē sursum natura in eis fundat: ⁊ qꝫ he due nature sunt cōtrarie notū est per se quare altercare in istis puraest prauitas: maxime si dicaꝫ qꝫ voluntas antiqua dat sibi motus continue sine actu alterius agētis: sequitur em ex hoc. qꝫ nulla sit natura terminata in entibꝫ seipsis: neqꝫ pōt addi quiditas alicuius rei naturalis: quare sine dubio id qꝫ dixit hic fuit summus error. Sed id qꝫ dixit. vz. qꝫ a philosophis petendum est: quare aliqua appropriank quibusdam entibꝫ magis quod alijs in eodem genere. dicimus qꝫ hec fuit summa fatuitas dicere: quia similiter petendū est iuxta eum: quare ignis fuit ignis: ⁊ terra fuit terra: ⁊ nō ecōuerso: ⁊ hec verba sine dubio sunt verba opinantis qꝫ rerum nature possunt transferri in inuicem: qꝫ est euulsio totius philosophie ⁊ ramoꝝ vt facit quedam secta loquentium que dicit asharia: ⁊ cuꝫ istis nō loquimur: sed cum veracibus sapientibus tantum.

¶Auer. obijcit ei p̄ sol. arī. in. 2. celi. ⁊ inqt. dicimꝰ nos qꝫ mouere lapidem deorsum: ⁊ ignē sursum: nā in eis fundat. vult dꝫ qꝫ lapis mouet deorsum: qꝫ lapis: ⁊ ignis sursum: qꝫ ignis. ⁊ qꝫ iste nature sint ꝯtrarie notū est p se. ⁊ p ꝓñs qꝫ motꝰ sint ꝯtrarij. quare altercare in istis pura ē ꝓuitas. ⁊ induc it argumētū ꝓtra eū. ⁊ primo ꝓponit sol. datā. d. dico sup. esse summā ꝓuitatē. maxie si dicaꝫ qꝫ volūtas antiqua dat sibi motū ꝯtinue sine actu alterius agētis. i. nullo ꝯcurrēte agēte. primo. ⁊ hoc ꝓbat p impoſle. d. sequeret. n. ex hoc qꝫ nulla sit natura terminata in entibꝫ terminatis seipsis. immo sequiꝫ qꝫ nō pōt addi q̄ditas. i. forma alicuiꝰ rei nālis determinate materie. quare sine dubio id qꝫ dixit hic fuit summꝰ errꝰ. ¶Debes scire qꝫ ꝓñtia illa tz p tāto: qm̄ forma cōicaꝫ māe ꝓpter actionē. quare si formе nō est agere: sed deus oia agit immediate: duo sequunk: quoꝝ vnū est qꝫ forma mea pōt esse illa leonis. ⁊ ecōtra: qm̄ nō possem scire quare hec 'mea est intelligēs: ⁊ nō illa leonis posťq̄ deꝰ agit. ⁊ sequiꝫ scōm: qꝫ. s. fruſtra forma cōicaꝫ materie: qm̄ materia nō attingit suā opationē: sz illā dei: ⁊ sic appareret entimema auer. ⁊ hoc deduxit ex eis q̄ dicit cō. 18. 12. meta. ꝓtra nos ꝓia nos ḥmōi deductio nulla est: qm̄ nos nō tenemus de facto deū immediate ꝯcurrere ad oia: sed ſm posse. deus em̄ pduxit stellas: vt eas ꝓpꝛijs motibus agere sinat: vt Plato in thymeo inquit. sed bñ cōtra legē machometi demōſtrat argumētū. ⁊ hoc totū dixi in lib. de intellectu. (Sed id qꝫ)nūc solu it ad queſitū vltimū. et dicit. sed id qꝫ dixit. vz. qꝫ a phis petēdū est: quare aliqua appropꝛiank entibꝫ quibusdā magis ťq̄ alijs in eodē genere dicimus qꝫ hec fuit summa fatuitas dicere: qꝛ similiter petendum est iuxta eū: quare ignis fuit ignis: ⁊ terra fuit terra. ⁊ nō ecōuerso. vult dicere qꝫ sicut queſtio quare terra est terra nulla est. sic queſtio quare terra mouet deorsum soluit: qꝛ terra. ⁊ similiter de igne: et addit: ⁊ hec verba sine dubio, sunt verba opinantis qꝫ rerū nature possunt transferri inuicem qꝫ est euulsio radicū totius phie ⁊ ramoꝝ eius. ⁊ hoc facit quedā secta loquētiū q̄ dicit asharia: et cū istis nō loquimur: sed cum veris sapiētibus tm̄. ⁊ ex his patet sol. argu. Ala. pulcherrime.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Jt alga.tertium vero argumētū est qđ nos concedemus:q celo appropriat quedā ꝓprietas que est principiū motus sicut elemētis principia ipsoꝝ motuum appropriant:ꝛ dicim⁹ qđ ipsa nō sentit. Et si forte diceret qđ in circulari motu nullus est a quo neq; ad quē terminus.immo vñ recedit illuc redit. Dicim⁹ q hec est fallacia.nulla em̄ est ibi diuisio terminata.immo est vnū mobile motu simplici cōtinuo indiuiso in actu.ergo ille mot⁹ nō fit ad requirēdū locū ꝓpetētē:vel ad effugiēdū de loco incōpetēti.

¶Hic obijcit tertio.ꝛ dicit.tertiū vero argu.est:q nos ꝓcedemus qđ celo appropriat quedā proprietas.i.forma q̄ est principiū sui motus: sicut appropriantur elemētis principia motus ipsoꝝ.vz.sue forme substātiales.ꝛ dicimus qđ ipsa celi forma nō sentit.i.nō cognoscit:sed sup.a cognoscente dirigit.ergo tūc nō opꝫ ponere aiam.sed formā celestē sicut est forma elementi.¶Ad argu.aut.rndet.erat em̄ argu.ois motus naturalis est ex termino a quo in naturali ad terminū ad quē naturalē:sed motus celi nō est hmōi.quare ꝛc.huius nō replicat nisi minorē.ꝛ soluit.d.dicimus qđ hic est fallacia:nulla em̄ est ibi diuisio terminata.immo est vnū mobile motu simplici continuo indiuiso in actu.ergo ille motus nō fit ad acquirēdū locum ꝓpetentē:vel ad fugiendū de loco incōpetēti.est ergo sol.q maior est vera de motu terminato ꝛ finito:ꝛ nō de motu ꝓtinuo ꝛ eterno ꝛ simplici.ꝛ argumentū nō ꝓcedit.ex oibus his ptz qualr vna sola substantia separata sufficit.ꝛ p ꝫns tota phia ruit.ꝛ hoc post fiet sermo.

AVERROJS.

Scimus nos q id qđ dixit.s.qđ principium illi⁹ motus nō est virt⁹ naturalis:sicut est in elemētis. sine dubio verum dixit:ꝛ in hoc patefit eo quod dñt:qđ hec virtus desiderat locū ꝓpetentē illi corpi in quo illa virtus fundat:sed q; quodlibet vbi est cōpetēs celo:ergo corpus supceleste nō simili virtute mouetur:quare dñt sapiētes q istud corp⁹ nō est graue neq; leue.Sed si hec virt⁹ ꝓpriehēsiōe vl sine cōphēsione agit:seu q̄li mō ꝓpriehēsionis agit declarat sic.si ponerem⁹ p̄mo q motor celoꝝ sit aliqđ corp⁹ ꝛ aliqua natura. dicim⁹ qđ hoc est falsuz.impossibile esset em̄ q moueret circulariter orbes nisi ipsum a seipso moueret. vñ si ita esset vt hō puta vel angelus:aut essent infra mundū vel extra.impossibile est q sit extra.naz extra mundū nulluz repetitur corpus.vt habetur clare ab arist.in primo celi ꝛ mundi. Rursus oporteret qđ hoc corpus in mouendo appodiaret se supra aliud corpus quiescens:ꝛ illud in aliud.ꝛ sic ꝓcederet ad infinituz. Similiter est impossibile quod sit infra:quia ꝓpriehenderemus ipm sensibilr.oia em̄ corpa infra mūdū existentia sensibiliter cōpriehēduntur. Et indigeret alio corpe ipsum ferente. Et sequeretur ex hoc qđ esset numerus corporum animatorum mouentium iuxta numerum motuum orbium. Et est petendum vltrius.vtrum ista mouentia corpora composita sint ex quattuor elementis:

UVA. BHSC. IyR_120_2

vel simplicia. si simplicia: qualis ergo est ipsoꝝ natura. tãdẽ q̃ oĩa ista sunt inc̃uentiẽtia maxime apud scientẽ corpoꝝ naturas simpliciũ ⁊ numerũ ipsoꝝ ⁊ spẽs cõpositoꝝ corpoꝝ. imo q̃ plus est: pbatũ est demõstratiue i plurib⁹ locis q̃ motus orbiũ nõ est violentus: qz principiũ est oĩm motuũ: ⁊ ex ipsoꝝ influit vita in oĩb⁹ entib⁹. id tñ q̃ dixit. s. q̃ de⁹ bñdictus mouet orbes: nõ q̃ ipse beat principiũ neq; virtutẽ mouẽdi. Dicimus q̃ est error et valde distat ab humano itellectu: ⁊ hoc est sic̃ dicto. dicẽtis q̃ ipse de⁹ induit oĩm entiũ formas sine aliquo medio. ⁊ mouet etiam absq; medio hec q̃ mouent hic. Vñ sequit ex hoc cause ⁊ cãtũ nihil fũt: ⁊ sine dubio annihilant intelligibilia: intellect⁹ em̃ nõ cõprehẽdit res nisi ex ipsarũ causis: vt patefactũ est ab oĩbus veracib⁹ peripathetic̃is ⁊ philosophis in plurib⁹ suis locis.

Thoc in loco examinat ꝑba alga. ⁊ inqt. id q̃ dixit. s. q̃ principiũ illi⁹ motus. s. celestis nõ est virt⁹ naturalis: sicut est in elementis. vult dicere oĩbus modis: sine dubio verũ dixit: cãm reddit. d. ⁊ in hoc patefit eo q̃ phs dicit. q̃ hec virt⁹ desiderat locũ cõpetentẽ illi corpori in quo illa virt⁹ fundat. i. sustẽtat. sm rẽ ⁊ esse: sz qz quodlibet vbi est celo cõpetẽs: ergo corpus celeste nõ silꝫ virtute mouet. quare dicũt sapiẽtes q̃ hmõi corpus neq; est grauet neq; leue. Et sic manifeste apparet dictũ alg. nõ esse ex toto falsum: immo verũ ẽt ũ ad hoc q̃ corpus celeste ⁊ em̃ nõ mouent eodẽ mõ penit⁹ ⁊ oĩb⁹ modis a suis formis subst̃ialib⁹: vt exẽplo ptz. (Sed si hec virt⁹. Cum ap probauit dictũ alg. in pte. hoc in loco veritatẽ ex toto manifestat. et primo ꝑponit qõnẽ. d. sz si hec virt⁹. i. sz an hec virt⁹ celi q̃ ponit forma celi ab Alga. agat cõprehensione an sine cõprehẽsione siue quali mõ cõprehensionis agat declarabit ex his q̃ dicã. inquit. si ponerem⁹ primo q̃ motor celoꝝ sit aliq̃ corpus ⁊ aliqua natura. cõtra obiꝯcit. d. dicimus q̃ hoc est falsum. impossibile esset em̃ q̃ moueret circulariter orbes nisi ipsuꝫ a seipso moueret. vñ si ita esset: vtputa hõ vel angelus ⁊ corporeus sup. aut esset infra mũdũ aut extra. ⁊ ostẽdit q̃ extra nõ sit ꝑ ꝓbũ Arist. ⁊ sermo eiꝰ ptz ꝑ superi⁹ dicta. (Rursus.) pbat idẽ ꝑ demonstrationẽ Arist. in lib. de cã motuũ aialiũ. omne em̃ mouẽs aliud corpus: si est corpus mouẽs indiget corpore quiescẽte: vt ibi demonstrat arist. quare hoc in loco inducit ad, pcessum infinitũ. ⁊ sermo ptz. Sic̃ q̃ non sit infra celũ trib⁹ ostẽdit signis. primũ cõponit sic. oĩa corpora infra celũ existẽtia cõprehendunt sensu. vel saltẽ pñt cõprehendi. hoc patet ꝑ se: sed ꝑ se corpus mouẽs celũ est infra celũ. ergo a sensu cõprehẽdetur: vel saltẽ cõprehensibile est. conclusio falsa est. ⁊ nõ ꝓpter syll̃m. ergo ꝓpter ꝓpones: ⁊ nõ ꝓpter maiorẽ. ergo ꝓpter minorẽ. ⁊ sic habeꝫ q̃ nõ est infra celũ. huius syllogismi recipit ꝛcl'onẽ ⁊ maiorẽ. ⁊ sermo suus ptz. (Et indigeret.) scõm signũ apponit. ⁊ põt cõponi sic. oẽ corpus mouẽs aliud corpus indiget altero corpore ipsum sustinente seu ferẽte: sed ꝑ se aliq̃ corp⁹ hic inferius mouet corpus celeste. ergo aliquod corpus hic inferius indiget ipsum sustinẽte. conclusio falsa vt prius: ⁊ nõ nisi ꝓpter minorẽ. huius apponit tñ ꝛcl'onẽ. ⁊ sermo ptz: vt prius. (Et sequeret.) tertiũ signũ apponit. ⁊ facit ipsum ꝑ viã entitatis. d. ⁊ sequeret ex hoc q̃ numerus corpoꝝ aiatorũ mouentiũ celos esset equalis numero celoꝝ: qm̃vt dicã tot sunt motores proprij: quot mobilia ꝑ se ⁊ ꝓprie. mõ hoc ꝓbs nõ vꝫ ad sensum. ex his tribus signis ptz falsum esse corpus celeste moueri a corpore vel a natura cor-

UVA. BHSC. IyR_120_2

porea.vt alg.fingendo dixit.(Et est petendū.)Adhuc argumēto arist.in pri
mo celi instat fortissime sic.si celū moueā a corpore:vel illud est cōpositū.i.
mixtū vel simplex.dictū est em̄ ibi q̄ omne corpus est simplex vel mixtū ex
quatuor elemētis.si simplex.vel ignis vel aqua vel terra ꝛc.ꝛ nullū istorum
esse demonstratū est ibidē.q̄ aūt nō sit cōpositū.relinquit notū ex p̄mo de
celo.ꝛ immorari in hoc plus est stultum.ꝛ sermo eius ptz.(Immo q̄ plus.)
Adhuc q̄ motus celi nō sit violentus.syllogizatur sic.nullus motus qui est
principiū oīm motuū eternus:ꝛ oīm viuentiū vitarū in oibus entibus est
violentus.ꝛ hmōi propositio patet per se.Sed motus celi est principiū oīz
motuū ꝛ causa viuendi oibus viuētibus.ergo motus celi nō est violentus.
Minus minorē accepit tm̄:ꝛ ꝓpōnes dimisit tanq̄ notas ex lib.phȳsi.ꝛ lib.
celi ꝛ mūdi.Et sermo eius ptz.(Ad tm̄ q̄ō.)Hoc in loco remouet vltimū ꝟbū
eius.ꝛ primo reperit illud.ꝛ inquit.illud tm̄ q̄ dixit:q̄ deus benedixit? mo
net orbes.nō q̄ ipse habeat principiū neq̄ virtutē mouēdi:sed sup. volūta
te monet.vt alga.finxit.Post rn̄det ꝛ inquit.dicimus q̄ est error:ꝛ valde di
stat ab humano intellectu.cuius rōnem reddit.d.ꝛ hoc est simile dicto dicē
tis q̄ ipse deus induit.i.vestit oīm entiū formas sine aliquo medio:ꝛ q̄ mo
net ea q̄ hic monētur absq̄ medio.Et tunc infert impossibile q̄ sequit ad
hoc:ꝛ inquit.vñ sequit ex hoc q̄ cause ꝛ causata nihil sunt.i.non sunt entia
in rerū natura.ꝛ sic sine dubio annihilarē intelligibilia.qm̄ oē intelligibi-
le est cā vel cātū.intellectus em̄ non cōprehendit res nisi ex ipsarū causis. Nota.
vt pz ex phȳs.ecce quō reprobauit hmōi opinionē.Debes scire apud quos
dā vt visum est esse verū ipsum deū esse vestiēs oēs rerū formas:imaginan
tur em̄ ipsi deū esse vnitū cuilibet forme rei maioꝛi vnione q̄ sit ex mate
ria ꝛ forma.ꝛ tunc volūt q̄ ex forma rei ꝛ deo fiat vna forma totalis rei: vñ
forma lapidis nō est forma materialis tm̄:sed cōgregatū ex deo et forma
illa.similiter forma hois non est cogitatiua tm̄:sed cōgregatum ex deo et
cogitatiua.ꝛ sic oēs res sunt vnum esse simplr.s.diuinū:differūt tm̄ formis
partialibus.vñ sicut est vna materia oim.sic vna forma oim.forme tm̄ pro
prie sunt multe:vt satis pz ab eis.ꝛ sic imaginant q̄ esse dei oēs rerum for
mas vestiat ꝛ perficiat.hec opinio fuit Parmenidis ꝛ Melissi qui dixerūt
oia esse vnū.respexerūt em̄ ad primā materiā:ꝛ ad primam oīm formā:que
est deus.sīr ꝛ poete hanc olfaciūt opinionē.vñ Virgilius in sexto.Spiritꝰ
intus alit totaq̄ infusa per artus Mens agitat. et Lucanus. Iuppiter est
quodcūq̄ vides:quodcūq̄ moueris.ꝛ alij antiq̄ssimi vt Linus? Orpheus
ꝛ Museus:quos enarrare non expedit nunc.Hanc igitur opinionē hoc in
loco auer.reprobauit.d.sequitur ex hoc q̄ cause ꝛ causata nihil sunt. conse
quentiam probo:qm̄ si deus est cā oīm immediate:ergo nulle sunt cause in
termedie.ergo nulla sūt causata particularia:qm̄ si cā nō est neq̄ causatū.
ergo nullū ens est in rerū natura intelligibile:qm̄ omne ens vel est cā vel
causatum:ꝛ totum hoc exposui singulari tractatu de hoc inscripto studio
so meo scholari. Quirino. Qō igitur corpus celeste sit aiatū.ex his pz.erat
em̄ syllogismus in hūc modū.omne qō mouetur motu voluntario aiatum.
corpus celeste mouetur motu voluntario.ergo corpus celeste aiatū.maior
non est probata hic:sed pro constāti accepta.minor syllogizatur adhuc.oē
corpus qō mouetur ꝛ non violente neq̄ naturaliter volūtate mouet:ista de
claratum est celum moueri ꝛ non violente neq̄ naturaliter.ergo voluntā
te mouetur.qō non violente declaratū est:qz neq̄ mouetur a corpore extri-
seco:neq̄ intrinseco:neq̄ immediate a primo motore vt in particularibus
dubijs solutum est.q̄ non mouetur motu naturali syllogizatū est hoc i mo
do.omne qō motu naturali mouetur.mouetur de termino a quo violento

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad terminū ad quē naturalem: sed corpus celeste non mouetur tali ꝓcessu. ergo in scōa figura corpus celeste nec violēte: neq; naturaliter mouetur. ergo voluntate mouetur. ⁊ sic apparet ipsum esse animatum. ⁊ hec quidē demonstratio est Auicen. in. 9. tractatu sue meta. ca. 3. per totum: ⁊ est singularis via. licet Auer. parum fecerit illam.

Prima qō

At ergo veritas plus appareat: opꝰ digressionē facere. tribꝰ eñ existē tibus motibꝰ: violēto: naturali: ⁊ volūtario seu aiali. pōt alicui videri ꝙ motus corporis celestis sit violētus: qm̄ vel celū resistit motori. vel nō. ⁊ si nō. ergo subito moueret. ⁊ si sic. ergo motꝰ eius esset cū pena et labore. ⁊ p ons violentus. Adhuc alicui mō posset videri motū celi esse naturalē: qz est ꝑpetuus. ⁊ declaratū est in lib. celi. nullū esse motū ꝑpetuū nisi naturalē. Rursum hmōi motus est a natura: vt auerro. inquit in primo celi. cō. 5. ⁊ sermo Arist. ibidem per totū: alr ꝓcessus quo venatur quintam essentiam nullus esset. Posset ⁊ amplius alicui apparere motū hmōi nō esse voluntate. omne eñ volitum est contingēs. declaratū est in phȳsicis hmōi motū esse necessariū ⁊ indefectibilē. ergo non voluntate factus. Si itaq; ꝓbatur hmōi motū esse animalē: ⁊ per voluntatē ⁊ intellectū oīno. ⁊ sine dubio relinquetur tibi celū esse animatum: sed qua specie aiationis non tibi hic declarabitur sed in lib. meo de intellectu.

Scōa qō.

Et siquidē celum est aiatū: tūc emerget difficultas multo maior hac an numerus aiarū separatarū sit ꝑm numerū corporum celestiū? dixit eñ Alg. hoc nullā habere necessitatē: ⁊ pōt ꝓbari hoc fortiss me: sicut in corpore humano ꝑ motu dextro ⁊ sinistro: ante ⁊ retro: sursum ⁊ deorsum. sufficit vnus motor numero: sic in corpore celesti cōgregato ex oībus orbibus dz sufficere vnus motor: hoc probat. inquit eñ auer. in scōo celi. cō. 49. diuersitas partiū motuū nō facit diuersitatē formarū specificarū: qm̄ diuersitas motuū celi est ex modo. i. specie diuersitatis partiū motꝰ aialis: in parte dextra ⁊ sinistra: ⁊ manifestū est ꝙ iste diuersitates inuenīūtur in eadē specie eius. i. in hoīe. Amplius orbes cōparant ad ꝙgregatū ex eis: sicut mēbra aialis ad totū aial. vt ipse dicit ibidē cōmē. 42. ⁊. 71. ergo sicut oībus motibꝰ oīm mēbroꝝ sufficit vnus motor: sic ⁊ oībus motibꝰ totius corporis celestis sufficit vnꝰ totaliter mouēs. Quibus sdā posset videri separatas substātias esse plures numero ꝙꝝ corpora sensibilia. hoc mō. quāto aliqua in toto ordine vniuersi sunt ꝑfectiora: tāto sunt i maiori excessu. sed substātie separate sunt multo perfectiores sensibilibꝰ. ergo debent esse sensibilibus plures. maior apparet exēplo: qm̄ corpora incorruptibilia magno excessu excedūt corpora sensibilia. est eñ sphera actiuoꝝ ⁊ passiuoꝝ multū parua in cōparatione totius firmamēti: ⁊ ꝯto corpus est nobilius: tāto est plus excedens: vt ptz sensu. Et hmōi rōnē diuus Thomas aquinas in. 90. ca. scōi libri contra gentiles magnificauit multū: ⁊ post ipsum pluri mi posteriores. ¶ Circa hmōi qōnes sicut Arist. narrat. l. 2. celi. ⁊ auer. ibidē

Pō Emp.

cō. 4. 5. ⁊. 6. poete ⁊ Empe. ⁊ Plato motū celi esse violentū consentiunt per argumētum in prima figura hoc modo. omne graue motum in circulo violente mouetur: sed corpus celeste graue motum in circulo. ergo corpus celeste violente mouetur. maior est per se nota. minor accipitur ab eis tāq; cōfessa. crediderant enim omne corpus esse graue: ⁊ oē graue corpus: vt Alber. inquit. ⁊ quia ita crediderunt ideo diuersati sunt: qm̄ poete Athlātem sustinere celū fingūt. Empe. vero dixit celū nō cadere ꝑpter velocitatē sui motus. vt ptz de aq̄ circulariter mota in vase q̄ nō cadit. Plato aūt celū aia sustentari dixit: quē admodū ⁊ aial tam diu sustinetur ꝙꝝ diu aia constituit: ⁊ constat. quare exꝑirante statim cadit: ⁊ hac comparatione aiam sustine-

UVA. BHSC. IyR_120_2

re celum plato ait. Alij autem antiquorum plurimi substãtias abstractas
vlr negãtes cũ imaginatione p intellectũ transcendere non poterãt corpo
ra celestia moueri a naturis propriis dicũt. & huius opinionis caldei forte põ cal-
fuerũt q̃ corpora celestia deos esse dicũt. vt auer. inquit in primo celi. com. deorum.
22. & in 2do celi. cõ. 68. & 12. meta. cõ. 50. vnde & ab his manicheorum error
efflurit qui intantum ascẽderunt q̃ deum lucẽ corporalẽ esse dixerunt. & hi
syllogizati sunt in hunc modum. ois motus factus a natura est naturalis:
sed declaratum est motum celi factũ esse a natura. ergo erit verificatũ ipsum
esse naturalẽ. CUt igitur veritas appareat: opz altius repetere. assumã er- põ auer.
go dicta auer. in. 2. ca. de substãtia orbis. vbi melius totũ hoc exposuit. in-
quit. dicamus igit̃ q̃ illud corpus. vult dicere celeste: nõ cõponit̃ ex materia
& forma: sm q̃ corpora generabilia & corruptibilia cõponunt̃. vult dicere q̃
cõponunt̃ ex materia dimẽsionata tribus dimensionib⁹. & forma cui respõ-
det in natura cõtrarij corrupens. sicut dictũ est in primo cap'o illius. pro-
bat hmõi conclusionẽ auer. & syllogismus cõponitur sic. oẽ id corpus qđ ex
materia & forma cõponit̃ similib⁹ materie & forme generabilij est existens
in potentia ad substantiã. Tũc apponit ibidẽ minorẽ. & inquit. nulla enim
potentia est in eo oino. s. potentia ad esse. est ergo minor: sed corpus celeste
non existit in potentia ad esse. ergo corpus celeste non cõponitur ex mate-
ria & forma similib⁹ materie & forme generabilij. propositio. d. corpus ce-
leste non existit in potẽtia ad esse. probatur ibidẽ hoc prosyllogismo. inqt.
omne ens in quo est potẽtia. s. potẽtia q̃ est in substãtia nõ est potentia nisi
ad duo p̃tradictoria. est ergo maior. omne corpus in quo potẽtia existit ad
esse est in potẽtia contradictionis: vt Ari. dixit in. 9. meta. cõtradictionis di
co vt auer. ibi. cõ. 17. & 19. exponit ad esse & nõ esse. i. formã & priuationem.
Tunc accipias minorẽ: sed corpus celeste non est in potentia contradicti o
nis. ergo corpus celeste non existit in potentia ad esse: & hec conclusio fuit
minor predicta. est ergo vltima & finalis cõclo. q̃ corpus celeste est simplex.
Sed q̃ declaratum est ipsum moueri a principio in eo: vt in primo capite.
& hoc sensu quodãmodo põt percipi. ideo incepit ibidẽ inuestigare: cuius
nã generis sit principiũ quo mouet. trib⁹ ẽm existentib⁹ principijs: natu-
rali: & agente extrinseco: natura quidẽ qua fit motus naturalis. alia vero
qua fit motus ialis. agens extrinsecũ quoq̃ quo fit motus violẽtus. dubiũ
est a quo istorum nam moueat celeste corpus: & accipit tãq̃ cõfessum & de-
mõstratũ in tota phia naturali motũ celi non esse ab extrinseco motore vio
lente mouẽte. conuertit ergo laborẽ in declarãdo alterũ vnoꝝ: an. s. a natu
ra an ꝯo ab alia moueat ipsum. Et inquit. & manifestũ est q̃ forma qua mo
uetur non est generis formarũ quatuor elemẽtoꝝ. i. aliqua forma quatuor
elemẽtoꝝ: neq̃ similis illis: sicut forme mixtoꝝ propinque elemẽtis vt la-
pidis forma. & reddit causam. d. qm̃ si esset aliquid: vult dicere generis for-
marũ elemẽtoꝝ vel mixtoꝝ esset graue aut leue: vt. 4. celi. cõ. 22. & 4. phys.
cõ. 71. dictum est. & quia formã grauis essentialiter consequitur grauitas:
& leuis leuitas dedit id quod sequitur ex hoc. & inquit. & moueret p se. vult
dicere a generante: et per accidens. vult dicere a seipsis de potentia accidẽ-
tiali. vt commen. 4. & 32. octaui phys. exposuit auer. et quia hoc totum est
impossibile dedit conclusionem intentam. & inquit. remanet igitur vt natu-
ra eius. vult dicere forma mouens existens principium in eo est ghis aic.
ergo suus syllogism⁹ est. ois mot⁹ cui⁹ principiũ p se primũ est aia: est mo
tus ialis: sz declaratũ est q̃ motus circularis est motus: cui⁹ principiũ est
aia. ergo mot⁹ circularis est motus ialis. Et cũ declarauit motum circula
rem esse animalem adhuc inuestigans specialẽ eius differentiam procedit

UVA. BHSC. IyR_120_2

vltra. duabus eñ existẽtibus spẽbus motus aialis: alter quidem purus et aie tm̃: alter mixtus. dubiũ est nõ parũ: quonã modo corpus celeste moue tur ⁊ inquit. sed qñ nos inspexerimus aialia q̃ sunt hic sup. in comparatione ad eorum motus inuenietemus in eis. s. aialibus qñ mouentur duo principia duorũ motuũ: quorũ alterũ est principiũ motus recti. s. motus ad inferius aut ad superius: ⁊ hoc ꝑm ꝓdominatũ elementi in eo sit. ⁊ ꝑm principiũ est principiũ motus localis ꝓcessiui. aial. n. duobus principijs mouet. s. deorsum vel sursum vt sensu cognoscitur ⁊ ꝓgressu: ergo ⁊ duobus principijs. Diuersoꝝ. n. motuũ diuersa sunt principia motuũ: vt dictũ est in celo ⁊ mũdo. Deinde accepit ⁊ scõm: qõ etiã in eorũ motibus inuenit. ⁊ inq̃t. in nemmus motũ istũ. s. ꝓcessiuũ esse cõtrariũ motui declinationis essentialis q̃ est in eo. i. motui ad quẽ elemẽtũ dñans inclinat. Et dedit signũ huius cõtrarietatis. d. ⁊ accidit ei fessitudo: ⁊ cogetur ad q̃tẽ. fessitudo enim cãtur in aiali merito resistẽtie mobilis ad motorẽ: vt declarabitur. Vnde quiescit aial: vt dicã. ¶ Et cũ accepit hec q̃ sensu patent in motibotu aialiũ ⁊ n esse dit cõclusionẽ. d. vnde. i. ergo necesse est vt principiũ muss celi sit generis aie tm̃: ⁊ exponit hoc. d. ⁊ pro idest: q̃ motus quẽ hz circulr sit motus ꝓpr⁹ aie ꝑm q̃ est aia ⁊ nõ motus cõpositus. Cõponaꝝ ergo rõ sic. ois motus mixtus est duorũ principiorũ inuicẽ oppugnãtiũ: vt patet ex his. sz motus celi nõ est duorũ principiorũ hmõi. ergo in scõa figura motus celi nõ est mixtus. Cũ igitur est motus aie: ⁊ nõ aie mixtus. ergo pur⁹ aialis tm̃. ¶ Et debes scire q̃ lapsus ⁊ fatigationis ꝑt assignari due cãe. ꝓpinqua. s. ⁊ remota: vt ex Auer. colligit. 2. celi. cõ. 3. ⁊. 36. remota quidem est resistentia causata merito contrarietatis moti ad motorẽ. ꝓpinqua vero est spũum resolo. Cũ eñ spũs resoluuntur accidit aiali lapsus: ⁊ inde ad quietẽ cogitur: vt ipso quiescẽte spũs deperditi restaurent ꝓ parte. vt in lib. de somno dixit aristo. cũ ergo neutrã harũ cãrũ inspeximus in corpore celesti: scimimus ipm esse motũ aialẽ purũ ⁊ simpliciter aie in eo q̃ aia. Et ex hoc sequitur q̃ corpus celeste sit aiatũ: qua vero spẽ aiationis nõdũ hic apparet. sz in libro meo de intellectu. ⁊ forte dicã in sequẽti disputatione. Qõ etiã celi motus sit aiẽ tũ Plotinus Eneade scõa in scõo lib. de motu celi. ca. primo longo sermone monstrauit: ⁊ eo maxime quia est in circulo motus cum sit manifestũ aiam ⁊ intellectũ in seipsis circuitũ quẽdam facere. ideo motus celi ⁊ circularis fuit dispositionis. inquit. n. celũ circulo mouerit: q̃ mentem imitatur: ⁊ tunc querit cuius natura est ille, motus: aie ne an corporis: ⁊ tãdẽ esse aie tm̃: cũ Auer. concludit ⁊ videtur mihi q̃ Platonis ⁊ Plotini sntia consistat in his propositionibus. q̃ anima inq̃tum aia spherica sit quod itellectio isto modo. est eñ magnitudo duobus modis dimẽsionalis ⁊ virtutis. ⁊ quia sphericitas scõditio est magnitudinis. ideo duplex est sphericitas. s. dimẽsiua ꝓpria corporibus ⁊ virtutis q̃ attẽditur ꝑm essentie opus ⁊ effectus vt platonici inquiũt. Quod igitur aia vt in se spherica sit testatur modus operãdi eius: semper. n. in operatione sic se hz. q̃ ab eius essentia operatio icipit: ⁊ per extrinseca trãsiens tandẽ in essentiã eam a qua exiuit redũt vt ⁊ peripathetici etiã inquiũt. ⁊ hoc apparet in omnibus spẽbus aiarũ vt in aia celi ⁊ aia hois ⁊ aia mundi. Adhuc apparet ab effectu. est. n. anima dei similitudo ⁊ sine dubio oẽ. diuinũ esse est in circulo: cũ in eo nec principiũ diuersum sit a fine: nec finis a medio. cũ igitur ⁊ aia quecũq; quãdã dei similitudinẽ cõtineat cõsentaneũ est: ⁊ eã circularem di spositionẽ participare. Rursum sicut excellentissimo corporum cõueniẽs est ⁊ spherica figura ⁊ circulus: vt peripathetici inquiunt. ita et excellentissime virtutum decens erit operatio circularis. verificatur igitur sermo platonicorum animam esse spheram vt dictum est.

Due sũt cãe fatigationis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

dictū est. ¶ Sed̄a ꝓ̄ō est apud eos ꝛ pipatheticos. ois motꝰ q̄ est sphericetm̄ nature est motus aie tm̄: ꝛ purus aialis: ꝛ nullo mō mixtus. ꝛ hoc ē veri ficatū ex dictis. Ex his ꝑcludit ꝙ motus celi ē aie tm̄ purus ꝛ simplr aialis nullo variāte eius naturā vt dcm̄ ē. ꝙ igit motꝰ celi nō sit violēt̄ neq; nāl̄is: ꝫ aialis aie tm̄ pure ꝛ simplr dcm̄ sit intm̄. ¶ Ad opposita itaq; opz soluere. ꝛ ꝓio ad primā. ꝫ. n. fuit plixus sermo in tractatu de resistētia celi. attm̄ nūc breuiter ꝯsto ꝙsito satisfacit opz dicere. Dicūt itaq; plures sapiētū corpus celeste aie sue nō resistere. oē. n. resistēs ꝓtrariū ē ei cui resistit vt mō dcm̄ ē: mō verificabit̄ corꝑ celeste nō cōtrariari sue aie: quēadmodū corpus aialis hic resistit ꝛ ꝓtrariat aie eiꝰ: vt ꝑz. Et qz videt motū celi esse certe velocitatis hmōi motum terminatū ad voluntatem motoris reducunt dicētes: aiam celi tanta velocitate mouere: qz tanta vult mouere. ¶ Post hos alij celum intelligere non resistere confitentes terminatū motus celi velocitatem ad limitationem virtutis perstringūt. inquiūt. n. celi gentiam tanta' vel tanta mouere velocitate. nō qz tanta vel tāta resistentia celum ei resistat: sed qz tanta vel tanta est potentia eius motiua vt manifestum est per se. Post hos sunt qui resistentiā moti ad motorē dupliciter inuenerunt. vnā positiuam qua corpus per suā formam suo motori resistit. Alia g. qz forma moti inclinat deorsum: motor aūt circulr vt dixit in animali p̄ti. Altera est resistentia priuatiua que est terminorum a quo ꝛ ad quē ꝯpositas: corpori. n. erāti sub vno vbi repugnat eē sub altero: vbi eo qz termini sunt ad contradictionem redacti. ꝛ hmōi inuenimus in omni motu. volunt itaq; celū aie nō resistere: primo gñe resistētie: neq;. n. graue: neq; leue celum: sed bene sc̄do gñe resistētie. ꝛ sic terminatū gradum velocitatis amittunt in corporibus celestibus. Sed oēs isti modi sunt erronei. qō declaro verbis ꝛ rōnibus sapientū. ostendā. n. aliquod oīno genus resistentie esse positiuū ex parte corporis celestis moti ad aiam mouentem. Inqt ergo ari. ꝛ. celi probans celū motu continuo equali ꝛ regulari moueri. oēs diuersitatem motus causari: aut a motore: aut a moto: aut ab vtroq; vbi Auer. cō. 3ꝰ. dicit ꝙ demonstratio arist. fundatur in duabus ꝓpōnib9: q̄rū prima est. ꝙ omnis diuersitas accñs in motib9 naturalr accidit ꝓp diuersitatē ꝓportionis potentie motoris ad potētiā moti: qm̄ in oi moto est aliq; modo potentia moti diuersa a potētia motoris. velocitas. n. et tarditas non sunt nisi sm̄ proportionem potētie motoris ad potētiā moti. ꝯsto igit fuerit maior proportio: tanto motus erit velocior: ꝛ ꝯsto ꝓportio erit minor: tanto motus erit tardior. Ex his arguo. in corporib9 celestibus vnus motus est altero velocius: ergo in corporibus celestibus vna ꝓportio motoris ad motum erit maior: ꝛ altera minor. ergo non tm̄ erit ibi limitatio motus ratione volūtatis terminate vel virtutis vel priuationis: ꝫ aliūde. Adhuc auer. ibidem cō. 3ꝰ. in fine maxime inquit. ꝛ iō concedendū est qō potentie mouentium sunt terminate proportionis ad corꝑa mota. ꝛ ꝙ infinitas non inuenitur nisi ꝓp eternitatē. cā. n. abscisionis ꝛ ꝓtinuitatis eē rei9 eternitatis est materia: cū ergo motor ꝛ res mota ex illa abscindunt̄: nō abscindetur suū esse neq; suū opus: qō est mouere ꝛ moueri: qz causa in terminatione proportionum q̄ est inter potentias motoꝝ: ꝛ rerum motarum ab eis est diuersitas formaꝝ: contingit vt hec finitas sit cōis foris que sunt in materia. Ex his accipitur ꝙ duo considerantur in motu. ſ. ꝯtinuitas durationis: ꝛ gradus velocitatis. ꝯtinuitas durationis est sola conueniens motoribus et motis a materia abstractis. gradus velocitatis qui penes proportionem attenditur est communis eis ꝛ formis naturalibus. ergo sicut i formis materialibus successio causat̄ merito resistētie mobilis ad motorē: ita

Nota.

Quorūdā ō resistētia celi

Alia pō.

Alia pō.

Impugnatio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ꝛ in motoribus separatis. Rursum arī. ibidē post in translatione veteri in quit. ꝛ si in aliquo orbiū orbe erraticoꝝ essent plures stelle esset vltimꝰ orbis in laboꝛe. vide cōmentū. 71. vbi auer. colligit istud entimema. si orbi adderetur stella aut non moueꝛet aut tardius moueretur. mō hmōi ꝓñtia nulla esset nisi astrū additū ad resistentiā adderet: nō pōt addere ad resistētiā si nullius: pꝛiꝰ fuisset resistētie: ergo intentio ꝓbaꝝ est: ꝙ ibi sit aliqua resistentia intrinseca ex parte coꝛporis moti ad motoꝛē mouentē oino. Iterū auer. 7. phȳsi. cō. 35. inquit. necessario eñ dꝫ esse resistētia inter motoꝛē ꝛ mōtā. siue motio sit nālis aut innālis. ꝛ ista resistētia cōis est ꝑm ꝙ altera tū. i. motū est in oī agente ꝛ oī patiente. vnde dicimus in virtutibꝰ celestibꝰ mouētibus ꝙ non mouet q̄cūq; potētia qcūq; coꝛpꝰ celeste: ſz q̄libet potētia mouet coꝛpꝰ ꝓpꝛiū velocitate ꝓpꝛia: ſz oēs cōueniūt in hoc ꝙ mouēt in infinitū. ꝛ ꝑm hūc modū nō est ꝓportio inter eas ꝛ motū. ꝑm vero ꝙ vna quaq; eaꝝ mouet coꝛpꝰ ꝓpꝛiū velocitate ꝓpꝛia ꝑm hoc hñt ꝓportionē ꝓpꝛiā ad motū vel cū moto. ecce ꝫ plane auer. testaꝛ hmōi erroꝛē eoꝝ. plures alias inducerē auctoꝛitates ꝓbaꝝ: sed studiosus has cōsiderans ꝑes alias siles in libris philosophoꝝ adinueniet. argūā ergo ꝛ adhuc ꝫ illos rationibus. Data. n. positiōe eoꝝ. destruet ꝓportio ꝛ ordo orbiū: quemadmodū ꝛ auer. nititur ponere in. 12. meta. cō. 44. per totum. 9ña probatur. qm̄ si nulla est resistentia in eis ex pte moti: quilibet motoꝛ posset qōlibet mobile illoꝝ mouere. ꝛ sic ꝙ 9ñs non esset necessariū vnam eaꝝ habere ꝓpꝛium orbem: vt ꝓbꝫ conant oñder e: immo esset a casu ꝛ posset esse ꝓmutatio eoꝝ ad libitum. Adhuc sequitur ꝙ musca posset mouere celū tāta velocitate ꝫta intelligentia mouet orbem: ꝛ si non tāto tpe: 9ñs ē ꝓtra Aris. et auer. 8. phȳ. commen. 78. ꝛ. 79. 9ñam ꝓbo: qm̄ musca applicata orbi est alicuius potētie: ꝛ celū nulliꝰ resistētie: ergo posset mouere: imo i infinitum velociter ageret. ¶ Rursum pōt argui argumēto qō consueuit fieri ab alīs sic. addito vno gradu resistētie modo ipsi celo: adhuc motoꝛ celi mouebit ipsum eque velociter pariter addito. secundo mouebit eque velociter: sicut in ꝓima hoꝛa. sīr addito tertio gradu: quarto simīr ꝛ ītō. ꝛ sic quouscꝫ motum sit auctum in resistentia equali ipsi motoꝛi: ꝛ tūc seqūt ꝙ aliqua potentia mouebit aliqō resistēs tāta resistētia ꝫta est eiꝰ potentia. Nec potes dicere ꝙ aucto ꝓimo ꝛ scō ꝛ tertio ꝛ ſrto gradibus resistētie semper remanebit motꝰ tāte velocitatis: sed qñ ꝓueniet ad eq̄litatē destruetur ꝓportio: qm̄ qualis est ꝓportio toti ad totū: talis ptis ad partē. sicut Aꝛi. mq̄t in ꝓimo de ptibꝰ aīalīū. ꝛ ꝓimo meteoꝛoꝝ. ꝛ ī li. de aīa. scō. Ergo si tota resistētia apta est auferre totū motū. ꝛ ps resistentie ptē motꝰ: vltimo oēs ꝓpones septimi phȳ. destruuntur. quaꝝ ꝓima erat. si aliq̄ potentia mouet aliquā magnitudinē in aliquo tempoꝛe: medietas illiꝰ mouebit medietatem eius in eodem tpe. scā si aliqua potentia mouebit aliquā magnitudinē in aliquo tpe: eadem potentia mouebit: medietatē ī duplo velocius: ꝛ alias ponit q̄ oēs nihil eēnt: ꝛ certum est vt auer. inquit. hmōi ꝓpositiones esse cōes oibꝰ coꝛporibus ꝛ formis: cū hmōi liber ordiat ad octauum sit: vt ptz. Quare opz ꝛ dicere alr ꝙ igitur motoꝛ celi sit alicuius potentie. manifestum est per se. oīs. n. motoꝛ est alicuiꝰ vigoꝛis ꝛ potētie: vt Auer. accepit. 2. ce. cō. 38. ꝛ. 39. Quod etiam motum resistat ei ex dictis ptz. oꝑtet. n. ꝓportionē saluare vlr in oibus motoribꝰ ad sua mobilia ad hoc vt motoꝛ terminatꝰ moueat orbē terminatū: ꝛ ꝙ in maioꝛi magnitudine sit virtuosioꝛ motoꝛ: vt auer. inquit: 12. meta. cō. 44. hec duo sunt fere manifesta per se: sed ꝙ illa resistentia sit positiua vel priuatiua dubitatio est. ꝛ videtur ꝓimo aspectu ꝙ nō debeat eē ꝑuatiua tm̄: qm̄ illa reducitur

UVA. BHSC. IyR_120_2

ad contradictionē.cōtradictio q3 in pūcto ꝓsistit:ꝯre adhuc q̄cūq; motor posset q̄cunq; cor3 mouere.si resistētia tm̄ est ex incōpossitate termino3 oino:ergo op3 vltra priuatiuā resistētiā ponere positiuā.resistētia.n.ꝓuatiua cōis est omni motori:vt motū:vt manifestū ē per se.7 hec non sufficit: qm̄ in vacuo posset esse mot⁹ cōtra eos.4.phys.cō.7.ergo corpus celeste vltra priuatiuā resistentiā addit positiuā.Et illa non est suppositā a forma eius vltra proprīū motorē:qm̄ sicut declaratū est celū neq; graue neq; leue:sed nature est tertie.7 hoc manifestum est per se.Relinquitur ergo q̄ sumatur a corpore natura celi.est.n:celum corp⁹ q̄dā sbale.7 impossē ēvt sumatur a corpore inc̄tum corpus:qm̄ tunc in vacuo posset saluari mot⁹. et maxime ꝑm positionem dicentiū formam corporis de gñe substātie materie coeterne.ergo op3 adhuc ponere resistentiā suppositam penes aliū. inuenimus aūt in celo intelligētiā c̄titatē terminatā 7 qualitates ꝓprias. 7 impossē ē vt intelligentia resistat sibi:vt plene p3:neq; c̄titas vniuersali⁹ erit resistentie cum non sit de principijs actiuis seu passiuis:vt Auerr. i3t in physicis.Adhuc patet celum non resistere resistentia sumpta ab ipsius qualitatibus:cum qualitates ille sint spirituales 7 non agentes:vt sic. ergo si opinio philosophorum vera est:oportet resistētiā sumere a corporea eius natura inc̄tū est q̄nta eētia 7 tertia nā.sicut.n.graue resistit sursum qz graue:7 leue deorsum qz leue:ita celum motori desistet:quia tale corp⁹ talis nature.due ergo sunt ibi resistentie.vna priuatiua q̄ cōis ē oib⁹.alte ra positiua sumpta ab esse actuali corporis celestis in tali specie. dubitatio

¶Sz am biges ita ego possem fingere in vacuo in elementis:quod ipsa forma agit motum vt forma:7 resistit sibi vt in materia.¶Preterea si celum resistit:ergo agit:7 omne agens est forma vel formam habens.Rursum si intelligētia mouet celum:ergo excedit resistentiam celi:ergo potest mouere celum. 7 amplius cum quilibet excessus potentie ad resistentiā sufficiat cāre motum:in eo q̄ talis motus.Amplius argumentū nō est solutū.si enim celum resistit:ergo inclinatur ad oppositū:ergo violēte moueꝝ. Solo.

¶Ad hec dō3.ad primam non est sike:qm̄ materia nō limitat magis ad motū sursum c̄ ad deorsum.7 ita nō pōt eē cā resistētie.oē.n.resistens est in actu terminato et proprio vt dicebam:celum igitur non resistit in eo q̄ corpus:sed in eo q̄ corpus actu separatū a suo motore.cuiusmodi non est in ꝓposito de elementis.¶Ad secundam.q̄ñam negāt oēs.resistere.n.non est agere:sed est actionem ꝓhibere ne agens moueat ea velocitate qua pōt propter ordinē nature:vt diximus.verum est q̄ omne resistēs dz esse actu ens 7 corpus talis nature:vt p3:7 hmōi est celum.est enim actu corp⁹ simplex:vt p3.¶Ad tertiam dicendum q̄ secundū fundamenta ari.in.j.celi.commen.116.op3 dicere vniuersaliter oēm potētiā terminari per maximū q̄ sic.ita q̄ in hoc sic.7 in nullum maius:7 q̄libet minus:sicut auer.inquit.nec q̄libet.excessus suffi3it apud peripatheticos ad motum vnaquecq;.n.res naturalis est terminata ad maximum 7 ad minimū:7 cū excessus sit quedam res naturalis erit terminatus 7 dabit minimus qui sufficit ad mouēdū 7 maxim⁹.Et sophiste litigabunt:7 quidam eoꝝ dicent me cōtradicere famositati ꝓpter ignorantiam meam in dictis modernorū:7 q̄dā ꝓmittent me arguere argumentis demōstratiuis:7 q̄dā eorum dicēt iste fuit pa3 exercitat⁹ i his: q̄quid curabo malueloꝝ latratus:videant equidē q̄nem meam de hoc: et percipiēt demōstrationes 7tra hos confusos modernos:7 plane intentionem arist.7 auer.¶Ad vltimam dico q̄ resistere est duobus modis.vno modo ratione forme contrarie ipsi agenti.alio modo rōne limitatiōis nāe rei mote.dico igitur q̄ celū resistit scdo modo non rōne forme cōtrarie:sed

UVA. BHSC. IyR_120_2

qz natura sua ē limitata ad sic moueri: vel sic. ergo in clinaz ad oppm ꝓa nulla: sed bn seqr: ergo nō ꝓpinat ad tāa velocitatē ꝯta motoz intendit mouere. istū modū resistendi explicat auer. formaliter scdo celi. comm. 63.

Dubita. vbi exponit qualis est operatio siue ꝓtrarietas moti ad motozē: z q̄lis facultas z difficultas in corpib⁹ celestib⁹: z tu vide eū. ¶ Sz dices ex q̄ resistere ē actionē phibere: cur potiꝰ eā ponimꝰ a ꝑte passi z nō agētis. posset. n. fin

Soko. gi q̄ celū appetit moueri velocitate maxīa: sz itelligētia moderat ipz: vt mo ueaz tāta. ¶ Pōt dici q̄ resistere est merito passionis: z qz itelligētia nullo mō patiz: iō ipsi moto potiꝰ ascribēda ꝯta motozi. z sic pz sol. ad ꝓcipale ar gumētū. ¶ Cū absoluta ē qō pbās corpis celestis motū cē cū pena z violē

Nota. tia. supest mō absoluere qōnē pbātē ipz cē nālē. ¶ Jō debes scire q̄ mor celi ē naturalis eo mō quo ꝓcipia eiꝰ sūt nature: ē aūt aia celi nā z mā ce li natura: vt auer. inqt. 1. celi cō. 5. z. 2. me. cō. 16. sz nō nā ꝑm vnuocationē. nullū. n. nomē repiz vnuocū eterno z gnabili: z ꝯto minus rō. ergo si ibi ē cōuenietia erit ꝑm analogiā: sicut auer. inqt in scdo phy. in cō. 3. Pōt ergo dici q̄ quemadmodū aia celi z ipz celū natura dr̄ p analogiā ad naturā q̄ est hic. ita z eius morꝰ naturalis dici pōt naturalitate analogia. z sic ad ar gumētū cōcedo nullū cē motum ꝓpetuū nisi naturalē vnuoca vel analoga naturalitate. Quo aūt hmōi motus sit a natura: tā penes ꝓcipiū acti uū ꝯta penes ꝓcipiū passiuū pz. Jd aūt qō inducebaz hūc. s. motū a volūta te non esse friuolum est. declarauī. i. in tertia huius libri disputatione libe ram voluntatē stare cū necessitate actionis. est enim liberū arbitrium i mo toribus celestibus sicut z in nobis ꝑm comparationē z attributionem. ve rum in illis ꝑm phos cum necessitate est actionis. in nobis aūt cū cōtingē tia. nec ꝓpter hoc cogunt agere corpora celestia. z si necessario agāt: vt se pe in tertia huiꝰ libri parte ꝑpicuū relinqt. Et hs ꝝificabiz corpꝰ celeste esse aiatū mouēs se p se ab intellectu z appetitu: sed q̄ spē aiatiōis sit aia: vtrumq; in eo sint alij gradus animalis ꝯta appetitiuus intellectiuus amo tiuus nondum manifestū hic. verum ex dictis in alijs disputatiōibꝰ: z expe cendis forte in sequenti disputatione notum fiet. Nec expectes a me totū: ego. n. hūc librum velut in trāsitu exponere curaui ad libitum amicoꝝ et meoꝝ scholariū: z ideo bonū est: vt posteriores addant dictis meis: vel

Pō ꝓlo nis ō nūe ro sbaꝝse natarum. minuēda diminuant. semper enim posterior sermo acutior reperitur: vt in pluribus: sicut Auer. inquit. ¶ Superest modo satisfacere questio vltimo scz de multitudine spirituum z intellectualiū substantiarum. voluit itaq; Plato q̄ omniū animaliū in quibus est anima rōnalis tripartita diuisio ē in deos homines z demones. deos aūt corpora celestia habere dicebat de mones aerea: hois terrea. z sic Plato sub substantijs separatis omnino a corpore separatis hos tres ordines substātiarum corporibus cōiunctarum ponebat. Videtur aūt z ipse in Parmenide de vno omnium rerum princi

Pō Lucij Apulei. pio substantiaruz abstractaꝝ numeꝝ equalē ponere numero sensibilium: vt species z formas que idee dr̄ greco nōie. Lucius Apuleius in libr. de deo Socratis q̄ vere sint demones habitantes ac nobiscū conuersantes te statis est. inquit. n. demones sunt gñe aialia: aia passiua: mēte rōnalia: cor pe aerea: tpe eterna. Et Calcidiꝰ i ꝓmeto thymei inqt. demon est aial rōna le imortale: passibile aio: ethereū corpe. Et Varro adeo ꝓcessit q̄ aliq̄d esse

Pō ātiq̄ꝝ phoꝝ. incorporeū nō dubitauit: sed nullū tale quin corpori ꝓprie sit vnitū: adeo q̄ et deū aiam ponit mundi. Qō igit sint spiritales substāe: z multe apud hos manifestū. Alij primi phi de veritate inquirētes solam naturā corporeā cō

Pō aliozꝝ cesserūt adeo q̄ primi phi nihil esse nisi corpora estimabant: ꝓpter qō z aiam ipsam corpus cē dixerūt vt li. de aia. z in metaphysica inquit ari. Alij aūt

UVA. BHSC. IyR_120_2

vnã ſbam ſeparatã tm̃ ꝓceſſerũt: deũ. ſ. reliqua eſſe inalata oĩa: pp qõ Anaxagoras. Clazomenij cũ atheniẽſibus factus eſt reus. & dixit corpora celeſtia inanimata eſſe: & dicens ſolem lapidem eſſe accenſum occiſus eſt ab eis. et hanc opinionem Alg. defenſauit: poſuit enim vnam ſbam ſeparatã ſufficere corporibus celeſtibus: & omnibus pro gubernatione actuũ & motuũ eorum: vt in hac diſputatione viſum eſt. Quod igitur ſba aliqua ſeparata in corporea ſit Anaxa. Clazomenius. Plato athenienſis. ariſto. argyrita affirmant. anaxagoras quidem: quoniã oẽ mouens oĩa imperãs oĩbus vlr ſubſtantia eſt ſeparata. Cum igitur ſit aliqua ſba oĩa mouẽs oĩbus corpibus imperãs vlr eſſe aliquã incorpoream ſubſtãtiã ꝓcedit. Plato vero eſtimauit ante eſſe participãs eẽ neceſſariũ ponere eẽ p ſe & ptĩcipatũ. corpa autẽ ſunt entia participãtia. ergo eẽ participatũ erit incorporeũ: ſeparatãq; ſubſtantiã cõtinẽs. ari. deniq; ex eo q oẽ mouens motu perpetuo: oportet vt ſit ens ſeparatum a materia. Cũ igitur probatũ ſit aliqd eſſe mouẽs motu eterno. & ergo erit declaratum eſſe aliquod ſeparatum a ſba mãli & mã. hi igitur ſunt viri noſtre opinionis: & hmõi breuiter fundamenta. ¶ Cum verificatum eſt ſm ari. plures eẽ ſubſtãtias ſepatas. Supeſt nũc ſtabilire numerũ earũ. inquit igit ari. 12. meta. quare & ſubſtantias & ꝓncipia immobilia & inſenſibilia tot rõnabile eſt eſtimare. neceſſariũ tm̃ dimittat fortiorib⁹ dicere. in quibus verbis ari. vt videtur innuere cõ. 48. illi⁹ partis ſyllogizat in tertia figura in hunc modum. omnes mot⁹ ſunt. 55. aut. 67. motus ſunt tot numero quot ſubſtãtie ſepate mouẽtes. ergo ſbe ſepate mouentes ſunt. 55. aut. 67. in tertia figura. ꝓpõ. d. mot⁹ ſunt. 55. aut. 67. ab ariſt. declarata eſt auctoritate Eudoſi & Calippi. & auer. in cõmento oſtẽdit illud exemplo: & addit dfiam inter antiquos aſtronomos & modernos fui tpis. minor. ſ. d. motus ſunt tot numero quot ſubſtãtie ꝓncipia immobilia: ſenſibilia non probata eſt: ſed poſita tanq; rõnabiliter. i. ꝓfeſſa & famoſa ab Ariſ. Etſi multe inducãt rõnes pbãtes nũq; ſbas ſeparatas. mihi nõ vr alia via fortior hac quã ari. iduxit. hãc eſtimat firmiorẽ. & auer. in cõ. 2 Alb.

Tot ſunt mot⁹ ẽt ſbe ſeparate.

qõ tertia.

Ut igit vr firmitas hui⁹ vie inſtam⁹ ei. prio ꝓpter qd motuũ nũero decet ſtabilire numerũ intelligentiarũ cur nõ nũero luminũ. duo. n. propria ſunt orbi motus & lumen. & hoꝝ qlz ſenſui nro manifeſtus eſt. ergo cur nõ pñt firma rõne confirmari numero luminũ quẽadmodum numero intelligentiarum confirmat Ari. adhuc vna forma. U. g. ignis põt duob⁹ inſtis plures opatiões cãre: vt ſiccitate ericcat: caliditate calefacit: cur & vna potentia vltis. vz. deus non põt diuerſis corporib⁹ cãre diuerſos motus. ergo hmõi via neceſſitatẽ nõ hz. Ampli⁹ vna eſt aĩa in hoie q ẽ ꝓncipiũ vegetandi ſentiẽdi intelligendi & mouẽdi de loco i locũ & appetẽdi q̃ ideo hoc: qr ptinet ſtutes oĩm aĩaꝝ inferioꝝ: ſicut dicit ari. cur mõ vn⁹ motor tm̃ ſit qui ptineat vires oĩm motoꝝ potẽs agere diuerſa: put diuerſas hz ſub ſe partes. Rurſum arguit Auer. in primo celi. cõ. 5. argumẽto fortiſſimo. vel intelligentia motrix exiſtit in moto per ſe & ſimplr: ſic q̃ cõſtituat per motũ: ſicut forma ignis. per materiã: vel ineſt ei. a ꝓprietate nõ intrinſece & per ſe ſm ſe: ſed ſm rem & exiſtere hz eẽ diuerſum a celo. Si ꝓmũ: tũc celũ componit ex materia & forma: quapp cẽt gñabile & corruptibile. Si hz: qõ igit contiget ex diuerſitate motuũ: vt diuerſet natura moti. nõ diuerſatur enim natura moti niſi pp diuerſitatẽ ſue forme. & hoc nõ inuenit niſi in forma exñte p materiã. vide ipſum. eſt ergo virtus qõnis ex diuerſitate motuũ. concludit ari. prio ce. diuerſitatẽ q̃nte eẽntie. non põt hoc fieri niſi iſto ordine ex motu concludendo naturã motoris diuerſam a nã alterius motoris alteri⁹ mot⁹. ex motore nõ põt cõcludi nã moti diuerſa niſi motor

UVA. BHSC. IyR_120_2

det ei spēm ꝛ dñiam essentialē.species ꝛ differētia essentialis sumunt a forma ꝓstituta in esse p materiā.ergo si via arist. valeret. motores celoꝝ essent forme constitute per materiā:ꝛ diuersales:ꝛ hec questio vt auer. inquit est multum difficilis ꝛ laboriosa. ¶Ad intellectū igit demōstrationis Aristo. debes scire ipsam sustētari in duabus ꝓpositionibus principalibꝰ:ꝛ in tertia qua remouetur qō in ea.prima motus sunt. 55. vel. 67. hmōi propōnes supponi hic.ꝛ accipi ab astrologo q̄ p ꝓpria instīa cognouit proprios motus.motus em̄ corpis celestis esse plures accipit astronomus a naturali.ꝓbat em̄ arist. motus celestes esse plures ꝓpter generationē ꝛ corruptiones entiū hic.si em̄ vt inquit in. 2. celi. fit hec gnatio ꝛ corruptio necesse est celum pluribꝰ motibus moueri.ꝛ auer. ostendit istud ibidē cō. 17. ꝛ. 18. sed q̄ motus celestes sint. 55. vel. 67. nō hz ꝓbare:cū id nō possit certificari nisi p instrumēta:vt auer. inquit.ꝛ manifestū est astronomis.ꝛ ad talia nō dz naturalis phs descendere. ¶Scda propositio.motus sunt tot numero quot aie celorum.ꝛ ecōtra.hanc possēs ꝓbare hoc modo.oēs operationes proprie essentiales:quarum vna alteri nō subordinat totaliter diuerse specifice ꝛ vltimate sunt tot numero quot agentia prima ꝛ immediata ꝛ p se. hanc accipit auer. hic. ꝛ. 5. phys. ꝛ est velut suppositio in naturali scientia. hac em̄ destructa vt auer. inquit. nulla esset via probandi formas multiplicariꝛ q̄ corpora terminata habeant formas terminatas:ꝛ vnūquodq̄ est in actu per propriam formam:vt ptz p se.sed motus celestes sunt operationes animarū celoꝝ proprie essentiales:quarū vna alteri nō subordinatur totaliꝛ diuerse specifice ꝛ vltimate.ergo motus celestes sunt tot numero quot forme:quorum sunt motus.ex his sequit in predicta figura q̄ motores celestes sunt. 55. vel. 67. sed ad probandū q̄ tm̄ tot ꝛ nō plures:oportet probare q̄ nō sint motores separati plures nisi mouētes corpora celestia.et hmōi tertia ꝓpositio nō dz probari hic:sed ꝓponi a peripatheticis.ꝛ ego alibi probaui illam.modo aūt sit dictū intm̄. hec igit est demonstratio arist.ꝛ via firma.possunt esse multe alie:sed nō curo. nulla enim est hac firmior. ¶Ad oppositā. Ad primum dicēdū q̄ in luminibus est ordo: qm̄ lux primo ꝛ quasi maxime in sole reperit:propter qō dr sol quasi solus lucēs vt Alber. inquit:qꝛ igit in luminibus est ordo.ideo posset demōstratio debilitari. ¶Ad scm dicendū illas operationes esse partiales vnā totalem ꝓstituētes. s. totā operationē ignis:ideo addidi illā particulā. ¶Ad tertiū dicēdū q̄ ille operatiōes sunt quēadmodū ꝛ forme. sunt em̄ ordinate:qm̄ operatio hois est sola specifica.oēs alie sunt generice. ergo addidi q̄ sint specifice et vltimate. ¶Ad quartum auer. dat duas sol. ego aūt accipio scdam. vbi debes scire q̄ in generabilibus finis ꝛ forma et efficiēs sunt tres cause diuerse tribus causabilibus causantes idē causatū:vt ptz in lib. ꝓpoꝝ:sed quia q̄ sunt in inferioribus disperſa colliguntꝝ in natura supiori. ideo estimādū est q̄ vnamet intelligētia causat orbē in triplici gñe cause: scz agētis finalis ꝛ formalis:nō vt finis et forma sint diuersa ab agētis natura. intelligētia em̄ est ita agēs celū q̄ nō minus est eius forma ꝛ eius finis. sed in his q̄ sunt hic forma esse dr rei cuiꝰ est forma:eo qꝛ illa forma nō est agēs illā rem. ¶Hoc accepto pro cōstanti dicēdū:q̄ diuersitas motus arguit diuersitatē motoꝝ:vt visum est. et diuersitas motoꝝ diuersitatem mobiliū:qm̄ motor in illis est agens forma ꝛ finis.ꝛ ideo specificat illa. Et qm̄ arguit vel est forma ꝓstituta in esse p se:vl forma separata. dico q̄ est forma separata separatione opposita illi ꝓstōni.ꝛ qm̄ dicis. ergo nō specificat celū. rndeo q̄ specificare est dupliciter. vno mō vt ab eo sumit dñia specifica formaliter. et hoc nō. alio mō vt sit agēs et forma ꝛ finis nature a qua sumit

Solutio.

UVA. BHSC. IyR_120_2

differētia specifica: ⁊ hoc sufficit ad ꝓcludēdū illū modū diuersitatis: vt pz. ⁊ ꝓsidera in hac sol'. qm̄ auer. multū obscure loquit: ⁊ magnificauit locum qōnis multū. vide. Qō igit̄ sit genus substātiarū separatarū adhuc numero. 55. vel. 67. tm̄ ⁊ nō plures: manifestū ex his est. ¶ Adhuc oppositū thome dicerē. q̄ si esset verū: ꝓbarem plures esse deos. q̄ si dicat q̄ plures esse deos est impossibile: ⁊ ꝑ hī dicerēt intelligētias esse plures q̄ dicte sint ē impossibile. Utrū ꝙ alia intellectiua sit vna intelligentia. vel non: ⁊ si sic. cui⁹ oppositū erit. ⁊ si nō: vtrū sit spūalis substātia vel nō. ad ꝑs nō determino ꝓm ꝑs: ly fide certū habeo ipsam esse in corpore: ⁊ multiplicari ꝓm numerum corporū: forte ꝓpter rōnē qua Arist. multiplicauit intelligētias: sed immorari nō est ad propositū: sat mihi sit difficultates mouisse locūq̄ mōstrasse. obiecta in principio qōnis leuiter soluētur. motus em̄ celi nō sunt penitus ꝓsimiles motibus aialiū: sed equiuoca analogia. cō ꝓ dicta patet.

¶ Finis decimetertie disputationis.

¶ Quartadecima Alg. disputatio cum ꝑhis ostendit eorum debilitatem et errorem in eo qō putant: q̄ voluntas celorum motoris in mouendo eos fit propter quoddam intentum ab eis desideratum.

¶ DUBIUM PRIMUM.

AIt Alg. dicūt ꝑhi q̄ celū est quoddā aīal obedies ipsi deo gloriosо in suo motu: quilibet aūt motus volūtarius fit sine dubio ꝓpter quoddā intētum. nō em̄ imaginandū est q̄ ab aīali rōnali ꝓcedat q̄ dā act⁹ vel mot⁹ vtilior sibi q̄ si cessaret. Etiā dicūt ꝑhi q̄ celū mouet: vt appropinquet se deo bñ dicto: sed hec appropinquatio nō intelligit mō complacentie sibi deo vel carentie iracūdie: deus enim gloriosus ista non patitur: neq̄ intelligi dz de appropinquatione locali. Illud nāq̄ qō corpus nō est neq̄ corporeū nō dz denoiari ab aliqua locali appropinquatione. Remanet ergo vt sit appropinquatio cuiusdā perfectionis. entis enim quod perfectius est esse: perfectius debet esse et quodlibet esse defectibile est respectu esse diuini: ⁊ in defectu est dare gradus. dicimus tm̄ q̄ angelus propinquior est deo q̄ entia corporea: q̄ intelligētie separate comparabiliores sunt diuine essentie q̄ alia entia: qm̄ em̄ hō induit vestib⁹ pfectionū moraliū: ⁊ scientiaꝝ: dicitur ꝓpinquior deo q̄ alij hoīes. Unde dicitur. qō quemadmodum finis est gradus perfectionis in homine: sic simiter in angelis. Prelibato ergo q̄ dicta appropinquatio tali modo debet intelligi. Dicimus q̄ hec denominatio attribuitur hoī qm̄ in scientijs ⁊ motibus perficitur: ⁊ q̄ remanet in eodem gradu quantum fieri potest. Unde notandū est q̄ ipsius dei ⁊ angelorꝝ perfectio semper remanet presens cum eis: nam nullā habent potentiam: sed quia celorꝝ anime. vz. ipsorꝝ motores quādā habent

UVA. BHSC. IyR_120_2

potētiā: qꝝ ipsoꝝ pfectiões diuidunt ad id qđ est in actu vt̄ figura sphērica. ⁊ hoc est semp pñs: ⁊ ad id qđ est in potētia vt vbi vł dispō locatis: nullū. n. sitū actualr̄ hz. Neq; acq̄rere eos simul ⁊ semel pōt esse. ⁊ qꝝ neq; eos acq̄rere sil̄ ⁊tinue: acq̄rit eos in specie successiue gradatiz. vz. sitū post sitū. vbi post vbi. ⁊ hic est ⁊tinuatio supcelestiū motuū. Patz ergo ex oib⁹ istis qꝝ intētio celoꝝ i corū motu est vt appropinquēt deo gloioso. vz. in eo qꝝ acq̄runt perfectionē eis posse. vñ notādū est qꝝ sequunt ex hoc duo bōa: quoꝝ primū ⁊ pncipale est id qđ acq̄rit p se de sitib⁹ pdictis. 2m vo ⁊ scđa intētio est: id qđ sequtur ex illis motib⁹ 2parationē oim suoꝝ corpoꝝ adinuicē. vz. de spēb⁹ terminatis vel quadratis vł diametralib⁹ vel cōiūctionib⁹ ⁊ diuersitate ipsoꝝ ad terrā q̄ multis pōt fieri modis: ⁊ ab istis dictis cōparationib⁹ influunt celestes virtutes ⁊ benedictiones orbiū in mundū inferioꝝ.

¶ Cū disputauit de celoꝝ aiatiōe: ⁊ cluslt corpa celestia esse aiata ⁊ ea hre multas alas nūero quot mot⁹ pñs erat determinare cām finalē hui⁹ mot⁹ eterni. motus. n. celi est etern⁹ apud eos. ⁊ tā quodāmō date sunt oēs causę eternitatis. s. penes formā ⁊ agēs et mām. Declaratū est em agēs motū celi esse eternū ⁊ separatū. Adhuc corpus celeste esse simplr̄ ⁊ nō 2positū. ergo date sunt due cāe eterni mot⁹. erat ḡ reliquū inducere finē pp quē corpa celestia mouent semp motu eterno: ⁊ regulari: vt arist. ⁊ oēs pipatheticī cōcedūt. Inducit ergo alg. in primis opionē pipatheticoꝝ. ⁊ inqt. dñt phi qđ celū est quoddā aial obediēs deo gloioso in suo motu. quilz sūt motus volūtari⁹ sit ꝓpter quoddā intentū sine dubio. est ergo syllis. oē aial qđ mouet volūtario motu: mouet pp quoddā intētū. sz corp⁹ celeste est qđdā aial mobile motu volūtario. ergo corpus celeste mouet ꝓpter quoddā intentū. maiorē pbat exēplo. d. nō em imaginādū est qꝝ ab aiali rōnali ꝓcedat quidā actus vel motus: nisi ille actus vel mot⁹ esset vtilior sibi ex̄ si cessaret: et p hoc dat intelligere vł em illā. oē aial motu volūtario motū mouet ꝓpter quoddā bonū intētū. ¶ Sed dices ab vna singulari nō dz inferri vna vlis sicut arī. docuit in. ⁊. topi. Rūsum est sepe qꝝ hoc est verū inductiōe demōstratiua. vt auer. inqt. ⁊. phy. cō. 80. ⁊ in. ⁊. priorꝝ. trib⁹. n. existētib⁹ spēbus inductiōis demōstratiua topica ⁊ sophistica. in demōstratiua arguere ex vna singulari est pōe. immo neciū. bñ. n. sequit h. hō risibilis. g oīs: qm̄ hic hō risibilis est p se: ⁊ qđ est p se est de oi ⁊ vle. Ita ⁊ h. hō agit pp finē. ergo ⁊ oē aial. agere. n. ꝓpter finē 2petit p se huic aiali: ergo oi aiali: ⁊ sic arguit alg. bñ. (Etiā dñt phi.) Cū cluslt corp⁹ celeste pp quoddā bonū agere. nūc inducit qđ sit illud 2m pipatheticos: ⁊ inqt. et dñt phi qꝝ celū mouet vt appropinquet se deo bñdicto. est ergo hic positū ōsi vnū fundamentū hñs duas partes. s. qꝝ celū mouet pp quoddā. ⁊ illud est vt appropiquet deo bñdicto. Et hoc fundamētū est quasi ꝓsessum p se. oē. n. aial moueri pp finē est quasi suppō: ⁊ ipm moueri vt deo appropinquet est etiā manifestū p se. vnūqđq; em appetit assimilari ⁊ vicinari summo: vt experiētia docet. Quo fundamēto habito vlteri⁹ ꝓcedit innuēdo speciali⁹ qđ sit iste finis: ⁊ id pp qđ mouetur celū: ⁊ inqt. ⁊ hic appropinquatio nō intellr̄ mō 2placētie ipsi deo. vel mō caritē. i. cuitationis ire: cui⁹ rōnē reddit. d. de⁹. n. gloriosus ista nō patit: neq; intelligi dz de appropinquatione locali: cui⁹ rōnē reddit. d. illud nā eq; qđ corp⁹ nō est. neq; corporeū nō dz denotari a locali appropinquatione. illa igit vicinatio nō pōt esse appropinquatio in volūtate ⁊ 2placen

UVA. BHSC. IyR_120_2

tis del necꝫ locali. remanet ergo ꝙ sit appropinquatio cuiusdã pfectionis. trib⁹ igit exñtib⁹ ꝓpinqtatib⁹ celũ mouet se: vt appropinquet deo in gradu pfectionis. reddit cãm: ꝛ arguit sic. entis. n. qõ pfecti⁹ est esse pfecti⁹ dz esse. est ergo maior. quãto ens est pfecti⁹: tãto esse est deo vicini⁹: sed celum est pfecti⁹ aialib⁹ ḣ. ergo dz esse ei⁹ cẽ pfecti⁹. Et tũc supplẽdũ: sed esse eius ꝙsistit in mouere. ergo ipm celũ mouet se: vt in gradu pfectionis deo vicine tur. ¶Sed dubitat: aliqs põt hnic rõni obijcere. primo dicẽdo ꝙ intelligẽtia nõ est deo impfectior. ergo nõ dz mouere vt deo vicinẽ. Adhuc quelibet intelligẽtia est equalis pfectionis alteri. ergo vna nõ moueret aliter ꝙm altera. has duas remouet. d. ꝛ quodlibet esse sup. participatiũ defectibile est respectu esse diuini. ꝛ p hoc excludit prima obiectio. Adhuc inqt. ꝛ in defectu est dare gradus: ꝛ p hoc excludit scda obiectio. (Dicimus tñ.) Apponit ꝓparationẽ inter intelligẽtias ꝛ hec inferiora. ꝛ inquit. dicim⁹ tñ ꝙ angelus propinquior est deo ꝙm entia corporea: qz intelligẽtie separate comparabiles. i. viciniores sunt diuie essentie ꝙm alia entia sensibilia: ꝛ hoc exẽplo testat. d. qñ em hõ induit vestib⁹ pfectionũ moraliũ: ꝛ scientijs dr propinquior deo ꝙm alij hoies: eo qz vicinior deo. tũc ꝙcludit. d. vñ dicit ꝙ quẽ admodũ finis est gradus pfectionis in hoie. sic simil⁹ in angelis. Repetit ergo qõ dixerat. ꝛ inquit. prelibato ergo ꝙ dicta appropinquatio tali modo debeat intelligi: dicim⁹ ꝙ hec denominatio attribuit homini qñ in scitijs ꝛ moribꝫ perficit: ꝛ ꝙ remaneat in eodẽ gradu quãtũ fieri põt. ¶Sed hic occurrit ambiguitas nõ parua qd. s. sit vltimus finis hois in eo ꝙ homo quẽ alga. appellat hoc in loco vltimũ gradũ: quo hõ appropinquatur deo perfectissima appropinquatione. ¶Dicẽdũ ita ꝙ hois pfectissimũ gradum ꝛ vltimũ statũ felicẽ ꝙsistere in actu sapiẽtiali: ꝛ metaphysico ꝛ in perfectissimo actu metaphysicali q̃ est ꝓpriẽtio prime veritatis. hoc aũt põt multiꝫ mirabiliꝫ declarari. pcessu aristẽ fere in toto lib. et hi. ꝛ illud qõ dz accipi sm peripatheticos pro ꝙstanti est. ꝙ hois postrema pfectio in actuali operatione cõsistit ꝛ nõ in habituali actu. inquit em ari. primo ethico. ca. 1. differt aũt forte nõ parũ in possessione vel in vsu optimũ existere: et in habitu vel opatione. habitũ quidẽ em ꝓtingit nullũ bonũ pficere existẽtẽ: vt puta dormiẽti: ꝛ alr qualiter otioso. opationẽ aũt nõ poꝛe est. operabit em ex necessitate ꝛ dñ opabit. Et hoc ppatet exẽplo etiã d. qu̇ eadmodũ aũt in olimpiadibus nõ optimi ꝛ fortissimi coronant: sed agonizãtes. horum em q̃ vincũtur ita vt eoꝝ qui in vita bonorũ ꝛ optimorũ operãtes recte illustres fiunt. hoc idẽ ꝓbat inductione ibidẽ. cap. 9. ideo ꝙcludit in opere vti ꝙ videt bonũ esse ꝛ bene. vide verba. Amplius cap. 18. inquit. bonus autẽ ꝛ malus nequaꝫ manifesti sm somnũ. vnde dicũt nihil differre sm dimidium vite felices a miseris. ꝛ hoc cõsentit. d. ꝓtingit aũt hoc decẽter. Quies enim est somnus aie sm ꝙ dicit studiosa aut prava. i. est cessatio ab operibus studiosis ꝛ pravis ꝛc. Adhuc poeta inquit. stulte quid est somnus gelide nisi mortis imago. ergo in habitu nõ decens est hominẽ felicẽ ponere sm vltimam perfectionẽ. hoc ergo accepto pro cõstanti vlterius duabus existẽtibus operationibus hominis naturalis. s. vt nutrire ꝛ augmẽtari: ꝛ acq̃sita ex exercitio ꝛ studio. Dico scdo ꝙ homo nõ est in postrema perfectione per naturalẽ operationem. inquit em aristẽ. primo ethi. cap. 9. sic: vivere quidem em cõmune videtur ꝙ plantis. querit aũt ꝓprius. separandũ aũt nutritiuã ꝛ augmẽtatiuam vitã. sequẽs aũt sensitiua vita erit. videtur vero ꝛ hec cõis ꝛ equo bouꝝ ꝛ omni animali. ecce ꝙm plane in hmõi naturalibus operationibus felicẽ statuꝫ ponẽdũ remouet aristẽ. Adhuc. 10. ethi. inquit. ꝙ necꝫ puer necꝫ bos felices esse possunt. Relinquit ergo hominis

Dubitatio.

Quid sõnus.

UVA. BHSC. IyR_120_2

gradum vltimū cōsistere in operatione acquisita. Acquisita aūt opatione adhuc. ente duplici morali circa sensuū tēperantiam ꝓsistente: ꝛ medicinali circa corpora. Altera speculatiua. dico ꝙ vltimus hois finis non in actu practico siue morali siue medicinali ꝓsistit: qm̄ vltimus finis vult esse optimum arist. inquit primo ethi. 8. c. modo nec actus moralis optimū: nec medicinalis. Medicinalis quidē nō: nec moralis: vt arist. ꝓbat ibidem. c. 16. ꝛ 17. qm̄ optimū nō laudandū: sed honorādū: vt arist. inq̄t deridēdo eos qui deū laudāt. dicit em̄ ipsum esse honorādū: ꝛ idē ꝓbat. c. 17. vide. Adhuc primo. c. 7. politice ostēdit practicū ꝛ actiuū nō optimum. inquit em̄ ꝙ quidē igitur vnicuiq; felicitatis adiacet tm̄ quātum quidē virtutis ꝛ prudentie: et eius quod est agere fm̄ has. sic ꝓfessum nobis testante deo vtētibus qui felix quidē est ꝛ beatus: ppter nullū aūt extrinsecoꝝ bonorum: sed ppter seipsum ipse vide. ecce q̄ optime arist. testē ad hoc indurit. Relinquit ergo optimū hois statum in opere intellectus consistere. Amplius triplici ente opere. s. metaphysico mathematico ꝛ physico. dico adhuc ꝙ hois in eo qō homo vltimus status in mathematica cōtemplatione aut physica nō consistit. vt alph. credidit: eo q̄ sicut ens gratia entis: ita speculatio gr̄a speculationis. constat aūt naturalia et mathematicalia gratia metaphysicalium esse. ergo et speculationes ille gratia metaphysice. nō aūt ponunt sapientes felicitatē alterius gr̄a: vt in primo ethi. c. 8. ergo dicēdū vltimum hois statū in actu ꝓsitare metaphysico. hic aūt ꝛ adhuc multiplex perfectissimus et optimus qui circa primū ꝛ optimū: optimū aūt in natura deus. vita vtiq; pfectissima hois ꝛ vltimus gradus eius finis quo vltimo deo vicinatur est ꝓtemplatio primi et optimi entis. hoc arist. post totū in ethicis studiū. ca. 10. decimo ethi. concludit: qm̄ aūt hec oia sapiēti maxime existūt nō immanifestum deo amantissimus: ergo eundē em̄ verissime ꝛ felicissimus: quare ꝛ vtiq; sic erit sapiēs maxime felix. vide totū caput illud. Verum hō duas hz̄ ferme partes: intellectiuā. s. ꝛ corporalē: ꝛ q̄ corporalis adhuc alia huic ꝛ bestijs: et opus eius quo ad corpus aliud ei ꝛ bestijs: operum aūt et optimū ꝛ malum existit: quare et homini adhuc perfectio fm̄ corpus vita optima moralis: licet prima sit potior: ꝛ hoc arist. in toto lib. ethi. conat ostendere. Quis ergo duobus gradibus habitis homini maxime approximat deo. Adhuc deus semper hmōi gradu stat. vt arist. ostendit in. 12. auer. ibidem cō. 38. Nos aūt paruo tempore. tanto tm̄ melius quāto maiori tēpore: vt ari. inquit. primo ethi. c. 9. vna em̄ hyrūdo ver nō facit: nec vna dies. ita vtiq; nec ꝙ beatum ꝛ felicē vna dies nec paucū tempus. Ad hoc ergo vt homo maxime deo assimilet̄ tria sunt necessaria: optima operatio fm̄ virtutes. s. vltimi ꝛ optimi entis. speculatio. et tertio tpis mora: ꝛ q̄ homo est in hmōi dispositione: vt Themi. inquit. in tertio sue paraphrasis de anima est tanq̄ deus quodāmodo oia. est enim tūc homo mathematicalia: metaphysicalia: naturalia et moralia. ergo quodammodo omnia. quodāmodo deus. nihil em̄ deus. nisi omnia: vt Plato inquit in Parmenide. lib. de vno omnium entium principio. ꝛ hoc alga. inquit. dicimus ꝙ hec denominatio. i. vltima vicinitas deo attribuitur: homini q̄ in scientijs quantum ad intellectiuam partē: et moribus quantū ad partē corporis: ꝛ q̄ remaneat in eodem gradu quantū fieri pōt: quantum ad cōditionē requisitā ad illum. hec igitur hois maxima ad deum vicinitas ꝛ vltima et sempiterna vita: vt auer. inquit in prohemio primi ꝛ octaui physi. ꝛ sic patet sol'. ad questionem (Unde notandum.) hoc in loco vult declarare quali modo deo et intelligentijs cōpetit hmōi beatitudo. ꝛ inquit. vnde notandū est ꝙ ipsius dei et angelorum perfectio semper remanet presens cum eis. i. est eis semp.

UVA. BHSC. IyR_120_2

et reddit causam.d.nam nullam habēt potentiā.i.nullam speciem potentie inuenimus in eis:nec ad vbi:nec ad esse.(Sed quia celorum)Reputo q̄ que stionem remoueat.pōt em̄ fingi q̄ in celo nō est q̄tinus motus ⁊ semper:q̄ ille est ad vbi.ergo acquisito vbi vel situ cessabit motus celi. Rñdet ergo ⁊ inquit.sed q̄ celoꝝ sic ꝫ ipsorū motores quandā hñt potentiā:qđ̄ expo nit.d.q̄ ipsorum celorum perfectiones diuidunt ad id qđ̄ est in actu:vt est spherica figura:⁊ hic semp est actu presens ad illud qđ̄ est in potētia: cuius modi est vbi vel dispositio localis.i.situs.celi ergo hz aliquid actu:vt acci dentia permanētia.v.g.figuraz quantitatē:lucē:⁊c.⁊ aliquid in potentia. v.g.vbi situm ⁊ motū.et reddit rationē.d.nullū em̄ situ actualiter habeat. vult dicere in tpe demōstrato.est em̄ ptinue sub alio ⁊ alio situ:vnde sicut instans ptinue est aliud et aliud:et nullū est actu presens:sed tantū in aia: sic apud aut.et alga.ptinue situs celi est alius ⁊ alius:et nullus est in actu demōstrato.(Nec acquirere)Adhuc pōt obiici alga.dicēdo q̄ ꝫ nō possit acquiri aliquis situs demōstratus possunt acquiri oēs insimul ⁊ actu.ergo aliquando motus celi cessabit. hoc remouet.d.nec possibile est acquirere eos simul et semel:⁊ hoc nō pbat:sed tanq̄ cōfessum sensui dimittit:⁊ tunc inquit.⁊ qz nequit eos acquirere simul:acquiret ergo eos cōtinue successi ue fm̄ speciem.vult dicere semper situm habebit:licet nullum vnum nume ro situm habebit:tñ semper habebit speciem situs successiue gradatim.vz. situm post situm.vbi post vbi.⁊ hec est cōtinuatio.i.sempiterna reuolutio supercelestium motuum.Tunc apponit conclusionē totius capituli.d.ptz ergo ex omnibus his q̄ intentio.i.finis celorum in eorum motu est vt ap propinquēt deo glorioso.vz.in eo qđ̄ est possibile acquirere perfectionem illam:vt expositum est.⁊ totum hoc est auic.in nono trac.meta.sue.c.predi cto in alia disputatione.(Unde notandum.) Et qz quis dicere potest motū celi esse superfluum in natura cum illa situz acquisitio nihil sit celo.ideo conatur remouere hoc.d.vnde notanduz est q̄ sequunt ex hoc duo bona.i. q̄ celum moueri duo bona cōtinet:⁊ nobis et nature ordini:quorū primū ⁊ principale est id qđ̄ acquiritur per se de sitibus predictis:est ergo primū bonum acquisitio situum fm̄ speciem:⁊ si non fm̄ numerum. scōm bonum est:⁊ secunda intentione id quod sequitur ex illis motibus comparatione suorum corporum adinuicem.vz.de speciebus terminatis vel quadratis vel diametralibus vel cōiunctionibus etiam diuersitate eorum ad terram que multis pōt fieri modis:⁊ ab istis determinatis cōparationibus influū tur celestes virtutes ⁊ benedictiones orbium in hunc mūdum inferiorem.

Dupler diuersitas in stellis.

(Debes scire q̄ in stellis cōsideramus duplicē diuersitatem.vnam absolute:alteram fm̄ 2parationem:absoluta est illa que sequitur naturas astro rum.v.g.mars a proprietate ⁊ natura influit iras ⁊ bella:mercurius a pro prietate cum omnibus cōcors.sol dās amicitie ⁊ vite:⁊ multa alia q̄ astro nomi dicunt.hmōi enim proprietates sequuntur stellas fm̄ naturas eoꝝ absolutas.altera est ex comparatione eorum inuicem.possunt em̄ astra in quadrata figura situari:⁊ ab eis sic prouenit in nobis alia influentia: quā doq̄ diametrali linea:et tunc prouenit eclypsis ⁊ alie influentie: quando q̄ cōiunguntur:⁊ tunc alius modus influendi versus nos fit: quādoq̄ ap propinquat ad nos:vt quando est in opposito augis:quandoq̄ remouet: vt q̄n est in auge:iterum fm̄ diuersum introituz solis in tropicos diuersos diuersimode nobis appropinquat:⁊ remouetur:⁊ ꝑter eius remotionē ⁊ ꝑpropinquationem fiunt generationes ⁊ corruptiones.ergo scōm bonuz lius motus.s.conseruatio istorum inferiorum que sequitur ex diuersita te situum aspectuū ⁊ ceterarum dispositionum astrorum:⁊ hec est potissi-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ma causa: & melior: vt Aristo. & auer. inquit. quare ergo celū mouetur: & cur motu continuo: & propter quid manifestū apud hos philosophos est mō.

AVERROIS.

DIcimus q̄ id qđ nō nouit pp̄os narrauit sine dubio opinio ipsoꝝ est preter id qđ dixit. s. q̄ celi in eoꝝ motibus requirūt particulares situs: quia infiniti sunt. & id qđ infinitū est nō desiderat neq̄ pōt acquiri ab aliquo. Immo qđ plus est. hec non est opinio pp̄os nisi Auicē. id ergo qđ desiderāt celi in ipsoꝝ motibus apud peripatheticos est motus absolute inquātum motus. pfectio em̄ cuiuslibet viuētis inquātum viuit est motus. Et qñ aliquotiēs aialia nobis presentia quiescūt est sine dubio per accidēs. vz. ratione materie necessitantis. fatiga nāq̄ cōtingit aialibꝫ rōne materie: sed aialia que fatigā non recipiūt debēt absq̄ dubio moueri duz esse habēt. & assimilāt se creatori prout in eis motibꝫ dāt vitā corporibus inferioribus: qđ fit sc̄da intētione iuxta pp̄os opinionē. Si em̄ prima huius motus intentio fuisset pro inferioꝝ vtilitatibus: tunc esset nobilius pro viliori: qđ est falsum: quia celi iuxta omnes sapientes nobiliores corporibus entium sunt: quare non decet q̄ sit pro viliori illo.

¶Auer. vult hoc in loco confirmare id qđ veri dictū est: & repellere id quod mali. & inquit. dicimus nos q̄ id qđ nouit pp̄os narrauit sine dubio opinio ipsoꝝ est. vult dicere q̄ intelligentie moueāt ꝓpter appropinquationē ad deū est opinio aristo. apponit aūt id in quo nō est. & inquit: preter id qđ dixit. s. q̄ celi in eoꝝ motibꝫ requirūt particulares situs: qđ ostendit falsum esse. & cōponit syllogismū. d. q̄ infiniti sunt. & id qđ infinitū est non desideratur: neq̄ pōt acquiri ab aliquo. ergo in prima figura situs non intendūtur a celis: nec acquiri pūt. sc̄do ostendit hāc non esse opinionē pp̄oꝝ. & inquit. immo qđ plus est. hec non est opinio pp̄os nisi Auic. (Id ergo.) Cum ostēdit huius opinionis defectū: ostēdit quo celi desiderāt motū. & inquit. id ergo qđ desiderāt celi in ipsoꝝ motibus apud peripatheticos est motus absolute inquantum motus: & hoc ꝓbat pfectio cuiuslibet viuētis. i. aialis inquātum viuēs. i. aial est motus. Tūc apponitur hec minor: sed celi sunt aialia. ergo pfectio eoꝝ est motus inquātū motus. Tūc fiat iste alius syllogismus: sic. nullū corpus remouetur a sua pfectione p se q̄ sibi naturaliter debet: sed moueri est naturalis pfectio celi. ergo moueri nō dz naturaliter remoueri a celo: ergo celū semp̄ mouet. Dixit p se valde notāter: quod ostēdit. d. & qñ aliquotiēs aialia nobis pūtia quiescūt: est sine dubio accidens: vz. rōne materie necessitātis: fatiga nāq̄ ꝓtingit aialibꝫ rōne materie. ergo aialia q̄ fatigā nō recipiūt debent absq̄ dubio moueri dū esse habēt. & assimilare se creatori prout in suis motibus dant vitā corporibus inferioribꝫ: qđ fit sc̄da intētione iuxta pp̄oꝝ opinionem. & ostendit hoc. d. si em̄ prima huius celi intentio fuisset pro vtilitatibus inferioribus: tunc nobilius esset gratia viliorus prima intentione: qđ falsum est: quia celi iuxta oim opiniones sunt nobiliores omnibus corporibus entiū hic: quare non decet q̄ sit pro viliori illo. Patet ergo hic qualiter celū mouet prima intētione ꝓpter se. vt. s. primo appropinquat. & vt cōseruet in eius perfectione: cū moueri sit perfectio animalis per se: licet per accidens quies sit perfectio animalis se

UVA. BHSC. IyR_120_2

nerabilis.secūdo mouetur ꝓpter nos secūdaria intentione: vt.12.meta. cō.30.2.2.celi.cō.17.2.21.dixit auer.

Sed in his occurrūt qōnes:quarū prima est.an motus zeli sit situalis an localis.scōa est:qz non videt ꝙ celū intendat motū inquantū motum:qm̄ tunc intelligeret in vñ ipsum:ergo scia confusa. Adhuc tūc nō faceret ipsum particularē:qm̄ eo mō facit qūo intendit. Amplius tertia.q. esse pōt.vtrū celū mouetur ꝓpter nos scōa intentione.videt enim ꝙ nullo qm̄ cū non intelligat nos:nec in vñ:nec in particulari.ideo videt ꝙ nō moueatur ꝓpter nos nec primo:nec scōo mō: vt cōstat. Utrū aūt moueat ꝓpter conseruationē:dicetur post in hoc quesito deo duce. ¶Ad primā questi-onē auic.in.9.trac.sue meta.c.3.opinatus est motū celestē esse situalē:z hui⁹ motuū fuit.vt auer.inquit in.4.phy.cō.32.argumētū i secūda figura sic. omne qđ mouetur localiter debet mutare locū ſm totū.sed celū non mutat locū ſm totū.ergo celū non mouetur localiter:z mouetur vt sensu cernit. ergo motu in situ mouebitur. ¶Adhuc arguit auic.vt auer.inquit.cō.45. illius quarti sic.omne illud qđ mutat locū ſm formā:mouetur motu situali: sed corpus celeste mutat locū ſm formā z non ſm materiā:vt aristo.inquit in fine.5.phy.concludit auic.motū celi esse situalē. ¶Amplius pro auic.sa cit sermo alex.inquit em̄ alex.ꝙ orbis stellatus non est in loco per se nec per accidēs:z ꝙ motus celi non est in loco:z qđ non est trāslatio:z certe videtur celū moueri.ideo auicen.ipsum situalē esse ꝓfitetur. ¶Huic opinioni obiecit auer.in.6.physi.cō.85.inquit.declaratū est em̄ ꝙ in predicamento situs non est motus:qz est ad aliquid:z illud qđ est ad aliquid est indiuisibile.est ergo auer.motuū.ad relationem non est motus. situs est relatio. ergo ad sitū non est motus.maior declarat:qm̄ ad nullū indiuisibile ē motus. omnis relatio indiuidualis.ergo ac nullam relationē est motus:z sic patet peccatū auic.Sed multi latinoꝝ auer.obiciunt.primo ꝓbāt in situm esse motū per se:vt auic.inquit.in sua sufficiētia.scōo rōnē auer. retorquēt contra eum. Ad primū instant:omne veniēs in tpe de vna forma in alterā ſm aliquod predicamentū illud mouetur motu ad illud predicamētum.sedens ꝙ paulatim surgit:venit in tpe de vna forma in alterā in predicamēto situs:qz de sedere ad stare que forme diuerse sunt in gñe situs. ergo sedēs z post stās mouetur motu situs.adhuc omne hīs contrariū natū recipi in subiecto ente actu potest motu acquiri:sed situs hz contrariū nat⁹ recipi in ente actu.situs ergo pōt motu acquiri.maior est auer.manifeste in lib.de substantia orbis.minor pz.situs em̄ differentie sunt sursum deorsum: dextrum sinistrum:ante z retro:que sunt differentie cōtrarie z in subiecto ente actu susceptibiles.amplius ois exitus de potētia ad actū mot⁹: vt arist. inquit.Sed variatio de situ in situ exitus est de potētia in actū.ergo mot⁹. his argumentis auic.syllogizat motum in predicamēto situs. sermo ergo auer.dubius. ¶Ad scōm instamus.videtur enim auer. peccare in minori: assumit em̄ situm esse ad aliquid.hoc videtur vel contra ipsum vel falsum: qm̄ aut intendit situm esse relationem de predicamento relationis:aut intendit situm esse respectū extrinsecus aduenientē:si quidē intendit situ esse in predicamento relationis.minor falsa.situs em̄ diuersum est predicamentum a relatione.sunt enim ꝓsentata impermixta:vt famosum est in posteriorib⁹:Si ꝙ intēdit ipsum esse respectū extrinsecus aduenientem:tunc retorqueo syllogismū:z addo maiori istā minorē.sed vbi est respectus extrinsecus aduenies:ergo ad vbi non est motus. Magnus alber.in.5.phys. resistit auic.tribus rōnibus:quarū duas sumit ex vbis auer.attamē earū vis vna est:z ego accepi illas in vnū dū formaui rōnē auer. ¶Scōa ratio ergo

ꝓ tria ꝓcto

ꝓ auicē.

Contra.

ꝓ latino rū ꝙ auer.

ꝓ alber.

UVA. BHSC. IyR_120_2

demõstratiua:vt inq̃t est:si motus est in situ.v.g.motus Socra.de stare in sedere:vel ecõtra:cõstat q̃ ille mot⁹ est localis:ergo ille motus est in duob⁹ p̃dicamẽtis:aut ergo eque principaliter:aut vnius per se ⁊ alterius per accidens:si nõ pot esse eq̃ principaliter:q̃ sic vnũ eq̃ principal⁹ esset ad duo que sunt ghe dria.si aũt esset vnius p se:⁊ alterius mediãte illo.tũc aut erit loci per se:⁊ situs p locũ:⁊ tũc nõ erit in p̃dicamẽto situs nisi per accẽs:aut ecõuerso:situs per se:⁊ loci p situ:tũc loci mutatio nõ esset inibi:nisi per accẽs. ⁊ inq̃t alber.tñ res subtilis est hec ⁊ magna indigens consideratione. ¶Uidetur aũt mihi q̃ hmõi Alber.rõ nihil sit cũ reuerẽtia:quẽadmodũ em̃ generatio ignis fm Auer.sunt duo motus fm rẽ diuersi a principio:vlq̃ in fine successiui ⁊ cõtinui:vt inquit.in.3.celi.cõ.67.sic forte dicet quispiã localiter motũ duplici motu moueri.s.situali ⁊ locali:qm̃ in duas formas diuersas:multiplicatur aũt motus fm numerũ terminorum.vt auer.inquit in.5. phy.cõ.9.Adhuc sicut in rarefactione sunt duo motus.s.alteratio terminata in raritatẽ ⁊ loci mutatio terminata in locũ q̃ sunt simul a principio vsq̃ in finẽ.⁊ sic esset possibile credi in motu locali esse.s.per mixtionẽ duoꝝ motuũ ghe diuersoꝝ.Aliq̃n autem purus esset possibilis:vt in corpore simplici celesti.est em̃ minimũ participãs de rõne motus.ideo motu situali decenter mouetur.vt auic.inquit.quod ergo accepit alber.qñ inquit.si mouetur Socrates de stare in sedere:constat q̃ ille motus est localis:ergo ille vnus motus est in duobus predicamentis:falsum est:⁊ deceptus fuit ille vir.qñ credidit ipse motum illum esse vnum simplicem motum fm auic.⁊ iam tibi manifestum est quomodo decipitur palam in hoc. ¶Et vtinam scirem huius questionis veritatem:dicam tamen fm posse id quod credo:licet aduersantibus parum aut nihil inueni.Debes ergo scire q̃ in motu locali est considerare duplicem terminum scilicet absolutum ⁊ respectiuum.sicut em̃ quando generatur filius duplex est terminus.vnus per se:vt substantia ci⁹. alter per accidens:vt habitudo ad patrem que filiatio dicitur.sic in motu locali duos considero terminos scilicet vbi acquisitum ⁊ habitudinem loci ad locum.primus terminus vocatur absolutus.secundus est respectus quidam locati ad locum seu vbi. ¶Secundo debes scire q̃ vbi ⁊ locus fm Auerro.idem sunt in subiecto.differunt tamen in ratione.dicitur enim locus prout circuit corpus:⁊ sic vt superficies:quedam dicitur vbi prout per motũ acquiritur:⁊ in hoc patet error eorum:qui ponunt locum de predicamẽto quãtitatis:tũc em̃ nõ esset ad quatuor predicamenta motus.locus ergo est de p̃dicamẽto quãtitatis vt est superficies:vt vero per motũ acq̃rit in p̃dicamẽto vbi est:nec remotũ est vnũ p̃dicamẽtũ esse idẽ subiecto alicui speciei alterius p̃dicamẽti:vt forte est de q̃li cũ tpe.lz differt diffinitione:vt pz.⁊ cũ hoc sit ita.patet vbi esse formã absolutã:quẽadmodum ⁊ locus est extensum per corpus:⁊ successiue acquisibilem:quemadmodũ locus tãtũ superaddit ipsi loco respectũ rationis.s.esse terminũ motus. ¶This habitus patet ratio Auer.Ad nullam relationẽ atq̃ respectũ siue de predicamẽto ad aliq̃d siue extrinsecus aduenientẽ est motus:qm̃ q̃lz respectus cuiuscũq̃ generis cõsistit in aliquo esse indiuiduali ⁊ simplici:vt auer.inquit.modo minor erit:sed situs est respectus siue relo siue extrinsecus aduenies nõ curo.cãtur.n.sit⁹ ex acq̃sitione loci:qm̃ em̃ acq̃ritur locus relinquitur habitudo q̃dã locati ad locũ:q̃ situs est:q̃ habitudo nõ est vbi.vbi em̃ fm ipsuz est essentialiter locus:vt dictũ est:ergo in prima figura ad situ nõ est motus:q̃ aũt fingebat vbi esse respectũ extrinsecũ frivolũ est.non enim respectus extrinsecus:neq̃ intrinsecus aduenies esse dz.non em̃ illa sex principia respectus sunt extrinsecus aduenientes:vt plebs reputat.bene ergo inq̃t Auer.in

Impugnatio.

Oppia.

Ubi⁹ loc⁹ vtrũ sit bo locali duos consi fins tñ rõ cati

UVA. BHSC. IyR_120_2

6.phy.cō.85.Aui.fo qz nō distinxit alietatē:q̄ est in loco p se ab ea:que est p accidēs.s.alietatē q̄ est fm subiectūinon fm formā:z cōcessit sphērā moueri:coactus est appellare motū sphere:motū in situ.vult dicere quia Auicē. nō fecit diffinitionē inter terminū per se:z terminū per accidēs:credidit celum moueri in situ.vñ nititur sanare egritudinē p mains egrū:z tandē vult q̄ motus per accidens est de vna positione in alterā.vide eum. ¶Tunc ad motiua auic.patet sol.minor em primi falsa est:qm declaratū est celum totum mutare locū fm formā.non autem fm materiam. Iterum maior primi falsa est:nisi intelligat per accidēs:vt dictū est.per se vero est localis:per accidens situalis:vt ostendit. ¶Ad obiecta contra auer.dicerem. Ad primam q̄ maior debet limitari per ly per se.modo sic falsa est.non em veniēs de sedere ad stare per se venit de situ in situ:sed per accidens:vt visum est. ¶Ad secūdum minor falsa est. sursum enim z deorsum ꝛc.sunt differētie loci p se.situs fo p accidēs fm auer.in.3.phy.z sic potius in locū q̄z in situm debet motus esse. ¶Ad tertiū debet maior intelligi cum ly per se sit.minor falsa est.non enim variatio situs exitus est per se de potentia in actum fm predicamētum situs:vt constat:z sic patet sol.ad argumenta contra Auer. ¶Qō aūt inducebatur cōtra rōnē Auer.nihil est:vt ptz.auer.em sustentat in trib⁹.primo q̄ vbi z locus sint vnares absoluta:qō proprie est predicamentū vbi:vt visum est.Scdo q̄ situs relatio vel respectus est oino ꝓpter quos ad ipsius loci acquisitionē:inter locū z locatū:vt visum est:z non sit vbi z vulgus reputat.Tertio q̄ omnis motus est ad rem absolutam per se z primo. his enim tribus concessis rō auer.nullam patitur instantiā:z sic est simplr demonstratiua.sunt vero hec tria exercitatis quasi per se nota.non em in naturali petēda est certitudo demōstrationis:quēadmodum in mathematica.demōstrationes.n.nāles fm plm sunt ex suppōnib⁹ famosis: demōstrationes aūt relinquātur fortiorib⁹:vt arist.inqt. Hec panca sunt q̄ colligere potui q̄ si non vera sint dabūt vobis occasionē inquirēdi verū in hoc.

Solutio ad motū Auic.

Sol'o cōtra auer.

Scda qō. pō auicē.

Superest modo dicere de scda qōne ad quā auic.inquit in eodem tractatu.9.c.eodem.3.opinans q̄ corpus celeste mouet se voluntatem z cognitionem:z quia voluntas seu appetitus sequitur cognitionem:sicut vmbra corpus:vt auer.inquit in.12.meta. commen.39. iō opinatus est ipse in celo esse cōprehēsionē imaginatiuā:q̄ sensatio est interior:z voluntatē particularē qua vult motum particularem:z sic estimat in corpore celesti de virtutibus aīe esse imaginatiuā seu phantasiā seu voluntatē illi correspondentē:amplius intellectū abstractum z voluntatē illi correspondentem etiam vt patet ab eo:z sic voluit celum esse aial vere propter sensum phantasie cōpositū ex materia z forma:sicut aial hic eternum: tamē a motore separato:z tu vide eum per totum illum locum. ¶Mouit autē aui.vt ibidē dicit:qz ois effectus nouus ab agente per cognitionē procedens eget causa noua:que cōtinue innouetur in sua cognitione:ſz declarauit ipse motū celi esse effectū nouū:iō a voluntate noua ꝓpter cognitionē innouatā ꝓcedet:z hmōi nō est nisi imaginatio. Amplius ois opatio particularis ꝓcedēs ab agēte p cognitionē fit a virtute sensitiua:intellectus em vniuersaliū est:ſz motus est opatio particularis ꝓcedēs ab intelligentia cognoscente:ergo z ab ipsius imaginatione trāsmutabili ꝓcedet.aīa ergo celi est aīa imaginatiua habēs sensum phātasie z desiderū non concupiscētie z ire:sed boni simplr vt inquit. Huic opinioni obiecit auer.in scdo ce. cō.37.inquit em:z in hoc errauit auicē.cum putauerit q̄ corpora celestia habeant phantasiam. Arguit contra hoc.d.haberent enim instrumētū sensus.z si haberent instrumētū sensus esse eis ꝓp salutē:z si ꝓpter salutē pos-

Cōtra pō nē Auic.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sent eis accidere occasiones: ꝛ propter hanc rationem remouet peccatum Ari. ꝛ hmõi tres ꝓne: vt als hic exposui manifeste sunt. phantasia enim motus factus a sensu ꝑm actũ est: vt Ari. inq̃t, in lib. de aĩa. ergo si celũ haberet phantasiã: tũc haberet sensum externũ: ꝛ numerus sensuũ externoꝝ est ꝑm numerũ organoꝝ ergo haberet organa plura vel vnũ: ꝛ sic patet prima ꝓna. scda adhuc cõstat. sensus em̃ nõ datur aĩali nisi ꝓpter salutẽ: vt. s. discernat nociuũ ab vtili: vel per tactũ: vt in aĩalibus imperfectis. vel p alios: vt in hoĩe: ergo hmõi sensus dati essent ei pp salutem: tunc sequitur vltima. s. qõ ꝑnt accidere occasiones. cui em̃ põt accidere salus ꝛ occasio poterit accidere. ꝛ hoc patet in omnibus: quare si salus inest celo ꝓpter sensum: ergo ꝛ occasio ꝛ fractura cũi vel aliquis casus corruptiuus poterit ipsum incurrere. Et hoc est impossibile. est. n. celũ in sui natura sempiternum. ꝛ iam dixi de hoc als hic: nũc in typo repetere bonum est. Hanc rationem ꝛ ari. tetigit in his q̃ de plantis. inq̃t em̃. dicimus ergo q̃ vite coeue est sensus: quia sensus facit discretionẽ inter mortẽ ꝛ vitã: ꝛ celum qz hz regimen nobilius et dignius nostro regimine elongatũ est ab his: est ergo vis rationis ari. celo nõ potest accidere occasio: ergo nõ hz sensum. hmõi enim cõsequentia tenet eodẽ: sicut ꝛ illa auer. amplius arguit ari. in tertio de aĩa. inquit enim sensum aũt nõ necesse in oibus viuẽtibus: neq; .n. quorũcũq; corpus simplex cõtingit habere tactũ: neq; sine hoc possibile est esse nullum animal. est ꝑns rõ nõ oẽ viuẽs hz sensum tactus: ergo nõ oẽ viuũ hz sensum. modo cõstat celũ cũ sit corpus simplex nõ habere tactũ: ergo nõ hz sensum. amplius secũdã tangit rõnẽ. d. neq; q̃cũq; nõ suscepti ua spẽrũ sine mã: est ꝛ ergo scda rõ: oẽ ꝑns sensum suscipit spẽs sine mã: ꝛ corpus celeste nõ suscipit species sine materia: vt ꝓz per se: ergo celum nõ hz sensum. Ubi auer. in cõmẽ. illius partis. s. 60. ait ꝛ innuit corpora celestia. illa. m. q: nõ sunt generabilia: neq; corruptibilia si haberent sensuz: tũc nã agere ociose: quẽadmodũ si ista mobilia generabilia ꝛ corruptibilia nõ haberent sensum: tunc natura ageret ociose. vult dicere q̃ dando sensum celo natura agit ociose ꝛ amouendo sensum a corporibus generabilibus natura ageret ociose. ibi quidez dando superflue. hic vero agẽdi diminute: ergo omnino ociose ageret. amplius dicit Themistius in. c. 71. inquit. ex his constat animantẽ naturãq; tragq; sui parte extrema sine sensu exigere. extremas partes naturam celi ꝛ plantas accipimus q̃q̃ alia rõne celum alia plantis sensus negati. plantis qz ꝓpter ignobilitatez crassamento nature partem hanc promerentibus necessere potuerũt. celo: qz eminentioꝛe ordine dignationeq; habebatur q̃q̃ vt ad hunc vsum descẽderet: iam in eo sensus vtriq; generi superuacaneus videbitur: q̃ neutrũ passione foras accersita conquisitiue indigebat. plãte: quia proximum vt dixi atq; obuiam sortiretur: celum quia nullo modo pasci necesse haberet. Ecce quo Themistius pulchra ratione celum sensu carere ostendit. Rursus obiicit ꝛ auer. secundo celi. commen. 61. inquit enim. demonstratio aũt simpliciter in hac scientia fundata est super ꝓpositiones acceptas ex scientia naturali ꝛ diuinali. declaratum est enim in physicis q̃ motor corporum celestium nõ est in materia. ꝛ declaratum est in lib. de aĩa. q̃ illud quod est huiusmodi est intellectus. Est ergo demonstratio: vt dicit. omnis forma separata a materia est intellectus omnis motor celi est forma liberata a mã ergo est intellectus. nõ ergo est imaginatiua: vt auic. tradit. Qõ aũt inquit voluntatẽ celi esse variabilẽ est purus error ꝛ contradicit omnibus peripatheticis. vt Theophrasto Porphyrio auerroi ꝛ Themistio: vt albertus inquit in cõmẽ. de causis. ꝓpter quod Mesaalach inquit q̃ motus celi est motus sapientis in eo q̃ sapiens est: eo quia sapientis est vno modo agere et

semper ꝛ

UVA. BHSC. IyR_120_2

semper ⁊ nō per incōstantiā aliqñ agere ⁊ aliqñ nō: vel sic cū alr agere. tali
em̄ modo agit q̄ per diuersa disponitur. ¶ Superest modo soluere motiua
gui. ad primū Joā. inquit. q̄ ly motus celi sit nouus ſm partes. est tñ sempi
ternus ſm totū: ſic ad formā argumēti maior est vera de effectu nou ovtro
q̄ mō: cuiusmodi nō est in ꝓpoſito. ¶ Ad scōm rñdit ipse in lib. de substātia
orbis. q̄ nō opz vt intelligētia intelligat motū particularē: intēdit. n vt in-
quit motū vlem per se: ſz qz nō pñt pduci mot⁹ particulares nisi innouen-
tur: ideo per accūs intēdit illos ptculares amplius alr inqt. q̄ intelligētia
intelligit vlem motū p se primo: ſz singularē motū per lineā reflexā. ¶ Sz
hic bonus homo peccat in tribus. Primo qz motus nō pōt innouari ſm ꝑ-
tes quin innouetur ſm totū: vt dictū est in aliis disputationibus. totus em̄
motus nihil aliud est cū omnes sue partes. ampli⁹ peccat in prima solutio-
ne ad scōm: qm̄ tunc cognitio intelligētie esset cōfusa ⁊ in potētia: vt auer.
arguit. 12. met. cō. 51. ꝙnam ꝓbo: qm̄ ois cognitio rei in vñ est cognitio con
fusa ⁊ in potētia: vt dicit cō. 14. illius. 12. ⁊ in scō meta. cō. 13. Ergo cogni-
tio intelligētiarū esset in potētia: sicut nostra cognitio. Tertio peccat in ter
tio. ait em̄ intelligētiā cognoscere singulare per lineā reflexā. certe iste ho-
mo deberet vereccūdari. auer. em̄ quē ipse tanq̄ deum tenet in tertio de aia.
cō. 9. ⁊. 10. nunq̄ sciuit assignare aliū modū quo intellectus cōprehēdit sin
gulare nisi mediāte sensu: vt patet ibidē. Alij vero latini per cōuersionē ad
phāsma: cum igitur celum careat sensu ⁊ phantasia: vt pauloante cōclu-
simus: ideo ⁊ in hoc errauit Joan. Ideo dixus alber. in. 11. sue sapiētie. mul
to subtilius dixit: ⁊ plus ad mentē auer. ad hmōi argumēta. ait em̄ q̄ intel-
lectus actiuus est duplex. vnus q̄dē per accidēs. alius per se ⁊ per eius eēn
tiā. intellectus actiuus per accidēs est intellectus noster q̄ extēsione sit pra
ticus: vt ari. inqt. in lib. de aia. nō em̄ agit nisi per formā artis acceptā vel
inuentā. actiuus per se ⁊ per essentiā est intellectus intelligētiarū. agit enim
per suā essentiā: vnde quēadmodū virtus formatiua in semine agit per suā
essentiā in materiam quā ambit per spūm sine imaginatione aliqua. ita di-
cimus q̄ intelligētia agit absq̄ imaginatione aliqua in ipsum celū motū: ⁊
sic illa actio cōsequitur intelligētiā: eo modo quo operatio naturalis sequi
tur naturam: ⁊ non q̄o operatio nostra sequitur ꝓhoresim: vt credit aut.
¶ Sz ꝺices. vel intelligit motū vel nō. ꝺico q̄ intelligit motū nō extra se: ſz
intelligēdo se: qz intelligēdo cām mot⁹ intelligit quodāmodo motū: vñ in-
telligit motū: nec scientia particulari nec vniuersali: ſz scientia q̄ est cā mo
tus vt ꝺixim⁹ supra. ⁊ per hec pz ſol. ad argumēta in principio q̄sti facta.

Circa tertiā q̄nē diu laborauī. videtur. n. mihi ouri difficultas exduo
bus. primo ex parte gubernantis. scōo ex parte corporis celestis
Ex parte gubernantis quidē: qm̄ ois gubernator q̄ primo ⁊ per se est ꝓpter
se: scōario pp gubernata: eo innuitu nosci gubernata: quo ea gubernat: vt
manifestū est per se. Modo declaratū est deos curā nō habere de his: eo mo
do quo cadūt sub gubernatione ipsa: ⁊ inde sequitur q̄ secūdaria nec prima
ria intēctione aia celi pp nos moueat. Ex pte corporis vero celestis: qm̄, plu
ribus rōnibus videtur illa nō agere in nos: qm̄ si agerēt esset vt alga. inqt.
⁊ oēs astronomi q̄. ſ. agūt. put cōiungūt in triplicitate aspectu trino: prout
intrant domos vel oppoſita domoꝝ: vt sunt in dignitate ⁊c. q̄ ab astrono-
mis ponunt. Qō aūt hoc mō nō agāt diuersa oñdit: qz vel mutāt nās ꝓp mu
tationē loci situs domus triplicitatis ⁊c. vel non. Sic ꝺē nō mutāt nās: nec
etiā actiones mutabūt. inqt. em̄ auer. tertio celi. cōmē. 72. sic. ⁊ est regula a
cāis quaꝝ nā est eadē: ⁊ nō differūt nisi ſm magis ⁊ minus non sequit nisi
nā vna diuersa ſm magis ⁊ minus: ⁊ hoc pōt ꝓbari demōstratiue: vt tā ꝓba

Pō. Joā.

Errorios

Pō albti.

Tertiaq̄

UVA. BHSC. IyR_120_2

ta in fine prime disputationis tetigi. Si vero mutāt naturas: vt quidā inquirūt astrologi hoc mirabilius videbit: & multo plus detestabile. qō Plotinus in secūda Eneade in. 3. li. c. primo. ostēdit: qm̄ in rebus terrenis q̄ mutabilissime sunt ex sola motū mutatione locoꝝ: atq; intuendi diuersitate: nulla prorsus accidit variatio nature: cp̄to minus in rebus stabilissimis: quales sunt res celestes. Adhuc vt auer. inquit in quinto phȳsici auditus. commen. 14. & 8. phȳsi. commen. 59. vna ꝓpositio est q̄ res mota in rebus que mouentur motibus oppositis est eadem. U. g. qm̄ id quod mouetur in loco idē est cū illo qō quiescit. & per hoc vult ipse in. 8. hunc modum oībus alijs esse perfectiorē: qz nō mutat rei ſbam: & ideo cōuenientissimus eterno corpori. amplius in primo ce. cōm̄. 22. ait. & ligamentū istius corporis cum ente eterno nō corporeo necessarium est: vt sit corpus ingenerabile & incorruptibile: qō nunq̄ in sua ſubstātia trāsmutat nisi tm̄ in loco: ita q̄ ipso trāsmutato semper in loco remanēte substantia nō cessat agere alias mutationes predictas in corporibus: que sunt sub ipso: & etiā nō cessat generare recipiētia ista. Ecce qō celum propter mutationē loci aspectus dignitatis: & aliarum dispositionum non ipsius naturam & substantiam mutat: qō & ipse. 8. phȳ. in calce. 15. cōmen. etiā aperte protulit vide. Rursus porphyrius in q̄stionibus ad anebonem cheremonis ait. incertum esse. si qui em̄ negentiqz posta celestia viuere coguntur decire eorum corporales naturas non aliter apud nos agere q̄ elemētorum ministerio. idcirco solas qualitates corporeas afferēt. vltra vero minime. ¶ Preterea sicut Plotinus testatus est: mercurius quadā dispositione positus cā nō videtur sapiētie natiꝝ huius rationē inq̄t: qm̄ qō nō facit aiam: nec illius accidētia cōsentaneū est legisse. inquit tū mercurū: vt sic positū nobis esse signū sapientie nati. indicabit. em̄ corporis tēperātiā ad obsequiū scientie ordinatā. ¶ Preterea instant platonici: qm̄ corporis celestis natura est vnigenea vniformiter diuina optima diuino numini q̄ proxima: ergo planeta in quacūq; parte fuerit non poterit operationem: nec naturā mutare: vt alr influat tūc q̄ antea: & vt alter maleficet: tūc q̄ prius. Deinde substātia potēs agere in quocūq; pūcto fuerit sui status non variatur per remotionē aut appropinquationem ad ea in quibus agit: vt manifestū est per se. modo planeta est potens agere cōpliter in quolibet pūcto terre: ergo vbicūq; fuerit habebit equalē potentiam & sic nō variabitur nec in actione: nec in natura. Adhuc si planeta varia ageret: prout est in angulo: & put declinat ab angulo: tunc eodē tēpore diuersa ageret: quod absurdū dictū cēsent platonici. cōsequētiā. pbāt: qm̄ eodem tpe nobis est angularis alijs nationib⁹ declinās. atq; ecōuerso: ergo diuersas eodē tpe naturas vel actiones haberet. Itē cp̄to signū est diutius supra nos tāto fortius & absolutius agere dz in nos: cꝫ signū duodecimū diutius supra nos existit q̄ ascendēs. s. angularis pticula: ergo magis in nos agit q̄ ascendēs cōtra eos. Rursus corpora celestia nō vūr multiplicare hic inferius nisi calorē & humorē: & nō frigus: neq; siccuz: qm̄ corpora celestia sunt cāe vite. modo vita cōsistit in calido & humido: vt aristo. inq̄t in lib. de morte & vita. Adhuc corpora celestia oia sunt vnius speciei: vt Auer. inquit. in. 2. ce. cō. 49. ergo vel oia frigefacūt vel nulla: quod enim competit per se vni indiuiduo alicuius speciei cōpetit cuilibet. per se enim & de omni infert: vt
pō Arist. in posterioribus dictū est. hec igitur sunt illa duo. s. ex parte intelligentie & ex parte celestis corporis: que mihi corpora celestia agere in nobis confitetur. ¶ Pro altera parte sententia extat virorū illustrium rationesq; non mi nores his: virorum quidem in primis ari. qui in secūdo perigeneseos planē inq̄t. q̄ propter motū solis in obliquo circulo fiunt generationes & cor

UVA. BHSC. IyR_120_2

ruptiones hic infra: quam propõnem Auer. in cõ. 56. illius exposuit. vt de. Amplius Auer. ibidem cõ. 58. inqt q ppter diuersitatem causę agẽtẽ in vltimo fit diuersitas rerum hic: vt diuersitas operationis solis propter cõgregationem ꝛ segregationẽ planetarum cum eo. ¶ Preterea ꝛ ibidem assignans cãm finalem generationis istorum. inqt. qõ. n. in oibus inquim⁹ qõ melius desiderare naturã semper melꝰ aũt ee ꝯ nõ ee: quot ee aũt modis dicimus in aliꝭ dictũ est. hoc aũt in omnibꝰ impoſe existere ppter lõge a principio distare. reliquo mõ. compleuit eẽ deus faciens ꝑtinuã gnationẽ: ita. n. maxime continuabitur esse: qz prime est substantie fieri semper p generationem. huiꝰ aũt cã: vt dictum est multotiẽs in circuitu allatio sola cõtinua. vbi auer. com. 59. hoc pulchre exponit. vide. Amplꝰ ari. secundo ce. in illo ter. qm aũt non est contrarius motus. assignat cãm quare corpꝰ cele ſte pluribus motibꝰ mouetur. vbi auer. in cõ. 17. illius partis inquit. vult perscrutari hic de causa finali qua celum habet plures motus: ꝛ vult dare causam ex eis que hic apparent. apparet enim q propoꝛtio eorum que sũt hic ad corpora celestia est sicut propoꝛtio facti ad faciens ꝛ qz factum est de operationibus facientis: sicut finis incepit dare causaz multitudinis eorum ex factis hic. Et in fine huius capitis inquit quodammodo recapitulando: nunc autem tantum manifestum est propter quam causam plą sunt circularia corpora: qz necesse gnationẽ esse. vbi auer. cõ. 21. illius prie vult ari. vsum esse circulo in demonstrãdo. arguit enim motuum multitudinez ex generatione ꝛ corruptione hic ꝛ post ex multitudine motuuz arguit generationem ꝛ corruptionem. adhuc ari. 12. meta. hoc idẽ confirmauit. vbi auer. in cõ. illius partis. ſ. 34. inquit. ꝛ si hic fuerint due actiones cõtrarie: vt generatio ꝛ corruptio eterne. ꝛ ꝑm reciꝓcationẽ oporteret vt illud circulare quod facit has duas actiones contrarias moueatur duobus motibus oppositis aut pluribus in loco: sicut est de. 7. planetis ꝛ plus: quod apparet de actionibus ipsorum est sol. ꝛ ideo antiqui vocabant istum dñm vite: ecce ꝯ plane ari. ꝛ auer. illud consentiunt. Rursus auer. ibidez cõ. 44. inquit dispositio in iuuamẽto corporum celestium adinuicẽ in credo entia que sunt hic ꝛ conseruando ea ẽ sicut dispositio regentium bonoꝝ q iunant se adinuicem in regendo bonam ciuitatez. vult dicere quẽadmodũ sunt patritij Uenetiarum: vt per totum mundum constat: ecce ꝯ plane illud ibi concedit. ¶ Preterea Aristote. in lib. de proprietatibus elementoꝝ inquit. Democritus autem ꝛ plato: se cte amboꝝ: et qui locuti sunt sermonibus vtriusq; inquiunt. quod ꝓpꝰ frigus est radix: ꝛ quod caliditas generata est accidentalis intrans superficiem. ꝛ signum illius est: cum sol declinat a nobis in orbe suo decliui ad ꝓtem dextram meridiei accidit super nos superfluum: ꝛ similiter longiqua a zenit capitis motus ad latus polorum septẽtrionalium inueniũtur frigora ꝛc. ꝛ ari. in fine illius sermonis cõmẽdat eos. d. dico aũt: qõ ipsi bene putauerunt in illo ꝛc. ecce quomodo corpora celestia agũt in his q̃ sũt hic. ¶ Adhuc ari. s. in lib. de mundo: qui ꝛ de mirabilibus mũdi etiã ab aliꝭ inscribitur cap. 9. tanta arte tantoq; stillo ostendit hunc mundum inferiorẽ regi a superiori quod dicere esset superfluum. incipit enim sic. restat ergo dicendum summarie de cã oium contentatiua: quẽadmodum ꝛ de aliꝭ. nefas enim de mundo dicẽtes: q̃uis nõ subtiliter sed velut in figurali doctrina ꝓtermittere ꝓncipium mũdi. Antiqꝰ quidẽ ergo q̃dã sermo ꝛ pñus est cunctis omnibus q a deo oia ꝛ per deũ consistant. nulla. n. nã sibi sufficit priuata salute que ex eo: quamobrem ꝛ quidam antiquoꝝ moti sunt ad diuendũ q̃ hec oia plena sunt dijs ꝛ reliqua. vide vbi modũ regimis huius

UVA. BHSC. IyR_120_2

mūdi ad plenū reperies ex superiorib⁹ lationib⁹: quēadmodū sub nebula inquit ꝛ metheoris. ¶Quod igitur superiora in his q̄ hic sunt agant: tāta dicta sint. p hec ei quis erit ambigu⁹ nō pauꝛ. vt igitur veritas determinet, primo opꝛ videre quot sunt illa q̄ hic fiūt. scdo quot modis corp⁹ celeste cōcurrit ad hec: ꝛ quis mod⁹ agēdi est suus circa nos. tertio videbit quā spēcie gubernationis motores gubernēt nos: ꝛ quomodo se habeāt in actu gubernandi. Quibus habitis iam sciet mod⁹ quomodo corpora celestia secūdaria intētione moueāt propter nos: ꝛ soluent obiecta q̄ in oppositū fiūt. ¶Quātū ad p̄mū illa q̄ hic fiūt p̄nt ptinere ad partē spiritualē ꝛ ad partē corpoream. homo. n. cū nexus sit celestiū ꝛ corruptibiliū: vt Isaac inquit: duplicē decebat ipsum habere naturā. s. spiritalem qua cū superis cōmunicet ꝛ corpoream qua cū his q̄ hic sunt etiā cōuenitat: ꝛ loquor de hoie: qm̄ vt plato ait: homo est quādāmodo oia. in eo. sunt oēs res mūdi. est. n. paruus mūdus. ea igit̄ q̄ homini accidūt ẽ̄tum ad partē corpoream sunt transmutatio in sōa: ꝛ trāsmutatio in accidēte. In sōa q̄dē generatio ꝛ. corruptio. i accīte augmētatio ꝛ diminutio alteratio ꝛ motus localis: hic. n. sunt transmutationis species vt cōstat: q̄ p̄nt homini ꝛ corpoꝛeis reb⁹ accidere. Ea vero q̄ accidūt ei ẽ̄tum ad partē spiritualē sunt augmentatio in scia: decrementū in ea: prophetia credulitas alicuius noue legis: prudētia ꝛ oēs opationes sic: quas enumerat Ari. in lib. de aīa: ꝛ in ethicis. hmōi. n. transmutatiōes soli homini proprie sunt. vt Aristo. inquit. hec igit̄ sunt q̄ homini accidere
Questio. p̄nt: ꝛ oibus reb⁹ q̄ sub astris ptinentur. ¶Supest nunc videre quonā modis celū ꝛcurrit ad ea q̄ enumerata sunt: ꝛ qꝛ veritas nō inuenit̄ nisi poꝛpositā: ꝛ in longo tpe: ita inducere opiniones patrū reputaui bonū esse in quib⁹ si qua bona reperiā reputabim⁹ ea in lucrū. si qua vero incōsona largitati eoꝝ adhuc gratie sunt referēde. Ut vlteri⁹ veritatē inuestigem⁹ eoꝝ dicta accusantes: possum⁹ ergo vel suspicari coꝛpoꝛa celestia nulla in his q̄ hic sunt agere vl ea agere. Siq̄dē nulla agere suspicamur opinio erit gis machometi. inquit. n. coꝛpoꝛa celestia esse facta ad vniuersi decoꝛē. nō ad entiū creationē vel conseruationē: propter qō Rabi moyses dixit deum immediate oia agere: ꝛ in nullis rebus esse virtutes naturales: ꝛ hoc narrat Auer. de sua lege. 12. meta. cō. 18. inquit. ꝛ cū loquētes nostre legis opinabantur qꝛ agēs agit creādo formā ex mhilo: ꝛ nullū hmōi agēs viderūt hic dixerūt vnū agēs oia entia sine medio. ꝛ qꝛ actio istius agentis transit in vno instanti in actiones contrarias ꝛ conuenientes ꝛ infinitas. ita quod negant ignem cōburere ꝛ aquā humectare: ꝛ dīt oia ista indigere creatione: adeo qꝛ dīt qꝛ hō nō mouet lapidē expellēdo: sed illud agens creat motu: ꝛ negauerūt propter hoc potentiā esse sup. in rebus: ꝛ sic patet hec. ¶Sed
pō Albu. quantū hec lex sit cōtra naturā ꝛ rationalē veritatē: tu inspicias. arguit. n.
masaris. Albumasar contra hanc: ꝛ cōponit rationē sic. oia coꝛpoꝛa naturalia que motu locali ꝛ per se mouent̄ sunt agentia aliquid extra se: vt exēplo oñdit: vide. Sed declaratū est oia coꝛpoꝛa celestia moueri per se ꝛ motu locali: quare ꝛ ipsa agere extra se non erit dubiū: ꝛ contra hoc facīt oia inducta in precedenti sermone. Si vero coꝛpoꝛa celestia agere extra se ꝛ in hūc mūdum consentiamus. Adhuc pariti sunt patres antiqui. quidā em̄ eoꝝ sunt qui cuilibet effectui hic inferius proprii fidus p se ad eius creationē in celo imposuit suscitās ad incremētū illi⁹: ꝛ hec opinio hermetis Enoch Mercurij: ꝛ plurimoꝝ indoꝝ fuit. adeo qꝛ astronomi. 48. imagines in celo firmant stellato: vt quelibet suā rem procreet ꝛ curet. iuxta illud ari. pauloante allegatum. quidā antiquoꝝ senserunt hec oia plena esse dijs: et isti sunt qui tantam coꝛpoꝛib⁹ celestib⁹ imposuit potētiā qꝛ oia ex illis esse

UVA. BHSC. IyR_120_2

cenati sunt confiteri: vnde ꝛ homerus ab empedo. accipies inquit intellectum ꝛ voluntatē ad pñs augeri: pp quod inquit talis intellectus est in terris hominib⁹: qualē deducit pater in die virorū deorūq⁹. Et huiꝰ etiā opinionis Orpheus oia plena dñs in carminib⁹ suis dogmatizās fuit visus esse. dicebat enim deos virtutes diuinas in rebus diffusas esse: quos deos Aristo. de mundo exponens inquit. summū habitaculū deorum nuncupatum est celum: plenū autē existens corporū diuinorū que stellas consueuimus dicere. Post hos Aler. aphrodiseus qui Democritū ꝛ Leucippū secutus est inquit. hunc mundū nō dependere ab illo nisi quantū ad ordinate regulariterq⁹ agere. vnde qꝛ hic inferius est contrarietas sufficiens ad generationem. Amplius sm̄ potens recipere motus. ideo ꝛ hec non depēdere: nec in alteratione: nec in gnatione: nec in augmētatiōe ab illis inquit. Verū hmōi motus ordinati nō essent sm̄ quandā reciprocationē: vt. s. nūc ex calidis gnantur frigida: nunc econuerso. Sed contingeret sicut heraclitus posuit: q quādoq⁹ oia fierent ignis. nam ordinatio reciproce cōuersionis inuicem est p virtutē celi. aut tamē saluando dictum Aristo. in. 7. et 8. phy. huiusmodi corpora hic dependere in motu locali tantū ab illis. hoc autē experientia eum docuit de magnete. monet enim localiter prout virtꝰ est celi immo vt dñt lapidarij si magnes figure rotunde: et rotunde: et super duos locaretur polos: esset sine dubio mota localiter motu celi proximo: ꝛ hoc quia omne quod localiter mouetur: mouetur per virtutem primi moti quod est celeste corpus. Et cum omnia hec sint dicta: ex his accipim⁹ q corpora celestia agant in his inferioribus sine dubio sm̄ omnes modos motus. s. intētionales ꝛ phīcos secūdū phīcos quidē qm̄ sm̄ gnationē ꝛ corruptionem: amplius sm̄ alterationem adhuc sm̄ augmentum ꝛ decremētum. Rursus sm̄ loci mutationem: sm̄ intentionales vero: quia hominibus sancte influuntur prophetie religiones mores declarati in libris moralib⁹: vitia ꝛ vir omnes actus qui in nobis inueniunt: vt astrologi dñt. hec iꝫ pbata sunt rursus ea confirmans ostendo primo q agant in horum generatione ꝛ corruptione: quia apparet in elementis ꝛ mixtis: qm̄ accedente sole et alijs stellis calidis ad zenith alicuius regionis elementa superiora: vt ignis ꝛ aer augentur: Inferiora. s. terra ꝛ aqua minuuntur: ꝛ in superiora quertuntur: ꝛ econuerso recedente. Amplius in mixtis. ꝛ primo in animatis. inquiunt enim alchimiste: vt alber ꝛ aut. quēlibet planetā habere vnam speciem metalli. sicut sol habet aurum multiplicare: luna argentum: mercurius argentum viuum: mars ferrum: iupiter stannum: saturnus autē plumbū: ꝛ inde huiusmodi metalla nomina sortita sunt planetarum: vt inquiūt. hoc etiā apparet in animatis ꝛ in plantis. quantū enim accessus ꝛ recessus solis necessarius sit generationi plantarum agricule testes tibi erunt. ¶ Preterea in generatione animaliū: sole enim intrāte primū punctū arietis: tūc aues nidos incipiunt colere: inter se aues suaues cantus ad amorem incitantes canere. vt plato inquit de philomena. reciproca basia quādoq⁹ interponere: tandem ad amoris actum: vt inde procreentur pulli occurrunt: et ꝯ mirabilis sit nature ordo ex huiusmodi animalibus felicibus capere qs piam potest. ¶ Adhuc emperica testatur auctoritas medicorum q nouem menses lationis fetus in vtero matris planetis ascribentes aiunt natum in octauo mense viuere non posse ꝛ quia sub planeta mortificante oritur. Et q hic sint ita omnia auctoritate magnorum confirmo: quemadmodū fecerunt Magot grecus: ꝛ Berma babilonicus: ꝛ Hermes egyptius: Ptolemeꝰ sapiens: Heber hispalensis ꝛ thebit: quorum caput fuit zoroaster qui cum natus fuisset cerebrum ita palpitasse aiūt q manum impositam repelleret:

pō Alexandri.

pō medicorum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

quēadmodū plinius testatus est. hmōi enim viri alchimiā pficiētes totuꝫ genus artis ad corpora celestia reducūt. erat em principiū apud eos. oia quecūqꝫ fiunt generāturqꝫ a natura vel arte moueri a virtutibus celestib⁹ primo ⁊ per se. ⁊ hoc de natura nō dubitarūt. in arte quoqꝫ cōstare etiā dix̄ eo ꝙ aliquid modo ⁊ nō ante incitat cor hominis ad faciendū: ⁊ hoc ee nō
Positio Platonis
potest nisi virtus celestis: vt inquiunt illos premoneret. ¶ Preterea plato in thymeo inquit. vitam nobis corpoream a stellis infundi. Quod autē corpora celestia agant: ⁊ in his transmutationem in accidentibus. s. mot⁹ spirituales ⁊ corporales manifestabitur. ⁊ primo de spirituali mutatione experientia docet. inquit em plotinus in scō quarte eneadis. ꝙ statue facte ab artificibus loquentes nō loquuntur: eo qꝫ anime loquantur in eis nec qꝫ sidera loquantur: sed demones a sidere ducti sub cuius dominio celebrata fuit ars vel operatio. Amplius quemadmodū Aly testatus est de puero filio regis quo die natus est locuto non dicit coniunctionē quatuor planetarum in eius horoscopo concurrentiū protulisse verba: nec est consonum eius animam ea formauisse: vaticiniūqꝫ fecisse de paterni regni calamitate: paulo post euenīente: sed demonē potius fuisse locutum: demonem dico
Nota.
mercurialem: qm̄ in octauo gradu libre horoscopo qui terminus est mercurij: mercurius cum venere ioue ⁊ marte dicitur fuisse coniunctus. ¶ Rursus dicit Albumasar in sadam: ꝙ grecorum reges cum opus aliquod perficere curabant: deo quidem orationem porrigere consueuerunt capite draconis existente in medio celi: ⁊ cum ioue vel alio aliquo amicabili aspectu coniuncto: tunc enim exaudiebantur. Ad idem plato in republica ait sub fatalibus necessitatis dee filiarūqꝫ eius parcaruꝫ revolutionibus animas in corpora proficisci. vide. ¶ Preterea astronomi dogmatizāt capite arietis significri sub eius compari capite. immobilis zodiaci situato: ⁊ vniuersaliter zodiaco suboztogonaliter ente zodiaco: quod siquidem factum fm Ptolemei radicem per amplius circa. ⁊ ꝟoo. anno sui motus idicat cor leonis pretacti: tunc namqꝫ virtute vnita ex directa connexione spheraruꝫ in hec inferiora diffusa. Maxime ac quasi per. ꝟoo. annos ante ⁊ post mundū confloxere virtute ⁊ sapientia: tunc quidem enim reges imperatoresqꝫ fuere celeberrimi: vt Alexan. darius: Julius cesar. ⁊ reliqui. tunc etiā romanorum monarchia: stoycorum adaucta schola: peripatheticorum fundata secta Aristo. Auctore. Tunc Sale. in medicina. Ptolemeus in astronomi sapientia. Cicero in theorica claruere. ¶ Amplius pronulgabantur secte bestiali appetitu fundate vt machometanorum ⁊ alie multe. ꝙ si accidat capita signorum quatuor cardinalium: ⁊ omnino zodaicos incipientia abinuicem secedere: omnia econtrario peruerti incipient: sicut patet nostris tēporibus in quibus paucos: immo nullos video phos: ⁊ illi pauci computantur: ita ꝙ desperati phiam puifaciunt intantum ꝙ eam tancꝫ destructionem alē ⁊ corporis reputāt: eo qꝫ appetitus innaturales phi sequūtur hodie pp dispositionē tpis huius: ⁊ ideo nunc phos oēs vitiolos reputant vulgares. cuius cōtrariū legimus fuisse tpe illo. quēadmodū ari. narrat in lib. de pomo. manutenebāt enim leges diuinas: pstōnes naturales et ordines cōgruos: ⁊ breuiter oēs opiniones quibus ducebanꝫ in perfectionem alē ⁊ corporis: cuius oppositū video tpe meo. 1497. ⁊ vtinaz tpe illo fata
Laus ⁊ būdictio circa veneros.
mea ita tulissent vt me viuentē tunc prestassent. Dñi huius tēporis pauci sunt preter nostros preclaros Venetos qui in sutia: tēperantiā: fidē virtutum oium genera cōseruent: quos deus tancꝫ imagines antiquorū dnoꝫ conseruat: vt ne natura obliuioni tradat eos: quando occurrit illos reformare. ꝙ itaqꝫ corpora celestia in his que hic sunt spirituales mutationes

UVA. BHSC. IyR_120_2

nonasq; transmutationes agant manifestū ex his est. Quod vero in his q̄ sunt hic amplius agant corporeas transmutationes probare non expedit: q̄m oēs libri pleni sunt: & sic sit de his dictū intantum. ¶ Sed quia nonduz manifestus est modus agendi eorum in nobis. Ideo amplius circa moduz agēdi insistaz. possumus ergo intelligere ea agere dupliciter. vno modo tā q̄ cās primas remotas principales. ita q̄ illa sint principales cāe oiuz qne hic fiūt & agētia hic sint cāe instrales. scōo modo tā q̄ cās prias & immediatas. scōo siq̄dē mō adhuc tripl'r. vl'r. particulariter: ut mō medio. inquit astronomi vt declarabit. Siq̄dē primo mō sic corpa celestia cōnexa cōstituūt nām vlem q̄ est tā q̄ cā prima & vltā oium effectuū q̄ hic fiūt & agētia hic sunt cāe prime & instrales. imaginādū est ex gnalibus agētibus hic & corporib⁹ celestibus fieri vnū agēs hūs gradus ordinatos: q̄m hec agentia in agendo dependent ab illis: quēadmodū in essendo. hoc Aristo. scōo perigeneseos testatus est: vbi corpora celestia esse volut ars. hic aūt q̄ hic sunt tā q̄ instrā artis. Qō etiā rōnibus pbāt auer. 8. phy. cōm. 46. & 47. quarū prima sumitur ibi. q̄ inueniuntur aliqua nā plurificata in multis sm vnū nocam rationem vel analogam: opz vt eam in aliquod primo tale reducamus quod sit tale per se & cā omniū aliorū quare sint talia. modo in proposito inuenim⁹ oia agere hic & potentiā agendi esse in omnibus his que hic sunt. ergo opz dare vnum primo tale quod sit tanq̄ regula & mensura omnium aliorum: & hoc non potest esse nisi corpus primum immortale & diuinum: scilicet celum: quare &c. ¶ Secunda rō esse pōt ex verbis auer. corpora celestia agunt in his: & agentia hic vel equa primo: & hoc nō. tunc. n. vnus effectus a duabus causis eque primo totalibus penderet. si non eque primo: vel igit agētia hic per prius q̄ illa: & hoc extraneū existit nature vel illa prius. & hoc volopz ergo cām vlem corporibus celestibus esse decenter inscriptam. ¶ Sz dices. oē agens primū & principale cōiunctū suo instrumēto: vt patet de manu & secari & multis alijs: sed corpus celeste non est coniunctum nobis: vt sensu patet experte. ¶ Dicendum q̄ instrumētū est multiplex: in proposito dupler. vno mō q̄ nō mouet per se nisi per influxū ab agente primo: vt pz in lapide moto a baculo q̄ nō mouet nisi ꝓpter manū que in baculo influit: & sic verum est: oē instrumētū esse principali agēti cōiunctū. scōo modo pōt accipi pro scōa cā: q̄ dicit influm put nō agit virtute ꝓpria: sed virtute primi: & sic hmōi sunt instrumēta primoꝝ corpoꝝ: & sic nō opz q̄ sint cōiuncta sm locū: sed sm actū virtutū vt oēs dnt sapientes: & sic patet prim⁹. si aūt dicamus corpora celestia agere scōo mō. s. immediate & vltā: adhuc sz peripatheticos illud concedendū puto mediante lumine & motu. vt aristo. scōo celi. inquit. & auer. ibidem. cō. 42. hec enim duo sunt generalia instrumenta corporibus celestibus ad agendū hic inferius: non tm quantū ad trāsmutationē in substātia: vt patet ad sensum: sz quātū ad transmutationē in accidentib⁹. s. motu locali alteratione augmētatiōe & alijs: vt sensus diuulgat. ¶ Amplius si dicimus corpora celestia agere in his inferioribus immediate & modo particulari. s. vnicuiq; proprio: sm peripatheticos est valde dubium. non enim inueni apud aristo. corpora celestia agere in his immediate nisi motu & lumine: & nullibi inueni istum modum agēdi astronomoꝝ. maxime enim in lib. celi ipsum tradere debuisset: vbi omnia accidentia propria celorum tractat. attamen si dicta aristo. in lib. de bona fortuna inspiciemus adhuc poterimus confiteri hmōi modum agendi in nobis. ¶ Debes ergo scire q̄ duo sunt modi dicendi ad hoc satis optimi. primus est imaginando q̄ quemadmodum calor igni inherens & est calor et est igneus. sic & pater meus in hora generationis & transmutationis sper-

Corpa celestia agēt dupl'r.

Obiectio.

Solo.

Nota.

UVA. BHSC. IyR_120_2

matis:ꝛ est homo ꝛ est stellarū ꝛ corporū celestiū insim sub tali cōstellatio
ne vel dispositione existētium:ꝛ quēadmodū calor inquantum calor nō ge
nerat nisi per se calorē:sic ꝛ homo inquantū homo non nisi hominē gene
rat.amplius sicut calor vt igneus generat ignē:sic ꝛ pater meus homo exi
stēs inquātū instrumētū celorū sic dispositorū quasdā mihi naturales po
tentias aggenerat.V.g.potētiā naturalē gladiādi saltādi:ꝛ sic de alijs po
tētijs naturalibus de secūda spē qualitatis.amplius aggenerabit mihi po
tentiā naturalem qua moueor a dispositione mei ascendētis.sic ꝙ quēad
modū dns mee vite existet dispositione varia dispositus:sic ꝛ ego allectus
ab eo insequor eius dispositionē:nunc quidē hylarem:nunc vero tristē:nūc
studiosam:nunc prauā.huius exemplum plato posuit ꝙ quemadmodum
pozrigens lactucā anseri eam mouet:allicitꝙ per exteriozem sensum: quo
niam proprietas naturalis fuit cōgenita anseri moueri a lactuca:sic dispo
sitio naturalis fuit mihi a patre in virtute astrozum data vt disponat secū
dum astrozum dominātiū mihi dispositionē:ꝛ hmōi naturales potentias
Arist.in illo lib.impetus appellat naturales:vt ibidem patet. ¶Sed ambi
ges nō parum quid nam est hmōi naturalis impetus.an.s.accidens aie an
accidēs corporis. ¶Secundo ambiges:qm̄ astronomi cōsiderāt exitus na
ti ab vtero.ꝛ nō tm̄ horam conceptionis.ergo non est virtute patris huius
modi naturalis potētia. ¶Tertio dubitabis.an dño vite sortis existēte bo
no vel malo:ad hoc vt bene vel male agat ille planeta specialiter nunc no
uiter influit sibi qualitatē aliquā:an illa congenita sufficit. ¶Quarto dices
ꝙ tunc corpora celestia vniuersali modo cōcurrerent:ꝛ sic non differret hic
modus agendi a primo:qō non est ita. ¶Dicēdū igitur ad primā.ꝙ quem
admodū inqt Arist.oia accidentia phica sunt cōmunia aie ꝛ corpori:quē
admodum in primo de aia:oñsum est.verum aliqua insunt aie pp corpus
aliqua ecōtra.sic in proposito hmōi accidentia:ꝛ si sint cōmunia aie corpa
li:sic insunt pp corpus:qm̄ incipiunt ab ipso corpore:ꝛ terminātur in ani
mā:quēadmodū somnus ꝛ vigilia:vt Auer.dicit. ¶Ad scdam debes scire
multū in hoc ꝙ in genere aialis.V.g.hois tria cōsidero tpa.s.horam proie
ctionis spermatis:horam formationis eius:ꝛ tps regiminis sue vite.ima
ginor igitur tūc patrem instrumentum astroꝝ sic dispositoꝝ generare vel
dari virtuti gignitiue dispositionem quādam vt agat actione vnigenia di
spositioni astrozū tēpore iectionis.tunc em̄ semine iecto virtus forma
tiua ad instrumentum duozū.s.hois ꝛ corporū celestiū sic dispositorum:vt
instrumētū hominis hoiem generat:vt instrumētū astroꝝ sic dispositoꝝ
hora formationis generat accītia cōsilia astrozū dispōni.hora quoꝙ exi
tus virtus formatiua que primo erat formatiua cōuertitur in regitiuā cor
poris:qm̄ amplius fetus nō viuit vita matris:ꝛ sic iterū pōt cōsiderari du
pliciter.vno modo inquātū est instrumētū hois:ꝛ sic hz cōseruare ꝛ regere
hoiem inquātū homo est.alio modo vt instrumētū astroꝝ sic dispositorum
in tpe exitus.ꝛ sic habet mouere nauim sm̄ dispositionē sui dñi.ꝛ oia ista
tria tpa cōsiderare solēt astronomi:maxime tm̄ tps exitus:qm̄ tūc virtus in
cipit regere corpus:ꝛ quodā modo agere in virtute astrozū tūc sic ordina
toꝝ:vt dcm̄ est. ¶Ad tertiā mihi videtur esse dicēdū ꝙ quēadmodum homo
cōplonis colerice mouetur ad iram ppter tria:tāḡ pp cām.primo pp appe
titum vindicte:tanḡ pp finē.secdo pp accensionē sanguinis circa corpus:et
maxime circa cor.ꝛ tertio pp cōplexionē colericā sic aptam de facili accendi
Sic ꝛ homo qui sub dño nascitur mercurio habet tria vnde mouetur ad di
spositionem illam.s.virtutem regitiuā corporis:que est tanḡ agens imme
diatum.secundo impetum cōgenitum tanḡ materiam per quam natus est

dubitatio

dubitatio

dubitatio

dubitatio

Solo ad primam.

Ad scdaz.

Ad tertiā

UVA. BHSC. IyR_120_2

incurrere alteratione simile dispõm astri: eo modo quo colericꝰ p cõplonẽ colericam natus erat incurrere in iram. Et tertio hz mercurij dñm sue vite a quo mouetur tanq̃ ferrum a magnete: vel agens a fine. differt tñ quoniam magnes mouetur ꝓpter impressionẽ qualitatis occulte. vt Auer. inquit in. 10. comme. 71. phy. in nato aũt nõ mouetur ab astro: sed quẽadmodũ graue se mouet deorsum per formã substãtialem: z per qualitates tanq̃ per instrumenta nullo ei impresso a loco: sic natus sub mercurio mouet se p formã substãtialem tanq̃ ab agente per se: a qualitatibus tanq̃ ab instrumentis: z a planeta tanq̃ a loco fine siue perfectione: z in hoc patet differẽtia brutorum ab hominibus. bruta nãq̃ ab impressionibus celestibus mutãtur aliquid recipiẽdo qõ instinctum nature appellat Aristo. 2. phy. sicut de gallo patet qui in singula hora noctis horam predicat rustico: ꝓpterea q sentit motum astrorum z qualitatibus ei nouiter impressis ꝑm diuersas horam. Adhuc patet de asino qui tempore future pluie aures quatit sepe sepiꝰ propter impressionẽ pluuialem quam sentit: z sic de alijs multis. Homines autem z si huiusmodi impressiones fiant eis non mouentur: qm̃ illas non sentiunt propter occupationem in altiori opere: vt Ari. est sñia in lib. de bona fortuna. attñ vbi fiãt fortissime cõiunctiones: maxime influentes etiã hoies sentirent: z sum locutus hic de particularibus hoibus: secus est de dispositionibus celoꝝ vlibus. ¶Ad quartam dicendũ corpora celestia dupl'r cõcurrere ad esse. s. rex absolute: z ad esse cũ talibus accñtibus. primo modo hñt rõne cause vniuersalis: vt dictũ est. sc̃o modo rõne cãe ꝓxime: put est causa mutationis rei particulariter z signate vt nũc verificaui. Et sic patet ille excellentissimus modus dicẽdi. De secũdo modo dicendi pleni sunt libri astronomorũ. z ideo cum in eo nihil noui dicendum inueniatur potius tepobãdi aliquid diligens lector ex se libros astronomorũ reuolues cõsiderabit. hic quidem modꝰ mihi peripatheticus visus est. et si dicta Arist. salnare vis modo videe aliter esse dicendum: qõ vero dicebatur arist. nunq̃ dixisse de isto modo agendi: patet esse falsum. dixit em̃ in lib. de bona fortuna. nõ em̃ decebat dicere in lib. de celo: qm̃ ibi ꝓpria accñtia celi vlis tractat z non particularia ꝑm particulares astrorũ dispositiones: vt patet. ideo tñ vlem modũ agẽdi tradidit. vtrũ aũt sit aliquis modus medius agẽdi in corporibus celestibus: erga nos difficile est multum: z in hoc non parũ laborauit. Astronomi quos auic. z alber. sequuntur: opinati sunt planetas differre cõplexione. quidã em̃ planetarũ siccus z frigidus existit vt saturnus: quidã calidus z humidus: vt Iuppiter: z sic de alijs suo modo dicatur. Imaginatur igitur: q quẽadmodũ membra hois diuersa habẽt complexiones: vt cerebrum humidũ z frigidũ: cor calidũ z siccũ: epar calidũ et humidũ z. cattamen ex eis puenit cõplexio totius hois declinãs a cõplexione temperata per calidũ z humidũ: sic ex astris diuersarũ cõplexionũ fit q̃dam media cõplexio declinãs a temperata per calidũ z humidũ. caliditas. em̃ iouis martis z solis superant frigiditatẽ saturni veneris: lunęq̃. Similiter humiditas lune veneris z iouis superant siccitatem saturni martis et z solis: z sic calidum z humidũ sunt superexcellentia: z sic complexio erit declinãs ad calidũ z humidum: z hic modus agendi est medius inter cõez particularẽ: qm̃ non est estimandum stellas esse eius complexionis formaliter sed effective: put habẽt vitã hominibus maxime z animalibus dare. ¶Sed huic modo dicendi opponit auer. secundo celi. commen. 42. dupliciter. primo: qm̃ si astra agerent frigiditatem maxime appareret in luna. modo luna in plenilunio caliditatẽ agit: vt aristo. inquit in quarto de partibus animaliũ. q noctes in plenilunio calidiores sunt propter lumẽ lune. Amplius

Ad q̃rtaz

ꝓbauit Alber. planete dñtcõplexione.

Contra.

UVA. BHSC. IyR_120_2

arguit q̄ si astra agerent frigiditatem esset extra fundamentuz nature: qm̄ frigiditas nō ingreditur opus nature. potest ergo argui sic. nulla corpora per se viuificatiua sunt per se agentia frigiditatem: sed corpora celestia per se sunt viuificatiua: ꝛ per accidens mortificatiua: ergo per se agent caliduz ꝛ humidum: ꝛ per accidens: ꝛ quasi secundum comparationem siccitatem ꝛ frigiditatē: que sunt oppositе vite: vt patet a mediciis. ¶Ut ergo opinio Ari. sit manifesta obiciam contra illam argumentis: que contra eam fiunt.

Argumēta contra Auer.

obiicit itaq̄ expositor primus latinorum secundo celi. contra auer. duob⁹ argumentis. primo: quoniam data opinione auer. sequeretur q̄ siccum et frigidum essent in vniuerso per accidens: consequens est contra omnes. oē enim ens perfectum cadit sub intento nature vniuersalis. Consequentiam probat. ea sunt per accidens in vniuerso: que non fiunt a corporibus celestibus sed huiusmodi secundum Auerroim non sunt a corporibus celestibus nisi per accidens. ergo ꝛ per accidens sunt in vniuerso. ¶Amplius arguit. omnes forme substātiales inferiorū corporum sunt ex virtute celestiū corporū. ergo ꝛ eoꝝ virtutes esse debēt a corporibus celestibus: cum dans formā det ꝑña formā. ¶Pro intellectu opinionis aristo. ꝛ auer. debes scire q̄ quēadmodū vt auer. inquit. 12. meta. cō. 18. ꝛ in. 2. cap. de substātia orbis duplex est calor celestis ꝛ elementalis: sic ꝛ duplex est humiditas scilicet celestis ꝛ elementalis. ꝛ duplex frigiditas etiam suo modo. Calor elementalis est propria qualitas ignis: siccitas elementalis propria terre. humiditas elementalis propria aeri. frigiditas elementalis propria aque: ꝛ huiusmodi qualitates sunt ponitme. ꝛ accidentia per se quatuor elementorum inuicē cōbinabilia. vt scis. calor celestis est ille q̄ nobis motu ꝛ lumine portat. frigiditas celestis est priuatio caloris celestis ꝓpter distantiā a celo ꝛ a causis celestibus calefaciētibus: ꝛ sic dicit terrā esse maxime frigidā: qm̄ maxime distat a celestib⁹ causis calefaciētibus. s. motu ꝛ lumine: vt auer. inquit. scō celi. cō. 94. Quid aūt sit celestis humiditas ptz. est em̄ illa qualitas que causat ex corporibus celestibus per se. siccitas aūt celestis priuatio huius eo modo quo dixi in calore. Quibus visis: ptz qualr frigiditas ꝛ siccitas sunt per accidēs intente: cum sint priuationes quas natura p accidens intēdit. ¶Tunc ad ratiōes cōtra hoc ptz sol. si em̄ loquit ipse de his qualitatibus: put sunt elementales. sic sunt p se a celo tanq̄ causa vniuersali: qm̄ vt dictū est: celuz est vlis causa sub cuius virtute oīa agentia hic agūt: et hoc nō negauit auer. sed q̄ celum agat illas: prout opponuntur calori et humori immediate negauit. ¶Et sic ptz ad primum. ꝙcedet em̄ auer. hmōi priuationes esse p accidens sed vt elementales sunt qualitates per se vniuersali ratione cause. ¶Et p idem ptz ad scōm: et cum hec sint ita verificatum habetur corpora celestia agere vlr hic amplius particulariter. ꝛ hoc tribus modis. s. vlr: particulr: ꝛ modo medio. et sic patet qualiter ex parte corporis celestis hec inferiora fiunt et cōseruantur. Et sic expeditum est de scō propositorum. Et cum sit tibi perspicuum corpora celestia agere in his. ꝛ quo agāt: tibi scio desiderium maximum adesse: vt declarem tibi an necessitent nos ſm sapientes: an non. et hec quidem questio multum desiderabilis est: ꝛ iāpdiu est in qua desiderabam eam absoluere: vt in. 23. anno mee etatis in quo incepi scribere librum istum: vsq̄ nunc in quo et currit annus. 27. mee vite. et nunq̄ inueni certitudinem in hoc questo secundum antiquos ꝛ maxime ſm aristo. ꝛ aliorum peripatheticorum dogmata: et sum ita confusus in ea: vt reputē debere confundi omnem hominem qui harum questionum genera appetit absoluere. Amplius scio te expectare declarationē quomodo ex astris no-

Solutio ꝑ auer. et Aristo.

UVA. BHSC. IyR_120_2

bis auget scia. & ex ipsis q̃q̃ diminuit. hoc el apud oēs nō minoris est difficultatis q̃ ista prima. & vtinā q̃ ego dicere possem aliq̃d dignuz in hoc.

Quarta questio.

Et prima q̃dē q̃ vr ambigua multū: vt dixi. pmo. n. aspectu videt q̃ astra aiam hois nō necessitēt p opationib⁹ suis efficēdis & hoc q̃ multi docēt euitare vires astroz. corūq̃ fatū. phibere. vñ albu. cōtra eos q̃ sciam astroz. inutile esse. pfitent: inquit. poterit sibi forsitan precauere mutādo locū in quo futura est pestis: poterit etiā aliq̃n totū a se repellere: ac puidēs futurā infirmitatē vel inuasionē hostiū & ista deuitare. hinc etiā ptole. inquit. sapiēs dñabit astris: quatenꝰ admonnꝰ pōt imminens declinare discrimē. Amplꝰ narrant astronomi puerū natū. 8. mense nocte sub saturno stationario statione prima in sagitario ascēdēte semiantē profecto: & vir vt videbit victurū ad triduū: tamen diligentissime curatum vitā longo tpe peregisse. Amplꝰ iudei p kabalisticā sapiētiam: & intimū sacrarū literarū spūm fatalē fortē celitus imminentem docēt superare. ¶ Rursus Iamblicus per efficacē deozū sublimē cultum docet prohibere. Adhuc porphyrius p magicā sapientiā Apollinis oraculo telle. inquit. in libr. de oraculis cū quereret aliquis cur ineptus ad rem quāpiā fuisset: ab Apolline indicat quid nam faciendo foret: vt quasi aptus susciperet. ¶ Rñdit oraculū cum fatorū vi impediri quā magicis artib⁹ effugere poterat. vnde ptz magicā hominib⁹ artem celitus esse cōcessam. vt aliquomodo fatum repelleret. vide ipsuz. ¶ Preterea zoroaster testatus est pythagoricos factis consueuisse carminibus aiorum morbos corporūq̃ sanasse: propter quod inquit. si tātū potest animus cui dubiū erit cuz super vires esse astrorum. Itē si corporū celestiū cōiunctiones nos cogerēt ad quid religio: ad q̃d leges: ad q̃d cōstitutiones diuine: & ordines naturales: cum libertas tollatur arbitrij: oia em̄ ita acciderēt nobis q̃ accidere opposito non possent modo. & sic quēadmodū arist. inquit. in perihermenias destrueret cōsilium de bellis. amplius scia rueret moralis. & breuiter virtus humana non plus suorum actuum domina esset q̃s grauis suoruz motuū: & q̃s arances in facie do telā: & hyrūdo; nidum: & hoc est contra naturā multū & rationem. Amplius oēs leges sustentant in hoc principio. nos posse euitare astrozum rabiem. immo vulgares credunt precibus nō tantū astra: immo & deum flectere. orationes enim in cōmutatione orantis fiunt & non dei. ¶ In ista igitur grandi q̃stione nō pauci laborarūt. suppositio igitur quō astra nos mouēt: vel potius nos astris mouemur quidā antiquoz: vt stoici opinati sunt omnes actus nostros. s. naturales volūtarios & aiales. sunt em̄ in nobis vt pathetici inquiunt quatuor genera actuū: quorū vnum est actus hominis in eo q̃ homo. vt oēs operationes: quarū principiū est intellectus & voluntas. alie sunt opationes hois in eo q̃ animal: vt sensationes & mot⁹. alie in eo q̃ corpus vinū: vt viuere: mori: augeri: diminui & ḡhare &c. alie in eo q̃ corpus naturale tm̄ vt moueri a motu elemēti dominātis: calefaccere: & vlr oēs opationes que sequunt hoiem: vt est corpus naturale. Voluerūt igit stoyci fatū nos regere i omnib⁹. imaginant itaq̃ stoyci quēadmodū Boe. inquit. in. 3. perihermenias scōe editionis. q̃ ea volum⁹: eaq̃ nolumus. q̃cunq̃ fati necessitas imperauit q̃m voluntas nostra ex fato pendere videt. & ideo ea q̃ nos facimus voluntate: ideo ea facim⁹: nō q̃ nostra imperauit voluntas: sed q̃ fati necessitas impellit nos ea facere. Pro his videnda auctoritates virorū & rationes. inquit igit Cicero in lib. de diuinatione: fatū id appello q̃d greci himarmē. i. ordinē: seriēq̃ causarum: cum causa causaz ex se gignat ea est ex omni eternitate fluens veritas sempiterna: ex qua diffinitione apparet volūtatis operatiōes esse necessarias. & ideo omnia mūdi

UVA. BHSC. IyR_120_2

opera. Amplius Apuleius medaurien'sis: ⁊ Hermes trimegistus in lib. de natura deoꝝ inquit. fatū est causaꝝ complexio ex prouidētia prime causę dependens. adhuc Sentirion Frenitius Possidonius astronomi hoc idez confitentes addunt affectus oēs operatiōesq; rerum soli lune ⁊ alijs attribuenda. vnde ait Frenitius. fatum est colligantia causarum ex motibus astrorum vim ⁊ efficaciā trahens. cui Ptolemeus hunc addit necessariā immutabilitatē: ⁊ inquit fatum est virt⁹ cōstellationū immobilis. ¶ Preterea Seneca in questionib⁹ naturalib⁹ auctoritate Cētine pontificis inquit. fatum est necessitas oim rerū ⁊ actionū: quā nulla vis pōt irrūpere ex Jouis dispositione diffinitoq; psilio deoꝝ. ampli⁹ quēadmodū Eusebi⁹ inquit. in. 6. de preparatione euāgelica: gētiles oēs auctoritate Homeri ⁊ Apollinis illud ꝓfirmarūt. inquit em̄ Eusebi⁹ cū esset Apollo interrogat⁹ quanto ne tpe suū immorandū esset tēplū quasi ꝓphetizās responsum his carminibus cecinit. d. Tunc quoq; terrifico percussum hoc fulmine tēplū Ardebit. sic stat fatoꝝ immobilis ordo. Ferre aūt lōge ꝓstat qđcūq; seuero. Et fixa ⁊ stabili statuerūt lege sorores. Esse em̄ incertū stabile inuiolabile semper. Quicquid nent fusis parce rex tulit olympi. et Homerus breuioribus vtens inquit. Non est qui firas parcaꝝ auertere leges effugere aut possit. Propter que Seneca in tragedijs ait. Fatis agimur: credite fatis. Nō sollicite possunt cure mutare rati stamina fusi. Quicquid patimur mortale genus quicquid facimus venit ex alto. Et Ouidius inquit. Tu sola insuperabile fatum Nata mouere potes. Maro in idem incidens ait. Parce metu cytherea manent immota tuoꝝ Fata tibi: cernes vrbem ⁊ promissa Laurenti Menia: sublimēq; feres ad sidera celi Magnanimū Eneam. neq; me sententia vertit. ⁊ in. 6. dicit. Desine fata deum flecti sperare precando. Et Aulus gelius in. 9. verba Crysippi exponens inquit. Fatum est sempiterna q̄dam ⁊ indeclinabilis series rerum ⁊ cathena volens semetipsa sese ⁊ implicans per eternos ꝓfic ordines ex quib⁹ apta cōueraq; est. huius opinionis: vt Cicero inquit in lib. de fato: plures fuerunt viri: vt Demo. Heraclitus. Empedo. Aristides ⁊ alij. Pro his possunt esse multe rationes: quarū prima est. si astra nos non necessitent: erit vt Plotinus inquit: quia corpora celestia nō possunt agere in aiam nostrā: modo hoc falsuz est: qm̄ omnis forma materialis potest mouere intellm̄. cum nihil intellectui sit ignotum: sed celū est forma materialis: immo potentioris vigoris. ergo potest mouere intellm̄ nostrū. Ampli⁹ quicquid agit in virtute agētis separati potest agere etiā in passo immateriali. Sed corpora celestia agunt in virtute motorum separatoꝝ: ergo possunt agere etiā in anima humana. ¶ Scōa ratio que videtur quasi demonstratiua ꝑm fundamenta auer. nulla forma naturalis erꝝs supra celos potest a celis denominari: videmus hoc exēplo ⁊ ratione. elementū em̄ qz eius forma educitur de potētia materie ab agēte naturali per dispositiones naturales: tali modo subdit celo quemadmodū materia forme sīr mixta: vt lapides ⁊ viuentia vt plante ⁊ bruta. hec em̄ non mouent se: sed potius mouentur. potest ⁊ ratione probari: quēadmodum Anaxag. inquit. dñs dz esse altioris gradus q̄ꝑ sit dominatū: vt ptz. Sed ꝑm mentē auer. aia hominis per quā est in specie ⁊ est ens generabile ⁊ corruptibile: est cognitiua que est forma naturalis penitus educta de potentia materie: vt patet. cōmē. 20. tertij. quicquid sit de intellectu ꝑm ipsum. ergo aia hominis oino subditur corporibus celestibus: ⁊ per ꝓꝛs act⁹ nostri penitus erunt sicut actus grauis ⁊ leuis ⁊ brutorum: ⁊ hec ratio ꝑm philosophiam auer. ⁊ aristo. videtur quodammodo demonstratiua considerantī. ¶ Tertio arguo. omne possibile necesse est esse aliquādo: sed omnia opera

UVA. BHSC. IyR_120_2

nostra atq; nature anteq̃ sint possibilia sunt.ergo oia nostra opera:ꝛ natu re sunt necessaria.maior videtur esse arist.ꝛ auer.9.meta.cō.8.si inquit:ali quod possibile esset qd̃ nunq̃ erit nā:possibilis efficitur impossibilis vide. ¶Quarto ois ꝓpositio disiūctiua de extremis ꝙtradictoriis est necessario vera:sed ois actus noster anteq̃ sit est:vel pōt ex eo fieri ꝓpositio hmōi:er go ois actus noster erit necessarius.minor ptz.cras em̃ oino legā vel nō le gam.ꝛ sic de pūctibus ꝛ ꝑteritis suo modo.ergo semp altera pars est necessaria. ¶Amplius quinto:nulla causa pōt impedire actionē alicui⁹ agētis nisi sit tante potētie vel maioris:sed aia humana nō est tante potentie nec maioris q̃ potētia celorū motiua.ergo nulla aia humana ꝓpōt ꝓhibere ra biem:ꝛ impetū astrorū.maior est manifesta per se.minor ptz:qm̃ aia huma na est in minori magnitudine q̃ aia celi.ergo est impotētior q̃ sit aia celi. ¶Sexto omne agēs in ea quib⁹ aia hominis mutat oino:ꝛ impedit in sua operatione necessario ꝛ per se agit in aia hois. sed corpora celestia agunt per se ꝛ necessario in cōplexiones hominū a quib⁹ mutant aie humane ꝛ im-pediuntur.ergo ꝛ necessario ꝛ p se impedient aiam. minor ptz cōplexione em̃ mutata mutat ꝛ aia:vt arist.inquit in lib.phisionomie:ꝛ in lib.de aia:si cut ptz in sono ꝛ vino seu ebrietate ꝛ egritudinib⁹. ¶Septimo potētior est virtus celi q̃ quecūq; qualitas naturalis:sed qualitas naturalis pōt con-pellere animā in vsu suarū operationū vt medici testant in phreneticis et epilenticis ꝛ alijs multis.ergo ꝛ multo melius ꝛ potētius virtus celi. ¶Ul timo tunc coniunctiones aspectus dignitates:ꝛ vlr oēs celorū ordines es-sent ociosi.q̃am probo:qm̃ oia hec sunt precipue gratia hominū.sum⁹.n. ꝛ nos quodāmodo finis oium arist.teste.modo nos possum⁹ agere nr̃o arbitrio:nostroq; ordine nulla astrorū disposītione occurrēte.immo ꝛ illo occurrēte possumus ꝛ aliter agere q̃ dicter:vt dicis.ergo tantus ordo tan-ta dispositio penitus su pelfluit in natura cum possit ꝛ aliter fieri.ꝛ sine du bio hec vltima ratio est multū efficax hic.Et eo hec ratio efficax videt:qm̃ vt arist.testatur:media ad finē vana:superfluaq; habenť cum his positis ꝛ sufficiēter ordinatis finis nō sequit̃ ad quē sunt ordinata.et tu ꝓsiste. ¶Il lud autē.s.quomodo cum fati necessitate stet prudētia:consilium ratio:vt Arist.inquit.absoluūt auctores huius opinionis.s.q; qz fatorū intentū oc cultum est:ꝛ nobis valde ignotū dum res erit de facto:fatoq; determina-bitur bonū erit cōsiliari ꝛ prudētia vti:propter qd̃ hoies laudandi sunt:eo qz sicut textus dicit.ff.de regulis iuris.semper in dubio benigniora sunt p ferenda.Et cum hoc sit ita.ptz primus modus dicēdi.s.qualiter fata neces sitent nos ꝛ nature affectus.Post hoc quidā latinorū ad mentē arist.opina ti sunt q; circūscripto libero arbitrio humano oia euenirēt de necessitate:ꝛ nihil contingenter:adeo q; nihil esset in entibus in potentia contradictio nis:quoniā si aliqua causa esset nata cleuare vapozem de necessitate eleua ret:si vero fortior causa in oppositū eueniret de necessitate impediret.ꝛ ꝑm hoc quicquid ex his causis euenit ꝓ tali instanti in quo euenit nō cōtin genter:ita q; possit nō euenire accidit. ¶Sed q; hec opinio peripatheticis cōtradicat facile ostendit primo:qm̃ remanēte causa cōtingentie adhuc re manere potest effectus:sed ꝑm peripatheticos vna causa cōtingētie est ma teria:vt auer.demonstrat scō phy⁹i.cōmen.48.ꝛ Arist.scō perigeneseos inquit.vt materia quidē in generabilibus q; possibile est esse ꝛ nō esse cau sa:vbi auer.cō.51.inquit:causa autē que est quasi materia in corporib⁹ ge nerabilibus ꝛ corruptibilib⁹ est illud in quo est cōtingētia:ꝛ ea in quibus est cōtingentia sunt generabilia ꝛ corruptibilia. ¶Scō arist.scō phy.ostē dit duas esse causas per se.s.intellectus.ꝛ natura ꝛ vult q; casus sit natura

Nota.

Rationes peripatheti corum.

UVA. BHSC. IyR_120_2

sine ratione: ꝛ fortuna. intellꝰ. sine ratione quēadmodū inquit etiā in libꝝ. de bona fortuna. casus autē ꝛ fortuna vt ipse inquit: sunt in his que fiunt contingentia. vt in pauciorib⁹: vt auer. ostendit etiaꝫ cōmen. 48. et. 49. ergo circunscripto arbitrio humano adhuc casum esse est possibile. ꝛ p consequens non omnia necessario euenirent. ¶ Tertio arist. 6. meta. phice oñdit plurib⁹ rationibus vꝰr hic inferius nulla necessario euenire. ꝛ auer. in cōmē. 7. illius partis videtur formare tres rationes: quas vide si placet: ergo huiusmodi opinio contradicit. peripatheticis. ¶ Quarto nonne posset equus transire per viam: ꝛ lapis vento flante cadere ꝛ ei frangere super cilium. Similiter equus posset esse in campo ꝛ aduenīente lupo posset a casu fugere. nō ei credere ꝙ si liberū arbitriū humanū auferretur natura nō posset errare vt ptz: ꝛ per ꝓns causas esse casuales. hoc em̄ esset multū remotum: vt constat. ¶ Supereſt modo dicere illud qđ credo. apparet em̄ primo aspectu ꝑm peripatheticos tres esse rerū naturas. ſ. simpliciter necessariā. simpliciter impossibilē. ꝛ mediā. ſ. cōtingentē: vt in primo celi oñdit arist. ꝛ auer. cō. 138. ꝛ ſcđo perigeneseos cō. 51. ꝛ in. 9. ꝛ. 6. meta. ꝛ ſcđo physi. vt constat. hoc itaq; est vnum ꝑ se notū in phia peripatheticorū. ¶ Scđo accipiē dum triplicē esse formā. Quedā em̄ que penitus est natura: vt elementorum mixtorū ꝛ brutorū forme: ꝛ huiusmodi forme plenarie subduntur corporibus celestibus cum nō moueant se: sed moueant. nihil em̄ habent quo ꝓpt impetus celestes repellere: cū oīo materiā ꝛ dispositiones materie consequātur. ¶ Altera est forma oīno a materia liberata: que est intellectus tm̄ nō ꝓns materiā nec dispositiones materie: neq; ꝑm se neq; ꝑm aliquid suum: ꝛ hmōi forma plenaria est celestiū impetuū domina: vt motores sepati operantur: tamen necessario ꝓpter ꝑfectiones earū essentiales: quarū esse cōsistit in agendo: quedā est forma media. ſ. que ꝑm partē est natura. ꝛ ꝑm ꝑtem intellectus: vt alia humana. ꝑm em̄ ꝙ sensitiua ꝛ vegetatiua est simpliciter est nā. ꝑm em̄ ꝙ intellectiua vt sic est intellectus. hec inq̄ alia ꝑm partem intellectiuā: ꝛ ꝗtum ad opera eius ꝓut intellectiua est: libera est: et dña potius astrorū q̄ dominio eorū subdita. ꝗtum vero ad eam partez q̄ est natura oīno adhuc habet distinctionē: sicut arist. inquit in cap. 18. primi ethicorū: qm̄ quedā est rationalis participatiue vt sensitiua. ꝛ hec adhuc per accidens est libera libertate intellectiue partis: ꝗtum ad ternā partez que penitus est natura. ſ. vegetatiuā penitus corporibus subditur celestibus. non enim in potestate nostra est augeri ꝛ diminui ꝛ nutriri: vt patet. ¶ Ihis habitis dōm⁹ ꝙ corpora celestia actiones anime nostre ꝑm ꝙ intellectus est: vel ꝑm ꝙ sub intellectu cōtinētur nō necessitāt. Opera aūt nostra que sunt eius vt natura penitus necessitāt. morī em̄ euitare nō possum⁹: neq; egritudines neq; augmentū neq; senectutē ꝛ alia talia: quorum dña sunt simpliciter corpora celestia. ꝛ hec est plotini sententia in lib. de motu celi. hanc opinionem asserunt Boetius. 4. de consolatione. ꝛ in ꝓther. in lib. 3. tertie editionis. ¶ Amplius Chrysippus tarsensis Cleontis discipulus qui tantum in dialectica consummatus habebatur ꝙ publice ferebatur. ꝙ si dij omnes logici locuti essent: nō nisi logica chrysippea locuti essent: opinatus est huiusmodi sententiam. quicquid dicat Cicero in libro. de fato. sustentatus namq; in duobus erat fundamentis. quorum primum erat. ꝙ omis propositio enunciatiua necessario est vera vel falsa. Scđm erat ꝙ causarum efficientiū quedā sunt totales ꝛ principales: quedā dispositiue et secundarie. dicebat itaq; ꝙ ea que a celo tanq̄ a causa totali pendebant esse necessario euenientia: vt cras erit lux solis aut non erit: ea que dependent a celo tanquam a causa disponente non necessaria: vt cras erat nuael

Triplex veruz nā.

Triplex forma.

Solutio ꝙstionis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

bellū:hec Chrysippus in lib.de fato.quē in etate.80.annoꝝ scripsit:vt Valerius testatus est in.8.lib.cap.7.hāc etiā opinionē Lactātius firmianus visus est sequi in tertio lib.cap.29.vide. Cuius opinionis ex ȳbis arist. Boetius potissimā fert rōnē.v.oē qđ natura est nō frustra est.cōsiliari autē hoies naturaliter hñt:q si necessitas in rebus sola dominabit:sine cā est cō solatio:si ꝛ ssiliatio frustra nō est.natura em̄ est.nō igitur in reb⁹ pōt cūcta necessitas. Pōt ergo virtus huius rōnis sic ordinari:aut cōsilio pōt euenīe dū mutari:aut nō.si nō ꝛ cōsiliari natura est:vt pz.in hoc em̄ hō alia ex celsitate alia.ergo aliqđ natura factū fuit supfluū. Si pōt pmutari.ergo oia nō necessario euenīēr. Sed id qđ qōnē nobis reddit est vtrū hec sit Īri.opinio.illud'em̄ qđ est manifestū in eius dictis est q tertia natura.s.ptingens est:q.s.neq necessaria neq impossibilis est.ꝛ p ꝟs oia necessario euenire cōcedendū nō est apud arist.sniaz. Sed si opinio auer.de hois aia fingit pliciter est natura:ergo oino corporibus celestib⁹ subdita:nisi fingatur q cogitatiua ꝛ intellect⁹ reddunt vna hois aia q est dña actuū humanorum: sit em̄ ex eis vna aia totalis hois apud auer.ꝛ tu vide librum de intellectu. Si vero tenere velis opinionē nostrā quā habem⁹ ex lege de aia hois: tūc arist.sermo saluabitur sine qōne.ꝛ hoc tibi relinquo.est em̄ multū laborioꝛ sum saluare apud auer.opinionē liberū arbitriū. Et cū hec sit reiveritas superest modo solvere rōnes pro altera positione inductas. Ad primam dicendū.q corpora celestia per se in aiam:vt intellectus est:agere non pñt nisi per accidēs:vt Plotinus ait. Et ad primam probationē dicendū.q forma materialis ois agere potest in intellectum actione immanente ad quā nulla sequitur actio extra intellectum.aliter non. Ad secūdam dicēdum. q maior est vera eodem modo.forme enim agunt in intellectum possibilē actione non exeunte ab intellectu:vt pz.sed actione que est salus ꝛ perfectio intellectus:vt scis in lib.de aia. Ad scđam principalē forte auer.diceret cogitatiuam non esse aiam totalem hominis sed congregatum ex cogitatiua ꝛ intellectu.hoc enim congregatum est hominis anima.ꝛ hoc bene habet liberum arbitrium in actionibus suis:vt constat.sed quomodo sit:vide in fine libri de intellectu. Ad tertiam dicendum.q maior est vera ꝼm speciem:non autē ꝼm individuum.multa enim sunt possibilia ꝼm individuum que nunq̄ erunt.sufficit autem q ꝼm speciem aliquando sint: ꝛ hoc modo possibile distinguitur ab impossibili. Ad quartam aristo. in perihermenias dedit sol.non enim omnis propositio est determinate vera:vel determinate falsa:nisi presens sit vel de preterito vel de futuro:cuius veritas dependet a presenti vel preterito:vt ibidem declarat Boetius.vnde et Chrysippus ait.q omnis propositio de futuro est determinate vera:quando veritatis eius causa totalis est celum:vt vidisti. Ad quintam.q maior est diminuta.debet enim sic sumi.nulla causa potest impedire actionē alicuius agentis:nisi quando est potentior vel eque potens.vel non proportionata subdi agenti.modo etsi anima hominis non sit eque potens neq potentior vi celi est improportionata subdi actioni celesti. Ad sextam dicendum.celum potest dupliciter agere in homine:vno modo ipso remanente proportionato instrumento pro operatione hominis:et sic celum non agit ita quin anima remaneat domina actuum suorum.alio modo corrumpendo organa ꝛ proportiones pro operationibus hominis in eo quod homo. et sic non est privare arbitrium:sed corrumpere modum operandi:vt pz. et per hoc patet ad septimum. Ad vltimam dicendum q ꝛ si non necessitent nos.adhuc sunt propter finem aliquem.s.saltem propter hominem:vt

UVA. BHSC. IyR_120_2

ens nature est.⁊ iō sunt non superflua.Et sic ptz quid sit fatū:⁊ quō in nobis agat:⁊ qđ faciat fatū.reliquū erat declarare qñ corpora celestia dent nobis sciam:⁊ quō.sed qz hoc est nimis longū:⁊ iam exposui hoc in quodā meo prohemio.iō sat sit pro nūc. ¶Supereſt modo videre quō ex parte gubernātis corpus celeste agat in his que sunt hic.in quo inueni auic.in qui

pō auic.

busdā dictis suis que de magicis ⁊ alchimicis cōposuit dicere in oibus naturis quedā aliqñ apparere ꝓdigia ex imaginatione superiorū motorum, cōtēdit ei hic phs intelligētias q̄ mouēt orbes nequaq̄ posse intēdere particularē motum hunc vel illum:nisi per apprehensionē aliquam particularium.⁊ hanc apprehensionem dicit imaginationem equinocare seu equinoecevocari ad imaginem que pars est anime sensibilis in animalib⁹. ¶Practice autem omnia que fiunt.vt inquit:preexistunt in conceptionibus motorum stellarum ⁊ orbium. Adhuc autem talem inquit esse obedientiam totius materie generabiliū ad motorē:qualis est obedientia nostri corporis ad nostras aias. Nos aūt in nobis sentimus: q̄ ad quācūq̄ formā concepimus mouet corpus nostrū declarabiliter vel horrēdo vel fugiēdo.sic igit dicit frequenter diuersa concipere aias celestiū:⁊ tunc materiam moueri p

Impugnatio.

obedientiam ad illud. Et hoc esse q̄ diuersas virtutes generata accipiunt que nos complexionales vocamus. ¶Sed hec positio deficit. Primo quia declaratum est fundamentis peripatheticorum corpus celeste carere omni specie sensus. Secundo si anima celi per formam apprehensam moueret materiam generabilium:tunc illa anima esset in continua transmutatione.declaratum est enim in libris naturalis phīe hec inferiora esse in continuo motu ⁊ transmutatione.propter quod heraclitus sophista dixit nullā esse scientiam horum:propter eorum instabilitatem. Tertio si anima celi moueret materiam horum per formam apprehensam:vel huiusmodi forma esset ab extrinseco recepta in ea.vel ab intrinseco.nō ab intrinseco:tūc enim quo res fierent in hoc mundo tot formas illa anima crearet in sua mente.hoc autem est falsum.sic enim possemus dicere in cogitationib⁹ nostris nō egere sensibilib⁹.si quoq̄ ab extrinseco:tūc iste forme prius essent sensibiles q̄ imaginabiles.non enim forme sensibiles possunt mouere imaginationem nisi prius moueant sensum.sensibile enim esse mediū est inter imaginabile ⁊ esse materiale:⁊ sic corpora celestia haberent sensus. Quarto nullum ens mouet aliam materiam per apprehensionē nisi sit forma illius sicut auer. ostendit in secundo celi.commen.61.sic enim anima mea posset

pō pipathetica.

mouere omnem materiam extrinsecam:sed anima celi non est forma materie generabilium:vt manifestum est per se:ergo anima celi non potest mouere materiam generabilium. ¶Dicendū igitur fm peripatheticam sniaz q̄ semp effectus vniuersales opz in causas vniuersales reducere.imaginandū nāq̄ q̄ sicut in effectu plures continētur gradus.est em̄ sortes genitus hō aial vegetatiuū corpus substātia ⁊ ens.ita ex parte causarū opz dicere. alia nāq̄ est cā que cōcurrit ad socratis productionem inquantum ens. alia inquātum substantia.alia inquātum corpus ⁊c.sortes igitur inquantum ens a prima causa producitur.quāto em̄ cā est vniuersalior:tāto plus influit.i.fm maiorē gradū ⁊ cōmuniorē cōcurrit: quēadmodum auctor de causis inquit.qz igit deus est vniuersalissima cā.iō suus effectus vniuersalissimus est esse:sicut in ꝓpone ānta:auctor de causis dicit.scīa intelligentia q̄ est scīa cā ad eūdem concurrit effectum fm gradum inferiorem.⁊ hoc totū declaratū est alīs in hoc libro.Dicendū igit q̄ eo mō motor celi curat effectus quos ꝓducit quo cōcurrit ad eos:⁊ qz quidā eor̄ fm virtutem et gradū vniuersaliorē cōcurrit:ideo fm virtutem ⁊ gradum vniuersaliorem

curat:

UVA. BHSC. IyR_120_2

curat:nec opz credi hmõi curam esse sciẽtiam vl'em aut particularẽ vniuersalitate obiectiuaut particularitate: quẽadmodũ nec scia primi motoris. hec enim scia non est rez tanq̃ causata ab illis:sed tanq̃ causa illarũ.ideo potiꝰ hec scia denominabit scibilia'quã ab eis denominet̃.ꝛ sic pz qualiter scia hoz nõ est in potẽtia nec cõfusa.qũo ergo corpꝰ celeste ꝓstituat ex motore ꝛ moto tanq̃ ex artifice ꝛ instrumẽto:manifestũ.qũo etiã istud colligitur sit vnũ agẽs hozũ inferiox agẽs diuersa ꝑm diuersos aspectꝰ.cõiunctiones:triplicitates:dignitates:ꝛ cetera q̃ ab astrologis declarant: manifestum.quomodo etiã hec inferiora sint facta a motoribus superioribꝰ: ꝛ per ꝓns tanq̃ fines secundarij: etiã manifestũ.q̃ igitur corpora celestia secundarie intentiones sint pp nos ex his ptz.obiecta autẽ in contrariũ de facili soluent̃. ¶Ad primũ dico q̃ nõ mutant natural̃.mutant tamen dispositionem:que est alia ꝛ alia ꝑm spẽm accidentalẽ.imaginandũ enim omnes effectꝰ ptinent in virtutibꝰ corpoꝝ celestiũ.limitant autẽ iste virtutes propter diuersas dispositiones que variant nõ quidẽ formaliter sed dispositiue.dictum vero auer.dz intelligi de agente particulari determinate nature.hmõi non est in proposito: ꝛ sic argumenta probantia corpora celestia non mutare naturã propter mutationem situs ꝛ reliquaꝝ dispositionum. Ad illud vero qõd dicebaꝫ corporis celestis naturam esse vnigenitã.negatur:immo in aliqua parte est rariox:in aliqua est dẽsior.ꝛ sic de alijs. Amplius ad id qõd dicebaꝫ celũ equalr respicere. Nã ꝑm est ꝑm ptes:ig sit vez ꝑm totũ.item nec incõuenit planetã ad diuersas regiones diuersimode se habere:eo qz ꝓpter hoc nõ variaꝫ in nãtꝫ in mõ operãdi. Preterea signuz diutius immorari supra nos non arguit ipz fortiꝰ mouere nos a qualitate manifesta:ꝫ p modũ occultũ:quẽ declarauit. Adhuc qũo corpora celestia multiplicẽt qualitates hic ꝛ q̃s pz in corpe qõnis. ¶Ultimũ aũt qõd dicebaꝫ nihil ẽ.corpa.n.celestia ꝛ si sint vniꝰ spẽi analogice:dr̃nt in nãis diuersis.auctes viroꝝ ad oppositũ sufficiẽter solute sunt.fuerit.n.oppositꝫ ptꝫ.

ALSA. DUB. ij

It Algazel.in istis vero arguendum est:potest enim dici:q̃ acquirere omnes situs non prodest:quare fatuitas esset. Et forte celum sic est hominiocioso qui nihil hz facere:ꝛ circuit vnã domũ vel ciuitatem: et putat,ob hoc appropinquare se ipsi deo:ꝛq̃ perficit put satisfacit voluntati suc:propter esse ꝑtias'r in omnibꝰ punctis domus vel'ciuitatis. Et si forte non poterit ea particulariter applicare:facit id quod potest in specie. Quare dicimus: q̃ magis debet hoc fatuitati celorum attribui:cq̃ rationi.

¶Inducit Alg.instantias cõtra philosophos.ꝛ inqt.in istis ꝺo arguendũ est.põt.n.dici q̃ acq̃rere oẽs situs nõ ꝓdest ipsi motori.quare fatuitas est sup.q̃ moueat.stat ergo vis argumẽti in hoc.opatio ex qua nihil boni agenti relinquitur:ẽ otiosa ꝛ fatua:sed acquisitio situũ est hmõi opatio: ex qua nihil boni relinquit motori:ergo ẽ supflua.(Et forte.)Inducit secũdã rationẽ.d.ꝛ forte celũ sic'ẽ est homini otioso qui nihil hz facere:ꝛ circuit vnam domum vel ciuitatẽ sup.in custodiẽdo illã:sicut faciunt custodes tẽpore ꝑtij:ꝛ putat ob hoc.i.ꝓpter hoc appropinquare se ipsi deo.ꝛ q̃ ꝑficiatur put satisfacit voluntati dei ꝓpter eẽ ꝑtialr'i oiꝰ ꝑtis domꝰ vel ciuitatis.ꝛ si forte nõ poterit ꝑticulr eis applicare se:facit id qõd põt in spẽ. Obijcit huic ẽt.d.qz dicimꝰ q̃ magis dz hoc fatuitati celoꝝ attribui cq̃ rõni.

UVA. BHSC. IyR_120_2

AVERROIS.

Nos dicimus: q talia verba non debent dici nisi ab vno duorum hominuz: aut ab idiota qui nihil scit: vel a prauissimo homine. z absit q Alga. fuisset vnus istoz duorum: sed aliquotiens ab aliquo non fatuo modo ignoratie aliqui erronei sermones veniunt: z demum de non prauo verba prava modo tam dicto reperiuntur: quia licet nos concedamus Aui. q celi prima intentione moverentur: vt acquirant omnes situs vt ab hoc habeant perfectionem polem eis: quare merito nō est dicendum: q hoc est pciosum seruitiū ab eis collatum deo benedicto: vt si homo curaret quandā ciuitatē custodire eaz circuēdo die noctuq. dicimus q hoc est opus quod deo benedicto cōplacere debet. Sed si nos dicceremus: q huius hominis motus circuendo ciuitatem fit ab intentione quam ipse narrauit nomine Aui. vz. q non intendat in suo motu nisi attingere omnes spēs vbi: que sunt infinite. dicimus q hic homo esset summus fatuus.

¶ Inquit Auer. dicimus nos q talia verba nō debēt dici: nisi ab vno duorum hominum: aut ab idiota q nihil scit: vel a prauissimo hoie. z absit qō alga. fuisset vnus istoz: sed aliqñ: ab aliquo non fatuo mō ignoratie aliq erronei sermones veniunt. z demum de nō prauo reperiūt verba prava modo dicto. z declarat hoc. d. qz licet concedamus aui. q celi prima intentione moueantur: vt acquirant omnes situs: vt ab hoc habeant perfectionez polem eis: z intendit si concedat hoc sm opionē aui. qz iā reprobatū est. si nunq hoc concedat: quare merito non est dicēdū q hoc est pciosum seruitium ab eis collatum deo benedicto: vt si homo curaret quādam ciuitatē custodire eam circuendo die noctuq. vult dicere si intelligērie acquirunt perfectionem propriā ex motu circulari: quēadmodum hō in circuēdo ciuitatem: cur nō dz deo placere. q. d. dicimus q hoc est opus qō deo benedicto complacere dz: vult dicere qz deo plzt vnū quodq conseruet in esse: vel acquirat perfectionē sui esse. hic. n. est appetitus primi motoris. apponit autē qūo est fatuitas ponere illud. z inquit. sed si nos diceremus q huius hominis motus circuendo ciuitatē fit ab intentiōe quā ipse narrauit nomie aui. vz. q non intendat i suo motu nihil attingere oēs spēs vbi: q̄ sunt infinite saltem numero. dicimus q hic hō eēt sūme fatuus. vult dicere q in motu celi est duo ꝓsiderare. s. acquisitionē oium situū z pfectiōez motoz̄ quā acquirit vel in qua se cōseruat per approximationē ipsi deo. inquit mō. q si motor mouet nō pp aliud nisi vt acquirat oēs species sit tm̄ summa fatuitas est: qm̄ illi situs nullā relinquēt perfectionē absolutā in prio motore nec in alijs. sunt enim respectus. Si vero ābas illas intentiones hēat sine dubio motus celi est satis perfectus z decenter factus.

ALGA. DUB. iij.

Vlt Algazel. adhuc arguenduz est: quod in eo qō philosophi de intentione celoꝝ dñt in eoz motu est error. Considerando partes vbi tendūt. vz. quare motus diurnus sit versus occidētē: z motus ꝓpri planetaꝝ versus orientē: z non ecōuerso: vel quare nō sunt oēs circa vnā z eandē partem: vnde si motuum partes non differunt intentiōe: quare

UVA. BHSC. IyR_120_2

ergo in totum contrarium se habent. oia enim vtilia a celis: seu commoda in hunc modum descendentia: ꝛ acquirere species vbi perfecte etiam fieri possunt. Amplius quare non mouentur qñq; versus vnam duarum partium: quandoq; versus aliam postq; intentio celorum est perficere omnia possibilia in motu circulari et situ. Patet ergo ex istis q philosophorum opinio in hoc proposito pura phantasia fuit. vnde dicimus q regni celorum archana nobis sunt ignota: ꝛ omni humano gñi nisi ꝓphetis ꝛ scis.

¶Inquit alga. Adhuc arguendum est in eo quod phi de intentiõe celorum dicunt. in eorum motu est error. considerando partes vbi tendunt. ꝛ exponit hoc. d. vz. quare motus diurnus fit versus occidentem: ꝛ motus proprius planetarum versus orientem. ꝛ non econuerso. vel quare non sunt oēs circa vnam vel eandem partem: ꝛ ostendit hoc esse rationabiliꝝ dictū. d. vñ si motuū partes nō dñt in intentiõe. oēs. n. intendunt appropinquari primo principio: ꝛ acquirere oēs spēs situs: quare ergo in totum cõtrarium se habent: quasi dicat nō bene se habent: ꝛ reddit rõnē. oia. n. vtilia a celis seu commoda in hunc mundum descendentia. ꝛ acq̃rere oēs spēs vbi perfecte etiam fieri pñt. sup. si moueantur vno motu versus vnam partem. põt ergo syllogisticus componi. oēs motus qui sunt pp vnū finē numero debēt cēversus eandem partem. sed declaratum est omnes motus celestes eē ꝓpter cūdem finem numero. s. ꝓpter perfectionē motoris cõseruādā: ꝛ situū acquisitionem. ergo omnes debēt fieri circa eandem partem numero: ꝛ hoc argumentum hz magnā apparētiā. (Amplius.) Inducit scdam debilitatem. di. amplius quare non mouentur quandoq; versus vnā ptem duarū. q̃q; versus alteram postq; intentio celoꝝ est perficere oia possibilia in motu circulari ꝛ situ. i. postq; est acquirere oia vbi: oēs situs posses. q. d. equc bene. potest esse si mouetur versus orientē: sicut econtra. ita. n. põt saluari acquisitio situum: ꝛ conseruatio oim rez sicut econtra. ptz ergo ex his q philosophoꝝ opio in hoc ꝓposito pura phantasia fuit pp qđ concludit Alga. vnde dicimus q archana regni celorum nobis sunt ignota: ꝛ omni humano generi nisi ꝓphetis ꝛ sanctis: ꝛ quanto Alga. verum inqt: quēadmodum enim Heraclitus ephesius inquit. si non possum⁹ scire ea que in remota fiunt ciuitate: qđo ꝛ ea que in celo sunt sciri pñt. stultum enim est laborare in his cum eoꝝ que scimus est minima pars eoꝝ que ignoramus.

AVERROIS.

DIcimus: q hec altercatio est sophisticalis. translatio enim de questione ad questionem opus est sophisticum. Rursus quare sequitur: quod si ipsi deficiunt a declaratione seu cognitione causarum diuersitatis motuum: quod debeant ignorare motus causam celorum absolute: vnde dicimus q si iste homo debellat homines voluntate: aut negligentia excecauit eum. videtur enim q hoc accidit ei ex ignorantia viarum: ꝛ assumptione causarum. Cause enim differūt naturarum entium a differentia: ꝛ declaratio huiusmodi est: q; res simplices nō habēt causam actuū procedētium ab eisdem nisi naturas et formas ipsarum: sed res com-

UVA. BHSC. IyR_120_2

posite habent agentes causas preter formas earum: & ille sūt causæ ipsarum ꝑm cōpositiones: & cōpaginationes: & earū ptium ad inuicem. v.g. terra non hz causam descendendi nisi suā simplicē naturā. s. terrestreitatē: & sic de alijs simplicibus. Similiter dicimus: q̄ sursum & deorsum nullam habent causam. videlicet. quare vnum ipsorum fuit supertius: & aliud infertius: nisi quod ita debet sequi de propria ipsorum natura. Similiter dicimus recte de diuersitate motuum: q̄ nulla est ibi causa nisi diuersitas naturarum partium motuū: & illa diuersitas prouenit ꝓa diuersitate mobilium naturarum. videlicet. quod aliqui ipsorum nobiliores sūt alijs. Similiter dicimus q̄ illud: quod dixit. videlicet. quare motus vniuersalis fit versus occidentem: & non econuerso: ratio huius est: quia celi habent dextrum & sinistrum: maxime q̄ animati sunt: & differunt intra se: prout id quod est dextra vnius ipsorum sinistra est alterius: licet aliqui ipsorum versus duas partes contrarias moueantur: sed hoc non violenter fit. tandem: q̄ in hoc nulla ratio nisi simplex natura: vt dictum est. Sed concedendum est ꝑm veritatē q̄ humanus intellectus valde deficit in ratione vel causis naturalium rerum: maxime in illis altioribus: & sublimibus corporibus: quorum nescimus quantitates: & esse eorum sub stantiarum totaliter ignoramus: & dicimus q̄ corpus supercelestē non est graue: neq̄ leue: vt habetur ab. Aristo. in primo celi et mundi: & patet clare a commentatoribus ari. verborum. Et hic est finis questionum sermonum diuinorum huius hominis de q̄ bus altercauit Alg. cum philosophis: & redarguebat eos vt ei apparebat: sed nos dei auxilio reprobauimus manifeste ipsius errores: & ostendimus ambages auctoritatum eius: vt melius et clarius potuimus. vnde deinde aliquas singulares alga. disputationes in naturalibus prepositas durimus: in quibus etiā putauit peripatheticos acerrime redarguere: & sequemur stilum cōsuetum in preteritis disputationibus.

¶ Explicit altercatio Algazelis cum philosophis in diuina scientia. Laus. Deo.

¶ Proponit primo quonam genere hec sit altercatio. di. dicim⁹ nos q̄ hec altercatio est sophisticalis. cuius rationem reddit. d. translatio enim de q̄stione in questionem opus est sophisticū. (Rursus.) Apponit quō est mirādū de eis qui sequunt Alg. d. Rursus ꝛre sequit q̄ si ipsi phi deficiebāt a declaratione seu cognitione causarū diuersitatis motuū. i. quare sequit. si nescimus vare causam diuersitatis motuum q̄ debeāt ignorare causam motorum celorum absolute. i. penitus. stat. n. scire cām in vli: & ignorare eā in pte. ergo mirādū est de Alg. & suis sequētib⁹. Uñ dicim⁹ q̄ iste hō debellat hoies voluntate: & sup. nō facti⁹. aut dicimus q̄ negligētia in ampla ꝙsideratiōe excecauit eum talr q̄ nō potuit videre istud. yr. n. q̄ hoc accidat ei ex igno

UVA. BHSC. IyR_120_2

rantia viarum:ꝛ ex assumptione cāx.i.qꝫ ignorat vias ꝛ causas assumendas in hmōi quesito absoluēdo ꝛ reddit cām.d.cāe.n.dr̄nt differentia naturax rex.i.qꝫ cāe variāt ꝟz rex variatiōem:ꝛ hoc oñdit.d.ꝛ declaratio hui⁹ est:qꝫ res simplices non habent cām suox actuū ꝓcedētiū ab eisdē nisi naturas ꝛ formas ipax:ꝟz res cōposite hñt agētes cās ꝑter naturas iparuꝫ ꝛ formas eax.ꝛ notāter dicit.(Nisi nās ipax)qm̄ rēs cōposite hñt cās ꝑter nās ipsax.s.ex̄m predominās:vt auer.dicit cō.7.primi ce.mot⁹ ergo simplicium non hñt cās ꝑter nās eox:sed compositox hñt causas diuersas a naturis eozum:ꝛ ille sunt cause ipsax ꝛ eax partium adinuicē ꝓm compositiones ꝛ compaginationes adinuicē.v.g.terra nō.hz cām descēdēdi nisi suā simplicē naturā.s.terrestreitatē.ꝛ sic de alijs simplicib⁹.Silr dicimus qꝫ sursum ꝛ deorsum nullam hñt cām.vz.ḡre vnū ipsox fuit superi⁹:ꝛ alib⁹ inferius:nisi qꝫ ita dz sequi de ꝓpria ipsarum natura.Silr dicimus recte de diuersitate motuū.qꝫ nulla est ibi cā nisi diuersitas naturū partium;motuum.ꝛ illa diuersitas prouenit a diuersitate naturarum mobilium.vez.qꝫ aliqui ipsorum nobiliores sunt alijs.Similiter dicimus qꝫ illud qđ dixit ꝟz quare motus vlis fit versus occidentem.ꝛ non econuerso.rō hui⁹ est.qꝫ celi habent dextrum ꝛ sinistrū:vt in prima disputatiōe declarauī.maxime qꝫ animati sunt:ꝛ differunt inter se:put id qđ est dextra vnius:sinistra est alterius:licet aliqui ipsorum versus duas partes cōtrarias moueañ:sed hoc nō violēter fit.tāđ dicendum sup.qꝫ in hoc nulla rō est nisi simplex eorum natura:vt dictū est ait tñ:sed cōcedendum est ꝓm rei veritatē:qꝫ humanus intellectus valde deficit in ratione vel causis naturaliū rerū.maxime in illis altioribus ꝛ sublimibus corporibus:quox quantitates nescimus.ꝛ esse substantiax eorū totaliter ignoramus.ꝛ ideo dicimus qꝫ corpus celeste neqꝫ est graue:neqꝫ leue:vt habetur ab ari.in primo celi ꝛ mūdi:et ptz clare a commentatoribus verboꝝ ari.ꝛ qđ dicat.qꝫ de celo nō sciuim⁹ nisi negatiue ꝛ non positiue eius naturam:sed ꝑ abnegationē rerū hic.(Et hic est finis.)Auer.nunc imponit finem libro.ꝛ inquit.ꝛhic est finis questionū sermonum diuinoꝝ.i.metaphysicorum huius hois de quibus altercauit Alga.cū phis:ꝛ redarguebat eos vt ei apparebat.apponit aūt suum laborem circa hoc.d.sed nos dei auxilio reprobauimus manifeste ipsius errores ꝛ ostendimus ambages auctoritatum.i.argumentorū eius:vt melꝰ et clarius potuimus.Et ordinat se ad sequentes dispōnes in naturalibus.d.vnde deinde aliquas singulares Alg.disputationes in naturalib⁹ ꝓpositas duximus:in quibus etiā putauit pipatheticos acerrime redarguere:ꝛ seqmur stillū ꝙsuetū in ꝑteritis dispōnib⁹.Et sciat tua dñatio reuerēdissima dispōnes naturales eē duas ꝛ multū singulares.tractāt.n.qđuor ꝓpositaꝫ quēadmodū alg.inquit in scō dubio ꝑme disputatiōis.primū eē ō ne ꝙ causax ꝛ causatox inuicē.Scōz.an aie habeāt eē p se spūale remanens post mortē:ꝛ quā habitudinē dicāt ad corpa.Tertiū est.an hmōi aie anihilari possint.Quartū ē de resurrectiōe mortuox.Hec.n.qđuor mirabilia ꝓposita in duab⁹ disputatiōib⁹ disputat vbi oñdit Auer.suā subtilitatē ꝛ ingenij excellētiā.ꝛ has duas vltimas disputatiōes nō habebā i ꝓncipio operis mei:sed dñs.Andreas de minutis cretēsis studiosissim⁹ me⁹ scholaris attulit:de qb⁹ tātas refero grās quātas ꝛ quot possum ꝙcipere.fecit.n.ꝙseruationē hax rex q̄ sunt cōputāde iter archana celox:ꝛ reuerēdissime dñe nūc exponere nō possum.qm̄ multitudine negociorum ꝛ solicitudine impressoris vexatus non possem aliquid dignū tue dñatiōi reuerēdissime dicere:sed hac estate ventura expectet me:nam eas mittam cū qbusdaz meis farcinolis ꝓ quibus tuam.d.reuerēdissimā oium literatox ꝙsplendoꝛez in

UVA. BHSC. IyR_120_2

iudicē elegi. Quando eñ a tua dominatione reuerēdissima vigilie mee ap
preciabunt: qd curabo tūc maliuolox latratus: fauor enim tue ꝑditionis
me a maioribus tutum redderet.

Qō quita

Sed quia solebamus sepe mi dñe reuerēdissime disputare cū hie
ronymo Bernardo olim filio domini petri: ⁊ cū illo ma
gnifico viro Antonio Justiniano artū accuratissimo filio domini Pauli
sepe sepi⁹ de motu rapt⁹ alioꝝ celoꝝ. oēs eñ astronomi dicūt ꝑmū mobile
moueri motu proprio et alios motu raptus ad eādē partē: et motu ꝓprio
ad partē oppositam: ꝓeter Alpetragiū in libello de qualitate motuū cele
stium: q̄ opinatus est q̄ oēs orbes mouent ab oriente in occidentē. ⁊ q̄ nul
lus orbis moueret ecōtra. Ad saluādū tamē apparētias dicebat planetas
incurtari motus a motu primi mobilis. ꝓ hoc viro hieronym⁹ Bernar
dus adducebat motuū optimum. est regula arist. et auer. primo ce. q̄ im
possibile est duos motus specie naturaliter ꝓpetere vni corpi simplici. mo
tus, aūt illi. s. rectus ꝓprius et mot⁹ raptus sunt oppositi oīno. ergo si vn⁹
cōpetit naturaliꝫ celo vel per se. alter p accidēs et violēter. et p ꝑs nō sem
piterno tpe. Amplius sicut arguebat Justinianus. omne q̄ rapit in motu
suo: ꝓtra naturā mouet. omne q̄ cōtra naturā mouetur nō semper mouet.
ergo si corpora planetarū raperētur nō semper mouerent. ¶ Rursus dice
bat. si ambo motus ꝓpetūt vnius. U. g. lune: vtrū eque naturaliter: an vn⁹
altero naturali⁹: et quo ei ꝓpetāt. Et hmōi argumēta sunt subtilia ⁊ mul
tum apparentia cōtra astronomos. ¶ Et breuiter ad hoc nō est respon den
dū sicut astronomi dicūt q̄ orbis lune mouet a propria intelligētia imme
diate et a primo motore per influentiā. sic eñ illa influētia nō est sufficiēs
principiū motuū: cum nullū accidēs in perpetuū mouear. ideo existiman
dum: vt auer. dicit. ⁊. ce. cō. 42. et. 71. vnum esse motorē totius vniuersi col
ligati ex oībus orbibus qui est forma totius ꝓgregati ex oībus orbibus.
hec eñ forma vltis oēs orbes mouet vno motu numero q̄ vocat mot⁹ diur
nus ab oriēte in occidētē. alie aūt intelligētie sunt sicut forme particula
res mēbroꝝ q̄ motibus ꝓpriis mouēt ecōtra, ꝓpter finē quē declarat auer.
⁊. ce. cō. 53. U. g. posito q̄ ala mea moueat me versus neapolim: ⁊ continue
brachiū ecōtra moueat: iam brachiū duplici motu moueret. ⁊ motu totius

Solutio.

motu ꝓprio a ꝓprio motore. ¶ Ad ꝑmū dicēdū q̄ illa regula est intelligēda
de motibus oppositis ꝑm spēm. modo vt auer. inquit. 2. celi. hmōi mot⁹ ⁊
sunt numero diuersi nō specie cum sint partes motus partiū vnius alatis.
vide com. 49. ¶ Ad scdm dicendū q̄ illi motus dicunt raptus. nō propter
hoc q̄ sint cōtra naturam illoꝝ: sed q⁹ nō sunt per naturā particularū mo
torum eorū. ¶ Ad vltimū dicendus q̄ naturalius est partē moueri motu
totius q̄ ipsaꝫ moueri motu ꝓprio. moueri eñ p naturā vlem naturalius
est q̄ moueri per naturā particularē: vt dictū est in celo ⁊ mundo. ¶ Et sic
cōsumata est ꝑmētatio mea supra lib. metaphy. auer. qui destructio destru
ctionū diꝫ incepta. 1494. et ꝓpleta. 1497. die. 12. Januarij: ⁊ in eo tenui me
liorē curā q̄ potui. hic eñ nullos inueni scriptores. immo nec aliquos q̄
de his meminere. adeo q̄ quidā oīum fārū penitus ignari ꝓpter difficul
tatem huius libri dicunt hunc libū nō esse auer. ⁊ de his nō curo. vt enim
sensu propter qō negant hoc. hic eñ liber: tum errore translatoris: tū diffi
cultate verboꝝ: tum sniarum arduitate fuit mihi ita difficilis: sicut vides:
nec volui exponere ipsum: et faccre vnū cahos rerum. ita q̄ velim hic ap
ponere oia dictibilia: nec ita immorari in singulo verbo eius: vt omnium
aures obtundam. vlteriꝰ enim speculatio fortioribus relinquatur. sat mi
hi fuit monuisse: principiumq̄ dedisse speculationis: eo maxime cum hoc

UVA. BHSC. IyR_120_2

non ex me feci sed ex rogatu illius sacratissimi philosophi hieronymi Bernardi filij condam domini petri: quorum animę in perpetuum gaudeant. adeo enim me vexabat: vt id negare non potui. & si qua hic corrupta legentur brevitati temporis ascribantur in quo scripsi. Iterum si replicatas inuenient materias hoc est: quia magna intervalla apponens scripta olim obliuioni tradiderã: quia auer. ea diuersis locis tangebat. Hęc igitur sunt quę tibi reverendissimo Domino meo meritissimo cardinali mitto: vt digna castigatione tuo singulari ingenio castiges. digna vero laude collaudes. Illud quidem donum quod potui pro tua immẽsa dominatione hoc est. Illud vero quod tua. D. referre potest: est vt id recipiat eo modo: eo animo: eaq; affectione quibus ego mitto. Valeat tua. D. reverendissima olim literatorum confugium. Laus Deo.

¶ Finis commenti destructio destructionum in metaphysica Averroys Augustini Niphi dẽ Suessa philosophi preclarissimi.

¶ Eiusdem Augustini Niphi Codicillus de sensu agente.

DIcit Aristo. secundo celi: forte quidem igitur de quibusdam enunciare aliquid tentare: & de omnibus: & pretermittere. nihil: forsitan videbit esse vtiq; signum aut multe stultitie aut multe promptitudinis: non tamen iustum quidem omnes similiter increpare: sed videre oportet causam dicendi que est. hec Aristo. ¶ Quia igitur intentio mea est tractare de sensu agente: non expectes a me de eo tractatũ ita sufficientem: vt omnem questionem tibi amoueat: quia vt ari. dicit esset signum ad propositum: aut multe stultitie aut multe promptitudinis: eo quia difficile est hodie tẽpore meo. 1495. veritatem inuestigare: qm̃ magna pars phie est corrupta: et illa pauca que relicta est in ista nostra prouincia: vbi nunc sumus: est in magno vilipendio. propter quod studium in ea putatur vnum de desideriis preter naturam. & ideo nullus labor hominum in ea nec precium. et licet ita sit: attamen non omni conatu meo: sed amore tuo quẽ semper habeo preoculis: videbo de sensu agente q̃tum mihi possibile. ¶ Quia tamen ante me tẽporibus habitis vnus homo satis famosus qui dr̃ Joan. landonus de ciuitate quandauẽsi. fecit tractatũ de hoc. & q̃stionẽ longã in lib. de aĩa. vbi scripsit firmiter suã opinionẽ esse intẽtionẽ auer. & ari. & scio q̃ multis fuit occasio errandi pp eius famã: intm̃ q̃ homo non putabatur auerroista nisi qui erat gãdauẽsis. Jdeo ad videndũ veritatẽ in hoc q̃sito iustũ oẽs sit̃ increparе: sed videre opz cãm. i. argumentũ dicẽdi. Jste tractatus valde est vtilis tibi: maxime ad sciam primi principij: qđ est de⁹: qm̃ ex notitia sensus agentis multe proprietates intellect⁹ agentis cognoscũtur: qui vel est deus vel intelligentia ei propinqua: vt in q̃stione de intellu declarauj. videmus esm̃ ari. oẽm proprietatẽ de intellectu declarare p proprietatem in sensu tã q̃m a notiori. ideo valde tibi erit vtile tractare de hoc.

Intellꝰ agens quid sit.

DIco ergo q̃ de sensu agẽte qõ est. primo q̃tum ad exteriores. scdo q̃tum ad interiores. ¶ Quantũ ad exteriores quidẽ pmo facit. q. an sit. scdo an sit aliquid aĩe nostre. & tertio an vt sic sit vnus oĩm sensuum an tot ꝑm speciem & numerũ quot sunt sensus exteriores. & qz vt dicit ari. 3. meta. in principio sermones probabiles debẽt precedere demõstrationes. qm̃ q̃ nescit qđ querit nescit veritatẽ q̃ inuenerit eam. ideo arguo q̃ sensus agẽs sit argu. ari. 3. de aĩa. in oi nã est aliqđ qđ est patiẽs opz vt sit ali-

UVA. BHSC. IyR_120_2

qꝫ oium illius factū: vbi auer. cō. 17. ait q hoc est vlr oibꝫ rebꝫ naturalibꝫ esse tria. s. agēs patiēs ⁊ factū. Mō addo huic minorē: sed in sensu est aliqꝫ passiuū oium sensationū. ppriū ergo opꝫ dare aliqꝫ agēs sensationē eiusdē gnis cū sensu. hec rō pōt ꝫfirmari: qm̄ auer. primo celi. cō. 124. declarat rōne fortissima q oi poꝫ ab intrinseco. i. ſm principiū passiuū inueniāt aliqꝫ agēs seu poſe ab extrinseco eiusdē gnis. ergo in ꝓposito si reperiāt aliqs sensus patiēs oio opꝫ vt inueniat aliqs sensus agēs. ¶Scdo principaliter arguitur. Ait auer. 3. ce. cō. 72. q a cāis: quarū nā est eadē. i. vnꝰ spēi: ⁊ non dr̄nt nisi ſm magis ⁊ minꝰ nō sequit nisi natura vna diuersa ſm magis et minus. mō accipio formā. caloris: ⁊ quero vel ipsa vt sic causabit spēm seu sensationē in tactu: ꝑ se vel ꝑpter sensationē dat aliqua virt̄ causans sensationē de ipso caloꝛe. nō primū: qz tūc vna nā ſm spēm causaret opatiões diuersas gnē ⁊ spēi: qz. s. calor causaret sensationē tactuā ⁊ calorem q̄ sunt opationes gnē diuerse. ergo ꝑcedit scōm. s. q dē aliqꝫ agēs qꝫ habeat ꝑ se causare spēm caloris in potētia tactiua de ipso tāgibili. ⁊ hoc pōt dici sensus agēs. ¶Tertio arguit. oē exns in potētia ad hoc: vt extrahat ad actuz indiget aliquo sue spēi: vel sui gnis: vt declarat. 12. meta. cō. 18. ⁊ septimo metaph̄. cō. 31. hoc declarat etiā. 3. physi. cō. 47. in illo textu. (Manifestum igit̄ ⁊c.) Et. 12. meta. cō. 34. vide: sed sensus est in potētia ad sensationē. et sensibilia etiā in potētia. ergo indiget aliquo agēte alio ab vtrisq extrahē te sensum de potētia ad actum. hoc aūt poni nō pōt nisi sit sensus agens. ¶Quarto phantasma ꝑparat ad intellm. sicut sensibile ad sensum: sed nō pōt phantasma se solo mouere intellm nisi ꝑcurrat intellectꝰ agēs: vt auer. declarat. 3. de aia cō. 1 ⁊ ⁊ in fine cō. 5. ergo nō pōt sensibile mouere sensuz: nisi concurrat sensus agēs. ¶Quinto arguitur argumento auic. ⁊ alpha. agēs ⁊ patiens debēt esse vnius generis: vt etiā auer. cū eis ꝑuenit. 2. peri geneseos. commen. 37. sed sensus passiuus ⁊ sensibile nō possunt esse vnius generis oporteret vt sit sensus agens vnius generis cum sensu passiuo. ¶Sexto arguo oīs forma quāto abstractior a materia tanto est plus actiua ꝓpter qō: vt dicit auer. 9. met. cō. 2. forme separate sunt tm̄ agētes ⁊ nullo mō patientes. Sed sensus est abstractior sensibili. ergo si sensibile agit: multo magis dz dari sensus agēs. ¶Septimo et vltimo indicare de sensibilibꝰ ꝓpriis potētie sensitiue est opatio aggētis. modo ꝫstat q sensus indicat de sensibilibꝰ. ergo erit aliqs sensus agens. ¶Ex his pōt capi suspitio q sensus agēs sit vnꝰ entiū naturaliū in mūdo. ¶Scdo loco faciebat. q. an sensus agēs si est sit aliqd aie nostre sensitiue. Et videt q sic pluribꝰ fignis: quoꝝ primū est: qm̄ sensatio est operatio exns in nobis. et impossibile est opationē esse in nobis: ⁊ principia illius esse extra nos: vt auer. dicere videt i. 3. de aia. cō. 36. in fo. digressionis. ergo opꝫ vt ambo. s. sensus agēs et sensus. patiēs sint in nobis. ¶Scdo pōt hoc declarari: qm̄ operatio sensitiua est redacta ad nostrā volūtatē: modo: vt ibidē dicit auer. ⁊ cō. 18. impossibile est operationē esse ad nostrā voluntatē reductā principijs illius exīstētibus extra nos. ¶ꝓpōt ⁊ tertio signo hoc etiā declarari: qm̄ ꝑparatio intellectus agētis ad possibilē et sensus agētis ad passiuū est vna. ergo sicut intellectus agēs est aliqd aie nostre: opꝫ vt sensus agēs etiā sit aliquid aie sensitiue nr̄e. ¶Quarto etiā: qm̄ si opatio est in materia: opꝫ vt forma illiꝰ opationis agēs sit etiā in materia: vt auer. nitit̄ declarare ꝓmo de aia. cō. 13. cū igit̄ sensatio sit opatio mālis: ⁊ nō vt q sit in alia materia nisi in sensu passiuo. iō ⁊c. ¶Quinto qm̄ etsi in naturis rerū possit dari forma sine materia: vt motores corpoꝝ celestiū: nō tm̄ pt dari mā aliq mō absq forma. Cū igit sensus passiuus ꝑparat ad agentē sicut materia: vt q nō possit

UVA. BHSC. IyR_120_2

esse absq; eo.& ex his posset q̃s suspicari ipm esse aliquid aie nr̃e. ¶Tertio faciebat mihi questioẽ nõ modicã.an sit vnus oium.an plures sm spẽm: sicut & passiu⁹.Et vr̃ plures.primo qm̃ opationes spẽ diuerse arguũt agẽtia diuersa:vt dicebat.& cõ.9.primi celi.& 12.meta.cõ.4.& ari. ex distinctione motuũ colligit distinctionẽ intelligẽtiarũ. ¶Scõo qm̃ patiẽs & agẽs nõ mõr̃ vni⁹ generis:immo vni⁹ spẽi:sicut dicere vr̃ auer.1.meta.cõ.18.ergo opz vt nũerus sensuũ agẽtiũ sit sm numerũ sensuũ passiuorũ.& ex multis alijs posset declarari totũ hoc.p nũc aũt sit dictum intr̃.s.q; tria mihi questionẽ facilit.s.an sensus exteriorũ agẽs sit vnũ de entib⁹ in mũdo.Scõo posito q; sic.an aliqd nostre aie an nõ.et tertio an vn⁹ an numerat⁹ sm numerum sentiũ. ¶Supest mõ facere qõnẽ de sensib⁹ interioribus.illud aũt qõ mihi maximã ponit.q.est cogitatiua:qm̃ cogitatiua:vt auer.dicit in.3. de aia cõ.5.& 33.et.2.est quidã intellect⁹ seu quedã rõ particularis.intr̃ q; oẽs opationes intellectus facit.s.cognoscit sbas particulares:& discurrit et ꝓponit & diuidit particulr̃:vt 81.63.cõ.Scdi de aia. Et ergo.q.an det cogitatiua agẽs & potis:sicut de intellectu:qm̃ sicut intellect⁹ diuiditur,in duo gña.ita et cogitatiua:cũ cogitatiua nõ differat ab intellu nisi quantum ipsa est rõ particularis intellect⁹.ratio vr̃is ꝓpter quã differentiaz nõ oz remoueri diuisio ei⁹ in partẽ agentẽ et partẽ passibilẽ: et hic est difficilis questio.& Jo.fuit forte oblit⁹ vel diminut⁹ dicere de ea.reputo eñ hoc maxime mihi difficile et laboriosum.de hoc vise sunt ergo qõnes q̃ in hoc debẽt dissolui. ¶Circa solutionẽ hui⁹ trac.primo opinionẽ Jo.declarabo pcrutãdo singula fundamẽta illi⁹ & ponit in.16.qõe.Scõi de aia. Scõo loco dicam sm posse meũ opinionẽ ari.et auer. Tertio & vlt.questiones pueniẽtes in opinione ari.et auer.dicã:& soluam argumẽta facta in principio trac. ¶Quantum ad primã partẽ Joã.in illa.q.ad pbandũ esse virtutẽ naturalẽ p se actiuã sensationis q̃ põt vocari sensus agẽs.adducit tres vias: quarũ prima est p verba ari.sic.qm̃ arist.2.de aia.declarat aiam esse causaz in triplici genere cause.vbi auer.cõ.37.ait:et cũ declarauit eã esse cãm sm formam & sm finẽ.declarauit etiã eã esse cãm mouentem sm oẽs modos.i. species motuũ existẽtes in aiato siue veros siue estimatos esse mot⁹.i.tam motuũ vere:sicut sunt augmẽtatio & diminutio:q̃ alteratio:q̃ estimatoruz esse:sicut sunt motus spirituales:sicut est sensatio & reliqui.ergo aia est cã effectiua sensationis.Sed nullũ agẽs est hic inferius qõ agat p ꝓpriã essentiam.ergo opz vt agat p virtutẽ naturalẽ distinctam ab essentia q̃ põt dici sensus agens.Post adducit secundã q̃ vt mihi videt sustentat in quattuor propositionibus apud ipsum valde notis. ¶Quarum prima est.q; sentire indiget aliquo principio effectiuo p se et immediato.hanc probat ipse sic. ois effectus per se intẽtus receptus in aliqua potẽtia p se receptiua indiget aliquo principio per se effectiuo immediato:mõ minor est subintelligẽda & per se manifesta.quare &c. ¶Secunda est illud ens est nobilius alio: cuius operatio propria & per se est nobilior perfectissima operatione alterius.hoc probat:qm̃ opatio est finis potẽtie.mõ cuius finis est melior ipm in se est melius:vt prima potẽ.ca.de ꝓparatione demõstrationũ.s.3. dicit satis haberi. ¶Tertia est.q; efficere aliquid est nobilius q̃ recipere. illud idẽ probat hoc:qm̃ per efficere assimilat primo motori:& per recipere infimo enti.s.materie prime. ¶Quarta est q; species rei sensibilis nõ est nobilior q̃ virtus propria aie sensitiue.immo vilior.qõ probat:qm̃ accidẽs subiecti nobilioris est nobilius.Modo virt⁹ aie sensitiue est subiectiue in anima.species aũt sensibilis est subiectiue in potẽtia vel organo que sunt vilioris aie. Quibus visis formal Joãnes viam sic per impossibile. si non esset

UVA. BHSC. IyR_120_2

sensus agēs: sensus nō depēderet ab aliquo principio actiuo p se immedia
to. Cōtra primā supp̄ositionē. 2ñam ꝓbat: qm̄ si sensus agēs nō est princi
piū immediatū sensationis: aut erit illi⁹ agēs sensus passiuus: ꝛ hoc non.
qm̄ vna ꝛ eadē forma nō est primū actiuū agēs ꝛ patiēs eiusdem: aut erit
ipsum sensibile: qm̄ agēs immediatū dz esse simul cū passo: vt declarat ari.
ꝛ auer. 7. phy. cō. 1 . Aut erit ipsa substātia aie: qđ etiā esse nō pōt: qz non.
nisi mediante aliqua virtute naturali distincta ab essentia eius q̄ dici pōt
sensus agēs: aut est corpus qđ esse nō pōt: q̄m tunc sentire nō esset ab ala:
cuius ꝓtrariū adducebaꝫ. aut erit spēs sensibilis qđ esse nō pōt: qm̄ mate
ria esset nobilior sensu. Cōtra quartā ꝓpositionē. 2sequētiā probat. qm̄ cu
ius opatio est nobilior ꝛ ipsum in se est nobilius. vt dicit secūda propositio: mō efficere est nobili⁹ pati: vt dicit tertia. ꝛ sic ꝓpleta est scōa via Jo. quā
videas in eo diffusam. post adducit tres modos soluēdi de quib⁹ tangam
prius duos ꝛ sustinebo ipsos. ¶ Tertia via Jo. sustētaꝫ in propositionib⁹.
quarum prima est. vnū ꝛ idē simplex nō pōt esse immediatū p se principiū
actiuū ꝛ p se receptiuū vni⁹ ꝛ eiusdē: qm̄ potētia actiua est principiū mu
tandi alterū inquantū alterū: vt in meta. 5. et. 9. aperte colligiꝫ: sc3. 17. cō.
ꝛ scōo. vide auer. et arist. ¶ Scōa est. spēs sensibilis est immediatum princi
piū receptiuū sensationis: qm̄ vnū ꝛ idē nō est per se immediatū principiū
receptiuū diuersoꝝ ordinatoꝝ. inuicē: vt colligiꝫ. 7. phy. vbi arist̄o. ait. non
quodlibet esse susceptiuū cuiuslibet. vide expositionē auer. com. 33. vel. 39.
¶ Ex his arguo. si aliqđ ponit principiū effectiuū sensationis illud dz esse
species: vt ratio precedēs ꝓbat. mō spēs est principiū receptiuum. ergo
nō est principiū actiuū. ꝛ tu videas eū. ¶ Cōfirmat aūt hāc rationē: qm̄ sen
sus nunq̄ recipit actū sentiēdi nisi mediāte specie. ergo spēs 2currit vel p
se: vel p accidēs. si p accidēs posset nō 2currere: vt auer. 8. phy. in lra phi de
clarat: sc3 cō. 36. et. 10. meta. in vlti. cō. nec pōt fingi esse aliqđ p accidēs ne
cessariū vt declarat per arist̄. primo poste. ca. 6. vide. ¶ Ex his 2cludit suaz
opinionē. s. q̄ sensus est duplex. quidā per se passiuus seu receptiuus sensa
tionis ꝛ speciei sensibilis q̄ est virtus seu qualitas aie sensitiue: quidam p
se causatiuus sensationis facta ꝓparatione per species precedētes causa
tas ab obiectis exterioribus: vnde sicut in pomo vno numero sunt due qua
litates motiue: quarū prima est odor. ꝛ alia sapor ꝛ color in superficie: ita
in quolibet organo sunt due virtutes: quarū vna fm se est principium rece
ptiōi sensationē: alia principiū effectiuū illius. Et per hoc Jo. soluit. q. an
sit sensus. ꝛ scōo an sit aliqđ aie nře. iam em̄ apparet qualr ipse ponit eum
aliqđ aie nře. tertio apparet qualr ponit ipm̄ multiplicatiuū fm̄ speciē ad
multiplicationē sensuū passiuoꝝ: vt apparet in sol. prime difficultatis ei⁹.
hec est opinio Jo. vt apparet in eius verbis. circa quā sic procedā: qm̄ pri
mo volo videre de vijs istius hois. scōo an questio in se sit falsa adducēdo
cōtra ipsum aliquas rationes quas ipse adducit ꝛ nouas. ¶ Quantum ad
primā partē. Circa suppositiones hui⁹ hois videꝫ esse dubitatio plurima.
primo circa primā. videꝫ em̄ q̄ sensatio nō habeat agēs per se immediate
ꝛ patiēs per se: vt Joā. vult: qm̄ ois actio que hz agēs p se: ꝛ patiēs per se:
opz vt extrahaꝫ de potētia ad actū ab illo agente in illo passo. hoc ptz: qm̄
actio agentis per se in passum per se nihil aliud est nisi extractio formę de
potētia illius ad actum: vt colligitur plane. 12. meta. 2men. ꝛ ?. sed sensatio
non extrahitur ab aliquo agente per se in aliquo passo: qm̄ requiritur ibi
esse dispositionē: vt ibidē apparet. ¶ Scōo ad idē. si sensatio fieret per se ab
agēte p se. vel ex ente vel ex nihilo. scōm dici nō pōt: est em̄ ꝓtra arist̄. primo
phyſi. et auer. ibidē. cō. 33. et. 72. Nec ex ente: qm̄ vel ex ente p se in actu. vel

UVA. BHSC. IyR_120_2

ex ente in potētia.nō primū:vt declarāt arist.ꝛ auer.primo phy.cō.78.nec ex ente in potētia:qm̄ sensatio fuit ꝓtenta in potētia in orgāno: qō falsum est.¶Tertio ad idē videt̄ faccre ratio arist.5.phy.vt eā ordinat auer.cō.13. sic.si sensatio hz agēs per se sit illud.a.tūc.a.agēs faciet sensationē ergo ali qua actione facit illā:qm̄ sicut materia passione patit.ita agēs actione fa cit.tūc sit illa actio.b.ꝛ quero vel.b.hz agēs per se vel nō.si nō.nec sensatio hz agens per se.omne em̄ qō fit mediāte casualiter facto nō hz agēs per se vt satis colligit.2.phy.si.cō.48.ergo si sensatio fieret mediāte actione casu facta nō posset fieri p se.si aūt.b.hz agēs per se:arguit vt ꝓius:ꝛ sic vel pro cederetur ad infinitū.vel opz dicere sensationē nō habere agēs p se.¶Circa scōam suppositionē etiā videt̄ locus questionis.videt̄ em̄ sustētari in maxi ma topica tertij topicoꝝ.ca.2.q̄ dicit.amplius duobus effectuis existenti bus cuius finis melior ipsum melius.Et miror qualr Joā.nō ꝓbauit eam maximā:sed per auctoritatē posteriorū que valde parū tangit hoc.Sed q̄ ista regula nō ꝓbet hoc declaro:qm̄.2.celi.cō.62.habet:q̄ oium vnus est fi nis.ergo finis vnius nō pōt esse melior alio:qm̄ idē nec melꝰ neqꝫ pcius pōt esse seipso.¶Scdo datur instantia: qm̄ operatio materie est vilissima omniū ꝛ maxime operatione calozis inquātū calor.ꝛ tamē est simpliciter nobilior calore:vt ōz communiter.¶Tertio adhuc fingo aliā instantiam: qm̄ inter oēs planetas opatio solis est nobilior ꝛ diuinior vt auer.12.met. cō.34.nititur probare:ꝛ tñ sol nō est nobilissimus planetarum:vt auer.ibi dem.com.44.probat ordinādo eos fm ordinē orbiū.vide eum.¶Quarto.Jo.ꝓdicit sibi in illamet questione in fol.primi argumēti facti cōtra ipsum ab homine alterius opinionis.ꝛ in secundo phy.vbi tenet q̄ celum secluſa intelligētia est nobilius musca:ꝛ tamē optima operatio illius: vt sic est imperfectior optima operatione muſce:vt ptz.¶Quinto fortuna est causa multotiēs operationis melioris q̄ prudentia:vt colligitur in lib.de bona fortuna:et tamen fortuna non est simpliciter perfectior prudentia. ¶Circa tertiam adhuc est locus questionis:quoniam videtur illa sustentari in vna maxima tertij topicorum.ca.4.vbi dicit alius locus.quod ꝓ ximum bono melius ꝛ magis eligendum. Modo arist.contra hanc maxi mam instat.d.instantia huius:qm̄ non verum.mihi em̄ ꝓhibet nō in eo q̄ optimus est Achilles in hoc similiorem Aiacem esse altero quidem exi stente bono.non similiter autem.ꝛ post ibidē:habet autem instantiam ꝛc. Adducit scōam instantiā adidē:qm̄ operatio caloris est agere.operatio in tellectus possibilis ꝛ materie est recipere species a colore:ꝛ tñ simpliciter ꝛ absolute intellꝰ potis est nobilior calore:ꝛ silr mā est nobilior calore. Ad idē qm̄ agere ꝛ pati:vt sic videnr respcūs.modo respcūs nō sunt sic se hñtes q̄ vnus altero sit nobilior:vt etiā dicit cōmunis opinio theologizantium. ¶Circa quartā adhuc est locus qōis:qm̄ si valet vt mihi videtur.tā non tenet nisi per maximā tertij topi.ca.2.vbi dicit sic.ꝛ quod meliori ꝛ ho norabiliori ineſt magis eligendū:vt quod deo q̄s quod hominiꝫ aie q̄s corpo ri.Modo hec maxima vr falsa:qm̄ ignobiliori est sanitate.ꝛ tñ ineſt no bilioi subiecto.¶Scda instantia est:qm̄ albedo parietis ineſt viliori sub iecto q̄s nigredo cozni:ꝛ tñ est nobilior forma vt vides.ergo ista maxima pa titur instantiā.Et videtur mihi q̄ istarū quatuor ꝓpositionum tres vltime sunt simpliciter vere:qꝛ vt apparet oēs sustentantur in maximis topicalibꝰ ꝛ valde sum miratus q̄ Jo.qui gloriatur semper loq̄ ad mentem Aristo.et Auer.ꝛ ad verba eoꝝ q̄ ipse nō adduxit illas maximas:vt patet in verbis Arist.De prima aūt est duplex modus dicēdi satis probabilis.quorum pri

UVA. BHSC. IyR_120_2

mus accipit pro se dictū auic. 5. fue meta. vbi ait; q aliqua sunt differentia duob⁹ modis. s. qr ipsis. aliqua differūt: nō qr ipsa differunt aliqua: qr ipsa differūt p differētias aliqs. Sīr ens duob⁹ modis dr: vel qr in se hz vere eē aliqō est ens: nō qr est vere ens: sz qr est illud quo aliqō hz esse vere. Modo applicādo hoc ad ppositū pōt dici. q aliqō accipe esse posit nō esse: pōt esse: nō qpsum accipiet esse posit nō esse i ppria forma. sz qr ipso aliqō accipit esse: vel qr sequit ad aliqō qō accipit esse posit nō esse. Alio mō qr ipsum i se ppie accipit eē posit nō esse. Dico ergo q sensatio nō fit p se tāq̄ ab agēte p se: sed fit: qr aliqō fit ipsa: r qr ꝯsequit ad aliqō factū. p ipsam eīm fit esse sensatū: r ꝯsequit essentialr aliqō qō p se fit. U. g. spēs sensibilē. ¶ Et p hoc rñdet ad argumentū Joānis. s. cōcedendo maiorē r negando minorē: r cuz probat q est finis aialis. nego hoc. immo cōsequit finē aialis. est eīm finis aie sensitiue fieri oīa vt pōt: r qr nō pōt fieri color sm rem fit color intētionaliter. modo ad hūc finē consequit sensatio. nō q sensatio sit in ppria forma per se intēta a natura aialis. ¶ Sed dices. illud intēdit a natura: cuius oppositū oditur a natura. modo oppositum sensationis oditur a natura vt per se pz. ¶ Ad hoc concedo maiorē: sed nego minorē. immo oditur oppositum receptionis speciei sensibilis. iō speciē recipi in sensu amat r desiderat a natura. sed bene ꝯcedo q sentire amatur secūdario. r sic eius oppositum oditur secūdarie r p accidēs. ¶ Sed dices. primo 1. 10. et. 2. ethi. finis forme est opus. iō ponit felicitatē in ope r nō in habitu: nec in potētia. ¶ Dicēdū q finis opatio est: vbi opatio r res opata sunt vnū r idē. vbi aūt in diuersis ponūtur nō opz vt scis. r tu cōsidera. r sic potest defendi primus modus dicēdi. s. q sensatio non sit per se intenta: nec habeat agens per se nec patiens. ¶ Secūdus modus dicēdi est Joā. r cōis q sensatio sit effect⁹ p se intentus a natura habēs agēs per se: r recipiēs per se vere finis aialis. Qō pōt declarari ex regula scōi physi. finis vult esse vltimū r optimū: vbi auer. cō. 31. ait q in rebus naturalib⁹ est existens bonus: in voluntarijs multotiens apparet bonus. Cū igitur sensatio est vltimū r bonū vere. ergo opz vt habeat rōnem finis: r per ꝯs modo agēs. ergo habebit agēs. ¶ Confirmatur: qm ibidē ait arist. omnia aūt hec finis gratia sunt. differunt tamen adinuicē: qm alia quidē sunt opera. alia vero organa. vbi auer. cō. 29. dicit. quedā sunt actiones vt ambulatio: r quedā instra vt phlobotomia. i. latecta qua percutitur brachij vena. ergo non inconuenit aliquem finem esse opus r actionem: r per ꝯs sensatio potest esse finis. ¶ Preterea arist. primo ethi. distinguit de artibus. q. s. quedā sunt cuius finis est opus: r quedā cuius finis est res opata: ergo idē qō prius. ¶ Preterea motores corporū celestium sunt ppter motū celi tāq̄ ppter finē saltē secūdario: vt secundo celi. cō. 17. colligit: r tū motus opus est: nisi dicatur q motus est operatio antiqua eterna. r sermo primus intelligit de operatione noua: r hoc cōsidera: qm nihil est. Propter hec videt pbabiliter opinio Joā. sustētabilis. ¶ Ad primā nego minorē: vbi debes scire q cuilibet forme p̄supponitur receptiuū ppriū r per se: aliter res trāsmutatur sine trāsmutatione: vt auer. deducit primo phy. cō. 71. r ponit rem habere aliquam dispositionē quam nunq̄ habuit: nec simplr nec in subiecto: vt ibidē dicit. dico ergo q cuilibet forme p ducende r p ducte p̄supponit subiectū propriū. mō subiectuz est duobus modis: quodā est valde disproportionatū forme: r valde remotum ab eius dignitate. r tale ad hoc vt fiat dignū recipere formā dz recipere plura media q̄bus fiat idoneū ei. Quoddā ꝯo est valde ꝓportionatū: et satis nobile. immo nobilius forma: r respectu huius non opz ponere media plura. nec vnū: sed sola pñtia motoris forma fit in eo. Et his sequitur

UVA. BHSC. IyR_120_2

q extrahi de potētia materie est duob⁹ modis. vno mō p media plura: qb⁹ forma recipitur in ea: z materia fit ꝓportionata illi. z sic forme naturales extrahunt de potentia materie: quoddā 6r extrahi: qz pro sui esse requirit patiens in quo recipitur: nec requiritur mediū vnū aut plura: quib⁹ passum fiat ei conueniens. z sic extrahi de potentia materie nihil aliud est: nisi p sui esse presupponere passum posse recipere actū illū ab agente: z forme intentionales extrahuntur de potentia materie. ¶Et p hoc ad probationē. dico enim q̄ auer. loquitur ibi de extrahi primo mō. s. qñ subiectum receptiuū est valde remotum a nobilitate forme z valde disproportionatū: tunc enim vult q̄ extrahi fiat per alterationē: z quātitatiuā z qualitatiuā: non aliter. ¶Ad secundā dicendū. q̄ fit ex ente in potentia scdo modo. s. nō remota z disproportionata forme z motori agenti illā. z cōcedo q̄ species z forma intentionalis contenta est in potentijs causarū. s. subiecti receptiui z agentis: lz modo diuerso a formis naturalibus. ¶Sed dices. forma intētionalis non fit in subiecto mediāte dispōne: ergo non naturaliter fit: lz violente vel artificialiter sicut forma scāti. ¶Dicendū. q̄ lz non fiat mediante dispōne: attamē subiectiuū receptiuū est summe inclinatū ad formā. z agēs etiā ꝓpter qō non 6r violenter facta: nec artificialiter: qz subiectū respectu forme artificialis non est in potentia limitata z inclinata ad actū. est enim q̄ in potentia violenta: qñ q̄ in potentia neutra vt alibi declarau. ¶Ad tertiā dicendū. q̄. a. actione agit sensationē: que actio seipsa formaliter fit: qñ aliquod est tale duob⁹ modis: p participationē z per essentiā. aliqō sm fit etiā duobus modis per aliud tanq̄ per rationē faciendi. aliqō fit p essentiā. i. seipso: sicut aliqō est albū duob⁹ modis. s. participatiue z denoiatiue: sicut paries z aliquod p essentiā sicut albedo. Et qñ 6r illa est ratio aristo. Dicendū q̄ arist. arguit: q̄ motus non potest accipere esse post nō esse p momentum: qz tūc idē esset anteq̄ esset: z esset processus in infinitū: quia sicut primus accipit esse p motū. z secūdus eodē modo p motum. ꝛc. z sic potest opinio Joā. probabiliter sustineri. tu aūt considera bene. ¶Circa secundā propōnē opz dicere q̄ illa sit vera cū sit arist. verū oino Joā. fuit diminut⁹ cum eā simplr protulit sine limitatione. dico ergo q̄ intelligitur primo in finibus primis z non remotis. Scdo dico q̄ debent esse fines per se. Tertio dico q̄ debēt esse fines possibiles attingi virtutibus ꝓpriis agentiū. Est ergo regula aristo. maxima ista: cuius finis primus per se possibilis attingi virtute ei⁹ est melior: ipsum in se est melius.

Ad instātias dicendū. ¶Ad primā dicēdū q̄ ille est finis oib⁹ cōis z remotus. mō vt diri maxima intelligitur de fine proximo proprio. ¶Ad scdam instantiā iam soluere potest: qñ maxima est de agētibus: materia aūt non est agēs: vt vides. Vel dicendū q̄ materia est vilior simplr z absolute calore z quacūq̄ forma accidentali. Dico absolute: qñ sm quid. i. vt in predicamēto substātie est nobilior: attamē simpliciter z absolute forma caloris est nobilior. ¶Hoc autē ad pñs pōt duabus rationibus ꝓbari: quarū prima est. illud qō est certe pfectionis z terminati gradus nobilitatis oino est absolute nobilius eo qō est infinite modice perfectionis: z interminati gradus nobilitatis. hec est manifesta per se. sz calor z vlr ois forma accidētalis est terminate perfectionis z finiti gradus: limitateq̄ nobilitatis: z materia infinite modice: ergo ꝛc. minor pro prima parte oibus est manifesta: sed ꝓ scda est concessa fere. qñ materia nullā habet pfectionē: sed ab oibus recipit perfectionē: ergo infinitis caret perfectionibus: ergo est infinite imperfecta. z sic est ista pars manifesta. ¶Scda ratio potest esse ad idē: qñ illud qō perficit aliud z ab eo non perficitur: sed po-

UVA. BHSC. IyR_120_2

tius impficitur: est in se simplr nobilius illo. Sed forma caloris pficit materiã: ꝛ nõ ecõtra: ſz poti⁹ impficit calor a materia: ergo vt prius. ꝛ sic pbabiliter teneo q mã absolute est viliꝰ accñte. ¶ Ad tertiã dõm in ppoſito q opatio solis manifesta est nobiliꝰ opationib⁹ alioꝝ: attñ opatio occulta saturni est nobilior: ꝛ penes illã saturnus antecedit solẽ. iõ ait auer. ibid. q cõparatio eoꝝ ad primũ est ꝑcisa. i. absolute. ꝓrim⁹ motor est nobilior aliꝭs. ꝛ p ꝯs primũ mobile absolute nobiliꝰ aliꝭ motib⁹ alioꝝ. cõparatio aũt eoꝝ inter se nõ est ꝑcisa: q ꝫ vnus planeta excedit alterũ ſm vnũ respectũ: ꝛ excedit ab altero in alio. ¶ Ad quartã dõm q Jo. ꝓtradicit sibi: ꝛ credo q ipse in illo errauit. hoc aũt nõ est ꝓtra suppõnẽ: qꝛ ego nõ teneo eã ad mẽtẽ Jo. ſz simplr. ꝛ si vis saluare ipm nõ curo. ¶ Ad vltimã iã vidisti sol. dictũ: est em̃ q idẽ intelligit m finiꝰ p se nõ casualib⁹. ¶ Circa tertiã ppõnẽ dicẽdũ q indiget duab⁹ ꝺditionib⁹: quas Arist. ponit ibidẽ. s. sit ꝓinquius in eo qõ est optimũ. scõa est dũmodo nõ sit admixtio ꝓtrarij: est ergo maxima. illud qõ est ꝓpinquius optimo in eo qõ est optimũ sine ꝑmixtiõe ꝓtrarũ in se est optimũ: ꝛ meliꝰ eo qõ remotiꝰ ꝛc. ¶ Ad ꝑmã dico q ibi deficit ꝑma ꝺditio. ¶ Ad scõam. illud ꝺz itelligi in eis q̃ sunt eiusdẽ gñis principij nõ eiusdẽ gñis ꝑdicamẽti: vel diuersoꝝ generũ principij ꝛ predicamẽti. ¶ Ad vltimã dõm q vnus respectus est nobilior altero nõ absolute: ſz respectiue: iõ actio ſz absolute nõ sit nobilior: attñ respectiue ẽ nobilior passiõe. ¶ Circa quartã dõm q trib⁹ ꝺditionib⁹ indiget. prima q insit meliori ingẽũ meliꝰ. scõa q sit accñs ꝓpriũ. tertia q sit ens positiuũ. est ergo maxima. accñs positiuũ ꝓpriũ qõ ineſt ſbto meliori ſm id qõ melius est. est melius altero oppoſito. mõ his ꝺditionib⁹ remouenꝫ iam instãtiꝫ facte. ℭ Ecce igit qualiter tres ppõnes Jo. sunt vere sine dubio ꝑ mẽte arist. ¶ Prima autẽ est pbabilis cũ sint circa eã opiniões diuerse: ſz illa Jo. sit melior. Et posſ̃ vidi de propõnib⁹ prime vie: supest mõ videre an sit demõſtratiua. Et videt mihi q multis modis põt diſſolui. primo põt dici q sensibile est cã sensationis. ad eiꝰ pbationẽ auer. in hoc dat sol. in. 7. de aĩa. cõ. 74. vbi dicit. q sensibile ꝑmo mouet mediũ: ꝛ mediũ motũ cũ sit factũ in actu mouet organũ ad actũ visionis seu sensationis: ꝛ sic illud non cogit. scõo põt dici q cã agẽs ꝑ se ꝛ ꝓpria sensationis est spẽs sensibilibis actu recepta in organo. ¶ Ad reprobationẽ hui⁹ iam habes sol. ex limitatione scõe ppõnis. ꝺz cñ intelligi. cuiꝰ opatio virtute ꝓpria est nobilior ipm in se est nobiliꝰ. mõ species sensibilis agit sensationẽ virtute motoris separati: sicut virtꝰ gemina virtute pfis: ꝛ vt inſſm ꝑmi ꝓncipij. Uñ spẽs ꝛ est inſſm agẽtis principalis: ꝛ est qualitas accñtalis: ꝑmo mõ nõ incõuenit vt agat vltra suã naturã: ſz bñ scõo mõ. ꝛ sic verificat solo quã adducit Jo. ꝛ reprobat. s. scõam. voluit em̃ dicere q spẽs põt duobꝰ modis ꝯsiderari. vno mõ ingẽtũ qualitas. s. quo ad eiꝰ essentiã. alio mõ ẽntũ ad suã virtutẽ. i. vt inſſm motoris separati. s. intellegentie: vt dicã in opinione auer. ꝛ vt sic est nobilior ẽ sensus: nõ simplr: ſz instrumentaliter. ¶ Ad rõnes quas adiecit Jo. ꝓtra hoc rñdetur. ¶ Ad primã. arguit em̃ sic. nõ rñdet ad vim rõnis. ꝑbat em̃ rõ q spẽs sensibilis erit ens simplr nobilius ẽ sensus: qꝛ eius opatio est simplr nobilior optima opatione sensus. Dico q ipse non arguit ad pũctũ põnis: qm̃ ipsa rñsio dicit. q optima opatio speciei virtute ei⁹ est ignobilior optima operatione sensus: ſz illa opatio sit nobilior: ſz nõ est virtute speciei: ſz motoris separati. ¶ Ad scõam dico. q ꝑ virtutẽ speciei põt hõ duo intelligere. s. vel vim ipſius ꝙenqñ rem essentiã eius: vt eius est. alio mõ per vim põt intelligi motor separatus: rõne cuius vt inſſm agit. Tũc dico q loquendo de virtute primo modo virtus speciei non est nobilior: sicut nec eius essentia

UVA. BHSC. IyR_120_2

sed bene scdo mō.z sic pcedo:q virtus speciei est nobilior virtute visus:qm illa est motor separatus:cuius rōnem insim agit.Et p hoc appet intellect⁹ sol.argumēti qđ illi facilit ptra se.volūt em dicere q speciei essentia absolute est ignobilior essentia sensus.attn illa essentia put est insim virtutis separate diuine est nobilior.Ecce igit qualr lz nō differūt fm rē differunt fm modos intelligēdi:p quos res variat fm denominationē nobilis vel ignobilis.Ad tertiā dām q spēs fm suā ppriā virtutē sibi intrinsecā est ignobilior sensus virtute z eius essentia:cōtū tn ad virtutē separatā cū vnit vt insim sue cause principali est nobilior.nō tn simplr fm eius essentiā est nobilior cū illa virt⁹ sit extrinseca.Ad quartā dām q illa virt⁹ est fm rē distincta a specie:est tn ei ptincta sicut cā principalis vnit instro.Et qn queritur vel repūtat ꝛc.dico q non repūtat:lz est id virtute cui⁹ spēs agit illā: iō nō supfluit.Hec aūt sol.est necessaria etiā fm ipm:qr vt arguā.si ponit sensus agēs:vel repūtat vel nō.si primū:ergo erit spēs sensibilis.si scdm: ergo ipse p ei⁹ virtutē nō causabit sensationē.z iō sicut ipse lz dicere:ita dicā. Ad vltimū posset dici q ego nō curo de ptradictiōe illius opinionis.Uel dām q scia virtute ppria est cā act⁹:vt instim motoris principalis.s.intellectus agētis:z sic pōt intelligi ei⁹ sermo.Tertio pōt dici q ex spē sensibili z potētia visiua fit vnū:sicut ex materia z forma grauis fit vnum. mō sicut opatio grauis.s.moueri deorsum naturalr sequit formā receptā in materiā qm dās formā dat ēntia essentialia z nālia mediāte forma:vt dicit.4.cel. cō.22.z.25.ita sensatio sequit spēm receptā in sensu naturalr:z sicut prima opatio grauis nō lz agēs p se nisi genus mediāte forma:ita opatio ista nō lz agēs p se:nisi mediāte specie.Et sub hoc sensu intelligit opinio socii nī Jo.cū dicit.q sensatio nō indige aliquo p se principio actiuo:sup alio a generāte spēm:eo qr sensitiuū cū est actu factū p spēm non est in potentia essentiali:lz valde p accns.Ad rōnē ptra hoc dicēdū primo.q sufficit qđ cōsequit ad aliqđ qđ lz cām p se agētē.vñ genus dādo formā dat opationē illius:nisi impediat.Uel dām q aial nō intēdit sensationē:lz tm fieri ens sensibile.z p ons informari spē sensibili qua vnit illi ad qđ sequit sensatio:vt dictū est.Ad scdaz dicēdū q bene pōt haberi scia:qm nō est ens casu.imo sequit p se aliqđ ens factū ab agēte.Uel dām q de ente p accns pōt haberi scia incōtū est sub mō entis p se.vñ lz fortuna sit cā p accns:attamen ista propō est p se.Ad aliud dicendū.q p exire in actū nō intelligit recipere nec agere:sed sequi sicut motus grauis sequit formam:qđ nec est agere nec pati:sed exire ab agente mediante forma cui approprīat vt accidens. Uel pōt dici q recipit mediante specie.ita q per exire intelligat q recipiat illum:z dico q hz agens.s.genus speciem mediante specie:sicut de graui dicitur fm viam cōmunē.Ad vltimā potest dici q virtus sensus per se recipit sensationis actū.z non opz q ei rndeat agens sensus:sed sufficit q illud met agens specie agat illū mediāte specie.Et hec sol.vt mihi videt est multū pulchra.eo maxime:qr Alber.ait in.2. de aīa.cum dicit.nulla est virtus passiua quin reducta ad actū efficiatur actiua.vide tractatu tertio.ca.9mo. Iste sunt sol.quas hō dz dare in sol.argumenti Joannis. Sunt aūt qdā qui ante me claruerūt:qui ad hoc argumentū duas adducūt sol.pria dicit q spēs est cā per se z ppria agens sensationē:z cū dr.illud est nobil⁹ cuius opatio est nobilior.dicit q verū est in causando:non aūt in essendo. Aliter soluit q opatio illa causat ab opposito:z quādo dr q illa operatio est nobilior operatione sensus.dicit q non.quoniam sensus habet pro operatione propria mouere sensus interiores:et hec operatio est optima sensus:z per hanc excedit speciem vel obiectum.Mihi autem videtur q iste solutiones

UVA. BHSC. IyR_120_2

sint simpliciter errores. prima quidē ex pfectione potentie cognoscit essentie perfectior: vt oēs dicūt: z est dictū phi in. 4. metheoroꝝ in fine quasi ex perfectione operationis z causationis cognoscit pfectio potētie: vt ꝓbat auer. primo celi. cō. 116. vbi dicit. manifestū est ꝙ potētia rei nō est diffinitē da nisi per vltimū istius actionis. z vult per vltimū optimā operationem potentie. Scōo qm̄ ait auer. 3. de anima. cō. 19. quēadmodum non scimus multitudinem intellectuū separatoꝝ nisi per diuersitatem actionum eoꝝ: ita etiā non scimus diuersitatē istius intellectus materialis ab intellectu agente ꝛc. vbi breuiter concludit. ꝙ intellectus agens est absolute nobilior possibili: quia eius operatio est nobilior: ergo responsio ista est fatua. Tertio si opinio non concluderet absolute perfectionem essentie: nulla alia esset via: qm̄ nos nō cognoscimus rerū essentias nisi a posteriori. modo nullus est posterius essentialius z verius ipse essentie ꝑ operatio vt scis. ideo hec solu. est inconueniens dictis ꝓbor. ¶ Scōa solo est fatua plus: qm̄ vel sensus exterior hz mouere interiorē per se z eius essentiā: vel ratione spēi. si primū: ergo sensus exterior esset nobilior interiori quod non est concessum. si ratione speciei sibi vnite: vt forma: tunc adhuc operatio speciei est perfectior operatione sensus que conuenit ei: vt sensus.

Sed circa solu. meas dubitat: qm̄ dictum est ꝙ species non virtute propria agit sensationem: sed virtute alterius: ideo quaritur quid est illud virtute cuius agit. ¶ Respondet vnus vir huius temporis. ꝙ species agit virtute anime sensitiue. anima enim sensitiua patitur et recipit sensationem per potentiam de scōa specie qualitatis sibi connaturalem: z agit z causat sensationem mediante specie sibi ab extra vnita que supplet vicē potentie naturalis. ¶ Sed hec respōsio est error. qm̄ si hec species agit virtute anime: vel quia anima est actiua vel passiua: non passiua: qm̄ in virtute alicuius vt passiuū est nihil operatur actiue. Si vt actiua vel per essentiam vel per potentiam: non est per essentiam: qm̄ nulla forma generalis agit per essentiam principaliter: vt Joan. supponit. ergo adhuc debet dari virtus sibi intrinseca per quam est id ratione cuius spēs agit. ¶ Preterea responsio est voluntaria: quoniam posset quis dicere ꝙ anima agit sensationem per potentiā naturalem de scōa specie qualitatis: et recipit mediāte spē sibi vnita in virtute aīe: z sicut tu improbabis hoc: ego improbabo tuā. Jdeo melius est estimare vt dicit Auer. cō. 60. ꝙ species agit in virtute obiecti: z obiectū agit illā in virtute motoris separati: vt dicā. extimādū est em̄ ꝙ cāe sunt inuicē ordinate isto modo. ꝙ sensibile virtute motoris causat speciē in medio. mediū actu factū in virtute obiecti. ꝓpinq agit spēm in organo: iz in virtute motoris separati agat tāq̄ agētis remoti: spēs sūt in organo virtute mediī actu facti agit in potētiam causando sensationē. hec aūt sol. nō intelligitur nisi visa opinione auer. ideo pro nūc sit dictū intātū. ¶ Visa solone ad primā viā. z declarato qualiter nihil cogit. Superest mō videre de secunda via. dico ergo ꝙ multis modis pōt dissolui. z primo declarādo primā sup. nihil esse. qm̄ in. 8. phyſi. in qōne de gravibus et leuibus in sol. cuiusdam difficultatis. ponit ipse ꝑm auer. in tertio celi cōmē. 28. nō inconuenire ꝙ vna res realis sit in actu z in potētia ꝑm modos diuersos: qm̄ forma grauis vt est forma est actu: vt vero est in materia est in potētia. ¶ Preterea. hoc nō solum est ad mentem Joā. immo ad mētē auer. hz. em̄ in. 8. phoꝝ. commen. 40. ꝙ in actione equiuoca idem pōt esse agēs motēs z patiens motū. Jdē. 4. celi. cōmē. 22. cōtra platonē dicit. ꝙ agēs z patiēs in rebus materialibus nō distinguitur re: sed modo z ratione. vide. Et hoc potest haberi vnus modus rndēdi ad vim argumenti Joan. ¶ Dicēdo.

ꝙ sensatio

UVA. BHSC. IyR_120_2

q̄ sensatio fit a sensu passiuo: put ē forma: recipiť tñ in illo put ē in materia: qm̄ vt dictū ē vna res numero ⁊ spē pōt eē agēs mouens ⁊ patiēs motū put diuersimode cōsiderať. Et pōt inuenirī scōs mod⁹ dicēdi tō prio arguo ꝓra ei⁹ scām suppōnē in qua tenet. q̄ spēs est sōm receptiuū sensationis. deide dicā ad formā. q. ¶ Quātū ad primā arguo sic. dato illo seq̄ť q̄ dispō q̄litatiua māe esset sōm forme sēalis cōtra ipm in vltia qōne. 7. phy. ⁊. 8. q. pmi de aīa. ꝑa declaratur: qm̄ ita ꝓcise se hz dispō qualitatiua respectu forme sēalis: sicut spēs sensibilis respectu sensationis: vt ipse dicit: sed species sensibilis est subiectum receptiuum sensationis. ergo ⁊c. ¶ Preterea aucr. in primo de sēa orbis ait. vnā formā habere plus vno subiecto est impoſe: ergo impoſe est sensationē habere spēm tanq̄ subiectum receptiuum ⁊ sensum: quia tunc vna ⁊ eadem forma haberet duo subta receptiua. ¶ Preterea eo dato sequitur q̄ spēs sentiret. ꝑnam deduco per ipsum qui pauloante hanc rationem impugnans virtutē corporis esse sōm receptiuū dicit. si vero dicatur q̄ virtus corporis est id cui per se ⁊ imediate vnitur sentire. sequitur q̄ virtus corporis per se ⁊ immediate sentit: ⁊ reliq̄. a pari arguo. si. species est sōm receptiuū sensatiōis: tūc sine dubio sentiet: ad tp̄m bo consequentiam simplr: qm̄ omne accñs existēs in subiecto ꝓfectum: vltra gradū mediū pōt: ⁊ dz denominare subiectū. cū igit̄ ipa sensatio non modo sit subiectiue in spē vltra gradū mediū: imo tota: ergo poterit spēm denoiare. Confirmať: qm̄ sicut spēs dicitur alba nō obstāte q̄ sit subiectū imediatū: ita spēs dicit̄ sensus nō obstāte q̄ dicať sōm imediate. ¶ Preterea sicut species intelligibilis ad intellectionē: ita spēs sensibilis ad sensationem: sed Auer. reprobat Auēpa. in. 3. de anima. cōm. 5. qui dixit speciez intelligibilem eē subiectū intellectiōis: ergo ⁊ in scō Jo. reprobandus est. ¶ Ad hec argumenta omnia dixerunt hoies quidā q̄ Joānes p subiectū intelligit mediū dispositum: ⁊ nō subiectū receptiuū: ⁊ tunc omnia argumenta ruunt. ¶ Sed hec sol. stare non pōt. est enim directe contra verba eius qui dicit. secundo suppono q̄ spēs sensibilis est imediatū p se principiū receptiuū sensationis seu ipsi⁹ sentire. Ubi constat q̄ dispositū mediū non debet dici per se principiū ⁊ immediatū receptiuū forme. Non enī arguo nisi contra id qō ipse expresse dicit. nō. n. puto ipm esse tante dignitatis: q̄ verba eius debeant glosari ad sensum bonum ꝓpter eius excellentiā. est enim clarus ⁊ non indigens expositione. si q̄s. n. velit ipsum glosare: nō curo: satis est mihi habere q̄ id qō ꝓba eius in rei ꝓritate dicunt: est falsum simpliciter. ¶ Preterea vltimo ad ꝓncipale arguo. si spēs requiť tanq̄ subtū vel tanq̄ dispō vel qūo vis. Uel hoc ē: q̄ sensus non est sūme susceptiuus actus sensationis. Uel q̄ sensatio est actus adeo superexcedēs nobilitatē sensus q̄ indiget dispositione illa ad hoc q̄ sensus eleuet ⁊ nobiliť. p illo actu: vt dř de materia in ꝓmo de aīa. cō. 18. primum dici nō pōt: qm̄ sensus est summe receptiuus: sicut intellectus respectu intelligibiliū nullum hñs actum de se. Scām etiam dici nō pōt: q̄ virt⁹ sensitiua est nobilior sensatione: qm̄ per eius vnam suppōnez cuius accñtis sōm est nobilius: ipsum est nobilius. mō subiectū virtutis sensitiue ē natura sm̄ ioā. in qōnib⁹ pmi de aīa: sōm sensationis est cōpositū ex organo ⁊ virtute: vel aīa. mō forma est nobilior materia ⁊ cōposito ⁊ magis ensvtroq̄. 7. ⁊. 8. meta. ⁊. 2. de anima cō. 7. ⁊ Joā. tz hoc in questionibus secūdi de aīa. ergo virtus sensitiua erit nobilior sensatione. ⁊ sic nō opz vt ponatur illa dispō ꝓp scōm. ¶ Dis habitis pōt multis modis dici. ꝓmo q̄ spēs ⁊ sensatio sunt duo effectus ordine quodā procedentes ab obiecto: sicut radi⁹ rectus: ⁊ radius reflexus ab ipso sole: vel sicut lumen primum ⁊ scōm: ⁊ tūc tota vis rōnis ruit: quoniaz

UVA. BHSC. IyR_120_2

concedam sibi species non concurrere tanq̃ agens. ¶Secundo pōt dici q̃ spēs. est agēs sensatiōez sicut forma grauis respectu actꝰ motionis. Et tūc rō eius nulla est: qm̃ nō incōuenit vnū sbm eē receptiū duoꝝ eēntialiū ordinatoꝝ in gñe cause agentis: lz in gñe cāe mālis forte sit incōueniēs vno mō: vt alibi dixi. ¶Ultio pōt teneri q̃ spēs est tanq̃ dispō p accēs: necessario tū occurrēs nō per se. ¶Ad argumēta 10. Ad primā cōtra. cū dicit ex dicto ph̄i inipimo posteriorꝝ. q̃ oē necessariū est per se. dico q̃ intelligitur de necessario h̄nte cām in subiecto. & sic nullū per accēs oppositū huic necessario est necessariū: qđ. s. non hz cām in subiecto. imo auer. in multis locis autēticat hāc distinctionē. primo. 5. me. cō. vltimo: vbi dicit. & dixit hoc. q̃a accētia que dīr imponere sbe: q̃dā sunt necessaria & q̃dam non necessaria. ¶Preterea. 4. phy. cō. 20. ait: sed qz illud qđ est per accēs est duobus modis. s. semp & raro: vł q̃ illud: qđ est semp intret quoquomō in nūero demōstrationū veraꝝ nō eēntialiū que dīr demōstratiōes dialectice. ecce qūo ipse exp̄sse vult per accēs esse duobꝰ modis: qn oꝝ vnū ingredit demōstrationē: & est per accēs necessariū: & aliud nō: & est per accēs cōtingens. ¶Preterea primo phy. cō. 66. ait. & est intelligēdū hic p accēs & necessariū. illud. n. qđ p accidens aliud est necessarium. aliud rarissimū. ecce igit qūo hic nō i hoc errauit valde. audet enim dicere illud: qđ negat auer. Et si adducuntur auctoritates Arist. & auer. 10. meta. cō. vltimo. & 5. meta. cap. de eodem: & capi. de accidente. & primo posteriorum. & primo meta. cō. 8. & 8. phy. com. 30. ¶Dicendum q̃ loquitur de accidente qđ non hz cām ꝓpriam in subiecto vt scis. hoc. n. per accēs cū habeat cām extra sbm. ideo nō opꝝ vt semper insit: sicut declaratur secundo phy. cū. 48. & tu considera. qm̃ de hoc non debeo facere nunc tractatum. ¶Ex his apparet multiplex defectus huius rōnis. potest. n. eu adi ab ea pluribus modis. & tu addas si placet. ¶Super est modo soluere viam primam que est per verba arist. & auer. ad quaz dicunt quidam: q̃ anima est principiū effectiuū oīum; motuum lz diuersime de: qm̃ respectu motuū estimatoꝝ qui dicuntur sensationes est cā remota per spēm sensibilē tanq̃ per instr̄m. dictū est enim supra: q̃ spēs est instr̄m eēntie aie ad causandā sensationē. & sic nihil habetur contra me. Respectu autem aliorum motuum: vt. s. respectu motꝰ augmenti & causa remota per instrumentum intrinsecū: & sic respectu caloris qui est qđ corporis nr̄i. Respectu vero motus localis p spēs & mēbra & virtutē motiuam: que sunt aliquid corporis nostri vt vides. ergo anima est principium principale omnium motuum tam verorum q̃ estimatorum: licet modo diuerso. ¶Sed hic modus dicendi est reprobatus supra. Ideo aliter oportet dicere: q̃ per animam intelligit illā q̃ est actuata ꝓprijs ꝓncipijs. mō lz aia respectu sensationis sit. m eius ꝓpriā naturā ꝓncipiū passiuū. attn cum recepit spēm est principium effectiuū illius. dico: ergo q̃ per aiam intelligit illā. put est coniuncta spē. sensibili: virtute cuius fit ꝓncipiū actiuū: vt dictum est supe in exemplo de lapide quando est actu grauis: sicut enim intellectꝰ nihil ē actu eorum que sunt: nisi postq̃ intellexit. ita sensus. ergo per aiam intelligit. put est actu. ē aūt actu postq̃ recepit spēm. & sic appet solꝝ ad hāc qōnē. ¶Et postq̃ vise sunt vie huius hois: & debilitate. nūc tempus est adducere rationes contra ipsum: & primo arguo aliqbus rōnibus eius: quas ipse adducit contra se dando eius euidētiā. scdo rōnibus ꝓprijs. ¶Prio ergo arguo. si daret sensus agēs vel eēt cognoscēs vel nō cognoscēs non est cognoscens. qz tūc passiui supflui eēnt. Nec non cognoscēs: qz tunc esset vilioꝝ sensu passiuo: quoniam viuum & cognoscens vniuersaliter est nobilioꝝ non cognoscente. ¶Ad hoc Joā. fingit solꝝ. dicendo: q̃ nō cognoscēs hz qđ

UVA. BHSC. IyR_120_2

est ignobili⁹ cognoscēte. ſm istam priuationē: attamē simpliciter ⁊ absolute pōt ⁊ est nobili⁹ cognoscēte: vt corp⁹ celeste ſcluſa intelligētia est nobilius muſca. vt accipit. 2. phy. ab arī. ⁊ auer. cō. 45. ¶Sed iste homo multis modis errauit. primo cōtradicit arī. ⁊ auer. ſcō cōtradicit ſibi ⁊ ei⁹ rōni. Ꝺicit q̄Ꝺ arī. qm̄ ipſe in ſcō de gñatione aialiū ait vltractiuū ⁊ viuuz nobili⁹ esse non viuēte: ecce qūo dicit illud absolute. ¶Preterea auer. primo de aīa cōmēto ſcō. ait. aīalia em̄ ſunt nobiliſſima corpoꝝ generabiliū ⁊ corruptibiliū. aīa autē est nobili⁹ oibus q̄ ſunt in corpore aialiū: mō niſi cognoſcēs cēt nobilius nō cognoſcēte q̄d ꝺſet auer. ¶Preterea arī. auer. 2. ce. cō. 61. vbi probat q⁹ corpora celeſtia ſint aiata: Ꝺicit. Ꝺicam⁹ q⁹ cognitio taliū rerū est poſſibilis. vult Ꝺicere ꝺiſpoſitionū corpoꝝ celeſtiū: q: nō opinamur q⁹ iſta corpora: vult Ꝺicere celeſtia ſint tantū corpa ſine. anima opinādo ea esſe nobiliora oibus corporib⁹ que ſunt hic. cuius rationē ſubdit. ꝺ. qm̄ neceſſe est: vt nobili⁹ aīato ſit aiatū; neceſſario. Ecce qūo probat hec corpa esſe nobiliora. q: aīata. mō ſi ſimpliciter ꝺictū auer. nō eſſet vez: ſed ſm q̄d: vt fingit Joā. ſam eius ratio nulla est. ¶Preterea in lib. deſtructio deſtructionū. diſp. tertia. in fol. 13. dubij prope finē ꝓbat corpa celeſtia esſe viua p ſcōam rōnē q̄ est his verbis poſita. ⁊ valde pōt ꝺe hac rōne admiculari. vz. multa puoꝝ. i. infimoꝝ: ⁊ vilū corpoꝝ turbidoꝝ. i. generabiliū nobiſcū. i. in ptibus iſtis infra celū inuctoꝝ q̄ vita nō carēt. immo cū toto ipſoꝝ ꝺefectu ⁊ vilitate eoꝝ ſbe: ⁊ parue illoꝝ quātitatis. i. magnitudinis placuit ꝺeo glorioſo influere in eis vitā ⁊ rationē. i. prudētiā ex quib⁹ pūt ipſoꝝ esſe regere ⁊ cōſeruari: vt plus fieri pōt. Tunc arguit per locū a maiori ꝺi. tanto ergo meli⁹ q⁹ ſupercelestia corpora ꝺignioſſima ſunt. tale munus ab ipſo ꝺeo benedicto recipere meruerūt. vz. vitā ⁊ intellz ⁊c. Ecce qūo vult ſimpliciter viuēs ⁊ cognoſcēs esſe perfecti⁹ nō viuēte. poſſunt autē ad hoc adduci multe alie rationes ꝺe quib⁹ ſatis est. ¶Qō autē cōtradicat ſibi ⁊ rationi ſimp̄r apparet: qm̄ ꝺictū est q⁹ illud ſimp̄r est nobili⁹ ⁊ absolute: cui⁹ opatio est ſimp̄r nobilior opatione alteri⁹. modo opatio viuētis: vt est cognoſcere est ſimp̄r nobilior opatione: nō viuētis: ideo vī ſermo hui⁹ hois falſus ſimp̄r. Illud autē qō ipſe adducit in eius cōfirmatione ꝺe corporib⁹ celeſtib⁹ q̄ſē ꝺicuntur ꝺiuinioza. hic ꝺicendū q⁹ fuit cauſa erroris eius. loquit enim ꝺe corporibus illis prout ſunt viua ſicut loquitur. ⁊. celi. auer. cōmento. 21. Et ſic ꝺicatur: ſicut Joan. replicat. 2. phyſi. qm̄ ariſto. loquitur cōtra illos antiquos apud quos nondum inuenit illa esſe viua. ¶Reſponderur q⁹ apud antiquos ⁊ maxime apud illos contra quos ibidem ariſto. loquitur corpora celeſtia erant viua: immo ꝺū: vt Empedo. ⁊ multi alij ꝺicunt. ideo licet nondū illud determinauit: attamē quia loquitur cōtra eos qui cōcedunt illud nō inconuenit vti indeterminato tanq̄ vero. ¶Alij autē moderni mei tēporis aliter fingunt. ſ. q⁹ illa propoſitio. cognoſcens est nobili⁹ nō cognoſcēte. est vera ꝺuob⁹ ſeruatis: quorū vnū est: vt ipſuz nō cognoſcēs nō ſit pars alicui⁹ cognoſcētis: pp. qō pōt ſaluari q⁹ celū ſecluſa intelligētia ſit nobili⁹ ipſa muſca: q̄m̄ lz in se nō ſit cognoſcens: est tn̄ pars cognoſcētis, Scōm est: vt etiā nō ſit virtus alicuius cognoſcentis: pp. qō ꝺicit q⁹ volūtas est nobilior q̄ ignis: vel aīal: q̄m̄ est pars cognoſcentis. immo apud quoſꝺā est nobilior intelligētia: quicq̄ ſit ſm rei veritatem, Sed hec ſol. est purus error. iſti tn̄ freq̄ēter habēt cogitatiuam corruptam. Si em̄ ita eſſet nullus haberet aliquā viā ad probāꝺū aīaz ſentitiuam esſe nobiliorē mā: q̄m̄ ꝺicere q⁹ materia pro quāto est pars cognoſcētis eſſet nobilior vel ſaltē nō min⁹ nobilis. ¶Preterea auer. ait q⁹ aīa est nobili⁹ oibus que ſunt in aīali: vt cō. 2. primi ꝺe aīa victū est. mō hoc non

UVA. BHSC. IyR_120_2

esset verum: qm̃ ea que sunt in aiali sunt partes aialis. ¶Preterea ad qđ laborat arg. in lib. de anima. ad probādū gradū intellectū ee vltimū ⁊ minimum ⁊ perfectissimū oim alioꝝ. iam enim esset facilis sol'. dicendo q̄ alij sunt perfecti. sunt enim ptes vel virtutes intelligentis aialis. ¶Preterea iste homo nihil dicit ad punctum. querimus. n. an cognoscēs secluso quocūq; alio sit absolute perfect⁹ nō cognoscēte absolute secluso q̄cūq; alio. ⁊ vt declarātū est: apparet q̄ absolute cognoscēs est nobil⁹ nō cognoscēte. ⁊ sic absolute sensus passiu⁹ est nobilior agēte. Apparet ergo mihi q̄ ista ratio contra Joā. habeat bonā apparentiam. ¶Scōo arguit alia ratione: qm̃ si sic: tunc sensitiuū esset in potentia ēntiali ad actum sentiendi. vide ei⁹ deductionem. ¶Ad hāc sol'. adducit Joā. longā ⁊ plurā. m. tr̄ breuiter consistit in hoc q̄ non inconuenit q̃ns p̄cedere: nec ipse inuenit ꝓrariū. cōcedit tū q̄ si eēt in potētia accūtali nō h̄ret agens per se. post dicere vł qđ sensus post q̃ est genit⁹ est ī potētia accūtali vno modo: ⁊ ēntiali alio mō. vide ipsum. Attn̄ contra duo que Joā. concedit. p̄mo ꝓrariū id in quo fingit q̄ si eēt sensitiuū in potentia accūtali non indigeret agente per se. Si enim hoc esset verū. aliquis effect⁹ p se nō h̄ret cām̃ p se: vt motꝰ localis grauis. Illud aūt qđ dicit auer. 8. phy. cō. 33. ⁊. 4. fecit errare Joan. quia non vult q̄ exns in potētia accūtali nō habeat agēs p se aliquo mō: q̄ nō h̄z agēs per se extrisecū: attn̄ h̄z bn̄ aīs agēs intrinsecū. s. formā s̄balē. ¶Scōo concedit q̄ sensus actu genitus est ī potētia accūtali. Istō ē ipose: qm̃ sensus vt sic indiget motore extrinseco ⁊ p se. ⁊ tn̄ scis q̄ illud qđ sic se h̄z non est in potentia accūtali eo modo quo loquitur Joan. pōt aūt replicari ad formam: attamē nō opus est in ꝓposito. ¶Nunc arguo argumentis meis. primo sic. illud sufficit in cognitione alicuius sensibilis obiecti. quo habito potentia cognoscitiua est sufficiēter assimulata obto sensibili. hoc pz: qm̃ cognitio fit tm̃ per assimulationem potentie cognoscitiue ad obm: vt declarat primo de aīa 2. 26. ⁊. 3. maxime. cō. 4. Sz habita spē sensibili ab obiecto cū ta sufficiēter sensus ē siūs illi. ergo illa sola fit ei⁹ sensatio nullo alio cōcurrēte. Cōfirmat maior. qm̃ per poīe vel impoīe secludat sensus agēs: qro ap posita spē coloris in visu fit sensatio illi⁹ vel nō. scōm dicī nō pōt: qm̃ spēs nāt̄r ⁊ eēntialt̄r ꝓper se est repntatiua obiecti. ⁊ hec a nullo h̄z nisi a nā eius. s. qt est obiecti similitudo. ergo secluso illo adhuc p̄sentabit obiectū. ⁊ p cō sequens erit sensatio. ¶Preterea sensatio nihil aliud est nisi obiecti ad potentiam perfectā repzesentatio: sed secluso sensu agente potest fieri ista p̄tatio. ergo secluso sensu agēte p̄t fieri sensatio. ⁊ p q̃ns supfluit. ¶Preterea si ponit hec virtus actiua sensationis: vel p̄sentabit potētie obiectuz sensibile vel nō. si nō: ergo non causat. sensationē. q̃nam. ꝓbo: ex dictis eius qui impugnans sol'. cuiusdam sui socij supra in. q. ait. si autem dicat q̄ ipsa virtus spēi sensibilis nō repzesentat ipsuz sensibile: nec ei ꝓformāt. hoc videtur absurdū: qz tūc illa spēs per illā suā virtutē: nō ꝓduceret cognitionē seu sensationem illius sensibilis plusq̄ alteri⁹: ecce q̃ō q̃ntia: est eius. Si dicatur q̄ sic. ergo erūt due spēs vni⁹ sensibilis sicut ipse arguit. et sine dubio hoc argumentum: est demōstratiuū ad hoiem. ⁊ ꝓsidera tu. ¶Preterea non maioris actualitatis est materia cū forma grauis ad cāndū motū lorem q̄ materia organi cū spē sensibili respectu actus sentiēdi. hec pz. et est Joan. ¶Sed materia cū forma grauis. sufficit p ipso motu. ergo organuz cū spē sensibili sufficit pro ipso actu sentiendi. ¶Preterea ꝑm tōa. spēs concurrit ad actum sentiendi. vel igitur mere ⁊ solum passiue: vel aliquo mō actiue. non primum: qm̃ ois potētia mere passiua est contradictiōis: vt tenet in. lib. de ꝺba ozbis. ⁊ est dictū arist. 9. meta. ⁊ auer. ibidē. cō. 17. ⁊ 19.

UVA. BHSC. IyR_120_2

ergo oportet vt concurrant actiue. ergo superfluit sensus agens. ¶Preter ea omnis forma ad quā sequit aliqua operatio cēntialr ꝙ se nō excedēs illam: se habet actiue respectu illius: sed spēs est forma organi ad quā cēntialr: ꝛ per se sequitur sensatio: q̄ sensatio nō excedit illā spēm. ergo respectu sensationis se hz actiue. maior est manifesta per se: qm̄ opatio fecit sci re formam: sicut trāsmutatio mā̄e: vt colligit. 8. met. cō. 12. ꝛ alibi. hec maior est auer. in. 3. cap. de substātia orbis. minor aūt est ioannis. ¶Preterea supponatur ꝙ spēs rei sm essentiam eius ꝛ suam nām sit actiua. pbat. qā spēs in anima non differt a forma extra alam: nisi qr ipsa in alia est abstracta. extra aiam est in mā. modo ista dria non tollit potentiā actiuā ab ipsa re abstracta: immo dat sibi potentiam plus pure actiuam: qm̄ materia impedit actionem. ꝛ ideo. 9. metaphysi. cō. 2. dit auer. ꝙ forme separate sunt pure forme ꝛ pure actiones: ꝛ sunt tm̄ actiue ꝛ nullo modo passiue. itaq; apparet: ꝙ forma in anima est actiua omnino. tunc arguo petēdo. postq̄ spēcies est recepta in anima: vel aliq̄d agit vel nihil. si aliquid: nō pōt agere nisi spiritualiter. ꝛ per ꝛ̄s sensationem causabit. si nihil: ꝛ cū sit apta nata agere: ꝛ nunq̄ aget: nec in anima nec alibi. ergo otiosa in natura. ¶Preter ea arguo. omne inducens summam dispōnem pro aliqua forma in natura est agens illam formā: sicut sumit ab auer. 7. metaphysi. cō. 31. ꝛ. 17. meta. commento. 18. sed per ioan. sensibile extra aiam inducit summam dispositionem facientem pro forma sensationis. ergo aget ipsam sensationem. ꝛ ꝙ consequens sensus agens superfluit. ioan. in questione de sensu agente. et tertio de aia. q. 24. in solu. cuiusdam difficultatis ait. ꝙ illud dictum auer. est intelligendum de agentibus que agunt formas substantiales. Sed de illis que producunt actus accidentales: non oportet. hanc soluprobat ex tribus primo ex secundo de anima. cō. 67. de lumine ꝛ intentione colozis i medio: cuius agens dispositum. s. corpus luminosum non est idē cū agente perficiente vt coloze. ¶Secundo. pbat idem ex. 5. meta. ab arist. ꝛ Auerr. com. 3. ꝛ. 2. physi. cō. 25. ponitur ꝙ duplex est agens artificiale. s. disponēs ꝛ preparans subiectum ad receptionem actus postremi seu complet. aliud est agens perficiens ꝛ complens. ergo oportet ponere aliud esse agens inducens: ꝛ aliud disponens. ¶hanc eandem distinctionem. 3. auctenticat Joan. ex. 7. physi. commento. 37. vbi soluendo. q. zenonis innuit distinctionem istam. s. ꝙ quoddam est mouens preparans. ꝛ hoc vocat mouens in potentia pro quanto eius effectus ordinatur sicut potentia receptiua: vel sicut preparatio ad actum postremum. aliud est mouens perficiens et complens: quod. s. inducit in subiecto iam preparato actum intentum. Ex his tribus concludit ioan. ꝙ inconueniens non est in aliquibus esse aliō agēs inducens ꝛ agens disponens: vt apparet in actibus substātialib⁹. ¶Sed mihi videtur ꝙ iste homo maxime errauit in hoc. ꝛ iō primo ego declarabo in quibus dictum Auer. hz locum. secō probabo illud: ex quibus apparebit peccatum Joannis. ¶Quantum ad primum debes scire: ꝙ sicut dispositio est duobus modis. ita agens disponens est duobus modis. est autem dispositio vno modo id inter quod ꝛ formam ad quam ordinatur est essentialis ordo: sicut est inter premissas ꝛ conclusionem. Et est secūdo mō id inter qō ꝛ formam non est ordo essentialis: sed mere accītalis. Istō pōt declarari exemplis posita enim sufficienti dispōne pro forma ignis omnino oportet vt ponatur forma ignis: quoniam inter dispositionē ꝛ illā formam est ordo essentialis. Exemplum secundi est de lumine. quātūcūq; n. ponatur lumen non opz: vt ponaꝫ forma ad quā disponit: eo qr nō ē lumē essentialiter ordinatum ad intentionem forme sensib. lis: ꝛ ꝙ cōsequēs du-

UVA. BHSC. IyR_120_2

plex est disponens: sicut fuit duplex dispositio. ¶Istis habitis ego assumo 2tra Joā. illā maiorē. omne agēs disponens disponē essentialr ordinata ad actū est agens inducēs illū actum sm rem 7 sbm: 7 dixi notāter dispositione essentialr ordinata 7c. qz de dispōne accidētalr ordinata non opz. Tunc illi maiori addo minorē: sed agens dispositionem p sensatione est agēs dispositionē essentialr ordinatā. 7 p se: vt dicit Joā. in confirmatione secunde rationis. ergo sequit conclusio vt prius. Sed tota vis cōsistit in maiori. iō eā probo. primo sic. plus forme substātialis excedit qualitatiuā dispositionē pro ipsa essentialiter ordinatā cz forma accidētalis excedat suā p ipsa essentialr ordinatam. hec est manifesta. Sed potens producere dispositionē qualitatiuā essentialr ordinatā ad formā substātialē pōt pducere formā substātialē. p Joā. q dicit q 7z in subiectis. ergo multo melius potēs pducere formā accidētalē: et dispositionē accidētalem ordinatā essentialr ad aliā accidentalē pōt pducere illā accidētalē. ergo dictū auer. intelligit in oibus tam accidētalibꝫ actibus cz substātialibꝫ: nūmodo sit ordo essentialis dictus: 7 sic ptz maior. ¶Scdo principaliter arguo. sit. a. agens disponens essentialr ordinatꝫ ad. b. formā sufficientē simplr p illa qōp te non pōt pducere. b. formā. et quero vel nō pōt producere. b. formā: qz ipsum. b. produci est difficilioris pductionis cz producere dispōnes essentialr ordinatas ad illā. Vel qz ipsum. b. est forma agenti impropportionata. non cm pōt fingi aliud: vt ptz. nō primū: qm tota difficultas forme producēde ex difficultate pductionis dispositionū 2surgit: sicut colligit ab arist. primo de generatione. et auer. ibidē commen. 55. in illo verbo. habitibus presentibus in materia cessat motus. dat intelligere cz tota rei difficultas est ex ipsis dispositionibꝫ. ¶Cōfirmat: qm si sic. tunc habitis dispōnibus adhuc agēs nō pōt subito pducere illā: immo magnū tps apponeret: qđ est cōtra Auer. 6. phys. com. 32. et. 4. phys. cō. 119. Nec pōt fingi scōm: qm cuicūcz sunt pportionata oia media essentialr ordinata ad finē est pportionatus finis. sicut cuicūcz sunt proportionate premisse est pportionata cclusio vt scis. media cm essentialr ordinata fini proportionantr: et agens illas pportionatur illis: ergo a primo ad vltimū etiā proportionabit ipsi fini. ¶Preterea tertio arguo. si disponēs essentialr nō esset genus. tūc vna et eadē species esset a casu 7 a natura. contra auer. 8. phys. cō. 46. ꝓntia declarat: qm disponens essentialr vel intendit inducere finē: vel nō. si non. ergo fuit accidentale 7 quasi fortuitū ex dispōne essentialr ordinata produci formā. et sic poterit nō esse: sicut Joā. dicit. si intēdit 7 nunqz producit. ergo illa res fuit casu facta. 7 etiā est facta natura. ergo vna spēs esset a casu 7 a natura. ex his apparet maior a simili cōtra Jo. 7 peccatū eius: et verificatio dictoꝝ Auer. vbi cm auer. vult q disponēs sit agens formā loquit de disponente per essentialr ordinatas dispositiones. vbi vult q aliqñ sunt diuersa loquitur de dispositionibꝫ accidētalr ordinatis: 7 sic pōt dicta auer. satis subtiliter 2cordari. ¶Preterea mihi videt extraneū q si sensus agens daret tancz res realiter distincta a sensu passiuo q arist. nullā fecisset mentionē. vnde probo q sit diminutus. nullā fecit mentionē de sensu agente. 7 debuit facere: ergo est diminutus. ꝓntia nota. prima pars cōceditur a Joā. sed secūda pars antecedētis declarat: qm sm omnes expositores si nō fecisset mētionem de intellectu agēte esset diminutus: vt ptz apud omnes: sed ita precisese habet sensus agens ad sensum passiuū: sicut intellectus agens ad intellectum passiuum. ergo 7c. ¶Ultimo arguo arguméto Joā. si iste sensus agens daretur. vel esset vnus secundum speciem omnium sensuum passiuorum vel multiplicatus. Et sine ampliori labore Joā. dicit q sensus passiui

UVA. BHSC. IyR_120_2

sunt multi in eodem organo specie distincti: vnde sicut visio albi est specie distincta a visione nigri ita virtus visiua albi specie & realiter distinguitur a virtute visiua nigri. & quia cuilibet virtuti passiue respondet actiua. ita ponit adhuc sensus agentes multos in eadē specie: quoz vnū causabit actus sentiendi albū: alius causabit actum sentiendi nigrum: vide ipsum. Sed hoc est purus error: qm famosa propositio omniū latinoruz est. q im possibile est duo accidentia specie distincta esse in eodem subiecto numero equaliter primo. & maxime si sunt accidentia propria illi subiecto. Et p consequens impossibile est dictum Joan. ¶Scōo arguo argumento eius primo phy. q. an materia habeat infinitas potentias. & est argumentū ad oppositum. arguit em sic. si materia hz potētias ad infinitas formas. ergo hz infinitas potentias fm numerū formarū. fundat enim se super hoc q numerus potentiarū debet esse fm numerum specieru. vt dicit auer. 12. meta. cō. 11. modo arguo. si ipse ponit multos sensus passiuos: & multos actinos propter multitudinem actuum quos causant: a pari debuit ponere infinitos: sicut primo physcorum ponit: quoniam vnum organum numero est in potentia ad actus sentiendi infinitos. ergo debet habere infinitas potentias passiuas & infinitas actiuas: & quid absurdius? ¶Hoc idem potest argui duab⁹ eius suppositionibus in illa. q. positis: quarum prima est. q quando aliqō subiectū est in potentia ad actus infinitos respectu alterius & alteri⁹ formę & specie & numero: hz aliā & aliā potentiā: hec est vna suppositio eius. scōa suppositio est ista. q organum est in potentia ad infinitos actus visionis possibiles fieri. Ex his sequitur vt prius q sicut ipse cōcedit visus actiuos & passiuos multos in speciebus. ita debuit cōcedere infinitos. vñ si vis sui argumēti cōcludit de potētijs materie: quare nō cōcludit de potentijs visiuis: ideo accidit q iste homo frequēter sibi cōtradicat: eo q semp applicat errori & alicui fictioni ex phantasia corrupta: & nō ex ratione: cuz oia hec sint: apparet peccatū Joan. in opinione de sensu agē te manifestum. Et est completa prima pars huius tractatus.

Secūda pars principalis: vt proposui vult declarare opinionem Aristo. & Auer. Ad quā declarandam oportet accipere vnū in quo Joā. errauit valde. vnde q errauit in principio multis erroribus errauit in fine. s. q sensatio & spēs sensibilis sunt vna res in sōto: differunt tm̄ in modo. & ideo agēs potēs cāre spēs cābit oino sensationem: cum spēs & sensatio sunt vna res simpliciter: differūt tm̄ in modo intelligēdi. forma em̄ impressa in potētia visiua a re sensibili extra aiam. prout est dertua ta similitudo rei sensibilis extra aiam dr spēs. prout ho repūtat illā: & recipit in potētia dr sensatio. isti ergo modi intelligēdi sunt vnius rei tm̄: iz illa res possit intelligi sub ista pauca diuersitate. Sed dices. ergo medīū illumi natū: vt aer: sentit: qm̄ recipit spēm. & illa est sensatio. ergo respectu sensibilis hz sensationē. ¶Rādeo. q spēs est in medio sub rōne qua spēs: non tm̄ sub rōne qua visio seu sensatio. sensatio em̄ est receptio speciei in virtute sensitiua prout est virtus sensitiua. nō sunt vna res in subiecto: iz sint modi diuersi qui originant ex rei natura. Per istud principiū nolo habere aliud nisi q quodcūq agēs pōt. pducere species in potētia sensitiua vt sensitiua est. pōt. pducere sensationē. & ō non est diuersum agens spēm ab agēte sensationē: sicut Jo. putat. ¶Hoc habito opz prius declarare. q. in sensib⁹ exterioribus. deinde in interioribus. ¶Quātum ad primam partem fuit opinio alber. in. 2. de anima. tracta. 3. cap. 6. vbi vult. q quelibet forma sensibilis sit sensibilis in secūdo modo dicendi per se: vt auer. dicit scōo de anima. cōmē. 66. & 67. ideo vult q forma caloris siue cuiuscūq sensibilis est duo

UVA. BHSC. IyR_120_2

ſm modum. ⁊ vna ſm rem ⁊ in ſubiecto. ⁊ tō ꝓout eſt forma tm̄ hz cauſare actionē ſpiritualem: qz forma vt forma hz agere ſine materia: ꝓut vero eſt forma in materia hz agere actionē corporalē ⁊ materialr. ⁊ſic nullo mō ponitur ſenſus agēs: ſed tm̄ paſſiuus: ⁊ forma rei ſenſibilis quib⁹ approximatis oibus impedimētis remotis ⁊ requiſitis preſentibus fit actus ſenſationis: nullo alio ocurrēte in rōne agētis: eo qz tale ſenſibile p formā ei⁹ imprimit ſpēz in ſenſu q̄ ꝓout recipit̄ in ſenſu eſt ſenſatio: vt dictū eſt. ¶Iſta ſol. nō mihi apparet eſſe totalr ad mentē auer. cū reuerētia tāti viri: hz ego poſt conabor reducere eā ad bonū ſenſum. ¶Primo qm̄ ſi ita eſſet oīs forma pōt cauſare ſenſationē ⁊ actionē ſpūalem. ꝙſequentiā pbo: qm̄ oīs forma pōt ꝙſiderari vt forma abſolute tm̄: vt in materia. ⁊ ſi ꝙſideraf vt forma ergo vt ſic poterit agere ſpūaliter. ſi vt in materia. ergo corpoalr. ⁊ oīs forma poſſet cauſare inquātū forma actū ſentiēdi ⁊tra oēs ſaltē de ſubſtātia. ¶Scōo per illud ſm qō aliq̄d patit̄ nō fit actio: qm̄ non eſt vnū ⁊ idem principiū ſm idē actionis ⁊ paſſionis: ſed p materiam forma patit̄ vt dicit auer. 9. meta. cō. 2. ⁊ primo de generatione. cō. 45. ⁊. 3. celi. commē. 28. et. 4. celi. ꝙmē. 22. ergo per materiā nec corpoalr nec ſpiritualiter aget. ¶Tertio operationes ſpecie diſtincte ⁊ equales nō poſſunt ab vno et eodē ſm rē prouenire hz ſit diuerſum ſm modū: qm̄ ſi ita eſſet nulla eſſet via ꝺcluden di multitudinē formarū ex opationib⁹ adequatis ⁊ diuerſis. cuius cōtrarium. 12. meta. cōmē. 48. ꝺcludit. vide. Ideo videt̄ mihi q̄ abſolute hec opinio alber. non poſſit trahi ad bonū ſenſum niſi aliqualr torqueat ad opinionē dicendā. ¶Supereſt modo ponere opinionē ariſto. ⁊ auer. ⁊ qz tota ſnia auer. ponit̄ in ſcō de aīa ꝙmen. 60. ideo volo exponere finē illius cōmenti primo. ⁊ poſt ponere quedā ex quib⁹ erit manifeſta opinio huiꝰ phi. ¶Primo ergo monet. q. d. ⁊ pōt aliq̄s dicere q̄ ſenſibilia nō mouent ſenſus illo⁹modo quo ſunt extra aīam cuius rationē ponit: ⁊ primo accipit maiorem. d. monēs eſſ̄ ſenſus dz eſſe ſm q̄ ſunt intētiones. i. dz eſſe ens ſpirituale. deinde accepit minorē. d. cum in materia nō ſunt intētiones in actu: ſed in potētia: tūc repetenda eſt ꝺcluſio in principio. q. poſita. ſ. ergo ſenſibilia nō mouēt ſenſus. illo modo ꝙquo ſunt extra aīam: et eſt argumentū in ſecūda figura (Et non pōt) hic inducit ſol. quandā: ⁊ ꝓfutat illam. d. ⁊ nō ꝓteſt dici q̄ iſta diuerſitas accidat ꝓpter diuerſitatē ſubiecti. ita q̄ ſup. res ſenſate fiant intētiones ꝓpter materiā ſpūalem q̄ eſt ſenſus: nō propter motores extrinſecū: ⁊ ſup. in re extra aīam ſint materiales ꝓpter materiā corpoalem. vult ergo iſta ſol. q̄ forma ſenſibilis hz eſſe abſtractū a materia ſpirituali. ⁊ eſſe materiale a materia corpoali. ¶Contra arguit. ⁊ tu cōtinua ſic ſuū ſermonē. ⁊ nō pōt aliq̄s dicere. idē eſſ̄ pro qz melius eſt eſtimare q̄ cauſa in diuerſitate materie eſt diuerſitas formarū. non q̄ diuerſitas materie ſit cauſa diuerſitatis formarū. ⁊ hoc dicit etiā in primo de aīa. cō. 53. in fine: tūc opz ſupplere minorē: ſed forma ſenſibilis ſpūalis ⁊ forma ſenſibilis realis ſunt forme: ⁊ ſenſus ⁊ materia corpoalis ſunt materie: ergo melius eſt eſtimare diuerſitatem illarū materierū eſſe ex iſtis formis q̄ econtra. Deinde. (Et cum ita ſit) Ponit verā ſol. d. ⁊ cūiita ſit neceſſe eſt ponere motorē extrinſecū inſenſibilē aliuꝰ. i. diuerſuꝫ ſm eſſe a ſenſibilibus. ſicut fuit neceſſe in intellectu. Deinde ibi (Et viſum) Recolligit ſoſu. d. viſum eſt igit̄ q̄ ſi cōceſſerimus q̄ diuerſitas formarum eſt cauſa diuerſitatis materie: vt dictū eſt. neceſſe eſt motorē extrinſecū eſſe. Deinde (Sed ariſt.) Excuſat magiſtrū eius. ⁊ reddit te attentū. d. Sed ariſt. tacuit. i. nō manifeſte dicit hoc in ſenſu: qz latet. ⁊ apparet in intellectu. Deinde reddit te attentuꝫ: d. ⁊ tu debes hoc conſiderare: qm̄ indiget perſcrutatione. Et tu vide Joan.

UVA. BHSC. IyR_120_2

in.16.q.scõi:quo defendit auer.in ista excusatione arist.põt tñ dici aliter. q; latet in sensu.z idẽ iudiciũ est de intellectu agẽte.est isto modo de isto motore.ideo nõ opz arist.facere specialẽ tractatũ alium a tractatu de intellectu agente.z sic apparet dictum auerrois. ¶Ex ista expositione apparet peccatũ Joãnis qui voluit q; auer.nõ dicat hoc per modũ determinatiõis: sed q; dimisit.q.insolutã.apparet eñ qualr.q.soluit:sed dimisit nobis considerare nõ an sit iste motor sensibilis.Sed qd sit z quo ponit z qualiter.z mirum est quo iste homo errauit in expositione hui9 ymenti. Quia igitur auer.vult vt in nobis sit labor ꝙsiderãdi de essentia eius z modo: ideo nũc volo ponere quedam ex quib9 apparebit perfectus intellectus opinionis auer.dico ergo q; in physica trãsmutatione tria ocurrũt ex parte agẽtis.s. forma eius.rõne cuius compositum naturale aget.hoc apparet:qm̃ tertio physi.cõ.17.omne agẽs mouens agit z mouet: prout hz formã.z.9.meta. ab arist.z auer.cõ.20.colligit idẽ. ¶Secõm est materia in qua forma physica z naturalis ꝙsistit.hoc declarat:qm̃ hz ratio agẽdi sit forma:vt satisdictũ est:attamẽ qz trãsmutatio physica est trãsmutatio individualis:z hec ẽ diuersa inter duo individua:ideo cõcurrit materia tanq; principiũ limitatiuum:z diuersificatiuũ illius.z hoc significat auer.7.meta.cõ.28. dũ vult q; generãs non generet aliud.vult dicere particulare z diuersum nisi propter materiã. ¶Tertiũ est agẽs vl̃e in cuius virtute agentia particularia hic inferius agũt.est aũt hoc agẽs vniuersale primus mouens.z primũ alterãs ꝙpositum z colligatũ ex intelligentia z orbe:ex quibus existit vnum operari p principiũ in eo.Istud põt declarari:qm̃ primũ in vnoquoq; genere est causa omniũ aliorũ in illo gñe.Quia igit vt dictum est in fine scõi de substãtia orbis:corpus celeste est primũ alterãs:z primum motum erit causa omniũ aliorũ in genere agẽtiũ existentiũ. ¶Preterea entia hic agẽtia sunt ligata:z ꝙnexionẽ habẽtia cũ separatis motoribus.est;eñ vniuersum nexu superiorũ cum inferioribus.iste aũt nexus esse nõ põt:nisi qz alia religantur.z phi declarauerũt illud esse celum.z ideo dicit auer.primo celi.commẽ.22.q; celum est ligatum illoz z istoz.hoc aũt fieri nõ põt: nisi pro quãto celum est agẽs alterãs z mouens virtute eius:z hec agentia virtute z instrumenta illius ex quibus cum illo fit vnum:sicut ex instrumẽto: z principali agẽte fit vnum. ¶Preterea omne ens per participationẽ reduci dz ad esse per essentiam:vt scõo meta.com.4.colligit:z qz hic esse nõ habent nisi participãdo illa:ideo nec agere possunt nisi in virtute illorum eo modo quo instrumentũ agit in virtute principalis agẽtis.z per hoc verificatur dictum arist.in.2.de generatione.tex.cõ.54.z.55.vbi vult.q; agẽtia hic sint instrumẽta superiorum:sunt ergo in actione physica ista tria omnino z simplr requisita. ¶Applicãdo modo hic ad ꝓpositum dicendũ.q; ista tria requirunt oino in actione spirituali:licet modo diuerso:vt declarabit quorum primũ est ipsum sensibile qđ est necessariũ tanq; agẽs aliquo modo.z hoc declarat auctoritatib9 arist.maxime.2.de aia.tex.cõ.59.vbi dicit hmõi operationis.vult dicere sensationis actiue sunt extra visibile audibile z reliqua sensibilia.Ibidem tex.com.52.ait expresse q; sensus reducit a sensibili de potentia ad actum.et:3.de aia.tex.cõ.28.ait.videt autem sensibile ex potẽtia existẽte sensitiuo actu agẽs.põt idem declarari dictis auer. in.2.de anima pluries.s.commẽ.52.z.59.z septimo phy.cõ.12.z alibi. ¶Secũdũ est ipsius forme sensibilis natura limitata.hoc aũt põt de facili declarari:quoniam sicut actio z trãsmutatio physica est limitata ad individuum per cõcursum materie:ita trãsmutatio spiritualis est limitata ad istam speciem sensationis per limitatum gradum forme sensibilis.vnde sen

UVA. BHSC. IyR_120_2

satio visiua dicit visio: eo q̄ a visibili ⁊ tali natura p̄cedit. ⁊ ideo sensibile quodcūq; nō est natum agere in quodcūq;: nec quodcūq; organū natū pati a quocūq;. ⁊ hoc dat intelligere auer. sc̄o de aia. cō. 129. et. 132. vbi p̄bat numerū sensuum ex numero sensibiliū. ⁊ 3. de aia. tex. cō. 38. ait Arist. secantur scia ⁊ sensus in res. i. sin diuersitatē sensibilium ⁊ intelligibiliū. ¶ Tertium est vīe agēs. in virtute cuius fit ois actio inferius. Sed istud tertium declaro: qm̄ ly tam actio physica q̄ actio intentionalis fiant in virtute primi agētis. i. corporis celestis: attamē nō eodem modo: qm̄ celum est agēs per qualitates manifestas. i. lumen ⁊ motū. ⁊ per intellectuales: put totum aget ratione intellectus. ideo dico q̄ vt agit altitudo est principale agēs: ad qō oia agentia cum trāsmutatione reducunt. vt vero corpus celeste reducit ad formam in eo vt sic agētia hic spiritualiter agūt in virtute corporis celestis. i. eius motoris. ⁊ sic attributiue actio spūalis reducitur ad primum motorē separatū. ⁊ actio physica ad primū alterās. dico ergo q̄ sensatio p̄t capi vt actio spūalis: ⁊ vt est in tali specie actiōis spūalis. V. g. vt est visio vel auditio vel alterius speciei si primo modo: sic oia sensibilia reducunt ad primuz motorē qui est aia corpis celestis: virtute cuius vt instrumēta spūaliter agūt. Si cōsiderat vt talis speciei. vt sic p̄nt esse a forma sensibili limitata per suam differentiā ⁊ gradū propriū a qua prouenit naturaliter ista species spūalis actionis. V. g. visio: sicut a graui naturaliter prouenit motus deorsum. ¶ His ergo declaratis dicendum ad propositum q̄ sensus agens nō est: qm̄ causa effectiua sensationis immediata et per se vt instrumentū primi motoris quicquid sit ille. sunt ipse forme sensibiliū extra animā: ⁊ causa receptiua est sensus patiēs. s. visus vel alius quicūq;. Dixi immediata: q⁊ nulla mediat in ratione agētis particularis. Dico per se. i. totalis: qm̄ sola forma sensibilis nullo ꝯcurrēte tanq̄ causa particulari causat sensationē. Dixi vt instrumētum ⁊c. qm̄ vt dixi motor separat⁹ est id a quo sensatio hz esse spūale a materia ⁊ eius cōditionibus: q⁊ igit sensus agēs nō est necessarius propter ipsam actionē sensitiuā: nec ꝓpter causationem ipsius speciei: qm̄ species ⁊ sensatio: vt dictū est: sunt vna res simpliciter. ideo sensus agēs non est. tota ergo actio tanq̄ ad agēs p̄orimuz ⁊ totale particulare requirit ⁊ reducitur ad formā rei sensibilis. Tanq̄ vero ad agens primum ⁊ vniuersale reducit ad motorem celi. ⁊ hec est sententia Auer. in cō. iam lecto. nō enim vult vt sensatio habeat esse spirituale a subiecto: sed a motore extrinseco: quod non intelligo tanq̄ a causa p̄orima totali particulari: sed tanquam a causa prima ⁊ principali. ⁊ sic intelligitur etiam commen. 59. quando idem profert. Et sic completa est secunda pars tractatus: et declaratum est de sensibus exterioribus qualiter nō datur sensus agens.

Super est modo venire ad tertiam partē. vbi plures. q. occurrunt. deinde ꝑplebo intentionem Auer. de interioribꝫ. ¶ Prima ergo. q. est: an ille motor celestis debeat dici sensus agēs ⁊ videt q̄ sic: qm̄ sicut intellectus dicit agens: q⁊ est causa vniuersalis intellectionis: ita a pari iste motor dz dici sensus: eo quia est vīe principium sensationū. ¶ Sc̄da. q. multū difficilis est: qm̄ hec determinatio videtur destruere intellectuz agentē: qm̄ sicut sensibilia virtute motoris separati possunt causare in sensu sensationem. ita quiditates intelligibiles virtute ei⁹ possunt causare intellectiones ⁊ species intelligibiles. ergo admonetur ne cessitas intellectus agentis. ¶ Tertia. q. est quisnam est hic primus motor an primū principiū an motor lune? ⁊ questio videt dubia an intellis agēs quē ponit Auer. ¶ Quarta. q. est: qm̄ non videtur q̄ sensibile sit agens in:

UVA. BHSC. IyR_120_2

strumẽtale respectu sensibilis forme ⁊ sensationis:qm̃ tunc species sensibilis nõ assimilaret ei.nõ em̃ opz vt instrumẽto assimilek effectus:vt apparet in multis.¶Quinta.q.si ita esset:nõ esset aliquod agens principale preter primum:qõ falsum est:qm̃ nulla esset via ad probandum aliqõ agens esse nobilius effectu:cũ nõ possit probari nisi eo qz causa principalis est nobilior effectu.modo si nulla est talis hęcvia nihil est.¶Circa ergo has.q.primo videndũ est de prima.dico ergo q̃ latini plures fingunt q̃ prima ratio sensus:vt sensus est:importat esse materiale vel habitudinem ad materiã. intellect⁹ vero ꝑ rationẽ eius primariã separationẽ a materia.¶Ex hoc apparet solꝝ.dico em̃ q̃ qz motor intelligibilis formarũ cum sit separatus:q̃ cõuenit intellectui.ideo põt dici intellectus.Motor aũt in sensibus nõ conuenit dici sensus:qm̃ sensus ꝑ eius primariã rationẽ importat materiaz vel habitudinẽ ad illã:ideo nõ dz dici sensus.¶Sed hec solꝝ.stare nõ põt: qm̃ tunc deus nõ posset dici primũ alteras nec primũ mouẽs:cum denominationes plus includãt habitudinẽ ad materiã ꝙ sensus.¶Ideo pro me ⁊ ipsis debes scire q̃ actio est duobus modis.vna cuius passio sibi respondens ꝑ rationẽ eius quiditatiuã est indifferens entibus materialibus ⁊ separatis a materia sicut motio.dicimus em̃ q̃ moueri est indifferens tam materialibus ꝙ immaterialib⁹ saltẽ ꝑ analogiã.dicit cm̃ arist.12.metaphy.cõ.36.q̃ primũ mouet:vt appetibile ⁊ intelligibile:⁊ relique mouent:vt appetẽtes:intelligentesq̃ illud primũ.⁊ sic ratio ipsius moueri est indifferẽs rebus physicis ⁊ abstractis.Alia est actio:cuius passio sibi correspõdens ꝑ rationem eius formalem est conueniens tãtum entibus trãsmutabilibus physicis ⁊ nullo modo separatis:nec vniuoce nec analogice;nisi forte transumptiue.U.g.generatio isto modo dicitur:quoniã generari non conuenit aliquo modo eternis ⁊ separatis substantijs nisi forte transumptiue sicut ꝓpla.fingit in Thymeo.¶Hac distõe posita.dico q̃ agens separatuz potest denominari ab illa actione:cuius passio est indifferens.⁊ideo deus dicitur primus motor:primus amator creator⁊ multis alijs denominationibus.Non autem debet dici primus generator nec primus alterator vt dixi arguendo:qm̃ passiones illarum actionum sunt proprie rebus physicis:quia ergo ipsum sentiri tm̃ cõuenit rebus materialibus.ideo deus nõ potest dici sensus nec agens nec patiẽs.¶Sed hic adhuc animus non quiescit:quoniam aliquis vellet scire causam diuersitatis.¶Dicẽdum ergo qz actio ⁊ passio sunt opposita.ideo sunt vnius cognitionis:⁊vnius rationis: ideo si in aliquo genere entium non inuenitur ratio vnius oppositi nec ratio sui comparis nisi abusiue ⁊ metaphorice:vt dictum est.⁊ tu considera.¶Ad secundam.q.latini fingunt q̃ ꝓpter duo opz ponere sensum agẽtẽ. primum est propter dignitatem anime intellectiue.quia enim anima intellectiua est multo nobilior anima sensitiua:ideo meruit habere ⁊ vim actionis ⁊ vim passionis.non sic de sensu.¶Secundum est:quoniã phantasma agit immediate in intellectu.ideo requisiuit intellectum tanq̃ agens ꝓximum ⁊ non commune:qz vero sensibile agit per medium in eius actione requiritur ipsum:⁊ sufficit agens commune vniuersale.¶Sed iste rationes videntur mihi nulle:prima non:qm̃ alia sensitiua est nobilior ipsa vegetatiua.ergo debuit habere aliquas preeminentias.modo si illa preeminentia est actionis:debuit habere vim actionis:⁊ eo maxime cum vegetatiua habeat vim agendi in obiectum eius.¶Secunda ratio nihil est:quoniã sicut ꝓpter phãtasma agere immediate in intellectum est necessitas intellꝰ agẽtis.ita a pari ꝓpter medium actuatum specie sensibili immediate agere in sensum:oportebit dare sensum agentem.et si non.adhuc questio remanet

UVA. BHSC. IyR_120_2

insoluta. ¶ Deo videt mihi alr pro nūc. prout colligit. 3. de aīa. cōmē. 18. q actio intellectiua est trāsferre rem de gñe in genus. vñ res in intellectu nō habēt trīs esse diuersum a seipsis specie. imo gñe. prout sunt in materia. imo esse diuersuz fm genus. Dico ergo q̄ ly aliq̄d possit agere virtute alterius ad aliquid diuerse speciei. s. tāq̄ instrm illius: attamē nō ad aliq̄d diuersuz in genere. ergo fuit necessaris ponere intellectū agentē tāq̄ proximū agēs z ppriū intellectionis. ¶ Sed adhuc est locus. q. qm̄ calor virtute sbe agit nō modo diuersum in specie: immo in gñe: q̄ agit substātia: vt instrm sbe. ¶ Dicendū q̄ p diuersum in gñe. ego intelligo simplr sicut ens materiale et immateriale dicunt diuersa in gñe: eo q̄ sunt diuersa in materia: a tu cōsidera: qm̄ in cō. 18. declarani hoc tertio de aīa. ¶ Ad tertiū. q. dicendum. q primus motor est deus vel oēs substātie separate. intellectus em̄ poni non pōt: qm̄ ille fm ipsum. 7. meta. cō. 31. in fine. nō agit: ergo opz vt sint omnes motores separati. z primo z principalissime primū simplr: rōne cuius oia agūt z monēt: eo q̄ ipso sunt z fiūt. ¶ Ad quartū dicendū. q instrm pōt multis modis capi. q̄nq̄. s. p cā scda q̄ est principalis. attamē dicitur instrumentalis: q̄ agit tāq̄ cā scda. Quinq̄ pro cā q̄ fm suā formā nō agit illū effectū: sed prout habuit impressionē a principali: sicut calor dr. ipse em̄ fm suam formā nūq̄ aget substantialiam: attn fm q̄ est instrm principalis agētis agit formā substantialē. alios modos relinquo. dico ergo ad ppositū q̄ sensibilia sunt instrā primo mō: z sic ipsis instrūmētis assimilatur effectus: ly scdo modo non. ¶ Ad quintū. q. p̄cedo: q̄ solus deus est cā principalis isto mō. q̄ nec agit in se: vt instrumētum alterius: nec primo nec scdo modo. dico tn q̄ multe sunt cause principales. i. non instrumētales secūdo modo. z sic pōt ppbari q̄ aliq̄ cā sit nobilior aliq̄ effectu. Et sic cōpleta est tertia ps tractat⁹.

Oportet ergo vt illud qđ Jo. dimisit declarare. s. an deꝰ sensus agēs in sensib⁹ interioribus. Dico ergo q̄ sensuū interiorum quidam cognoscit simplicia z cōplexa: z discurrit z cōponit z diuidit. qđaz simplicia tm̄. Sed qz sola cogitatiua cōprehēdit cōplexa simplicia: discurrit cōponit z diuidit: iō sola cogitatiua dz diuidi fm agēs z patiēs. Operationes em̄ iste nō pñt esse nisi ppter ista. verū agēs z patiēs nō sunt due res sed vna tm̄. z in mō differēs. ipsa⁹ em̄ prout hz vis recipiēdi pōt dici patiēs: prout hz vim agēdi pōt dici agēs. attamē est vnamet res simplr z oino: sicut em̄ dici in reb⁹ materialibus multotiēs idē putat agēs z patiēs. ¶ Cā autē huius oppōnis est: q̄m̄ intellectus z cogitatiua nō differūt nisi penes vlr z particulariter opare: fm auer. vult em̄ q̄ cogitatiua sit quedā rō particularis. vt cō. 33. tertij. z. 6. z. 2. de aīa. cō. 63. mō ista variatio nō admouet rōnem agēdi z patiēdi: iō opz sicut in intellectu datur ista multitudo: ita in cogitatiua: z ly auer. nō expressit: attamē dat intelligere hoc p simile in itellectu: z cū oia hec fint ita solute sunt due. q. quarū prima fuit de exterioribus. vbi solute sunt iterū tria questita: an. s. sit scōm. an sit aliq̄d aie nostre. z tertium an sit vnus oīm. oia em̄ ista p interēptionē sunt soluta: z cū ita sit: opz nunc soluere ad. q. in principio inductas. ¶ Ad primā p̄cedo p̄c'ones rōnis z confirmationis. q. s. detur aliq̄d agēs in sensib⁹ oīm sensationum: sicut motor oibus cōis: attn istud nō dz dici sensus agēs. Jtaq̄ dicendū est. q̄ vbicunq̄ datur patiēs datur agēs: nō tn̄ opz vt semp vbi datur patiens detur agens eiusdē rōnis: vt pz. nā datur materia patiens: non tn̄ datur materia agens: ly in natura intellectuali valeat: si datur intellectus possibilis. dz dari aliquod agēs qđ pōt z dz dici intellectus ppter rōnē iam tactam. ¶ Ad scdam dicendū. q̄ a forma caloris ꝓueniūt operationes diuerse virtute diuersorum: vt iam declarauī. virtute em̄ motoris separati prouenit operatio spi-

UVA. BHSC. IyR_120_2

ritualis: virtute eius absolute prouenit operatio materialis. ⁊ sic prout est instrm diuersorum pōt esse principiū diuersarum operationū: specie ⁊ gne diuersarū. ¶Ad tertiā alber. dicit q illō tm̄ hz vitatē in potētijs passiuis. ¶Sed hec solo nō videtur tuta: qm̄ p istā ppōnē arist. intēdit probare primū motorē esse. modo si ita esset non probaret illud. Ideo dico q sensibilia habēt id virtute cuius extrahuntur de potentia ad actū: qō tm̄ nō est aliqd aie nostre: sed motor separatus vt declarauī. istud em̄ extrahit sensibile de potētia ad actū. p quāto virtute eius vt instrm agit: sine cuius virtute agere non posset. ¶Ad quartā nego añs: qm̄ cōpositio phantastica est trāsferēdo rem de genere in genus: vt dixī: sed cōpositio sensibilis est transferēdo de specie in speciē vt apparet. Vel dicas q hac de cā opz vt detur aliqd agēs separatū oibus cōe: vt dictū est. ¶Ad quintā dicendū. q dictū illoz intelligitur in physica ⁊ naturali trāsmutatione: cuius nō est sensatio. non em̄ est cū abiectione cōtrarij vt scis. ¶Ad sextā dōm. q illud est verū in eodē genere principij. sic q si fuerit aliqua res actiua in materia. dico q illa si erit a materia abstractior erit plus actiua. Sed in diuerso genere principij nō opz: cuius instantia est etiā sm̄ Jo. qm̄ intellectus possibilis est abstractior calore. attamē non est actiuior: qm̄ non sunt vnus generis principij. ¶Ad septimā dicendū. q iudicium de re simplici ⁊ incōplexe cōprehēsa est opus patētis quicquid sit de re cōplexa. Ex his admouentur. q. pbantes illā esse aie nostre aliqd. dico em̄ q si daretur sensus agens concurrens tanq̄ principiū particulare ad actū sentiendi: opz vt esset aliquid aie nostre oīno: qz ergo ille rōnes supponunt illum esse hoc mō: ideo oēs sunt solute. Eodē mō tolluntur. q. de vnitate ⁊ pluralitate illius. omnes em̄ fundant se sup illius esse. modo cū dictū sit ⁊ declaratū illum non esse: ideo admouentur omnes. ¶Et sic cōpleui hunc tractatū. 14. Junij. 1495. quem volui facere tm̄: vt Jo. contradicerē: ⁊ propteres eū appellare bonum est tractatum de erroze Jo. de sensu agente. ad quē rogo videntes ipsum: vt non velint moueri passione ⁊ ira. est em̄ studium phoz oīno remotū ab his. sicut dicit arist. primo celi. ⁊ auer. cō. 101. sed velint bene inspicere dicta arist. ⁊ auer. ⁊ fundamenta posita hic: ⁊ colligare quedam cum quibusdam ⁊ in eis superconsiderare. ⁊ post: si me dignum reprehensione inuenerint: iustum est me condēnare. duobus enim existentibus amicis sanctum est prehonorare veritatē: sicut dicit aristo. in. 1. ethicoz. Si vero non. oro eos vt velint addere meis dictis: ⁊ ea reddere multo plus sufficientia: qm̄ in rei veritate propter negocia: et maxime continuas lectiones quas publice lego: non potui vacare sm̄ totū posse meum: sed interrupte. s. quandoq; ⁊ quandoq; non. ⁊ tu scis. q studiū debet esse frequens. Mi ergo hieronyme: qui me sepe: ⁊ tanto tempore rogasti: accipe hoc opus: ⁊ teneas ipsum: quoniam in rei veritate quando vidēbis ⁊ considerabis: multa bona tetigi ibi. Et tu qui coegisti me ad hoc: sis fautor sm̄ tuum singulare ingeniū: quoniam profecto inter meos discipulos: non parum ingenium tuum claret. Vale: ⁊ mei sis memor.

Finis.

UVA. BHSC. IyR_120_2

Index questionum

In prima disputatione.

prīa q. Utrum veritas sit chara ⁊ appetibilis. folio.iiij.
ij. Utrum tempus esse habeat aliquo modo in rerum natura. fo.xiij.
iij. Utrum in primo ente voluntas sit necessaria. fo.xvij.
iiij. Utrum distantia sit causa grauitatis terre. fo.xxv.
v. Utrum elemēta media sint mixta ex leuitate ⁊ grauitate. fo.xxvj.
vj. Utrū quilibet orbis habeat suas ꝓprias differētias pōnis. fo.xxix.
vij. Utrum nouum potest prouenire ab antiquo per accidens. fo.xxxij.
viij. Utrum homo genitus sit ab homine corrupto. fo.eodem.
ix. Utrum tempus sit vnum omnium. fo.xxxix.
x. Utrum tempus ⁊ motus fuerint simul creata cum mundo. fo.xlj.
xj. Utrum si aliqua quantitas potest in infinitum venire: ergo potest augeri in infinitum. fo.xlij.

In secunda disputatione.

prīa Utrum accidēs semper permaneat in tpe priuationis ⁊ esse. fo.lxij.

In tertia disputatione.

prīa Utrum si anima nutritiua sit semper operans: sit actus secundus solum: ⁊ non primus. fo.lxvij.
ij. Utrum sit differentia inter Auicēnam ⁊ auerroim de productione intelligentiarum. fo.lxxviij.
iij. Utrum virtus per quam entia ⁊ sunt vnum sit effectus dei ꝓuenies in omnibus rebus: aut qualitas: aut substantia. fo.lxxix.
iiij. Utrum Auer. intelligat per rationes probabiles per accidens intelligibiles sufficientias fundatas in sensatis. fo.lxxxvj.
v. Utrum corpus celeste sit viuens. fo.lxxxvij.
vj. Utrum corpus celeste sit animal rationale. fo.lxxxviij.
vij. Utruz possibile possit diuidi in possibile ex se ⁊ possibile ab alio sicut ⁊ necessarium. fo.xciij.
viij. Utrum in deo intelligens ⁊ intelligibile sint vnum ⁊ idem omnibus modis. fo.xcv.
ix. Utrum ars nigromantie sit vera. fo.ciij.
x. Utrum eodem modo se habet intellectus humanus respectu materialium formarum: ⁊ intelligentia respectu illarum. fo.cvij.
xj. Utrum forme habent nobilius esse in materia. fo.cviij.
xij. Utrum deus sit in orbe solis. fo.cix.
xiij. Utrū si generatio procederet recte: tūc esset actu infinitum. fo.cx.
xiiij. Utrum omne compositum sit nouum. fo.cxvij.
xv. Utrum celum sit corpus simplex. fo.cxix.

In quarta disputatione.

prīa Utrū pluralitas attributoꝝ arguat cōpōnē in cōtinēte. fo.cxxxv.
ij. Utrum si anime humane sint multiplicate in vna specie: possint remanere numerate post exitum earum a corpore. fo.cviij.
iij. Utrum prima diuisio entis sit per se nota. fo.cxl.
iiij. Utrum aliquid contingens possit ab aliquo perpetuari. fo.eodem.

In sexta disputatione.

prīa Utrū itellectꝰ ⁊ itelligibilia multa sint idē in itellectu nr̄o. fo.clxviij.
ij. Utrū accn̄s hz solū materiā cōpositā in qua: ⁊ nō ex q̄ fit. fo.clxxxiij.

In septima disputatione.

prīa Utrū intellectus ⁊ intelligibile sint vnus ⁊ idem ſm rem: differūt tamen per accidens. fo.ccv.

UVA. BHSC. IyR_120_2

¶In octaua disputatione.

pria Utrũ omne cõpositũ ex esse ⁊ essentia indigeat agẽte. fo.ccviij.
ij Utrũ ponendo oia entia esse de nouo facta põt esse via firma in prosb̃do impartibilitatem primi motoris. fo.eodem.
iij Utrũ possit eẽ aliq̃d necessariũ p aliud ⁊ possibile i sui natura. fo.ccix.
iiij. Utrũ ptineat ad metaphisicã pbare primũ motorẽ esse. fo.ccx.

¶In decima disputatione.

pria Utrũ materia prohibeat cõprehẽsionẽ. fo.ccxix.
ij. Utrum homo appetitu naturali desiderat scire. fo.ccxxiiij.

¶In vndecima disputatione.

pria Utrum viuens possit gigni ex non viuente. fo.ccxlv.

¶In duodecima disputatione.

pria Utrũ intellectus diuinus intelligat singularia. fo.cclviij.

¶In decimatertia disputatione.

pria Utrũ motus corporis celestis sit violentus. cclxij.
ij. Utrum numerus substantiarũ separatarũ sit ꝑm numerũ corporũ ce celestium. fo.eodem.
iij. Propter quid:propter numerũ motuum stabilitatur numerus substãtiarũ separatarum:⁊ non per numerum luminum quando lumen ⁊ motus sint propria orbi. cclxvij.

¶In decimaquarta disputatione.

pria Utrũ motus celi sit situalis vel localis. fo.cclxxj.
ij. Utrũ celũ intendat motum inq̃ntum motum. fo.cclxxiij.
iij. Utrũ celum moueat ꝑpter nos secũdaria intentione. fo.cclxxiiij.
iiij. Utrum corpora celestia necessitent nos. fo.cclxxviij.
v. Utrum celum moueatur motu raptus. fo.cclxxxiij.

¶Finis questionum.

¶Suscipe candide lector librum intitulatum Destructio destructionum Auerro.cordub.cum cõmentarijs Nicolaj Niphi:nuperrime emendatum ac denicꝫ ab omni macula ⁊ menda denudatum.

¶Impressum Lugduni cura ⁊ diligentia solertis viri Jacobi Myt. Impẽsis vero honestorũ dominorum Scipionis de Sabiano ⁊ fratrum eius. Anno Christi omnium redemptoris. M. D. xxix. die vero. xv. Martij:

Registrum.

aaa bbb ccc ddd eee fff ggg hhh iii kkk lll mmm nnn ooo ppp qqq rrr sss ttt vvv xxx yyy zzz ⁊⁊⁊ ꝯꝯꝯ Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll. Omnes sunt quaterni.

UVA. BHSC. IyR_120_2

UVA. BHSC. IyR_120_2